

Franz SPIRAGO

KATOLÍCKY ĽUDOVÝ KATECHIZMUS

Franz SPIRAGO

KATOLÍCKY ĽUDOVÝ KATECHIZMUS

Preklad českého vydania: KATOLICKÝ LIDOVÝ KATECHISMUS. Pedagogicky a časově spracoval František Spirago, c. k. profesor na německém gymnasiu Na příkopě v Praze. Schváleno nejdůst. ordinariátem v Olomouci dne 5. srpna 1903.

Citácie Svätého Písma sú prevzaté z: Písmo sväté. Nový Zákon. I. Evanjelia a skutky apoštolské. Nákladom spolku sv. Adalberta (Vojtecha) V Trnave 1913; Písmo sväté. Nový Zákon II. Listy apoštolské a zjavenia sv. Jána apoštola. Nákladom spolku sv. Adalberta (Vojtecha) V Trnave 1914; Písmo sväté Starý Zákon. Nákladom spolku sv. Adalberta (Vojtecha) V Trnave 1917-1925.

Pre vnútornú potrebu/pre študijné účely

Túto publikáciu je možné stiahnuť zo stránky:

www.tridentskaomsa.weebly.com/dokumenty

Predná strana obálky: Philippe de Champaigne (1602-74) Sv. Augustín.

Mysel' osvietená pravdou rozohňuje srdce.

OBSAH

PREDSLOV SPISOVATEĽA	8
PRVÝ DIEL KATECHIZMU. NÁUKA O VIERE	9
PREHĽAD	10
ÚVOD	12
1. PREČO SME VLASTNE NA SVETE?	12
2. AKO ZÍSKAME VEČNÚ BLAŽENOSŤ?	13
3. HODNOTA NÁBOŽENSTVA	14
4. NA ZEMI NIE JE DOKONALÁ BLAŽENOSŤ	15
O VIERE	18
1. O POZNANÍ BOHA	18
2. O BOŽOM ZJAVENÍ	19
3. O OHLASOVANÍ BOŽIEHO ZJAVENIA	21
4. O PÍSME SV. A ÚSTNOM PODANÍ	22
5. O KREŠŤANSKEJ VIERE	25
6. POHNÚTKY K VIERE	30
7. O STRATE KREŠŤANSKEJ VIERY	33
8. O VYZNANÍ VIERY	34
9. O ZNAMENÍ SV. KRÍŽA	36
10. O APOŠTOLSKOM VYZNANÍ VIERY	38
PRVÝ ČLÁNOK VIERY. O BOHU	39
1. O EXISTENCII NAJVYŠŠEJ BYTOSTI	39
2. O BOŽEJ PODSTATE	40
3. O BOŽÍCH VLASTNOSTIACH	42
4. O NAJSVÄTEJŠEJ TROJICI	51
5. O STVORENÍ	54
6. O BOŽEJ PROZRETEĽNOSTI	58
7. KREŠŤAN V UTRPENÍ	60
8. O ANJELOCH	64
9. O ĽUĎOCH	68
10. O DUŠI	70
11. O NADPRIRODZENÝCH DAROCH	72
12. O DEDIČNOM HRIECHU	73
DRUHÝ AŽ SIEDMY ČLÁNOK VYZNANIA VIERY: O JEŽIŠOVI KRISTOVI	76
1. O VYKÚPENÍ	76
2. PRISĽÚBENIE VYKUPITEĽA	77
3. O PRÍPRAVE ĽUDSTVA NA VYKUPITEĽA	82
4. KEDY A KDE ŽIL VYKUPITEĽ?	85
5. JEŽIŠ NAZARETSKÝ JE VYKUPITEĽ ALEBO KRISTUS	87
6. KRISTOV ŽIVOTOPIŠ	87
7. O OSOBE VYKUPITEĽA	98
I. JEŽIŠ KRISTUS, NÁŠ VYKUPITEĽ, JE VTELENÝ BOŽÍ SYN, ČIŽE SÁM BOH	98
II. JEŽIŠ KRISTUS JE BOŽÍ SYN	103
III. JEŽIŠ KRISTUS JE BOH SÁM	103
IV. KRISTUS JE NÁŠ PÁN	106

ÔSMY ČLÁNOK VYZNANIA VIERY: O DUCHU SVÄTOM	107
1. AKO SA ZJAVIL DUCH SVÄTÝ?	107
2. MILOSTI DUCHA SVÄTÉHO SÚ PRE NÁS POTREBNÉ	107
3. O PÔSOBNÍ DUCHA SVÄTÉHO	108
I. O MILOSTI POMÁHAJÚCEJ	109
II. O MILOSTI POSVÄCUJÚCEJ	111
III. O SIEDMICH DAROCH DUCHA SVÄTÉHO A O MIMORIADNYCH DAROCH MILOSTI	115
IV. O RIADENÍ CIRKVI DUCHOM SVÄTÝM	117
DEVIATY ČLÁNOK VYZNANIA VIERY: O CIRKVI	117
1. O KATOLÍCKEJ CIRKVI A JEJ DIELE	117
2. O NAJVYŠŠEJ HLAVE CIRKVI	119
I. O ZVRCHOVANOSTI PÁPEŽA	122
3. O BISKUPOCH, KŇAZOCH, KATOLÍCKYCH KREŠŤANOV	123
4. O VZNIKU A ROZŠÍRENÍ CIRKVI	126
5. RÔZNE NÁBOŽENSKÉ VYZNANIA	129
6. O ZNAKOCH PRAVEJ CIRKVI	130
7. O PREDNOSTIACH KATOLÍCKEJ CIRKVI	132
I. KATOLÍCKA CIRKEV JE NEVYHNUTNÁ PRE SPÁSU	132
II. KATOLÍCKA CIRKEV JE NEMENNÁ	134
III. CIRKEV JE NEOMYLNÁ	135
8. HIERARCHIA V CIRKVI	138
9. O VZŤAHU CIRKVI K ŠTÁTU	139
10. CIRKEV A OSVETA	140
11. O SPOLOČENSTVE SVÄTÝCH	141
DESIATY ČLÁNOK VYZNANIA VIERY: ODPUSTENIE HRIECHOV	144
JEDENÁSTY A DVANÁSTY ČLÁNOK VYZNANIA VIERY: O POSLEDNÝCH VECIACH ČLOVEKA	145
1. O SMRTI	145
2. O OSOBNOM SÚDE	146
3. O NEBI	148
4. O PEKLE	150
5. O OČÍSTCI	152
6. VZKRIESENIE TELA	155
7. O VŠEOBECNOM SÚDE	157
O KREŠŤANSKEJ NÁDEJI	159
1. O PODSTATE KREŠŤANSKEJ NÁDEJE	159
2. OSOBY KREŠŤANSKEJ NÁDEJE	161
3. O PROTIKLADE KREŠŤANSKEJ NÁDEJE	162
DRUHÝ DIEL KATECHIZMU. NÁUKA O MORÁLKE	165
O PRIKÁZANIACH	166
1. O PRIKÁZANIACH VO VŠEOBECNOSTI	166
2. O SVEDOMÍ	167
3. O DVOCH PRIKÁZANIACH LÁSKY	168
4. PRIKÁZANIE MILOVAŤ BOHA	169
5. OPAK LÁSKY K BOHU: SVETSKÁ LÁSKA	174
6. PRIKÁZANIE LÁSKY K BLÍŽNEMU	175
7. NEDOSTATOK LÁSKY K BLÍŽNEMU	177
8. LÁSKA K PRIATEĽOM	178
9. PRIKÁZANIE LÁSKY K NEPRIATEĽOM	179

10. O NÁBOŽENSKEJ TOLERANCI	181
11. O NÁRODNOSTI KREŠŤANA	182
12. O LÁSKE K SEBE	185
<u>O DESIATICH BOŽÍCH PRIKÁZANIACH</u>	<u>186</u>
<u>O PRVOM BOŽOM PRIKÁZANÍ</u>	<u>187</u>
1. O KLAŇANÍ SA BOHU ALEBO O UCTIEVANÍ BOHA	187
2. O MODLOSLUŽBE ČIŽE MODLÁRSTVE	190
3. O FALOŠNEJ ÚCTE BOŽEJ	191
4. O UCTIEVANÍ SVÄTÝCH	193
5. O UCTIEVANÍ MATKY BOŽEJ	195
6. O UCTIEVANÍ POSVÄTNÝCH OBRAZOV	198
7. O UCTIEVANÍ OSTATKOV	200
8. O MIMORIADNEJ POCTE BOHU	201
I. O PRÍSAHE	202
II. O SĽUBE	203
<u>O DRUHOM BOŽOM PRIKÁZANÍ</u>	<u>205</u>
<u>O TREŤOM BOŽOM PRIKÁZANÍ</u>	<u>210</u>
1. PRIKÁZANIE O SVÄTENÍ NEDELE	210
2. PRIKÁZANIE PRÁCE	214
3. O SLUŠNEJ ZÁBAVE KREŠŤANA	216
4. O VOĽBE STAVU	217
5. O PIATICH CIRKEVNÝCH PRIKÁZANIACH	219
I. PRVÉ CIRKEVNÉ PRIKÁZANIE. O SVÄTENÍ SVIATKOV.	220
II. DRUHÉ CIRKEVNÉ PRIKÁZANIE. PRIKÁZANIE ÚČASTI NA SVÄTEJ OMŠI.	223
III. TRETE CIRKEVNÉ PRIKÁZANIE. PRIKÁZANIE PÔSTU.	223
IV. ŠTVRTÉ CIRKEVNÉ PRIKÁZANIE. O VEĽKONOČNEJ POVINNOSTI KREŠŤANA	228
V. PIATE CIRKEVNÉ PRIKÁZANIE. O ZAKÁZANOM ČASE	229
<u>O ŠTVRTOM BOŽOM PRIKÁZANÍ</u>	<u>230</u>
1. O POVINNOSTIACH VOČI RODIČOM	230
2. O POVINNOSTIACH VOČI NADRIADENÝM	233
3. O POVINNOSTIACH NADRIADENÝCH	236
<u>O PIATOM BOŽOM PRIKÁZANÍ</u>	<u>238</u>
1. O HODNOTE ŽIVOTA	238
2. O POVINNOSTIACH K NÁŠMU VLASTNÉMU ŽIVOTU	238
3. O POVINNOSTIACH VOČI K ŽIVOTU BLÍŽNEHO	240
4. AKO SA MÁME SPRÁVAŤ KU ZVIERATÁM	245
<u>O ŠIESTOM BOŽOM PRIKÁZANÍ</u>	<u>246</u>
<u>O SIEDMOM BOŽOM PRIKÁZANÍ</u>	<u>248</u>
1. O PRÁVE NA MAJETOK	248
2. O HRIECHOCH PROTI SIEDMEMU PRIKÁZANIU	249
3. O NÁHRADE	250
4. AKÉ DÔVODY NÁS MAJÚ ODRÁDZAŤ OD PRESTÚPENIA SIEDMEHO BOŽIEHO PRIKÁZANIA?	251
<u>O ÔSMOM BOŽOM PRIKÁZANÍ</u>	<u>252</u>
1. ZÁKAZ PORUŠOVANIA CTI	252

2. O ZÁKAZE NEÚPRIMNOSTI	256
3. O PROSTRIEDKOCH PROTI HRIECHOM PÁCHANÝM JAZYKOM	259
O DEVIATOM BOŽOM PRIKÁZANÍ	260
1. O POSTAVENÍ ŽENY V ĽUDSKEJ SPOLOČNOSTI	260
O DESIATOM BOŽOM PRIKÁZANÍ	264
1. O SOCIALIZME	264
2. KRESŤAN V CHUDBE	266
O SKUTKOCH MILOSRDENSTVA	268
1. O HODNOTE A UŽÍVANÍ POZEMSKÝCH STATKOV	268
2. O PRÍKAZE KONAŤ SKUTKY MILOSRDENSTVA	269
3. O NAJDÔLEŽITEJŠÍCH SKUTKOCH MILOSRDENSTVA	270
4. AKO MÁME KONAŤ SKUTKY MILOSRDENSTVA?	273
5. AKÝ ÚŽITOK NÁM PRINÁŠAJÚ SKUTKY MILOSRDENSTVA?	274
O POVINNOSTI VĎAČNOSTI	276
O KRESŤANSKEJ SPRAVODLIVOSTI. (DOBRÉ SKUTKY, CNOSŤ, HRIECH, NERESŤ)	277
1. O DOBRÝCH SKUTKOCH	278
2. O CNOSTI	281
O DRUHOCH KRESŤANSKÝCH CNOSTÍ	283
3. O HRIECHU	287
I. AKO HRIECH VZNIKÁ A POKRAČUJE	288
II. O DRUHOCH HRIECHOV	290
III. O VEĽKOSTI HRIECHU	291
IV. O TRESTE ZA SMRTEĽNÝ HRIECH	294
V. O TRESTOCH ZA VŠEDNÝ HRIECH	297
4. O NEPRÁVOSTI	297
5. O POKUŠENÍ	300
6. O ZLEJ PRÍLEŽITOSTI	302
O SIEDMYCH HLAVNÝCH CNOSTIACH A SIEDMYCH HLAVNÝCH NERESTIACH	306
1. O POKORE	306
OPAK POKORY: PÝCHA	308
2. O POSLUŠNOSTI	309
OPAK POSLUŠNOSTI: NEPOSLUŠNOSŤ	311
3. O TICHOSTI	311
I. O TRPEZLIVOSTI	312
II. O MIERUMILOVNOSTI	314
III. OPAK TICHOSTI: HNEV	315
4. O ŠTEDROSTI	316
OPAK ŠTEDROSTI: LAKOMSTVO	316
5. O STRIEDMOSTI V JEDLE A PITÍ	318
O NESTRIEDMOSTI V JEDLE A PITÍ	319
6. O ČISTOTE	320
O NEČISTOTE	322
7. O HORLIVOSTI V KONANÍ DOBRA	323
OPAK HORLIVOSTI: LENIVOSŤ	324
O KRESŤANSKEJ DOKONALOSTI ALEBO SVÄTOSTI	325
1. VŠEOBECNÉ PROSTRIEDKY K DOKONALOSTI	326
2. O OSOBITNÝCH PROSTRIEDKOCH NA DOSIAHNUTIE DOKONALOSTI	330
3. OSEM BLAHOSLAVENSTIEV	333

O OBETE SVÄTEJ OMŠE	337
1. O OBETE VÔBEC	337
2. KRISTOVA OBETA NA KRÍŽI	338
3. O USTANOVENÍ A PODSTATE SVÄTEJ OMŠE	340
4. O HLAVNÝCH ČASTIACH SVÄTEJ OMŠE	343
5. O OBRADOCH SVÄTEJ OMŠE	344
6. O ÚŽITKOCH SV. OMŠE	346
7. KOMU SA OBETUJE SVÄTÁ OMŠA	348
8. AKÚ CENU MÁ SV. OMŠA	350
9. O ZBOŽNOSTI PRI SVÄTEJ OMŠI	351
10. O POVINNOSTI ZÚČASTNIŤ SA NA SV. OMŠI	353
11. O ČASE SLUŽENIA SV. OMŠE	355
12. O MIESTE, KDE SA SLUŽI SV. OMŠA	355
13. O ODEVE A BOHOSLUŽOBNÝCH PREDMETOCH PRI SV. OMŠI	358
14. O FARBE POSVÄTNÝCH RÚCH	359
15. O JAZYKU SV. OMŠE	360
16. O SPEVE NA SV. OMŠI	361
17. O POVINNOSTI ZÚČASTNIŤ SA NA SV. OMŠI	362

O SVÄTÝCH SVIATOSTIACH **364**

1. O KRSTE	367
2. O BIRMOVANÍ	372
3. O NAJSVÄTEJŠEJ SVIATOSTI OLTÁRNEJ	374
I. O USTANOVENÍ A PODSTATE SVIATOSTI OLTÁRNEJ	374
II. O POTREBE SV. PRIJÍMANIA	378
III. O ÚČINKOCH SV. PRIJÍMANIA	380
IV. O PRÍPRAVE NA SV. PRIJÍMANIE	382
V. AKO SA MÁME SPRÁVAŤ PO SV. PRIJÍMANÍ	384
VI. O DUCHOVNOM SV. PRIJÍMANÍ	384
4. O SVIATOSTI POKÁNIA	385
I. O PODSTATE A POTREBE POKÁNIA	385
II. O SPOVEDNÍKOVI	387
III. O ÚČINKOCH POKÁNIA	389
IV. O HODNOM PRIJATÍ SVIATOSTI POKÁNIA	391
V. O GENERÁLNEJ SPOVEDI	397
VI. O BOŽOM USTANOVENÍ SPOVEDE	398
VII. O ÚŽITKU ZO SPOVEDE	399
VIII. O OPÄTOVNOM UPADNUTÍ DO HRIECHU	400
IX. O ODPUSTKOCH	402
5. O POSLEDNOM POMAZANÍ	407
6. O POSVÄTENÍ KŇAZSTVA	409
7. O STAVE MANŽELSKOM	412
I. O USTANOVENÍ A PODSTATE MANŽELSTVA	412
II. O VLASTNOSTIACH MANŽELSTVA	414
III. O MILOSTIACH, KTORÉ PRINÁŠA SVIATOSŤ MANŽELSKÉHO STAVU	414
IV. O PREKÁŽKACH MANŽELSTVA	415
V. OBRADY MANŽELSKÉHO STAVU	416
VI. O POVINNOSTIACH MANŽELOV	418
VII. O ZMIEŠANÝCH MANŽELSTVÁCH	422
VIII. O BEZMANŽELSKOM STAVE	423

O SVÄTENINÁCH **424**

O MODLITBE	426
1. O PODSTATE MODLITBY	426
2. O ÚŽITKU A POTREBE MODLITBY	428
3. AKO SA MÁME MODLIŤ?	430
4. KEDY SA MÁME MODLIŤ?	432
5. KDE SA MÁME MODLIŤ?	435
6. ZA ČO SA MÁME MODLIŤ?	435
7. O ROZÍMANÍ	436
NAJDÔLEŽITEJŠIE MODLITBY	437
1. OTČENÁŠ	437
2. MODLITBY K PANNE MÁRII	439
I. ZDRAVAS MÁRIA	439
II. ANJEL PÁNA	441
III. RUŽENEC	442
IV. LORETANSKÉ LITÁNIE. ZDRAVAS KRÁĽOVNÁ	444
O NAJDÔLEŽITEJŠÍCH POBOŽNOSTIACH	444
1. O PROCESIÁCH	445
2. O KRESŤANSKOM POHREBE	447
3. PÚTE	449
4. O KRÍŽOVEJ CESTE	450
5. O VYSTAVENÍ NAJSVÄTEJŠEJ SVIATOSTI OLTÁRNEJ	451
6. O MISIÁCH A DUCHOVNÝCH CVIČENIACH	452
7. O KATOLÍCKYCH ZHROMAŽDENIACH, O PAŠIOVÝCH HRÁCH	452
NÁBOŽENSKÉ SPOLKY	454
1. O TREŤOM RÁDE	455
2. O NAJROZŠÍRENEJŠÍCH BRATSTVÁCH	456
3. O NAJROZŠÍRENEJŠÍCH POMOCNÝCH SPOLKOCH	459
VYSVETLENIE NIEKTORÝCH SKRATIEK	463
FRANZ SPIRAGO	465

PREDSLOV SPISOVATEĽA

Tento katechizmus v takejto podobe je vhodnou knihou pre ľud a zároveň aj užitočnou knihou pre katechéty a kazateľov. Pisateľ považuje za potrebné upozorniť na nasledujúce skutočnosti:

1. Katechizmus je vydaný v troch dieloch: prvý diel obsahuje **náuku o viere**, druhý **náuku o morálke** a tretí **náuku o milosti**. V prvom diele Kristus vystupuje ako učiteľ, v druhom ako kráľ a v treťom ako veľkňaz. Hlavný dôraz sa v tomto katechizme kladie na otázku: Prečo sme na svete? A tak sa hodí pre súčasnú materialistickú, pôžitkársku a rozkošnícku dobu. Tento katechizmus má byť cestopisom pre kresťana na ceste do neba. Preto sa najprv uvádza cieľ tejto cesty a potom prostriedky, ktoré k nemu vedú. V prvom diele sa hovorí, čo musíme konať našim rozumom (poznávať Boha...), v druhom, čo musíme robiť svojou vôľou (zachovávať prikázania...), v treťom, čo musíme urobiť, aby náš rozum bol osvietený a vôľa posilnená, pretože oboje bolo pokazené dedičným hriechom. (Aby sme získali milosť Ducha Svätého...) Jednotlivé diely teda spolu úzko súvisia; v každej časti je všetko dobre rozčlenené a prepojené, takže je jasne vidieť vnútornú súvislosť všetkých náboženských právd. A to je veľmi dôležité; lebo čím lepšie poznáme vnútornú súvislosť jednotlivých náboženských právd, tým lepšie budeme schopní preniknúť do jednotlivých právd.

2. V tomto katechizme je použitá trojaká tlač. **Veľké a tučne tlačené písmo** je ako kostra, **tučné písmo** je ako mäso a normálne písmo ako krv tohto katechizmu. Text písaný normálnym písmom by síce mohol odpadnúť, a tento katechizmus by napriek tomu obsahoval pravdy katolíckeho náboženstva, ale podobal by sa človeku, ktorý nemá takmer žiadnu krv. Takýchto anemických katechizmov je veľa, ale keďže anemický človek nie je schopný efektívne pracovať, tak aj väčšina takýchto katechizmov doteraz nedokázala rozochvieť ľudské srdce a zapáliť v ňom oheň lásky k Bohu a bližnému, čo by predsa dobrá náboženská kniha, dobrá kázeň, dobré náboženské vyučovanie nevyhnutne mali dosiahnuť. Takýmto knihám chýba predovšetkým presvedčivá, k srdcu hovoriaca vrúcnosť vyjadrovania, svieža a oživujúca sila, ktorá je vlastná len slovám Ducha Svätého.

3. Tento katechizmus má za cieľ rovnomerne vzdelávať všetky tri vlastnosti duše: rozum, myseľ a vôľu. Preto je hlavným cieľom tejto knihy vychovávať dobrých kresťanov, nie náboženských filozofov. Snahou autora bolo podať náboženské pravdy populárnou a ľahko zrozumiteľnou formou. Zvolené výrazy sú jednoduché, nie umelé a učené. Táto kniha nie je prepracovaním niekoľkých starších katechizmov a náboženských kníh, ale je samostatným dielom postaveným na pedagogickom a praktickom základe. Náboženské pravdy podáva názorne a pútavo, v zaujímavom a príťažlivom šate. Citáty svätých otcov sú väčšinou uvedené len podľa ich významu, pretože je to zrozumiteľnejšie. To, že nejde o chybu, je zrejme zo skutočnosti, že ani apoštoli neuvádzali miesta zo Svätého Písma Starého zákona vždy doslova, ale podľa významu.

4. Tento katechizmus je spracovaný na základe pedagogiky. Snahou pisateľa bolo podať celú látku prakticky a jasne, logicky usporiadať všetky myšlienky, voliť výrazy, ktoré sú ľahko zrozumiteľné, tvoriť krátke vety atď. Dodržiavali sa pokyny významných biskupov a katechéty. Taktiež spája všetky odvetvia náboženského vzdelávania: katechizmus, biblické dejiny, liturgiku, apologetiku, cirkevné dejiny, takže výklad nie je suchuchopárny, ale rovnako púta srdce i vôľu. Na to, že autor vo svojom diele nezvolil formu otázok, ako sa to robí v iných katechizmoch, mal dôležitý dôvod. Predovšetkým ten, že viera pochádza z počúvania, nie z kladenia otázok. Pravdy nášho svätého náboženstva nie sú v žiadnom prípade také známe, aby sme sa na ne mohli iba pýtať; skôr ich treba sprostredkovať formou prednášky. Na to, čo je známe, sa je možné pýtať. Okrem toho je kladenie otázok na škodu stručnosti a čiastočne aj na škodu pochopenia, pretože množstvo otázok sťažuje vnímanie celku. Forma prednášky núti človeka k dôkladnému pochopeniu právd. Pre malé deti sú však knihy písané formou otázok v poriadku, pretože sa tak uľahčuje práca detí a rodičia sa môžu pýtať a pomáhať deťom pri učení.

5. Pri príprave tohto diela sa zohľadňovali aj súčasné svetské pomery. Spisovateľ sa snažil čo najviac bojovať proti sebeckému a pôžitkárskemu materializmu. Preto sa obzvlášť obšírne zaoberá morálkou. Neuspokojuje sa preto len s definíciou jednotlivých hriechov a cností, ale ukazuje cnosť v celej jej kráse a so všetkými jej dôsledkami a hriech ukazuje v celej jeho škaredosti a zlobe, ako aj so všetkými jeho zlými dôsledkami, pričom hneď pridáva aj lieky na tieto neresti. Obšírnejšie sa rozoberajú aj náuky dôležité z hľadiska súčasnosti, ktoré sa v iných katechizmoch zvyčajne nespomínajú: náboženská tolerancia, otázka alkoholizmu, povinnosť pracovať, pápež a panovník, voľby, cena zdravia a života, spoločenské postavenie žien, sociálnodemokratické zásady, užívanie majetku, almužna, chodenie do krčmy, tanec, divadlo, noviny, pravidlá slušného správania, občiansky sobáš, kresťanské spolky. Dôkladne sa rozoberá najmä láska k Bohu a láska k bližnému. Ďalej sa rozoberá utrpenie, chudoba, vďačnosť, sebazaprenie, kremácia mŕtvych, katolícke zjazydy, pašiové hry a iné svetské záležitosti. Nikto teda nemôže povedať, že tento katechizmus, či už formou alebo obsahom, patrí do stredoveku.

Dielo je zasvätené Nepoškvrnenému počatiu Panny Márie, aby mu bolo zaručené Božie požehnanie, ktoré pravdepodobne na tomto diele spočíva, lebo napriek všetkým prekážkam pri jeho vzniku sa tomuto dielu dostalo nečakane veľkého a rýchleho rozšírenia takmer do všetkých krajín.

Trutnov, október 1902.

Franz Spirago

PRVÝ DIEĽ KATECHIZMU. NÁUKA O VIERE

PREHLAD

Na svete sme preto, aby sme oslavovaním Boha dosiahli večnú blaženosť. Dosahujeme ju týmto spôsobom:

I. Máme sa usilovať o poznanie Boha tým, že veríme pravdám, ktoré Boh zjavil.

Tu ide o poznanie Boha, o zjavenie, o vieru, o pohnútky k viere, o protivenstvách voči nej, o vyznanie viery a napokon o znamenie kríža.

Vysvetľuje sa 12 článkov Apoštolského vyznania viery: 1. čl.: Božie bytie, podstata, vlastnosti, Najsv. Trojica. Stvorenie sveta a Božia prozreteľnosť. Anjeli a ľudia. Dedičný hriech. Prisľúbenie Vykupiteľa. Príprava ľudstva na Vykupiteľa. 2. čl.: Ježiš je Mesiáš, Boží Syn, sám Boh a náš Pán. 3.-7. čl.: O vtelení Božieho Syna. Životopis Krista. 8. čl.: Duch Svätý a učenie o milosti. 9. čl.: Katolícka cirkev, jej zriadenie, najvyššia hlava, jej rozšírenie, znaky, prednosti. Spoločenstvo svätých 10. čl.: Odpustenie hriechov. 11. a 12. čl.: Smrť. Osobitný súd. Nebo. Peklo. Očistec. Vzkriesenie mŕtvych. Večný súd.

Ku koncu Apoštolského vyznania viery sa hovorí o daroch, ktoré dúfame dostať od Boha. Ide tu teda o podstatu kresťanskej nádeje, o jej úžitkoch a protivenstvách voči nej.

II. Máme zachovávať Božie prikázania, a to:

Dva príkazy lásky	Prikázania Božie	
<p><i>Príkaz lásky k Bohu</i> o ktorom sa dôkladne hovorí v prvých 4 prikázaniach Desatora.</p>	<p><i>Boh ako najvyšší kráľ žiada :</i> Poklonu a vernosť v 1. prik. — Úctu v 2. pr. — Službu v 3. pr. Úctu k jeho zástupcom vo 4.pr.</p>	<p><i>Päť cirkevných prikázaní</i> je bližším výkladom 3. prikázania Božieho.</p>
<p><i>Príkaz lásky k blížnemu</i> ktorý zakazuje škodiť blížnemu. a káže pomáhať mu v núdzi -</p>	<p>na živote v 5. pr. na nevinnosti v 6. pr. na majetku v 7. pr. na cti v 8. pr. na domácnosti v 9. a 10. pr. konaním skutkov milosrdenstva.</p>	

Keď sa vysvetlila láska k Bohu, hovorí sa o svetskej láske; po vysvetlení lásky k blížnemu, lásky k priateľom, lásky k nepriateľom, náboženskej znášanlivosti, o národnosti a sebaláske. Po vysvetlení 1. Božieho prikázania sa hovorí o úcte k svätým, o prísaha, o sľube; pri 3. Božom prikázaní sa hovorí o práci; pri 1. cirkevnom prikázaní o cirkevnom roku, pri 4. Božom prikázaní o povinnostiach voči pápežovi a cisárovi a o povinnostiach predstavených a nadriadených, pri 5. Božom prikázaní o láske k zvieratám, pri 9. Božom prikázaní o socializme a chudobe, pri 10. Božom prikázaní o spoločenskom postavení žien; pri skutkoch milosrdenstva o užívaní majetku, o povinnosti vdácnosti.

Plnenie prikázaní sa prejavuje v konaní **dobrych skutkov a cností** a vo varovaní sa pred **hriechmi a nepravosťami**; napokon vo varovaní sa pred všetkým, čo zvädza, najmä k **pokušeniu a príležitosti ku hriechu**.

Najhlavnejšími cnosťami je 7 hlavných cností, ktorých protikladom je zasa 7 hlavných hriechov alebo nerestí.

Aby sme mohli prikázania dokonale plniť, máme užívať **prostriedky na dosiahnutie dokonalosti**. (Všeobecné prostriedky sú určené pre všetkých, ale špeciálne alebo 3 evanjeliové rady sú určené pre jednotlivcov) Takýmto spôsobom budeme blahoslavení už tu na zemi **8 blahoslavenstvami**.

Aby sme mohli veriť a plniť Božie prikázania, potrebujeme Božiu milosť. Tú dosahujeme prostriedkami milosti.

III. Máme užívať prostriedky milosti. Sú to: obeta svätej omše, sviatosti, sväteniny a modlitba.

Skôr ako sa začne hovoriť o sv. omši, pojednáva sa o obete a obeti kríža. Pri pojednávaní o sv. omši sa vysvetľuje: ustanovenie, podstata, časti a obrady sv. omše, vzťah sv. omše k obete kríža, úžitok zo sv. omše, obetovanie sv. omše, pobožnosť pri sv. omši, povinnosť zúčastniť sa na sv. omši, čas a miesto sv. omše, omšové rúcha a predmety pri sv. omši, farba omšových rúch, reč a spev pri sv. omši. Potom sa rozoberá počúvanie Božieho slova. Potom nasleduje

náuka o sviatostiach všeobecne a o každej zvlášť. Pri sviatosti oltárnej sa hovorí o ustanovení a podstate sviatosti oltárnej, o prijímaní a jej účinkoch, o príprave na prijímanie, o tom ako sa správať pri prijímaní a potom o duchovnom prijímaní. Pri sviatosti pokánia sa hovorí o ustanovení, podstate, potrebe, o spovedníkovi, o účinkoch sviatosti pokánia, o generálnej spovedi, o ustanovení a úžitku zo spovede, o opätovnom upadnutí do hriechu a o odpustkoch.

Pri sviatosti manželstva sa hovorí o ustanovení a podstate manželstva, o povinnostiach manželov, o zmiešaných manželstvách a o stave slobodného života. Potom nasleduje náuka o sväteninách.

V rozprave o modlitbe sa vysvetľuje jej: podstata, úžitok, potreba, vlastnosti, čas, miesto, predmet modlitby a rozjímanie. Ďalej sa vysvetľujú najdôležitejšie modlitby (Otčenáš a modlitby k Matke Božej), najdôležitejšie pobožnosti, ranné a popoludňajšie, procesie, púte, krížová cesta, vystavovanie Najsvätejšej sviatosti oltárnej, misie, katolícke zjazdy, pašiové hry a nábožné spolky. (Tretí rád, bratstvá, najdôležitejšie kresťanské podporné spoločnosti)

ÚVOD

1. PREČO SME VLASTNE NA SVETE?

Každá vec má určitý cieľ, napr. oko, ucho, ruka, noha. Ale tak ako má každý úd ľudského tela určitý cieľ, tak musí mať určitý cieľ aj celý človek. A tento cieľ je vznešený. Tak ako žiak, študujúci mladík, chodí do školy, aby dosiahol určitý cieľ, a to určité postavenie v živote, tak aj človek je na svete, v tejto škole života, za účelom dosiahnutia vznešeného cieľa, totiž večnej blaženosti. Tak ako sluha musí slúžiť svojmu pánovi, a práve za túto službu dostáva svoje živobytie, tak je to aj s človekom: človek je na svete preto, aby slúžil, totiž aby ctí a oslavoval Boha, a práve za túto službu, za toto oslavovanie Boha dostáva po smrti večnú blaženosť.

Na svete sme preto, aby sme Boha ctíli a chválili a tým dosiahli večnú blaženosť.

Česť a Božia sláva je cieľom celého stvorenia. Boh stvoril všetko tvorstvo preto, aby hlásalo Božiu dokonalosť a slávu rozumným tvorom, anjelom a ľuďom, a aby bol Boh práve týmito rozumnými tvormi uctievaný a chválený. „Svojou nekonečnou dobrotou Boh stvoril nebo a zem, anjelov a ľudí, aby ho ctíli a chválili, ako si Boh zaslúži a nakoľko je to v ich moci. Ale aj nerozumné a neživé stvorenia, všetky krotké i divé zvieratá, všetky stromy a rastliny, všetky kovy a nerasty chvália Boha svojím vlastným spôsobom a podľa svojich schopností, a tak sú ku cti a chvále Boha.“ (Koch.) Všetko, čo vidíme, nám ohlasuje Božiu slávu a dobrotu! „Boh stvoril všetko pre seba.“ (Prís 16, 4) Ústami proroka Izaiáša Boh hovorí: „Každého, kto vzýva moje meno, som stvoril na svoju česť a slávu.“ (Iz 43, 7) Z toho je zrejmé, že aj človek je stvorený s týmto cieľom, totiž aby ohlasoval Boží majestát a slávu. A v skutočnosti každý človek ohlasuje tento Boží majestát a slávu, či chce alebo nechce, dobrovoľne alebo proti svojej vôli. Krásne usporiadanie ľudského tela, vzácne dary a schopnosti jeho ducha, odmeny spravodlivých a tresty bezbožných. Skrátka, všetko ohlasuje Božiu slávu a velebnosť: jeho všemohúcnosť, múdrosť, dobrotu, spravodlivosť atď. Zvlášť však je úlohou človeka, aby ako rozumný tvor obdarený slobodnou vôľou Boha vedome a dobrovoľne oslavoval. A to robí tým, keď Boha poznáva, miluje a ctí. (Vid' ďalší odstavec.) A práve tým človek po smrti dosahuje svoju nebeskú blaženosť.

Nie sme teda na svete preto, aby sme sa starali len o pozemské statky, naháňali sa po cti, jedli a pili, alebo užívali pozemské rozkoše.

Pozemské dobrá nie sú naším cieľom, ale len prostriedkom k nášmu konečnému cieľu. Kto ich považuje za svoj životný cieľ, koná rovnako hlúpo ako sluha, ktorý namiesto služby svojmu pánovi hľadá na maličkosti a zabúda na svoje hlavné zamestnanie; koná rovnako hlúpo ako chlapec, ktorého otec po niečo poslal, ale ktorý, keď uvidí niečo na ceste, zastaví sa, úplne zabudne na príkaz a všimne si len to, čo si vôbec nemal všímať. (Lud. Gran.) Mnohí ľudia konajú tak, ako tí, čo boli pozvaní v evanjeliu, z ktorých jeden kvôli svojej žene, iný kvôli dvoru, ďalší kvôli volom neprišiel na veľkú hostinu. (Lk 14, 16 a nasl.) Človeku, ktorý myslí len na peniaze, ocenenia a iné pominuteľné veci, by sa mohlo raz na jeho hrob napísať: „Tu odpočíva hlúpy človek, ktorý nevedel, prečo bol vlastne na svete.“ (Alb. Stolz.) Kto nemyslí na svoj konečný cieľ, podobá sa kapitánovi lode, ktorý nevie, kam pláva, a tak svoju loď ženie do záhuby. (sv. Alf.) Takého človeka Kristus prirovnáva k spiacemu človeku. (Mt 25, 5) Ale toho, kto má svoj posledný cieľ stále pred očami a v mysli, Kristus prirovnáva k bdelému človeku. (Mt 24, 42)

Kristus nám pripomína náš posledný cieľ slovami: „Len jedno je potrebné.“ (Lk 10, 42) a ďalej: „Hľadajte najprv Božie kráľovstvo a jeho spravodlivosť, a toto všetko (čo potrebujete pre časný život) vám bude pridané.“ (Mt 6, 33)

Aj svätí vždy dôrazne pripomínali ľuďom ich posledný cieľ. Tak napríklad svätý Filip Neri, ktorému istý mladík vysvetľoval svoje ďalekosiahle plány do budúcnosti, sa tohto mladíka neustále vážne a opovážlivo pýtal: „A čo potom?“ Skutočne smiešne sú názory mnohých učencov na cieľ nášho života. Niektorí tvrdia, že o svojom celi nevieme vôbec nič a že celý život je vraj hádanka. Jeden z nich tvrdí: „Nevieme nič a nebudeme ani nikdy nič vedieť.“ (Ignoramus et ignorabimus.) Alex. Humboldt sa odvážil povedať, že celý ľudský život je nezmysel. Iní, podobne ako pohanskí epikurejci, tvrdia, že „cieľom ľudského života je pôžitok.“ Podľa nich je teda najšťastnejší človek ten, kto má veľa peňazí a pevné zdravie, aby si mohol užívať všetko, čo svet poskytuje. (Schopenhauer) Mnohí si zase myslia, podobne ako budhisti, že človek sa vraj po smrti rozpadne na nič. Tu vidíme, aké pravdivé sú Kristove slová, že Boh skryl svoju múdrosť pred múdrymi a učenými tohto sveta, aby ju mohol zjaviť maličkým. (Mt 11, 25)

Keďže človek je po smrti predurčený k blaženosti, často sa nazýva pútnikom a samotný život sa nazýva putovaním.

Človek je na zemi cudzincom. (Ž 118, 19) Podobá sa tomu, kto beží preteky. (1 Kor 9, 24) Život je ako plavba po mori, lebo sa plavíme do prístavu večnosti (sv. Greg. Vel.) Život je putovanie. (Gn 47, 19); je to púť k spoločnému miestu milosti (sv. Bazil.) Nemáme tu na svete pevné miesto, ale hľadáme budúce. (Heb 13, 14) Nebo je našou pravou vlasťou, zem len miestom vyhnanstva (Segneri) Keďže nás Boh stvoril pre nebo, a nie pre túto zem, preto stvoril aj naše telo, aby bolo vzpriamené a aby svojím okom hľadelo na nebo; zvierajú však svojím okom hľadá na zem. Všimnite si tiež, že človek, strom a rastliny rastú smerom nahor, akoby ukazovali k nebu. Aj kostolná veža nám pripomína náš posledný cieľ, lebo ukazuje akoby prstom na nebo; a nádherné gotické chrámy, v ktorých sa všetko vypína do výšky, sú živým hlasom Cirkvi, ktorý na nás volá: „Človeče, si stvorený pre nebo!“

2. AKO ZÍSKAME VEČNÚ BLAŽENOSŤ?

Kto chce dosiahnuť cieľ, musí najprv poznať cestu k nemu a potom sa po nej musí vydať. Tak aj my, ak chceme dosiahnuť večnú blaženosť, musíme najprv poznať cestu do neba a potom sa po nej vydať. Tam, kde chýba jedno alebo druhé, nemožno o dosiahnutí tohto cieľa hovoriť. „Tak boli pohanovia duchovne slepí, lebo nevideli cestu spásy, ale Židia boli duchovne chromí, lebo poznali cestu spásy, ale nešli po nej.“ (sv. Gregor Veľký)

Večnú blaženosť dosiahneme takto:

2.1. Musíme sa usilovať o poznanie Boha vierou v pravdy zjavené Bohom.

Kristus hovorí: „Ale toto je večný život, aby poznali teba, ktorý jediný si pravý Boh a ktorého si poslal, Ježiša Krista.“ (Jn 17, 3) K poznaniu Boha nás vedie viera. „Viera predchádza, poznanie (vedomosti) nasleduje. (sv. Ans.) „Viera je matkou poznania.“

2.2. Musíme plniť Božiu vôľu zachovávaním jeho prikázaní.

Kristus v rozhovore s bohatým mladíkom povedal: „Ak chceš vojsť do života, zachovávaj prikázania.“ (Mt 19, 17) Aj sluha dostáva mzdu len za prácu.

Ale len vlastnými silami nemôžeme ani veriť, ani zachovávať prikázania; na to potrebujeme Božiu milosť.

Človek ako taký potrebuje Božiu milosť, aby dosiahol svoj cieľ. Áno, aj Adam v stave nevinnosti ju potreboval. Rolník, ktorý obrába pole, nemôže nič vyprodukovať bez dažďa a slnečného svetla. Tak je to aj s človekom a v jeho úsilí o dosiahnutie večného cieľa. „Ako zem potrebuje slnko, ktoré ju osvetľuje a zohrieva, tak aj naša duša potrebuje Božiu milosť.“ (sv. Chryz.) Ale **po páde prvých ľudí** potrebujeme túto Božiu milosť o to viac, lebo sme skazení a oslabení týmto hriechom. Všetko, čo je slabé, potrebuje pomoc a oporu. Slepec potrebuje sprievodcu, chorý potrebuje lieky; tak aj človek, skazený hriechom, potrebuje pomoc iných, konkrétne Božiu milosť, ak má dosiahnuť svoj cieľ. (sv. Bonaventúra) Ľudstvo sa podobá človeku, ktorý pre mdloby spadol na ceste a nemôže ísť ďalej; keď tento úbožiak uvidí povoz, prosí, aby ho odviezli. Tak aj my, pretože poznáme a cítime svoju mdlobu, musíme hľadať pomoc, a tú nájdeme jedine u Boha (Al. Stolz) Preto nám Kristus hovorí: „Bezo mňa nemôžete nič urobiť.“ (Mt 10,13) Písmo sv. hovorí: „Ak dom nestavia Pán, márne sa namáhajú tí, čo ho stavajú; ak Pán nechráni mesto, márne ho chráni ten, kto ho stráži.“ (Ž 126, 1) Ľudia hovoria: „Bez Božieho požehnania, márne sú naše namáhania.“

Božiu milosť získavame predovšetkým prostriedkami milosti, ktoré Kristus na tento účel ustanovil, z toho vyplýva:

2.3. Musíme užívať tieto prostriedky milosti, najmä svätú omšu, sväté sviatosti a modlitby.

Viera je teda ako cesta do neba, prikázania nám ju ukazujú a prostriedky milosti sú ako peniaze na cestu. Cesta do neba je úzka, strmá a trnistá a málokto po nej kráča. Naopak „široká je brána a široká cesta, ktorá vedie do záhuby, a mnohí ňou prechádzajú.“ (Mt 7, 13)

V skratke môžeme povedať: večnú blaženosť dosiahneme náboženstvom.

Náboženstvom totiž rozumieme poznanie Boha, ako aj život podľa Božej vôľe. Náboženstvo v nijakom prípade **nespočíva len v rozume a vedomostiach**, ani v samotnom poznaní náboženských vecí. Potom by aj diabli boli nábožní, lebo vedia, čo Boh vyžaduje, ale konajú práve naopak. Náboženstvo sa prejavuje predovšetkým v plnení Božích prikázaní; prejavuje sa teda predovšetkým vo **vôli a skutkoch**. Slovo „náboženstvo“ znamená vzájomné spojenie medzi Bohom a človekom; alebo znamená aj velebenie najvyššej bytosti, Boha. Preto sa aj ľudia, ktorí vo svojom živote zvlášť horlivo plnia Božiu vôľu, nazývajú nábožnými, pretože práve oni takto najviac oslavujú a chvália Boha (zvlášť reholníci)

Slovo „náboženstvo“ sa niekedy zamieňa aj so slovom „**vierovyznanie**“, t. j. náboženská viera, pretože náboženstvo a jeho vyznávanie nemožno od seba oddeliť. Pravým náboženstvom nie je vôbec to, ktoré by bolo skryté iba v srdci a neprejavovalo by sa zároveň navonok slovom a skutkom. Kto hovorí, že nezáleží na vyznávaní náboženstva, ale že stačí, ak má človek náboženstvo v srdci, hovorí rovnako hlúpo ako ten, kto by povedal, že nezáleží na tom, o čom vypovedá na súde, len ak si myslí pravdu. Nie je klamstvom a pretvárkou hovoriť iné a myslieť si iné?

Učenie o viere, o prikázaniach a o prostriedkoch milosti sa nazýva náboženskou náukou.

Možno tiež povedať: náboženská náuka je učenie o Bohu. Učí nás totiž, čo je Boh a čo od nás Boh vyžaduje. Náboženská náuka nie je samotným náboženstvom, ako to vyplýva z predchádzajúceho. Náboženská náuka je prvou a najdôležitejšou zo všetkých náuk, vied, pretože ona odpovedá na najdôležitejšie otázky života; dáva nám odpoveď na otázku: Prečo som na svete? Čo sa so mnou stane po smrti? Odkiaľ sa vzal svet? atď. Pokiaľ človek nevie správne odpovedať na tieto otázky, je nevedomý a nespokojný. Treba tiež poznamenať, že všetky náboženské pravdy sú vnútorne prepojené; v skutočnosti sú ako stavba. Čím sú základy v budove, tým sú základné náboženské pravdy v náboženstve (o Najsvätejšej Trojici, o vtelení Božieho Syna, o dedičnom hriechu atď.) A tak ako v budove spočíva tehla na tehle, tak aj v náboženstve pravda vyplýva z pravdy alebo je s ňou spojená. Ako má budova svoje múry, tak

má náboženstvo svoje učenie o viere, svoje učenie o mravoch, svoje učenie o úcte k Bohu. „Celý katechizmus je vnútorne zázračne prepojený systém zjavených základných náboženských právd.“ (Ketteler)

3. HODNOTA NÁBOŽENSTVA

V dnešnej dobe často počuť, že náboženstvo je vraj súkromnou a teda druhoradou vecou. Tí, ktorí to hovoria, si tiež myslia, že výučba náboženstva je menej dôležitá ako napríklad výučba čítania, písania, počítania; ale mýlia sa. Náboženstvo je pre život človeka najdôležitejšia, najužitočnejšia a najpotrebnejšia vec.

3.1. Náboženstvo je božské svetlo, ktoré má osvietiť náš rozum.

Náboženstvo je božské svetlo, lebo vedomosti, ktoré nám náboženstvo poskytuje, sú cennejšie ako všetky pozemské vedomosti. A tieto vedomosti tiež pochádzajú od Boha, lebo nám ich zjavil. Náboženstvo je teda svetlom pre náš rozum, pretože vďaka nemu človek pozná svoj cieľ a cestu k nemu. Kto má náboženstvo, je ako pocestný, ktorý má so sebou svetlo v tmavej noci; kto nemá náboženstvo, tápe v tme. Písmo sv. hovorí: „Sedí v temnotách a v tieni smrti.“ (Iz 9, 2; Lk 1, 79) Taký človek má oči, ale nevidí; je ako slepec. Preto sa sám Kristus, ktorý nám priniesol pravé náboženstvo, nazýva „svetlom sveta“ a hovorí: „Ja som svetlo sveta! Kto ma nasleduje, nechodí vo tme.“ (Jn 8, 12) Preto sa pri jeho narodení objavila nad Betlehemom žiara a na nebi hviezda. Preto v chráme pri svätej omši horia sviece, ktoré nám ohlasujú, že „svetlo sveta“ je prítomné na oltári pod podobami chleba a vína. Preto horia svetlá po stranách evanjeliovkej knihy, keď sa pri slávnostnej omši spieva evanjelium. Tieto svetlá znamenajú, že Kristovým učením, teda svätým evanjeliom, bol osvietený náš rozum. Nie je ani márne, že Cirkev nariaďuje trikrát denne zvonit': pred východom slnka, keď je slnko najvyššie a po západe slnka. Takto sa nám pripomína, že „svetlo sveta“, Boží Syn, sa kedysi stal človekom a žil medzi nami 33 rokov. Podobne Cirkev slávi aj narodenie Pána práve v čase, keď začína pribúdať denné svetlo, akoby chcela povedať: svetlo sveta prišlo na zem. A kostoly sa stavajú smerom na východ, takže kňaz koná obetu svätej omše obrátený tvárou k vychádzajúcemu slnku; je to preto, že kostoly majú oslavovať svetlo sveta. V skutočnosti je teda osvietený ten, kto má náboženstvo. Kto ho nemá, je nevedomý, hoci by si o sebe myslel čokoľvek viac.

3.2. Náboženstvo dodáva našej vôli nadľudskú silu, ku konaniu dobrých skutkov a potláčaniu zlých túžob.

Náboženstvo je ako páka. Pákou aj dieťa zdvihne najťažšie bremená. Tak aj náboženstvo dáva slabému človeku nadľudskú silu. Predstavme si len katolíckeho misionára, ktorý v pohanských krajinách pracuje pre spásu ľudstva, napriek neustálemu prenasledovaniu a nebezpečenstvu, a to bez najmenej nádeje na pozemskú odmenu. Vieme, že v čase nákazlivých chorôb chorých často opúšťajú aj ich pokrvní priatelia, ale katolícki kňazi a rehoľníci ich vyhľadávajú, navštevujú a láskavo s ich ošetrujú. Čo dodáva týmto ľuďom toľko statočnosti? Je to náboženstvo, ktoré im hovorí: čo robíš blížnemu, robíš samotnému Bohu; jedného dňa dostaneš odmenu v nebi atď. A čo posilňovalo mučeníkov, že radšej obetovali svoj majetok a život, ako by učinili niečo zlého? Bolo to opäť náboženstvo, ktoré im hovorilo: „Boh vie všetko; po smrti nastane súd a spravodlivá odplata; všetci raz vstaneme z mŕtvych“ atď. A preto je isté, že náboženstvo prispieva k udržaniu poriadku v štáte viac ako polícia. Sú pravdivé slová, že „ani najvycvičenejšia polícia nenahradí to, čo spôsobí vyučovanie katechizmu.“ Polícia a svetská moc totiž môžu zasiahnuť len tam, kde ide o zjavný zločin alebo priestupok, ale náboženstvo nabáda človeka, aby konal čestne aj vtedy a tam, kde žiadne ľudské oko nevidí; učí nás, že sa raz budeme pred Božím súdom zodpovedať aj za svoje myšlienky. Náboženstvo je teda to, čo robí človeka svedomitým. Ako náboženstvo dokáže človeka nadchnúť a posilniť, vidíme na stredovekých križiakoch, na Ondrejovi Hoferovi v Tirolsku počas napoleónskych vojen, na kresťanskej armáde pri Viedni v roku 1683. Mnohí sa snažia napraviť ľudstvo tzv. učením o povinnostiach, ktoré sa opiera len o racionálne dôvody (napr. stratíš vážnosť pred ľuďmi, zatknú ťa a pod.) Takéto racionálne dôvody sa roztopia ako kopa snehu, len čo na ňu zasvieti slnko.

3.3. Náboženstvo vlieva útechu v nešťastí a chráni pred zúfalstvom.

Náboženstvo pôsobí ako olej, ktorý tlmí bolesti a hojí rany. Prečo boli Tobiáš, Jób a ďalší takí trpezliví v takom ťažkom utrpení? Pretože im náboženstvo hovorilo: „Boh je náš otec; neuloží na nás viac, ako môžeme uniesť. Keď je núdza najväčšia, Božia pomoc je najbližšie. Boh všetko obráti na dobré.“ A naopak, prečo je toľko samovrážd, koľkokrát aj pre nepatrné utrpenie? Preto lebo chýbalo náboženstvo, a teda aj útecha. Človek, ktorý má náboženstvo, je ako dub pevne zakorenený, ktorý odolá každej búrke. Človek bez náboženstva je však trstinou, klátenou vo vetre. Náboženstvo je kotva, ktorá chráni loď pred zničením v búrke. Nedávno priniesli noviny správu: istý sociálny demokrat sa v krčme pochválil svojim kamarátom, že sa mu po troch rokoch úsilia konečne podarilo úplne odvrátiť od náboženstva svoju predtým takú zbožnú manželku. Súdruhovia ho za to, samozrejme, nehorázne chválili. Keď sa večer vracal domov, uvidel pred svojím príbytkom zástup ľudí. Keď sa ich vypytoval, povedali mu, že v dome sa stalo nešťastie. Vošiel do svojho príbytku a našiel na podlahe mŕtvu manželku a tri deti. Pri mŕtvoľe jeho ženy ležal lístok, na ktorom bolo napísané: Kým som ešte mala náboženstvo, znášala som všetky utrpenia v nádeji na večnú odmenu. Odkedy ma však môj manžel zbavil viery, bola som nevýslovne nešťastná. Nechcem, aby moje deti boli také nešťastné ako ja, preto som ich všetky otrávil. (Kreuz v. Calais, 1897) Tu vidíme, aký je človek bez náboženstva a aký je, keď má náboženstvo. Človek bez náboženstva je ako nešťastník, pod ktorým stroskotala loď. Oprávnené

povedal generál Laudon: „Ľudia bez náboženstva sú v chorobe a nebezpečenstve tí najbiednejší zbabelci, bez mužnosti a sily.“

3.4. Náboženstvo poskytuje človeku skutočnú spokojnosť.

Čím je jedlo pre telo, tým je náboženstvo pre dušu. Rozdiel je len v tom, že jedlo uspokojuje telo len na krátky čas, kým náboženstvo uspokojuje dušu natrvalo. Kto nemá náboženstvo, je ako hladný človek. Napĺňajú sa na ňom slová svätého Augustína: „Nespojnosť je naše srdce, kým nespočinie v tebe, Bože.“ Človek bez náboženstva je ako ryba na suchu. Trepe sa, zmieta a krúti sa, aj keby sme jej dali akékoľvek množstvo potravy a túži len po vode, ktorá je jej životom. Len tam je jej dobre. Tak je to aj s človekom, ktorý sa odtrhol od Boha. (Deh.) Preto sa stáva, že mnohí ľudia, hoci ich Boh obdaril hojnými pozemskými dobrami, ba aj veľmi vzdelaní ľudia, sa cítia nešťastní a túto nespokojnosť prejavujú v reči aj v písme; zo všetkého vanie duch omrzenosti. Dokonca aj slávny Goethe sa vo svojich spisoch priznal, že počas svojich 75 rokov zažil len málo šťastných dní a že celý jeho život sa mu zdal taký ťažký, akoby ustavične valil ťažký kameň. A Schiller napísal Kornerovi: „Musím prísť k Vám, lebo len u Vás budem šťastný; doposiaľ som šťastný nebol.“ Alex. Humboldt sa vyznáva: „Samotná veda nerobí človeka spokojným a šťastným.“ Teda majetok, česť, vedomosti a pod. nie sú samy osebe schopné urobiť človeka spokojným a šťastným. To dokáže len náboženstvo. A keďže jedine Kristovo učenie nám prináša skutočný pokoj duše, preto už proroci predpovedali o Kristovi, že bude „**kniežatom pokoja**“ (Iz 9, 6) a anjeli pri jeho narodení zvestovali ľudom pokoj. (Lk 2, 14) Preto aj Kristus bežne pozdravoval svojich apoštolov slovami: „Pokoj vám!“ (Jn 20, 19) Kristus prisľúbil pokoj aj svojim učeníkom, ak prijmú jeho učenie a budú zachovávať jeho prikázania. Povedal im: „Svoj pokoj vám dávam. Ale ja vám nedávam, ako svet dáva.“ (Jn 14, 27) A ďalej: „Vezmite na seba moje jarmo a učte sa odo mňa, lebo som tichý a pokorný srdcom; a nájdete odpočinok pre svoju dušu.“ (Mt 11, 29) Nespočetné množstvo ľudí zažilo to, čo zažil učenec svätý Justín (†166) Študoval všetky možné filozofické systémy svojej doby, ale žiadny ho neuspokojil. Jedine kresťanské náboženstvo uspokojilo jeho srdce.

Kto teda pripraví svojho blížneho o náboženstvo, podobá sa krutému vrahovi, lebo ho ženie do zúfalstva a samovraždy.

Ten, kto pripravuje svojho blížneho o náboženstvo, je krutejší ako ten, kto pripravuje pcestného o svetlo v tme. Bez svetla sa môže dostať do nebezpečenstva a prísť o život. Človek bez náboženstva však môže stratiť ešte viac ako telesný život.

4. NA ZEMI NIE JE DOKONALÁ BLAŽENOSŤ

4.1. Pozemské dobrá, ako bohatstvo, česť a rozkoš, nás samy osebe nemôžu urobiť šťastnými, lebo nemôžu uspokojiť našu dušu; často nám strpcujú život a napokon nás nechávajú napospas smrti.

Pozemské dobrá a rozkoše nemôžu nasýtiť našu dušu. Naša duša totiž potrebuje pokrm rovnako ako telo, ale nemôže sa nasýtiť ničím telesným, tak ako sa telo nemôže nasýtiť ničím duchovným.“ (Ketteler) Preto Kristus povedal Samaritánke: „Každý, kto sa napije z tejto vody, bude opäť žízniť.“ (Jn 4, 13) Pozemské rozkoše sú ako kvapka vody, ktorá, keď sa hodí do ohňa, neuhasiť oheň, ale ešte viac ho bude rozduchávať; pretože pôžitky ešte viac roznečujú zmyselné túžby. Bohatstvom človek nemôže nasýtiť svoju dušu, tak ako sa oheň nedá uhasiť drevom, smolou, olejom alebo smäd soľou. (sv. Bonav.)

Keď za vlády cisárov bolo v Ríme neobyčajné bohatstvo a blahobyť, napriek tomu zo dňa na deň pribúdalo samovrážd. „Len v poznaní pravdy a svätosti života nachádza človek pokoj srdca.“ (sv. Aug.) Pozemské dobrá a rozkoše často **zneprijemujú** samotný život. Skutočne je kus pravdy v gréckom mýte, ktorý hovorí: Keď sa raz „Rozkoš“ a „Bolesť“ sťažovali, že sa im stala krivda, zviazal ich Jupiter silnou reťazou jednu k druhej.

A skutočne: kde je rozkoš, tam je aj bolesť. Je pravdivé príslovie, že „v každej radosti je aspoň kvapka bolesti.“ Pozemské dobrá sú ako trne; kto k nim srdcom prilne, zakúsi od nich bolesť ako ten, kto zovrie trnie v ruke (sv. Ján Chryz.) Ako sa všetka sladká voda riek vlieva do horkého, slaného mora, tak sa každá pozemská radosť skôr či neskôr zmení na smútok a horkosť (sv. Bonav) A aké nešťastie zo sebou prinášajú zakázané pôžitky. Spomeň si na zakázané ovocie v raji! Človeku sa darí ako rybe chytenej na udicu; za krátkou rozkošou nasleduje trpká bolesť (sv. Aug.) Zakázané rozkoše na zemi sa podobajú jedovatým plodom, ktoré sa na pohľad javia ako vzácny pokrm, ale po zjedení spôsobujú veľkú bolesť a často aj smrť. „Svet je nepriateľom svojich priateľov“ (Segneri)

Pozemské dobrá nás **nechávajú napospas smrti**. Do hrobu si nič so sebou nevezmeme. (1 Tim 6, 7) „Svet pomíne aj jeho žiadostivosť.“ (1 Jn 2, 17) Preto Šalamún volá: „Márnosť nad márnosť, všetko je márnosť! (Kaz 1, 2) Pri korunovácii pápeža sa zapaluje kúsok kadidla a spieva sa: „Svätý otče, tak sa pomíne sláva sveta!“

Človeku sa darí ako pavúkovi. Pavúk celé dni vylučuje zo svojho tela pavučinu, aby chytil komára alebo muchu; tu príde slúžka, metlou pozametá pavučinu a úbohý pavúk zahynie možno aj s ňou. Tak sa človek často celé dni a roky namáha, aby si udržal nejaký majetok, úrad, osobu, ale potom sa niečo stane, choroba alebo dokonca smrť, a všetky plány sú zmarené; všetka práca bola márna. (Hunolt)

Pozemské statky sú len k tomu, by nám pomáhali dosiahnuť večnú blaženosť.

Všetko tvorstvo je ako rebrík a každý tvor je ako stupienok na ňom, po ktorom vystupujeme k Bohu. (Weninger.) Ako v maliarovej dielni všetky veci napr. štetce, farby, olej atď. majú slúžiť na zhotovenie obrazu, tak všetky pozemské veci slúžia nakoniec k tomu, aby nám pomáhali dosiahnuť večnú blaženosť. (Deharbe.) Kto teda pozemskými vecami úplne pohŕda a vyhýba sa im, nedosiahne svoj posledný cieľ. Ale aj ten kto na nich príliš lipne, tiež svoj posledný cieľ nedosiahne. Pozemské statky sú ako zápalka. Zápalka slúži na to, by sme s ňou niečo zapálili; kto ju však príliš dlho drží v prstoch, popáli sa. Tak aj pozemské statky sú len prostriedkom na dosiahnutie svetla večnej blaženosti; kto sa nimi príliš zaoberá, pripravuje si večný pekelný plameň. (Wen.) Pozemské statky sú ako nástroje alebo lieky; ak sa správne nepoužívajú, škodia, namiesto toho aby prospievali. (Deh.) Pozemské statky máme užívať len do takej miery, pokiaľ nám slúžia na dosiahnutie nášho posledného cieľa; ak nám však prekážajú pri dosiahnutí tohto cieľa, máme sa od nich odlúčiť. (sv. Ign. z Loy.) Pozemské statky majú slúžiť nám, nie my im.

4.2. Iba Kristovo evanjelium nás môže urobiť čiastočne šťastnými na svete, pretože ten, kto nasleduje Kristovo učenie, dosiahne vnútornú spokojnosť.

Poznaním a plnením Kristovej náuky dosahuje človek skutočnú spokojnosť. Preto Kristus hovorí Samaritánke: „Kto sa napije vody, ktorú mu dám, nebude žízniť naveky.“ (Jn 4, 13) A keď v kafarnaumskej synagóge prisľúbil sviatosť oltárnu, povedal: „Kto príde ku mne, nebude hladovať.“ (Jn 6, 35) Kto je skutočne spokojný, toho pozemského utrpenia nemôžu urobiť naozaj nešťastným. Na druhej strane, kde nie je spokojnosť, tam nie je ani pravé šťastie, tak ako všetky pozemské statky človeka netešia, keď je vojna.

No kým Kristus sľubuje spokojnosť a šťastie tým, ktorí spoznajú jeho učenie a riadia sa ním, iní hlásajú iné evanjelium: epikurejci si myslia, že pozemské rozkoše urobia človeka šťastným; sociálni demokrati vidia šťastie a spokojnosť v odstránení súkromného vlastníctva; mnohí voľnomyšlienkári hľadajú šťastie v úplnej neviazanosti. Tu naozaj musíme zvolat' so svätým Petrom: „Pane, a ku komu by sme išli? Ty jediný máš slová večného života.“ (Jn 6, 68)

4.3. Kto nasleduje Krista, býva síce prenasledovaný, ale takéto prenasledovanie mu nemôže ublížiť.

Svätý Pavol hovorí: „Preto všetci, ktorí chcú žiť zbožne v Kristovi Ježišovi, budú trpieť prenasledovanie.“ (2 Tim 3, 12)

Život kresťana je plný krížov a utrpenia, ak chce žiť v pravde podľa evanjelia (sv. Aug.) Hovorím to celkom otvorene a odvážne: Čím menej zbožne človek žije, tým menej je prenasledovaný (sv. Greg. Veľ.) Kristus hovorí: „Nebude sluha nad svojho pána“ (Mt 10, 24), t. j. sluha nemôže očakávať nič lepšie, ako postihlo jeho pána, Krista. A Kristus opäť hovorí: „Hľa, posielam vás ako ovce medzi vlkov.“ (Mt 10, 16) Ako sa zlodej vyhýba svetlu, tak sa hriešnik vyhýba spravodlivému (sv. Chryzostom) Najmä svetáci (t. j. ľudia, ktorí hľadajú svoju blaženosť na tomto svete), označujú pravých kresťanov za podivínov, ba za bláznov a odsudzujú ich. Ale beda tomu, koho oni milujú a chvália, lebo svet nemiluje nikoho, kto miluje Krista (sv. Chryzostom) Zásady svetských ľudí sú v úplnom rozpore s Kristovým učením. Svet vyhlasuje za bláznov a hlupákov tých, ktorých Kristus blahoslaví. (Mt 5, 3-10)

Kristus však hovorí: „.. každý, kto počúva tieto moje slová a uskutočňuje ich, podobá sa múdremu mužovi, ktorý si postavil dom na skale. (Mt 7, 24)

Kto dôveruje Bohu, nikdy nie je zúfalý. Všetko prenasledovanie Jozefovi neublížilo, ale prospelo. A ako bol prenasledovaný zbožný Dávid! Najprv od kráľa Šaula, potom od vlastného syna Absolóna, ale on zvíťazil nad každým prenasledovaním. Preto Dávid volá: „Mnoho je súžení spravodlivých, ale zo všetkých ich Pán vyslobodí.“ (Ž 33, 20) Boh neopúšťa spravodlivých. (Ž 36, 25)

Práve zlobu našich nepriateľov Boh obracia na naše dobro. Po Veľkom piatku nasleduje slávna, radostná Veľká noc. „Dobrý kresťan sa nemusí báť nikoho, ani človeka, ani diabla. Lebo ak je Boh za nás, kto je proti nám? (sv. Chryzostom.)

4.4. Dokonalá blaženosť teda na svete nie je možná, lebo nikto sa nemôže vyhnúť všetkým utrpeniam.

Svetský človek, ako sme videli, upadá do nešťastia a spravodlivý človek býva prenasledovaný. Okrem toho nikto neunikne chorobe a najhoršiemu utrpeniu, smrti. Zem je slzavé údolie (Salve Regina) Zem je ako obrovská nemocnica, v ktorej je toľko chorých, koľko je na svete ľudí. Zem je bojisko, na ktorom sa bojuje proti diablu; náš život je boj. (Jób 7, 1) Zem je miestom vyhnanstva, ktoré je ďaleko od našej vlasti (Segneri) Zem je more, ktoré sa stále hojdá, na ktorom vznikajú nové a nové búrky (sv. Vinc. Fer.)

V ľudskom živote sa striedajú šťastie a nešťastie, radosti a smútky, ako sa v prírode strieda snečný svit a dážď. Každé šťastie na zemi je zároveň akoby predzvesťou prichádzajúceho nešťastia. Keď kráľovi Filipovi Macedónskemu raz oznámili tri radostné správy, zľakol sa a zvolal: „Ach, bol som príliš šťastný, to nemôže dlho trvať.“ Šťastie je ako rebrík; po koľkých priečkach človek vystúpi, po toľkých musí opäť zostúpiť. Cisár Karol V. sa vyznal: „Moja vláda bola šťastná, no nikdy som nemal ani štvrt'hodinu neskalenej radosti, lebo po každej radosti a víťazstve nasledovali nové problémy a starosti.“

Náš život je ako plavba, na ktorej nás morské vlny zmietajú raz hore, raz dole. (sv. Ambróz) Je ako putovanie, na ktoré sa vydávame, raz po rovine, raz po drsných horách (sv. Gregor Veľký) Ak by sa neviem čo udialo pre dobro ľudstva, ľudstvo sa nikdy nezbaví všetkého utrpenia; lebo utrpenie a súženie je údelom ľudstva. Nedosiahnuteľné sú preto snahy sociálnych demokratov, ktorí túžia po živote bez biedy, plnom pokoja a radosti.“ (Lev XIII. 1891)

O VIERE

1. O POZNANÍ BOHA

Poznanie Boha je poznanie jeho vlastností a dokonalostí, poznanie Božieho pôsobenia, Božej vôle, poznanie prostriedkov, ktoré Boh ustanovil na dosiahnutie milosti atď. ... aby ste rástli v poznaní Boha.“ (1 Kol 1, 10) „Teraz vidíme len nejasne, akoby v zrkadle, no potom z tváre do tváre.“ (1 Kor 13, 12)

1.1. Najjasnejšie poznanie Boha je v nebi.

Poznanie Boha je podstatou nebeskej blaženosti anjelov a svätých. Poznanie Boha je ich pokrmom. Tento pokrm mal na mysli archanjel Rafael, keď povedal Tobiašovi: ... mám účasť na neviditeľnom pokrme a nápoji, ktorý ľudia nemôžu vidieť.“ (Tob 12, 19) Preto Kristus hovorí: „Ale toto je večný život, aby poznali teba, jediného pravého Boha, a toho, ktorého si poslal, Ježiša Krista.“ (Jn 17, 3) Poznanie Boha, ktoré majú blažení v nebi, sa však líši od poznania Boha, ktoré máme my na zemi. Blažení majú bezprostredné poznanie, tzv. nazeranie na Boha. Boha vidia „z tváre do tváre.“ My však poznávame Boha len sprostredkované, a síce z jeho pôsobenia a zjavenia. Je to, ako keď niekto vidí krajiny len na mape (má o nich len sprostredkované, a teda neúplné poznanie), zatiaľ čo iný po nich cestuje a prezerá si ich dokonale (tento má bezprostredné, a teda dokonalejšie poznanie) Preto Spasiteľ hovorí o anjeloch: „Anjeli v nebi ustavične hľadajú na tvár môjho Otca, ktorý je na nebesiach.“ (Mt 18, 10) Aj svätí hľadajú na Božiu tvár, lebo sú rovní anjelom. (Lk 20, 36)

1.2. Poznanie Boha je prvoradé, lebo bez neho niet pravého šťastia ani dokonalého života.

Bez poznania Boha niet pravého šťastia. Poznanie Boha je totiž pokrmom našej duše. Ak duša nemá tento pokrm, trápi ju hlad, t. j. človek je nespokojný. „Ak nám chýba vnútorný pokoj, všetky pozemské dobrá, ako je bohatstvo, zdravie atď. nám nemôžu byť skutočne príjemné“ (sv. Greg. Nyss) Je to ako vo vojne; tu má človek málo zo svojich dobier, lebo ich nemôže využívať. Človek, ktorý nepozná Boha, je ako slepec; ako tento nemôže urobiť istý krok, tak ani tamten, nakoľko nepozná svoj cieľ, upadá z hriechu do hriechu, nemá útechu v nešťastí, nemá žiadnu nádej pri smrti. Spasiteľ prirovnáva človeka, ktorý pozná jeho prikázania a zachováva ich, k človeku, ktorý si postavil dom na skale, takže ho búrka a prival nemôžu zničiť. Človeka bez náboženstva prirovnáva k človeku, ktorý si postavil dom na piesku, takže v čase búrky a povodne sa mu zrúti. (Mt 7, 24) Preto sa ľudia bez náboženstva zabíjajú, lebo v nešťastí nemajú žiadnu útechu a pomoc. Kto nepozná Boha, je nevedomý, hoci by bol akokoľvek vzdelaný.

„Nešťastný je človek, ktorý všetko vie, ale nepozná teba, Bože.“ (sv. Aug.) Bez poznania Boha nie je možný žiaden život. Ako rastliny nemôžu rásť bez svetla, tak ani cnosť nemôže obstáť bez náboženstva. Ako strom nemôže stáť bez koreňov, tak ani morálka nemôže stáť bez poznania Boha. A ako neobrobené pole neprináša buď žiadnu, alebo len malú úrodu, tak človek bez poznania Boha nemôže konať dobré skutky, pretože nepozná pravé a najdôležitejšie náboženské pravdy (vševédnosť a spravodlivosť Boha, súd po smrti, večnú odplatu atď.) A preto je tiež neznalosť Boha hlavnou príčinou tak mnohých hriechov. Prečo ľudia tak často ľahkovážne a hriechne prisahajú, prečo sa nemodlia, prečo zanedbávajú bohoslužby, sväté sviatosti, prečo horlivo túžia po peniazoch, po cti, zmyselných pôžitkoch a drzo prestupujú Božie prikázania? Pretože nepoznajú Boha. Prečo sa mnohí úradníci tak drzo správali k cisárovi Jozefovi II. († 1790), ktorý často chodieval medzi svojich poddaných v prestrojení? Pretože ho nepoznali. Správali by sa k nemu taktó, keby ho poznali? Tak je to aj s Bohom. Preto volá prorok Ozeáš: „Na zemi nie je žiadne poznanie Boha. Zlorečenie a lož, vražda, krádež a cudzoložstvo sa rozmohli.“ (Oz 4, 2) A svätý Pavol hovorí, že Židia by určite neboli ukrižovali Krista, Pána slávy, keby ho boli poznali. (1 Kor 2, 8) Ó Bože, ty radosť mojej duše, keby ťa ľudia poznali, nemohli by ťa urážať. (sv. Ign. z Loy.) Skúsenosť nás učí, že zločinci vo väzniciach sú väčšinou ľudia, ktorí o Bohu nič nevedia. Keď pruský cisár Fridrich II. postrehol, že príčinou narastajúcich zločinov je náboženská nevedomosť, zvolal na svojho ministra: „Nariaď náboženstvo v krajine!“

Ale niektorí namietajú, že: „sú ľudia, ktorí sú nábožensky vzdelaní, a predsa žijú nemorálne a na druhej strane sú ľudia, ktorí sa o náboženstvo nestarajú a žijú mravne.“ Možno. Ale takéto prípady sú výnimky, ktoré len potvrdzujú pravidlo. Je isté, že nábožensky vzdelaný človek má silnejšie zábrany ku konaniu zlých skutkov a je silnejšie nabádaný k skutkom dobrým, pretože okrem obyčajných ľudských dôvodov (ohľad na česť, zdravie atď.) v ňom oveľa silnejšie pôsobia náboženské dôvody. Je teda ako strom so silnými koreňmi, ktorý nielenže prináša lepšie ovocie, ale aj lepšie odoláva búrke, alebo je ako vojak, ktorý má lepšiu zbraň a je lepšie vycvičený. Vyššie uvedená námietka má v sebe len toľko pravdy, že len dosvedčuje, že poznanie náboženských právd ešte nie je dobrým životom podľa náboženstva. „V náboženstve nezáleží len na vedomostiach a viere, ale najmä na správaní a činoch.“ (biskup Schobel)

1.3. K poznaniu Boha prichádzame čiastočne zo stvorených vecí a jasnejšie vierou v pravdy, ktoré nám Boh zjavil.

Samozrejme, človek prichádza k poznaniu Boha aj tým keď uvažuje o stvoreníach. (Rim 1, 20) Lebo nebesia zvestujú Božiu slávu (Ž 18, 2) Ukazujú Božiu moc, múdrosť, dobrotu, krásu. Ale pretože náš rozum je slabý, v žiadnom prípade sám osebe nestačí na správne a jasné poznanie Boha. Ako nerozumne si Boha predstavujú a slúžia mu pohania, ktorí sa riadia iba svojím rozumom! „Ak je už toľko vecí na svete pre človeka nepochopiteľných, o čo väčšie je nebezpečenstvo že zabľúdime keď sa pokúsime vyskúmať to, čo je nad týmto svetom.“ (Belarmin) „Nikto, komu Boh nedá múdrosť a nezošle naňho svojho Ducha Svätého, nezistí čo je v nebi.“ (Múd 9, 14-16) Táto Božia pomoc sa nám dostáva prostredníctvom viery. **Vierou v pravdy zjavené Bohom** prichádzame k správne a jasnému poznaniu Boha. Preto svätý Augustín hovorí: „Verím, aby som pochopil.“ Svätý Anselm: „Čím viac nás živí viera, tým viac sme nasýtení pochopením. Viera je začiatkom každého vyššieho poznania Boha.“ Viera sa často nazýva božským svetlom (1 Pt 2, 9), ktoré svieti do našej duše. (2 Kor 4, 6) Lebo ako svetlo preniká tmou, tak viera preniká kresťanskými tajomstvami. (sv. Chryz.) Viera je jasná hviezda, ktorá nás učí poznávať nášho Boha. Viera je ako rozhl'adňa, odtiaľ človek vidí to, čo na rovine nevidí. Vierou človek poznáva to, čo nepoznáva jednoduchým pozorovaním Božieho diela. Viera je ako ďalekohľad, vďaka nemu človek vidí, čo voľným okom nevidí. Vierou človek poznáva aj to, čo rozumom nechápe. Viera je ako zrkadlo. V zrkadle človek celkom dobre vidí aj najväčšiu vežu; vierou sa dá celkom dobre poznať aj Božia sláva. Viera je ako palica, ktorou človek podopiera chvejúce sa telo, aby mohol lepšie kráčať; viera podopiera slabý rozum, aby lepšie poznával. (sv. Chryz.)

2. O BOŽOM ZJAVENÍ

Svoj majestáť dáva Boh spoznať skrze prírodu aj skrze zjavenie.

V prírode, t. j. vo viditeľnom svete, pozorujeme Božie stopy, pretože všetky živé i neživé bytosti svedčia o jeho majestáte. Obdivuhodné usporiadanie ľudského tela, najmä srdce a krvný obeh, oko, ucho atď. poukazujú na Božiu múdrosť. Vývoj jednotlivých bytostí zo semena, celá obloha poukazuje na Božiu všemohúcnosť. Nesmierne bohatstvo v prírode svedčia o Božej добрote atď. Áno, príroda nám zvestuje aj mnohé náboženské pravdy, napr. trojfarebné svetlo zvestuje pravdu o Najsvätejšej Trojici, prebúdzanie sa prírody z rána a na jar ohlasuje budúce zmŕtvychvstanie. Preto aj Písmo tak často poukazuje na prírodu, ako napr. na nebeské hviezdy, na mravca, včelu atď. Preto aj náš Spasiteľ tak rád hovoril o stvoreníach: o ľalii a poľnej tráve, o semene a žatve, o viniči a jeho ratolestiach, o ovciach a pastierovi, o slnku a svetle atď. Svoje najkrajšie podobenstvá čerpal z prírody.

Vo svojej osobitnej láske k prírode si vybral za miesto svojho bývania Nazaret, ktorý sa nazýva „kvetom Galiley“, genezaretské jazero pre svoje najväčšie zázraky, krásnu Olivovú horu pre svoj obyčajný odpočinok a pre svoju nočnú modlitbu. Aj svätí Otcovia milovali a oslavovali prírodu. Horlivo premýšľali o prírode a poukazovali na to, ako hlása Boží majestáť a náboženské pravdy. Svätý Bernard hovorí, že stromy a rieky nás poučujú lepšie ako najlepší učitelia. A práve táto snaha spoznať Boží majestáť z diel jeho rúk, je príčinou toho, že dnes ďakujeme mnohým kňazom a mníchom za veľkolepé vynálezy, ako napríklad Koperníkovi, Kircherovi, svätému Albertovi Veľkému, jezuitovi Sechimu a iným. A práve z tohoto dôvodu aj pápeži venovali toľko pozornosti a úsiliu astronómii a prírodným vedám. A keďže v prírode sa objavujú Božie stopy, preto aj najväčší vedci boli zbožní a bohabojní. O slávnom Newtonovi, ktorý vždy, keď vyslovil meno Božie, obnažil si hlavu, sa hovorí, že raz ležal na poli, položil si ruku na trávu a zvolal: „Tento malý kúsok zeme mi stačí na to, aby som žasol a obdivoval Boží majestáť.“ Linneé povedal: „Všade, v ríši minerálov, rastlín a zvierat, nachádzam stopy večného, všemohúceho, múdreho a milujúceho Boha. Plný údivu a bázne padám pred ním do prachu zeme a klaniam sa mu.“ Preto sa príroda nazýva knihou, z ktorej sa je možné dočítať o Božom majestáte. Druhou knihou, ktorá nás ešte lepšie oboznamuje s Božím majestátom, je zjavenie, ktoré sa bežne nazýva **nadprirodzeným zjavením**, na rozdiel od **prírodného zjavenia**, pod ktorým sa rozumie ohlasovanie Božieho majestátu stvorením.

2.1. Boh sa po tisícročia veľmi často zjavoval ľuďom (Heb 1, 1-2), t. j. hovoril im mimoriadnym spôsobom o sebe a svojom pôsobení.

Ak niekto stojí v miestnosti za priehľadnou záclonou, vidí celkom dobre ľudí, ktorí idú po ulici; oni však jeho nevidia. Ak sa však prezradí svojím hlasom, hneď spoznajú, kto asi stojí za záclonou. Tak je to aj s Bohom, ktorý nás dobre vidí, ale skrýva sa pred našim zrakom. (Iz 45, 15) Napriek tomu sa Boh často dával ľuďom spoznať, ako napríklad prvým rodičom, Abrahámovi (ku ktorému prišiel v ľudskej podobe s dvoma anjelmi), Mojžišovi v horiacom kríku, židom na vrchu Sinaj atď. Boh pritom dal ľuďom spoznať svoje vlastnosti, svoje úmysly (napr. poslať Vykupiteľa), svoju vôľu a poučil ich o tom, čo je cieľom človeka, čo ho čaká po smrti atď.

2.2. Božie zjavenie sa zvyčajne dialo takto: Boh hovoril k jednotlivým ľuďom a potom im prikázal, aby toto zjavenie oznámili aj iným ľuďom.

Boh hovoril k jednotlivým ľuďom, napr. k Noemovi, Abrahámovi a jeho potomkom, Mojžišovi a iným, a to preto, lebo k tomu boli osobitne spôsobilí (sv. Chryzostom) Boh poslal Noeho k hriešnym ľuďom pred potopou sveta, Mojžiša zas k Izraelitom a ku faraónovi. Boh teda nikdy nechcel, aby to čo zjavil, zostalo tajomstvom.

Iba výnimočne Boh hovoril naraz k mnohým ľuďom. Boh sa mnohým ľuďom naraz zjavil, keď dával svoje prikázania na vrchu Sinaj (tu hovoril k celému izraelskému národu) a pri Ježišom krste. (Tu Boh Otec povedal: „Toto je môj milovaný Syn, v ktorom mám zalúbenie.“) Boh sa zjavoval aj prostredníctvom anjelov; tak poslal Rafaela k Tobiašovi.

Keď Boh hovoril k ľuďom, vzal na seba viditeľnú podobu, napr. podobu anjela, človeka, alebo hovoril z oblaku (na vrchu Sinaj), z ohňa, (Mojžišovi z horiaceho kríka), v žiarivom svetle (k Šavlovi), v šumení vánku (k Eliášovi), alebo skrže vnútorné osvietenie. (Nm 12, 6-8) Tí ľudia, ktorým sa Boh zjavil a ktorí potom svedčili o tom iným (Jn 1, 7), sa obyčajne nazývajú „**Boží poslovia**.“ Boh si na to zvyčajne vyberal len morálne dokonalé bytosti a potom im dal dar konať zázraky a prorokovať, aby im ľudia uverili. Spomeňme si na Mojžišove zázraky pred faraónom, na zázraky prorokov a apoštolov.

2.3. Ohlasovateľmi Božieho zjavenia boli najmä títo ľudia: patriarchovia, proroci, Boží Syn Ježiš Kristus (Heb 1, 1) a apoštoli.

Zjavenie nie je nič iné ako výchova ľudského rodu. Čím je výchova pre jednotlivého človeka, tým je zjavenie pre celý ľudský rod. Celé zjavenie ako sa postupne uskutočňovalo teda zodpovedá potrebám ľudského veku: veku detstva, veku mladosti a veku dospelosti. Patriarchovia, ktorých prirodzenosť bola viac detská, nepotrebovali toľko zákonov a Boh s nimi zaobchádzal priateľsky; izraelský národ, ktorý bol ako mládenec viac domýšľavý, svojhlavý a zmyselný, musel byť vychovávaný neustálym poučovaním a prísnyimi príkazmi; keď však Boh chcel, aby ľudstvo vstúpilo do veku dospelosti, prísne zákony prestali a Boh dal skrže svojho Syna zákon lásky. (1 Kor 13, 11; Gal 3, 24)

Spomedzi všetkých ohlasovateľov zjavenia podal Boží Syn najvernejšie svedectvo o Bohu. On bol „verný svedok“ (Zjv 1, 5), a preto prišiel na svet, aby vydal svedectvo o pravde.“ (Jn 18, 37) Čo hovoril, hovoril tak, ako mu to povedal Boh. (Jn 12, 50) Mohol hovoriť vernejšie a jasnejšie ako všetci ostatní, lebo je jednorodeným Synom Boha Otca, a preto tiež ako nikto iný vidí Božiu prirodzenosť. (Jn 1, 18) Vydal svedectvo o tom, čo videl, ale ľudia jeho svedectvo neprijali, (Jn 3, 11)

Aj apoštoli hlásali zjavenie. Mali svedčiť o tom, čo videli, najmä o zmŕtvychvstaní Vykupiteľa (Zjv 80, 39 a ďalej), a to nielen v Jeruzaleme, v celom Judsku a Samárii, ale až na kraj zeme. (Sk 1, 8)

Preto aj svätý Pavol povedal, že jeho úlohou je vydávať svedectvo o Kristovom evanjeliu. (Zjv 20, 24) Zjavenie skrže Krista a apoštolov sa uskutočnilo až v poslednom čase, kedy Boh prehovoril k ľuďom. (Heb 1, 1) Týmto zjavením bolo uzatvorené celé zjavenie, ktoré malo byť dané celému ľudstvu.

2.4. Vlastné Božie zjavenie trvalo len do smrti svätých apoštolov. Hoci sa Boh zjavoval ľuďom aj neskôr, tak toto zjavenie nie je pokračovaním toho zjavenia, na ktorom je založená naša viera.

Až dodnes majú zjavenia ľudia, ktorí sa neobyčajne snažia byť dokonalí, ako je to známe zo životopisov, najmä z procesov svätorečenia. Svätému Františkovi z Assisi sa ukázal Kristus v chráme (z toho vznikli porciunkulové odpustky), svätému Antonovi Paduánskemu sa ukázalo Jezuliatko (z toho pochádza známe vyobrazenie tohto svätca s Jezuliatkom), svätá Terézia často videla Krista, svätých anjelov a rozprávala sa s nimi atď. Zvláštne zjavenia, (videnia atď.) sú Božím darom a majú hlavne ten účel, aby človeka, ktorý sa usiluje o dokonalosť, odvrátili od tohto sveta a **priviedli ho k vyššej dokonalosti**. (Scar.) Svätosť však v žiadnom prípade nezávisí od zjavení a útechách, ale od hrdinských čností a utrpenia. Stáva sa, že aj bezbožní ľudia mávajú zjavenia; spomeňme si na Baltazára a ruku píšucu na stene. (Dan 5) Preto z toho, že niekto mal zjavenie, nemožno ešte s istotou usudzovať, že ten človek vedie cnostný život. Existujú aj zjavenia, ktoré majú za účel, aby sa v ľuďoch **rozmnožila viera**. Dôkazom toho je vznik pútnického miesta Lurdy v južnom Francúzsku, kde sa Matka Božia v roku 1858 zjavila asi 20-krát chudobnej pastierke, nazvala sa „Nepoškrvené počatie“ a dala vzniknúť prameňu, ktorý dodnes spôsobuje nespočetné množstvo uzdravení. Je pozoruhodné, že pápež Pius IX. štyri roky predtým (1854) dal slávne vyhlásiť článok viery o Nepoškrvenom počatí Panny Márie. Je teda zrejmé, že cieľom takýchto zjavení je **potvrdiť už zjavené pravdy** alebo ich urobiť zrozumiteľnejšími. Takýmto zjaveniami to Boh robí ako maliar, ktorý obnovuje starý umelecký obraz. Takéto zvláštne zjavenia teda nie sú vôbec novými zjaveniami, ale sú len obnovením predchádzajúcich zjavení.

Ako sa na jednej strane neodporúča hneď dôverovať takýmto zjaveniam (Sir 19, 4), pretože v tejto záležitosti už bolo spáchaných mnoho podvodov, tak na druhej strane ich zase netreba hneď zavrhať (Sol 5, 20), ako to, žiaľ, robia telesne zmýšľajúci ľudia.

Tu treba poznamenať, že takmer pri všetkých takýchto zvláštnych zjaveniach je pôsobením zlého ducha veľmi ľahko možný klam. Preto tiež nikto nie je povinný týmto zjaveniam, hoci by aj boli Cirkvou potvrdené, (ako zjavenia svätej Terézie, svätej Brigity, svätej Gertrúdy a i.) prikladať väčšiu dôveru akú prikladáme dôveryhodnej osobe. (Ben. XIV.)

2.5. Božie zjavenie bolo potrebné, pretože ľudia po páde prvých rodičov by nemohli vôbec správne poznať Boha a jeho vôľu; a tiež preto, že ľudstvo malo byť pripravované na Vykupiteľa.

Svätí traja králi na ďalekom východe by nikdy nenašli Krista, keby sa im nezjavil skrze hviezdu. A tak aj celé ľudstvo, ktoré po páde prvých rodičov žilo ďaleko od svojej vlasti, by nikdy nebolo správne Boha spoznalo, keby sa mu nebol zjavil. „Ako telesné oko potrebuje svetlo, aby videlo pozemské veci, práve tak aj rozum potrebuje, ktorý je duševným okom, potrebuje Božie zjavenie, aby videl Božské veci.“ (sv. Aug.) Následkom dedičného hriechu a zmyselných výstredností bol ľudský rozum tak zaslepený, že nemohol poznať Boha zo stvorených vecí. (Múd 9, 16) Dokazujú to dejiny pohanov, ktorí uctievali tisíce bohov, ba aj hriešnych ľudí, zvieratá a modly, a to nemorálnym a krutým spôsobom; spomeňme si len na ľudské obete! Pohania si predstavovali svojich bohov so všetkými ich slabosťami a nerestami, dokonca aj ako strážcov a ochrancov týchto nerestí. Aj veľkí myslitelia starého veku upadli do ťažkých bludov (Cicero schvaľuje samovraždu, Platón odvrhnutie detí, opovrhovanie ľuďmi inej národnosti, opíjanie sa na počesť bohov; o stvorení všetci učili vymyslené nepravdy); navzájom si protirečili a každú chvíľu učili inak. Žili celkom inak, ako učili. (Sokrates učil, že je len jeden Boh a že modloslužba je hlúposť, no pred smrťou obetoval Aeskulapovi kohúta) Veľmi mnohí si uvedomovali svoju biedu a dali najavo, že svojím rozumom nemôžu nič vedieť o Bohu a Božských veciach a že Boh sám musí pomôcť a zjaviť svoju vôľu. Tak hovorili Sokrates a Platón. Keby Boh najprv nedal ľuďom svoje zjavenie, **ľudia by Vykupiteľa ani nepoznali, ani by si ho náležite nectili.** Ako panovník ohlasuje svoj príchod dlho vopred, keď sa chystá vstúpiť do mesta, tak to urobil aj Boh.

Ale my už máme Božie zjavenie a za toto zjavenie sme povinný Bohu tak ďakovať ako slepec lekárovi, ktorý ho uzdravil. Poľutovania hodný je však človek, ktorý sa o zjavenie nestará; je ako človek, ktorý za jasného dňa zatvorí všetky okenice a sedí v tme.

2.6. Aby všetci ľudia na svete mohli spoznať zjavené pravdy, Kristus poslal do sveta svojich apoštolov.

Kristus totiž pred svojím nanebovstúpením povedal svätým apoštolom: „Je mi daná všetka moc na nebi i na zemi. Choďte teda a učte všetky národy a krstite ich v mene Otca i Syna i Ducha Svätého ... a hľa, ja som s vami po všetky dni až do skončenia sveta.“ (Mt 28, 18 nasl.) A preto apoštoli a ich nástupcovia nedovolili, aby im akákoľvek svetská autorita bránila v hlásaní Kristovho evanjelia. Keď napríklad najvyššia židovská rada zakázala apoštolom kázať, Peter a ostatní im jednoducho odpovedali: „Boha treba viac poslúchať ako ľudí.“ (Sk 5, 29) Preto si Cirkev ani dnes nenechá od žiadnych svetských inštitúcií predpisovať a brániť v ohlasovaní a vo vykonávaní učiteľského úradu, ktorý jej zveril Kristus. V mnohých krajinách totiž až do našich čias platil tzv. „panovnícke placetum“, t. j. nariadenie, podľa ktorého cirkevné ustanovenia, ba aj vyhlásenia článkov viery záviseli od povolenia svetskej autority. Je naozaj neuveriteľné, že takýto zákon môže platiť aj v čase, keď podľa voľnomyšlienkárskeho zákona o združovaní a tlačí môže každý verejne vyjadriť svoj názor. Keďže Cirkev má za úlohu hlásať pravdy zjavené Bohom všetkým národom sveta, právom sa nazýva „katolíckou“, t. j. Cirkvou svetovou, a preto aj neustále vysielala misionárov k pohanom.

3. O OHLASOVANÍ BOŽIEHO ZJAVENIA

3.1. Predstavení Cirkvi ohlasujú zjavené pravdy národom sveta prostredníctvom živého slova.

Kým naša Cirkev šíri a ohlasuje Božie slovo (zjavené pravdy) prostredníctvom živého slova, mohamedáni hlásajú svoju vieru mečom a ohňom a protestanti zas Bibliou.

Mýli sa ten, kto si myslí, že len Sväté písmo má slúžiť na odovzdávanie zjavených právd všetkým národom zeme.

Boh to tak chcel, aby ľudia poznali zjavené pravdy a uverili v Boha, prostredníctvom ohlasovania, a nie ako sa domnievajú protestanti, iba prostredníctvom Písma sv. **1.** Ved' Kristus kázal a nič nenapísal. **2.** Apoštolom povedal: „Choďte a učte všetky národy“ (Mt 28, 19), nie „píšte všetkým národom.“ Preto aj apoštoli až na malú výnimku iba kázali a nepísali knihy. „Knihami veriacich boli samotní apoštoli.“ (sv. Aug.) **3.** Svätý Pavol hovorí; „Viera je z počutia“ (Rim 10, 17), nie teda len z čítania. **4.** Poučovanie živým slovom dokonale zodpovedá ľudským potrebám, lebo každý sa radšej nechá poučiť, ako by mal pravdu spoznať a nájsť namáhavým čítaním a premýšľaním. **5.** Keby Písmo bolo jediným prostriedkom poznania zjavených právd, potom by ľudia v tom čase, keď Písmo ešte nebolo (2500 rokov pred Mojžišom a potom v čase pred napísaním evanjelií) by vôbec nemohli poznať zjavené pravdy (hoci im Kristus a apoštoli kázali); ale ani v našich časoch by tieto pravdy nepoznali ľudia, ktorí buď nevedia dobre čítať, alebo si vo svojej chudobe nemôžu kúpiť žiadnu Bibliu, alebo nemajú potrebné vedomosti na to, aby Písmu, často tak ťažko pochopiteľnému, porozumeli. (1 Tim 2, 4)

Aj Písmo sv. by muselo v našich očiach stratiť svoju hodnotu, keby nám Cirkev živým slovom nedokazovala, že Písmo sv. je skutočne Božského pôvodu a úplne nezmenené. Svätý Augustín hovorí: „Neveril by som evanjeliu, keby ma k tomu nenútila vážnosť Cirkvi.“

Učenie, ktoré katolícka Cirkev slávnostne vyhlásila za Bohom zjavené, sa nazýva článok viery alebo dogma.

Tak všeobecné koncily (zhromaždenie všetkých biskupov Cirkvi svätej), ako aj samotný pápež majú právo vyhlásiť, že nejaká pravda je Bohom zjavená. Tak Nicejský koncil (325) vyhlásil ako článok viery, že Kristus je Boží Syn; podobne pápež Pius IX. v roku 1854 vyhlásil článok viery o nepoškvrnenom počatí matky Božej. Tým však

nebola vymyslená žiadna nová náuka, ale bolo len prehlásené, že táto pravda je skutočne zjavená Bohom a že katolícka Cirkev v ňu takto vždy verila. „Na poli Cirkvi sa nezasieva žiadne nové semeno, ale dozrieva len to, ktoré zasiali apoštol.“ (sv. Vincent Lerin.) Podobne aj dieťa nemení svoju vieru, ak sa jeho náboženské vedomosti rozširujú, a ani spoločnosť veriacich, Cirkev, neprijíma nové učenie, keď isté náboženské pravdy jasne predkladá a ukladá za povinnosť im veriť, akonáhle proti nim povstane nejaký omyl. Ak niekto tvrdí, že dogmy sú zastarané, mal by vziať do úvahy, že pravdy nemožno nijako meniť. Tak ako nikto nemôže nič zmeniť na tvrdení, že: $2 \times 2 = 4$, práve tak sa nedá nič zmeniť ani na dogmách alebo článkoch viery. Pravda, ktorú katolícki kresťania vždy verili, ale ktorú Cirkev ešte nevyhlásila za zjavenú, sa nazýva „zbožný názor.“ Takýmto zbožným názorom je napríklad viera, že telo Panny Márie bolo hneď po jej smrti vzaté do neba.

3.2. Katolícka Cirkev čerpá zjavené pravdy zo Svätého písma a z ústneho podania.

Písmo sväté a ústne podanie majú rovnakú hodnotu a každý je povinný ich prijímať s rovnakou vážnosťou a úctou. (Tridentský koncil 4.) Písmo sv. je písané Božie slovo, ústne podanie je nepísané Božie slovo. Preto svätý Pavol nabáda kresťanov, aby sa pridržali nielen toho, čo im odovzdal písomne, ale aj toho, čo im povedal ústne. (2 Sol 2, 14)

4. O PÍSME SV. A ÚSTNOM PODANÍ

4.1. Písmo sväté alebo Biblia je 72 kníh, napísaných z vnuknutia Ducha Svätého ľuďmi osvietenými Bohom pred Kristom a po ňom, ktoré Cirkev uznala za Božie slovo.

Častokrát, keď si človek dá napísať list právnikom alebo svojim priateľom, mu najprv povie všetky svoje myšlienky. Tak je to aj tu: Boh dal napísať sväté spisy (Písmo) všetkým ľuďom prostredníctvom svätých mužov a vnukol im všetko, čo majú napísať.

Duch Svätý však pôsobil na pisateľov Svätého písma celkom zvláštnym spôsobom: najprv ich podnietil, aby písali, a keď písali, tak ich pri tom osvecoval a oni napísali slovo Božie. Písmo sv. je teda Bohom vnuknuté. (2 Tim 3, 16) Vyplýva to z mnohých Kristových slov (Mt 15, 3; Mk 12, 36) a z mnohých výrokov cirkevných koncilov. Tridentský koncil (1546) a Vatikánsky koncil (1870) výslovne vyhlásili, že Boh je pôvodcom celého Písma svätého. Svätý Aug. hovorí: „Je to, akoby Kristus napísal evanjeliá vlastnou rukou.“ Svätý Greg. Vel. hovorí: „Sväté písmo je list, ktorý Boh poslať svojmu stvoreniu.“ Svätý Anton P.: „Sväté písmo je ako list, ktorý sme dostali z domu od svojho otca.“ V tomto liste sa nám hovorí, čo musíme urobiť, aby sme sa zase vrátili do svojej otčiny a boli tam naveky blažení. „Duch Svätý prehovoril skrze pisateľov Svätého písma.“ (sv. Aug.) „Pisatelia Písma sv. boli ako hudobný nástroj, na ktorom hral Duch Svätý.“ (sv. Justín.) „Duch Svätý ich používal tak, ako hudobník používa organ alebo flautu.“ (Atenag.) Pisatelia Písma sv. však neboli mŕtvymi nástrojmi; každý z nich totiž mohol pri písaní svojej knihy využiť svoje osobné schopnosti a nadanie. Boli ako maliar kresiaci budovu, ktorú vidí za jasného dňa, hoci aj celkom verne, ale nakreslí ju podľa svojej väčšej či menšej umeleckej zručnosti a podľa toho ako sa mu to najlepšie dá. Aj voľnomyšlienkar Rousseau vyznal: „S radosťou priznávam, že majestátnosť Písma sv. ma naplňuje úžasom.“ Všimnime si spisy, ktoré filozofi napísali akýmkoľvek vznešeným jazykom, že pri Písme sv. sa úplne strácajú. Je možné, aby takú vznešenú a pritom takú jednoduchú knihu napísali obyčajní ľudia?

Sväté písmo je **bez akéhokoľvek omylu**. Napriek tomu musíme mať na zreteli viac zmysel slov v Písme sv. ako slová samotné. (sv. Hieroným) Pravda nespočíva ani tak v slovách, ako v samotnej veci. (sv. Aug.) Nesmieme sa preto pozastavovať nad takými výroky, ako napríklad: „Slnko vychádza“ a podobne, ani nad hyperbolami (zveličeniami), ktoré sa vkladajú do úst Vykupiteľa, ako napr.: „Skôr prejde t'ava udom ihly ako lakomec...“ Keďže Písmo sv. obsahuje Božie slovo, musíme mu vždy preukazovať **úctu**. Z úcty k Božiemu slovu pri čítaní evanjelia vstávame a pri prísaha sa dotýkame knihy evanjelia. Pri slávnostnej sv. omši sa evanjeliová kniha okladza, po oboch stranách sa držia sviece a kňaz ju bozkáva. Tridentský koncil ustanovil osobitný trest pre tých, ktorí by zneužili slová evanjelia na žartovanie alebo na iné hriešne veci (4. zasadanie)

Sväté písmo je najstaršia kniha na svete. Päť Mojžišových kníh bolo napísaných asi 1500 rokov pred Kristom.

Knihy Písma sv. (72) sa delia na 45 kníh Starého zákona a 27 kníh Nového zákona. Obe tieto časti zákona obsahujú knihy dejepisné, poučné a prorocké.

Starý zákon: Dejepisné knihy rozprávajú prevažne o historických udalostiach. Medzi dejepisné knihy patrí napríklad 5 Mojžišových kníh, ktoré opisujú najstaršie dejiny ľudstva, život patriarchov a dejiny židovského národa až po príchod do zaslúbennej zeme. Kniha Josue rozpráva o dobytí zaslúbennej zeme. Knihy kráľov rozprávajú o udalostiach počas vlády židovských kráľov. Kniha Tobiaš rozpráva o Tobiašovom živote v zajatí. Knihy Machabejské rozprávajú o utrpení židovského národa počas vlády Antiocha a o boji za slobodu židovského národa a i.

Poučné knihy obsahujú väčšinou krásne poučenia. Poučnou knihou je napríklad kniha Jób, ktorá káže o trpezlivosti. Kniha Žalмов, ktorá obsahuje 150 žalmov zložených väčšinou kráľom Dávidom, ktoré sa spievali v židovskom chráme. Kniha Šalamúnových Prísloví.

Prorocké knihy obsahujú najmä prorocktva o Vykupiteľovi. Prorocké knihy sú knihy štyroch veľkých prorokov, Izaiáša, Jeremiáša, Ezechiela, Daniela, a knihy dvanástich menších prorokov, medzi ktorými vyniká najmä Jonáš, Habakuk a i.

Nový zákon: Dejepisné knihy sú štyri evanjeliá a kniha Skutkov apoštolov.

Poučnými knihami sú Listy svätých apoštolov (21), z ktorých svätý Pavol napísal 14.

Prorockou knihou je Zjavenie svätého Jána (Apokalypsa), ktoré napísal vo svojom vyhnanstve na ostrove Pathmos. Táto kniha je nesmierne náročná na pochopenie a opisuje budúce osudy Cirkvi svätej

Pokiaľ ide o jazyk, v ktorom bolo Písmo sv. napísané, treba uviesť nasledovné: Knihy, ktoré boli napísané pred Kristom, boli väčšinou napísané v hebrejčine (reč Židov) Tie, ktoré boli napísané až po Kristovi, boli napísané v gréčtine. Latinský preklad Písma sv., ktorý na príkaz pápeža urobil svätý Hieronym (okolo roku 400) po dôkladnom preskúmaní a oprave staršieho latinského prekladu, sa nazýva Vulgáta, t. j. všeobecne používané vydanie. Tridentný koncil vyhlásil toto vydanie za autentický preklad pôvodného textu Písma sv. Nemecký preklad Svätého písma, ktorý urobil Allioli, schválili všetci biskupi aj pápež.

Najdôležitejšie knihy Svätého písma sú: štyri evanjeliá svätého Matúša, Marka, Lukáša a Jána a potom kniha Skutkov apoštolov od svätého Lukáša.

Štyri evanjeliá nás oboznamujú so životom a učením Krista, Skutky apoštolov nás zoznamujú s pôsobením apoštolských kniežat, svätého Petra a svätého Pavla.

Štyri evanjeliá akoby naznačovali, že Kristovo učenie sa má rozšíriť na všetky štyri svetové strany. (sv. Aug.) Spisovatelia štyroch evanjelií sa nazývajú **evanjelisti**. Dvaja z nich boli zároveň apoštolmi, a to Matúš (predtým bol mýtnik) a Ján, miláčik Pána, ktorému bolo prisľúbené, že zomrie prirodzenou smrťou a ktorý zomrel v pokročilom veku ako biskup v Efeze. Marek bol sprievodcom svätého Petra; Lukáš (predtým lekár) bol sprievodcom svätého Pavla.

Pôvod a účel evanjelií: Svätý **Matúš** napísal evanjelium v hebrejčine pre palestínskych Židov, keď sa chystal opustiť Palestínu. Dokazuje, že Ježiš je prisľúbený Mesiáš, a neustále ukazuje, že v Kristovi sa naplnili všetky predpovede prorokov.

Svätý **Marek** napísal svoje krátke evanjelium pre kresťanov v Ríme; je to pravdepodobne akýsi výťah z reči svätého Petra. Dokazuje, že Kristus je Boží Syn.

Svätý **Lukáš** napísal svoje evanjelium pre vznešeného Rimana Teofila, aby ho dokonale poučil o živote a učení Krista. Pravdepodobne ide o výňatok z reči svätého Pavla. Od svätého Lukáša pochádzajú aj správy o živote Panny Márie a krásne Kristove podobenstvá. Knihu Skutkov apoštolov napísal svätý Lukáš taktiež pre Teofila.

Svätý **Ján** napísal svoje evanjelium v starobe s cieľom dokázať vtedajším bludárom, že Kristus je sám Boh. Uvádza najmä reči, ktoré zjavne dokazujú Kristovo Božstvo.

Doba napísania týchto kníh: Sväté evanjeliá boli pravdepodobne napísané v tom poradí, v akom sa uvádzajú vo Svätom písme, a síce: Matúš okolo roku 40 po Kristovi, Marek a Lukáš niekoľko rokov pred zničením Jeruzalema, teda pred rokom 70 po Kr., Ján okolo roku 90. Ale až v 2. storočí boli všetky tieto knihy spojené do jednej knihy.

Z vnútornej povahy 4 svätých evanjelií možno dokázať, že ich napísali Kristovi učeníci a že obsahujú čistú pravdu. Z najstarších odpisov, prekladov a citátov sv. evanjelií možno tiež dokázať, že sa v nich časom nič nezmenilo. (Sväté evanjeliá sú teda pravé, vierohodné a neporušené)

I. Z vnútornej povahy evanjelií spoznáваме, že ich napísali **Kristovi učeníci**. Ak vezmeme do rúk grécky písané evanjeliá, hneď spoznáваме, že ich napísali Židia. Títo pisatelia totiž zachovali vo svojej gréčtine hebrejský spôsob reči. Hovorí napríklad: „Pán videl (namiesto: počul) hluk“ (Mk 5, 38); ľudské telo nazývajú „mäsom“ (Jn 6, 52), dušu „dychom“, svedomie „srdcom.“ (Rim 2, 15) Keby to písali Gréci, nehovorili by takto. Títo pisatelia žili mimo všetkej pochybnosti pred zničením Jeruzalema (pred rokom 70), lebo preukazujú mimoriadnu znalosť židovských miest, osôb a udalostí. Muži, ktorí by to písali v 2. storočí, teda v čase, keď už bol Jeruzalem zničený a Palestína úplne spustošená vojnou, by nemali také dôkladné znalosti. Ani prví traja evanjelisti sa o zničení Jeruzalema nezmiňujú.

Pisatelia boli zrejme nevzdelaní ľudia, lebo rozprávajú jednoduchými vetami, a tak ako hovoria bežní ľudia. Spisovatelia evanjelií museli sami vidieť a počuť to, o čom rozprávajú, lebo to rozprávajú neobyčajne živo a názorne. Títo pisatelia dokonca v knihách uvádzajú aj svoje meno. Aj vonkajšie svedectvá dokazujú, že evanjeliá sú pravé. Už najstarší cirkevní spisovatelia spomínajú tieto evanjeliá a uvádzajú z nich určité úryvky; ba robili to aj bludári.

II. Z vnútornej povahy svätých evanjelií spoznáваме, že ich pisatelia **hovorí pravdu**. Títo pisatelia totiž hovoria celkom pokojne a bez akejkoľvek vášne (neprejavujú rozhorčenie nad nepriateľmi Krista, nevyjadrujú údiv nad Kristovými zázrakmi a pod.); nezamľujú vlastné chyby; hovoria o veciach, pre ktoré boli prenasledovaní, ba dokonca mučení (kto by klamal na vlastnú škodu?); všetci vykresľujú Krista úplne rovnako, hoci písali na rôznych miestach a v rôznom čase; zdanlivé rozpory (napr. čo sa týka hodiny Kristovho ukrižovania, anjelov pri hrobe, pohanského stotníka v Kafarnaume) svedčia o tom, že títo pisatelia neboli dohodnutí; napokon je celkom nemožné

vymyslieť si tak vznešený obraz, ako je obraz Krista. „Najmä židovskí spisovatelia neboli v stave hlásať takú morálku, akú nachádzame v evanjeliách.“ (Rousseau.)

III. Vo sv. evanjeliách sa nič počas doby nezmenilo. Všetky opisy (v najznámejších knižniciach sa nachádza 700 opisov pôvodného textu, z ktorých mnohé pochádzajú zo štvrtého storočia) a všetky preklady Písma sv. z najstarších čias, najmä z druhého storočia (sýrsky „Pešito“ a latinský „Itala“, gótsky preklad biskupa Ulfilasa z roku 370, ktorý je teraz v Uppsale, a iné) sa úplne zhodujú s našim súčasným Písmom sv. V Biblii sa teda počas celých 17. storočí nič nezmenilo.

V prvých dvoch storočiach sa tiež nič nezmenilo, pretože v tomto období sa Písmo sv. čítalo (tak svedčí sv. Justín okolo roku 138) v kresťanských obciach počas bohoslužieb a bolo tam prísne kontrolované. A kto by mohol naraz a úplne rovnako zmeniť všetky rukopisy Písma sv. na svete?

Aj v spisoch kresťanských spisovateľov prvých storočí nachádzame také množstvo citátov zo Svätého písma, že by sa z nich dalo ľahko zostaviť celé Písmo sv. A všetky tieto citáty sa dokonale zhodujú s našou dnešnou Bibliou.

Zvlášť Starý zákon nemohol byť už preto zmenený, lebo ho zároveň používali aj Židia, ktorí vo svojej presnosti mali kompletne spočítané aj všetky jeho písmená.

Všemohúci Boh, ktorý dal vzniknúť Svätému písmu, sa zaiste postaral aj o to, aby toto jeho dielo zostalo neporušené. „Boh, ktorý udržal svetlo slnka jasné už 6000 rokov, má aj moc zachovať neporušené aj svetlo viery, ktoré je rozsvietené vo svätých knihách. Tak ako nestvoril slnko len kvôli prvým rodičom, tak aj nedal napísať Sväté písmo len kvôli prvým kresťanom.“ (Deh.) Boh nedopustí, aby jeho dielo zahynulo. Nebo a zem pomínú, ale Božie slová nepomínú.

Čítanie Svätého písma je katolíckym kresťanom dovolené a užitočné, avšak čítať sa má len taký text, ktorý je schválený pápežom a aspoň opatrený cirkevnými vysvetlivkami. (Benedikt XIV., 13. júna 1757)

Čokoľvek je napísané, je napísané pre naše poučenie. (Rim 15, 4) Z Písma sa učíme správne poznávať Boha; vidíme jeho moc (spomeňme si na stvorenie a nespočetné zázraky v Biblii), jeho múdrosť (spomeňme si, ako viedol celé ľudské pokolenie i jednotlivých ľudí), jeho dobrotu (spomeňme si na vtelenie a utrpenie Krista) atď. Tu vidíme najvznešenejšie príklady cnosti (Abrahám, Jozef, Tobiáš, Jób, Mojžiš a najmä Kristus), a tak sme silne podnecovaní, aby sme konali dobro. Písmo sv. je ako vojnovému trúbeniu, ktoré dodáva vojakom odvalu. (sv. Efr.) Ukazuje nám cestu k blaženosti, ako maják ukazuje námorníkom na nebezpečnom mori istú cestu do prístavu.

Písmo sv. nám ukazuje všetky zlé následky hriechu a varuje nás pred nepravosťou (spomeňme si na hriechy pád v raji, zničenie Sodomy, potopu, smrť Helihu synov, Absolóna, Judáša, Herodesa atď.) Okrem toho nám ako zrkadlo ukazuje, čo je v nás zlé a učí nás, ako sa polepšiť. (sv. Hier.) Čítanie Písma sv. plodí čisté duše. (sv. Hier.) Čokoľvek užitočné môže človek niekde nájsť, to sa naučí z Písma sv. a mnoho užitočného, čo nikde inde nenájde, nájde tu v hojnej miere. (sv. Aug.) Z Písma sv. sa človek nikdy dostatočne nedoučí, hoci by ho čítal znova a znova, vždy nájde niečo nové, lebo mnohé slová Písma sv. majú mnohoraký význam. Písmo sv. je ako pole, na ktorom bude vždy úroda (sv. Efr.); je ako prameň, ktorý neustále tečie a čím viac sa z neho čerpá, tým je bohatší (sv. Chryz.) Sväté písmo je ako dobrá pastva; ak častejšie ochutnávame, čo je v ňom napísané, bývame nasýtení a posilnení (sv. Ambróz) Kto však chce Písmo sv. čítať a pochopiť ho, musí mať v sebe toho istého ducha, ktorým boli naplnení jeho pisatelia; inak neporozumie významu slov. (sv. Bern.) Duch Svätý mu musí otvoriť myseľ. (Lk 24, 45)

Z týchto dvoch dôvodov nie je dovolené čítať akýkoľvek biblický text: 1. Nezmenené Písmo sv. a jeho správny výklad sa nachádza len v katolíckej Cirkvi; 2. Písmo sv. je zväčša ťažko pochopiteľné.

Iba v katolíckej Cirkvi je Sväté písmo nezmenené a jeho výklad správny. (Tridentský koncil 4.) Lebo iba apoštolom a ich nástupcom, biskupom, teda katolíckej Cirkvi, Kristus prisľúbil Ducha Svätého (Jn 14); iba katolíckej Cirkvi prisľúbil, že ju pekelné brány nepremôžu. (Mt 16, 18) A preto nie je možné, aby bolo pozmenené Písmo sv., z ktorého katolícka Cirkev čerpá svoje učenie. Na druhej strane bludári vo svojich bibliách prekrútili mnohé miesta Písma sv. vo svoj prospech, alebo dokonca vynechali knihy či miesta, ktoré sa im nehodili. Tak Luther vynechal list svätého Jakuba, pretože sa v ňom hovorí, že viera bez skutkov je mŕtva. Preto žiadny katolík nesmie čítať Lutherovu bibliu.

Písmo sv. je zväčša **ťažko pochopiteľné**. Povedzme si úprimne, či rozumieme listom, ktoré sa čítajú pri Bohoslužbe? Určite nie, veď sám svätý Peter hovorí, že listy svätého Pavla sú ťažko pochopiteľné. (2 Pt 13, 16) Dokonca aj sám svätý Augustín vyznáva: „Vo Svätom písme je oveľa viac miest, ktorým nerozumiem, ako tých, ktorým rozumiem.“ Ani proroci, ani Spasiteľ nevyslovili božské tajomstvá tak jasne, aby im každý mohol rozumieť. (Klem. Alex.) Preto rôzni učitelia často dávali jednej a tej istej vete Svätého písma rôzny zmysel. Z tohto dôvodu je to potrebné, aby katolícka Cirkev sama vysvetľovala význam ťažkých slov Písma sv. „Kde je zákonník, tam musí existovať aj úrad, ktorý ho v pochybných prípadoch vysvetľuje. A takým úradom, ktorý Boh ustanovil, aby zachovával a vysvetľoval Sväté písmo, je katolícka Cirkev.“ (Deh.) Jej dal Boh Ducha Svätého. (Jn 14, a 16) Diet'a ide s darovaným orechom k matke, aby mu ho rozlúskla zo škrupiny; kresťan ide k Cirkvi, aby mu otvorila zmysel Písma sv. (sv. Efr.) Len Cirkvi prináleží rozhodovať o pravom význame a výklade Písma sv. (Trid. konc. 4.) Preto má katolícky kresťan čítať len takú Bibliu, ktorá je vybavená poznámkami, teda cirkevným vysvetlením.

Dobré a schválené vydanie Biblie Nového zákona je možné získať v katolíckom tlačovom spolku v Salzburgu (stojí len 60 halierov= 50 pfenigov)

Ak niekto hovorí, že katolícka Cirkev zakazuje čítať Bibliu, je to správne len do tej miery, že zakazuje čítať sfaľšované bibliie.

4.2. Tie zjavené pravdy, ktoré nie sú napísané vo Svätom písme, ale sa pre potomkov zachovali len ústne, sa nazývajú ústnym podaním alebo tradíciou.

Svätým apoštolom Kristus neprikázal, aby všetko napísali, ale prikázal im, aby všetko hlásali. (Mt 28, 19) Preto písali len niektorí a tí boli k tomu donútení okolnosťami. Ich správy sú veľmi neúplné; rozprávajú totiž najmä o Kristových skutkoch a zázrakoch, ale veľmi málo o Kristovom učení. Spisovatelia Písma sv. priznávajú, že nenapísali všetko, ale mnohé veci kresťanom oznamovali len ústne. (Jn 12; 1 Kor 11, 2) Svätý Ján ku koncu svojho evanjelia priamo hovorí: „Ale Ježiš urobil ešte veľa iného. Keby sa to všetko malo dopodrobna opísať, myslím, ani na celom svete by nebolo dost' miesta na knihy, ktoré by bolo treba napísať.“ (Jn 21, 25)

Sme teda odkázaní aj na ústne podanie. Z ústneho podania vieme napríklad, že Kristus ustanovil sedem sviatostí, že sa majú svätiť nedele, že je dovolený krst detí; len z ústneho podania vieme, ktoré knihy patria do Svätého písma. Ak protestanti hovoria, že sa držia len Biblie, prečo svätia nedeľu, keď v Biblii nie je nič o svätení nedele, ale o svätení soboty?

To, čo bolo v Cirkvi zachovávané po všetky časy, pochádza od svätých apoštolov. (Vinc. Lerin.) Ak nejaké učenie Cirkvi nie je obsiahnuté vo Svätom písme, určite je obsiahnuté v ústnom podaní alebo tradícii. Ako človek, ktorému sa náhle zastavil prívod vody z vodovodu, sa stále približuje k prameňu a týmto spôsobom zisťuje, kam až voda tečie, tak môžeme urobiť aj my: môžeme skúmať historické pramene predchádzajúcich storočí a určite v nich nájdeme túto pravdu.

Ústna podanie je obsiahnuté najmä v spisoch svätých Otcov, vo vyhláseniach koncilov, vo vyznaniach viery a v cirkevných modlitbách.

Svätými Otcami sa nazývajú muži, ktorí sa vyznačovali veľkou učenosťou a zbožnosťou života a ktorí žili v prvých dobách kresťanstva. Takými boli napríklad svätý učenec Justín v Ríme, neohrozený obranca kresťanského náboženstva († 166), svätý Irenej, lyonský biskup († 202), svätý Cyprián, biskup v Kartágu († 258), a i. Niektorí z nich boli žiakmi svätých apoštolov a volajú sa apoštolskí Otcovia, ako napríklad svätý Ignác, biskup v Antiochii († 107) a svätý Polykarp, biskup v Smyrne († 167) Muži, ktorí sa vyznačovali veľkou učenosťou a svätosťou života, ale žili až v neskorších časoch, sa obyčajne nazývajú **učiteľmi Cirkvi**. Existujú štyria veľkí grécki učitelia Cirkvi a štyria veľkí latinskí učitelia. Gréckymi sú svätý Atanáž, alexandrijský biskup († 373), svätý Bazil, biskup v Cesarei v Kapadócii († 378), svätý Gregor, biskup Naziansky v Kapadócii († 389) a svätý Ján Zlatoústý, konštantinopolský biskup († 407) Latinskými sú svätý Ambróz, milánsky biskup († 397), svätý Augustín, biskup v Hippo v severnej Afrike († 430), svätý Hieronym, kňaz a prekladateľ Písma sv. († 420), a svätý Gregor Veľký, pápež a reformátor cirkevného spevu († 604)

V stredoveku sú aj štyria veľkí učitelia Cirkvi: svätý Anselm, arcibiskup z Canterbury v Anglicku († 1109), svätý Bernard, opát z Clairvaux a veľký ctiteľ Matky Božej († 1153), svätý Tomáš Akvinský, dominikán († 1274) a svätý Bonaventúra, františkán († 1274)

V novoveku vyniká svätý František Saleský, ženevský biskup († 1622) a svätý Alfonz Liguori, biskup zo Svätej Haty pri Neapole, zakladateľ rádu redemptoristov († 1787)

Cirkev nazýva učiteľmi Cirkvi všetkých mužov, ktorí vynikali učenosťou a svätosťou a ktorých spisy schválila (t. j. aj sv. Otcov) Ale tí muži, ktorí síce vynikali učenosťou, ale ich spisy nemohli byť schválené vo všetkých častiach, alebo ktorých život nebol úplne svätý, sa nazývajú **cirkevnými spisovateľmi**. Takí boli napríklad Origenes, správca katechetickej školy v Alexandrii († 254), Tertulián, kňaz v Kartágu († 240) (O konciloch pozri časť o učení Cirkvi; o vyznaní viery v časti učenia o viere.)

Cirkevné modlitby sú obsiahnuté v omšových knihách a v knihách, ktoré sa používajú pri udeľovaní sviatostí a svätení, ktoré sa nazývajú rituálmi. V omšových knihách napríklad nachádzame, že sa vždy konali modlitby za mŕtvych. Čo sa z toho dozvedáme?

5. O KRESŤANSKEJ VIERE

Veriť znamená: považovať niečo za pravdu, pretože o tom svedčí dôveryhodný svedok.

Misionár z Európy rozpráva ľuďom na rovníku, že v jeho vlasti voda v zime zamrzne tak, že po rieke môže chodiť aj slon. Tým ľuďom sa to zdá neuveriteľné, pretože nič podobné nevideli a nevedia si to ani predstaviť. Ale keďže vedia, že misionár je čestný a úprimný človek, považujú jeho slová za pravdu, alebo mu veria. Mnohé vedy sú založené len na viere, napríklad geografia, história, prírodné vedy, ale aj súdne rozhodnutia. Žiak verí učiteľovi, sudca svedkom. Tak je to aj s náboženskými pravdami; aj tu je totiž viera nevyhnutná. Túto vieru nazývame „kresťanská viera.“

5.1. Kresťanská viera je pevné presvedčenie, nadobudnuté s Božou pomocou, že všetko čo Kristus učil a čo na jeho príkaz učí Cirkev, je pravda.

Pri poslednej večeri Kristus povedal: „Toto je moje telo“, „Toto je moja krv.“ Hoci apoštoli videli chlieb a víno, boli pevne presvedčení, že Kristove slová sú pravdivé. Svätosť Kristovho života, nespočetné zázraky, ktoré učinil, rôzne predpovede, ktoré sa už splnili, dodali apoštolom istotu, že on je Boží Syn, a preto o pravdivosti jeho slov nemožno pochybovať.

Boh prisľúbil Abrahámovi početné potomstvo a potom mu prikázal, aby obetoval svojho jediného syna. Abrahám neváhal splniť Božiu vôľu; bol pevne presvedčený, že Boh dodrží svoje slovo. (Heb 11, 19; Rim 4, 9) Aká to viera! Svätý apoštol Pavol nazýva vieru pevným **presvedčením** o tom, čo človek nevidí. (Heb 11, 1)

Kresťanská viera nerobí vlastné myslenie zbytočným; kresťanská viera totiž závisí od rozumu a vôle zároveň.

Predtým, ako človek uverí, totiž skúma, či Boh skutočne zjavil to, čomu má veriť. Boh sám vyžaduje takéto skúmanie, pretože vyžaduje rozumnú službu (Rim 12, 1), a toho, kto verí bez rozmyslu, vyhlasuje za ľahkoverného. (Sir 19, 4)

Keď však človek raz nadobudne istotu, že to, čomu má veriť, skutočne zjavil Boh, potom sa jeho vôľa musí hneď podriaďovať Božiemu slovu, aj keby ho snád' svojím rozumom nechápal. Vôľa sa však môže voči tomu vzpierať, ale vtedy človek neuverí. „Nie je možné, aby uveril ten, kto veriť nechce“ (sv. Aug.)

5.2. Kresťanská viera sa týka takých vecí, ktoré nemôžeme spoznať svojimi zmyslami, alebo pochopiť svojim rozumom.

Náboženské pravdy sú väčšinou nadzmyslové, t. j. nedajú sa poznať zmyslami, ako napríklad Boha, anjelov, dušu, a mnohé sú úplne nepochopiteľné, ako napríklad tajomstvo o Najsvätejšej Trojici a sviatosti oltárnej. Vyplýva to zo skutočnosti, že Boh je nekonečný, takže ho nemožno pochopiť naším slabým rozumom. Ak už nerozumieme toľkým veciam v prírode, ako môžeme pochopiť Boha a Božské veci? Ak človek nedokáže svojím okom pozorovať ani slnko, ktoré je Bohom stvorené, o čo menej pochopí Boha!

A práve preto, že veríme tomu, čo nemôžeme ani vidieť, ani pochopiť, je viera taká záslužná a bohumilá. Preto Kristus hovorí Tomášovi: „Blahoslavení, ktorí nevideli, a predsa uverili.“ (Jn 20, 29) Preto hovorí bl. Klement Hofbauer: „Keby som mohol vidieť tajomstvo našej viery svojimi očami, zavrel by som ich, aby som nestratil zásluhu o vieru.“ Viera je teda ako poplatok a pocta, ktorú vzdávame Bohu. Ale akonáhle by sme však niečo videli očami alebo pochopili rozumom, potom by bola viera zbytočná a samozrejme bez akejkoľvek zásluhy. Kresťanská viera sa líši

1. od **zmyslového poznania**, čiže od poznania zrakom, sluchom atď.

2. od **rozumového poznania**, napr. $2 \times 2 = 4$. Viera je istejšia ako obidve tieto poznania, lebo naše zmysly a náš rozum nás môžu klamať, ale Boh nie. Ako nás napríklad klame len oko; obrovské slnko nám ukazuje ako malú guľu, dúhu ako farebný predmet, palicu ako zlomenú vo vode; železničné koľaje sa nám zdajú, že sa v diaľke zbíhajú; ak cestujeme vo vlaku, zdá sa nám, že stromy a predmety okolo nás prechádzajú atď. A ako oko, tak nás často klame aj rozum, lebo je zatemnený dedičným hriechom. Ako človek lepšie vidí ďalekohľadom ako voľným okom, ako lepšie vidí vo svetle slnka ako v tlmenom svetle lampy, tak aj lepšie poznáva vierou ako rozumom. „Veriť“ sa nesmie zamieňať s výrazom „myslieť si“=domnievať sa. Domnievať sa znamená nevedieť niečo s istotou; ale veriť znamená vedieť niečo s istotou, pretože to povedal Boh.

5.3. Nekonáme nerozumne, keď kresťanský veríme, pretože sa spoliehame na Božiu pravdivosť; a aj preto, lebo s istotou vieme, že pravdy nášho náboženstva sú zjavené od Boha.

Mnohí hovoria, že je úplne nerozumné veriť tomu, čo nevidíme. Podľa toho by bolo nemožné akékoľvek vyučovanie, lebo by sa nesmelo veriť ani učiteľovi, keď učí zemepis, dejepis, prírodné vedy. Potom by ani sudca nemohol vyniesť rozsudok, lebo by nemohol veriť svedkom na súde. A dokonca by sa rozpadala aj rodina, lebo potom by ani deti neverili svojim rodičom (ako hovorí sv. Aug.), že sú ich rodičmi. Potom by sme museli považovať za blázna každého, kto verí, že existuje Londýn, Paríž, Rím a iné mestá, ktoré ešte nikdy nevidel. Táto zásada je teda falošná. Pravdivá je len do tej miery, že nerozumný by bol ten, kto by niekomu hneď uveril a nepresvedčil by sa, či je ten človek aj dôveryhodný. Ale ten, kto (ako Tomáš) neverí ani dôveryhodným svedkom, koná nerozumne.

Mnohí hovoria, že je nerozumné veriť tomu, čo sa **nedá pochopiť rozumom**. Keby sme však chceli odmietnuť ako nerozumné všetko, čo nechápeme, potom by sme museli mnohé vedecké poznatky vyhlásiť, že odporujú rozumu. Potom by sa nám zdalo smiešne, že veda napríklad pomocou mikroskopu dokazuje, že v jedinej kvapke vody žije mnoho stoviek živočíchov. Potom by sme sa museli smiať človeku, ktorý hovorí: „Niekto hovorí na konci drôtu a iný, ktorý stojí niekoľko sto kilometrov od neho na druhom konci drôtu, počuje jeho slová celkom zreteľne, ako je to naozaj aj v prípade telefónu. To by sa mohlo povedať o mnohých vynálezoch nového veku, ako o telegrafii bez drôtov, zobrazovaní pomocou Röntgenových lúčov. Z uvedeného teda nevyplýva, že keď je nejaká pravda nepochopiteľná, je aj nerozumná. „Hoci mnohé z Kristovho učenia presahuje naše chápanie, nie je to teda proti rozumu. (Vatikánsky koncil) „Rozum nám dal Bohom a ten istý Boh nám dal učenie Kristovo a učenie Cirkvi. Boh si však nemôže

odporovať. Samozrejme, že ten, kto **nerozumie** Kristovmu a cirkevnému učeniu, alebo o ňom primerane **neuvažuje** nájde mnoho rozporov (Vatikánsky koncil 3, 4.) Raz prišiel istý šľachtic na audienciu k pápežovi Gregorovi XVI. Na otázku, ako sa mu páčil chrám svätého Petra, tento cudzinec odpovedal: „Zvonku ma táto obrovská stavba skôr ohromila ako by ma potešila; až keď som do nej vstúpil a chvíľu sa v nej zdržal, veľmi sa mi zapáčila.“ Pápež odpovedal: „Milý pane, tak je to s mnohými doktrínami katolíckeho náboženstva. Kto sa pozastavuje len pri tom ako znejú ich slová, tomu sa mnohé náboženské pravdy nepáčia; ak však vnikne do ducha týchto doktrín, stratí všetky predsudky a katolícke učenie sa mu začne páčiť.“ Kto teda počuje napríklad slová: „Matka Božia“, „neomylnosť pápeža“, „samospasiteľná Cirkev“ atď., ľahko sa v ňom môžu objaviť pochybnosti a predsudky, ktoré však zmiznú, len čo spozná zmysel týchto slov. Toto povedal biskup Korum z Trieru: „Ak pozorujeme katolícke náboženstvo a katolícku Cirkev podľa zovňajšku a povrchno, pripadajú nám ako pomalované okná katedrály na ktoré sa pozeráme zvonka; nie je v nich vidieť žiadnu harmóniu a žiadny obraz. Až keď vstúpime dovnútra a pozorujeme okno zvnútra, vidíme krásny obraz.“ Práve tak aj nepriatelia Cirkvi by sa mali lepšie pozrieť na naše náboženstvo a potom by aj oni jasne spoznali vznešenosť Cirkvi. Baco výstižne hovorí: „Trochu filozofie človeka vzdáľuje od náboženstva, veľa filozofie ho k náboženstvu privádza.“ A básnik Weber: „Polovičaté myslenie vedie k diablovej, úplné myslenie vedie k Bohu.“

Nikto nemôže dokázať, že náboženská náuka je v rozpore s vedeckými poznatkami.

Mnohí hovoria, že náboženská náuka odporuje vede. Ale plytkej a povrchnej vede, vedeckej pýche a domýšľavosti. Prečo práve najväčší vedci, ktorí svojimi vynálezmi pomohli celému ľudstvu, boli takmer všetci ako deti zbožní a veriaci? Spomeňme si len na Newtona, Keplera, Koperníka, Linnéa a ďalších. Pasteur, slávny v oblasti medicíny, sa v Paríži vyznal (zomrel v roku 1895): „Svojim štúdiom som teraz dospel k viere podobnej akú má bretónsky sedliak.“ Títo učenci by sa v dôsledku svojich štúdií nestali takými zbožnými, keby zistili, že náboženstvo a veda si odporujú. Nezabúdajme tiež, že prírodoveda je založená najmä na predpokladoch, ktoré sa podobne ako móda rýchlo menia a ustupujú iným.

Ako môže existovať konflikt medzi náboženstvom a vedou? Vezmime si len jeden príklad. O Slnku sa až doteraz predpokladalo toto: V staroveku sa myslelo, že Slnko je kus rozžeraveného železa (Anaxagoras) alebo kus rozžeraveného zlata (Euripides); v novších časoch sa myslelo, že je to veľký oheň (Kant); potom pol storočia pretrvával názor, že Slnko je tmavé a zrejme aj obývané a že ho obklopujú žiariace plyny; o škvrnách na Slnku sa hovorilo, že sú to vrcholy slnečných hôr (V. Herschel); od roku 1868 sa tvrdí, že vnútro Slnka je tiež plynné a nesmierne horúce; že z vnútra na povrch vystupujú plyny s menšou svietivosťou a tie vraj spôsobujú slnečné škvrny (tak učil Francúz Fey a Vlach Secchi); keď sa však spektrálnou analýzou zistilo, že slnečné škvrny sú klesajúce a chladnejšie hmoty, opäť sa vymysleli nové náuky o Slnku. Tak je to s mnohými prírodovedeckými výskumami! A také výskumy by mali byť v rozpore s náboženstvom? Smiešne! Ale koniec koncov nezabúdajme, že s výnimkou učenia o stvorení a potope sveta neexistuje bod, v ktorom by náboženstvo a veda mali niečo spoločné.

5.4. Konáme celkom rozumne, ak veríme Kristovým slovám, lebo Kristus je Boží Syn, a preto sa nemôže myliť ani klamať; ďalej aj preto, že Kristus potvrdil pravdivosť svojich slov svojím zmŕtvychvstaním a mnohými zázrakmi.

Krátkozraký človek verí človeku, ktorý má dobrý zrak, že vo vzduchu je balón, ktorý však on nevidí. Slepce verí vidiacemu človeku, že na mape, ktorá pred ním leží, sú mestá, rieky, hory, hoci ich nevidí a nemôže ich nahmatať. My sami veríme, že existuje Rím, Paríž, Londýn; hoci sme tam nikdy neboli a možno sa tam nikdy nedostaneme. Všetci títo ľudia konajú rozumne, pretože vierohodní svedkovia tieto pravdy potvrdzujú. Ale ten, kto verí Bohu, koná oveľa rozumnejšie. Ľudia sa môžu myliť alebo môžu klamať, ale Boh nie. A keďže Kristus je Boží Syn, nemôže sa myliť ani klamať. Svätý Augustín hovorí: „Bolo by rúhaním, keby sa niekto domnieval, že náš Pán, ktorý je pravda sama, zlyhal čo i len v jednej jedinej veci.“ Ak teda veríme Kristovým slovám, máme väčšiu istotu, ako keby sme danú vec pozorovali svojimi zmyslami. Bl. Klement Hofbauer uvidel na stene obraz a povedal: „Pevnejšie verím, že je jeden Boh v troch osobách, než že tento obraz visí na stene. Moje zmysly ma môžu oklamať, ale Boh nie.“ Kristus, ktorý chce potvrdiť pravdivosť svojich slov, sa sám odvoláva na svoje zázraky a hovorí: „Ak nechcete veriť mne (teda mojim slovám), verte skutkom.“ (Jn 10, 38) Najväčším Kristovým zázrakom je **zmŕtvychvstanie**; Kristus ním podal najväčší dôkaz pravdivosti svojho učenia! Preto svätý Pavol hovorí, že naša viera by bola márna, keby Kristus nevstal z mŕtvych. (1 Kor 15, 17) Preto aj svätí apoštoli vo svojich kázňach poukazovali predovšetkým na to, že Kristus vstal z mŕtvych, ako napríklad na sviatok Turíc. (Sk 2, 24) S osobitným dôrazom svedčili o tom, že Kristus vstal z mŕtvych. (Sk 4, 33) "Svedok Kristovho zmŕtvychvstania" a "apoštol" bolo pre apoštolov jedno a to isté. Spomeňme si, ako hovoril svätý Peter pred zvolením apoštola Matúša. (Sk 1, 22) Protestantický historik a univerzitný profesor Aug. Bedr. Gfrorer, ktorý stratil všetku vieru, začal tiež skúmať, ako vzniklo kresťanstvo. Tu spoznal, že žiadna historická udalosť starého veku nie je tak dobre a nad všetku pochybnosť potvrdená svedectvom ako to, že Kristus vstal z mŕtvych. V dôsledku toho sa stal veriacom kresťanom a neskôr katolíkom. (Zomrel v roku 1861) "Tí, ktorí majú dobrú vôľu, si vždy nájdu dostatok dôvodov, aby uverili; ale tí, ktorí majú zlú vôľu, neuveria." (Katarína Emmerichová)

5.5. Práve tak rozumne konáme, ak veríme to, čo učí Cirkev, lebo Cirkev riadi Duch sv. a chráni ju pred bludmi, a pretože Boh až podnes zázrakmi dokazuje, že katolícka Cirkev učí pravdu.

Kristus pred svojím na nebo vstúpením povedal: „Ja som s vami po všetky dni až do skonania sveta.“ (Mt 28, 20) A pri poslednej večeri: „A ja poprosím Otca a on vám dá iného Tešiteľa, aby zostal s vami naveky, Duchu pravdy.“ (Jn 14, 16) Ako teda bol Duch sv. na slávnosť Turíc v dome apoštolov, tak je až doteraz v Cirkvi.

Boh koná v katolíckej cirkvi zázraky až doposiaľ. Spomeňme si na nespočetné zázraky na pútnickom mieste v Lurdoch vo Francúzsku; ďalej na všetky tie zázraky, ktoré musia byť najprv nad akúkoľvek pochybnosť dokázané, ak má byť niekto vyhlásený za blahoslaveného alebo za svätého. Spomeňme si ďalej, na neporušené telá svätých napr. sv. Teréziu († 1336) v kláštore Klarisiek v Coimbre v Portugalsku, sv. Františka Xav. († 1552) v Goa v Prednej Indii, sv. Katarínu z Bologne († 1463) v kostole Klarisiek v Bogni, sv. Jána z Kríža († 1591) v Segobii, sv. Máriu Magdalénu z Pazzis († 1607) vo Florencii, bl. Elektu († 1663) v Prahe v kostole Karmelitánok (oproti arcibiskupskej rezidencii), na jazyk sv. Jána Nepomuckého v dóme sv. Víta v Prahe, ktorý je už vyše 500 rokov úplne neporušený (a každoročne, dňa 16. mája býva po 8 dní vystavený v monstrancii, ozdobenej 1200 diamantmi), na jazyk sv. Antona Pad.; ďalej na neporušené rameno sv. Štefana uhorského († 1038) v zámočkej kaplnke sv. Sigmunda v Budíne (každoročne 21. septembra sa s ním koná procesia) atď. Tieto telá neboli vôbec balzamované; premnohé z nich ležali dlhé roky v zemi a nikdy nevydávali nepríjemný zápach, ba práve naopak mnohé vydávali ľúbeznu vôňu; tiež nie sú tieto telá tuhé, ale ohybné. Svetoznámy je tiež zázrak v San Gennaro v Neapoli, kde sa v dvoch fľaštičkách uchováva krv sv. Januaria z Beneventa, ktorý bol sťatý v r. 305, za panovania Diokleciána. Akonáhle sa táto zoschnutá krv vo fľaštičkách priblíži ku svätcovej hlave, uchovanej v striebornej skrinke, začne sa táto usadnutá krv do červena peniť. Ak sa od hlavy vzdiali, začína opäť tuhnúť a schnúť. Tento zázrak je možné vidieť dvakrát do roka a to už dlhé stáročia. Tento zázrak mal za následok, že mnohí inoverci sa vrátili do katolíckej Cirkvi, medzi nimi aj lateránski superintendenti. (Pozri zaujímavú a lacnú knižočku „Unter Engeln and Teufela od Dra Ackerla, na sklade u Jaxa v Linzi.)

5.6. Kresťanská viera sa vzťahuje na celú náuku katolíckej Cirkvi.

Kto neverí čo i len jednej doktríne katolíckej Cirkvi, nemá správnu vieru. Kto totiž verí niektorým slovám Krista a Cirkvi, ale iným nie, ten v skutočnosti neverí, že Ježiš Kristus je Boží Syn a že riadi Cirkev.

Viera takéhoto človeka nemá žiadnu cenu, tak ako dom, ktorého základy sa hýbu. Zvon stráca svoj hlas, ak má v sebe jedinú trhlinu. Telo nie je silné, ak trpí jediné úd. Jediný nesprávny tón kazí harmóniu. Tak je to aj s vierou; ak odmietneme jedinú pravdu, celá naša viera je bezcenná. Ako hovorí svätý Jakub: „Kto by však zachovával celý zákon, ale previnil by sa proti jednému (prikázaniu), previnil by sa proti všetkým“ (Jak 2, 10); tak to možno povedať aj tu: kto odmieta jedinú pravdu viery, prehrešuje sa proti všetkým.

Preto nie je možné povedať, že heretici majú kresťanskú vieru. Keď pančované víno nie je pravým vínom, tak ani viera heretikov nie je kresťanskou vierou. Keďže si však heretici privlastňujú kresťanskú vieru, tak pravú Kristovu vieru, ktorá je len v katolíckej Cirkvi, nazývame **kresťansko-katolíckou vierou**.

Hoci musíme veriť všetkým pravdám katolíckej Cirkvi, pre spásu nie je nevyhnutné, aby sme ich všetky vedeli (poznali)

Katolícky kresťan musí vedieť aspoň toľko, že je jeden Boh a že Boh bude spravodlivo súdiť každého človeka a že v Bohu sú tri osoby a že druhá božská osoba sa stala človekom a vykúpila nás.

Svätý Pavol hovorí: „Lebo kto prichádza k Bohu, musí veriť, že je a že odmieňa tých, čo ho hl'adajú.“ (Heb 11, 6) Hoci pred Kristovým príchodom nebolo potrebné poznať učenie o Najsvätejšej Trojici, bolo potrebné aspoň trochu vedieť, že príde Vykupiteľ. (Lehmkuhl.) Inak to nie je ani s nami kresťanmi teraz. Kto by teraz nepoznal tieto dve pravdy, nesmie byť pripustený ani ku krstu a nesmie dostať ani rozhrešenie od hriechov. Výnimka by sa dala urobiť len u zomierajúcich, ktorí už nemôžu byť o týchto pravdách poučení.

Kto však má možnosť byť poučený o kresťanskej viere, musí okrem toho poznať aj Apoštolské vyznanie viery podľa jeho slov a zmyslu, Božie prikázania a prikázania Cirkvi, hlavné prostriedky milosti a modlitbu Pána.

Musí teda poznať katechizmus v jeho hlavných rysoch; to je to, čo Cirkev vyžaduje.

5.7. Kresťanská viera je darom od Boha, lebo len vďaka Božej milosti sme schopní veriť.

Viera je Boží dar. (Ef 2, 8) Ved' Kristus hovorí: ... nikto nemôže prísť ku mne, ak mu to nedá Boh, môj Otec.“ (Jn 6, 66) Boh nám dáva vieru už **vo svätom krste**; preto sa krst nazýva „sviatosťou viery.“ (Trid. konc. 6, 7.) Boh nám totiž vo svätom krste **spolu s milosťou posväcujúcou dáva aj schopnosť veriť**, čiže cnosť viery. Ale kým pokrstený človek nedosiahne stav užívania rozumu, nemôže túto schopnosť používať, a preto nemôže svoju vieru ani prejavovať skutkami. To môže urobiť až potom, keď dosiahne stav užívania rozumu s pomocou Božej milosti a náboženskej výchovy. Je to podobne ako so zrakom, ktorý si novorodenec prináša so sebou na svet. Dieťa, keď spí, nemôže tento zmysel používať; až keď sa prebudí, bude pomocou svetla pozorovať predmety, ktoré sa objavujú pred jeho zrakom.

Hriešnik potom získava schopnosť veriť **skrze pokánie**. Keďže však Boh nedáva svoje milosti dospelým bez ich spoluúčinkovania (Trid. konc. 6, 7.), je preto potrebná určitá príprava zo strany hriešnika.

Boh obzvlášť dáva svoju kresťanskú vieru týmto ľuďom: 1. tým, ktorí úprimne ohlasujú pravdu; 2. ktorí vedú bohobojný život; 3. ktorí prosia Boha o pravú vieru.

Tí, ktorí úprimne hľadajú pravdu, určite prídu k viere. Ved' Kristus hovorí: „Blahoslavení lační a smädní po spravodlivosti, lebo oni budú nasýtení.“ (Mt 5, 6) Ďalej Boh hovorí: „.. nájdete, ak ma budete hľadať celým svojím srdcom.“ (Jer 29, 14) Pravdivosť týchto slov zakúsil na sebe učenc svätý Justín, ktorý úprimne hľadal pravdu († 166); stavec pri rieke Tiber ho upozornil na vznešené pravdy kresťanského náboženstva a poučil ho o nich.

K viere prichádza aj ten, kto vedie bohobojný život. Za konanie dobrých skutkov totiž človek dostáva Božiu milosť a osvietenie rozumu. Preto Kristus hovorí, že tí, čo plnia Božiu vôľu, spoznajú, že jeho učenie je od Boha. (Jn 7, 17) Nečistej duši sa pravda nezjaví, ale duši skutočne čistej sa pravda nemôže skryť. (sv. Bern.) Ak by sa človek, ktorý bol vychovaný len v lese medzi dravou zverou, riadil len rozumom, konal dobro a chránil sa zla, určite by sa dalo o ňom povedať, že Boh mu dá poznať, čomu má veriť, buď vnútorným osvietením, alebo prostredníctvom nejakého posla. (sv. Tom. Akv.) Tak Boh poslal ku Kornéliovi, pohanskému stotníkovi v Cézarei, posla viery, svätého Petra (Sk 10)

Napokon k viere prichádza aj ten, kto Boha **prosí o pravú vieru**. Kristus hovorí: „Kto prosí, dostane, kto hľadá, nájde, kto klope, tomu sa otvorí.“ (Mt 7, 8) Protestantský gróf Bedr. Stolberg († 1819) po 7 rokoch modlitieb spoznal pravdivosť kresťanskej viery a stal sa významným katolíckym spisovateľom. (Meh. VI. 294.)

Boh vo svojom milosrdenstve dáva kresťanskú vieru často aj nepriateľom pravého náboženstva. Spomeňme si napríklad na obrátenie svätého Pavla. „Túto mimoriadnu milosť však Boh dáva len tým, ktorí sa možno mýlia, ale majú aspoň dobrý úmysel.“ (sv. Alfonz)

Boh, keď dáva človeku kresťanskú vieru, používa buď obyčajné prostriedky, ako je kázanie, alebo niekedy aj mimoriadne prostriedky, ako sú zázraky.

Obyčajným prostriedkom okrem kázania je aj čítanie náboženských kníh a poučenie od iných ľudí. Svätý Augustín sa dostal k viere počúvaním kázní svätého Ambróza, biskupa z Milána. Svätý Ignác z Loyoly nadobudol vieru čítaním životopisov Krista a svätých. Svätý učenc Justín spoznal vieru v dôsledku poučenia, ktoré dostal od starca na brehu Tiberu.

Boh používal **mimoriadne prostriedky** najmä na začiatku kresťanstva a často aj v našich dňoch. Pastieri na betlehemských lúkach boli poučení anjelom o Vykupiteľovi; traja sv. králi boli privedení k viere v Krista neobyčajnou hviezdou, ktorá sa im zjavila; svätý Pavol zázračným hlasom a svetlom z neba (Sk 9); žalárnik vo Filipách zemetrasením a zázračným otvorením sa väzenia (Sk 16, 16); cisár Konštantín Veľký ohnivým krížom, ktorý sa mu zjavil na nebi (v r. 312 po Kr.); slávny misionár Alfonz Ratisbonn, bývalý Žid a obchodný cestujúci z Alsaska, zjavením Matky Božej v kostole svätého Ondreja v Ríme v roku 1842; neveriaci básnik Klem. Brentano, neskorší pisateľ o videní, ktoré dostala Katarína Emmerichová, sa obrátil na vieru, keď z Božieho riadenia sa dostal k lôžku tejto chorej Kataríny; slepý parížsky advokát Lasserre, neskorší pisateľ o zázrakoch v Lurdoch, sa obrátil, pretože jeho oči boli zázračne uzdravené lurdskou vodou v roku 1862. Zázračné bolo aj obrátenie pohanského mladíka Teofila pri poprave svätej Doroty. Posmešne ju žiadal, aby mu poslala ruže a ovocie zo záhrady jej Božského ženícha. Po jej poprave pred ním skutočne padali kvety. Okamžite sa obrátil a v roku 308 bol umučení.

Mnohí ľudia však nedostávajú dar viery, pretože im chýba dobrá vôľa alebo sú príliš pyšní.

Mnohí ľudia nemôžu nájsť vieru, pretože **nemajú dobrú vôľu**. (sv. Aug.) Ako Boh dáva svietiť svojmu slnku na všetkých ľuďoch, tak chce dať každému svetlo viery. (sv. Aug.) Kristus, svetlo sveta, osvecuje každého človeka prichádzajúceho na tento svet. (Jn 1, 9) Ľudia však toto svetlo odmietajú, aby k nim nevnikli; nechcú veriť, lebo potom by sa museli vzdať svojho hriešneho života. Milujú radšej tmu ako svetlo (Jn 3, 19); hrešia teda proti Duchu Svätému. „Kto si zatvára oči alebo zamyká okenice, nič nevidí; ale na vine nie je ani denné svetlo ani oči, ale človek sám, lebo to tak chce.“ (Svätý Eutymius) Tak to robili aj farizeji v Kristových časoch.

Pyšní ľudia nenachádzajú vieru preto, lebo Boh obyčajne používa jednoduché prostriedky, ak chce niekoho priviesť k viere; pyšní ľudia sa nad tým pohoršujú, a preto ani nenachádzajú vieru. Tak vieme, že Kristus sa nielen narodil v chudobe a poníženosti, ale zámerne chcel pochádzať z vykričaného Nazareta, o ktorom Židia hovorili: „Čo dobrého môže vzísť z Nazareta?“ (Jn 1, 46) a odmietli Kristove slová. Ku slávnemu rímskemu národu Boh poslal ako hlásateľov viery ich poddaných, ktorí boli jednoduchými ľuďmi. Ku kráľovi Herodesovi a k jeruzalemskej veľrade Boh zámerne poslal pohanov, konkrétne 3 kráľov, aby im zvestovali Kristovo narodenie. Tak robí Boh až po dnes; necháva ponížovať a prenasledovať Cirkev, ktorá hlása pravdu. Poklad Božieho slova je teda právom skrytý na jednoducho poli. (Mt 13, 44) Preto niet divu, že pyšní ľudia bývajú zahanbení. Pred múdrymi a opatrnými Boh skrýva svoje tajomstvá. (Mt 11, 25) Boh sa pyšným protiví. (1 Pt 5, 5)

5.8. Kresťanská vieru je pre spásu nevyhnutne potrebná.

Bez viery niet spásy. Už Mojžiš nesmel vojsť do zaslúbennej zeme, pretože raz neveril. Kristus hovorí: „Kto neverí, bude zatratení.“ (Mk 16, 16) Kto tu nekráča vo viere, nebude na onom svete pozerať na Boha (sv. Aug.) Bez viery nie je možné sa Bohu páčiť. (Heb 11, 16) Ako sa Peter začal topiť, akonáhle začal pochybovať (Mt 14, 30), tak klesá do večnej záhuby ten, kto stráca vieru. Viera je ako loď. Ako bez lode nie je možné dostať sa cez more, tak nie je možné bez viery dostať sa do prístavu večnej blaženosti. Viera je ako oblak, ktorý ukazoval Izraelitom cestu púšťou do zaslúbennej zeme (sv. Just.), alebo ako hviezda, ktorá viedla svätých troch kráľov ku Kristovi.

Bez viery niet ani záslužných skutkov. Ako strom bez koreňov nemôže prinášať ovocie, tak nemôže človek bez viery konať dobré skutky. Je teda bláznovstvom, domnievať sa, že nezáleží na tom, čo človek verí, že vraj stačí, keď len poctivo žije. Avšak dobré skutky, ktoré možno nevychádzajú z nadprirodzenej viery, nie sú ešte hriechmi (Alex. VIII.) Čo platí o dobrých skutkoch, to isté platí o cnostiach. Ako nie je možné postaviť dom bez základov, tak nie je možné byť cnostným a dokonalým bez viery (sv. Bon.)

Viera vedie k spásu, pretože nás **pobáda konať dobré skutky.** Ako koreň nezostáva sám, ale pučí z neho rastlina, tak z viery vychádzajú dobré skutky. Ako nám kľúč od komory otvára cestu ku všetkým pokrmom, tak nás viera vedie k nádeji, láske a ku všetkým dobrým skutkom (Alb. Štolz) Viera vo večnú odplatu dodáva totiž človeku sily na konanie dobra. Presvedčenie, že raz vstanú z mŕtvych, posilňovalo bratov Machabejských a všetkých mučeníkov. Preto bol Tobiáš a iní svätci takí štedrý, pretože boli presvedčení o odmene na večnosti. Viera nás tiež v čase pokušenia chráni **od hriechu**; spomeňme si na Jozefa Egyptského. Ako maják upozorňuje námorníkov na úskalia a tak ich chráni pred záhubou, tak aj nás viera upozorňuje na večné nebezpečenstvo, do ktorého upadáme hriechom. Sv. Pavol hovorí, že štítom viery môžeme uhasiť všetky ohnivé šípy zloduha (Ef 6, 16) Ako štít chráni vojaka proti nepriateľovi, tak nás viera chráni proti útokom diabla (sv. Bon.) Viera chráni tiež v núdzi pred zúfalstvom, viera je ako istina tajne uložená v banke, z ktorej si človek v čase biedy berie úroky (Göthe) Veľkosť našej viery je zároveň mierou milostí, ktoré nám Boh udeľuje. To dokazujú Kristove uzdravenie chorých. Čím kto z nich mal väčšiu vieru, tým rýchlejšie a zázračnejšie ho uzdravil; preto častokrát, skôr ako niekoho uzdravil, sa pýtal na jeho vieru. Všimnime si aj Kristove slová: „Tvoja viera ťa uzdravila.“ (Mt 9, 22) Tridentický koncil hovorí: „Viera je začiatkom spásy človeka, základom a koreňom každého ospravedlnenia.“ (Trid. konc. 6, 8)

5.9. Viera sama o sebe však ku spásu nestačí; človek totiž musí podľa viery aj žiť a vieru navonok aj prejavovať.

Naša viera musí byť **živá**, to znamená, musí viesť k **dobrym skutkom**. Kristus hovorí: „Nie každý, kto mi hovorí: Pane, Pane, vojde do kráľovstva nebeského: ale kto koná vôľu môjho Otca, ktorý je v nebesiach.“ (Mt 7, 21) Kto nerobil skutky milosrdenstva, bude pri poslednom súde Kristom zavrhnutý. (Mt 25, 41) Taký človek má vieru ako zlý duchovia; lebo aj títo veria, ale konajú zle. (Jak 2, 19) Viera, z ktorej nevychádzajú dobré skutky, nie je vlastne žiadnou pravou vierou. „Len tam je viera pravou vierou, kde človek svojimi skutkami neodporuje tomu, čo slovami vyznáva. (sv. Greg. Vel.) Ako je telo bez ducha mŕtve, tak **je mŕtva viera bez skutkov**. (Jak 2, 26) Viera bez skutkov je strom bez ovocia (sv. Chryz.), studňa bez vody, lampa bez oleja, orech bez jadra. Kto síce verí, ale nekoná dobré skutky, podobá sa nemúdrym pannám, ktoré mali lampy bez oleja. (sv. Greg. Vel.)

Skutky záslužné pre nebo môže konať iba ten, koho Boh miluje, a kto teda má milosť Božiu. (Pozri náuku o milosti posväcujúcej a o dobrých skutkoch) Z toho vyplýva: „Len tá viera vedie k spásu, ktorá je spojená s láskou Božou. Preto hovoril sv. Pavol: „Keby som mal všetku vieru, tak že by som hory prenášal, ale lásky by som nemal, ničím by som nebol.“ (1 Kor 13, 2) Kto teda verí, ale nemá lásku k Bohu, bude zavrhnutý.

Tiež je potrebné, aby sme svoju vieru prejavovali navonok. „Lebo srdcom veríme na spravodlivosť a ústami vyznávame na spásu“ (Rim 10, 10) Človek stráca výrečnosť v nejakej reči, ak sa v nej necvičí, rovnako človek stráca i živosť viery, ak ju neprejavuje navonok (Deharb.) Viera, ktorá sa necvičí, sa čoskoro vytráca (sv. Ambróz) Človek sa skladá z duše a tela; preto musí Boha ctíť nielen vnútorne, ale aj navonok. Už samotná prirodzenosť ho k tomu pobáda, aby navonok ukázal, o čom je v srdci presvedčený. Tým, ktorí svoju vieru neprejavovali, povie Boh v súdny deň: „Veru, hovorím vám, nepoznám vás.“ (Mt 25, 12) O vyznávaní viery bude obširnejšie pojednané ďalej.

6. POHNÚTKY K VIERE

6.1. Dôvody, ktoré nás pobádajú k tomu, aby sme verili, sú zvlášť zázraky a proroctvá; lebo týmito nadobúdame úplnú istotu, že tieto alebo ony pravdy viery sú skutočne Bohom zjavené.

Predovšetkým však je dôvodom na verenie **Božia pravdovravnosť**, lebo Bohom zjaveným pravdám veríme preto, lebo vieme, že Boh je pravdovravný a nemôže sa teda ani mýliť, ani klamať. Avšak rozumný človek neuverí nejakej pravde, pokiaľ celkom iste nevie, že táto pravda je Bohom zjavená. A práve preto sú skutky, ktorými Boh dokazuje, že skutočne hovoril k ľuďom, pre nás ľudí dôležitou a nevyhnutnou pohnútkou na verenie. Apoštoli práve preto, že na vlastné oči videli toľko Kristových zázrakov a že videli ako sa vyplnilo toľko Kristových predpovedí a proroctiev prorokov, tak bez všetkého pochybovania pri poslednej večeri uverili Kristovým slovám: „Toto je telo moje,“ „Toto je krv moja.“ Zázračný dar jazykov na sviatok Turíc pohol 3000 ľudí k tomu, aby prijali kresťanskú vieru; zázrak pri chrámových dverách obrátil iných 200 ľudí; početné zázraky apoštolov, ktorými Boh potvrdzoval ich slová (Mk 16, 20), pohli pohanov, že prijali kresťanskú vieru. Sv. apoštola Pavla pohol k prijatiu viery jedine zázrak na ceste do Damasku; cisára Konštantína žiariaci kríž na nebi. A koľko asi ľudí bolo pohnutých k viere alebo posilnených vo viere, keď v r. 70. videli, ako sa plní Kristova predpoveď o skaze Jeruzalema; alebo keď v r. 361. spoznali pravdivosť iného proroctva, ktoré chcel zosmiešniť odpadlík Julián, keď chcel znova vystavať jeruzalemský chrám.

Sú ešte iné pohnútky k viere, ako napr. stálosť a nesmierny počet mučeníkov, zázračné rozšírenie a pevné pretrvávajúce kresťanského náboženstva, 4 známky Cirkvi. „Už cirkev sama o sebe je mocným a ustavičným dôvodom, aby sme verili.“ (Vatik. konc. 3. 3) Spomeňme si len, že ju nemožno zničiť a že silnie každým novým prenasledovaním. Všetci ľudia nebývajú pohnutí rovnakým spôsobom k prijatiu viery; jedného pohne zvlášť vytrvalosť mučeníkov, iného sviatosť kazateľa, opäť iného nejaký zázrak a konečne niekoho trest, ktorým Boh trestá prenasledovateľov Cirkvi (sv. Aug.)

Najviac zázrakov sa dialo na začiatku kresťanstva, pretože vtedy boli potrebné na rozšírenie viery.

Boh sa podobá záhradníkovi, ktorý zalieva kvety, keď sú ešte malé; keď bola Cirkev malá, zvlažoval ju Boh zázrakmi (sv. Gregor Vel.) Keby niekto chcel poprieť zázraky apoštolov, potom by bolo najväčším zázrakom to, že im svet uveril bez zázrakov (sv. Aug.) Zákony v Starom zákone slúžili zväčša na potrestanie ľudí; lebo rany egyptské vytrhli Izraelitov z rúk Egyptanov, zázraky, ktorými Boh Izraelitov trestal na púšti, ich držali na uzde. Tieto zázraky tiež ukazovali okolitým národom majestáť Boha Izraelitov. Také trestajúce zázraky už v Novom zákone nevidíme, ale Boh sa snaží svojimi zázrakmi ľudstvu vštepiť lásku. Starozákonné zázraky boli veľkolepé; Kristove zázraky nie tak veľkolepé, ako vnútorne významné. V Starom zákone sa kopia vody Jordánu pred Izraelitmi; tomu v Novom zákone zodpovedá utíšenie búrky na mori, ktoré nebolo na oko také veľkolepé a ktoré nám naznačuje prenasledovanie a zázračné víťazstvo Cirkvi. V Starom zákone Boh sýti ľud mannou; v Novom zákone sa stretávame s opätovným nasýtením tisícov ľudu; v Starom zákone vidíme úchvatný ohnivý stĺp na púšti, v Novom zákone vidíme v úplnej tichosti žiaru nad betlehemskými luhmi.

6.2. Zázrak je neobyčajný čin, ktorý je vykonaný nie prirodzenými silami, ale jedine všemohúcnosťou Božou.

Neobyčajným nazývame to, čo nás naplňa úžasom, pretože sme to doposiaľ nevideli, o tom nepočuli a ani si to nedokážeme vysvetliť. Kto nikdy nevidel železnicu alebo parník, žasne, keď ich uvidí. Žasneme nad fonografom, ktorý úplne verne podľa zvuku napodobňuje celé hudobné skladby, reč a pod. Neobyčajnými sú aj mnohé prírodné úkazy, ako polárna žiara, zatmenie slnka a mesiaca, kométy, meteory, ba aj dúha. Predsa však tieto neobyčajné úkazy nie sú zázraky, hoci ich aj označujeme slovami: „zázračné.“ Také úkazy možno totiž celkom prirodzene vysvetliť. Iba tie neobyčajné činy sú zázraky, ktoré **nemôžu byť nijako spôsobené iba prírodnými silami**. Napr. vzkriesenie mŕtveho je zázrak, lebo tu sa deje jednak niečo celkom iné, než sa obyčajne deje (teda niečo neobyčajné) a jednak všetci učenci a umelci sveta nedokážu prirodzenými silami mŕtveho vzkriesiť. Tu teda zrejme pôsobila **všemohúcnosť** Božia. Zázraky sú výnimky (neobyčajné úkazy) z bežného stavu prírody; naoko sa zdá, akoby boli proti prírodným zákonom. V skutočnosti to tak nie je; prírodné zákony tu síce pôsobia, avšak ich pôsobnosť tu býva prerušená inou silou, ktorá tu zasiahla. Ak kniha padá na zem a ja ju rukou zachytím, nebol tu nijako narušený prírodný zákon. Podobne sa to deje aj pri zázrakoch, iba že tu nevidíme tú silu, ktorá tu zasiahla.

Sú pravé zázraky, ktoré sú buď veľké alebo jednoduché, a zdanlivé zázraky.

Veľké zázraky sú také neobyčajné činy, ktoré nemôžu byť spôsobené prírodnými silami, napr. vzkriesenie mŕtveho, trvalá neporušenosť a ohybnosť mŕtvol. **Jednoduché** zázraky sú také neobyčajné činy, ktoré síce môžu byť vykonané prírodnými silami, ale oveľa ťažším spôsobom. Jednoduchý zázrak napr. je uzdravenie chorého iba slovom, okamžitá znalosť cudzej reči.

Zdanlivé zázraky sú také neobyčajné činy, ktoré koná zlý duch s pomocou prírodných síl tak dokonale, že tým oklame naše zmysly. (Myslíme si, že niečo vidíme, počujeme a pod., čo tu v skutočnosti nie je.) Zdanlivé zázraky sa podobajú umeniu eskamotérov (prehltajú meče, vyplujú peniaze a pod.), ale zlý duch svojou múdrosťou a schopnosťou ďaleko prevyšuje takýchto kúzelníkov. Také zázraky konali s pomocou diabla už egyptskí kúzelníci (Sk 8, 9); aj Antikrist (2 Sol 2, 8) bude prirodzenými silami konať zdanlivé zázraky. (sv. Tom. Akv.) Tak by sa mohlo vysvetliť aj zmiznutie pohanských obetí, premenenie sa Ifigénie na laň a pod.

Pravé zázraky koná Boh len na svoju slávu, najmä však na potvrdenie pravdy.

Pravé zázraky teda Boh koná len z týchto príčin: aby ukázal svoju dobrotu a spravodlivosť; alebo aby ukázal, že niekto je vyslancom Božím a že jeho slová sú pravdivé; alebo aby potvrdil svätosť niektorého zomrelého. Boh však nikdy nekoná zázrak na potvrdenie nepravdy.

Každá listina (napr. školské vysvedčenie) býva opatrená pečiatkou toho úradu, ktorý ju vydáva; tým sa potvrdzuje, že onen úrad túto listinu skutočne vydal. Takú pečať má aj Boh a potvrdzuje ňou, že niečo pochádza od neho. Touto pečaťou sú jeho zázraky. Táto pečať má aj tú výhodu, že ju nikto nemôže napodobniť (Abel) Pravými zázrakmi Boh často ukazuje svoju **dobrotu a spravodlivosť**. Spomeňme si na vysušenie Červeného mora, na rozdelenie vôd Jordánu, keď tadiaľ tiahli Izraeliti, na mannu a vodu zo skaly na púšti, na zachránenie troch mládencov v ohnivej peci. Spomeňme si aj na potopu sveta, na náhlu smrť Ananiáša a Zaffry. Boh tiež svojimi zázrakmi dokazuje, že niekoho **poslal** a že tento hovorí pravdu. Keď Boh posielal Mojžiša k faraónovi a k Izraelitom, dal mu aj moc, robiť zázraky. Zázraky robili proroci, Kristus a apoštoli. Kristus sa často odvoláva na svoje zázraky, aby dokázal svoje Božské poslanie. (Mt 11, 4-5; Jn 10, 37) Člen francúzskeho direktória, menom Lepaux, po dlhom premýšľaní vynašiel akési nové náboženstvo (filantropické), ale nikoho nemohol preňho získať. Prišiel teda k štátnikovi Talleyrandovi a sťažoval sa na svoje ťažkosti. Ten mu vhodne odpovedal: „Neprekvapuje ma, že nemôžete nič dosiahnuť. Ak chcete niečo docieľiť, potom choďte a čiňte zázraky: uzdravujte chorých, krieste mŕtvych a potom

sa nechajte ukrižovať a pochovať a vstaňte na tretí deň z mŕtvych.“ A pokorený učenec odišiel. Len svojimi zázrakmi získajú poslovia Boží hodnovernosť. Tak sa deje aj pravej cirkvi.

Pravými zázrakmi Boh potvrdzuje aj **svätosť zomrelých**. Preto sa dejú zázraky na hrobch svätých (napr. na hrobe Elizea, 4. Král. 13.), na telách svätcov (spomeňme si na ich neporušenosť) a tiež na príhovor svätých. Ak má cirkev niekoho vyhlásiť za blahoslaveného, vyžaduje vždy najmenej dva zázraky, ktoré sa museli stať po smrti toho človeka na jeho príhovor; ak má byť tento človek vyhlásený za svätého, Cirkev vyžaduje nové zázraky. V Starom zákone činili svätí viac zázrakov za živa ako po smrti; v Novom zákone potom však viac po smrti ako zaživa. Lebo svätí Nového zákona potrebujú zázraky, aby mohli byť Cirkvou vyhlásení za svätých. (Bened. XIV.)

Boh však **nikdy nerobí zázraky na potvrdenie nepravdy**. Lebo pravé zázraky sú vždy dôkazom pôsobenia Božieho a pravdy. Keby mal diabol moc činiť takéto zázraky, potom by Boh dovolil, aby bola potvrdená nepravda, na čo však vzhľadom na jeho dobrotu nie je možné ani pomyslieť. (sv. Tom Akv.) Boh ale diablu a zlým ľuďom dovoľuje konať zdanlivé zázraky. Tie však vyplývajú z Božej spravodlivosti a slúžia na potrestanie bezbožnosti (Suarez) Boh ale spravodlivým dopriava milosť, aby tento klam spoznali. Diabolský pôvod (a teda zdanlivými zázrakmi) sú tie zázraky, ktoré nemajú trvanie (uzdravenia, ktoré netrvajú dlho), ktoré neprosievajú ani duši ani telu, ktoré sa nedejú na utvrdenie viery a mravnosti, alebo sa dejú s nerozumnými obradmi (sv. Tom. Akv.)

Boh na vykonanie zázrakov bežne používa nejaké stvorenie, často aj nehodné.

Tvor môže vykonať zázrak len vtedy, ak mu Boh dá na to moc a silu (sv. Tom. Akv.) Svätí vždy konali zázraky Božou mocou (v Božom mene), iba Kristus ich konal vo svojom mene. Milosť konať zázraky je milosť, ktorá je udelená zadarmo, a preto môže byť daná aj nehodným ľuďom pre spásu iných. (Mt 7, 22) Preto by mohli konať zázraky aj pohania a neveriaci, ale len na potvrdenie pravdy. Spomeňme si na „Božie súdy“ v stredoveku; mnohí vraj chodili (?) po žeravom uhľu, aby potvrdili svoju nevinu, alebo nosili vodu v sieťach a pod. (Týmito zázrakmi mali byť ľudia presvedčení o Božej prozreteľnosti.)

Aj diabol môže robiť pravé zázraky, ak ho Boh použije na potrestanie zločincov (sv. Aug.) V takom prípade, však aj zázraky vykonané diablom, slúžia na potvrdenie pravdy. Nesmieme však hneď všetko považovať za zázrak a za pôsobenie Božej všemohúcnosti, keď je možné nejaký jav vysvetliť prirodzeným spôsobom (sv. Aug.)

6.3. Proroctvo je určitá predpoveď takých budúcich vecí, o ktorých nemôže vedieť žiaden tvor, ale iba Boh.

Proroctvo musí byť predovšetkým jasné a **určité**, aby nepripúšťalo mnohoraké vysvetlenie. Proroctvo sa teda líši od veštenia pohanských veštíc. Napríklad Kroisovi bolo predpovedané: „Ak Kroisos prekročí rieku Halys, zničí veľkú ríšu.“ Nebolo povedané, či zničí svoju vlastnú ríšu (čo sa skutočne stalo), alebo cudziu ríšu. Žiadnym proroctvom nie je napríklad predpoveď počasia alebo keď hvezdári predpovedajú zatmenie slnka a mesiaca, ak lekár predpovedá skoré uzdravenie alebo blížiacu sa smrť, ak štátnici predpovedajú blížiacu sa vojnu a podobne, lebo sa predpovedá niečo, čo sa dá predvídať z **existujúcich okolností**. Proroctvom však je, ak niekto predpovedá niečo, čo závisí len od slobodnej vôle človeka, lebo to môže viesť len Boh. Takýmto proroctvom bolo napríklad predpovedanie pádu apoštola Petra, od ktorého by každý očakával skôr niečo celkom iné. (Mk 14, 31) Proroctvo je predpovedanie takých vecí, ktoré úplne závisia od Božej vôle; ako napríklad predpovedanie zničenia Jeruzalema a znamenia pred posledným súdom. Proroctvá by sa mohli nazývať aj „zázrakmi Božej všemohúcnosti“ na rozdiel od „zázrakov Božej všemohúcnosti.“ Môžeme ich právom nazvať zázrakmi, pretože sú to tiež veci, ktorých pôvodcom môže byť len Boh. Ved' budúce udalosti, ktoré závisia len na slobodnej vôle človeka, nemôže poznať nikto okrem Boha (Iz 41, 23; 46, 10), ktorý „skúma srdce i myseľ.“ (Jer 17, 10) A nikto nepoznaná čo je v Bohu, iba Duch Boží. (1 Kor 2, 11)

Proroctvá sa dejú predovšetkým skrze Božích poslov, a to preto, aby sa rozmnožila pravá viera alebo aby sa ľudia napravili.

Boh prostredníctvom prorokov predpovedal mnoho o budúcom Vykupiteľovi, aby udržal ľudstvo pred Kristom vo viere vo Vykupiteľa a aby ľudstvo po Kristovi presvedčil o pravdivosti kresťanského náboženstva, teda aby ľudstvo buď pohl k viere alebo aby ho vo viere utvrdil. Boh predpovedal potopu skrze Noema, aby **napravil** bezbožné ľudstvo.

Proroctvá sa zvyčajne dejú len prostredníctvom **Božích poslov**. Iba výnimočne Boh oznamuje budúce veci bezbožným ľuďom a neveriacim a používa ich ako nástroje pre dobro iných. Kráľovi Baltázárovi Boh oznámil jeho smrť osobitným zjavením; na stene sa mu zjavila píšuca ruka (Dan 5) Pohanským moabitom a ich kráľovi Boh oznámil príchod Vykupiteľa prostredníctvom Baláma; proroctvo znelo: „Z Jakuba vzíde hviezda ...“ (Nm 24) Boh však spravdla používa ako zvestovateľov proroctiev len vyvolené duše (Bened. XIV.) Tie sa o týchto budúcich veciach dozvedajú buď vnútorným osvietením alebo videním (zjavením), alebo od anjela. Tak archanjel Gabriel oznámil Danielovi v babylonskom zajatí príchod Vykupiteľa; ide o proroctvo o 70 týždňoch roka. (Dan 9) Boh však oznamuje ľuďom budúce veci len od prípadu k prípadu; nikto nedostane schopnosť aby natrvalo poznal budúce veci. Túto schopnosť mal iba Boží Syn. Preto ani ten najosvietenejší prorok nemôže odpovedať na všetky otázky. (2 Kr 4, 27) Samuel nevedel, kto bude budúci izraelský kráľ, kým mu nebol predstavený Dávid. (1 Sam 16, 12)

Proroctvá sú teda spravdla dôkazom, že niekto je poslaný od Boha.

Proroctvá sa však už musia vyplniť, ak majú potvrdiť, že niekto je povoláný Bohom. (Dt 18, 12) Taktiež nesmú byť ani v rozpore so zjavenou pravdou (Dt 13, 2) ani Božej svätosti; musia byť poučné, užitočné a spásnosné (1 Kor 14, 3) a musia byť vyslovené s úplným pokojom a skromnosťou; len falošní proroci, ktorí prorokujú, bývajú rozhorčení a správajú sa, akoby bez rozumu.

7. O STRATE KREŠŤANSKEJ VIERY

Krešťanská viera je cestou do neba. Ale žiaľ, nie všetci idú touto cestou, ale mnohí sa dajú zviest' na scestie.

Krešťanskú vieru nemajú:

7.1. Neveriaci, t. j. tí, ktorí poznali zjavené pravdy, ale ich odmietajú.

Neveriacim bol apoštol Tomáš; hoci ho apoštolí ubezpečovali, neuveril, že Kristus vstal z mŕtvych, kým nevložil svoje prsty do rán na Kristových rukách a ruku do Kristovho boku. (Jn 20, 25) Takých ľudí ako Tomáš je veľa; uveria len tomu, čo vidia, čoho sa môžu rukami dotknúť alebo nejako okúsiť a všetko ostatné zavrhnú. „Neviera je ako piesočná pôda, kde nič nerastie, aj keby na ňu akokoľvek pršalo“ (sv. Chryz.) Neveriaci človek sa dopúšťa veľkej nespravodlivosti voči Bohu, pretože ľudským slovám verí viac ako slovám Božím. Ľuďom verí to, čo mu hovoria, ale Božie slovo posudzuje s nedôverou. Ved' predsa v náboženských veciach by sme mali konať aspoň tak, ako rozumný človek vždy koná v živote. „Ó, ako silne musia neveriaci veriť, aby neverili.“ (Bl. Klem. Hofb.)

Neviera pochádza z nedostatočnej skúsenosti, pýchy alebo zo zlého života.

Nedostatok skúseností je často príčinou neviery. Keby sme divochom rozprávali o mimoriadnych vynálezoch súčasnosti, ako sú železnica, parník, telegraf, telefón, fonograf, ďalekohľad, Röntgenove žiarenie atď. vysmiali by sa nám. Keby sme ľuďom na rovníku povedali, že na severe je v zime voda v riekach taká pevná, že po nej môže chodiť aj slon, a že tam v zime padá voda z oblakov v bielych vločkách, určite by nás považovali za bláznov. A dokonca aj mnohí z nás by krútili hlavami, keby sme im povedali, že napríklad v jednej kvapke vody je aj sto živočíchov (a môžeme ich vidieť mikroskopom), že v kvapke krvi veľkej ako špendlíková hlavička je asi 5 miliónov krviniek; alebo keby sme im povedali, že v Tichom oceáne žije cicavec (veľryba), do ktorého tlamy sa zmestí malá loďka, ale ktorý má taký malý hrtan, že ním sotva prejde sled'. Ale prečo tomu veľa ľudí neverí? Pretože majú príliš málo skúseností, ale príliš veľa domýšľavosť a pýchu. Hlúposť a pýcha rastú na tom istom strome. Platí to aj o viere v náboženské pravdy. Preto veľkí učenci a významní ľudia majú zvyčajne zbožnosť a vieru ako deti.

Aj zlý život je prekážkou viery. Kto žije zle, nechápe pravdy. Slnko sa veľmi dobre odráža v čistej a pokojnej vode, ale nie vo vode špinavej. Tak aj človek, ak je mravne nepokazený, ľahko uverí, ale „živočíšny človek neprijíma veci Božieho Ducha.“ (1 Kor 2, 14) Špinavé zrkadlo zobrazuje zle, alebo vôbec nič. Tak aj duša, ak je zakalená hriechom, nemôže pochopiť pravosť viery. Hriešny človek nechce veriť. Keby totiž uveril, musel by zlepšiť svoj život; a to sa mu nechce. Dáva prednosť bezprostrednej radosť a pôžitkom v živote, ktoré vidí, pred niečím budúcim, čo nevidí. Preto povedal jeden zlý človek zbožnému krešťanovi: „Ó, úbohý krešťan, ako si oklamáný, ak je nebo klamom.“ Krešťan mu odpovedal: „Ó, úbohý neveriaci, ako si oklamáný, ak peklo nie je žiaden klam.“

Ale ten, kto bol vychovaný v pohanstve a nepočul nič o pravom náboženstve, toho neviara je nezavinená, a preto nie je hriechom.

Preto Kristus hovorí: „Keby som nebol prišiel a nehovoril im, nemali by hriech.“ (Jn 15, 22) Preto nie je správne pohanov nazývať neveriacimi.

7.2. Bludári, t. j. tí, ktorí jednotlivé zjavené pravdy tvrdošijne odmietajú.

Bludárstvo je skazená viera. Je ako pohár vína, v ktorom je niekoľko kvapiek jedu. **Bludárov** (pretože blúdia v niektorých pravdách viery) treba odlišovať od **šíriteľov bludov**. Šíriteľmi bludov sú tí, ktorí zvädzajú ostatných k bludu. „Bludári sú mole, ktoré požírajú drahocenné Kristovo rúcho, Cirkev“ (sv. Gregor Veľ.) Zvyčajne to bola urazená pýcha, ktorá priviedla takýchto ľudí na scestie. Takým šíriteľom bludov bol napríklad alexandrijský kňaz Árius, ktorý popieral Kristovo Božstvo (z toho dôvodu bol zvolaný Nicejský koncil v r. 325); Macedónius, konštantinopolský biskup, ktorý popieral Božstvo Ducha Svätého (z toho dôvodu bol zvolaný Konštantinopolský koncil v r. 381); Ján Hus, pražský kňaz, ktorý popieral najmä učenie Cirkvi (Kostnický koncil v r. 1414); mních Martin Luther z Wittenbergu, ktorý popieral najmä Božské ustanovenie pápeža a učiteľský úrad Cirkvi (Tridentský koncil 1545 - 1563); anglický kráľ Henrich VIII., ktorý sa vyhlásil za hlavu cirkvi z odporu voči pápežovi, ktorý nechcel prehlásiť jeho platné manželstvo za neplatné, a ktorý zaviedol anglický blud v Anglicku (v Írsku sa mu to nepodarilo) a strašne prenasledoval katolíkov. Ako sme videli, šíriteľmi bludov boli predovšetkým kňazi. Šíriteľa bludov sú ako falšovatelia peňazí, ktorí nemajú právo tlačiť peniaze, no napriek tomu vydávajú falošné peniaze za pravé. Sú to vrahovia, ktorí zabraňujú človeku v ceste vedúcej do večného života (touto cestou je viera) a násilne ho ženú na cestu, ktorá vedie do večnej smrti. Kristus pred nimi varuje slovami: „Chráňte sa falošných prorokov, ktorí k vám prichádzajú v ovčom rúchu (t. j. hovoria krásne a lichotivo), ale vnútri sú draví vlci (t. j. plní zloby); po ich ovocí (t. j. po ich skutkoch a živote) ich spoznáte.“ (Mt 7, 15-16)

Medzi bludárov patria aj **schizmatici** (odlúčení), ktorí v skutočnosti neuznávajú len najvyššiu hlavu Cirkvi, ale pritom stále viac a viac upadajú do bludov. K schizmatikom patria napríklad nezjednotení Gréci, ktorí sa na podnet ctižiadostivého patriarchu Michala Caerlaria odtrhli od Ríma v roku 1053; tiež ruská cirkev, ktorá sa v roku 1587 odtrhla od gréckej cirkvi a od roku 1721 je riadená cárom.

Kacírstvo považovala Cirkev vždy za najväčší zločin. Už svätý Pavol povedal: „Keby vám anjel z neba hlásal (niečo iné) okrem toho, čo sme vám hlásali my, nech je prekliaty.“ (Gal 1, 8) A svätý Hieroným hovorí: „Nikto nie je taký bezbožný, aby ho kacír neprevyšoval v bezbožnosti.“

Ale ten, kto z nezavinenej nevedomosti žije v blude, nie je pred Bohom bludárom.

Kto bol napríklad vychovaný v protestantizme a nikdy nemal možnosť byť plne poučený o pravde katolíckeho náboženstva, je bludárom len podľa mena, pretože ňuho nemôže byť ani reči o tvrdohlavom popieraní poznej pravdy. „Ak je ochotný prijať všetko, čo Boh zjavil, je pravým veriacom“ (sv. Aug.) Nie je bludárom práve tak, ako nie je zlodejom ten, kto nevediac má u seba cudzí majetok.

7.3. Tí, ktorí úmyselne pochybujú o pravdách viery.

Existujú aj rozumné pochybnosti, keď sa človek pýta a namieta, aby našiel riešenie. Takéto pochybnosti sú vlastne snahou o poznanie pravdy a potom tým pevnejšie veriť. Na druhej strane však existuje nerozumné pochybovanie, ak človek pochybuje o pravdivosti nejakej veci, aj keď ho dostatočné dôvody takmer nútia prijať to. Takéto pochybovanie o viere je úmyselné. Ten, kto potom vedome popiera pravdy viery, nemá žiadnu vieru. Dom sa musí zrútiť, ak sa pohnú jeho základy (ako sa to stáva v krajinách s uhoľnými baňami); a tak sa musí zrútiť aj budova viery, ak sa otrasie pochybnosťami. Kto úmyselne pochybuje o pravdách viery, sa nemôže páčiť Bohu, pretože Bohu neverí. Vidíme to na týchto ľuďoch: Mojžiš pochyboval, či Boh dodrží svoj sľub a dá vodu reptajúceму ľudu; a za trest mu nebolo dožičené vstúpiť do zaslúbenej zeme. (Nm 20) Zachariáš pochyboval, keď mu bolo zvestované narodenie Jána Krstiteľ'a, či sa anjelove slová splnia; za trest hneď onemel.

7.4. Tí, ktorí sa nestarajú o to, čo učí náboženstvo.

Tí, ktorí sa z trestuhodnej ľahostajnosti nestarajú o vieru, stratia vieru úplne. Stane sa im to, čo nezalievanej rastline - uschne; stane sa im to čo nedopĺňanej lampe - zhasne. Mnohí ľudia sa zaujímajú len o to, čo im prináša pozemské potešenie a úžitok; nezáleží im na dosiahnutí večných dobier. To sú pozvaní hostia v evanjeliu, ktorí pre pole, záprah volov alebo kvôli žene nechcú ísť na nebeskú hostinu. (Lk 14, 16) Je zvláštne, že takíto ľudia sa pri tom všetkom ešte považujú za „osvietených“ a pozerajú sa zvrchu na tých, ktorí si svedomito plnia svoje náboženské povinnosti. Ale práve oni sú nevzdelaní a nerozumní, lebo nemajú zmysel pre najdôležitejšie dobrá svojho života a sú nevedomí v najdôležitejších veciach života. Takíto ľudia tiež vždy vedú zlý život. Vinohrad, ak sa dlho neobrába, spustne; tak aj človek, ak sa nevzdeláva náboženskou výchovou, spohanštie na živote a mravoch. (Ľudov. Gran.) Ak telo nie je živé, zomrie od hladu. Tak musí byť živá aj duša, inak zahynie. Pokrmom duše je evanjelium, t. j. Kristovo učenie (sv. Aug.) V rozhovore so Samaritánkou Kristus nazýva svoje učenie vodou, ktorá navždy uhasí smäd ľudského ducha. (Jn 4, 43) A v synagóge v Kafarnaume povedal: „Ja som chlieb života; kto prichádza ku mne, nebude hladovať.“ (Jn 6, 35) Kto sa teda nestará o tento chlieb života, o tento duchovný pokrm, toho duša musí už teraz zomierať.“ Kto je ľahostajný k svojmu náboženstvu, nech nehovorí, že nie je nepriateľom Boha; ale nech si všimne Kristove slová: „Kto nie je so mnou, je proti mne.“ (Mt 12, 30) Kto je ľahostajný vo viere, nebude mať v deň súdu žiadne ospravedlnenie a nebude môcť povedať: „Nevedel som to.“ To, že to nevedel, je totiž jeho vlastná vina.

Žiaden človek, ktorý svojou vlastnou vinou zomrie bez kresťanskej viery, nebude spasený.

Kto nemá vieru, je už teraz úbohým; spomeňte si na pohanov. Taký človek „sedí vo tme a v tieni smrti.“ (Lk 1, 79) Takémuto človekovi sa náboženské pravdy zdajú ako rozprávky (bl. Klem. Hofb.) Kristus hovorí: „Kto neverí, bude zatratený.“ (Mk 16, 16) A opäť: „Kto neverí, je už odsúdený.“ (Jn 3, 18) O kacíroch hovorí sv. Pavol, že sa odsudzujú svojim vlastným súdom. (Tít 3, 11) Modlime sa teda, kresťania, denne za obrátenie bludárov a neveriacich. Nasledujme svätcov. Bl. Klement Hofb. († 1820 vo Viedni) hovorieval: „Kiež by som mal milosť obrátiť všetkých neveriacich a bludárov; na svojich rukách a plecích by som ich niesol do katolíckej Cirkvi.“

8. O VYZNANÍ VIERY

8.1. Boh žiada, aby sme svoju vieru vyznávali aj navonok, lebo Kristus prikazuje: „Nech tak svieti vaše svetlo pred ľuďmi, aby videli vaše dobré skutky a oslavovali vášho Otca, ktorý je na nebesiach.“ (Mt 5, 16)

Preto musíme svojimi slovami a skutkami ukazovať iným, že sme katolícki kresťania a že si vážime svoje náboženstvo z presvedčenia. Ako vyplýva z vyššie uvedených Kristových slov, máme byť vo svete tým, čím je svetlo v izbe. Verejným vyznávaním svojej viery máme prispieť k tomu, aby naši blížni lepšie poznali Boha a svedomitejšie zachovávali jeho prikázania. Ako kôň, ktorý keď ide pomaly, sa hneď rozbehne, keď vidí okolo bežať iného koňa, tak

aj naše dobré skutky podnietia našich blížnych, aby konali podobné skutky. „Aj tvrdohlavosť nepriateľov kresťanskej viery sa často zlomí, keď vidia ako dobrovoľne vyznávame svoju vieru.“ (Lev XIII.) My sami sa však vyznávaním viery posilňujeme vo viere, lebo cvičením sa stávame dokonalejšími.

Mnohí ľudia sú však, žiaľ, **zbabelí**. Zo strachu, aby sa im bezbožní ľudia nevysmiali, aby nestratili svoje postavenie, aby neutrpeali škodu, aby neprišli o zákazníkov atď. sa neodvážia nebojácne prejavovať svoju vieru alebo sa postaviť proti vysmievačom náboženstva. Sú ako chlapec, ktorého rodičia niekam poslali a ktorý, keď na ceste vidí štekajúceho psa, sa neodváža ísť ďalej a vráti sa domov bez toho, aby vykonal to čo rodičia chceli. Tak to robia aj ľudia, pozemskí pútnici; ak ich ľudia nazvú bláznami, hlupákmi, svätuškármami hneď sa odvrátia od svojich dobrých predsavzatí a od cesty spásy. (sv. Vinc. Fer.) Sú ako bojzliví zajaci, ktorí sa nechajú odplašiť od pokrmu každým postrašením. Ľudia neuvažujú o tom, že tí, ktorí sa nám teraz vysmieávajú pre našu vieru, budú v deň súdu zahanbení. (Múd 5, 1) Zabúdajú aj na to, že bez boja nie je odmena, ktorá patrí len Kristovým bojovníkom a víťazom. (Lev XIII.) Kto sa neodváža postaviť za Božiu česť, podobá sa nemému psovi, ktorý nevie zaštekáť. (Iz 56, 10) Uvážte, že aj prívrženci nepravého náboženstva, ako sú mohamedáni, dokonca na verejných miestach neohrozene vyznávajú svoju vieru a nás katolíkov zahanbujú! Cirkev usporadúva mnohé procesie, napr. na sviatok zmŕtvychvstania, na Božie Telo, aby nám poskytla príležitosť verejne vyznávať svoju vieru.

Vyznanie viery navonok je však prikázané len vtedy, ak by zanedbanie tejto povinnosti viedlo k pohrdaniu náboženstvom alebo k pohoršeniu blížneho.

Nie je potrebné, ba ani vhodné vyznávať vieru vždy a všade, lebo tým by sme náboženstvo len zosmiešili; preto Kristus hovorí: „Nedávajte to, čo je sväté, psom a nehádzte svoje perly pred svine.“ (Mt 7, 6) Vyznávať vieru sme povinní len vtedy, ak by zanedbanie tohto vyznania malo za následok, že by Bohu nebola vzdaná povinná česť, alebo by bolo blížnemu dané pohoršenie (sv. Tomáš Akv.)

Preto nemusíme odpovedať na **dotieravé otázky** o našej viere, ktoré nám kladú ľudia bez viery; jednoducho im neodpovedáme alebo od nich odídeme. Istý hosť, ktorý si v piatok v hostinci objednal pôstne jedlo a hostinský sa ho posmešne pýtal na jeho vieru, vhodne odpovedal: „Starajte sa radšej o môj hladný žalúdok, a nie o moju vieru.“ Ak sa nás však pýta oprávnený nadriadený, musíme odpovedať, aj keby nás to stálo život. Tak to urobil aj Kristus pred Kajfášom. (Mt 26, 63) Tu platia Kristove slová: „Nebojte sa tých, ktorí zabíjajú telo, ale dušu zabiť nemôžu. (Mt 10, 28) Kto sa bojí ľudí viac ako Boha, neunikne Božiemu trestu (sv. Aug.) Taktiež sa nemáme púšťať **do hádky** o viere s ľuďmi bez viery. Už bl. Kanisius povedal: „Náboženské hádky len rozhorčujú mysle a zväčšujú nepriateľstvo.“ Náboženstvo je niečo také sväté, že to, čo o ňom človek hovorí, by mal povedať veľmi skromne a opatrne (Salvian)

8.2. Kto nebojácne vyznáva svoju vieru pred ľuďmi, toho Boh vyznamenáva na zemi aj po smrti.

Boh vyvyšuje tých, ktorí nebojácne vyznávajú jeho vieru. Peter nebojácne vyznal pred ostatnými apoštolmi, že Kristus je Boží Syn; za to ho Kristus hneď nazval blahoslaveným a ustanovil ho za hlavu Cirkvi. (Mt 16, 18) Traja mladíci v Babylone vyznali pred kráľom a celým ľudom vieru v pravého Boha; za to ich Boh zachránil v ohnivej peci a potom boli povýšení v babylonskej provincii. (Dan 3) Spomeňme si aj na grófa Rudolfa Habsburského, ktorý stretol kňaza idúceho s Najsv. sviatosťou oltárnou a vzdal jej náležitú poklonu; o niekoľko rokov neskôr ho vo Frankfurte povýšili nemecké kniežatá na nemeckého kráľa (1273) Ved' aj pozemskí panovníci si ctia udatných vojakov. Kristus sľubuje **večnú odmenu** slovami: „Kto ma vyzná pred ľuďmi, toho aj ja vyznám pred svojím Otcom, ktorý je na nebesiach.“ (Mt 10, 32)

Kto nebojácne vyznáva svoju vieru, vzbudzuje úctu aj u svojich blížnych; kto ju zapiera, stráca na vážnosti.

8.3. Najväčšia odmena v nebi čaká toho, kto je pre svoju vieru prenasledovaný alebo usmrtený.

Ten, kto musel pre svoju vieru trpieť veľké prenasledovanie, sa nazýva **vyznávačom**. Kristus hovorí: „Blahoslavení ste, keď vás budú pre mňa potupovať a prenasledovať a všetko zlé na vás nepravdivo hovoriť, radujte sa a jasajte, lebo máte hojnú odmenu v nebi.“ (Mt 5, 12) Ten, kto bol pre vieru usmrtený, sa nazýva **mučeník**. Takýto človek určite dosiahne večnú blaženosť. Ved' Kristus hovorí: „Kto stratí svoj život pre mňa, nájde ho.“ (Mt 10, 39) Kto stratí svoj život pre mňa, nájde ho. (Mt 10, 39) Preto svätí mučeníci tak radi zomierali! „Krivdili by sme mučeníkovi, keby sme sa zaňho modlili.“ (Inoc. III.) Mučeníci sa tešia najvyššiemu stupňu Božej lásky, pretože sa kvôli Bohu zriekli všetkých pozemských vecí, dokonca aj najdrahšieho pozemského pokladu života. Každý mučeník je víťaz, a preto je zobrazovaný s palmou; je víťazom, pretože dosiahol to, po čom túžil.

Nikto však nesmie úmyselne vyhl'adávať prenasledovanie alebo mučenícku smrť. Mnohí, ktorí to urobili (napr. tým, že sa sami udali, zničili modly a pod.), podľahli v pokušení; a Cirkev sv. si spravidla takýchto ľudí tiež nikdy nectí ako svätých mučeníkov. (sv. Tom. Akv.) Nemáme nikomu dávať príčinu, aby konal nespravodlivo. (sv. Tomáš Akv.) Dokonca aj Kristus dovoľuje pred prenasledovaním utiecť. (Mt 10, 23) Aj sám Kristus utiekol, aj apoštolí, aj významní biskupi, ako svätý Cyprián a svätý Atanáz. Len duchovní pastieri nesmú utiecť, keď je ich prítomnosť potrebná pre spásu veriacich (sv. Tomáš Akv.) Nájomník uteká, keď vidí vlka, ale nie dobrý pastier. (Jn 10, 12) Len vtedy môže duchovný správca utiecť, ak jeho prítomnosť nie je potrebná a ak by bola práve príčinou horšieho prenasledovania (sv. Cyprián.)

Ale ten, kto zomiera pre blud, nie je mučeník; lebo nemá lásku Božiu, bez ktorej ani mučenícka smrť nemá žiadnu cenu. (1 Kor 13, 3) Tak napríklad Ján Hus, ktorý sa v Kostnici radšej nechal upáliť, ako by mal odvolať svoj blud, nebol mučeníkom († 1415) Mučeníkom je však aj ten, kto bol pre svoju vieru zranený a v dôsledku tohto zranenia zomrie; kto je pre svoju vieru odsúdený na doživotné väzenie alebo vyhnanstvo; kto kvôli nejakej kresťanskej cnosti stratí život, ako napríklad sv. Ján Krstiteľ, s. Ján Nepomucký, keďže kresťanská cnosť je akýmsi vyznaním viery. (sv. Tomáš Akv.) Počet mučeníkov sa uvádza na 16 miliónov. „Nie je kresťanom ten, kto by sa bál zomrieť za pravdu“ (sv. Cyprián)

8.4. Kto však zapiera svoju vieru zo strachu alebo z hanby, alebo dokonca úplne odpadne od viery, tomu Kristus hrozí slovami: „Ale kto by ma zaprel pred ľuďmi, toho aj ja zapriem pred svojím Otcom, ktorý je na nebesiach“ (Mt 10, 32); ďalej: „kto by sa hanbil za mňa a za moje slová, za toho sa bude hanbiť Syn človeka, keď príde v sláve svojej.“ (Lk 9, 26)

Kto zapiera vieru, podobá sa Petrovi, ktorý z veľkého strachu zaprel Krista. (Mt 26, 69) Tento hriech Peter oplakával až do svojej smrti. V čas prenasledovania kresťanov mnohí zaprelí vieru a obetovali modlám. Dnes sa mnohí hanbia urobiť v chráme kríž, prijímať sväté sviatosti, pokloniť sa na ulici Najsvätejšej sviatosti oltárnej, ak s ňou ide kňaz k chorému, atď. Mnohí sa zas zúčastňujú na náboženských úkonoch inovercov, či už tým, že uzatvárajú zmiešané manželstvá pred kňazom inej cirkvi, alebo sú krstnými rodičmi pri krste inoverca, zúčastňujú sa na „večeri“ inovercov atď. (Kto však zo zdvorilosti ide na pohreb alebo na svadbu inovercov, nehreší.) Kto zo strachu alebo z falošnej hanby zapiera svoju vieru, stráca vážnosť u ľudí; zbabelcov si nikto neváži. Cisár Konštantín, otec Konštantína Veľkého, raz prikázal svojim kresťanským dvoranom, aby obetovali modlám. Mnohí zo strachu skutočne obetovali; o týchto sa cisár takto presvedčil, že sú neverní, a vykázal ich zo svojich služieb.“

Ešte nešťastnejší je ten, kto odpadne od viery. Kráľ Šalamún kvôli svojim pohanským manželkám odpadol od pravej viery k pohanstvu a obetoval modlám. Cisár Julián Apostata († 363) odpadol od katolíckej viery a potom bol najväčším nepriateľom kresťanov; chcel dokonca obnoviť jeruzalemský chrám. Aj dnes sa stáva, že katolíci konvertujú k protestantizmu alebo k judaizmu, alebo sa vyhlasujú za bez vyznania, t. j. že nechcú patriť k žiadnemu konkrétnemu náboženskému vyznaniu.

8.5. Katolíci často zapierajú svoju vieru kvôli peniazom alebo s ohľadom na iné pozemské záležitosti.

Stáva sa to vtedy, keď sa katolík chystá uzavrieť manželstvo s nekatolíkom, alebo z neville voči svojmu duchovnému správcovi. Od viery však odpadávajú len hriešni ľudia. „Nech sa nikto nedomnieva, že dobrí ľudia odpadajú od viery. „Dobré zrno vietor neodfúkne, ale len prázdne plevy“ (sv. Cyprián) „Vietor nezvalí zdravý strom, ale len práchnivý. Istý protestant píše: „Keď pápež pleje svoju záhradu, vždy nám hádže burinu cez múr.“ Pruský kráľ Fridrich II. povedal: „Ak sa katolík stane protestantom, nič nezískame, ale ak sa protestant stane katolíkom, veľa sme stratili.“ „Kto odpadne od viery, znovu ukrižuje Krista (Heb 6, 4), dopúšťa sa teda smrteľného hriechu. Katolícky kresťan sa nemá nechať odvrátiť od viery žiadnym pokušením. Má byť ako strom pevne zakorenený, ktorý vzdoruje aj najsilnejšej búrke; ako vojak, ktorý neopúšťa svoje stanovište ani v boji. Ak niekto stratí svoj majetok, stratí veľa; ak stratí svoj život, stráca oveľa viac; ak stratí svoju vieru, stratí všetko.

9. O ZNAMENÍ SV. KRÍŽA

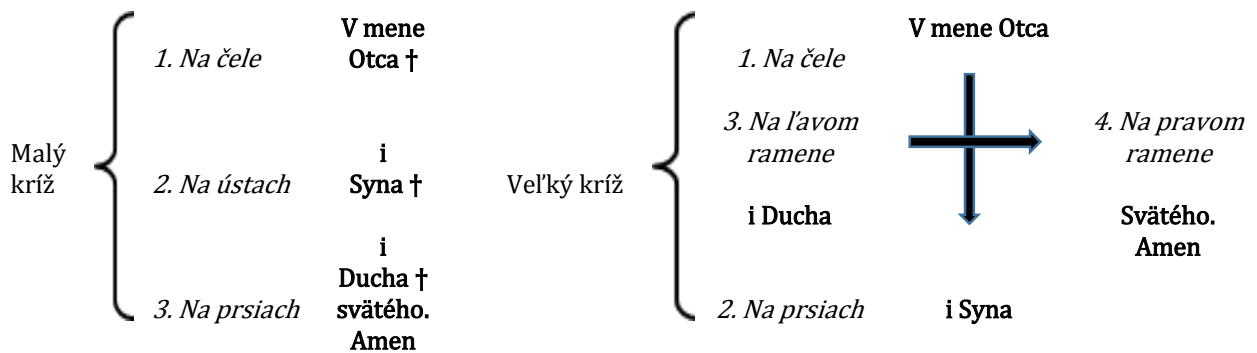
Kríž nachádzame všade. Telo človeka má podobu kríža; kríž je na tvári každého človeka; kríž tvorí letiaci vták, mnohé rastliny a stromy, nástroje, ako sú kliešte, kladivo, nožnice atď., kríž je na južnej hviezdnej oblohe. Kríž na nebi bude tiež zvestovať príchod Sudcu k večnému súdu. (Mt 24, 30) Katolícka cirkev má svätý kríž vo veľkej úcte; veľmi často ho používa pri obete svätej omše a udeľovaní všetkých sviatostí, pri každom pozhnaní a posvätení; dáva ho na kostolné veže, na oltáre, na zástavy, na omšové rúcha; dáva ho na hroby mŕtvych; aj kostoly stavia v podobe kríža. Okrem toho veľmi často používa znak svätého kríža.

Katolícky kresťan vyznáva svoju vieru najčastejšie znakom svätého kríža.

Čím je uniforma pre vojaka alebo štátneho úradníka, tým je znak svätého kríža pre katolíckeho kresťana. Dáva ním najavo, že sa hlási k učeniu Ukrižovaného. Pre Židov a pohanov je kríž predmetom nenávisťi a potupy. (1 Kor 1, 23) Ani protestanti si nechcú sv. kríž ctiť. Kríž teda používajú len katolícki kresťania. Keďže znak kríža je starobylý a všeobecne používaný symbol v celej Cirkvi, možno ho právom predpokladať, že pochádza od svätých apoštolov. Znak kríža sa bežne robí takto: palcom pravej ruky urobíme krížik na čele, na ústach a na prsiach (ľavú ruku položíme pod prsia) a povieme: „V mene Otca i Syna i Duchu Svätého. Amen.“ Tým sľubujeme, že budeme veriť, vyznávať a plniť učenie Ukrižovaného. Zároveň prosíme Boha o milosť, aby mocou svätého kríža osvietil našu myseľ, aby v ľudskej bázni otvoril naše pery na vyznanie viery a pohol naše srdce (vôľu) k plneniu Božích prikázaní. Bohu Otcovi, pôvodcovi všetkého, zasväcujeme aj naše myslenie (preto robíme krížik na čele); Bohu Synovi, Slovu vychádzajúcemu od Otca, naše slová, našu reč (krížik na ústach); Duchu Svätému, duchu lásky, všetky city svojho srdca (krížik na prsiach, na srdci, sídle tejto lásky) Tento znak kríža sa bežne nazýva **malý kríž**.

Existuje aj **veľký** alebo latinský kríž, ktorý nám pripomína Petrov kríž (†) a to, že patríme do Petrovej, rímskej Cirkvi. Robí sa takto: vystretými prstami pravej ruky sa dotkneme najprv čela a potom pŕs, potom ľavého a potom

pravého ramena, pričom ľavú ruku si položíme pod prsia. (Ruku tiahneme z ľavej strany na pravú, lebo Kristus nás svojim vykúpením priviedol z ľavej strany na pravú) Kríž robme vždy pomaly; pri jeho vykonávaní uvažujme, koho pri tom menujeme.

9.1. Znamením kríža vyznávame, že veríme v ukrižovaného Krista a v trojjediného Boha.

Podoba kríža (†) nám pripomína Kristov kríž a naše vykúpenie.

Trojnásobné opakovanie krížika a slová nám pri tom pripomína Najsv. Trojicu.

Znak svätého kríža je takmer krátkym súhrnom nášho kresťanského náboženstva.

9.2. Znakom svätého kríža dosahujeme Božie požehnanie, t. j. chráni nás pred diablom a rôznym zlom tela i duše.

Svätý kríž teda nie je nejaký prázdny obrad, ale prináša so sebou **požehnanie**, slúži na vyprosenie Božieho požehnania. Božie požehnanie vždy spočíva v odvrátení zla a udelení dobra. Opakom Božieho požehnania je Božie prekliatie. Božie prekliatie je nešťastie v živote, v smrti a po smrti.

Svätý kríž odháňa zlého ducha a jeho pokušenia. Ako sa pes bojí a uteká pred palicou, ktorou dostal bitku, tak sa diabol bojí a uteká, keď vidí, že niekto robí svätý kríž; spomenie si totiž na drevo kríža, ktorým bol premožený (sv. Cyril) Ako vo vojne nesmú nepriatelia strieľať na tých, ktorí majú na pleciah červeno-biely kríž (kňazi, lekári a ošetrovatelia), tak ani diabol nesmie ublížiť tým, ktorí sa značia svätým krížom. Svätý kríž je znakom, okolo ktorého zlý duch prejde bez toho, aby nám ublížil“ (sv. Ján Damascénsky) Medený had, pripevnený na kríži na púšti (Nm 21), bol len predobrazom Kristovho kríža (Jn 3, 14), a predsa už vtedy zachránil všetkých, ktorí naň pozreli, pred smrteľným uštipnutím jedovatých hadov. Tak aj svätý kríž, ktorý je akoby samotným Kristovým krížom, nás chráni pred nástrahami pekelného hada. Spomeňme si tiež, že nepriatelia prehrávali, kým sa Mojžiš modlil s rukami rozpaženými do tvaru kríža. (Ex 17, 12) Konštantín Veľký a celé jeho vojsko videli v roku 312 na nebi ohnivý kríž s nápisom: „V tomto znamení zvíťazíš.“ Dal teda pripevniť kríž na zástavy a zvíťazil. (Odtiaľto pochádzajú naše koruhvy na kostoloch.) Tie slová, ktoré sa objavili na nebi platia aj o našom znamení svätého kríža. „Už samotná spomienka na Kristov kríž odháňa všetkých našich neviditeľných nepriateľov a posilňuje nás proti ich útokom (sv. Aug.) Preto svätci zvykli robiť svätý kríž hneď, keď ich napadli hriechne myšlienky. Svätý kríž nás oslobodzuje aj od **telesného zla**. Pri nájdení svätého Kristovho kríža, za prispenia cisárovnej Heleny, matky cisára Konštantína Veľkého, došlo k zázračnému uzdraveniu z choroby len dotykom tohto kríža (325) Hľa, akú moc má Kristov kríž! Podobnú moc má aj znak svätého kríža. Ó, ako ľahko by mnohí chorí získali pomoc od Boha, keby sa častejšie žehnali svätým krížom. Vieme tiež, že svätí mučeníci sa pred svojou mučeníckou smrťou veľmi radi značili svätým krížom a že im mučenie často vôbec neuškodilo. O svätom Jánovi evanjelistovi sa hovorí, že raz mu podali pohár s otráveným vínom. Svätý Ján ho požehnal krížom a víno vypil bez akejkoľvek ujmy. Podobný príbeh sa rozpráva o svätom Františkovi Xav., apoštolovi Indov. Už v Starom zákone bolo naznačené, že znak svätého kríža chráni pred zlom. Prorokovi Ezechielovi raz Boh v duchu ukázal, ako pri jednom z Božích trestov jeruzalemského ľudu tí ľudia, ktorým Boží posol urobil na čelo písmeno T, unikli smrti. Toto písmeno má totiž podobu kríža. (Ez 9, 4)

Kríž by sme mali robiť často, najmä pri vstávaní a pred spánkom, pred modlitbou, pred jedlom, pri odchode z domu a pred každou dôležitou prácou.

Ráno máme robiť kríž, aby sme si zabezpečili Božie požehnanie na celý deň. Večer, aby sme zahnali všetky zlé myšlienky; pred modlitbou, aby sme zahnali roztržitosť; pred dôležitou prácou, aby nám dal Boh šťastie atď. Prví kresťania robili veľmi často znak sv. kríža. Tertulián hovorí: „Začínajúc a vykonávajúc každú prácu, vchádzajúc a vychádzajúc, obliekajúc sa, idúc spať a pri všetkom, čo robíme, označujeme si čelo znakom svätého kríža. „ Aj kňaz v kostole začína všetky dôležité úkony, ako je napr. sv. omša, kázanie a verejné pobožnosti, znakom svätého kríža. Vždy, keď robíme svätý kríž, získavame 50 dní odpustkov (Pius IX., 28. júla 1863) Svätá Edita, dcéra anglického kráľa († 984), sa veľmi často označovala svätým krížom; 13 rokov po jej smrti sa našiel jej pravý palec úplne neporušený.

Je užitočné žehnať sa svätenou vodou v podobe svätého kríža.

Svätená voda má zvláštnu moc proti všetkým útokom zlého ducha; lebo sa za to Cirkev modlí, keď vodu žehná. Kto sa požehná svätenou vodou v podobe kríža, získa odpustky na 100 dní (Pius IX., 23. marca 1866) Pri dverách obydli a kostolov sú svätenice. Žiaľ, v mnohých príbytkoch je v nich však namiesto svätenej vody prach a špina! Svätenica pri dverách chrámu nám pripomína, že pred modlitbou si máme ľútosťou očistiť svoje srdce od hriechov, a že sa máme modliť s čistým srdcom. Nie je však potrebné ani vhodné kropiť svätenou vodou tvár; stačí namočiť prsty a urobiť kríž. Iba blázon sa hanbí urobiť svätý kríž. „Diabol sa raduje, keď vidí, že niekto zapiera kríž, lebo kríž je znamením jeho zničenia a znamením víťazstva nad jeho mocou“ (Svätý Ignác Antiochijský)

10. O APOŠTOLSKOM VYZNANÍ VIERY

Vždy, keď apoštoli niekde kázali a nabádali k prijatiu kresťanstva, zvyčajne prichádzalo veľa ľudí, ktorí žiadali o svätý krst. Skôr ako ich apoštoli pokrstili, pýtali sa ich, či naozaj veria v Kristovo učenie. Ľudia teda museli najprv vyznať vieru. Toto vyznanie viery bolo spočiatku pomerne stručné, neskôr sa však rozšírilo. Tak vzniklo Apoštolské vyznanie viery.

10.1. Apoštolské vyznanie viery obsahuje v krátkosti všetko, čo by mal katolícky kresťan vedieť a v čo by mal veriť.

V málo slovách sú obsiahnuté všetky tajomstvá (sv. Izid.) Apoštolské vyznanie viery je ako telo dieťaťa, ktoré je síce malé, ale má už všetky údy človeka; alebo ako zrnko, ktoré hoci je také malé, ale predsa sebe ukrýva celý strom aj s jeho vetvami.

Apoštolské vyznanie viery sa nazýva aj symbolum (=znamenie, podľa ktorého sa niekto poznáva), pretože v prvých časoch sa podľa neho poznal kresťan. Kto chcel byť v tom období na sv. omši, musel odriekavať symbolum; ak ho nevedel, nebol pripustený. Apoštolské vyznanie viery sa nesmelo prezradiť žiadnemu nepokrstenému človeku. Zachovávalo sa teda tak ako heslo v armáde.

Toto vyznanie viery sa nazýva Apoštolským, pretože pochádza od svätých apoštolov.

Keď sa svätí apoštoli mali rozísť, zostavili si určité pravidlo, aby ich učenie bolo rovnaké, keby ho ohlasovali na rozličných miestach. (sv. Aug.) Napriek tomu Apoštolské vyznanie viery pochádza len v hlavných rysoch od apoštolov. V období do šiesteho storočia boli k mnohým slovám Apoštolského vyznania viery pridané vysvetľujúce dodatky. K slovám „Otca všemohúceho“ bolo pridané: „Stvoriteľa ...“; k slovám Ježiša Krista: „ktorý sa počal z Ducha svätého, narodil sa...“; k slovám „svätú Cirkev“, slovo „všeobecnú“ a i. Bolo to potrebné, pretože vtedy povstávali rôzni bludári. Ale tak ako sa človeku, keď rastie, nepridávajú nové údy, tak ani týmito dodatkami neboli do Apoštolského vyznania viery vložené žiadne nové pravdy. Okrem Apoštolského vyznania viery, ktoré sa modlí pri krste sa v Cirkvi často používa aj Nicejské vyznanie viery (zostavené v r. 325 na Nicejskom koncile proti bludu kňaza Ária a bolo rozšírené v roku 381 na Carihradskom koncile) a Tridentsko-vatikánske (obsahuje učenie Tridentského koncilu, vyhlásené v roku 1564 pápežom Piom IV. a rozšírené v roku 1870 na Vatikánskom koncile) Tridentské vyznanie viery musí zložiť každý, kto preberá cirkevný úrad (napr. každý novo vysvätený kňaz) a každý, kto sa vracia alebo konvertuje do katolíckej Cirkvi.

10.2. Apoštolské vyznanie viery sa delí na tri hlavné časti.

- Prvá hlavná časť hovorí o Bohu Otcu a o stvorení.
- Druhá hlavná časť hovorí o Bohu Synovi a o našom vykúpení.
- Tretia hlavná časť hovorí o Duchu Svätom a o našom posvätení.

Myšlienky v Apoštolskom vyznaní viery sú dobre usporiadané. Na začiatku Apoštolského vyznania viery je viera v **Boha**, ktorá je základom všetkých náboženských právd. Boh sa tu nazýva **Otcom**, čím sa poukazuje na učenie o Najsvätejšej Trojici. Slovo „**všemohúci**“ (= všetko oživujúci, Pán všetkého) poukazuje na Božie vlastnosti; slovo „**Stvoriteľ**“ na Božie dielo (1. článok vyzn.) Potom sa hovorí o **Ježišovi Kristovi**, ktorý ako Vykupiteľ znovu obnovil poriadok v tvorstve porušený hriechom. Hovorí sa o ňom, vo vzťahu k Božstvu, že je **jednorodný Syn Boha Otca** a vo vzťahu k ľudstvu, že je **naš Pán** (2. čl. vyzn.) Potom sa hovorí o dejinách vykúpenia (3.-7. čl. vyzn.) Potom sa hovorí o **Duchu Svätom**, ktorý nám rozdáva milosti, ktoré nám získal Vykupiteľ (8. čl. vyzn.); potom o pôsobení Ducha sv.; o rozšírení **Cirkvi** (9. čl. vyzn.), o duchovnom **zmŕtvychvstaní** človeka skrze odpustenie hriechov (10. čl. vyzn.) a o vzkriesení tela (11. čl. vyzn.) A uzatvára sa tým, čo je konečným cieľom stvorenia, vykúpenia a posvätenia - vyznaním viery vo **večný život** (12. čl. vyzn.)

10.3. Apoštolské vyznanie viery sa tiež delí na 12 článkov alebo častí.

Článok je časťou celku. Nazýva sa tak preto, lebo tvorí nedeliteľný celok. Ako sú prsty na ruke spojené článkami, tak sú článkami spojené aj tri časti Apoštolského vyznania viery. Z reťaze sa nesmie vytrhnúť ani jeden článok, inak sa reťaz pretrhne; tak je to aj v Apoštolskom vyznaní viery. Ak sa viera nemá zničiť, nesmie chýbať ani jeden článok.

V Starom zákone boli tieto predzvesti dvanástich článkov: najvyšší veľkňaz nosil náprsný štít s 12 drahými kameňmi s nápisom: svetlo a pravda (Lv 8, 8); na zlatom stole pri vchode do svätostánku ležalo 12 posvätných chlebov (Lv 24, 6); pri vstupe do zaslúbenej zeme bol postavený oltár z 12 kameňov. (Dt 27, 5) Články viery sú v skutočnosti drahokamy, ktoré šíria svetlo a pravdu a ktoré nosíme v srdci, t. j. ktorým máme veriť; ony sú duchovným pokrmom, ktorý sa nám podáva pri vstupe do Cirkvi, t. j. pri krste; robia z nášho srdca oltár, kde sa potom Bohu obetujú modlitby a dobré skutky.

Apoštolské vyznanie viery je rozdelené na 12 článkov, aby sa naznačilo, že obsahuje tie isté pravdy, ktoré hlásalo 12 apoštolov.

Každý kresťan má poznať Apoštolské vyznanie viery naspamäť (sv. Aug.) Kto sa ho nesnaží naučiť, hreší (sv. Tom. Akv.) Na začiatku nebol pokrstený nikto, kto by nevyznan Apoštolské vyznanie viery; ani do kostola pred sv. omšou nebol vpustený nikto, kto by ho nevyznan. Oživuj si svoju vieru (sv. Aug.) Vyznanie viery je obnovením zmluvy, ktorú sme uzavreli s Bohom pri krste (sv. Peter Chryz.) Áno je ako pancier, ktorý nás chráni pred útokmi diabla (sv. Ambróz) Jedlo samo o sebe nestačí, ale človek ho musí častejšie prijímať, ak si chce zachovať telesný život; tak ani viera sama o sebe nestačí, ale človek ju musí častejšie vzbudzovať, ak si chce zachovať dušu pri živote.

PRVÝ ČLÁNOK VIERY. O BOHU

1. O EXISTENCII NAJVYŠŠEJ BYTOSTI

1.1. Už zo stvorených vecí poznávame, že existuje najvyššia bytosť. (Rim 1, 19; Múd. 13, 5)

Ved' hviezdy na nebi a zem so všetkými tvormi nemohli vzniknúť samy od seba; hviezdy na nebi sa nemôžu pohybovať vlastnou silou.

Samotné telesá, ktoré sú na nebi, dokazujú, že existuje Boh. Arab sa orientuje podľa stôp v piesku, my podľa stôp v snehu usudzujeme, že niekto prešiel touto cestou. Podobne na základe nebeských telies usudzujeme, že existuje Boh. Hviezdy nemohli vzniknúť samé od seba, rovnako ako sa nemohlo samo od seba vystavať nejaké mesto. Atanáz Kircher, hviezdár, ktorého priateľ popieral existenciu Boha, dal zhotoviť krásny glóbus a umiestnil ho do miestnosti. Keď sa ho priateľ spýtal, odkiaľ sa glóbus vzal, hviezdár odpovedal: „Sám od seba.“ Keď sa mu priateľ vysmial, povedal: „Tak, ako nemohol sám od seba vzniknúť ten malý glóbus, tak ani ten veľký a hviezdy tam hore nevznikli samé od seba.“ Svetlo sa nemôže rozsvietiť samo od seba, a ak je rozsvietené, po niekoľkých hodinách opäť zhasne. Ale na oblohe žiari jasné svetlo, Slnko, a to po celé stáročia nezmenšilo svoju žiaru. A za jasnej noci vidíš na oblohe milióny a milióny svetiel. Kto ich všetky zapálil a kto udržiava ich zázračné svetlo? (A. Stolz.) Dávid volá: „Nebesá zvestujú Božiu slávu a obloha ohlasuje moc jeho rúk.“ (Ž 18, 2) Hviezdár Newton sklonil a obnažil svoju hlavu, keď počul vyslovovať Božie meno.

Aj existencia pozemských tvorov dokazuje, že existuje Boh. Preto Jób volá: „Zveri sa pýtaj, aby ťa poučila, nebeských vtákov, nech ti povedia, aj plazov zeme, aby ťa poučili, a morských rýb nech ti povedia: že kto by z toho všetkého nevedel, že ich urobila ruka Pánova?! (Jób 12, 7-9) Šíri svet je teda knihou, v ktorej čítame o úžasnom Božom majestáte. (sv. Ant. P.) Keby niekto našiel na opustenom ostrove krásnu mramorovú sochu, určite by povedal: „Tu boli ľudia.“ A keby niekto povedal, že dážď a vietor odtrhli zo skaly kus mramoru a dali mu túto podobu, považovali by sme ho za blázna. Ešte väčším bláznom je však ten, kto tvrdí, že svet nemá žiadneho stvoriteľa (Kornel a L.)

Aj podivuhodný poriadok vo svete dokazuje, že existuje nejaký organizátor, ktorý má obdivuhodný rozum.

Predovšetkým podivuhodný poriadok na nebeskej oblohe dokazuje, že musí existovať niekto, kto to všetko riadi. „Ak sa loď bezpečne plaví po mori a blíži sa k prístavu, nepochybujeme, že ju riadi šikovný kormidelník. Tak aj z obdivuhodného poriadku vesmíru usudzujeme, že to všetko riadi nejaká nekonečne múdra bytosť“ (sv. Teof. Ant.) Ten, kto by tvrdil, že nebeské telesá sa pohybujú samé od seba po svojej dráhe, hovorí rovnako hlúpo ako ten, kto by tvrdil, že z nejakého prístavu v Európe vypláva úplne prázdna loď, sama sa plaví okolo zeme a potom sa opäť vráti do toho istého prístavu. Preto už Cicero povedal: „Ak pozorujeme hviezdne nebo, poznávame, že všetko riadi nejaká neobyčajne rozumná bytosť.“

Aj na našej zemi vidíme prekrásny poriadok. Striedanie dňa a noci, štyroch ročných období, úžasný poriadok v organizme aj toho najmenšieho živočícha, rastliny, a najmä ľudského tela (ktoré je ako svet v malom) svedčí o tom, že všetko riadi niekto, kto má výnimočný rozum. Pozorujme len oko, ucho, srdce, nervovú sústavu, tráviacu sústavu atď. tak, ako nám ich predstavujú umelecké obrazy alebo modely, a musíme mimovoľne zvolať: Toto umelecké zariadenie nemohlo vzniknúť samo od seba.

Už maličký dom predpokladá rozumného staviteľa, najjednoduchšie hodiny predpokladajú šikovného hodinára. Ani písmeňá knihy, napríklad Biblie, sa nemohli samé od seba zoradiť. O to menej mohol tento úžasný poriadok vo vesmíre vzniknúť sám od seba.

Všetky národy zeme sú vnútorne presvedčené, že existuje nejaká najvyššia bytosť.

U všetkých národov zeme, dokonca aj u tých, ktoré vedú takmer zvierací život, sa stretávame s uctievaním jedného alebo viacerých bohov. Existujú mestá bez hradieb, bez kráľov, bez písma, bez peňazí, bez zákonov, ale neexistuje mesto bez chrámu, modlitby, obety (Plutarchos) V čom sa zhoduje prirodzenosť všetkých ľudí, to musí byť pravda (Cicero) Ale úcta k Bohu nie je dôsledkom nejakého vonkajšieho pozorovania (ako názor, že Slnko sa točí okolo Zeme), ale je dôsledkom vnútorného presvedčenia človeka. „Presvedčenie, že Boh existuje, je do istej miery vrodene každému človeku“ (sv. Ján Dam.), nakoľko totiž každý človek môže veľmi ľahko dospieť k tomuto poznaniu.

1.2. Boh sa tiež často ľudom zjavoval.

Mnohokrát a mnohými spôsobmi Boh prehovoril k ľuďom (Heb 1, 1) a dával sa im poznať. Zjavil sa Mojžišovi v horiacom kretu a nazval sa Bohom Abraháma, Izáka a Jakuba a aby sa odlišil od všetkých ostatných bytostí povedal o sebe: „Ja som, ktorý som.“ (Ex 3, 14) Keď dával na vrchu Sinaj zákon, opäť povedal: Ja som Pán, tvoj Boh... Nebudeš mať iných bohov okrem mňa... Nebudeš sa im klaňať ani ich uctievať.“ (Dt 5, 6-9) A na potvrdenie svojej existencie pravý Boh **urobil** mnohé **zázraky**, ako na vrchu Karmel: 450 Baalových kňazov celý deň márne vyzývalo svojho domnelého boha, aby zoslal oheň z neba a zapálil obetu; a keď večer prorok Eliáš prosil Boha o oheň z neba, bol okamžite vyslyšaný. (1 Kr 18) Zázraky v babylonskom zajatí (traja mladíci v ohnivej peci, Daniel v jame levovej) tiež dokázali pohanom, že existuje pravý Boh.

1.3. Kto popiera existenciu Boha, je blázon.

Písmo sv. hovorí: „Blázon si v srdci hovorí: „Boha niet.“ (Ž 13, 1) Ak by niekto povedal, že mestá, domy a pod. vznikli samy od seba, považovali by sme ho za blázna. Tak je to aj tu. Popierač Boha (ateista) teda patrí do blázinca. Popierači Boha sú ľudia, „ktorí očami vidia, a predsa nevidia, a ušami počujú, a predsa nerozumejú.“ Bezbožníci sú zvyčajne ľudia pyšní a hriešni. „Hovorili, že sú múdri, a stali sa hlupákmi.“ (Rim 1, 22) Boha popiera len ten, kto by mal z toho úžitok, keby Boha nebolo (sv. Aug.) Bezbožníci hovoria proti svojmu vlastnému lepšiemu presvedčeniu, lebo vo veľkom nešťastí práve oni najviac volajú Boha. Istý hostinský sa večer vysmieval svojim hosťom, že ešte veria v Boha, ale keď v tú istú noc vypukol v jeho susedstve požiar, volal k Bohu o pomoc. Bezbožníci sú ako chlapi, ktorí si v tme pískajú, aby sa nebáli. Boh ich jedného dňa bude súdiť podľa ich vlastných slov: ukáže im, že pre nich niet milujúceho Boha a niet pre nich spásy.

2. O BOŽEJ PODSTATE

2.1. Čím Boh skutočne je, sa dozvedáme trochu zo stvorenia, ale jasnejšie z Božieho zjavenia.

Svätý Pavol hovorí: „Ved' to, čo je v ňom neviditeľné možno od stvorenia sveta rozumom poznávať zo stvorených vecí“ (Rim 1, 20.) Stvorenie je zrkadlom, v ktorom sa Boh ukazuje (sv. Vinc. Fer.) Tak napríklad z krásy stvorenia poznávame, že ten, ktorý ho stvoril, musí byť oveľa krajší. (Múd 13, 1) Z nesmiernej veľkosti nebeských telies zase poznávame veľkú silu, ktorá ich udržuje. Z nádherného usporiadania a poriadku vo svete spoznávame zase múdrosť Stvoriteľa. A tak ďalej. Napriek tomu ale týmto spôsobom nespoznáme Boha jasne. „Podľa krásneho obrazu síce môžeme posúdiť zručnosť umelca, ale nepoznáme z neho jeho mravnosť, pôvod, vlasť a meno. Tak aj zo stvorenia síce spoznávame Božiu múdrosť a všemohúcnosť, ale mnoho iného jasne nepoznávame (Ludv. Granad.) V stvorení poznávame Boha len ako v nejasnom zrkadle. (1 Kor 13, 12) Boh sa v ňom javí asi tak, ako slnko v tečúcej vode.

Keďže však ľudia pred príchodom Krista viedli veľmi hriešny život, ich rozum bol veľmi zatemnený, a teda boli tým menej schopní poznať Boha z jeho diela. (Múd 9, 19) Preto sa Boh zjavoval; hovoril k ľuďom najmä prostredníctvom patriarchov, prorokov a napokon prostredníctvom svojho Syna Ježiša Krista. (Heb 1, 1) Dokonalé poučenie o Božej podstate sme dostali od Krista; ostatní ľudia nemohli hovoriť tak jasne, lebo nevideli Božiu podstatu. (Jn 1, 18)

2.2. Zatiaľ však nedokážeme úplne vysvetliť, čo vlastne je Boh; a to preto, že Boh je nekonečný, ale my sme bytosti konečné.

Tak ako nemôžeme naliať more do malej nádoby, tak ani našim konečným rozumom nemôžeme pochopiť nekonečný Boží majestáť. „Hľa, Boh je veľký, prevyšuje naše poznanie.“ (Jób 36, 26) „Nikto nevie, čo je Boh, iba Boží Duch.“ (1 Kor 2, 11) „Lebo slovami nie je možné vyjadriť to, čo nie je možné pochopiť duchom“ (sv. Aug.) Mudrca Simonida sa syrakúzskeho kráľa Hierona pýtal, čo je Boh; ten si vyžiadala na rozmyslenie najprv deň, potom dva dni a stále tento čas zdvojnásoboval. Nakoniec sa kráľovi priznal, že na otázku nevie odpovedať: „Čím dlhšie o tom rozmýšľam, tým menej tomu rozumiem“ (Cicero) Ľahšie je povedať, čo Boh nie je, ako to, čo Boh je (sv. Aug.) Ani zem, ani more, ani vzduch, ani ich obyvatelia, ani slnko, mesiac a hviezdy nie sú Bohom (sv. Aug.) Preto pápež Inocent III. hovorí:

„Vieme síce, že Boh je, ale nevieme, čo Boh je“ Kto by chcel pochopiť Boží majestát, bude zahanbený. (Prís 25, 27) Gréci hovoria o Ikarovi, že si vraj urobil krídla z vosku a vzlietol s nimi až k slnku; keď sa priblížil k slnku, krídla sa mu rozpustili a on spadol do mora. Tak sa to stane aj tomu, kto chce pochopiť Boží majestát; zručí sa dolu do mora, totiž do mora pochybností a neviery. Kto sa dlho pozerá do slnka, oslepne; ale ešte horšie sa povodí tomu, kto by chcel pochopiť Boží majestát. Aj anjeli si zakrývajú svoju tvár pred Bohom. (Ez 1, 23) Ani najdokonalejší anjeli nechápu Boží majestát. Pozerajú síce na Boha, ale len do tej miery, do akej ho môžu pochopiť. (sv. Cyr. Jer.) Podobajú sa človeku, ktorý sa z výšky pozerá na more; vidí síce more, ale nie celé. A my by sme snád' mohli niečo, čo anjeli nemôžu?

Podstatu Božiu môžeme vysvetliť len nedokonale a neúplne, a to takto:

2.3. Boh je náš neviditeľný nebeský Otec, ktorý je sám od seba nekonečne dokonalý a blažený Stvoriteľ a Pán celého sveta.

Modlíme sa k Bohu: „**Otče náš**, ktorý si na nebesiach!“ Voláme ho „Otec“, pretože nám dal život. Boh je pre nás v tomto živote **neviditeľný**, pretože je duch. To, že Boh je sám od seba, je zrejmé zo slov, ktoré povedal Mojžišovi z horiaceho kra: „Ja som, ktorý som“ (Ex 3, 14), t. j. som sám od seba. Keďže všetky ostatné bytosti pochádzajú od Boha, preto v porovnaní s Bohom takmer ani nejestvujú, lebo nie sú samy od seba, ako On. Preto Dávid volá: „Moja bytosť je pred tebou ako nič.“ (Ž 38, 6) „Všetky národy pred ním sú akoby neboli.“ (Iz 40, 17) Preto Židia nazývali Boha menom „Jehova“ = ktorý je.

Boh je **najdokonalejší**. Vidíme, že na zemi sú niektoré bytosti dokonalejšie ako iné; niektoré len existujú, ale nežijú, ako kamene; iné už majú akýsi život, lebo rastú; zvieratá okrem toho cítia a pohybujú sa; človek má aj duchovný život, lebo môže poznávať a milovať; ale aj nad človekom je množstvo čistých duchov, z ktorých každý má zasa svoju zvláštnu dokonalosť. Tento rad nemôže ísť do nekonečna, pretože ho možno rozdeliť a rozčleniť (niečo nekonečné nemožno rozdeliť, pretože potom by to nekonečné bolo nedokonalé, čo sa nedá ani pomyslieť) Musíme teda konečne dôjsť k takej nekonečne dokonalej bytosti, ktorá má v sebe všetky možné dokonalosti (Scheeben) Všetko, čo je dokonalé na stvoreniach a čo obdivujeme, je len odrazom nekonečného majestátu Božieho (Scupuli) Nie je možné si predstaviť niečo väčšie ako Boh (sv. Aug.) Nič lepšie ako Boh neexistuje (sv. Aug.) Preto je Boh aj **najkrajší**. Ak už krása pozemských vecí človeka tak uchvátila, že ich považoval za bohov, o čo krajší musí byť Pán týchto vecí, keď on je tvorcom krásy. (Múd 13, 3) Keby on sám nemal túto krásu v ovela väčšej miere, nemohol by ju dať iným. Už Platón hovoril: „Boh je najvyššie dobro, zdroj všetkého dobra a všetkej krásy.“

Boh je **najblaženejší**. (1 Tim 6, 15) Boh žije ustavične v nekonečnej radosi, ktorú nenarušuje ani najmenšia nepríjemnosť. Žiaden tvor nemôže zmenšiť alebo zväčšiť Božiu blaženosť. (Jób 35, 6) Preto Boh nepotrebuje žiadneho tvora. (Sk 17, 25) Ako slnko nepotrebuje lesk, lebo ho samo dáva, tak ani Boh nepotrebuje nás; lebo všetko dobro, ktoré by sme mu mohli dať, máme od neho (sv. Aug.) Boh je **Stvoriteľ** celého sveta; lebo on stvoril nebo a zem a všetko, čo je. (Sk 14, 14) Boh je aj vládca, **Pán** alebo kráľ celého sveta; keď všetko stvorenie, ktoré existuje, on podriadil pevným zákonom. (Ž 148, 6) Všetky nebeské telesá sa musia pohybovať podľa nezvratných zákonov. Napríklad Zem musí za 365,25 dňa obísť okolo Slnka a za 24 hodín sa otočiť okolo svojej osi. Mesiac musí obehnúť okolo Zeme za 27,3 dňa. Nebeské telesá zachovávajú tieto zákony tak presne, že mnoho rokov vopred je možné určiť, kedy nastane zatmenie Slnka alebo Mesiaca, alebo kedy budú na oblohe pozorovateľné nejaké úkazy. Podľa určitých zákonov sa svetlo šíri rýchlosťou (42.000 míľ za sekundu), podľa určitých zákonov sa zvuk šíri rýchlosťou (333 metrov za sekundu), podľa určitých zákonov telesá padajú k zemi atď. Aj rozumné bytosti dostali od Boha určité zákony alebo **prikázania**. Keďže tieto bytosti majú slobodnú vôľu, môžu tieto prikázania prestúpiť. Toto prestúpenie Božích prikázaní sa opäť posudzuje a trestá podľa určitých zákonov. Boh je teda právom kráľom (Ž 94, 3), je „kráľom kráľov“ (1 Tim 6, 15), „kráľom večnosti.“ (Tob 13, 6) Majestát pozemských kráľov je len slabým odleskom nekonečného Božieho majestátu.

Keďže Boh je teda našim najvyšším kráľom, musíme ho poslúchať. (Sk 5, 29) Boh si podmaní každého buď proti jeho vôli, a vtedy je ten človek nešťastný, alebo s jeho vôľou, a vtedy je blažený (sv. Bernard)

2.4. Boh je teda niečo celkom iné ako svet.

Boh je nevysslovne povznesený nad všetko a čo si je možné okrem neho predstaviť. (Vatikánsky koncil 2, 1.) Svätý Pavol povedal v Areopágu v Aténach, že si nesmieme myslieť, že Boh je nejaké zlato, striebro, kameň atď. (Sk 17, 29) Mýlia sa teda filozofi, ktorí sa domnievajú, že svet sa vyvinul z Božej podstaty, asi tak ako sa motýľ vyvinie z húsenice. Boh je osobný Boh a stojí nad svetom, ktorý stvoril z ničoho.

2.5. Boha v tomto živote nemôžeme vidieť, pretože je duch, t. j. bytosť rozumná, slobodná a nesmrteľná, ktorá však nemá telo.

Kristus hovorí: „Boh je duch a tí, čo sa mu klaňajú, musia sa mu klaňať v Duchu a pravde.“ (Jn 4, 24) Keďže Boh je duch, Židom bolo zakázané akokoľvek Boha zobrazovať. (Ex 20, 4) Boha nemôže vidieť žiadny človek. (1 Tim 6, 16) Medzi naším okom a Božstvom je akoby závoj (sv. Chryz.) Hviezdy sú na oblohe, a predsa ich cez deň nevidíme; vidíme ich len vtedy, keď je tma a ak obloha nie je zatiahnutá. Tak nemôžeme vidieť ani Boha, kým trvajú dni nášho života (Ex 33, 21); uvidíme ho až po smrti (1 Jn 3, 2), ak nebudeme mať ťažké hriechy. Náš Boh je skrytý Boh. (Iz 45, 15) Boh prebýva v neprístupnom svetle. (1 Tim 6, 16)

Boh sa však často ukázal v rôznych podobách.

Napríklad v podobe pocestného (Abrahámovi), v podobe holubice pri Ježišovom krste, v podobe ohnivých jazykov na Turíce. Ani v jednom z týchto prípadov sa však Boh neukázal taký, aký skutočne je. Tak ako sa naša myšlienka, ukrytá v našom rozume, stáva počuteľnou prostredníctvom zvuku, tak sa aj Boh ukazoval vo viditeľnej podobe. Ale tak ako slovo nie je samotná myšlienka, tak ani viditeľná podoba, v ktorej sa Boh zjavil, nebol samotný Boh. (sv. Aug.) Viditeľnou podobou, v ktorej sa Boh zjavil, sa mala znázorniť len tá či oná Božia vlastnosť.“

Ďalej je pozoruhodné, že Písmo sv. často hovorí o Božích očiach, ušiach, rukách atď. Tieto výrazy sa používajú len preto, aby sme lepšie pochopili Božie vlastnosti. Zmyselní ľudia nemôžu chápať Boha inak, ako zmyselne. (sv. Fulg) Z takýchto výrazov si môžeme lepšie predstaviť, že Boh vidí, počuje atď. (sv. Efr.)

2.6. Je iba jeden Boh. (Dt 5, 6)

Najdokonalejšia bytosť môže byť iba jedna. Poriadok vo svete pripúšťa len jedného organizátora. Nemôže byť viac Bohov práve tak, ako na jednej lodi nemôže byť viac ako jeden kormidelník alebo v jednom tele viac ako jedna duša (Lact.) Aj pohanovia si ctili len jedno božstvo ako najvyššie, Rimania Jupitera, Gréci Zeusa. V nebezpečenstve, pri prísaha, pri blahoželaní a ďakovaní aj pohanovia vzývali len jedného boha. Ich duša bola teda svojou prirodzenosťou kresťanská. (Tertul.) Mnohobožstvo vzniklo z toho, že ľudia považovali za boha prírodné javy, ktoré ich naplňovali hrôzou (blesk, hrom, oheň atď.) Za menších bohov považovali aj dobrých a zlých duchov a uctievali ich. A napokon aj úplné uviaznutie ľudstva v pozemských záležitostiach spôsobilo, že pozemské veci považovali za „najvyššie dobro“ a uctievali ich.

3. O BOŽÍCH VLASTNOSTIACH**Bohu pripisujeme rôzne vlastnosti, pretože jedna Božia dokonalosť sa vo stvorení prejavuje rôznymi spôsobmi.**

Slnko je niekedy červené a niekedy bledé. Svetlo slnka je však vždy jedno a to isté; to len javy v atmosfére, nachádzajúcej sa medzi slnkom a našim okom, spôsobujú, že vidíme tieto rôzne farby. Tak je to aj s Bohom. Boh má vždy jednu a tú istú dokonalosť a nie je v ňom žiadna rozmanitosť; len jeho skutky (diela) nám túto jednu dokonalosť ukazujú rôznorodým spôsobom (sv. Fr. Sal.) Je ako krajina; ak ju pozorujeme z rôznych strán, javí sa rôzne, a predsa je jedna a tá istá. Božie **vlastnosti** sú teda **rôzne označenia jednej a nerozdielnej Božskej dokonalosti a podstaty**. Všetky vlastnosti, ktoré Bohu pripisujeme, sú teda v Bohu jedno a to isté; jeho dobrotu je všemohúcnosť, jeho všemohúcnosť je múdrosť, jeho múdrosť je spravodlivosť atď. Preto sú teda aj Božie vlastnosti a jedna Božská dokonalosť jedno a to isté. Boh je večnosť, on je všemohúcnosť, on je múdrosť atď. ale neplatí, že: on má večnosť, on má všemohúcnosť. Boh je totiž najjednoduchšia bytosť, nie je v ňom absolútne žiadne zloženie. Len my s našim rozumom uvažujeme tak, akoby Božie vlastnosti boli od seba oddelené.

Rozlišujeme tieto Božie vlastnosti: vlastnosti Božského bytia, Božského rozumu a Božskej vôle.

Vlastnosti Božského bytia: Boh je večný, všadeprítomný, nemenný.

Vlastnosti Božského rozumu: Boh je vševediaci a najmúdrejší.

Vlastnosti Božskej vôle: Boh je všemohúci, najdobrotivejší (teda najzhovievavejší a najmilosrdnejší), najsvätejší a najspravodlivejší, najpravdivejší a najvernejší.

3.1. Boh je večný t. j. Boh vždy bol, je a vždy bude (sv. Greg. Naz.)

Mnohé bytosti sú pominuteľné, ako napríklad rastlina. Rastlina po tom, čo vzíde a opäť zahynie. Iné bytosti sú nepominuteľné, napríklad anjeli a ľudská duša. Tie síce vzišli, ale nemôžu zaniknúť. Jediné Boh je večný; on nikdy nezačal a ani nikdy neprestane. Preto Boh povedal Mojžišovi: „Ja som, ktorý som.“ (Ex 3, 14)

Boh teda nikdy nezačal. Boha nemohol nikto stvoriť, lebo niet bytosti, ktorá by nebola buď Bohom samým, alebo bytosťou Bohom stvorenou (sv. Aug.) Boh nemohol ani stvoriť sám seba. „Aby niekto mohol sám seba stvoriť, musel by byť skôr, ako bol“ (sv. Efr.) Boh tu bol skôr ako tento svet (Ž 89, 2), tak ako musel byť staviteľ skôr ako dom, hodinár skôr ako hodiny.

Boh ani nikdy neprestane, a preto sa nazýva živý (Mt 16, 16), tiež nesmrteľný Boh. (1 Tim 1, 17) Boh bol skôr ako čas, a tiež zostane naveky.“

U Boha nie je nič minulé ani budúce, ale **nepretržitá prítomnosť** (sv. Aug.) Preto Boh vidí všetko v prítomnosti (sv. Greg. Vel.) aj to, čo my nazývame minulosťou alebo budúcnosťou. U Boha veci nenasledujú jedna za druhou. U Boha neexistuje ani žiadny čas. „Jeden deň je u Boha ako tisíc rokov a tisíc rokov ako jeden deň.“ (2 Pt 3, 8) A preto ani najdlhší čas nie je časťou večnosti. Keby vták každých tisíc rokov odniesol z oceánu jedinú kvapku, predsa by raz nakoniec oceán odniesol. Keby nejaká hora siahala až do neba a keby z nej každých tisíc rokov nejaký vták odniesol jediné zrno piesku, jedného dňa by skala musela zmiznúť; keby takto uplynulý čas bol večnosťou, tak by sa zavrhnúť tešili, že ich trápenie bude mať predsa jedného dňa koniec (sv. Bernard) Ak túžiš po večnej radosti, drž sa toho, ktorý je večný (sv. Aug.)

3.2. Boh je všadeprítomný, teda na každom mieste.

Keď sa Jakubovi na poli snívalo o nebeskom rebríku, vybuchol slovami: „Naozaj, Pán je na tomto mieste a ja som o tom nevedel!“ (Gn 28, 16) Tieto slová možno povedať o každom mieste. Božia všadeprítomnosť sa zázorňuje okom v trojuholníku, z ktorého vychádzajú lúče na všetky strany.“

Ale Boh nie je na každom mieste prítomný len svojou mocou (ako je na zemi prítomné slnko svojou silou), ale on naplňa alebo preniká každé miesto. „Boh naplňa nebo i zem.“ (Jer 23, 24) „Duch Pánov naplňa zem.“ (Múd 1, 7)

Boh je všadeprítomný, lebo všetky stvorené veci sú v Bohu.

Celý svet je v Božom duchu, ako je myšlienka v našom duchu. Ako je naša myšlienka dielom nášho ducha, tak je svet dielom Boha. Tak ako je náš duch ešte rozsiahlejší ako myšlienka, tak je Boh ešte rozsiahlejší ako celý svet. Ako náš duch preniká myšlienkou, tak Boh preniká svetom. Svätý Pavol povedal v aténskom Areopágu: „V ňom žijeme, hýbeme sa a sme. (Sk 17, 28) Žiadne miesto nie je bez Boha a každé miesto je v Bohu“ (sv. Hil. P.) Boh sa však nijako nemieša so stvoreniami; Boh je Boh a stvorenia sú stvorenia. „Boh je celkom iný ako svet“ (Vat. koncil)

Boh však nie je ohraničený žiadnym miestom, ba ani všetkými stvoreniami, lebo on sám nemá žiadne hranice.

Kráľ Šalamún pri posvätení chrámu povedal: „Ved' nebesá a nebesá nebies ťa nemôžu obsiahnuť, o koľko menej potom tento dom, ktorý som postavil!“ (1 Kr 8, 27) Nekonečný Boh nemôže byť v merateľnom priestore. (Orig.) Ten, ktorý v sebe všetko uzatvára, nie je uzavretý žiadnym miestom (sv. Peter. Chr.) Iba telesá sú uzavreté priestorom. Na druhej strane duchovia nie sú síce ohraničení miestom, ale nemôžu byť na viacerých miestach súčasne; ich pôsobenie nie je teda viazané na určité miesta; ale u Boha to tak nie je - Boh je všade, lebo je na každom mieste, a predsa nie je nikde, lebo nie je ohraničený žiadnym miestom (sv. Bern.) Je blízko i ďaleko od nás, v nás a predsa nie je v nás, celé stvorenie je v ňom, a predsa akoby on v ňom nebol (sv. Efr.)

Boh však nemá žiaden miestny rozmer, a práve preto je celý prítomný na každom mieste.

Hoci je Boh širší ako celé stvorenie, predsa nie je tak nesmierne veľký, že siaha od neba až po zem a ešte ďalej; on je totiž bez akýchkoľvek rozmerov. Boh teda nie je rozptýlený v častiach sveta, tak že by možno jeho polovica bola na nebi a polovica na zemi (sv. Aug.) Boh je všade a všade je celý. (sv. Greg. Vel.) Boh je celý na nebi i na zemi; je celý v samotnom nebi, je celý v samej zemi a na každom mieste v nebi i na zemi je celý. (sv. Aug.) Tak aj ľudská duša naplňa celé telo, je celá v každej časti tela, a predsa nie je ohraničená žiadnym miestom.

Boh je zvláštnym spôsobom prítomný: v nebi, vo sviatosti oltárnej a v duši spravodlivého.

V nebi sa Boh zjavuje tvárou v tvár. Vo sviatosti oltárnej je prítomný Boh - človek pod spôsobom chleba a vína; v dušiach spravodlivých prebýva Boh skrze Ducha Svätého. Hoci pozemskí králi bývajú v celom paláci, predsa len v jednej miestnosti, sediac na veľkolepom tróne, udeľujú audiencie, rozdávať milosti. To isté platí aj o Bohu.

Neexistuje miesto, kde by Boh nebol.

Oči Pána sú na každom mieste a hľadajú na dobrých aj zlých (ľudí) (Prís 15, 2) Pred Bohom sa nikto nemôže skryť. (Jer 23, 23) To dokazuje aj pád prvých ľudí. „Či chceš, alebo nechceš, Boh ťa vidí, nemôžeš sa skryť pred jeho zrakom.“ (sv. Aug.) Preto ani pred Bohom nikto neutečie, či by vystúpil do neba, zostúpil do pekla, alebo odletel do končín mora. (Ž 138, 8) Jonáš chcel utiecť pred Bohom, ale nepodarilo sa mu to.

Chráň sa teda starostlivo každého hriechu. „Hľa, keď je človek prichytený pri hanebnom skutku iným človekom, nevýslovne sa hanbí, ale pred Bohom sa človek často nehanbí robiť ani tie najhanebnejšie skutky. Ó, aká to hlúposť“ (sv. Aug.)

Preto by sme mali neustále pamätať na to, že Boh je stále pri nás.

Stále pamätaj na Božiu prítomnosť! „Ako nikdy neprestávame dýchať, tak nemáme ani nikdy prestať myslieť na Boha“ (Vianney) Ako neexistuje chvíľa, v ktorej by sme nepoživali Božie dobrodenie, tak by nemala byť ani chvíľa, v ktorej by sme nemysleli na Boha. (sv. Aug.) Blahoslavený je ten, kto vždy pamätá na Boha, lebo bude ako Boží anjel na zemi. (sv. Cyprián) Na neho sa vzťahujú Kristove slová: „Blahoslavený služobník, ktorého Pán pri svojom príchode nájde bdieť.“ (Lk 12, 37)

Neustále pamätanie na Božiu všadeprítomnosť nám prináša veľký úžitok: silne nás odrádza od hriechu, zachováva nás v Božej milosti, podnecuje nás ku konaniu dobrých skutkov a robí nás nebojácny.

Pamätanie na Božiu všadeprítomnosť nám dáva silu v pokušeniach a chráni nás pred hriechom. Spomeňme si na Jozefa Egyptského. Aj vojaci bojujú oveľa statočnejšie, keď je prítomný ich kráľ, lebo vedia, že je prítomný ten, ktorý ich môže odmeniť alebo potrestať.“ (sv. Alf.) Ako slušne sa správa človek, keď vie, že je prítomné nejaké knieža; ale ako sa bude správať človek, keď si pomyslí, že je prítomný Boh. (sv. Chryz.) Takýto človek neupadne do ťažkého hriechu práve tak, ako nepadne ten, kto sa opiera o pevný predmet.

Neustále pamätanie na Božiu všadeprítomnosť je teda najlepším prostriedkom na zotrvanie v Božej milosti. Ten, kto neustále chodí v Božej všadeprítomnosti, nemôže stratiť lásku Božiu. (sv. Tom. Akv.) Ten práve tak nestratí Boha, ako nestratí vzácne veci ten, kto ich stále drží v zatvorenej ruke. (sv. Fr. Sal.)

Pamätanie na všadeprítomnosť Božiu rozmnožuje našu horlivosť v dobrom, a tak vedie ku všetkým cnostiam. Ak vieme, že náš predstavený je nablízku, oveľa lepšie a horlivejšie plníme svoje povinnosti; nebudeme menej horliví, ak budeme pamätať na to, že Boh je pri nás a pozoruje nás. „Čím bližšie k prameňu, tým čistejšia voda; čím bližšie k ohňu, tým väčšia horúčava; čím bližšie budeme k Bohu pamätajúc stále na jeho všadeprítomnosť, tým dokonalejší budeme. (sv. Greg. Naz.) Ak je ratolesť pri kmeni, prináša hojné ovocie; tak aj kresťan prinesie hojné ovocie pre večný život, ak bude, nakoľko je to možné, duševne spojený s Bohom. (sv. Greg. Naz.) Pamätanie na všadeprítomnosť Boha nás robí **horlivými**. Svätý Chryzostom odpovedal cisárovnej Eudoxii, keď mu hrozila vyhnanstvom: „Len vtedy by si ma zastrašila, keby si ma poslala na miesto, kde nie je Boh.“ Dávid povedal Bohu: „Aj keby som kráčal uprostred tieňa smrti, to znamená v smrteľnom nebezpečenstve, nebudem sa báť ničoho zlého, lebo ty si so mnou. (Ž 22, 4) Kto sa teda bojí ísť niekam sám, nech uváži, že Boh je všade prítomný! Ak niekto ide s nebojácnym človekom, už sa nebojí; a my by sme sa mali báť, keď vieme, že všemocný Pán je stále s nami a bez jeho vôle sa nemôže pohnúť nijaký živý tvor? (sv. Fr. Sal.)

Bohužiaľ, človek veľmi ľahko zabúda na Božiu všadeprítomnosť. Stáva sa nám to ako slepcom; ak im niekto povie, že pri stole s nimi sedí vznešený pán, správajú sa veľmi zdvorilo; ale netrvá to dlho, lebo za chvíľu sa správajú ako predtým; a to preto, že toho pána nevidia, a preto čoskoro zabudnú, že je prítomný.

3.3. Boh je nemenný, t. j. Boh je v sebe stále ten istý. (Ž 101, 28)

Človek sa na tele mení; telo totiž rastie a jedného dňa sa rozpadne na prach. Človek sa mení aj na duši; duša totiž môže byť buď v milosti posväcujúcej, alebo v stave nemilosti. U Boha sa nič nemení. Bohu nemôže byť nič pridané ani ubraté (Sir 42, 21); on sa ani nezlepšuje, ani nezhoršuje; on neruší dané slovo. (Nm 23, 19) a pod. Boh nemôže nič stratiť a nič nepotrebuje, iba to, čo už má; preto v ňom nemôže byť žiadna zmena. (sv. Aug.) S Bohom je to ako s pravdou; pravda (napr. $2 \times 2 = 4$) sa nemení. To, že Boh musí byť nemenný, vyplýva už z jeho večnosti, lebo to, čo sa mení, muselo povstať, a preto nie je večné.

Boh sa nezmenil ani tým, že stvoril svet. Ved' Boh od večnosti ustanovil, stvoriť svet v čase. Boh k novému dielu nepotrebuje mať nový, ale večný úmysel. (sv. Aug.) Boh síce mení svoje diela, ale nie svoje úmysly (zámary) (sv. Aug.)

Naproti tomu **vtelením** Božieho Syna sa ľudstvo síce zmenilo, lebo sa stalo lepším, ale Božstvo nemohlo prijať nič nové, lebo má v sebe všetku možnú dokonalosť. Božstvo tiež nič nestratilo, ako nič nestráca slnko, keď ho zdanlivo zahalí mrak (sv. Ambróz) Ako sa naša myšlienka nemení, keď sa oblečie do slova a stane sa počuteľnou, tak sa aj Boh, keď na seba vzal ľudskú prirodzenosť, nijako nezmenil.

Boh sa nemení ani tým, že **trestá hriešnikov**. Nemení sa Boh, ale človek. Pokiaľ Adam a Eva nezhršli, boli blažení, akonáhle zhršli, boli nešťastní. Ľudia sa zmenili, Boh sa nezmenil, zostal ten istý. (sv. Aug.) Ak je srdce človeka dobré, Boh sa mu ukazuje vo svojej láske a prítivosti; ak je však srdce zlé, zdá sa mu, že v tomto nezmeniteľnom Bohu vidí svojho nahnevaného a trestajúceho Sudcu. (sv. Aug.) Jedno a to isté slúži zlým ľuďom na potrestanie a dobrým ľuďom na radosť. (sv. Aug.) Je to ako s okom. Chorému oku vadí slnečné svetlo, ale zdravému oku je príjemné. Slnko sa tým nezmenilo, len oko je iné. Lebo ten, kto sa nahnevaný pozerá do zrkadla, vidí sa inak, ako keď sa doň pozerá s veselou tvárou; a predsa je zrkadlo to isté, len človek sa zmenil. Ak slnečné svetlo prechádza cez rôzne sfarbené sklá, lúče na seba berú farbu tohto skla; nezmenilo sa slnko, ale len svetlo, ktoré z neho vychádza. Boh nezmenil svoje rozhodnutie, ale človek zmenil svoje konanie. (sv. Hieronym.) Ak sa v Písme sv. hovorí, že sa Bohu ulúťostilo a že stvoril človeka, že sa Boh hnevá a podobne, tak Písmo sv. hovorí len preto takto, aby sme lepšie pochopili význam týchto slov.

3.4. Boh je vševediaci, t. j. Boh pozná všetko, minulé, prítomné i budúce; pozná aj naše najtajnejšie myšlienky. (Jer 1, 10)

Boh vedel, že Adam a Eva jedli zo zakázaného stromu. Kristus vedel vopred o Petrovom zapretí, zničení Jeruzalema a o mnohom inom. Poznal myšlienky farizeja Šimona, ktorý bol zarmútený, že Kristus tak láskavo prijal verejnú hriešnicu. (Lk 7, 40) Božstvo je podobné nesmierne veľkému a jasnému zrkadlu; všetko, čo robíme, sa v ňom ukazuje (sv. Terézia) Boh sa pozerá z neba; vidí všetkých ľudí. (Ž 32, 13) Božie oči sú oveľa jasnejšie ako slnko. (Sir 23, 26) Kto urobil ucho, nebude snáď počuť? Kto stvoril oko, neuvidí? (Ž 93, 9) Žiadne stvorenie nie je pred ním skryté. (Heb 4, 13) Boh vidí v skrytosti. (Mt 6, 18) Čo robím, to Boh vidí oveľa lepšie ako ja, ktorý to robím. (sv. Aug.) „Kdekoľvek som a čokoľvek robím, Boh, môj Otec, vidí!“ Boh vidí všetko: minulosť, prítomnosť a budúcnosť naraz (súčasne), tak ako my z vysokej hory pozeráme na celú krajinu. „Pred Bohom sa všetko budúce už stalo“ (sv. Hieron) Ale hoci Boh predvída zlo, predsa človek nie je nútený konať zlo.

Je to ako by sme z diaľky sledovali, že niekto niekoho vraždí. Vidíme to preto, že sa to deje, ale on to nerobí preto, že to vidíme. Ako sa minulé veci, ktoré sú v mojej pamäti, nestali preto, že sú v mojej pamäti, tak sa nemusí stať ani to, čo Boh predvída ako budúce, len preto, že to Boh už predvída vo svojom duchu. (sv. Aug.) Hoci Boh predvída aj zatratenie človeka, predsa nie je vinný za jeho záhubu. Lekár tiež predvída blížiacu sa smrť podľa stavu chorého, a predsa nie je vinný za smrť chorého. Učený františkán Duns Scotus raz počul roľníka, pracujúceho na poli, ako strašne preklínal. A prosil ho, aby sa tak ľahkovážne nevrhal do pekla. Roľník však odpovedal: „Boh aj bez toho vie všetko vopred. Ak Boh rozhodol, že budem spasený, potom pôjdem do neba. Ak sa rozhodol, že ma zavrhnú, potom mi nič nepomôže.“ Vtedy kňaz povedal: „Dobre teda, nechaj raz svoje pole neobrobené, lebo ak sa Boh rozhodol, že

ti dá úrodu, tak ti ju dá. Ak však rozhodol, že nebudeš mať úrodu, potom je všetka tvoja práca márna.“ Tu roľník pochopil, že nie Božia vševedúcnosť, ale človek sám je príčinou svojho časného i večného šťastia či nešťastia.

Boh tiež vie, čo by sa stalo za určitých okolností; preto na nás často dopúšťa utrpenie, aby nás oslobodil od hroziaceho väčšieho zla.

Kristus napríklad vedel, že obyvatelia Sidonu a Týru by konali veľké pokánie, keby sa medzi nimi stali také zázraky ako v Korazaine a Betsaide. (Mt 11, 21)

Boh predvída, že mnohý spravodlivý človek by bol zvedený svetom; preto ho predčasne berie z tohto sveta. (Múd 4, 11) Boh predvídal, že pobyt v raji by priniesol prvým rodičom veľkú škodu; preto ich dal vyhnať z raja. (sv. Chryz.) Boh predvídal, že by niekto zneužil bohatstvo na hriešny život; preto naňho dopúšťa biedu. Boh predvída, že pokojný a pohodlný život bude pre niekoho na záhubu; preto dopúšťa, aby boli ľudia prenasledovali. (sv. Greg. Veľ.) Teda mnohé utrpenia, ktoré Boh na ľudí dopúšťa, dopúšťa z lásky. Ak o tom budeme uvažovať, budeme utrpenie znášať trpezlivejšie.

Vševediaci Boh raz vyjaví všetky skryté veci.

Kristus hovorí: „Lebo nie je nič tajné, čo by nebolo vyjavené, ani nie je nič skryté, čo by nebolo poznané a nevyšlo najavo.“ (Lk 8, 17) Najmä v hodine našej smrti a pri poslednom súde Boh vyjaví celý náš život a učiní ho známym. Ako ranné slnko osvetľuje všetky predmety a ukazuje ich pravú podobu, tak nás raz ožiari Kristus, slnko spravodlivosti, svojou vševedúcnosťou, t. j. bude nás súdiť. „Každá tvoja modlitba, každá almužna, každý pôst, každá zdržanlivosť, keď to človek konal z Božej vôle, je zaznamenaná.“ (sv. Cyr. Jer.) Pod slnkom nie je nič tajné!

Často máme pamätať na Božiu všemohúcnosť, najmä v pokušení a vtedy, keď nevinne trpíme.

Myšlienka, že nás Boh vidí, nás chráni pred hriechom v pokušení. Akýsi človek vošiel do záhrady, aby ukradol ovocie. Najprv sa obzrel na všetky strany, či ho niekto nevidí. Tu naňho zavola chlapec sediacy na strome: „Pozeráš sa na všetky strany. Prečo sa nepozrieš aj do neba?“ Spomienka na všemohúcnosť Božiu naňho zapôsobila ako blesk a napravila ho. (Hausbl.) Chlapec, ktorý prišiel do cudzieho domu, tam našiel plný košík krásnych jabĺk. Už sa chystal siahnuť po jablkách, lebo v miestnosti nikoho nevidel. Tu si spomenul na vševedúcnosť Božiu. A nahlas povedal: „Nie, nesmiem nič vziať, lebo ma vidí Boh.“ Vtedy naňho zavola muž stojacy za pecou: „Teraz si vezmi, čo chceš.“ Kto vie, že ho okolie pozorne sleduje, zachová sa čistotým; kto vie, že sa naňho Boh pozerá z neba, zachová si čistotu duše. „Ži tak, akoby na celej zemi nebol nikto iný okrem Boha a teba.“ (sv. Alf.)

Toho, kto **nevinne trpí**, utešuje spomienka na Božiu vševedúcnosť. Keď sa Jóbovi posmievala jeho žena a priatelia, utešovala ho spomienka na Božiu vševedúcnosť. (Jób 16, 16) Tak to robila aj Zuzana. (Dan 13, 42) Boh vyvedie tvoju spravodlivosť na povrch ako svetlo a tvoje právo ako poludňajší jas. (Ž 37, 6)

3.5. Boh je najmúdrejší, t. j. Boh vie všetko najlepšie usporiadať, aby dosiahol svoj cieľ.

Cieľ, ktorý chce Boh dosiahnuť, nie je nič iné ako jeho **česť a sláva a dobro jeho stvorení**. Ak chce mať roľník dobrú úrodu, usilovne orie pole, hnojí ho, vyberá dobré semeno na siatie, všetko robí v pravý čas atď. Taký roľník je múdry, lebo všetko robí čo najlepšie, aby dosiahol svoj cieľ. Podobne koná aj Boh. Ako krásne všetko zariadil, aby pripravil ľudstvo na Vykupiteľa. Spomeňme si na vyvolenie Abraháma, na cestu Jakubových synov do Egypta, na očistenie Izraelitov krutými ranami v Egypte a na púšti, na poslanie prorokov, na odvrátenie Židov do zajatia, na prospech pohanov atď. Božia múdrosť sa prejavuje v živote jednotlivých ľudí, napr. v Jozefovi Egyptskom, v Mojžišovi, vo svätom Pavlovi, ako aj v osudoch mnohých národov a ríš. „Ó, hĺbka Božieho bohatstva, múdrosti a poznania! Aké nepochopiteľné sú tvoje súdy a aké nevyspytateľné sú tvoje cesty.“ (Rim 11, 33)

Božia múdrosť sa prejavuje najmä v tom, že Boh mení zlo na dobro.

Život Jozefa Egyptského ukazuje, ako Boh premieňa zlo na dobro. To, čo my často považujeme za veľké nešťastie, to je podľa Božieho úmyslu veľmi užitočné. Preto Boh hovorí: „Ved' moje myšlienky nie sú vaše myšlienky a vaše cesty nie sú moje cesty.“ (Iz 55, 8) Človek mieni, Pán Boh mení! Keď príde neskúsený človek do dielne umelca, považuje mnohé nástroje, ktoré vidí, za nepoužiteľné a nepotrebné. Majster sa však nad tým pousmeje a pokračuje vo svojej práci. Tak aj ľudia vo svojej nerozumnosti považujú tie veci, ktoré najmúdrejší stavitel' sveta používa na svoje tajné ciele, za zbytočné, dokonca aj za škodlivé. Človek to chce pochopiť lepšie ako múdry Boh v nebi. (sv. Aug.) Dieťa videlo, ako si ovca trhá vlnu na trní, a chcelo, aby otec trnie vyhrabal. Onedlho dieťa videlo vtáky, ktoré si túto vlnu nosili na stavbu svojich hniezd. A hneď prestalo otca prosiť. Tak je to často aj s nami. Mnohé veci vo stvorení sa nám na prvý pohľad zdajú byť na škodu. Ak to však skúmame, spoznávame, že táto škoda je na prospech stvorení.

Božia múdrosť sa prejavuje aj v tom, že Boh používa aj tie najmenšie veci na oslavu svojho mena.

Svätý Pavol hovorí: „Boh si vyvolil to, čo je svetu nerozumné, aby zahanbil múdrych.“ (1 Kor 1, 27) Zo všetkých nebeských telies si Boh vybral maličkú zem ako dejisko svojho zjavenia, maličkú krajinu Palestínu ako kolísku kresťanstva, stajňu ako miesto svojho narodenia, chudobnú pannu ako svoju matku, chudobného tesára ako svojho pestúna, jednoduchých rybárov ako hlásateľov evanjelia, jednoduchých ľudí (Jozefa, Mojžiša, Dávida, Daniela a i.) povýšil do najvyššej dôstojnosti. Chudobným sa hlása evanjelium (Mt 11, 5), pred múdrymi a rozumnými sa skrýva. (Mt 11, 25) Pokorným dáva svoju milosť, pyšným sa protiví. (Jak 4, 6) Aby nám pomohol, často používa aj veľmi nepatrné prostriedky. Svätý Felix z Noly († 310), ktorý sa pred svojimi prenasledovateľmi ukryl v trhline rozbitého

múru, bol takto oslobodený Bohom: Pavúk prišiel a uplietol pavučinu pred trhlinou v múre, prenasledovatelia si mysleli, že je nemožné, aby sa tam niekto ukryl, a išli ďalej. Kde Boh pomáha, tam je pavučina múrom; kde Boh nepomáha, tam je múr ako pavučina. (sv. Paulín) Chudobná vdova mala druhýkrát zaplatiť veľký dlh, ktorý jej manžel už zaplatil. Márne hľadala kalendár, v ktorom mal jej mŕtvy manžel zaznačené, kedy ktorý dlh zaplatil. Nasledujúci deň sa konalo súdne pojednávanie. Večer sa vdova a jej deti modlili k Bohu o pomoc. Vtedy cez okno preletela svätojánska muška a zaletela za skriňu. Najmladšie dieťa chcelo zo všetkých síl vidieť tú svetlušku. Matka teda trochu odsunula skriňu a hľa, dlho hľadaný kalendár spadol na zem. Takýmito zanedbateľnými prostriedkami pomáha Boh!

Napokon, Božia múdrosť sa prejavuje aj v tom, ako účelne Boh usporiadal celý svet.

Skutočne, Boh múdro a dômyselne stvoril celý svet. Všetky pozemské veci sú vo vzájomnom vzťahu, sú vzájomne na seba odkázané. Ako sa hodiny hneď zastavia, keby sme vybrali jedno koliesko alebo ho dali na iné miesto, tak by hneď nastal vo svete neporiadok, keby chýbal alebo bol zmenený čo len jeden predmet. (sv. Chryz.) Keby napríklad nebolo vtákov, nesmierne by sa rozmnožil hmyz; rovnováha v prírode by sa narušila. Ďalej zisťujeme, že zvieratá, ktoré slúžia iným ako potrava, sa enormne množia, zatiaľ čo iné, ktoré pôsobia zhubne, ako napríklad lev, orol a pod. majú veľmi málo potomkov. Hľa, aká harmónia je v prírode! (sv. Bazil) Nič na svete nie je zbytočné alebo márne, hoci na prvý pohľad hneď nerozpoznáme jeho užitočnosť a potrebu. Aké užitočné je napríklad striedanie slnečného svitu a dažďa, dňa a noci, ročných období. Je dobré, že všetci ľudia nemajú rovnaké schopnosti, povolanie a pod.; lebo práve to je dôvod, prečo sa ľudia navzájom zblížujú. Ako si harmónia vyžaduje nižšie a vyššie tóny, tak aj tieto nerovnaké schopnosti spôsobujú dokonalú harmóniu v ľudstve. (sv. Aug.) Ani to drobné zvieratko, hoci by bolo akokoľvek škaredé a obťažujúce, nie je bez účelu. Tak napríklad nepríjemný a nespočetný hmyz má svoj význam v prírode. Supy požírajú zdochliny, ktoré by inak hnili a najmä v horúcom pásme by zamorili ovzdušie. A dokonca aj to, čo je pre mnohých skutočne škodlivé, ako blesk, krupobitie, povodeň, zemetrasenie, mor atď. už nebudeme považovať za škodlivé, ak uvážime, že Boh ich používa na to, aby zabránil večnej záhube ľudských duší. A predsa aj tieto veci často prinášajú ľudom oveľa viac úžitku ako škody; aké užitočné sú napríklad záplavy pri Níle! A či búrky a víchrice nepomáhajú aj k zúrodneniu zeme? Zatiaľ čo si myslíme, že príroda ničí, ona tvorí a pôsobí požehnanie. A aký úžasný je pohyb nebeských telies. Spomeňme si, ako pohyb Mesiaca okolo Zeme, otáčanie Zeme, pohyb Zeme okolo Slnka slúžia len na to, aby bola pre nás Zem skutočne príjemným miestom. A komu sa zdá divné, že slnko šesť mesiacov nesvieti na póloch, nech si spomenie na severnú polárnu žiaru. Ak niekto počuje príjemné tóny a obdivuhodnú harmóniu citary, musí uznať, že na nej hrá zručný majster. Tak aj ten, kto pozoruje nádherný poriadok vesmíru, musí priznať, že ho riadi najmúdrejší a najšikovnejší umelec. (sv. Greg. Vel.) Aké veľké sú tvoje diela, Pane, všetko si stvoril s múdrosťou. (Ž 103, 24)

3.6. Boh je všemohúci, t. j. Boh môže všetko, čokoľvek chce, a síce len svojou vôľou.

Boh môže urobiť všetko, aj to, čo sa nám ľudom zdá nemožné; spomeňme si na zázračné vyslobodenie troch mladíkov z ohnivej pece a vyslobodenie Petra z väzenia. Podobné zázraky sa diali aj v čase prenasledovania kresťanov. Preto Kristus hovorí: „Bohu je všetko možné.“ (Mt 19, 26) Gabriel povedal Márii: „Lebo Bohu nič nie je nemožné.“ (Lk 1, 37) Nebol by to Boh, kto by nemohol urobiť to, čo by chcel. (sv. Peter Chr.)

Boh síce môže všetko, ale nechce všetko, čo môže (Teoderet) Boh napríklad nechce to, čo sa protiví jeho nekonečnej dokonalosti, napr. lož, podvod. Boh tiež nechcel urobiť všetko, čo mohol, ale len to, čo stačilo (Teodor) Mohol teda stvoriť ešte krajší svet alebo iné svety a mnoho iných tvorov.

Ak chcú stvorenia niečo zničiť, môžu to urobiť len podľa zákonov daných Bohom a len v určitých medziach; Boh však nie je ničím viazaný. Bohu stačí len chcieť, a hneď sa stane to, čo chce. „Povedal, a stalo sa; prikázal, a bolo stvorené.“ (Ž 148, 5)

Božia všemohúcnosť sa prejavuje najmä pri stvorení sveta, v Kristových zázrakoch a v tých zázrakoch, ktoré Boh konal pred Kristom aj po Kristovi na potvrdenie pravého náboženstva.

Písmo sv. hovorí: „Nebesia rozprávajú o sláve Boha a obloha hlása dielo jeho rúk.“ (Ž 19, 2) V tomto zmysle sa v Zemeguľa má obvod 5.400 míľ, je to obrovské teleso. Slnko je ešte väčšie, lebo jeho priemer je mnohokrát väčší ako priemer Zeme. Ale na oblohe sú však ešte oveľa väčšie telesá; mnohé z nich, keby stáli tam, kde stojí naše Slnko, a vyšli by o šiestej hodine ráno, večer o šiestej hodine by ešte nezapadli (nevyšli by celé)! Aké obrovské telesá! Naša Zem je od Slnka vzdialená 21 miliónov míľ; delová guľa, ktorá by stále letela rovnako rýchlo, by túto vzdialenosť prekonala za 25 rokov. Neptún, ktorý tiež obieha okolo Slnka, je od neho vzdialený 624 miliónov míľ. Delová guľa by od neho k Slnku letela 800 rokov. Existujú však aj iné hviezdy, ktoré nie sú v našej slnečnej sústave a sú tisíckrát a miliónkrát ďalej. Svetlu, ktoré prekoná vzdialenosť 42.000 míľ za sekundu, trvá mnoho miliárd rokov, kým k nám z týchto hviezd dorazí. Aká to obrovská vzdialenosť nebeských telies!

Okolo nášho Slnka obieha 8 väčších a (medzi štvrtou a piatou) 280 menších planét (obežníc) Najbližšie k Slnku obieha Merkúr, ktorý je od neho vzdialený 8 mil. míľ, najvzdialenejší je Neptún, vyše 600 mil. míľ. Okrem toho je na oblohe 30 mil. stálic, všetky sú ako Slnká, a veľmi veľa z nich je oveľa väčších ako naše Slnko. Okolo nich opäť obieha mnoho iných nebeských telies. Aký obrovský priestor vesmíru! A toto všetko Boh stvoril z ničoho. Aká nekonečne veľká je teda moc najvyššej bytosti. Čokoľvek vidíme, akoby na nás volalo: Bože, aký si veľký a mocný!

Spomeňme si na Kristove zázraky, napr. na vzkriesenie Lazára, na utíšenie búrky na mori atď. Spomeňme si na zázračné vyslobodenie troch mladíkov z ohnivej pece, na mnohé zázraky na pútnickom mieste Lurdy vo Francúzsku, na mnohé neporušené telá svätcov atď. „Kto vyrozpráva mocné skutky Pánove, kto všetku jeho chválu rozhlási? (Ž 106, 2) Prečítaj si veľký cirkevný hymnus: „Teba Bože, chválime.“

Keďže Boh je všemohúci, môžeme od neho očakávať pomoc aj v najväčšej núdzi.

Boh nám môže pomôcť tisícorakými spôsobmi. Môže nám poslať na pomoc aj anjela, ako ho poslal Petrovi vo väzení, alebo môže urobiť zázrak, ako pri Genezaretskom jazere; zvyčajne však Boh používa tie najneobyčajnejšie veci, aby nám pomohol. Práve tým Boh ukazuje svoju moc. Jozefa Egyptského vyslobodil pomocou sna, mesto Betúliu pomocou ženy Judity. Bohu nie je nič nemožné.

Keďže Boh je všemohúci, ľudia nemôžu prekaziť jeho dielo ani zmarit' jeho úmysly.

Preto v súvislosti s našou cirkvou Gamaliel právom povedal pred vysokou radou: „Ak je tento zámer alebo toto dielo od ľudí, rozpadne sa, ale ak je od Boha, nebudete ich môcť rozvrátiť.“ (Sk 5, 38) Odtiaľ pochádza aj Kristov prísľub: „Nebeské brány ju (Cirkev) nepremôžu.“ (Mt 16, 18)

Čokoľvek ľudia robia proti Božej vôli, len pomáha uskutočniť jeho zámery. Židia postavili pri Kristovom hrobe stráž, aby tak zabránili jeho zmŕtvychvstaniu, ale skôr to poslúžilo na potvrdenie pravdy, že Kristus skutočne vstal z mŕtvych.

3.7. Boh je nanajvýš dobrotivý, t. j. Boh miluje všetky svoje stvorenia viac ako dobrý otec svoje deti.

Otec veľmi miluje svoje dieťa, ale nebeský Boh nás miluje ešte viac. Boh miluje svoje stvorenia, t. j. praje im len dobro a preukazuje im dobrodenie. Boh je láska sama. (1 Jn 4, 8) Láska patrí k Božej prirodzenosti. Prameň nemôže nevydávať vodu; slnko nemôže nevysielat' lúče. Boh nemôže nemilovať a neudelovať dobrodenia. „Táto Božia láska sa líši od lásky, ktorú majú tvory tak, ako sa stena osvetlená slnkom líši od slnka samotného. Stena je svetlá len preto, že ju osvetľuje slnko; slnko má nielen svetlo, ale samo je svetlom a jasom. Tak aj stvorenia sú dobré (milujúce) len preto, že im túto lásku (dobrotu) dáva Boh. Boh však nie je len dobrý, ale je láska (dobrota) sama (A. Stolz) Preto Kristus hovorí: „Nikto nie je dobrý, iba Boh sám.“ (Mk 10, 18)

Božia láska sa vzťahuje na všetky stvorenia.

Ako slnko osvetľuje nesmierne nebeské priestory, tak sa Božia láska rozprestiera na všetky stvorenia. Ani nerozumné zvieratá nie sú vyňaté z jeho dobroty. (sv. Chryz.) O vrabcoch Kristus hovorí: „Boh ani na jedného z nich nezabudne. (Lk 12, 6)

Boh zvlášť miluje ľudí; lebo nám ľudom preukazuje nespočetné dobrodenia; áno, poslal na svet aj svojho Syna, aby svet vykúpil.

Veľké a nespočetné sú dobrodenia, ktoré Boh ľudom udeľuje. Čo sme a čo máme, to sme a to máme od Otca nebeského. Ako krásne Boh utvoril naše telo, dal nám zmysly, reč. Koľko darov udelil našej duši; dal nám rozum, slobodnú vôľu, pamäť. Čo všetko nám dáva pre telo; dáva nám pokrm, nápoj, príbytok, odev, zdravie a mnoho iného. A ako krásne pre nás zariadil zem: svetlo, teplo, vzduch, oheň, vodu, rastliny, stromy s toľkými rozmanitými plodmi, nespočetné množstvo zvierat na zemi, vo vode a vo vzduchu a mnoho iného Boh stvoril pre naše dobro a pre našu radosť. A aká je na zemi rozmanitosť; stačí si všimnúť striedanie ročných období, dní a nocí, slnečného svitu a dažďa. Koľko síl Boh vložil do prírody, ktoré všetky máme využívať pre naše dobro. Spomeňme si napríklad na magnetizmus, elektrinu, silu pary. Koľko pokladov uložil Boh pred tisícami rokov do lona našej zeme na úžitok ľudí; dôkazom toho sú náleziská uhlia, soli, drahých kameňov atď. Naozaj Boh urobil človeka pánom tvorstva. (Gn 1, 26) Ó, aká veľká je Božia dobrota k nám ľudom.

Áno, Boh nás miluje oveľa viac ako my seba. (sv. Ign. L.) Božiu lásku nemožno prirovnať ani k materinskej láske. (Iz 49, 15) Láska všetkých tvorov k Bohu je oveľa menšia ako Božia láska k nám. „Prameň jeho lásky zostáva vždy nevyčerpatelný a ten istý, aj keby z neho čerpali milióny.“ (sv. Fr. Sal.) Ale Božia láska k nám sa najviac prejavuje v tom, že vydal svojho Syna za nás. Sám Kristus hovorí: „Boh tak miloval svet, že dal svojho jednorodeného Syna.“ (Jn 3, 6) Abrahám nemohol Bohu lepšie ukázať, že ho miluje, ako tým, že mu ponúkol to, čo mal najradšej, totiž svojho syna. To platí aj o Bohu; daroval nám to, čo miloval najviac, totiž svojho Syna. (A. Stolz) Kristus o sebe hovorí: „Nik nemá väčšiu lásku ako ten, kto položí život za svojich priateľov.“ (Jn 15, 13) Kristus bol preto taký ochotný trpieť na kríži, aby nám ukázal svoju prebohatú lásku. (Bl. Hofb.) Celý postava Ukrižovaného svedčí o jeho veľkej láske. Sklonil svoju hlavu, aby nás pobozkal, roztiahol svoje ruky, aby nás objal, otvoril svoje srdce, aby nás miloval (sv. Aug.) Áno, vo sviatosti oltárnej chcel byť Kristus neustále uprostred nás; preto Boh hovorí: „Jeho záľubou je byť medzi synmi ľudskými. (Prís 8, 31) Napokon Kristus vo svojej добрote prislúbil, že vypočuje všetky naše modlitby, o ktoré budeme prosiť v jeho mene. (Jn 14, 14)

Medzi ľuďmi prejavuje Boh svoju lásku najmä spravodlivým.

„Jedna dokonalá duša je Bohu milšia ako tisíc nedokonalých.“ (sv. Alf.) Ó, aký dobrý je Boh Izraelov k tým, čo majú priame srdce (Ž 72, 1) On ich naplňuje veľkou vnútornou potechou. (Ž 30, 20) Tým, čo milujú Boha, všetko slúži na dobré. (Rim 8, 28) Boh Otec a Boh Syn v ňom prebývajú skrze Duchu Svätého. (Jn 14, 23)

Boh odmeňuje dobré skutky spravodlivých viac, ako si zaslúžia; dáva im stonásobnú odmenu. (Mt 19, 29) Boh miluje spravodlivých napriek ich malým hriechom a nedokonalostiam. Boh je ako matka, ktorá nežne a trpezlivo miluje svoje dieťa, aj keby bolo slabé a chorľavé. (sv. Fr. Sal.)

Aj hriešnikom Boh prejavuje svoju lásku.

Dokonca až do ich posledného dychu a aj napriek ich hriechom, im Boh preukazuje dobrodenie. „Prikazuje svojmu slnku, aby vychádzalo na dobrých i na zlých, a zosiela dážď na spravodlivých i nespravodlivých.“ (Mt 5, 45) Utrpenie na nich posielala len z lásky. „Boh je ako lekár, ktorý páli a reže len preto, aby uzdravil.“ (sv. Aug.) Boh miluje hriešnikov len preto, že každý hriešnik má v sebe predsa len niečo dobré a že sa ešte pred svojou smrťou môže obrátiť. Božia láska sa však voči hriešnikom nemôže nápadne prejavovať. Je to ako s veľkým magnetom. Magnet priťahuje všetko železo, ktoré je v jeho blízkosti; ak je však medzi magnetom a železom nejaký predmet, magnet síce železo priťahuje, ale to sa k nemu nemôže priblížiť.

Len diabli a zavrhnutí ľudia nie sú Bohom milovaní. Ale aj v pekle je vidieť Božiu lásku; ved' zavrhnutí netrpia toľko, koľko si zaslúžia. (sv. Tom. Akv.) Odmietnutá Božia láska je tiež príčinou pekelných múk. Zavrhnutí budú volať: „Ach, keby nás Boh tak veľmi nemiloval, bolo by nám peklo znesiteľnejšie. Ale boli sme ním tak milovaní. Ó, aké muky! (Vianney)

Keďže Boh je k nám dobrotivý, máme ho nadovšetko milovať. (1 Jn 4, 19) Nemáme sa pred ním triasť ako pred násilníkom alebo sa ho báť ako otroci, ale pristupovať k nemu s detskou dôverou. (Rim 8, 15) Keď je Boh k nám taký dobrotivý, mali by sme byť dobrotiví aj my ku svojim blížnym, ba dokonca ku všetkým tvorom. (Ef 4, 32) Preto nám dal Boh prikázanie lásky Božej, lásky k blížnemu a lásky k nepriateľom a prikázal nám konať skutky milosrdenstva.

Božia **dobrota** sa prejavuje hlavne v tom, že Boh je **zhovievavý** a **milosrdný**.

3.8. Boh je nanajvýš zhovievavý, t. j. Boh dopriava hriešnikovi čas na polepšenie.

Ľudia zvyčajne trestajú hneď, Boh koná inak. Dlho znáša vzburu svojich stvorení a pohrdanie svojimi prikázaniami. Boh nechce smrť hriešnika, ale aby sa obrátil a bol živý.“ (Ez 18, 27) O Bohu platia slová proroka Izaiáša: „Nalomenú trst' nedolomí, hasnúci knôtik nedohasí.“ (Iz 42, 3) Ak teda Boh vidí v hriešnikovi len trochu dobrej vôle, nechce ho zahubiť, ale snaží sa ho priviesť k spásu po dobrom. Preto Boh dlho dopredu oznamoval budúce tresty a pomaly, ba takmer nechotne napokon zoslal ohlásený trest. Boh doprial Noemovým rovesníkom 120 rokov na polepšenie, 40 dní Ninivčanom a 37 rokov obyvateľom Jeruzalema po Pánovom nanebovstúpení. (Mt 23, 37) Ani na oblohe nie je hneď vidieť, že udrie blesk; najprv sa obloha zatiahne mrakmi, potom sa zableskne a zahrmí a nakoniec udrie. Tak je to aj s Bohom.

V podobenstve o neplodnom figovníku Kristus vysvetľuje Božiu zhovievavosť. (Lk 13) Keby Boh nebol Bohom, bol by nespravodlivý pre svoju prílišnú zhovievavosť voči hriešnikom. (sv. Aug.) Boh koná celkom inak ako ľudia. My potrebujeme na stavbu budovy dlhý čas, ale zbúraná býva rýchlo. Boh však rýchlo stavia, ale pomaly búra. Za šesť dní stvoril celý viditeľný svet; na zničenie mesta Jericho určil sedem dní. (sv. Chryz.) Ani človek hneď nezburá dom, keď vidí, že je poškodený; nechá ho stáť a snaží sa ho opraviť. Tak to robí aj Boh s hriešnymi ľuďmi. (sv. Bern.)

Boh je preto taký zhovievavý, lebo má trpezlivosť s našou slabosťou a lebo chce uľahčiť hriešnikovi obrátenie.

Boh má s nami trpezlivosť. Boh s nami zaobchádza ako matka so vzdorovitým nemluvňat'om; nepotrestá ho keď kričí, ale ešte viac si ho pritisne k svojej hrudi a lichoť mu, kým sa neupokojí. (Hunolt.) Boh má s nami trpezlivosť aj preto, že je náš Vykupiteľ. Vec, za ktorú človek musel draho zaplatiť, napríklad zlaté hodinky, nezhodí tak ľahko, ak má tá vec nejakú chybu. Dá ju opraviť. Tak to robí aj náš Vykupiteľ, ktorý nás vykúpil za drahú cenu.

Boh ťa šetrí, aby si sa polepšil, nie aby si zotrval v zlobe. (sv. Aug.) Či nevieš, že Božia dobrota ťa vedie k pokániu? (Rim 2, 4) Boh je s nami zhovievavý, lebo chce, aby sme sa obrátili k pokániu. (2 Pt 3, 9) Božia zhovievavosť nebola márna ani u mnohých hriešnikov; lebo mnohí veľkí hriešnici sa obrátili a stali sa ešte aj najväčšími svätcami; ako napr. svätá Mária Magdaléna, svätý Augustín, sv. Mária Egyptská atď. „Títo po svojom obrátení vykonali viac dobrých skutkov, ako predtým napáchali hriechov.“ (sv. Aug.) Mnohých hriešnikov však ani táto Božia zhovievavosť neobráti. Aj slnečný lúč má podľa látky, na ktorú dopadá, rôzne účinky; hlinu vysuší, vosk roztopí. Tak aj Božou zhovievavosťou bývajú jedni obrátení a iní zatvrdnú ešte viac.

Keby Boh nebol zhovievavý, takmer nikto by nebol spasený; ved' všetci hrešíme. Každý človek zostáva dlhšie alebo kratšie v hriechu a potom potrebuje dlhší čas, kým sa dokonale polepší. „Keby Boh vždy hneď zmažal zlo, slúžili by sme mu len zo strachu pred jeho trestom, a nie z lásky.“ (sv. Brig.) Hoci je Boh zhovievavý, predsa je **nebezpečné odkladať polepšenie**. Zrazu prichádza jeho hnev. (Sir 5, 9) Spomeňme si na podobenstvo o neplodnom figovníku. (Lk 13) Božie mlyny melú pomaly, ale isto a dobre; čo zameškala Božia zhovievavosť, to dohoní jeho prísnosť. „Čím dlhšie sa trest odkladá, s tým väčšou silou sa potom privalí. Je to ako s lukom; čím ďalej bola natiiahnutá tetiva, s o to väčšou silou šíp vyletí.“ (sv. Aug.) Dokazuje to napríklad aj hrozný koniec kráľa Antiocha Epifana. (2 Mach 9)

3.9. Boh je nanajvýš milosrdný, t. j. Boh nám veľmi rád odpúšťa, ak skutočne ľutujeme svoje hriechy.

Ak dieťa urazí svojho otca a potom ho úpenlivo prosí o odpustenie, dobrý otec mu trest odpustí. Tak to robí aj Boh. Veľké Božie milosrdenstvo vyobrazuje Kristus v krásnom podobenstve o márnoträtom synovi. (Lk 15) Sotva Dávid, pohnutý vyčítavými slovami proroka Nátana, vyznal svoje hriechy a Nátan mu hneď oznámil, že Boh mu hriechy odpustil. (2 Sam 12, 13) Sotva hriešnik pocíti bolesť nad svojimi hriechmi, Najvyšší sa zľutuje. (sv. Vavrinec Just.) Pre Boha je celkom prirodzené, že je milosrdný a šetrný (cirkevná modlitba) Božie milosrdenstvo je nekonečne veľké. „More má svoje hranice, ale Božie milosrdenstvo hranice nemá.“ (sv. Chryz.) Boh nás žiada, aby sme odpustili svojim blížnym 77 krát; aký je len milosrdný Boh!

Božie milosrdenstvo sa prejavuje najmä v tom, že Boh hriešnika navštevuje utrpením aj dobrodením; že aj toho najväčšieho hriešnika vždy s láskou prijíma; že nakoniec, keď sa obráti, mu prejavuje ešte väčšiu dobrotivosť ako predtým.

Boh je dobrý pastier, ktorý **hľadá** stratenú ovcu, kým ju nenájde. (Lk 15) Boh poslal súzenie na márnoträtého syna; k Dávidovi poslal proroka Nátana; na Petra sa Kristus pozrel, aby sa spamätal; vyhľadal Samaritánku pri Jakubovej studni, aby ju obrátil. Boh je teda ako rybár alebo poľovník, ktorý vymýšľa rozličné úskoky a nástrahy, aby dostal ryby alebo vtáky do svojich sietí. (Ľudov. Gr.)

Boh odpúšťa aj **najväčšiemu hriešnikovi**, lebo hovorí: „Ak budú vaše hriechy s'ňa šarlát, budú obielené ako sneh, ak sa budú červenat' s'ňa purpur, budú biele ako vlna.“ (Iz 1, 18) Ba, čím väčší je hriešnik, tým láskavejšie ho Boh prijíma, ak sa chce polepšiť. Preto Dávid hovorí Bohu: „Pane, buď milostivý k mojim hriechom, lebo je ich veľa.“ (Ž 24, 11) Boh sa ako rybár teší tým viac, čím väčšie ryby chytí. Bohu totižto slúži k väčšej cti, keď odpúšťa aj takým ľuďom, ktorí sú pre svoje veľké a mnohé zločiny takmer nehodní odpustenia. „Nikto teda nie je zavrhnutý preto, že urobil príliš veľa zla; ale mnohí ľudia sú v pekle pre jeden ťažký hriech, ktorý nechceli ľutovať.“ (Vianney) Konaj len to, čo môžeš, ostatné urobí Boh, aby sa s tebou zmieril.“ (sv. Chryz.) Aj Judáš by dosiahol odpustenie, keby bol chcel. Boh odpúšťa hriešnikovi **ešte aj v poslednej chvíli** jeho života. Spomeňme si len na lotra po Kristovej pravici. Preto nech nikto neodkladá pokánie až do smrti. „Iba jedného Kristus ospravedlnil v poslednej chvíli, aby nikto nezúfal, ale iba jedného, aby nikto neodkladal pokánie až do smrti.“ (sv. Aug.)

Obrátenie na smrteľnej posteli je vždy pochybné, neisté; skúsenosť totiž učí, že hriešnici na smrteľnej posteli sľubujú všetko dobré, ale ak sa uzdravia, nič z toho nesplnia, ako napríklad neveriaci Voltaire. Hriešnici na smrteľnej posteli sa zvyčajne obracajú len proti svojej vôli: robia to ako námorníci, ktorí, keď im hrozí stroskotanie lode, tak len z nutnosti sú donútení hádzať tovar do mora, nie preto, že by ho nemilovali. „Smiešny je ten, kto v mladosti a pri sile nechce bojovať, a potom, keď je už starý a nemôže sa hýbať, má sa dať viesť na bojisko.“ (sv. Bernardín)

Boh naďalej **láskavo** prijíma každého kajúcného hriešnika. Ako láskavo prijal Kristus kajúcu Magdalénu v Šimonovom dome (Lk 7); ako láskavo ženu, ktorú k nemu priviedli farizeji v chráme a ktorú chceli ukameňovať (Jn 8); ako láskavo lotra na kríži. (Lk 23) Ako láskavo prijal otec svojho márnoträtého syna; tento dobrý otec je Boh. (Lk 15) Boh je ochotnejší hriešnikovi odpustiť, ako hriešnik toto odpustenie prijať. (sv. Aug.) Skôr než sa prosebník dotkne brány, ty, Pane, mu ju už otváraš. Skôr než pred tebou pokľakne, ty mu už podávaš svoju ruku. (sv. Efr.) Boh má aj radosť z obrátenia hriešnika. Veď Kristus hovorí: „Väčšia je radosť v nebi nad jedným hriešnikom, ktorý robí pokánie, ako nad 99 spravodlivými, ktorí pokánie nepotrebujú.“ (Lk 15, 7) Táto radosť pramení z toho, že obrátení hriešnici zvyčajne ešte horlivejšie Bohu slúžia a vrúcnejšie ho milujú. (sv. Gregor Veľký)

Boh zvyčajne prejavuje hriešnikovi po jeho obrátení väčšiu dobrotivosť ako predtým. Otec dal pre márnoträtého syna zabiť teľa a priviesť hudbu; tento Otec je Boh. (Lk 15) Boh obyčajne navštevuje každého obráteného vnútornou útechou a mnohých úplne zahrňuje veľkými milosťami; spomeňme si na svätého Pavla, ktorého vyzdvihol až do tretieho neba. (2 Kor 12, 2) Ak ľudia odpúšťajú tým, ktorí ich urazili, zvyčajne ich potom nemilujú tak ako predtým. U Boha je to však úplne inak. „On miluje viac tých, čo sa k nemu vrátili, ako tých, čo s ním zostali.“ (sv. Peter Dam.) Z tohto dôvodu svätý Augustín nazýva dedičný hriech „šťastnou vinou.“

3.10. Boh je nanajvyšš svätý, t. j. Boh miluje len dobro a nenávidí zlo. (Prís 15, 9)

Pohania si predstavovali svojich bohov s chybami, dokonca ako ochrancov nerestí. (Pohanskí Rimania považovali Bakcha za ochrancu nestriedmych, Venušu za ochrankyňu milencov, Merkúra a za ochrancu zlodejov a pod.) Pravý Boh je však iný; on sám je úplne čistý od všetkého poškrvnenia a nenávidí všetko zlé v tvoroch. Táto Božia svätosť nie je nič iné ako láska k jeho vlastnej nekonečnej dokonalosti.“

Kto miluje čistotu, je sám čistý od každej špiny a dbá aj na to, aby bolo čisté aj jeho okolie (jeho prfbytok, dom, knihy a pod.) Tak je to aj s Bohom. On sám je čistý od každej najmenšej poškrvny a tiež chce, aby aj jeho stvorenia boli čisté od každej poškrvny. Aké čisté je modré nebo, na ktorom nie je ani jeden mráčik! Aký čistý je bielo žiariaci odev, na ktorom nie je ani najmenšia škvŕna! Ale Boh je oveľa čistejší! Božia čistota je voči čistote anjelov a svätých ako jasné svetlo slnka voči svetlu lampy. Boh našiel aj na svojich anjeloch chyby. (Jób 4, 18) Celá naša spravodlivosť je pred tebou, Pane, ako špinavé rúcho.“ (Iz 64, 6) „Preto anjeli v nebi oslavujú Božiu svätosť.“ (Iz 6, 3) Preto sa Cirkev právom modlí: „Ty jediný si svätý.“

Boh chce, aby sme aj my, jeho stvorenia, boli čisti od najmenšej poškrvny. Volá na nás: „Bud'te svätí, lebo aj ja som svätý.“ (Lv 11, 44) Preto vložil do srdca každého človeka prirodzený zákon (svedomie), preto oznámil svoju vôľu ľuďom na vrchu Sinaj, preto spojil dobré skutky s dobrými následkami a zlé so zlými následkami. A aby sa ľudia očistili od poškrvny, ktorá na nich lipne, očisťuje ich utrpením; je ako vinohradník, ktorý orezáva plodný vinič. (Jn

15, 2) Očisťuje ich aj v očistci, lebo do neba nemôže prísť nič nečisté (Zjv 21, 27) Prečo sa svätí a anjeli zjavujú vždy len v belostných rúchach? Prečo krstenci dostávajú biele rúcha?

Buď svätý a čistý a budeš miláčikom Božím.

3.11. Boh je nanajvyš spravodlivý, t. j. Boh odmeňuje všetko dobré a trestá všetko zlé.

Božia spravodlivosť nie je nič iné ako jeho dobrota. Boh totiž trestá len preto, aby človeka napravil a urobil ho šťastným. Boh je preto spravodlivý, lebo je dobrý. (Kl. Alex.)

Boh odmeňuje a trestá ľudí čiastočne už na zemi, ale dokonale až po smrti.

Dobré skutky obyčajne prinášajú ľuďom už tu česť, bohatstvo, zdravie a pokojné svedomie. (Ž 118, 165) Zlé skutky majú za následok opak toho všetkého. Abrahám, Noe, Jozef Egyptský boli odmenení už tu, synovia Heliho, Absolóna boli už tu potrestaní. **Dokonalá odplata** však prichádza až po smrti, keď bude človek **po smrti súdený**. Po zmŕtvychvstaní bude mať aj telo účasť na odmene alebo treste. „Keby Boh trestal každý hriech už tu na zemi, ľudia by si mohli myslieť, že na posledný súd už nič nezostane. Na druhej strane, keby Boh netrestal žiadny hriech tu na zemi, ľudia by neverili v Božiu prozreteľnosť.“ (sv. Aug.)

Boh odmeňuje aj najmenšie dobré skutky a trestá aj najmenšie hriechy.

Sám Kristus sľubuje, že odmení každý pohár čerstvej vody, ktorý sa dáva v jeho mene. (Mk 9, 41) Boh nenechá ani jeden pohľad na neho bez odmeny. (sv. Terézia) Kristus hovorí: „Ale hovorím vám, že z každého márneho slova, ktoré ľudia povedia, budú skladať účty v deň súdu.“ (Mt 12, 36)

Boh odmeňuje a trestá človeka najmä takým spôsobom, akým konal.

„Čím človek hreší, tým býva potrestaný.“ (Múd 11, 17) Kristus hovorí: „Ako budete merať, tak vám bude odmerané.“ (Mt 7, 2) Absolón sa chválil svojimi vlasmi, ale tie boli aj príčinou jeho záhuby. Boháč z evanjelia hrešil najviac jazykom a na tomto cíti v pekle najväčšie muky. Židia museli na kráľov príkaz utopiť v Egypte všetkých svojich novonarodených chlapcov; a hl'a, egyptský kráľ sa s celým svojím vojskom utopil v Červenom mori. A kráľ Antiocha, ktorý dal starého Eleazara a sedem bratov Machabejcov a iných Židov mučiť na tele pre ich vieru, zožrali červy. (2 Mach 9, 6) Dvaja lotri po obidvoch stranách Kristovho kríža, zavraždili iných ľudí, ale aj im boli polámané kosti. Perzský minister Aman chcel dať obesiť Mardocheja, strýka kráľovnej Ester, lebo pred ním nechcel pokľaknúť; avšak na kráľov príkaz bol samotný Aman obesený. (Est 5) Betlehemskej matky odmietli poskytnúť prístrešie Matke Božej, a tak sa kruto prejavili voči Božiemu Synovi. Čoskoro nato sa Herodes zachoval kruto voči ich deťom. (Mt 2, 16) Jeruzalem bol v roku 70. potrestaný podobným spôsobom, ako sa prehrešil proti Kristovi. Rímski vojaci pribili na kríž mnoho tisíc Židov (asi 500 denne počas pol roka) a 2.000 Židov odviezol Titus do Ríma v potupných bielych rúchach. Cisár Napoleon I. († 1821) bol potrestaný práve tým, čím sa prehrešil proti pápežovi Piovi VII., lebo aj on bol dvakrát po sebe zajatý. Nieкто povie: áno, to je len náhoda! Ale veriaci kresťan tu vidí Boží prst. (sv. Aug.)

Aj podľa toho, ako kto konal dobro, **bude odmenený**. Štedrého Boh požehnáva na majetku, toho, kto sa postí, požehnáva na zdraví. Kto je milosrdný k bližným, dosiahne milosrdenstvo aj u Boha. Všimnime si 5. prosbu modlitby Otčenáš a Kristove slová: Blahoslavení milosrdní, lebo oni dosiahnu milosrdenstvo. (Mt 5, 7)

Boh pri odmeňovaní a trestaní berie ohľad na všetky pomery človeka, zvlášť jeho úmysel a jeho schopnosti ktoré mu boli udelené.

Kto koná dobro kvôli ľudskej pochvale, nedostane od Boha žiadnu odmenu. (Mt 6, 2) Ľudia súdia podľa vonkajšieho vzhľadu, ale Boh hľadá na srdce človeka. (1 Kr 16, 7)

Chudobná vdova, ktorá vhodila do chrámovej pokladnice dva haliere, mala pred Bohom väčšiu zásluhu ako všetci boháči, ktorí tam dali oveľa viac. (Lk 21) Sluha, ktorý poznal vôľu svojho pána a robil zle, bude viac potrestaný ako sluha, ktorý nepoznal vôľu svojho pána (Lk 12, 47), t. j. čím lepšie človek pozná Boha, tým viac mu Boh pripočíta jeho hriechy. Bohatí a vysokopostavení ľudia budú mať väčšiu zodpovednosť ako chudobní a nízko postavení. Ved' Kristus hovorí: „Kto mnoho dostal, od toho sa bude mnoho požadovať, a komu veľa zverili, od toho budú viac žiadať.“ (Lk 12, 48)

Boh ale nikomu nenadŕža. (Rim 2, 11)

Mnohí, ktorí sú tu prví, budú na druhom svete poslední. (Mt 19, 30) Svedčí o tom príbeh o boháčovi a Lazárovi. Ved' aj anjeli boli zavrnutí. Mnohí, ktorým sa dnes stavajú sochy, budú jedného dňa nešťastníkmi. Mnohých mená sa teraz blyštia v náučnom slovníku, ale nebudú uvedené v knihe v knihe života, ktorú vedie Boh.

Keďže Boh je nanajvyš spravodlivý, mali by sme sa ho báť.

Kristus nás napomína: „Bojte sa toho, ktorý môže dušu i telo uvrhnúť do pekelného ohňa.“ (Mt 10, 28) Kvôli jednému hriechu, a to hriechu dedičnému, musia zomrieť a trpieť tol'ké tisíce miliónov ľudí; a okrem toho bude nespočetne veľa ľudí večne nešťastných. Z toho vidíme, aký je Boh veľmi spravodlivý a aké ťažké budú tresty v očistci. To isté môžeme spoznať aj z trpkého Kristovho umučenia. Nuž, kto by sa tu nebál Boha? Ale naša bázeň nemá byť otrocká, ale **detinská** (Rim 8, 15), t. j. nemáme sa báť ani tak Božieho trestu, ako skôr toho, že sme Boha urazili. „Lebo kto koná dobro len zo strachu pred trestom, ten ešte celkom neopustil hriech.“ (sv. Gregor Veľký) Ale detinskú

bázeň pred Bohom má len ten, kto Boha miluje. Lebo „dokonalá láska vyháňa strach.“ (1 Jn 4, 18) Ale rob aspoň zo strachu pred trestom to, čo ešte nemôžeš urobiť z lásky k spravodlivosti. (sv. Aug.)

Bázeň pred Bohom nám prináša veľký úžitok; zadržiava nás od hriechu, vedie nás k dokonalosti a k časnému i večnému šťastiu.

Bohabojnosť vyháňa hriech. (Sir 1, 27) Bohabojnosť zadržala starca Eleazara, aby v rozpore s Božím zákazom nejedol bravčové mäso; Eleazar povedal: „Aj keby som bol teraz vyslobodený z ľudských múk, predsa neuniknem ruke Všemohúceho ani živý, ani mŕtvy.“ (2 Mach 6, 26) Kto sa bojí Boha, unikne každému pokušeniu zlého ducha. (sv. Efr.) „Kto sa bojí Pána, netrasie sa pred ničím.“ (Sir 34, 16) Kto sa bojí Boha, nezneužije svoje zmysly na hriech, tak ako človek, ktorému do tela zabodli hroty, od bolesti nepohne údmi. (sv. Baz.) Ako vietor zaháňa mraky, tak bázeň pred Bohom zaháňa telesné žiadosti (sv. Bern.) Kto sa bojí Boha, striasa zo seba všetko pozemské, tak ako námorník zo strachu pred búrkou všetko vyhadzuje. (Jób 31, 32; sv. Greg. Veľ.)

Bohabojnosť je počiatkom múdrosti. (Ž 111, 10) Bázeň pred ľudmi má v sebe horkosť, ale bázeň pred Bohom má sladkosť; tá prvá robí z človeka otroka, ale tá druhá ho robí slobodným (Kassiod.) Bázeň pred Bohom prináša česť a slávu; býva korunovaná radosťou a plesaním; očaruje srdce a dodáva chuť, rozkoš a dlhý život. (Sir 1, 11) Blažený je človek, ktorý sa bojí Boha. (Ž 112, 1) Čím viac sa teraz bojíme Božského sudcu, tým menej sa ho budeme báť na večnosti. (sv. Gregor Veľký)

Bohabojnosť je zvláštny Boží dar.

Boh hovorí: „A vložím im svoju bázeň do srdca, aby sa odo mňa neodklonili.“ (Jer 32, 40) Modli sa teda s Dávidom: „Ó Pane, prenikni moje telo báznou pred tebou, lebo sa bojím tvojich súdov. (Ž 119, 120) Bohabojnosť je darom Ducha svätého.

3.12. Boh je nanajväč pravdovravný, t. j. Boh hovorí vždy pravdu. (Jn 8, 26)

Boh sa nemôže mýliť ani klamať. Nemôže sa mýliť, pretože je vševediaci; nemôže klamať, pretože je svätý. „Kto zakázal klamať, tým menej bude sám klamať.“ (sv. Klem. Rím.) Boh nie je ako človek, aby klamal: ani ako syn človeka, aby sa menil. (Nm 23, 19) Preto máme veriť všetkému, čo Boh hovorí, aj tomu, čo nechápeme svojím rozumom; ako sú tajomstvá kresťanského náboženstva, napr. o Najsvätejšej Trojici, o Božom vtelení, o sviatosti oltárnej a i.

3.13. Boh je nanajväč verný, t. j. Boh splní všetko, čo sľúbil a čím pohrozil.

Božia vernosť nie je v skutočnosti nič iné ako Božia pravdovravnosť v jeho prísľuboch.

Spomeňme si, ako sa úplne vyplnila hrozba v raji (Gn 2, 17) a prísľúbenie Vykupiteľa (Gn 3, 15); tiež zničenie Jeruzalema v roku 70 po Kr., ktoré Kristus predpovedal. (Mt 24) Podľa predpovede (Daniel 9, 27) mal jeruzalemský chrám zostať navždy zničený. Cisár Julián však v roku 361 začal chrám obnovovať, ale zemetrasenie zničilo murivo, a plameň, ktorý vyšľahol zo zeme, zahnal robotníkov.

Boh často používa sľuby a hrozby len preto, aby pohol našou slabou vôľou. Sám Kristus vo svojich rečiach neustále poukazoval na večnú odmenu alebo večný trest. Pre zmyselných, a najmä nevzdelených ľudí sú takéto hrozby takmer nevyhnutné; takíto ľudia sa totiž nechajú riadiť iba strachom. Aj koňa môžeme skrotiť iba bičom. Boh však hrozí len preto, že je dobrý. Kto na teba volá: „Dávaj si pozor!“ ... ten ťa iste nechce udrieť. Tak robí aj Boh: hrozí trestom, aby nás nemusel trestať. (sv. Aug.)

Preto sa aj splní všetko, čo Kristus a proroci predpovedali a čo sa doposiaľ nesplnilo.

Katolícka Cirkev teda nikdy nezanikne, pápežstvo nikdy neprestane. (Mt 16, 18) Jeruzalemský chrám už nikdy nebude postavený. (Dan 9, 27) Židia sa na konci sveta stanú členmi katolíckej Cirkvi. (Oz 3, 5) Poslednému súdu budú predchádzať strašné znamenia na nebi a na zemi. (Mt 24, 29)

Preto Kristus povedal: „Nebo a zem pominú, ale moje slová nepominú.“ (Mt 24, 35) Ak sa spoliehame na svojich blížnych, ktorí nám niečo sľubujú na kúsku papiera, o čo viac by sme sa mali spoliehať na Boha, ktorý svojimi prísľubmi naplnil celé knihy, totiž Písmo sväté. (sv. Peter Chryz.) Nebo a zem sa pominú, Božie slová sa nepominú.

4. O NAJSVÄTEJŠEJ TROJICI

Ak necháme biely slnečný lúč prejsť cez hranol, láme sa v troch farbách: modrej, žltej a červenej. Tak ako sú v bielom slnečnom lúči tri farby, tak sú v jednej božskej bytosti tri osoby. Pri Ježišovom krste sa zjavili všetky tri osoby: Otec hlasom z neba, Syn pri krste, Duch Svätý v podobe holubice. (Mt 3, 16)

4.1. Najsvätejšia trojica je jeden a ten istý Boh v troch osobách. Tri Božské osoby sa volajú: Otec, syn a Duch svätý.

Číslo 3 sa v náboženstve vyskytuje veľmi často. Vo večnosti sú 3 miesta, každá sviatosť má 3 veci, svätá rodina mala 3 členov, v cirkevnom roku sú 3 veľké sviatky; Kristus visel na kríži 3 hodiny, v hrobe odpočíval 3 dni; svoj

učiteľský úrad konal 3 roky; vykonával trojitý úrad; učiteľský, kňazský a kráľovský atď. Číslo 3 sa zdá byť aj základným číslom v prírode. Spomeňme si na 3 ríše tvorov: živočíchy, rastliny, nerasty; 3 skupenstvá hmoty: pevné, kvapalné, plynné; trojitý čas: minulý, prítomný a budúci. Aj číslo 4 sa veľmi často vyskytuje v náboženstve. Existujú 4 evanjeliá, 4 kardinálne cnosti, 4 rajské rieky, 4 svetové strany, odkiaľ anjeli privedú ľudí na večný súd, 4 tisíc rokov ľudstvo čakalo na Vykupiteľa, jeruzalemský chrám mal 4 hrany atď. Aj číslo 7 sa často vyskytuje. Je 7 dní stvorenia, 7 sviatostí, 7 skutkov milosrdenstva, 7 hlavných cností, 7 darov Ducha, 7 sviatení na kňazstvo, 7 prosieb Otčenáša, 7 Kristových slov na kríži atď. Sú to veci nás robia podobnými Bohu alebo nás s Bohom spájajú. Číslo 7 sa často vyskytuje aj v prírode. Existuje 7 základných farieb svetla, 7 základných tónov v hudbe.

Číslo 3 je totiž číslom Boha, číslo 4 je číslom sveta (kvôli štyrom svetovým stranám), číslo 7 znamená spojenie Boha so svetom.

4.2. Túto pravdu nazývame tajomstvom Najsvätejšej Trojice, pretože ju nemôžeme pochopiť svojím slabým rozumom.

Nemôžeme pochopiť, ako je možné, že existujú tri Božské osoby, a predsa len jeden Boh. Trojica je niečo „nepochopiteľné a nevysloviteľné“ (IV. Lat. koncil) Pripomeňme si legendu o svätom Augustínovi, ktorému chlapec na brehu mora povedal: že on (chlapec) skôr preleje celé more do diery, než aby on (Augustín) pochopil tajomstvo Najsvätejšej Trojice. Kto sa uprene pozerá do slnka, bude oslepený; kto doň neprestane hľadieť, celkom oslepne. Tak je to aj so skúmaním tajomstiev viery: kto ich chce vyskúmať, bude zaslepený, a kto ich nasilu chce pochopiť, stratí všetku vieru. (sv. Aug.) Kto by nechcel uveriť tomuto tajomstvu, lebo mu nerozumie, podobá sa slepcovi, ktorý by poprel, že existuje slnko, lebo ho nevidí.

Hoci je táto pravda nepochopiteľná, nie je preto nerozumná.

Bolo by nerozumné povedať: Tri osoby sú jedna osoba alebo: jedna bytosť sú tri bytosti. To by odporovalo samo sebe. Zatiaľ sa však hovorí: Sú tri osoby, ale len jedna bytosť. Kto teda hovorí: Je nemožné, aby tri boli jedna a jedna bola tri, dokazuje, že nerozumie učeniu Cirkvi. Tu platia slová sv. Písma: „Rúhajú sa tomu, čo nepoznajú.“ (Júd 1, 10) Ľudia najviac tupia to, čomu nerozumejú. Učenie o Najsvätejšej Trojici teda v žiadnom prípade nie je v rozpore s rozumom.

Z toho, že niečomu nerozumieme, predsa nevyplýva, že je to nerozumné. Veď aj v prírode nachádzame mnoho vecí, ktorým nerozumieme, a ktoré sú napriek tomu pravdivé. Znie to takmer ako nepravda, keď počujeme, že v jednej kvapke vody je možno sto živočíchov, a predsa sa dá pomocou mikroskopu presvedčiť o pravdivosti tohto tvrdenia. A čo máme povedať o tom, že svetelné vlny kmitajú za jednu sekundu 430 miliárd krát, ak nášmu oku sprostredkujú červenú farbu, a dvakrát toľko krát, ak nám sprostredkujú fialovú farbu. (Človek by sa do jednej miliardy dopočítal vo dne v noci za 20.000 rokov!) A predsa nikoho nenapadne povedať, že toto tvrdenie je nerozumné. A nie sú svetlo, elektrina, magnetizmus atď. tiež veci, ktoré nevieme vysvetliť? A ak je v prírode toľko vecí, ktoré nevieme vysvetliť, o čo menej môžeme pochopiť veci, ktoré sa týkajú Boha. Jeremiáš hovorí: „Veľký si, Bože, a nepochopiteľný v myšlienkach.“¹ (Jer 32, 19) Kto nie je Boh, nikdy nepochopí, čo je Boh.

V prírode nachádzame mnoho podobností s tajomstvom Najsvätejšej Trojice.

Rozumom osvieteným vierou môžeme dospieť k veľmi osožnému poznaniu Božích tajomstiev, ak ich porovnáme s mnohými vecami v prírode“ (Vatikánsky koncil 3, 4.) Nachádzame nasledujúce nedokonalé podobenstvá. Jediný biely lúč svetla je možné rozložiť na tri farby: červenú, žltú a modrú. Obsahuje teda trojfarebné svetlo. Slnko vidíme na oblohe, vo vode a v zrkadle, ktoré držíme nad vodou; slnko vidíme trikrát, a predsa je len jedno. Ametyst sa pri pohľade z rôznych strán leskne tromi farbami: purpurovou, fialovou a ružovou, a predsa je to jeden kameň. (sv. Izid.) Voda môže byť buď tekutá, pevná, alebo ako para, ale nie zároveň. Voda v prameni, potoku a rieke je tá istá voda len sa inak nazýva. (sv. Dionýz. Alex.) Spomeňme si aj na život, poznávanie a túžbu v ľudskej duši; alebo na to, že je možné, aby traja ľudia mali tú istú myšlienku. Svätú Trojicu často znázorňuje aj trojlístok d'ateliny na oltári.

4.3. Tri božské osoby majú jednu a tú istú: podstatu, vlastnosti a skutky.

Tak ako tri rôzne osoby môžu mať jeden spoločný dom alebo nejaký predmet, tak je to aj tu. To, čo majú tri božské osoby spoločné, je Božská podstata (bytnosť)

Preto nie sú traja bohovia, ale jeden Boh.

Otec je síce niekto iný ako Syn, lebo ako osoba je odlišný od Syna; ale nie je niečo iné, lebo nemá inú podstatu (IV. Lat. koncil) Otec a Syn nie sú síce jeden a ten istý, ale sú jedno a to isté.

Preto je jedna osoba práve tak večná, vševediaca, všemohúca a dokonalá ako druhá.

Keď Kristus hovoril o svojom návrate k Otcovi, síce povedal: „Otec je väčší ako ja“ (Jn 14, 28); ale tu hovoril o sebe ako o človeku, lebo spomínal odchod.

Svet teda stvorili, vykúpili a posvätili všetky tri osoby spoločne.

¹ Citácia z Písma sv. vydaného v roku 1925 (Sp. sv. Vojtecha) Písmo sv. z r. 1995 (SSV) hovorí: „Veľký v ustanoveniach a mocný v skutkoch“

Napriek tomu sa však hovorí: „Boh Otec stvoril svet, Boh Syn vykúpil svet, Boh Duch Svätý posvätil ľudí. Prečo sa to tak hovorí, pozri na nasledujúcej strane.

4.4. Tri Božské osoby sa navzájom odlišujú svojim pochádzaním.

V prípade stromu kmeň vyrastá z koreňa a z oboch vyrastá ovocie; tak je to aj s tromi Božskými osobami. Aj ľudskú rodinu, ktorá sa skladá z otca, matky a dieťaťa, možno tiež prirovnať k Najsv. Trojici. Tu však treba mať na pamäti, že z Adama bola stvorená Eva a z oboch pochádza dieťa.

Otec nemá pôvod a nepochádza zo žiadnej inej osoby; Syn však pochádza z Otca a Duch Svätý pochádza z Otca a Syna zároveň.

Aby sme naznačili poradie pochádzania Božských osôb, nazývame Otca prvou, Syna druhou a Ducha Svätého tretou Božskou osobou. Treba si však dobre uvedomiť, že každý časový postup je tu vylúčený; Syn pochádza od večnosti od Otca a Duch Svätý pochádza od večnosti od Otca i Syna. Lebo keby v Bohu v priebehu času niečo pribudlo, Boh by už nebol nemenný, teda nebol by Bohom.

Syn je splodený z večnej bytnosti Otca skôr, ako bolo čokoľvek stvorené (Ž 109, 3), a to takto: Boh Otec si poznaním seba samého vytvoril podstatný obraz, podobne ako si my premýšľaním utvárame v duchu myšlienkový obraz. Na vysvetlenie uveďme ešte tieto prirovnania: Každý oheň vydáva svetlo, svetlo existuje vždy súčasne s ohňom. Keby existoval večný oheň, existovalo by s ním aj večné svetlo. (sv. Aug.) Syn je teda ako odlesk večného svetla (Múd 7, 26), odlesk Otcovej slávy. (Heb 1, 3) Ak si žiak dokonale osvojí vedomosti učiteľa, obaja majú tie isté vedomosti, len s tým rozdielom, že vedomosti žiaka boli žiakovi odovzdané od učiteľa. Tak aj Otec a Syn majú tú istú podstatu (múdrost'), len s tým rozdielom, že Synovi bola oznámená od Otca (sv. Klem. Alex.) Ako sa od horiacej pochodne zapaluje ďalšia pochodňa bez toho, aby prvá pochodňa niečo stratila, tak aj Syn vyšiel od Otca bez toho, aby mu niečo odňal. (Tert.) Boží Syn sa nazýva aj Slovo (Jn 1, 1), pretože on je vyslovená a vyslovujúca Božia bytnosť. Slovo je verným vyjadrením myšlienky. A Boh Syn je podstatným obrazom Otca. Boh hovoril k ľuďom aj prostredníctvom svojho Syna, a to podľa súhlasného názoru svätých Otcov už v Starom zákone. Ako má Syn svoj pôvod skrze poznanie, tak má Duch Svätý svoj pôvod **skrze lásku**. Na ilustráciu tu stojí toto prirovnanie: ak sa človek pozerá do zrkadla, vytvára si tým svoj verný obraz; ak pozoruje krásu svojho obrazu, pociťuje k sebe lásku. Aj Boh Otec sa pozerá do zrkadla svojho Božstva a tým si vytvoril svoj podstatný obraz (Heb 1, 3); vzájomná láska medzi Otcem a Synom, vytvorená týmto obrazom, je Duch Svätý. (sv. Aug., sv. Tom. Akv., sv. Ans.) Duch Svätý je o to viac duchom lásky, pretože je to on, kto pôsobí v našich srdciach lásku k Bohu a k blížnemu. Názov „duch“ (dych) je vhodne zvolený, pretože toto slovo vyjadruje vzájomnú náklonnosť, silu lásky. (sv. Tom. Akv.)

Že Duch vychádza z Otca a Syna, hovorí sám Kristus; raz totiž hovorí, že Otec pošle Ducha sv. (Jn 14, 26), inokedy, že on sám pošle Ducha sv. (Jn 16, 17) Duch Svätý pochádza od Otca a Syna, ako teplo pochádza zo slnka a lúča. (sv. Tom. Akv.) Ako ovocie pochádza zo stromu a zároveň z koreňa, tak Duch sv. pochádza od Otca a Syna. (Tert.)

Kvôli tejto rozdielnosti pôvodu sa Otcovi pripisujú skutky všemohúcnosti, Synovi skutky múdrosti a Duchu svätému skutky dobrotivosti.

Všetky tieto skutky majú totiž niečo spoločné so zvláštnosťami osôb, ktoré sú podmienené práve ich pôvodom. Otec plodí Syna. Preto sa mu pripisuje vytvorenie pominuteľných vecí z ničoho, t. j. stvorenie. Preto sa nazýva „Otec všemohúci“ (Apoštolské vyznanie viery) Pripisuje sa mu aj milosrdenstvo, pretože nás hriešnikov opäť prijal za svoje deti. (2 Kor 1, 3)

Syn je večné poznanie Otca, čiže **múdrost'**. Preto sa mu pripisuje ten krásny poriadok vo stvorení. „Všetko bolo stvorené skrze neho.“ (Jn 1, 3) Ako umelec svojou dôvtipnosťou vytvára plán nejakého diela, tak Otec prostredníctvom Syna urobil poriadok vo svete. Synovi sa pripisuje aj obnovenie poriadku prostredníctvom vykúpenia, a to tým viac, že na tento účel prijal ľudskú prirodzenosť.“

Duch svätý je vzájomná láska Otca a Syna. Jemu sa preto pripisuje všetka dobrota Otca, najmä darovanie všetkého života pri stvorení. „Ako vták sedí na vajciach, aby v nich svojím teplom vzbudil život, tak sa pri stvorení Boží Duch vznášal nad vodami.“ (sv. Hieronym) Preto sa aj Duchu svätému pripisuje odovzdávanie duchovného života prostredníctvom milosti, t. j. posvätenie človeka. Jemu, „prstu na pravici Božej“, sa pripisujú zázraky; napokon aj najväčší skutok Božej lásky - vtelenie Božieho Syna. „Božia dobrota sa vždy ujímala ľudí. Ale táto Božia dobrota presiahla mieru predchádzajúcich dobrodení, keď vtelením Krista zostúpilo milosrdenstvo k hriešnikom, pravda k blúdiacim, život k mŕtvym.“ (sv. Lev Vel'ký)

4.5. Tajomstvo Najsvätejšej Trojice poznáme z Kristových slov, ktoré povedal apoštolom pri svojom nanebovstúpení.

Zo stvorenia nemôžeme poznať Božiu Trojicu. Je to preto, že Boh tu síce pôsobil svojou všemohúcnosťou, múdrosťou a dobrotou (teda tým, čo je spoločné všetkým osobám), ale nie svojou trojosobnosťou. Preto ani zo stvorených vecí nemôžeme poznať Božiu trojosobnosť. Je to ako so slnkom. Slnko pôsobí na dva zmysly: zrak a cit, ale nie na sluch, čuch, chuť. Preto ho môžeme poznať len prvými dvoma zmyslami, nie ostatnými. Preto ako nemôžeme spoznať slnko sluchom, čuchom, chuťou, tak nemôžeme rozumom spoznať trojosobnosť Boha, pretože nepôsobí na rozum (sv. Efr.) Tajomstvo Najsv. Trojice spoznať len z Božieho zjavenia. „Nikto nepozná Otca, iba Syn

a ten, komu to Syn chce zjaviť“ (Mt 11, 27) Kristus pri svojom nanebovstúpení povedal apoštolom: „Chod'te a učte všetky národy a krstite ich v mene Otca i Syna i Duchu Svätého“ (Mt 28, 19)

Aj v Starom zákone bolo tajomstvo Najsv. Trojice čiastočne známe. Keď židovskí kňazi žehnali ľud, museli trikrát vzývať meno Božie. (Nm 6, 23) Izaiáš povedal, že serafíni v nebi volajú: „Svätý, svätý, svätý je Pán zástupov.“ (Iz 6, 3) Dávid povedal: „Pán povedal môjmu Pánovi: „Sadni si po mojej pravici.““ (Ž 110, 1) V Starom zákone bolo tajomstvo Najsvätejšej Trojice zjavené len matne, aby sa potom keď bolo zjavené v Novom zákone, nezдалo, že by nejako odporovalo Starému zákonu. (Bell.) Cirkev toto tajomstvo pozná, Židia v neho neveria, filozofia mu nerozumie (sv. Hilar.)

4.6. Vieru v toto tajomstvo vyznávame verejne, keď robíme kríž, apoštolským vyznaním viery, krstom a ostatnými sviatosťami, každým svätením a žehnaním a sviatkom Najsvätejšej Trojice.

Veď tajomstvo Najsvätejšej Trojice je základom nášho kresťanského náboženstva, lebo bez poznania tejto pravdy nechápeme vykúpenie skrze Božieho Syna. Preto si často vzbudzuj vieru v toto tajomstvo, najmä častým vyslovovaním slov: „Sláva Otcu i Synu i Duchu Svätému, ako bolo na počiatku, tak nech je i teraz i vždycky i na veky vekov. Amen.“ Takto hovor vždy, keď ti Boh preukázal dobrodenie, ale aj vtedy, keď na teba zosiela utrpenie.

5. O STVORENÍ

Dejiny stvorenia nám rozpráva Mojžiš na začiatku Písma svätého.

Toto Mojžišovo rozprávanie nie je žiadna rozprávka, ale zakladá sa na pravde. Mojžiš bol osvietený Duchom svätým a napísal slovo Božie. Boh mu asi v nejakom videní ukázal ako sa dialo stvorenie sveta.

Mojžišovo rozprávanie sa navyše zhoduje s výsledkami prírodných vied; najmä skúmanie zemskej kôry dokazuje, že organické bytosti vznikli v poradí, o ktorom rozpráva Mojžiš. Preto sa všetci významní prírodovedci doteraz čudovali tomuto viac ako 3000 rokov starému Mojžišovmu rozprávaniu.

Mojžiš však skoro výhradne hovorí len o tej stvoriteľskej činnosti Božej, ktorá sa týkala našej zeme.

5.1. Na počiatku Boh stvoril duchovný a hmotný svet. (Vatikánsky koncil 3, 1)

„Na počiatku“, t. j. na začiatku času, keď mimo Boha ešte nič nebolo. Čas sa začal až so svetom; pred stvorením sveta teda nemohol plynúť žiadny čas. (sv. Aug.) Písmo teda nehovorí, kedy bol svet stvorený, ale hovorí len toľko, že svet nie je večný, ale bol raz stvorený. Samozrejme, svet mohol vzniknúť milióny rokov pred stvorením ľudí. Potvrďuje to skutočnosť, že my na našej zemi vidíme svetlo z mnohých nebeských telies, ktorému trvalo milióny rokov, kým k nám prišlo. „Stvoril“, t. j. vytvoril z ničoho. Ako však Boží Duch stvoril hmotu a silu, ktorá v nej prebýva, nám je a zostane skryté.

Svätý Pavol namiesto „duchovný a hmotný svet“ hovorí: „neviditeľný a viditeľný.“ (Kol 1, 16) Mojžiš hovorí: „Na počiatku Boh stvoril nebo a zem.“ (Gn 1, 1) Pod názvom „nebo“ Mojžiš nemyslí hviezdne nebo; o jeho stvorení totiž hovorí až ďalej. (verše 6-8, 14-19) Myslí pod ním príbytok anjelov a vyvolených. Len pohanovia si toto nebo „duchov“ zamieňali s hviezdny nebom (nebeskou klenbou), lebo do hviezd vkladali svojich hrdinov. Mojžiš nazýva hmotný svet zemou, lebo práve zem je pre ľudí najdôležitejšou časťou hmotného sveta. Všimnime si tiež, že už prvé slová Písma: „Na počiatku Boh stvoril nebo ... pripomínajú človeku jeho posledný cieľ na večnosti!

Duchovným svetom sú anjeli a ich príbytkom je nebo.

Keďže anjeli boli stvorení skôr ako naša zem, t. j. akoby v ranných hodinách našej zeme, často sa nazývajú „ranné hviezdy.“ (Jób 38, 7)

Peklo teda nebolo pri založení sveta, ako je to v prípade neba (Mt 25, 34), ale Boh ho stvoril až neskôr, po páde pyšných anjelov.

Hmotný svet sú všetky veci, ktoré sa nachádzajú vo viditeľnom vesmíre.

Spojenie ducha a tela je človek; ten bol stvorený až neskôr. (IV. Lat. koncil)

5.2. Hmotný svet bol najprv pustý, bez tvaru a svetla.

Boh na začiatku stvoril iba prvky a z nich potom stvoril všetky telesá. (sv. Aug.) Veda do dnešnej doby pozná 70 prvkov. Mojžiš ich nazýva „vody“. (sv. Hieronym, sv. Amb.) Prvky boli vo vesmíre tak pomiešané ako piesok na púšti, boli bez tvaru a svetla. (Gn 1, 2) To všetko bolo takmer ako nič, lebo všetko bolo ešte neformované; ale naopak, bolo to niečo, lebo sa to dalo formovať. (sv. Aug.) Táto prvá hmota, ktorú Boh stvoril, podliehala, samozrejme, zmenám pod vplyvom prírodných zákonov daných Bohom; ale konečnou príčinou všetkých týchto zmien bola Božia vôľa, čiže stvoriteľské Božie slovo: „Staň sa!“

Prírodoveda hovorí, že: Táto prvotná hmota, ktorú Boh stvoril, musela byť **plynná** a naplniť celý vesmír (Newton, Laplace, Kant) Nie je to nemožné, pretože všetky kovy a kamene sa dajú obrovským teplom premeniť na plynné skupenstvo, pri ktorom zaberajú väčší priestor ako predtým. Okrem toho sa spektrálnou analýzou zistilo, že Slnko, obežnice, ba dokonca aj stálice sa skladajú z tých istých prvkov ako Zem. Z toho možno usudzovať na spoločný pôvod.

5.3. Hmotnému svetu dal Boh za šesť dní súčasnú podobu. (Gn 1, 3-31)

Týchto šesť dní sú pravdepodobne dlhšie časové úseky, trvajúce mnoho tisíc rokov. (sv. Cyprián) Siedmy deň, deň odpočinku, totiž trvá až do posledného súdu, a preto je tiež obrovským časovým úsekom. Ved' nemohli byť pred štvrtým dňom, v ktorom bolo stvorené Slnko, také dni, aké existujú teraz. Výraz „deň“ bol zvolený preto, lebo týždeň stvorenia mal byť predobrazom ľudského týždňa.

V prvý deň Boh stvoril svetlo.

Mojžiš hovorí: „A Boh povedal: Bud' svetlo. A bolo svetlo!“ (Gn 1, 3) Boh teda stvoril zvláštny svetelný prvok alebo oheň. (Ak sa v dejinách stvorenia hovorí: „Bud'“, „nech je“, musíme pripustiť, že k pôvodným prvkom pribudlo ešte niečo úplne nové) Prvok svetla, sa nazýva aj éter a je nosičom svetla, podobne ako vzduch je nosičom zvuku. Prvok svetla nezávisí od Slnka, ale Slnko od neho; ved' svetlo existuje aj bez Slnka, napr. svetlo ohňa, svetlo lampy, polárna žiara a i.

Prírodoveda hovorí: prvok plynu bol pôvodne „bez tvaru“, t. j. bez akéhokoľvek pohybu a sily. Tu doň Boh vložil silu, váhu čiže gravitáciu, ktorou sa všetky častice hmoty navzájom priťahujú, začali sa pohybovať a na určitých miestach sa zhusťovať. Týmto **pohybom**, trením a zhusťovaním hmoty vzniklo teplo a napokon oheň. (To isté sa deje, ako vieme, keď o seba trieme kúsok dreva.) V prvý deň teda v dôsledku pohybu vznikol oheň, ktorý je hlavnou príčinou svetla, a z hmotného vesmíru vytvoril ohnivú a žeravú hmotu.

Na druhý deň Boh stvoril nebeskú oblohu.

Mojžiš hovorí: „Potom Boh povedal: „Bud' obloha uprostred vôd a oddel' vody od vôd ... A Boh nazval oblohu nebom.“ (Gn 1, 6-8) Druhý deň stvorenia sa bežne vysvetľuje takto: V tento deň sa uskutočnilo rozdelenie, usporiadanie a upevnenie stvorenej hmoty. Stvorené hmoty, ktoré boli pôvodne spolu, sa totiž rozdelili na časti rôznych vlastností a veľkosti, rozptýlili sa na všetky strany a rôznou rýchlosťou sa dostali na dráhy, ktoré im Boh vytýčil a kde ich potom upevnil. Toto upevnenie hmôt sveta vo vzdialenom priestore nebies určením dráh jednotlivých hviezd sa nazýva nebeská obloha. Keďže tieto hviezdne dráhy sa nachádzajú vo vzdialenom priestore nebies, preto sa priestor nebies s hviezdami a ich dráhami obyčajne nazýva nebeskou oblohou. „A Boh nazval oblohu (t. j. upevnenie hviezd vo vzdialenom priestore nebies) nebom“ (Gn 1, 8), ako ho nazývame dnes. Toto nebo je teda **hviezdne nebo** na rozdiel od duchovného neba. Jednu časť týchto z vesmírnych hmôt Boh určil pre zem; preto je aj zem utvorená z tých istých prvkov ako ostatné nebeské telesá.

O upevnení vesmírnych hmôt Mojžiš ďalej píše: „I urobil Boh oblohu a oddelil vody, ktoré boli pod oblohou, od vôd, ktoré boli nad oblohou.“ (Gn 1, 7) Tým sa zrejme myslí, že Boh oddelil tie vesmírne hmoty, ktoré boli potrebné na stvorenie hviezd a ktoré sa pohybovali podľa určitých zákonov, od tých, ktoré mali vyplniť priestor nad hviezdami, či skôr mimo nich.

Prírodné vedy hovoria: V dôsledku zahusťovania stvorenej hmoty, vznikli **ohnivé plynné objekty** rôznych veľkostí a vlastností, ktoré **sa navzájom priťahovali**, a tak sa ocitli na pevných dráhach. Aj naša Zem bola pôvodne plynná ohnivá guľa, podobná malému Slnku, ktorá vyžarovala svoje svetlo a teplo do priestoru vesmíru a bola priťahovaná oveľa väčšou slnečnou guľou.

Na tretí deň Boh stvoril suchú zem a rastlinstvo.

Keďže sa nebeské telesá začali vo vesmírnom priestore pohybovať rôznymi smermi, nezostali nezmenené, ale sa čoraz viac formovali. Mojžiš však hovorí len o tom, čo je nám najbližšie, teda o našej zemi. O ďalšom vytváraní hviezd hovorí len to, čo bolo dôležité pre našu Zem.

Prírodné vedy hovoria: Zem, ktorá bola pôvodne ohnivou plynovou guľou, postupne strácala teplo, pretože ju ochladzoval chladný vesmírny priestor. Preto vodné pary, ktoré boli vo vzduchu, postupne kondenzovali a klesali; celý povrch Zeme tak pokrývalo hlboké (asi 4500 m) more. Keďže pod morom bol oheň, morská voda bola teplá. A keďže vzduch a povrch zeme sa stále ochladzovali chladným vesmírnym priestorom, voda stále strácala teplo a zároveň pod vodou začali tuhnuť tie nerasty, ktoré sa veľmi ťažko tavia, ako napríklad kremeň, hlina a i. Keďže však všetky telesá, ktoré sa ochladzujú, znižujú svoj objem, vznikli v zemi trhliny, ktorými prenikala voda. Tak sa stalo, že na niektorých miestach bolo more nesmierne hlboké (až 18.000 m, teda dvakrát hlbšie ako najvyššie pohoria) a zemská kôra bola miestami čoraz viac zbavená vody. Okrem toho sa voda, ktorá sa dostala do vnútra Zeme, premenila teplom na paru, ktorá potom prudko vyvrátila alebo aspoň vyzdvihla obrovské plochy zemskej kôry. Takto vznikli **pohoria a pevnina** uprostred mora. (Aké strašné boje zúrili kedysi na Zemi! Výbuchy sopiek sú len ich slabým obrazom) Teraz sa už na pevnine, veľmi vlhkej, mohli pod vplyvom zemského tepla a svetla vyvíjať **organické bytosti**. Tie však nevznikli z ničoho, ako prvotná hmota, ale z tých látok, ktoré tu už boli. Boh dal týmto už existujúcim látkam určitý tvar a životnú silu (druhé stvorenie) Možno Boh už do hmoty vložil sily potrebné na vytvorenie organických bytostí. Organické bytosti však v nijakom prípade nemohli vzniknúť spojením určitých neorganických látok (prvotné plodenie); lebo všetci vedci sveta nedokážu spojením určitých látok vytvoriť rastlinu alebo živočícha.

Nie je ani možné, aby telesá tak obdivuhodne utvorené vznikli naraz samy od seba; ani mŕtvy stroj nevznikne sám od seba zo zeme; musí ho skonštruovať ľudský rozum. Nie je ani možné, aby už pri stvorení prvotnej hmoty boli vytvorené prvotné bunky, z ktorých by mohli vzniknúť organické bytosti: lebo tieto prvotné bunky by museli zahynúť vo vesmíre v dôsledku veľkého chladu a na zemi v dôsledku veľkého tepla.

Na štvrtý deň Boh stvoril slnko, mesiac a hviezdy.

Na štvrtý deň bol vzťah medzi nebeskými telesami a zemou dokonale usporiadaný. Oheň na zemi naďalej slabol a nakoniec by bola zem úplne tmavá. Preto sa Boh postaral o jej ďalšie osvetľovanie a zohrievanie.

Prírodoveda hovorí: Keďže ochladzovanie na zemi pokračovalo, more strácalo svoje teplo, preto z neho stúpalo len málo vodnej pary. Mrakov ubúdalo a obloha sa miestami vyjasňovala. Na zemi bolo vidieť telesá, ktoré vyžarovali svetlo; slnko začalo mať vplyv na povrch zeme a odvtedy spôsobovalo zmeny ročných období a striedanie dňa a noci. Slnko pôvodne žiarilo len veľmi málo a až neskôr, teda na štvrtý deň, sa vytvorilo akým je dnes.

To, či sú nebeské telesá obývané živými bytosťami, nám Boh nezjavil, pretože to nie je dôležité pre naše duchovné blaho. Vieme len, že Boh stvorením nebeských telies urobil radosť anjelom (Jób 38, 7) a že tieto telesá existujú preto, aby ľudia z nich poznali Boží majestát. (Rim 1, 20) Mnohí sa domnievajú, že na hviezdach bývajú ľudia; hovoria totiž: „Ak vidíme v meste niekoľko ulíc s domami a ak je prvý dom obývaný, môžeme sa odôvodnene domnievať, že aj ostatné sú obývané. Prečo by malo byť toľko prázdnych obydľí? Na čo by slúžili? Tak je to aj s nebeskými telesami.“ (biskup Garula) Ak však na hviezdach skutočne žijú živé bytosti, musia byť úplne iné ako pozemské bytosti. Už na Mesiaci nie je vzduch, voda, oheň, teda ani zvuk, vietor, dážď, kvety, stále je tam čierna obloha a veľmi dlhá noc, ktorá trvá 350 hodín. Ó, aké je to na Zemi krásne! Aká vďaka za to patrí Bohu!

Na piaty deň Boh stvoril ryby a vtáky.

Šiesty deň Boh stvoril zvieratá na zemi a nakoniec človeka.

Zvieratá sú stvorené najmä preto, aby svojím počtom, rozmanitosťou, veľkosťou, silou a obratnosťou dávali najavo moc a silu Stvoriteľa; sú tu tiež preto, aby mal z nich človek úžitok; slúžia mu ako potrava, odev, liek atď. Takmer každé zviera tým, že má v sebe silne vtlačený nejaký inštinkt, je živým obrazom nejakej cnosti alebo nejakého hriechu. (Líška je obrazom lstivosti, pes obrazom vernosti, ovca obrazom trpezlivosti, včela obrazom pracovitosti a pod.) Človek je síce najmladší zo všetkých živých tvorov, ale dôstojnosťou ich všetkých prevyšuje. Človek je korunou tvorstva. Aj preto Boh stvoril človeka tak neskoro, aby ukázal, ako veľmi si ho váži. Ak má do nejakého mesta prísť kráľ, najprv sú poslaní všetci jeho sluhovia, aby všetko pripravili na jeho príchod. Tak aj Boh stvoril najprv to, čo má človeku slúžiť a až potom človeka. (sv. Chryz.) Až keď bola ríša dokončená, mohol byť stvorený vládca. (sv. Greg. Naz.) Boh najprv stvoril palác, aby doň mohol prísť kráľ. (Lach.) Boh tým tiež ukázal, ako si človeka váži: pri stvorení človeka nepovedal znova: „Staň sa!“, ale akoby sa radil sám so sebou.

5.4. Na siedmy deň Boh odpočíval. (Gn 2, 2)

Boh neodpočíval azda tak, ako odpočíva unavený robotník. Boží odpočinok spočíval v tom, že Boh už nestvoril nijaký nový druh stvorenia, ktorý by už nebol nejako zahrnutý v šesťdňovom stvorení. (sv. Tom. Akv.) Boží odpočinok nebol ničím iným ako nariadením, aby sa raz ustanovený poriadok zachoval. (Kl. Alex.) Hoci Boh odpočíva, neprestáva konať (Jn 5, 17); alebo ak by Boh stále nepôsobil, nemohlo by obstáť to, čo stvoril.

Ako Boh odpočíval po dokončení svojho diela, tak aj my budeme jedného dňa odpočívať po dokončení svojho diela. (sv. Aug.)

Z dejín stvorenia sa dozvedáme, že Boh stvoril svet podľa určitého plánu.

Boh postupoval od nižšieho k vyššiemu.

Boh stvoril najprv tie veci a bytosti, ktoré boli absolútne nevyhnutné pre to, čo malo prísť po nich, napr. najprv rastliny, potom zvieratá, ktoré, ako je známe, konzumujú rastliny.

V prvých troch dňoch Boh oddelil veci od seba; v ďalších troch dňoch ozdobil to, čo už stvoril.

Prvým trom dňom stvorenia zodpovedajú druhé tri dni: 1. deň Boh stvoril svetlo, 4. deň stvoril nebeské telesá, 2. deň oddelil vodu od vzduchu, 5. deň ozdobil vodu rybami, vzduch vtáctvom; 3. deň urobil zem suchou, 6. deň ju ozdobil štvornohými zvieratami.

Z dejín stvorenia sa ďalej dozvedáme, že svet nie je večný.

Preto sa Kristus pri poslednej večeri modlil: „Otče, osláv mňa pri sebe slávou, ktorú som mal u teba skôr, ako bol svet. (Jn 17, 5) Pohanovia si mysleli, že svet vznikol náhodným spojením večných atómov, t. j. veľmi malých, nedeliteľných teliesok. (Tak si to myslel Epikuros.) Ale môže existovať niekoľko večných bytostí? Môže byť jedna večná bytosť závislá od inej večnej bytosti? (Atómy sa navzájom viažu, preto sú na sebe závislé) Môžu sa atómy navzájom spojiť? Môže takýto poriadok vzniknúť náhodou? (Spojí sa napr. množstvo písmen do celej knihy, keď tieto písmená boli náhodne vrhnuté na zem?) Je možné, že atómy pôvodne existovali; neboli však večné a nedostali sa do pohybu samy od seba.

Iní si mysleli, že svet bol vytvorený z večnej prvotnej hmoty Bohom alebo anjelmi; preto hovorili, že Boh nie je stvoriteľ, ale staviteľ sveta. (Tak si myslel Aristoteles a materialisti dodnes.) Ale môže byť niečo premenlivé a deliteľné, ako hmota, večné? A ako sa mohlo z hmoty vyvinúť niečo duchovné, napríklad ľudská duša? Odkiaľ sa vzal život organických bytostí? Iní si zase mysleli, že svet sa vyvinul z Božej podstaty, ako sa motýľ vyvinie z húsenice, a preto všetko, čo vidíme, je Boh. (Tak si to mysleli starí Indovia a panteisti dodnes.) Ale keby bol svet Bohom, musel by byť nedeliteľný a nemenný, alebo by aspoň častice sveta museli byť nesmrteľné; ale tak to nie je. Potom by človek bol Bohom a nemusel by sa podriaďovať; z toho by vyplynul úplný rozpad ľudskej spoločnosti. Potom by aj zvieratá bolo Bohom, - to by ešte ušlo, veď Egypťania uctievali zvieratá ako bohov, - ale aj žaby, komáre a mravce by boli Bohom. To je smiešne. (Lach.) V tomto učení platí len to, že všetko pochádza od Boha, že všetko sa vyvinulo náhle a že všetko, čo existuje, je a trvá v Bohu. Všetko, čo je, sa však od Božskej podstaty celkom odlišuje.

Z čoho, prečo a za akým účelom Boh stvoril svet.

I. Boh stvoril svet z ničoho, stačila mu na to jeho vôľa.

Ľudia môžu vytvoriť niečo len z ničoho, z nejakej látky. Boh však stvoril aj látku, z ktorej stvoril všetko. (sv. Iren.) Ľudia potrebujú nástroje, aby mohli vytvoriť nejakú vec, musia sa namáhať a potrebujú na to istý čas. Boh však len chcel, a stalo sa. (Ž 148, 5) Boh pri tom nemusel ani hovoriť; jeho reč nie je nič iné ako jeho vôľa. Boh stvoril celý svet s celou jeho krásou z ničoho. Epikuros hovorí: z ničoho nie je nič. To je samozrejme pravda; svet však nie je stvorený z ničoho.

Všetko, čo Boh stvoril, bolo veľmi dobré.

Boh sám chválil svoje dielo. (Gn 1, 31) Svet bol dobrý, lebo sa nijako neodchyľoval od Božej vôle, ale bol s ňou v úplnom súlade. (sv. Ambróz) Boh chválil svoje dielo, lebo my a všetky stvorenia ho nemôžeme dostatočne chváliť. (sv. Chryz.) Chváľme teda aj my Boha v jeho diele; robme to, čo robili traja mládenci v ohnivej peci. (Dan 3)

To, čo sa pokazilo, sa pokazilo tým, že ľudia zneužili svoju slobodnú vôľu. Ale žiadna vec, ktorá je, nemôže byť zo svojej podstaty zlá. Všetko, čo je, musí byť aspoň čiastočne dobré. (sv. Aug.)

II. Boh bol pohnutý svojou veľkou dobrotou, aby stvoril svet; chcel totiž urobiť rozumné bytosti šťastnými.

Ako dobrý otec ukazuje svojim deťom krásne obrazy, aby sa tešili a milovali ho, tak chcel Boh ukázať svoj majestát rozumným tvorom, aby sa z rohu radovali a boli šťastní. „Preto sme, lebo Boh je dobrotivý.“ (sv. Aug.) Nič iné Boha nepohlo iba jeho dobrota, ktorú chcel sprostredkovať iným. (sv. Tom. Akv.) Všetko pozemské je teda stvorené pre naše blaho: niečo pre zachovanie človeka (ako zem, rastliny, zvieratá), iné pre poučenie (nebeské telesá), ďalšie pre potešenie (farby, vône, spev), iné zas pre skúšku, ako chudoba, choroby, nešťastie, dravci. (sv. Bern.) Pane a Bože môj! Všetko, čo vidím na zemi, mi hovorí, že si to učinil kvôli mne a vyzýva ma to, aby som ťa miloval. (sv. Aug.)

Boha nemohlo **nič donútiť**, aby stvoril svet. Boh nepotreboval svet. (Atanaz) Aby Boh ukázal, že koná podľa svojej slobodnej vôle, nestvoril jednotlivé veci naraz, ale jednu po druhej. (Bossuet)

III. Cieľom sveta však malo byť zjavenie Božieho majestátu rozumným tvorom.

Dielo malo chváliť majstra, a síce svojou dokonalosťou, ako krásny obraz oslavuje maliara. Pri každom diele je totiž potrebné rozlišovať: účel konajúceho (to, čo pohlo majstra ku konaniu) a účel diela (to, na čo je vec určená) Napríklad v prípade hodín je účelom konajúceho zárobok hodinára, účelom diela je ukazovať hodiny. Vo svete je účelom (motívom) konajúceho preveľká **dobrota Božia**, účelom diela je **oslava Boha** a blaho rozumných tvorov. Rozumné tvory totiž mali byť blaženými tým, že im Boh ukázal svoj majestát. Nesmierny počet a bohatá rozmanitosť živých a neživých tvorov na zemi a nesmierny počet hviezd (Ž 18, 1) je teda len preto, aby anjeli a ľudia poznali a obdivovali Boží majestát. To, čo vidíme, na nás volá: „Aký si veľký, aký si dobrý, ó Bože.“

Samotní anjeli a ľudia nie sú na svete zo žiadnej inej príčiny, len aby poznali a chválili Boží majestát. (Iz 6, 3) A o ľuďoch hovorí svätý Augustín: „Stvoril si nás pre seba, ó Bože! A nepokojné je naše srdce, kým nespočinie v tebe, ó Pane!“

Čo sa týka diablov, Boh nimi nestráca nič zo svojej slávy, lebo vyvolení budú večne oslavovať jeho milosrdenstvo a zavrhnutí budú večne oslavovať jeho spravodlivosť (Mária Lat.) Boh stvoril všetko pre seba². (Prís 16, 4) Boh nestvoril svet preto, aby zväčšil svoju slávu alebo aby ju získal. (Vatikánsky koncil 1, 3)

Boh nie je ani ctižiadostivý, lebo nechce poctu, okrem tej, ktorá mu patrí.

Keďže stvorenia sú stvorené preto, aby oslavovali Boha, nemáme ich ľahkovážne ničť.

² Citácia Písma sv. z r. 1925 (SSV) Písmo sv. z r. 1995 (SSV) hovorí: Pán všetko stvoril pre svoj cieľ.

Stvorenia sú ako zrkadlo, v ktorom sa ukazuje Stvoriteľ. Zvieratá, rastliny atď. sú teda ako Boží poslovia, ktorí ohlasujú Božiu všemohúcnosť, dobrotu atď. Kto si to uvedomuje, nebude svojvoľne ničiť krásu prírody, ani nebude krutý k spevavým vtákom a iným živým bytostiam; ba ani nebude poškodzovať neživé predmety v prírode.

A keďže aj my sme na svete preto, aby sme Boha oslavovali, máme mať pri všetkých svojich skutkoch úmysel oslavovať Boha.

Preto nám svätý Pavol prikazuje: „Či už jete, alebo pijete, alebo čokoľvek robíte, všetko robte na Božiu slávu.“ (1 Kor 10, 31) Nič nie je múdrejšie ako oslavovať Boha, lebo aj tie najmenšie veci môžeme robiť na Božiu česť. (sv. Chryz.) Každé ráno a častejšie počas dňa si vzbudzuj dobrý úmysel a modli sa modlitbu, ktorou sa vzbudzuje dobrý úmysel.

6. O BOŽEJ PROZRETEL'NOSTI

Božou prozreteľnosťou sa nazýva zachovanie a spravovanie sveta.

Žiadna pravda sa v Písme sv. nespomína tak často ako Božia prozreteľnosť.

6.1. Boh zachováva svet, t. j. Boh spôsobuje, že celé stvorenie pretrváva.

V mestách, kde svieti elektrické svetlo, je budova, kde sa vyrába elektrický prúd. Ak sa tam prestane pracovať, svetlo v meste zhasne. Tak by aj celé stvorenie zaniklo, keby sa Boh neustále nestaral o jeho trvanie. Gul'a zavesená na niti okamžite spadne, ak nitiť spustíme. Tak by aj zem a celý svet okamžite zanikli, keby ich Boh, ktorý ich svojou všemohúcnosťou stvoril, neudržiaval svojou všemohúcnosťou. „Ako by mohlo niečo zostať, keby si ty nechcel? (Múd 11, 26) Boh udržuje všetko silou svojho slova.“ (Heb 1, 3) Aby stvorenia mohli pretrvať, stvoril to, čo potrebujú na svoje trvanie. Preto sa každý rok opakuje zázračné rozmnoženie chlebov (Mt 14) na našich poliach. (sv. Aug.) Z jedného zrnka tu vyrastie 30-100 nových zrníkov, z malého zemiaka 10-20 veľkých zemiakov. Z jadra čerešne, slivky a pod. vyrastie strom, ktorý potom každý rok prináša stovky plodov. „Každodenne sa dejú zázraky, ale pretože ich vidíme stále, už na nás tak nepôsobia.“ (sv. Aug.) Boh tiež zachováva slnečné svetlo a nebeské telesá na ich dráhach; keby to tak nebolo, zahynuli by sme my a všetko, čo je na zemi.

Raz však ale celý viditeľný svet vo svojej terajšej podobe, **prestane**. Kristus totiž hovorí: „Nebo a zem pomínú (Lk 21, 33); to však neznamená, že Boh jedného dňa svet zničí. To by bolo v úplnom rozpore s jeho vlastnosťami. Boh svet premení, a to skutočne na lepší svet. „Očakávame nové nebo a novú zem.“ (2 Pt 3, 13)

6.2. Boh riadi svet, t. j. stará sa o to, aby stvorenie slúžilo na jeho oslavu a na naše dobro.

Ako kormidelník riadi loď, aby dosiahla svoj cieľ, tak Boh riadi svet, aby plnil svoju úlohu. Úlohou sveta je oslava Boha a blaho stvorenia. Boh riadi najmä nebeské telesá podľa určitých zákonov (Iz 40, 26), takže nebesia zvestujú Božiu slávu. (Ž 19, 2) Boh riadi všetky národy (Dan 4, 32) a osobitne riadil a viedol židovský národ. V živote mnohých ľudí, ako napríklad Jozefa Egyptského, Mojžiša a i. zreteľne vidíme Božie riadenie. Aj osudy katolíckej Cirkvi ukazujú, ako Boh bezprostredne zasahoval. Často však Božie riadenie nemôžeme na prvý pohľad pochopiť; je to pre nás hádanka. Božie riadenie je pre nerozumných ľudí rovnako záhadné ako pravidelný chod ručičiek vežových hodín pre pozorovateľa, ktorý nemá poňatie o umení hodinárov. Ak vidíme spleť nití na rubovej strane koberca, pomysleli by sme si, že z tejto spleti nemôže vzniknúť nič dobré; a predsa je na líci krásny poriadok. Takto sa často stretávame aj s vecami, ktoré sa nám na prvý pohľad zdajú škodlivé. Boh však vie, ako s nimi naložiť tak, aby slúžili k jeho oslave i k nášmu dobru. Preto často voláme ako Dávid: „To sa stalo na pokyn Pána; vec v našich očiach obdivuhodná.“ (Ž 118, 23)

Na svete niet jediného človeka, o ktorého by sa Boh nestaral.

Je pravdepodobnejšie, že matka zabudne na svoje dieťa, než že Boh zabudne na nás. (Iz 49, 15) Boh sa stará aj o zvieratá a neživé tvory. Kristus hovorí, že Boh sa stará aj o nebeské vtáctvo, o poľné ľalie a poľnú trávu. (Mt 6, 25-30) Neexistuje stvorenie, na ktoré by sa nevzťahovala Božia prozreteľnosť, či už si to už ten tvor želá, alebo nie (sv. Aug.)

Boh sa stará najmä o tých, ktorí sú ponížení a nenávidení svetom.

Boh stvoril malého i veľkého, rovnako sa stará o všetkých. (Múd 6, 7) Áno, Boh je veľký aj v malých veciach. Svedčí o tom každá kvapka vody, ak ju pozorujeme mikroskopom, štruktúra tých najmenších rastlín a najmenších červov. Boh sa najradšej oslavuje prostredníctvom najmenších vecí. (1 Kor 1, 27) Nízko postavených ľudí, ako boli Jozef, Mojžiš, Dávid, Daniel a mnohých iných, Boh povýšil z poníženosti do najvyšších hodností; chudobným pastierom, nie farizejom, zvestoval skrze anjela narodenie svojho Syna; jednoduchých rybárov povolal za apoštolov; chudobnú pannu si vybral za matku; chudobným sa hlása evanjelium (Mt 11, 5); pokorným dáva svoju milosť. (Jak 4, 6) atď. Preto Dávid volá: „Kto je ako náš Pán, ktorý tróni na výsostiach a hľadá na ponížených.“ (Ž 113, 5) „Z prachu dvíha chudobného a zo smetiska povyšuje bedára a dáva mu sedieť vedľa kniežat, vedľa kniežat svojho ľudu.“ (Ž 113, 7-8)

Preto je blázon ten, kto si myslí, že Boh sa nestará o to, čo sa deje na zemi.

Nič sa v celom našom živote nedeje bez Božej vôle a bez Božieho dopustenia.

Preto Jozef povedal svojim bratom: „A nie vy ste ma sem poslali, lež Boh.“ (Gn 45, 8) Kristus hovorí, že aj vlasy na našej hlave sú spočítané, t. j. že Božia prozreteľnosť sa vzťahuje aj na tie najnepatrnejšie udalosti nášho života. (Mt 10, 30) Nič sa teda na svete nedeje náhodne. My však často nepoznáme príčiny mnohých udalostí, ale Boh, ktorý vie všetko, ich pozná. „Kto hovorí, že svet sa riadi náhodou, rúha sa Bohu.“ (sv. Efr.)

Nemožno však povedať, že Boh chce všetko, čo sa na svete deje. Ako by mohol najdobrotivejší a najsvätejší Boh chcieť, aby nás napríklad niekto zabil, okradol, zneuctil a pod.? Boh však mnohé zlá dopúšťa, t. j. nezabraňuje im, hoci by im mohol zabrániť. Toto dopustenie nie je žiadnym dovolením, lebo to čo niekto dovoľí, to aj schvaľuje. Boh dopúšťa zlo preto, lebo človeku dal slobodnú vôľu. Boh však dokáže aj zlo, ktoré dopúšťa, obrátiť na dobro.

Boh mení zlo, ktoré dopúšťa, na naše dobro.

Ved' Boh, ktorý nás nekonečne miluje (Jn 4, 16), má zaiste vo všetkom úmysel urobiť nás šťastnými. Preto nešťastia, pookušenia, ba dokonca aj ľudské hriechy obracia na naše dobro. (Gn 50, 20) Spomeňme si len napr. na Jozefa Egyptského; bol predaný a uväznený, ale to všetko slúžilo len na to, aby sa stal kráľom, aby zachránil celý národ pred smrťou od hladu a aby urobil šťastnými svojich príbuzných. Odvedenie Židov do zajatia slúžilo na to, aby pohania spoznali pravého Boha a budúceho Vykupiteľa. (Sol 13, 4) Veľké prenasledovanie prvých kresťanov slúžilo na to, aby sa kresťanstvo ešte viac rozšírilo; pohania sa divili stálosti kresťanov a premýšľali o podstate kresťanského náboženstva. Stráž pri Kristovom hrobe slúžila na to, aby sa zmŕtvychvstanie Spasiteľa ešte lepšie potvrdilo. Tomášova nevera nám prospela viac ako viera ostatných apoštolov (sv. Aug.) Petrov hriech ho mal pokoriť a naučiť zhovievavosti voči ostatným apoštolom. Judášova zrada napomáhala pri vykúpení ľudstva. Ako je teda zrejmé, aj diabol môže napomáhať k oslave Boha a k nášmu dobru. „Aké nepochopiteľné sú jeho súdy a nevyspytateľné jeho cesty!“ (Rim 11, 33) Čo je od Boha, to je dobre mienené, aj keby sa to spočiatku zdalo inak. To, čím by nám ľudia chceli uškodiť, Boh obracia na našu spásu.

6.3. Nábožný kresťan sa má preto v nešťastí odovzdať do Božej vôle.

Preto nás Kristus učil modliť sa k Bohu: „Buď vôľa tvoja ako v nebi, tak aj na zemi.“ Svätý Peter nás napomína: „Zverte mu všetky svoje starosti, lebo on sa o vás stará.“ (1 Pt 5, 7) Kto má čisté svedomie, môže volať ako Dávid: „Aj keby sa proti mne postavili šíky, moje srdce sa nezľakne.“ (Ž 27, 3) Predovšetkým sa nemáme trápiť a rozčulovať nad maličkosťami, ako napríklad ak nám nevyhovuje počasie. Zvlášť sa máme odovzdať do Božej vôle v ranách, ktoré nás postihnú a ktoré nemôžeme zmeniť, ako napríklad v chorobe, pri strate majetku, pri smrti príbuzných, pri prenasledovaní, v chudobe, v čase vojny a pod. Obzvlášť sa máme odovzdať do vôle Božej v hodine smrti. Ale žiaľ, mnohí nasledujú Krista len dovtedy, kým rozdáva chlieb, ale ak s ním majú piť kalich utrpenia, opúšťajú ho ako apoštoli na Olivovej hore. (Tom. Kemp.)

Kto sa v nešťastí s radosťou odovzdá do Božej vôle, nachádza pravý pokoj duše, veľkú dokonalosť a Božie požehnanie.

Odobzdanosť sa do Božej vôle vedie k pravej spokojnosti. Kríž vznikne len vtedy, ak sa kratšie brvno položí na dlhšie brvno. Dlhšie, smerujúce zhora nadol, znamená Božiu vôľu, kratšie, priečne, znamená vôľu človeka. Tým, že sa naša vôľa prieči Božej vôli, vzniká kríž, t. j. utrpenie a nespokojnosť. Keby sa to priečne brvno nekládlo naprieč kolmým brvnom, ale bolo by s ním rovnobežné, nevznikol by kríž. A keby sa človek podriad'oval Božej vôli, bolo by na zemi oveľa menej krížov a utrpenia, lebo človek by bol skutočne spokojný. Duša oddaná Bohu sa podobá magnetickej strelke kompasu, ktorá, ak smeruje k pólom, je pokojná, hoci by bol okolo nej nepokoj. (Rodr.) Človek odovzdaný do Božej vôle nepociťuje svoje utrpenie, lebo rád trpí, keďže vie, že toto utrpenie pochádza od Boha a z jeho svätej vôle. (M. Lat.) Takýto človek akoby viezol svoj kríž na voze, takže ho nemusí niesť. Ten, kto túto výhodu nepozná, musí svoj kríž namáhavo niesť. (sv. Dorot.) Kto sa najviac zrieka svojej vôle a usiluje sa čo najdokonalejšie plniť Božiu vôľu, veľmi skoro dospeje k najvyššej **dokonalosti**. (sv. Ter.) Lebo Bohu nemôžeme urobiť nič milšie, ako sa oddať Božej vôli. Toto odovzdanie sa je Bohu milšie ako každý pôst, každá prísnosť a každá obeť. (M. Lat.)

Človek odovzdaný do Božej vôle teda určite dosiahne večnú blaženosť. Podobá sa tým, čo sú na lodi a pohybujú sa len tým smerom, ktorým loď, a tak sa bezpečne dostanú do prístavu. (sv. Fr. Sal.) Áno, človek odovzdaný do Božej vôle už má **šťastie a požehnanie**. Istého roľníka, ktorého polia vždy rodili viac ako iné polia, sa sused spýtal, ako sa to stáva. On odpovedal: „Pretože mám vždy také počasie, aké si želám.“ Keď sa ho opýtal, ako to má chápať, odpovedal: „Vždy som spokojný s tým počasím, ktoré mi Boh posielal. Bohu sa to páči, a preto požehnáva moje polia.“ Uvažuj aj o tom, ako Boh požehnal Jóna.

Krásny príklad odovzdanosti do Božej vôle nám dal Kristus na Olivovej hore.

Kristus sa na Olivovej hore modlil: „Otče, nie moja vôľa, ale tvoja vôľa nech sa stane.“ (Lk 22, 42) Aj šľachetný trpiteľ Jón bol vo svojom súžení odovzdaný do Božej vôle. Mnohé milióny anjelov nachádzajú svoju blaženosť v plnení Božej vôle. Svätá Magdaléna z Pazzi hovorievala: „Keď sa mi dostane do rúk milosť, budem sa snažiť, aby sa mi dostala do rúk: „S radosťou by som znášala najkrutejšie muky a najhoršie utrpenie, keby som vedela, že je to Božia vôľa.“ Takto hovorili aj iní svätci.

Ako sa dá porovnať nešťastie nábožných a šťastie bezbožných v porovnaní s Božou prozreteľnosťou.

Nešťastie nábožných a šťastie bezbožných nás nesmie mýliť vo viere v Božiu prozreteľnosť, lebo tie sú len zdanlivé. „Šťastie tých, ktorí sa odievajú do purpuru, nie je často väčšie ako šťastie tých, čo sú ozdobení žezlom alebo odznakmi veliteľa v divadle.“ (Seneca) V hriechu človek napokon dospeje tak ďaleko, že nemá žiadnu radosť. (sv. Bern.)

I. Žiadnemu hriešnikovi sa skutočne nedarí dobre a nikomu, naozaj nábožnému, sa nedarí skutočne zle. K šťastiu totiž patrí vnútorná spokojnosť a tú má len skutočne zbožný človek, ale nie hriešnik.

Svet, t. j. bohatstvo, jedlo, pitie, zábavy, pocty atď. nás nemôžu naplniť pravým pokojom; pravý pokoj môžeme získať len verným plnením Kristovho učenia. Vnútorný pokoj a blaženosť, ktorá z neho vyplýva, je ovocím Ducha sv., ktoré vyrastá len z cností. (Ludov. Gran.) Ale kto má duševný pokoj, je skutočne bohatý, lebo nie je chudobným na najvznešenejšie dobrá. (sv. Amb.)

Bezbožníci nemajú žiaden pokoj; sú ako rozbúrené more, ktoré sa nedá utíšiť. (Iz 57, 20) Spravodlivý žije v ustavičnej radosťi, hoci by bol oblečený do handier a musel trpieť hladom. Je oveľa šťastnejší ako ten, kto sa zdobí diadérom a purpurou a utápa sa v rozkošiach. Veď radosť a veselosť nepochádza z veľkej moci, z množstva pokladov, z telesnej sily, zo vzácnych hostín a nádherného odevu, ani z iných podobných vecí, ale iba z cnosti a dobrého svedomia. (sv. Chryz.) Nie všetko je zlato, čo sa blyští.

II. Veď šťastie hriešnikov je len pomínutelné.

Hovorí sa, že „Boh nedáva stromom rásť do neba.“ Ako rýchlo sa pomínulo šťastie cisára Napoleona, ktorý pre uspokojenie svojich ambícií pripravil o život milióny ľudí. Hriešny človek sa podobá vysokému libanonskému cédru, ktorý je za niekoľko dní vyťatý a zmizne z dohľadu. (Ž 37, 36) Budova jeho šťastia stojí na piesku; príde príval a stavba sa zrúti. (Mt 7, 27) Šťastie hriešnika je ako hrieb, ktorý vyrastie za noc, ale rovnako rýchlo aj zahynie.

III. Náležitá odplata príde až po smrti.

Preto Kristus hovorí: Mnohí prví budú poslední a poslední prvími. (Mt 19, 30) Mnohý bohatý a vznešený človek bude na onom svete stáť pod tým, kto teraz stojí pred jeho dverami ako žobrák. Spomeň si na boháča a chudobného Lazára. „Boh pripravuje pre svojich iný život, oveľa krajší a šťastnejší ako je tento. Keby to tak nebolo, nebol by dopustil, aby toľko bezbožníkov žilo v samých radosťiach, a toľko spravodlivých žilo v samých trápeniach. Postaral by sa o to, aby bezbožní boli už tu náležite potrestaní a spravodliví náležite odmenení.“ (sv. Chryz.) Teraz sa bezbožní radujú a my sme zarmútení, ale potom to bude naopak: my sa budeme radosť a bezbožní budú zarmútení. (Tertul.)

IV. Hriešnik býva odmenený už tu na zemi za to málo dobrého, čo vykonal. Tak aj spravodlivý býva obyčajne už na zemi potrestaný za zlo, ktorého sa dopustil.

Preto Kristus hovorí: „Beda vám boháči, lebo už máte svoje potešenie,“ t. j. už máte svoju odmenu na zemi. (Lk 6, 24)

Ako sa dá hriech porovnať s Božou prozreteľnosťou?

Ani hriech a jeho dôsledky nás nemôžu mýliť vo viere v Božiu prozreteľnosť.

I. Za hriech a jeho následky nie je na vine Boh (Trident. koncil 6, 6), ale zneužívanie našej slobodnej vôle.

Boh stvoril človeka ako slobodnú bytosť, preto nebráni ani jeho slobodnému konaniu, ani keď je zlé! Boh má tiež mnoho dôvodov, prečo nebráni zlu. Keby totiž na svete neexistovalo žiadne zlo, človek by nemal príležitosť konať dobro; a keby si človek nikdy nemohol vybrať medzi dobrom a zlom, ale musel by konať ako stroj, nemohol by byť odmenený za vykonané dobro. Spomeň si na podobnosť o kúkoli a pšenici. (Mt 13, 24) Boh by nikdy nedopustil zlo, ktoré je dôsledkom zneužívania ľudskej slobody, keby nemohol zlo obrátiť na dobro. (sv. Aug.)

II. Boh vo svojej múdrosti obracia aj hriech na dobro.

Jozef Egyptský právom povedal svojim bratom: „Mysleli ste si o mne zlé, ale Boh to obrátil na dobré.“ (Gn 50, 20) Aj Judášovu zradu Boh obrátil na dobro; napomáhala pri vykúpení ľudstva. „Boh považuje za lepšie obrátiť zlo na dobro, ako nepripustiť žiadne zlo.“ (sv. Aug.) Včela robí med aj z jedovatých rastlín; hrnčiar robí nádherné nádoby aj zo zlej hlíny. Podobne je to aj u Boha.

III. Koniec koncov nám neprislúcha hľadať skryté Božie úmysly; my, úbohé stvorenia, sa pred nimi musíme pokloniť a s bážňou a úctou sa im podriaďiť.

To, čo platí o hriechu, platí aj o následkoch hriechu, totiž o pozemských trápeniach.

7. KREŠŤAN V UTRPENÍ

Človek môže trpieť: na tele, na duši alebo na oboch naraz. Apoštoli pri svojom bičovaní trpeli na tele. (Sk 5, 41) Jozefovi bratia trpeli na duši, keď ich Jozef tak ťažko skúšal. (Gn 42, 21) Jób trpel, keď ho Boh skúšal, na tele i na duši.

Utrpenie môže byť buď zavinené, alebo nezavinené. Utrpenie márotnatného syna bolo dôsledkom jeho hriechov. Jozef Egyptský a Jób trpeli nevinne. Ale aj nezavinené utrpenie je zavinené dedičným hriechom.

7.1. Bez utrpenia nikto nedosiahne večnú blaženosť, lebo nikto nie je korunovaný, kto najskôr nebeží závod. (2 Tim 2, 5)

Že cesta do neba je cestou utrpenia, naznačil Kristus tým, že na Olivovej hore, kde začal trpieť, aj vystúpil do neba. Všimnime si aj Kristove slová k dvom učeníkom, ktorí išli do Emauz: „Či nemal Kristus toto všetko vytrpieť, a tak vojsť do svojej slávy? (Lk 24, 26) Nikto nezíska kráľovstvo bez boja a víťazstva; to isté platí aj o nebeskom kráľovstve. Preto Kristus hovorí: „Kto nevezme na seba svoj kríž a nenasleduje ma, nie je ma hoden.“ (Mt 10, 38) Cesta do neba je drsná. Budúce stavebné kamene nebeského Jeruzalema sa musia tu okresať. (sv. Fr. Sal.) Ak sa má ľan, ktorý rastie na zemi, premeniť na biele plátno, musí sa trepať, česať, polievať, napínať; tak aj my musíme veľa trpieť, kým sa staneme podobní bieloskvúcemu plátnu (sv. Rup.) Pšeničné klasy by neboli na nič, keby z nich mlatec nevymlátil pšenicu; tak ani my nemáme pravú cenu bez utrpenia. Utrpením z nás Boh robí anjelov. (Kresc. Hohn. v. Kaufb.) Ak by sme chceli byť spasení bez utrpenia, podobali by sme sa človeku, ktorý vystiera ruku po nejakom tovare, ale nechce zaň zaplatiť. (Tertul.) Ak nechceš trpieť, je to znamenie, že nechceš byť spasený. (Gerson.)

Preto sú dokonalosť (svätosť) a utrpenie nerozlučne spojené. A preto tiež niet dobrého skutku bez prekážok; niet cnosti bez boja.

Boh nenechá žiadneho spravodlivého človeka bez utrpenia.

Boh koná ako lekár: tým, u ktorých stratil všetku nádej na uzdravenie, dovolí jesť všetko; ale tým, ktorým ešte môže pomôcť, zakáže mnohé jedlá a dá im lieky. „Ako je mlieko pokrmom dojčiat, tak sú protivensťvá pokrmom vyvolených.“ (sv. Vinc. Fer.) Ktorý svätec bol korunovaný bez utrpenia? Hľadať a zistiť, že každý z nich znášal kríž a utrpenia. (sv. Hieronym) Boh určil pre svojich vyvolených meč v srdci na zemi a korunu na hlave v nebi. (A. Stolz.) Koho Boh chce presadiť do svojej ríše, toho vykopáva za živa so všetkými koreňmi z tejto zeme.

Ale Boh nenechá trpieť spravodlivého bez akejkoľvek útechy. Boh je ako matka, ktorá chorému dieťaťu ukazuje krásne obrázky, aby necítilo svoju bolesť. „Boh vplieta utrpenie a radosť do života svojich vyvolených podivuhodným spôsobom.“ (sv. Chryzostom) Vidíme to už v živote Matky Božej. Aký to bol smútok, keď ju chcel Jozef opustiť; ale aká radosť, keď ju Boh zachránil prostredníctvom anjela, ktorého k Jozefovi poslal; aká bolesť, keď nikde v Betleheme nenašla príbytok, ale aká radosť, keď sa pastieri klaňali dieťaťu a rozprávali, ako sa im ukázal anjel. Aká radosť opäť, keď prišli traja králi so svojimi darmi a rozprávali o zázračnej hviezde; ale aká bolesť hneď potom, keď sa rozšírila správa o zamýšľanom Herodesovom vraždení a keď ich anjel vyzval, aby utiekli do Egypta. Aká bolesť, keď tri dni nemohla nájsť Krista; aká radosť hneď potom, keď videla, ako sa zákonníci čudujú múdrosti dieťaťa. Aká bolesť, keď videla trpké Kristovo umučenie; ale aká radosť po jeho zmŕtvychvstaní.

7.2. Každé utrpenie je od Boha (Am 3, 6) a je znakom Božej lásky.

Boh sám neposiela utrpenie, ale ho dopúšťa, preto nie je proti jeho vôli.

Spravidla vidíme, že čím viac dobrá človek koná, tým viac utrpenia na neho dolieha. Spomeňme si na Tobiáša, na Jóba. Utrpenie sa zdá byť akoby **odmenou za konanie dobrých skutkov**. „Utrpením Boh odmeňuje službu tých, ktorí ho milujú.“ (sv. Alojz) Boh ponúka svojim zbožným služobníkom utrpenie za konanie dobrých skutkov. Utrpenie je vzácnym majetkom pre večnosť. (Meh.) Už to, že môžeme niečo vytrpieť kvôli Bohu vôľu, je samo osebe veľkou odmenou. (sv. Ján z Kríža) Utrpenie je dar nášho nebeského Otca. (sv. Terézia) Koho Boh nechá trpieť, tomu dáva viac ako tomu, komu dal moc kriessť mŕtvych. (sv. Ján z Kríža)

Rodičia často trestajú svoje deti, aby ich odnaučili od rôznych nerozvážností. Ak vidia tieto nerozvážnosti u cudzích detí, neberú na ne ohľad, lebo sa o tieto cudzie deti nestarajú. Tak je to aj s Bohom. Deti, ktoré Boh miluje, sú často pokarhané utrpením.“ (A. Stolz.) Preto Rafael hovorí Tobiášovi: „A pretože si bol Bohu milý, bolo potrebné, aby ťa skúsilo pokušenie.“ (Tob 12, 13) A svätý Pavol hovorí: „Lebo koho Pán miluje, toho tresce, a šľahá každého, koho prijíma za syna.“ (Heb 12, 6) „Zlato a striebro sa skúša v ohni, ale ľudia príjemní (Bohu) v peci poníženia.“ (Sir 2, 5) Všetci svätci našej Cirkvi museli trpieť; čím väčší svätec, tým viac trpel. Mária, Božia Matka, musela trpieť najviac; ona je „kráľovnou mučeníkov.“ Aj apoštoli museli nesmierne trpieť. Peter a Pavol z väzenia takmer nevychádzali. „Azda niet istejšieho znamenia, že niekto patrí do počtu vyvolených, ako keď musí pre svoj skutočne kresťanský život veľa trpieť a znášať.“ (sv. Alojz.) Preto svätý Augustín hovorí: „Niet väčšieho nešťastia ako šťastie hriešnikov.“ A opäť: „Ak niet žiadneho kríža, je to veľký kríž.“ Ustavičné šťastie je nešťastím. Kto netrpí teraz, bude trpieť na onom svete.

Boh však nezosiela utrpenie, ktoré by sme nemohli zniesť.

Svätý Pavol hovorí: „Ale verný je Boh, ktorý nedopustí, aby ste boli pokúšaní nad to, čo môžete zniesť.“ (1 Kor 10, 13) Aj ten najvzdelanejší človek vie, čo dokáže ťažné zviera, a netrápi ho nad jeho sily. A či by nám Boh naložil viac, ako môžeme uniesť? Ani hrnčiar nenecháva vyrobenú nádobu príliš dlho v peci, aby nepraskla. (sv. Efr.) Ten, kto hrá na nástroji, nenapína príliš struny, aby nepraskli, ale ani ich nenapína príliš málo, lebo by nemohol hrať. Tak robí s ľuďmi aj Boh: nenecháva ich ani úplne bez utrpenia, ani im nenakladá príliš mnoho utrpenia. (sv. Chryz.) Ako lekár nedáva chorému taký silný liek, ktorý by chorého zničil, tak aj náš nebeský lekár vie odmerať liek utrpenia tak

presne, aby presne zodpovedal sile spravodlivého. (Ludov. Gran.) Mnohí ľudia nemajú utrpenie, ale sami si ho spôsobujú, lebo prikladajú veľkú váhu tomu, čo by nemali vážiť. (Suso) Je znakom zbabelosti veľa nariekať v utrpení.

Boh posielal utrpenie na hriešnika, aby ho polepšil a zachránil pred večnou smrťou. Preto obrátenie: márnratný syn, keď bol v núdzi, Jonáš v bruchu ryby, Manasses v babylonskom zajatí (2 Krn 35), svätý František Borgia pred mŕtvolou svojej priateľky, cisárovnej Izabely. Boh je ako otec, ktorý neposlušným deťom pripomína svoje príkazy bičom. (sv. Baz.) Boh je ako lekár, ktorý reže a páli, aby uzdravil a zachránil pred smrťou. (sv. Aug.) Šaty, ktoré sú veľmi zaprášené, zbije palicou; tak Boh pozemským utrpením bije ľudí plných hriechu. (sv. Tom. Vil.) Utrpenie najprv pôsobí tak, že hriešnik si znechutí pozemské veci; utrpenie ako žlč mu spôsobuje, že všetky radosti sveta sú mu trpké. Preto Boh dopustil, aby sa Židom v Egypte dostalo toľko utrpenia, aby tým viac túžili po zasľúbenej zemi. Tak aj nás Boh navštevuje utrpením a súžením, aby sme stratili radosť a potešenie v tomto slzavom údolí a ešte viac hľadali nebo. Hriešnik v utrpení vidí ďalej svoju opustenosť a utieka sa k modlitbe. Utrpenie učí modlitbe. „Utrpenie, ktoré nás ťaží, nás núti hľadať Boha.“ (sv. Greg. Vel.) Ak sme trestaní, poznávame seba a svoju hriešnosť. (sv. Greg. Vel.) Ako stromy po zime kvitnú a prinášajú ovocie, tak človek po utrpení. (sv. Bonav.)

Utrpenie je teda, aj keď je nepríjemné, najistejšou cestou do neba. (sv. Terézia)

7.3. Boh zosiela na hriešnika utrpenie, aby ho polepšil a zachránil pred večnou smrťou.

Preto sa obrátil: márnratný syn, keď bol v núdzi, Jonáš v bruchu ryby, Manasses v babylonskom zajatí (2 Krn 35), sv. František Borgia pred mŕtvolou svojej priateľky, cisárovnej Izabely.

Boh je ako otec, ktorý neposlušným deťom pripomína svoje príkazy metlou. (sv. Baz.) Boh je ako lekár, ktorý reže a páli, aby uzdravil a zachránil pred smrťou. (sv. Aug.) Veľmi zaprášené šaty sa vyklepávajú palicou; tak Boh pozemským utrpením vyklepáva ľudí plných hriechu. (sv. Tom. Vill.) Utrpenie najprv pôsobí tak, že sa hriešnikovi sa zhnusia pozemské veci; utrpenie mu ako žlč spôsobí, že všetky radosti sveta sú mu horké. Preto Boh dopustil na Židov v Egypte toľko utrpenia, aby tým viac túžili po zasľúbenej zemi. Tak aj nás Boh navštevuje utrpením a súžením, aby sme stratili radosť a potešenie v tomto slzavom údolí a ešte viac hľadali nebo. Hriešnik v utrpení vidí aj svoju bezmocnosť a utieka sa k modlitbe. Núdza vedie k modlitbe. "Utrpenie, ktoré nás ťaží, nás núti hľadať Boha. Keď sme trestaní, spoznávame seba samých a svoju hriešnosť." (sv. Gregor Velký) Ako stromy kvitnú a prinášajú ovocie po zime, tak aj človek po utrpení. (sv. Bonav.)

Utrpenie je teda síce nepríjemné, ale je to najistejšia cesta do neba. (sv. Terézia)

Boh zosiela na hriešnika najmä telesné choroby, aby uzdravil jeho dušu. (sv. Iz.)

U mnohých ľudí telesná choroba skutočne viedla k uzdraveniu duše; tak napríklad u svätého Františka z Assisi (1226) a u svätého Ignáca z Loyoly. Chorobou tela Boh lieči chorobu duše.“ (sv. Gregor Velký) „Ťažká choroba robí dušu triezvou.“ (Sir 31, 2)

Bolestivou chorobou Boh klope na srdce človeka, aby mu ho otvoril. (sv. Greg. Vel.) Aj nežná matka dáva dieťaťu horký liek, aby ho uzdravila. Tak to robí aj Boh s hriešnikom. Trestá ho na tele, aby tak zachránil jeho dušu. Ľudia sú však takí nerozumní, že to, čo pochádza z Božieho milosrdenstva, považujú za dielo Božieho hnevu. (sv. Mária Lataste.) Vždy sa radujem, keď vidím, že hriešnik je chorý, lebo choroba vedie k Bohu. (sv. Ignác z L.)

7.4. Boh zosiela na spravodlivého utrpenie, aby ho skúšal, či miluje Boha viac ako stvorenia.

Jób, ktorý vždy žil bohoboje, stratil všetok majetok, svoje deti, svoje zdravie a ešte sa mu vysmievala jeho manželka a priatelia. Tobáš s ohrozením vlastného života pochovával mŕtvych, a v dôsledku svojej dobročinnosti stratil zrak, nemohol nič zarobiť a schudobnel. Tak Boh skúša. Práve v búrke sa ukáže, či je strom silný; a v utrpení sa človek sa pozná, či je človek naozaj spravodlivý. (sv. Aug.) Voňavé rastliny vydávajú najviac vône vtedy, keď ich rozmiaždime; podobne je to i s cnostnými, tak je to aj s cnostným človekom. (sv. Bonav.)

Boh nám zvyčajne berie to, čo je nám najdrahšie. Jakubovi vzal miláčika Jozefa a Abrahámovi prikázal obetovať jeho jediného syna Izáka. Boh nám berie aj to, čo nám škodí. Boh koná ako otec, ktorý napriek všetkému plaču vytrhne svojmu dieťaťu z rúk nôž, ktorým by sa mohlo podrezať. (sv. Aug.)

Zároveň však utrpenie prináša spravodlivým veľký úžitok: slúži im na odčinenie trestu za ich hriechy už na zemi; očisťuje ich od mnohých nedokonalostí, rozmnožuje ich silu na konanie dobra, ich lásku k Bohu, ich horlivosť v modlitbe, často aj ich pozemské šťastie a napokon aj ich zásluhy pre nebo.

Utrpením si odpýkávame tresty za hriechy. Preto sa svätý Augustín modlil: „Pane, tu páľ, tu rež, tu krájaj, len vo večnosti ma ušetri!“ Považuj sa za šťastného, že môžeš vymeniť bolestné tresty očistca za pozemské utrpenie. (sv. František Xav.)

Utrpenie nás očisťuje od nedokonalostí. Boh je ako vinohradník. „Každú ratolesť, ktorá prináša ovocie, očisťuje, aby prinášala viac ovocia.“ (Jn 15, 2) Ako pravé zlato vychádza z pece očistené, tak z utrpenia vychádza spravodlivý človek. Boh nás očisťuje, ako sa čistí zlato (Zach 13, 9), ako je čistejšie preosiata obilie, tak je čistejší spravodlivý človek, ktorý trpel. Ako rozbúrené more vyvrhuje nečistotu, tak aj spravodlivý človek, keď ho trápi utrpenie. Čím je

mydlo pre telo, tým je utrpenie pre dušu. Ostrý pilník sníma hrdzu, takže sa železo leskne. (sv. Fr. Sal.) Utrpenie je ako pilník a kefa.

Utrpenie **rozmnožuje našu silu**. „Utrpením sa človek stáva silnejším, ako má strom pevnejšie korene búrkami.“ (sv. Chryz.) Človek sa utrpením stáva silnejším, ako sa železo pod kladivom stáva pevnejším. Aj ten, kto viac pracuje, má väčšiu fyzickú silu. Svätý Pavol o sebe hovorí: „keď som slabý, vtedy som silný.“ (2 Kor 12, 10) Utrpením sa stávame silnejšími, lebo náš nepriateľ stráca svoju silu. (sv. Bern.)

Utrpenie rozmnožuje našu **lásku k Bohu**. Tak ako vody stále viac a viac zdvíhali Noemovu archu k nebu, tak v spravodlivom človeku skrze utrpenie neutícha láska k Bohu, ale ešte viac sa rozmáha. (sv. Fr. Sal.) Je to preto, lebo trápenie úplne ničí naše prilnutie k pozemským veciam, teda lásku k tomuto svetu. Preto sa sv. Augustín modlil: „Prosím ťa, ó Pane, urob mi všetko horkým, aby si jedine ty bol sladký pre moju dušu.“ Utrpenie znásobuje aj našu vďačnosť Bohu; človek totiž dokáže oceniť zdravie a iné Božie dary, až keď ich stratí. Utrpenie nás pokoruje. Je veľmi potrebné, aby bol spravodlivý skúšaný skrze zlo, aby ho jeho cnosti neurobili pyšným. (sv. Izid.)

Utrpenie rozmnožuje našu **horlivosť v modlitbe**. Núdzou učí modliť sa. Vidíme to na apoštoloch v loďke počas morskej búrky. Dávid sa najviac modlil, keď bol prenasledovaný; jeho žalmy sa v Cirkvi dodnes modlia. Dlhý kľud robí človeka bezstarostným a nedbalým. Ak voda nemôže tiecť, hnije a ryby v nej zmalátnejú; tak aj duša, ak ju nepohne utrpenie, je lenivá v dobrom a pomaly stráca cnosti. (sv. Ambróz) Ak sa ryba nenasolí, hnije; ak sa kôň nepobáda ostrohou, ide voľne; tak je to aj s človekom, ak nič netrpí.

Utrpenie často rozmnožuje aj naše **pozemské blaho**. Jozef by sa nikdy nestal kráľom, keby nebol predaný a uväznený. Jóbovi, pretože bol taký trpezlivý, Boh opäť všetko vynahradil. Boh raní, ale hneď hojí. (Tob 12, 2) Tým, ktorí Boha milujú, sa každý zármutok mení na radosť. (Jn 16, 20)

Utrpenie napokon rozmnožuje aj našu **budúcu blaženosť**. Boh preto dopustil na úbohého Lazara toľko utrpenia, aby ho mohol po smrti osláviť. (sv. Greg. Vel.) „Toto naše dočasné a ľahké súženie prinesie nám nesmierne veľkú váhu večnej slávy.“ (2 Kor 4, 17) So spravodlivými je to ako s drahokamami; brúsením nadobúdajú krásu. Spravodlivý dozrieva pre nebo utrpením tak, ako klas dozrieva slnečným teplom. (sv. Ignác L.) Čím viac trpíme na tomto svete, tým väčšia bude naša odmena na druhom svete (sv. Hieronym) Ak patríš k tým, ktorí trpia, patríš aj k vyvoleným. (sv. Aug.) „**Tým, čo milujú Boha, všetko slúži na dobré.**“ (Rim 8, 28) „Nechaj sa viesť Bohom, ako je to len možné, lebo on nedopustí, aby sa ti stalo to, čo by ti neprosperovalo, hoci to nevidíš.“ (sv. Aug.) Čím je pre vinič orezávanie, tým je pre človeka utrpenie. Čím je pre železo kladivo, tým je pre človeka nárek.

7.5. Utrpenie teda nie je skutočné zlo, ale Božie dobrodenie, lebo napomáha k nášmu časnému i večnému blahu.

Ktorý roľník by považoval za nešťastie, keby na jeho pole spadlo krupobitie diamantov a zničilo mu úrodu? Tak je to aj s utrpením, ktoré Boh posielal; nič nimi nestrácame, ale ešte získavame. (Wen.) To, čo považujeme za nešťastie, je liekom. (sv. Hieronym) Boh, ktorý nás nekonečne miluje, má vo všetkom len úmysel urobiť nás šťastnými. (sv. Fr. Bor.) Niet väčšieho zla ako hriech. (sv. Greg. Naz.) Utrpením akoby nám bol udelený osobitný druh sviatosti, a to viditeľné znamenie neviditeľnej milosti. (sv. Mecht.) Aj tu platí príslovie: „V kríži je spása.“

Preto nás utrpenie nikdy nesmie urobiť skutočne nešťastnými; napriek všetkému utrpeniu človek môže byť mimoriadne šťastný. Dokazuje to život Jába i Tobiáša. Aj svätý Pavol vo svojom utrpení volá: „Mám hojnú radosť vo všetkých našich súženiach.“ (2 Kor 7, 4)

7.6. Preto máme byť v súžení trpezlivými a odovzdať sa do vôle Božej. Ba máme sa z utrpenia radowať a ďakovať zaňho.

Máme povedať ako Jób: „Ako sa Pánovi ľúbilo, tak sa stalo; buď požehnané meno Pánovo“³ (Jób 1, 21), alebo ako Kristus na Olivovej hore: „Nie moja vôľa, ale tvoja vôľa nech sa stane.“ (Lk 22, 42) Máme konať ako rozvážny chorý, ktorý sa ochotne podriaďuje príkazom dobrého lekára. Alebo máme konať ako múdry počestný, ktorý ochotne nasleduje skúseného sprievodcu, ak je cesta preňho náročnejšia. Boh nám totiž uľahčil znášanie utrpenia nielen svojím príkladom, ale aj tým, že nám prisľúbil večnú odmenu.“ (Lev XIII.) Z núdze teda máme konať cnosť. (sv. Fil. Ner.) Spomeňme si, ako sa apoštoli radovali z utrpenia. (Sk 5, 11) Kresťan by sa mal radowať z utrpenia ako remeselník, ktorý má veľa práce a vie, že ňou veľa získa. (sv. Chryz.) Roľník sa v pote raduje na žatvu; obchodník si nevšíma nepríjemnosti námornej plavby v nádeji na bohatý zisk; tak aj kresťan sa má v utrpení radowať z budúcej odmeny. (sv. Chryz.) Keby tak kameň mal rozum, radowal by sa, že sa zmení na nádhernú sochu kráľa; tým viac sa my máme radowať z toho, že utrpenie nás zošľachtuje. (Korn. a L.) Utrpenie treba uchopiť tak, ako sa chytá žihľava; nie jemne a bojzливо, ale pevne a mužne; vtedy nám neuškodí. V utrpení sa nesmieme rozbiť ako sklo pri prvom údere. (sv. Chryz.) Preto aj pri najmenšom utrpení hovor: „Sláva Otcu i Synu i Duchu Svätému“ atď.

Bohužiaľ však mnohí ľudia v utrpení reptajú a sú netrepeľiví. „Ak od nás niekto žiada požičanú vec späť, ďakujeme mu; ale ak to žiada Boh, reptáme. (sv. Fr. Borg.) Mnohí ľudia sú ako vojaci, ktorí chcú slúžiť Bohu len v mieri, ale vo vojne utekajú. Kto je v súžení netrepeľivý, trpí dvojnásobne a uráža Boha. Kto je netrepeľivý, je ako ryba, ktorá sa chytila na udicu a najradšej by sa odtrhla; tým sa poraní ešte viac. Nie je však hriechne v súžení plakať alebo

³ V novom preklade Písma sv. (SSV., 1995) čast: „Ako sa Pánovi ľúbilo, tak sa stalo“, chyba

byť smutný; veď aj Kristus plakal a bol zarmútený na Olivovej hore. Nezúfaj v utrpení, lebo po bolesti prichádza radosť.

Trpezlivým znášaním utrpenia rýchlo dosiahneme veľkú dokonalosť a zhromaždíme si veľké zásluhy.

Ak sa v nepriaznivých životných situáciách trpezlivo odovzdáme do Božej vôle, budeme sa v duchovnom živote pohybovať vpred rovnako rýchlo ako loď na mori, ktorá sa pohybuje po prúde alebo po vetre. (Wen.) Kto sa vo svojich utrpeniach trpezlivo odovzdáva do Božej vôle, letí Bohu naproti. (Alvarez) „Blahoslavený je človek, ktorý znáša pokušenia, lebo keď bude skúšaný, dostane korunu⁴ života. (Jak 1, 12)

Podľa toho, ako ochotne človek znáša utrpenie, možno poznať, ako ďaleko ten človek pokročil v dokonalosti.

Sladkú vôňu kadidla spoznáme, keď ho zapálime; cnosť človeka spoznáme v utrpení. (sv. Greg. Vel.) Aj statočnosť bojovníka sa nepozná v mieri, ale vo vojne. (sv. Chryz.) Hriešnik v utrpení reptá; začiatočník smúti, ale hneď to oľutuje; pokročilý sa zľakne, ale hneď sa osmelí a chváli Boha; dokonalý utrpenie nielen očakáva, ale mu ide statočne v ústrety. (sv. Fr. Sal.) Ten, kto dosiahol dokonalosť, nikdy neprosí Boha, aby ho oslobodil od pokušenia a utrpenia, lebo po ňom túži a váži si ho tak, ako si svetáci vážia bohatstvo, zlato, drahé kamene. (sv. Terézia) Pre spravodlivého nie je utrpenie súžením, ale radosťou. (Hugo.) Preto svätá Terézia a mnohí iní zvykli hovoriť: „Pane, trpieť alebo zomrieť.“ „Kto vie bozkávať Božiu ruku, či už udeľuje dobrodenie, alebo trestá, ten dosiahol vrchol kresťanskej dokonalosti a nachádza svoje blaho v Bohu.“ (sv. Fr. Sal.)

8. O ANJELOCH

8.1. Anjeli sú len duchovia, ktorí môžu na seba vziať viditeľnú podobu.

Anjeli sú duchovia (Heb 1, 14) a nemajú telo. (sv. Greg. Naz.) Anjeli majú iba ducha, ale ľudia majú zároveň ducha aj telo. (sv. Greg. Vel.)

Anjeli však môžu na seba vziať viditeľné telo. (sv. Greg. Vel.) Tak napríklad archanjel Rafael, sprievodca mladého Tobiáša, na seba vzal podobu vznešeného Žida Azariáša. (Tob 5, 13) Pri hrobe zmŕtvychvstaného Vykupiteľa sa anjeli zjavili v podobe mládenca (Mk 16, 5), pri nanebovstúpení Pána do neba v podobe mužov. (Sk 1, 10)

Telo anjelov je len zdanlivé. Nie je spojené s duchom, ako je ľudská duša spojená s telom; toto zdanlivé telo je len ako nejaký závoj, ktorým je anjel zahalený, ale ktoré hneď zmizne, len čo anjel vykonal svoju zvláštnu úlohu.

Anjeli sú vznešenejší ako ľudia, lebo majú veľké poznanie a veľkú moc.

Anjeli svojou dokonalosťou prevyšujú všetky stvorenia, ktoré Boh stvoril. (sv. Aug.) Kristus povedal, že ani anjeli nepoznajú deň a hodinu posledného súdu (Mt 24, 36); anjeli teda vedia viac ako ľudia. Anjeli majú veľkú **moc**; preto ich Písmo sv. často nazýva „mocnosťami a silami.“ (1 Pt 3, 22) Anjel smrti zahubil v Egypte všetkých prvorodencov. Iný anjel spôsobil, že v tábore kráľa Sennacheriba, ktorý sa rúhal pravému Bohu, zomrelo za jednu noc takmer 200.000 asýrskych vojakov. (Iz 37) Anjeli majú zvláštnu moc nad živlami; vyplýva to z toho, že Boh pôsobí prostredníctvom vyšších síl na nižšie. Anjeli majú zvláštnu moc nad ohňom; preto anjel ochránil troch mladíkov v Babylone v ohnivej peci. (Dan 3, 49) Anjeli majú zvláštnu moc nad vodou; preto anjel pohol vodou v rybníku a spôsobil, že ten, kto po rozvírení vody prvý zostúpil do rybníka, ozdravel. (Jn 5, 4) Anjeli majú zvláštnu moc nad vzduchom; preto anjel bleskurýchlo preniesol proroka Habakuka k Danielovi do jamy levovej, aby mu priniesol pokrm. (Dan 14, 35) Niečo podobné sa stalo diakonovi Filipovi, keď krstil komorníka. (Sk 8, 39) Anjeli majú zvláštnu moc nad zemou; preto sa zem otriasla, keď anjel zostúpil k hrobu, z ktorého Kristus vstal z mŕtvych. (Mt 28, 2)

Boh stvoril anjelov na svoju česť a chválu a na svoju službu ako aj pre ich večnú blaženosť.

Anjeli **oslavujú Boha**. Keďže zo všetkých stvorení sú Bohu najpodobnejší, najviac v nich žiari Božia dokonalosť. Ako je krásny obraz robí česť maliarovi, tak aj anjeli, tieto prekrásne podobizne Božie, robia česť Bohu. Oni aj oslavujú Boha v nebi svojimi neustálymi chválospevmi. Anjeli sú stvorení aj na **službu Bohu**. Všetci anjeli sú služobní duchovia, lebo sú poslaní od Boha, aby pomáhali ľuďom dosiahnuť večnú blaženosť. (Heb 1, 14) Už ich meno naznačuje, že sú služobníci Boží, lebo „anjel“ znamená to isté ako „posol.“ Uvažuj aj o tretej prosbe modlitby Otčenáš.

Aj zlí anjeli oslavujú Boha; Boh totiž obracia ich konanie na svoju slávu a naše dobro. Goethe správne nazýva satana „silou, ktorá stále chce len zlo, ale stále spôsobuje len dobro.“

Počet anjelov je mimoriadne veľký.

Daniel opisuje Boží trón a hovorí: „Tisíce tisícov mu slúžili a desaťtisíckrát stotisíc stálo pred ním.“ (Dan 7, 10) Písmo sv. hovorí o zástupoch vojska nebeského. (Lk 2, 13; 3 Kr 22, 19; 2 Krn 18, 18) A Kristus na Olivovej hore hovorí, že Boh mu mohol poslať na pomoc viac ako 12 légií (12 x 6000) anjelov (Mt 26, 53) Počet anjelov preyšuje počet všetkých hmotných bytostí (sv. Tom. Akv.), a teda aj počet všetkých ľudí, ktorí kedy žili a budú žiť. „Počet anjelov je väčší ako počet nebeských hviezd, morského piesku a listov na stromoch. (sv. Dion. Areop.)

⁴ V novom preklade Písma sv. (SSV., 1995) je: „... dostane veniec života.“

Všetci anjeli nie sú rovnako dokonalí; existuje deväť anjelských chórov alebo zborov.

Aj medzi služobníkmi Cirkvi je istý poriadok, ktorý sa riadi podľa jednotlivých úradov: najvyššou hlavou Cirkvi je pápež; ten má po svojom boku 70 kardinálov; pápežom vyslaní biskupi spravujú diecézy a ich pomocníci, duchovní správcovia, riadia jednotlivé obce. Niektorí anjeli Boha hlavne oslavujú, iní mu hlavne slúžia. (Dan 7, 10) Najbližšie k Božiemu trónu sú **seraffni**, t. j. horiaci, lebo tak povediac horia láskou k Bohu; po nich nasledujú **cherubfni**, ktorí sa zase vyznačujú veľkým poznaním. Vo svätom Písme sú uvádzaní aj **archanjeli**, najmä Michal (ktorý bojoval proti pyšným anjelom v nebi), Gabriela (ktorý ohlásil narodenie Krista a Jána Krstiteľa), Rafael (sprievodca Tobiáša)

Samozrejme, že aj medzi padlými anjelmi sú rozličné stupne (Ef 6, 12), pretože zo všetkých deviatich chórov anjeli padli.

8.2. Všetci stvorení anjeli boli na začiatku Bohu milými. Ale mnohí zhrešili, a preto boli Bohom naveky zavrhnutí do pekla. (2 Pt 2, 4)

Všetci anjeli mali od začiatku v sebe Ducha Svätého. Keď ich Boh stvoril, dal im milosť posväcujúcu. Mohlo sa o nich povedať to, čo o ľuďoch: „Božia láska sa v nich rozliala skrze Ducha Svätého, ktorý im bol daný.“ (sv. Aug.) Keďže však Boh nekorunuje nikoho, kto najprv nebojoval (2 Tim 2, 5), podrobil všetkých anjelov skúške, aby si za odmenu zaslúžili večnú blaženosť. Boh s ním učinil rovnako ako neskôr s ľuďmi. V tejto skúške však mnohí anjeli zlyhali a stratili Ducha Svätého a s ním aj milosť posväcujúcu. (Jn 8, 44) Chceli sa totiž **vyrovnať Bohu**. Prorok Izaiáš naráža na ich hriech a hovorí: „Ako si padla z neba, žiarivá zornička, ... kto si si v srdci hovoril: „do nebies vystúpim, až nad Božie hviezdy vyvýšim svoj trón ... prirovnám sa Najvyššiemu ... lenže do podsvetia si zvrhnutý.“ (Iz 14, 12) V nebi povstal veľký boj. **Michal a jeho anjeli** bojoval s drakom a jeho anjelmi. A drak bol zvrhnutý a s ním aj jeho anjeli; a už nebolo pre nich miesto v nebi.“ (Zjv 12, 7-9) Keď dobrí anjeli bojovali so zlými anjelmi, volali na nich: „Kto je ako Boh?“ (Hebr. Mi-cha-el) Zlí duchovia však nie sú všetci neustále v pekle; mnohí sú aspoň občas v našom svete (Ef 2, 2), kde, samozrejme, trpia pekelné muky. „Diabol, ktorý v nebi stratil svoje miesto, bol podobný psovi v gréckej bájke, ktorý stratil mäso, lebo chcel chytiť tieň mäsa vo vode.“ (sv. Asterius) Padlí anjeli sa nazývajú diabli alebo zlí duchovia, ich vodca Satan, tiež lucifer, t. j. nositeľ svetla, keďže bol pravdepodobne z najvyšších anjelov. To, že zlí duchovia majú vodcu, vyplýva z Kristových slov, ktorý pri večnom súde povie zavrhnutým: „Odíďte... do večného ohňa, ktorý je pripravený diablu a jeho anjelom.“ (Mt 25, 11) Počet padlých anjelov je menší ako počet tých, ktorí zostali verní. (sv. Tom Akv.) Pád anjelov mal preto také zlé následky, lebo boli najprv tak vysoko postavení. Pád z vyššieho poschodia je vždy horší. V deň súdu budú súdení aj zlí anjeli a ich zloba a trest budú odhalené celému svetu. (Jud 1, 6; 2 Pt 2, 4) Kto popiera existenciu zlých duchov, popiera kresťanskú vieru, ba dokonca neverí ani samotným Kristovým slovám.

8.3. Zlí duchovia sú naši nepriatelia; závidia nám, často sa nás snažia zviest' na zlo a môžu nám z Božieho dopustenia škodiť na tele alebo na časných statkoch.

Zlí duchovia sú naši **nepriatelia**. Mnohí svätí tvrdia, že ľudia dostanú blaženosť, ktorú anjeli stratili, a že zaujmú ich miesto. Z toho vyplýva **závisť zlých duchov**. „Závisť, že tvor stvorený zo zeme zaujme ich miesto v nebi, spôsobuje diablu väčšiu bolesť ako pekelný oheň. (sv. Tom. Akv.) Keďže diabol nemôže nič urobiť proti Bohu, obracia svoj hnev proti ľuďom, ktorí sú obrazom Boha. (sv. Bazil) Stačí sa pozrieť na dejiny ľudstva a vidíme, že diabol chce ľuďom vyrvať všetko: pravé náboženstvo, slobodu, vzdelanie, blahobyť, pokoj, skrátka všetky dobrá.

Diabol sa napr. pokúšal zviest' Krista ku zlému; naozaj zvedol prvých ľudí v raji a aj Judáša. (Jn 13, 27)

Diabol môže s Božím dopustením škodiť na časných statkoch. Jóbovi ublížil na majetku i na tele. Ako vieme z Kristových slov, diabol sa najviac usiluje zničiť Cirkev (Mt 16, 18) a podobne aj zničiť najvyššiu hlavu a služobníkov Cirkvi. Už Kristus povedal apoštolom: „Satan si vás vyžiadal, aby vás preosial ako pšenicu.“ (Lk 22, 31) Vyplýva to zo skutočnosti, že práve služobníci Cirkvi ničia diablovu ríšu na zemi. Satan tiež vie, že raz bude on a jeho anjeli súdení Kristovými služobníkmi (1 Kor 6, 3), a preto im kladie nástrahy, aby ich zničil (Tertul.) Diabol je podobný revúcemu levovi, ktorý obchádza a hľadá, koho by zožral. (1 Pt 5, 8) Ako Boh dáva každému človeku pri jeho narodení anjela strážneho, tak Lucifer, ktorý ako hlúpa opica túži napodobniť všetky Božie skutky, určuje každému človeku pri jeho narodení diabla, aby ho v živote obťažoval svojimi pokušeniami. (Peter Lomb.) Musíme teda vo svojom živote postupovať tak, ako Židia, keď obnovovali rozbité múry Jeruzalema: jednou rukou musíme pracovať, druhou sa brániť proti nepriateľom. (Ezd 4, 17)

Zlý duch však v skutočnosti nemôže ublížiť tomu, kto zachováva Božie prikázania a nechce hrešiť.

Pes na reťazi síce šteká na toho, kto sa k nemu približuje, ale nemôže ho uhryznúť. (sv. Aug.) Diabol sa podobá psovi na reťazi, pretože ho Boh zviazal reťazou. (Jud 1, 6) Môže síce pôsobiť na naše **myslenie** a našu **predstavivosť**, t. j. môže nás viac pokúšať, ale nikdy nemôže prinútiť náš rozum a našu vôľu k zlému. Svätý Augustín hovorí: „Diabol môže škodiť len prehováraním, nie donútením, lebo nás nemôže prinútiť, aby sme súhlasili.“ Diabol sa teda podobá rybárovi, ktorý hádže do vody udicu s návnadou.

Preto musíme hneď silne **odporovať** zlým myšlienkam, ktoré nám diabol podsúva. „Odporujte zlému duchu a on od vás utečie.“ (Jak 4, 7) Kristus stručne odbil diabla slovami: „Odíď, satan!“ (Mt 4, 10) Ešte lepšie funguje, ak si zlé myšlienky vôbec nevšímame. (sv. Fr. Sal.) Nemáme si všímať ani pokušenie, ani pokušiteľa, ale hneď obrátiť svoju myseľ na iné veci a nenechať sa rozptyľovať ani zarmucovať. (sv. Chryz.)

Ale ten, kto sa zaoberá zlými myšlienkami, blíž sa k uviazanému psovi a býva ním pohryzený. „Iba hriech je príčinou toho, že diabol získava moc nad človekom.“ (sv. Chryz.) Keby však diabol získal svoju úplnú moc, žiaden človek by nebol spasený. (sv. Vavrinec J.) Diabol totiž stratil len svoju vnútornú blaženosť, ale nie veľkú moc svojej prirodzenosti. (sv. Greg. Veľ.)

Boh dal diablove zvláštnu moc nad niektorými ľuďmi.

I. Boh totiž často dopustil, aby ľudia, usilujúci sa o veľkú dokonalosť, ktorých potom chcel zvlášť omilostiť, boli neobyčajným spôsobom diablom sužovaní po mnoho rokov, aby boli takto úplne očistení od svojich slabostí a náležité pokorenia.

Priviazaný pes totiž môže aj škodiť, keď ho pán odviaže. (Scar.) Boh naozaj uvoľnil diablove reťaze, ak chcel očistiť svojich vyvolených; Boh chce, aby sa sila dokonale prejavila v slabosti. (2 Kor 12, 9) Tak sa stalo, že mnohí svätci boli po mnoho rokov ustavične obliehaní mnohými diablami a mimoriadnym spôsobom (teda nie bežnými pokušeniami) boli trýznení. Diabli sa správali ako vojvodca, ktorý oblieha nepriateľské mesto. Bežné boli takéto trápenia: diabli sa zjavovali v ohydných postavách, najčastejšie ako divoké zvieratá, trápili ich hlukom a vulgárnymi rečami a ohavnými rečami, tiež ranami, ktoré často spôsobovali choroby. Najstrašnejšie však boli pokušenia proti 3 Božským a mravným cnostiam. Diabol však nikdy nezískal moc nad duševnými silami, hoci mohol svojím pôsobením ovplyvniť aj predstavivosť. Toto obliehanie od diablov sa nazýva **obsesia**. Jób bol dlho pokúšaný diablom a rovnako aj Vykupiteľ na púšti (Mt 4.) a počas svojho utrpenia bol pokúšaný „pekelnými mocnosťami.“ (Lk 22, 53) Svätý Anton Pustovník bol pokúšaný na púšti, pokúšaná bola aj sv. Terézia, sv. Magd. z Pazzi, v novších časoch Mária Morlová v Tirolsku († 1868), farár Vianney v Arse († 1859). Keďže tieto zbožné duše vedeli, že Boh nedopustí viac, ako človek môže uniesť (1 Kor 10, 13) a že diabol smie robiť len toľko, koľko človeku prospeje (sv. Aug.), väčšinou sa oddali do Božej vôle a svojou nebojácnosťou vyhnali diabla, často na dlhý čas. Keď napríklad diabli ohrozovali život svätej Kataríny Sienskej, povedala: „Nuž, robte, čo môžete; čo je milé Bohu, je milé aj mne.“ Svätá Magda z Pazzi im povedala: „Stále ste ešte nezistili, že zo mňa robíte veľkého víťaza.“ Sv. Anton Pustovník hovorieval: „Ó, akí ste zbabelci, keď prichádzate v takom množstve.“ Iní ich zase príkazom donútili, aby sa klaňali Bohu. „Ak sa postavíme proti diablom s levskou krutosťou, stávajú sa bojazlivými zajacmi. Ak je však človek ako bojazlivý zajac, oni sú ako zúrivy lev. (Scar.) Aj cirkevnými prostriedkami milosti, ako vzývaním mena Ježiša a Mária, znamením svätého kríža, svätenou vodou, svätými relikviami, vrúcnou modlitbou, častým prijímaním svätých sviatostí, zaklínaním a pod., boli diabli na dlhší alebo kratší čas zahnaní. Čím väčšie trápenia podstúpili takéto osoby, tým väčšia bola i mimoriadna pomoc Božia. Títo ľudia mali v tomto čase skúšky zvláštne zjavenia, videnia anjelov a svätých a pod. Keďže sa však v tejto veci stávalo aj veľa podvodov, je pritom Cirkev veľmi opatrná, ba až nedôverčivá. Kto tieto veci, o ktorých nám toľko hovoria životy svätých alebo cirkevné hodinky, považuje za nemožné alebo sa im vysmieva, je v duchovných veciach veľmi neskúsený, aj keby bol ktokoľvek. Nemusí sa preto ani báť, najmä ak vedie svetácky život; s takým človekom sa totiž diabol nezaobera, lebo ho určite dostane neskôr. Len svätci sú pre diabla lahôdkou. (Hab 1, 16) Diabol trápí iba duchovne zmýšľajúcich ľudí, nie však ľudí telesne zmýšľajúcich.

II. Často sa tiež stáva, že Boh zlými duchmi prísne trestá alebo celkom pomýli veľmi hriešnych ľudí alebo ľudí bez viery.

Boh často dovolil, aby si diabol úplne podmanil telá ľudí, ktorí svojím hriešnym životom už úplne vydali svoje duše diablove, aby boli diablom úplne opanovaní, ako keď vojvodca opanuje nepriateľské mesto. Tento stav sa nazýva posadnutosť. V Kristových časoch bolo mnoho posadnutých; títo boli v dôsledku posadnutia nemí (Mt 9, 32), slepí (Mt 12, 22), zúrivy (Mt 8, 28); a pod. Boží Syn to zámerne dopustil, aby sa počas jeho pôsobenia na zemi diabol mohol ukázať v celej svojej moci. Na jednej strane chcel ukázať, aký slabý je diabol v boji s ním „levom z pokolenia Júdovho“; na druhej strane, aby ľudstvo vedelo, že sú to duchovia a že on, ktorý má moc nad diablami, pôsobí v Božom mene.

Od opantaných a posadnutých, ktorí museli proti svojej vôli trpieť od diabla, treba odlišovať tých, ktorí majú diabla neustále v sebe, pretože s ním uzavreli priateľskú zmluvu. (Sk 16, 16; 1 Kr 28) Také prípady dnes nachádzame len v pohanstve.

Prostredníctvom zlých duchov Boh nechal uviesť do zmätku najmä tých, ktorí praktizujú **špiritizmus**. Špiritizmus je vyvolávanie duchov s cieľom zistiť niečo skryté. Veľmi často ide o obyčajný podvod. „Boh však často vo svojom spravodlivom súde dopúšťa, že tým, ktorí chcú skúmať skryté veci prostredníctvom duchov, sa dejú podivuhodné veci, čím sa stávajú ešte zvedavejšími a ešte viac sa zapletajú do osídien bludu. (sv. Aug.) Všetky tieto podivuhodné veci sú však dielom zlého ducha a v žiadnom prípade nie sú dielom svätých anjelov. Najmä pokiaľ ide o zjavovanie skrytých vecí, treba si uvedomiť, že svätí anjeli sa nikdy neprepožičiavajú na to, aby zjavovali skryté veci a aby tým ukojili niekoho zvedavosť, alebo mu poskytl zisk. (Bonav.) Ak bolo skutočne niečo skryté oznámené, veľká časť z toho bola vždy lož. Diabol je totiž ocom lži. (Jn 8, 44) Špiritisti obyčajne strácajú pokoj svojej duše aj svoje zdravie: mnohí za svoj omyl zaplatili dokonca životom. Špiritisti boli často takí zaslepení, že sa dopúšťali najväčších zločinov a hlúpostí.

8.4. Anjeli, ktorí zostali verní Bohu, neustále pozerajú na Boha tvárou v tvár a chvália ho.

Kristus hovorí o anjeloch strážnych detí: „Ale ja vám hovorím, že ich anjeli v nebi ustavične hľadajú na tvár môjho Otca, ktorý je na nebesiach.“ (Mt 18, 10) Keďže anjeli jasne vidia Boží majestát, vo svojej radosi a nadšení spievajú chválospevy. Spomeňme si na trojnásobné „Svätý“ Serafínov (Iz 6, 3) a spev anjelov nad betlehenskými lúkami. Sv. anjeli sú zobrazovaní: ako deti, pretože sú nesmrteľní, teda vždy mladí; s krídlami, pretože v službe Bohu sú rýchli ako myšlienka; s harfou, pretože Boha oslavujú; s ľaliami v rukách, pretože sú nevinní; s dvojitou tvárou, pretože majú veľké poznanie; s hlavou bez tela, pretože nemajú telo; ich obrazy sú na oltároch, pretože sú neviditeľne prítomní pri najsvätejšej obete.

Svätí anjeli sú **nadovšetko krásni**. „Keby niekto videl anjela v celej jeho kráse, musel by byť oslnený jeho jasom.“ (sv. Brig.) Keby sa na oblohe viditeľne zjavil anjel a vedľa neho toľko slnk, koľko je na oblohe hviezd, všetky slnka by sa stratili v žiari anjela, ako sa hviezdy strácajú v žiari slnka. (sv. Ans.) Preto sa anjeli, keď sa zjavovali ľuďom, nikdy nemohli ukázať v celej svojej kráse.

Svätí anjeli budú **našími spoločníkmi** v nebi. Preto sa na nás tešia. „Večeradlo je pripravené, ale dom ešte nie je naplnený; očakávajú sa ďalší hostia.“ (sv. Bern.) A preto majú svätí anjeli taký podiel na našom duchovnom živote. Spasiteľ hovorí, že sa tešia z hriešnika, ktorý robí pokánie. (Lk 15, 10) Dokonca často a niekedy veľmi zasahujú do nášho duchovného a telesného života, ak im v tom neprekážame svojimi hriechmi.

8.5. Svätí anjeli sa nazývajú aj anjelmi strážnymi, pretože nás strážia. (Heb 1, 14)

Služba, ktorú nám sv. anjeli preukazujú, bola znázornená Jakubovým rebríkom. Anjeli totiž zostupovali a vystupovali po rebríku, ktorý siahal z neba na zem, a nad ktorým bol hore Boh. Oni totiž zostupujú na našu ochranu a opäť vystupujú na oslavu Boha. (Gn 28, 12) Svätých anjelov nám dal nebeský Otec za sprievodcov na tejto nebezpečnej ceste pozemským životom. (Segneri) Svätí anjeli sa o nás starajú tak verne ako pastier o svoje stádo. (sv. Baz.) Anjeli pokladajú za svoju najvznešenejšiu službu to, že nám svojou službou pomáhajú ku spásu duše. (sv. Dion. Areop.) Mohlo by sa nám zdať divné, že anjeli sú ustanovení k našej službe; no uvážme, že aj sám Stvoriteľ a Kráľ anjelov neprišiel, aby bol obsluhovaný, ale aby slúžil a dal svoj život za mnohých (sv. Bern.) Služba, ktorú nám anjeli preukazujú, im nespôsobuje ani ťažkosti, ani starosti, ale skôr radosť a je súčasťou ich blaženosti; keďže totiž nadovšetko milujú Boha, nemôže byť pre nich nič príjemnejšie ako pomáhať pri záchrane duší, a tým aj pri Božej oslave.

Učítelia Cirkvi sa domnievajú, že každý človek má svojho anjela strážneho. „Ó, aká veľká je dôstojnosť ľudskej duše, ktorá má hneď od dňa narodenia anjela za svojho ochrancu.“ (sv. Hieronym) „Dôstojnosť anjela strážneho sa riadi podľa hodnosti človeka, ktorý je zverený jeho ochrane. Obyčajní kresťania majú anjela bežného rádu, kňazi majú anjela vyššieho, biskup ešte vyššieho a pápež má za anjela strážneho jedného z najmocnejších duchov nebeského dvora. Práve tak je to aj so svetskými vrchnosťami, s kniežatami a kráľmi na zemi.“ (Mária Lat.) Ale nielen jednotliví ľudia majú svojho anjela strážneho, ale aj každé mesto, každá ríša, každá rodina, farnosť, kláštor. (Mária Lat.)

Anjeli strážni nám pomáhajú takto:

I. Vzbudzujú v nás dobré myšlienky a pobádajú našu vôľu k dobrému.

Anjeli na betlehenských lúkach, anjeli pri Kristovom hrobe a pri jeho nanebovstúpení sa prihovárali ľuďom; anjeli však spravidla pôsobia na ľudí neviditeľne, bez toho, aby k nim viditeľne hovorili. V jednej dedine neďaleko Liberca v Čechách sa v roku 1890 vybrali školáci na výlet do lesa. Tu ich prekvapila búrka. V prudkom daždi stáli pod stromom. Zrazu bolo jedno dieťa vnútorne pohnuté k tomu, aby od stromu utieklo a všetky ostatné deti ho nasledovali. Sotva odišli, do stromu uderil blesk a úplne ho zlomil. Rodičia dali z vďačnosti k anjelovi strážnemu na tom mieste postaviť kríž. Kto vnukol tým deťom túto dobrú myšlienku?

Avšak myšlienky, ktoré nás veľmi znepokojujú, nepochádzajú od Boha a teda ani od svätých anjelov. Boh je totiž Bohom pokoja. (sv. Terézia)

II. Anjeli prednášajú Bohu naše modlitby a dobré skutky.

Rafael, ako sám povedal, prednášal Bohu modlitby Tobiáša. (Tob 12, 12) Pri každej sv. omši sa kňaz modlí, aby Boh prostredníctvom svojho anjela dal preniesť túto obeť pred svoj nebeský trón (tretia modlitba po premenení) Svätí anjeli nepredkladajú Bohu naše modlitby preto, že by o nich Boh snád nevedel, (lebo Boh vie všetko skôr, ako sa to stane), ale preto, aby svoje sväté priania spojili s našimi modlitbami a dodali našim modlitbám väčšiu cenu. (sv. Bonav.) Na každom dobrodení, ktoré nám Boh udeľuje, má anjel strážny určitý podiel, lebo nám ich pomáha vyprosovať.

III. Anjeli nás ochraňujú v nebezpečenstvách.

„Svojim anjelom prikázal, aby ťa chránili na všetkých твоjich cestách.“ (Zjv 90, 11) Anjeli chránili napr. sv. Petra vo väzení (Sk 12), troch mladíkov v ohnivej peci (Dan 3), Daniela v jame levovej (Dan 14) Tiež niekedy počúvame o tom, že deťom, ktoré spadli z vysokých poschodí, sa nič nestalo. Tak napr. noviny priniesli správu, že 3. mája 1893 v Paríži na Rue de Glignoncourt č. 47 spadlo z piateho poschodia trojročné dievčatko Henriette Ferryová a nič sa jej nestalo. Dňa 9. júla 1895 z vlaku na železnici za Viedňou vypadol trojročný syn kniežata Alexandra Salma, keď víchrica otvorila dvere železničného vagóna. Dieťa zmizlo pod idúcim vlakom. Bol vyhlásený poplach a vlak zastavil. K všeobecnému úžasu chlapec bežal za vlakom.

Svätý anjel strážca nás môže ochrániť najmä **pred nástrahami zlého ducha**, pretože svätí anjeli majú moc nad zlými duchmi; to dokázal napríklad archanjel Rafael. (Tob 8, 3) Už i zjavenie sa dobrého anjela dostačuje k tomu, aby bol zlý duch zahnaný. (sv. František Rímsky) To vyplýva z toho, že Boh dáva tvorom, podľa toho ako blízko alebo ďaleko od neho stoja, určitý podiel na svojej vláde nad svetom. Dokonalé stvorenia majú teda vplyv na stvorenia menej dokonalé. Najvyššia dokonalosť je pozeranie na Boha. A preto aj anjel nižšieho stupňa má moc nad zlým anjelom vyššieho stupňa. Nemôže prekaziť len také úklady zlého ducha, ktoré prispievajú k našej spásu. (sv. Tom. Akv.) Preto pros o ochranu svätého anjela najmä pred každou cestou. Túto ochranu želal Tobiáš svojmu synovi pred cestou, keď povedal: „Nech ťa sprevádza Boží anjel.“ (Tob 5, 21)

IV. Anjeli oznamujú mnohým ľuďom Božiu vôľu.

Spomeňme si na Abrahámovu obeť, na Gabrielovo posolstvo Zachariášovi a Panne Márii v Nazarete.

Každé zjavenie a videnie svätých anjelov naplňa ľudí najprv strachom a hrôzou, potom radosťou a útechou. Akí vystrašení boli pastieri, akí preľaknutí boli Mária, Zachariáš, Tobiáš, keď sa im zjavil svätý anjel! Preto ich museli potešiť samotní svätí anjeli. Keď sa zjaví zlý duch, stane sa pravý opak. Najprv nastane pokoj, potom zmätok a hrôza.

Svätí anjeli sa vždy zjavujú v ľudskej podobe, ale diabli sa zjavujú v rôznych podobách, najmä v podobe zvierat (okrem podoby baránka a holubice); a dokonca sa zjavujú aj v podobe dobrých anjelov, Matky Božej alebo Krista. (Bened. XIV.) Spravidla sa zjavujú takým ľuďom, ktorí zo zvedavosti alebo pýchy túžia po mimoriadnych veciach, aby ich zmiatli; spomeňme si napr. na špiritistov.

Aby nás svätí anjeli ochraňovali, máme sa im snažiť pripodobniť svätým životom; okrem toho si ich máme ctíť a veľmi často ich vzývať o pomoc.

Skúsenosť učí, že najmä nevinné deti sa tešia podivuhodnej ochrane anjelov; z toho vyplýva, že práve nevinnosť nás robí priateľmi svätých anjelov. „Je to láska k Bohu, ktorá nás robí milými pre anjelov.“ (M. Lat.) Hriech však svätých anjelov zaháňa, ako dym zaháňa včely.“ (sv. Baz.) Ochráni teda svätý anjel chlapca, ktorý vylezie na vysoký strom, aby zničil vtáčie hniezdo? Alebo robotníka, ktorý v nedeľu, bez toho aby musel, pracuje na poli? Určite nie! Je známe, že práve takýmto ľuďom sa často stávajú nešťastia.

Je samozrejmé, že svätí anjeli nás chránia tým viac, keď sa k nim obraciame v modlitbe. Ved' aj Boh najradšej udeľuje svoje milosti, keď **o ne prosíme**. Podľa toho sa musia riadiť aj svätí anjeli. Denne sa preto modlite k anjelovi strážnemu; pozdravuj ho pri vstupe do domu; zablahoželaj mu, že ti zostal verný; poďakuj mu za dobrodenia, ktoré si dostal. Nášmu anjelovi strážnemu patrí ešte väčšia vďaka ako našej matke; stará sa o nás nielen v našom detstve, ale aj po celý náš život a stará sa nielen o naše smrteľné telo, ale aj o večnú spásu našej duše. (Hunolt.) Bud' vdáčný svätému anjelovi strážnemu ako Tobiáš, ktorý povedal: „Akú odmenu mu mám dať, otče? Alebo čím môže byť jeho dobrodenie podľa zásluhy odplatené?“⁵ (Tob. 12, 2.) Cirkev slávi sviatok anjelov strážnych 2. októbra (na mnohých miestach sa slávi v 1. nedeľu v septembri) a každý pondelok zasvätila úcte anjelov strážnych. Uctievajme si aj obrazy anjela strážneho! Bežne sa stretávame s týmito obrazmi anjela strážneho: 1. Spiace dieťa ležiace v kolíske a vedľa neho stojí modliaci sa anjel (anjel ako ochranca v živote) 2. Dieťa kráčajúce po úzkej lávke a anjel, ktorý ho vedie (anjel, ktorý ho vedie do neba) 3. Dieťa si ide slobodne a pri ňom sa plazí had, ktorý ho chce uštipnúť. Anjel ho ťahá nabok a zachraňuje ho pred hadom (anjel pomocník v pokušení) 4. Anjel letí do neba a nesie dieťa v náručí (anjel pomocník v hodine smrti)

9. O ĽUĎOCH

O stvorení človeka hovorí Mojžiš na začiatku svojej prvej knihy.

Písmo sväté nehovorí o tom, kedy Boh stvoril prvého človeka. Takmer všeobecne sa predpokladá, že to bolo asi 4000 rokov pred Kristom; štyri adventné nedele poukazujú na to, že aj Cirkev zastáva tento názor.

9.1. Boh utvoril telo človeka zo zeme a vdýchol do neho dušu.

To, že v človeku je duša, vieme podľa toho, že telo sa hýbe. (sv. Teof. Ant.) Telegrafické písmo predpokladá mysliaceho človeka; rovnako ako slová, ktoré vyslovujú orgány reči, uvádzané do pohybu nervami, predpokladajú, že v tele je nejaká mysliaca bytosť. Ktosi povedal, že nemá dušu, lebo ju nevidí; tu mu iný odpovedal: „Tak nemáš ani myseľ, lebo ju tiež nevidíš.“

Namiesto „duša“ hovoríme aj „duch.“ „Duša“ hovoríme kvôli jej spojeniu s telom, „duch“ kvôli jej duchovným schopnostiam, konkrétne rozumu a vôli.

V tele je len jedna duša, a to obdarená rozumom a slobodnou vôľou. (IV. konštantinopolský koncil 869) Zo skutočnosti, že človek má rôzne náklonnosti, napr. že je hnaný k zmyselným pôžitkom a že je hnaný aj k ich

⁵ V novom preklade Písma sv. (1995) chyba veta: Alebo čím môže byť jeho dobrodenie podľa zásluhy odplatené?

prekonávaní, mnohí usudzovali, že človek má dve duše, jednu zmyselnú (telesnú) a jednu duchovnú. Tieto rôzne náklonnosti však vyplývajú z toho, že jednu dušu lákajú rôzne veci, zmyselné a duchovné.

Mýli sa ten, kto si myslí, že ľudské telo sa vyvinulo z nižších bytostí.

Mnohí hovoria, že človek alebo aspoň ľudské telo sa vraj vyvinulo z iných nižších bytostí. Hovoria, že slová Písma sv. je možné vykladať v tomto zmysle: „Boh stvoril človeka zo zeme.“ (Gn 2, 7) Tento výklad však Cirkev odmieta. Medzi takýchto ľudí patrí najmä Darwin, anglický prírodovedec († 1882), ktorý tvrdil, že človek sa postupne vyvinul z opice. Je to rovnako nemožné ako napríklad to, že strom gaštanu sa vyvinul z hrachu; človek a opica sa od seba totiž značne líšia, najmä stavbou tela a tvarom lebky. Huxley hovorí: „Každá jednotlivá kosť gorily má znaky, podľa ktorých ju možno odlíšiť od príslušných kostí človeka. Rozdiel medzi lebkou človeka a gorily je obrovský.“ Ďalej, mozog najnižšieho človeka je podstatne väčší a ťažší ako mozog opice. Človek má reč, opica nie. Na tvári človeka sa prejavujú tie najušľachtilejšie city a najrozmanitejšie duševné stavy, ale u opice nie. Opica sa tiež nevie smiať. Človek má vzpriamenú chôdzu, opica nie. Človek potrebuje veľa rokov, aby dospel, a jeho mladosť trvá dlho, ale opica dospieva rýchlo. Človek sa môže dožiť viac ako 100 rokov, opice aj tie najpodobnejšie človeku maximálne 30 rokov. Aj tí najzanedbanejší ľudia sú schopní vzdelávať sa, ale opice nie. Skúsenosť tiež učí, že zvieratá a rastliny sa sami seba nezušľachtľujú, ale stávajú sa čoraz divokejšími. Paleontológovia nenašli nikde na zemi žiadnu kosť, ktorá by svedčila o prechode medzi opicou a človekom; zistili, že počas tisícročí sa na ľudskom tele neudiala ani najmenšia zmena; aj z najstarších umeleckých a vedeckých pamiatok videli, že ľudia v žiadnom prípade nezačali zo stavu zvieracej surovosti.

Pamiatky a dokonca aj prejavy jednotlivých národov poukazujú skôr na lepšie časy a podmienky a dokazujú istý stupeň duchovnej vzdelanosti, z ktorej ľudia v dôsledku hriechu vždy hlbšie upadali. Napokon opice, podobné človeku, sa mu podobajú len v jednej veci, napr. rukami, nohami, tvarom lebky atď. vo všetkom ostatnom sa od človeka podstatne líšia. Ďalej opice, ktoré sa človeku podobajú, orangutan a gorila, sa človeku podobajú v mladosti, a čím viac dospievajú, tým menej sa mu podobajú. Preto je možné povedať: „Čím viac sa opica vyvíja, tým viac sa podobá zvieratú.“ (Dr. Virchow 1896) Zdá sa, že opice, najmä tie ktoré sa podobajú človeku, Boh stvoril hlavne preto, aby svojou veľkou hlúposťou a surovosťou, človeku pripomínali, čím by bol bez svojho nesmrteľného ducha, a akou veľkou vďakou je svojmu Stvoriteľovi zaviazaný.

„Nemôžem uveriť, že človek povstal z opice; pravdou však je, že mnohí ľudia sa stávajú opicami.“ (Sheb. Brunner) Deti a mladí ľudia, ktorí hrešia proti šiestemu Božiemu prikázaniu, nadobúdajú v tvári podobu opíc. (Alb. Stolz.) Na Darwina, ktorý považuje človeka len za vyvinuté zviera, sa teda vzťahujú slová Písma: „Človek, keď bol slávený, nerozumel, prirovnal sa k nerozumným hovädám i učinil sa im podobným.“⁶ (Ž 49, 13)

9.2. Prví ľudia, ktorých Boh stvoril, sa volali Adam a Eva.

Eva bola stvorená z rebra spiaceho Adama. (Gn 2, 21) Podľa názoru svätých Otcov bol Adamov spánok vytržením, lebo Adam vtedy dobre vedel, čo sa s ním deje.

Takmer všeobecne sa predpokladá, že kolíska ľudstva bola v Ázii, a to v blízkosti Mezopotámie (t. j. tam, kde sú rieky Eufrat a Tigris). Isté je však len to, že po potope sveta sa obyvatelia tejto krajiny rozptýlili do iných krajov. Nie bez príčiny Boh umiestnil ľudský rod do tejto miernej a úrodnej ázijskej krajiny. Ľudia boli totiž na začiatku celkom vyspelí rozumne si hľadať potravu, odev a prýbytky a v neúrodnej krajine by sa nemohli nijako zachovať. Až keď v dôsledku rastúceho vzdelania nadobudli väčšiu zručnosť, nič im nebránilo v tom, aby sa presťahovali do iných menej vhodných krajov. Ak si všimneme mapu Ázie, vidíme, že práve z Mezopotámie bolo rozšírenie sa ľudstva do všetkých častí sveta najľahšie.

9.3 Všetci ľudia pochádzajú z Adama a Evy.

Svätý Pavol povedal na aténskom Areopágu: „Boh stvoril z jedného človeka celé ľudské pokolenie, aby prebývalo na celom povrchu zeme.“ (Sk 17, 26) Všetci ľudia teda tvoria jednu rodinu a sú deťmi jedného a toho istého otca. (sv. Chryz.)

Rôzne ľudské rasy (bežne sa ich počíta päť, ale podobne ako farby dúhy prechádzajú jedna do druhej) sa od seba podstatne nelíšia. Rozdiel vo farbe pokožky a tvare lebky je dôsledkom rozdielneho podnebia a odlišného spôsobu života. Lebo so zmenou miesta sa v potomkoch pozvoľna vytrácajú rozdiely v rasách. Aj na zvieratách pozorujeme, že zmena miesta má za následok celkom inú telesnú stavbu; dobytok na severe stráca rohy a mení sa tvar lebky; ovce v Quiney na západnom brehu Afriky nadobúdajú podobu psa; v Angore majú takmer všetky zvieratá dlhú, hodvábnu srst' atď. Najdôležitejšie zvláštnosti tela, ako je jeho stavba, dĺžka veku, teplota tela, tep, náchylnosť na choroby atď. sú spoločné pre všetkých ľudí; všetci ľudia majú aj rovnaké duševné schopnosti, rozum, vôľu, pamäť atď. Spoločný pôvod všetkých ľudí je možné vystopovať aj z rečí a najstarších legiend národov o dedičnom hriechu alebo o potope. Aj potomkovia ľudí rôznych rás majú zasa potomkov. (No miešanci z rozličných zvieracích druhov zostávajú bez potomstva).

Ale ľudia pochádzajú z Adama len podľa tela, lebo duša človeka je stvorená Bohom.

⁶ V novom preklade Písma sv. (1995) je: „Veď človek, aj keď má meno, nebude tu trvalo; je ako lichva, čo hynie; v tom je jej podobný.“

Duša každého človeka je stvorená Bohom. Nie človek, ale Boh dáva dušu telu. (V. lateránsky koncil) Boh stvoril v človeku ducha. (Zach 12, 1) Aj Kristus hovorí, že Boh Otec aj on sám účinkuje až doposiaľ. (Jn 5, 17) Ako pri krste alebo pokání vstupuje do človeka Duch Svätý a duchovne ho oživuje, tak aj Boh dáva dušu každému počatému ľudskému telu, a tým ho oživuje. Ako Boh vdýchol dušu do Adamovho tela, keď ho stvoril, tak ju až dodnes vdychuje do tela každého človeka, akonáhle bolo počaté. Duša je stvorená až v okamihu, keď ju Boh do tela vdýchne (vleje, dá) Vdýchnutie duše je zároveň jej stvorením (sv. Bonaventúra) Mýli sa teda ten (Platón, Origenes), kto si myslí, že Boh už na začiatku stvorenia, stvoril ľudské duše zároveň s anjelmi. Mýlia sa aj tí (Tert.), ktorí si myslia, že duša dieťaťa vzniká z duše otca, ako svetlo jednej sviece zo svetla druhej. Mnohí boli dokonca takí nerozumní, že dokazovali, že všetci ľudia vraj majú jednu a tú istú dušu. Potom by všetci ľudia museli mať jedno a to isté vedomie seba, čo v žiadnom prípade nie je pravda.

10. O DUŠI

10.1. Ľudská duša oživuje a riadi telo, telo je potom príbytkom a nástrojom duše.

Duša je tým, čo oživuje telo, t. j. dáva mu život. Ako para uvádza do pohybu stroj, tak aj duša, ktorú do ľudského tela vdýchol Boh, oživuje telo. Až keď Boh vdýchol dušu do tela, človek sa stal živou bytosťou. (Gn 2, 7.) A len čo duša z tela vyjde, telo prestane žiť a rozpadne sa na zem. (Kaz 12, 7) Telo bez ducha je mŕtve. (Jak 2, 26) Duša ovláda telo. Tým čím je kočiš pre voz, kormidelník pre loď, tým je duša v tele. (sv. Chryzostom) Ako vojak riadi koňa, tak duša má riadiť a krotiť telo. (sv. Vin. Fer.) Žiaľ, duša sa často nechá riadiť hriechnymi túžbami tela, a tak robí človeka podobným zvieratú a večne nešťastným. „Pováž, aká je to zvrátenosť, ak pani slúži a slúžka rozkazuje.“ (sv. Bern.) Telo je príbytkom alebo sídlom duše. Ako sa jadro orecha nachádza v škrupine, šperk v drevenom puzdre, človek v šatách, pustovník v pustovni, tak je duša v tele. Telo je **nástrojom** duše a duša ho má používať na svoju väčšiu spásu. Čím je píla, hoblík, kladivo pre stolára, čím je štetec pre maliara, čím je organ pre organistu, tým je telo pre dušu. S telom má duša konať dobré skutky a tak si zaslúžiť večnú blaženosť.

Ľudská duša sa podstatne líši od inštinktu zvierat, pretože tento inštinkt má celkom iné schopnosti a potreby ako ľudská duša. Zvierací inštinkt nie je schopný usilovať sa o dokonalosť (lastovička si stavia hniezdo po celé veky rovnakým spôsobom); nemôže pátrať po príčinách vecí, a preto ani nemôže dospieť k poznaniu Stvoriteľa. Keďže je vedená len prirodzeným pudom (inštinktom), nemôže skladať odpočet za svoje činy. Zvíra tiež nemá žiadne duševné potreby a netúži po vyššej blaženosti; úplne ho uspokojujú zmyslové pôžitky. Zvierací inštinkt preto nemôže byť v žiadnom prípade duchom, ako je to v prípade ľudskej duše. Môžeme teda povedať: zvíra má inštinkt, ale nie ducha.

10.2. Ľudská duša je podobizňou Božou, pretože duchom je podobná Bohu.

Každé dielo sa podobá svojmu tvorcovi. Preto sa aj človek podobá Bohu. Človek sa však vždy podobá Bohu oveľa viac ako ktorýkoľvek iný viditeľný tvor. Zatiaľ čo ostatné viditeľné stvorenia sú len Božimi stopami, človek je Božím obrazom. Preto sám Boh pred stvorením človeka povedal: „Urobme človeka na náš obraz a na našu podobu, aby panoval nad zvieratami a nad celou zemou...“ (Gn 1, 26) Božia podoba v človeku sa prejavuje najmä v ľudskej duši. Tak ako umelý glóbus je krásnym, ale samozrejme len slabým obrazom zeme, tak aj ľudská duša je slabým odrazom Božstva. Ľudská duša má s Bohom podobné toto: má podobne ako Boh **rozum a slobodnú vôľu**, a tak je schopná poznávať a milovať krásne a dobré. Okrem obidvoch týchto schopností má aj schopnosť ovládať viditeľný svet, takže človek je v skutočnosti kráľom viditeľného stvorenia, ako je Boh kráľom vesmíru. Preto nie nadarmo sa Boh pred stvorením človeka zmienil o jeho podobnosti s Bohom a tým aj o jeho panovaní nad zemou. (Vid' vyššie uvedené Božie slová.) Ešte dokonalejším obrazom Božím je človek vtedy, ak vedie svätý život, ak plní Božie prikázania, ak je pokorný, tichý, milosrdný, štedrý atď. ako je aj Boh. „Božie prikázania sú zrkadlom, v ktorom človek poznáva, nakoľko sa podobá alebo nepodobá Božiemu obrazu!“ (sv. Greg. Veľ.) Ten, kto vedie svätý život, je **v stave milosti Božej**. Boh potom prebýva v jeho duši. Tak ako železo vložené do ohňa je úplne podobné ohňu, tak aj duša, ktorá je svätým životom úplne spojená s Bohom, je úplne Bohu podobná. Tak sa duša, ktorá je svojou od prirodzenosti prirodzeným Božím obrazom, môže sa svätým životom a milosťou stať nadprirodzeným Božím obrazom.

Prirodzený Boží obraz je k nadprirodzenému Božiemu obrazu asi v takom vzťahu ako podobizeň, ktorá je na papieri zobrazená len čiernou farbou, k obrazu, ktorý je umelecky stvárnený vo farbách. Duša je dokonca aj obrazom Najsv. Trojice; duša má totiž tri schopnosti: pamäť, rozum a vôľu, a predsa má len jednu podstatu; pamäťou sa podobá Bohu Otcovi, rozumom Bohu Synovi, vôľou Duchu Svätému. (sv. Bern.) Tak teda slová, ktoré Boh povedal pred stvorením človeka: „Učiniťme ...“ (množné číslo poukazuje na Trojicu), mali hlboký význam, Boh chcel tým dať najavo, že Najsv. Trojica chce vtlačiť človeku svoj obraz. Veľká je teda cena ľudskej duše v očiach Pána. To dokazuje vykúpenie. Jediná ľudská duša má väčšiu cenu ako všetky nebeské telesá dohromady. (sv. Chryzostom)

Telo človeka nie je Božím obrazom, ale aj na tele sa prejavuje podobnosť človeka s Bohom.

Telo nie je Božím obrazom; Boh totiž nemá telo, lebo je iba duch. Preto sa človek podobá Bohu len podľa duše. Ale aj na tele, ako nástroji duše, sa prejavuje podobnosť človeka s Bohom. Najmä vzpriameným držaním tela sa človek javí, že je **kráľom tvorstva**. Ruky človeka sú usposobené ku konaniu všetkých prác a s ich pomocou vie narábať

s nástrojom i so zbraňou, aby si vydobyl panstvo nad každým zvieraťom. Preto Dávid volá: „Pane čože je človek, že naň pamätáš ... Stvoril si ho len o niečo menšieho od anjelov, slávou a ct'ou si ho korunoval a ustanovil si ho za vládcu nad dielami tvojich rúk.“ (Ž 9, 2-7) Aj ľudská rodina sa podobá Bohu. Ľudská rodina, ktorú tvoria otec, matka a dieťa, je totiž obrazom Najsvätejšej Trojice.

Ľudská duša je nesmrteľná, t. j. nemôže prestať existovať.

Hovorí sa, že: duša je nesmrteľná. Tým sa myslí, že duša je nepominuteľná. „Duša môže zomrieť a tiež nemôže zomrieť. Duša nemôže zomrieť, pretože už nikdy nestratí svoje vedomie seba, a môže zomrieť, keď opustí Boha.“ (sv. Aug.) Duša teda **môže prestať žiť**. Duša sa totiž môže ťažkým hriechom odlúčiť od Boha a tým stratiť svoj život, milosť posväcujúcu. Vtedy je duša duchovne mŕtva; ak človek zomrie v tomto stave, duša je večne mŕtva. S dušou je to ako s vetvou. Vetva oddelená od stromu schne a odumiera, ale stále existuje. Tak je to aj s dušou, ktorá spáchala ťažký hriech; je oddelená od Boha, teda mŕtva, a predsa stále je. S dušou je to ako s telom. Telo sa nikdy nemôže rozpadnúť na nič, ale samozrejme, že raz prestane žiť, a to vtedy, keď ho opustí duša. A práve tak je to aj s dušou: nikdy nemôže prestať byť, ale môže prestať žiť. Je to vtedy, keď človek spácha ťažký hriech; vtedy totiž Boh dušu opúšťa. „Hriešnici sú mŕtvi, hoci žijú; spravodliví žijú, hoci umreli.“ (sv. Chryz.) Aby sme ukázali, že duša nezaniká, sadíme na hroby našich drahých brečtan a zimozel. Tieto rastliny sú zelené aj v zime, keď život v prírode odumiera; tak aj duša stále žije, aj keď telo je mŕtve. Telo čoskoro zomrie, ale duša zostáva navždy.

To, že ľudská duša nezaniká, vieme z Kristových slov.

Kristus totiž hovorí: „Nebojte sa tých, čo zabíjajú telo, ale dušu zabiť nemôžu“ (Mt 10, 28); a ďalej povedal kajúcemu lotrovi: „Ešte dnes budeš so mnou v raji.“ (Lk 23, 43) Aj podobenstvom o boháčovi a Lazárovi Kristus učil, že duša je nesmrteľná. (Lk 26, 19) Kristus hovorí, že Boh Abraháma, Izáka a Jakuba nie je Bohom mŕtvych, ale živých. (Mt 22, 32)

Zomrelí sa tiež mnohokrát zjavili.

Pri Kristovom premenení na vrchu Tábor sa zjavil Mojžiš, ktorý bol už mŕtvy. (Mt 17, 3) Pri Kristovej smrti sa v Jeruzaleme zjavilo mnoho mŕtvych. (Mt 27, 53) Prorok Jeremiáš a veľkňaz Oniáš sa zjavili judskému veliteľovi pred bitkou. (2 Mach 15) V priebehu vekov sa často zjavovala Panna Mária; spomeňme si napríklad len na zjavenie v Lurdoch v roku 1858. „Po Kristovom príchode nebolo ani jedno storočie, v ktorom by sa nezjavilo mnoho svätých duší, ktoré buď prišli z neba, aby potešili živých, alebo prišli z očistca, aby prosili o príhovor.“ (Scar.) Takto sa napríklad zjavil bl. Klement Hofbauer, viedenský apoštol, svojmu priateľovi Zachariášovi Wernerovi vo Viedni; skvel sa, držal v rukách palmu, ľaliu a olivovú ratolesť a oznamoval mu skorú smrť (1820) Podobné veci sa diali po smrti mnohých svätých. Ale zjavenie zavrhnutých nie je podľa názoru väčšiny svätých mužov možné; nikto sa totiž nemôže dostať z pekla. Nanajvýš by sa mohlo stať, že by diabli vzali na seba podobu zavrhnutého a objavili by sa v nej.

Ak je nám s pomocou ďalekohľadu možné vidieť najvzdialenejšie kraje, potom Boh svojou všemohúcnosťou môže spôsobiť, aby sme pred sebou uvideli duchov iného sveta. (Scar.)

Aj keď takýmto veciam nemáme ľahko uveriť (máme vec čo naj dôkladnejšie preskúmať), tak nesmieme každé zjavenie, o ktorom počujeme, považovať za bláznovstvo a smiať sa mu. Tí, čo tak robia, sa podobajú zvieraťam, pre ktoré existuje len to, čo vidia. (Scar.) Mnohí teda nechcú o zjaveniach nič vedieť, pretože by museli zmeniť svoj život, keby ich podrobnejšie skúmali; ale to nechcú.

Aj náš rozum nám hovorí, že duša musí byť nesmrteľná.

1. Človek má v sebe pud alebo túžbu po trvalej blaženosti. Tento pud je spoločný všetkým ľuďom, teda do človeka ho vložil sám Stvoriteľ. Ale na zemi nemôže byť tento pud nikdy dokonale uspokojený, a to ani všetkými pozemskými statkami a pôžitkami. Keby tento pud nemohol byť nikdy uspokojený, potom by bol človek nešťastnejší ako zviera, ktoré týmto pudom netrpí. Potom by Boh, najdokonalejšia bytosť, nebol dobrý, ale krutý. To však nie je možné.

2. Keby bola ľudská duša smrteľná, potom by zlý človek, ktorý na zemi robí len zlo, zostal bez trestu. Zbožný človek, ktorý si svojím odriekaním zneprijemnil pozemský život, by zostal bez odmeny. Potom by Boh, najdokonalejšia bytosť, bol nespravodlivý. To je nemysliteľné. Ak teda existuje Boh, duša musí byť nesmrteľná.

3. Naše povedomie, spomienky na mladosť, svedomie nám zostávajú aj potom, keď asi po 7 rokoch bývajú všetky látky nášho tela vymenené a nahradené novými; máme ich aj vtedy, keby sme prišli o dôležité časti tela, napr. o ruku, nohu, oko. Preto v tele musí existovať niečo, čo je nezávislé na meniacej sa hmote a čo nemôže byť zničené napriek všetkým zmenám tela vrátane smrti.

4. K rovnakému záveru dospějeme, ak si uvedomíme, že ľudský duch napriek svojej starobe a fyzickej krehkosti nič nestráca. Vidíme to najmä u slávnych učencov, vodcov a štátnikov. Alexander Humboldt mal 90 rokov a pred smrťou ešte písal vedecké spisy; slávny prírodovedec Linné písal vedecké diela vo svojich 70 rokoch; slávny vojvodca Radetzky ešte ako 83-ročný starac a dobyval veľké víťazstvá.

5. Vo sne vidíme, počujeme, hovoríme, aj keď sú naše oči, uši, ústa nečinné. Rovnako budeme žiť a cítiť aj po smrti, hoci naše telesné zmysly sa stali nečinnými. Svätý Augustín rozpráva, že Gennadius, lekár v Kartágu, ktorý nechcel veriť v nesmrteľnosť duše, mal vo sne toto videnie: pred prebudením videl pred sebou stáť krásneho, bielo odetého mladíka. Ten sa ho opýtal: „Vidíš ma?“ On odpovedal: „Áno, vidím ťa.“ Mladík sa ho spýtal ďalej: „Vidíš ma svojimi

očami?“ Lekár odpovedal: „Nie, tie spia.“ Mladík sa opýtal: „Tak čím ma teda vidíš?“ Lekár odpovedal: „Neviem.“ Potom sa mladík spýtal ďalej: „Počuješ ma?“ Lekár odpovedal: „Áno.“ Mladík sa spýtal: „Počuješ ma svojimi ušami?“ Lekár odpovedal: „Nie, lebo spia.“ Mladík sa spýtal: „Čím ma teda počuješ?“ Lekár odpovedal: „Neviem.“ Nakoniec sa mladý muž opýtal: „Hovoríš teraz?“ „Áno,“ odpovedal lekár. „Áno.“ Mladík sa opýtal „Svojimi ústami?“ „Nie.“ „Čím teda?“ „To neviem.“ Potom mladík konečne povedal: „Pozri, teraz spiš, a predsa vidíš, počuješ a hovoríš. Príde však hodina, keď budeš celkom mŕtvy, a predsa budeš vidieť, počuť, hovoriť a cítiť.“ Lekár sa prebudil a pochopil, že Boh ho prostredníctvom anjela poučil o nesmrteľnosti duše.

6. Ani ten najmenší prášok sa v prírode nestratí. Hoci hmota nadobúda mnoho podôb, predsa je v prírode vždy rovnaké množstvo hmoty. Preto ani telo nemôže byť zničené. A či by ľudský duch, povýšený nad celý viditeľný svet, mal mať horší osud ako mŕtva hmota, ako úbohé telo? Hviezdy nad nami a zem pod nami, ktoré ani nemyslia, ani necítia, ani nedúfajú, si dlhé roky zachovávajú svoju vonkajšiu podobu: a človek, koruna stvorenia, by mal byť stvorený len na niekoľko hodín ?

Všetky národy zeme veria v nesmrteľnosť duše.

Takými boli aj Židia; Jakub chcel zostúpiť k svojmu synovi do hrobu. (Gn 37, 35) Židia mali zakázané prisahať na mŕtvych. (Dt 18, 11) Gréci hovorili o tartare a elíziu (podsvetí a raji). Egypťania verili v tritisícročné sťahovanie duší. Verili, že duše mŕtvych ľudí sú uzavreté v telách zvierat, aby takto trpeli za svoje hriechy, ako to dodnes veria mnohé ázijské národy. (Preto sa neodvažujú zabíjať ani hmyz.) Zvyky národov, napr. úctivé pochovávanie mŕtvych, obety za mŕtvych, ukazujú, že tieto národy veria v nesmrteľnosť duše. „Viera v budúci život je tak stará ako svet a tak rozšírená ako ľudstvo.“ (Gamne.)

Mnohí ľudia síce hovoria: „Po smrti je všetkému koniec.“ Ale to sú len tí, ktorí žijú v smrteľných hriechoch a obávajú sa budúcej odplaty. Takými to rečami chcú zahnať svoje tajné obavy; podobajú sa chlapcovi, ktorý si v tme písku, aby ukryl a zahnal svoj strach pred duchmi. To, čo hovoria jednotlivci, nikdy nie je rozhodujúce; niektorí môžu mať zlý vkus, ale nie všetci. Ale ten, kto radšej žije ako zvierat, si nepraje žiadny posmrtný život. „Ani samovrah, ktorý je príliš zbabelý na to, aby znášal útrapy života, si zďaleka neželá svoju úplnú záhubu; chce len nájsť pokoj, ktorý tu márne hľadal.“ (sv. Aug.)

11. O NADPRIRODZENÝCH DAROCH

Prví ľudia boli takmer takí šťastní ako svätí anjeli. Dávid povedal Bohu: „Stvoril si človeka len málo menším od anjelov, korunoval si ho slávou a cťou.“ (Ž 8, 6) Boh sa snažil, aby bol človek čo najsprávnejší. Všetky pohanské národy majú báje o mimoriadne šťastnom stave prvých ľudí; Rimania ho nazývali zlatým vekom. Hesiodos hovorí: „Prvé pokolenie ľudí žilo ako bohovia v dokonalej blaženosti.“

11.1. Prví ľudia boli obdarení Duchom Svätým a vďaka nemu mali zvláštne prednosti ducha i tela.

Prví ľudia mali účasť na Božej prirodzenosti. (2 Pt 1, 4) Adam bol spravodlivý a svätý. (Tridentský koncil 5, 1) Túto svätosť a spravodlivosť nemali ľudia sami od seba, ale musel im ju dať Boh. Je to ako s okom: oko netvorí svetlo, ale svetlo mu musí byť sprostredkované, inak nemôže vidieť. (Alb. Stolz.)

Zvláštne prednosti ducha boli tieto: mali mimoriadne osvietený rozum, dokonalú vôľu a posväcujúcu milosť; preto boli milí Bohu, Božími deťmi a dedičmi nebeského kráľovstva.

Rozum prvých ľudí bol mimoriadne **osvietený**. (Sir 17, 5-6) Prejavovalo sa to tým, že Adam mohol dať všetkým zvieratám mená, ktoré plne označovali ich najvnútornejšiu podstatu. (Tridentský koncil. 24.) Niektorí by mohli povedať: Rozum teraz žijúcich ľudí je pravdepodobne oveľa osvietenejší, keďže ľudia teraz vynaliezajú toľko vecí. Ale nie je to tak. Napriek všetkým vynálezom sú ľudia v poznávaní Božích vecí zaostalí a v najdôležitejších veciach života sú často veľmi nevedomí. Keby ľudia neboli stratili ten veľmi osvietený Adamov rozum, boli by všetky tieto veci a ešte oveľa viac objavili oveľa skôr.

Vôľa prvých ľudí **nebola oslabená žiadnymi zmyselnými túžbami**. Nemali totiž nijaký odev, ale boli odetí milosťou, ktorá prichádza z neba (sv. Chryz.), a nehanbili sa; preto v nich neboli nijaké zmyselné túžby, ktoré by znepokojovali ich údy proti ich vôli. (sv. Aug.) Preto bolo pre nich práve tak ťažké hrešiť, ako je pre nás teraz ťažké konať dobro.

Prví rodičia mali **milosť posväcujúcu**, pretože v nich prebýval Duch Svätý, boli teda Bohu podobní a milí. Preto mali aj veľkú lásku k Bohu, ktorá je vždy nerozlučne spojená s milosťou posväcujúcou.

Keďže prví ľudia mali Ducha Svätého, a teda milosť posväcujúcu, boli teda **Božími deťmi**; lebo „kto sa necháva viesť Božím Duchom, je Boží syn.“ (Rim 8, 14) Ale ak sme deti, sme aj dedičia: Boží dedičia a Kristovi spoludedičia.“ (Rim 8, 17) Deti majú vždy nárok na dedičstvo po otcovi.

Zvláštne prednosti tela boli tieto: nemali zomrieť a boli oslobodení od každej choroby; žili v raji a mali dokonalú nadvládu nad nižšími tvormi.

Boh stvoril človeka **nesmrteľného**. (Múd 2, 23) To, že telo človeka nemalo zomrieť, je zjavné už z toho, že Boh pohrozil smrťou ako trestom, keď hovoril o strome poznania dobra a zla: „Lebo v deň, keď by si z neho jedol, istotne zomrieš.“ (Gn 2, 17) To, že Boh tu mal na mysli najmä fyzickú smrť, a nie snád' len duchovnú, vyplýva zo skutočného naplnenia trestu, ktorým hrozil; Boh totiž po páde prvých ľudí povedal: „Prach si a v prach sa obrátiš.“ (Gn 3, 19) Človek bol pôvodne **bez akejkolvek choroby**. Choroby sú totiž predchodcami smrti. Ale ak nemala byť žiadna smrť, tak neboli ani jej predchodcovia. Samozrejme, prví ľudia mali v raji pracovať, ale táto práca bola zároveň súčasťou ich blaženosti. „Práca im prinášala radosť a nezanechávala na nich ani najmenšiu únavu. (sv. Aug.) „Preto dobrovoľne túžili po práci ako po potešení. (Lev XIII.)

Raj bola najúžasnejšia záhrada, v ktorej boli najkrajšie stromy s najlepším ovocím, množstvo krásnych zvierat a prameň deliaci sa na štyri rieky. V raji sa okrem stromu poznania (na ktorom sa mala preukázať poslušnosť prvých ľudí) nachádzal aj strom života; jeho ovocie malo človeka chrániť pred smrťou. (Teraz máme namiesto tohto ovocia Najsvätejšiu sviatosť oltárnu.) Mnohí sa domnievajú, že raj sa nachádzal v blízkosti riek Eufrat a Tigris. Podľa vznešených videní Kataríny Emmerichovej raj, ktorý vraj trvá dodnes, nebol na tejto zemi. Až po ich páde sa vraj ľudia dostali na zem a prišli na to miesto na Olivovej hore, kde sa Kristus celé noci modlil a kde večer na Zelený štvrtok pociťoval smrteľnú bolesť. (Brentano.)

V raji mali ľudia **nadvládu nad zvieratami**. Zvieratá sa totiž k Adamovi správali ako krotké; objavovali sa pred ním, aby ich mohol vidieť a pomenovať ich vhodnými menami. (Gn 2, 19) Z čoho asi pochádzala táto krotkosť zvierat? Vo vonkajšom vzhľade človeka bola totiž istá vznešenosť a majestátnosť, ktorá mala na zvieratá silný vplyv. „Boh vložil každému živému tvorovi strach pred človekom, aby bol pánom nad nimi.“ (Sir 17, 4) Áno, aj teraz zostala človeku časť tejto majestátnosti; človek svojím vzhľadom často naplňa zvieratá strachom a hrôzou; preto Boh povedal Noemovi: „Nech majú pred vami strach a hrôzu všetky zvieratá zeme.“ (Gn 9, 2) To, že človek svojím vzhľadom často ovláda aj tie najzúrivejšie zvieratá, dokazujú napríklad krotitelia zvierat. Naša súčasná nadvláda nad zvieratami je však v porovnaní s tou predchádzajúcou len nedokonalá. O mnohých svätcoch, ako napríklad o svätom Františkovi z Assisi, sa však hovorí, že najrozmanitejšie zvieratá sa k nemu správali ako krotké. To je teda asi výsledok ich veľkej svätosti. Ako keby Boh týmto svojim verným služobníkom, ktorí mali tak blízko k tej rajskej nevinnosti, vrátil nadvládu nad zvieratami.

11.2. Tieto zvláštne prednosti prvých ľudí sa nazývajú nadprirodzené dary, lebo boli pridané k ľudskej prirodzenosti.

Na vysvetlenie tu stoja tieto prirovnania: Panovník dá z ľútosti primerane vychovávať chudobnú sirotu, zabezpečuje jej stravu, odev, príbytok, vzdelanie, výcvik na nejaké povolanie. (Tak aj nám dal Boh prirodzené dary, ktoré človek ako človek potreboval.) Skôr ako panovník pôjde vo svojej štedrości ďalej; sirotu si osvojí ako vlastného syna; dá mu kráľovský hrad, ktorý bude obývať, oblečie ho ako knieža, nechá ho jesť pri kráľovskom stole, dá mu právo na kráľovský trón atď. (Tak aj Boh dal človeku nadprirodzené dary, ktoré ho povýšili na vyšší stupeň života.)

Voda sa skladá z kyslíka a vodíka, a keby sme z nej oddelili jednu (tú či onú) zložku, prestala by byť vodou, lebo by stratila to, čo patrí k jej prirodzenosti. (Tak patrí k prirodzenosti človeka: rozum, slobodná vôľa a nesmrteľnosť duše; bez toho by človek klesol na úroveň zvierat a prestal by byť človekom.) Ale ak dáme do vody cukor a pridáme do nej víno, stane sa s vodou zmena: chuť lepšie, vyzerá lepšie, pôsobí silnejšie, má väčšiu hodnotu. (Tak aj Boh pridal k prirodzenosti Adama a Evy mnoho vecí, ktoré ich prirodzenosť zlepšili, skrášlili, zušľachtili a povýšili. Boli to nadprirodzené dary, t. j. dary, ktoré nemusia nevyhnutne patriť k prirodzenosti človeka, a preto sa môžu kedykoľvek stratiť bez toho, aby človek prestal byť človekom) Tieto nadprirodzené dary učinili človeka **neobyčajne podobným Bohu**. Bez týchto darov by sa, samozrejme, tiež podobali Bohu (keďže mali rozumnú, slobodnú, nesmrteľnú dušu), ale nie v takej vysokej miere.

Ďalšie prirovnanie: Maliar môže celkom dobre nakresliť na papieri podobu človeka v čiernych obrysoch. Ale ak si vezme na pomoc farby, ak urobí oči modré, líca červené, vlasy hnedé atď., obraz sa ešte viac podobá na človeka, je aj oveľa krajší a lepší. Presne tak je to aj s prirodzenými a nadprirodzenými darmi človeka. Tie prvé tvoria prirodzený obraz, tie druhé **nadprirodzený obraz Boží**. Keď Boh pred stvorením človeka povedal: „Urobme človeka na náš obraz a na našu podobu“, nazýva teda človeka „obrazom“ kvôli jeho prirodzeným prednostiam a „podobou“ kvôli jeho nadprirodzeným darom. (Bellarmín)

12. O DEDIČNOM HRIECHU

O páde prvých ľudí hovorí Mojžiš. Celé rozprávanie treba chápať doslovne ako historickú udalosť, nie obrazne ako bájkku. Tak to hovoria všetci učiteľia Cirkvi.

12.1. Aby si ľudia zaslúžili večnú blaženosť ako odmenu, dal im Boh prikázanie. Zakázal im totiž jesť z ovocia stromu uprostred raja.

Ludia, ktorí sa vďaka milosti posväcujúcej stali Božími deťmi, mali dostať večnú blaženosť ako dedičstvo alebo dar. Ale keďže zaslúžená blaženosť spôsobuje viac radosti je preto väčšou blaženosťou. Boh vo svojej добрote preto chcel, aby si ju ľudia zároveň **zaslúžili ako odmenu**.

Ako ten strom stál uprostred raja, tak aj človek stál uprostred medzi Bohom a diablom, medzi životom a smrťou. (sv. Chryz.) Ten pokrm nebol zlý; veď ako by mohol Boh stvoriť niečo zlé v takom rozkošnom raji? Ten pokrm bol len preto zlý a škodlivý, lebo bol zakázaný. (sv. Aug.)

Keby prví ľudia neprestúpili toto prikázanie, všetci ľudia (podobne ako Božia Matka) by prišli na svet v stave posväcujúcej milosti Božej, a ak by Bohu verne slúžili, dostali by sa do neba bez smrti. (sv. Tom. Akv.) Samozrejme, by aj Adamovi potomkovia, ak by sa narodili v stave spravodlivosti, mohli zhrešiť; ale potom by zomreli, ako zomrel Adam. (sv. Tom. Akv.) Ale hriech by sa nepreniesol na deti; lebo tu záležalo na tom ako sa zachová praotec ľudského pokolenia. (sv. Tomáš Akvinský)

12.2. Ľudia sa však nechali zviest' diablom a prestúpili toto Božie prikázanie.

Diabol závidel prvým ľudom, ktorí boli tak nevýslovne blažení. „Diablovou závišťou prišla smrť na zem.“ (Múd 2, 23) Diabol bol vrahom od počiatku. (Jn 8, 44) Diabol použil proti Eve lož. Preto Kristus hovorí: „Diabol je otcom lži.“ (Jn 8, 44) Diabol na seba vzal viditeľnú postavu. Všetci duchovia, dobrí i zlí, i sám Boh sa často ukazovali viditeľne, keď sa zjavovali ľudom. Diabol na seba vzal podobu hada, lebo Boh mu nedovolil vziať na seba inú podobu ako podobu zvieraťa, ktoré je pokrútené a jedovaté, a preto je možným obrazom diabolskej ľstivosti a jedovatej zloby. (sv. Aug.; sv. Tom. Akv.) Diabol musel na seba vziať viditeľnú podobu a z vonku pôsobiť na prvých ľudí, lebo vnútorne na nich ešte nemal nijaký vplyv; lebo ich prirodzenosť bola ešte úplne neskazená. To, že Boh dovolil toto pokušenie, vyplýva zo skutočnosti, že prví ľudia si už zaslúžili trest. Veď ešte predtým, ako zhrešili neposlušnosťou, už začali byť tajne zlí; málo dbali na Boha a rozptyľovali sa pozorovaním viditeľných vecí. (sv. Aug.) Preto prišlo hneď pokušenie. (Kaz 7, 29) Veľké šťastie urobilo prvých ľudí nerozvážnymi. Krásny je príbeh o drevorubačovi v raji. Istý drevorubač totiž v prítomnosti kniežaťa, u ktorého pracoval, strašne preklínal Adama a Evu za to, že prestúpili také ľahké prikázanie a priviedli na svojich potomkov také nešťastie. „Určite by sme s mojou ženou neboli takí hlúpi,“ povedal. Knieža odpovedal: „No dobre, uvidíme! Odtiaľ sa ty a tvoja žena budete mať u mňa ako v raji, ale príde deň skúšky.“ Manželia dostali krásny domov a šaty, už nemuseli pracovať, každý deň ich pozývali ku kniežaciemu stolu, skrátka, nepoznali slzy a pot. Prišiel deň skúšky. Na veľký sviatok dal pri hostine pán priniesť na stôl tie najvybranjšie jedlá a nakoniec položil jedlo, ktoré bolo prikryté tanierom. Zároveň povedal: „Zo všetkých jedál môžete jesť okrem tohto jedného, a to až dotedy, kým sa nevrátim; a nesmiete sa ho ani dotknúť; ak neposlúchnete, bude koniec vášmu šťastiu.“ Potom odišiel do záhrady a dlho sa nevracal. V oboch ľuďoch čoraz viac rástla zvedavosť; žena sa už nedokázala ovládnuť a zľahka zdvihla tanier. Teraz však bolo nešťastie dokonané; z misky vyletel krásny vtáčik a cez okno von. Prišiel pán, vyhnal oboch zo svojho hradu a dal im múdre ponaučenie na cestu.

Tu videli obraz ľudskej krehkosti! Väčšina cirkevných učiteľov si myslí, že prvý hriech bol spáchaný v šiesty deň stvorenia, v ten istý deň a hodinu ako vykúpenie, teda v piatok o tretej hodine. Je zvláštne, že Písmo sv. hovorí, že Boh, ktorý si padlých ľudí hneď volal na zodpovednosť, sa po poludní prechádzal po záhrade pri vánku. (Gn 3, 8)

12.3. Prestúpenie tohto prikázania malo veľmi zlé následky; ľudia stratili nad prirodzené dary; okrem toho utrpeli škodu na tele i na duši na prirodzených daroch.

Hriechom sa stalo Adamovi niečo podobné, ako človeku, ktorý spadol do bahna; je zašpinený a zoškľivený. (sv. Greg. Nys.) Ako ten Žid, ktorý sa na ceste z Jeruzalema do Jericha dostal medzi lúpežníkov, bol lúpežníkmi nielen okradnutý o svoj majetok, ale aj zranený, tak sa to stalo aj ľudom; stratili svoje nadprirodzené dary a okrem toho boli poškodené aj prirodzené dary. Inými slovami, človek **stratil nadprirodzený Boží obraz** a prirodzený Boží obraz v ňom bol znetvorený. (Tridentský koncil 5. 1.)

Neposlušnosť prvých ľudí bola preto tak prísne potrestaná, pretože prikázanie bolo také ľahké (sv. Aug.) a pretože prví ľudia mali veľké poznanie. Prví ľudia sa dopustili **ťažkého hriechu**. To, že hriech prvých ľudí bol ťažkým hriechom, vieme zo skutočnosti, že Kristus - Boh musel zomrieť, aby tento hriech odčinil. Sila lieku svedčí o veľkosti rany. Drahocennosť lieku poukazuje na veľkosť a závažnosť choroby. (sv. Bern.)

Hriech uškodil prvým ľudom na duši nasledovne: 1. Ich rozum sa zatemnil. 2. Ich vôľa bola oslabená a naklonená k zlému. 3. Stratili milosť posväcujúcu; preto sa stali Bohu protivnými a nemohli viac prísť do neba.

Ich **rozum sa zatemnil**, t. j. nepoznali už tak dobre Boha, jeho vôľu, cieľ svojho života atď.

Ich **vôľa bola oslabená**. Keďže človek svojím hriechom porušil harmóniu medzi svojimi duševnými a telesnými silami, zmyselné náklonnosti sa už nepodriaďovali bez odporu nadvláde rozumu a vôle. „Za trest, že sa človek vzbúril proti Bohu, stalo sa, že sa proti nemu vzbúrilo jeho vlastné telo, a preto sa človek hanbí za svoje vlastné telo.“ (sv. Eucharis) Preto svätý Pavol hovorí: „Vo svojich údoch pozorujem iný zákon, ktorý odporuje zákonu mojej.“ (Rim 7, 23) Telo si žiada, čo je proti duchu. (Gal 5, 17) „Ako je kameň svojou váhou vždy priťahovaný k zemi, tak sa skazená ľudská vôľa stále obracia k pozemským veciam.“ „Rozum a úmysly ľudských sŕdc sú od mladosti naklonené k zlému.“ (Gn 8, 21) Zvlášť sa v nás dedičným hriechom prebudili niektoré zlé sklony, a to tie, ktoré v prvých ľuďoch vzbudil

satan; pochybnosti o Božej pravde alebo nevera, pochybnosti o Božej spravodlivosti alebo ľahkomyselnosť, pýcha a zmyselné žiadosti.

Po Eve, ktorá si zvedavo obzerala rajské stromy, ktorá sa najprv s hadom a potom s mužom dala do hriešneho rozhovoru, ktorá sa predtým chcela podobať samotnému Bohu, zdedili aj potomkovia jej rodu sklon k zvedavosti, k márnivým rečiam a k strojenosti. Teraz sa podobáme uvoľnenému klinču, ktorý vypadne zo steny, len čo naň zavesíme niečo ťažšie. Každé väčšie pokušenie je totiž schopné otriast' našou vôľou. Ale duševné sily človeka, rozum a vôľa, boli dedičným hriechom **len oslabené**, ale nie (ako si myslí Luther) stratené. Človek aj teraz, po dedičnom hriechu, má stále slobodnú vôľu. (Tridentský koncil 6. 5.) Keby nemal slobodnú vôľu, prečo by rozmýšľal o svojich činoch, prečo by po skutku často pociťoval ľútosť? Preto svätý Aug. hovorí: „Keby bola duša od počiatku stvorená Bohom taká, aká je teraz, predsa by mala ešte veľkú dokonalosť a boli by sme Stvoriteľovi zviazaní vďakou.“

Prví ľudia **stratili milosť posväcujúcu**, teda spravodlivosť a svätosť, v ktorej boli stvorení (Trid. koncil 6. 1.), a teda aj priateľstvo Božie. Kto zomrie v dedičnom hriechu, nemôže dosiahnuť videnie Boha, ale preto ešte nie je odsúdený do pekla. „Trestom za dedičný hriech je strata videnia Boha, ale trestom za osobný hriech je večné trápenie v pekle.“ (Pápež Innoc. VI.) Čo si teda máme myslieť o deťoch, ktoré zomreli skôr ako boli pokrstené?

Na tele hriech uškodil prvým ľuďom takto: 1. Museli zomrieť a podliehali chorobám. 2. Boli vyhnaní z raja a museli ťažko pracovať a žena bola podriadená mužovi. 3. Prírodné sily a nižšie stvorenia mohli človeku škodiť; napokon od tých čias ich mohol zlý duch ľahšie zväzdať k hriechu a s Božím dopustením škodiť im aj na ich časných dobrách.

Človek bol za dedičný hriech odsúdený na smrť. Boh povedal Adamovi: „V pote svojej tváre budeš jesť chlieb, kým sa nevrátiš do zeme, odkiaľ si prišiel. Lebo prach si a na prach sa obrátiš.“ (Gn 3, 19) Tieto slová nám Cirkev pripomína na Popolcovú stredu. Keď nás kňaz značí popolom na čele, hovorí: „Pamätaj, človeče, že prach si a na prach sa obrátiš.“ Smrť je najhorším dôsledkom dedičného hriechu. Ale fyzická smrť je len predobrazom oveľa strašnejšej duševnej a večnej smrti, do ktorej ľudia upadli a z ktorej ich mohlo vyslobodiť len vykúpenie a pokánie.

Aj **vyhnanie z raja** malo svoj význam. Brány pozemského raja sa zatvorili na znamenie, že nebeský raj je zatvorený.“ (sv. Tomáš Akv.) Odvtedy museli ľudia **ťažko pracovať**. Boh totiž povedal Adamovi: „Nech je prekliata zem pre teba ... Trnie a bodľáče ti bude rodiť ... V pote svojej tváre budeš jesť svoj chlieb.“ (Gn 3, 17) Kvôli tomuto prekliatiu, ktoré Boh vyslovil nad zemou, Cirkev používa mnohé žehnania. **Žena** musí od tej chvíle poslúchať muža, lebo ho zvedla ku hriechu; Boh jej totiž povedal: „Budeš pod mocou muža a on bude vládnuť nad tebou.“⁷ (Gn 3, 16) Žena má mať aj veľa súženia so svojimi deťmi (Gn 3, 16), lebo ich svojou neposlušnosťou urobila nešťastnými.

Nižšie tvory môžu od tých čias človeku **škodiť**. Človek sa vzbúril proti Bohu, svojmu Pánovi, a preto je spravodlivé, že sa teraz proti nemu, Pánovi prírody, vzbúрили nižšie stvorenia. Preto už Boh človeka nechráni pred škodlivým vplyvom živlov, rastlín, zvierat; preto je toľko nehôd spôsobených ohňom, vodou, dravou zverou atď. Takmer všetky zvieratá sú teraz voči človeku bojzlivé, ak nie úplne nepriateľské. „Ľudia, ktorých sa predtým všetko bálo, boja sa teraz všetkého.“ (sv. Chryz.) Dokonca aj zlý duch má teraz veľký vplyv na človeka podľa pravidla: „Každý je otrokom toho, kto sa ho zmocnil.“ (2 Pt 2, 19) Diabol môže teraz človeka oveľa ľahšie pokúšať a zväzdať, najmä preto, že človek je teraz veľmi náchylný k hriechu (spomeňme si na Judáša), a dokonca mu môže s Božím dovolením škodiť na pozemských dobrách (spomeňme si na Jób) Preto sa diabol nazýva „kniežat'om sveta“ (Jn 12, 31; 14, 30), ktorý má moc smrti. (Heb 2, 14) Ľudia sú v súčasnom živote ako pocestní na ceste, ktorú zlí duchovia obliehajú ako zbojníci. (sv. Gregor Vel.) Celý svet je v moci Zlého. (1 Jn 5, 19) Ťažké jarmo je na synoch Adamových odo dňa, keď vyšli z matkinho lona, až do dňa ich pochovania. (Sir 40, 1) Oprávnené teda dieťa plače hneď po svojom narodení.

Tieto tresty, ktoré postihli ľudí, boli pre nich liekom. Choroba, smrť, nútené práce, vzájomné podmaňovanie si ľudí mali udržať na uzde ľudskú pýchu a zmyselnosť. Preto boli vyhnaní z raja, lebo by tam mohli ľahko znova jesť ovocie zo stromu života, a tak by nemohli zomrieť, ale zostali by navždy v tomto nešťastnom stave. Vyhnanie z krásneho raja bolo zároveň mocným prostriedkom, aby ľudia svoj hriech ľutovali.

12.4. Hriech prvých ľudí aj s jeho zlými následkami prešiel na všetkých ľuďoch. (Tridentský koncil 5.2.)

Denne pociťujem **trest** za hriech, a pretože pociťujem trest, spomínam si aj na previnenie. (sv. Greg. Vel.) Ale nielen tresty, ale aj samotný hriech, čiže Adamove previnenie, prešlo na nás; bolo by totiž bezbožné predpokladať, že Boh by chcel potrestať toho, kto je bez akejkoľvek viny. (sv. Prosp.) Od prirodzenosti sme deťmi hnevu. (Ef 2, 3) Všetci sme zhrešili v Adamovi. (Rim 5, 12) Zhrešili sme v Adamovi práve tak, ako zároveň hrešia údy tela, keď boli dušou vedené k hriešnym skutkom. (sv. Tom. Akv.) Je totiž spôsob, ktorým môže sa otráviť všetko ovocie stromu, a síce tak, že sa koreň napustí jedom. To je spôsob, ktorý sa diablove podaril v raji. (Segneri) Kráľ prenajal sluhovi statok pod podmienkou, že mu zostane verný. Ak sa však sluha spreneverí, stratí ho, a nielen on, ale aj celé jeho potomstvo. Niečo podobné bol Adamov hriech.“ (Trid. koncil) Ak bol otec šľachticom a veľmi by urazil kráľa, kráľ by mu za trest odobral šľachtictvo a majetky. Zdedia potom jeho deti šľachtické majetky? Nie, zdedia len otcovu chudobu a biedu. Zdedili sme dedičný hriech, rovnako ako sa mnohé telesné neduhy dedia v našich potomkoch.

⁷ V novom preklade sv. Písma (1995) je: „.. a hoci budeš po mužovi túžiť, on bude vládnuť nad tebou.“

Mýli sa ten, kto si myslí, že sme preto zhrešili v Adamovi, že hrešíme podobne ako Adam. Ako potom vysvetliť, že zomierajú aj deti, ktoré nenapodobnili Adama v jeho hriechu? Preto Cirkev tento blud zavrhla. (Trid. koncil 5. 3.) Ako je teda zrejme, učenie Cirkvi, že sme zhrešili v Adamovi, je a zostane tajomstvom viery.

Pretože tento hriech sme zdedili od Adama, nazývame ho dedičným hriechom.

Skôr než sme sa nadýchli tohto vzduchu, sme už nakazení hriechom. (sv. Ambr.) Naše počatie je v hriechu (Ž 51, 7), lebo bývame počatí, tým že vzniká žiadostivosť. (sv. Ambr.) Aj kresťanské deti sa rodia na svet s dedičným hriechom. (Trid. koncil 5. 4.) Kresťania sa nerodia, ale kresťanmi sa musíme stať. (sv. Hieronym)

Ježiš Kristus a preblahoslavená Panna Mária nemali dedičný hriech.

Obaja boli počatí bez dedičného hriechu. Kristus preto, že je Boh. Mária vďaka osobitnej Božej milosti. Preto 8. decembra slávime sviatok „Nepoškvrneného počatia.“ Niektorí sa domnievajú (podľa slov sv. Lukáša 1, 15), že svätý **Ján Krstiteľ** a prorok Jeremiáš (podľa slov Jeremiáša 1, 5) síce neboli počatí bez dedičného hriechu, ale narodili sa bez neho. (sv. Ambróz, sv. Atanáž) Ostatní ľudia sa očisťujú od dedičného hriechu len krstom (krstom vody, žiadosti a krvi)

Nie bez príčiny Cirkev slávi Narodenie Krista (25. decembra), Narodenie Panny Márie (8. septembra) a Narodenie svätého Jána Krstiteľa (24. júna) U ostatných svätých sa oslavuje deň ich smrti, pretože ich svätosť bola istá až pri ich smrti. Treba tiež pripomenúť, že Kristovo telo a telo Matky Božej vstalo z mŕtvych; preto sa slávi Zmŕtvychvstanie a sviatok Nanebovzatia Panny Márie. Keďže smrť je trestom za hriech, preto Ježiš Kristus a Panna Mária, ktorí boli navždy oslobodení od dedičného hriechu, vstali z mŕtvych (boli vykúpení z telesnej smrti) skôr ako ostatní ľudia.

12.5. Následkom dedičného hriechu je teda náš ľudský život neustálym pokáním.

Preto choroby, smrť, ťažkú prácu atď. treba považovať za **pokánie**. A tieto slová sú pravdivé: „Kdekoľvek budeš, tam budeš trpieť.“ (sv. Ign. L.) Voľnomyšlienkarci hovoria, že choroba, utrpenie a smrť sú charakteristické črty ľudskej prirodzenosti a že človek prichádza na svet úplne bez viny. Protestanti učia pravý opak. Hovoria, že dedičný hriech človeka úplne pripravil o slobodu a podobnosť s Bohom a že úplne zničil jeho duševné sily. Katolícka Cirkev zastáva strednú cestu medzi oboma týmito názormi. „Kto popiera učenie o dedičnom hriechu, pre toho sú dejiny ľudstva nepochopeným tajomstvom; len ten, kto toto učenie uznáva, rozumie seba a dejinám ľudstva.“ (Ketteler)

Dedičný hriech vysvetľuje to, keď tu na zemi okrem mnohorakej krásy nachádzame aj veľké nešťastia.

Aká **krásna** je príroda! Človek večer pozoruje nádhernú hviezdnu oblohu, cez deň jas slnka na jasnej oblohe, počuje rozkošný spev rozmanitých vtákov, žasne nad ich rozmanitosťou a zvláštnosťami, teší sa z voňavých a liečivých rastlín s ich pestrými farbami, ochutnáva nespočetné druhy ovocia, žasne nad nádherou obdobia kvitnutia na jar a aj nad pôvabmi zimy, teší sa z dobrosrdečnosti tak mnohých šľachetných ľudí, ktorí mu život spríjemňujú atď. Ale okrem toho vidíme na zemi aj mnoho **nešťastí**: surovosť a zlomyseľnosť mnohých ľudí, choroby (toľko nákazlivých a bolestivých), smrť, vojny, hlad, zemetrasenia, požiare, blesky, búrky, záplavy, krupobitie, jedovaté zvieratá, dravé zvieratá, dravé vtáky, húsenice a škodlivý hmyz, mŕtvonarodené deti, postihnutých ľudí, pôrodné bolesti, otroctvo, týranie zvierat atď. Ó, aké veľké je nešťastie, ktoré v ľudstve spôsobil dedičný hriech. A predsa si príliš veľa ľudí nechce priznať svoje nešťastie a dokonca sa na zemi cítia šťastnými. Podobajú sa dieťaťu narodenému v tmavom väzení, ktoré sa hrá, žartuje a raduje, lebo nepozná svetlo. Ale matka, ktorá vie, aké je svetlo krásne, smúti a plače. Tak sú svetácki ľudia plní radosti, ale svätci, ktorí poznali nebeské radosti, na tejto zemi smútili a nariekali.

DRUHÝ AŽ SIEDMY ČLÁNOK VYZNANIA VIERY: O JEŽIŠOVI KRISTOVI

1. O VYKÚPENÍ

Ježiš Kristus, náš Vykupiteľ, nás oslobodil od zlých následkov dedičného hriechu.

Padlý človek nebol sám schopný, aby si opäť vydobyl predchádzajúcu svätosť a spravodlivosť a s ňou spojené dobrá. Kto je telesne mŕtvy, nemôže sa sám seba vzkriesiť; a práve tak ani duchovne mŕtvy človek sa nemôže sám seba opäť prebudiť k duchovnému životu. „Keď už človek tú spravodlivosť, ktorú dostal, si bez Božej milosti nemohol ani zachovať, akože by bol vstave ju zase nadobudnúť, keď ju stratil?“ (sv. Aug.) Človek sa po svojom páde podobá chorému, ktorý síce môže hýbať rukami a nohami, ale bez pomoci druhého nemôže vstať z lôžka a ísť, kam by chcel. (sv. Tom. Akv.) Čím bol milosrdný Samaritán pre Žida, ktorý upadol medzi lotrov, tým bol Kristus pre ľudstvo, ktoré bolo podvodom diabla zranené a olúpené o svoje nadprirodzené dary. Z tohto dôvodu sa Kristus nazýva liečiteľom alebo **spasiteľom** ľudstva, pretože priniesol uzdravenie ľudstvu, ktoré dedičným hriechom ochorelo. (Sailer)

Kristus nás od duchovných následkov dedičného hriechu oslobodil takto: 1. svojím učením osvietil náš rozum; 2. svojimi príkázaniami a prisľúbeniami naklonil našu vôľu k dobru; 3. svojou obetou na kríži nám zaobstaral prostriedky milosti, ktorými môžeme znovu získať milosť posväčujúcu a stať sa Božími deťmi a dedičmi Božieho kráľovstva.

Kristus teda vykonával trojaký úrad: prorocký alebo učiteľský, kráľovský alebo pastiersky a veľkňazský alebo kňazský. Kristus je teda náš **učiteľ, kráľ a najvyšší kňaz**. Všimnime si tri časti katechizmu: v prvej časti katechizmu Kristus vystupuje najmä ako učiteľ, v druhej časti ako kráľ a v tretej časti ako najvyšší kňaz. Prečo je to tak? Kristus si tento trojaký úrad pripisuje rôznymi výrazmi. Nazýva sa napríklad „**svetlom sveta**“, pretože svojím učením osvietil náš rozum. (Jn 12, 46) Ako svetlo v tme osvetľuje a vzdialené predmety robí viditeľnými, tak to robí aj Kristus: najvzdialenejšie predmety, totiž život na onom svete a večnosť, nám jasne ukazuje. Pred Pilátom sa nazýva kráľom, ktorého kráľovstvo nie je z tohto sveta. (Jn 18, 36) Ďalej sa nazýva „**dobrým pastierom**“, ktorý za svoje ovce dáva aj svoj život. (Jn 10, 11) Častejšie sa prirovnáva k vodcovi a vyzýva nás, aby sme ho nasledovali. (Jn 14, 6; Mt 10, 38) My tu na zemi sme len počestní, nemáme tu trvalé miesto, ale hľadáme miesto budúce. Cesta k tomu miestu je drsná, strmá, medzi priepastami a príliš veľa ľudí, ktorí cestu nepoznali, zabľúdilo a zahynulo. Ale na tejto ceste máme vodcu, ktorý o sebe povedal: „Ja som cesta, pravda a život. (Jn 13) Ak nasledujeme tohto vodcu a neopúšťame jeho stopy, nemôže zísť z pravej cesty. (Ludov. Gran.)

Svätý Pavol nazýva Krista „**veľkňazom**“ (Heb 2, 17), ktorý nepotrebuje najprv priniesť obeť za svoje vlastné hriechy, potom za hriechy ľudu (Heb 7, 27), ktorý neobetoval zvieratá, ale obetoval svoje telo raz navždy (Heb 10) a ktorý prenikol nebesia. (Heb 4, 14) Svojou poslušnosťou zahladil Adamovu neposlušnosť (Rim 5, 19); bol poslušný až na smrť na kríži. (Flp 2, 8)

Keďže Kristus nám svojou obetou na kríži zabezpečil prostriedky milosti, ktorými môžeme opäť získať milosť posväčujúcu, a tým aj Božie synovstvo (Gal 4, 5) a právo na nebo (Gal 4, 7) Týmto prostriedkami milosti sú najmä svätá omša a sväté sviatosti. Hovoríme: Kristus nám **opäť otvoril nebo**. Keďže Kristus nám svojim vykúpením opäť otvoril nebo, tak sa pri jeho smrti roztrhla opona, ktorá v jeruzalemskom chráme zakrývala svätýňu. (Mt 27, 51) Máme pevnú nádej, že skrze Kristovu krv vojdeme do svätyně, teda do neba. (Heb 10, 19) Kríž je kľúčom k nebu. (sv. Chryz.)

Kristus nás od telesných následkov dedičného hriechu oslobodil takto: 1. Zomrel za nás a tým nám zaslúžil, aby sme mohli vstať z mŕtvych. 2. Svojím slovom a príkladom nás poučil o tom, čo máme robiť, aby sme na zemi žili tak blažene ako v raji a aby sme svet ovládali a nad ním víťazili. 3. Napokon nám dal prostriedky, ktorými môžeme vyhnúť a premôcť zlého ducha.

Kristus bol oslobodený od každého aj od dedičného hriechu. Preto nebolo potrebné, aby zomrel, pretože smrť je trestom za dedičný hriech. On za nás zomrel dobrovoľne. A preto je spravodlivé, aby sme život dostali späť a po smrti vstali z mŕtvych. Vysvetlenie tohto podobenstva: Sme dlžní určitú sumu. Zaplatí ju priateľ a potom ju zaplatíme aj my. V tomto prípade je spravodlivé, aby sme peniaze dostali späť. Kristus je „vzkriesenie a život.“ (Jn 11, 25) Kristus chcel svojím zmŕtvychvstaním ukázať, že aj my vstaneme z mŕtvych. (1 Kor 15) Skrze jedného človeka prišla smrť a skrze jedného človeka prišlo zmŕtvychvstanie zo smrti. (1 Kor 15, 21)

Ak budeme nasledovať Kristovo učenie, dosiahneme spokojnosť (spomeňme si na Kristove slová Samaritánke, Jn 4, 13) a budeme mať raj už na zemi.

Konaním cností, ktoré Kristus učil a ktoré sám konal, najmä pokorou, tichosťou, štedrosťou, čistotou a zachovávaním evanjeliových rád, môžeme zahnať pokušenia a trápenia zlým duchom, ale len tie, ktoré by škodili našej spáse. Kristus teda moc diabla len zlomil (Zjv 12, 8); úplne ju zničí až na konci sveta. (1 Kor 15, 24) Keďže Kristus zvrhol diabla z vrcholu jeho moci, preto povedal: „Videl som satana padať z neba ako blesk.“ (Lk 10, 18) Skrze nášho Spasiteľa Ježiša Krista sme teda opäť získali takmer všetko, čo sme stratili dedičným hriechom. Mnohé následky dedičného hriechu však zostávajú; napr. zlá žiadostivosť v nás, choroby, smrť. Ale za to sme ako náhradu, vďaka Kristovým zásluhám, dostali viac a niečo väčšie, než sme diablovou závišťou stratili. (sv. Lev Veľký) Hriech sa rozmnožil, ale milosť sa rozmnožila ešte viac. (Rim 5, 20) Svätý Augustín volá plný radosti: „Ó, šťastný hriech, ktorý nám priniesol takého vznešeného a veľkého Vykupiteľa!“

2. PRISĽÚBENIE VYKUPITEĽA

Boh padlým ľuďom odpustil, hoci padlým anjelom kedysi neodpustil. Hriech ľudí totiž nebol taký odsúdeniahodný ako hriech anjelov. Ľudia nemali také poznanie ako anjeli a boli zvedení diablom. Ľudia tiež svoju chybu aspoň čiastočne uznali a oľutovali ju. (Lenže nemali svoju vinu zvaľovať na iného!) Napokon, Boh nechcel uvrhnúť celé ľudské pokolenie do nešťastia kvôli vine jedného človeka.

2.1. Hneď po upadnutí do hriechu Boh prisľúbil ľuďom Vykupiteľa. Boh totiž povedal pekelnému hadovi: „Ustanovím nepriateľstvo medzi teba a ženu a medzi tvoje potomstvo a jej potomstvo; ona⁸ ti rozšliape hlavu.“ (Mojžiš 3, 15)

Zmysel týchto slov je takýto: Ustanovím nepriateľstvo medzi diablom a najčistejšou Pannou Máriou, medzi prívržencami diabla a Syna Panny, Krista (Gal 3, 16); Panna Mária porodí toho, kto zničí moc diabla, t. j. kto opäť vymaní z moci diabla ľudské pokolenie, nad ktorým diabol získal vplyv v dôsledku dedičného hriechu. Mýli sa ten, kto si myslí, že Boh týmito slovami vnukol človeku len nepriateľské zmyšľanie alebo odpor k hadovi. Uvedomme si totiž, že Boh tieto slová povedal zvodcovi ľudí, a nie jeho nástroju, hadovi.

Tieto Božie slová sa nazývajú prvým evanjeliom, t. j. prvou radostnou zvesťou o Vykupiteľovi. Ale Vykupiteľ neprišiel hneď, pretože ľudia boli zmyselní, a preto neboli schopní prijať takúto milosť. Naopak, Boh ich musel často citelne potrešťať. Spomeňme si na potopu, zničenie Sodomy a Gomory, stavbu babylonskej veže.

2.2. O dvetisíc rokov neskôr Boh prisľúbil Abrahámovi, že jeden z jeho potomkov bude Vykupiteľom.

Abrahám býval najprv v meste Ur (ohnivé mesto), v Chaldej a neskôr v meste Cháran v Mezopotámii. Uprostred modloslužobníkov si zachoval vieru v jediného pravého Boha. Tu mu Boh prikázal, aby opustil svojich príbuzných a odišiel do krajiny Kanaán teda do Palestíny. Za jeho poslušnosť mu Boh prisľúbil, že v ňom budú požehnané všetky pokolenia zeme. (Ex 12, 2-3) Okrem toho mu prisľúbil veľmi početné potomstvo (Abrahám je duchovným otcom všetkých veriacich, Rim 4, 11) a jemu a jeho potomkom dal úrodnú krajinu Palestínu. (Gn 12, 7) Boh zopakoval Abrahámovi ten istý prisľub, keď bol spolu s dvoma anjeli mi jeho hosťom (Gn 18.) a keď Abrahám, poslušný Bohu, chcel obetovať svojho syna Izáka. (Gn 22)

Ten istý prisľub, ktorý dal Boh Abrahámovi, dal aj Izákovi, Jakubovi a asi o tisíc rokov neskôr kráľovi Dávidovi.

Boh sa Izákovi zjavil, keď chcel kvôli hladu odísť do Egypta. (Gn 26, 2) Jakubovi, keď utekal z otcovho domu a vo sne videl nebeský rebrík. (Gn 28, 12) Kráľovi Dávidovi (vládol v rokoch 1055 – 1015 pred Kristom) oznámil prorok Nátan z Božieho príkazu, že jeden z jeho potomkov bude Božím synom a založí večnú ríšu. (2 Sam 7, 12) Tí muži, z ktorých pokolenia pochádzal Vykupiteľ a ktorí žili v prvotných časoch ľudstva, sa nazývajú **patriarchovia** alebo **praotcovia**. Pred potopou bolo 10 patriarchov (prvý bol Adam, posledný Noe) a po potope 12 (prvý bol Sem, poslední boli Abrahám, Izák a Jakub) Všetci patriarchovia sa dožili vysokého veku. Patriarchovia pred potopou sa dožili aj 1000 rokov, po potope 400 rokov, najmenej 150. (Dôvodom bol jednoduchý život, pobyt vo voľnej prírode, priaznivé prírodné podmienky pred potopou, ale najmä múdra Božia prozreteľnosť, ktorá ich používala na výchovu neskoršieho ľudstva. Čím je pre nás teraz učiteľský úrad Cirkvi a Sväté Písmo, tým boli vtedy praotcovia).

2.3. Neskôr Boh poslal prorokov a prostredníctvom nich podrobne predpovedal mnohé veci týkajúce sa príchodu, osoby, utrpenia a oslávania Mesiáša.

Proroci boli Bohom osvietení ľudia („Boží muži“), ktorí hovorili izraelskému národu na Boží príkaz a v Božom mene. Hlavnou úlohou prorokov bolo odvracať ľud od hriechu (karhať ich ak zhrešili) a pripravovať na Vykupiteľa (prorokovať o Vykupiteľovi) Boh si vybral prorokov z rôznych stavov (Izaiáš pochádzal z kráľovskej rodiny, Amos bol pastier, Elizeus bol povolaný za proroka od pluhu) a dal im dar konať zázraky a prorokovať (o budúcich trestoch, o udalostiach zo života Mesiáša), aby sa hneď vedelo, že sú poslaní od Boha. Všetci viedli prísny kajúcný život, väčšina z nich nebola ženatá, ako Eliáš, Elizeus, Jeremiáš. Proroci hovorili veľmi nebojácne a ľudia si ich veľmi vážili; všetci však boli prenasledovaní a väčšinou násilne usmrtení. (Mt 23, 30) Celkovo bolo asi 70 prorokov. Už Mojžiš bol veľkým prorokom (Dt 34, 10); najväčším bol Izaiáš, ktorý tak presne predpovedal Vykupiteľa, že mohol byť nazvaný evanjelistom Starého zákona. (sv. Hieroným) Posledným prorokom bol Malachiáš, ktorý prorokoval okolo roku 450 pred Kr. Mnohí z prorokov po sebe zanechali spisy; preto sa hovorí o štyroch veľkých a dvanástich menších prorokoch.

I. O budúcom Mesiášovi proroci predpovedali toto:

1. Mesiáš sa narodí v Betleheme.

Micheáš hovorí: „A ty, Betlehem Efrata, primalý si medzi tisícami Júdu; z teba mi vyjde ten, ktorý bude vládcom v Izraeli a jeho pôvod je odpradávná, odo dní večnosti.“ (Mich 5, 2) Preto dostali traja králi v Jeruzaleme odpoveď, že Vykupiteľ sa narodí v Betleheme. (Mt 2, 5)

2. Mesiáš príde, kým bude ešte stáť jeruzalemský chrám.

Keď sa Židia vrátili z babylonského zajatia a začali znova stavať chrám, starci, ktorí ešte videli starý chrám, začali hlasno plakať. Už pri kladení základov videli, že druhý chrám nebude taký veľký ani taký krásny ako bol prvý chrám.

⁸ V novom preklade Písma sv. je: „...ono ti rozšliape...“

Tu ich upokojil prorok Aggeus, keď im oznámil, že do tohto chrámu vstúpi Vykupiteľ⁹, a preto bude tento chrám slávnejší ako prvý. (Agg 2, 8-10)

Tento chrám však zničil Titus v roku 70 po Kr. a už nikdy nebol postavený.

3. Mesiáš príde, kým bude ešte trvať Judské kráľovstvo.

Jakub pred svojou smrťou požehnal svojich synov a povedal Júdovi: „Žezlo (kráľovské) nebude odňaté Júdovi, kým nepríde ten, ktorého očakávajú¹⁰ národy.“ Židovské kráľovstvo zaniklo po zničení Jeruzalema roku 70 n. l., lebo odvtedy sú Židia rozptýlení po celej zemi.

4. Daniel (605 - 530) pravdivo predpovedal, že od opevnenia Jeruzalema (453) do verejného vystúpenia Mesiáša uplynie 69 ročných týždňov a do Mesiášovej smrti 69,5 ročných týždňov.

Dozvedel sa to od archanjela Gabriela, keď jedného dňa o tretej hodine popoludní priniesol obeť a modlil sa za vyslobodenie z babylonského zajatia. (Dan 9, 21)

Kráľ Kýros dal v roku 536 Židom, ktorí boli v babylonskom zajatí, povolenie obnoviť Jeruzalem a chrám. Keďže im nebolo dovolené svoje mesto opevniť, ich nepriatelia a perzský kráľ ich očiernili, že vraj chcú stavať aj hradby. (Ezd 4, 12) Až perzský kráľ Artaxerxes dal v dvadsiatom roku svojej vlády (453) svojmu zákonníkovi Nehemiášovi povolenie, aby bol Jeruzalem opäť opevnený hradbami a bránami. (Neh 2, 1-8) Ak teda k roku 453 pripočítame 69x7, čiže 483 rokov, alebo 69,5x7, čiže 486,5 roka, dostaneme rok 30 (alebo rok 33,5) po narodení Krista. Aké veľkolepé proroctvo!

5. Mesiáš sa narodí z Panny, pochádzajúcej z rodu Dávidovho.

Boh prostredníctvom proroka Izaiáša oznámil kráľovi Achazovi, aby si žiadal od Boha nejaké znamenie Božej všemohúcnosti. Kráľ však o žiadne znamenie nežiadal. Vtedy prorok povedal: „Preto ti sám Boh dá znamenie. A panna počne a porodí syna a dá mu meno Emanuel! (Boh s nami)“ (Iz 7, 14)

Skrze proroka Jeremiáša oznámil Boh: „Vzbudím Dávidovi spravodlivý výhonok a bude panovať ako kráľ... A toto je meno, ktorým ho budú volať: Pán náš Spravodlivý.“ (Jer 23, 6)

6. Mesiáš bude mať predchodcu, ktorý bude žiť na púšti a viesť anjelský život.

Izaiáš o tomto predchodcovi hovorí: „Hlas volajúceho na púšti: Pripravte cestu Pánovi, vyrovnajte na púšti chodníky nášmu Bohu. Každé údolie sa vyvýši a každý vrch a pahorok sa zníži.“ (Iz 40, 3) Malachiáš hovorí: „Hľa, posielam svojho anjela a on pripraví cestu pred tvojou tvárou. A hneď príde Pán, ktorého hľadáte, do svojho chrámu.“ (Mal 3, 1)

Týmto predchodcom bol Ján Krstiteľ.

7. Keď sa narodí Mesiáš, vyjde nová hviezda.

Veštec Balám prorokoval moábskemu kráľovi Balákovi, keď Izraeliti pod vedením Mojžiša prišli k jeho hraniciam toto: „Vidím ho, ale nie teraz; pozerám na neho, ale nie zblízka. Z Jakuba vyjde hviezda a z Izraela vyrastie prút.“ (Nm 24, 17)

8. Mesiášovi sa budú klaňať králi z ďalekých krajín a prinesú mu dary. (Ž 72, 10)

9. V čase, keď sa narodí Mesiáš, bude povražených mnoho detí.

Jeremiáš predpovedá: „Hlas náreku, smútku a plaču je počuť na výsostiach: Ráchel plače nad svojimi synmi a nepoteší sa pre nich, lebo ich niet.“ (Jer 31, 15) Ráchel, ktorá bola matkou najväčšieho pokolenia, vystupuje tu miesto židovského národa. Ráchel zomrela a bola pochovaná v Betleheme. (Gn 35, 19)

10. Mesiáš utečie do Egypta (Iz 19, 1) a zase sa odtiaľ vráti. (Oz 11, 11)

II. O osobe Mesiáša proroci predpovedali toto:

1. Mesiáš bude Synom Božím.

Dávidovi Boh prostredníctvom proroka Nátana sľubuje Vykupiteľa slovami: „Ja budem jeho otcom a on bude mojím synom.“ Dávid sa stane jeho otcom a on bude mojím synom. (2 Kr 7, 14) V žalme oslovuje Boh Mesiáša: „Syn môj si ty, ja som ťa dnes splodil.“ (Ž 2, 7)

2. Bude Bohom a človekom zároveň.

Izaiáš hovorí: „Lebo chlapček sa nám narodil, daný nám je syn, na jeho pleci bude kniežatstvo a bude nazvaný: zázračný Radca, mocný Boh, večný Otec, Knieža pokoja. (Iz 9, 5) „Sám Boh príde a spasí vás.“ (Iz 35, 4)

⁹ V starom preklade Písma sv. (1914) je: „A pohnem všetkými národmi: A príde Žiadaný všetkým národom...“ V novom preklade (1995) tento text chýba.

¹⁰ V novom preklade je: „.. ku ktorému sa pritulia národy.“

3. Bude robiť veľké divy.

Izaiáš hovorí: „Sám Boh príde a spasí vás.“ Vtedy sa roztvoria oči slepých a uši hluchých sa otvoria. Vtedy s' a jeleň bude skákať chromý a jazyk nemého sa rozviaže¹¹. (Iz 35, 5)

4. Bude kňazom ako Melchisedech.

Dávid necháva Boha Otca takto osloviť Mesiáša: „Ty si kňaz naveky podľa rádu Melchisedechovho. (Ž 110, 4)

Kristus obetoval chlieb a víno pri poslednej večeri a obetuje ich každodenne prostredníctvom svojich zástupcov, kňazov.

5. Bude veľkým prorokom a učiteľom.

Boh už Mojžišovi prisľúbil: „Vzbudím im spomedzi ich bratov proroka, ako si ty.“ (Dt 18, 18) Preto Židia všeobecne nazývali Mesiáša „prorokom, ktorý má prísť na svet.“ (Jn 6, 14)

Ako prorok mal teda Mesiáš prorokovať a učiť. Mal byť učiteľom pohanov. (Iz 49, 1-6)

6. Bude kráľom novej ríše (Jer 23, 5), ktorá bude nezničiteľná a bude zahŕňať všetky ostatné ríše. (Dan 2, 44)

Táto ríša je katolícka alebo všeobecná Cirkev. Preto sa Kristus pred Pilátom nazýva kráľom (Mt 27, 11), ale hovorí: „Moje kráľovstvo nie je z tohto sveta.“ (Jn 18, 36) Teda moja ríša je duchovná ríša.

III. O Mesiášovom utrpení proroci predpovedali toto:**1. Mesiáš, sediac na osliatku, vojde do Jeruzalema. (Za 9, 9)****2. Bude predaný za 30 strieborných.**

Zachariáš predpovedal: „Odvážili mi teda mzdu, tridsať strieborných. Pán mi povedal: „Hod' ju hrnčiarovi¹², tú nádhernú mzdu, na akú ma ocenili.“ Vzal som teda tridsať strieborných a hodil som ich v Pánovom dome hrnčiarovi. (Za 11, 12) Tak sa aj stalo: Judáš hodil peniaze späť do chrámu a potom sa za ne kúpilo hrnčiarove pole, kde mali byť pochovaní cudzinci. (Mt 27, 57)

3. Zradí ho jeden z tých, ktorí s ním jedli pri stole. (Ž 41, 10)

Judáš vyšiel od stola a hneď zradil Pána. (Jn 13, 30)

4. Jeho učeníci ho opustia v jeho utrpení. (Za 13, 7)

Keď Ježiša zajali, všetci jeho učeníci ho opustili a utiekli (Mk 14, 50); len Peter a Ján ho zďaleka nasledovali do veľkňazovej predsiene. (Jn 18, 15)

5. Bude potupený (Ž 22, 7), bitý, oplúvaný (Iz 50, 6), bičovaný (Ž 73, 14), trním korunovaný (Pie 3, 11), žlčou a octom napájaný (Ž 69, 22).

Tí, čo išli za Kristovým krížom, sa mu rúhali a potriasali hlavami. (Mk 15, 29) Podobne sa mu vysmievali veľkňazi a zákonníci, ktorí si medzi sebou hovorili: „Iným pomáhal, sám si pomôcť nemôže.“ (Mk 15, 31) Už pred veľkňazom Annášom dal jeden sluha Kristovi facku, lebo sa mu nepáčila jeho odpoveď. (Jn 18, 22) Keď Kristus pred Kajfášom vyznal, že je Boží Syn, niektorí mu pľuli do tváre, bili ho pästami a iní ho fackovali. (Mt 26, 67) Pilát dal Krista bičovať. (Jn 19, 1) Potom mu vojaci nasadili na hlavu trňovú korunu, obliekli mu červené rúcho, bili ho po hlave trstinou, fackovali ho a posmievali sa mu. (Mk 15; Jn 18.) Na Golgote mu dali piť víno so žlčou (vlastne myrhu, Mk 15, 23) Keď to ochutnal, nechcel piť. (Mt 27, 34)

6. O jeho odev budú hádzať lós. (Ž 22, 19)

Vojaci rozdelili Kristove šaty na štyri časti a každý dostal jednu časť, ale spodný odev nechceli rozstrihať, lebo bol celý utkaný a bez švu. (Jn 19, 23) Preto oň hodili lós.

7. Jeho ruky a nohy budú prebodnuté. (Ž 22, 17)

Kristus bol naozaj pribitý na kríž; preto mohol Tomášovi ukázať rany na rukách a povedať mu: „Vlož sem prst.“ (Jn 20, 27) Odsúdcov zvyčajne iba priväzovali ku krížu povrazmi. (Takto vraj boli ukrižovaní obaja lotri, ako neskôr aj svätý Peter a svätý Ondrej)

8. Zomrie medzi zločincami.

Izaiáš totiž hovorí: „A dá bezbožných za pohreb a bohatého za svoju smrť¹³. (To znamená, že bol určený na pochovanie medzi zločincami, ale našiel svoj hrob u bohatého človeka.) (Iz 53, 9) Kristus zomrel medzi dvoma lotrami, ktorí boli ukrižovaní spolu s ním. (Lk 23, 33)

¹¹ V novom preklade Písma sv. je: „.. jazyk nemého zaplesá.“

¹² V novom preklade Písma sv. je: „.. tvorcovi“

¹³ V novom preklade Písma sv. je: „So zločincami mu dali hrob, jednako s boháčom bol v smrti.“

9. Vo svojom utrpení bude trpezlivý ako baránok (Iz 53, 7); áno, bude sa modliť aj za svojich nepriateľov. (Iz 53, 15)

10. Zomrie dobrovoľne, a to za naše hriechy. (Iz 53, 4-7)

IV. O Mesiášovom oslávení proroci predpovedali toto:

1. Svoj hrob nájde u bohatého (Iz 53, 9) a jeho hrob bude slávny. (Iz 11, 20)

2. Jeho telo nebude hniť v hrobe. (Ž 16, 10)

3. Vráti sa do neba (Ž 68, 34) a zasadne po Otcovej pravici. (Ž 110, 1)

4. Jeho učenie sa bude šíriť z Jeruzalema a to z hory Sion (Joe 3, 5) po celom svete. (Iz 2, 3)

Veď Večeradlo, kde apoštoli prijali Ducha Svätého, bolo na vrchu Sion.

5. Všetky pohanské národy sveta vstúpia do jeho ríše a budú sa mu klaňať. (Ž 22, 28-29)

6. Židovský národ, ktorý usmrtil Mesiáša, bude kruto trestaný a rozptýlený medzi všetky národy sveta. (Dt 28, 64)

Mesto Jeruzalem a chrám budú zničené, židovské obety a kňazstvo zaniknú a chrám už nikdy nebude postavený. (Dan 9, 26-27; Iz 3, 4)

7. Na každom mieste na svete mu bude prinášaná čistá obeta. (Mal 1, 11)

8. Raz bude súdiť všetkých ľudí (Ž 110, 6) a pred týmto súdom pošle na svet Eliáša. (Mal 4, 5)

2.4. Mesiášov život bol naznačený aj mnohými predobrazmi.

Plán stavby už vopred ukazuje, ako bude stavba vyzerat'. Dlhý tieň, ktorý vrhá pocestný, ho už vopred prezrádza. Ranná zora ukazuje, že slnko už vychádza. Práve tak takmer každý dôležitý úkon patriarchov naznačoval určité Kristove úkony; a takmer všetky dôležitejšie židovské obrady naznačovali určité kresťanské úkony. (Kol 2, 17) Preto sa Starý zákon má k Novému zákonu ako tieň ku skutočnému predmetu (Heb 10, 1), alebo ako obraz ku zobrazovanej veci. Celý Starý zákon bol závojom Nového zákona. (sv. Aug.) Nový zákon je ukrytý v Starom a Starý sa objasňuje v Novom. (sv. Aug.) Osoby alebo veci, ktoré budúcu udalosť vopred predstavujú akoby v obraze, sa teda nazývajú predobrazmi.

Predobrazmi Mesiáša boli:

Predobrazy jeho utrpenia a smrti: Ábel, Izák, Jakub, Jozef egyptský, Dávid, veľkonočný baránok, obeta v Deň zmierenia a medený had.

Ábel je prvý spravodlivý medzi všetkými ľuďmi (Kristus prvý medzi všetkými svätými); je pastierom; prináša Bohu milú obeť; jeho brat ho nenávidí a je ním zabitý (Kristus je zabitý svojimi bratmi, Židmi), ale pritom bol ako baránok. (Gn 4.)

Izák je jediným, vrúcne milovaným synom svojho otca; sám si nesie drevo na vrch, trpezlivo sa správa na obetnom oltári a je opäť vrátený svojmu otcovi. (Kristus vstal z mŕtvych.) (Gn 22)

Jakub je prenasledovaný svojím bratom, ale nakoniec sa s ním zmieruje. (Kristus je prenasledovaný svojimi bratmi, Židmi, ale na konci sveta sa s nimi zmieri.) Hoci bol synom bohatého otca, chudobný putuje do cudzej krajiny, aby si vybral zbožnú manželku. (Kristus prišiel na svet, aby si tu vybral svätú nevestu, Cirkvi.) Mnoho rokov slúži ako sluha kvôli svojej neveste. (Kristus kvôli Cirkvi prijal podobu sluhu a 33 rokov slúžil ľudstvu.) Jakub mal 12 synov, medzi ktorými bol aj milovaný Jozef. (Kristus mal 12 apoštolov, medzi ktorými bol aj milovaný svätý Ján.) (Gn 25, 33)

Jozef, miláčik svojho otca, je nenávidený svojimi bratmi a predaný za pár strieborných; trpel medzi dvoma zločincami vo väzení (Kristus na kríži), z ktorých jeden dostal milosť, druhý bol popravený; po veľkom ponížení je povýšený do najvyššej dôstojnosti; svojou radou zachránil ľud pred smrťou od hladu (Kristus hlásaním svojho evanjelia a pred duchovnou smrťou); ohlasovatelia vyzývali ľud, aby pred ním pokľakol (apoštoli žiadajú rovnakú poctu pre Krista); nakoniec sa zmieri so svojimi bratmi. (Aj Kristus sa zmieri so Židmi na konci sveta.) (Gn 37-45)

Dávid sa narodil v Betleheme, strávil svoju mladosť v poníženosti, ide proti obrovi Goliášovi, nepriateľovi vyvoleného národa, s palicou (drevom) a piatimi kameňmi a premôže ho (Kristus premohol diabla na dreve kríža svojimi piatimi ranami), stal sa kráľom (Kristus sa stal Kráľom Cirkvi), musel veľa trpieť, ale vždy zvíťazil. (1-2 Kr)

Veľkonočný baránok bol zabitý pred východom z Egypta, teda večer pred veľkou sobotou veľkonočnou; bol obetovaný a aj požitý; bol bez poškvŕny, v najlepšom veku; nebola mu zlomená žiadna kosť; jeho krv postretá na rámoch dverí chránila pred telesnou smrťou (Kristova krv pred duchovnou smrťou); bol požívaný pri odchode do zaslúbenej zeme. (Kristus vo sviatosti oltárnej pri odchode do večnosti.) Bol trpezlivý (aj Kristus). (Ex 13)

Obeta v Deň zmierenia: veľkňaz položil ruky na kozla, vyznávajúc hriechy všetkého ľudu, načo bol kozol vyhnaný na púšť, kde zahynul. (Aj na Kristovi spočívajú hriechy celého ľudstva, a preto odišiel na púšť tohto sveta, v ústrety smrti.) (Nm 29)

Medený had bol na púšti vyzdvihnutý na drevo; kto sa naň pozrel, bol uzdravený zo smrteľného uštipnutia jedovatých hadov. (Aj Kristus bol vyzdvihnutý na kríž; kto v neho verí, bude spasený.) (Nm 21, 6-9) Preto Kristus hovorí: „Ako Mojžiš vyzdvihol hada na púšti, tak musí byť vyzdvihnutý Syn človeka, aby nezahynul nik, kto v neho verí, ale aby mal život večný.“ (Jn 3, 14)

Predobrazy jeho učiteľského úradu: Noe, Mojžiš a archanjel Rafael.

Noe bol jediný spravodlivý medzi svojimi rovesníkmi (Kristus jediný bez hriechu); za neustáleho kázania buduje archu (Kristus Cirkve), zachráni ľudský rod pred záhubou (Kristus pred večnou smrťou). Bohu prináša milú obeť keď vyšiel z archy (Kristus pri odchode z tohto sveta). Prostredníctvom Noeho Boh uzatvára s ľudstvom novú zmluvu, ktorej zárukou je dúha. (Tak aj prostredníctvom Krista a zárukou je sviatosť oltára.) (Gn 6-9)

Mojžiš ako dieťa utiekol pred krutým kráľovským rozkazom a svoju mladosť strávil v Egypte, 40 dní sa postil, kým vydal zákon na Sinaji (Kristus pred ohlasovaním svojho evanjelia), vyslobodil Izraelitov z otroctva a viedol ich do zaslúbenej zeme (Kristus nás vyslobodil z otroctva diabla a priviedol nás do Cirkvi), robil zázraky, aby dokázal svoje Božské poslanie, neustále sa modlil za svoj ľud, so žiariacou tvárou sa zjavil na vrchu Sinaj (Kristus na vrchu Tábor) a bol sprostredkovateľom Starého zákona (Kristus Nového zákona). (Ex)

Archanjel **Rafael** zostúpil z neba, aby bol vodcom človeka (Kristus celého ľudstva), dlho s ním komunikoval (Kristus 33 rokov), uzdravoval zo slepoty (Kristus duchovnej slepoty) a od diabla. (Tob)

3. Predobraz jeho kňazského úradu: Melchizedech.

Melchizedech, t. j. kráľ spravodlivosti, bol kráľom Salemu, t. j. kráľom pokoja (aj Kristus je večným kráľom spravodlivosti a pokoja); je kráľom a kňazom zároveň; obetuje chlieb a víno. (Gn 14)

4. Predobraz jeho zmŕtvychvstania: Jonáš.

Jonáš bol tri dni v bruchu ryby (Kristus na zemi, Mt 12, 40) a káže Ninivčanom pokánie (Kristus Židom). (Jon.)

5. Predobraz jeho Cirkvi: archa.

Drevená **archa** zachránila ľudí pred smrťou. (Cirkve zachraňuje ľudstvo tým, že nás robí účastníkmi na zásluhách získaných na dreve kríža.) Mimo archy nebolo možné sa zachrániť. (Mimo Cirkvi niet spásy.) V arche boli tvory každého druhu. (V cirkvi sú všetky národy.) Vlny iba stále viac dvíhali archu k nebu. (Prenasledovania len očisťovali a posilňovali Cirkve.) Archa sa zastavila na skale. (Cirkve je postavená na Petrovej skale.) (Gn 7)

6. Predobraz Najsvätejšej sviatosti oltárnej: manna.

Manna bola biela (ako hostia), padala z neba každé ráno (Kristus prichádza na naše oltáre každé ráno), trvala len dovtedy, kým boli Židia na púšti. (Sviatosť oltára len dovtedy, kým budeme na zemi.) Spasiteľ hovorí, že manna sa líši od sviatosti oltárnej, že manna nie je nebeský chlieb ako sviatosť oltára: „Lebo Boží chlieb je ten, ktorý zostúpil z neba a dáva svetu život.“ (Jn 6, 33)

3. O PRÍPRAVE ĽUDSTVA NA VYKUPITEĽA

3.1. Boh si vyvolil osobitný národ a sám ho pripravoval na Vykupiteľa; týmto vyvoleným národom boli Abrahámovi potomkovia. Zvyčajne sa nazývajú izraelský národ alebo Židia.

Asi 1650 rokov po stvorení sveta nastala potopa. O tristo rokov neskôr sa narodil Abrahám, teda približne v roku 2050 pred Kristom. Boh ho povolal z jeho vlasti do svätej zeme Palestíny. (Gn 12) Jeho potomkovia, židovský národ, mali byť raz kňazským národom pre všetkých ľudí. (Ex 19, 6) Vyvolenie jedného národa teda v žiadnom prípade neznamenalo zavrhnutie ostatných národov, ale dôkaz, že Bohu záleží aj na nich. Preto Boh v každom prisľúbení Vykupiteľa hovoril, že Vykupiteľ urobí šťastnými všetky národy. (Gn 28, 14)

Boh pripravoval vyvolený národ na Vykupiteľa takto: Ťažko ho skúšal, dal mu prísne zákony, pred jeho očami konal mnohé zázraky a poučoval ho prostredníctvom prorokov.

Vyvolený národ bol totiž veľmi zmyselný. Miloval viac egyptské hrnce mäsa, než svoju slobodu. (Ex 16, 3) Preto ho Boh skúšal tým, čo malo vyliečiť jeho veľkú zmyselnosť. Takýmito skúškami boli: faraónov rozkaz, aby boli všetci chlapi usmrtení; hlad a smäd na púšti; napokon neskôr odvedenie do zajatia a útlak krutými kráľmi. Pretože národ bol veľmi zmyselný a hrubý, Boh mu dal **zákony** v hrnení a blýskaní a hneď k nim pridal hrozbu a prisľúbenie. (sv. Chryzostom)

Národ mal tiež veľký sklon k modloslužbe. Spomeňme si napr. na klaňanie sa zlatému tel'at'u. (Ex 32, 1) Zázraky mali len utvrdiť vieru a dôveru v jediného pravého Boha. Spomeňme si na zázraky v Egypte, na zázračný prechod

cez Červené more a neskôr cez Jordán, na mannu na púšti, na vodu zo skaly, na zrútenie hradieb Jericha atď. Aj proroci mali upevniť vieru v jediného pravého Boha a vzbudiť túžbu po príchode Vykupiteľa.

Z dejín židovského národa vieme toto:

I. Abrahámovi potomkovia boli najprv v Palestíne a potom prišli do Egypta, kde žili 400 rokov a boli veľmi utláčaní.

Okolo roku 2000 pred Kristom Boh povolal **Abraháma** a priviedol ho do Palestíny. Tu sa usadil neďaleko Hebronu (západne od dnešného Mftveho mora) Abrahám mal syna Izáka, ktorého mal obetovať na vrchu Moria. Izák mal dvoch synov, Ezaua a **Jakuba**; Jakub oklamal svojho brata o otcovské požehnanie a o prvorodenstvo a musel utiecť z otcovho domu. Jakub (nazývaný aj Izrael) mal 12 synov; jeden z nich, **Jozef**, sa stal kráľom v Egypte a potom k sebe povolal svojich príbuzných, ktorých bolo 66 a dal im úrodnú krajinu Gošen, ležiacu východne od ústia Nílu. (Okolo roku 1900 pred Kr.) Tu sa Židia veľmi rozmnožili a museli veľa trpieť od egyptských kráľov. Všeobecne sa nazývali „synovia Izraela“ alebo Izraeliti.

II. Mojžiš vyviedol Židov z Egypta, potom boli 40 rokov na púšti.

Asi 2 milióny ľudí vrátane 600.000 bojovníkov prekročilo Červené more (okolo roku 1500 pred Kr.) a prišlo do Arabskej púšte; tu ich Boh živil mannou a na vrchu Sinaj im dal 10 Božích prikázaní. Boh pred ich očami vykonal mnoho zázrakov. Mojžiš zomrel na hore Nebo.

III. Za Jozueho ovládli zaslúbenú zem, ale ešte vyše 300 rokov museli bojovať proti nepriateľom s pomocou sudcov (1450 - 1100 pred Kr.)

Jozue, Mojžišov nástupca, rozdelil celú zem medzi 12 kmeňov. Sudcovia boli mocní muži, ktorých Boh vzbudil v čase núdze; viedli ľud vo vojne (aj súdili) a premohli nepriateľov. Títo sudcovia boli Gedeón, Jefte, Samson a posledným bol Samuel.

IV. Potom vládli Židom králi: Šaul, Dávid a Šalamún (1100-975 pred Kr.)

Šaul bol ukrutný muž a sám sa v boji usmrtil.

Jeho nástupca **Dávid** (1055-1015) sa vyznačoval veľkou zbožnosťou. Zložil mnoho žalmov a dostal od Boha prísľub, že z jeho pokolenia sa narodí Vykupiteľ. Keď ľahkovážne upadol do 2 veľkých hriechov, robil prísne pokánie. Jeho vlastný syn Absolom sa proti nemu márne postavil.

Po ňom nasledoval jeho syn **Šalamún**; ten postavil v Jeruzaleme veľkolepý chrám (1012) a vyznačoval sa nádherou svojho dvora. Bol veľmi múdry a napísal knihu Prísloví.

V. Po Šalamúnovej smrti sa kráľovstvo rozdelilo na dve časti: Izraelské kráľovstvo na severe (975-722) a Judské kráľovstvo na juhu (975-588)

Po Šalamúnovi nastúpil v kráľovstve jeho syn Rechabeám. Ten uvalil na ľud ešte väčšie dane ako jeho otec Šalamún. Preto sa od neho odtrhlo 10 severných kmeňov a vytvorili Izraelské kráľovstvo. Iba dva južné kmene, Júdov a Benjamínov, zostali verné Rechabeámovi a vytvorili Júdske kráľovstvo.

VI. Pretože obyvatelia oboch kráľovstiev opustili pravého Boha, Boh dovolil, aby obe kráľovstvá stroskotali a ich obyvatelia boli odvedení do zajatia.

Izraelské kráľovstvo malo spolu 19 kráľov. Tí navádzali ľud na modloslužobníctvo a aby nešiel do Jeruzalema. Boh preto poslal tomuto národu prorokov, aby ich pokarhali. Nakoniec v roku 722 prišiel asýrsky kráľ Salmanasar, zničil Izraelské kráľovstvo a jeho obyvateľov vrátane Tobiáša odvedol do asýrskeho zajatia. V roku 606, po páde Asýrskej ríše, sa títo zajatci dostali pod babylonskú nadvládu a v roku 538 pod vládu perzského kráľa Kýra. Judské kráľovstvo malo celkovo 20 kráľov a udržalo sa dlhšie. Až babylonský kráľ Nabuchodonozor si ich podmanil a keď sa vzbúrili odvedli mnohých Židov vrátane Daniela do zajatia (606-599) a nakoniec v roku 588 rozbúral Jeruzalem a chrám. Avšak aj potom sa na ruinách chrámu prinášali obety. (Bar 1, 10)

VII. Po návrate zo zajatia (536) žili Židia pokojne, až sa napokon dostali pod nadvládu ukrutného sýrskeho kráľa Antiocha (203)

Od roku 606 mali obyvatelia oboch kráľovstiev, izraelského a júdskeho, spoločného panovníka a museli žiť vedľa seba; preto sa čoskoro opäť spriatelili. Odvtedy sa bežne nazývajú Židia. Perzský kráľ Kyros, ktorý si v roku 538 podmanil Babylonskú ríšu (kráľ Baltazár bol usmrtený v tú istú noc, v ktorej zneuctil posvätné nádoby), dovolil Židom, aby sa v roku 536 vrátili do svojej vlasti a znovu postavili chrám (dokončený bol v roku 516.) (Spomeňme si na slová útechy proroka Aggaea pri položení základného kameňa!) V roku 453 dostali Židia od perzského kráľa Artaxerxa aj povolenie opevniť Jeruzalem hradbami. (Spomeňte si na Danielovo proroctvo o 69 ročných týždňoch.) Židia zostali pod perzskou vládou viac ako 200 rokov a prosperovali. V roku 330 sa Židia dostali pod nadvládu Alexandra Veľkého, macedónskeho kráľa, ktorý zničil Perzskú ríšu. Po jeho smrti mali Židia nad sebou rôznych vládcov, až sa napokon (r. 203) dostali do područia kráľa Antiocha Epifana IV. Ten ich prenasledoval pre ich vieru; napríklad 7 bratov Machabejcov a Eleazara nútil jesť bravčové mäso a dal ich mučiť; v chráme dal tiež postaviť modly.

VIII. Po urputnom boji Židia získali slobodu a 100 rokov mali nad sebou židovského kráľa. (140 - 39 pred Kr.)

Pod vedením udatných Machabejcov (Matatiáša a jeho 5 synov) začali Židia bojovať za slobodu a úplne sa zbavili jarma Sýrčanov. (V boji padlo mnoho Židov, ktorí mali pri sebe modloslužobné predmety; Júda Machabejský dal za nich obetovať) Jeden z bratov Machabejcov, Šimon, bol kráľom a veľkňazom v Judsku (zomrel r. 140) Vo vláde ho nasledovali jeho potomkovia. V roku 64 sa rímsky veliteľ Pompeius na svojej výprave na východ zastavil aj v Judsku a podriadil židovského kráľa **rímskemu** panstvu.

IX. V roku 38 pred Kristom bol židovským kráľom pohan Herodes.

Keď sa totiž Židia vzbúrili, Rimania zosadili židovského kráľa a za židovského kráľa ustanovili pohana menom Herodes Veľký (r. 39 pred Kr.) Herodes bol teda židovským kráľom, ale nebol Žid. Za jeho vlády sa narodil Mesiáš. Herodes dal povraždiť betlehemských chlapcov; zomrel v r. 3 po Kristovi.

Po Herodesovi nasledoval jeho syn Herodes Antipas. (3-40 po Kr.) Je to ten Herodes, ktorý dal sťat' svätého Jána Krstiteľa a ktorý potupil Krista. Po ňom nasledoval Herodes Agrippa, vnuk Herodesa Veľkého, ktorý dal sťat' svätého Jakuba apoštola a uväzniť sv. Petra. Dal sa nazvať Bohom a zaživa ho zožrali červy. (v r. 44)

V roku 70 bol Jeruzalem zničený Titom a Židia boli rozptýlení medzi všetky národy.

3.2. Ostatné národy sveta Boh pripravoval na Vykupiteľa, sčasti skrze vyvolený národ alebo šľachetných mužov a sčasti mimoriadnym spôsobom.

Židia boli už vtedy pre svoj čulý obchod v častom styku s pohanskými národmi. Preto sa aj Písmo sv. čoskoro dostalo do rúk pohanov a bolo preložené do cudzích jazykov. Božím riadením sa stalo, že Židia sa dostali do zajatia a tam museli dlhý čas žiť spolu s pohanmi. Od nich pohania poznali pravého Boha a proroctvo o Vykupiteľovi. Preto Tobiaš, osvietený Duchom Svätým, povedal: „Oslavujte Pána, synovia izraelská a pred tvárou národov chváľte ho, lebo preto vás rozptýlil medzi národy, ktoré ho neznajú, aby ste rozhlasovali¹⁴ jeho divy, a naučili ste ich, že niet iného Boha všemohúceho okrem neho.“ (Tob 13, 3) Boh vzbudil vznešených mužov aj medzi pohanmi, alebo k nim takých mužov poslal. Spomeňme si na Sokrata v Grécku (učil, že je len jeden Boh a že ten stvoril svet, ukazoval, aké je modloslužobníctvo hlúpe, bol veľmi striedmy, nezištný, mierny a nebojácny; za svoje učenie bol v roku 399 pred Kr. odsúdený na smrť); spomeňme si ďalej na Jóba v Arábii, Jozefa v Egypte, Jonáša v Ninive, Daniela v Babylone a i. Z ich cností, čiastočne aj z ich nebojácneho vyznania viery a zo zázrakov, ktoré Boh často konal na ich ochranu (spomeňme si na záchranu 3 mladíkov v ohnivej peci, Daniela v jame levovej), museli pohania spoznať, ktorý Boh je ten pravý. Preto aj mnohí pohania prijali židovské náboženstvo; nazývali sa prozelyti.

Boh však pohanov poučoval aj mimoriadnym spôsobom; tak napr. 3 kráľov zázračnou hviezdou (Mt 2, 3), stotníka Kornélia v Cézarei anjelom (Sk 10, 3), kráľa Baltazára záhadnou rukou na stene (Dan 5), kráľa Nabuchodonozora zázračným snom, ktorý odkazoval na pravého Boha a Mesiáša (Dan 2), Baláma oslom. (Nm 22, 28) Preto u pohanov skutočne nachádzanie túžbu po Vykupiteľovi. (Pozri ďalej!)

3.3. Skôr ako Boh poslal Vykupiteľa, nechal všetky národy zeme upadnúť do veľkého biedy, aby tým viac túžili po Vykupiteľovi a tým radostnejšie ho vítali.

Medzi Židmi bola v náboženských otázkach veľká rôznorodosť; bojovali proti sebe 3 náboženské strany alebo sekty: Saduceji, bohatí Židia, ktorí neverili vo večný život; Farizeji, ktorí navonok čo najprísnejšie dodržiavali všetky náboženské predpisy; Eséni, ktorí sa úplne stiahli zo sveta a viedli prísne kajúcný život.

Medzi pohanmi napriek všetkej múdrosti panovala úplná nevedomosť v náboženských otázkach a hrozná nemravnosť. Počet pohanských bohov bol taký veľký, že historik Hesiodos hovorí, že keby ich mal človek spočítať, musel by zúfať. Uctievali sa sochy, hriešni ľudia a dokonca aj zvieratá. Pohania týchto bohov považovali za ochrancov nerestí a mysleli si, že najlepšie si ich uctia hriešnymi a nemorálnymi skutkami, ba dokonca aj ľudskými obeťami. Pohania si však uvedomovali svoju hlbokú biedu a túžili po pomoci. Rímsky básnik Horácius (v jednej óde) narieka nad občianskymi vojnami a hovorí: „Príď konečne, syn vznešenej Panny, dlho prebývaj vo svojom ľude. Vráť sa neskôr do neba a maj zaľúbenie v tom, že ťa tu budú volať otcom a pánom.“ Ešte predtým Sokrates v Grécku vyjadril nádej, že z neba príde prostredník, ktorý nás určite poučí o našich povinnostiach voči Bohu a ľuďom. Právom teda kedysi umierajúci Jakub (Gn 49, 10) a proroci (Ag 2, 7) Vykupiteľa nazývali tým, „**po ktorom túžia všetky národy.**“

Národy sveta sa pred Kristovým príchodom podobali chorému človeku, ktorý preto túži po lekárovi, lebo silno pociťuje svoju bolesť; podobali sa zvädnutému kvetu, ktorý túži po osviežujúcej rose; človeku, ktorý, keď spadol do jamy, túži po záchrancovi, lebo sa napriek všetkému úsiliu nemôže dostať von (Alb. Stolz); podobajú sa kráľovskému synovi, ktorý musí žiť vo veľkej núdzi a je nespokojný so svojím osudom, pričom vie, že je predurčený na niečo lepšie. (Alb. Stolz.)

Boh vo svojej múdrosti tak robí dodnes; na mnohých ľudí dopúšťa najväčšiu biedu, skôr ako na nich začne pôsobiť Duchom Svätým. Dokazuje to život sv. Pavla, sv. Augustína a i. Ľudia, ktorí sú v takomto nešťastnom stave, sú totiž otvorenejší pôsobeniu Ducha Svätého a po svojom obrátení horlivejšie slúžia Bohu.

¹⁴ V novom preklade Písma sv. je: „.. lebo on vás medzi ne roztrúsil a tam vám ukázal svoju vznešenosť.“

4. KEDY A KDE ŽIL VYKUPITEL'?

4.1. Vykupiteľ žil takmer pred 2000 rokmi¹⁵, 33,5 roka na našej zemi.

Od Kristovho narodenia sa začína náš kresťanský letopočet.

V prvých kresťanských storočiach sa roky počítali podľa vlády panovníkov alebo podľa rímskych konzulov. Od čias veľkého prenasledovania kresťanov Diokleciánom sa u kresťanov začalo počítať od nastúpenia vlády tohto cisára (284) Toto obdobie sa nazýva dobou mučeníkov. Rímsky opát Dionýz I. začal v roku 525 prvýkrát počítať roky od vtelenia Krista, t. j. od zvestovania Panne Márii. Cisár Karol zaviedol toto počítanie rokov (kresťanský letopočet) v Nemecku, ale nepočítal ho od Vtelenia, ale od narodenia Krista. Ale tento letopočet nie je úplne správny, pretože opát Dionýz kladie Kristovo narodenie o 4 roky neskôr. Takže Kristus sa narodil už 4 roky pred prvým rokom nášho letopočtu.

Židia majú iný letopočet; počítajú ho od stvorenia človeka. Pre Židov sa židovský rok 5663 začal v roku 1902 po Kristovi. Toto počítanie nie je správne; od stvorenia človeka po Krista je totiž 4000 rokov a po Kristovi 1900 rokov.

Čas pred Kristom sa obyčajne nazýva Starý zákon alebo stará zmluva, čas po Kristovi Nový zákon alebo nová zmluva. (Heb 9, 15-17)

Doba pred Kristom a po Kristovi sa nazýva cudzím slovom „testament“ (t. j. zjavenie vôle a prísľub dedičstva v prípade smrti), pretože Boh v dobe pred Kristom a po Kristovi zjavoval ľuďom svoju svätú vôľu a sľuboval im dedičstvo, ktoré dostanú po Kristovej smrti. Židom sľúbil ako dedičstvo zaslúbenú zem, kresťanom nebo.

Obdobie pred Kristom nazývame **starou** zmluvou, pretože Boh v tom čase uzavrel zmluvy s mnohými ľuďmi, napríklad s Noemom, Abrahámom, Jakubom a izraelským ľuďom na vrchu Sinaj prostredníctvom Mojžiša. Pod horou Sinaj izraelský ľud sľúbil, že bude zachovávať prikázania, ktoré práve počul. Boh mu za to prisľúbil svoju ochranu a požehnanie. Zmluva bola potvrdená krvou obetovaných zvierat. Obdobie po Kristovi nazývame **novou** zmluvou, pretože Boh prostredníctvom svojho Syna sľubuje ľuďom žijúcim v tomto období večný život, ak budú zachovávať dve prikázania lásky. Táto zmluva bola spečatená krvou Kristovou. Sväté knihy, ktoré boli napísané pred Kristom, sa tiež nazývajú Starý zákon. Sväté knihy napísané po Kristovi sa nazývajú Nový zákon. Tieto knihy sa tak nazývajú oprávnené, pretože v nich je oznámená Božia vôľa a prisľúbené dedičstvo.

4.2. Vykupiteľ pôsobil najmä v Palestíne.

K názvu „Palestína“ je treba pripomenúť, že: Palestína sa pôvodne nazývala **Kanaán**, neskôr aj Judea, ale obyčajne „Zaslúbená zem“ (t. j. Bohom prisľúbená), alebo tiež „Svätá zem“ (t. j. posvätená Kristom po jeho prebývaní v nej)

O jej veľkosti a charaktere je známe, že: Palestína bola malá krajina (asi 500² míľ, t. j. asi z polovice ako Švajčiarsko), takže pohania sa Židom posmievali a hovorili, že Boh Židov musí byť nejaký malý Boh, keď nemohol dať svojmu ľudu väčšiu krajinu. Táto krajina bola dlhá asi 40 hodín a široká asi 30 hodín. Napriek tomu však bola Palestína vzhľadom na svoju výhodnú polohu uprostred starého sveta dobre prispôbená na šírenie pravej viery. Bola veľmi úrodná, takže oplývala mliekom a medom (Ex 3, 8), takže jej obyvatelia neboli závislí od iných národov. Zo všetkých strán bola ohradená buď morom, púšťou, alebo horami, takže jej obyvatelia sa nemohli spriatelíť s pohanskými národmi.

Za čias Krista mala Palestína asi 5 milión obyvateľov; v hlavnom meste Jeruzaleme ich bývalo 1 mil. V súčasnosti má Palestína asi 0,5 mil. a Jeruzalem len 25 tisíc obyvateľov.

Čo sa týka polohy: Palestína leží na pobreží Stredozemného mora po oboch brehoch rieky Jordán.

Väčšia polovica ležiaca medzi Stredozemným morom a riekou Jordán sa nazýva západná Jordánska krajina, menšia polovica za Jordánom sa nazýva východná Jordánska krajina. Palestínske hranice: na severe s Feníciou, na východe so sýrsko-arabskou púšťou, na juhu s Arábiou, na západe so Stredozemným morom. Rieka **Jordán** je široká 80-150 krokov, je dravá a žltkastej farby (cez ktorú Židia prešli suchou nohou a v ktorej bol pokrstený Kristus), preteká mnohými Meromskými jazerami, potom Genezaretským jazerom, dlhým 5 míľ (tu bola utíšená búrka, kázanie na jazere, bohatý rybolov; tu Kristus chodil po vode a odovzdal Petrovi pastiersky úrad) a potom sa vlieva do Mŕtveho mora, dlhého 10 míľ (ktoré sa nachádza pri bývalých mestách Sodoma a Gomora, more je slané, trpké a bez všetkých živých tvorov) Pred vtokom do Mŕtveho mora sa do Jordánu vlieva potok Carith, kde sa zdržiaval Eliáš. Do Mŕtveho mora sa vlieva aj potok Cedron, ktorý tečie od Jeruzalema. (Cez tento potok utekal Dávid a Kristus ho prešiel pred svojím umučeníím.)

Časti Palestíny sa nazývajú južná Judea, stredná Samária, severná Galilea a východná za Jordánom je Perea (s Itureou a krajinou Trachonitov)

¹⁵ V origináli vydanom v r. 1903 je: pred 1900 rokmi.

Obyvatelia Judey zachovávali väčšinou pravú vieru, obyvatelia Samárie uctievali modly, a preto ich Židia nenávideli; obyvatelia Galiley boli sčasti, najmä na severe, pohania, a preto nimi Židia opovrhovali. („Galilejčan“ bola nadávka. Dali sa ľahko rozoznať podľa ich drsného nárečia, tak poznaný bol aj Peter vo veľkňazovej predsieni.)

Najdôležitejším mestom Palestíny bol Jeruzalem, v ktorom bol chrám.

Jeruzalem (t. j. miesto pokoja) sa nazýva aj mestom štyroch pahorkov, lebo je postavený na štyroch kopcoch; najvyšší je vrch **Sion**, z ktorého sa majestátne týčil Dávidov hrad a kde bolo aj Večeradlo; na východe je hrad Akra s prameňom a rybníkom Siloe na juhu (tu sa uzdravil slepec od narodenia); severne od neho je vrch **Moria**, na ktorom bol chrám a kde mal byť kedysi obetovaný Izák; ešte severnejšie je vrch Bezeta s novým mestom. Západne od Morie, za hradbami mesta, je **Golgota**, nazývaná aj Kalvária, na ktorej bol ukrižovaný Kristus. Tieto hory ležia medzi dvoma údoliami; západné sa nazýva údolie Genon (peklo, lebo tu kedysi bezbožní Izraeliti obetovali svoje deti Molochovi), východné sa nazýva údolie Jozafat (Boží súd, lebo sa predpokladá, že tu sa uskutoční posledný súd), ktorým preteká potok Cedron. Východne od Jozafatovho údolia sa nachádza **Olivová hora**, milované miesto Krista, s Getsemanskou záhradou.

Jeruzalem stál už za čias Melchizedecha, ktorý bol jeho kráľom (asi 2000 pred Kr.); za Dávida (asi 1000 pred Kr.) bol sídlom židovských kráľov; o 400 rokov neskôr (588) ho úplne rozvrátil babylonský kráľ Nabuchodonozor; o viac ako 50 rokov neskôr (536) ho opäť postavili a v roku 70 po Kr. ho opäť spustošili Rimania pod vedením vodcu Tita.

Chrám na vrchu Moria tvoril podlhovastý obdĺžnik a bol postavený prevažne z bielych kvádrov. Z diaľky vyzeral ako zasnežený vrch a pohľad naň bol nádherný. (Odtiaľ pochádzajú slová apoštolov u sv. Lukáša 13, 1.) Vpredu mal predsieň pre ľud, v polovici mal predsieň pre kňazov, v ktorej bol oltár na zápalné obety, a uprostred tejto predsieni na vyvýšenom mieste bol vlastný chrám, ktorý bol asi 30 m dlhý, 10 m široký a 15 m vysoký a bol pokrytý plochou strechou z cédrového dreva. Chrám pozostával z predsieni, svätyne a svätyňu svätých. Posledné dve miestnosti mali steny pokryté hrubými zlatými doskami a boli od seba oddelené oponou, ktorá sa pri Kristovej smrti roztrhla. Vo svätyni svätých sa nachádzala Archa zmluvy s dvoma pozlátenými cherubínmi, v ktorej boli dosky s Božími prikázaniami, nádoba s mannou, Áronova palica a židovský zákonník. Tu Boh prebýval v oblaku (ktorý však nebol spôsobený dymom kadidla)

Chrám postavil kráľ Šalamún okolo roku 1000; o 400 rokov neskôr (588) ho zničil Nabuchodonozor; o 70 rokov neskôr (516), po návrate z babylonského zajatia, ho obnovil vodca Zerubábel (archa v ňom však už nebola) a za čias Krista ho opäť opravil kráľ Herodes. V roku 64 po Kr. bola oprava dokončená a v roku 70 ho opäť zničili Rimania. Cisár Julián sa v roku 361 pokúsil chrám obnoviť, ale zemetrasenie zničilo murivo a zo zeme vyšľahol oheň, ktorý zahnal robotníkov. Chrám až do konca sveta nebude nikdy vystavaný. (Dan 9, 27)

Okrem Jeruzalema sú najпамätnejšími mestami Betlehem a Nazaret.

Dôležité miesta v **Judei**: južne od Jeruzalema sa nachádza **Betlehem**, miesto narodenia Krista; ďalej na juh je Hebron, miesto, kde žili Abrahám, Izák a Jakub a rodičia sv. Jána Krstiteľa. Východne od Jeruzalema je Betánia, Lazárov príbytok, a púšť Karantánia, kde sa Kristus postil štyridsať dní a nocí; severovýchodne od Jeruzalema je palmové mesto Jericho, kde býval kajúcný mýtnik Zachej; severne od Jeruzalema sú Emauzy, kde sa Kristus zjavil po svojom zmŕtvychvstaní; pri mori je slávne fenické mesto Joppa, známe z krížových výprav, kde Peter vzkriesil Tabitu a kde bol povoláný k pohanskému stotníkovi Kornéliovi; južne odtiaľto na pobreží bola filištínska krajina s mestami Gaza a Askalón. Západne od Mŕtveho mora je Júdska púšť alebo púšť sv. Jána, kde sa zdržiaval svätý Ján Krstiteľ, Pánov predchodca.

Dôležité miesta v **Samárii**: asi v strede je hlavné mesto Samária; na juh od neho Jakubova studňa v Sicheme, kde sa Kristus rozprával so Samaritánkou; na východ odtiaľ je hora Garizim, kde mali Samaritáni modloslužobný chrám; na juhu Siloam, kde Jozue 350 rokov uchovával archu zmluvy; pozdĺž Stredozemného mora je úrodná rovina Šaron; pri mori je Cézarea, t. j. cisárske mesto, v ktorom sídlili rímski miestodržiteľia. Na severozápade pri mori, na hraniciach, je krásny a úrodný vrch Karmel, vysoký 300 metrov, s 1000 jaskyňami, kde bývali pustovníci a kde sa kedysi konala obeta Eliáša a Baalových kňazov.

Dôležité miesta v **Galilei**: Nazaret (mesto kvetov), bydlisko Matky Božej, keď jej zvestovali narodenie Krista a Kristovo bydlisko až do 30. roku života; južne od neho hora Tábor, kde sa Kristus premenil; vedľa Naim, kde Kristus vzkriesil mládenca; východne od Nazareta je Kána galilejská, kde Kristus urobil prvý zázrak na svadbe. Pri Genezaretskom jazere leží Kafarnaum „mesto Kristovo“, kde sa Kristus tak rád zdržiaval a kde vykonal toľko zázrakov, napr. uzdravil sluhu pohanského stotníka, vzkriesil Jairovu dcéru; tu prisľúbil sviatosť oltárnu a povolal apoštola Matúša; južne odtiaľ je Betsaida, odkiaľ pochádzali apoštol Ondrej a Filip; potom Magdala, kde bývala hriešnica Magdaléna; pri jazere leží Tiberias. Na severe Galilei je Caesaria Filipova, kde Peter dostal moc kľúčov. Za hranicami Galilei vo Fenícii sú na pobreží mestá Sidon a Týrus, kde sa Kristus často zdržiaval (Mt 15, 21; Mk 7, 24); na hraniciach Galilei je pohorie Libanon (Biele hory), vysoké 3000 m a pokryté večným snehom, s vysokými cédrmi (teraz ich je len asi 300), a východne od neho veľký Hermon, vysoký asi 2900 m. Ešte ďalej na východ je Damask, pred ktorým sa obrátil Pavol.

Dôležité miesta v **Perei** sú: pri Mŕtvom mori, východne od ústia Jordánu, je mesto Bethabara (Betánia), kde krstil Ján Krstiteľ; tu ukázal na Krista a nazval ho Baránkom Božím; východne odtiaľ je hora Nebo, kde zomrel Mojžiš; južne od Genezaretského jazera je mesto Pella, kam utiekli kresťania, keď bol Jeruzalem v roku 70 obliehaný.

5. JEŽIŠ NAZARETSKÝ JE VYKUPITEĽ ALEBO KRISTUS

Židia budúceho Vykupiteľa bežne nazývali Mesiáš alebo Kristus, t. j. Pomazaný. „Pánovým pomazaným“ sa medzi Židmi nazývali proroci, kňazi a králi, pretože pre svoju dôstojnosť boli pomazaní na znak toho, že boli poslaní od Boha. (Pomazanie označovalo osvietenie a posilnenie Ducha Svätého, ktorého dostali, a bolo pre nich napomenutím, aby boli mierni) Budúci Vykupiteľ však mal byť najvyšším prorokom, kňazom a kráľom zároveň, preto ho Židia bežne nazývali „Pánovým pomazaným“ (hebrejsky „Mesiáš“, grécky „Kristus“) Ale Vykupiteľ nebol v skutočnosti pomazaný olejom zvonka, ale zvnútra skrze Ducha Svätého (Ž 45, 8); a mal v sebe plnosť Ducha svätého. (Sk 10, 38)

5.1. Ježiš Nazaretský je Vykupiteľ, lebo v ňom sa vyplnili všetky predpovede prorokov.

Kristus na to často poukazoval vo svojich rečiach (Jn 5, 39; Lk 18, 31), najmä keď po svojom zmŕtvychvstaní išiel s dvoma učeníkmi do Emauz. Aj svätý Matúš vo svojom evanjeliu dokazuje, že všetky prorocké sa naplnili v Kristovi. Preto často hovorieval: „Toto sa stalo, aby sa naplnilo...“ Už mnohí Židia sa obrátili, keď porovnávali Kristov život s predpoveďami prorokov; tak napríklad slávny Veith, ktorý bol neskôr slávnym kazateľom vo Viedni.

5.2. To, že Ježiš Nazaretský je Bohom poslaný Mesiáš, je zrejmé z toho, že ním založená ríša na zemi neustále pretrváva.

Falošní mesiáši mali spočiatku zvyčajne veľa prívržencov, ale neskôr ich úplne stratili. Ježiš Nazaretský však má svojich stúpcov po celé stáročia. Keby ríša, ktorú založil na zemi, teda Cirkev, bola dielom človeka, dávno by zanikla. Keďže však napriek všetkým prenasledovaniám nezaniká, ale pokračuje ďalej, musí byť Božím dielom; a jej zakladateľom musí byť teda Mesiáš poslaný od Boha. Spomeňme si na múdre slová Gamaliela vo veľrade. (Sk 5, 38)

5.3. Ježiš sa sám nazval Vykupiteľom, a to v rozhovore so Samaritánkou a pred veľkňazom Kajfášom.

Samaritánka povedala Kristovi pri Jakubovej studni: „Viem, že príde Mesiáš, ktorý sa nazýva Kristus.“ Vtedy jej Ježiš povedal: „To som ja, čo sa rozprávam s tebou.“ (Jn 4, 25)

Veľkňaz Kajfáš povedal Kristovi: „Zaprisahám ťa na živého Boha, aby si nám povedal, či si Mesiáš, Boží Syn. Ježiš mu odvetil: Sám si to povedal.“ (t. j. áno, tak je) (Mt 26, 64) Treba si tiež všimnúť, že Kristus pochválil Petra, keď ho Peter nazval „Kristom, Synom živého Boha.“ (Mt 16, 16)

5.4. Aj anjeli ho ohlasovali ako Vykupiteľa, a to anjel na betlehenských lúkach a anjel, ktorý sa zjavil svätému Jozefovi.

Anjel sa zjavil pastierom na betlehenských lúkach a povedal: „Nebojte sa! Zvestujem vám veľkú radosť, ktorá bude patriť všetkým ľuďom: Dnes sa vám narodil Spasiteľ, ktorý je Kristus Pán. (Lk 2, 10)

Keď sa Jozef chystal prepustiť Máriu, anjel mu vo sne zvestoval narodenie Krista a povedal: „Dáš mu meno Ježiš, lebo on oslobodí svoj ľud od hriechov.“ (Mt 1, 21)

Keďže Ježiš Nazaretský je Kristus, čiže Mesiáš, nazývame ho „Ježiš Kristus.“ Tak sa sám nazýval aj Spasiteľ. (Jn 17, 3)

6. KRISTOV ŽIVOTOPIS

Kristovo detstvo

Narodenie Krista zvestoval blahoslavenej Panne Márii v Nazarete archanjel Gabriel. (Lk 1, 25)

Toto zvestovanie sa pripomína sviatkom „Zvestovania Panny Márie“ 25. marca, ďalej trom zvonkami počas dňa a prvou časťou anjelského pozdravenia, ktorá obsahuje slová anjela.

Po zvestovaní narodenia Krista Panna Mária navštívila svoju príbuznú, svätú Alžbetu. Tá ju pozdravila slovami, ktoré sa modlíme v druhej časti anjelského pozdravenia. U svätej Alžbety Panna Mária zaspievala chválospev „Magnificat.“ (Lk 1.) „**Navštívenie Panny Márie**“ (ktoré je len v niekoľko málo krajinách zasväteným sviatkom) slávi Cirkev 2. júla (na mnohých miestach v prvú júlovú nedeľu, t. j. až po oktáve narodenia sv. Jána Krstiteľa, z čoho je možné usúdiť, že Panna Mária zostala u sv. Alžbety až do narodenia sv. Jána Krstiteľa.

Aj sv. Jozefovi, ženíchovi Panny Márie, zvestoval anjel narodenie Kristovo. (Mt 1, 18-25) Jozef totiž chcel Pannu Máriu prepustiť z dôvodu uvedeného v Mt 1, 18; preto mu Boh poslal anjela.

Panna Mária porodila Krista v maštali v Betleheme.

Mária musela ísť s Jozefom do svojho domova, do Betlehema, pretože cisár Augustus prikázal spočítať ľud. (Lk 2, 1) Vládcovia často vydávajú príkazy a nevedia, na čo Boh tieto príkazy použije. Mária musela ísť do maštale, lebo v Betleheme už nebolo miesta. (Lk 2, 7) Táto maštaľ bola podzemná pivnica za mestom Betlehem; hovorí sa, že pivnice,

ktoré tam boli, pochádzali zo zničeného Dávidovho paláca a pastieri v nich počas zlého počasia držali svoje stáda. (Kat. Em.) Ako pri počatí, tak aj pri narodení Krista došlo k výnimke z bežného chodu prírody. (Rím. katech.) Mária bola oslobodená od následkov dedičného hriechu, ktoré sú vymenované v Mojžišovi (Gn 3, 16; Rím. katech.) Bola od nich oslobodená preto, lebo počala bez telesnej túžby. (sv. Bern.) Svätý Aug. zvoláva: „Hľa, ten, ktorý drží svet, leží v jasliach! Ten, ktorý kŕmi anjelov, je kŕmený matkou. Sila sa stala slabou a slabosť sa stala silnou.“ A opäť: „Veľký lekár zostúpil z neba, lebo na zemi bola veľká choroba. On uzdravuje úplne novým spôsobom, lebo vzal našu chorobu na seba.“ „Hoci bol bohatý, stal sa pre vás chudobným, aby ste sa vy jeho chudobou obohatili.“ (2 Kor 8, 9)

Všetky udalosti Kristovho narodenia majú hlboký význam.

1. Kristus sa narodil v Betleheme (slovensky = Miesto chleba), lebo je živým nebeským chlebom. (sv. Hieroným) Nenarodil sa v Nazarete, ale v cudzej krajine, lebo z neba, svojej pravej vlasti, zostúpil na zem a tu je pre mnohých ľudí úplne cudzí. 2. Narodil sa medzi pastiermi a ovcami, lebo on sám je dobrým pastierom (Jn 10, 11) veľkého stáda. 3. Narodil sa medzi pastiermi a ovcami, lebo on sám je dobrým pastierom (Jn 10, 11) veľkého stáda. Narodil sa v maštali, lebo zem, na ktorú zostúpil, je v porovnaní s nebom takmer maštalou. Nenarodil sa v dome, ale v maštali, aby sa každý mohol odvážiť priblížiť sa k nemu. (sv. Peter Chr.) 4. Narodil sa v skrytosti, lebo je „skrytým Bohom“ (Iz 45, 15), ktorého v tomto živote nemôžeme vidieť, a pretože miluje dobré skutky konané v skrytosti. (Mt 6, 1-6) 5. Nechal sa položiť do jasiel, kam sa dáva pokrm zvieratám, pretože aj on je pokrmom ľudí; nechal sa položiť na drevo, aby ukázal, že preto prišiel na svet, aby zomrel na dreve. (Podobne je aj vo svätostánku) 6. Narodil sa v tmavej noci, pretože väčšina ľudí v tom čase tápala v temnote a nevedela nič o pravom Bohu. 7. Narodil sa v zime a v chladnej noci (v Palestíne je v noci chlad), lebo vtedy boli srdcia ľudí veľmi chladné, keďže láska k Bohu a k blížnemu im bola úplne neznáma. 8. Kristus zostúpil z neba v noci ako rosa (Iz 45, 8), lebo práve tak osviežuje ľudstvo, ako rosa osviežuje rastliny. 9. Pri jeho narodení bol v Ríme zatvorený chrám boha Janusa, takže na celej zemi zavládol pokoj, lebo Kristus je knieža pokoja (Iz 9, 6) a Boh pokoja. (1 Kor 14, 33) 10. Vykupiteľ prišiel na svet ako dieťa, a nie ako dospelý muž, aby nás tým viac priťahoval k sebe; pred veľkým pánom sa človek plachou stiahne, ale k dieťaťu sa priblížime bez strachu, ba dokonca s ním má človek súcit, keď ho počuje plakať. 11. Kristus sa narodil v biede a odríkaní, aby nám ukázal, že cesta do neba nie je cestou pôžitkov a zmyselných radostí, ale cestou utrpenia a zapierania. Kristus chcel tiež ukázať, že je veľkým priateľom chudobných, na ktorých sa obráti v prvom rade, keď bude hlásať svoje evanjelium. (Lk 4, 18) 12. Kristus dal zažiarit svetlu na betlehenských lúkach na znamenie toho, že prišlo svetlo sveta (Jn 8, 12), ktoré bude osvecovať temnoty. (Jn 1, 5) 13. Chválospevom anjelov akoby zvestoval, prečo prišiel z neba. Chce osláviť Boha (Jn 13, 32) a priniesť ľuďom pokoj (Jn 14, 27), a to pokoj s Bohom (zmierenie s Bohom skrze smrť na kríži), pokoj so sebou samým (pravá spokojnosť, ktorú získavame poznaním a plnením učenia sv. evanjelia) a pokoj s ľuďmi (prikázaním lásky k blížnemu, k nepriateľom, miernosťou) 14. Svoje narodenie dal skrze anjela oznámiť pastierom, a nie pyšným farizejom a zákonníkom, lebo svoje tajomstvá skrýva pred múdrymi a učeními, ale zjavuje ich maličkým (Mt 11, 25), lebo pokorným dáva svoju milosť, ale pyšným sa protiví. (1 Pt 5, 5) Zároveň to malo znamenať, že to tak bude navždy; pre pyšných ľudí, dokonca aj pre najväčších učencov, je Kristovo učenie zatvorenou knihou, ale pokorní a ponížení sú Bohom osvietení. 15. Ku svojim jasličkám povoláva najskôr Židov, totiž pastierov a potom pohanov, čiže troch kráľov. Chce tým ukázať, že do svojej Cirkvi povolá najprv Židov (Mt 15, 24) a potom prostredníctvom svojich apoštolov aj pohanov. 16. Zázračná hviezda na nebi mala ľuďom ukázať, že Kristus zázračný (Iz 9, 5) zostúpil z neba. 17. Sčítanie ľudu pri narodení Krista nám veľmi pripomína sčítanie ľudu pri jeho druhom príchode. „Kristus teda začal vyučovať už pri svojom narodení, skôr ako zo seba vydal jediný hlas.“ (Rím. katech.)

Na pamiatku Kristovho narodenia slávime sviatok Vianoc.

Sviatok Vianoc je 25. decembra, teda deväť mesiacov po zvestovaní Panne Márii. Názov „Vianoce“ pochádza z toho, že pohania v tomto čase (keď sú noci veľmi dlhé) slávili takzvané „veľké (=posvätné) noci“ na počesť boha slnka. Cirkev dala týmto pohanským posvätným nociam kresťanský význam. Právom bola noc, v ktorej sa narodil Kristus, posvätná („svätá“), veľká (= veľká noc Vianoc) noc. Tým, že na konci decembra sa opäť predlžuje deň a pribúda svetla, sa naznačuje, že prišlo „svetlo sveta.“ Deň predtým sa nazýva „svätý večer“ (= Štedrý večer, Štedrý deň) a je prísny pôstom. Na Štedrý deň sa v mnohých krajinách jedia ryby. Ryba, ktorá sa zabíja a slúži nám ako pokrm, bola vždy obrazom Krista, ktorý sa za nás obetoval na kríži a je naším pokrmom vo sviatosti oltárnej. V noci pred sviatkom Vianoc sa o polnoci (niekedy neskôr) slávi slávnostná svätá omša. Tento zvyk vznikol z toho, že kresťania sa v dávnych dobách v nedeľu a vo sviatok zhromažďovali noc predtým v podzemných úkrytoch nazývaných katakomby, kde sa o polnoci slávila svätá omša. Robili tak preto, aby unikli nástrahám pohanov. Takýmto spôsobom sa svätá omša v noci slávila aj neskôr, keď prenasledovanie kresťanov úplne prestalo. Keďže sa v takýchto nociach často stávali nešťastia (požiar, krádež) a zlo (opilstvo, bitky), bola potom dovolená iba omša na Vianočnú noc.

Na Vianoce môže každý kňaz sláviť tri sv. omše; tieto tri sv. omše nám pripomínajú trojitý príchod Krista: príchod ako človeka v Betleheme, príchod pod spôsobom chleba na oltári a jeho príchod v moci a sláve v posledný deň. Tieto tri sv. omše nám tiež pripomínajú jeho trojité narodenie, a to večné z Otca, časné z Panny Márie a duchovné v našom srdci. Takmer vo všetkých kostoloch sa stavajú jasličky. Prvé jasličky (betlehem) postavil svätý František z Assisi. V mnohých domoch sa stavia aj vianočný stromček; pripomína nám osudný strom v raji (preto sú na ňom jablká), ale aj strom kríža (preto sú na ňom vzácne dary a svetlá) Stavanie vianočného stromčeka je nemecký zvyk. Germáni si na „sväté noci“ stavali pred svoje domy jedličky a na počesť boha slnka na ne umiestňovali svetlá. Cirkev však dala tomuto pohanskému zvyku kresťanský význam. Vianočné darčeky pripomínajú dary, ktoré ľudstvo v tento deň

dostalo od nebeského Otca; ľudia v tento deň chcú týmito darmi napodobniť dobrotu a milosrdenstvo Boha, ktorý nám poslal svojho Syna, aby nás vykúpil.

Po sviatku Vianoc nasleduje sviatok svätého Štefana, prvého mučeníka, potom sviatok svätého Jána a sviatok Mlád'atiek. Cirkev akoby tým chcela povedať: „Ak chceš prísť ku Kristovi, musíš byť mučeníkom ako bol svätý Štefan, ak nie krvavým, tak aspoň nekrvavým skrze sebazaprenie a utrpenie; musíš milovať Boha a blížneho ako svätý Ján a musíš konať najmä skutky milosrdenstva; napokon musíš byť pred Bohom ako dieťa. Štyri týždne pred Vianocami sa nazývajú **advent** (adventus = príchod), t. j. príchod Pána; naznačujú 4000 rokov pred príchodom Krista. Advent, ktorý nám pripomína biedu pohanstva a pád ľudstva, sa vždy považoval za čas kajúcnosti; preto bolo už dávno (okolo roku 480) nariadené postiť sa v advente trikrát týždenne; a v nedele sa ako evanjeliá čítali kázne sv. Jána Krstiteľa o pokání; a sv. omša sa konala vo fialovej farbe. Čítaním evanjelia o poslednom súde v prvú adventnú nedeľu nám Cirkev hneď na začiatku cirkevného roka dáva pred oči náš posledný cieľ. Advent sa končí 24. decembra pamiatkou Adama a Evy. Tým, že Cirkev kladie vedľa seba prvého Adama (24. decembra) a druhého Adama (25. decembra), nám Cirkev pripomína nesmierne Božie milosrdenstvo, ktoré sa prejavilo vo vtelení Božieho Syna. Advent pripadá na čas, keď je príroda temná a chladná, pretože v tých 4000 rokoch pred Kristom bola v duši tma a v srdci ľudstva chlad (stačí si spomenúť na modloslužobníctvo, otroctvo, ľudské obeť) Radostné roráty, ktoré sa v advente konajú denne skoro ráno, nám pripomínajú, že uprostred pohanskej temnoty, predsa len aspoň patriarchovia a vyvolený národ mali svetlo pravej viery a očakávali Vykupiteľa, túžobne volajú: „Rosu dajte nebesá, a oblaky dažďa spravodlivého.“ (Iz 45, 8) Uprostred adventu je sviatok „Nepoškrveného počatia Panny Márie“ (8. dec.), pretože počas tých 4.000 rokov ľudstvo čakalo na túto čistú ženu, ktorá mala rozdrviť hlavu hada.

Novorodenému dieťaťu sa klaňali najprv pastieri a potom traja králi.

Pastieri, ktorí strážili svoje stáda na betlehemských lúkach, sa od anjela dozvedeli, že sa narodil Kristus. (Lk 2, 9) Traja králi z východu (t. j. z krajiny ležiacej na východ od Palestíny) uvideli zázračnú hviezdu, ktorá ich priviedla k jaslíčkám. (Mt 2, 9) Nebola to teda obyčajná hviezda, lebo sa na nebi pohybovala rôznymi smermi. Kat. Emmer. vo svojich zjaveniach hovorí, že vo hviezde videli mnoho obrazov, napr. hneď dieťa na kríži, hneď zasa pani s dieťaťom, hneď zasa kalich s hroznom a klasmi, chrám, písmená „Judea“ atď. Svätí traja králi svojimi darmi ukázali, kto je ten, komu sa klaňali. (sv. Iren.) Prinášajú mu zlato, obraz vernosti, lebo je kráľ; kadidlo, obraz modlitby, lebo je Boh; horkú myrhu, znak odriekania, lebo je Vykupiteľ a ako Vykupiteľ bude veľa trpieť. Sv. traja králi sa vrátili do svojho domova inou cestou, čím sa naznačuje, že my, hriechi ľudia, sa môžeme vrátiť do svojej pravej vlasti, do raja, len ak opustíme cestu, ktorou sme doposiaľ kráčali, a nastúpime cestu pokánia, poslušnosti; sebazaprenia. (sv. Greg. Vel.)

Pastieri boli predstaviteľmi Židov (aj chudobných); sv. traja králi boli predstaviteľmi pohanov (aj bohatých) Pozostatky sv. Troch kráľov preniesol cisár Barbarossa do Kolína nad Rýnom (1162), kde sa uchovávali v kolínskome chráme.

Sviatok sv. Troch kráľov je 6. januára; deň predtým sa vo východnej Cirkvi kedysi krstili pohania. Dodnes sa v tento deň v mnohých krajinách svätá voda (trojkráľová), potom krieda a soľ. Na dverách sú napísané začiatkové písmená mien troch kráľov, aby chránili náš príbytok. Sviatok Troch kráľov sa nazýva aj „Zjavenie Pána“, pretože hviezda, ktorá sa zjavila trom kráľom, ich priviedla ku Kristovi a pretože kedysi sa v tento deň konala spomienka na narodenie Pána, teda zjavenie Krista na zemi. (V gréckej cirkvi z tohto dôvodu trvá advent až do sviatku Zjavenia Pána.) Tento deň je pamätný aj preto, že v tento deň bol Kristus pokrstený v Jordáne a že v ten istý deň neskôr urobil svoj prvý zázrak v Káne Galilejskej. Na tento sviatok sa v kostoloch pri jaslíčkách zobrazujú sv. traja králi. Zvyčajne sa zobrazujú tak, že sa im predstavujú tri hlavné ľudské rasy (biela, žltá a čierna) Černochoch zvyčajne stojí vzadu, pretože potomkovia Chama sa obrátili ku Kristovi najneskôr.

Keď malo dieťa 8 dní, bolo obrezané a vtedy dostalo meno „Ježiš.“ (Lk 2, 21)

Obriezka bola obradom, ktorý vyzýval k očisteniu sa od nepravosti. (sv. Ambróz) Ježiš (hebr. Ješua) znamená „Spasiteľ“ alebo Vykupiteľ. Toto meno je, ako hovorí svätý Pavol, nad všetky mená. (Flp 2, 9) Lebo ho sám Boh vyvolil a zvestoval Panne Márii. (Mt 1, 21) Toto meno má aj zvláštnu moc. Vzývanie tohto mena prináša pomoc v pokušení a nešťastí a pekelní duchovia od neho utekajú. (Mk 16, 17) Proroci bežne nazývali budúceho Vykupiteľa „Emmanuel“, t. j. „Boh s nami.“ (Iz 7, 14)

Sviatok Obrezania Pána, 1. januára, je zároveň **začiatkom nového roka**. Cirkev nás ním nabáda, aby sme všetko robili v Ježišom mene a aby sme obrezali svoje srdcia od každého hriechu a nečistoty (Kol 1, 11), ak sa nám má v novom roku dobre dariť. Až pápež Inocent XII. v roku 1691 stanovil, že nový rok sa má začínať 1. januára. Predtým sa nový rok zvyčajne začínal na deň Vianoc. Deň pred novým rokom, sviatok svätého Silvestra, býval kedysi sviatočným dňom. Preto sa dodnes v tento deň konajú slávnostné bohoslužby na znak ukončenia starého roka. Ostatne je skutočne slušné poďakovať sa Bohu na konci roka; za to dostaneme nové milosti na nasledujúci rok. Iba nerozumní ľudia končia rok zábavami.

Na štyridsiaty deň bolo dieťa v chráme obetované. (Lk 2, 39)

Mária splnila príkaz Mojžišovho zákona (Lv 12), aj keď bola bez hriechu a očistenie nepotrebovala. Mária obetovala Krista, lebo po usmrtení prvorođencov v Egypte si Boh vyhradil všetkých prvorođených Židov pre seba. (Nm 8, 17) Kresťanské matky napodobňujú Božiu matku tým, že obetujú svoje dieťa Bohu a pritom prinášajú Bohu dar, zvyčajne dve sviece. Kňaz pritom požehnáva matku aj dieťa.

Sviatok „Očist'ovania Panny Márie“, ktorý pripadá na 2. februára, sa nazýva aj „**Hromnice**.“ V tento deň sa pred svätou omšou koná v kostole procesia s horiacimi sviečkami, pretože starec Simeon v jeruzalemskom chráme nazval Krista „svetlom na osvietenie pohanov.“ (Lk 2, 32) Táto procesia bola zavedená preto, lebo pohania vo februári, keď v našich končinách už pribúda veľa svetla, usporadúvali procesie s fakľami na počesť svojich bohov. Tento pohanský zvyk mal byť touto procesiou potlačený. Pred procesiou sa v kostole svätia sviečky. Kňaz sa modlí za osvietenie a ochranu všetkých, ktorí budú tieto sviece uchovávať v úcte. Nie je teda žiadnou poverou, ak sa tieto sviece zapalujú počas búrky alebo v hodine smrti a ak vzhľadom na uvedenú modlitbu kňaza, prosíme Boha o ochranu. Deň po Hromniciach je 3. február, sviatok svätého Blažeja. V tento deň kňaz požehnáva veriacich dvoma horiacimi sviečkami zviazanými do tvaru svätoondrejského kríža (X), pretože svätý Blažej podobným spôsobom zázračne uzdravil chlapca z choroby hrdla. (Tento zvyk je však len v Nemecku a Rakúsku, v Ríme kňaz pomaže krk svätým olejom) Horiace sviece v oba tieto dni znamenajú Krista „svetlo sveta.“ Spomeňme si na Simeonove slová, ktoré povedal pri obetovaní Krista v chráme.

Prvé roky svojho detstva Kristus strávil v Egypte a potom žil až do tridsiateho roku svojho života v Nazarete. (Mt 2)

Anjel vyzval Jozefa, aby utiekol, pretože Herodes chcel dieťa zabiť. (Mt 2, 13) Potom dal Herodes povraždiť všetkých chlapcov do dvoch rokov v celom okolí Betlehema. (Mt 2, 16) Tento trest Boh dopustil na betlehemskej matky, pretože boli nemilosrdné k Božiemu Synovi, ktorý sa stal človekom; lebo vtedy nedali prístrešie Božej Matke a svätému Jozefovi, keď ich prosili. Ale nemlúvňatá svojim mučením nič nestratili, lebo krstom krvi dosiahli nebeskú radosť. Na predmestí Káhiry (vtedy sa nazývalo Heliopolis) sa dodnes uctieva miesto, kde prebývala Svätá rodina. Egypt, takto posvätený Kristovou prítomnosťou, sa neskôr stal prýbytkom tisícov mníchov, ktorí viedli anjelský život. Spomeňme napríklad svätého Antona Pustovníka, svätého Pavla z Téb. Tu, na ostrove rieky Níl, svätý Pachomius založil prvý kláštor (340).

Po návrate z Egypta žil Kristus v Nazarete. Kristus si zvolil za svoje bydlisko práve túto krajinu a toto mesto, ktoré bolo najviac nenávidené Židmi. Tým nás chcel naučiť pokore. Až do 30. roku svojho života viedol skrytý život, aby nás naučil zrieknuť sa sveta. V Nazarete pomáhal pracovať svojmu pestúnovi, tesárovi Jozefovi. Preto ľudia hovorili, keď Kristus potom kázal v synagóge svojho otcovského mesta: „Nie je to snáď syn tesára? (Mk 6, 3)

Ked' mal Kristus 12 rokov, putoval do Jeruzalema do chrámu.

Tu naplnil zákonníkov úžasom nad svojou múdrosťou (Lk 2, 41) Odpoveďou, ktorú dal Kristus v chráme svojim rodičom, im oznámil, že nemajú právo brániť mu v povolání, ktoré mu určil Boh. V Jeruzaleme zostal aj bez ich vedomia, aby mu nebránili v tomto povolání a aby sa nezдалo, že im nie je poslušný. (Beda.) O Ježišovi Písmo sv. hovorí, že sa: „vzmáhal v múdrosti a veku, i v milosti¹⁶ u Boha i u ľudí.“ (Lk 2, 52), t. j. čím bol starší, tým viac prejavoval svoju múdrosť a milosť, ktorá bola v ňom.

Ked' Kristus dospel, Ján Krstiteľ kázal na púšti o jeho verejnom vystúpení.

O Jánovi Krstiteľovi vieme, že: Archanjel Gabriel zvestoval narodenie Jána Krstiteľ'a otcovi Zachariášovi, keď obetoval v chráme. Zachariáš tomu nechcel uveriť, a preto onemel. (Lk 1) Pri narodení dieťaťa sa mu vrátila reč a modlil sa prekrásny chválospev Benedictus. (Lk 1, 57-80) Ján Krstiteľ žil od ranej mladosti na púšti a tam sa prísny pokáním pripravoval na svoj úrad Pánovho predchodcu. Nakoniec, keď mal Kristus asi 28 rokov (Lk 3, 1), vyšiel na Boží príkaz zo samoty a pri Jordáne prísne kázal ľuďom, ktorí sa k nemu hrnuli v zástupoch, zvestoval im budúceho Vykupiteľa a krstil. (Mt 3, 1) Raz uvidel prichádzajúceho Krista; vtedy zvolal: „Hľa, Baránok Boží, ktorý sníma hriechy sveta.“ (Jn 1, 29) Pretože Ján karhal kráľa Herodesa za jeho hriešny život, Herodes ho dal uväzniť (Mk 6, 18) a potom pri príležitosti hostiny ho dal sťat'. (Mt 14) Ján je predobrazom pustovníkov. Cirkev slávi narodenie Jána Krstiteľ'a 24. júna, teda v čase slnovratu, pretože svätý Ján stojí na rozhraní Starého a Nového zákona. Jeho narodenie sa slávi (v prípade iných svätých sa slávi úmrtie) preto, lebo Ján Krstiteľ bol posvätený už pri svojom narodení.

II. Kristovo verejné pôsobenie

Ked' mal Kristus 30 rokov, dal sa od Jána pokrstiť v rieke Jordán a potom sa 40 dní postil na púšti, kde sa nechal pokúšať diablom. (Mt 3, 4)

Všetci apoštolskí muži sa pred verejným vystúpením utiahli do samoty, ako napríklad Mojžiš, Ján Krstiteľ, apoštoli pred sviatkom Turíc. Kristus ako nový Adam chcel svojim pôstom a víťazným zápasom s diablom odčiniť hriešne požitie zakázaného ovocia v raji a Adamov pád v pokušení.

Číslo 40 sa v náboženstve objavuje často. 40 je číslom pokánia; 40 dní pršalo v čase potopy, 40 dní sa postili Mojžiš a Eliáš, 40 dní mali Ninivčania na obrátenie, 40 dní zostal Kristus po svojom zmŕtvychvstaní na zemi, 40 rokov boli Židia na púšti.

¹⁶ V novom preklade Písma sv. je: „v oblube u Boha i u ľudí.“

Na pamiatku Kristovho pôstu Cirkev zaviedla **40-dňový pôst**. V prvých kresťanských časoch ľudia začínali 40-dňový pôst už 70. deň pred Veľkou nocou, inde 60. deň, inde zase 50. deň. Totiž v niektoré dni v týždni sa pôst vynechával, takže celý pôst trval predsa 40 dní. Odtiaľ pochádza názov **septuagesima**, **sexagesima**, **quingagesima** (= prvá nedeľa 70-dňového pôstu, 60-dňového pôstu, 50-dňového pôstu) pre 3 nedele, ktoré predchádzajú nášmu 40-dňovému pôstu. Teraz sa všade začína **Popolcovou stredou**, 46. deň pred Veľkou nocou. Keďže 6 pôstnych nediel nie sú pôstnymi dňami, pôst teda trvá len 40 dní. Popolcová streda hovoríme preto, lebo v tento deň kňaz značí veriacich popolom na čele so slovami: „Pamätaj, človeče, že prach si a na prach sa obrátiš.“ Tieto slová, ktoré Boh povedal Adamovi po páde (Gn 3, 19), aj popol nám živo pripomínajú smrť a hrob a Cirkev nám takmer chce povedať: „Keď zomrieš, nebudeš mať nič zo všetkých pozemských radostí, preto sa radšej posti, lebo tým získaš večné poklady.“ Veriaci, ktorí si nechávajú značiť čelo popolom, prejavujú svoju pokoru pred Bohom; akoby hovorili: „Bože, pred Tebou sme len bezcenný popol, a preto k Tebe úpenlivo voláme o pomoc.“ Tento popol je zo spálených palmových ratolestí, ktoré boli posvätené na Kvetnú nedeľu v predchádzajúcom roku, aby sme si tak jasnejšie predstavili márnosť každej pozemskej radosti a slávy. Pôstne obdobie trvá od Popolcovej stredy do Veľkej noci. Počas tohto obdobia majú dospelí jesť plnohodnotné jedlo len raz denne (3. cirkevné prikázanie) a všetci kresťania sa majú vyhýbať hlučným zábavám (5. cirkevné prikázanie) a rozjímať o Pánovom utrpení. (Z tohto dôvodu sa v pôstnom období kážu pôstne kázne a oltárne obrazy sú zahalené.) Kňaz v nedeľu slúži svätú omšu vo fialovom rúchu, aby nás takto povzbudil k pokániu. Namiesto slov *Ite missa est* prepúšťa ľud po sv. omši slovami *Benedicamus Domino* (= chváľte Pána). Akoby chcel povedať: Nezapomnite sa v tomto čase vrúcne modliť. V mnohých kostoloch sa popoludní koná sväté požehnanie a spieva sa kajúcny Dávidov žalm *Miserere*. Tri dni pred Popolcovou stredou sa nazývajú **fašiangy**. Tieto tri dni sa nazývajú aj karneval (z latinčiny: carne vale = zbohom mäso). Aby sme sa v tieto dni vyhli divokému hýreniu a aby sme Bohu učinili zadosť za nespočetné previnenia týchto dní, Cirkev vystavuje Najsvätejšiu sviatosť oltárnu a koná tzv. 40-hodinovú pobožnosť. Mnohé bláznovstvá, ktoré sa páchajú pred Popolcovou stredou (najmä sprievody a tance v maskách), pochádzajú z pohanských čias. Pohania totiž vo februári, keď sa opäť viditeľne predlžuje deň, oslavovali nový rok alebo návrat boha Slnka, o ktorom verili, že sa vezie na žiarivom voze. Na 5. pôstnu nedeľu sa zahaľujú kríže, aby sa naznačilo, že Kristus sa pred svojím utrpením musel skryť, aby ho už skôr nezabili. (Jn 11, 54) Táto nedeľa sa nazýva **Smrtná nedeľa** (Nedeľa utrpenia), lebo od tohto času sa Cirkev výlučne zaoberá rozjímaním o utrpení a smrti Krista. Aj preto sa v týždni pred Veľkou nocou štyrikrát čítajú **Pašie**, t. j. opis Pánovho utrpenia podľa štyroch evanjelistov, a okrem toho sa konajú Hodinky nárekov, t. j. spevy, ktoré sa týkajú Kristovho utrpenia.

Potom Kristus chodil po židovskej krajine a 3,5 roka učil; pritom zhromaždil okolo seba 72 učeníkov a spomedzi nich si vybral 12 apoštolov.

Kristus začal svoju učiteľskú činnosť na svadbe v Káne Galilejskej, kde urobil aj prvý zázrak, aby naznačil, že nebeské kráľovstvo, do ktorého on vedie ľudí, sa podobá svadobnej hostine. (Mt 22, 1) Kristus často kázal pred mnohými tisíckami ľudí; mýtnik Zachej musel vyliezť na strom, aby vo veľkom množstve ľudu mohol uvidieť Krista. Kristovými stálymi spoločníkmi boli apoštolí a učenici. Tí videli všetky jeho zázraky a počuli všetky jeho slová, aby ich potom mohli ohlasovať všetkým národom zeme. Apoštolí sú predchodcami biskupov, učenici predchodcami kňazov, pomocníkmi apoštolov. „Apoštol“ znamená to isté ako „posol.““

Kristovo učenie sa právom nazýva evanjeliom, t. j. radostným posolstvom; ohlasovalo totiž zrušenie zaslúženého trestu a dedičstvo neba. (sv. Chryzostom)

Kristus je majster učiteľov. Učil ako ten, ktorý má moc, takže sa ľud veľmi často divil jeho učeniu. (Mk 1, 22; Mt 7, 29)

Kristus hovoril tak, že mu každý mohol ľahko rozumieť; hovoril totiž jednoduchými slovami a svoje reči neustále ilustroval znameniami, podobenstvami a odkazmi na predmety v prírode.

Kristovo učenie je ako poklad ukrytý v poli **jednoduchých slov**. (Mt 13, 44) Všetci apoštolí hovorili jednoducho; nechceli sa zapáčiť, ale chceli byť pochopení a priniesť úžitok. Hovorili len zo srdca; a reč srdca je vždy jasná.

Znamená, ktoré Kristus používal, boli: dýchol na apoštolov, keď im udeľoval Ducha Svätého (lebo Duch Svätý je ako dych, ktorý vychádza z Božstva); pozdvihol ruky (Lk 24, 50), keď im pred svojím nanebovstúpením dával moc učiť a krstiť (zdvihnutie rúk predstavuje sprostredkovanie = dávanie, lebo rukami sa niečo dáva = udeľuje). Keď uzdravil človeka slepého od narodenia (Jn 9, 6), vyplul, urobil blato, pomazal slepčovi oči a poslal ho do vody. (Tým chcel povedať: Keď sa živá voda, ktorá ide z mojich úst, t. j. moje učenie, spojí s prachom zeme, s človekom, bude uzdravená jeho duchovná slepota, ale človek sa ešte musí dať pokrstiť.)

Kristovými **podobenstvami** sú napr.: márnotravný syn, milosrdný Samaritán, boháč a chudobný Lazár, mýtnik a farizej v chráme, múdre a nemúdre panny, dobrý pastier, nemilosrdný sluha, nepoctivý správca, hrivny, stratená ovca, stratený peniaz, figovník, robotníci vo vinici, kráľovská hostina, veľká večera; sedem podobenstiev o nebeskom kráľovstve, a to o rozsievачovi, o pšenici a kúkoli, o horčičnom zrne, o kvase, o sieti, o poklade na poli a o perle. Pomocou podobenstiev Kristus objasňoval svoje učenie.

Kristus neustále poukazoval na predmety v **prírode**, ktoré videl okolo seba: ľaliu a pol'nú trávu, vrabca na streche, semeno a kúkol', na figovník, na vinicu, ovce, na pastierov atď. Veď príroda a kresťanské náboženstvo majú veľa podobného, lebo obe sú dielom Božím.

Kristus sa pri hlásaní svojho evanjelia obracal najprv na chudobných.

Sám Kristus vo svojej reči k Jánovým učeníkom povedal: „Chudobným sa hlása evanjelium.“ (Mt 11, 5) A v synagóge v Nazarete slová proroka: „Boh ma poslal hlásať evanjelium chudobným“, vzťahoval na seba ako na Mesiáša. (Lk 4, 8) Chudobní sú už čiastočne odpútaní od pozemských dobier, a preto sú lepšie pripravení prijať Kristovo učenie.

Základnou myšlienkou takmer celého Kristovho učenia bolo: „Hľadajte Božie kráľovstvo.“

Kristus v kázni na hore nabáda: „Hľadajte najprv Božie kráľovstvo“ (Mt 6, 33), t. j. usilujte sa dosiahnuť večnú blaženosť. Aj svätí evanjelisti zhrnuli Kristovo učenie do slov: „Čiňte pokánie a verte evanjeliu, lebo priblížilo sa kráľovstvo nebeské.“ (Mt 4, 17; Mk 1, 15)

Kristus učil nové pravdy viery, dal nové prikázania a ustanovil nové prostriedky milosti.

Učil napr. o tajomstve Najsvätejšej Trojice, o svojom božstve, o poslednom súde; dal dve prikázania lásky a zdokonalil 10 Božích prikázaní (zakazoval aj hnevať sa, nadávať atď.); ustanovil obeť svätej omše a 7 sviatostí a naučil nás Otčenáš.

Hriešnikom preukazoval Kristus najväčšiu lásku.

Kristus neprejavuje prísne odsúdenie a pyšné pohrdanie hriešnikmi. Je to vidieť z tohto: Prihovril sa farizejovi Šimonovi za hriešnicu Magdalénu, ktorá mu ležala a plakala pri nohách (Lk 7, 40); ujal sa aj ženy v chráme, ktorú sa Židia chystali ukameňovať pre jej nemravnosť. Jej žalobcom vtedy povedal: „Kto z vás je bez hriechu, hod'ťe do nej kameňom.“ (Jn 8, 7) S obdivuhodnou láskavosťou sa správal k Samaritánke pri Jakubovej studni. (Jn 4, 6) Nepohrdal hriešnikmi z pyšnej namyslenosti, ako to robili farizeji, ale vyhl'adával ich a dal sa od nich pozvať na hostinu so slovami: „Zdraví nepotrebujú lekára, ale chorí!“ (Mt 9, 12)

Kristus vykladá Mojžišov zákon prijateľným spôsobom, napr. ohľadom svätenia soboty. (Mt 12, 6) Pohoršuje sa nad tým, že farizeji zbytočne sťažujú ľuďom cestu do neba, a preto im hovorí hroznú „beda vám.“ (Mt 23, 13) Oprávnené teda mohol Kristus povedať: „Moje jarmo je sladké a moje bremeno ľahké“ (Mt 11, 30) a „Pod'ťe ku mne všetci, ktorí sa namáhate a ste preťažení, ja vás občerstvím.“ (Mt 11, 28)

Kristus potvrdzoval svoje božské poslanie a pravdivosť svojho učenia mnohými zázrakmi, svojou vševedúcnosťou a svätosťou svojho života.

Sám Kristus sa odvolával na svoje zázraky slovami: „Ak neveríte mne (t. j. mojim slovám), verte aspoň mojim skutkom.“ (Jn 10, 3) Nikodém sa na základe Kristových zázrakov presvedčil, že Kristus bol poslaný od Boha, keď povedal: „Nikto nemôže robiť zázraky, ktoré robíš ty, ak by s ním nebol Boh.“ (Jn 3, 2) Kristus robil všetky zázraky z vlastnej moci, zatiaľ čo iní robili zázraky vždy len v mene Boha alebo v mene Krista. (O Kristových zázrakoch pozri ďalej v učení o Kristovom božstve.)

Kristus bol vševediaci. Už vtedy, keď hovoril v chráme ako 12 ročný chlapec, ľudia hovorili: „Ako to, že sa vyzná v knihách, keď sa neučil?“ (Jn 7, 15) Kristus poznal najtajnejšie hriechy ľudí: hriechy Samaritánky pri Jakubovej studni; hriechy farizejov, ktorí k nemu priviedli do chrámu ženu; poznal úmysel Judáša, budúce hriechy Petrove, predpovedal mnohé okolnosti svojho umučenia, ktoré sa úplne splnili. V Kristovi nachádzame najväčšiu svätosť; lebo nikto pred ním ani po ňom neprejavil takú nevýslovnú trpezlivosť, miernosť, pokoru, lásku k blížnemu atď. ako on. Ako by mohol človek, ktorý viedol taký svätý život, hovoriť lož?

Kristove zázraky sú teda významné aj preto, že znázorňujú určité náboženské pravdy.

Zázračné utíšenie búrky na mori malo naznačiť prenasledovanie a zázračné víťazstvo Cirkvi; premenenie vody na víno na svadbe v Káne Galilejskej - premenenie vína na Kristovu krv pri poslednej večeri; vzkriesenie Lazára - budúce vzkriesenie z mŕtvych; zázračný rybolov - mnohé obrátenia v dôsledku kázania apoštolov atď.

Farizeji a zákonníci Krista nenávideli a prenasledovali, lebo nesúhlasil s ich zmyslovým očakávaním Vykupiteľa, a verejne im vyčítali ich hriechy; ba po vzkriesení Lazára sa ho rozhodli zabiť.

V chráme ho chceli ukameňovať (Jn 8, 59; 10, 31), v Nazarete zhodiť zo skaly (Lk 4, 29); potupovali ho; hovorili o ňom, že sa spojil s diablom (Mt 12, 24), že poburuje ľud, že porušuje sobotu; vymýšľali úskoky, aby ho prichytili (napr. otázka, či sa smie dávať daň cisárovi) Celé Kristovo učenie bolo teda už veľkou obeťou.

Židia si mysleli, že Mesiáš bude mocným pozemským kráľom, ktorý ich oslobodí spod rímskeho jarma; mysleli si, že ich obohatí pozemskými statkami. Ale Kristus prišiel v poníženosti a chudobe a k tomu ešte prikázal sebazaprenie, skutky milosrdenstva a i. Okrem toho Kristus vyčítal farizejom ich pokrytectvo a zdanlivú svätosť; nazval ich obielenými hrobmi (Mt 23, 27) a deťmi diabla. (Jn 8, 44) Preto bojovali proti nemu a proti jeho učeniu. Keď sa veľkňazi a farizeji dopočuli o vzkriesení Lazára, povedali: „Tento človek robí mnoho zázrakov. Ak ho tak necháme, všetci v neho uveria.“ (Jn 11, 47-53) Preto sa rozhodli, že ho usmrčia.

III. O Kristovom utrpení.

(Prečítajte si krásne zjavenia Kataríny Emmerichovej o trpkom utrpení Krista, ktoré vydal Brentano!)

V nedeľu pred veľkonočnou slávnosťou Kristus slávne vstúpil do Jeruzalema a nasledujúci deň učil v chráme.

Kristus sa ešte raz pred svojou smrťou ukázal vo svojej sláve, aby ukázal, že zomrie dobrovoľne; chcel tým tiež povedať, že sláva a utrpenie sú úzko spojené.

Nedeľa pred Veľkou nocou sa nazýva Kvetná nedeľa. V bohoslužobných úkonoch na Kvetnú nedeľu sa mieša radosť a smútok; radosť z Kristovho slávneho vstupu, smútok z blížiacej sa Kristovej smrti. Na pamiatku Kristovho slávneho vstupu do Jeruzalema sa požehnávajú ratolesti (bahniatka) a koná sa s nimi procesia okolo kostola. Počas slávnostnej svätej omši sa kňaz pri oltári modlí Pašie (opis Kristovho utrpenia) podľa spisu svätého Matúša a speváci ho spievajú na chóre; Cirkev nám tak chce pripomenúť, že víťazstvo sa dá dosiahnuť len prostredníctvom utrpenia. Ratolesti sa zvyčajne zapichávajú do polí a umiestňujú sa za rámy dverí, aby Boh požehnal naše polia a naše činy. Robí sa to preto, lebo kňaz, keď požehná ratolesti, prosí Boha, aby chránil pred hriechom a nešťastím tých, ktorí tieto ratolesti nosia a uchovávajú ich v úcte. Týždeň po Kvetnej nedeli sa nazýva Veľký týždeň alebo pašiový týždeň, pretože doň spadá spomienka na Kristovo umučenie.

Na Zelený štvrtok večer Kristus jedol so svojimi učeníkmi veľkonočného baránka, umýval im nohy, potom ustanovil Najsvätejšiu sviatosť oltárnu a potom odišiel na Olivovú horu, kde trpel smrteľnou úzkosťou.

Pred ustanovením Sviatosti oltárnej Kristus umýval apoštolom nohy. Umývaním ich nôh nás chcel Kristus naučiť pokore a skromnosti. Na Olivovej hore nás zase učil pokornej modlitbe, odovzdanosti do Božej vôle a miernosti voči nepriateľom. „Na Olivovej hore si Pán vzal na seba svoju bolesť, aby mi dal radosť.“ (sv. Ambróz) V najväčšom hrdinovi vidím ako sa strachom chveje, badám na sliepke, že je smutná k vôli svojim kuriatkam; tvoje trasenie ó Pane, má nás urobiť mocnými, tvoja trúchlivosť veselým.“ (sv. Bern.)

Takmer vo všetkých kostoloch sa o ôsmej hodine večer rozozvučia zvony na pamiatku Kristovej smrteľnej úzkosti. Na **Zelený štvrtok** sa konajú tieto obrady: Pápež umýva nohy 12 kňazom (13 od čias Gregora Veľkého) Biskupi a katolícki panovníci (niekedy aj farári a kniežatá) umývajú nohy 12 starcom. Duchovní a svetskí predstavení pri tomto obrade napodobňujú Kristovu pokoru. Pri slávnostnej bohoslužbe sa pri modlitbe Glória rozozvučia všetky zvony a kňazi a ľud slávnostne prijímajú. Tým sa má ukázať ustanovenie sviatosti oltárnej. Ale Cirkev sa neraduje dokonale, lebo hneď potom prechádza do smútku. Najsvätejšia sviatosť oltárna sa prenesie na bočný oltár alebo do kaplnky, čím sa znázorňuje Kristova cesta na Olivovú horu. Odhalenie oltárov a utíchnutie zvonov je tiež znakom smútku nad Kristovým utrpením. Odhaľovanie oltárov nám pripomína, že Kristus bol vyzlečený zo svojich šiat a obnažený; zvony umlknú, pretože aj Kristove ústa boli umlčané. Zato však nasleduje zvuk drevených rapkáčov, ktorý predstavuje volanie Židov: „Na kríž s ním“ (na drevo kríža) V biskupských kostoloch sa od dávnych čias svätia sväté oleje. Z toho možno usudzovať, že Kristus Pán pri Poslednej večeri pravdepodobne ustanovil tie sviatosti, pri ktorých sa používajú posvätené oleje (birmovanie, posledné pomazanie, vysvätenie kňazstva)

Názov „Zelený štvrtok“ pochádza z toho, že v tento deň sa predtým jedol len zelený horký šalát. V tento deň sa tiež slávnostne prijímali späť do Cirkvi verejní kajúncnici, ktorí boli predtým z Cirkvi vylúčení. Zelený štvrtok teda nie je prikázaným sviatkom, pretože v tento deň sa už začína Kristovo utrpenie, a teda živá spomienka na naše hriechy, z ktorej by sme mali byť skôr smutní ako veselí.

Na Olivovej hore vojaci Krista zajali, potom ho odvedli k veľkňazovi a tam ho odsúdili na smrť.

V stredu, štvrtok a piatok pašiového týždňa sa konajú žalostné Hodinky. Pred oltárom je na trojuholníkovom podstavci 14 žltých sviec a uprostred biela svieca. 14 sviec predstavuje Kristových apoštolov a učeníkov a biela svieca predstavuje Krista. Spievajú sa žalmy (smútočné piesne nad našimi hriechmi) a po každom žalme sa zhasne jedna svieca, aby sa naznačilo, ako apoštoli a učeníci utekali, keď bol Kristus zajatý. Biela svieca sa ku koncu schová za oltár, odkiaľ ju potom s buchotom zase vynesú. Má to predstavovať Kristovu smrť a zmŕtvychvstanie a zemetrasenie, ktoré sa vtedy odohralo.

Odtiaľ ho Židia na Veľký piatok ráno viedli k rímskemu miestodržiteľovi Pilátovi Pontskému, aby potvrdil rozsudok smrti.

Židia totiž nemali právo nikoho popraviť, potrebovali na to rozhodnutie rímskeho miestodržiteľa. (Jn 18, 31) Pilát Pontský však na Kristovi nenašiel žiadnu vinu a niekoľkokrát sa ho pokúsil oslobodiť. Poslal Krista k Herodesovi, aby zodpovednosť zvalil naňho a zároveň aby sa Herodesovi zapáčil; potom dal Krista zbičovať, aby trochu upokojil hnev Židov; potom im predstavil Krista strašne zohaveného (Ecce homo = Hľa, človek!), aby v nich vzbudil súcit; potom postavil Krista vedľa Barabáša, aby v Židoch prebudil zmysel pre spravodlivosť; a napokon sa dotkol aj ich národného cítenia slovami: „Hľa, váš kráľ!“ (Jn 19, 14) Ale všetko toto nepomohlo.

Kedže Židia Pilátovi Pontskému pohrozili, že ho obžalujú pred cisárom, Pilát odsúdil Krista na smrť na kríži.

Cesta na Kalváriu sa znázorňuje 14 obrazmi krížovej cesty. Cesta na Kalváriu bola dlhá približne 1300 krokov.

Na Veľký piatok na poľudnie bol Kristus ukrižovaný na vrchu Kalvária za mestom Jeruzalem a o 3. hod. poobede na kríži zomrel.

Ukrižovanie bolo v tých časoch najpotupnejším a najstrašnejším trestom. (Cicero) Na smrť na kríži boli odsúdení len najväčší zločinci, ako napríklad lupiči a vrahovia. Kríž bol vtedy možno tým, čím je dnes šibenica alebo gilotína. Preto bolo učenie o Ukrižovanom pre Židov pohoršením a pre pohanov bláznovstvom. (1 Kor 1, 23) Uvážme, aké učte sa dnes kríž teší; zdobí napríklad kráľovské koruny a prsia zaslužilých mužov. O Kristovom kríži sa hovorí, že mal podobu veľkého širokého Y, takže Kristus na kríži pripomínal modliaceho sa človeka s rozpaženými rukami. (sv. Hieronym.) **Kristov kríž** spolu s nástrojmi umučenia zakopali Židia na vrchu Kalvária. V roku 325 dala svätá Helena, matka cisára Konštantína Veľkého, vykopať Kristov kríž, keď sa dozvedela o jeho mieste, pričom predtým pohrozila Židom veľkými trestami. (Preto sa 3. mája slávi starobyľý sviatok „Nájdenia svätého kríža.“) Kristov kríž bol umiestnený v Chráme svätého kríža, ktorý dal cisár Konštantín postaviť nad Kristovým hrobom. V roku 615 perzský kráľ Chosroes II. vyplienil Palestínu a Svätý kríž vzal so sebou do Perzie. R. 628. Chosroesovho syna porazil východorímsky cisár Heraklius, uzavrel s ním mier a Chosroes mu Kristov kríž vydal. Heraklius odniesol kríž na vlastných pleciach späť na Kalváriu. Rozpráva sa, že ho pri mestskej bráne zadržala akási neviditeľná moc. Až keď si na radu biskupa vyzliekol svoj skvostný odev, mohol kríž niesť ďalej. (Preto sa každoročne 14. septembra slávi sviatok „Povýšenia svätého kríža.“) Je dokázané, že všetky ostatky svätého kríža, ktoré sú rozposlané do celého sveta, predstavujú asi jednu šestinu svätého kríža.

Na dreve bol spáchaný prvý hriech, na dreve kríža sa uskutočnilo vykúpenie z každého hriechu. (sv. Atan.) Odkiaľ povstala smrť, odtiaľ povstal aj život (slová prefácie). Kristus sa nedal sťat', ani rozsekať, aby ukázal, že jeho duchovné telo, Cirkev, nesmie byť rozdelené nijakým rozkolom. (sv. Atan.) Sklonil hlavu, akoby nás chcel pobožkať, otvoril náruč, aby nás objal, otvoril svoje srdce, aby nás miloval. (sv. Aug.) Kristovo srdce bolo otvorené (prebodnuté kopijou), aby sa touto viditeľnou ranou naznačila neviditeľná rana jeho lásky k nám. (sv. Bern.) Nie vojaci, ale veľká Kristova láska k nám ho pribila na kríž. (sv. Aug.) Hovorí sa, že pod krížom bol pochovaný Adam; preto často vidíme pod krížom umrlčiu hlavu. Odtiaľ vraj pochádza názov Kalvária (= hora lebiek), lebo podľa ústnej tradície tam bol pochovaný prvý človek, Adam. (sv. Ambróz, sv. Hieronym.)

Počas troch hodín, kedy Kristus visel na kríži, nastalo veľké zatmenie slnka nad celou zemou, a to napriek tomu, že zatmenie nie je vôbec možné, keď je mesiac v splne.

Slnko zo zármutku skrylo svoje lúče, lebo sa nemohlo pozerat' na potupenie svojho Stvoriteľa. (sv. Chryz.) Zároveň sa tým malo aj naznačiť, že zahaslo svetlo sveta. O tomto zatmení slnka píšú aj pohanskí spisovatelia, ako napr. Phlegon.

Pri Kristovej smrti sa triasla zem, skaly praskali, chrámová opona sa roztrhla a mnohí mŕtvi vstali z mŕtvych a objavili sa v Jeruzaleme.

Hľa, všetko trpí s Kristom. (sv. Hieronym) Mŕtve bytosti majú účasť na Kristovom utrpení, a tak odsudzujú tvrdohlavosť a zatvrdilosť Židov. Nie bez príčiny preto Kristus, v súvislosti so slávnym vstupom na Kvetnú nedeľu, povedal farizejom: „Hovorím vám, že ak títo budú mlčať, kamene budú kričať.“ (Lk 19, 40) Na základe týchto zázrakov sa mnohí presvedčili, že Kristus je Boh, ako napríklad stotník, ktorý zvolal: „To bol určite Boží Syn.“ (Mt 27, 54)

Kristus povedal z kríža posledných sedem slov.

Posledných sedem slov je: **1.** Otče, odpusť im. **2.** Ešte dnes budeš so mnou v raji. **3.** Hľa, tvoja matka. **4.** Bože môj, Bože môj, prečo si ma opustil? (Týmito slovami sa začína 21.(22.) žalm, kde sa celkom jasne predpovedá ukrižovanie a trpké utrpenie Krista. Kristus chcel teda upriamiť pozornosť okolostojacich na tento žalm a povedať: „Ja som ten Vykupiteľ.“ Chcel tiež povedať: „Teraz sú moje muky najväčšie.“ **5.** Žizním (t. j. po spáse ľudstva) **6.** Dokonané je. **7.** Otče, do tvojich rúk odovzdávam svojho ducha. Veľkým hlasom, ktorý Kristus pred svojou smrťou vydal, ukázal, že zomiera dobrovoľne; mal totiž ešte dost' síl, aby žil ďalej. Aj tým, že najprv sklonil hlavu a až potom vypustil svojho ducha, naznačil, že zomiera dobrovoľne.

Kristus za nás na kríži nielen trpel, ale nám aj kázal.

Kríž je nielen miestom utrpenia, ale aj kazateľnicou vyučujúceho Krista. (sv. Aug.) Z kríža Kristus predovšetkým učil: o láske k nepriateľom (spomeňme si na jeho modlitbu za nepriateľov), o miernosti a trpezlivosti (je trpezlivý ako baránok, naozaj, „Baránok Boží“), o poslušnosti (lebo smrťou na kríži vyplnil vôľu svojho Otca), o Božom milosrdenstve (všimnime si Kristove slová lotrovi po jeho pravici), o добрôte Božej (ktorý dal svojho Syna za nás služobníkov), o Božej spravodlivosti (ktorá si vyžadovala také veľké zadost'učinenie za dedičný hriech), o Božej všemohúcnosti (všimnime si zázraky pri Kristovej smrti), o poslednom súde (lebo lotor po pravici dostal milosť, ale lotor po ľavici bol zatratený) a o tom že vstaneme z mŕtvych (všimnime si, že pri Kristovej smrti mŕtvi vstali z hrobu) Preto máme najmä v utrpení a v smrti hľadieť na ukrižovaného Krista. Preto významný rímsky astronóm a rehoľník Sechi († 1878), keď zbadal, že sa blíži jeho koniec, nariadil, aby ho položili na zem, pretože nebol hoden zomrieť na lôžku, zakiaľ čo náš Vykupiteľ zomrel na kríži.

Aj Cirkev nám svojimi významnými obradmi v deň Kristovej smrti oznamuje mnohé pravdy. V piatok o tretej hodine popoludní sa na pamiatku Kristovej smrti rozozvučia v kostoloch zvony. Keďže Kristus za nás obetoval svoje telo práve v piatok, Cirkev zakazuje v piatok jesť mäso. (3. cirkevné prikázanie.) Veľký piatok je prísny dňom pôstu. Pre protestantov je Veľký piatok dňom najväčšej radosti, a preto môžu jesť mäso. Zaiste je neprirodzené prejavovať radosť v deň, v ktorom Spasiteľ musel tak kruto trpieť za naše hriechy. Ktoré dobré dieťa sa bude radovať v deň úmrtia svojho otca?

Obrady Veľkého piatku: V Cirkvi je vidieť najväčší smútok. Oltáre sú odhalené (ako bol Kristus vyzlečený zo svojich šiat), večné svetlo nehorí (lebo svetlo sveta v tento deň zhaslo), nepočuť hlas zvonov (lebo ústa Kristove umĺkli) a kňazi v čiernych rúchach sa vrhajú na tvár na stupňoch oltára (lebo aj Kristus sa vo svojej smrteľnej úzkosti vrhol na tvár na Olivovej hore). Kňaz sa slávnostne modlí za všetkých ľudí, aj za Židov a pohanov; veď aj Kristus v tento deň zomrel za všetkých ľudí. Kríž sa odhaľuje a pozdvihuje (tým sa pripomína odhalenie Krista a pozdvihnutie jeho kríža). Potom kňaz položí kríž na zem a pobožká Kristove rany. Ľudia tiež bozkávajú Kristove rany. Na Veľký piatok nikto na celom svete, dokonca ani pápež v Ríme, neslúži svätú omšu. Cirkev tým chce naznačiť, že omša sv. je pamiatkou obety na kríži, a preto v deň, keď bola obetovaná skutočná obeta kríža, nie je potrebné konať jej pamiatku. Ale vo farských kostoloch sa koná obrad podobný svätej omši, pri ktorom sa požíva hostia, ktorá bola premenená deň predtým. Tento úkon teda nie je obetou, pretože pri ňom nedochádza k premeneniu. V kostole je postavený Boží hrob, do ktorého sa prenáša Telo Pána (svätá hostia). Veľký piatok nie je zasvätený sviatok, pretože v tento deň sú nám živo pripomínané naše hriechy, ako aj bieda a ľudská zloba.

Na Veľký piatok máme konať hlavne pobožnosť krížovej cesty alebo sa modliť bolestný ruženec.

V piatok večer bol Kristus sňatý z kríža a uložený do hrobu v skale, ktorý patril Jozefovi z Arimatei.

Na Bielu sobotu, teda na najväčší židovský sviatok, Kristus odpočíval v hrobe.

Na **Bielu sobotu** sa pri kostole svätí oheň, ktorý je vykresaný z kameňa (na znamenie, že Kristus vyšiel z kamenného hrobu), a od neho sa zapalujú tri svieca na trojramennom svietniku a nakoniec oltárna lampa (večné svetlo). Jedna svieca na trojramennom svietniku sa zapaluje pri vchode do kostola, druhá uprostred kostola a tretia pred hlavným oltárom, pretože tri Božské osoby sa zrazu zjavili ľudstvu. V tento deň sa posväcuje aj paškál; 5 kadidlových zrníek pripomína 5 Kristových rán, preto sa pri hlavných bohoslužbách zapaluje až do sviatku Nanebovstúpenia Pána. Predtým sa paškál posväcoval v noci pred Veľkonočnou nedeľou. Cirkev tým chcela naznačiť, že Kristus, „svetlo sveta“, svojím zmŕtvychvstaním premohol mocnosti temnôt, peklo. Svätenie krstnej vody nám pripomína slávny krst katechumenov v dávnych kresťanských časoch. Pri posvätení vody na Bielu sobotu sa čítajú úryvky z Písma (proroctvá), z ktorých je zrejmé, že voda je v Božích rukách prostriedkom trestu aj milosti. Každý kresťan by si mal pri tomto posvätení vody obnoviť svoje krstné sľuby. Pôvodne sa na Bielu sobotu ráno neslúžila žiadna sv. omša na znak toho, že Kristus odpočíval v hrobe. Slávnostné bohoslužby sa konali až o polnoci zo soboty na veľkonočnú nedeľu. Aby však nedošlo k takému náhlemu prechodu od najväčšieho smútku do najväčšej radosti, Cirkev po zrušení nočných bohoslužieb presunula tieto bohoslužby na dopoludnie Bielej soboty. V mnohých krajinách sa už večer koná procesia zmŕtvychvstanie, aby sa vyznala viera v Kristovo a naše budúce zmŕtvychvstanie.

IV. O Kristovom oslavení.

Kristus sa pokoril a bol poslušný až na smrť, dokonca na smrť na kríži. Preto ho Boh oslávil. (Flp 2, 8) Kristovo oslavenie sa vzťahovalo len na jeho človečenstvo; lebo Kristus ako Boh aj bez neho už požíval všetku blaženosť a už nemohol byť viac oslávený. (sv. Chryz.) Nie Najvyšší, ale len človečenstvo Najvyššieho bolo oslávené. (sv. Cyr. Jer.)

Hneď po Kristovej smrti Kristova duša víťazne zostúpila na miesto, kde prebývali duše spravodlivých Starého zákona. (IV. Later. koncil)

Toto miesto sa nazýva **predpeklím**. Predpeklie je iné miesto ako očistec (na oboch miestach duše nepozierajú na Boha; v očistci ale musia trpieť časné tresty, v predpeklí nie) a iné miesto ako peklo (na oboch miestach duše nepozierajú na Boha; ale v pekle je večné mučenie, v predpeklí nie). Duše v predpeklí netrpeli žiadnymi bolesťami. (Rím. Katech.) Pravdepodobne neboli zbavené ani všetkej radosti, ako to vidíme z podobenstva o chudobnom Lazárovi, ktorý sa v predpeklí „tešil.“ (Lk 16, 25) Veď po smrti pri osobnom súde im bola prisúdená večná blaženosť. Nemohli však vstúpiť do večnej nebeskej radosti, pretože nebo bolo ešte uzavreté. (Heb 9, 8) Preto ustavične túžili po Vykupiteľovi. Predpeklie sa v podobenstve o „boháčovi a Lazárovi“ nazýva „Abrahámovým lonom“ (Lk 16, 22); nazýva sa aj „žalárom“, t. j. stavom väzenia (1 Pt 3, 19), pretože duše odtiaľ nemohli vyjsť pred Kristovou smrťou. Vykupiteľ na kríži nazval toto miesto „rajom“ (Lk 23, 43), pretože Kristovým príchodom do predpekla sa toto väzenie pre tieto duše zmenilo na raj. (Rím. katech.) Po Kristovej smrti predpeklie prestalo. V predpeklí boli teda napr. títo spravodliví: Adam a Eva, Ábel, Noe, Abrahám, Izák, Jakub, Jozef, Dávid, Izaiáš, Daniel, Jób, Tobiáš, Kristov pestún a okrem iných najmä Noemovi hriešni súčasníci, ktorí sa v čase blížiacej sa potopy ešte narýchlo kajali. (1 Pt 3, 20)

Kristus zostúpil k dušiam v predpeklí, aby im oznámil, že sú vykúpené, a aby ich vyslobodil.

Kristus zostúpil k dušiam v predpeklí, aby im oznámil, že dokonal vykúpenie (1 Pt 3, 19) Kristova duša v spojení s jeho božstvom vystúpili do predpekla. (sv. Epif.) Kristus zostal v predpeklí 3 dni. (sv. Irenej) Sám zostúpil do predpekla a opäť z neho vyšiel s veľkým zástupom. (sv. Ign. Ant.) Kristus bol ako mocný kráľ, ktorý dobyl pevnosť, v ktorej boli zajatí jeho verní. (sv. Cypr.) Vystúpenie z predpekla je predobrazom slávneho vstupu do neba, ktorý bude raz Kristus sláviť s vyvolenými v súdny deň. Aj zahrnutým v pekle sa Kristus zjavil a prinútil ich, aby sa mu klaňali. (Flp 2, 10)

Ráno na Veľkonočnú nedeľu, ešte pred východom slnka, Kristus vstal vlastnou mocou slávne z hrobu.

Hodina Kristovho zmŕtvychvstania nie je známa; vieme len, že Kristus vstal z mŕtvych „pred východom slnka.“ (Lk 24, 22) Anjel zostúpil z neba a odvalil kameň. (Mt 28, 2) Podľa učenia všetkých svätých Otcov to anjel neurobil azda preto, aby Kristus vyšiel z hrobu, lebo Kristus už vyšiel zo zatvoreného hrobu. Kameň bol odvalený až potom, a to len kvôli ľuďom, ktorí prišli ku hrobu.“

V hrobe Kristus zanechal plachty a keď ženy prišli ku hrobu, stáli tam dvaja anjeli. Kristus bol teda v hrobe od piatku večer cez sobotu do nedele ráno, teda 3 dni. Kristus často predpovedal, že na tretí deň vstane z mŕtvych (Lk 17, 33); prirovnal sa k Jonášovi (Mt 12, 40) a keď vyčistil chrám, povedal: „Zborte tento chrám (totiž moje telo) a ja ho za tri dni znova postavím.“ (Jn 2, 19) Kristus povedal, že má moc vziať si život a znovu si ho dať. (Jn 10, 18) Keď sa hovorí, že ho Otec vzkriesil, hovorí sa to preto, lebo Kristus má tú istú podstatu s Otcom, a teda všetko čo robí Kristus, robí aj Otec.

Kristovo zmŕtvychvstanie je isté nad akúkoľvek pochybnosť. „Zásluha kresťanov nespočíva v tom, že veria, že Kristus zomrel, ale že veria, že vstal z mŕtvych.“ (sv. Ambróz) Židia tvrdili, že vraj učeníci ukradli Kristovo telo. (Mt 28, 13) Ale na takýto čin boli učeníci príliš plachí a príliš čestní. Nie je totiž možné, aby sa nezobudil ani jeden strážca keď by odvalovali kameň. (sv. Aug.) Je veľmi podivné, že vojaci neboli potrestaní pre zanedbanie svojej povinnosti.

Mnohí voľnomyšlienkarí tvrdia, že Kristus bol zdanlivo mŕtvy a že na tretí deň sa prebudil z mdloby a vyšiel z hrobu. Ale už strašné mučenie a strata krvi pri bičovaní a ukrižovaní museli mať za následok skorú smrť; skutočne, jediné prebodnutie Kristovho boku, do ktorej rany chcel Tomáš vložiť celú ruku, by stačilo na to, aby Kristus zomrel. Už vtedy, keď Kristus niesol kríž na Kalváriu, nemohol ho uniesť. Ako sa mohol po 36 hodinách dostať z hrobu, odvaliť kameň a rýchlo chodiť s prebodnutými nohami? Tomu môže veriť len blázon. Kristovu smrť oficiálne potvrdila správa stotníka, ktorú priniesol Pilátovi (Mk 15 45); už vojaci, keď sa pozerali na ukrižovaných, Kristovi nepolámali nohy, lebo videli, že je mŕtvy. (Jn 19, 33) Krv a voda, ktoré vytekali z prebodnutého Kristovho boku, boli najistejším dôkazom, že nastala smrť. (Jn 19, 34) Matka Božia a Kristovi priatelia by iste neboli Krista pochovali a hrob zavalili ťažkým kameňom (Mt 27, 60), keby Kristus nebol mŕtvy. Kristovu smrť zhodne dokazujú aj všetci evanjelisti.

Vykupiteľ mal po svojom zmŕtvychvstaní na tele tých päť rán a jeho telo žiarilo, mohlo prenikať cez matériu, rýchlo sa pohybovalo a bolo nesmrteľné.

Kristus mal na svojom tele 5 rán, veď neveriacemu Tomášovi povedal, aby vložil svoj prst do miesta, kde boli zabodnuté klince, a svoju ruku do jeho boku. (Jn 20, 27) Kristus si teda na svojom tele zachoval 5 rán, lebo rany sú znakom udatnosti a víťazstva, a teda sú najlepšou ozdobou hrdinu. Aj preto si Kristus zachoval svoje rany, aby nám ukázal, že na nás v nebi nechce zabudnúť, keďže nás má zapísaných vo svojich svätých rukách svojou vlastnou krvou. (sv. Bern.) Kristus chcel mať svoje rany aj v nebi, aby svojmu nebeskému Otcovi ukázal cenu, za ktorú nás vykúpil (sv. Amb.) a aby ukazovaním svojich rán, akoby neustále obnovoval svoju obeť na kríži aj v nebi. (Heb 8, 1-6) Ranu v boku si Kristus zachoval, aby nám ukázal, ako veľmi nám jeho utrpenie uľahčilo prístup do jeho srdca. (sv. Bern.)

Vykupiteľ vstal z mŕtvych, aby dokázal, že je Boh a že aj my jedného dňa vstaneme z mŕtvych.

Kristus je prvý, kto vstal z mŕtvych. (1 Kor 15, 20) Kristus je našim vzorom vo všetkom. (Deh.) Ako vstal z mŕtvych Kristus, naša hlava, tak aj my všetci vstaneme z mŕtvych. (sv. Iren.) Kristus najprv vzkriesil svoje telo, potom vzkriesi aj údy svojho tela. (sv. Atan.) Budúce vzkriesenie bolo Jóbovou útechou v najväčšom súžení. (Jób 19, 25)

My kresťania slávime na pamiatku zmŕtvychvstania sviatok Veľkej noci. V Starom zákone sa Veľká noc slávila na pamiatku vyslobodenia z egyptského otroctva. Kresťania slávia Veľkú noc v prvú nedeľu po jarnom splne mesiaca. (Tak to ustanovil Nicejský koncil v r. 325.) Veľká noc sa teda neslávi každý rok v rovnakom čase, ale slávi sa každý rok medzi 22. marcom a 25. aprílom. Podľa toho, na kedy pripadá Veľká noc, sa riadi 46. deň pred Veľkou nocou, teda Popolcová streda; potom 40. deň po Veľkej noci, teda sviatok Nanebovstúpenia Pána; potom sviatky Ducha svätého (50. deň po Veľkej noci a slávnosť Božieho Tela 61. deň po Veľkej noci). Pohania bývali duchovne vzkriesení z mŕtvych na Veľkú noc, a to svätým krstom; preto sa krstná voda posväcuje ešte na Bielu sobotu. Všetci máme na Veľkú noc vstať z mŕtvych svätou spoveďou a svätým prijímaním (Rim 6, 4); prikazuje to aj štvrté cirkevné prikázanie. Aby sme mohli raz vstať z hrobu na zemi, musíme už teraz vstať z hrobu hriechu. (sv. Ambróz) Veľkonočné vajíčka (kraslice) sú obrazom zmŕtvychvstania. Ako zo škrupiny vychádza kuriatko, tak aj my jedného dňa vstaneme zo zeme. Už pohania mávali na Veľkú noc veľkonočné vajíčka na znak toho, že život sa v prírode rozvíja najmä z jari a život sa vyvíja z malých nepatrných počiatkov. Mäso a pokrmy, ktoré sa posväcujú v chráme, pripomínajú baránka a nekvasený chlieb, ktoré požívali Izraeliti pri východe z Egypta. Na mnohých miestach sa na Veľkú noc zapalujú ohne. U Germánov bolo totiž zvykom po víťazstve zapalovať na kopcoch ohne. Tento veľkonočný

oheň teda znamená Kristovo víťazstvo. Okolo Veľkej noci sa prebúda aj príroda k novému životu. Kým čas pred Veľkou nocou, pôst, nám predstavuje pozemský život plný pokušení a trápení, čas po Veľkej noci nám predstavuje blaženosť, ktorá bude nasledovať po smrti, najmä po zmŕtvychvstaní. Preto sa v čase pred Veľkou nocou postíme a smútime a po Veľkej noci radostne spievame. (sv. Aug.) Len si spomeňme, ako často spievame aleluja (= chváľte Pána; halal = chváliť, Jah, skratka slova Jehova).

Vykupiteľ po svojom zmŕtvychvstaní zostal na zemi 40 dní a počas tohto obdobia sa často zjavoval apoštolom.

Kristus sa najprv asi zjavil svojej Matke (sv. Ambr.) a z apoštolov najprv Petrovi (Lk 24, 34); na Veľkonočnú nedeľu ráno Márii Magdaléne pri hrobe v podobe záhradníka (Mk 16, 9; Jn 20, 15) a potom zbožným ženám, ktoré odišli od hrobu (Mt 28, 9); na Veľkonočný pondelok večer dvom učeníkom, ktorí išli do Emauz (Lk 24) a hneď potom apoštolom zhromaždeným vo večeradle, pred očami ktorých jedol pečenú rybu a koláč s medom a ktorým potom udelil moc odpúšťať hriechy. (Jn 20.) Potom sa im v nedeľu opäť zjavil v tom istom dome a oslovil Tomáša, ktorý nechcel uveriť, že Kristus vstal z mŕtvych. (Jn 20.) Na Genezaretskom jazere sa zjavil siedmim učeníkom a Petrovi dal najvyššiu moc nad apoštolmi a veriacimi; Petrovi a Jánovi tiež predpovedal, akou smrťou zomrú. (Jn 21) Obzvlášť slávnostné bolo Kristovo zjavenie na vrchu v Galilei, kde sa Kristus zjavil 11 apoštolom a viac ako 500 učeníkom a prikázal im učiť a krstiť všetky národy. (Mt 28, 16) Počas týchto 40 dní často hovoril svojim učeníkom o Božom kráľovstve. (Sk 1, 3) Naposledy sa zjavil pri svojom nanebovstúpení.

Kristus sa teda nezjavoval v tmavej noci, ale za jasného dňa; nie raz, ale často; nie na jednom, ale na mnohých miestach; v Getsemanskej záhrade, v miestnosti v Jeruzaleme, na Genezaretskom jazere, na Galilejskom vrchu, na Olivovej hore. Takéto Kristove zjavenia netrvali len niekoľko okamihov, ale dlhší čas, lebo Kristus sa dlho rozprával s apoštolmi.“

Aj apoštolí sa dokonale presvedčili o Kristovom zmŕtvychvstaní. Neverili ženám, ktoré prišli od hrobu a hovorili o zjavení a o slovách anjela. (Lk 24, 11) Ešte verili, že keď sa im Kristus zjavil, bolo to možno oklamanie zmyslov; a preto im Pán ukázal svoje rany, nechal ich, aby sa ho dotkli a jedol pred ich očami. (Lk 24, 38) Tomáš však nechcel uveriť ani desiatim apoštolom. (Jn 20, 25) Tomášova nevera bola pre našu vieru užitočnejšia ako viera desiatich apoštolov. (sv. Greg. Veľ.) O žiadnej pravde neboli apoštolí presvedčení viac ako o Kristovom zmŕtvychvstaní; preto aj všade najprv hlásali o Kristovom zmŕtvychvstaní, ako napr. na sviatok Turíc, pred veľradou, v chráme po uzdravení chromého od narodenia atď.

NA ŠTYRIDSATY DEŇ PO SVOJOM ZMŔTVYCHVSTANÍ KRISTUS VYSTÚPIL Z OLIVOVEJ HORY DO NEBA A POSADIL SA PO PRAVICI BOHA OTCA.

Kristus vystúpil do neba na poludnie; predtým, ako vystúpil, pozdvihol ruky, požehnal apoštolov, prikázal im hlásať evanjelium všetkým národom a prisľúbil im svoju pomoc až do skončenia sveta. (Mt 28, 18; Lk 25, 50) Po jeho nanebovstúpení sa zjavili dvaja anjeli a potešovali apoštolov. (Sk 1, 9) Od dávnych čias sa pútnikom ukazovali stopy, ktoré Kristus zanechal na Olivovej hore. (sv. Hieroným) Dodnes je však viditeľná len ľavá stopa, pravú zničili Turci asi pred 200 rokmi. Z tejto stopy je vidieť, že Kristova tvár pri jeho nanebovstúpení, rovnako ako pri ukrižovaní, bola otočená smerom k Európe. Kristus vystúpil do neba tam, kde začal trpieť, aby ukázal, že cesta utrpenia je zároveň cestou do neba. Kristus vystúpil do neba ako človek, nie ako Boh; ako Boh bol totiž stále v nebi. Kristus vystúpil do neba vlastnou mocou a nepotreboval žiadnu inú pomoc; nevystúpil do neba na voze ako Eliáš (2 Kr 2, 11), ani s pomocou anjelov ako prorok Habakuk (Dan 14, 36), ale vlastnou mocou svojej božskej prirodzenosti preniesol do neba svoje oslávené telo. (sv. Cyprián) Keď Kristus vstúpil do neba, vzal so sebou duše vyslobodené z predpekia. (Ef 4, 8) Odvtedy, hoci sa potom zjavil mnohým svätým, už so svojím telom z neba nezostúpil, iba pri sv. omši; taký je názor všetkých svätých Otcov. (Scar.) Na 40. deň po Veľkej noci je **sviatok „Nanebovstúpenia Pána.“** Tri dni pred týmto sviatkom sa konajú krížové procesie.

Kristus vystúpil do neba, aby aj ako človek vstúpil do svojej slávy (Ef 4, 10), aby nám zoslal Ducha Svätého (Jn 16, 7), aby za nás prosil u Otca (Jn 14, 16) a aby nám otvoril nebo (Jn 14, 2).

Kristus je prostredníkom medzi Bohom a ľuďmi (1 Tim 2, 5) a naším orodovníkom u Otca (1 Jn 2, 1) Ak sa neodvážiš obrátiť na Boha Otca, obráť sa na Ježiša Krista, ktorý je nám daný ako náš Prostredník. Čo by takýto syn nedosiahol u takého Otca? (sv. Bern.) Kristus sa často prirovnával k svetlu, lebo on je pravé duchovné slnko. Ako slnko, hoci vystupuje stále vyššie a vyššie, nestráca nič zo svojho tepla, ba naopak, čím je vyššie, na poludnie, tým viac pôsobí (hreje), tak aj Kristovo pôsobenie po jeho nanebovstúpení sa nezmenšilo, ale sa zväčšilo. (Wen.)

Kristus sedí po pravici Božej, t. j. má najväčšiu slávu v nebi i ako človek a má aj ako človek najväčšiu moc nad všetkými stvoreniami.

Ak si chceme niekoho zvlášť uctiť, dáme mu miesto po svojej pravici. (1 Kr 2, 19) Preto slová: „Kristus sedí po pravici Božej“ znamenajú to isté ako: Kristus má u Boha najvyššiu dôstojnosť. Kristus je teda povýšený nad všetkých anjelov. (Ef 1, 21) Pravica Boha Otca nie je nič iné ako večná blaženosť; ľavica však znamená večné trápenie, ktoré čaká bezbožných. (sv. Aug.) Boh Otec nemá nič telesné, preto výrazom „pravica Božia“ označujeme slávu jeho Božstva, na ktorej má účasť Boží Syn so svojím telom. (sv. Ján Damascénsky) Slovo „sediť“ znamená, že Kristus má kráľovskú a súdnu moc. Králi sedia na trónoch, keď vydávajú príkazy a prijímajú česť od svojich poddaných. Sudca (tiež spovedník a Kristus na večnom súde) vynáša rozsudok po sediačky. Sám Kristus pred svojím nanebovstúpením

povedal: „Daná mi je všetka moc na nebi i na zemi.“ (Mt 28,18) Preto mu všetky stvorenia musia vzdávať božskú úctu. (Flp 2, 9-11)

Na desiaty deň po svojom nanebovstúpení Kristus zoslal na apoštolov Ducha Svätého.

Podoby, pod ktorými zostúpil Duch Svätý, naznačujú pôsobenie Ducha; víchor znamená posilnenie vôle, oheň osvietenie rozumu, jazyky dar reči a šírenie evanjelia medzi všetkými národmi. Turíce sú dňom založenia Cirkvi, lebo v tento deň sa Cirkev začala krstom 3.000 ľudí. To, čo sa stalo na Turíce, je pravým opakom toho, čo sa stalo pri stavaní Babylonskej veže; lebo vtedy sa jazyky pomiešali, na Turíce sa zjednotili.

Sviatok Turíc (Ducha Svätého) slávime na 50. deň po Veľkej noci. V Starom zákone sa Letnice (Pentekost) slávili na 50. deň po vyjdení z Egypta a pripomínali Židom, že na vrchu Sinaj dostali desatoro Božích prikázaní. Na vrchu Sinaj a na Turíce na hore Sion sa zjavil oheň a bolo počuť hluk; v prvom i v druhom prípade tu Boh oznámil svoju vôľu, a to skutočne v oboch prípadoch na 50. deň, tam po vyslobodení z otroctva tela, tu z otroctva duše. Svätodušná sobota bývala predtým dňom krstu, lebo na prvé Turíce bolo pokrstených tritisíc ľudí; preto sa až dodnes svätí krstná voda. Svätodušná sobota bola vždy dňom prísneho pôstu, pretože sa máme, podobne ako apoštoli, pripraviť pôstom na príchod Ducha Svätého.

V nedeľu po Duchu sv. je sviatok **Najsvätejšej Trojice**. V tento deň sa ešte raz akoby v ohnisku stretávajú všetky tri najdôležitejšie sviatky cirkevného roka, sviatok Vianoc (keď nám Boh Otec daroval svojho Syna), sviatok Veľkej noci (keď Boží Syn vstal z mŕtvych) a sviatok Ducha Svätého (keď zostúpil Duch Svätý). Tým, že Cirkev nezaviedla na tento účel osobitný sviatok, chcela naznačiť, že nie je možné sláviť nevýslovné tajomstvo Najsvätejšej Trojice spôsobom, ktorý by bol tohto tajomstva dokonale hodný. Vo štvrtok po Najsvätejšej Trojici sa slávi sviatok **Božieho Tela** s mimoriadne slávnostnou procesiou. Tento sviatok prvýkrát zaviedol istý belgický biskup okolo roku 1250, ktorého k tomu podnietilo videnie, ktoré mala jedna rehoľníčka. O niekoľko rokov neskôr (1264) ho pápež zaviedol na celom svete. Táto slávnosť sa koná až po Duchu Svätom preto, lebo apoštoli asi začali rozdávať veriacim Telo Pána po Duchu Svätom a preto lebo sa tým má naznačiť, že nemáme smútiť nad odchodom Krista do neba, keďže Kristus je stále medzi nami vo Sviatosti oltárnej. Cirkev tým chce tiež povedať: „Hľa, ako sa naplnili posledné Kristove slová, keď vystúpil do neba: Ja som s vami po všetky dni ...“

Na konci sveta príde Kristus opäť z neba, aby súdil všetkých ľudí.

Medzi prvým a druhým príchodom Krista je veľký rozdiel. Pri svojom prvom príchode prichádza Kristus ako slabé dieťa v chudobe; pri svojom druhom príchode príde ako pán a vládca vo svojom majestáte a sláve. V prvom prípade nás prišiel vykúpiť, v druhom prípade nás príde súdiť.

7. O OSOBE VYKUPITEĽA

I. Ježiš Kristus, náš Vykupiteľ, je vtelený Boží Syn, čiže sám Boh

O vtelení Božieho Syna

Už pohania tušili, že Boh zostúpi na zem a bude v úzkom vzťahu s ľuďmi. Gréci vo svojich bájkach rozprávajú o bohoch, ktorí ako ľudia chodili po zemi. Spomeňme si napríklad na grécku bájkou o návšteve bohov u Tantala. **Boh** skutočne **zostúpil na zem** (Jn 3, 10), a to vtedy, keď bolo ohlásené Kristovo narodenie. (Lk 1, 26)

1. Kristus, druhá Božská osoba, pri zvestovaní svojho narodenia, pôsobením Ducha Svätého prijal z Panny Márie ľudskú podobu.

Boží Syn vzal na seba ľudské telo a ľudskú dušu, akoby sa **odel do rúcha**, aby sa nám mohol na zemi ukázať. Aj my sa obliekame do čistých šiat, keď vychádzame z domu medzi ľuďmi. „Pri svojom vtelení sa Boh pripodobnil slnku, ktoré musí byť zahalené mrakmi, ak ho majú vidieť naše slabé oči (inak by sme boli oslnení); Boh sa totiž zahalil mrakom ľudského tela, aby ho naše slabé oko mohlo vidieť. (Ludv. Granad.) Ľudská myšlienka sa odieva slovami, aby bola navonok počuteľná; tak sa aj Boh odel ľudskou prirodzenosťou (telom a dušou), aby ho ľudia mohli vidieť. Svätý evanjelista Ján hovorí: „A Slovo (= Boží Syn) sa telom stalo (= človekom) a prebývalo medzi nami (= žil medzi nami ľuďmi 33 rokov).“ (Jn 1, 14)

Vtelenie sa stalo vo chvíli, keď Mária povedala anjelovi: „**Nech sa mi stane podľa tvojho slova!**“ (Lk 1, 38) Tieto Máriine slová stiahli Slovo z neba na zem. (sv. Bern.) Ako sa na pokojnej hladine vody zrazu objaví obraz slnka, tak sa druhá Božská osoba objavila v Máriinom živote. Mýli sa ten, kto si myslí, že najprv sa utvorila Kristova ľudská podoba a až potom sa s ním spojila Božská osoba. Mýli sa aj ten, kto si myslí, že Kristus si svoje ľudské telo priniesol so sebou z neba. (Tak učili valentiniáni.) Kristus má svoje telo **z Panny Márie**. Je učiný¹⁷ zo ženy (Gal 4, 4) a podľa

¹⁷ V novom preklade Písma sv. je: “narodený zo ženy.“

tela je z rodu Davidovho. (Rim 1, 3) Syn človeka však zostúpil z neba (Jn 3, 13), ale nie jeho ľudská podoba, ale Božská osoba. Kristus nemal zdanlivé telo, ale skutočné telo, ktoré podliehalo bolesti a smrti, ako podlieha aj naše telo. Preto Kristus trpel hladom, smädom, pociťoval únavu, chvel sa od strachu, prelieval krv a nakoniec zomrel. Keby mal Kristus len zdanlivé telo, nemohol by zomrieť a vykúpiť nás. Nesmieme sa ani domnievať, že by snád Božská prirodzenosť, ktorá je spoločná všetkým trom Božským osobám, zostúpila z neba a spojila sa s ľudskou prirodzenosťou (t. j. s ľudským telom a dušou). V takom prípade by sa všetky tri Božské osoby museli stať človekom. To nie je možné už preto, lebo týmto spojením by muselo dôjsť k zmene Božskej prirodzenosti. Teda len **jedna Božská osoba** z celej Najsvätejšej Trojice, a to Boží Syn, prijala na seba ľudskú podobu. Boh (= Božská osoba) sa stal človekom, ale nie Božstvo (= Božská prirodzenosťou). Božská prirodzenosť je však úzko spojená s ľudskou prirodzenosťou, a to v Božskej osobe Krista.

Okrem toho je isté, že pri vtelení Božieho Syna spolupôsobili všetky tri Božské osoby. Ved' vonkajšie Božie skutky majú svoj pôvod v Božskej prirodzenosti, ktorá je spoločná všetkým trom osobám.

Vtelenie je vlastne dielom všetkých troch Božských osôb.

Všetky Božie skutky sú spoločné všetkým Božským osobám, teda aj vtelenie. Všetky tri osoby teda utvorili ľudské telo a dušu a spojili s nimi druhú Božskú osobu. Ako keď traja bratia oblečú jedného spomedzi seba do vzácnych šiat, tak všetky tri Božské osoby obliekli jednu osobu spomedzi seba do šiat ľudskej podoby. „V gitare počujeme, ako struna vydáva príjemný zvuk, a predsa sú to traja, ktorí pomáhajú tieto zvuky vydávať: ľudská ruka, umenie gitaristu a struna. Tak aj druhá Božská osoba prijala telo (sama) a stala sa viditeľnou, a predsa to boli tri osoby, ktoré pri tom spolupôsobili.“ (sv. Aug.) Telo aj duša sú činné, aby človek prijímal potravu, a predsa sa potrava spája len s telom; tak aj pri vtelení spolupracovali všetky tri Božské osoby, a predsa sa len s druhou Božskou osobou spojila ľudská prirodzenosť.“ (sv. Fulg.) Vtelenie sa však **pripisuje** hlavne **Duchu Svätému**, pretože je to najväčší skutok Božej lásky; skutky lásky sa však vždy pripisujú Duchu Svätému, Duchu lásky medzi Otcom a Synom. (Rím. katech.)

Svätí Otcovia pochybujú o tom, že by sa Boh Otec alebo Duch Svätý mohol stať človekom. Bolo však vhodné, aby sa ten, ktorý bol od večnosti „Synom Božím“, stal aj „Synom človeka“, aby ten, ktorý je najdokonalejším obrazom Otca, prinavrátil človeku stratený nadprirodzený obraz.

2. Ježišovým Otcom je teda Boh Otec na nebesiach; Jozef, ženích Panny Márie, bol iba Ježišovým pestúnom.

Kristus je teda Synom Božím nielen preto, že je druhou Božskou osobou, ale aj preto, že sám Boh spôsobil, aby sa utvorilo jeho sväté človečenstvo (sv. Greg. Vel'.)

Pri prvom prisľúbení Vykupiteľa v raji sa Kristus nazýva „**potomkom (semenom) ženy**“, teda nie potomkom muža. (Gn 3, 15) Sám Kristus sa často nazýva „synom človeka“, t. j. synom **jedného** človeka. (Mt 26, 64) V knihe Ježišovho rodokmeňa svätý Matúš uvádza pôvod iba podľa Márie, a nie podľa Jozefa. (Mt 1, 16) Mnohí však pokladali Ježiša za Jozefovho syna. (Lk 3, 23) Mária bola zasnúbená Jozefovi, aby Mária a Kristus neboli pred svetom považovaní za nepočestných a tiež aby sa o nich mal kto starať. Aj tajomstvo vtelenia malo byť pred ľuďmi ešte ukryté, lebo by sa nad ním len pohoršovali.

O **sv. Jozefovi** vieme, že Jozef bol tesárom. (Mt 13, 55) Bol „spravodlivý“, t. j. viedol svätý život. (Mt 1, 19) Jozef bol dokonalý v každej cnosti. (sv. Hieroným) Jozef bol preto taký svätý, lebo bol pri samotnom prameni svätosti; aj voda, čím je bližšie k prameňu, tým je čistejšia. (sv. Tom. Akv.) Jozef sa vyznačoval najmä svojou čistotou, ktorou prevyšoval všetkých svätých, dokonca aj anjelov (sv. Fr. Sal.); preto je zobrazovaný s ľaliou v ruke. Jozef dostal veľké milosti od Boha. Dostalo sa mu cti, po ktorej túžili králi a proroci, ale ktorú oni nedostali, totiž smel držať Spasiteľa na svojich rukách, bozkávať ho, rozprávať sa s ním, obliekať ho, živiť ho a chrániť ho. (sv. Bern.) On bol nazývaný otcom toho, kto mal Otca v nebesiach. (sv. Baz.) Mnohí svätci veria, že sv. Svätý Jozef sa v nebi teší vysokej dôstojnosti (bol ženíchom nebeskej kráľovnej) a že bude veľmi vzývaný na konci sveta, a vtedy vraj ukáže veľkú moc svojho orodovania. (Tak aj Jozef egyptský sa až neskôr dal poznať svojim bratom.) Svätý Jozef je patrónom Cirkvi (Pius IX. 8. decembra 1870), t. j. jeho modlitba za Cirkev má veľkú moc pred Božím trónom. Je tiež patrónom zomierajúcich, t. j. môže nám ľahko vyprosiť šťastnú hodinu smrti. On sám zomrel blažene, lebo Ježiš a Mária boli prítomní pri jeho smrti a pomáhali mu. Svätý Jozef sa vzýva aj v časných potrebách, pretože sa staral o Kristovo živobytie. Sv. Tomáš Akvinský hovorí, že svätý Jozef dostal od Boha moc pomáhať v každej potrebe. Svätá Terézia († 1582) vyznáva, že jej modlitba k sv. Jozefovi ani v jednom nebezpečenstve duševnom alebo telesnom nebola bez výsledku. Svätý Alfonz každodenne vzýval svätého Jozefa. Najviac a tiež s mimoriadnym výsledkom ho vzývajú misionári. Katolícka Cirkev si vždy uctievala svätého Jozefa pre jeho veľkú dôstojnosť, vždy hneď po Panne Márii, a teda viac ako všetkých iných svätých.

3. Vtelenie Božieho Syna je pre nás tajomstvom, ktoré nikdy nepochopíme, ale môžeme ho len obdivovať a klaňať sa mu.

Už prorok vyznával, že pôvod Vykupiteľa nemožno pochopiť a vysvetliť. (Iz 53, 8) Počatie a vtelenie Krista môžeme tak málo pochopiť, ako rozkvitnutie Áronovej palice (Nm 17, 8) tá mala listy, kvety a plody, konkrétne mandle. (sv. Aug.) Zavri oči, rozum, lebo len pod závojom viery môžeš vidieť jas tohto tajomstva, podobne ako ľudské oko môže pozeráť na slnko len cez závoj mrakov. (sv. Bern.) Viem, že Boží Syn sa stal človekom, ale ako sa to stalo, neviem. (sv. Chryz.) Podobenstvá, ktoré znázorňujú a vysvetľujú spojenie Božstva s človečenstvom: Božstvo a

človečenstvo sa v Kristovi spojili tak, ako je v človeku spojená rozumná duša a telo. (Atanásovo vyznanie viery) Ak sa v človeku môže spojiť hmota a duch, ktoré sa ale od seba podstatne líšia, tým viac sa môže spojiť Božstvo a človečenstvo, ktoré sa do istej miery podobajú. „Aj slovo človeka má svoje vtelenie. Slovo je najprv myšlienkou v mojom duchu, čiže niečím čisto duchovným. Ak sa však chce prejaviť navonok, vtelí sa do hlasu, stane sa zvučným slovom a mnohí ho počujú. A predsa neprestalo byť myšlienkou môjho ducha. Tak sa aj Božie slovo zjavilo mnohým, a predsa neprestalo byť u Otca.“ (sv. Aug.) Podobnosť, ktoré vysvetľujú počatie spôsobené Duchom Svätým: Ako kedysi Boh stvoril Evu z Adama stvoreného zo zeme, tak utvoril Krista z Márie. (sv. Iz.) Pri vtelení sa stalo niečo podobné ako pri stvorení sveta, keď prvé rastliny, prvé obilie, bez akéhokoľvek ľudského pôsobenia, vyrástli zo zeme Božou všemohúcnosťou.

Tajomstvu vtelenia sa klaníme, keď sa trikrát denne zvoní „Anjel Pána“

Východ a západ slnka nám živo pripomína vtelenie Božieho Syna a smrť Krista, „svetla sveta.“ Preto sa denne zvoní „Anjel Pána.“ Slová, ktoré sa pritom modlíme, nám živo pripomínajú rozhovor medzi Božou Matkou a anjelom.

Pri svätej omši si kňaz pokľakne pri Kréde (pri slovách: „Stal človekom mocou Ducha Svätého z Márie Panny“) a pri evanjeliu ma záver sv. omše (pri slovách: „A Slovo sa telom stalo“) a klania sa pred týmto tajomstvom. Na Vianoce a na sviatok Zvestovania Panny Márie (25. marca) pokľaknú pri Kréde všetci prítomní kňazi a sklonia hlavy.

Dokonca aj anjeli sa klaňajú tajomstvu vtelenia Božieho Syna. Svätý Efrém krásne hovorí na adresu Krista Pána: „Ľudia vyznávajú tvoje Božstvo, anjeli sa klaňajú tvojmu človečenstvu. Anjeli žasnú, aký si malý, ľudia žasnú, aký si veľký.“

4. Vtelenie Syna Božieho bolo potrebné, aby bolo zadosť učené urážke Božej dôstojnosti.

Boh mohol samozrejme vykúpiť ľudí aj inak ako vtelením svojho Syna. Mohol sa uspokojiť s nedokonalým zadosť učením, aby bola jeho dobrota osobitným spôsobom oslávená, alebo mohol odpustiť vinu bez akéhokoľvek zadosť učinenia. Už sv. Augustín píše: „Hlupáci sú tí, čo si myslia, že Božia múdrosť nemohla vykúpiť človeka žiadnym iným spôsobom, iba tým, že Boh sa stal človekom, narodil sa z panny a toľko trpel od hriešnikov. Boh to mohol zariadiť aj inak.“ Ako je však vidieť z Kristovej vykupiteľskej smrti, Boh potreboval **dokonalé** zadosť učinenie. Chcel osláviť nielen svoju dobrotu, ale aj svoju spravodlivosť. Ale takéto zadosť učinenie mohol dať **len Bohočlovek**. Veľkosť urážky totiž vždy závisí od toho, aká veľká je osoba urazeného. Urážka Boha je teda nekonečne veľká. Takúto urážku nemôže napraviť žiadna konečná bytosť, ani najdokonalejší anjel, ale iba bytosť nekonečná, t. j. sám Boh. Ak mal byť človek vykúpený, Boh sa musel stať človekom. (sv. Anselm) Tak ako sám Boh nemohol trpieť, tak ani sám človek nemohol vykúpiť. (sv. Proklus) Ak je namalovaný obraz natoľko poškodený, že ho nemožno rozpoznať, tak ak má byť obnovený, musí znovu prísť ten, ktorého obraz predstavoval. Preto musel Boh zostúpiť, aby obnovil človeka stvoreného na Boží obraz. (sv. Atan.)

Bohočlovek sa musel zjaviť na zemi v stave poníženia, aby urážke Božieho majestátu dokonale zadosť učinil.

Keby sa totiž Boh zjavil v celej svojej sláve, ľudia by tohto Pána slávy neboli ukrižovali. (1 Kor 2, 8) Kristus sa správal ako aténsky kráľ Kodrus. Delfská veštiareň totiž oznámila, že Aténčania zvíťazia, ak ich kráľ usmrtia rukou nepriateľa. Vtedy sa kráľ Kodrus prezliekol za sluhu, vošiel do nepriateľského tábora a tam bol zabitý. Keď sa nepriatelia, ktorým bola veštba známa, dozvedeli, koho zabili, v zmätku utiekli. Aj proroci predpovedali, že smrťou vznešeného kráľa bude ľudský rod zachránený; tu on vzal na seba podobu sluhu, prišiel na svet, tu ho nepoznali a zabili. Keď zlí duchovia spoznali, čo urobili, utiekli.

Ak by chcel nejaký kráľ ukázať svoju odvahu v boji a vyniknúť na bojisku, musel by skryť všetky odznaky svojej kráľovskej dôstojnosti, inak by sa s ním nikto neodvážil bojovať. Až keď zvíťazí, dá sa spoznať. (Ľudov. Granad.) Ale on príde znova s veľkou mocou a majestátom.“ (Mt 26, 64)

Či by sa Boží Syn stal človekom, aj keby ľudia neboli zhrešili, nemožno s istotou povedať. Vieme len, že po páde sa Boží Syn vteliť, aby bol človek vykúpený. Ale Boh, keďže je všemohúci, sa mohol stať človekom, aj keby ľudia neboli zhrešili. Týmto vtelením Boha by ľudia dosiahli najužšie spojenie s Božstvom. (sv. Tom. Akv.)

5. Druhá Božská osoba zostala stále Bohom, hoci sa stala človekom; a aj vtelením nestratila nič zo svojho majestátu.

Hoci hovoríme, že Boží Syn zostúpil na zem, **nechceme tým povedať, že opustil nebo**. Ako hviezda, keď sme ju uvideli a začne byť zrejماً pre naše oko, je stále na oblohe, tak ani Kristus neopustil svoju slávu v nebi, keď sa stal človekom. (Deharb.) Ako mraky nemôžu zhasnúť svetlo slnka, ale ho len zahaliť, tak ani Kristovo Božstvo v človečenstve nezhaslo, ale sa len zahalilo. (sv. Ambróz) Keď sa slovo nášho ducha, myšlienka, stane navonok počuteľným, neprestáva tým byť myšlienkou nášho ducha. Tak sa aj Božie Slovo stalo navonok viditeľným, a predsa neprestalo byť u Otca. (sv. Aug.) Ako slovo, ktoré hovorím človeku, nepočuje len on, ale všetci okolo neho, tak aj večné Slovo, ktoré sa spojilo s telom, nebolo týmto telom natoľko obmedzené, aby nenaplnilo nebo a zem svojou všadeprítomnosťou. (Deh.) Kristus sa stal človekom tak, že neprestal byť Bohom. (sv. Aug.)

Ani Boh svojim víťazstvom nestratil nič zo svojho majestátu. Ak slnečný lúč dokáže vysušiť špinu z kanála a nijako sa tým nepoškvrní, tým menej sa Božstvo poškvrnilo spojením s najčistejším telom Márie; Božstvo všetko očisťuje, ale nemôže sa poškvrniť. (sv. Odil.) Šaty zo súkna sa nehodia pre panovníka, ale hodia sa, ak sú ozdobené zlatom, perlami, drahými kameňmi; tak sa pre Božieho Syna nehodila ani padlá ľudská prirodzenosť, ale hodila sa mu tá, ktorá vyšla ozdobená z najčistejšieho Máriinho tela.

Keď apoštol hovorí, že Ježiš Kristus sa zriekol sám seba a vzal na seba prirodzenosť sluhu (Flp 2, 7), nemyslí sa tým, že Boh niečo odložil, ale len to, že prijal na seba nízku ľudskú prirodzenosť, a tak nám dal príklad pokory. „Uponížil sa.“ (Flp 2, 8)

6. Vtelením Božieho Syna dosiahli všetci členovia ľudského pokolenia veľkú dôstojnosť.

Ako slnko ožaruje svojím svetlom všetky planéty, uprostred ktorých sa nachádza, tak Kristus ožaruje leskom svojho Božstva všetkých ľudí, medzi ktorými 33 rokov žil. (Mt 13, 33) Kristus je vinič, my sme jeho ratolesti. (Jn 15)

Máme ešte istú prednosť pred anjelmi. Hoci anjeli nepodliehajú chorobám a smrti, predsa nemajú Boha za brata. Keby mohli závidieť, museli by nám závidieť. Najvyšší Pán prijal na seba podobu sluhu, aby sluha dosiahol slobodu a stal sa pánom.“ (sv. Ambróz) Boží Syn sa stal synom človeka, aby sa ľudské deti stali Božími deťmi. (sv. Atanáz) Ó, aké vzácne je vykúpenie, keď sa zdá, že človek má rovnakú hodnotu ako Boh. (sv. Hilar)

Nepoškrvňuj teda nikdy svoju Božskú dôstojnosť hriechom, nerob Kristovi hanbu! Nikdy nerob nič, čo sa hodí len pre diabla!

Ktoré pravdy vyplývajú z tajomstva o vteleení Božieho Syna?

1. Kristus je pravý Boh a pravý človek; preto ho nazývame Bohočlovek (= Boh a človek spolu.)

Každá bytie dostáva svoju podstatu od toho, od koho pochádza. Dieťa svojím pôvodom pochádza z človeka a dostáva ľudskú podstatu. A tak aj Kristus svojím pôvodom od Boha Otca dostáva Božskú podstatu a svojím pôvodom od Márie dostáva ľudskú podstatu. „Kristus sa vždy správal tak, že všetci museli veriť, že je Boh aj človek.“ (sv. Aug.) Pripisoval si raz Božské a raz ľudské vlastnosti. Hovorí: „Otec je väčší ako ja“ (Jn 14, 28), a predsa zas hovorí: „Ja a Otec sme jedno.“ (Jn 10, 30) Ako Boh nazýva Máriu „ženou“ (ako napr. na svadbe v Káne Galilejskej a na kríži), ako človek ju nazýva „matkou.“ Sám sa nazýva „Synom Božím“ a hneď zase „synom človeka.“

Kristus ako človek je nám teda vo všetkom podobný, okrem toho, že nemá hriech. (Chalcedonský koncil)

Kristus bol vo všetkom podobný svojim bratom. (Heb 2, 17) „Stal sa podobný ľudom a podľa vonkajšieho zjavu bol pokladaný za človeka.“ (Flp 2, 7) Kristus mal ľudské telo ako my, preto mal aj ľudské potreby (hlad, smäd, jedol a pil, spal), radoval sa, plakal, trpel, zomrel. Kristus mal teda skutočné telo, nie azda zdanlivé, ako tvrdila sekta dokétov.

Kristus mal ľudskú dušu, teda ľudskú myseľ (lebo ako človek nevie, kedy sa zase vráti (Mk 13, 32) a ľudskú vôľu (lebo sa modlil: „Otče, nie moja, ale tvoja vôľa nech sa stane.“ (Lk 22, 42) Pri svojej smrti Kristus zveril svoju dušu do rúk nebeského Otca. (Lk 23, 46) Mýli sa teda ten, kto si myslí, že Kristus mal iba zmyslovú, ale nie rozumnú dušu; to si myslel Apolinaris, ktorý inak v časoch ariánskeho bludu svojimi spismi Cirkvi pomáhal. Svätý apoštol Pavol nazýva človeka Krista „nebeským“ na rozdiel od prvého človeka, ktorý bol pozemský, t. j. stvorený zo zeme. (1 Kor 15, 47); to preto, že Kristovo telo bolo utvorené z neba (t. j. mocou Ducha Svätého), zázračným spôsobom z Máriinho tela, a preto, že už tu na zemi sa na ňom prejavili nebeské vlastnosti oslávených tiel. (Spomeňme si na premenenie na vrchu Tábor, na jeho chôdzu po mori.)

2. V Kristovi je teda dvojaká prirodzenosť, Božská a ľudská, ktoré však napriek svojmu úzkemu spojeniu nie sú zmiešané.

Prirodzenosť alebo podstata je súhrnom všetkých síl v nejakej bytosti. Osoba je riaditeľom (správcem, dirigentom) prirodzenosti, teda aj týchto síl. Ďalšie objasnenie: to, čo je spoločné všetkým ľuďom, je prirodzenosť; ale to, čím sa človek stáva individuálnou bytosťou (bytím samým osebe), je osoba. Prirodzenosť teda môže byť sprostredkovaná mnohým jednotlivcom, osoba však nie.

Podobne ako prút železa a prút zlata, keď sa roztavia, sa spoja do jedného celku, bez toho, aby sa tým zlato stalo železom a železo zlatom, práve tak sa obe prirodzenosti spájajú v Kristovi.

Ľudská prirodzenosť sa teda nemení na Božskú, ako sa voda premenila na víno na svadbe v Káne, lebo niečo konečné (premenlivé) sa nemôže zmeniť na niečo nekonečné (nemenné).

Ani ľudská prirodzenosť sa nestratila v Božskej prirodzenosti, ako sa kvapka medu stráca v mori alebo ako sa kúsok vosku stráca v ohni. (Takto sa mýlil Eutydes, konštantínopolský opát, zavrhnutý na Chalcedonskom koncile v r. 451).

A z Božskej a ľudskej prirodzenosti nevznikla ani tretia prirodzenosť, odlišná od oboch, ako vzniká voda z kyslíka a vodíka. Ved' Boh sa nemení.

Kristus má teda tiež dvojaké poznanie, Božské a ľudské.

Ako Boh pozná všetko, aj ľudské myšlienky, a predsa hovorí, že nepozná deň a hodinu posledného súdu. (Mk 13, 32)

Kristus má teda aj dvojakú vôľu, Božskú a ľudskú; ľudská vôľa je však dokonale podriadená Božskej vôli. (III. Konštantinopolský koncil, 680)

To, že Kristus má aj ľudskú vôľu, je zrejmé z jeho modlitby na Olivovej hore: „Otče, nie moja, ale tvoja vôľa nech sa stane.“ (Lk 22, 42) To, že jeho ľudská vôľa je podriadená jeho Božskej vôli, Kristus dokazuje výrokom: „Nehľadám svoju vôľu, ale vôľu toho, ktorý ma poslal.“ (Jn 5, 30) Keď má byť chorý operovaný, tak jeho vôľa sa kvôli bolestiam, ktoré ho čakajú, proti operácii vzpiera. A predsa sa podriaďuje vôli lekára. Vzťahni to na Kristovu modlitbu na Olivovej hore.

Preto je v Kristovi dvojaký spôsob konania, Božský a ľudský. (III. Konštantinopolský koncil, 680)

K božskému konaniu patria zázraky a proroctvá, k ľudskému modlitba, požívanie potravy, spánok, utrpenie.

Tri Božské osoby v Najsvätejšej Trojici, ako je známe, majú len jednu podstatu alebo prirodzenosť. Koľko spôsobov konania teda majú? Je samozrejmé, že majú len jednu.

3. V Kristovi je však len jedna osoba, a to Božská.

Ako 2 oči predstavujú len jeden zrak a 2 uši len jeden sluch, tak v Kristovi obe prirodzenosti predstavujú len jednu osobu. (Arnob.) Ako je rozumná duša a telo len jedným človekom, tak je Boh a človek len jeden Kristus. (Vyznanie viery sv. Atanáša) Ako u človeka telo existuje len vďaka duši a bez nej sa rozpadá na prach, tak v Kristovi ľudská prirodzenosť existuje len vďaka Božskej prirodzenosti.

Keďže v Kristovi ľudskú prirodzenosť nespravuje ľudská, ale Božská osoba, preto táto prirodzenosť nie je nedokonalá, ale naopak sa stala veľmi zdokonalenou. Ako je v človeku telo spojením s dušou dokonalejšie ako telo zvierat, tak je v Kristovi ľudská prirodzenosť spojením s Božskou prirodzenosťou dokonalejšia ako prirodzenosť všetkých ostatných ľudí. Odtiaľ pochádzajú tie nebeské vlastnosti Kristovho ľudského tela; spomeňme si na jeho premenenie.

Ako je v človeku telo nástrojom duše, tak je v Kristovi ľudská prirodzenosť nástrojom Božskej osoby.

Ale ľudská prirodzenosť v Kristovi nie je len mŕtvym nástrojom, ako napr. pero v mojej ruke, ale je oživená a má svoju vlastnú silu, ako oheň, ktorý hreje a páli. (Teda okrem Božského poznania a vôle je v Kristovi aj ľudské poznanie a vôľa.) Ľudská prirodzenosť v Kristovi nie je ani nástrojom Božskej osoby, ako boli proroci a apoštoli nástrojmi Božími. Títo neboli tak úzko spojení s Kristovým Božstvom ako Kristovo človečenstvo. Oko, ruka sú ako nástroj so mnou úzko spojené, ale nie pero alebo meč. Úplne rovnako je to s Kristovou ľudskou prirodzenosťou a s prorokmi, apoštolmi a i. ako Božími nástrojmi. V Kristovi nie je teda Božská a vedľa nej snáď ľudská osoba (Boh Kristus vedľa človeka Krista.), takže by Božstvo prebývalo v určitom človeku ako v chráme, ako prebýva v dušiach spravodlivých. (Takto chybné učil Nestórius, konštantínopolský patriarcha, zavrhnutý na koncile v Efeze v roku 431.)

Z toho, že v Kristovej Božskej osobe je nerozlučne spojená Božská a ľudská prirodzenosť, vyplývajú tieto pravdy:

A) Kristus aj ako človek je pravý Syn Boží.

Preto svätý Pavol hovorí: „Boh neušetril ani svojho vlastného Syna, ale vydal ho za nás všetkých.“ (Rim 8, 32)

B) Mária, Kristova matka, je skutočne matkou Božou, čiže Božia rodička.

Mária porodila toho, ktorý je Boh. Je teda Božou matkou. Už Alžbeta ju nazvala Božou matkou. (Lk 1, 43) Nestóriov blud, že Mária sa má nazývať iba Kristovou matkou, bol na koncile v Efeze v roku 431 zavrhnutý. Keď je náš Pán Ježiš Kristus Bohom, akože by nebola Rodičkou Božou svätá Panna, ktorá ho porodila. (sv. Cyril) Hoci matka nedáva dieťaťu dušu, predsa sa nazýva matkou dieťaťa. Práve tak sa Mária nazýva Božou matkou, hoci Kristovi nedala božskú podstatu.

C) Kristus ako človek nemohol ani zhrešiť, ani sa pomýliť.

Kristus nezahrešil ani skutkom, ani slovom. (1 Pt 2, 22) Ako svetlo vo svojej blízkosti nestrpí tmu, tak Kristus vo svojej ľudskej prirodzenosti nestrpí hriech. (sv. Greg Veľ.)

Kristus mal teda už od svojho narodenia najvyššiu múdrosť a svätosť (Kol 2, 3) a v týchto veciach už viac nemohol napredovať. Slová: „A Ježiš sa vzrámal v múdrosti, veku a v milosti¹⁸“ (Lk 2, 52) znamenajú: čím bol starší, tým viac sa v jeho konaní a rečiach prejavovala múdrosť a Božia milosť. „Ako slnko svieta od rána do poludnia čoraz viac, tak robil aj Kristus, duchovné slnko. (Deharbe.)

Aj Kristova telesná postava a celé jeho vystupovanie boli určite majestátne.“ (Ž 44, 3) Božia sláva a majestát, skryté pod telesnou schránkou, sa odrážali v jeho tvári a dodávali mu krásu, ktorá priťahovala všetkých, čo mali to šťastie vidieť ho, a podmaňovala si ich. (sv. Hieroným)

D) Všetky Kristove ľudské činy majú preto nekonečnú hodnotu.

¹⁸ V novom preklade Písma sv. je: „v oblúbe“

Skutky nejakého kráľa sú ľudskými činmi, pretože je človekom, a zároveň sú kráľovskými činmi, pretože je kráľom. To, čo Kristus robil ako človek, je ľudský skutok, ale zároveň aj Božský skutok, pretože Kristus je pravý Boh. „Ako rozpálené železo páli nie preto, že má túto vlastnosť od prirodzenosti, ale preto, že je v spojení s ohňom, tak aj Kristovo telo koná Božské činy nie samo od seba, ale preto, že je spojené s Božstvom.“ (sv. Ján Damascénsky) Teda aj najmenšia Kristova modlitba alebo utrpenie by stačili na vykúpenie všetkých ľudí.

E) Kristovmu človečenstvu patrí česť „klaňania sa.“

Toto klaňanie sa nevzťahuje na ľudskú prirodzenosť, ale na Božskú osobu. Aj dieťa, ktoré bozkáva ruku svojho otca, nectí túto ruku, ale samotného otca. (Deh.) Kto si ctí kráľa, ctí si aj purpur, ktorým je odetý; tak aj my sa klaniame človečenstvu Kristovmu spojenému s Božstvom, pretože jedno od druhého nemožno oddeliť. (sv. Tom. Akv.) Dreva sa je možné veľmi ľahko dotknúť; ak ho však zapálime, tak nie. Tak aj samotnému telu sa nemôžeme klaňať; ale telu, s ktorým sa spojil Boh, sa klaňať môžeme; to, čomu sa klaniame, je práve Boh, ktorý sa stal telom (človekom) (sv. Ján Dam.)

Preto sa Cirkev klania: piatim Kristovým ranám, Kristovmu srdcu (sídlu lásky), Kristovej krvi.

F) Kristovi ako Bohu teda môžeme pripisovať ľudské vlastnosti a Kristovi ako človeku Božské vlastnosti.

Peter, keď uzdravil chromého od narodenia, povedal: „Zabili ste pôvodcu života.“ (Sk 3, 15) Svätý Pavol hovorí: „Keby ho poznali, nikdy by neboli ukrižovali Pána slávy“ (1 Kor 2, 8) a svätý Ján hovorí: „Po tom sme spoznali Božiu lásku, že položil svoj život za nás. (1 Jn 3, 16) Keďže druhá Božská osoba je Boh a zároveň človek, preto všetko, čo hovoríme o druhej Božskej osobe, môžeme povedať aj o Kristovi ako človeku (napr. tento človek je vševediaci, všemohúci); a všetko, čo hovoríme o Kristovi ako človeku, môžeme povedať aj o druhej Božskej osobe (napr. Boh za nás trpel, zomrel za nás). Ak má nejaký človek dve vlastnosti, že je bohatý a dobrosrdečný, tak v tom prípade môžeme veľmi dobre povedať: „Tento bohatý človek je dobrosrdečný“ a tiež: „Tento dobrosrdečný človek je bohatý.“ Takto hovoríme s ohľadom na jeho osobu, ktorá je dobrosrdečná a bohatá. To isté môžeme urobiť s ohľadom na Božskú osobu, ktorá je Bohom a človekom zároveň a má Božské a ľudské vlastnosti. „Tento trpiaci je Boh; tento umierajúci človek je všemohúci a pod.“

Nesmieme však povedať: „Božstvo trpelo, zomrelo“; slovo „Božstvo“ totiž znamená „božskú podstatu.“ Táto ale netrpela. Hoci Božstvo bolo v trpiacom, predsa Božstvo netrpelo. Slnko zostáva bez ujmy, hoci strom, na ktorý svieta slnko, je zrúbaný; tak aj Božstvo zostalo nedotknuté akýmkoľvek utrpením. (sv. Ján Dam.)

II. Ježiš Kristus je Boží Syn

Ježiš Kristus sa bežne nazýva jednorodeným Božím Synom. Sám Kristus sa tak nazýva. (Jn 3, 10) Jednorodeným Božím Synom sa nazýva preto, lebo je druhou Božskou osobou, a tá je len jedna; ďalej preto, že sa líši od všetkých anjelov a ľudí, ktorí sa tiež nazývajú Božími deťmi. Tým totiž Boh nedal svoju prirodzenosť (Flp 2, 6) a len z milosti ich prijal za deti. (Gal 4, 5) Kristus ako jediný Syn Boží nechcel zostať sám, ale chcel mať spoludedičov, lebo vedel, že jeho dedičstvo sa nezmenší, aj keby na ňom mali podiel mnohí.

A) Ježiš Kristus prisahou pred veľkňazom potvrdil, že je Boží Syn (Mt 20, 64); aj v rozhovore s uzdraveným slepcom od narodenia sa nazval Božím Synom. (Jn 1, 37)

B) Boh Otec nazval Ježiša Krista svojim synom pri krste v Jordáne a pri premenení na hore Tábor. (Mt 3, 17; 17, 5)

C) Už archanjel Gabriel nazval Ježiša Krista „Synom Najvyššieho“, keď Márii oznámil jeho narodenie. (Lk 1, 32)

D) Aj svätý Peter slávnostne nazval Ježiša Krista „Synom živého Boha“ a Kristus ho za to poctil. (Mt 16, 16)

E) Aj diabli z posadnutého kričali na Krista: „Čo ťa do nás, Syn Boží?! Prišiel si sem predčasne nás mučiť? (Mt 8, 29)

III. Ježiš Kristus je Boh sám

Už proroci oznamovali: „Sám Boh príde a spasí vás.“ (Iz 35, 4) Izaiáš hovorí, že dieťa, ktoré sa narodí, aby spasilo ľudí, bude sám Boh. (Iz 9, 5) Bludár Árius popieral Kristovo božstvo; jeho blud bol zavrhnutý na Nicejskom koncile v roku 325 a vtedy bolo výslovne vyhlásené, že Ježiš Kristus je tej **istej podstaty s Otcom**, a teda Boh. Árius zomrel náhle pri slávnostnej procesii a jeho telo prasklo ako kedysi Judášovo (336) Veľmi záleží na tom, aby sme boli pevne presvedčení o Kristovom Božstve, lebo na tomto presvedčení spočíva celá naša viera. Ak totiž Krista považujeme len za najmúdrejšieho človeka, potom je kresťanské náboženstvo ľudským dielom. Ak je však Kristus Boh, potom je jeho náboženstvo Božím dielom a o jeho pravdách nesmieme ani v najmenšom pochybovať. Preto keď sa raz bohatý mladík obrátil na Krista so slovami: „Dobrý Majster!“ Kristus mu hneď odpovedal: „Prečo ma nazývaš dobrým? Nikto nie je dobrý, iba Boh.“ (Lk 18, 19) Tým mu dal jasne najavo, že ho musí predovšetkým uznávať za Boha, inak mu nič nepomôže.

1. To, že Ježiš Kristus je Boh, vidíme z jeho vlastných rečí, zvlášť zo slov pred veľkňazom, ktoré potvrdil prisahou.

Kristus pri svojom nanebovstúpení povedal: „Daná mi je všetka moc na nebi i na zemi.“ (Mt 28, 18); a na sviatok posvätenia chrámu: „Ja a Otec sme jedno.“ (Jn 10, 30) Tieto posledné slová považovali Židia za rúhanie, a preto chceli Krista ukameňovať. (Jn 10, 33) Kristus si pripisuje najmä tie vlastnosti a skutky, ktoré patria jedine Bohu. Pripisuje si **večnosť** slovami: „Otče, osláv mňa pri sebe slávou, ktorú som mal u teba skôr, ako bol svet.“ (Jn 17, 5); alebo: „Skôr ako bol Abrahám, ja som.“ (Jn 8, 58) Pripisuje si moc odpúšťať hriechy. Odpustil hriechy Magdaléne (Lk 7, 48) a mužovi postihnutému dnou. (Mt 9, 2) Nazýva sa kriesiteľom mŕtvych (Jn 5, 28), sudcom sveta (Mt 25, 31), pôvodcom každého života. (Jn 11, 25) Hovorí napríklad: „Kto zachová moje slovo, neuvidí smrť naveky.“ (Jn 8, 51) Svedectvo o Kristovom Božstve napísal svätý Ján vo svojom evanjeliu. Pred veľkňazom Kristus prisahou potvrdil, že je „Kristus, Boží Syn.“ Aby nebolo pochýb, čo znamenajú slová „Boží Syn“, Kristus dodal, že jedného dňa príde v Božej moci, aby súdil. (Mt 26, 64) Veľrada považovala tieto slová za najťažšiu urážku Boha a len na základe týchto slov bol Kristus odsúdený na smrť.

Kristus potvrdil pravdivosť svojich slov mnohými skutkami; preto povedal: „Ak neveríte mne (= mojím slovám), verte mojím skutkom.“ (Jn 10, 38)

2. Kristove slová potvrdzovali: a) jeho zázraky, b) jeho prorockvá, c) jeho vznešená náuka, d) jeho vznešená povaha, e) zázračné rozšírenie jeho učenia, f) veľkolepé pôsobenie jeho Cirkvi.

Kristovu všemohúcnosť dokazuje veľký počet najrozmanitejších zázrakov, ktoré Kristus vykonal vo vlastnom mene.

Kristove zázraky možno rozdeliť do piatich skupín: 1. zázraky na **neživej prírode** (premena vody na víno, rozmnoženie chleba, utíšenie búrky na mori, chôdza po vode a i.); 2. **uzdravovanie chorých**: slepých, nemých, malomocných, chromých atď. (Mt 11, 3) 3. **Vzkriesenie mŕtvych**: Jairovej dcéry, Naimského mládenca, Lazára; 4. **Vyháňanie zlých duchov** z posadnutých, ktorých bolo za Kristových čias veľa (Mt 8, 28); 5. Zázraky na jeho **vlastnom tele**: zmŕtvychvstanie alebo nanebovstúpenie.

Kristus teda ukázal, že má moc nad celou prírodou; v tom sa mu nevyrovnal žiaden Boží posol.

Všetci Boží poslovci robili zázraky v mene Božom (napr. Peter a Ján pri dverách chrámu.) Ale Kristus vo svojom vlastnom mene. On nepovedal: „V mene Božom vstaň“ atď. ale: „Mládenec, hovorím ti, vstaň!“ (Lk 7, 14) „Chcem, buď čistý!“ (Mt 8, 3) „Mlč, utíš sa!“ (Mk 4, 39) Hoci sa Kristus často modlil najprv k Otcovi, robil to preto, aby zahnal podozrenie, že robí zázraky prostredníctvom kniežata a diablov. (Bened. XIV.)

Divy, ktoré vraj robili zakladatelia iných náboženstiev, sú jednoducho smiešne. Tak o Budhovi sa hovorí, že sa viezol na slnečnom lúči, pred Mohamedom vraj zostúpil mesiac a prešiel mu cez rukávy, Apollónius z Tyany vraj so sebou niesol v sudoch búrku, prinútil stromy tancovať a pod. Aká vznešená veľkosť sa, naopak, objavuje v Kristovi!

Kristovu vševedúcnosť dokazujú jeho **prorockvá** týkajúce sa jeho vlastného osudu, Judášovej zrady, Petrovho zapretia, spôsobu smrti Jána a Petra, zničenia Jeruzalema, osudu židovského národa a Cirkvi.

Kristus predpovedal, že bude zabitý v Jeruzaleme (Lk 13, 32), že bude bičovaný a ukrižovaný, ale že na tretí deň vstane z mŕtvych. (Mt 20, 17) Kristus pri poslednej večeri predpovedal Judášovu zradu (Jn 13, 26), ako aj to, že ho Peter trikrát zaprie, kým kohút dvakrát zakikírika. (Mt 26, 34) Po svojom zmŕtvychvstaní predpovedal Petrovi pri Genezaretskom jazere, že Peter bude ukrižovaný, a Jánovi, že zomrie prirodzenou smrťou. (Jn 21, 18) Po svojom slávnom vstupe do Jeruzalema (Lk 19, 41) a vo svojej reči o poslednom súde na Olivovej hore (Mt 24.) povedal, že v priebehu jedného ľudského veku bude Jeruzalem nepriateľmi obliehaný, obkolesený násypom a úplne zničený a že nastane súženie, aké doteraz na zemi nebolo a nikdy nebude. Kristus vedel aj to, že Židia budú rozptýlení medzi všetky národy (Lk 21, 24); že jeho Cirkev sa rýchlo rozšíri medzi všetky národy zeme (Jn 10, 16; Mt 13, 31) napriek najkrutejšiemu prenasledovaniu apoštolov. (Jn 16, 2)

Kristova **náuka** prevyšuje aj nauky najmúdrejších ľudí, ktorí kedy žili a nekonečne sa líši od nauky všetkých ostatných náboženstiev.

Kristova náuka odpovedá na všetky potreby ľudského srdca a je vhodná pre každý stav, vek, pohlavie a národ. Preto v nej milióny ľudí našli najväčšie šťastie a útechu v živote i v smrti; aj najväčší vzdelanci, ako svätý Justín, svätý Augustín a i., až v nej našli vytúžený pokoj duše.

Kristovo učenie plne vysvetlilo najvznešenejší cieľ človeka a celého stvorenia a odporúčalo také vznešené cnosti, ako sú láska k blížnemu, pokora, miernosť, trpezlivosť, láska k nepriateľom, chudoba, ktoré boli dovtedy celkom neznáme a ktoré by mimo Krista nikto nevymyslel. (Kant.) Kristovo učenie je pri všetkej svojej vznešenosti celkom jednoduché a zrozumiteľné a bolo hlásané s takou istotou, že ľudia, ktorí Krista počúvali, mnohokrát žasli nad silou jeho rečí.“ (Mt 7, 28) „Prekonať Krista v náboženských veciach je navždy nemožné.“ (Strauss.) V kresťanskom náboženstve nie je ani najmenšia vec, ktorá by odporovala zdravému rozumu alebo čo by človeka nezušľachťovalo; to sa nedá vždy povedať o iných náboženstvách! Spomeňme si napríklad, že Mohamed učil, že človeka riadi osud, a

nariadil, aby sa jeho učenie šírilo ohňom a mečom. Ani Talmud, ktorým sa riadia dnešní Židia, nie je vzorom morálneho života.

Vznešený Kristova povaha sa prejavuje najmä v tom, že Kristus nemal ani najmenší hriech a je vzorom cnosti pre každého človeka všetkých čias.

Dokonca aj nepriateľ kresťanstva Rousseau priznal: „Keby Kristus nebol najmúdrejší zo všetkých ľudí, predsa by bol **najhodnejší lásky**.“ U Krista nenachádzame **ani najmenšiu slabosť**. „V Kristovi je dobrota bez slabosti, vážnosť bez tvrdosti, horlivosť bez netrpezlivosti, uznanie bez ctižiadosti, pevnosť bez tvrdohlavosti, pokora bez podlízavosti, odovzdanosť bez malomyselnosti.“ (Busl.) Zradca Judáš vyznal, že zradil „spravodlivú krv.“ (Mt 27, 4) Pilát nenašiel na Kristovi žiadnu vinu (Jn 18, 37) Sám Kristus sa pýtal Židov: „Kto z vás ma môže obviniť z hriechu?“ Na čo Židia nemohli nič odpovedať. (Jn 8, 46) Kristus bol oslobodený od tých nedokonalostí a jednostranností, ktoré ľuďom vtlačá doba a národnosť. To ukazuje jeho správanie sa voči Samaritánom a Rimanom, zvlášť krásne podobenstvo o milosrdnom Samaritánovi. (Jn 8, 46)

V Kristovi žiaria tieto cnosti: najväčšia **láska** k blížnemu; ved' celý jeho život bola neustála pomoc „všade, kde chodil, konal dobro“ (Sk 10, 38), dokonca položil aj svoj život za iných. Skvie sa na ňom aj **pokora**, lebo sa stretával s najopovrhovanejšími ľuďmi; **miernosť**, lebo znášal nielen potupu od svojich nepriateľov, ale aj nevernosť svojich učeníkov; neprekonateľná **trpezlivosť** v najhoršom utrpení; veľká **láskavosť** k chybným; **láska k nepriateľom**, ktorú tak nádherne prejavil na kríži; **statočnosť**, s akou sa všade prejavoval, a najmä obdivuhodná **horlivosť** v modlitbe, ktorá ho nútila bdieť na modlitbách celú noc. Kde vidíme také cnosti ako u Krista? Pohanskí mudrci, nad ktorými žasli ich rovesníci, sú voči Kristovi ako slabé svetlo lampy voči svetlu slnka. Kristova povaha je a zostane zázrakom v dejinách sveta.

Preto mali pred Kristom úctu proti svojej vôli aj jeho najväčší nepriatelia. Ukázalo sa to napríklad vtedy, keď vyhnal kupcov a predavačov z chrámu; nikto sa totiž neodvážil Kristovi v tom brániť. (Mt 21, 12) Keď ho farizeji chceli v chráme ukameňovať za to, že vyznal, že je Boh, prešiel uprostred nich a oni pred ním ustúpili. (Jn 10) Na Olivovej hore len oslovil vojakov a tí od hrôzy padli na zem (Jn 18, 6); bál sa ho aj Pilát. (Jn 9, 8)

Rozšírenie Kristovho učenia je preto zázračné, lebo napriek najväčším prekážkam a takým jednoduchým prostriedkom sa Kristovo učenie rýchlo rozšírilo po celej zemi.

Prekážky zo strany pohanov boli: Rímske zákony hrozili smrťou alebo vyhnanstvom každému, kto sa vzdal pohanského náboženstva. Pohanovia kresťanov osočovali tým najhrubším spôsobom; hovorili o kresťanoch, že na svojich zhromaždeniach pojedajú ľudské mäso a krv a páchajú tam mnohé nepravosti. Všetky nešťastia, ako mor, vojny, záplavy, dávali za vinu kresťanom, ktorí vraj rozhnevali pohanských bohov. Preto boli kresťania 300 rokov prenasledovaní pohanskými cisármi tým najkrutejším spôsobom. Celkovo je možné napočítať desať veľkých prenasledovaní kresťanov až do vydania Milánskeho ediktu za cisára Konštantína Veľkého.

Ďalšie prekážky mali svoju príčinu v kresťanskom učení: učenie o Ukrižovanom bolo pre Rimanov samo osebe bláznovstvom; toto učenie navyše hlásali Židia, ktorými Rimania veľmi opovrhovali. Kresťanské náboženstvo si vyžaduje najmä sebazaprenie a veľkodušnosť, a teda obsahuje také učenie, ktoré zmyselní a požívační ľudia, akými boli pohanovia, veľmi nenávideli a sotva sa páčilo aj dobre zmýšľajúcim ľuďom.

Židov však nebolo možno presvedčiť o pravde kresťanského náboženstva; lebo títo očakávali slávne pozemské kráľovstvo Mesiášovo.

Prostriedkami, ktorými sa Kristovo učenie šírilo, boli jednoduchí a nevzdelaní rybári a mýtnici, ktorých bolo len dvanásť, ktorí navyše Kristovo učenie hlásali jednoduchými slovami, bez lichotení a bez akejkoľvek podpory mocných tohto sveta. Svätí apoštoli síce robili zázraky, ale rozšírenie kresťanského náboženstva bez zázrakov by bolo len tým najväčším zázrakom. (sv. Aug.)

Kristovo učenie sa šírilo pozoruhodne rýchlo. Na Turíce sa dalo pokrstiť 3000 ľudí, po zázraku pri chrámových dverách ďalších 5000 a okolo roku 100 už bolo kresťanstvo rozšírené po celej Rímskej ríši. Plínius, guvernér Bitýnie, podal cisárovi Trajánovi správu, že pohanské chrámy sú vo všetkých mestách a dedinách prázdne, lebo všade sú kresťania. Už okolo roku 150 svätý Justín píše: „Už niet národa, v ktorom by sa nemodlili v mene Ukrižovaného k nebeskému Otcovi.“

Veľkolepý účinnok Kristovho učenia sa prejavuje najmä v tom, že zmizlo ohavné modlárstvo so svojimi hanebnými obradmi a celý občiansky život sa zmenil a zušľachtil.

Prestali ľudské obety, rovnako ako aj ukrutné hry a zápasy gladiátorov.

Vzniklo mnoho dobročinných ústavov na starostlivosť o chorých, cudzincov a podobne; vznikli len v dôsledku Kristovho príkazu, aby sme konali skutky milosrdenstva.

Prestalo mnohoženstvo, manželka opäť dosiahla svoju dôstojnosť, a tak sa rodinný život stal usporiadaným; bol to dôsledok Kristovho učenia o nerozlučiteľnosti manželstva.

Otroctvo náhle prestalo; lebo podľa Kristovho učenia každý človek zaujal miesto Krista.

Neludské zákony proti zločincovi sa zmiernili a vojny sa stali menej častými.

Priemysel, umenie a veda sa začali viac kultivovať a práca sa začala opäť ctiť.

Nakoniec, počas všetkých storočí sa skutoční kresťania vyznačovali konaním najvznešenejších cností a skutkov milosrdenstva. Už Julián, apóstata, nabáda pohanov, aby nasledovali kresťanov v dobročinnosti a čistote života.

Učenie, ktoré spôsobuje toľko dobra, nemôže byť iné ako Božské.

Mnohí namietali, že vraj Kristovo učenie spôsobilo medzi ľuďmi mnoho náboženských vojen a rozdelení (siekt) Toto tvrdenie je nesprávne. Na vine nie je Kristovo učenie, ale vášne ľudí, a to tých, ktorí sa neriadili Kristovým učením. Nič nie je také sväté, aby sa to nedalo zneužiť. Tu však treba vždy vedieť rozlíšiť zneužitie veci, teda zlobu a ľudskú hlúposť, od veci samotnej.

3. O Kristovom Božstve boli presvedčení svätí apoštoli.

Dokazuje to nebojácne vyznanie Petra, ktorý v Cézareji Filipovej odpovedal na otázku Krista: „Ty si Kristus, Syn živého Boha.“ (Mt 16, 16) Svätý Augustín hovorí o Tomášovi: „Videl človeka a vyznal Božstvo (Ježišovo).“ Svätý Pavol hovorí: „V Kristovi telesne prebýva celá plnosť Božstva“ (Kol 2, 9) a „lebo skrze neho je všetko stvorené ... a všetko v ňom spočíva.“ (Kol 1, 16)

4. Keďže Kristus je Boh, je aj kresťanské náboženstvo Božským a teda nemôže byť zničené.

Preto Gamaliel na najvyššej židovskej rade varoval pred prenasledovaním apoštolov slovami: „Lebo ak je táto náuka alebo toto dielo z ľudí, rozpadne sa, ale ak je od Boha, nebudete ho¹⁹ môcť zničiť.“ (Sk 5, 38)

IV. Kristus je náš Pán

Pri poslednej večeri Kristus povedal apoštolom: „Oslovujete ma: »Učiteľ« a: »Pane« a dobre hovoríte, lebo to som.“ (Jn 13, 13)

Krista nazývame naším Pánom, lebo je naším Stvoriteľom, Vykupiteľom, Zákonodarcom, Učiteľom a Sudcom.

Kristus je náš **Stvoriteľ**. Skrze²⁰ Krista bolo stvorené všetko na nebi i na zemi, viditeľné i neviditeľné. (Kol 1, 16) Boh stvoril svet skrze svojho Syna. (Heb 1, 2) Svätý Ján evanjelista nazýva Krista Slovom a hovorí: „Všetko povstalo skrze neho a bez neho nepovstalo nič, čo povstalo.“ (Jn 1, 3) Sme teda jeho stvorenia a patríme mu tak ako hrnčiarovi nádoba, ktorú urobil. (Ž 2, 9)

Kristus je náš **Vykupiteľ**, lebo Kristus nás vyslobodil z otroctva diabla a urobil nás slobodnými. (1 Pt 1, 18) Patríme mu teda ako otrok svojmu pánovi, ktorý ho kúpil. Preto hovorí svätý Pavol: „Či neviete, že nepatríte sebe? (1 Kor 6, 19)

Kristus je náš **Zákonodarca**; lebo on doplnil desať Božích prikázaní a opäť prikázal ich zachovávať; sám dal aj dve prikázania lásky. On sa nazýva „Pánom soboty.“ (Lk 6, 5) Kristus je náš **Učiteľ**. Učiteľom (majstrom) sa nazýva ten, kto učí nejakému remeslu, umeniu alebo vede. Kristus učil ľudí umeniu ako sa páčiť Bohu a stať sa svätým. On sám sa nazýva našim učiteľom (Jn 13, 13) Učiteľa jeho žiaci vždy nazývajú „pánom.“

Kristus je náš **Sudca**, lebo on príde znova s veľkou mocou a majestátom a vtedy zhromaždí všetkých ľudí pred svojím súdnym stolcom a rozdelí ich, ako pastier rozdeľuje ovce od capov. (Mt 25, 31) Vtedy ho spravodliví aj zavrhnutí oslovia menom „Pane“; budú hovoriť: „Pane! Pane, kedy sme ťa videli hladného alebo smädného, alebo cudzinca, alebo nahého, alebo chorého, alebo vo väzení? “ (Mt 25, 37 a 44)

V celom svete slabšie závisí od silnejšieho a je mu podriadené. To je vidieť už v prírode: nerastná ríša slúži rastlinstvu, toto živočíšstvu, a obe človeku; mesiac obieha okolo Zeme, ktorá je oveľa väčšia, Zem zasa obieha okolo Slnka. A tak sú všetky stvorenia podriadené Kristovi, tomuto slnku milosti. „On jediný je mocný Kráľ kráľov a Pán pánov. . . ktorému patrí česť a vláda naveky. Amen.“ (1 Tim 6, 15)

¹⁹ V novom preklade Písma sv. je: „nebudete ich môcť rozvrátiť.“

²⁰ V novom preklade Písma sv. je: „v ňom bo všetko stvorené.“

ÔSMY ČLÁNOK VYZNANIA VIERY: O DUCHU SVÄTOM

1. AKO SA ZJAVIL DUCH SVÄTÝ?

Duch Svätý sa zjavil v podobe holubice, ohňa a jazykov, aby znázornil účinky, ktorými pôsobí.

Pri Ježišom krste sa Duch Svätý zjavil v podobe holubice a na Turíce v podobe ohnivých jazykov.

Duch Svätý sa zjavil v podobe **holubice** a ohňa, lebo každého, koho naplní, robí dobrosrdečným. (Holubica je dobrosrdečné zviera bez akejkoľvek falošnosti) „Duch Svätý zostúpil na Krista v podobe holubice, pre jeho veľkú miernosť voči hriešnikom.“ (sv. Greg. Veľ.) Duch Svätý sa zjavil v podobe jazykov, pretože dáva ľuďom dar reči, ktorými majú inšpirovať iných, k láske k Bohu. (sv. Greg. Veľ.)

Podobou jazykov chcel Duch Svätý naznačiť aj to, že Cirkev, naplnená týmto Duchom, bude hovoriť jazykmi všetkých národov. (sv. Greg. Veľ.) Malo to tiež naznačiť, že Duch Svätý vychádza z večného Slova a vedie ľudí k večnému Slovu, ku Kristovi; lebo Slovo a jazyk sú v úzkom spojení. (sv. Greg. Veľ.)

Duch Svätý sa zjavil v podobe ohňa, pretože On ako oheň ničí hrdzu hriechov, vyháňa z duše temnotu nevedomosti, rozpaľuje človeka láskou k Bohu a blížnemu tým, že roztápa ľadovú kôru srdca, a pretože posilňuje a upevňuje človeka, ktorý je ako nádoba z hlíny. (Heb 12, 29)

Duch Svätý sa zjavil aj v hukote vetra. Ako vietor, keď silne fúka, rúca veže a vyvracia stromy, tak aj Duch Svätý kázaním apoštolov vyvrátil modloslužbu, moc tyranov, múdrosť a výrečnosť mudrcov.“ (Bl. Faber.)

2. MILOSTI DUCHA SVÄTÉHO SÚ PRE NÁS POTREBNÉ

I. Duch Svätý je tretia Božská osoba, čiže sám Boh. Duch Svätý je teda večný, všadeprítomný, vševediaci, všemohúci.

Hovoríme „Duch Svätý“, pretože Otec a Syn zjavujú svoju svätosť skrze neho. (Scheeben.)

Duch Svätý je Boh z Boha, ako sa svetlo rozpaľuje zo svetla. (Tertul.) Ako para vystupujúca z vody nemá inú prirodzenosť ako voda, tak aj Duch Svätý má tú istú prirodzenosť ako Otec a Syn. (sv. Cyr. Alex.) Kristus hovorí: „Vyháňam diablov prstom Božím“ (Lk 11, 20), t. j. Duchom Svätým. Ako je prst z telesnej podstaty, tak aj Duch Svätý musí byť z Božej podstaty. (sv. Izid.) Duch Svätý sa nazýva Božím prstom, lebo Otec a Syn len skrze neho prichádzajú do styku s nami. Ním sú napísané aj kamenné dosky (Božích prikázaní) (sv. Atan.). To, že Duch Svätý je večný, všadeprítomný atď., vyhlásila Cirkev na 2. všeobecnom koncile v Konštantínopole v roku 381 proti bludu, ktorý šíril Macedónius.

Duch Svätý vychádza súčasne z **Otca i Syna**. Je pozoruhodné, že Gréci, ktorí neuznali túto pravdu viery a ktorí v rokoch 867 a 1053 odpadli od katolíckej Cirkvi, boli podrobení tureckému jarmu práve na svätodušný sviatok, a to na svätodušný pondelok v roku 1453.

II. Duch Svätý rozdáva milosti, ktoré nám Kristus svojou obetou na kríži, zaslúžil.

Duch Svätý teda nepôsobí nič nové, ale spôsobuje, aby sa uskutočnilo a dokončilo iba to, čo začal Boží Syn. Je to ako so slnkom; keď ráno vyjde a osvieti zasiaté pole, nevytvára tým nové semeno, ale len spôsobuje, aby semeno, ktoré je na poli, vzišlo a rástlo. **Milosť** je dar, ktorý niekto dáva niekomu inému bez toho, že by mal právo ho požadovať. Cisár dáva život zločincovi odsúdenému na smrť. Hovoríme, že mu cisár dal milosť. Cisár Jozef dal raz vo Viedni chlapcovi plačúcemu na ulici jeden zlatý, lebo chlapec ho potreboval, aby zavolať lekára pre svoju chorú matku. Potom cisár chorú matku navštívil a dal jej recept, podľa ktorého jej dovolil vybrať z cisárskej pokladnice 50 dukátov. Takto sa správa aj Boh k nám; preukazuje nám mnohé dobrodenia bez našej zásluhy, teda len na základe samotného milosrdenstva. (Rim 2, 23) Tieto **Božie dobrodenia** slúžia buď pre naše časné blaho, ako napríklad zdravie, majetok, dobrá pamäť; alebo slúžia **pre naše večné blaho**, ako napríklad odpustenie hriechov. O týchto posledných milostiach tu hovoríme. Hlavne tieto milosti nám chcel Kristus zaslúžiť na kríži.

III. Preto je pre našu spásu pomoc Ducha Svätého potrebná.

Ak si zásluhy vykúpenia privlastňujeme prostredníctvom Ducha Svätého, z toho vyplýva, že bez prispenia Ducha Svätého nemožno získať zásluhu obety na kríži, teda že bez nej nemožno dosiahnuť spásu. Preto Kristus hovorí: „Ak sa človek nenarodí znova z vody a z Ducha Svätého, nevojde do nebeského kráľovstva.“ (Jn 3, 5) Bez svetla niet života. Bez lode nie je možné plaviť sa morom, bez Ducha Svätého nie je možné pristáť v nebeskom prístave. (sv. Makarius) Samotné prirodzené sily človeka nestačia na dosiahnutie večnej blaženosti. Na objasnenie nech je

uvedené toto podobenstvo: V záhrade je krásny strom. Dieťa natáhuje ruky po ovocí, ale nemôže naň dosiahnuť. Potom príde otec, zdvihne ho a dieťa už na ovocie dosiahne. Presne tak je to aj s človekom; ten svojimi prirodzenými silami nemôže dosiahnuť večnú blaženosť; Duch Svätý mu musí dať svoju milosť. Ako oko nevidí veľmi vzdialené predmety, ale potrebuje na to ďalekohľad; a ako nemôžeme rukami dvíhať ťažké bremená, ale potrebujeme páky, práve tak potrebujú naše slabé prirodzené duševné sily, sily rozumu a vôle nadprirodzenú pomoc, aby sme dosiahli blaženosť. Touto pomocou je milosť Ducha Svätého. Ona je pre dušu tým, čím je ďalekohľad pre oko, páka pre ruku.

IV. Pomoc Ducha Svätého je nadprirodzená a pomáha nášmu večnému blahu.

Tie schopnosti a vlohy, ktoré Boh dal každému stvoreniu na dosiahnutie jeho cieľa, tvoria prirodzenosť tohto tvora. Tak napríklad schopnosť letieť patrí k prirodzenosti vtáka, plávanie k prirodzenosti ryby. Ale tie schopnosti, ktoré sú k prirodzenosti pridané, sa nazývajú **nadprirodzené**. Nadprirodzené by teda bolo, keby napríklad kameň mohol dávať listy a konáre alebo keby sa sám mohol zdvihnúť do vzduchu; alebo keby rastlina, ktorá je viazaná na svoje miesto, mohla zmeniť svoje miesto; alebo keby nerozumné zviera mohlo hovoriť; alebo keby človek, ktorý je viazaný priestorom a časom, nemohol zomrieť. Tu je teda zrejmé, že čo je nadprirodzené pre kameň, je prirodzené pre rastlinu; čo je nadprirodzené pre rastlinu, je prirodzené pre zviera; čo je nadprirodzené pre zviera, je prirodzené pre človeka; a čo by bolo nadprirodzené pre človeka, je prirodzené pre anjela. Tým, že nám Duch Svätý poskytuje nadprirodzenú pomoc, nás pozdvihuje do stavu, v akom boli ľudia pred dedičným hriechom. Boh nám však túto nadprirodzenú pomoc dáva len vďaka Kristovým zásluhám. (Pozri č. II.)

Milosť Ducha Svätého teda slúži nášmu večnému blahu. Existujú však aj Božie dary, ktoré slúžia nášmu časnému blahu, napr. zdravie, majetok, dobrá pamäť a i. Tieto dobrodenia ako Božie dary človek spoznáva a váži si ich najmä vtedy, keď pozoruje slepého, hluchonemého, chudobného, chorého atď. Ale to sú samé prirodzené milosti. Duch Svätý nám udeľuje nadprirodzené milosti, teda také, ktoré prispievajú najmä k nášmu večnému blahu.

V. Bez pomoci Ducha Svätého nemôžeme vykonať ani ten najmenší zásluhný skutok.

Bez Božej pomoci nemôžeme urobiť nič. „Naša schopnosť je z Boha.“ (2 Kor 3, 5) Po dedičnom hriechu sa podobáme chorému, ktorý sa bez cudzej pomoci nemôže pohnúť z postele. (sv. Tom. Akv.) Sme ako dieťa, ktoré si nemôže samo pomôcť, ani sa umyť, ani sa obliecť. Obracia oči na svoju matku a volá, aby sa nad ním zľutovala a pomohla mu. (sv. Makarius) Bez pomoci Ducha Svätého sa nám darí napriek všetkej námahe, ako apoštolom v noci pred hojným rybolovom.

Primerané podobenstvá: Bez svetla človek nemôže pracovať; podobne človek nemôže urobiť nič dobré bez svetla milosti Ducha Svätého. Telo nemôže urobiť nič, ak ho duša neoživuje; ani človek nemôže urobiť nič dobré, ak mu nepomáha Duch Svätý, ktorý je životom duše. (sv. Fulg.) Ako mesiac nemôže svietiť, ak nedostáva svetlo, tak človek nemôže vykonať nič zásluhné bez Božieho svetla milosti. (sv. Bonav.) Naša duša neprináša žiadne ovocie, ak ju nezalieva dážď milosti Ducha Svätého. (sv. Hilár.) Bez dažďa tráva nerastie, kvety nekvitnú, ani úroda by nebola bez dažďa; tak ani duša nemôže dosiahnuť žiadnu cnosť bez milosti Ducha Svätého. (sv. Greg. Vel., sv. Ir.) Ako samotná milosť neúčinkuje bez vôle, tak ani samotná vôľa bez milosti. Je to ako so zemou: nič sa na nej neurodí, ak na ňu neprší; a dážď bez zeme neprináša žiadne ovocie. (sv. Chryz.) Ako pero potrebuje atrament, tak potrebujeme milosti Ducha Svätého, aby sme do duše zapísali čnosti. (sv. Tom. Akv.) Každý dobrý skutok je teda vykonaný **spoločne** Duchom Svätým a našou vôľou. (1 Kor 15, 10) Je to ako keď učiteľ pri písaní drží žiakovi ruku; obaja píšu súčasne. Preto si nikto nemôže pripisovať zásluhy za dobré skutky sebe samému. Nie je to zem, ktorá vytvára vegetáciu, ale skôr slnko prostredníctvom zeme. Tak je to aj s našimi dobrými skutkami. Tak ako pohyb nášho tela musíme pripisovať duši, ktorá oživuje telo, tak aj naše dobré skutky musíme pripisovať Bohu, ktorý nás oživuje svojou milosťou. (Rodr.) Sebe samému si nemôžeme pripisovať dobré skutky práve tak, ako si vojak nemôže pripísať víťazstvo sám sebe, ale veliteľovi. (sv. Valerián.)

VI. S pomocou Ducha Svätého môžeme vykonať aj tie najťažšie skutky.

Preto svätý Pavol hovorí: Všetko môžem skrze toho, ktorý ma posilňuje. (Flp 4, 13) Mali snád' apoštoli v sebe tie vlastnosti, ktoré boli potrebné na obrátenie sveta? Dávid, aby viedol národ? Jozef, aby upokojil dôveru faraóna v neho? Určite nie; ale Duch Svätý ich učinil schopnými.

3. O PÔSOBNÍ DUCHA SVÄTÉHO

Duch Svätý udeľuje tieto milosti:

1. Všetkým ľuďom dáva milosť **pomáhajúcu**.
2. Mnohým ľuďom dáva milosť **posväcujúcu**.
3. Obyčajne dáva **7 darov**, zriedkavo **mimoriadne** dary milosti.
4. Zachováva a spravuje katolícku Cirkev.

I. O milosti pomáhajúcej

1. Duch Svätý nám často pomáha v našom živote tým, že náš rozum osvecuje a posilňuje našu vôľu. Takáto, našim dušiam na istý čas prepožičaná pomoc Duchu Svätého, sa nazýva „milosť pomáhajúca“ alebo „Božie vnuknutie.“

V deň Turíc Duch Svätý pôsobil na apoštolov: osvietil ich rozum a posilnil ich vôľu. Predtým boli nevedomí (Kristus ich pred tým nazval „nechápanými“; Lk 24, 25), ale po Turícach vedeli odpovedať na všetko; predtým boli bojzliví (zatvárali sa pred Židmi), ale po Turícach boli ako levy a kázali bez strachu. Ohnivý jazyky naznačovali toto osvietenie (lebo oheň osvieti tmu a spôsobí svetlo), búrka označovala posilnenie apoštolov (lebo búrka vyvracia z koreňov aj stromy)

Duch Svätý koná ako slnko. Slnko osvecuje a zohrieva všetko na zemi. (Tak činí aj Duch Svätý v našej duši; osvecuje rozum a zohrieva vôľu k dobrému) Keď vyjde slnko, zmizne svit hviezd, ktoré v noci svietili, a na oblohe vidíme len slnko. (Ak Duch Svätý osvieti náš rozum, hneď pohrdame všetkým pozemským, čo sme v temnote hriechu vášnivo milovali, a všetky naše myšlienky smerujú len k Bohu.) Vo svetle slnka môžeme celé hodiny rozoznávať pravú podobu vecí na zemi, špinu na nás ako aj cestu. (Vo svetle Duchu Svätého spoznávame pravú cenu pozemských vecí, naše hriechy a cieľ nášho života.)

Keď slnko začne hriať, ľad sa roztopí a rastliny sa začnú zelenat'. (Aj Duch Svätý svojím teplom spôsobuje, že naše zatvrdnuté srdce zmäkne, t. j. prebudí sa v ňom láska k Bohu a blížnemu; spôsobuje tiež, že hneď začneme konať skutky, ktoré sú záslužné pre nebo, t. j. zelenajúce sa.) Duch Svätý je teda svetlo vychádzajúce od Otca svetiel. (Jak 1, 17) Milosť pomáhajúca je svetlo, ktoré osvecuje a ohromuje hriešnika.“ (sv. Aug.)

Lud nazýva milosť pomáhajúcu „**Božím vnuknutím**.“ Milosť pomáhajúcu nám Kristus predstavuje v podobenstve o stratenej ovci, ktorú dobrý pastier hľadá, kým ju nenájde. (Lk 15)

Duch Svätý na nás pôsobí pri rôznych príležitostiach, najmä pri kázaní, pri čítaní náboženských kníh, v chorobe, keď niekto zomrel, pri pohľade na dobré príklady a na náboženské obrazy, keď nás poučujú predstavení alebo dobrí priatelia a v mnohých iných prípadoch.

Duch Svätý pôsobil na svätého Antona pustovníka († 356), keď počul kázeň o bohatom mládencovi, na ľudí pôsobil na Turíce pri kázaní apoštolov, na sv. Ignáca z Loyoly, keď čítal životopis Krista a svätcov, na sv. Františka z Assisi († 1226) v jeho chorobe, na sv. Norberta († 1134) v nebezpečenstve smrti následkom blesku, na márnotravného syna v jeho biede atď. U všetkých týchto ľudí došlo k náhlejšej vnútornej zmene, len čo k nim Boh (Duch Svätý) vnútorne prehovoril. Všetci mohli povedať ako svätý Cyprián: „Len čo Duch Svätý zostúpil do mojej duše, hneď ma zmenil na iného človeka.“ Všimnime si pri tom, ako často aj jednoduché slovo, alebo nepatrná udalosť má taký silný vplyv na človeka, že úplne zmení jeho zmysľanie. To je možné vysvetliť len Božím pôsobením.

Obyčajne Boh **najskôr dopustí utrpenie**, ako k nám prehovorí Duch Svätý. Tak ako pečať nechce prijať do seba obraz razítka, kým nie je rozpustená ohňom a tlakom, tak ani človek neprijme tak ľahko pôsobenie Duchu Svätého, ak nie je predtým obmäkčený utrpením. Aj papier musí byť najprv pripravený a vyhladený, kým sa naň dá písať; tak aj človek musí byť najprv očistený od zlých žiadostí utrpením, aby mohol prijať pôsobenie Duchu Svätého.

2. Pôsobenie Duchu Svätého bolo niekedy vidieť a počuť zázračným spôsobom.

Spomeňme si na holubicu a hlas z neba pri Ježišovom krste, na ohnivý jazyky a hukot vetra na Turíce alebo aj na obrátenie svätého Pavla. Uvažujme aj o tom, ako Kristus ustanovil viditeľné a počuteľné znaky vo sviatostiach.

3. Duch Svätý nás nenúti, ale nám ponecháva úplnú slobodu.

Duch Svätý sa správa k hriešnikovi ako ten, kto človeku čo spadol do jamy, spúšťa dole rebrík. Človek môže na rebrík vystúpiť ale aj nemusí. Duch Svätý je ako vodca; človek ho môže nasledovať, ale nemusí. Duch Svätý je ako oblak a ohnivý stĺp, ktorý ukazoval Izraelitom cestu do zasľúbenej zeme. Duch Svätý je svetlo vychádzajúce od Boha; človek môže pred týmto svetlom zatvárať oči. „Veriť alebo neveriť Božiemu hlasu je vecou vlastnej vôle.“ (sv. Aug.) Boh v nás nepôsobí, akoby sme boli mŕtve kamene alebo také predmety, ktoré nemajú žiadny rozum a žiadnu slobodnú vôľu. (sv. Aug.) Boh si vysoko váži slobodu človeka; neruší ju ani vtedy, keď ju človek využíva na svoju vlastnú záhubu. (Ketteler.) Ako Boh nedovolí diabľovi, aby nám vzal slobodnú vôľu, tak ju Boh nechce vziať ani nám. (sv. Gertrúda)

Človek teda môže spolupôsobiť s milosťou pomáhajúcou, alebo jej môže odporovať.

Šavol s milosťou spolupôsobil, bohatý mladík však nie a vzdoroval jej (Lk 18) Ludia, ktorí sa na Turíce apoštolom vysmievali a mysleli si, že sú opití, sa milosti vzopreli (Sk 2, 13); rovnako ako tí, čo sa vysmievali svätému Pavlovi, keď hlásal evanjelium v aténskom Areopágu a hovoril o vzkriesení mŕtvych. (Sk 17, 32) Aj Herodes, ktorý sa dozvedel od troch kráľov o narodení Krista, nespolupracoval s Božou milosťou. Spomeňme si na Luthera vo Wartburgu a na jeho kalamár. Odkiaľ pochádzali tie myšlienky, ktoré Luther považoval za našepkávanie zlého ducha, ako napríklad myšlienka: „Kto ťa poslal?“ „Ty jediný si múdry?“

Ak chce niekto vstúpiť do manželstva, urobí ponuku osobe, po ktorej srdci a vernosti túži; táto osoba môže, ale nemusí ponuke vyhovieť. Boh postupuje podobne; dáva nám ponuku a my jej môžeme vyhovieť alebo ju odmietnuť. (sv. Fr. Sal.) Kto stále odporuje milosti pomáhajúcej, dopúšťa sa ťažkého **hriechu proti Duchu Svätému**, ktorý nemôže byť odpustený. Takýto človek sa podobá diablu, ktorý stále odporuje pravde. Preto Písmo sv. napomína: „Dnes, ak počujete jeho hlas, nezatvrdzujte svoje srdcia.“ (Ž 95, 8)

Kto spolupôsobí s milosťou pomáhajúcou, dosahuje ešte väčšie milosti; kto jej však odporuje, stráca všetky ostatné milosti a čaká ho prísny súd.

Šťastný je ten, kto spolupracuje s milosťou. Kto sa chopí prvej milosti, priťahuje k sebe celú reťaz milostí. Milosť, ktorú prijme, je ako kľúčiacie semeno. Sluha, ktorý dobre spravoval päť talentov, bol odmenený šiestym talentom. (Mt 25, 28) Preto Kristus hovorí: „Kto má, tomu bude dané a bude mať hojnejšie, ale kto nemá, tomu bude odňaté aj to, čo má.“ (Mt 13, 12)

Ale nešťastný je ten, kto milosti odporuje. Aký strašný osud postihol Jeruzalem v roku 70 n. l., lebo nepoznal deň svojho navštívenia, t. j. milosti. (Lk 19, 41) Na toho, kto milosťou opovrhol, sa vzťahujú Kristove slová: „A neužitočného sluhu vyhodte von do tmy; tam bude plač a škrípanie zubami.“ (Mt 25, 30) Dôležitému pánovi sa nepáči, ak si niekto neváži jeho milosť a dobrodenia; tak sa nepáči ani Bohu, najvyššiemu Pánovi neba a zeme, ak niekto nechce prijať jeho dar, milosť Ducha Svätého. „Boh opúšťa váhavých.“ (sv. August.) Moment, v ktorom milosť prichádza k človeku, aby mu pomohla, je ako kríza v chorobe. Kto si ju nevšíma, môže ľahko prísť o život.

Žiaľ, mnohí ľudia odporujú Duchu Svätému, ktorý na nich pôsobí (pri smrti ľudí, pri prijímaní svätých sviatostí, pri významných cirkevných sviatkoch), a mrhajú milosťami, ktoré od neho dostávajú. Radšej by sa mali stiahnuť do samoty, rozjímať, utiekať sa k modlitbe, alebo sa tiež hneď očistiť od hriechu vo svätej spovedi. Takto postupoval napríklad svätý Ignác z Loyoly, ktorý po svojom obrátení zostal dlhé mesiace v jaskyni v Manrese, a rovnako aj svätá Mária Egyptská, ktorá po svojom obrátení odišla na púšť. „Námorníci sa vydávajú na ihneď more, len čo zafúka priaznivý vietor; tak aj my, len čo v sebe pocítíme závan Ducha Svätého, máme ho hneď nasledovať. (Lud. Gran.) Máme konať ako kováč, ktorý kuje železo, kým je horúce. Ak zanedbáme dobre a rýchlo uchopiť milosť pomáhajúcu, Boh nám túto milosť odoberie. Trestá nás za našu nedbanlivosť tak, ako Izraelitov, ktorí zanedbali zbieranie manny skoro ráno, lebo len čo vyšlo slnko, manna sa rozplynula. (sv. Fr. Sal.)

4. Duch Svätý pôsobí na každého človeka: na hriešnika aj na spravodlivého, na katolíckeho kresťana aj na inoverca alebo neveriaceho.

Boh je ako dobrý pastier (Jn 10), ktorý ide za stratenou ovcou, kým ju nenájde. (Lk 15) Kristus, Svetlo sveta, osvecuje každého človeka, ktorý prichádza na tento svet. (Jn 1, 8) Boh chce, aby všetci ľudia boli spasení a dospeli k poznaniu pravdy. (1 Tim 2, 4) Preto sú v živote každého človeka chvíle, keď sa ho dotkne milosť.

Duch Svätý pôsobil už od počiatku sveta na spásu ľudí, ale v hojnejšej miere pôsobil až od sviatku Turíc.

Keď boli Židia v babylonskom zajatí, Duch Svätý často pôsobil na pohanov; len si spomeňme na mnohé zázraky, ktoré Boh vykonal na oslavu svojho mena; ako napríklad na záchranu troch mladíkov v ohnivej peci, Daniela v jame levovej. Duch Svätý osvecoval aj patriarchov a prorokov, určite aj Sokrata (ktorý učil, že je jeden Boh, za čo bol odsúdený na smrť v roku 399 pred Kristom) a ďalších vznešených pohanských mužov. Ako slnko pred východom vysielalo svoje lúče na oblohu, tak aj Slnko spravodlivosti, Kristus, vyslal lúče Ducha Svätého pred svojím príchodom na svet. Tak ako my prijímame peňažnú zálohu v súvislosti s tým, že nám má niekto niečo zaplatiť, tak aj Boh s ohľadom na budúce zadosťučinenie Krista, daroval svoju milosť už ľuďom žijúcim v Starom zákone.

Duch Svätý však neudeluje rovnakú milosť všetkým ľuďom; najbohatšie obdarúva svojou milosťou členov katolíckej Cirkvi.

Jeden sluha dostal päť hrivien, druhý dve, tretí len jednu. (Mt 25, 15) Židia dostali viac milostí ako pohania, Matka Božia viac ako všetci ostatní ľudia. Mestá Korazín a Betsaida viac ako Týr a Sidon; Kafarnaum viac ako Sodoma. (Mt 11, 31) Sú to všeobecné milosti, na ktorých majú účasť všetci ľudia bez rozdielu. Sú však aj osobitné milosti, ktoré Boh udeľuje len niektorým dušiam, a to tým, ktoré Boh určil na vykonanie niečoho zvláštneho. (M. Lataste.) Mnohé milosti možno získať najmä modlitbou iných, a spolupôsobením s prvou milosťou. Svätý Augustín dostal za modlitbu svätej Moniky oveľa viac milostí ako sto iných ľudí; rovnako Pavol za modlitbu umierajúceho Štefana. Apoštoli nasledovali Krista na jeho prvé zavolanie, a preto získali také veľké milosti.

Čím viac milostí človek dostal, tým väčšie bude jeho zodpovedanie sa. (sv. Greg. Vel.) Kristus hovorí: „Od každého, komu sa veľa dáva, veľa sa bude vyžadovať.“ (Lk 12, 48)

Duch Svätý nepôsobí na človeka stále, ale len z času na čas.

Je to ako s dažďom; neprší stále ani vždy rovnako. Preto svätý Pavol hovorí kresťanom: „Teraz je milostivý čas, teraz je deň spásy!“ (2 Kor 6, 2) Ďalej: „Už nadišla hodina, aby ste sa prebudili zo sna!“ (Rim 13, 11) Všimnime si podobenstvo o robotníkoch vo vinici; z neho sa dozvedáme, že Boh povolal robotníkov len raz. (Mt 20) Pôstne obdobie je obdobím milosti a tiež čas misii a jubilejného roka. Obdobia milosti sú ako výročné jarmoky, keď sa dá tovar kúpiť oveľa ľahšie a lacnejšie; lenže na prijatie Ducha Svätého nie sú potrebné peniaze: „Človek si kúpi bez

peňazí a celkom zadarmo.“ (Iz 55, 1) „Čerpaj celé prúdy z prameňa nebeskej milosti, ak ti to bude dovolené; príde čas, keď sa z neho nebudeš môcť napit.“ (sv. Ef.)

5. Milosť pomáhajúcu ľahšie získavame konaním dobrých skutkov, ako je modlitba, pôst a almužna; tiež užívaním cirkevných prostriedkov milosti, ako je účasť na sv. omši, dôstojné prijímanie svätých sviatostí, počúvanie kázni.

Božiu milosť v podstate nie je možné získať svojimi činmi, t. j. svojimi dobrými skutkami, inak by to nebola žiadna milosť (Rim 11, 6); ale dobré skutky sú potrebné, lebo Boh, ktorý nás stvoril bez nášho pričinenia, nechce nás spasiť bez našej spolupráce. (sv. Aug.) Ak žobrák natiahne ruku po almužne, toto natiahnutie ruky ešte nie je žiadnym dôvodom práva na almužnu, ale je nevyhnutné na prijatie almužny. Tak je to aj tu. (Allioli.) Nie pre skutky, ktoré sme vykonali, ale zo svojho milosrdenstva nás Boh spasil. (Tít 3, 5) Ak teda konáme veľa dobra, ľahšie dosiahneme milosť. Duch Svätý rozdáva každému ako chce (1 Kor 12, 11), ale aj podľa toho, ako je človek pripravený a ako spolupracuje. (Trid. konc. 6. 7.) Preto sa stáva, že ten, kto robí viac dobrých skutkov, dostáva viac milostí. Zvlášť vieme, že **modlitba k Duchu Svätému** je veľmi účinná, lebo nebeský Otec dáva dobrého ducha tým, ktorí ho prosia. (Lk 11, 13)

Rovnako účinná je aj **modlitba k Matke Božej**, lebo Mária je „plná milosti“ a „rozdávateľka Božských milostí.“ Nech sa nikto nedomnieva, že tento posledný titul Panny Márie je prehnaný. Uvažujme totiž, že takto ju nazývali najväčší svätci. Ale povedať, že sa prehrešili proti pravde, určite nie je namieste, pretože všetci boli osvietení Duchom Svätým, Duchom pravdy. (sv. Alf.) Aj **adorácia Najsvätejšej sviatosti oltárnej** nám prináša mnoho milostí. Aj vzdialenie sa od sveta alebo samota, keď Boh hovorí k nášmu srdcu (Oz 2, 16), a umŕtvovanie zmyslov (potláčanie zvedavosti, zdržiavanie sa zbytočných rečí) sú vynikajúcimi prostriedkami na získanie milosti pomáhajúcej. Príkladom sú nám apoštoli pred zoslaním Ducha Svätého. Ak je okno vyčistené, svetlo môže ľahšie vniknúť do príbytku. Tak aj Duch Svätý môže na nás lepšie pôsobiť, ak sa oslobodíme od pozemských vecí.

II. O milosti posväcujúcej

1. Ak hriešnik spolupracuje s milosťou pomáhajúcou, Duch Svätý sa usídlí v jeho duši a skrášľuje ju, čím duša získava priateľstvo Božie. Táto trvalá krása duše z prebývania Ducha Svätého v nej sa nazýva „milosť posväcujúca.“

Ak necháme oheň správne pôsobiť na železo, železa je ohňom prestúpené a nadobudne inú povahu a kvalitu: leskne sa, žiari a je ako zlato. Tak je to aj s dušou; ak úprimne prijme pôsobenie Ducha Svätého, **Duch Svätý vstúpi do duše** a duša v dôsledku toho, že v nej prebýva Duch Svätý (1 Kor 6, 19), okamžite získava novú trvalú povahu a kvalitu: určité svetlo a lesk, alebo to, čo sa nazýva „milosť posväcujúca.“ To, že človek spolupracuje s Božou milosťou priťahuje Boha k sebe, je zrejme z Božieho napomenutia: „Obráťte sa ku mne a aj ja sa obrátim k vám.“ (Zach 1, 3) „Pripravte svoje srdcia Pánovi.“ (1 Kr 7, 3) Kto prijme milosť posväcujúcu, podobá sa človeku, ktorý si obliekol nový a krásny odev; spomeňme si na podobenstvo o večeri (Mt 22) a podobenstvo o márnoträtom synovi. (Lk 25) Prostredníctvom Ducha Svätého získava duša veľkú krásu. Kto vstúpi do stavu milosti, duchovne sa zmení, akoby mrzákom, znetvoreným chorobou a starobou, zázračne nadobudol krásny mladícky výraz a bol ozdobený kráľovským šarlátom a žezlom. (sv. Chryz.) Keby sme mohli vidieť krásu duše, ktorá sa nachádza v Božej milosti, boli by sme úžasom a obdivom takmer bez seba. (Blažej) Podľa tejto krásy duše sa bude riadiť krása tela po vzkriesení z mŕtvych. „Venujme teda všetku starostlivosť duši, lebo to prospieva aj telu, ktoré by inak muselo zahynúť spolu s dušou.“ (sv. Chryz.) Blázniví sú teda ľudia, ktorí sa tak veľmi starajú o krásu tela a trávajú toľko času jeho skrášľovaním, ale nestarajú sa o chrám duše.

Milosť posväcujúca teda nie je len akási Božia priazeň (Trid. konc. 6, 11.), ale Boh nám dáva zo svojho Ducha. (2 Jn 4, 13)

V dôsledku tejto krásy sa duša stáva **priateľom Boha**. „Keby človek, ktorý je v stave posväcujúcej milosti Božej, videl, ako veľmi ho Boh miluje, musel by zomrieť v dôsledku nesmiernej radosti.“ (sv. Magd. z Pazz.) Aký je teda Boh dobrotivý! Ak sme v stave posväcujúcej milosti Božej, sme nielen Božími služobníkmi, ale aj jeho priateľmi. (Jn 15, 15) Slovo „priateľ“ označuje istú rovnosť. Povýšenie zo stavu hriechu do stavu priateľstva sa nazýva aj ospravedlnenie (Trid. konc. 6, 4.), znovuzrodenie (Jn 3, 5; Tít 3, 4-7), odloženie starého človeka a obliečenie nového. (Ef 4, 22)

Príklady: Len čo sa Dávid, Šavol alebo márnoträtý syn skutočne obrátili, hneď mali v sebe Ducha Svätého a s ním milosť posväcujúcu. Preto títo muži okamžite priniesli veľkú obeť. Dávid a Šavol totiž strávili mnoho dní v mimoriadne prísnom pôste a modlitbe; márnoträtý syn však priniesol veľkú obeť tým, že sa vrátil do otcovho domu, čo bolo preňho veľmi zahanbujúce. Je isté, že ten, kto si vzbudí dokonalú ľútosť, dosiahne už pred svätou spovedňou milosť posväcujúcu. Z toho istého dôvodu mali patriarchovia a proroci Starého zákona Ducha Svätého a s ním aj milosť posväcujúcu; tá bola výsledkom ich kajúceho ducha a viery vo Vykupiteľa. Vieme tiež, že mnohým ľuďom dal Boh Ducha Svätého ešte predtým, ako boli pokrstení; tak aj pohanský stotník Kornélius a ľudia zhromaždení v jeho dome ho dostali už pri kázaní svätého Petra, a to aj viditeľne. (Sk 10, 44)

2. Zvyčajne však Duch Svätý vstupuje do človeka až potom, keď hodne prijal sviatosť krstu alebo pokánia.

Je isté, že ten, kto si pri spovedi vzbudí nedokonalú ľútosť, dosiahne odpustenie hriechov iba kňazským rozhrešením. (Pozri III. Diel, 5. časť sviatosť pokánia.) Možno teda povedať: Vo sviatosti krstu a pokánia sa doplňuje z pokladu Kristových zásluh, čo ešte nie je dostatočné v spoluúčinkovaní kajúceho hriešnika. Obe tieto sviatosti rozduchávajú plameň, ktorý je už v srdci hriešnika, na veľký oheň, ktorým sa dokonale ničia plevy hriechu. Tieto sviatosti sú ako páka, ktorá rozmnožuje našu silu.

Obe tieto sviatosti sa nazývajú sviatosťami mŕtvych, pretože majú silu, duchovne mŕtvych, t. j. hriešnikov vzkriesiť k životu (milosť).

3. Keď do nás vojde Duch Svätý, udeľuje nám pravý duchovný život.

Naš Boh je živý Boh: kamkoľvek príde, rozsieva život. Ak vstúpi do našej duše, oživuje ju tak, ako ona oživuje telo. Naša duša skutočne má akýsi život; ona dáva život telu a vďaka svojmu rozumu a slobodnej vôli môže poznávať a milovať pravdu, dobro a krásu. Kým sa tento prirodzený život duše neporovná so životom Božím, je akoby mŕtvym životom. Má sa k Božiemu životu, ako mŕtva socha kráľa k jeho živej osobe. A hľa, tento **život Boží** duša dostáva, len čo do nej vstúpi Duch Svätý; je schopná poznať Boha samého v jeho sláve, milovať a požívať ho.

Tento božský život duše sa nazýva aj nadprirodzený život. Ako kedysi Eliáš vzkriesil mŕtveho syna vdovy v Sarepte (1 Kr 17) a Elizeus mŕtveho syna pohostinnej panej v Suname (2 Kr 4) tak, že položil svoje telo na mŕtvolu, svoje ústa na jej ústa, svoje oči na jej oči, svoje ruky na jej ruky; tak aj Duch Svätý svojou milosťou prebúdza našu dušu k vlastnému Božskému životu: skláňa sa nad svojím obrazom, nad dušou, kladie svoje ústa na naše ústa a vdychuje nám svojho Ducha; spája svoje oči s našimi očami, t. j. dáva nám svoje poznanie, spája svoje ruky s našimi rukami, t. j. odovzdáva nám svoju Božskú silu. Takto sa naša duša rodí k novému životu. (1 Pt 1, 3.; 24) Duša žije v Bohu a Boh žije v nej.

Takto je do duše vložený **zárodok večného života**. Milosť je podľa Vykupiteľovho vyjadrenia „prameň vody“, ktorý vyvierajúcej do večného života, t. j. má oživujúcu moc na celú večnosť. (Jn 4, 14.) Je do nás vložené nebeské semeno, ktoré má vyrastať do večného života. Sme nebeské pokolenie, ktorého Otec tróni na nebesiach. Hľa, tak vysoko ťa vyzdvihla milosť! (sv. Pet. Chryz.) Zatiaľ čo naše telo zo dňa na deň slabne, duša v dôsledku milosti zo dňa na deň mladne. (2 Kor 4, 16) Aj do tela kladie milosť zárodok večného života. „A keď vo vás prebýva Duch toho, ktorý vzkriesil Ježiša z mŕtvych, potom ten, čo vzkriesil z mŕtvych Krista, oživí aj vaše smrteľné telá skrze svojho Ducha, ktorý prebýva vo vás. (Rim 8, 11) Duch Svätý sa preto právom nazýva „darcom života.“

Keď do nás vojde Duch Sv., svojou milosťou obzvlášť spôsobuje toto:

3.1. Očisťuje našu dušu od všetkých ťažkých hriechov.

Ako železo, keď sa rozžeraví ohňom, stráca hrdzu, tak aj my, keď sme preniknutí ohňom Ducha Svätého, strácame svoje hriechy. Milosť je akýsi lesk a svetlo, ktoré zapudzuje každú škvrnu našej duše a robí dušu krajšou a skvostnejšou. (Rím. katech.) Posväcujúca milosť a ťažký hriech sú teda nezlučiteľné. Kto je teda oslobodený od smrteľných hriechov, v tom prebýva Duch Svätý, ale kto žije v ťažkých hriechoch, v tom prebýva zlý duch. „Hoci Božia milosť uzdravuje dušu človeka, predsa neuzdravuje jeho telo. V tejto časti človeka, ako píše apoštol, je hriech, t. j. trň (puď) hriechu (Rím. katech.), čiže žiadostivosť. Preto aj v najväčšom svätcovi zostáva náklonnosť k zlému; proti ktorej musí bojovať až do smrti. Preto svätý Pavol o sebe hovorí: „Viem totiž, že vo mne, to jest v mojom tele, nesídlí dobro.“ (Rim 7, 18) Žiadostivosť je síce možné v tomto živote zmenšiť, ale nie vyhubiť. (sv. Aug.) Žiadostivosť zostáva preto, aby človek poznal, aký je hriech zhubný, a aby mal stále možnosť získať si zásluhy pre nebo bojom proti svojej skazenej prirodzenosti.

3.2. Duch Svätý nás spája s Bohom a robí z nás chrám Boží.

Keď do nás zavíta Duch Svätý, tak sme najtesnejšie **spojení s Bohom**. Sme ako železo, ktoré prenikol oheň. Kto má Ducha Svätého, je spojený s Kristom tak, ako je ratolest' spojená s viničom. (Jn 15, 5) Prostredníctvom Ducha Svätého je naša prirodzenosť tak spojená s Bohom, ako keď sa kvapka vody vmiesi do pohára plného vína - stratí sa v ňom a získa jeho farbu, vôňu a chuť. (sv. Greg. Naz.) Skrze Ducha Sv. sa stávame účastníkmi na Božej prirodzenosti (2 Pt 1, 4), a to nielen podľa mena, ale skutočne. (sv. Cyr. Alex.) Duchom Svätým sme akoby zbožštení. (sv. Tom. Akv.) Keď k nám prichádza Duch Svätý, pôsobí ako balzam, ktorý odovzdáva svoju vôňu predmetom, s ktorými prichádza do kontaktu; ako pečiatka, ktorá keď je odtlačená do vosku, zanecháva v ňom svoju vlastnú podobu. (Scheeben) Milosťou sa nám dáva božstvo. (sv. Maximus.) Železo vložené do ohňa planie ako oheň; tak aj človek je Duchom Svätým premenený na Boha. (sv. Baz.; sv. Tom. Akv.) Preto sa aj ľudia často nazývajú Bohmi. (Jn 10, 34; Ž 82, 6) Ak slnečný lúč dopadne na kryštál, kryštál žiari a svieti ako samo slnko; tak pôsobí aj Duch Svätý, ten lúč zo svetelného mora Božej podstaty, keď vstúpi do našej duše, naša duša sa stáva podobnou Bohu, svätou a nebeskou. (Dr. Schmitt.) Diabol a prví ľudia chceli byť ako sám Boh, ale bez neho a proti jeho vôli. Boh chce, aby sme boli ako on, ale v spojení s ním. (Scheeben.) Duch Svätý nás robí podobnými anjelom, lebo aj v nich prebýva Duch Svätý. (sv. Baz.)

Duch Svätý nás robí **chrámom Božím**. Duch Svätý však prebýva predovšetkým v duši človeka a dáva jej pravý život. Keďže však duša je v tele, preto je aj naše telo príbytkom Ducha Svätého (sv. Aug.) Kto teda má milosť posväcujúcu, je ako jeruzalemský chrám; ten bol zvonku belostný (duša je tiež očistená od hriechov) a vnútri bol

úplne obložený zlatom (duša má Božiu lásku, ktorej odznakom je zlato); v ňom bol Boh prítomný v oblaku dymu (Duch Svätý tróni v duši) a sedemramenný svietnik (duša dostáva od Ducha Svätého sedem darov). Preto svätý Pavol volá na kresťanov: „Či neviete, že ste chrámom Ducha Svätého a že Boží Duch prebýva vo vás?“ (2 Kor 6, 16) V modlitbe Otčenáš hovoríme: „ktorý si na nebesiach“, týmto nebom na zemi je spravodlivý človek, lebo v ňom prebýva Boh. (sv. Aug.) Kristus hovorí, že on sám a Boh Otec si urobia príbytok u človeka, ktorý miluje Krista (Jn 14, 23), ktorý má teda v sebe Ducha Svätého.

3.3. Duch Svätý premieňa naše duševné sily, a tak nám odovzdáva Božské a morálne cnosti ako schopnosti.

Duch Svätý milosťou premieňa naše duševné sily, rozum a vôľu. Ako oheň spôsobuje, že železo žiari a rozpaľuje sa, a ako svetlo slnka mení kryštál na žiarivý kameň, tak Duch Svätý svojou milosťou premieňa našu dušu; rozsvetľuje v nej najmä svetlo viery (2 Kor 4, 6) a roznečuje v nej oheň Božskej lásky. (Rim 5, 5) Robí nás schopnými veriť v Boha, dúfať v neho a milovať ho. Inými slovami: Duch Svätý nám vlieva **tri Božské cnosti**. (Trid. konc. 6. 7.) Tiež nás robí schopnými a ochotnými nasledovať vnuknutia a podnety Ducha Svätého. Inými slovami: udeľuje nám **7 darov Ducha Svätého**. Lebo ako sa železo v ohni stáva poddajným, tak sa srdce človeka, tým že v jeho duši prebýva Duch Svätý, skláňa k dobrému. To, že takto pôsobí Duch Svätý, vidíme už u svätého Pavla: Sotva naňho začal pôsobiť Duch Svätý, zvolal: „Pane, čo chceš, aby som robil?“ (Sk 9, 6) Nakoľko sa teda vďaka milosti naša vôľa stáva naklonenou konať morálne dobro, človek má aj **morálne cnosti** ako schopnosti (nie ako zručnosti, lebo tie sa musia osvojiť praxou) Takýmto spôsobom sa náš duševný život stáva úplne iným. Z toho vyplýva, že vnútorný život nejakého svätca je celkom iný ako život svetského človeka. Svetský človek, ktorý nemá Ducha Svätého, myslí najmä na jedlo, pitie, zábavy, peniaze, pozemskú česť atď. t. j. má svetskú lásku; a pri tom všetkom nemá vnútorný pokoj. Ale ten, kto má Ducha Svätého, myslí predovšetkým na Boha a snaží sa robiť Bohu radosť, t. j. má lásku Božiu. Ten môže spolu so svätým Pavlom zavolať: „Nie ja, ale Kristus žije vo mne.“ (Gal 2, 20) Takýto človek sa teší vnútornému pokoji a nevýslovnej úteche vo všetkom utrpení. Veď Duch Svätý je Utešiteľ. (Jn 14, 26)

3.4. Duch Svätý nám dáva pravú spokojnosť.

S Duchom Svätým získavame pokoj, ktorý prevyšuje každé chápanie. (Flp 4, 7) Kto je v stave posväcujúcej milosti, a teda osvietený nebeským svetlom Ducha Svätého, podobá sa pocestnému, ktorý sa vydáva na cestu za slnečného svitu a jasnej oblohy, a preto je spokojný. Úplne inak je to s človekom, ktorého v dôsledku hriechu opustilo svetlo milosti Ducha Svätého; podobá sa pocestnému, ktorý kráča zachmúrene a s odporom za búrky a nepriaznivého počasia. „Keď slávik vidí, že sa začína rozodnievať a vychádza slnko, spieva tak radostne, že sa mu div nezlomí hrdlo; tak sa raduje aj duša, keď cíti, že nad ňou vychádza slnko spravodlivosti.“ (sv. Vinc. Fer.) Ako sa ľad nemôže premeniť na vodu, ak sa neroztopí a neprenikne doň teplo, tak ani ľudská duša nemôže mať smelosť a útechu, ak do nej neprenikne Duch Svätý. (A. Stolz)

3.5. Duch Svätý je našim Učiteľom a Vychovávateľom.

Duch Svätý je našim **Učiteľom**. On nás poučuje o pravdách katolíckej Cirkvi. Pomazanie, prijaté od neho, nás učí všetkým pravdám, (1 Jn 2, 27) Kto nemá Ducha Svätého, môže sa síce učiť kresťanské pravdy, ale nemôže pochopiť ich obsah; má mŕtve poznanie. Kto má pred sebou knihu v tme, môže z nej prečítať len málo alebo nič, ak nemá svetlo; tak ani my nemôžeme pochopiť Božie slovo, ak nás neosvieti Duch Svätý. (A. Stolz.) To, čo nám Duch Svätý oznamuje, síce nepodlieha žiadnemu omylu, ale nikdy si nemôžeme byť istí, že to, čo máme na mysli, je oznámením Ducha Svätého. Preto sa každý, aj keby bol akokoľvek osvietený, musí bezvýhradne držať učenia Cirkvi. Kto sa ho nedrží, nemá v sebe Ducha Svätého. (1 Jn 4, 6)

Duch Svätý je aj našim **Vychovávateľom**. „Duch Svätý nás vedie ako otec, ako otec vedie svoje dieťa za ruku na neschodných cestách.“ (Ľudov. Granad.) „Tí, čo sú v stave Božej milosti, sú Bohom vedení veľmi zvláštnym spôsobom. Môžu povedať: Nie ja, ale Boh ma vedie. Spravodliví teda majú skutočne v sebe Božie kráľovstvo.“ (Rím. katech.) Preto Kristus hovorí: „Božie kráľovstvo je medzi vami (vo vás).“ (Lk 27, 21)

3.6. Duch Svätý nás pobáda k dobrým skutkom a tieto robí záslužnými pre nebo.

Duch Svätý nás **pobáda k dobrým skutkom**. Ako sa kedysi pri stvorení Duch Svätý vznášal nad vodami a stvoril rastliny, zvieratá a ľudí na neplodnej, mŕtvej zemi, tak pôsobí aj v duši; svojím nebeským svetlom a teplom na ňu pôsobí, že prináša ovocie Božej lásky, ktoré pretrvá naveky. (Scheeben.) Ako para poháňa stroj, tak Duch Svätý, prebývajúc v duši človeka, poháňa dušu k dobrým skutkom. Ako robotník pracuje v bani, tak Boh pracuje v našom vnútri. (Fenelon.) Ako kvet otvára svoj kalich, len čo sa ho dotkne svetlo slnka, tak sa otvára aj srdce najzatvrdnutejšieho hriešnika, len čo sa ho dotkne Božia moc a svetlo milosti Ducha Svätého a vydáva príjemnú vôňu cnosti a zbožnosti. (sv. Makar) Ako sa telo hýbe, keď je v ňom duša, tak aj človek koná dobré skutky, keď ho oživuje Duch Svätý. Duch Svätý, podobne ako oheň, nemôže byť v pokoji, stále nabáda k dobrým skutkom. Ako vietor hýbe vzduchom, tak Duch Svätý hýbe ľudským srdcom. Duch Svätý svojou milosťou dodáva našim **skutkom záslužnú cenu**. Ako zvieracie úkony sa skrže dušu človeka stávajú rozumnými, tak Duch Sv. robí úkony našej duše svätými a takrečeno Božskými. (Massl.) Mesiac bez slnka nemôže svietiť, naše skutky bez Božej milosti nemajú pre nebo žiadnu cenu. Duch Svätý je ako záhradník. Záhradník štepí do plánky ušľachtilý štep a strom už neprináša plané ovocie, ale ovocie ušľachtilé. Tak to robí aj Duch Svätý; štepí do nás zo stromu života, z Krista, ušľachtilý štep, milosť posväcujúcu, takže potom už nekonáme plané skutky, teda iba prirodzené, ale skutky nadprirodzené, záslužné. Ak sme v stave posväcujúcej milosti, potom sme ratolesťami spojenými s viničom, s Kristom, a preto prinášame ovocie. (Jn 15, 4)

Za dobré skutky vykonané v stave ťažkého hriechu získavame len milosť pomáhajúcu potrebnú na obrátenie.

3.7. Duch Sv. nás robí Božími deťmi a dedičmi kráľovstva nebeského.

Keď k nám príde Duch Svätý, stane sa niečo podobné ako pri Kristovom krste, kedy Duch Svätý podobne zostúpil aj na Krista; Boh Otec nás prijíma za svojich milovaných synov a otvára sa nám nebo. „Byť zaradený medzi Božie deti je najvyšším stupňom šľachetnosti.“ (sv. Cyprián.) Neprijali sme ducha otroctva, ale dostali sme Ducha adoptívneho synovstva, v ktorom voláme: „Abba, Otče!“ (Rim 8, 15) „Všetci, ktorých vedie Boží Duch, sú Božími synmi.“ (Rim 8, 14) „Ak sme deti, sme aj dedičia: Boží dedičia a Kristovi spoludedičia.“ (Rim 8, 17) Deti totiž majú vždy nárok na majetok po otcovi. Ved' vieme, že keď sa tento stánok - náš pozemský dom rozpadne, máme od Boha príbytok nie rukou zhotovený, ale večný dom v nebi. (2 Kor 5, 1) Duch Svätý zostáva s nami naveky. (Jn 14, 16)

Akú slávu človek požíva v stave milosti Božej! Ale túto slávu teraz nevidíme, tak ako na neobrúsenom diamante nemôžeme vidieť, aký je krásny. Milosť posväcujúca je ako ranná zora svetla Božského slnka; len počkaj, kým v tebe vyjde slnko a celým svojim leskom a žiarom ťa prenikne a premení! (Scheeben.) Právom potom mohol Dávid zvolat': „Radujte sa v Pánovi a plesajte, spravodliví.“ (Ž 32, 8) Skutočne najväčšou radosťou na zemi je Duch Svätý v človeku; kto ho má, má v sebe najväčšie kráľovstvo, kráľovstvo Božie. (Lk 17, 21) Žiaľ, mnohí týmto Božím príbuzenstvom pohrdajú a predávajú ho svojmu telu, tomuto pokrmu červov.

4. Milosť posväcujúca sa udržuje a rozmnožuje konaním dobrých skutkov a užívaním cirkevných prostriedkov milosti; stráca sa smrteľným hriechom.

Ako je sila tela schopná vzrastu, tak je schopná vzrastu aj svätosť duše. Ako sa dá železo viac rozžeraviť, ako sa slnkom dá izba viac rozjasniť a zohriať, tak môže v duši rásť aj milosť posväcujúca. Duša tak získava väčší lesk a väčšiu krásu, a tým aj väčšiu svätosť. „Spravodlivý nech ďalej koná spravodlivo a svätý nech sa ďalej posväčuje.“ (Zjv 22, 11) Konaním **dobrych skutkov** sa získaná spravodlivosť udržiava a rozmnožuje. (Trid. konc. 6. 24) Tak sa stalo, že napr. svätý Štefan bol človek „plný Ducha Svätého.“ (Sk 6, 5) Keď však Duch Svätý, ktorý je sám almužnou od Boha, nevidí žiadnu almužnu, vtedy ťa opustí, lebo nezostáva v nemilosrdnej duši. (sv. Chryz.) Kamene a plevel na poli bránia slnku, aby na poli dokonale prejavilo svoj blahodarný účinok; tak aj naše hriechy bránia Duchu Svätému, aby celou svojou silou pôsobil na dušu; preto sa musí táto prekážka odstrániť prijatím sviatosti pokánia a sviatosti oltárnej. (Alb. Stolz) Pole musí byť riadne obrábané, ak mu má slnko prospievať; tak aj duša sa neustálym poučovaním o Kristovom učení, musí stať vnímavou na pôsobenie Ducha Svätého. Ani u apoštolov to nebolo inak.

Posväcujúca milosť **sa nemôže zmenšiť**. Tak ako z nádoby, ktorá je veľmi špinavá, ale nie je rozbitá, nemôže vytiect' to, čo v nej je, tak aj človek, hoci by sa dopustil viacerých všedných hriechov, ale nespáchal ťažký hriech, nemôže stratiť milosť posväcujúcu. Posväcujúca milosť sa stráca iba **smrteľným hriechom**. „Boh neopúšťa tých, ktorých raz ospravedlnil svojou milosťou, ak oni najprv neopustia jeho.“ (Trid. konc. 6. 11.) Iba smrteľným hriechom sa duša úplne oddeľuje od Boha. Preto ju Duch Svätý okamžite opúšťa. Stane sa jej, ako telu, ktoré duša už opustila. Preto apoštol nabáda: „Ducha neuhášajte.“ (1 Sol 5, 19) V okamihu spáchania smrteľného hriechu sa medzi slnko spravodlivosti, Boha, a našu dušu postavia hrozné čierne mraky a v tom istom okamihu hasne nebeská žiara našej duše. (Scheeben) Smrteľným hriechom naraz úplne sčernie belostný odev milosti posväcujúcej. So stratou milosti posväcujúcej milosti je spojené zatemnenie rozumu a oslabenie vôle. „Keď slnko zapadne, oko je zastrené tmou a nevidí predmety; tak aj duša, keď z nej zmizne svetlo milosti Ducha Svätého, je naplnená tmou a nepoznáva pravdu.“ (Ludv. Gran.) Človek bez milosti je ako oko bez svetla. (Pozri účinky smrteľného hriechu - II. diel.)

Kto stratil milosť posväcujúcu, môže ju získať späť sviatosťou pokánia, ale len vtedy, ak sa o to vážne usiluje. Zlý duch sa totiž vracia do takéhoto človeka a prináša so sebou sedem iných duchov horších, ako je on sám. (Mt 12, 45)

5. Kto nemá milosť posväcujúcu, je duchovne mŕtvý a navždy zahynie.

Ako je telo bez duše mŕtve, tak je aj duša bez milosti Ducha Svätého mŕtva pre nebo. (sv. Aug.) Kto nemá Ducha Svätého, sedí vo tme a v tieni smrti, (Lk 1, 79) nechápe Ducha Božieho, lebo je mu to bláznovstvo. (1 Kor 2, 14) Kto nemá svadobné rúcho, totiž milosť posväcujúcu, nebude pripustený k nebeskej hostine, ale bude vyvrhnutý von do tmy. (Mt 22, 12) Ako ratolesť, ak nezostane na kmeni, uschne a je hodená do ohňa, tak aj ten, kto skrze milosť nezostane v Kristovi, bude zavrhnutý. (Jn 15, 6) Kto nemá Kristovho ducha, nie je jeho. (Rim 8, 9) Kto nemá milosť posväcujúcu, je v stave ťažkého hriechu; preto v takomto človeku prebýva zlý duch.

6. Nikto s istotou nevie, či je v stave milosti posväcujúcej, alebo či ju bude mať pri smrti.

„A predsa človek nevie, či lásky a či nenávisťi je hoden.“²¹ (Kaz 9, 1) Sám svätý Pavol hovorí o sebe: „Nie som si ničoho vedomý, ale to ma neospravedlňuje.“ (1 Kor 4, 4) Uvažujme aj nad tým, že aj bohom osvietený kráľ Šalamún sa pred svojou smrťou stal modloslužobníkom. „Ak aj má človek svetlo Božej milosti a lásky, nech uváži, že je pod nebom a nie doma, a že nepriaznivý vietor môže toto sväté svetlo ešte uhasiť.“ (sv. Bern.) „Naše srdce je ako nádoba. Ľahko sa dá rozbiť a voda z nej môže vytiect'; rovnako sa môže z vášho srdca hriechom stratiť Duch Svätý. (Teofylakt.) „Ale tento poklad máme v hlinených nádobách (2 Kor 4, 7), ktoré sú veľmi krehké.“ Preto nás svätý

²¹ V novom preklade Písma sv. je: „. spravodliví a múdri ľudia aj ich diela sú v Božích rukách, takisto aj láska a nenávisť - a niet človeka, čo by to mohol poznať.“

Pavol nabáda: „S bázňou a chvením pracujte na svojej spáse.“ (Flp 2, 12) Môžeme síce veriť, že sme v milosti Božej, ale bez osobitného Božieho zjavenia o tom nemáme istotu. (Trid. konc. 6. 6.)

Avšak podľa dobrých skutkov, ktoré človek koná, sa dá usúdiť, že je v Božej milosti, lebo zlý strom neprináša dobré ovocie. (Mt 7, 18)

III. O siedmich daroch Ducha Svätého a o mimoriadnych daroch milosti

1. Všetkým, ktorí sú v milosti posväcujúcej, Duch Svätý udel'uje sedem darov, t. j. sedem duševných schopností, ktoré spôsobujú, že duša sa dá ľahko osvietiť a podnietiť Duchom Svätým.

Aj slnečné svetlo má 7 základných farieb. Sedemramenný svietnik v jeruzalemskom chráme bol predobrazom 7 darov Ducha Svätého.

Sedem darov Ducha Svätého je doplnením štyroch základných morálnych cností. Tieto štyri cnosti len odstraňujú prekážky, ktoré nás vzd'alujú od Boha, a to tým, že rozum podriaďujú zmyslovým túžbam. (sv. Tomáš Akv.) Sedem darov však našu dušu podnecuje k Bohu; tieto dary naše duševné sily zdokonaľujú lebo ich premieňajú, takže Duch Svätý potom môže ľahko pôsobiť na našu dušu (to znamená, že môže ľahko osvietiť rozum a pohnúť vôľu) Tak ako sa duševné schopnosti žiaka na základnej škole vyučovaním zdokonaľujú, aby bol neskôr schopný počúvať prednášky učiteľa na vyššej škole, tak 7 darov dáva človeku schopnosť ľahšie prijímať pôsobenie Ducha Svätého.

Vyššie ako 7 darov stoja 3 Božské cnosti. 7 darov iba podnecuje dušu k Bohu, ale 3 Božské cnosti spájajú dušu s Bohom. Len čo človek prijme milosť Ducha Svätého, hneď dostane aj 7 darov Ducha Svätého; ak smrteľným hriechom stratí Ducha Sv., stráca aj 7 darov.

Čím ďalej človek napreduje v dokonalosti, tým vo vyššej miere prijíma týchto 7 darov. Aj birmovanie zväčšuje 7 darov.

Sedem darov Ducha Svätého sú: Dar múdrosti, rozumu, poznania, rady, sily, nábožnosti, bázne Božej.

Prvé štyri dary osvecujú rozum, ďalšie tri posilňujú vôľu. Týchto sedem darov vymenúva prorok Izaiáš a zároveň poznamenáva, že týchto sedem darov bude mať aj budúci Vykupiteľ. (Iz 11, 3) Kristus ich mal v najvyššej miere.

1. Dar múdrosti spôsobuje, že spoznáваме pominuteľnosť zemských statkov a len Boha považujeme za najvyššie dobro.

Svätý Pavol považuje všetko, čo svet miluje a obdivuje, za odpadky. (Flp 3, 8) Šalamún, ktorý sa nasýtil sveta, nazýva pozemské dobrá a rozkoše „márnosťou.“ (Kaz 1, 2) Svätý Ignác z Loyoly často zvoláva: „Ó, ako sa mi hnusí zem, keď pomyslím na nebo.“ Spomeňme si aj na výrok svätého Františka z Assisi: „Ó Bože môj a moje všetko.“ Keď slnko zapadá, vrhá dlhé tieň; ale na poludnie je tieň veľmi malý. Čím ďalej je od neho Duch Svätý, tým väčšími sa mu zdajú pozemské veci; ale ak je Duch Svätý uprostred jeho srdca, zdajú sa mu malé a bezvýznamné.

2. Dar rozumu spôsobuje, že dokážeme rozoznať pravú katolícku náuku od každej inej a vieme ju aj odôvodniť.

Bl. Klement Hofbauer, viedenský apoštol (zomrel v r. 1820), ktorý začal študovať až vo veku 21 rokov ako pekársky učeň a rýchlo vyštudoval, mal len najnevyhnutejšie teologické vedomosti a ani ako kňaz si ich pre množstvo povinností vo svojom povolaní nemohol rozšíriť. A predsa ho často aj vysokí cirkevní hodnostári žiadali o jeho radu v mnohých teologických otázkach alebo o novo vydaných knihách. Bez dlhého rozmýšľania hneď povedal, čo nie je katolícke. Aby zakryl skutočnosť, že to vedel vďaka Božiemu osvieteniu, vtipne hovorieval: „Mám katolícky nos.“ (Hazinger, Kl. Hofbauer, s. 176, 315.) Ten, kto má dar rozumu, je pevne presvedčený o pravdivosti katolíckej náuky a je taký obratný v reči, že dokáže zahanbiť aj náboženských nepriateľov. Svätá Katarína († 307) umlčala v Alexandrii 50 svetoznámych učencov a priviedla ich ku Kristovej viere. Veď Kristus prisľúbil svojim nasledovníkom: „Ja vám dám výrečnosť a múdrosť, ktorej nebudú môcť všetci vaši protivníci odolať ani protirečiť.“ (Lk 21 15)

3. Dar poznania nám umožňuje pochopiť učenie katolíckej Cirkvi bez väčšej námahy.

Farár Vianney v Arse († 1859) veľa neštudoval, ale kázal tak úžasne, že aj biskupi chodili na jeho kázne a žasli nad jeho vedomosťami. Svätý Tomáš Akv. († 1274) viackrát vyznal, že sa viac naučil na stupňoch oltára ako z kníh. Aj svätý Ignác z Loyoly vyznáva, že sa na púšti Manresa naučil viac, ako ho mohli naučiť všetci učiteľia sveta. Bl. Klem. Hofbauer často hovoril slovami Písma sv.: „Nepoznám múdrosti kníh.“ Ako vedel starec Simeon, že dieťa, ktoré držal v chráme v náručí, je Mesiáš? (Lk 2, 16) A či neboli aj apoštoli po zoslaní Ducha Sv. „vyzbrojení silou zhora“ t. j. jasným poznávaním Boha? (Lk 24, 49) Nebol sv. Pavol uchvátený do raja, kde počul tajomné slová? (2 Kor 12, 14) Všetci cirkevní otcovia, ktorí mimo povinností svojho povolania napísali toľko kníh, tak skvele objasňujú učenie Cirkvi, mali od Boha dar poznania.

4. Dar rady spôsobuje, že v ťažkých prípadoch s istotou vieme, čo máme robiť podľa Božej vôle.

Spomeňme si na dômyselnú Kristovu odpoveď na otázku, či sa patrí dávať daň cisárovi (Mt 22, 5) a na múdry úsudok Šalamúna (1 Kr 3.) Svätý Atanáž († 373) na úteku pred Juliánovými vojakmi na otázku, kde je Atanáž, odpovedal: „Už nie je ďaleko.“ Kto mu vnukol túto odpoveď?

Nábožného mnícha Notkera († 912) zo St. Gallenu často žiadal o radu sám cisár Karol Tlstý. Jeden cisárov sprievodca preto zo závidia chcel zbožného mnícha verejne ponižiť. So všetkými dvoranmi prišiel k svätcovi, keď sa tento práve modlil v kostole, a posmešne sa ho opýtal: „Povedz mi, učený muž, čo robí náš milý Pán Boh v nebi?“ Notker odpovedal: „Viem, čo robí; povyšuje pokorných a ponizuje pyšných.“ Dvorania prepukli v smiech a pýtajúci sa začervenal a odišiel. Už Spasiteľ povedal apoštolom, keď hovoril o budúcom prenasledovaní: „Nerozmýšľajte, ako a čo odpoviete alebo čo budete hovoriť, lebo Duch Svätý vás v tú istú hodinu poučí, čo máte hovoriť.“ (Lk 12, 12)

5. Dar sily spôsobuje, že všetko statočne znášame, aby sme plnili Božiu vôľu.

Sv. Ján Nepomucký († 1393) sa nechal radšej uväzniť, mučiť rozžeraveným železom a hodiť do Vltavy, ako by mal prezradiť spovedné tajomstvo. Jób, hoci prišiel o majetok, deti a zdravie, hoci sa mu manželka a priatelia vysmievali, nestratil trpezlivosť. Abrahám bol odhodlaný obetovať svojho jediného milovaného syna, lebo to chcel Boh. Dar sily mali vo veľkej miere všetci svätí mučeníci, trpitelia a kajúcnici. Najväčší dar sily zo všetkých svätých mala Matka Božia, Kráľovná mučeníkov. „Ona bola v Kristovom živote taká silná, že by určite bola ukrižovala vlastného Syna, keby to Boh žiadal a keby to neboli urobili sluhovia veľrady; lebo určite mala dar sily vo väčšej miere ako Abrahám.“ (sv. Alf.)

6. Dar nábožnosti spôsobuje, že sa snažíme Boha stále vrúcnejšie uctievať a stále dokonalejšie plniť Božiu vôľu.

Svätý Alojz sa po celé hodiny nechcel vzdialiť od Krista vo svätostánku; spovedník mu musel prikázať, aby skrátil svoje pobožnosti. Mnohí svätí sa pri modlitbe alebo pri rozjímaní o božských veciach rozplakali. Aká zbožná myseľ, aké vrúcne uctievanie Boha! Svätá Terézia si dala sľub, že bude vždy robiť to, čo je lepšie. Svätý Alfonz si dal sľub, že nikdy nebude nečinný.

7. Dar bázne Božej spôsobuje, že sa viac bojíme urážky Boha, ako akéhokoľvek iného zla na svete.

Tento dar mali napríklad traja mladíci v ohnivej peci; radšej chceli zomrieť, ako by mali uraziť Boha. Sv. František Xav. na svojej nebezpečnej plavbe po mori povedal: „Nebojíme sa ničoho, len urážky Boha.“ (O bázni Božej pozri s. 59.)

2. Duch Svätý udelil mnohým ľuďom neobyčajné dary milosti, a to dar jazykov, zázrakov, prorociev, rozlišovania duchov, videnia, vytrženia a pod.

Apoštoli na Turíce dostali dar jazykov podobne ako aj svätý Frant. Xaver, apoštol Indiánov. Svätý Blažej († 316) uzdravil chorého chlapca. Starozákonní proroci poznali veci, ktoré majú prísť. Jozef Egyptský poznal budúce veci vo sne. Peter poznal myšlienky Ananiáša. Katarína Emmerichová, mníška († 1824), videla v duchu celý život Krista, Matky Božej a nespočetných svätých. (Jej videnia sú napísané a vydané v knihe. Prečítajte si ich!) Svätá Katarína Sienská († 1380) sa po svätom prijímaní vznášala vo výške a bola vyvrhnutá zo zmyslového života. Knieža Alexander z Hohenlohe († 1849), duchovný radca v Bambergu a neskôr kanonik vo Veľkom Varadíne, modlitbou, vkladáním rúk a príkazom uzdravil nespočetné množstvo chorých. Tento dar mali v dobe neverectva aj iní zbožní kňazi. (Pozri Kristov prísl'ub a sv. Marka 16, 17) Spomeň si aj na vytrženie Bernadety Soubironovej, keď sa jej v Lurdoch zjavila Matka Božia (1858) Aj stigmatizácia, t. j. vtlačenie Kristových rán na telo, je tiež mimoriadnou milosťou Ducha +Svätého. Kristove rany prijali napríklad svätý František z Assisi (spomeňme si na zjavenie na hore Alverno), svätá Katarína Sienská a v novších časoch Katarína Emmerichová a Mária Morlová v južnom Tirolsku († 1868), doposiaľ spolu asi 50 svätých ľudí.

Takéto dary udeľuje Duch Svätý, pretože chce. (1 Kor 12, 11) Tak ako slnko svieti na všetky kvety a spôsobuje, že vydávajú rozličné vône, tak božské svetlo Ducha Svätého pôsobí na svätých podľa ich povahy rozmanitým spôsobom a udeľuje im rozličné milosti a dary lásky. (Ľudov. Gran.)

Mimoriadne dary milosti udeľuje Duch Svätý len na spásu blízkych a na prospech Cirkvi.

Mimoriadne dary milosti sa objavovali najmä v časoch svätých apoštolov. (1 Kor 12-14) Boh je totiž ako záhradník, ktorý polieva rastliny, keď sú mladé. (sv. Greg. Veľ.) Aj keď je pravá viera v nebezpečenstve, tak Boh mimoriadnym spôsobom prichádza na pomoc svojej Cirkvi. Mimoriadne dary milosti sa majú poriadne využiť; lebo sú všeobecným majetkom. (1 Kor 14, 12) Obchodník nenechá peniaze bez úžitku ležať v skrini, ale všemožným spôsobom sa ich snaží využiť na podnikanie; tak chce aj Boh, aby jeho dary nezostali nevyužité, ale aby ľudia skrze ne účinkovali. (sv. Iren.) Mimoriadne dary milosti **samy osebe nerobia človeka lepším**. Sú to hrivny, ktoré Boh rozdáva podľa svojej slobodnej vôle, podobne ako bohatstvo, vysoké postavenie, dlhý život. Sú však veľkým dobrom, vďaka ktorému sa dá vykonať veľa dobrého a nazhromaždiť si veľké zásluhy. Preto svätá Terézia povedala: „Ani za všetky dobrá a radosti sveta by som nedala ani jeden z týchto darov; vždy som ich považovala za veľkú Božiu milosť a veľký poklad.“ Teda len dobré využitie týchto darov, nie dary samotné, dávajú človeku hodnotu. „Človek môže mať dokonca aj dar konať zázraky, a predsa svoju dušu stratiť. Zázraky nijako nezaručujú spásu.“ Aj Judáš vraj robil zázraky. Mimoriadne dary milosti teda nie sú vždy znakom svätosti človeka; to je zrejmé z Kristových slov. (Mt 7, 22) Ale nenájdeme ani jedného svätca našej Cirkvi, ktorý by nedostal od Ducha Svätého mimoriadne dary milosti. „Spravidla sa neudelujú hriešnikom, ale spravodlivým; ak ich teda u niekoho nájdeme v sprievode hrdinských čností, sú

mocným dôkazom jeho svätosti.“ (Bened. XIV.) Mimoriadne dary milosti však vždy zo sebou priťahovali veľké utrpenie, napr. duševnú prázdnotu, útoky diabla, choroby, prenasledovanie, prísne vyšetovanie zo strany nadriadených a pod.

3. Dary Ducha Svätého mali vo veľkej miere: Ježiš Kristus (porov. Sk 10, 38), **najbl. Panna Mária, apoštoli, patriarchovia a proroci Starého zákona a všetci svätí katolíckej Cirkvi.**

IV. O riadení Cirkvi Duchom Svätým

Duch Svätý zachováva a riadi katolícku Cirkev.

Čím je duša v tele, tým je Duch Svätý v Cirkvi. Ako duša, tak je Duch Svätý a jeho riadenie je neviditeľné.

Ducha Svätého možno nazvať aj stavitel'om Cirkvi svätej. On je ten, ktorý pri stvorení stvoril všetky veci, dal všetkému podobu a život, a ktorý je rovnako činný aj pri duchovnom stvorení, pri vykúpení; on spôsobil vtelenie Božieho Syna (Lk 1, 35), on bol činný v Kristovom človečenstve (Lk 4, 18; Sk 10, 38), on vedie a dokončuje stavbu Cirkvi založenej Vykupiteľ'om. (Ef 2, 20)

1. Duch Svätý chráni katolícku Cirkev pred záhubou (Mt 16, 18) a chráni ju pred bludom. (Jn 14, 16)

2. Duch Svätý podporuje predstavených Cirkvi v ich svätom úrade (Sk 20, 28), najmä Kristovho zástupcu, pápeža. (Mt 10, 19)

Duch Svätý im vnuká, čo majú hovoriť. (Mt 10, 19) Duch Svätý hovorí ich ústami, ako hovoril ústami apoštolov na Turíce. (Mt 10, 20) Ako vietor ženie oblaky, tak Duch Svätý poháňa hlásateľ'ov evanjelia a vnuká im, čo majú hovoriť. (sv. Greg. Veľ.) Ako pero píše, čo chce pisateľ, tak aj hlásatelia evanjelia nehovoria sami od seba, ale to, čo im vnukne Duch Svätý. (sv. Baz.) „Ústami kňazov hovorí Boh k srdciam veriacich.“ (sv. Tom. Vill.)

3. Duch Svätý v nebezpečných časoch vzbudzuje v Cirkvi vynikajúce osoby.

Tak v čase Ariánov svätého Atanáza († 373); pápeža Gregora VII. († 1085) v čase všeobecného úpadku Cirkvi; svätého Dominika († 1221) v čase albigéncov; svätého Ignáca z Loyoly († 1556) v čase Luthera. Keď Turci chceli zničiť kresťanstvo v Európe, prišiel princ Eugen Savojský, ktorý Turkov navždy porazil († 1736) V čase kultúrnych bojov v Nemecku opäť nachádzame významného parlamentára Windthorsta, „perlu z Meppu“, ktorý stál na čele asi stočlenného centra v nemeckom Reichstagu a prinútil vládu zrušiť mnohé zákony namierené proti Cirkvi. († 1891 v 80. roku svojho života a je pochovaný v kostole Panny Márie v Hannoveri.) Napokon už v Starom zákone nachádzame mužov, ktorých si Boh vyvolil za svoje nástroje; spomeňme si na Abraháma, Jozefa, Mojžiša.

4. Duch Svätý spôsobuje, že v katolíckej Cirkvi sú vždy svätí.

Každoročne sa v Ríme koná blahorečenie a svätorečenie; z toho je zrejmé, že Božia milosť vzbudila svätcov vo všetkých obdobiach. „Pánova ruka nie je prikrátka.“ (Iz 59, 1)

DEVIATY ČLÁNOK VYZNANIA VIERY: O CIRKVI

1. O KATOLÍCKEJ CIRKVI A JEJ DIELE

I. Katolícka Cirkev je viditeľná ustanovizeň založená Kristom, v ktorej sa ľudia vychovávajú pre nebo.

Katolícku Cirkev, t. j. všeobecnú alebo svetovú Cirkev, založil Kristus, a to aby vychovávala ľudstvo pre nebo. Všimnime si, aké slová povedal Kristus pri svojom nanebovstúpení do neba.

Cirkev je teda ustanovizeň a ako taká je ako škola. Tak ako má škola za úlohu vychovávať ľudí na dokonalých občanov, tak aj Cirkev má za úlohu vychovávať ľudí k dokonalému nebeskému občianstvu. Každá škola má riaditeľ'a, niekoľko učiteľ'ov a mnoho študentov. V škole sa žiakom prednáša (vyučuje) určitá látka, používajú sa určité pomôcky, ako sú tabule, mapy atď. a tiež aj určité disciplinárne prostriedky na udržiavanie disciplíny. To isté platí aj v Cirkvi.

Cirkev je viditeľná, pretože má viditeľných predstavených, viditeľný znak, ktorým môže byť niekto prijatý do Cirkvi (krst), a viditeľné vyznanie viery. Preto Kristus prirovnáva Cirkev k viditeľným predmetom: k mestu na vrchu, k svetlu svietnika; Cirkev sa nazýva aj telom (Ef 1, 22), Božím domom (1 Tim 3, 15), svätým mestom. (Zjv 21, 10)

Cirkev je teda všade tam, kde sú katolícki kresťania a katolícki kňazi. Bludári, ktorí boli z Cirkvi vylúčení, a predsa by k nej radi patrili, hovoria, že Cirkev je neviditeľná. Aj slobodomurárom by vyhovovalo, keby Cirkev nebola viditeľná; nemuseli by ju potom poslúchať.

Katolícka Cirkev sa veľmi podobá na budovu kostola (Ef 2, 21); má totiž živý uholný kameň, Krista (Ž 118, 22), ktorý svojím Duchom spája veriacich do veľkej Božej rodiny; má mnoho základných kameňov, apoštolov (Zjv 21, 14), a kameňov v stenách, veriacich (Ž 2, 5) Stavebné kamene musia byť dobre otesané a potom pevne spojené; tak aj pookušenia a utrpenia pripravujú všetky údy Cirkvi pre nebo a sú pevne spojené pravou láskou k blížnemu.

Pod názvom „katolícka Cirkev“ nemáme na mysli katolícke náboženstvo. Cirkev je pre náboženstvo ako telo pre dušu. Cirkev a náboženstvo sú teda nerozlučne spojené.

Katolícka Cirkev sa často nazýva kráľovstvom nebeským, Božím kráľovstvom alebo spoločenstvom všetkých kresťanov.

Ján Krstiteľ a sám Kristus hlásali, že sa priblížilo **kráľovstvo nebeské**. (Mt 3, 2; 4, 17) Mnohé Kristove podobenstvá o nebeskom kráľovstve sa vzťahujú najmä na katolícku Cirkev. Katolícka Cirkev sa totiž svojou hierarchiou - stupňami (pápež, kardináli, biskupi, kňazi, diakoni, kresťania) podobá kráľovstvu a má za úlohu vychovávať ľudí pre nebo. Preto sa právom nazýva nebeským kráľovstvom.

Keď Kristus hovorí: „Moje kráľovstvo nie je z tohto sveta“ (Jn 18, 36), myslí tým, že nie je ako pozemské kráľovstvo; alebo že jeho kráľovstvo nie je obmedzené na jednu krajinu alebo jeden národ, ani sa nešíri a nebráni zbraňami. Cirkev však pôsobí na tomto svete, a preto je viazaná na pozemské potreby.

Cirkev je Boží ľud rozptýlený po celom svete. (sv. Aug.) Cirkev je spoločenstvo veriacich. (sv. Tomáš Akv.) Cirkev by sa mohla nazývať aj veľkým spoločenstvom alebo veľkou obcou. Kristus ju prirovnáva k ovčincu, do ktorého chce ako dobrý pastier priviesť všetky svoje ovečky. (Jn 10)

Cirkev sa právom nazýva „Matkou kresťanov“, pretože svätým krstom dáva ľuďom pravý duchovný život a pretože vychováva kresťanov práve tak, ako matka vychováva svoje deti.

Matka dáva život dieťaťu a Cirkev dáva človeku v krste milosť posväcujúcu, ktorá je pravým životom duše. (Posväcujúca milosť nám totiž dáva právo na nebo.) Cirkev je teda matkou, aj keď nie telesnou matkou (matkou človeka ako človeka), ale duchovnou matkou (matkou kresťana)

Cirkev je našou matkou aj preto, že nás musí vychovávať. Ak otec odcestuje, necháva doma pre deti matku a odovzdáva jej svoju moc. Tak to urobil aj Kristus, keď odchádzal zo zeme; zanechal svoju Cirkev ako matku ľuďom a odovzdal jej celú svoju moc. (Jn 20, 21) Boha máme milovať ako svojho otca a Cirkev ako svoju matku. (sv. Aug.) Ak už milujeme svoju pozemskú vlasť, lebo sme sa v nej narodili a vyrástli, a ak sme ochotní položiť za svoju vlasť život, o čo viac máme milovať Cirkev, ktorej máme ďakovať za život, ktorý nemá konca; patrí sa, aby sme dali prednosť vyšším duševným dobrám pred dobrami telesnými. (Lev XIII.)

Kristus často prirovnáva Cirkev k ovčincu, poľu a horčičnému zrnu.

Kristus prirovnal kresťanstvo k **ovčincu** (Jn 10), pretože kresťania majú byť trpezliví a štedrý ako ovce, a pretože kresťania majú pastierov (duchovných správcov)

Kristus prirovnáva kresťanstvo k **poľu**, pretože hlásatelia evanjelia zasievajú do ľudských srdc Božie semeno, ktoré prináša rozličné dobrodenia (Mt 13, 8); ďalej preto, že v ľudských srdciach pôsobí Duch Boží, ktorý zasieva dobré semeno (pšenicu), ale zlý duch zasieva zlé semeno (kúkol'), takže v deň žatvy (súdu) budú musieť byť obe oddelené. (Mt 13, 24)

Kristus prirovnáva Cirkev k **horčičnému semienku** (Mt 13, 31), pretože mala malý začiatok, ale nesmierne sa rozrástla, podobne ako horčičné semienko, ktoré je veľmi malé, ale vyrastie z neho veľká rastlina.

Naša Cirkev sa nazýva katolícka alebo všeobecná, pretože má zahŕňať všetky národy zeme.

Národné cirkvi sú nezmysel. Neexistuje totiž žiadny osobitný Boh pre Talianov, Francúzov, Nemcov, Rusov atď. ale iba jeden pravý Boh v nebi, Otec všetkých ľudí. Preto neexistuje žiadna osobitná viera, žiadne osobitné prikázania, žiadne osobitné modlitby pre národy. Tak ako neexistuje národné náboženstvo, tak neexistujú ani národné matematiky. $2 \times 2 = 4$. Na tom sa nedajú robiť žiadne národné zmeny. Tak je to aj s náboženskými pravdami.

II. Cirkev vychováva ľudstvo pre nebo tým, že vykonáva trojitý úrad, ktorý jej zveril Kristus: úrad učiteľský, kňazský a pastiersky.

Cirkev teda hlása Kristovo učenie, udeľuje Kristom ustanovené prostriedky milosti a riadi údy Cirkvi.

Učenie sa hlása kázaním, pastierskymi listami a vyučovaním náboženstva v školách; prostriedky milosti sa udeľujú slávením obety svätej omše, udeľovaním svätých sviatostí, žehnaním a svätením, slávením pobožností; riadenie sa uskutočňuje vydávaním príkazov (napr. cirkevnými prikázaniami) a zákazov (Cirkev zakazuje napr. čítať niektoré knihy nebezpečné pre spásu), trestami za veľké priestupky (napr. exkomunikácia, t. j. vylúčenie zo spoločnosti Cirkvi) atď.

Tento trojitý úrad vykonával najprv Kristus a potom ho odovzdal apoštolom a ich nástupcom.

Kristus kázal; napr. kázal na vrchu. Kristus udeľoval milosti; Magdaléne odpustil hriechy, pri Poslednej večeri dal apoštolom požívať svoje telo a svoju krv, konal teda prvú omšu; žehnal malé deti. Kristus riadil; dal napríklad prikázania, vyslal apoštolov, napomínal ich, karhal správanie farizejov a pod.

Tento trojitý úrad odovzdal Kristus apoštolom. Odovzdal im **učiteľský** úrad, lebo pred svojím nanebovstúpením im prikázal, aby hlásali jeho učenie všetkým národom. (Mt 28, 19) Odovzdal im **kňazský** úrad; pri Poslednej večeri im dal právomoc konať obeť svätej omše. (Lk 22, 20) Po svojom zmŕtvychvstaní sa im zjavil vo večeradle a dal im moc odpúšťať hriechy (Jn 20, 23); pri svojom nanebovstúpení im dal moc krstiť. (Mt 28, 19) Odovzdal im **pastiersky** úrad; dal im moc kázať (Mt 18, 17) a moc zväzovať a rozväzovať, t. j. vydávať zákony a opäť ich rušiť, meniť.

Kristus zvyčajne hovorí k apoštolom tak, aby bolo hneď jasné, že má na mysli aj nástupcov apoštolov. Tak ich poslal pri svojom nanebovstúpení ku všetkým národom so slovami: „Ja som s vami po všetky dni až do skončenia sveta.“ (Mt 28, 20) Určite tu nemohol mať na mysli len apoštolov.

Učiteľský úrad predchádza oba dva úrady, pretože len vyučovaním sa mali ľudia stať spôsobilými pre prijímanie svätých sviatostí a na to, aby boli vedení Cirkvou. Preto pri birmovaní, predchádza vyučovanie o týchto sviatostiach sv. prijímaniu.

III. Kristus je Pánom a Kráľom Cirkvi.

Už proroci ohlasovali, že Mesiáš bude veľkým kráľom (Ž 2), ktorého ríša bude trvať naveky a prijme do seba všetky ostatné ríše. Aj archanjel Gabriel povedal Božej Matke, že Vykupiteľ bude kráľom, ktorého kráľovstvo bude večné. (Lk 1, 33) Kristus sa pred Pilátom nazýva kráľom, ktorého kráľovstvo nie je z tohto sveta. (Jn 18, 36) Kristus totiž vládne Cirkvi a riadi ju neviditeľne prostredníctvom Duchu Svätého. Ako hlava riadi a usmerňuje údy tela, tak Kristus riadi a usmerňuje Cirkev. Preto sa tiež nazýva hlavou Cirkvi a Cirkev jeho telom. (Ef 1, 23) Všetci kresťania spolu tvoria Kristovo telo: každý kresťan je údom tohto tela. (1 Kor 12, 27)

Krista tiež nazývame neviditeľnou najvyššou hlavou Cirkvi; neviditeľnou preto, lebo od svojho nanebovstúpenia už osobne nebýva na zemi medzi ľuďmi. Krista nazývame aj Ženíchom svätej Cirkvi a Cirkev jeho nevestou. (Zjv 21, 9) Kristus často sám seba prirovnáva k ženíchovi, ako napr. v podobenstve o kráľovskej hostine. (Mt 22) Ako Jakub dlhé roky slúžil kvôli svojej neveste Ráchel, tak Kristus slúžil kvôli Cirkvi. (Flp 2, 7) Kristus dal aj svoj život z lásky ku svojej cirkvi. (Ef 5, 25) Slovo cirkev znamená ako niečo, čo patrí Pánovi. (Grécke slovo „Kyrios“ znamená Pán.) Podľa svätého Augustína slovo Cirkev (ecclesia) pochádza z gréckeho ekkalein (= zvolávať) a znamená: „tí, ktorí sú (z milosti) zvolaní“, kým slovo synagóga znamená: tí, ktorí sú (podľa prísnych zákonov) spolu sústredení.“

IV. Katolícka Cirkev sa skladá z Cirkvi vyučujúcej a Cirkvi vyučovanej. K učiacej Cirkvi patrí jej najvyššia hlava, pápež, potom biskupi a nimi poslaní kňazi; k Cirkvi vyučovanej patria katolícki kresťania.

Slovo „pápež“ pochádza z latinského papa, t. j. otec; „biskup“ pochádza z gréckeho episkopos, t. j. dozorca. Biskup sa nazýva aj Pontifex, t. j. ukazovateľ cesty, pretože vedie ľudí po ceste vedúcej k Bohu. Slovo kňaz znamená to isté ako slovo „starší“, ktoré pochádza z gréckeho slova presbyter; v latinčine sa kňaz nazýva sacerdos, t. j. ten, kto rozdáva sväté veci. **Kňazi** však nemajú moc vyučovať sami od seba, ale od biskupa; učiteľskú moc môžu vykonávať len vtedy, ak ich pošle alebo splnomocní biskup. „**Cirkevné poslanie**“, ktoré kňazom udeľuje biskup, sa nazýva aj „jurisdikcia.“ Mnohí sa mylne domnievajú, že kňazi nepatria do Cirkvi vyučujúcej, ale do Cirkvi vyučovanej. Tí nech uvážia, že aj svätého Hieronyma a iných kňazov, ktorých Cirkev poctila titulom „učiteľ Cirkvi“, by bolo potom treba zaradiť do Cirkvi vyučovanej, čo je názor, ktorý sa nedá obhájiť. Zjavne protirečivé je aj to, ak by sme chceli kňazov, ktorí sú denne prítomní v kostole ako „učitelia kresťanského spoločenstva“, t. j. tí, ktorí učia v pravde, zaradiť len medzi Cirkev vyučovanú. To by bolo, ako keby niekto chcel zaradiť učiteľov v škole na úroveň žiakov. Kňazi teda patria do Cirkvi vyučujúcej, a to nie pre ich kňazské vysvätenie, ale pre ich poslanie, ktoré dostali od biskupa.

V Cirkvi rozlišujeme dvojaký stav: duchovný a svetský. Ten prvý sa nazýva klérus, ten druhý stav laikov.

2. O NAJVIŠŠEJ HLAVE CIRKVI

Najmocnejšou oporou Cirkvi je jej najvyššia hlava. Je to tá skala, na ktorej je Cirkev postavená. (Mt 16, 18) Najvyššia hlava slúži predovšetkým na udržanie jednoty. „Ustanovením najvyššej hlavy je odňatá príležitosť k rozkolu.“ (sv. Hieroným) Ako sa loď bez kormidelníka rúti do záhuby, ako vojsko bez vodcu musí podľahnúť nepriateľovi, tak by sa Cirkev rozpadla, keby nemala najvyššiu hlavu, stredobod tejto jednoty. (sv. Chryz.) Preto nepriatelia Cirkvi tak veľmi prenasledujú jej najvyššiu hlavu, lebo odstránením kormidelníka by Cirkev stroskotala. (sv. Cyprián.) Medzi doterajšími pápežmi bolo najmenej 40 mučeníkov.

I. Kristus ustanovil svätého Petra za najvyššiu hlavu apoštolov a veriacich, lebo svätému Petrovi hovorí: „Pas moje baránky, pas moje ovce“; jemu odovzdal kľúče od nebeského kráľovstva, a veľmi často ho poctil.

Svätý apoštol Peter bol Kristom ustanovený za knieža apoštolov a viditeľnú najvyššiu hlavu celej bojujúcej Cirkvi. (Vat. Konc. 4, 1.) Po svojom zmŕtvychvstaní sa Kristus zjavil apoštolom pri Genezaretskom jazere, kde sa Petra trikrát opýtal, či ho miluje, a zároveň mu odovzdal vedenie (odtiaľ slovo „pas“ „oviec“, t. j. apoštolov, a „baránkov“, t. j. veriacich. Apoštol, ktorí sú vzhľadom k národom „pastiermi“, sa tu nazývajú „ovce“, pretože sú ovcami vo vzťahu k svojmu pastierovi Petrovi. (Bossuet.) Kristus ešte pred svojím zmŕtvychvstaním prisľúbil Petrovi najvyššiu moc v Cirkvi. Na ceste do Cezarei Filipovej ho pochválil za jeho nebojácne vyznanie viery a povedal mu: „Ty si Peter a na tejto skale postavím svoju Cirkev a brány pekelné (= moc všetkých diablov) ju nepremôžu (= nemôžu ju zničiť) A tebe dám **klúče od kráľovstva nebeského** (= najvyššiu moc v Cirkvi) A čokoľvek zviažeš na zemi, bude zviazané v nebi, a čokoľvek rozviažeš na zemi, bude rozviazané v nebi (= čokoľvek nariadiš v Cirkvi, bude platiť tak, ako by som to prikázal ja; a čokoľvek povolíš, bude to tak, akoby som to povolil ja). (Mt 16, 18)

Petrove pocty boli tieto: Kristus mu dal osobitné meno „Peter“, t. j. skala; bral ho so sebou v najdôležitejších chvíľach svojho života, ako napríklad na horu Tábor, na horu Olivovú; po svojom zmŕtvychvstaní sa mu zjavil ako prvému zo všetkých apoštolov. (Lk 24, 34; 1 Kor 15, 5)

Svätý Peter tiež vždy vystupoval ako najvyššia hlava apoštolov a aj apoštol ho uznávali ako najvyššiu hlavu.

Svätý Peter konal ako hlava apoštolov. V deň Turíc Peter kázal v mene všetkých apoštolov; on prijal do Cirkvi prvých Židov a v Cezarei prvých pohanov; on urobil prvý zázrak; on nariadil voľbu nového apoštola; on obhajoval apoštolov na súde; jeho názor sa presadil na koncile apoštolov v roku 51.

Apoštol, ktorí uznávali svätého Petra za svoju najvyššiu hlavu; veď keď svätí evanjelisti vymenúvajú mená apoštolov, vždy na prvom mieste uvádzajú Petra. (Mt 10, 2; Mk 1, 36; Sk 2, 14) Svätý Pavol po svojom obrátení považoval za nevyhnutné predstaviť sa Petrovi v Jeruzaleme. (Gal 1, 18; 2, 2)

II. Keďže svätý Peter zomrel ako rímsky biskup, jeho postavenie a všetka moc prešla na každého rímskeho biskupa.

Prvenstvo a všetka moc svätého Petra prechádza na každého rímskeho biskupa na základe Kristovho nariadenia. (Vat. Konc. 4, 2.) Je isté, že svätý Peter bol rímskym biskupom viac ako **25 rokov**. O Petrovej prítomnosti v Ríme (v r. 42-67) a o jeho **mučeníckej smrti** v Ríme máme mnoho svedectiev. Svätý Peter v jednom liste píše (okolo roku 65): „Pozdravuje vás cirkev, ktorá je v Babylone... a Marek môj syn.“ (1 Pt 5, 13) Vtedajší kresťania nazývali svetové mesto Rím aj Babylonom, pretože sa svojou veľkosťou a spustošenými mravmi podobal starému Babylonu. Pápež Klement Rímsky píše okolo roku 100: „Peter a Pavol boli umčení s nesmiernym počtom vyvolených a zanechali u nás krásny príklad.“ Tertulián, kartáginský kňaz, (okolo roku 200), blahoslaví rímsku Cirkev, pretože v nej Peter zomrel podobnou smrťou ako Pán a Pavol podobnou smrťou ako svätý Ján Krstiteľ. Jeho súčasník Origenes, riaditeľ slávnej školy v Alexandrii, rozpráva, že Peter bol ukrižovaný v Ríme, a to hlavou nadol na vlastnú žiadosť. Napokon, v Ríme sa nachádza **hrob** svätého Petra. Petro telo leží v katakombách pod arénou Nera prenasledovateľa kresťanov. Už tretí pápež dal nad hrobom svätého Petra postaviť kaplnku a cisár Konštantín Veľký veľkolepý chrám (r. 324); keď bol tento chrám na spadnutie, bol v roku 1626, po sto rokoch výstavby, postavený terajší obrovský chrám svätého Petra, ktorý pojme 100.000 ľudí. Pred hrobom svätého Petra tu nepretržite horí viac ako 100 sviec.

Rímsky biskupský stolec sa oddávna nazýva Petrovým stolcom.

Rímski biskupi od dávnych čias vykonávali najvyššiu moc v Cirkvi a vždy boli uznávaní ako najvyššia hlava Cirkvi.

Keď okolo roku 100 vypukol v kresťanskej obci v **Korinte** spor medzi duchovenstvom a ľudom, neobrátili sa kvôli jeho urovnaniu do Efezu, kde ešte žil svätý evanjelista Ján, ale do Ríma k pápežovi Klementovi. Jeho list mal v Korinte veľký účinok.

V druhom storočí (okolo roku 190) rímsky biskup Viktor vyzval kresťanov **Malej Ázie**, aby slávili Veľkú noc s rímskou Cirkvou, a nie ako dovtedy so Židmi. Keď nechceli hneď poslúchnuť, pohrozil im exkomunikáciou z Cirkvi, načo sa okamžite podriadili.

V 3. storočí (okolo roku 250) rímsky biskup Štefan vyzval biskupov **severnej Afriky**, aby tých, ktorí sa vracali do Cirkvi, znovu nekrstili, ale len na nich vkladali ruky. Keď sa niektorí biskupi zdráhali, pohrozil im vylúčením z Cirkvi, načo sa okamžite podvolili. Rímski biskupi predsedali všetkým všeobecným koncilom od prvého v Nicei až po súčasnosť.

Ak sa vyskytol nejaký blud, biskupi si vždy pýtali radu v Ríme; často sa biskup, ktorému sa stala krivda, odvolával k rímskemu biskupovi, ako napríklad svätý Atanáž, alexandrijský biskup, keď ho zosadil rímsky cisár a rímsky biskup ho znovu dosadil (okolo roku 350). Rímsky biskup sa od nepamäti nazýva „najvyšším kňazom“ alebo „biskupom biskupov.“ Keď na Chalcedónskom koncile (451) prečítali list pápeža Leva Veľkého, všetci biskupi zvolali: „Peter hovoril Leovým ústami; nech je exkomunikovaný ten, kto verí v opak.“ Kristus chcel, aby svätý Peter mal nepretržite nástupcu až do konca sveta. (Vat. Konc.)

Až do konca sveta nebude čas, v ktorom by Cirkev nemala pápeža. Uvažujme, ako počas stáročí zapadali tróny, ako zo sveta zmizli celé ríše a národy, len toľko nenávidené a prenasledované pápežstvo je tu dodnes.

III. Rímsky biskup sa bežne nazýva pápež alebo Svätý Otec, tiež Jeho Svätosť, Otec kresťanov a Kristov námestník.

Kvôli slovám, ktoré Kristus povedal Petrovi: „Blahoslavený si, Šimon, syn Jonášov“ (Mt 16, 17), sa Petrov nástupca nazýval „Najblahoslavenější otec“ (Beatissime Pater) a neskôr: „Svätý otec.“ Tento titul odkazuje na vysokú dôstojnosť jeho úradu.“

Úrad alebo úradná moc pápeža sa obyčajne nazýva **Petrov Stolec, Svätá Stolica** alebo Apoštolská Stolica. Pochádza to zo skutočnosti, že svätý Peter podľa židovského zvyku pri výkone svojho učiteľského úradu alebo pri vykonávaní bohoslužby sedel na stolici alebo tróne. Tento Petrov stolec sa dodnes nachádza v chráme svätého Petra v Ríme. Pápež sa podľa svojho sídla v Ríme nazýva aj rímsky pápež a ním spravovaná Cirkev rímskokatolícka Cirkev.

IV. Pápež má v Cirkvi toto postavenie: medzi všetkými biskupmi má najvyššiu hodnosť a má najvyššiu moc nad celou Cirkvou. (Vat. konc. 4, 3)

Pápež má v Cirkvi **najvyššiu hodnosť**. „Pápež je najvyšší veľkňaz, knieža medzi biskupmi.“ (sv. Bern.) Pápež má tieto čestné práva: dáva si nové meno, ako už prvý pápež pri svojom menovaní Kristom dostal meno „Peter“ (Iz 62, 2), čím sa naznačuje, že sa musí venovať výlučne svojmu úradu (od 10. storočia si pápeži dávajú len mená svojich predchodcov a odlišovali sa od nich len pripojeným poradovým číslom; len meno svätého Petra si z úcty k tomuto prvému Kristovmu námestníkovi nedáva nikto z nich) Pápež ďalej nosí tiaru, t. j. biskupskú čiapku, ozdobenú trojitou korunou (Iz 62, 3), ktorá pripomína trojitý najvyšší úrad učiteľský, kňazský a pastiersky; pastiersku palicu, ktoré má na vrchu kríž; napokon biely hodvábný talár. Pápežovi sa bozkávajú nohy; základom sú slová svätého Pavla: „Aké krásne sú nohy tých, ktorý zvestujú pokoj, ktorý zvestujú dobro²²!“ (Rim 10, 15)

Pápež má však nemá len najvyššiu hodnosť, ale aj **plnosť najvyššej moci v Cirkvi**. Ako „učiteľ všetkých kresťanov“ (Vat. Konc.) a ako „pastier všetkých oviec a pastierov“ (sv. Bern.) má najvyššiu právomoc nad učením o pravdách viery a morálky (vydáva právoplatné rozhodnutia, ktoré sú záväzné pre celú Cirkev), ako aj nad disciplínou a riadením celej Cirkvi. Pápež má teda moc nad každou jednotlivou cirkvou a nad každým jednotlivým biskupom a kňazom. Pápež môže napríklad menovať a odvolávať biskupov, zvolávať koncily, zriaďovať a rušiť cirkevné rády, posielat misionárov, udeľovať privilégia a dišpenz a môže si vyhradiť rozhrešovanie od niektorých hriechov. Z toho istého dôvodu môže slobodne nakladať so všetkými duchovnými pastiermi a stádami celej Cirkvi, poučovať ich o cestách spásy a riadiť ich (Vat. konc.); preto putujú pútnici do Ríma. Pápež má tiež **právo najvyššieho dozoru** nad celou Cirkvou. Preto mu biskupi celého sveta musia z času na čas podávať správy o tom, ako spravujú svoje diecézy. Ako „**najvyšší sudca**“ všetkých veriacich môže právoplatne rozhodovať všetky cirkevné spory; preto je možné sa na neho obrátiť.

Pápež má po svojom boku 70 kardinálov ako poradný zbor.

Kardináli pochádzajú z rôznych národov a majú právo voliť nového pápeža, keď sa uvoľní pápežský stolec. Nosia červený klobúk, purpurový plášť (ktorý im pripomína, že majú byť pripravení pre Krista preliať aj krv) a majú titul „Eminencia.“ Kardináli sú zvyčajne členmi pápežských úradov, napr. kongregácia pre cenzúru kníh, kongregácia pre udeľovanie odpustkov a pre skúmanie relikvií, kongregácia pre bohoslužbu, kongr. pre riadenie svätých misií atď.

Doposiaľ bolo 260 pápežov²³.

Pápežov prvých piatich storočí (do roku 450), ktorých bolo 60, si Cirkev uctieva ako svätých; 33 z nich zomrelo mučeníckou smrťou. Okrem Petra a Pia IX. († 1878) žiaden pápež nevládol viac ako 25 rokov (O pápežovi Piovi X. pozri nasledujúci odsek)

Celkovo len 12 pápežov vládlo viac ako 17 rokov. Mnohí pápeži dosiahli vek viac ako 80 rokov. Najvyšší vek dosiahol pápež Gregor IX., ktorý bol zvolený za pápeža v 86. roku života a dosiahol vek 100 rokov. († 1241), Podľa národnosti bolo medzi pápežmi napr. 195 Talianov, 15 Francúzov, 14 Grékov, 8 Sýrčanov, 6 Nemcov, 5 Španielov, 2 Afričania a i. Nepriatelia katolíckej Cirkvi sa o pápežstve vyjadrujú hanlivo, lebo sa vyskytli aj nehodní pápeži. Je pravda, že medzi 260 pápežmi bolo 11 takých, ktorých život nebol bez akejkoľvek poškvrny. Ale tiež je pravdou, že ich chyby boli často zveličované a pravdou je aj to, že na zemi neexistuje žiaden taký stav, v ktorom by bolo možné predstaviť toľko vzácných charakterov, toľko čestných a osvietených mužov, toľko veľkých dobrodincov ľudstva, ako je pápežstvo.

Súčasný pápež sa volá Pius X. Pius X., pôvodným menom Jozef Sarto, je rodák zo severotalianskeho mesta Riese, narodil sa 2. júna 1835. Bol farárom na viacerých miestach, v roku 1884 biskupom v Mantove, v roku 1893 patriarchom a kardinálom v Benátkach a v roku 1903 ho kardináli zvolili za pápeža. Pius X. bol veľmi obľúbený pre svoju veľkú dobrotu a náklonnosť k ľuďom.

²² V novom preklade Písma sv. je: „.. čo hlásajú dobrú zvest.“

²³ V čase napísania tohto katechizmu v r. 1903.

I. O zvrchovanosti pápeža

Pápež je suverénny, t. j. nezávislý od akéhokol'vek svetského vládcu a od zákonov akéhokol'vek štátu.

1. Pápež nie je závislý od žiadnej svetskej moci, pretože žiadna svetská moc nemá ani najmenšie právo riadiť Cirkev.

Pápež je učiteľom všetkých národov; jeho povinnosťou je, ako mu to nariadil Boh, vyučovať všetky národy o pravdách spásy. Jeho pôsobnosť sa preto vzťahuje na všetky národy a štáty. Keďže však nijaký štát nemá právo jednať s iným štátom podľa svojej ľubovôle, nemá ani právo brániť pápežovi v jeho pôsobnosti vzhľadom k iným štátom. Preto teda pápež, ako učiteľ národov, nemôže podliehať zákonom žiadneho štátu, ani nemôže byť podriadeným žiadnemu štátu. Ďalej, pápež ako najvyšší predstaviteľ Cirkvi, musí mať možnosť komunikovať so všetkými krajinami; preto nemôže podliehať zákonom o zhromažďovaní a politickej moci žiadneho štátu.

Keďže pápež riadi celosvetovú duchovnú ríšu, tak svojou hodnosťou stojí minimálne na úrovni svetských panovníkov. Ale jeho dôstojnosť je ešte vznešenejšia ako dôstojnosť svetského panovníka; ak je totiž duša vznešenejšia ako telo, potom najvyššia duchovná autorita musí mať prinajmenšom rovnaké práva a rovnakú ochranu ako svetskí panovníci; teda aj právo na nezávislosť (zvrchovanosť)

Túto nezávislosť a prednosť pápeža pred svetskými panovníkmi uznávajú aj niektoré štáty, a to tým, že dodnes medzi rôznymi veľvyslancami, ktorí prebývajú na dvore panovníka, nuncius (vyslanec) Jeho Svätosti zaujíma prvé miesto; ďalej tým, že rôzne štáty sa obracali na pápeža ako na sprostredkovateľa mieru a robia tak dodnes; a napokon aj talianskym garantujúcim zákonom z 13. mája 1871, ktorý uznal zvrchovanosť pápeža v Taliansku.

Dokonca aj iné náboženské spoločnosti, ako napríklad protestanti alebo Gréci, uznávajú, že najvyššia cirkevná autorita musí byť úplne nezávislá; najvyššiu cirkevnú moc totiž zverujú do rúk panovníka krajiny. Ak „Kristus je jediným zvrchovaným pánom všetkých kresťanských národov“ (vyhlásenie Svätej aliance, t. j. kresťanských panovníkov Ruska, Rakúska a Pruska, z roku 1815), potom aj kresťanské štáty a panovníci musia uznať, že táto zvrchovanosť patrí Kristovmu zástupcovi, pápežovi.

Namieta sa: veď pápež nemá žiadnu moc, aby svoje právo uplatnil, nemá teda žiadnu výkonnú moc ako iné štáty; a nemá teda ani skutočnú zvrchovanosť. Tento záver je však nesprávny. Právo totiž zostáva právom bez ohľadu na to, či sa dá uplatniť, alebo nie. Bolo by smutné, keby existencia práva mohla závisieť od toho, či niekto môže násilím dosiahnuť uznanie tohto práva. Veď existujú maličké štáty, ako napríklad Monako, veľké 0,3 štvorcových míľ s 3 000 obyvateľmi, ktoré sú napriek svojej nepatrnej moci uznané za nezávislé. Uvedená námietka spočíva na tom, že pápež by mal mať dostatočne veľké územie, aby jeho zvrchovanosť bola skutočná.

Ďalej sa namieta, že zvrchovanosť pápeža dostatočne zaručuje taliansky zákon o zárukách. Na to možno odpovedať: „Je to slabá záruka, keď pápež má len niekoľko štvorcových stôp pôdy a je ako zajatec, pretože ani v meste nie je osobou so zaistenou bezpečnosťou. (Spomeňme si na potupenie mŕtvoly Pia IX.) Skutočná záruka zvrchovanosti je možná len vtedy, keď bude pápež panovníkom vo vlastnom štáte.“

Rôzne národy a krajiny majú záujem na tom, aby pápež bol nezávislý na svetskej moci.

Ak by totiž podliehal nejakému panovníkovi, ľahko by sa stal nástrojom v jeho rukách a mohol by potom rozhodovať o mnohých veciach v neprospech iných krajín a národov. (To vedel najmä cisár Napoleon, a preto sa snažil dostať pod svoju moc pápeža Pia VIII.). Preto by panovníci rôznych krajín konali sami proti sebe, keby dovolili, aby pápež závisel od svetského panovníka.

Preto svetskí panovníci vo vlastnom záujme už dávno zabezpečili nezávislosť pápeža tým, že mu dali cirkevný štát.

Pápeži získali cirkevný štát takto: Už v prvých storočiach získali pápeži do daru veľké majetky. Od čias Konštantína Veľkého cisári a cisárski miestodržiteľia už nesídlili v Ríme, takže pápeži získali akúsi najvyššiu moc nad Rímom a stredným Talianskom. Franský kráľ Pippin daroval pápežovi dobyté územie Ríma a niekoľko miest na východnom pobreží Talianska. Jeho syn, cisár Karol Veľký, tento otcov dar potvrdil (774) Pápeži stratili svoj cirkevný štát 17 krát, ale vždy ho dostali späť. Tak ho v roku 1809 ukoristil cisár Napoleon, ale Viedenským kongresom (1815) ho pápež získal späť. V roku 1859 rozhodnutím talianskej vlády prišiel pápež o všetok svoj majetok mimo samotného Ríma a v roku 1870 aj o Rím a zostal mu len Vatikánsky palác.

Cirkevný štát veľmi prospieval Cirkvi; zabezpečoval jej predovšetkým nezávislosť, dodával jej autoritu voči svetským panovníkom a poskytoval jej peniaze potrebné na riadenie cirkvi; zabezpečoval tiež slobodu voľby pápeža. Preto sa na katolíckych kongresoch vždy s veľkým dôrazom žiadalo, aby sa pápežovi vrátil cirkevný štát, alebo aby sa mu ponechalo určité územie, úplne nezávislé.

Odnatie cirkevného štátu, je nespravodlivosť, ktorú nikto nikdy nemôže schvalovať. Aj na pápeža sa musí vždy hľadieť ako na spravodlivého, ak sa nemajú otriasť všetky zákony na svete. Je pozoruhodné, že od zajatia pápeža sa šíri socializmus, ktorý sa dožaduje zaberania majetku a ohrozuje aj korunované hlavy.

2. Pápež nie je závislý ani na žiadnej duchovnej moci, pretože on sám má plnosť všetkej duchovnej moci.

Ak sa nižšia duchovná moc odchýli od svojej pravej cesty, posudzujú ju jej nadriadení; najvyššiu duchovnú moc však nemôže posudzovať nikto iný, iba sám Boh. (Bonif. VIII. 1302) Pápež nemá nad sebou na zemi žiadneho sudcu. Preto ani všeobecný koncil, t. j. zhromaždenie všetkých biskupov celého sveta, nestojí nad pápežom. (Eug. IV. 4. sept. 1439; Vat. konc. 4. 3.) Kto sa teda odvolá na všeobecný koncil proti rozsudku pápeža, je už tým vylúčený z Cirkvi. (Pius IX. 12. okt. 1869)

3. Pápež dáva najavo svoju zvrchovanosť tým, že má vlastný dvor.

Na pápežskom dvore platia podobné opatrenia a zvyklosti ako na dvoroch svetských panovníkov. Pápež, podobne ako panovníci, má dvornú stráž, ktorú tvorí asi 600 vojakov, najmä švajčiarska garda (asi 100 mužov, ktorí teraz pochádzajú najmä z krajiny Luzern vo Švajčiarsku, sú oblečení do starodávneho vojenského odevu a vykonávajú službu pri dverách paláca); pri slávnostných príležitostiach má šľachtickú gardu a sprievodnú gardu (asi 50 mužov, z radov rímskych šľachticov, ktorí sprevádzajú pápeža, majú prístup do pápežských izieb a často sú vysielaní do sveta, napr. aby oznámili biskupom ich vymenovanie za kardinálov) a napokon má vernú šľachtickú stráž (asi 50 mužov, ktorí pochádzajú zo šľachtických a vznešených rodín a majú povinnosť predovšetkým chrániť život pápeža) Pápež ako zvrchovaný pán dáva raziť mince, udeľuje vyznamenania, má bielo-zlatú zástavu (tieto farby má práve z úcty k Petrovým slovám: „Zlato a striebro nemám“) (Sk 3, 6), má vyslancov (legátov, apoštolských nuncií) pri rôznych vláдах atď. Kto sa nad tým pozastavuje a hovorí, že Kristus toto všetko nemal, nech vezme na vedomie, že pápež predstavuje Krista teraz už slávne vyvýšeného v nebi, nie Krista prenasledovaného a zneucteného na kríži. Veď pápež vo svojom postavení musí často jednať s panovníkmi a ich vyslancami a tu sa nemôže neprispôbiť ich zvyklostiam, ak si chce zachovať potrebnú vážnosť pre seba a pre svoj úrad; tak ako aj my pri pozdravoch, návštevách, pozvaniach na návštevu atď. dodržiavame pravidlá slušnosti, ktoré sú zvyčajné u vzdelaných národov, ak nechceme stratiť úctu ľuď, a tak to robí aj on.

3. O BISKUPOCH, KŇAZOCH, KATOLÍCKYCH KREŠŤANOK

3.1. Biskupi sú nástupcami svätých apoštolov.

Biskupi sú nástupcami svätých apoštolov. (Vat. konc.) Biskupi svojím vysvätením na biskupov sú v jednote s apoštolmi tak, ako je posledný článok reťaze spojený s prvým.

Biskupi sa od apoštolov líšia len tým, že biskupi majú právomoc len na určitom obmedzenom území, ale apoštoli vykonávali svoju činnosť na celom svete; ďalej každý apoštol bol sám o sebe neomylný v učiteľskom úrade, ale biskup nie. Apoštoli totiž mali mimoriadne poslanie. Preto mali aj mimoriadnu moc a mimoriadne dary, ako napríklad dar zázrakov, jazykov, neomylnosť.

Biskupi majú túto moc: spravujú určitú časť katolíckej Cirkvi, ktorú im prideliť pápež, a spolu s pápežom sa podieľajú na riadení celej Cirkvi.

Už v apoštolských časoch boli biskupom pridelené určité územia, ako napríklad Títovi ostrov Kréta, čo vyplýva to z listu sv. Pavla (Tít 1, 5) Časť Cirkvi pridelená katolíckym biskupom sa nazýva **diecéza** alebo **biskupstvo** a býva obyčajne veľmi veľká; mnohé diecézy majú viac ako milión duší. Najväčšími diecézami na svete sú Paríž s vyše 3 mil. duší, Vroclav s 2,5 mil. duší, Kolín nad Rýnom a potom diecézy Bahia a Rio de Janeiro v Brazílii majú vyše 3 mil. duší. Správnu a učiteľskú moc vykonáva biskup taktó: prijíma a vychováva čakatel'ov kňazstva, zriaďuje a prepožičiava cirkevné úrady, schvaľuje náboženské knihy, ustanovuje pôsty atď. Kňazské úkony biskupa sú tieto: vysluhuje sviatosť birmovania a posvätenia kňazstva, zadržuje si k rozhrešeniu isté hriechy, svätí kostoly, oltáre, kalichy, sv. oleje a i.

Ako správcovia celej Cirkvi môžu biskupi, zhromaždení s pápežom na všeobecných snemoch, rozhodovať a vydávať príkazy; tu majú rozhodujúci hlas.

Biskupi teda nie sú len pomocníkmi pápeža, ale sú samostatnými správcami Cirkvi.

Biskupi majú moc riadiť a spravovať Cirkev. Sú skutočnými **pastiermi** im zvereného stáda. (Vat. konc. 4, 3.) Biskupi sú ustanovení Duchom Svätým, aby spravovali Cirkev. (Sk 20, 28) Ako syn kniežat'a kvôli svojmu rodu alebo pôvodu má nárok niekedy neskôr spravovať kniežactvo, tak aj biskup vysvätením získava nárok na moc spravovať Cirkev, ktorú na neho prenáša pápež. Biskupi sú teda akoby prirodzenými kniežatami cirkevnej ríše. (Bellar.) Preto sa právom nazývajú „**kniežatá Cirkvi**.“ Keďže biskupi majú riadnu alebo bezprostrednú moc spravovať Cirkev (podľa jurisdikciou), preto sa biskup nazýva ordinár a jeho úrad „**ordinariát**.“

Tí kňazi, ktorí stoja biskupovi po jeho boku ako radcovia, sa dohromady nazývajú **kapitulou**; jednotliví členovia sa nazývajú kanonici. Pri uprázdnení biskupskej stolice sa jeden z nich stane kapitulským vikárom a ako taký spravuje diecézu až do obsadenia biskupskej stolice. Kapitula spravidla volí biskupa, okrem toho ho menuje aj panovník, pápež alebo arcibiskup. Mnohí biskupi majú pomocníkov buď pri správe Cirkvi (generálny vikár alebo aj koadjutor), alebo pri výkone posväcujúcej moci (svätiaci biskup)

Biskup má tieto čestné práva: nosí biskupskú čiapku (infulu alebo mitru), ktorá je znakom jeho vodcovskej dôstojnosti; pastiersku palicu, ktorá je na vrchu zahnutá a je znakom jeho riadiacej moci obmedzenej na diecézu;

prsteň, ktorý je znakom jeho zasnúbenia s diecézou; náprsný kríž. Kňazi a veriaci mu bozkávajú ruky a oslovujú ho: „Vaša biskupská milosť“ alebo : „Najdôstojnejší pán biskup.“ Pápež ho nazýva svojim „dôstojným bratom“, pretože v dôsledku vysviacky na biskupa dosiahol takú hodnosť ako pápež.

Napriek tomu sú biskupi podriadení pápežovi a sú viazaní poslušnosťou voči nemu.

Pápež deleguje na biskupov riadiacu právomoc. Pápež je ako koreň, ktorý dáva konárom šťavu. Žiadny biskup nesmie vykonávať svoj úrad, ak ho pápež nevymenuje a nepotvrdí. Okrem toho musí z času na čas (v Taliansku každé dva roky, v Rakúsko-Uhorsku, Švajčiarsku a Nemecku každý štvrtý rok a v Amerike každých desať rokov) osobne podať pápežovi správu o stave svojej diecézy. Proti biskupovmu rozhodnutiu sa je možné odvolať k pápežovi.

Biskupi, ktorí sú nadriadení iným biskupom, sa nazývajú arcibiskupi alebo metropolití.

Arcibiskupi majú vyššiu hodnosť ako biskupi; niekedy smú nosiť pálium (tenký biely pás z ovčej vlny okolo krku, asi ako štóla, ktorý pripomína pokoru a miernosť) a zvyčajne majú aj určité štátne výsady.

Nad arcibiskupom stojí primas, t. j. prvý biskup určitého národa; napr. Ostrihomský arcibiskup je prímasom Uhorska. Nad ním stojí patriarcha často nazývaný aj exarcha, ktorý bol predtým metropolitom. Patriarchami boli napríklad biskup Antiochie, Alexandrie, Ríma, pretože ich sídla založil svätý Peter. Dnes sú však tituly „primas“ a „patriarcha“ len tituly označujúce vyššiu hodnosť a nemajú božský pôvod.

3.2. Kňazi sú pomocníkmi biskupov.

Kňazi dostávajú od biskupa vysvätením na kňazstvo kňazské bytie, ako deti dostávajú od rodičov telesné bytie. Preto sú kňazi duchovnými synmi biskupa. Synovia však nikdy nemajú samostatné právo v otcovom dome, ale musia sa podriaďovať jeho príkazom a robiť to, čo im otec nariadi. Tak je to aj s kňazmi; kňazi nemajú v Cirkvi riadiacu moc (preto nemajú rozhodujúci hlas na konciloch, ale nanajvýš len poradný, ak sú na koncil pozvaní a požiadaní o radu; nemôžu ani nikoho vylúčiť z Cirkvi); sú len spolupracovníkmi alebo pomocníkmi biskupa, ktorí musia poslúchať jeho príkazy.

Kňazi majú len časť biskupskej moci a svoj úrad môžu vykonávať len so splnomocnením biskupa.

Táto plná moc sa nazýva cirkevné poslanie (= missio canonica).

Úradný odev kňaza sa nazýva klerika alebo talár. Je to čierny odev siahajúci po členky. Jeho čierna farba pripomína kňazovi smrť; je uzavretý, lebo srdce kňaza má byť celkom uzatvorené pred všetkými hriechnymi radosťami tohto sveta. Kňaz nosí okolo krku nákrčník, ktorý sa nazýva kolárik.

Kňazi, ktorým biskup natrvalo zveril správu určitého obvodu, sa nazývajú farári.

Obvod sa nazýva farnosť. Slovo „farár“ pochádza z gréckeho ephorao = spravujem. (Podobne aj egyptské slovo „Farao“). V gréckej cirkvi sa farár nazýva „pop“ (gr. epopes = dozorca). Keď biskup udeľuje farnosť, je zvyčajne viazaný návrhom patróna, t. j. osoby alebo spoločnosti, ktorá mala kedysi veľké zásluhy o farský kostol a stále sa oň stará.

Farár je zástupcom biskupa vo farnosti. Bez jeho (alebo biskupovho) súhlasu nesmie nikto vo farnosti vykonávať duchovnú službu; len farár má právo vo svojej farnosti kázať, udeľovať krst a posledné pomazanie svojim farníkom, sobášiť ich a pochovávať tých, ktorí zomreli v jeho farnosti.

V prvých storočiach kresťanstva neexistovali farári, pretože väčšinu duchovných úkonov vykonávali samotní biskupi a neskôr vysielali kňazov, ktorí boli zamestnaní pri biskupských kostoloch, alebo boli posielaní do vzdialenejších miest, aby slávil Bohoslužbu a udeľovali sviatosti.

Farár, ktorý je nad kňazmi väčšieho obvodu, sa nazýva dekan.

Dekan dozerá na farárov v mene biskupa (tzv. cirkevná vizitácia) a sprostredkováva jednanie medzi biskupom a kňazmi daného obvodu.

Farári väčších obcí majú pomocných kňazov.

Pomocní kňazi sa nazývajú kapláni, kooperátori alebo vikári a vymenúva ich biskup. Ak je farnosť neobsadená, pomocný kňaz je zvyčajne vymenovaný za správcu (administrátora) farnosti.

3.3. Katolícky kresťan je ten, kto bol pokrstený a aj navonok sa prejavuje ako člen katolíckej Cirkvi.

Spolok považuje za svojho člena len toho, kto bol do nej prijatý. Tak aj údom Cirkvi je len ten, kto bol do nej **prijatý**. Prijatie do Cirkvi sa uskutočňuje **krstom**. Krst je brána, ktorou sa vstupuje do Cirkvi; je ako dvere v Noemovej arche. Preto aj Písmo sv. považuje za údy Cirkvi tých 3000 ľudí, ktorí sa v deň zoslania Ducha Sv. dali pokrstiť, lebo prijali krst. (Sk 2, 41) Okrem toho sa však musíme prejavovať ako údy Cirkvi. Kto sa od Cirkvi odlúči, napríklad herézou, prestáva byť členom Cirkvi, hoci ho Boh nezbavil záväzku, ktorý na seba vzal pri krste. Taký človek je ako vojak, ktorý zradil svojho pána a prebehol do nepriateľského tábora. Do katolíckej Cirkvi teda nepatria pohania, Židia, heretici a schizmatici (sv. Florián), ale patria do nej **pokrstené deti inovercov**. Keďže krst je majetkom pravej Cirkvi, preto aj úžitok, ktorý tento majetok prináša, môže patriť len tejto Cirkvi. (sv. Aug.) Pokrstené deti inovercov

vystupujú z pravej Cirkvi, keď po dosiahnutí používania rozumu sa priznajú k bludu, napr. keď prijmú večeru Pána v kostole inovercov.

Slovo „kresťan“ znamená: Kristov učeník.

Čo sa týka názvu kresťan, treba si všimnúť nasledovné: katolícki kresťania sa predtým nazývali „Nazaretčania“, pretože Nazaret bol Kristovou vlasťou; alebo sa tiež nazývali „Galilejci“ (= cudzinci), pretože Kristus podľa názoru Židov pochádzal z krajiny Galilea. Názov „kresťan“ sa prvýkrát vyskytol vo veľkej kresťanskej obci v Antiochii, kde bol biskupom svätý Peter a potom svätý Ignác. (Sk 11, 26)

Právom sa nazývame kresťania (= pomazaní), lebo sme boli podobne ako Kristus vnútorne pomazaní Duchom Svätým, a pri krste sme boli pomazaní aj viditeľne. Okrem toho sa máme pripodobniť Kristovi. (Rim 8, 29) Naše meno nie je od ľudí, ale od Boha. (sv. Greg. Naz.) Nemáme meno od pozemského vládca, ani od anjela, ani od archanjela, ani od serafína, ale od Kráľa všetkých ľudí. (sv. Chryz.) Kristus často nazýva kresťanov „**ovcami**“, pretože ich spravujú duchovní pastieri. Keďže ovca je trpezlivá a štedrá (keďže nám dáva svoju vlnu), Kristus nám tým chcel dať najavo, že kresťania majú byť predovšetkým mierni a štedrý. Kristus prirovnáva kresťanov aj k **rybám**; lebo apoštolov nazýva „rybármi ľudí“ (Mt 4, 19) a nebeské kráľovstvo prirovnáva k sieti hodenej do mora. (Mt 13, 47) Pri zázračnom rybolove malo množstvo rýb znamenať aj veľké množstvo kresťanov. (Lk 5, 2) Preto sa v katakombách na náhrobných kameňoch kresťanov zobrazujú ryby ako znamenie, že tam odpočívajú kresťania. Lebo ako sa ryba rodí vo vode, tak sa duša kresťana obnovuje v krstnej vode. (Tert.) A ryba, ktorá je chladnokrvná a nemá, ktorá sa ukrýva v hĺbinách mora a pláva proti prúdu, predstavuje cnosti, ktorými má kresťan vynikať: miernosť, pokoru a sebaovládanie.

Ale pravý kresťan katolík je len ten, kto je pokrstený a patrí do Cirkvi; ten kto sa úprimne usiluje dosiahnuť večnú blaženosť; kto teda verí v pravdy Cirkvi, zachováva Božie a cirkevné prikázania, prijíma sviatosti a modlí sa k Bohu tak, ako to prikázal Kristus.

Pravým kresťanom teda nie je ten, kto ani **nepozná** pravdy svojej viery. Takýto človek je ako človek, ktorý sa vydáva za maliara, lekára a podobne, ale nerozumie ani maľovaniu, liečeniu.

Takisto nie je pravým kresťanom ten, kto **nežije** tak, ako učil Kristus. (sv. Just.) Kristus povedal Židom: „Keď ste synovia Abrahámovi, robte skutky Abrahámove²⁴.“ (Jn 8, 39) Takto sa môže povedať aj kresťanom: „Ak chcete byť kresťanmi, robte skutky Kristove. Hriechom životom strácame meno kresťana. (Salv.) Ak chceš byť kresťanom, musíš žiť ako Kristus. (sv. Greg. Naz.) Pravý kresťan je ten, kto je ku každému mierny, láskavý a milosrdný a kto svoj chlieb rozdáva chudobným. (sv. Aug.) Sám Kristus povedal, že jeho učeníci sa poznajú podľa lásky k blížnemu. (Jn 30, 35) Láska k blížnemu je teda uniformou kresťana.“

Kresťan, ktorý neprijíma sväté sviatosti a nemodlí sa, je ako vojak bez zbrane, remeselník, ktorý nevykonáva svoje remeslo.

V našich časoch je však, žiaľ, veľa kresťanov, ktorí si toto meno nezaslúžia; nazývajú sa kresťanmi, pretože sú pokrstení a majú krstný list, ale žijú ako pohanovia. Môžeme ich nazvať kresťanskými pohanmi. Zo 600.000 Židov, ktorí prešli cez Červené more, prišiel do zaslúbenej zeme len Jozue a Kaleb sa dostali. Nech je to pre nás výstrahou. (1 Kor 10, 6) Môžeme byť síce pokrstení, ale tým nie sme ešte spasení. Akú zodpovednosť budú mať kresťania, ktorí vedú zlý život? Od lepšie obrábaného poľa možno očakávať väčšiu úrodu; práve tak od kresťana viac dobrých skutkov ako od pohana, lebo kresťan dostáva veľké milosti. (Ludov. Gran.)

Každý katolícky kresťan má práva a povinnosti. Predovšetkým má právo na cirkevné prostriedky milosti; je tiež povinný poslúchať svojich cirkevných predstavených v duchovných záležitostiach a starať sa o ich živobytie, ako aj o nevyhnutné potreby na bohoslužbu.

Katolíckemu kresťanovi sa teda musí hlásať Božie slovo, udeľovať mu potrebné sviatosti, môže sa zúčastňovať sa na bohoslužbách, mať právo na kresťanský pohreb atď.

K povinnostiam katolíka patrí aj platenie príspevkov. Povinný príspevok pápežovi sa nazýva „Halier sv. Petra.“ Katolíci sú povinní prispievať na výživu duchovných a na údržbu cirkevných budov buď dobrovoľnými príspevkami, alebo cirkevnou prirážkou.

Cirkev má právo vylúčiť škodlivých členov z Cirkvi.

Cirkev nikoho nenúti, aby sa stal údom Cirkvi; kto sa však dobrovoľne stane alebo zostane údom Cirkvi, musí sa podriaďovať jej zákonom. Kto sa nechce podriaďovať zákonom Cirkvi, môže byť za určitých okolností z Cirkvi **vylúčený**. Vylúčený (vyobcovaný) stráca právo na duchovné dobrodenia Cirkvi: na účasť na bohoslužbách, na prijímanie sviatostí, na cirkevný pohreb; nemá podiel na modlitbách a cirkevných požehnaníach atď. Vylúčený môže byť niekto automaticky na základe určitých cirkevných deliktov (zločinov), napr. odpadnutím od viery, vstupom k slobodomurárom, súbomom atď. (Pius IX., 12. 10. 1869) Niekedy cirkevná vrchnosť niekoho vylúči až po predchádzajúcom napomenutí, predvolaní a vyšetrovaní; tak pápež Pius IX. exkomunikoval starokatolíckych biskupov Reinkensa († 1896) a Herzoga; mníchovský biskup exkomunikoval prepošta Dollingera (1871) Už svätý Ambróz, milánsky biskup, zabránil vstúpiť do kostola rímskemu cisárovi Teodóziovi, ktorý v Tesálii nechal pod

²⁴ V novom preklade Písma sv. je: „Keby ste boli Abrahámovými deťmi, robili by ste skutky Abrahámove.“

zámenkou verejných hier vylákať do cirkusu 7.000 nevinných ľudí a vojaci ich tam povraždili (r. 390) Keď potom cisár poukazoval na príklad Dávida, Ambróz povedal: „Ak si nasledoval Dávida v hriechu, nasleduj ho aj v pokání.“ Keď cisár vykonal prísne pokánie, prijal ho opäť do Cirkvi. Vieme, že aj svätý Pavol vylúčil hriešneho Korint'ana z Cirkvi. (1 Kor 5, 5) Uvedomme si, že aj štát posielala mnohých ľudí do vyhnanstva za ťažké zločiny, že aj školy vylučujú nenapraviteľných žiakov atď.

4. O VZNIKU A ROZŠÍRENÍ CIRKVI

Kristus prirovnal Cirkev k horčičnému zrnku. To je síce najmenšie zo všetkých semien, ale keď vyrastie, stane sa stromom a prebývajú na ňom nebeské vtáky. (Mt 13, 31) Kristus prirovnáva cirkev ku kríku, lebo Cirkev napriek všetkej svojej veľkosti zostáva v stave pokory.

4.1. Základy Cirkvi položil Kristus, keď počas svojho učiteľ'ského pôsobenia zhromaždil okolo seba mnoho učeníkov, z ktorých si vybral dvanásť apoštolov za predstavených a jedného z nich za najvyššiu hlavu Cirkvi.

Kristus, dvanásť apoštolov, 72 učeníkov a ďalší muži a ženy, ktorí s Kristom tak často komunikovali, vytvorili spolu malú obec.

4.2. Život Cirkvi sa začal až na sviatok Turíc, keď bolo pokrstených 3000 ľudí.

Turíce sú teda narodeninami Cirkvi. Po zázraku pri chrámovej bráne sa dalo pokrstiť ďalších 5.000 ľudí.

4.3. Krátko po zoslaní Ducha Svätého apoštolí na Kristov príkaz hlásali evanjelium po celom svete (Mk 15, 16) a na mnohých miestach zakladali kresťanské obce.

Spomedzi všetkých apoštolov svojou činnosťou vynikal Pavol, ktorý sa v roku 34 zázračne obrátil (1 Kor 15, 8); prešiel Malú Áziu, takmer celú južnú Európu a mnohé ostrovy v Stredozemnom mori. Po ňom najviac svätý Peter, ktorý bol v roku 42 zázračne vyslobodený anjelom z jeruzalemského väzenia a potom sa usadil v Ríme, kde 29. júna 67 zomrel mučeníckou smrťou podobne ako svätý Pavol. Svätý Ján, Pánov miláčik, spravoval z Efezu (kde žila aj Kristova matka) kresťanské obce v Malej Ázii. Jeho brat Jakub starší (ktorého telo odpočíva v Compostele v Španielsku) prišiel až do Španielska a potom bol v r. 42 v Jeruzaleme sťatý. Jakub mladší spravoval cirkev v Jeruzaleme a tu bol v r. 62 zvrhnutý z chrámu. Ondrej kázal v krajinách dolného Podunajska a bol ukrižovaný v Patrase. Svätí Tomáš a Bartolomej sa vydali do krajín pri Eufrate a Tigride a do Indie. Šimon učil v Egypte a severnej Afrike atď. „Ó vy muži milosrdenstva, akú vďaka vám dlhujem za milosť viery, za ktorú som povinný ďakovať vášmu potu a krvi; aké utrpenia a muky ste kvôli nás vytrpeli!“ (sv. Chryz.)

Sv. apoštolí zakladali kresťanské obce nasledujúcim spôsobom: potom ako na jednotlivých miestach obrátili a pokrstili viac ľudí, vybrali si pomocníkov a odovzdali im buď menší, alebo väčší podiel svojej moci; ak však opustili dané miesto, určili jedného za svojho nástupcu a tomu odovzdali všetku svoju moc. (Sk 14, 22)

Pomocníci apoštolov, ktorí mali len menší podiel moci, sa nazývali diakonmi; tí, ktorí mali väčší podiel, sa nazývali staršími alebo kňazmi; zástupcovia apoštolov sa nazývali biskupmi.

Kristus dal apoštolom moc voliť si nástupcov a dal im tú istú moc, ktorú on dostal od Otca. (Jn 20, 21) Kristus chcel, aby si apoštolí volili nástupcov; lebo chcel, aby apoštolí kázali až do skončenia sveta. (Mt 28, 20)

Medzi všetkými kresťanskými obcami na svete mala najdôležitejšie miesto kresťanská obec v Ríme, pretože ju riadil svätý Peter, najvyššia hlava apoštolov, a pretože na nástupcov sv. Petra v Ríme prešla všetka jeho moc a jeho postavenie.

Sv. Ignác antiochijský biskup († 107) prosil v jednom liste rímskych kresťanov, aby ho neoslobodzovali a kresťanskú obec v Ríme nazval „predstavenou spoločnosťou veriacich“, t. j. predstavenou kresťanov. Svätý Irenej, lyonský biskup († 202), hovorí: „S rímskou cirkvou musia súhlasiť všetci veriaci celého sveta kvôli jej jedinečnej prednosti.“

Všetky kresťanské obce, ktoré časom vznikli, mali rovnakú vieru, rovnaké prostriedky milosti a rovnakú najvyššiu hlavu. Preto spolu tvoria jednu veľkú kresťanskú obec, katolícku Cirkev.

4.4. Keď potom vypuklo veľké prenasledovanie kresťanov, Cirkev sa ešte rýchlejšie rozširovala po celom svete.

V prvých troch storočiach bolo 10 veľkých prenasledovaní kresťanov rímskymi cisármi. Najhoršie bolo za cisára Nera (54-68) a cisára Diokleciána (284-305); tento vrah dal usmrtiť 2 milióny kresťanov, takže za 10 rokov bolo každý mesiac umučených asi 17.000 kresťanov. Kresťania boli mučení rôznymi spôsobmi: boli križovaní (ako Peter), stínaní (ako Pavol), kameňovaní (ako Štefan), hádzaní levom (ako Ignác antiochijský), kladení na rozpálené železo (ako Vavrinec), hádzaní do vody (ako Florián), sťahovaní z kože (ako Bartolomej), zhadzovaní zo skál alebo hôr (ako

apoštol Jakub z Jeruzalema), upal'ovaní na hranici (ako Polykarp zo Smyrny), zakopávaní do zeme (ako sv. Chryzant) atď. Kresťania sa nebáli smrti; ponáhľali sa na smrť ako včely na medový plást. (sv. Chryzostom)

To, čím chceli nepriatelia kresťanov zničiť, práve prispievalo k **narastaniu ich počtu**. (sv. Chryzostom) Najmä obhajobné reči kresťanov pred súdmi boli silnými kázňami, ktoré zvyčajne udivovali a obracali mnohých poslucháčov. Radosť, s ktorou kresťania išli na smrť, nadľudská trpezlivosť a láska k nepriateľom boli tiež príčinou obrátenia mnohých pohanov. Okrem toho sa pri mučení kresťanov stalo mnoho zázrakov. (Napríklad na svätého Polykarpa nemal žiaden vplyv oheň a na svätého Jána vriaci olej.) Mučeníci boli teda ako horčičné zrnko, ktoré tlie v zemi, ale potom vyklíči a prinesie hojné ovocie. (sv. Rup.) Hoci vietor odvíal nejedno semeno, predsa je užitočný, lebo potom z každého jedného vyrastie do 50 iných. (sv. Gregor Veľký) Krv mučeníkov bola semenom nových kresťanov. (Tert.)

Práve za prenasledovania kresťanov rozkvitla najkrajšia Cirkev. Kresťania vtedy viedli príkladný život; z tohto obdobia pochádza aj najväčší počet svätých. Kresťania aj pri ohrození života vyhľadávali podzemné miesta, katakomby, kde sa konali bohoslužby. Skôr ako sa človek mohol stať kresťanom, musel absolvovať dva roky vyučovania náboženstva, katechumenát.

Keď cisár Konštantín Veľký dovolil svojim poddaným slobodne prijať Kristovu vieru (313) a keď vyhlásil kresťanské náboženstvo za štátne náboženstvo (324), Cirkev navonok prekvitala, ale kresťania sa stali vlažnými.

Konštantína k tomu podnietilo videnie ohnivého kríža na nebi (312), ako aj jeho zbožná matka, svätá Helena.

Konštantín nariadil kresťanské svätenie nedeľ a sviatkov, odovzdal modloslužobné chrámy biskupom, zakázal zápasy gladiátorov a postavil mnoho kostolov (len v Palaestine ich bolo 30) Pri zázračnom rybolove (Lk 5) sa roztrhla sieť a dve malé loďky naplnené rybami sa takmer potopili. Tým bolo predobrazené, že časom keď Cirkev získa mnoho svojich údov, bude heretikmi rozdelená a že kresťania sa pohrúžia do svetských vecí. Za čias Konštantína vznikol v r. 318 blud Ária, ktorý mal veľa prívržencov. Od Konštantínových čias postupne prestával katechumenát a bolo ľahšie sa stať údom Cirkvi. Svätý Augustín oprávnene hovorí: „Ak Cirkev netrápia vonkajší nepriatelia, v jej vlastnom lone opäť povstávajú mnohí, ktorí svojím zlým životom trhajú srdcia dobrých veriacich.“

4.5. V stredoveku vstúpili do Cirkvi takmer všetky pohanské národy Európy.

V Hornom a Dolnom **Rakúsku** hlásal Kristovu vieru okolo roku 450 svätý Severín, mních, ktorý prišiel z Východu a viedol prísny kajúci život; 30 rokov pôsobil v podunajských krajoch († 482) Ďalej sv. Valentín, biskup z Belgicka, ktorý pôsobil najmä v Pasove a v Tirolsku († 470 v Merane); svätý Rupert, biskup z Wormsu, kázal v Salzburgu (asi v r. 580) Okolo roku 600 poslal pápež svätý Gregor Veľký 41 misionárov k obyvateľom Anglicka, medzi nimi aj svätého Augustína, benediktína, neskoršieho biskupa v Canterbury. Za 80 rokov bolo **Anglicko** pokresťančené a malo 26 biskupov. **Nemecké** národy obrátil svätý Bonifác, neskorší mohučský arcibiskup, ktorý im 40 rokov hlásal evanjelium († 755) Preto sa nazýva „apoštol Nemecka.“ **Slovanom**, najmä obyvateľom Moravy a Čiech, hlásali vieru grécki mnísi Cyril a Metod († 885), a to s veľkými výsledkami. **Maďari** sa obrátili zásluhou kráľa svätého Štefana († 1038) Pravica tohto kráľa je dodnes neporušená, čo Boh urobil ako odmenu za to, že Štefan vykonal toľko dobrých skutkov. Tento panovník dostal od pápeža titul „apoštolský kráľ.“ V Dánsku, Švédsku, Nórsku a na Islande bolo kresťanstvo zavedené až v roku 1000. Podobne aj v Rusku a Poľsku.

V stredoveku bola Cirkev kruto sužovaná islamom.

Islamom sa nazýva **Mohamedovo** učenie. Mohamed pochádzal z Mekky v Arábii, bol duševne chorý, tvrdil, že je prorokom jediného pravého Boha, sľuboval zmyselné rozkoše po smrti, trpel mnohoženstvo, nariadil púť do Mekky k čiernemu kameňu, učil fatalizmus, t. j. nezmeniteľný osud, žiadal, aby sa jeho viera šírila ohňom a mečom, a napokon ho v roku 632 otrávil jedna Židovka. Jeho učenie je zapísané v Koráne. Mohamedáni svätia piatok a modlia sa päťkrát denne tvárou k Mekke. Pri návšteve svojich chrámov (nazývaných mešity) si vyzúvajú topánky a do chrámu vstupujú bosí, čím dávajú najavo čistotu srdca, s akou sa treba modliť k Bohu. Vo vojne sú mohamedáni fanatickí a krutí k zajatcom; vyplýva to z učenia o nezvratnom osude a z toho, že nepriateľa treba zničiť ohňom a mečom. Mohamedovi nástupcovia, kalifovia (t. j. námestníci), podnikali vojnové výpravy a všade ničili kresťanskú vzdelanosť. Podmanili si veľkú časť Ázie severnej Afriky, Španielsko a ostrovy v Stredozemnom mori. Ich ďalšiemu postupu do Francúzska zabránil Karol Martell niekoľkými víťazstvami (732-738) Po neúspešnom obliehaní Viedne v roku 1683 ich lúpežné výpravy na západe prestali.

Okrem toho v stredoveku Cirkev stratila mnoho prívržencov v dôsledku cirkevného rozkolu s Grékmi.

Príčiny tohto rozkolu boli nasledovné: už sporom o obrazoborectvo (pred rokom 787) bola vzájomnosť medzi gréckou a západnou cirkvou otrasená. Odvtedy sa cisári v Konštantínopole snažili v náboženských otázkach čo najviac oslobodiť svoju ríšu od Ríma, a preto dosadzovali na patriarchálny stolec v Konštantínopole takých kňazov, ktorí sa im zdali byť vhodným nástrojom na uskutočnenie ich plánov. Tak sa stalo, že ctižiadostivý patriarcha **Focius**, potrestaný Rímom, zvolal koncil východných biskupov a odtrhol sa od Ríma (r. 867) Ako zámienku uviedol učenie o Duchu Svätom. Nechcel uznať, že Duch Svätý vychádza aj zo Syna. Nový cisár opäť zaviedol závislosť na Ríme. Ale o necelých 200 rokov neskôr patriarcha **Michal Cerularius** rozničil ten istý spor (1054). Ním spôsobený cirkevný rozkol, žiaľ, trvá dodnes. Odlúčení Gréci sa nazývajú ortodoxní, t. j. pravoslávni. My ich nazývame východnými alebo nezjednotenými Grékmi, na rozdiel od Grékov, ktorí sa stali opäť katolíkmami. Tí sa nazývajú zjednotenými Grékmi. Grécka cirkev učí inak ako katolícka Cirkev. Učí, že Duch Svätý pochádza iba od Otca; že v očistci nie je oheň, ale iba výčitky

svedomia; že konštantínopolský patriarcha je najvyššou hlavou Cirkvi. Pri svätej omši sa vymieňa kvasený chlieb a pri svätom prijímaní sa hostia podáva na lyžičke plnej vína. Tolerujú len obrazy, nie sochy Krista a svätých. Kňazi (pápeži) sa môžu oženit s pannou, nie s vdovou, a to len raz. Biskupi musia byť slobodní a sú vyberaní z duchovných rehoľníkov. Manželstvá laikov môžu byť rozvedené kvôli cudzoložstvu; nesmú sa oženit viac ako trikrát. Pri krste sa pokrstený ponára trikrát. Birmovať môže každý kňaz. posledné pomazanie môže prijať každý chorý.

Mnohé z týchto doktrín vznikli až v stredoveku.

4.6. V novoveku sa v novo objavených krajinách obrátilo veľa národov.

Moreplavci zo Španielska a Portugalska v tomto období objavili nové krajiny a časti sveta. Následne sa tam vydali misionári, ktorých Cirkev vyslala, aby hlásali evanjelium. Najvýznamnejším z misionárov bol svätý František Xaverský apoštol Indov, ktorý zvončekom zvolával deti v indických mestách, na moluckých ostrovoch a v Japonsku; dostal od Boha dar jazykov a pokrstil dva milióny pohanov († 3. 12. 1552). Po jeho smrti s veľkým úspechom pôsobili v Číne jezuiti, najmä Ricci a Schall, ktorí si svojimi znalosťami astronómie, mechaniky a pod. získali veľkú priazeň mocnárov ríše. V Číne sa kresťanstvo úspešne rozvíjalo po zrušení zákazu kresťanského náboženstva v roku 1745. Výnimočným misionárom je aj svätý Peter Klaver, ktorý pôsobil najmä medzi černochochmi v severnej časti Južnej Ameriky (v Kolumbii) († 1654). K obráteniu Afriky veľmi prispel kardinál Lavigerie z Kartága, ktorý cestou po veľkých európskych mestách dosiahol založenie protiotrokarých spoločností; ďalej na účely obrátenia pohanov založil kongregáciu „Bielych otcov“ (1892) V propagande v Ríme, založenej roku 1662, sa vychovávajú mladí muži všetkých národov za misionárov. V meste Steyl v Holandsku je tiež vynikajúci inštitút na výchovu misionárov.

V pohanských krajinách v súčasnosti pôsobí 15.000 kňazov, 5.000 laických bratov a 50.000 rehoľníčok. Misionári sú najmä z rádov jezuitov, františkánov, kapucínov, benediktínov a lazaristov. Najviac misionárov vyslala Francúzsko a Alsasko. Na ich podporu boli založené „Spoločnosť pre šírenie viery“ a „Spoločnosť detstva Ježišovho.“ Je nevyhnutne potrebné podporovať misionárov; inoverci nás katolíkov v tejto veci zahanbujú.

V novodobej histórii Cirkev stratila mnoho členov cirkevným rozkolom s luteránmi a anglikánmi.

Dr. Martin **Luther**, augustiniánsky mních v Erfurte, neskôr učiteľ na kolégiu vo Wittembergu, mal tajný odpor voči Rímu, pretože v roku 1510 si ho tam málo všímali. Keď pápež Lev X. dal vyhlásiť odpustky na dostavbu chrámu svätého Petra a ohlasovateľ týchto odpustkov menom Tetzel sa blížil k Wittembergu, Luther pribil na dvere zámockého kostola vo Wittembergu 95 viet o odpustkoch, v ktorých poukazoval na zneužívanie odpustkov, ale zároveň sa dal strhnúť k tomu, že v nich popieral cirkevné učenie o odpustkoch (1517) Pretože Luther napriek výzve pápeža neodvolal svoje učenie, bol z Cirkvi exkomunikovaný (1520); potom ho dal aj cisár do ríšskej kliatby, keďže na ríšskom sneme vo Worme (1521) taktiež odmietol odvolať svoje učenie. Saský kurfirst ho však tajne ukryl na Wartburgu. Lutherovo bludárstvo sa rýchlo rozšírilo po Nemecku a malo za následok mnohé náboženské vojny. Keďže luteráni na ríšskom sneme v Spýre v r. 1529 protestovali proti všetkým zmierovacím návrhom, boli nazvaní protestantmi. Augsburský mier zabezpečil protestantom rovnaké práva ako katolíkom (1555) Tridentský koncil (1545-1563) jasne stanovil katolícke učenie proti protestantskému. Luther zomrel v r. 1546. Hlavné Lutherove bludy sú: **1.** Neexistuje najvyšší učiteľský úrad Cirkvi. **2.** Najvyššiu cirkevnú moc má vraj panovník krajiny. **3.** Neexistujú žiadni kňazi, ale všetci sú laici. **4.** Všetko, čomu sa má veriť, je v Písme svätom. **5.** Písmo sv. si každý môže vykladať ako chce. **6.** Viera samotná spasí človeka, dobré skutky sú zbytočné. **7.** Vyplýva to vraj z toho, že človek stratil slobodnú vôľu dedičným hriechom. **8.** Neexistuje žiadna sv. omša, žiadna spoveď, žiaden očistec ani svätí.

Jezuitský rád, ktorý založil svätý Ignác z Loyoly, prinavrátil obyvateľov mnohých krajín na katolícku vieru. Z toho vyplýva neustály odpor protestantov proti tomuto rádu.

Rovnako zhubne ako Luther v Nemecku pôsobili takmer súčasne dvaja heretici **Zwingli** a **Kalvín** vo Švajčiarsku a kráľ **Henrich VIII.** v Anglicku. Ten sa hneval na pápeža, lebo pápež nechcel rozlúčiť Henrichovo platné manželstvo; preto sa vyhlásil za hlavu cirkvi v Anglicku a prenasledoval katolíkov. Bludy anglikánskej cirkvi boli neskôr spísané asi v 40 článkoch; sú dosť podobné luteránskym bludom.

4.7. Dnes ku katolíckej Cirkvi prináleží asi 260 mil.²⁵ ľudí.

Mnohí tento počet odhadujú na 350 miliónov ľudí. Katolíckych kresťanov spravuje **asi 1200 biskupov**; medzi nimi je asi 15 patriarchov, 200 arcibiskupov a 20 prelátov s vlastnými diecézami. Katolíckych kňazov je na celom svete asi 350.000.

Takmer výlučne katolícke krajiny sú: Taliansko, Španielsko, Francúzsko, Rakúsko, Belgicko, Írsko. Vo Švajčiarsku je katolíkov asi polovica, v Nemecku viac ako tretina obyvateľstva (21 mil.); v Rusku je 12 mil. katolíkov. V samotnej Európe je 170 miliónov katolíkov, teda 3/4 obyvateľstva. V Amerike je 80 mil. katolíkov; z nich 12 mil. je v Spojených štátoch (t. j. 1/6 tamojšieho obyvateľstva), zatiaľ čo Mexiko, Stredná a Južná Amerika okrem Brazílie sú takmer výlučne katolícke. Ostrovy, ktoré sem patria, sú buď úplne, alebo väčšinou katolícke. V Ázii je len 10 miliónov, v Afrike 3 milióny, v Austrálii 1 milión katolíkov.

²⁵ Údaj sa vzťahuje na obdobie napísania tohto katechizmu v r. 1903.

5. RÔZNE NÁBOŽENSKÉ VYZNANIA

Okrem katolíckej Cirkvi si zaslúžia zmienku ešte tieto kresťanské náboženské spoločnosti:

5.1. Grécka – východná (pravoslávna)

Je asi 80 mil. východných Grékov, s približne 80 arcibiskupmi a 30 biskupmi. Najvyššou hlavou je patriarcha konštantínopolský. Grécki-východní kresťania (ktorí sa nazývajú ortodoxní = pravoslávni) žijú najmä na Balkánskom polostrove a v Rusku.

Od Gréckej cirkvi sa odtrhla cirkev v **Rusku**, keď sa moskovský patriarcha vyhlásil za samostatného (r. 1587) V roku 1721 cár Peter Veľký zriadil tzv. „svätú synodu“, ktorá sa skladá z biskupov a duchovných hodnostárov a ktorá na príkaz cára riadi ruskú cirkev. Ruská cirkev sa tak stala národnou cirkvou. Ruské kostoly majú veľkú kupolu, ktorú obklopujú štyri menšie kupoly.

Dnešné Grécko sa tiež odtrhlo od konštantínopolského patriarchu, pretože v roku **1833** sa grécki biskupi uzniesli na tom, že neuznávajú inú najvyššiu hlavu ako Ježiša Krista. Takto vzniknutú novú grécku cirkev riadi synoda, ktorú tvorí 5 biskupov.

5.2. Protestantská alebo evanjelická.

Má približne 150 miliónov členov, ktorí sa delia na viac ako 150 siekt. Protestanti (nazývajú sa tak preto, lebo v Lutherových časoch protestovali proti všetkým zmiernym návrhom) obývajú strednú a severnú časť Nemecka, ďalej Holandsko, Dánsko, Anglicko, Švédsko, Nórsko, čiastočne Švajčiarsko, Maďarsko a Spojené štáty americké. Anglickí protestanti sa v mnohých veciach líšia od protestantov iných krajín a nazývajú sa **anglikáni**. Keďže okrem nich existuje ešte asi 10 miliónov iných kresťanských siekt, celkovo je asi 520 miliónov kresťanov.

Z nekresťanských náboženských spoločností si zaslúžia zmienku tieto:

5.3. Židovská alebo izraelitská.

Na celej zemi žije asi 12 mil. Židov; mnohí však hovoria, že ich je oveľa viac. Židia žijú vo veľkom počte najmä v Rakúsku (Poľsku) a v Rusku. Súčasní Židia z náboženského hľadiska už nie sú tí Židia z predkresťanských čias. Svoje náboženské zásady čerpajú z Talmudu, knihy, v ktorej židovskí učitelia viery vykladajú Božie slovo podľa vlastného názoru. Mnohé zásady Talmudu nemožno z hľadiska morálky schvaľovať. Židia síce stále ešte veria v existenciu a Božie zjavenie a v odplatu po smrti. Na druhej strane sa z veľkej časti vzdali nádeje na Vykupiteľa; očakávajú už len vyslobodenie z akéhokoľvek poddanstva. Mnohí Židia sa dodnes držia len mŕtvej litery zákona. Svedčia o tom napríklad ich modlitebné remienky. Obrazne myslené slová Pána: „A bude ti na znamenie na ruke a na pamiatku pred tvojimi očami“ (2 Moj 13, 9) sú príčinou toho, že Židia si píšú určité slová Písma sv. na pergamen a priväzujú si ich modlitebným remienkom na čelo a ľavé rameno. Judaizmus má pre kresťanstvo veľký význam; Židia totiž majú vo svojej moci knihy Starého zákona s prorockými, ktoré sú v nich obsiahnuté, a tak pomáhajú potvrdzovať pravdivosť nášho náboženstva. Už sv. Augustín hovorí: „Židia sú strážcami našich svätých kníh.“ Keby nebolo Židov, mohlo by sa povedať, že sväté knihy boli vymyslené. Božia Prozreteľnosť Židov zachovala a zachová ich až do konca sveta, keď ich privedie ku kresťanstvu.

5.4. Mohamedáni.

Patrí k nej 170 miliónov ľudí, z toho 3,5 miliónov žije na Balkánskom polostrove. Väčšina z nich sa nachádza v záp. Ázii, najmä v Arábii a sev. Afrike. (O ich pôvode a učení viď vyššie.)

5.5. Budhisti.

Majú asi 550 mil. stúpcov žijúcich najmä v Číne a Japonsku. **Budha** (to znamená: osvietený) žil v 6. storočí pred Kristom v Indii a pochádzal z krajiny pri himalájskych horách. Keď uvažoval o biedach ľudstva, naplnil ho odpor k svetu, vo svojich 29. rokoch opustil svoju ženu a dieťa a odišiel do sveta ako žobrák. Po šiestich rokoch neustáleho trýznenia sa mu dostalo osvietenia a odišiel do Indie ako kazateľ. Keďže sa postavil proti indickému kastovníctvu a chcel, aby si všetci ľudia boli rovní, našiel si mnoho nasledovníkov. Zomrel vo svojich 80. rokoch. Jeho život bol neskôr opradený rozprávkami. Jeho učenie sa približne v čase Krista dostalo do Číny a Japonska. Budhizmus sa rozdelil na mnoho siekt. Antagonizmy medzi týmito sektami sú ešte väčšie ako medzi katolíckym a protestantským náboženstvom. Rozdiely medzi budhistami sú podľa vyjadrení katolíckych misionárov také veľké, že je takmer nemožné dostať rovnakú odpoveď na jednu otázku od dvoch učiteľov budhistického náboženstva. Stručný obsah učenia Budhu: **1.** Čo existuje, je predmetom utrpenia. Príčinou tohto utrpenia sú ľudské vášne. Potlačenie vášní človeka od utrpenia oslobodzuje. Preto je vraj nevyhnutné **telo trápiť**. Preto sú v Indii ľudia, nazývaní fakíri, ktorí celý život nezmyselne trápi svoje telo: napríklad celý život udržiavajú nejakú ťažkú polohu tela, ruky držia stále prekrížené na hrudi alebo zdvihnuté nad hlavou, takže nimi napokon nemôžu pohnúť; päste držia zatnuté tak, že im cez dlane prerastajú nechty; celé hodiny stoja na jednej nohe; pripútávajú sa reťazami ku kmeňom stromov atď. **2.** Zakazuje sa vražda, krádež, nečistota, klamstvo a požívanie opojných nápojov. **3.** Prikazuje sa láska k blížnemu aj ku zvieratám a štedrosť. **4. Po smrti sa všetko končí a človek sa rozpadá na nič (!)** Po smrti teda neexistuje žiadna odplata. **5.** Všetky náboženstvá sú rovnako dobré, pretože sú viac alebo menej blízke budhizmu a sú v ňom obsiahnuté (?) **6.** Uctievanie Boha budhisti nepoznajú, pretože podľa nich je existencia Boha pochybná. Ich služba Bohu je len

uctievaním stvorení, t. j. modloslužbou. Ich vonkajšie obrady sú však často veľmi podobné katolíckym obradom, takže katolícki misionári označujú túto bohoslužbu za skutočný výmysel diabla, aby boli pohania odradení od prijatia pravého náboženstva. Mnohé náboženské zvyky sú však zase smiešne, ako napríklad modlitebné mlynčeky. V domoch a na verejných miestach sa totiž nachádzajú valcovité drevené nádoby, v ktorých sú na papieri napísané modlitbové formulky. Ak vietor, voda alebo ľudská sila niekoľkokrát otočia týmto valcom, platí to tak, akoby bola modlitebná formula raz alebo viackrát predesená. Ako vidno, budhizmus obsahuje aj to, čo zdravý rozum a naše náboženstvo môžu schvaľovať, ako napríklad potlačenie vášní, štedrosť a pod.; keďže však pochybuje o existencii Boha a popiera odplatu po smrti (ak odhliadneme od modloslužby), nemôže človeka skutočne uspokojiť, ale privádza ho do zúfalstva. Medzi kresťanmi sú z budhizmu nadšení zvyčajne filozofickí blúznivci.

Príbuzným náboženstvom budhizmu je náboženstvo Brahmov. K nemu sa hlási 150 miliónov ľudí, ktorí žijú najmä v Indii.

Zo všetkých náboženstiev však môže byť len jedno pravé.

Rôzne náboženstvá si navzájom odporujú. Pravda však môže byť len jedna, preto môže byť pravdivé len jedno náboženstvo. Nie je možné si myslieť, že by Boh, ktorý vo svojej добрote bez porušenia zachováva svetlo slnka, nezachoval pravé svetlo pre náš rozum.

Denne pros Boha „za osvietenie tých, čo sedia vo tme a v tieni smrti“ (Lk 1, 79), aby podľa Kristovho prísľubu bol jeden ovčinec a jeden pastier. (Jn 10, 16)

6. O ZNAKOH PRAVEJ CIRKVI

Keď zlý duch videl, že modloslužba zaniká a pohanské chrámy pustnú, vymyslel si novú ľstivú lešť; oklamal ľudí aj pod pláštikom kresťanského mena a vzbudil bludné učenia. (sv. Cyprián.) Takto od založenia Cirkvi vzniklo **viac ako 200 ďalších cirkví**, z ktorých každá učí inak. Keďže však Kristus založil len jednu Cirkev, medzi všetkými týmito cirkvami môže byť len jedna pravá Cirkev. Boh to zariadil tak, že pravda, a teda pravá Cirkev sa musí poznať podľa nejakých znakov.

6.1. Pravá Kristova Cirkev musí mať tieto 4 znaky: musí byť jedna, svätá, všeobecná alebo katolícka a apoštolská.

I. Pravá Cirkev musí byť len jedna, t. j. musí mať na všetkých miestach a vo všetkých časoch rovnaké učenie.

Pravda sa nemôže meniť. Ako sa výraz $2 \times 2 = 4$ naveky nezmení, tak je to aj s náboženským učením, ktoré je pravdivé. Preto Cirkev, ktorá učí pravdu, nesmie meniť svoje učenie v priebehu vekov. Ak ju zmení, nie je to pravá Cirkev. Preto napríklad protestantské náboženstvo nie je pravdivé, lebo hovorí: „Každý si môže vykladať Písmo sv., ako chce.“ Uznáva teda rôzne protichodné názory za správne. Biskup Bossuet správne hovorí: „Protestantizmus, ty sa meníš, preto nie si pravdivý!.“ Na druhej strane katolícka Cirkev má na celom svete a vo všetkých časoch rovnaké učenie. Kto namieta, že Cirkev v priebehu času vyhlásila dogmy (články viery), nech uváži, že tým nebola vyhlásená žiadna nová náuka, ale bolo slávnostne vyhlásené len to, čo Cirkev učila od nepamäti. Ako dieťa nemení svoje údy tým, že rastie, tak ani Cirkev nezmenila svoje učenie tým, že ho jasnejšie vyjadrila. Správne hovorí protestantský spisovateľ (Eugen Robin): „Nič na tomto svete nie je trvalé; ľudská spoločnosť aj ľudské názory sa neustále menia. V tejto premenlivosti sa všetko podobá na vlniace sa more. Na tejto zemi je len jeden človek a jedno mesto, ktoré dáva obraz stálosti a pevnosti. Je to Rím a pápež, ktorý sa ako skala týči nad morskými vlnami.“ Jednota Cirkvi si však vyžaduje aj to, aby mala len **jednu najvyššiu hlavu**. Tá je však len v katolíckej Cirkvi, nie v tých cirkvách, kde je svetský panovník hlavou cirkvi. Kto namieta, že v katolíckej Cirkvi boli vzdoropápeži, nech uváži, že len jeden jediný pápež bol zákonným pápežom, a to ten, ktorý túto hodnosť dosiahol zákonným spôsobom. Podobné je to aj v štáte; aj keby sa trónu zmocnil votrelec, predsa je pánom kráľovstva zákonitý kráľ. Aj napriek všetkým bludárom je Cirkev jednotná. Lebo kto neuznáva učenie Cirkvi, ten už nepatrí k Cirkvi. Tvrdenie, že držať sa starých náuk znamená bránenie pokroku, padá, ak uvážime, že pravda sa nemôže zmeniť.

II. Pravá cirkev musí byť svätá, t. j. musí mať také učenie a zriadenie, ktoré môžu človeka priviesť k najvyššej morálnej dokonalosti, t. j. k svätosti.

Keďže Boh je svätosť sama o sebe, mohol založiť len takú Cirkev, ktorá má **sväté zásady** a zriadenie. Svätosť človeka je aj cieľom pravej Cirkvi. Ku svätosti však Cirkev môže viesť človeka len prostredníctvom svätých zásad. „Iba svätý môže vychovávať svätého.“ (Storke.) Akonáhle sa teda dá o nejakej cirkvi dokázať, že má nejakú zásadu alebo zriadenie, ktoré prekáža dokonalosti, tak je dokázané aj to, že nie je pravou Kristovou cirkvou. Ak Luther hovorí: „Len viera stačí na spásu, dobré skutky nie sú potrebné“; alebo: „Človek dedičným hriechom úplne stratil slobodnú vôľu, a preto nie je zodpovedný za svoje skutky“; alebo ak Kalvín hovorí: „Boh mnohých ľudí predurčil do pekla“, potom sú to zásady, ktoré bránia človeku v morálnom pokroku.

Svätá cirkev musí skutočne mať aj **svätcov**, ktorí vynikajú cnosťami. „Len tá Cirkev, ktorá má svätých, má neomylný znak, že sa zrodila z Boha.“ (Bossuet.) Všimnime si svätorečenie v katolíckej Cirkvi a skutočnosť, že mnohé cirkvi, napr. protestantská, nechcú o svätých nič vedieť.

Pravá Cirkev preto musí svojim členom **poskytovať aj príležitosti na neustále pestovanie cností**. Práve to robí katolícka Cirkev prostredníctvom svojich rádov. Tie cirkvi, ktoré nemajú rádový život, sú ku katolíckej Cirkvi ako neúrodná step k úrodnej krajine.

Poklesky jednotlivých údov, ba dokonca často sa stávajúce pohoršenia a zlá v Cirkvi, nemožno pripisovať Cirkvi, ale ľudskej náruživosti. Ak sa užitočná vec, napríklad nôž, kladivo a podobne, použije na zlý skutok, nie je zlá vec, ale človek, ktorý ju použil. Už medzi apoštolmi bol zlý človek a Kristus prirovnal niektorých členov Cirkvi ku kúkoli a zlým rybám.

III. Pravá cirkev musí byť katolícka alebo všeobecná, t. j. musí byť spôsobilá pojať všetky národy a musí sa o to aj usilovať.

Pravda je spôsobilá pre všetkých ľudí. Aj Kristus zomrel za všetkých ľudí a pri svojom nanebovstúpení poslal apoštolov ku všetkým národom sveta, ktoré budú žiť až do skončenia sveta. (Mt 28, 20) Teda aj jeho Cirkev musí byť pre všetky národy. Zázračným darom jazykov na Turíce bolo naznačené, že v Kristovej Cirkvi budú zjednotené národy všetkých jazykov.

Katolícka Cirkev je všeobecná. Všetky náuky katolíckej Cirkvi sú také, že sú vhodné pre všetkých ľudí sveta. Preto do katolíckej Cirkvi vstúpili najrozmanitejšie národy, vzdelaní Gréci, panovační Rimania a ich poddaní lúpeživí a suroví Germáni, Slovania, ktorí nenávideli všetko cudzie atď. Katolícka cirkev je dnes rozšírená po celom svete. „Všade sú síce kacíri, ale nie tí istí kacíri.“ (sv. Aug.) Katolícka Cirkev zahŕňa asi 260 miliónov ľudí, a preto je oveľa rozšírenejšia ako všetky ostatné cirkvi. Neustále posielala k pohanom poslov viery, misionárov.

Naproti tomu ostatné cirkvi sa postupom času veľmi prispôbili národným a miestnym podmienkam a stali sa národnými. Môže byť cirkev, ktorá je úplne závislá od panovníka (ako napríklad ruská cirkev atď.), pravou cirkvou? Alebo tá cirkev, ktorá vyhlasuje, že čítanie Biblie je nevyhnutné na spásu?

IV. Pravá Cirkev musí byť apoštolská, t. j. musí existovať stále od čias apoštolov, a jej predstavení musia byť nástupcami apoštolov.

Kristus často sľuboval svojej Cirkvi svoju ochranu a pomoc, napr. keď Petra poctil slovami: „Brány pekelné ju nepremôžu“ (Mt 16, 18); ďalej pri svojom nanebovstúpení povedal: „Nebojte sa! „Ja zostanem s vami až do skončenia sveta.“ (Mt 28, 20) Preto teda Cirkev založená Kristom nemohla zaniknúť až do dnešných čias; musí pokračovať od čias apoštolov. Preto aj cirkevní predstavení majú byť riadnymi nástupcami apoštolov. Cirkev je totiž postavená na základe apoštolov, kým Kristus je jej hlavným uholným kameňom. (Ef 2, 20) Pravá cirkev je tá, ktorú založili apoštolí, a trvá až dodnes. (sv. Hieroným) Teda Cirkev, ktorá trvá len niekoľko desaťročí alebo niekoľko storočí, nemôže byť pravou Kristovou Cirkvou; a nemôže byť ňou ani tá, ktorej predstavitelia nie sú riadnymi nástupcami svätých apoštolov.

Katolícka cirkev je apoštolská; trvá už takmer 1900 rokov. Sám Luther priznal, že katolícka Cirkev je najstaršia zo všetkých cirkví; povedal: „Všetci ostatní kresťanskí veriaci si svoje náboženstvo požičali od katolíkov.“ Učenie najstarších cirkevných otcov sa úplne zhoduje s našimi katolíckymi katechizmami; naša bohoslužba sa od bohoslužby prvých kresťanov líši iba v nepodstatných veciach. Naši biskupi sú svojím vysvätením na biskupov spojení s apoštolmi ako prvý a posledný článok reťaze.

Môže byť pravou cirkvou cirkev, ktorá netrvá ani 400 rokov (Luther vystúpil okolo roku 1520), alebo dokonca ani niekoľko rokov? V žiadnom prípade nie je možné, aby pri vodovode, ktorý má 1900 rúrok, voda, ktorá pri 300. rúrke vytekla a roztekala sa v piesku, zrazu pri 1520. rúrke (keď vystúpil Luther) začala opäť prúdiť čistá a priezračná. (Lutherovi stúpenci tvrdia, že čisté evanjelium sa koncom 3. storočia stratilo a Luther ho údajne znovu zaviedol) Samotní protestanti vedia, že sa oddelili od pravej Cirkvi, a tým sa odklonili od pravého Kristovho učenia. Preto starý poľný maršal Moltke hovorieval: „My všetci protestanti sa jedného dňa musíme stať katolíkmi.“ Slávny gróf Stolberg, ktorý sa stal katolíkom a ktorému istý vysoký pán povedal: „Nemám v láske tých, ktorí opúšťajú náboženstvo svojich otcov,“ odpovedal primerane: „Ani ja nie, lebo keby moji predkovia nezmenili svoju vieru, nemusel by som sa teraz vrátiť ani do katolíckej cirkvi.“

6.2. Pravá Cirkev musí mať za svoju najvyššiu hlavu nástupcu svätého Petra.

Cirkev je postavená na skale; tou skalou je Peter. Ved' Kristus povedal Petrovi: „Ty si Peter a na tejto skale postavím svoju Cirkev.“ (Mt 16, 18) Cirkvi, ktoré nemajú Petra za svoju najvyššiu hlavu, sú telom bez hlavy, a preto v sebe nemajú životnú silu. Preto aj veľké cirkvi, ako napríklad ariánska, časom úplne zanikli. **Kde je Peter, tam je cirkev.** (sv. Amb.) Keď Kristus kázal pred zázračným rybolovom, bol na loďke, ktorá patrila Petrovi. (Lk 5, 3) Tým chcel povedať, že jeho učenie hlása tá Cirkev, v ktorej je Peter.

Ale nástupca svätého Petra je len v katolíckej Cirkvi. Všimnime si postupnosť pápežov: pred Levom XIII. bol Pius IX. pred ním Gregor XVI. atď. Ak pokračujeme ďalej v tomto rade dostaneme sa napokon k prvému pápežovi, svätému Petrovi.

6.3. Pravá cirkev je tá, ktorú neveriaci najviac prenasledujú a ktorú Boh oslavuje zázrakmi.

Kristus opakovane predpovedal svojim učeníkom, že budú prenasledovaní; napríklad povedal: „Nebude sluha nad svojho pána. **Ak prenasledovali mňa, budú prenasledovať aj vás.**“ Kristus im predpovedal, že budú vedení pred kráľov a vládarov a budú ich súdiť (Mt 10, 18), a povedal celkom jasne: „Príde hodina, keď si každý, kto vás zabije, bude myslieť, že slúži Bohu.“ (Jn 16, 2) Podľa tohto prenasledovania mali spoznať, že sú Bohu milí. (Jn 15, 19) A v skutočnosti aj katolícka Cirkev bola vždy prenasledovaná. Najmä dejiny dokazujú, že všetci katolícki kňazi a biskupi, ktorí mocne pôsobili v Kristovom duchu, museli trpieť a boli aj väznení. V mnohých krajinách sa začal zjavný **kultúrny boj** (boj údajne v záujme kultúry!?) proti Cirkvi, ako napríklad v Nemecku v rokoch 1837 a 1874, keď bolo uväznených mnoho biskupov a stovky kňazov, pretože slúžili svätú omšu, udeľovali sviatosti umierajúcim alebo nevykonávali či neschvaľovali nariadenia, ktoré boli nepriateľské voči Cirkvi. Cirkev podstúpila takéto kultúrne boje vo všetkých storočiach, tu i tam. Dokonca aj sekty, hoci si akokoľvek odporujú, sú vo svojej nenávisti voči Cirkvi zjednotené; sú ako Pilát a Herodes, ktorí sa stali priateľmi v deň, keď bol Kristus odsúdený. Napokon je všeobecne známe, že všetkým katolíckym rozhodnutiam, ako bolo zakladanie rehoľných rádov a spoločností, zhromažďovanie katolíkov, misie atď. sa vždy kládli veľké prekážky a že aj v dobe slobody tlače si v mnohých krajinách vyhradili právo, tzv. „placet“, klásť prekážky pri ohlasovaní pápežských listov. (Nepriateľom Cirkvi sa však priznáva sloboda tlače a združovania!) Spomeňme si aj na prenasledovanie a zákazy rehoľných rádov v rôznych krajinách. Len pravda môže byť taká nenávidená a prenasledovaná! Môže byť teda pravou Cirkvou tá, ktorú svetský duch neutláča, ale dokonca ju podporuje? Navyše **iba v katolíckej Cirkvi sa dejú zázraky**. Spomeňme si napríklad na početné zázraky na katolíckych pútnických miestach, najmä v Lurdoch vo Francúzsku. Spomeňme si na početné, úplne neporušené telá katolíckych kresťanov, ktorí viedli svätý život. Ktorá iná cirkev sa môže pochváliť niečím podobným? Vieme však, že pravé zázraky sú Božou pečaťou, ktorou Boh potvrdzuje pravdu.

Úvahy o týchto znakoch a vlastnosťami pravej Cirkvi priviedli v priebehu storočí do lona katolíckej Cirkvi mnohých najušľachtilejších ľudí.

Je veľmi pozoruhodné, že práve najvzdelanejší a najcnostnejší muži (tak nedávno v Anglicku kardináli Newmann a Manning), pohrdli všetkými pozemskými výhodami (aj pod hrozbou straty svojho úradu) a vstúpili do katolíckej Cirkvi. Avšak ľudia, ktorí ju opustili, vždy už skôr svojím životom dokázali, za čím stoja. Môžeme sa teda tešiť, že sme údmi pravej Cirkvi; a to o to viac, že katolícka viera má veľkú prednosť pred každou inou vierou; poskytuje nám totiž viac útechy v nešťastí a v smrti než ktorákoľvek iná viera. Preto Melanchton, Lutherov pomocník, napísal svojej katolíckej matke: „**V protestantskej viere sa lepšie žije, v katolíckej lepšie umiera.**“ A ďalej: „Nové náboženstvo má veľmi veľa napohľad, katolícke má veľmi veľa istoty.“ Je tiež veľmi pozoruhodné, že katolíci na smrteľnej posteli zostávajú verní svojmu náboženstvu, zatiaľ čo inoverci sa naopak, na smrteľnej posteli stávajú katolíkmi.

7. O PREDNOSTIACH KATOLÍCKEJ CIRKVI

I. Katolícka Cirkev je nevyhnutná pre spásu

Kto chce vstúpiť do kostola, musí najprv prejsť predsieňou. Rovnako aj ten, kto chce byť spasený, musí najprv vstúpiť do katolíckej Cirkvi, aspoň z vlastnej vôle.

1. Jedine v katolíckej Cirkvi je spása, t. j. len ona má prostriedky vedúce ku spáse: Kristovo učenie, Kristom ustanovené prostriedky milosti a Kristom ustanovených učiteľov a správcov Cirkvi.

Ak katolícka Cirkev o sebe hovorí, že iba ona jediná je vedie ku spáse, nemožno jej to mať za zlé; nemôže predsa povedať, že pravda a omyl sú rovnako dobré cesty vedúce ku spáse. Ak sa už aj obchody, ktoré majú na sklade skazené potraviny, dávajú na pranier, tým viac sa musíme chrániť pred takými cirkvami, ktoré majú skazený a otrávený duševný chlieb. Cirkev **nehovorí, kto bude spasený**, ale len to, čo vedie človeka k spáse. Posúdenie, či ten alebo onen človek bude spasený, patrí jedine Bohu, ktorý skúma srdce človeka. (Ž 7, 10) Uvedená veta teda v sebe neobsahuje žiadnu neznášanlivosť alebo netoleranciu voči človeku, ale iba neznášanlivosť pravdy voči bludu. Takú neznášanlivosť má i sám Boh, ktorý nestrpí vedľa seba žiadne modly. (1 Sam 5) To, že Cirkev v žiadnom prípade nenávidí inovercov, preukazuje na Veľký piatok, keď prosí Boha o milosrdenstvo pre všetkých inovercov.

Katolícka Cirkev je teda cestou ku spáse. Tým sa líši od starozákonnej synagogy. Tá ukazovala cestu ku spáse len v temnej diaľke; Cirkev však tou cestou je. Katolícka Cirkev sa líši od bludárskych cirkví, ktoré znetvorili Kristovo učenie a spravdla odstránili aj mnohé prostriedky milosti (najmä obeť svätej omše, sviatosť pokánia). Cesty týchto cirkví sú kl'ukaté alebo bludiská. Chromý človek prejde po rovnej ceste ďalej ako niekto na koni, ak nejde po ceste. (sv. Aug.) Kto nevyznáva pravé náboženstvo, robí veľké kroky mimo cesty. Čím viac sa odchyľuje od cesty, tým viac sa vzd'ahuje od miesta, kam mal prísť. (sv. Aug.) Do Viedne sa dá prísť aj cez Konštantínopol; stojí to však viac času, námaha a peňazí. A mnohí ani do cieľa nedorazia. Ak je uprostred hustého lesa dom, ku ktorému vedie len jedna cesta, a to krásna a široká, ľahko môže zablúdiť ten, kto sa pokúša dostať k domu inou cestou ako touto. Tak je to aj s tými, ktorí hľadajú spásu v inej ako katolíckej Cirkvi.

2. Preto každý inoverec, ktorý spozná pravdu katolíckej viery, je prísne povinný stať sa členom katolíckej Cirkvi.

A) Hovorí sa: „Čestný človek nemení svoje náboženstvo.“ Ale táto veta je zavádzajúca. Tak ako si syn nesmie ponechať majetok, ktorý jeho otec nespravodlivo získal, hoci ho zdedil po svojom otcovi, tak ani človek nesmie zotrvať v nepravom náboženstve, hoci ho nadobudol po svojich predkoch svojím pôvodom alebo výchovou.

B) Mnohí hovoria: Všetci veríme v jedného Boha, preto je **viera ako viera** a človek môže byť spasený v každej viere. Tento názor sa nazýva indiferentizmus (náboženská ľahostajnosť) Nie je správny; lebo len jedna viera môže byť pravá, t. j. Bohom zjavená, tak ako je len jeden Boh. Náš rozum nám hovorí, že máme vždy hľadať len pravdu a snažiť sa o to, čo je lepšie. Preto sme povinní hľadať pravú vieru a potom sa jej držať. Je smiešne domnievať sa, že Bohu je ľahostajné, či sa niekto klania jemu, alebo ako pohania sa klania nejakému drevu a kameňu; či niekto považuje Krista za jeho Syna, alebo ako Židia za rúhača. Prečo by Kristus a po ňom apoštoli s takými ťažkosťami hlásali evanjelium, keby bolo ľahostajné, čomu kto verí? Prečo by sa apoštoli tak prísne vyjadrovali proti tým, ktorí prekrúcali Kristovo učenie? (Gal 1, 8; 2 Jn 1, 10) Prečo by Boh obrátil Pavla, prečo by poslal anjela a zvestovateľa viery Kornéliovi? Áno, svätí apoštoli to jasne vyznali: „Nie je pod nebom iné meno dané ľuďom, v ktorom by sme mohli byť spasení.“ (Sk 4, 12) A Kristus hovorí: „Ja som cesta, pravda a život. Nikto neprichádza k Otcovi, iba skrze mňa.“ (Jn 14, 6) Kto hovorí, že viera je ako viera, hovorí rovnako hlúpo ako ten, kto hovorí, že falošné peniaze majú rovnakú hodnotu ako pravé.

Preto sa na katolícku Cirkev prestupovali aj tí **najvznešenejší ľudia**, hoci im toto prestúpenie (obrátenie) spôsobilo veľa pozemského zla. Kristína, jediná dcéra švédkeho kráľa Gustáva Adolfa, úhlavného nepriateľa katolíkov, sa čítaním náboženských kníh presvedčila, že katolícka Cirkev je pravá Cirkev. Keďže podľa zákonov krajiny nemohla žiť ako katolíčka, po trojročnom panovaní zložila v roku 1654 kráľovskú korunu a zvyšok života prežila v Ríme. (Zomrela v roku 1689 v 63. roku svojho života v Ríme a je pochovaná v Dóme svätého Petra.) Aké hrdinstvo! Podobne urobil aj gróf Bedřich Stolberg (1880), neskôr veľký katolícky spisovateľ, ktorý sa zriekol svojho úradu. (Meh. VI. 294.) V Anglicku v posledných desaťročiach prestúpili do katolíckej Cirkvi celé zástupy ľudí, medzi nimi aj zosnulí kardináli Newmann (1845) a Manning (1851) a 5000 ďalších významných osobností. V Nemecku prestúpilo v 19. storočí viac ako 20 osôb z vládnucich rodov a asi 120 osôb zo šľachtických rodín. Aj medzi Židmi mnohí konvertovali do kat. Cirkvi, medzi inými aj slávny kazateľ Veit vo Viedni a známi kňazi Ratisbonne a Libermann († 1852)

3. Kto z vlastnej viny nie je členom katolíckej Cirkvi, nemôže byť spasený.

Tu platia Kristove slová: „Toho sluhu, ktorý poznal vôľu svojho pána, no nepripravil sa a nesplnil jeho vôľu, veľmi zbijú.“ (Lk 12, 47) Takto postihne zlo toho, kto dobre vie, že katolícka Cirkev je pravá Cirkev, a predsa z nej ľahkovážne vystúpi (napr. aby uzavrel manželstvo s inovercom, aby sa mu lepšie podnikalo a i.); tiež toho, kto spoznal, že katolícka Cirkev je pravá Cirkev, ale zo strachu do nej nevstúpi (napr. aby sa o ňom nehovorilo alebo aby nebol potupovaný a i.) To isté platí aj o tom, kto má dôvodné pochybnosti, či jeho cirkev je pravou, a predsa z ľahkovážnosti alebo zo strachu sa nesnaží dozvedieť, že katolícka Cirkev je pravou Cirkvou, ale svoje pochybnosti potláča. Takíto ľudia si cenia okamžitý zisk viac ako priateľstvo s Bohom a svoje večné dobro. Takíto ľudia milujú viac tmu ako svetlo. (Jn 3, 19) Tí, ktorí odporujú proti spoznanej pravde, hrešia proti Duchu Svätému. Ako nebol zachránený nikto, kto nebol v Noemovej arche, tak nebude zachránený nikto, kto nie je v Cirkvi. (sv. Cyprián.) **Nemôže mať Boha za Otca ten, kto nemá Cirkev za Matku.** (sv. Cyprián.) Kto nemá Krista za hlavu, nemôže byť spasený; ale Krista za hlavu má len ten, kto je v tele Cirkvi. (sv. Aug.) Kto je oddelený od spoločenstva Cirkvi, je oddelený od Krista. (IV. Lat. konc.)

4. Kto bez svojej viny nie je v katolíckej Cirkvi, môže byť spasený, ak vedie zbožný život, lebo taký človek je svojou vlastnou vôľou členom pravej Cirkvi.

Kto bez svojej viny nepozná pravé náboženstvo, nemá pred Bohom hriech. (Pius IX., 9. decembra 1854) Veľmi veľa ľudí, ktorí vyrástli v blude, sa domnieva, že sú v pravej Cirkvi; považujú sa teda za pravých kresťanov. Títo neblúdia so zlým úmyslom, ale akoby z lásky k Bohu (Salvian) Ten, kto vedie bohabojný život, má lásku k Bohu, a to je pre neho **krstom túžby** a ten ho prenáša do pravej Cirkvi. Takýto človek bude teda spasený, nie však pre svoj omyl, ale preto, že patrí do Cirkvi. (Bellar.) Svätý Peter hovorí: „V každom národe je mu milý ten, kto sa ho (Boha) bojí a koná spravodlivosť.“ (Sk 10, 35) Katolícka Cirkev v sebe zahŕňa všetkých spravodlivých, počnúc spravodlivým Ábelom až po posledného vyvoleného na konci sveta. (sv. Greg. Veľ.) Všetci, ktorí žili rozumne, boli kresťanmi, hoci boli považovaní za bezbožných, ako Sokrates medzi Grékmi a Abrahám a Eliáš medzi Židmi. (sv. Just.) Títo však nepatria k telu Cirkvi, t. j. k tým, ktorí navonok vyznávajú svoju príslušnosť k Cirkvi, ale patria k **duši Cirkvi**, t. j. majú vnútorné zmýšľanie, ktoré majú mať členovia Cirkvi.

Ku katolíckej Cirkvi teda patria viditeľné a neviditeľné údy.

Viditeľné údy sú tí, ktorí vstúpili do katolíckej Cirkvi svätým krstom. Nepatria k nim: nepokrstení (pohania, Židia, mohamedáni); bludári, schismatici, exkomunikovaní, t. j. vylúčení z Cirkvi. **Neviditeľné údy** sú tí, ktorí nie vlastnou vinou nie sú v Cirkvi, avšak vedú bohabojný život. Takí boli napríklad Abrahám, Mojžiš, Dávid, Jób, Tobiáš a i.

Viditeľné údy Cirkvi sú buď živí, alebo mŕtvi, podľa toho, či sú v stave posväcujúcej milosti Božej, alebo nie.

Mýlia sa tí, ktorí sa domnievajú, že tí, čo spáchali ťažký hriech, prestávajú byť údmi Cirkvi. Cirkev je ako pole, na ktorom rastie pšenica aj kúkol' (Mt 13, 24), ako sieť, v ktorej sú dobré a zlé ryby (Mt 13, 47), ako Noemova archa, v ktorej boli čisté aj nečisté zvieratá, ako stodola, v ktorej sú plevy aj dobré zrná (sv. Aug.), ako strom, na ktorom sú zelené aj suché konáre.

Nestačí iba patriť do Cirkvi, ale musíme aj žiť podľa viery, inak by nám príslušnosť k Cirkvi slúžila len na naše horšie zavrnutie.

II. Katolícka Cirkev je nemenná

Ak je duša v tele, telo žije a nemôže sa rozpadnúť. Čím je duša v tele, tým je Duch Svätý v katolíckej Cirkvi. Duch Svätý chráni Cirkev pred zničením. Katolícka Cirkev stojí pevne ako Noemova archa počas všetkých búrok približne 1900 rokov²⁶. Vlny nemohli arche ublížiť, až napokon spočinula na skale, konkrétne na arménskej hore. Diela, ktoré pochádzajú od Boha, sa nedajú zničiť. To spoznal už Gamaliel vo veľrade, kde odrádzal od zabíjania apoštolov slovami: „Lebo ak je táto náuka od ľudí, rozpadne sa, ale ak je od Boha, nebudete ju môcť zrušiť.“ (Sk 5, 38)

Katolícka Cirkev je nezničiteľná, to znamená, že až do konca sveta bude existovať pápež, biskupi, kňazi a katolícki kresťania a bude sa hlásať Kristovo učenie, lebo Kristus hovorí: „Brány pekelné ju nepremôžu.“ (Mt 16, 18); „Nebo a zem sa pominú, ale moje slová nepominú.“ (Lk 21, 33)

Kristove slová: „Brány pekelné ... atď. znamenajú: Ani úsilie všetkých diablov nebude môcť Cirkev zničiť. Už archanjel Gabriel zvestoval Matke Božej: „Jeho kráľovstvu nebude konca.“ (Lk 1, 33)

Cirkev je ako mesiac; zdá sa, že z nej ubúda ako z mesiaca, ale v skutočnosti z nej neubúda; môže byť síce zatemnená, ale nie zničená. (sv. Ambróz) Lod'ku Cirkvi môžu zakryť vlny, ale nemôže sa potopiť, lebo je s ňou Kristus. (sv. Anselm) Kto vedie boj s Cirkvou, nemôže zvíťaziť, lebo Boh, ktorý ju udržuje, je mocnejší ako všetci. (sv. Chryz.) Proti Bohu síce môže niekto bojovať, ale nemôže zvíťaziť.

1. Keď je teda Cirkev v najväčšej núdzi, Kristus jej prichádza zázračne na pomoc, zvyčajne prostredníctvom dokonalých ľudí.

Cirkev je ako Petrova lod'ka; keď je búrka najväčšia, povstane Pán zo svojho spánku a prikáže kľud." (sv. Hieronym) Ako veľmi sa tešili farizeji a sudcovia, keď usmrtili Krista, zapečatili Kristov hrob a postavili k nemu stráž. Až hľa, na tretí deň Kristus slávne vstal z mŕtvych a nepriatelia sa prepočítali. Toto divadlo sa opakuje v každom storočí. Cisár Dioklecián († 313) tak prenasledoval kresťanov, že mu pohania stavali pomníky s nápisom: „Cisárovi Diokleciánovi, ničiteľovi kresťanov.“ Ale čo sa stalo? Po ňom nastúpil na trón cisár Konštantín Veľký a kresťanské náboženstvo vyhlásil za štátne náboženstvo. Radosť zo zničenia kresťanstva sa rozplynula. Spomeňme si tiež, ako rýchlo prestalo prenasledovanie Cirkvi v Napoleonových časoch. V katolíckej Cirkvi vždy čoskoro po Veľkom piatku nasleduje veľkonočné ráno. Dobrotivý Boh v časoch nebezpečenstva vždy vzbudil v Cirkvi dokonalých mužov.

2. Žiadny prenasledovateľ Cirkvi preto proti nej nič nedosiahol a mnohí dokonca strašne zahynuli.

Nešťastný koniec Judáša je predobrazom hrozného konca všetkých prenasledovateľov Cirkvi a kresťanstva. Herodesa, vraha nemluvniatok a prenasledovateľa Božského Dieťaťa, rozožrali červy; mal strašné vnútorné bolesti a nemohol nič jesť. (Jozef Flavius) Herodes, ktorý dal usmrtiť apoštola Jakuba a uväznil svätého Petra, bol zaživa požieraný červami. (Sk 12, 23) Aký nešťastný osud postihol mesto Jeruzalem v roku 70. Asi 1 mil. Židov zahynulo od hladu, chorôb, vzájomných vojen a mečom Rimanov. Samotné mesto bolo vypálené do základov a 100.000 Židov bolo odvedených do zajatia. (Joz. Flav.) Cisár Nero, veľký prenasledovateľ kresťanov, bol zosadený, vyhnaný z Ríma a na úteku sa nechal prebodnúť otrokom; jeho posledné slová boli nasledovné: „Aký umelec vo mne zomiera!“ Cisár Dioklecián bol na konci svojho života zahanbený, jeho rodina žila vo vyhnanstve, jeho sochy boli rozbité, on sám bol opuchnutý po celom tele a jazyk mu rozožrali smradľavé červy. Najpozoruhodnejší je však osud cisára **Napoleona**: 5 rokov držal v zajatí pápeža Pia VII. (Napoleon sám bol potom 7 rokov väzňom); pápeža držal na 2 miestach (Napoleon bol zajatý na 2 miestach, na Elbe a na Svätej Helene) a na zámku Fontainebleau prinútil pápeža, aby sa vzdal cirkevného štátu a zaistil mu 2 milióny frankov ročne. Na tom istom mieste musel Napoleon podpísať svoj dekrét o zosadení a dostal 2 milióny frankov ročne ako dôchodok. Dňa 17. mája 1809 vydal rozkaz, ktorým pripojil cirkevný štát ku Francúzsku (o 4 dni neskôr prehral prvú bitku pri Aspres a Esslingu) Vysmial sa exkomunikácii od pápeža a povedal, že preto jeho vojakom ešte nevypadnú zbrane z rúk. (Na výprave do Ruska v roku 1812 zahynula takmer celá jeho armáda - 0,5 milióna mužov; pre veľkú zimu všetkým vypadli zbrane z rúk) Napoleon zomrel 21. mája 1821 počas strašnej búrky na ostrove Svätá Helena. (V ten istý deň oslavoval pápež Pius VII. v Ríme svoje meniny.) Kto by sa pri tom nezamyslel?

Podobne sa darilo tým, čo rozsievali bludy a potupovali náboženstvo: veľký bludár Árius zomrel († 336) pri slávnostnej procesii; Voltaire, filozof neviery, povedal: „Už ma nebaví stále počúvať, že dvanásť rybárov založilo Cirkev. Dokážem svetu, že na jej zničenie stačím sám.“ Zomrel v najväčšom hneve a zúfalstve 26. februára 1778. Cirkev však pretrváva dodnes. Je pozoruhodné, že 25. februára 1758, teda len 20 rokov predtým, Voltaire napísal

²⁶ Údaj sa vzťahuje k dobe vydania tohto katechizmu v r. 1903.

svojmu priateľovi d'Alembertovi: „Za 20 rokov bude mať Boh pokoj.“ Aj Rousseau, nepriateľ Krista, bol na sklonku svojho života tak sužovaný úzkosťami a nepokojom, že svoj život ukončil samovraždou v dedine neďaleko Paríža.

O všetkých týchto ľuďoch platia tieto slová: „Je hrozné padnúť do rúk živého Boha.“ (Heb 10, 31) Stalo sa im tak ako tomu, kto udiera hlavou o skalú. Aj Kristus sa nazýva skalou a hovorí: „Kto padne na ten kameň, doláme sa.“ (Mt 21, 44)

3. Pre Cirkev je určite charakteristické, že najviac prekvitá, keď je prenasledovaná. (sv. Hilár)

I. V časoch prenasledovania obyčajne **Boh koná zázraky**, ktorými potvrdzuje božský pôvod Cirkvi, ako kedysi v babylonskom zajatí konal zázraky a potvrdzoval pravosť Mojžišovho náboženstva; spomeňme si, ako sa zázračne zachránil Daniel v jame levovej a traja mládenci v ohnivej peci; ako často sa stalo, že kresťania vyšli nezranení z vriacej vody (ako píše sv. Cecília), že zostali bez úhony v ohni (ako sv. Polykarp), že im neublížili divé zvieratá (ako sv. Venanus) Kristovi nepriatelia si musia priznať: „Boh kresťanov katolíkov je skutočne mocný.“

II. Prenasledovaním **Cirkev rástla**. Cirkev je pole, ktoré prináša úrodu len vtedy, keď je zorané pluhom. Cirkev je ako vinič, ktorý je tým bujnejší a tým viac ratolestí vyháňa, čím viac je orezávaný. „Tak ako rastliny rastú, keď sú polievané, tak aj Cirkev najviac prekvitá, keď sa proti nej bojuje.“ (sv. Chryz.) Ako sa oheň ešte viac šíri, keď sa doň fúka, tak prenasledovaním Cirkev iba vzrastá. (sv. Rup.)

III. Prenasledovaním **sa Cirkev očisťuje**. „Prenasledovanie je pre Cirkev ako pec, ktorá ju očisťuje od škváry.“ (sv. Aug.) Prenasledovanie je ako vietor, ktorý zhadzuje zo stromu Cirkvi zhnité ovocie. Takže keď aj tisíce ľudí odpadli od Cirkvi, Cirkvi to neublížilo, ale iba ju to očistilo.

IV. Prenasledovanie pomohlo vzbudiť **veľkých svätcov**. (sv. Aug.) Aj pre Cirkev platia slová, ktoré Boh povedal Eve: „V bolestiach ...“ (Gn 3, 16) Cirkev je ako Noemova archa; čím väčšie sú vlny, tým viac sa zdvíha k nebu.

V. Z každého prenasledovania Cirkev **vychádza víťazne**; po Veľkom piatku vždy prichádza veľkonočné ráno. Ako strašne bola v posledných desaťročiach prenasledovaná Cirkev v Nemecku: biskupi boli zatváraní, rehoľníci vyhánaní, čiastočne bolo zakázané udeľovanie sviatostí atď. A hľa, to všetko viedlo k tomu, že nemeckí katolíci povstali. Počet katolíckych zástupcov v Ríšskom sneme stúpol na 100, počet katolíckych novín sa rýchlo rozrástol, katolíci sa každoročne schádzali na katolíckych kongresoch; vzniklo obrovské množstvo katolíckych spolkov, katolíci sa v niektorých náboženských otázkach stali vernejšími a obetavejšími, skrátka, nemeckí katolíci sa stali vzorom pre ostatných katolíkov. „Čím viac sa proti Cirkvi bojuje, tým viac ona rozvíja svoje sily; čím viac je utláčaná, tým viac sa potom povznáša.“ (Pápež Pius VII.) Pre Cirkev je charakteristické, že začína žiť vtedy, keď býva porážaná. (sv. Hilár) Je to privilégium, ktoré nemá žiadne iné zriadenie na svete okrem katolíckej Cirkvi; podľa toho možno poznať, že je dcérou všemohúceho Boha, nevestou Kristovou.

Ak teda už Rimania, vedomí si veľkosti svojej ríše, s hrdosťou hovorili: „Som rímsky občan,“ tak my katolíci, vedomí si sily a veľkého veku našej svetovej Cirkvi, môžeme oprávnene s hrdosťou hovoriť: „Sme katolíci.“

III. Cirkev je neomylná

Boh vložil do nášho srdca túžbu po pravde; človek sa upokojí len vtedy, ak je táto túžba upokojená. Prvým ľuďom nerobilo žiaden problém hľadať pravdu. „V stave nevinnosti bolo nemožné, aby niečo nepravdivé považovali za pravdu.“ (sv. Tomáš Akv.) Teraz po dedičnom hriechu je to však celkom inak. Ale Boh sa nad ľuďmi zmiľoval. Aby padlé ľudstvo mohlo opäť prísť k pravde, dal mu Boh neomylného učiteľa, svojho jednorodeného Syna. Preto Kristus povedal Pilátovi: „Narodil som sa, aby som vydal svedectvo pravde.“ (Jn 18, 37) Kristus mal byť svetlom pre náš rozum zatemnený hriechom. (Jn 3, 19) Keďže však Kristus nezostal stále na zemi, ustanovil preto namiesto seba iného neomylného učiteľa ľudstva, a to Cirkev vyučujúcu, a dal jej potrebné dary, totiž pomoc Ducha Svätého. Všimnime si slová, ktoré Kristus povedal apoštolom pred svojím nanebovstúpením.

Kristus odovzdal svojim apoštolom a ich nástupcom učiteľský úrad a prisľúbil im pomoc Ducha Svätého.

Kristus pred svojím nanebovstúpením povedal apoštolom: „Chodte a učte všetky národy... a hľa, ja som s vami po všetky dni až do skončenia sveta.“ (Mt 28, 20) A pri poslednej večeri: „Budem prosiť Otca a dá vám iného Tešiteľa, aby zostal s vami naveky, Ducha pravdy.“ (Jn 14, 16) Petrovi povedal: „Brány pekelné ju nepremôžu.“ (Mt 16, 18) Ak je Kristus Boží Syn, všetky tieto slová musia byť pravdivé. Ak by Cirkev, ktorá teraz vykonáva svoj učiteľský úrad, mohla ľudí uvádzať do bludu, potom by Kristus nesplnil svoje slovo. To si však nie je možné ani pomyslieť.

Preto svätý Pavol nazýva Cirkev „stĺpom a základom pravdy“ (1 Tim 3, 15) a apoštolí, zhromaždení na sneme v roku 51, vo svojom konečnom rozhodnutí povedali: „Lebo Duch Svätý a my sme usúdili.“ (Sk 15, 28)

Odkiaľživa sa verilo, že Cirkev je neomylná. Už Origenes hovorí: „Ako sú na nebi dve veľké svetlá, slnko a ním osvetľovaný mesiac, tak sú dve svetlá, ktoré nás vnútorne osvetľujú, Kristus a Cirkev. Kristus, svetlo sveta, odovzdáva svoje svetlo Cirkvi, ktorá svieti na všetkých, ktorí kráčajú v blude.“ Svätý Irenej hovorí: „Kde je Cirkev, tam je Duch Boží.“

1. V učiteľskom úrade je katolícka Cirkev neomylná, t. j. pri katolíckej Cirkvi stojí Duch Svätý, takže Cirkev sa v zachovávaní a ohlasovaní zjavených právd nemôže myliť.

Tak ako nám náš rozum bráni v určitých prípadoch namietat' proti niektorým základným pravdám, tak Duch Svätý svojím vplyvom bráni cirkevným predstaviteľom ustanoviť niečo proti pravdám zjaveným Kristom. (Dell.) Mnohí si mysleli, že v učení Cirkvi našli nejaký omyl, ale viedlo sa im tak, ako tým, ktorí chceli do svojich sietí chytiť odraz hviezd vo vode; keď vytiahli siete, zistili, že ich oklamalo zdanie. (Gorres.) Keď Cirkev hovorí, že je neomylná v učiteľskom úrade, nerobí sa tým rovnou Bohu; nehovorí totiž, že má neomylnosť sama od seba ako Boh, ale že ju má pôsobením Božím.

2. Neomylné výroky vydáva Cirkev prostredníctvom všeobecných cirkevných koncilov a prostredníctvom pápeža.

V každej ríši zákonodarná moc zriaďuje aj **súdny dvor**, ktorý má v sporných prípadoch prijať konečné rozhodnutie. Je samozrejmé, že aj najmúdrejší Boh zriadil takýto úrad vo svojej Cirkvi na zemi. Týmto úradom sú predovšetkým **všetci biskupi**; lebo im Kristus pri svojom nanebovstúpení zveril svoj učiteľský úrad a prisľúbil im svoju pomoc, ktorá ich chráni pred bludom. (Mt 28, 18) Preto svätý Cyprián hovorí: „Cirkev je v biskupoch.“ Ale keďže biskupi sa nemôžu stretávať každú chvíľu a keďže ich dlhšia neprítomnosť by mohla byť v niektorých prípadoch na škodu Cirkvi, musí okrem tohto existovať aj iný spôsob, aby mohli byť vydávané konečné rozhodnutia.

Kňazi, ktorí môžu vykonávať učiteľský úrad len s povolením biskupa, však nemajú zabezpečenú osobitnú pomoc Ducha Svätého, ktorá by ich chránila pred bludom, aj keď nie je možné, aby kňazi, vykonávajúci učiteľský úrad, ktorý im zveril biskup, boli úplne bez Božej pomoci. Preto aj zhromaždení biskupi často prizývajú kňazov na poradu, tí však nemajú pri vynesení konečného rozhodnutia rozhodujúci hlas. Akonáhle Cirkev v rámci svojho učiteľského úradu vysloví nejaký výrok, je každý povinný ho pred Bohom prijať. Kto tak neurobí, je vylúčený z Cirkvi. Preto Cirkev pri takýchto výrokoch zvyčajne hrozí exkomunikáciou všetkým, ktorí toto učenie odmietajú, t. j. nechcú uznať jeho pravdivosť.

Všeobecným cirkevným koncilom sa nazýva zhromaždenie biskupov celého sveta pod predsedníctvom pápeža.

Už v roku 51 sa svätí apoštoli zhromaždili v Jeruzaleme a vyhlásili svoje rozhodnutie za výrok Boží (Sk 15, 28) Pápež svätý Gregor Veľký hovorí o prvých štyroch konciloch: „Výroky koncilov prijímam a ctím si ich rovnako ako štyri evanjeliá.“

Od zhromaždenia apoštolov až po súčasnosť sa konalo **20 všeobecných cirkevných koncilov**. Prvý sa konal v roku 325 v Nicei, a to kvôli Arioovmu bludu. Dôležitými cirkevnými koncilmí ešte sú: Tretí cirkevný koncil v Efeze (431), na ktorom bolo vyhlásené, že Mária je naozaj Matka Božia; Druhý koncil v Nicei (787; v poradí 7. koncil), na ktorom bolo schválené uctievanie obrazov; Štvrtý koncil v Lateráne (1215; v poradí 12. koncil), na ktorom bol vydaný príkaz veľkonočného svätého prijímania; koncil v Tridente (1545–1563; v poradí 19. koncil) kvôli Lutherovým bludom; koncil²⁷ vo Vatikáne (1870; v poradí 20. koncil), kde bola vyhlásená neomylnosť pápeža v učiteľskom úrade za článok viery.

Na všeobecnom cirkevnom koncile nemusia byť prítomní všetci biskupi, ale stačí väčšina biskupov. Tak na Vatikánskom koncile (1870) z 1044 biskupov oprávnených hlasovať, ktorých bolo na začiatku 750, bolo nakoniec prítomných len 580. Na prijatie uznesenia nie je potrebná ani jednota pri hlasovaní; stačí taká väčšina hlasov, ktorá sa blíži jednotnosti hlasov. Pápež nemusí ani osobne predsedieť; môže ho zastupovať vyslanec, ako to bolo napríklad na 1., 3. a 4. všeobecnom koncile. Na platnosť koncilových rozhodnutí je potrebné, aby ich potvrdil pápež.“

Okrem biskupov majú rozhodujúci hlas kardináli, generálni predstavitelia rádov a všetci, ktorí sú poverení správou ako biskupi (mnohí preláti a opáti); tiež svätiaci biskupi, ak sú (ako v roku 1870) povolani.

Na všeobecných cirkevných konciloch sa platný verdikt vynáša až po zrelej úvahe; táto úvaha sa týka najmä učenia Cirkvi v predchádzajúcich storočiach.

Okrem všeobecných cirkevných koncilov existujú aj **národné** - cirkevné snemy, t. j. zhromaždenia biskupov celého národa alebo celej ríše pod predsedníctvom primasa; ďalej existujú aj **provinčné** snemy, t. j. zhromaždenia biskupov a cirkevných hodnostárov krajiny pod predsedníctvom arcibiskupa; napokon diecézne synody, t. j. zhromaždenia duchovenstva diecézy pod predsedníctvom biskupa. Takéto zhromaždenia však nie sú neomylné vo veciach viery.

Neomylné je aj spoločné rozhodnutie biskupov žijúcich vo svete; to sa môže stať, ak sa ich pápež opýta na ich názor o nejakej pravde viery alebo morálky.

Takýto prípad nastal v roku 1854. Pápež Pius IX. sa opýtal všetkých biskupov sveta, či kresťania veria v Nepoškvrnené počatie Matky Božej. Keďže takmer všetky odpovede boli kladné, tak 8. decembra 1854 pápež slávnostne vyhlásil pre celé kresťanstvo tento článok viery. Aj toto rozhodnutie biskupov je neomylné, pretože Duch Svätý nie je viazaný na miesto, kde sa biskupi stretnú.

²⁷ 1. vatikánsky koncil.

Ale nie je potrebné spoločné slávnostné rozhodnutie všetkých biskupov žijúcich na svete; stačí, ak **všetci biskupi učia** o tej istej veci **rovnako**. Ani v tomto prípade nie je možné, aby sa biskupi odchýlili od pravdy, lebo inak by celá Cirkev upadla do bludu, čo je nemysliteľné. Preto Vatikánsky²⁸ koncil vyhlasuje, že za pravdu musíme považovať nielen to, čo Cirkev ako Bohom zjavené slávnostným rozhodnutím na uverenie predkladá, ale aj to, čo je predložené „jej riadnym a všeobecným učiteľským úradom“ (všetkými biskupmi). (Vatikánsky koncil. 3. 3.)

Pápež rozhoduje neomylnne, keď ako najvyšší správca a učiteľ Cirkvi vydá rozhodnutie o viere a mravoch pre celú Cirkev. Takéto rozhodnutie sa nazýva „rozhodnutie z učiteľského úradu.“

K týmto rozhodnutiam býva zvyčajne pridaná hrozba exkomunikácie pre tých, ktorí by toto učenie nechceli prijať. Takéto rozhodnutie teda platí pre všetkých katolíckych kresťanov. To, že tieto pápežove rozhodnutia sú neomylné, je od Vatikánskeho koncilu (1870) článkom viery.

Neomylnosť týchto rozhodnutí vyplýva zo slov Krista adresovaných Petrovi: „Ty si Peter, na tejto skale postavím svoju Cirkev“ (Mt 16, 18) Keby teda ten, kto je základom Cirkvi, mohol celú Cirkev zaviesť do bludu, teda zničiť ju, nebol by skalou, ale pieskom, v ktorom by Cirkev zanikala. Peter bol ďalej Kristom ustanovený za pastiera všetkých apoštolov a veriacich slovami: „Pas moje baránky, pas moje ovce“ (Jn 21, 15) a jemu je daná moc raz posilňoval vo viere svojich bratov. (Lk 22, 32) Ak by pápež mohol celú Cirkev zviest' do bludu, potom by Kristus, Boží Syn, nedodržel dané slovo, to však nie je mysliteľné.

Pápež musí byť aj preto neomylný, lebo má „**plnosť moci spravovať celú Cirkev.**“ (sv. Flor.) S touto plnosťou moci je totiž spojená aj najvyššia učiteľská moc, pretože moc vyučovania je len časťou moci spravovania. Ale s najvyššou učiteľskou mocou v Cirkvi je podľa Božieho ustanovenia spojená aj pomoc Ducha Svätého, čiže neomylnosť v učiteľskom úrade. Takéto učiteľské rozhodnutia boli vždy v najvyššej úcte. Keď Rímska stolica zavrhol Pelagiov blud (416), svätý Augustín zvolal: „**Rím prehovoril, spor sa skončil.**“ Svätý Cyprián hovorí: „Do Rímskej cirkvi nemôžu mať bludári žiaden prístup.“ Aj všeobecné cirkevné koncily nazývajú rímskeho biskupa „**otcom a učiteľom všetkých kresťanov**“ (Florentský koncil 1439) a rímsku Cirkev „**matkou a učiteľkou všetkých veriacich.**“ (štvrtý Lat. koncil 1215) V tomto poslednom prípade sa tým prirodzene nechápe rímska Cirkev vyučovaná, ale Cirkev „vyučujúca“, pretože vyučovaná Cirkev nikdy nie je oprávnená učiť. Rozhodnutia pápeža prostredníctvom jeho učiteľského úradu sú neomylné samy osebe, a nie azda len na základe súhlasu biskupov. (Vat. konc. 4. 4.) Keby to tak nebolo, tak by skala, Petrov nástupca, dostávala svoju pevnosť len od budovy, ktorá na nej spočíva, teda od Cirkvi. Hoci je teda pápež vo svojich slávnostne vyhlasovaných rozhodnutiach neomylný, všeobecné cirkevné koncily nebudú a nie sú zbytočné. Prostredníctvom nich sa neomylným rozhodnutiam Cirkvi pripisuje navonok väčšia vážnosť a doterajšie učenie sa na nich oveľa dokonalejšie rozoberá a podáva. Z tohto dôvodu môžu byť všeobecné cirkevné koncily za istých okolností veľmi užitočné, dokonca nevyhnutné. Ved' aj apoštoli slávilí všeobecný cirkevný snem v Jeruzaleme, hoci každý apoštol bol sám o sebe v učiteľskom úrade neomylný.

Neomylnosť pápeža sa nevzťahuje 1. ani na osobu pápeža, 2. ani na pápežove prejavy alebo dekréty, ktoré nie sú výslovnými rozhodnutím učiteľského úradu, 3. a napokon ani na vedecké otázky, ktoré sa netýkajú náboženstva.

Mnohí hovoria: „Ako môže byť pápež neomylný, ved' je to človek ako každý iný?“ To je správne: ako človek sa môže myliť a chybovať rovnako ako my; môže sa myliť v reči, v čítaní, písaní, počítaní atď. Môže tiež hrešiť rovnako ako my; áno, boli pápeži, ktorí dávali svojim životom pohoršenie. Ale ak pápež ako Kristov zástupca vydáva rozhodnutie zo svojho učiteľského úradu, potom ho Kristus prostredníctvom Ducha Svätého chráni pred bludom; lebo Kristus mu túto pomoc prisľúbil. V tomto prípade Boh dáva pápežovi podiel na svojej pravdovravnosti, tak ako prorokom dal prostredníctvom daru proroctva podiel na svojej vševedúcnosti a apoštolom dal skrze dar zázakov podiel na svojej všemohúcnosti.

Okrem toho nie všetko, čo pápež robí ako najvyššia hlava Cirkvi, je neomylné. Napríklad príhovor pútnikom, list panovníkovi alebo biskupom štátu atď. nie sú neomylné, lebo nie sú rozhodnutiami na základe svojho učiteľského úradu. Dokonca aj v tých pápežských vyjadreniach, ktoré obsahujú rozhodnutia jeho učiteľského úradu, sa nachádza len niekoľko slov, ktoré bez akýchkoľvek pochybností tvoria predmet neomylného rozhodnutia, nie však ostatné slová, ktorými je toto vyjadrenie odôvodnené alebo ozdobené. Pápežove rozhodnutia vyhlásené na základe jeho učiteľského úradu sa týkajú len náboženskej náuky a duševného blaha.

3. Cirkev vynáša neomylné rozhodnutia len o týchto veciach: o pravdách viery a mravov, ako aj o ich zmysle a tiež o Písme svätom a ústnej tradícii, ako aj o ich zmysle.

Ak Cirkev napríklad rozhodne, že: „Pekelné tresty sú večné“, potom je toto rozhodnutie neomylné, pretože sa týka učenia viery. Alebo ak rozhodne: „Svätenie nedele je nariadené Bohom“, potom nám neoznámila nič iné ako Božiu vôľu a pretože toto rozhodnutie sa týka náuky o mravoch, tak je neomylné. Kristus totiž prisľúbil svojim apoštolom, že Duch Svätý ich naučí všetkej pravde (Jn 16, 13), t. j. že Duch Svätý ich poučí o všetkých **náboženských pravdách**. To, že k náboženským pravdám patria nielen pravdy viery, ale aj pravdy mravov, Kristus jasne vyjadril, keď pri svojom nanebovstúpení povedal apoštolom: „Chod'te a učte všetky národy ... učte ich zachovávať všetko, čo som vám prikázal.“ (Mt 28, 20) Vzhľadom na tento príkaz im zabezpečil pomoc Ducha Svätého, teda neomylnosť v

²⁸ 1. Vat. koncil

učiteľskom úrade. Keďže teda Cirkev čerpá tieto náboženské pravdy z dvoch zdrojov, a to zo **Svätého písma** a z **ústnej tradície**, musí byť samozrejme neomylná aj pri ich výklade.

Cirkev je pravdepodobne neomylná aj pri rozhodovaní o tom, či je nejaký názor v rozpore so zjavenou pravdou, ako aj pri blahorečení a svätorečení.

Všeobecne sa pripúšťa, že Cirkev je neomylná, ak rozhoduje o tom, či určitý názor **odporuje zjavenej pravde**. Ak teda Cirkev odmietne napríklad Darwinov názor, podľa ktorého človek pochádza z opice, ako odporujúci názoru zjavenej náuky, rozhoduje o veci, ktorá úzko súvisí so zjavenou náukou, a drží sa v medziach, v ktorých je neomylná. Ak Cirkev, osvietená Bohom, jasne poznáva pravdu, musí poznať aj blud. Cirkev tiež od nepamäti odsudzovala bludné učenie, či už bolo šírené ústne alebo písomne. Takto biskupi na Nicejskom koncile (325) zavrhlí bludné učenie Ária. Až dodnes pápeži zavrhnújú knihy, ktoré sú proti viere a mravom. To by nebolo možné, ak by Cirkev nebola Bohom vybavená a oprávnená na prijatie takýchto rozhodnutí.

Pri **blahorečení a svätorečení** sa zdá byť každý omyl nemožný, pretože predbežné vyšetovanie sa vykonáva s najväčšou prísnosťou a presnosťou. Okrem toho je uctievanie svätých jedným zo spôsobov vyznávania viery. (sv. Tom. Akv.) Vyhlásením niekoho za svätého Cirkev nariaďuje uctievanie svätého, teda akoby vyznanie viery. A tento svätý je potom v Cirkvi oficiálne uctievaný (pri sv. omši a v breviári) Ak by sa teda za svätého bol vyhlásený niekto, kto nie je svätý, celá Cirkev by takto schvaľovala blud. To však nie je možné. Pápež Benedikt XIV. tiež udáva, že pri tomto konaní už po mnoho rokov na vlastné oči vidí pomoc Ducha Svätého, z ničoho nič sa objavili celkom nečakané veci, ktoré odstránili najväčšie ťažkosti alebo celý proces svätorečenia zastavili. Napokon, pri blahorečení a svätorečení Cirkev rozhoduje o veciach, ktoré úzko súvisia s pravdami viery a mravov.

Neomylnosť učiteľského úradu teda nepatrí (1) jednotlivým biskupom, (2) pápežským kongregáciám, (3) všetkým slovám pápeža, ktoré nie sú výslovným rozhodnutím učiteľského úradu.

Ako je zjavné z Kristových slov, neomylní v učiteľskom úrade sú **všetci biskupi spolu**. Z toho však nevyplýva, že Duch Svätý nepomáha jednotlivým biskupom pri správe ich diecéz. Určite už pri svojom vysvätení za biskupov dostali potrebné milosti Ducha Svätého; preto si veriaci majú vážiť ich slová, ak nie sú zjavne chybné.

Ani rozhodnutia **pápežských kongregácií** nie sú neomylné. To, že aj oni sa môžu myliť, je zjavné zo skutočnosti, že zavrhlí učenie astronóma Galileiho. Len tie slová samotného **pápeža** sú článkom viery, ktoré celkom jasne a výslovne obsahujú článok viery; lebo v takej nevýslovne dôležitej veci nesmie byť ani najmenšia pochybnosť. Keď sa teda v bule pápeža Bonifáca VIII. „Unam sanctam“, proti ktorej sa toľko brojilo, vysvetľuje vzťah právomocí svetskej a cirkevnej moci, potom pravdepodobne len koniec tejto buly, kde je vyslovené, že poslušnosť pápežovi je nevyhnutnou povinnosťou, je rozhodnutím na základe učiteľského úradu. Všeobecné, aj v Ríme vždy uznávané pravidlo je, že pri vyhlasovaní článkov viery (dogmatických dekrétov) pápežmi alebo konciliami nie sú rozhodujúce a záväzné ani dôvody, ani motívy, ani iné ozdoby reči, ale len a len to, čo je vyjadrené ako predmet rozhodnutia jasnými slovami, vylučujúcimi všetky pochybnosti, to čo sa veriacim ukladá za povinnosť veriť. (Hergenrother) O tom, že aj pápeži sa môžu myliť v rozhodnutiach, ktoré vydávajú na základe učiteľského úradu, svedčí skutočnosť, že pápež Vigil (540 - 550) zrušil dekrét, ktorý predtým vydal.

8. HIERARCHIA V CIRKVI

Cirkev sa podobá armáde; v armáde sú radoví vojaci podriadení dôstojníkom a dôstojníci podriadení veliteľom. (sv. Klem. Rímsky) Tak aj v Cirkvi sú stupne medzi biskupmi, kňazmi a diakonmi; tieto stupne sú napodobnením slávy anjelov. (Kl. Alex.)

1. Služobníci Cirkvi sa delia predovšetkým na tri skupiny s rôznou dôstojnosťou a mocou: biskupov, kňazov a diakonov. (Trid. konc. 23, kap. 4. con. 6.)

Predobrazmi cirkevnej hierarchie boli: veľkňaz, kňazi a leviti v Starom zákone; Vykupiteľ, 12 apoštolov a 72 učeníkov. Kristus rozlišuje medzi učeníkmi a apoštolmi; apoštolom hovorí: „Ako mňa poslal Otec, tak aj ja posielam vás“ (Jn 20, 21), ale učeníkom povedal len: „Chod'te! Hľa, ja vás posielam!“ (Lk 10, 3) Apoštolov posielala ku všetkým národom sveta (Mt 28, 20), učeníkov len tam, kam mal ísť on sám. (Lk 10, 1) Na mieste apoštolov sú teraz **biskupi**. (Trid. konc. 23. 4.) Biskupi teda majú vyššiu dôstojnosť ako kňazi, lebo majú vyššie svätenie; biskupi majú ďalej vyššiu moc; len oni majú moc spravovať Cirkev (preto majú berlu) Biskup je hlavným staviteľom duchovnej stavby. (sv. Tom. Akv.) On je riadnym pastierom alebo správcom stáda. Od neho závisí nariadenie, do akej miery sa má niekto podieľať na tejto správe; on udeľuje jurisdikciu (právomoc) „Biskup je pánom obce, bez jeho povolenia sa v cirkevných záležitostiach nesmie nič stať.“ (sv. Ignác Ant.) Biskup zastupuje miesto Krista, dobrého pastiera. Biskup má tiež vyššiu svätiaču moc ako kňaz. Iba biskup môže vysväcovať kňazov (sv. Hieronym) a iba on môže riadnym spôsobom birmovať (sv. Cypr.); okrem toho je mnoho cirkevných úkonov, ktoré je oprávnený vykonávať iba biskup, a žiaden iný služobník Cirkvi, ktorý by mal nižšie svätenie ako biskup. (Trid. konc. 23. 4.) Napokon iba biskup má rozhodujúci hlas na konciloch.

Kňazi sú nad diakonmi, lebo majú vyššie svätenie a aj väčšiu moc; môžu najmä slúžiť svätú omšu a odpúšťať hriechy, kým **diakoni** môžu iba krstiť, kázať a podávať sväté prijímanie. „Diakoni sú len služobníkmi biskupa.“ (sv.

Cyprián.) Často sa nazývajú rukami, nohami, očami biskupa. To, že kňazi sú nad diakonmi, vyplýva už zo samotnej skutočnosti, že pri vzniku Cirkvi boli biskupi volení len kňazmi a spomedzi kňazov, a nie diakonmi, ani nie spomedzi diakonov. (sv. Hieronym)

2. Tieto cirkevné stupne existovali už v čase apoštolov.

Svätý Pavol v Liste Filipanom hovorí o kňazoch a diakonoch a len jedného z nich nazýva svojim „verným bratom v povolani.“ (Flp 3, 4) Už vtedy bol medzi kňazmi jeden, ktorý smel súdiť iných kňazov (1 Tim 5, 19) a ktorý smel vysväcovať kňazov (1 Tim 5, 22) a ustanovovať ich v rôznych mestách (Tít 1, 5) Už svätý Ignác, antiochijský biskup († 107), rozoznáva medzi služobníkmi Cirkvi trojitú hodnosť, lebo hovorí: „Poslúchajte všetci biskupa ako Kristus svojho Otca, a kňazov ako apoštolov, ale diakonov si vážte ako príkaz Boží.“ (Filadelp.) (Pozri aj prirovnanie od Klem. Rím. († 100) a Klem. Alex. († 217) na začiatku tejto kapitoly!) Ale za čias apoštolov ešte neboli ustálené označenia. Kňazi sa nazývali raz „starší“, inokedy „dozorcovia“ (= episcopi, biskupi) Židia ich nazývali „staršími“, lebo aj Židia mali „starších“ vo veľrade a v každej synagóge, takže im toto označenie bolo už známe; pohania ich nazývali „dozorcami“, lebo označenie „starší“ by im bolo čudné, keďže kňazi boli aj mladí muži. V každej kresťanskej obci bolo síce viacero kňazov (1 Tim 4, 14), ale jeden z nich bol nad všetkými; nazývali ho „najvyšší kňaz“, neskôr najmä biskup.“ Často sa nazýva len „kňaz“, lebo bol aj kňazom; aj svätí apoštoli Peter a Ján sa sami nazývajú kňazmi. (1 Pt 5, 1; 2 Jn 1, 1)

3. Biskupský a kňazský úrad pochádza od samotného Krista, úrad diakona od apoštolov.

Diakoni boli vlastne apoštolmi vybraní len preto, aby namiesto nich rozdávali almužny chudobným; dostali osobitné svätenie vkladáním rúk a modlitbou. (Sk 6.) Diakoni mali vykonávať aj posvätné úkony; mali kázať (tak ako Štefan) a krstiť (tak ako Filip, ktorý krstil v Samárii a potom pokrstil komorníka etiópskej kráľovnej) V prvých dobách existovali aj diakonky. Boli to vdovy, ktoré mali na starosti ošetrovanie chorých a poučovanie dievčat; nepatrili medzi služobníkov Cirkvi, lebo v Cirkvi vždy platila zásada: „Ženy nech na zhromaždení mlčia.“ (1 Kor 14, 34); mali mlčať, lebo už prvá žena v raji zle poučila Adama, a preto lebo žene vyučovať nie je dovolené. (1 Tim 2, 12)

4. Okrem týchto 3 skupín existujú aj ďalšie stupne podľa rôznej úrovne moci. Takýmito stupňami sú napríklad pápež, kardináli, arcibiskupi.

(O týchto cirkevných hodnostiach sme už hovorili.)

Celá táto klasifikácia má preto význam, lebo spočíva na **poslušnosti**; nižší sú vždy povinní poslúchať vyšších. Všetci sú povinní poslúchať pápeža, kňazi a veriaci (laici) biskupa; kňazom sú zasa podriadení diakoni a veriaci. (1 Pt 5, 5; Heb 13, 17) Cirkevné stupne sú teda ako bojový šík nejakej armády. (Trid. konc. 23. 4.) Cirkev je telo, v ktorom hlava ovplyvňuje všetky údy a vyššie údy ovplyvňujú nižšie. Bez tohto vplyvu by Cirkev bola strnulým telom, mŕtvou. Potom by ani v prenasledovaniach nedosiahla to, čo dosiahla doteraz. V hierarchii spočíva jej sila.

9. O VZŤAHU CIRKVI K ŠTÁTU

Štát by sme mohli označiť za inštitúciu, ktorá má za cieľ podporovať pozemské blaho obyvateľov krajiny.

Štát a Cirkev majú podobný cieľ. Štát má na zreteli len pozemské blaho obyvateľov, kým Cirkev má na zreteli nielen pozemské, ale najmä večné blaho. Obidva majú svoju moc od Boha; Cirkev má svoju moc od Krista, ale štát nemá svoju moc od ľudí, ale od Boha. (Lev XIII.)

Napriek tomu sa Cirkev od štátu líši. Štátov je mnoho, Cirkev je len jedna; štát zahŕňa jeden alebo niekoľko národov, Cirkev všetky národy zeme; štáty vznikali a opäť zanikali, Cirkev bude trvať až do konca sveta.

9.1. Cirkev je v rámci svojho pôsobenia úplne nezávislá od štátu, pretože Kristus zveril učiteľský, kňazský a pastiersky úrad iba apoštolom a ich nástupcom, a nie žiadnemu pozemskému panovníkovi.

Štát teda nie je oprávnený predpisovať kresťanom, čomu majú veriť a čomu nie; ani predpisovať kňazom, čo majú kázať a čo nie, ako a kedy môžu udeľovať sviatosti a konať obetu svätej omše a pod. To je tiež dôvod, prečo Cirkev vždy rázne odmietala zasahovanie štátu do čisto cirkevných záležitostí. Biskup Osius z Korduby, známy z Nicejského koncilu, bez obáv povedal rímskemu cisárovi, ktorý sa miešal do cirkevných záležitostí: „Tu nám nemáš nič predpisovať, skôr sa máš riadiť našimi pokynmi.“

Ale aj štát je vo svojej sfére pôsobenia **na Cirkvi nezávislý**.

Existuje však mnoho vecí, v ktorých sa Cirkev a štát **stretávajú**. Preto je potrebná vzájomná zhoda medzi oboma týmito mocami. Ak by každá z týchto dvoch mocí vydávala protichodné nariadenia o jednej a tej istej veci, vznikli by spory a obyvatelia by v skutočnosti nevedeli, podľa čoho sa majú riadiť. (Lev XIII.) Ak sú Cirkev a štát rozdelené, potom nielen malé veci zlyhávajú, ale aj veľké veci končia nešťastne. (Lev XIII.) Obe tieto moci majú byť v takom spojení, ako sú v človeku spojené telo a duša. (Lev XIII.) Často sa medzi Cirkvou a štátom uzatvárali vzájomné dohody, ktoré sa nazývajú konkordáty. V takýchto dohodách Cirkev vynikajúcim spôsobom preukazuje svoju

materinskú lásku, pretože vo svojej добрote a láskavosti obyčajne zachádza tak ďaleko, ako je to len možné. (Lev XIII.)

9.2. Cirkev podstatne prispieva k blahu štátu, lebo učí poslušnosti voči svetským predstaveným, zabraňuje zločinom, povzbudzuje k vykonávaniu šľachetných skutkov a zjednocuje rôzne národy medzi sebou.

Náboženstvo dodáva štátu väčšiu silu, ako keby bol chránený hradbami. (Plutarchos) Ani tá najvyvíčenejšia polícia nenahradí účinok jednoduchej náboženskej výchovy vo vidieckej škole. (Walter) Cirkev učí, že svetskí predstavení majú svoju moc od Boha (Rim 13) a že musíme **poslúchať** aj zlých predstavených. (1 Pt 2, 18)

Koľko veľkých hriešnikov Cirkev obrátila k lepšiemu životu, takže sa z nich stali veľkí svätci a dobrodinci ľudstva. Spomeňme si na svätého Augustína. Koľkým ľuďom zabránilo učenie Cirkvi o Božej vševládnote Boha, o budúcom súde a pod. konať zlo. Koľko nespravodlivo nadobudnutých majetkov bolo pod vplyvom Cirkvi (najmä v spovednici), vrátených, koľko nepriateľov bolo zmierených.

Cirkev hlása, že večná blaženosť závisí od konania skutkov milosrdenstva, a preto ukladá pravým kresťanom prísnu povinnosť pomáhať svojim bližným v utrpení. Neexistuje nešťastie alebo utrpenie, v ktorom by Cirkev účinne nezasiahla. To nemôže nikto poprieť. Cirkev zakladala **charitatívne ústavy**, napríklad vzdelávacie inštitúcie pre hluchonemých, slepých, siroty a zanedbanú mládež; prostredníctvom Rádu milosrdných bratov a sestier sa starala o ošetrovanie chorých a zakladala nemocnice; stavala domy pre nevyliciteľne chorých, pre prepustených väzňov (sv. Vincent de Paul), pre duševne chorých, útulky pre starých a nevládných, pre nájdené deti (pápež Inocent III.), prijímala pocestných (ako mnísi na hore sv. Bernarda) a na východe zakladala azyly pre malomocných. A okrem toho založila toľko **dobročinných spolkov**. Spolok svätého Vincenta pre chudobných, spolok remeselníkov a robotníkov, spolok sv. Rafaela na ochranu vystaľovalcov, spoločnosť proti otroctvu (založená kardinálom Lavigerom v Kartágu), spoločnosť Ježišovho detstva na záchranu pohanských detí, ústavy pre slúžky vo veľkých mestách atď.

Cirkev ďalej spája rôzne národy medzi sebou v bratskej spoločnosti (sv. Aug.), a to tak hlásaním rovnakých životných zásad a rovnakej viery pre všetkých, ako aj hlásaním lásky k bližnému. Najmä národy v Rakúsko-Uhorsku okrem toho, že ich spája vzájomná láska k panovníckemu domu, spája ich aj vzájomné puto katolíckeho náboženstva.

Preto všetci dokonali panovníci a štátnici podporovali Cirkev zo všetkých síl.

Všimnime si čo pre cirkev urobil cisár Konštantín Veľký v Rímskej ríši, čo urobil cisár Karol Veľký v Nemecku, čo urobil kráľ sv. Štefan v Uhorsku, čo kráľ sv. Václav v Čechách atď. Dobrý panovník hľadá pomoc Cirkvi a neodmieta ju. (sv. Ambróz) Vládovia a predstavení, ktorí prenasledujú náboženstvo, ničia svoju vlastnú autoritu. Ved' ľud, ktorý nemá náboženstvo, v nich už nevidí „zástupcov Božích“, ale ľudí rovných sebe samým, ktorí sú len ľuďmi „splnomocnení“, aby spravovali svoj úrad. Takíto vodcovia si preto podrezávajú konár, na ktorom sedia.

Štáty, ktoré prenasledovali Cirkev, išli vždy veľmi skoro v ústrety záhube.

Tu platia Kristove slová: „Každé kráľovstvo vnútorne rozdelené spustne a dom na dom sa zrúti.“ (Lk 11, 17) Náboženstvo a štát sú k sebe ako duša k telu. Ako sa rozkladá telo bez duše, tak sa rozkladá štát bez náboženstva. Prorok Izaiáš hovorí Bohu: „Lebo národ a kráľovstvo, čo ti neslúži, bude zničené.“ (Iz 60, 12) Najistejším znakom úpadku štátu je, že sa v ňom prejavuje neúcta k náboženstvu. (Machiavelli.) Pravdivosť týchto slov potvrdzuje zánik obrovskej Rímskej ríše, ako aj škvrny Francúzskej revolúcie na konci osemnásteho storočia. Sám cisár Napoleon priznal: „Bez náboženstva sa nedá vládnuť žiadnemu národu.“ Čím viac v štáte upadá náboženstvo, tým viac pribúda zločincov. Keď to vo svojej ríši spozoroval slobodomyselný kráľ Fridrich II., pruský stúpenec Voltaira, povedal svojmu ministrovi: „Vráťte náboženstvo do mojej krajiny!“ Už prorok Ozeáš hovoril svojim krajanom: „Niet poznania Boha v krajine. Krivá prisaha, lož, vražda, krádež a cudzoložstvo sa rozmnožili.“ Väčšina zločincov vo väzniciach sú ľudia bez náboženstva. „Lahšie je postaviť mesto vo vzduchu, ako udržať štát bez náboženstva.“ (Plutarchos) Rozum a skúsenosť dokazujú, že morálka nemôže obstať bez náboženstva. „Nie je vlastencom ten, kto podkopáva náboženstvo, tento pilier spoločnosti.“ (Washington)

10. CIRKEV A OSVETA

Cirkev vždy podporovala pravú vzdelanosť a osvetu.

Už v záujme Cirkvi je pestovať **vedu**. Ved' nevedomosť, nemorálnosť a brutalita idú zvyčajne ruka v ruke. Nevedomosť tiež ľahko vedie k neviere a povere. Cirkev je takmer nútená pestovať vedu kvôli svojim náboženským pravdám. Vysvetľovanie, dokazovanie a obhajovanie náboženských pravd podporuje myslenie a pestovanie všetkých vied. Preto je na univerzitách toľko nábožensko-vedeckých prác a nábožensko-vedeckých štúdií (teologických štúdií) Učenie nášho náboženstva nie je na to, aby vychovávala duchovne lenivú generáciu. Pestovať **prírodné vedy** je Cirkev jednoducho nútená. Ved' vesmír je kniha, ktorá na každej stránke ohlasuje Božiu múdrosť. Čím dokonalejšie človek číta túto knihu, tým dokonalejšie poznáva Boha a tým viac ho miluje. (Lev XIII.) O koľko ďalej sú národy, u ktorých Cirkev mohla rozvíjať svoj vplyv! Bolo to kresťanstvo, ktoré skrotilo **barbarské národy Európy** a zo stavu divožstva ich priviedlo k riadnemu životu, takže sa stali vodcami a učiteľmi iných národov. (Lev XIII.)

10.1. Bola to Cirkev, ktorá sa ako prvá starala o výchovu mládeže a zakladala vzdelávacie inštitúcie.

Kláštorné, biskupské a farské školy v čase Karola Veľkého boli cirkevné inštitúcie. Väčšina univerzít vďaka svoj vznik pápežom. Celé rády, ako piaristi, benediktíni, jezuiti, školskí bratia a iné, sa zaoberali takmer výlučne výučbou mládeže.

10.2. Bola to Cirkev, ktorá zachránila staroveké umelecké diela pred zničením.

Mnísi v stredoveku opisovali majstrovské diela pohanských filozofov a historikov, a tak ich zachovali pre potomkov. Aj vo veľkých knižniciach početných kláštorov, ako aj v múzeách a knižniciach pápežov sa zachovalo mnoho starovekých majstrovských diel. Uvedomme si tiež, že z benediktínskeho rádu pochádzalo 16.000 spisovateľov a z jezuitskeho rádu vyše 12.000.

10.3. Bola to Cirkev, ktorá odpradáva iniciovala budovanie najnádhernejších stavieb.

Spomeňme si na nádherné stredoveké dómy, najmä na slávny chrám svätého Petra v Ríme s jeho svetoznámou obrovskou kupolou, ktorý sa staval 110 rokov (začal sa stavať v roku 1506) a stál 150 miliónov frankov. Podobne veľkolepá je aj kolínska katedrála, ktorej výstavba trvala viac ako 600 rokov, od roku 1249 do roku 1880. Ďalšími veľkými katedrálami sú katedrála v Štrasburgu (začala sa stavať v roku 1015), katedrála vo Fribourgu (1120), katedrála v Remeši (1275), katedrála vo Viedni (1365), katedrála v Ulme (1377), katedrála v Miláne (1386) a ďalšie.

10.4. Bola to Cirkev, ktorá od nepamäti najviac podporovala krásne umenie, hudbu, sochárstvo a maliarstvo.

Spomeňme si na prekrásny cirkevný spev. Pre liturgický spev veľmi veľa urobil svätý Ambróz, milánsky biskup († 397) a pápež svätý Gregor Veľký († 604) Boli to pápeži, ktorí podporovali veľkých hudobníkov a hudobných skladateľov, ako bol Palestrina († 1594)

Cirkev sa dvakrát postavila proti obrazoborcom, raz proti gréckym cisárom na Nicejskom koncile (787) a raz proti Lutherovi a Zwinglimu na Tridentskom koncile.

Najvýznamnejší umelci, ako boli Leonardo da Vinci († 1519), Raffael († 1520), Michelangelo († 1564), Correggio († 1534), Canova († 1822) a ďalší boli podporovaní najmä pápežmi. Nezabúdajme tiež, že prví maliari a maliarske dielne vznikali v kláštoroch.

10.5. Bola to Cirkev, ktorá premenila celé krajiny na obývateľné a úrodné.

Boli to benediktíni a cisterciáni, ktorí v stredoveku vyklčovali lesy najmä v Nemecku, vysušovali bariny, obrábali pôdu atď. To v pohanských krajinách robia dodnes trapisti a iné rády.

10.6. Boli to kňazi a mnísi, ktorým vďaka za najpozoruhodnejšie vynálezy.

Diakon Flavio Gioja vynášiel magnet a strelu kompasu (okolo roku 1300); mních Vít z Arrezza, zostavil hudobnú stupnicu a pravidlá hudby a harmónie; dominikán Spina vynášiel okuliare; františkán Berthold Schwarz vynášiel pušný prach (okolo roku 1300); jezuita Kircher laterna magiku a nový druh osvetlených zrkadiel (1646); Koperník, kanonik z Frauenbergu, objavil slnečnú sústavu (1507); jezuita Cavaliere objavil mnohofarebnosť svetla (1647); španielsky benediktín Pontius, vynášiel metódu vyučovania hluchonemých (1570) a francúzsky kňaz Charles Epée († 1789) ju zdokonalil. Jezuita Lana vynášiel metódu, ako učiť slepých čítať (1687); jezuita Secchi († 1878) vynášiel spektrálnu analýzu; bavorský kňaz Kneipp († 1897), vynikal v liečbe vodou; katolícky farár v Litzelsstettene pri Kostnici vynášiel svetový jazyk „volapuck.“ Nepriatelia Cirkvi hovoria, že Cirkev je nepriateľom pokroku a osvetly; avšak len keď sa pod pokrokom myslí úpadok mravov a bázne pred Bohom, sebeckto a pažravosť! Alebo sa hovorí, že Cirkev je nepriateľom slobody; samozrejme ak pod slobodou rozumieme zhýralosť a nemravnosť. „Nestriedmosť v slobode je skazenosť a tá vedie k otroctvu.“ (Platón)

11. O SPOLOČENSTVE SVÄTÝCH

Uvažujme o **prechode Izraelitov cez Červené more**. Na tomto obraze pozorujeme tri skupiny; jedna skupina Izraelitov mala ešte len prejsť cez Červené more a bola utláčaná nepriateľom; druhá, hoci bola blízko cieľa, bola stále ohrozovaná vodami; tretia však už dosiahla druhý breh. Týmto Izraelitom, ktorí putovali z krajiny otroctva a išli do zaslúbenej zeme sa podobáme aj my ľudia. Aj my putujeme do nebeskej vlasti. „Lebo tu nemáme trvalé mesto, ale hľadáme budúce.“ (Heb 13, 14) Všetci akoby sme putovali na miesto milosti, kde sa máme všetci znovu zjednotiť. Niektorí z nás už sú na tomto mieste milosti (svätí), mnohí k nemu ešte len idú a už sa blížia (duše v očistci) a mnohí ešte len začínajú kráčať (my, katolícki kresťania na zemi) Ale všetci spolu tvoríme jeden národ, veľkú **Božiu rodinu**. Všetci sme „spoluobčania svätých a patríme do Božej rodiny. (Ef 2, 19) Aj traja synovia jedného otca hoci nemajú rovnaké postavenie, lebo napríklad najmladší chodí ešte len do základnej školy, starší je strednej školy a najstarší už má zabezpečené postavenie, predsa patria do tej istej rodiny; sú deťmi jedného otca, teda spoločnými bratmi a dedičmi otcovho majetku. Aj na škole keď sú niektorí v nižších a iní vo vyšších ročníkoch, tak všetci títo študenti sú navzájom kolegovia; smerujú k tomu istému cieľu. Tak aj my, katolícki kresťania na zemi, duše v očistci a svätí v nebi, máme **ten istý cieľ**, a to čo najužšie spojenie s Bohom. Všetci teda patríme k sebe, tvoríme jednu spoločnosť.

Údy tejto spoločnosti sa nazývajú „**svätí**“, pretože svätým krstom boli všetci posvätení (1 Kor 6, 12) a sú povolani k svätosti. (1 Sol 4, 3) Mnohí z nich sú už dokonale svätí. Aj svätý Pavol nazýva kresťanov na zemi „svätými.“ (Ef 1, 1)

11.1. Spoločenstvom svätých sa nazýva vzájomný vzťah a vnútorné spojenie katolíckych kresťanov na zemi, duší v očistci a svätých v nebi.

Katolícki kresťania na zemi sa nazývajú **Cirkev bojujúca**, lebo ešte musia bojovať proti svojmu hroziacemu nepriateľovi, a to proti svetu (proti lákaniu k zlým ľuďom), proti telu (t. j. proti svojim zlým žiadostiam) a proti diablu (t. j. proti jeho pokušeniam) (Jób 7, 1) Duše v očistci sa nazývajú **Cirkev trpiaca**, lebo ešte musia trpieť, kým vstúpia do neba. Svätí v nebi sa nazývajú **Cirkev víťazná**, pretože už zvíťazili nad svojimi nepriateľmi a radujú sa zo svojho víťazstva.

Mohlo by sa zdať zvláštne, že duše v očistci a svätí v nebi sa nazývajú „Cirkev“, ale uvažujme, že všetci svätí sa sv. krstom stali údmi Cirkvi a ako údy Cirkvi iba prešli do iného stavu. Nie sú to teda tri cirkvi, ale jedna Cirkev v inom postavení.

11.2. Katolícki kresťania na zemi, duše v očistci a svätí v nebi sú s Kristom spojení tak, ako sú údy jedného tela spojené s hlavou. (Rim 12, 4)

„My všetci sme **napojení** (hojne obdarení) **jedným Duchom**. (1 Kor 12, 13) Duša oživuje všetky údy tela a spôsobuje, že oko vidí, ucho počuje atď. a práve tak oživuje Duch Svätý údy Kristovho tela. (sv. Aug.) Keďže Duch Svätý vychádza aj z Krista, tak v skutočnosti aj Kristus riadi všetky údy tejto veľkej spoločnosti, tak ako hlava riadi všetky údy tela. Preto sa Kristus nazýva **hlavou** tela Cirkvi. (Kol 1, 18) Kristus je ako vinič (Jn 15, 15), ktorý zásobuje ratolesti výživnou miazgou.“

Každý úd tela má svoju vlastnú činnosť; práve tak má každý úd Cirkvi svoje osobitné dary. (1 Kor 12, 6-10; 28) Každý úd tela, napr. žalúdok, pracuje pre celé telo; práve tak má každý úd Cirkvi prinášať úžitok všetkým údom Cirkvi. Aj jednotlivé krajiny majú špecifické plodiny, ktoré si navzájom dodávajú. (sv. Greg. Vel.) Všetky údy tela pociťujú bolesť alebo príjemnosť iného údu; práve tak je to aj v spoľčenstve svätých v dôsledku vzájomnej lásky. „Ak jeden úd niečím trpí, trpí s ním všetky údy.“ (1 Kor 11, 26) Teda aj svätí v nebi s nami spolucítia.

Katolícki kresťania, ktorí ťažko zhrešili, sú ešte stále údmi veľkého tela, ale nie tí, ktorí sú z Cirkvi exkomunikovaní. Hriešnici sú však mŕtvymi údmi na tomto tele.

11.3. Všetky údy tohto spoľčenstva sú však vzájomne spojené; preto majú úžitok z duchovných pokladov katolíckej Cirkvi a môžu si navzájom pomáhať modlitbou a inými dobrými skutkami. Iba svätí v nebi nepotrebujú žiadnu pomoc.

V bežnej svetskej spoločnosti majú všetci členovia podiel na spoločných dobrách; aj občania štátu čerpajú dobrodenia (ako sú školy, nemocnice, alebo súdy, kde sa každý môže domáhať spravodlivosti atď.); členovia rodiny majú podiel na rodinných statkoch.

Tak je to aj v Cirkvi; všetky jej údy majú podiel na **spoločných pokladoch**. Všetky obety svätej omše, prostriedky milosti a modlitby katolíckej Cirkvi a všetky dobré skutky katolíckych kresťanov prinášajú úžitok všetkým údom Cirkvi. V modlitbe „Otčenáš“ sa zároveň modlíme aj za ostatných veriacich. Svätá omša sa obetuje za všetkých živých i zosnulých veriacich (svedčí o tom modlitba kňaza pri obetovaní hostie a kalicha); podobne aj kňazská modlitba breviára. Prečo sa ľahšie obráti najväčší hriešnik patriaci do katolíckej Cirkvi ako slobodomurár? Prečo môže katolícky kresťan dúfať v rýchlejšie vyslobodenie z očistca? Svätý František Xaverský, apoštol Indov, sa na svojich misijných cestách neustále tešil z myšlienky, že katolícka Cirkev sa za neho modlí a mocne ho podporuje v jeho diele.

Okrem toho si všetky údy spoločnosti svätých môžu navzájom pomáhať. Je to rovnako ako s údmi tela. Aj zdravie a sila jedného údu tela prospieva ostatným údom, napríklad chorým. Ako veľmi napríklad zdravé pl'úca alebo zdravý žalúdok prispievajú k uzdraveniu chorého tela! A či snád' oko vidí len pre seba? Nie, vidí aj v prospech ostatných údov; alebo ak sa má poraniť ruka alebo noha, oko spôsobí, že telo sa poraneniu vyhne. Aj ostatné údy sa vzájomne podporujú (sv. Aug.) Tak je to aj v Cirkvi. To, že zásluhy niektorých údov Cirkvi prospievajú ostatným, je zrejmé z toho, že Boh chcel kvôli 10 spravodlivým ušetriť mesto Sodomu.

I. My katolícki kresťania na zemi si môžeme navzájom pomáhať modlitbou a dobrými skutkami.

Kresťania sa môžu jeden za druhého **prosiť Boha**. Tak sa kresťania modlili za uväzneného Petra a oslobodili ho. Svätý Štefan pri svojom kameňovaní prosil za obrátenie Šavla. (sv. Aug.) Svätá Monika svojou sa 18 rokov modlila za obrátenie svojho syna Augustína. Už v Starom zákone Boh prisľúbil, že na príhovor kňazov bude milostivý k ľudu. (Lv 4, 20; Nm 16, 48) Kristus povedal Márii Lataste: „Ako kráľovná Ester svojimi prosbami pohla kráľa Ahasvera, aby zrušil rozsudok smrti vynesenej nad židovským národom, tak aj prosba jedinej duše často stačí na to, aby zastavila trestajúcu ruku Boha, ktorá sa už zdvíha nad nejakým národom.“ Preto nás svätý Jakub napomína: „Modlite sa za seba, aby ste boli spasení.“ (Jak 5, 16) Svätí apoštoli veľmi často prosili kresťanov o ich modlitbu. Svätý Pavol im hovorí: „Pomáhajte mi svojou modlitbou u Boha.“ (Rim 15, 30) Deti sa majú modliť za svojich rodičov a naopak.

Príhovorná modlitba je skutkom milosrdenstva a prináša dvojnásobné požehnanie, najprv tomu, kto sa takto modlí, a potom tomu, za koho sa modlí.

Veriaci môžu konať aj dobré skutky (modlitba, pôst, almužna), aby za seba vzájomne zadost' učinili. (Rím. katech.) Je to ako v každodennom živote; jeden môže zaplatiť za druhého jeho dlh. Rovnako môže katolícky kresťan zaplatiť za druhého to, čo dlhuje Bohu (hriechy sa nazývajú dlhy, lebo sa za ne musí pykať) Preto sa v prvých dobách Cirkvi stávalo, že verejným kajúcnikom boli časné tresty buď úplne, alebo čiastočne odpustené, ak sa za nich prihovárал nejaký mučeník.

II. Aj my môžeme pomáhať dušiam v očistci modlitbou a inými dobrými skutkami; duše v očistci nám potom môžu zase pomáhať svojou modlitbou, keď prídu do neba.

Už Židia verili, že môžeme pomáhať úbohým dušiam v očistci, pretože vodca Židov Judáš Machabejský dal obetovať v jeruzalemskom chráme obetu za padlých vojakov vo vojne. Na tento účel poslal do Jeruzalema mnoho tisíc strieborných drachiem. (2 Mach 12) Cirkev nás nabáda, aby sme sa modlili za duše v očistci zvonením umieračika a večerným zvonením po modlitbe Anjel Pána. Kňaz sa modlí za zosnulých v spomienke po pozdvihovaní. Modlitba je kľúč, ktorým otvárame dušiam brány neba.“ (sv. Aug.) Príhovor živých veriacych, najmä obeta svätej omše, modlitba, almužna a iné nábožné skutky zmierňujú tresty duší v očistci. (Lyonský koncil 1274)

Duše v očistci môžu pomáhať aj nám. Mnohí svätí tvrdia, že duše v očistci môžeme vzývať o pomoc. (Bell., sv. Alf.) Svätá Katarína Bolonská († 1463) sa modlievala k dušiam v očistci, ak modlitba k svätým hneď nepomáhala. Hovorí sa, že sa v takomto prípade nikdy nemodlila nadarmo. Duše v očistci prejavujú vďačnosť svojim dobrodincom. Vidno to na slávnom víťazstve Júdu Machabejského nad Nikanorom. (2 Mach 15)

III. Svätí v nebi nám môžu pomáhať svojimi modlitbami pri nebeskom tróne (Zjv 8, 4), najmä ak ich vzývame o pomoc.

Svätí musia dobre vedieť, čo sa deje na zemi. Spása totiž spočíva v dokonalom nasýtení všetkých túžob stvorenia. Aj diabol pozná naše slabosti, ako je zřejmé z jeho pokúšania. Starozákonní proroci predvídali veci, ktoré prídu, a poznali aj tie najtajnejšie veci. A svätí by mali mať snáď menšiu úroveň vedomostí? Ak už vedia, kedy sa nejaký hriešnik obráti (Lk 15, 7), o čo viac musia vedieť, ak ich niekto vzýva. „Svätí vidia v Bohu všetko, čo sa deje na zemi, ako v zrkadle.“ (sv. Terézia) Čo by nemali vidieť tí, ktorí vidia toho, ktorý vidí všetko. (sv. Tom. Akv.) Pred tými, ktorí vnútorne nazerajú na Boha, nie je nič navonok skryté. (sv. Greg. Veľ.) Keď však vzývame svätých o ich príhovor, modlia sa zároveň s nami v nebi. (Rím. katech.) Ich modlitba má veľkú moc; veď už vytrvalá modlitba spravodlivých na zemi veľa vykoná. (Jak 5, 16) A koľko dosiahla modlitba Abraháma, ktorý sa prihovárал u Boha za obyvateľ'ov Sodomy! (Gn 18) Keď sa svätí ešte v tele modlili za iných s takým veľkým výsledkom, koľko zmôžu teraz, keď už dosiahli víťazstvo. (sv. Hieronym) Svätí takmer nútia Boha, aby vypočul ich modlitbu; správajú sa ako vojaci pred pozemským kráľom; ukazujú mu totiž rany, ktoré utŕžili v boji za neho. Tu nie je možné, aby im Boh niečo odoprel. (sv. Chryz.) Boh veľmi často zázračne odmenil vzývanie svätých. Spomeňme si nespočetné zázraky na pútnickom mieste Lurdy vo Francúzsku, alebo na zázraky, ktoré sa musia preskúmať a dokázať pred každým blahorečením.

Aj naši zosnulí príbuzní a priatelia, ktorí sú v nebi, sa za nás prihovárajú pri Božom tróne a často nás chránia pred nešťastím.

Spoločenstvo s našimi zosnulými bratmi neprestáva, ale pokračuje aj po smrti. (Orig.) „Láska nezomiera.“ (1 Kor 13, 8) Láska k blížnemu teda neprestáva ani v nebi, ale sa tam zväčšuje a stáva sa nežnejšou. Veď aj nešťastný boháč v pekle prejavoval náklonnosť k svojim bratom na zemi. (Lk 16, 19) Prorok Jeremiáš a zbožný veľkňaz Oniáš sa modlili za židovský národ v predpeklí. (1 Mach 15, 14) Aj Kristus prisľúbil apoštolom, že za nich bude prosiť. (Jn 14, 16; 1 Jn 2, 1) Svätý Augustín po smrti svojej matky svätej Moniky, svätý Václav po smrti svojej starej matky svätej Ľudmily veľmi skoro dosiahli ešte väčšiu svätosť. Prečo asi?

Rovnako môžu **svätí v nebi pomáhať dušiam v očistci** svojím príhovorom. „Panna Mária svojím príhovorom denne vyslobodzuje z očistca mnohé duše.“ (Alanus) Mária je Kráľovnou a Matkou úbohých duší. (sv. Brig.) Na výročie nanebovzatia Panny Márie je každý rok Pannou Máriou vyslobodených z očistca tisíce duší. (sv. Peter Dam.; sv. Alfonz) a pravdepodobne aj na iné veľké sviatky Panny Márie. Aj každú sobotu (sobota je totiž zasvätená Panne Márii) Panna Mária pomáha mnohým dušiam z očistca. (Pápež Ján XXII. Bulla Sabbatina) Aj anjeli majú podiel na pomoci úbohým dušiam v očistci, ktoré majú byť raz ich spoločníkmi. Svätý archanjel Michal sa zvlášť veľa modlí za úbohé duše. „Jeho modlitba pomáha dušiam do neba.“ (cirkevná modlitba) Toto knieža nebies má tiež za úlohu viesť duše, ktoré majú prísť do neba, do raja radosti. (cirkevná modlitba) Aj anjeli, ktorí nám boli na zemi daní na ochranu alebo ktorých sme zvlášť uctievali, sa o nás starajú v očistci (bl. Faber) Hľa, aké povznášajúce a potešujúce je učenie Cirkvi o spoločenstve svätých.

DESIATY ČLÁNOK VYZNANIA VIERY: ODPUSTENIE HRIECHOV

1. Žiadny človek na zemi nie je bez hriechu, preto každý potrebuje odpustenie hriechov.

Ak niekto hovorí, že nemá hriech, je klamár. (1 Jn 1, 8) Veď spravodlivý zhreší sedemkrát (= často). (Prís 24, 16) Boh, aby nás udržal v pokore dopúšťa, že znova a znova upadáme do všedných hriechov. (sv. Fr. Sal.) Keďže denne hrešíme, musíme denne prosiť v Otčenáši za odpustenie hriechov. (sv. Chryz.) Bez osobitného Božieho privilégia, aké mala Panna Mária, nikto nemôže zostať celý život bez všedného hriechu. (Trid. konc. 6. 23.) Ale osobitná Božia milosť je potrebná aj na to, aby bol človek aspoň na dlhší čas uchránený od všedných hriechov. (sv. Aug.) Dokonalosť, ku ktorej sa môže ľudská slabosť dopracovať, spočíva v tom, že človek úplne dobrovoľne neupadne do žiadneho, ani ľahkého hriechu. (sv. Alf.)

2. Odpustenie hriechov môžeme dosiahnuť, lebo Kristus nám ho svojou smrťou na kríži zaslúžil a lebo apoštolom a ich nástupcom dal moc odpúšťať hriechy.

Veď na svete nie je nič útešnejšie pre človeka ako odpustenie hriechov; lebo nič nás netrápi viac ako hriechy. Už pohanský filozof Sokrates radostne očakával príchod sprostredkovateľa poslaného od Boha, aby poučil ľudí, ako možno dosiahnuť odpustenie hriechov. (Meh.) Odpustenie hriechov pre nás **zaslúžil** Kristus svojím presväтым utrpením **na kríži**. (Trid. konc. 6, kap. 7.) Kristus je Baránok Boží, ktorý sníma hriechy sveta. (Jn 1, 29) Jeho krvou sme dosiahli vykúpenie, odpustenie hriechov. (Kol 1, 14) Kristus je zmierenou obetou za naše hriechy; ale nielen za naše, ale aj za hriechy celého sveta. (1 Jn 2, 2)

Kristus odovzdal **moc odpúšťania hriechov iba svätým apoštolom a ich nástupcom**. Sám Kristus mal moc odpúšťať hriechy; odpustil Magdaléne, Zachejovi, lotrovi po svojej pravici a keď uzdravil muža postihnutého dnou, výslovne povedal: „Aby ste vedeli, že Syn človeka má moc odpúšťať hriechy, hovorím ti: Vstaň, vezmi svoje lôžko a choď.“ (Mt 9, 6) Túto moc, ktorú Kristus má, dal aj svätým apoštolom. Im po svojom zmŕtvychvstaní povedal: „Prijmite Ducha Svätého. Komu odpustíte hriechy, tomu sú odpustené, a komu ich zadržíte, tomu sú zadržané.“ (Jn 20, 23) Kto teda chce dosiahnuť odpustenie hriechov, musí ísť k apoštolom, to znamená k biskupom alebo k nimi ustanoveným kňazom. Iba v katolíckej Cirkvi sa odpúšťajú hriechy, lebo iba ona na to dostala Ducha Svätého ako záruku.“ (sv. Aug.)

3. Ťažké hriechy sa odpúšťajú krstom a pokáním, ľahké hriechy dobrými skutkami vykonanými v stave posväcujúcej milosti. Takýmito dobrými skutkami sú: modlitba, pôst, almužna, účasť na svätej omši, prijímanie sviatosti oltárnej, užívanie sviatostí, získavanie odpustkov, odpúšťanie urážok.

Krst je ako loď, na ktorú sme nastúpili, idúc do neba; ak spáchame ťažký hriech, sme ako tí, s ktorými loď stroskotala; tí sa môžu zachrániť, len ak sa chytia nejakého dreva a pevne sa ho držia; tak aj kresťan, ktorý upadol do ťažkého hriechu, môže dosiahnuť spásu, len vtedy ak sa utieka k sviatosti **pokánia**. Ani samotnou modlitbou, pôstom či almužnou nemožno dosiahnuť odpustenie ťažkých hriechov. Tieto skutky nás môžu iba viesť k pokániu; ale až sviatosť pokánia hriechy zahladzuje. „Ani anjeli, ani archanjeli to nemôžu zmeniť; ani Vykupiteľ nám neodpúšťa hriechy bez pokánia.“ (sv. Aug.)

Na zahladenie všedných hriechov však stačia **dobré skutky**. Takto hovorí svätý Augustín: „Jediný Otčenáš, ktorý vychádzal zo srdca, ničí hriechy celého jedného dňa.“ (sv. Aug.) Ľahké hriechy môžu byť odpustené pokropením sa svätenou vodou, odpustkami, modlitbou, svätým prijímaním, požehnaním biskupa a i. (sv. Tom. Akv.) Ale odpustenie všedných hriechov nie je nič iné ako odpustenie časných trestov za hriechy. Prečo?

4. Niet takého veľkého hriechu, aby ho Boh znova neodpustil, ak ho človek ľutuje a úprimne sa z neho vyspovedá.

Boh sľubuje kajúcim hriešnikom: „Keby vaše hriechy boli ako šarlát, budú obielené ako sneh, a keby boli červené ako purpur, budú obielené ako vlna.“ (Iz 1, 18) Boh nerobí rozdiely medzi hriechmi, ale dovolil kňazovi odpustiť každý hriech bez rozdielu. (sv. Ambróz) Nikto teda nemôže byť taký bezbožný a hriešny, aby nemal ešte nejakú nádej na odpustenie, ak svoje poblúdenie bude skutočne ľutovať. (Rím. katech.) Dobrotivý Boh dokonca prijíma kajúceho hriešnika tým láskavejšie, čím väčšie sú jeho hriechy. Veď väčšie milosrdenstvo mu slúži aj ku väčšej cti. Boh je ako rybár, ktorý loví tým radšej, čím väčšie ryby chytí.

Iba **hriechy proti Duchu Svätému** sa neodpúšťajú, pretože človek, ktorý hreší proti Duchu Svätému, sa nechce polepšiť. Chyba teda nie je na strane Boha, ale na strane človeka, lebo človek, hoci si uvedomuje tento hriech, nechce sa ho vzdať, a preto ho nechce ani ľutovať. Bez ľútosti a obrátenia však nie je odpustenie.

5. Hriech, ktorý už bol odpustený, nikdy znova neožije, aj keby človek znova upadol do ťažkého hriechu. (sv. Tom. Akv.)

Inak je to s dobrými skutkami; tie opäť ožijú, ak sa človek zmieri s Bohom. Hľa, aký je Boh milosrdný!

JEDENÁSTY A DVANÁSTY ČLÁNOK VYZNANIA VIERY: O POSLEDNÝCH VECIACH ČLOVEKA

1. O SMRTI

Svet je bojové pole, na ktoré sú každý deň posielané šlky a tisíce zostanú ležať. Každý deň totiž zomrie na svete asi 88.000 ľudí (60 za každú minútu, 1 za každú sekundu); každý rok zomrie 32 miliónov ľudí.

Spánok je obrazom smrti.

1.1. Pri smrti človeka sa stane toto: duša sa oddelí od tela a prejde do ríše duchov, telo však vezme porušenie a premení sa na prach.

Pri smrti sa **duša oddeľuje od tela**. Ak sa zo stroja vypustí para, stroj prestane pracovať. Niečo podobné sa stane, keď duša, tento božský dych, opustí telo. Svätý Pavol nazýva smrť odchodom. (2 Tim 4, 6) Telo je príbytok, v ktorom prebýva duša.“ (2 Pt 1, 14) Prebývanie duše v tele je podobné prebývaniu duší spravodlivých v predpeklí. V okamihu smrti nastáva hodina vyslobodenia. (Mária Lat.) Pri smrti je duša prepustená zo svojho väzenia. (sv. Aug.) To, že v mŕtvom tele už nie je duša, je zrejme zo skutočnosti, že mŕtve telo je úplne neživé. To, čo ho oživovalo, už v ňom nie je.

Pri smrti sa **duch vracia k Bohu**, ktorý ho dal. (Kaz 12, 7) Smrť je cesta do večnosti. (sv. Chryz.) Preto sa mýli ten, kto si myslí, že duše mŕtvych sa znovu spájajú s ľudskými telami alebo dokonca s telami zvierat a znovu v nich prebývajú (názor starých Egyptanov); a rovnako sa mýlia tí, ktorí si myslia, že duše upadajú do spánku, z ktorého sa prebudia až v súdny deň. Telo po smrti spí a prebudí sa v súdny deň, ale nie duša. **Telo sa po smrti rozpadá**. Keďže je zo zeme, mení sa opäť na zem; spomeňme si na Božie slová adresované Adamovi. (Gn 3, 19) Hoci sa ľudské telá po smrti rozkladajú, s telom Krista a telom Panny Márie to tak nebolo. Prečo je to tak? Aj telá mnohých svätých alebo aspoň niektoré údy ich tiel sú dodnes neporušené. Ale v súdny deň vstanú všetky telá mŕtvych. Smrť je spánok v nádeji na skoré vzkriesenie. (sv. Tom. Akv.) Smrť je zobrazovaná ako kostlivec, pretože nás tak ohavne mení; v ruke drží kosu, pretože ukončuje ľudský život tak rýchlo ako kosa tráve. (Ž 103, 15.) Smrť by vlastne mala držať v ruke kľúč, pretože nám otvára vchod do večného života.

1.2. Dedičný hriech je príčinou toho, že musíme zomrieť.

Boh odsúdil Adama na smrť hneď po jeho hriechu slovami: „Prach si a v prach sa obrátiš.“ (Gn 3, 19) Prví rodičia teda svojou neposlušnosťou stratili dar nesmrteľnosti tela. Skrze jedného človeka prišiel na svet hriech a skrze hriech smrť; smrť prešla na všetkých ľudí, lebo všetci sme zhrešili v Adme. (Rim 5, 12) Človek, ktorý chcel byť ako Boh, je smrťou hlboko ponížený; tak pyká za svoju pýchu. Len Hennoch (Gn 5, 24.) a Eliáš (4 Kr 2) boli vzatí zo zeme bez smrti; ale pred posledným súdom sa vrátia (Sir 44, 16; Mt 17, 11) a potom zomrú. Zomrú aj tí, čo ešte budú žiť v deň posledného súdu.“ (sv. Tom. Akv.) Jedine Kristus by nemusel zomrieť, pretože bol úplne oslobodený od každého hriechu. Kristus však dobrovoľne zomrel za nás.

Smrť nerobí rozdiel medzi chudobným a bohatým. Život sa podobá divadlu, v ktorom jeden hrá krátky čas úlohu sudcu, iný úlohu veliteľa, ďalší úlohu vojaka atď., ale keď ju zahrá, nebude mať z toho nič. (sv. Chryz.) Ako v divadle majú všetky figuríny svoje miesto, ale po predstavení sa nahádzu na seba a skrývajú sa v skrini, tak je to aj s ľuďmi na zemi. Tu majú ľudia rôzne hodnosti; ale keď sa skončí hra života, všetci prídu do jednej a tej istej krajiny. (Diez.) Keď bohatý človek zomrie, nič si so sebou nevezme. (Jób 27, 16) Smrť odníma všetky prednosti a čestné miesta. (sv. Ambróz) Ale po smrti veľa tých, čo tu boli prví, budú poslední, a tí, čo tu boli poslední, budú prví. (Mt 19, 30)

Život je ako sen, lebo pomíne tak rýchlo, ako vznikol. (sv. Chryz.) Naše dni na zemi sú ako tieň. (Jób 8, 9) Život je ako para, ktorú chvíľu vidíme, ale potom sa rozplynie. (Jak 4, 14)

1.3. Smrť nie je skutočné zlo, pretože nám otvára cestu do neba a pretože raz vstaneme z mŕtvych.

Iba zmyselným a požívačným ľuďom sa smrť zdá hrozná (je to koniec ich vytúženého šťastia a začiatok večného utrpenia), ale nie zbožným a cnostným ľuďom. „Spravodlivý bude pri smrti orezaný ako strom, aby na onom svete prinášal ešte vzácnejšie ovocie, ale hriešnik bude pri smrti vykorenený ako strom a hodený do ohňa.“ (sv. Vincent F.) Pre spravodlivého neexistuje žiadne umieranie, ale iba **prechod do večného života**. (sv. Ant. Pad.) Preto sa všetci svätí tešili na smrť; túžili, podobne ako svätý Pavol, byť rozdelení a byť s Kristom. (Flp 1, 23) Ako si robotník želá, aby dokončil svoju prácu, aby mohol dostať svoju mzdu, tak si spravodlivý želá, aby čoskoro zomrel, aby mohol dostať svoju odmenu v nebi. (K. Hugo.) Svätí túžili po smrti, ako námorník po prístave, pocestný po celi svojej cesty, roľník po žatve. (sv. Chryz.) Pri smrti sa spravodlivý teší ako človek, ktorý má opustiť rozpadajúcu sa chatrč a presťahovať sa do krásneho domu. (sv. Chryz.) Všetci svätí zomierali so šťastným výrazom v tvári. „Ó, aké sladké je zomrieť, keď človek žil zbožne.“ (sv. Aug.) Keďže však raz **vstaneme z mŕtvych**, tak ani naše telo smrťou nič nestratí.

Preto Kristus hovorí o mŕtvych, napríklad o Lazárovi a Jairovej dcére, že spia. Ako ten, kto spí, sa prebudí, tak aj mŕtvi opäť vstanú z mŕtvych.

1.4. Boh nám neoznámil hodinu smrti, aby sme boli na smrť vždy pripravení.

Hodina smrti nám **nie je známa**. Zomrieme, keď to najmenej očakávame. (Mt 24, 44) Smrť príde ako zlodej. (Mt 24, 43) Ako jastrab striehne na vrabca a ako vlk na baránka, tak aj nás prepadne smrť. (sv. Chryz.) Život je pochodeň, ktorú často zháša slabý vietor. (sv. Greg. Naz.) My ľudia na zemi sme ako vojak, ktorý je na dovolenke a ani hodinu si nie je istý, či nebude opäť povolaný. (Far. Kneipp.) Len niektorým svätým Boh oznámil hodinu smrti. Ostatným ju z dôležitých dôvodov zatajil. Keby totiž človek vedel, kedy zomrie, mnohí by si zúfali; mnohí by viedli zhýralý život, lebo by vedeli, že im zostáva ešte toľko rokov života. Uvažujme teda aká je na jednej strane Božia dobrota a na druhej strane Božia múdrosť! Keďže nevieme, kedy zomrieme, máme byť **na smrť vždy pripravení**. Kristus nás napomína: „Budte teda pripravení, lebo nevíete, v ktorú hodinu príde Syn človeka.“ (Mt 24, 44) Spomeňme si na podobenstvo o desiatich pannách. (Mt 25.) Smrť je veľký pán; ona sama na nikoho nečaká, ale chce, aby na ňu všetci čakali. (sv. Cyprián) Ak nie ste teraz pripravený, máš sa čoho báť, aby si nezomrel nešťastne. Veď aký život, taká smrť. Tí, čo odkladajú polepšenie svojho života na koniec, sú ako študenti, ktorí sa chcú učiť, až keď skúška začne.

1.5. Šťastne zomiera ten, kto pri smrti nemá ťažký hriech.

Šťastne zomiera, kto bez smrteľného hriechu zomiera, kto je teda pri smrti v stave posväcujúcej milosti Božej. Ešte lepšie sa cíti ten, kto sa okrem toho môže na smrť aj pripraviť, a teda kto môže ešte pred smrťou prijať **sväté sviatosti** a dať do poriadku svoje časné záležitosti. V takom prípade totiž môže urobiť veľa pre skrátenie svojich očistných múk.

Hlúpi ľudia si myslia, že šťastne zomrie ten, kto zomrie rýchlo. Nie je však dôležitá rýchlosť s akou smrť príde, ale stav duše pri smrti. To, že rýchla smrť nie je práve šťastím, dáva Cirkev najavo modlitbou v litániách: „Od náhlej a neočakávanej smrti nás oslobod', Pane!“

1.6. Ak chceme zomrieť šťastne, máme denne Boha prosiť o šťastnú smrť a máme sa už teraz dobrovoľne lúčiť s pozemskými dobrami a radosťami.

Zvlášť máme Boha prosiť o to, aby sme pred smrťou mohli prijať **svätú sviatosť zomierajúcich**. Preto sa veľmi odporúča modlitba k svätému Jozefovi, patrónovi umierajúcich; tiež modlitba k svätej Barbore za šťastnú hodinu smrti. Modlitba za šťastnú hodinu smrti je dobrá už preto, že si ňou často pripomíname smrť. Cirkev nám rada pripomína smrť, ako napríklad na Dušičky, na Popolcovú stredu, pri zvonení umieračika atď. Spomienka na smrť je veľmi užitočná, lebo nás odrádza od hriechu. „Pamätaj na svoje posledné veci a nikdy nezhréšiš.“ (Sir 7, 40) Kto si smrť často pripomína, bude mať z pozemských vecí takú malú radosť, ako má odsúdený na smrť z dobrého jedla; ako mal Damokles malú radosť z hostiny, keď videl nad svojou hlavou visieť meč na tenkom lane. Pamätajme tiež, že aj milý Boh nám každý deň pripomína smrť západom slnka a prichádzajúcou nocou. Áno, aj spánok nám každý deň pripomína smrť.

Máme sa už teraz dobrovoľne **zriekať pozemských dohier a pôžitkov**. Po smrti ich totiž už naše oko nebude vidieť, naše ucho počuť, naše ústa hovoriť atď. K tomuto stavu, ktorý nevyhnutne nastane, máme sa už teraz dobrovoľne približovať. Máme potláčať zvedavosť svojich očí a uší, vystríhať sa zbytočných rečí a odopierať si zbytočné požívanie jedla a pitia. Máme teda začať umierať už teraz. „Zomierajme, aby sme mohli žiť.“ (sv. Bazil) Ak s Kristom zomrieme, s Kristom budeme aj žiť. (2 Tim 2, 11) Dobré skutky, ktoré od nás Boh vyžaduje, ako modlitba, pôst, almužna, nie sú ničím iným ako odlučovaním srdca od pozemských vecí. Iba tí ľudia, ktorých srdce nie je pripútané k pozemským veciam, budú po smrti pozerat' na Boha; preto Kristus hovorí: „Blažoslavení čistého srdca, lebo oni uvidia Boha.“ (Mt 5, 8)

2. O OSOBITNOM SÚDE

2.1. Hneď po smrti sa koná osobitný súd.

Svätý Pavol hovorí: „Ľuďom je ustanovené raz zomrieť a potom bude súd.“ (Heb 9, 27) Z podobenstva o boháčovi a Lazárovi sa dozvedáme, že obaja boli súdení hneď po smrti. Už pohanskí Gréci verili, že v podsvetí sú traja sudcovia. V hodine smrti nám Boh povie ako onomu správcovi: „Vyďaj počet zo svojho šafárenia.“ (Lk 16. 2)

Potom bude nasledovať spravodlivá odplata. Ak už Boh od človeka vyžaduje, aby robotníkovi po vykonaní práce nezadržal mzdu, tým skôr možno očakávať, že Boh nezadrží mzdu človeku, ktorý pracne dokonal svoje dielo. „Smrť je mzdou sluhu, milosťou je jeho žatvou.“ (sv. Aug.) Ak mzda niektorých ľudí nie je vyplatená hneď (lebo sa musia najprv očistiť v očistci), potom za toto oneskorenie výplaty určite nie je vinný Boh, ale človek.

Osobitný súd bude konať Kristus, a to takto: odhalí celý náš život a naloží s nami tak, ako sme my nakladali so svojim blížnym.

Osobitný súd bude konať **Kristus**, lebo Kristus hovorí: „Otec nesúdi nikoho, ale všetok súd zveril Synovi.“ (Jn 5, 22) Kristus pri poslednej večeri prisľúbil apoštolom, že po svojom nanebovstúpení príde opäť, aby ich vzal k sebe. (Jn 14, 3) Kedy teda k nim Kristus prišiel? Zrejme pri smrti. Aj o Jánovi povedal: „Chcem, aby zostal, kým neprídem.“ (Jn 21, 22) Preto sa apoštolí tešili na ten okamžik, keď opäť uvidia Krista; (Jn 3, 2) tiež hovorievali, že ak sú v tele, sú ďaleko od Krista. (2 Kor 5, 6)

Nesmieme si však tento súd predstavovať tak, že duša musí vystúpiť ku Kristovi do neba, alebo že Kristus k nej musí zostúpiť dolu na zem. To vôbec nie je potrebné. Kristus skôr tak pôsobí (tak ju **osvecuje**) na dušu oddelenú od tela, že duša hneď celkom jasne spoznáva, že jej Vykupiteľ ju spravodlivo súdi. Týmto svojim vplyvom a osvietením **Boh odhalí celý život tohto človeka**. Kristus hovorí: „Ako blesk vychádza od východu slnka a ukazuje sa až na západ, taký bude aj príchod človeka.“ (Mt 24, 27), t. j. pri našej smrti, pri ktorej príde Kristus, sa pred nami v duchu zjaví celý náš život, a to tak rýchlo a jasne ako blesk. (Bl. Klem. Hofb.) Keď nastane hodina Božej spravodlivosti, Boh každému človeku osobitne predstaví pred očami všetky jeho skutky. (M. Lat.) Pri smrti človeka budú zjavené jeho skutky. (Sir 11, 29) Všetci, ktorí sa ocitli blízko smrti, hovoria, že v tej chvíli sa im vynorili v mysli dávno zabudnuté veci z ich života, ba aj z ich mladosti. Vieme tiež, že v zomierajúcich sa prebúdzajú **svedomie** a že ich srdce ťažia mnohé poklesky. Toto prebudenie svedomia je takmer ako úsvit blížiaceho sa súdu, je to záblesk blízkej večnosti. Pri smrti **budú odhalené aj naše najtajnejšie skutky**. Ved' Kristus hovorí: „Lebo nie je nič utajeného, čo by sa nevyjavilo; ani nič skrytého, čo by sa nevyzvedelo a nevyšlo najavo“²⁹. (Lk 8, 17) Áno, spoznáme aj každé márne slovo, ktoré sme povedali, a budeme sa z neho zodpovedať. (Mt 12, 36) Náš duch je ako maliar; maľuje v našom vnútri mnohé myšlienky, úmysly a obrazy. Keď sa pri smrti odhalí závoj, vtedy sa objaví obraz, ktorý bol doteraz skrytý, a bude maliarovi buď ku cti, alebo, ak sa na ňom objaví mnoho hanebných obrazov nepravosti, na jeho veľkú hanbu. (sv. Baz.) Po smrti človeka sa otvára jeho závet. Hľa, čo platí o závete, platí aj o svedomí; aj svedomie sa pri smrti otvorí. Ak slnko zasvieti do miestnosti, vidno tisíce malých práškov: práve tak uvidíme aj svoje najmenšie chyby, keď slnko spravodlivosti pri smrti osvieti našu dušu: „Ako vážňov privádzajú pred sudcu v putách, tak budú naše duše privádzané pred súdnu stolicu Božiu a spútané svojimi hriechmi.“ (sv. Chryz.)

V deň súdu sa nám ukáže Božia tvár tak, ako sme sa my ukazovali našim bližným v tomto živote. Boh sa podobá zrkadlu, ktoré dokonale ukazuje obraz toho, kto sa pred ním postaví. (Ludov. Granad.) Preto Kristus hovorí: „**Akou mierou meriate**, takou vám bude odmerané.“ (Mt 7, 2)

Hneď po súde bude nasledovať odplata.

2.2. Hneď po súkromnom súde idú duše ľudí buď do neba, alebo do pekla, alebo do očistca.

Po súkromnom súde sa každá duša odoberie na pre ňu určené miesto, tak ako pozemské telesá buď stúpajú, alebo klesajú podľa toho, či sú ľahšie, alebo ťažšie. Duša tlačená ťarchou hriechov padá do priepasti bolesti, ale čistá duša vystupuje do neba. (sv. Tom. Akv.) To, že po súde bude **hneď** vykonaný rozsudok sudcu, je zrejmé z podobenstva o boháčovi a Lazárovi. (Lk 16.) Cirkev rozhodla, že duše, ktoré po krste nezehrešili, ako aj tie, ktoré síce zehrešili, ale svoje hriechy odčinili na zemi alebo v očistci, budú ihneď (= bez meškania) vzaté do neba; a že tí, čo zomreli v smrteľnom hriechu, zostúpia ihneď do pekla. (2. Lyon. konc. 1274) Duše spravodlivých, ktoré sú úplne dokonalé, hneď, ako opustia telo, prídu do neba. (sv. Greg. Vel.) Len čo duša spravodlivého opustí telo, hneď bude oddelená od nespravodlivých a anjeli ju uvedú do raja. (sv. Justín) Mýlia sa tí, čo sa domnievajú, že duše spravodlivých po smrti iba okúšajú večnú blaženosť a že dokonalú blaženosť dosiahnu až po vzkriesení tiel; ako aj že nespravodliví budú úplne zavrhnutí až po vzkriesení tiel. (Tak zmýšľajú schizmatickí Gréci.)

Spomedzi dospelých prichádza asi najmenej ľudí **hneď do neba**, lebo „do neba nemôže vojsť nič nečisté.“ (Zjv 21, 27) Očistcu zriedka ujde aj spravodlivý. (Bellar.) Deti, ktoré zomreli v krstnej nevinnosti, prichádzajú všetky do neba; preto Cirkev pri pochovávaní detí používa bielu farbu. Preto Kristus právom hovorí: „Nechajte maličkých³⁰ a nebráňte im prichádzať ku mne, lebo takým patrí nebeské kráľovstvo.“ (Mt 19, 14) Učitelia Cirkvi sa domnievajú, že počet zavrhnutých je väčší ako počet spasených. Odvolávajú sa na Spasiteľove slová: „Lebo mnoho je povolaných, ale málo vyvolených.“ (Mt 20, 16)³¹ Všetci majú byť spasení, ale len málokto prijímajú milosť a sú spasení. (Suarez) Menší je počet tých, ktorí sú spasení. (sv. Tom. Akv.)

Po súkromnom súde nasleduje ešte druhý súd, súd posledný. Pri súkromnom súde dostáva odmenu alebo trest iba duša ako hlavný pôvodca dobra a zla; pri poslednom súde dostáva podiel na odplate aj nástroj duše, telo.

²⁹ V novom preklade Písma sv. je: „.. čo by sa neprezvedelo a nedostalo na verejnosť.“

³⁰ V novom preklade Písma sv. je: „deti.“

³¹ V novom preklade Písma sv. je táto veta v Mt 22, 14. V preklade Písma sv. z roku 1914 je táto veta uvedená v Mt 20, 16 aj v Mt 22, 14.

3. O NEBI

3.1. Nebo je miesto večných radostí.

Kristus na vrchu Tábor dal apoštolom vopred okúsiť nebeské radosti. (Mt 17) Pri Ježišom krste sa otvorilo nebo. (Mt 3, 16) Štefan videl otvorené nebo. (Sk 7, 55) Svätý Pavol bol uchvátený do neba. (2 Kor 12, 2)

Nebo je miesto a stav. Ako **miesto** je nebo podľa názoru učiteľov Cirkvi nad hviezdami (vyvýšené nad tento viditeľný svet) Hoci tento názor nie je článkom viery, predsa je dobre odôvodnený. Veď Kristus zostúpil z neba, vystúpil do neba a z neba opäť príde.

Nebo je aj **stavom** duše; spočíva v pozeraní na Boha (Mt 18, 10), v pokoja a radosti ducha. (Rim 14, 17) „Anjeli a svätí, ktorí k nám zostúpili z neba, nijako nemôžu stratiť videnie Boha.“ (sv. Bern.) Kristus je **kráľom** neba. Kristus sa pred Pilátom nazýva kráľom, ale hovorí: „Moje kráľovstvo nie je z tohto sveta.“ (Jn 18, 36) Kajúci lotor na kríži spoznal, že Kristus je Kráľ nebies, lebo Spasiteľovi povedal: „Pane, spomeň si na mňa, keď prídeš do svojho kráľovstva.“ (Lk 23, 42) V nebi uvidíme Božích anjelov vystupovať a zostupovať na Syna človeka. (Jn 1, 51) V nebi sa anjeli klaňajú Kristovi. (Heb 1, 6)

Nebo je naša pravá **vlast'**. Tu na zemi sme len cudzinci. (2 Kor 5, 6) Túto pravdu znázorňujú podobenstvá.

Nebeské radosti sú nevýslovne veľké.

Svätý Pavol hovorí: „Ani oko nevidelo, ani ucho nepočulo, ani do ľudského srdca nevstúpilo, čo Boh pripravil tým, ktorí ho milujú.“ (1 Kor 2, 9) Túto blaženosť si je možné zaslúžiť, ale nie ju opísať. (sv. Aug.) A kráľ Dávid hovorí Bohu: „Opájajú sa blahobytom tvojho domu a pijú z potoka tvojich rozkoší.“ (Ž 36, 9) Náš terajší život v porovnaní s večnou blaženosťou je skôr smrťou ako životom. (sv. Greg. Vel.) Radosti svätých sú také veľké, že ani všetky muky mučeníkov nemajú takú cenu, aby si zaslúžili jednu hodinu nebeskej blaženosti (sv. Vinc. Fer.) Budeme tam požívať tie isté radosti aké požíva Boh (Mt 25, 21); budeme mať totiž účasť na Božskej prirodzenosti (2 Pt 1, 4) a budeme podobní Bohu. (1 Jn 3, 2) V nebi sa zmeníme tak, ako sa mení železo v ohni. (Rím. katech.) Ako ranné slnko robí z miliónov kvapiek rosy takmer malé slnká, tak sa Božstvo v nebi odráža v každej duši.

V nebi je mnoho príbytkov. (Jn 14, 2) Nebeské kráľovstvo je ako veľká hostina (Lk 14, 16; Mt 8, 11), na ktorej pozvaných obsluhuje sám Boh. (Lk 12, 37) V nebi nie je telesný, ale duchovný pokrm. (Tob 12, 19) V nebi je veľké svetlo. (1 Tim 6, 16) V nebi zaznievajú chválospevy anjelov. (Ž 84, 5) Svätí majú biele rúcha. (Zjv 7, 14) Z Pánovej ruky dostávajú krásnu korunu. (Múd 5, 17) Svätí sú úplne slobodní a majú vládu nad celým Božím majetkom. (Mt 24, 47) Sú tam, kde je Kristus. (Jn 17, 24) Boh im tam stonásobne vynahradí všetko, čoho sa na zemi kvôli Bohu zriekli. (Mt 19, 29)

Už hviezdna obloha je taká krásna; aké krásne je teda byť v blízkosti samotného Božieho trónu. Zem je v porovnaní s nebom iba púšťou. „Keď nám, Bože, už tu vo väzení preukazuješ tak veľké veci, čo nám potom učiníš v paláci?“ (sv. Aug.) Čo nám môže dať Pán, ktorý je všemohúci! Ale nebeské radosti nie sú telesné (Mt 22, 30), ako ich napríklad sľubuje Mohamed svojim stúpencom. Kto si myslí, že nebeské radosti spočívajú v dobrom jedle a podobne, podobal by sa koňovi, ktorý si myslí, že na svadbe svojho pána je na stole seno.

Nebeské radosti sú najmä tieto: 1. Svätí hľadia na Boha, 2. svätí sa tešia láske a priateľstvu všetkých nebesťanov, 3. svätí sú oslobodení od akéhokoľvek utrpenia.

Svätí neustále hľadia na Božiu tvár. (Mt 18, 10) Preto jasne poznajú nesmiernosť, všetky Božie dokonalosti a všetky Božie skutky. (sv. Aug.) Vidia Boha takého, aký je. (Jn 3, 2) Vidia Boha z tváre do tváre. (1 Kor 13, 12) Nevidia Boha snád' ako obraz, ale Boh je v ich rozume prítomný ako v oku strom stojaci pred ním. (sv. Tom. Akv.) Toto hľadanie na Boha svätí nemôžu dosiahnuť vlastnými silami (ako my nemôžeme vlastnými silami dôjsť k viere), ale sú k tomu uspôsobení osobitným pôsobením Božím (svetlom slávy) V dôsledku tohto hľadania na Boha sa stávajú podobnými Bohu. (1 Jn 3, 2) S pozeraním na Boha sú spojené nevýslovne radosti. „Svätí sa viac radujú z Božej blaženosti ako zo svojej vlastnej.“ (sv. Bonaventúra) Ak je už poznanie tvorov také úžasné, o čo úžasnejšie musí byť spoznanie Stvoriteľa! (sv. Karol Bor.) Preto svätý Aug. hovorí Bohu: „Pri tebe, s tebou a kvôli tebe sa radovať, v tom spočíva večný život.“

S poznaním Boha je nevyhnutne spojená láska k Bohu; tá je tým väčšia, čím väčšie je poznanie Boha. „Svätí ťa, Bože, budú milovať natoľko, nakoľko ťa budú poznať.“ (sv. Ans.) Nevyhnutným dôsledkom týchto veľkých nebeských radostí je, že svätí nebudú mať ani najmenší zármatok; lebo veľká radosť nedáva možnosť vzniku bolesti a naopak. (Arisoteles)

Nebešťania sa **navzájom milujú**. V nebi sú všetci medzi sebou za jedno. (Jn 17, 21) Láska, život vyvolených v raji, je taká veľká, že aj ten, kto je od teba nevýslovne vzdialený, ťa miluje oveľa viac, ako rodičia na svete milujú svoje deti. (Suso)

Jedine láska je to, čo odlišuje deti večného kráľovstva od detí večného zatratenia. (sv. Aug.) Ale akú radosť budeme pociťovať, keď tam po takom dlhom bolestnom odlúčení opäť stretneme svojich drahých a priateľov! Spomeňme si na radosť starého Jakuba, ktorý našiel svojho syna Jozefa vo vysokom postavení. „V nebi nás čaká veľké množstvo priateľov.“ (sv. Cyprián)

Svätí v nebi sú **oslobodení od každého utrpenia**. (sv. Aug.) Je ľahšie opísať utrpenie, od ktorého sú svätí oslobodení ako opísať ich radosť. (sv. Aug.) Svätí nebudú trpieť ani hladom, ani smädcom. (Zjv 7, 16) Nebude už smrti, ani smútku, ani plaču, ani bolesti. (Zjv 21, 4) A nebude už ani noci. (Zjv 25, 5) Nebudú už môcť ani hrešiť, lebo ich vôľa sa zmení na Božiu vôľu, ako kvapka vody kvapnutá do vína hneď dostane chuť a farbu vína. (sv. Bern.)

Nebeské radosti trvajú večne.

Kristus totiž hovorí: „Spravodliví však vojdú do večného života“ (Mt 25, 46), t. j. do blaženého života, ktorý nemá konca. Duch Svätý zostane s nimi navždy spojený. (Jn 14, 16) Radosť im nikto nemôže vziať. (Jn 16, 22) Nikto ich nevytrhne z Otcovej ruky. (Jn 10, 29) Veľkí páni, kniežatá a králi naďalej vyplácajú mzdu tým, ktorí im dlhé roky verne slúžili, hoci im už teraz neslúžia. No Boh je najvyšší kráľ, preto musí odplácať štedrejšie ako oni všetci. On dáva večnú odmenu; lebo to je hodné Boha. (Zwenger.) Keby nebeské radosti neboli večné, potom by sa duše stále báli, aby ich nestratili; ale potom by už neboli v nebi. Keďže však nebeské radosti sú večné, hovoríme, že svätí „majú Boha.“

Radosti svätých sa budú líšiť podľa ich zásluh.

Onen pán v evanjeliu dáva sluhovi, ktorý svojimi hrivnami získal 10 hrivien, vládu nad 10 mestami; tomu, ktorý získal 5, vládu nad 5 mestami. (Lk 19, 16) Týmto pánom je Boh; on dáva väčšiu blaženosť tomu, kto vykonal viac dobrých skutkov. Tým oslavuje svoju dokonalú spravodlivosť. Svätý Pavol hovorí: „Kto skúpo seje, skúpo bude aj žať; kto seje s požehnaním, s požehnaním³² bude aj žať.“ (2 Kor 9, 6) Spravodliví v nebi hľadajú jasne na trojjediného Boha; ale jeden ho vidí dokonalejšie ako druhý, podľa veľkosti svojich zásluh. (Florentský koncil) „Iný je jas slnka (Kristus), iný jas mesiaca (Mária), iný jas hviezd (svätí)“ (1 Kor 15, 41) Toto slnko vidí orol jasnejšie ako ostatní vtáci. Ten istý oheň zohrieva viac tých, čo stoja blízko, ako tých, čo stoja ďaleko. (Bellar.) Tak je to aj v nebi.

Poznanie Boha a láska k Bohu sú u jedného svätca väčšie a u druhého menšie; tak je to aj s ich radosťou. Ako je známe, čím väčšie je poznanie, tým väčšia je aj radosť. Ľudia majú zaujať uprázdnené miesta zavrnutých anjelov; medzi anjelmi je deväť chórov. Stupeň nebeskej slávy závisí od stupňa posväcujúcej milosti, ktorú bude mať človek pri smrti. Mohli by sme tiež povedať: stupeň nebeskej slávy bude tým väčší, čím väčšia bude láska človeka k Bohu v čase smrti. (Pozri o láske k Bohu v časti o morálke.)

Stupeň nebeskej slávy svätého sa navždy nemôže **ani zväčšiť, ani zmenšiť**. Ale v nebi sú aj mimoriadne radosti, keď sa svätcovi dostane zvláštnej pocty alebo radosti. Tak, ako hovorí Spasiteľ, v nebi je vždy radosť, keď sa nejaký hriešnik obráti. (Lk 15, 7) Blahorečenie, kanonizácia, slávenie sviatku svätého na zemi, modlitby, sv. omše a iné dobré skutky, ktoré veriaci na zemi konajú na počesť svätých, určite spôsobujú svätým v nebi osobitnú radosť. (Kochem) Svätá Gertrúda videla svätých pri takýchto príležitostiach ozdobených nádhernými rúchami a obklopených vznešeným služobníctvom; zdalo sa, akoby boli povýšení do vyššej blaženosti.

Napriek tomu však medzi svätými nie je **žiadna závisť**; všetci totiž dostali jeden denár od nebeského hospodára. (Mt 20, 10) Ak dve deti dostanú od svojho otca šaty z tej istej látky. Menšie dieťa určite nezávidí väčšiemu, pretože by si väčší odev ani nemohlo obliecť. (Fr. Sal.) To isté platí aj o nebešťanoch. A v nebi sa každý jednotlivec teší z blaženosti iných. Radosť a šťastie iných je aj ich vlastnou radosťou, vlastným šťastím.

3.2. Do neba prídu len tie duše, ktoré sú dokonale očistené od všetkých hriechov a trestov za hriechy.

Teda iba duše tých, ktorí po krste nezhršli, alebo ktorí síce zhrešili, ale svoje hriechy si už dokonale odpykali tu na zemi alebo v očistci. (Flor. konc.) Do neba sa nedostane nič nečisté. (Zjv 21, 27)

Teda pred Kristovou vykupiteľskou smrťou nikto nemohol prísť do neba. Duše spravodlivých museli čakať v predpekli. (Všimni si 5. článok Vyznania viery.)

Nebo sa nedá získať pôžitkami, ale utrpením a sebazaprením.

Svätý Pavol učí, že: „Do nebeského kráľovstva máme vojsť skrze mnohé **súženia**.“ (Sk 14, 22) Ako keď sa staval jeruzalemský chrám, drevo bolo najprv otesané v Libanone, potom ho priniesli do Jeruzalema a bolo bez hluku poukladané, tak je to aj s budúcimi nebešťanmi; musia byť tu otesaní rozličnými utrpeniami, aby sa hore v nebeskom Jeruzaleme mohli večne radosť, bez akéhokolvek utrpenia.

Bez **seba premáhania** niet blaženosti. Nebeské kráľovstvo je ako poklad alebo drahocenná perla; kto ho chce mať, musí zaň dať všetko čo má (Mt 13, 44), t. j. musí sa vzdať všetkej nezriadenej náklonnosti k pozemským veciam. Veľkú odmenu dostaneme len za veľkú námahu. (sv. Greg. Veľký) „Nebeské kráľovstvo trpí násilie.“ (Mt 11, 12) „Tesná je brána a úzka cesta, čo vedie do života.“ (Mt 7, 14) Len ten dostane cenu, kto beží rýchlo a vytrvalo a odhodí všetko neužitočné. (1 Kor 9, 24) Ak má človek v zápase dosiahnuť víťazstvo, musí sa najprv zdržať všetkého, čo by oslabovalo telo. (1 Kor 9, 25) Kto chce byť spasený, musí sa stať mučeníkom, aspoň nekrvavým; preto Cirkev slávi sviatok svätého Štefana hneď po sviatku Narodenia Pána. Kristus hovorí: „Kto miluje svoj život, stratí ho; kto nenávidí svoj život na tomto svete, zachová si ho pre večný život.“ (Jn 12, 25) To znamená, že ten, kto hľadá len svetské radosti a pôžitky, bude zavrnutý; ale ten, kto sa od nich snaží oslobodiť, bude spasený.

³² V novom preklade Písma sv. je namiesto „s požehnaním“ uvedené „štedro.“

Čím viac námahy nás však stálo dosiahnutie blaženosti, tým väčšia bude naša radosť. Zaslúžená radosť je dvojnásobnou radosťou.

Pre spravodlivého sa nebo začína čiastočne už na zemi.

Tí čo hľadajú život večný, ho už požívajú. (sv. Aug.) Spravodliví sa tešia skutočnému pokoju duše. (Jn 14, 28) Majú Boží pokoj, ktorý prevyšuje každé chápanie. (Flp 4, 7) Preto sú vždy šťastní, aj keď sa postia (Mt 6, 17) a navonok trpia. (Mt 5, 12) Spravodliví majú Ducha Svätého, a preto sú už na zemi spojení s Bohom. (1 Jn 4, 16) Kristus už teraz prebýva v ich srdciach. (Ef 3, 17) Spravodliví majú v sebe Božie kráľovstvo. (Lk 17, 21)

Kto si spomenie na nebo, bude určite trpezlivý v utrpení a pohrdne pozemskými vecami a rozkošami. „Pamätaj na odmenu a budeš rád trpieť.“ (sv. Aug.) Utrpenia tohto sveta sa nevyrovňajú tej sláve, ktorá sa na nás zjaví.“ (Rim 8, 18) Keď uvažujeme o nebeských radoostiach, pozemské veci pre nás strácajú akúkoľvek hodnotu. (sv. Greg. Vel.) Ten, kto stojí na vrchole hory, nevidí žiadne predmety v údolí, alebo ich vidí veľmi málo. (sv. Chryz.) Vtáka, ktorý letí vysoko, nemôže lovec zasiahnuť. (sv. Chryz.)

4. O PEKLE

Už svetské súdy trestajú zločincov buď väzením, alebo niekedy aj smrťou. A na onom svete by mali zlí ľudia zostať bez Božieho trestu? To je nemožné. Boh má väzenie pre previnilcov proti jeho prikázaniam.

4.1. Peklo je miestom večných múk.

Nešťastný boháč prosil Abraháma, aby poslal niekoho z mŕtvych k svojim piatim bratom, „aby aj oni neprišli na to miesto múk.“ (Lk 16, 28) Kristus vo svojej reči o večnom súde nazýva peklo „večnými mukami“; povedal: „A zavrhnúť pôjdu do večného trápenia.“ (Mt 25, 46) Peklo je miesto a stav duše. Ako **miesto** je peklo pod zemou (nižšie ako tento viditeľný svet) Preto sa tiež modlíme: „zostúpil do pekiel“ a peklo nazývame „priepasťou.“ Pri exorcizme hovoríme diablovej slová: „Boh ťa z výšky neba ponoril do útrov zeme.“ Peklo je prísne prehradené od nebeského kráľovstva; medzi nimi je veľká priepasť.“ (Lk 16, 26) Zavrhnúť sú oddelení od vyvolených. Právom hovorí sv. Chrysostom: „Nepátrajme ani tak po tom, kde je peklo, ale skôr po tom, ako mu môžeme uniknúť.“ Peklo je tiež **stav** duše, a síce pokračovanie toho stavu, v ktorom bola duša hriešnika pri smrti. „Príčinou pekelných múk nie je Boh, ale sám človek.“ (sv. Ján Dam.) Aj tu platí príslovie: Ako si človek ustelie, tak si aj ľahne. Keďže peklo je aj stav, z toho vyplýva, že zlí duchovia môžu byť v našej blízkosti. (1 Pt 5, 8) A dokonca, že celkom prebývajú v hriešnikovi. (Mt 12, 45) Mnohí hovoria: „Nikto ešte z pekla nevyšiel, ani tam nikto z nás nebol.“ Samozrejme, nikto ešte z pekla nevyšiel, veď charakteristickou črtou pekla je, že z neho nikto nevyjde. A hoci nikto z nás tam ešte nebol, predsa vieme, ako to tam vyzerá. Na Marse nikto nebol a vieme ako vyzerá a ako je ďaleko. Už pohania verili v určité peklo; spomeňme si na bájkky o Tantalovi, o Danaidách a o Sifyfovi. O Tantalovi, kráľovi Frýgie, sa totiž hovorí, že musel v podsvetí trpieť veľkým hladom a smädom za svoje veľké previnenie proti bohom; voda a ovocie, ktoré boli vždy pri ňom, mu vždy unikli, keď po nich chcel siahnuť. Danaidy museli za vraždu svojich mužov prenášať vodu v sitách do bezodných sudov. Sifyfos, povestný krutý vládca Korintu, musel v podsvetí neustále tlačiť balvan do kopca a vždy, keď bol balvan takmer na vrchole, skotúľal sa mu opäť dolu.

Pekelné muky sú hrozné.

Pekelné muky sú hrozné. Svätý Pavol hovorí: „Je hrozné padnúť do rúk živého Boha. (Heb 10, 31) Tak ako Boh sľubuje stonásobnú odmenu za každú odopretú radosť, tak aj za každú nedovolenú zmyselnú radosť budú nasledovať stonásobné muky a utrpenie. (sv. Ján z Kríža) Slová, ktoré svätý Pavol povedal na ohľadom neba, možno obrátiť aj na peklo (1 Kor 2, 9) a povedať: „Ani oko nevidelo, ani ucho nepočulo, ani do ľudského srdca nevstúpilo, čo Boh pripravil tým, ktorí ho nemilujú.“ (sv. Chryz.) Kristus opisuje pekelné muky rôznymi slovami. Peklo nazýva neuhasiteľným ohňom (Mt 8, 12), pretože v pekle je najväčšia bolesť, akú si možno predstaviť. Už na svete sú muky spôsobené ohňom najhoršie. Kristus nazýva peklo „vonkajšou tmou“ (Mt 22, 13), pretože zavrhnúť nehľadia na Boha, zdroj večného svetla. Kristus hovorí, že v pekle je „plač a škrípanie zubami“ (Mt 8, 12), aby naznačil, akú bolesť a hnev budú mať zavrhnúť. Kristus hovorí, že „ich červ neumiera“ (Mk 9, 43), aby naznačil, že zlé svedomie robí zavrhnutým neustále výčitky. Kristus hovorí, že zavrhnúť budú mať „zviazané ruky i nohy“ (Mt 22, 13), aby znázornil, že nemajú žiadnu slobodu, ale sú pripútaní k určitému miestu.

V pekle sú najmä tieto utrpenia: 1. Zavrhnúť nikdy neuvidia Boha. 2. Sú v spoločnosti zlých. 3. Sú v ohni a trpia veľkými duševnými mukami.

Zo slov, ktoré pri poslednom súde povie zavrhnutým: „Odíd'te odo mňa do večného ohňa“ (Mt 25, 41), je zrejme, že zavrhnúť budú trpieť najmä dvojakým trestom; sú vylúčení z hľadania na Boha (trest straty) a musia trpieť mukami (citelný trest) **Strata videnia Boha** je najväčším pekelným trestom. „Čím vzácnejšie je stratené dobro, tým väčšia je bolesť. Zavrhnúť stratili dobro nekonečnej hodnoty, preto je ich bolesť do istej miery nekonečne veľká.“ (sv. Alf.) Ako veľmi sa trápí slepý človek, že nemôže vidieť krásu stvorenia! (sv. Ján Dam.) Požívanie Boha, tohto najväčšieho dobra, je cieľom každého stvoreného ducha. Duša smeruje k Bohu tak, ako rieka smeruje k oceánu. To je vidieť na ľudskom duchu už tu na zemi; usiluje sa o najväčšiu blaženosť. Táto snaha sa po smrti ešte zvýši, pretože tu už pozemské dobrá ducha nerozptyľujú a neposkytujú mu už žiadne uspokojenie. Aké je to však teraz nešťastie,

keď táto jediná túžba ducha nemôže byť naveky uspokojená. „Je spravodlivé, že Boh zavrhuje toho, od koho bol sám najprv zavrhnutý.“ (sv. Aug.) Nárek Ezaua nad stratou otcovského požehnanie je len slabým obrazom náreku zavrhnutých nad stratou videnia Boha. Preto sa svätí na zemi chveli už len pri spomienke na stratu videnia Boha!

Zavrnutí nemajú ani žiadne spoločenstvo so svätými. Vidia ich však tak, ako boháč videl chudobného Lazára. „Ale nevidia ich pre svoje potešenie, ale na svoju bolesť. Vidia ich tak, ako hladný, ktorý vidí bohato prestretý stôl, ale nemôže k nemu pristúpiť.“ (sv. Vinc. Fer.)

Zavrnutí tiež **musia veľa trpieť od zlých duchov**. Je spravodlivé, aby ten, kto sa za života spojil so zlými duchmi a podľahol im, bol v ich spoločnosti aj po smrti. „Ako kruto zaobchádzajú zlí duchovia s tými, nad ktorými majú nejakú moc, nám Boh ukázal vo varovnom príbehu o Jóbovi a na posadnutých. Ale ako strašne kruto budú zlí duchovia zaobchádzať so zavrhnutými v pekle, ktorí však budú úplne v ich moci. (Overberg) Zavrnutí si budú spôsobovať veľké trápenie aj sebe navzájom. Ved' zavrnutí sa navzájom nenávidia. Čím viac zavrhnutých, tým väčší nárek v pekle. Preto nikdy nehovor: „No a čo, ved' nebudem v pekle sám“; ved' práve spoločnosť ostatných zavrhnutých bude zväčšovať pekelné muky.

Zavrnutí budú trápení aj **ohňom**. „Zavrnutí budú v ohni ako ryby vo vode.“ (sv. Alf.) V pekle je **skutočný oheň** v každom ohľade. Vyplýva to z Kristovho učenia (Lk 16, 24) a z učenia svätých Otcov. Už na zemi Boh trestal hriechy ľudí ohňom, ako napríklad obyvateľov Sodomy a Gomory. (Gn 19, 24; 2 Kr 1, 14) Ak sa duch mohol spojiť s telom a ak skrze telo môže trpieť, tak sa môže spojiť aj s ohňom, aby bol skrze neho trestaný. (Bellar.) Mala by byť Božia všemohúcnosť neschopná toho, aby po smrti človeka vyvolala v jeho duši tie pocity, ktoré mala už na zemi, keď bola ešte v tele? V pekle však zrejme nie je taký oheň ako na zemi. Pozemský oheň totiž predmety ničí, ale pekelný nie; ten skôr zavrhnutých udržiava, ako soľ pokrmy. (Mk 9, 48) Náš oheň svieti, pekelný nie; lebo v pekle je tma, aj keď je tam oheň. (Mt 22, 13) Náš oheň hreje, pekelný nie; v pekle je totiž napriek ohňu neznesiteľný chlad, a chýba tam akákoľvek láska k Bohu a bližnému. Napokon, pekelný oheň je oveľa bolestivejší. „Náš oheň je studený v porovnaní s pekelným ohňom.“ (sv. Vinc. Fer.) „Náš pozemský oheň je v porovnaní s pekelným ohňom ako oheň nakreslený.“ (sv. Bern.) Jediné, čo má pekelný oheň spoločné s našim ohňom, je to, že páli. „Pekelný oheň sa podobá pálieniu žihľavy“ (Tert.), ktorá síce páli, ale nehreje, ani nespája.

Duševné muky v pekle spočívajú v neustálych výčitkách svedomia. Zavrnutí budú úplne zúfalí; spoznajú totiž, akí boli ľahkomyselní, keď tak často v živote od seba odohnali Božiu milosť; akí boli hlúpi, keď dávali prednosť pomínuteľnému dobru pred dobrom nepomínuteľným; akí sú nešťastní, keď navždy stratili Boha, ktorý ich tak nekonečne miloval. Zavrnutí sa budú nevýslovne hanbiť. Ved' Boh odhalil ich zlobu pred všetkými duchmi; urobil ich poslednými, zatiaľ čo tí, ktorým sa oni na zemi posmievali a pohrdali nimi, sú teraz prví. Zavrhnutých bude mučiť závisť, lebo budú závidieť vyvoleným ich slávu. Duševné muky sú už na zemi väčšie ako muky telesné. Aká veľká bola napríklad Jakubova bolesť, keď sa dozvedel, že jeho syn Jozef je mŕtvy. Mnohí si dokonca myslia, že už ani nemôžu vydržať duševné muky, a berú si život; spomeňme si na Judášovo zúfalstvo.

Po vzkriesení mŕtvych budú zavrnutí trpieť aj na tele. Tí, čo páchali zlo, budú vzkriesení na odsúdenie. (Jn 5, 29) Ich zmysly budú trýznené podľa ich hriechov; ich zrak temnotou (Mt 8, 12), sluch počúvaním nárekov a preklínaním spolu zavrhnutých (Jób 15, 21), chuť hladom (Lk 6, 25) a smädcom (Lk 16, 24), čuch neznesiteľným zápachom, cit horúčavou a mrazom. Boh môže dopustiť aj iné telesné bolesti. Už tu na zemi Boh často trestal zlých ľudí tým, že ich telo požierali červy. (Sk 12, 23)

Muky zavrhnutých trvajú večne.

Satan je so svojimi spoločníkmi v ohni a sírovom jazere, kde je mučený dňom i nocou. (Zjv 20, 10) Z pekla niet vyslobodenia, lebo čas milosti už uplynul. (Jn 3, 36) V pekle neexistuje žiaden nočný odpočinok. (sv. Hilár.) Zavrnutí majú smrť bez smrti. (sv. Gregor Vel.) Život v pekle je „večná smrť“ alebo „druhá smrť.“ (Zjv 21, 8) Lebo život bez radosti a plný múk sa musí nazývať skôr smrťou než životom. (sv. Aug.) Ó, smrť, aká by si bola sladká pre tých, ktorým si bola taká trpká! (Innoc. III.)

O tom, že pekelné muky trvajú večne, učí Kristus; on nazýva pekelný oheň večným ohňom, (Mt 25, 41) pekelné muky večnými. (Mt 25, 46) Tak učí aj Cirkev na Tridentskom koncile. Origenov blud († 254), že pekelné muky majú svoj koniec, Cirkev zavrhol. (Druhý konštantinopolský koncil 553) Hodným večného ohňa sa stal ten, kto v sebe zničil večné dobro. (sv. Aug.) Aj pozemské súdy stanovujú za ťažké zločiny doživotné väzenie alebo dokonca trest smrti. „Ani hrnciar nemôže prerobiť nádobu, ktorá bola raz v peci.“ (A. Stolz.)

Muky zavrhnutých nie sú rovnaké, ale líšia sa podľa ich hriechov.

Ako sú rôzne stupne blaženosti, tak sú aj rôzne stupne v pekle. „Tresty v pekle nie sú rovnaké.“ (sv. Flor.) Muky v pekle budú práve tak rozmanité, ako boli rozmanité hriechy na zemi. (sv. Tom. Akv.); budú odvodené od spôsobu, počtu a veľkosti hriechov. Koľko oslavoval a hýril, toľko mu dajte útrap a smútku. (Zjv 18, 7) Čím väčšie milosti niekto zneužil, tým viac bude potrestaný. Preto vraj bude obyvateľom Sodomy a Gomory v deň súdu lepšie ako mestu, ktoré neprijalo apoštolov. (Mt 10, 15)

4.2. Duše tých, ktorí zomreli v ťažkom hriechu, pôjdu do pekla.

Ťažký hriech človeka úplne odlúči od Boha. Človek v stave ťažkého hriechu je ako ratolesť, ktorá je oddelená od kmeňa. Takáto ratolesť uschne a je hodená do ohňa. (Jn 15, 6) Duše tých, ktorí zomreli v ťažkom hriechu, zostupujú

hneď do pekla. (Druhý lyonský koncil) Do pekla idú najmä Kristovi nepriatelia (Ž 110 1); všetci, čo neuverili svätému evanjeliu (Jn 3, 18); ďalej smilníci, chamtivci, opilci, utŕhači, zloději (1 Kor 6, 10); všetci, ktorí nevyužili hrivny, ktoré im Boh daroval (Mt 25, 30); mnohí, ktorí sú prví tu na zemi. (Mt 19, 30) Aj tí, ktorí zomreli **len v dedičnom hriechu** (nepokrstené deti), prichádzajú na miesto zavrhnutých, lenže nebudú trpieť takým trestom (Druhý lyonský koncil); sú totiž zbavení videnia Boha, ale netrpia **žiadnymi mukami**.

Mýli sa teda ten, kto si myslí, že do pekla prídu len najväčší zločinci. Nie, aj jediný, hoci aj potajmo spáchaný hriech, ktorý človek neolutoval, ho uvrhne do večného utrpenia.

Pre hriešnika sa peklo začína už na zemi.

Žiadny hriešnik nemá vnútorný pokoj. Hriešnik sa podobá rozbúrenému moru, ktoré sa nemôže utíšiť. (Iz 57, 20) Každý hriešnik už tu „sedí v tme a v tieni smrti.“ (Lk 1, 79) Nerozumie náboženskému učeniu, považuje ho za hlúpe. (1 Kor 2, 14) Hriešnici sú mŕtvi, aj keď žijú. (sv. Chryz.)

Ale svetáci pocítia svoju hlbokú biedu až pri smrti; teraz ju ešte necítia, lebo sú zaujatí tisícmi vecami. „Neokúsia smrť, kým neuvidia Syna človeka, ako prichádza vo svojom kráľovstve.“ (Mt 16, 28)

Často si spomeň na peklo; lebo táto myšlienka je dobrá. Spomienka na pekelný oheň nás odstrašuje od hriechu, ako oheň odplaší hladného leva od jeho koristi. Za svojho života často zostupuj do pekla, aby si tam po smrti nevošiel. (sv. Bern.) Kto nedbá na peklo, alebo naňho zabúda, neunikne mu. (sv. Chryz.) Kto v peklo neverí, si takmer zaväzuje oči, aby nevidel priepasť, do ktorej spadne.

5. O OČISTCI

5.1. Očistec je miesto, kde musia istý čas trpieť duše tých, ktorí nezomreli v ťažkom hriechu, ale ešte úplne neodčinili svoje hriechy.

Júda Machabejský bol presvedčený, že duše padlých vojakov, ktorí mali pri sebe veci obetované modlám, budú musieť trpieť; preto dal za ne v jeruzalemskom chráme konať obeť. (2 Mach 12, 43) S mnohými ľuďmi je to po smrti tak, ako sa to robí s požatou pšenicom alebo zlatom nájdeným v bani. Veď pšenica, skôr ako sa odnesie do stodoly, sa suší na slnku a zlato sa pred použitím čistí ohňom. „Tak sa musia škvrny, ktoré sú na duši pri smrti tela, vyčistiť očistcovým ohňom.“ (sv. Greg. Naz.) V budúcom živote je krst ohňom; tento krst je odporný a trvá dlho, kým ako trávu nezničí v človeku všetko, čo je pozemské. (sv. Greg. Naz.)

Pokiaľ ide o **miesto**, kde je očistec, podľa názoru takmer všetkých svätcov je očistec pod zemou (nižšie ako viditeľný svet); preto sa pri pohrebe bežne hovorí cirkevná modlitba: „A porta inferi...“ (Z ríše podzemnej vyslobod' ho, Pane) a „De profundis ...“ (Z hĺbín volám k tebe, Pane!) Mnohí si tiež myslia, že nie je vylúčené, že mnohé duše si, hoci len na určitý čas, odpykávajú trest v očistci na tých miestach na zemi, ktoré sú v úzkom vzťahu k ich hriechom, a preto môžu byť prítomné pri modlitbách, ktoré sa za ne konajú. Je tiež isté, že mnohým svätým na zemi sa zjavili duše zosnulých, ako napríklad svätej Terézii, svätej Brigite, svätému Filipovi Nerimu.

Pokiaľ ide o duševný stav duší v očistci, svätí otcovia si myslia, že trpia s odovzdanosťou do Božej vôle (opačne ako v pekle, kde je neustály zúrenie) Boh totiž duše v očistci naplňa veľkou láskou k Bohu. Táto láska robí ich strašné muky znesiteľnými. (sv. Kat. Jan.) Vedomie, že konajú Bohu náležité zadosťučinenie a že trpia pre Boha, im dodáva odvahu ako mučeníkom. (sv. Kat. Jan.) Útechou ich naplňa aj istota, že jedného dňa budú určite hľadiť na Boha a že určite dosiahnu spásu. K tomu sa pridáva aj radosť, ktorú majú z príhovorov veriacich a svätých za nich, ako aj z toho, že ich navštevujú anjeli. (sv. Františka Rímska)

Duše v očistci trpia buď za svoje ľahké hriechy, alebo za ťažké hriechy, za ktoré ešte dostatočne nezadosťučinili.

Ľahký hriech Boh trestá časným zlom; spomeňme si na Zachariáša, ktorý nechcel uveriť anjelovi, alebo na Mojžišovo pochybovanie. Ani odpustené a odpykané **ťažké hriechy** Boh nenecháva bez časných trestov. Spomeňme si na Adamov a Dávidov hriech. Dávid sa po svojom obrátení veľmi usiloval dosiahnuť odpustenie časných trestov; ale nepodarilo sa mu to, lebo jeho syn zomrel, ako mu bolo povedané. Kto si teda svoje hriechy úplne neodpykal na zemi, musí si ich odpykať v očistci. (Trid. konc. 6. 30.) Je to ako pri súde. Na súde sú vinníci často odsúdení k peňažitej pokute; ak ju však nemôžu zaplatiť, sú uväznení. Tak to robí aj Boh; ak hriešnik neučinil ľahké zadosťučinenie na zemi, musí prísť trest uväznenia v očistci. Preto sa po spovedi nikdy neuspokoj s pokáním, ktoré ti uloží spovedník, ale dobrovoľne konaj aj iné kajúce skutky. Veľa môžeš odčiniť aj tým, že budeš trpezlivý v ťažkej chorobe a dobrovoľne prijmeš smrť z Božích rúk. Ani ľahký hriech nikdy nepovažuj za maličkosť, lebo všetko musí byť odpykané.

Očistcové muky sú tieto: duša nevidí Boha a okrem toho musí trpieť veľké bolesti.

Preto sa modlíme: „Odpočinok večný daj všetkým zosnulým, Pane (t. j. zbav ich múk), a svetlo večné nech im svieti“, t. j. dopraj im, aby videli Boha. Zapálením sviečok pri pohreboch a na hrobch prosíme Boha, aby vyviedol úbohé duše z temnoty a priviedol ich k videniu večného svetla, t. j. k Bohu.

Medzi pekelnými a očistcovými mukami nie je rozdiel (okrem ich trvania) (sv. Tomáš Akv.) Ten istý oheň mučí vyvolených aj zavrnutých. (sv. Aug.) Z toho možno vyvodiť, prečo Cirkev pri omši za mŕtvych prosí Boha, aby oslobodil zosnulých od pekelných trestov. (Bened. XIV.) Očistcové muky sú väčšie ako najväčšie muky mučeníkov. (sv. Aug.) Najmenšie muky v očistci sú **väčšie ako najväčšie muky na zemi**. (sv. Tom. Akv.) Muky, ktoré možno vymyslieť na zemi, sú akoby útechou proti najmenším mukám v očistci. (sv. Cyr. Alex.) Pozemský oheň je v porovnaní s očistcovým ohňom, rozkošnou záhradou. (sv. Magd. Paz.) Hrozné sú očistcové muky ohňom, sú väčšie ako všetky muky na zemi.

Preto je oveľa lepšie, ak si človek môže **trest za svoje hriechy odpykať radšej na zemi**. „Kto si na zemi odpyká svoje hriechy, zaplatí niekoľkými haliermi dlh 1000 dukátov; ale kto si odpykáva svoje hriechy len na onom svete, tomu sa 1000 dukátov počíta ako niekoľko halierov.“ (sv. Katarína Jan.) Preto sa svätý Augustín oprávnenne modlil: „Pane, tu páľ, tu rež, tu muč, len ma ušetri na večnosti.“

Veľkosť a trvanie očistcových múk sa riadi veľkosťou hriechov.

Čím viac horľavej látky, t. j. čím viac hriechov si človek prinesie so sebou na druhý svet, tým viac tam bude pálený. (sv. Bonaventúra) Čím väčšia je vina, tým viac páli očistcový plameň. (sv. Aug.) Čím viac alebo menej veriaci milovali pozemské dobré, tým pomalšie alebo rýchlejšie ich bude liečiť očistcový oheň. (sv. Aug.) Ten, kto v hriechoch zostarol, potrebuje viac času, aby prešiel ohnivým prúdom. (sv. Aug.) S takým človekom je to ako s veľmi tvrdými potravinami; také potraviny musia byť tiež dlhšie varené.

Po stáročia slúžené zádušné sv. omše, jasne ukazujú na to, že mnohé duše majú trpieť možno celé ľudské veky; keby to nebolo možné, Cirkev by takéto omše neprijímala. Katarína Emmerichová vo svojich videniach hovorí, že Vykupiteľ vraj zostupuje do očistca vždy na výročie svojej smrti, teda na Veľký piatok, a tam vyslobodzuje tú či onú dušu, ktorá bola kedysi svedkom jeho krvavej smrti na Golgote a ktorá ešte nebola pripustená k tomu, aby hľadela na Boha. A aj keby trest mnohých duší trval len jednu hodinu, predsa by sa im táto hodina zdala neznesiteľne dlhá. (sv. Brigita) Členovia Škapuliarskeho bratstva dostali zvláštnu uistenie o osobitnom skrátaní očistcových trestov. (Pozri koniec Tretieho dielu) Zdá sa, že očistcové tresty úzko súvisia so spáchanými hriechmi. Kto teda hrešil napríklad nemiernosťou, bude sa v očistci trápiť hladom a smädom. (sv. Matilda.) Svätá Brigita videla, že duše sú najviac mučené na tých údoch, ktorými najviac hrešili. Svätá Margita Kortonská videla, že mnohí nemôžu byť vyslobodení skôr, kým im nebude vrátený majetok, ktorý nespravodlivo získali. Väčšina svätcov si myslí, že niektoré duše v očistci (ale len dokonalé) sú len vylúčené z videnia Boha, ale nemajú nič trpieť. (sv. Brig.) Teda by sa im vodilo asi tak ako nepokrsteným deťom.

5.2. To, že existuje očistcový oheň, vieme zo slov Svätého písma a čiastočne aj z Kristových slov, a najmä z obradov a učenia Cirkvi. Pozoruhodné je aj to, že takmer všetky národy zeme veria v existenciu očistného ohňa. Napokon, aj svojím rozumom spoznávame, že očistný oheň musí existovať.

To, že existuje očistcový oheň, je celkom zrejmé z toho miesta **Starého zákona**, kde sa hovorí o obete, ktorú priniesol Júda Machabejský za padlých vojakov. Čítame tu totiž tieto slová: „Preto je svätá a spasiteľná myšlienka, modliť sa za mŕtvych, aby boli oslobodení od hriechov.“³³ (2 Mach 12, 46) **Kristus hovorí**: „Kto by hovoril proti Duchu Svätému, nebude mu odpustené ani v tomto veku, ani v budúcom.“ (Mt 12, 32) Kristus ďalej hrozí hriešnikovi väzením a hovorí: „Veru, hovorím ti: Nevyjdeš odtiaľ, kým nezaplatíš do ostatného haliera.“ (Mt 5, 26) Aj svätý Pavol hovorí, že mnohí prídu k spásu ako cez oheň. (1 Kor 3, 15)

Očistcový oheň nám pripomínajú tieto **cirkevné obrady**: modlitba za zosnulých pri sv. omši (tzv. Memento po pozdvihovaní), obetovanie sv. omši za zomrelých (najmä na Dušičky, alebo v deň úmrtia alebo pohrebu a vo výročný deň úmrtia), zvonenie umieračikom (ktoré vyzýva k modlitbe za práve zosnulého) a smútočná slávnosť v deň všetkých zosnulých 2. novembra. (Slávnosť dušičiek prvýkrát zaviedol v roku 998 opát Odilon z Klugni a neskôr ju zaviedli pápeži na celom svete) „Zvyky kresťanov nie sú len na parádu, ale sú nariadené Duchom Svätým.“ (sv. Chryz.)

Biskupi Cirkvi na konciloch vo Florencii (1439) a Tridente (1445-1463) výslovne prehlásili, že očistec existuje.

Viera v očistec je u **všetkých národov**. Egypťania verili v premiestňovanie duší do zvieracích tiel. U Grékov nachádzame príbeh o mukách Prométhea (ktorý bol za krádež ohňa z neba prikovaný na skalu v pohorí Kaukaz, kde mu sup neustále požieral pečeň, kým ho nevyslobodil Herakles) Aj Židia verili v očistec. Konali obety za mŕtvych; spomeňme si na zbierku Júdu Machabejského a obety, ktoré sa potom konali v jeruzalemskom chráme za padlých vojakov. Svätý Augustín hovorí, že jeho matka Monika na smrteľnej posteli povedala jemu a jeho bratovi: „Pochovajte moje telo, kde chcete; len o to vás prosím, aby ste na mňa pri Pánovom oltári vždy pamätali.“ Svätý Chryzostom hovorí, že kresťania sa pri sv. omši modlili za mŕtvych od dávnych čias na príkaz svätých apoštolov. Svätý Cyril Jer. hovorí: „Je užitočné pre mŕtvych, ak sa za nich modlíme, keď sa na oltári koná najsvätejšia obeta.“ Preto najstaršie omšové modlitby obsahujú prosby za mŕtvych.

³³ V novom preklade Písma sv. je: „Svätá a nábožná to myšlienka! Preto nariadil túto zmiernu obeť za mŕtvych, aby boli zbavení hriechu.“

Aj svojim **rozumom** spoznáваме, že existuje očistec. Vieme totiž, že do neba sa nedostane nič nečisté. (Zjv 21, 27) A predsa mnohí ľudia nie sú takí zlí, aby boli Bohom naveky zavrnutí. Ak teda nemôže prísť ani do neba, ani do pekla, musí prísť na nejaké tretie miesto, kde sa dokonale očistí.

5.3. Veriaci na zemi môžu dušiam v očistci pomáhať obetou svätej omše a dobrými skutkami, ako napr. modlitbami, almužnami, prijímaním svätých sviatostí a získavaním odpustkov.

Úbohé duše v očistci **si nemôžu pomôcť samy**, pretože už nemôžu konať dobré skutky, ktorými by zahladili tresty za svoje hriechy. Čas milosti už pominul a nastal čas odplaty. Po smrti už nikto nemôže nič urobiť. (Jn 9, 4) Duše v očistci preto môžu svoje viny odpykať len znášaním múk, ktoré im Boh uložil. Musia vypiť svoj kalich utrpenia do poslednej kvapky; sú na tom podobne ako Spasiteľ na vrchu Kalvária, ktorému Boh vo svojich nevýslovných mukách neposkytol ani najmenšiu útechu, takže zvolal: „Bože môj, Bože môj, prečo si ma opustil!“ Ale **my pozemšťania** môžeme zmierniť ich muky. Môžeme im pomáhať obetou svätej omše, modlitbou, almužnou a inými nábožnými skutkami. (Druhý lyonský koncil 1274) **Najväčšou a najistejšou pomocou** pre nich je najsvätejšia **obeta svätej omše**. (Trid. konc. 25.) Svätá omša totiž pôsobí sama osebe, bez ohľadu na hodnosť kňaza alebo prítomných, pretože obetujúcim kňazom je sám Kristus. Inak je to s modlitbou a inými dobrými skutkami. Lebo kto nie je v stave milosti posväcujúcej, toho modlitba nemá zadosť učinnú silu, a preto nijako nepomôže na vyslobodenie úbohých duší z očistca. (Suarez) Kto nemôže zaplatiť ani svoje vlastné dlhy, tým menej zaplatí dlhy iných. Čo sa týka modlitby, Boh nehľadá ani tak na jej dĺžku, ako na jej vrúcnosť. Kristus povedal svätej Gertrúde: „Jediné slovo, ak vychádza z hĺbky srdca, má väčšiu silu a účinok na vyslobodenie úbohých duší ako recitácia celého radu žalmov a modlitieb bez zbožnosti; podobne ako môžeme lepšie očistiť špinavú ruku, ak ju silne utrieme trochou vody, ako keď na ňu voľne vylejeme celé množstvo vody.“ (sv. Gertr.) Nikto si však nesmie myslieť, že na vyslobodenie akejkoľvek duše už spravidla stačí krátka modlitba jedného Otčenáša. „Boh by bol príliš krutý, keby kvôli jednému nepomodlenému Otčenášu za nejakú dušu, za ktorú on vylial svoju krv, nechal túto dušu v takých strašných mukách. (Maldonatus)

Cirkev používa pri pohreboch **svätenú vodu**, pretože svätená voda prináša dušiam v očistci úľavu. Ako jemný dážď osviežuje rastliny zvädnuté slnečným žiarom, tak svätená voda osviežuje nebeské kvety horiace v očistci.“ (sv. Teodat.) Voda, ktorá hasí oheň, znázorňuje aj prosbu, aby Boh zmiernil muky duší. Dušiam v očistci veľmi pomáha **hrdinský skutok lásky**; to znamená, že zásluhy všetkých našich dobrých skutkov obetujeme v prospech úbohých duší v očistci. Kto si vzbudí tento skutok lásky, môže vždy, keď pristúpi k svätému prijímaniu, získať pre duše v očistci plnomocné odpustky; podobne aj vtedy, ak je v pondelok prítomný na svätej omši. Kňazi však majú každý deň osobné privilegium privilegovaného oltára.“ (Pius IX., 30. septembra 1852)

Svetský a neúmerň smútok mŕtvym nijako nepomáha.

„Mŕtvemu nepomôže **plač**, ale modlitba a almužna.“ (sv. Chryz.) Istú matku, ktorá ustavične plakala nad svojím mŕtvym synom, Boh vo sne poučil o jej bláznovstve. Vo sne videla zástup mladých ľudí, ktorí sa ponáhľali do krásneho mesta. Svojho syna však medzi nimi nevidela; bol ďaleko za nimi, vyčerpaný, unavený a oblečený v premočených šatách. Keď sa ho matka spýtala na príčinu jeho úbohého stavu, odpovedal jej: „Za to všetko môže tvoj márný plač; namiesto toho myslí na to, aby si za mňa dávala almužnu a slúžiť sv. omšu.“ Klásť nespočetné vence na rakvu je bezvýznamné; musia nasledovať dobré skutky! Ani vonkajšie prejavy smútku samy osebe, ako je smútočný odev, nosenie čiernych stužiek na rukáve alebo na klobúku, nemajú pred Bohom žiadnu cenu.

Príbuzní zosnulých sú najviac povinní im pomáhať.

Týkajú sa ich slová Písma: „Zmilujte sa nado mnou, aspoň vy priatelia moji, lebo sa ma dotkla Pánova ruka.“ (Jób 19, 21) Preto Boh nezriedka dáva príbuzným poznať smutný osud ich zosnulých. Svätá Perpetua v roku 202 videla vo sne vo väzení v Kartágu svojho 7-ročného zosnulého brata; bol na tmavom mieste v úplnej špine a bol vyprahnutý od smädu. Perpetua sa zaňho vrúcne modlila a onedlho sa jej vo sne zjavil znova, bol však krajší a veselší. Keď svätá Alžbeta Durýnska dostala správu o smrti svojej matky Gertrúdy, uhorskej kráľovnej, hneď začala konať prísne kajúčne skutky, pričom bičovala svoje telo. Ako sa potešila, keď sa jej matka o krátky čas zjavila a oznámila jej, že je vyslobodená. (Lonvet. str. 239) Pretože zbožní kresťania pamätajú na svojich mŕtvych príbuzných, dávajú na ich náhrobný kameň napísať slová Písma sv.: „Láska neumiera“ (1 Kor 13, 8) a na ich hrob vysádzajú kvety a brečtan. Brečtan, ktorý je zelený aj vtedy, keď život v prírode v zime odumiera, znázorňuje, že duša zosnulého, ako aj láska príbuzných nezomrela, hoci telo zomrelo.

Žiaľ mnohokrát sa naplní príslovie: zíde z očí, zíde z mysle. Preto sa v žiadnom prípade nemáme spoliehať na dobré skutky, ktoré naši príbuzní po našej smrti za nás vykonajú. Tieto dobré skutky nám po smrti veľmi nepomôžu. „Jediná svätá omša za života, na ktorej sa zbožne zúčastníme, je prospešnejšia, ako sto omší odslužených za nás po smrti.“ (sv. Aug.) Svetielko pred nami je užitočnejšie ako pochodeň, ktorá sa nesie za nami. (Lev p. m.) Boh si viac cení malé dobrovoľné pokánie v tomto živote ako ťažké nedobrovoľné v budúcom živote, tak ako malý kúsok zlata má väčšiu cenu ako kus olova. (sv. Bonaventúra.) Istému otcovi, ktorý chcel vedieť, aké dobré skutky preňho urobia jeho traja synovia po smrti, najmladší syn povedal: „Otče, postaraj sa o svoju spásu teraz a rob pokánie, inak ti naša modlitba nepomôže.“

Modlitba za mŕtvych je skutkom milosrdenstva a zabezpečuje nám odpustenie hriechov a Božie požehnanie.

Lahko by sa mohlo zdať, že ten, kto sa príliš stará o dušu v očistci, robí málo pre seba. Ale nie je to tak. Modlitba za dušu zosnulých prináša dvojité požehnanie: prospieva zosnulým a je užitočná pre toho, kto ju koná. Kto sa zľutováva nad dušami, nájde podľa Spasiteľových slov jedného dňa v Bohu **milosrdného sudcu**: „Blažoslavení milosrdní, lebo oni dosiahnu milosrdenstvo.“ (Mt 5, 7) Kristus sa na každý skutok milosrdenstva pozerá ako by bol vykonaný jemu samotnému. Pamätajte, čo Kristus povie pri poslednom súde. (Čokoľvek ste urobili jednému z týchto mojich najmenších bratov, mne ste urobili.) (Mt 25, 40) Aj mŕtvi sú **vd'ační** svojim dobrodincom, najmä keď prídu do neba. Je veľmi prospešné modliť sa za mŕtvych. Veď tieto duše, pamätajúc na tvoje milosrdenstvo, budú raz v nebi ustavične za teba prosiť. (Mar. Lat.) Ako zázračne bol odmenený Júda Mach. za to, že dal konat' obeť za padlých vojakov; spomeňme si na jeho zvláštny sen a na jeho víťazstvo nad Nikanorom. (2 Mach 12) „Duše, ktoré si vyslobodil svojou modlitbou, budú sa v nebi modliť najmä za teba, aby si bol vždy svätejší a po svojej smrti bol **rýchlo vyslobodený z oštvčového ohňa**.“ (Mar. Lat.) „Je to svätá a spasiteľná myšlienka modliť sa za mŕtvych.“ (2 Mach 12, 46)

6. VZKRIESENIE TELA

6.1. Kristus v posledný deň vzkriesi z mŕtvych telá všetkých ľudí a navždy ich spojí s dušou.

Už Židia verili, že telá zomrelých jedného dňa vstanú z mŕtvych. Jób sa vo svojom utrpení tešil na budúce vzkriesenie (Jób 19, 35); tak to robili aj bratia Machabejskí. (2 Mach 7, 11) Aj Marta povedala Kristovi: „Viem, že môj brat vstane z mŕtvych pri vzkriesení v posledný deň.“ (Jn 11, 24) Kristus nás vzkriesi tak, ako vzkriesil Lazára.

Kristus vzkriesi **všetkých** ľudí; príde súdiť živých i mŕtvych (Apoštolské vyznanie viery), t. j. v posledný deň vzkriesi nielen telá tých ľudí, ktorí zomreli (= mŕtvych), ale aj telá tých, ktorí budú vtedy žiť (= živých); tí však budú náhle premenení a pri tejto premene tela zomrú a hneď sa opäť prebudia k novému životu. (1 Sol 4, 16) Kristus vzkriesi nielen tých, čo zomreli v stave milosti posväcujúcej (tí sa nazývajú „živí“), ale aj tých, čo odišli zo sveta v smrteľnom hriechu (tí sa nazývajú „mŕtvi“) (Jn 5, 28; Mt 25, 31) A všetci ľudia vstanú náhle, v jednom okamihu (1 Kor 15, 52), teda dobrí aj zlí naraz.

6.2. To, že Kristus vzkriesi telá mŕtvych, vieme z jeho vlastných rečí a z jeho zázrakov. Budúce vzkriesenie mŕtvych je znázornené aj v prírode mnohými javmi.

Kristus mnohokrát povedal, že vzkriesi mŕtvych. Hovorí napríklad: „Prichádza hodina, keď všetci v hrobách počujú hlas Syna Božieho a vyjdú: tí, čo robili dobre, budú vzkriesení pre život a tí, čo páchali zlo, budú vzkriesení na odsúdenie. (Jn 5, 28) Ďalej hovorí: „Kto je moje telo a pije moju krv, má večný život a ja ho vzkriesim v posledný deň.“ (Jn 6, 55) Kristus často prirovnával smrť k spánku; napríklad povedal, že mŕtva Jairova dcéra (Mt 9, 24) a mŕtvy Lazár len spia. (Jn 11, 11) Smrť však možno nazvať spánkom len v súvislosti s budúcim vzkriesením. (1 Sol 4, 13)

Kristus dokázal, že má moc kriesiť mŕtvych týmito **zázrakmi**: vzkriesením Jairovej dcéry v dome, Naimovho mladíka pri bráne mesta a Lazára v hrobe. Spomeňme si aj na Kristovo vzkriesenie a vzkriesenie bl. Panny Márie. Kristus môže teda právom povedať: „Ja som vzkriesenie a život.“ (Jn 11, 25)

Mnohé z toho, **čo sa deje v prírode**, tiež znázorňuje budúce vzkriesenie mŕtvych: Naše ranné vstávanie zo spánku, prebúdzanie sa prírody na jar po predchádzajúcej zime, premena húsenice (ktorá je ako človek pripútaná k zemi) na kuklu (ktorá sa podobá mŕtvole ležiacej v hrobe) a na motýľa (ktorý je krásny ako vzkriesený človek a už nie je pripútaný k zemi); vyklíčenie stebľa zo semienka, ktoré zdanlivo zhnulo v zemi (1 Kor 15, 36); vyzdravenie človeka z ťažkej choroby; prebudenie mnohých zvierat zo zimného spánku; západ a východ slnka; ubúdanie a pribúdanie mesiaca. Aj ruža z Jericha (ktorá rastie na brehu Mŕtveho mora a ktorú Linné nazýva „kvetom vzkriesenia“) ukazuje, že Boh má moc vzkriesiť mŕtvych, lebo aj tento kvet hoci by bol už sto rokov uvädnutý, ak ho vložíme do vody, začne sa opäť zelenat' a kvitnúť. A vajce je obrazom vzkriesenia. Vajíčko je totiž bez všetkého života, ale keď sa znesie, vyjde z neho mláďa, čiže život.

6.3. Boh vzkriesi telá preto, aby ukázal svoju veľkú spravodlivosť a oslávil Vykupiteľa.

Keby bola odmenená alebo potrestaná iba duša, odplata by nebola dokonalá. „Keďže mnohé dobré skutky, ako pôst, čistota a muky, boli vykonané predovšetkým telom, je spravodlivé, aby aj telo malo účasť na blaženosti duše.“ (Tert.) Aby teda Boh ukázal svoju vznešenú **spravodlivosť**, dá aj nástroju duše, telu, podiel na odplate. „Ak sa má postaviť socha víťaznému vojvodcovi, tento býva zobrazený v odeve, v ktorom zvíťazil; a nemala by byť duša oslávená v tele, v ktorom premožla nepriateľa?“ (Teodoret.) Odplata je teda príčinou vzkriesenia.

Vzkriesenie má slúžiť na **oslavu Vykupiteľa**. Kristus totiž chcel vykúpiť človeka dokonale, tak podľa tela ako aj podľa duše. Ale ak by svojím vykúpením nezískal pre telo vzkriesenie, jeho vykúpenie by bolo len polovičné. (Tert.) Diabol by bol mocnejší v ničení ako Kristus v náprave. To však nie je možné. Ale Kristus slávil úplné víťazstvo. „Lebo skrze jedného človeka prišla smrť a skrze jedného človeka prišlo vykúpenie.“ (1 Kor 15, 21)

6.4. O vlastnostiach vzkriesených tiel vieme toto: 1. Po vzkriesení budeme mať to isté telo ako teraz. 2. Telá spravodlivých budú oslávené, telá hriešnikov budú ohyzdné. 3. Všetky vzkriesené telá budú dokonalé a nesmrteľné.

Po vzkriesení budeme mať **to isté telo**. „Lebo toto porušiteľné (telo) si musí obliecť neporušiteľnosť a toto smrteľné si musí obliecť nesmrteľnosť.“ (1 Kor 15, 53) Všetci ľudia vstanú vo svojom vlastnom tele. (Vyznanie sv. Atanáša) Už Jób vedel, že po vzkriesení bude mať to isté telo, ktoré mal za svojho života; povedal: „V posledný deň vstanem zo zeme a opäť budem oblečený do svojej kože a vo svojom tele uvidím svojho Boha.“ (Jób 19, 25-26) Pri poprave siedmich Machabejských synov jeden z nich, ktorému mali odňať údy, povedal tyranovi: „Dostal som ich z neba a dúfam, že ich opäť od Boha dostanem.“ (2 Mach 7, 11) Keď sa na svätú Perpetuu a ostatných mučeníkov v kartáginskom väzení († 203) zvedavo pozerali pohania, títo hovorili: „Len sa na nás dobre pozrite a zapamätajte si naše tváre, aby ste nás spoznali v deň súdu.“ Tieto vážne slová spôsobili, že sa diváci obrátili. Preto budeme mať tie isté telá, a nie cudzie telá, „aby každý dostal odplatu za to, čo konal, kým bol v tele, či už dobré a či zlé.“ (2 Kor 5, 10) Odplata patrí len telu, ktoré malo na skutku podiel, nie cudziemu telu. „Ako žiadna cudzia duša nemôže dostať našu odplatu, tak ani cudzie telo, ktoré sme pred tým nemali nemôže vstať z mŕtvych, aby dostalo našu odplatu.“ (Tert.)

Pre Boha nie je nemožné opäť obnoviť naše zničené telá. Ved' ak Boh mohol urobiť to, čo predtým vôbec nebolo, môže znovu vybudovať to, čo predtým bolo. „Tak ako my po desiatich alebo dvadsiatich rokoch, počas ktorých sa všetky naše telesné látky vymenia, máme stále to isté telo, pretože sa nezmenila podstata a najdôležitejšie charakteristiky tela; tak aj vzkriesené telá budú rovnaké, aj keby sa možno neobnovili všetky jednotlivé súčiastky.“ (sv. Tom. Akv.) Keďže pri vzkriesení mŕtvych opäť dostaneme svoje pôvodné telá, preto my kresťania slávnostne pochovávame telá mŕtvych a uctievať si ostatky svätých.

Telá všetkých vzkriesených nebudú rovnaké. Svätý Pavol hovorí: „Všetci síce vstaneme z mŕtvych, ale nie všetci sa premeníme.“³⁴ (1 Kor 15, 51) **Telá spravodlivých** budú podobné oslávenému Kristovmu telu (Flp 3, 21), a teda budú mať tieto štyri vlastnosti: **nebudú môcť trpieť** (Zjv 21, 4), budú **žiarit'** ako slnko (Mt 13, 43), budú **rýchle** ako myšlienka a budú **penikáť** vecami. Telá spravodlivých budú potom premenené rovnako, ako žiari čierne železo, ktoré bolo vložené do ohňa. Ako Kristus premenil obyčajnú vodu na vzácne víno na svadbe v Káne Galilejskej, tak v deň vzkriesenia premení celkom obyčajnú prirodzenosť človeka na vzácnu prirodzenosť.“ (sv. Ambróz) Ak Boh mohol dať drobným živočíchom moc svietiť v noci, môže dať túto moc aj ľudskému telu. (sv. Cyr. Jer.) Nebeská žiara nášho tela bude prevyšovať jas slnka o toľko, o koľko je svetlo slnka tu na zemi jasnejšie ako naše telo. (sv. Aug.) Spomeňme si na Kristovo premenenie na vrchu Tábor a na jas Mojžišovej tváre po jeho rozhovore s Bohom na vrchu Sinaj. Ak Kristovo telo po jeho zmŕtvychvstaní nežiarilo nepretržite, bolo to len preto, lebo oči apoštolov by nemohli zniesť túto žiaru; a bolo potrebné, aby Pán s nimi prebýval dlhšie. (sv. Aug.) Vzkriesené telo spravodlivých sa často nazýva „**duchovné**“, lebo bude úplne podriadené duši; bude totiž oslobodené od všetkých pozemských žiadostí. (Lk 20, 35) Krása tela sa bude riadiť krásou duše. (1 Rim 8, 11; 1 Kor 15, 41) Aj najbiednejší mrzák, ktorý žil zbožne, dostane krásne telo; ale ten, kto tu mal akokoľvek krásne telo, ale žil zle, vstane v úbohom tele. (A. Stolz.) Telá hriešnikov však budú musieť trpieť bolesťami a budú akoby spútané na rukách a nohách. (Mt 22, 13)

Všetky vzkriesené telá budú **dokonalé**. Svätí mučeníci opäť dostanú svoje stratené údy, ale ich rany budú viditeľné ako na Kristovom tele a budú žiarit' jasnejšie ako zlato a drahé kamene. (sv. Aug.) Na telách nebude vidieť žiadnu stopu po starobe, chorobe alebo telesných chybách. Preto sa svätí po smrti zjavovali v mladistvom vzhľade. Aj zavrnutí dostanú dokonalé telo, nie ako odmenu, ale ako trest. Lebo čím viac údov, tým viac bolesti.

Všetky vzkriesené telá budú **nesmrteľné**. (1 Kor 15, 42) Ako v raji mal strom života svojim ovocím chrániť človeka pred smrťou, tak je teraz sväté prijímanie zárukou nesmrteľnosti a vzkriesenia. (Jn 6, 55) Ak Boh mohol zachovať telá prvých patriarchov až 900 rokov, tak môže zachovať aj telá naveky. Aj tým, keď Boh vzal Hennocha a Eliáša kedysi z tejto zeme bez smrti, chcel dať najavo, že jedného dňa vstaneme z mŕtvych a telo že zostane neporušené. (sv. Iren.) Telo zavrnutých tiež pretrvá naveky, ale napriek tomu ho nemôžeme správne nazývať nesmrteľným. Keďže týmto nešťastníkom nie je dovolené zomrieť, potom vlastne nezomiera len samotná smrť. (sv. Aug.) Vzkriesenie z mŕtvych je očakávaním kresťana. (Tert.)

6.5. Viera vo vzkriesenie nás utešuje v utrpení, v našej smrti a v smrti našich blízkych.

Už Jób sa vo svojich najväčších mukách tešil z myšlienky na budúce vzkriesenie (Jób 19,25) Práve viera vo vzkriesenie dodávala prvým kresťanom odvahu a statočnosť v tých hrozných prenasledovaniach.

Ten, kto verí v budúce vzkriesenie, bude pri smrti svojich blízkych práve tak málo zarmútený, ako sme teraz zarmútení pri pohľade na západ slnka, o ktorom vieme, že na druhý deň opäť vyjde. My kresťania nemáme smútiť nad mŕtvymi ako pohania, ktorí nemali žiadnu nádej. (1 Sol 4, 12) Už svätý Cyprián, kartáginský biskup († 258), varuje kresťanov pred prílišným smútkom, aby si pohania nemysleli, že kresťania nie sú pevne presvedčení o budúcom vzkriesení. Taktiež nepovažoval za vhodné nosiť smútočný odev kvôli tým, ktorí sú už pred Božím trónom odetí bielym rúchom radosti. Plakať by sme mali len nad tými, ktorí zomreli v stave smrteľného hriechu.

³⁴ V novom preklade Písma sv. je: „Nie všetci umrieme, ale všetci sa premeníme.“

7. O VŠEOBECNOM SÚDE

7.1. Hneď po vzkriesení mŕtvych sa uskutoční posledný súd: Kristus totiž často spomínal, že po vzkriesení mŕtvych zhromaždí všetkých ľudí pred svojím trónom a bude ich súdiť.

To, že Kristus príde opäť súdiť, zvestovali dvaja anjeli pri nanebovstúpení apoštolom. (Sk 1, 11)

Ak prorok hovorí, že Boh zhromaždí všetky národy do údolia „Jozafat“ (ktoré leží medzi Jeruzalemom a Olivovou horou a nazýva sa „Boží súd“) a tam ich bude súdiť (Joel 3, 2), myslí sa tým len to, že Boh privedie národy do vlastného údolia Jozafat, t. j. na to miesto, ktoré Boh určil na posledný súd. Do jeruzalemskom údolia by sa nezmestila ani malá časť ľudu. Hovoríme **posledný** alebo všeobecný súd (na rozdiel od osobitného alebo súkromného súdu), pretože na ňom budú súdení všetci ľudia, ktorí kedy žili, dokonca aj anjeli. (Jud 6) Nazýva sa aj posledným súdom, lebo sa uskutoční v posledný deň, t. j. v posledný deň sveta.

V súdny deň nebudeme mať žiadneho zástupcu, ako je to teraz na súdoch, ale každý, veľký i malý, sa tam musí sám osobne objaviť a zodpovedať sa. (sv. Vinc. Ferr.) Videl som mŕtvych, veľkých i malých, stáť pred trónom. (Zjv 20, 12)

7.2. Všeobecný súd sa teda uskutoční, aby sa Božia múdrosť a spravodlivosť ukázala všetkým tvorom.

Ako sa v mestách často konajú výstavy, kde všetci môžu vidieť a porovnávať pokrok rôznych krajín a žasnúť nad ním, tak to bude aj v deň všeobecného súdu. Všetci uvidia, čo urobili jednotliví ľudia a celé národy. Táto výstava bude slúžiť na Božiu slávu. Tu sa ukáže, ako **múdro** Boh riadil osudy celého ľudstva a každého jednotlivca, aby všetci dosiahli svoj konečný cieľ a boli šťastní už na zemi. Potom bude vidieť, ako Boh premenil na dobro dokonca aj zlo, konkrétne utrpenie, áno, dokonca aj hriechy ľudí. Mnohé veci, ktoré svet kedysi považoval za hlúpe, sa ukážu ako múdre.

Pri všeobecnom súde Boh tiež ukáže svoju veľkú spravodlivosť. Lebo Boh vyrovná aj to, čo ešte nebolo vyrovnané pri osobitnom súde. Ved' skutky, reči, spisy mnohých ľudí ešte aj po ich smrti buď prospievali, alebo škodili. Spomeňme si len, aké požehnanie priniesli apoštoli a misionári celým národom a naopak, akú skazu priniesli bludári nielen svojim rovesníkom, ale aj svojim potomkom. Semeno zasiat ľudmi prinesie plnú úrodu až pri všeobecnom súde.

7.3. Všeobecný súd bude konať Kristus, aby sa mu vrátila česť, ktorá mu bola verejne odňatá.

Kristus vykoná všeobecný súd. Ide totiž o úkon múdrosti. Ale keďže Boží Syn je múdrosť (=večné poznávanie Otca) splodená Otcom, preto mu patrí súd. (sv. Tomáš. Aq) Kristus príde súdiť ľudí aj preto, lebo mu od jeho súčasníkov a v priebehu storočí od toľkých neverných a bezbožných ľudí bola odopretá primeraná česť. Pilát ho nespravodlivým rozsudkom odsúdil ako zločinca, a ako hovorí apoštol, ukrižovaný Kristus bol pre Židov pohoršením a pre pohanov bláznovstvom. (1 Kor 1, 23) Česť, ktorá bola Kristovi odňatá, mu musí byť navrátená. A to sa stane na súde. Kristovi nepriatelia sa však budú na večnom súde Krista zľaknú, tak ako sa zľakli Jozefovi bratia, keď sa im dal Jozef spoznať. (Gm 45) „A začnú hovoriť horám: Padnite na nás! a vrchom: Prikryte nás!“ (Lk 23, 30) Preto Kristus povedal: „Otec nesúdi nikoho, ale zveril súd Synovi, aby všetci ľudia ctili Syna, ako ctia Otca.“ (Jn 5, 22) Keď bol Kristus na zemi, ešte nevykonával sudcovský úrad, preto povedal: „Ja nikoho nesúdim.“ (Jn 8, 15) Kristus bude v deň súdu súdiť aj preto, lebo sa stal človekom. Ľudské pokolenie, ktoré vstalo z mŕtvych v tele, a preto je viditeľné, musí mať viditeľného Sudcu. Z tohto dôvodu Kristus hovorí: „Otec dal Synovi moc vykonávať súd, lebo je Synom človeka.“ (Jn 5, 27) Aj Boh chce pre svoju milosrdnosť, aby ľudí súdil človek. (sv. Bern.) Svätý Tomáš z Villanovy zvoláva: „Rád budem mať za svojho sudcu toho, ktorý bol mojím Vykupiteľom!“

7.4. Všeobecný súd bude vykonávať Kristus vo veľkej moci a majestáte.

Sám Kristus povedal toto: **1.** Najprv sa na nebi objaví **kríž**, ktorý bude znamením príchodu Sudcu. Pohľad na kríž udiví bezbožníkov. (Mt 42, 30) **2.** Kristus príde s veľkou **slávou** (Mt 16, 27; Lk 21, 27), teda už nie v ponížení. Ale nesmieme si myslieť, že na súde všetci uvidia Božiu podstatu. Tu by už boli bezbožní v nebi, lebo Božskú podstatu nie je možné vidieť bez nebeských radostí. Zavrhnutí poznali Božský majestát a podstatu len na základe určitých znamení. (sv. Tomáš. Akv.) **3.** Sprevádzať ho budú **svätí anjeli**. (Mt 25, 31) Svätí anjeli majú totiž ľudom pomáhať k spásu, preto aj oni budú teraz oslávení pred očami všetkých. **4.** Kristus bude sedieť na tróne a zhromaždí pred sebou všetky pokolenia zeme. (Mt 25, 32) **5. Oddelí ich**, ako pastier oddelí uje ovce od kozlov. Vyvolených postaví po pravici, zavrhnutých po ľavici. (Mt 25, 33)

7.5. Kristus pri poslednom súde urobí nasledovné:

a) Kristus zjaví všetko, aj to najtajnejšie.

Pri poslednom súde bude všetko zjavené. Tak ako na svetovej výstave môže každý vidieť najrozmanitejšie umelecké diela, tak pri poslednom súde budú viditeľné všetky ľudské skutky. Všeobecný súd nebude v skutočnosti ničím iným ako slávnostným zopakovaním súkromného súdu. Preto svätý Augustín hovorí: „V akom stave človek dosiahol svoj posledný deň, v takom stave sa dočká aj posledného dňa sveta. V posledný deň bude súdený presne tak

ako pri smrti. "Písmo sv. hovorí, že pri všeobecnom súde sa otvoria knihy a mŕtvi budú súdení podľa toho, čo je v tých knihách napísané. (Dan 7, 10; Zjv 50, 12) Tým je povedané, že Boh je vševediaci a že túto vševedúcnosť ukáže v posledný deň. Dokonca aj tie **najskrytejšie** veci budú zjavené. Pán „osvetlí, čo je skryté v tme.“ (1 Kor 4, 5) Prekúta Jeruzalem lampami. (Sof 1, 12) Všeobecného súdu sa totiž týkajú Kristove slová: „Nič nie je skryté, čo by sa nevyjavilo, a nič utajené, čo by sa neprezvedelo a nedostalo na svetlo³⁵.“ (Lk 8, 17) Ďalej sú to slová: „Lebo čo ste povedali vo tme, bude počuť na svetle, a čo ste pošepli v izbách do ucha, bude sa rozhlasovať zo striech.“ (Lk 12, 3) Keď vyjde slnko, roztopí sa sneh a objavia sa veci, ktoré boli pod snehom; tak to bude aj na večnom súde: slnko spravodlivosti zjaví všetko. Všetky **hriechy** budú zjavené. Hanba zavrnutých bude strašnejšia ako peklo. Spravodliví však nebudú zahanbení pre svoje hriechy, naopak, ich pokánie im bude slúžiť na oslavu. Na bielom rúchu milosti posväcujúcej nebudú viditeľné hriechy, lebo namiesto škvrn, ktoré boli vyhladené pokáním, budú zlaté ozdoby. (sv. Gertr.) Boh bude vedieť v deň súdu zakryť napravené chyby spravodlivých tak, ako krajčír dokáže zakryť diery v odeve rôznymi ozdobami, ktoré tam vloží. (Osorius) Preto svätý Pavol hovorí: „Keby sme súdili sami seba, neboli by sme súdení.“ (1 Kor 11, 31)

Odhalené budú tiež všetky **dobré skutky**. (Kaz 12, 14) Ďalej budú spoznané **úmysly** ľudí. (1 Kor 4, 5) Zbožným, najmä mučeníkom, sa opäť dostane pocty pred všetkými ľuďmi, ktorá im bola nespravodlivo odňatá. Vtedy hriešnici pri pohľade na spravodlivých povedia: „To sú tí, z ktorých sme sa kedysi vysmievali, zasypávali ich posmechom, my blázni! Nazdávali sme sa, že ich život je šialenstvom a že ich koniec je potupný. A hľa, veď ich medzi Božích synov pripočítali a majú údel medzi svätými! (Múd 5, 3) Pri poslednom súde bude možné rozoznať svätých od bezbožných, čo sa teraz nedá. „V zime sú si stromy podobné, ale len čo príde leto, hneď sa dajú rozlíšiť zdravé stromy od suchých. Tak aj teraz sa zdá, že všetci ľudia sú si podobní; ale na poslednom večnom súde bude možné rozlíšiť dobrých od zlých.“ (sv. Aug.)

b) Kristus bude od všetkých ľudí vyžadovať skutky milosrdenstva.

Kristus urobí spásu závislou od skutkov milosrdenstva. (Mt 25, 34) Keď si všimneme slová, ktoré Kristus povie na poslednom súde, až potom pochopíme, prečo svätí a všetci nábožní kresťania tak horlivo konali skutky milosrdenstva. Keď sa svätej Alžbety pýtali, prečo tak horlivo koná skutky milosrdenstva, odpovedala: „Pripravujem sa na deň súdu.“ Pri poslednom súde sa však nebude brať ohľad na bohatstvo, hodnosť atď., lebo Boh nikomu nenadŕža. (Rim 2, 11) Naopak, „komu bolo veľa dané, od toho sa bude veľa vyžadovať.“

c) Nakoniec Kristus svojím rozsudkom naveky oddelí dobrých od zlých.

Večný súd bude zavŕšený **rozsudkom** sudcu; tento rozsudok navždy oddelí dobrých od zlých. (Mt 25, 46) Toto večné oddelenie Kristus znázorňuje v podobnenstve o kúkoli a pšenici; spomeňme si najmä na slová hospodára svojim sluhom v čase žatvy: „Pozbierajte najprv kúkol' a poviažte ho do snopov na spálenie, ale pšenicu zhromaždíte do mojej stodoly.“ (Mt 13, 30) Aj Kalvária bola predobrazom večného súdu. Na pravej strane bol kajúcny lotor, na ľavej strane nekajúci sa lotor. (sv. Aug.) V deň posledného súdu budú mnohí priatelia a príbuzní navždy oddelení. (Mt 24, 40) Mnohý boháč a vznešený pán bude zatratený, ale jeho poddaný alebo ten, kto k nemu na zemi chodil žobrať, bude spasený. Spomeňme si na boháča a Lazára.

S večným súdom je spojená aj **premena tvorstva**. Tvorstvo dostane novú, oslávenú podobu, ktorá bude primeraná osláveným telám. (sv. Aug.) Preto sv. Peter hovorí: „Očakávame nové nebo a novú zem, na ktorých prebýva spravodlivosť. (2 Pt 3, 13) Táto premena sa uskutoční ohňom. (2 Pt 3, 12) Tento oheň bude zároveň očistným ohňom pre tých ľudí, ktorí ešte budú trpieť tresty za hriechy. Keďže teda po poslednom súde už nebude očisťovania, to znamená, že to, čo nebude dané dĺžkou trvania bolesti, bude dané jej veľkosťou. Spravodlivým však tento oheň neublíži podobne ako oheň neublížil trom mladíkovi v ohnivej peci. (sv. Aug.)

Pamätanie na posledný súd je veľmi spasiteľné. Svätý Metod namaľoval pre bulharskému kráľovi Borisovi obraz odlúčenia pri poslednom súde; odvtedy kráľ nikdy nezabudol na túto spásonosnú myšlienku na posledný súd. Stal sa kresťanom a horlivo šíril kresťanstvo vo svojej ríši. Spomeňme si aj na to, ako sa pohanský vládca Felix zľakol, keď mu Pavol povedal o súde. Ale Felix nespolu pôsobil s milosťou, ale rozhovor prerušil. (Sk 24, 25)

7.6. Deň posledného súdu nepoznáme, ale poznáme určité znamenia, ktoré mu budú predchádzať.

Kristus hovorí: „Ale o tom dni a o hodine nevie nikto, ani anjeli nebeskí, iba sám Otec.“³⁶ (Mt 24, 36) Poznanie o ňom by nám rovnako málo prospelo, ako keby sme poznali hodinu smrti; preto nám Kristus neoznámil, kedy bude posledný súd. „Málo záleží na tom, či vieme alebo nevieme, v ktorý deň bude súd; rob to, čo by si robil, keby súd bol zajtra, a potom sa nebudeš báť príchodu Sudcu.“ (sv. Aug.) Napriek tomu nám Kristus zjavil určité znamenia posledného súdu, a to vtedy, keď s apoštolmi na Olivovej hore hovoril o zničení Jeruzalema. (Mt 24, 3) Kristus teda oznámil tieto znamenia, aby zbožní kresťania na konci sveta nestratili vieru, ale zostali pevní.

Tieto znamenia sú:

1. Evanjelium sa bude hlásať po celom svete. (Mt 24, 14) Dve tretiny ľudstva sú ešte aj dnes pohania.

2. Bude jednota vo viere. Kristus hovorí: „Bude jeden ovčinec a jeden pastier.“ (Jn 10, 16)

³⁵ V novom preklade Písma sv. je: „na verejnosť.“

³⁶ V novom preklade Písma sv. je: „o tom dni a o tej hodine nevie nik, ani nebeskí anjeli, **ani Syn**, iba sám Otec.“

3. Ale napriek tomu mnohí ľudia nebudú mať vieru (Lk 18, 8; 2 Sol 2, 3) a budú pohltení pozemskými vecami (Lk 17, 26) Ľudia budú ako za Noemových čias. (Mt 24, 38)

4. Vystúpi Antikrist. Antikrist je človek, ktorý sa bude vydávať za Krista a bude robiť zdanlivé zázraky prostredníctvom diabla. (2 Sol 2, 9) Zvlášť nebezpečný bude svojim prenasledovaním a pokúšaním. (Zjv 20, 3-9) Je pravdepodobné, že Antikrist si za svoju ríšu vyberie Jeruzalem a miesta, kde žil Kristus Pán. (Massl.) Kristus, keď príde, zničí Antikrista. (2 Sol 2, 8) Antikrist má v dejinách svojich predchodcov a predobrazy. (1 Jn 2, 18) „Lebo tajomstvo nepravosti už pôsobí.“ (2 Sol 2, 7)

5. Henoch a Eliáš prídu znova a budú hlásať pokánie. Prorok Malachiáš prorokuje: „Hľa, ja vám pošlem proroka Eliáša, skôr než príde Pánov deň, veľký a hrozný. A obráti srdce otcov k synom a srdce synov k ich otcom.“ (Mal 3, 23) t. j. spôsobí, že synovia (Židia na konci sveta) budú zmýšľať ako ich otcovia, patriarchovia. Kristus tiež hovorí, že Eliáš príde opäť pred posledným súdom a všetko napraví. (Mt 17, 11) Henoch vraj bol pre svoj svätý život vzatý zo zeme živý. (Gn 5, 24); ďalej „Henoch sa zapáčil Bohu a bol prenesený do raja, aby dal národom pokánie.“ (Sir 44, 46) Henoch a Eliáš budú kázať 3,5 roka. „Mnohí sa ich kázaním odvrátia od Antikrista; Antikrist ich usmrtí; ich mŕtve telá nebudú pochované. Ale Boh ich vzkriesi za 3,5 roka vzkriesi. (Zjv 11, 3-11)

6. Židia sa obrátia. To, že Židia budú ešte na konci sveta, naznačil Kristus, keď vo svojom proroctve o zničení sveta povedal: „Nepominie sa toto pokolenie (= židovský národ), kým sa to všetko nestane. (Mt 24, 34) O obrátení Židov prorok Ozeáš prorokuje: „Synovia Izraela budú sedieť dlhé dni bez kráľa a bez kniežata, bez obety a pomníka, bez efódu a terafimov. Potom sa synovia Izraela obrátia a hľadať budú Pána, svojho Boha ... Privinú sa k Pánovi a jeho darom na konci dní.“ (Os 3, 4-5) Tak dlho bude jedna časť Židov zaslepená, kým do Cirkvi nevstúpi plnosť pohanov. (Rim 11, 25) Hovorí sa, že to bude Eliáš, ktorý „napraví Jakubovo pokolenie“, t. j. obráti na Kristovu vieru. (Sir 48, 10) Tak to Cirkev verila od dávnych čias. (sv. Aug.)

7. Na nebi sa zjavia hrozné znamenia a na ľudí príde veľké súženie. „Slnko sa zatmie a mesiac nevydá svoje svetlo, hviezdy budú padať z neba (t. j. zmiznú) a nebeské mocnosti sa zachvejú.“ (Mt 24, 29) Na ľudí doľahne aj vojna, mor a hlad, ako v čase zničenia Jeruzalema. (Mt 24, 7) Ľudia budú omdlievať od strachu a pre očakávanie tých vecí, ktoré prídu na celý svet. (Lk 21, 25) Tieto znamenia a súženia budú na to, aby hriešnici boli ohromení a boli pohnutí k pokániu.

O KREŠŤANSKEJ NÁDEJI

1. O PODSTATE KREŠŤANSKEJ NÁDEJE

Na konci apoštolského vyznania viery sú vymenované dobrodenia, ktorým máme nielen veriť, ale ich aj očakávať. Preto sa v Nicejsko-konštantínopolskom vyznaní viery modlíme: „Očakávam (=dúfam) vzkriesenie mŕtvych a život večný.“

1.1. Kresťanská nádej je dôverné očakávanie všetkých dobier, ktoré nám Kristus za splnenie Božej vôle prisľúbil.

Boh prisľúbil nábožnému Simeonovi, že uvidí Ježiška; ó, ako sa Simeon tešil na túto chvíľu! Tešil sa, pretože dôveroval Bohu, to znamená, že bol pevne presvedčený, že Boh dodrží svoje slovo. (Lk 2) Očakávanie vzkriesenia k večnému životu dodávalo bratom Machabejcom odvahu znášať muky krutého kráľa. (2 Mach 7, 9) Nádej je teda jednak tešenie sa, túžba, **očakávanie** nejakého prisľúbeného dobra, jednak je to dôvera alebo presvedčenie, že Boh splní svoje slovo. Nádej je ako ďalekohľad; ako pomocou ďalekohľadu vidíme najvzdialenejšie predmety v bezprostrednej blízkosti, tak pomocou nádeje teraz vidíme pred sebou nebeské radosti a tešíme sa z nich. „Vďaka nádeji už teraz zakúšame nebeské radosti, ktoré nám Boh prisľúbil.“ (sv. Paulín) „Pane, tvoju dobrotu preukazuješ tým, ktorí v teba dúfajú.“ (Ž 30, 20) Kresťanskú nádej možno nazvať aj svätou nádejou, pretože sa týka Boha a vecí nadpozemských. Kresťanskou nádejou plníme napomenutie apoštola: „Hľadajte to, čo je hore.“ (Kol 3, 1)

1.2. Kristus nám za plnenie Božej vôle prisľúbil: večnú blaženosť a prostriedky, ktorými ju môžeme dosiahnuť, totiž milosť Božiu, časné statky na zachovanie života, odpustenie hriechov, pomoc v núdzi a vypočutie našich prosieb.

Kristus nám prisľúbil **večnú blaženosť** (1 Jn 2, 25); hovorí totiž: „V dome môjho Otca je mnoho príbytkov. Ja tam idem, aby som vám pripravil miesto.“ (Jn 14, 2) Kristus nám sľubuje blaženosť v podobenstve o svadobnej hostine, o veľkej hostine, o robotníkoch v Pánovej vinici. Kristus nám tiež sľúbil, že vzkriesi naše telo z mŕtvych. (Jn 5, 28) Túžba po dokonalej blaženosti je hlboko zakorenená v našej prirodzenosti.

Kristus nám sľúbil svoju **milosť**, t. j. pomoc Ducha Svätého, aby sme dosiahli blaženosť. Chce totiž, aby boli všetci ľudia spasení. (1 Tim 2, 4) Milosť je však pre spásu nevyhnutne potrebná: pomoc pomáhajúca je potrebná pre

obrátenie, milosť posväcujúca pre vstup do neba. Kristus hriešnikom sľubuje svoju pomoc v podobenstve o stratenej ovci.

Kristus nám sľúbil **časné statky** na zachovanie života; hovorí: „Nebud'te ustarostení o svoj život, čo budete jesť, ani o svoje telo, čím sa zaodujete... Váš nebeský Otec predsa vie, že toto všetko potrebujete.“ Zároveň poukazuje na to, že Boh živí i nebeské vtáctvo a oblieka ľalie a poľnú trávu, teda tým viac sa stará o človeka. (Mt 6, 25-32) Svätí boli často v biednom stave; nemali napríklad dostatok jedla, prístrešie, oblečenie atď. ale pamätali na Kristovo prisľúbenie a boli bez akéhokoľvek strachu; a skutočne Božia pomoc ich neminula.

Kristus nám prisľúbil **odpustenie hriechov**, ak sa obrátíme a polepšíme sa: „V nebi bude väčšia radosť nad jedným hriešnikom, ktorý robí pokánie, ako nad 99 spravodlivými, ktorí pokánie nepotrebujú.“ (Lk 15, 7) V podobenstve o márnotrattom synovi a stratenej ovci Kristus ukazuje, ako je Boh ochotný hriešnikovi odpustiť. „Boh nehľadá na to, čo človek urobil, ale na to, čo chce urobiť.“ (sv. Aug.) Ak niekto ešte žije na tomto svete, tak preňho nikdy nie je neskoro prejaviť ľútosť. (sv. Cyprián) Aj lotor na kríži dosiahol odpustenie. „Boh nechce smrť hriešnika, ale aby sa obrátil a žil.“ (Ez 18, 32)

Kristus nám prisľúbil **vypočutie našich prosieb**; povedal: „Ak ma budete prosiť o niečo v mojom mene, ja to urobím. (Jn 14, 14) A opäť: „Ak budete o niečo prosiť Otca v mojom mene, dá vám to.“ (Jn 16, 23)

Kristus nás v modlitbe Otčenáš učil, aby sme prosili jeho nebeského Otca o tieto dary.

V 2. prosbe prosíme o večnú blaženosť, v 3. prosbe o potrebnú milosť pre spásu, vo 4. prosbe o potrebné časné statky, v 5. prosbe o odpustenie hriechov, v 6. a 7. prosbe o pomoc v núdzi. Slovo „Amen“ znamená, že Boh vypočuje našu modlitbu. V modlitbe Otčenáš sa teda spomínajú všetky veci, ktoré od Boha dúfame dostať.

1.3. Kresťanská nádej vyrastá z viery; očakávame totiž Bohom prisľúbené dary, pretože sme presvedčení, že Boh je najvernejší, všemohúci a nekonečne dobrý a že Kristus nám zaslúžil všetko dobré.

Ako z koreňa rastie kmeň, tak z viery rastie nádej. (Meh.) Viera a nádej sú najtesnejšie spojené. (sv. Gregor Veľký) Viera nám hovorí: „Dary sú tu a je možné ich dostať; nádej chce tieto dary mať.“

Sme pevne presvedčení, že ten, kto zakázal klamať, sám nebude.“ (sv. Klem. Rím.) Preto svätý Pavol hovorí: „Neochvejne sa držíme nádeje, ktorú vyznávame, lebo verný je ten, ktorý dal prisľúbenie. (Heb 10, 23)

Ďalej sme presvedčení, že Boh, ktorému nie je nič nemožné (Lk 1, 37), môže urobiť to, čo sľúbil (Rim 4, 18); že Boh, ktorý je láska sama (1 Jn 4, 18), radšej dáva, ako my prijímame (sv. Hieronym); že Kristus nám svojou trpkou smrťou na kríži zaslúžil večnú blaženosť, ako aj k nej potrebné prostriedky. Preto svätý Augustín hovorí: „Pre svoje veľké hriechy by som naozaj nemohol dúfať v nijaké odpustenie, v nijaké nebo, ale odvažujem sa dúfať, že mocou Kristových zásluh budem spasený pre pokánie a plnenie jeho prikázaní.“ Boh neušetril ani svojho vlastného Syna, ale vydal ho za nás; ako by nám s ním nemohol dať všetko?“ (Rim 8, 32)

Toto pevné presvedčenie, že Boh je najvernejší, všemohúci a najmilostivejší a že Kristus nám zaslúžil všetko dobré, sa nazýva **dôvera v Boha**. Dôvera v Boha je koreňom nádeje. Čím silnejší je tento koreň, tým silnejšia je naša nádej. Vidno to na chorej žene, ktorá sa dotkla lemu Kristovho rúcha, keď išiel do Jairovho domu. (Mt 9, 22)

1.4. Dary, ktoré Kristus prisľúbil, môže očakávať len ten, kto zachováva Božie prikázania alebo má aspoň kajúcneho ducha.

Ved' Kristus hovorí: „Nie každý, kto mi hovorí: Pane, Pane, vojde do nebeského kráľovstva, ale ten, kto plní vôľu môjho Otca, ktorý je na nebesiach.“ (Mt 7, 21)

Hriešnik teda môže dúfať v Boha len vtedy, keď úprimne ľutuje svoje hriechy a chce sa polepšiť.

Nádej bez cnosti je trúfalosť. (sv. Bern.) Krutý kráľ Antiochos Epifanes, vrah siedmich bratov Machabejcov, očakával pomoc od Boha, keď ho požierali červy; ale žiadna pomoc neprišla. (2 Mach 9, 13) To isté sa stalo mestu Jeruzalem, keď ho v roku 70 po Kr. obliehali Rimania. Márne dúfa v Boha ten, kto nekoná dobré skutky. (sv. Vavrinec Just.) Keď však bezbožník činí pokánie za všetky svoje hriechy a vykonáva spravodlivosť a právo, Boh zabúda na jeho hriechy. (Ez 18, 21) Izraelský kráľ Manasses zviedol ľud k modloslužbe a usmrtil niekoľko prorokov. A Boh ho vydal do rúk jeho nepriateľov. V Babylone ho spúťali okovami a uvrhli do väzenia. Tu oľutoval svoje hriechy a sľúbil skutočne sa polepšiť. A hľa! Boh ho vyslobodil a dal mu opäť získať jeho stratený trón. Manasses zničil modlárske chrámy a vykonal mnoho dobrého. (2 Krn 33) Všimnite si aj príbeh o Jonášovi!

Spravodlivý však smie dúfať, že Boh sa postará o všetky jeho potreby. Napriek tomu sa však spravodlivý musí aj sám usilovať, aby dosiahol dobro, ktoré od Boha dúfa dostať.

Kristus totiž hovorí: „Hľadajte teda najprv Božie kráľovstvo a jeho spravodlivosť, a všetko ostatné vám bude pridané.“ (Mt 6, 33) My sme sluhovia Boží; plníme jeho vôľu a on sa stará o naše potreby a dáva nám mzdu. „Našou povinnosťou je slúžiť Bohu; jeho vecou je postarať sa o nás. (sv. Ján z Kríža) „Boh ešte neopustil nikoho, kto zostal verný jeho prikázaniam.“ (Sir 2, 12) Boh svojich neopúšťa. Urážali by sme ho, ak by sme nemali v neho veľkú nádej. (sv. Aug.) Preto povedal svätý Peter: „Zverte všetku svoju starosť Bohu, lebo on sa o vás stará.“ (1 Pt 5, 7) Ale my sa nesmieme pričiniť o to, aby sme získali tie dobrá, ktoré dúfame od Boha dostať. „Máme duševné aj telesné sily. Tieto sily sú ako kľúč od pozemského a nebeského skladu. Kto nechce používať tento kľúč, bude trpieť nedostatkom, lebo

Boh nám dáva len to, na čo naše sily nestačia.“ (A. Stolz.) **Človek musí dúfať v to, čo je najlepšie a robiť to, čo je najlepšie.** (sv. Karol Bor.) Očakávať pomoc a nerobiť sám to, čo sa dá, by bolo pokúšaním Boha. (sv. Fr. Sal.) Kto napríklad od Boha chce získať zdravie, musí používať aj prostriedky, ktoré môžu viesť k znovuzískaniu zdravia; ostatné urobí Boh. Nesmieme od Boha žiadať hneď zázrak. Hoci svätý Pavol mal dar uzdravovania, predsa len radil Timotejovi, aby pil trochu vína, aby sa uzdravil. (1 Tim 5, 23) Ak je človek napríklad bez práce, musí prácu hľadať a až potom smie dúfať, že mu Boh pomôže. To isté platí, ak je človek v akejkoľvek inej tiesni. Pomáhaj si sám, aj Boh ti pomôže!

1.5. S kresťanskou nádejou musí byť spojená spásanosná bázeň pred hriechom.

Nádej je odev s dvoma rukávami; tie rukávy sú nádej v Božie milosrdenstvo a bázeň pred Božou spravodlivosťou. (sv. Brig.) Boh chce, aby sme s bážňou a chvením pracovali na svojej spáse. (Flp 2, 12) Nikto nevie s istotou, či patrí medzi vyvolených, alebo či zotrúva v dobrom až do smrti. (Trid. konc. 6., kán. 15. 16.) Ako námorník, kým je ešte na mori, a nie v prístave, kde je more pokojnejšie, predsa sa stále bojí, že príde búrka a loď stroskotá, tak aj kresťan má žiť v ustavičnej obave, lebo nikdy nemá istotu pred búrkou pokúšenia. (sv. Makarius) Často sa stalo, že veľké a vynikajúce lode sa potopili a nedorazili do prístavu, zatiaľ čo zlé a staré lode do prístavu dorazili. (sv. Giles) Muži osvietení Bohom, ako Šalamún, pred smrťou upadli do bezbožného života, kým veľkí hriešnici, ako Augustín, Mária Magdaléna, sa na druhej strane stali veľkými svätcami. Nezabúdajte, že aj anjeli hlboko padli a boli naveky zavrnutí. „Aj najodvážnejší pokrývač má vždy obavu, aby nepadol zo strechy.“ (sv. Chryz.) Kto si teda myslí, že stojí, nech si dáva pozor, aby nepadol. (1 Kor 10, 12) Poklad milosti nosíme v hlinených (= krehkých) nádobách. (2 Kor 4, 7) **Nedôvera v seba samých** je teda slúžkou nádeje. (sv. Aug.) Nádej a bázeň patria k sebe; kde vládnu, tam býva dosiahnutá nebeská koruna. (sv. Chryz.) Nádej totiž dodáva silu ku chôdzi, ale bázeň robí človeka opatrným. Nádej je pre nás tým, čím je vietor pre loď; a bázeň je ako prítáň na lodi. Vietor ženie loď k cieľu, ale prítáň ju brzdí a bráni jej stroskotáť. (Scar.)

Bázeň nijako nezmenšuje nádej, ale ju ešte rozmnožuje. „Dôvera v Boha a nedôvera v seba sú ako misky na váhach; ak jedna stúpa, druhá klesá; čím menej dôverujeme sebe, tým viac dôverujeme Bohu, a naopak.“ (sv. Fr. Sal.)

1.6. Kresťanská nádej je Boží dar; lebo schopnosť dúfať dosahujeme len prostredníctvom milosti posväcujúcej.

Je to podobné ako s vierou.

Je to teda Duch Boží, ktorý v nás vzbudzuje túžbu po nebeských dobrách a naplňa nás dôverou v Boha. Čím viac sa v človeku rozmnožuje milosť posväcujúca (t. j. čím je dokonalejší), tým väčšia je jeho schopnosť dúfať. Preto mali svätci na konci svojho života najväčšiu nádej; nádej je teda ako potok, ktorý je tým širší, čím viac sa blíži k moru. To, čo nám teraz chýba v nádeji, to bude musieť byť nahradené v očistci.

2. OSOĤ KREŠŤANSKEJ NÁDEJE

2.1. Ten, kto dôveruje Bohu, požíva osobitnú Božiu ochranu.

Spomeňme si na troch mladíkov v ohnivej peci, na Jozefa Egyptského vo väzení, na Božiu Matku, ktorú chcel svätý Jozef prepustiť. Spomeňme si aj na oslobodenie Viedne od Turkov v roku 1683. Celé dva mesiace (od 16. júla do 12. septembra) stálo pred Viedňou 250.000 Turkov. V meste bolo len 16.000 vojakov, ktorým velil statočný Starhemberg. Turci znovu a znovu ostrelovali mesto a strelným prachom vyhodili do vzduchu mestské hradby. Čím zúfalejšie bolo postavenie Viedenčanov, tým viac rástla dôvera v Boha. A skutočne, keď bola núdza najväčšia, objavila sa kresťanská záchranná armáda (v počte iba 90.000) pod velením poľského kráľa Sobieskeho. Boj trval celý deň, ale večer sa Turci dali do divokého úteku. Zázračný je aj tento prípad: Na začiatku 30-ročnej vojny (1619) bol vtedajší nemecký cisár Ferdinand II. veľmi sužovaný povstalcami vo Viedni. Vo svojej úzkosti sa vrhol na kolena pred krížom (ktorý je teraz v cisárskom paláci vo Viedni vo farskom kostole nad svätostánkom) a prosil Boha o pomoc. Ale povstalci vstúpili aj do dvorného zámku. Tu si chceli na ňom vynútiť ústupky v prospech protestantov. Ferdinand však dôveroval v Božiu ochranu a nepovolil. A hľa, ozval sa jasný zvuk trúby; bolo to 500 dragúnov pod velením Sain-Hilaira, ktorí prišli pred zámok. A úplne ohromení povstalci odtiaľ ušli. Boh zachraňuje tých, čo v neho dúfajú. (Dan 13, 60) **Proti kresťanovi, ktorý dôveruje Bohu, možno bojovať, ale nie ho premôcť.** (sv. Cyprián) Podobá sa bojovnému vojsku, ktoré je zozadu chránené udatnou a početnou zálohou. (sv. Fr. Sal.) Tí, čo dôverujú Pánovi, sú ako hora Sion. (Ž 125, 1) Lebo hora sa nedá otriastať ani zničiť, aj keby sa použilo viac strojov; tak je to s tým, kto svoju nádej vkladá do Boha. (sv. Chryz.) Ak niekto skladá svoju nádej do Boha, Boh ho berie pod svoju osobitnú ochranu a môže si byť istý, že sa mu nič zlé nestane. (sv. Vincent P.) Čím väčšia je naša dôvera, tým istejšie nás Boh chráni a prichádza nám na pomoc vo všetkých nešťastiach. (sv. Fr. Sal.) Ešte nikto, kto dúfa v Boha, nebol zahanbený (Sir 2, 11)

2.2. Kto dôveruje Bohu, môže od Boha všetko dosiahnuť, lebo Kristus hovorí, že taký môže aj hory prenášať. (Mk 11, 23)

Prenášať hory, t. j. prekonávať aj najväčšie prekážky (vysoké ako hory) V dôvere v Boha Mojžiš rozdelil svojou palicou Červené more, Eliáš si vyprosil dážď. V dôvere v Boha vytiahol Rudolf Habsburský proti svojmu 4-krát silnejšiemu nepriateľovi, Otakarovi českému. Rudolf nariadil svojim plukom, aby kričali „Kristus, Kristus“, zatiaľ čo

jeho nepriatelia sa na nich vrhli a kričali vojnové heslo „Praha, Praha.“ Rudolf dosiahol slávne víťazstvo pri Jedenspeugen (1278) „Nádej je šíp, ktorý prebodáva Kristovo srdce, aby sa odtiaľ vylial prúd milosrdenstva na dúfajúcu dušu. (Mar. Lat.) **Človek dostáva toľko, koľko dúfa.** (sv. Ján z Kríža) Kto má nádej, je bohatý skôr, ako má bohatstvo. (sv. Ján Kl.)

2.3. Kto dôveruje Bohu, toho Boh posilňuje; preto je nebojácny pred ľuďmi, trpezlivý a verný v utrpení a najmä v smrti.

Dôvera v Boha dáva človeku nadľudskú silu. Pôsobí ako páka, ktorá dvíha najťažšie bremená. Aký **nebojácny** bol Dávid v boji proti Goliášovi, aký neohrozený bol pápež Lev Veľký pred hunským kráľom Attilom v roku 452. (Meh. 1. 449.) Svätý Martin bol raz napadnutý lupičmi, ktorí ho ohrozovali na živote. Na otázku, prečo sa nebojí, odpovedal: „Som kresťan a stojím pod Božou ochranou. Ja sa nemám čoho báť, ale vy.“ Kto dôveruje v Boha, nehľadá priazneť mocných tohto sveta a nestará sa o to, čo hovoria ľudia; tak to urobil aj svätý Pavol. (1 Kor 4, 3)

Kto dôveruje Bohu, **bude trpezlivý v utrpení**, lebo vie, že „utrpenie tohto času sa nevyrovná budúcej sláve, ktorá sa na nás zjaví.“ (Rim 8, 18) Jób bol preto trpezlivý vo svojom utrpení, lebo sa tešil na budúce vzkriesenie a odmenu. (Jób 19, 25) Ako by mohol byť smutný ten, kto v duchu hľadá na budúcu nevýslovnú odmenu v nebi? Aj smädnať ťava na púšti sa poteší, keď v diaľke zacíti vodu. Svätý Pavol vo svojom utrpení volá: „Mám hojnú radosť vo všetkom našom súžení.“ (2 Kor 7, 4); ďalej hovorí: „Zomrieť je zisk. Túžim sa rozdeliť a byť s Kristom.“ (Flp 1, 21-23) A opäť: „Už mám pripravený veniec spravodlivosti, ktorý mi v onen deň dá Pán, spravodlivý sudca.“ (2 Tim 4, 8) **Ako radostne** napríklad zomieral svätý apoštol Ondrej († 62); keď videl kríž, na ktorom mal zomrieť, zvolal: „Buď pozdravený, drahý kríž, posvätený smrťou môjho Boha. Blížim sa k tebe s blaženým pocitom radosti. Ó, ako dlho som po tebe túžil, ako túžobne som si ťa prial.“ Sv. Ignác († 107), biskup antiochijský, sa radoval, keď z úst cisára Trajána počul rozsudok smrti; a keď ho kresťania v Ríme chceli oslobodiť, prosil ich, aby od neho neodnámali mučenícku korunu; hovoril: „Nebojím sa ani divej zveri, ani roztrhania svojich údov, iba keď tým môžem získať Krista.“ Svätý Vavrinc († 258), diakon, ktorého pálili na žeravom ražni, lebo nechcel vydať chrámové poklady pohanskému vládcovi, počas mučenia žartovne povedal sudcovi: „Už ma môžeš obrátiť, lebo som už dostatočne opečený z tejto strany.“ Svätá Cecília († 230) povedala svojim katom: „Pre Krista zomrieť, je vymeniť smeti za zlato, chatrč za palác, prach za korunu. Nádej je teda pevnou kotvou duše. (Heb 6, 19) Ako kotva chráni loď v búrke, tak nás nádej chráni v utrpení pred záhubou. Kotva sa drží v hĺbke ale nádej je zavesená vo výške. (sv. Tom. Akv.) Ako sa orol svojimi krídlami v búrke vznáša nad búrku do slnečných výšin, tak sa my nádejou vznášame nad všetky pozemské strasti a útrapy.

2.4. Kto dôveruje Bohu, je silne poháňaný ku konaniu dobrých skutkov a hrdinských čností.

Čo ženie misionárov do pohanských krajín? Povzbudzuje ich nádej na budúcu odmenu, tak ako poľnohospodár povzbudzuje nádej na úrodu a umelca povzbudzuje k práci nádej na zisk. Ale nádej kresťana je však istejšia. Dúfame totiž v to, čo prisľúbila samotná pravda. (sv. Paulin) Naša nádej je taká istá ako to, čo sa už splnilo. (sv. Aug.) Ten, kto dôveruje Bohu, stavia na pevnom základe.

2.5. Nádej teda vedie aj k spásu.

Kto má kresťanskú nádej, je si istý svojou budúcou spásou tak, ako si je istý ten, kto má semeno, že bude mať strom; pretože budúca spása je obsiahnutá v nádeji tak, ako je strom ukrytý v semene. (sv. Tom. Akv.) „V nádeji sme spasení.“ (Rim 8, 24) Ako je noha potrebná k chôdzi, tak je nádej potrebná k večnému životu; preto je latinský názov nádeje *spes* - slovo ktoré je odvodené od slova *pes* = noha. (sv. Izid.) Viera v Božiu vernosť, v jeho všemohúcnosť a lásku k nám je trojnásobným neroztrhnutelným povrazom, ktorý Boh spúšťa z našej vlasti k nám do väzenia. Toho povrazu sa máme chytiť, aby nás vytiahol hore, aby sme hľadeli na jeho majestát. (sv. Bern.) Nádej je rebrík, ktorým vystupujeme do neba. V nebi už nebude viac nádeje; lebo to, v čo tu dúfame, to tam už máme.

3. O PROTIKLADE KREŠŤANSKEJ NÁDEJE

Bohu sa nepáči nádej toho, kto od Boha dúfa menej alebo viac, ako Boh prisľúbil.

3.1. Nesmieme sa spoliehať na svoje vlastné sily, na svojich bližných alebo na pozemské veci viac ako v Boha, lebo potom bývame zahanbení, keďže mimo Boha nie je nič spoľahlivé.

Nádej toho, kto sa spolieha len na pozemské veci, nie je vôbec kresťanská ani nebeská nádej, ale pozemská. Ako Peter pri poslednej večeri spoliehal na svoje vlastné sily; a potom zaprel Pána. Ako sa Goliáš chválil svojou silou, ale ako skoro padol! Cisár Napoleon sa vysmial pápežovi, keď ho exkomunikoval z Cirkvi, a hovoril, že sa spolieha len na svojich vojakov; čoskoro nato vpochodoval s polmiliónovým vojskom do Ruska, ale celá jeho armáda zahynula (1812). Svätý František Borgiáš sa úplne spoliehal na svoju podporovateľku, kráľovnú Izabelu; ale keď táto zomrela spoznal svoju hlúposť. Je lepšie dôverovať Bohu ako spoliehať sa na človeka. (Ž 118, 8) Stavať svoje šťastie na priazni ľudí je také ako stavať dom na piesku. Spomeňme si na záverečné slová Kristovej reči na vrchu. Tí, čo nedôverujú Bohu, budú zahanbení ako Bálovi kňazi na vrchu Karmel. (1 Kráľ 18) Kto sa spolieha na vlastné sily, a nie na Boha, bude mať ochranu len v sebe samom; Boh ho neochráni, lebo nedôveroval v jeho ochranu. (sv. Aug.) Iba ten, kto dôveruje Bohu, môže povedať: „V teba, Pane, som dúfal, aby som nebol zahanbený naveky.“ (Ž 31, 2)

3.2. Nikdy nesmieme zúfať, t. j. nikdy sa nesmieme vzdať nádeje v Boha, že nám Boh snád' nechce odpustiť hriechy alebo nám nepomôže v nešťastí.

Zúfal napríklad Kain, keď povedal: „Väčšia je moja vina, než aby mi bola odpustená.“ (Gn 4, 13) Zúfal si aj kráľ Šaul, ktorý sa vo svojej tiesni v boji proti Filištíncom prebodol vlastným mečom.“ (1 Sam 31) Naopak, vidíme, akí trpezliví boli Jób a Tobiaš, ako aj Jozef Egyptský.

Preto kresťan nesmie zúfať, lebo Božie milosrdenstvo je nekonečne veľké a Božia pomoc je vtedy najbližšie, keď je núdza najväčšia.

Pred hriechom sa obávajú spravodlivosti, ale po hriechu dôverujú v Božie milosrdenstvo. (sv. Gregor Veľký) Kto by pochyboval o tom, že bude môcť zaplatiť svoje malé dlhy, ak stojí pred kráľovským pokladom, z ktorého si môže vziať podľa ľubovôle? Tým menej smieme zúfať my nad Božím milosrdenstvom. „Čo je iskra v porovnaní s morom, to je ľudská zloba v porovnaní s Božou dobrotou.“ (sv. Chryz.) Áno, Boh prijíma kajúceho hriešnika tým radšej, čím väčšie sú jeho hriechy; lebo Bohu to slúži k väčšiemu osláveniu, keď odpúšťa veľkým hriešnikom.

Keď je núdza najväčšia, Božia pomoc je najbližšia. Zdá sa akoby Boh často spal, ako Kristus v búrke na Genezaretskom jazere. Boh niekedy odďaľuje svoju pomoc, ako pri svadbe v Káne Galilejskej, keď povedal: „Ešte neprišla moja hodina.“ (Jn 2, 4) Ale čím dlhšie nás necháva čakať, tým zázračnejšia a istejšia je potom jeho pomoc. Spomeňme si na utíšenie búrky na mori, na vyslobodenie Petra z väzenia alebo na oslobodenie Viedne od Turkov. Keď je núdza najväčšia, Božia pomoc je najbližšia.“ (sv. Ambróz) Spravodlivého Boh necháva topiť sa, ale nie utopiť sa.

Zúfalstvo zvyčajne privádza človeka k samovražde a večnej smrti.

Len si spomeňme na Judáša. Zúfalstvo je hriechom proti Duchu Svätému; tento hriech sa nikdy neodpúšťa. „Nádej otvára a zúfalstvo zatvára bránu nebeského kráľovstva.“ (sv. Izid.) Ten, kto zúfa nad Božím milosrdenstvom, potupuje Boha rovnako ako ten, kto pochybuje o tom, či Boh existuje. (sv. Aug.) Judáš urazil Boha viac tým, že zúfal nad Božím milosrdenstvom, ako tým, že zradil Krista. (sv. Hieroným) Judáš nezahynul ani tak pre svoj zločin, ako skôr preto, že si zúfal. (sv. Aug.) Kto sa dopúšťa zločinu, usmrcuje svoju dušu, ale ten, kto si zúfa, už padá do pekla. (sv. Iz.) Aké muky čakajú na onom svete človeka, ktorý si vzal život zo zúfalstva, keď mu Boh ukáže, ako zázračne by mu pomohol, keby zostal verný Bohu. Keby si napríklad Jób, Tobiaš alebo Jozef Egyptský vzali život vo svojej ťažkej skúške, aké muky by museli vytrpieť vo večnosti, keby im potom Boh ukázal, akú radosť im chcel pripraviť. Samovrah teda nebude mať žiaden dôvod lamentovať nad Bohom.

Nikdy sa nesmieme opovážlivo spoliehať na Božie milosrdenstvo, t. j. nesmieme zotrvať v hriechu, myslieť si, že Božie milosrdenstvo nikoho nezatráfi.

Dôvera v Boha a bázeň pre ním musia držať spolu v rovnováhe. Je chybou, ak namiesto dôvery v Boha má človek len bázeň (zúfalstvo) pred Bohom. Ale chybou je aj to, ak človek nemá vôbec bázeň; ak si myslí, že jeho spása je hotová vec (opovážlivé spoliehanie sa na Boha), alebo ak si myslí, že Boh mu nikdy nemôže odmietnuť svoju pomoc (= pokúšanie Boha). Naivný je ten, kto si myslí, že Boh je len milosrdný, a nie aj **spravodlivý**. Nepohrdaj Božím milosrdenstvom, ak nechceš pocítiť jeho spravodlivosť.“ (sv. Bern.) Kristus hovorí: „Ak nebudete robiť pokánie, všetci podobne zahyniete.“ (Lk 13, 3) Nikto nesmie hovoriť: „Veď sa môžem znova vyspovedať“ alebo „však pred smrťou sa obrátim.“ Kto takto hovorí, koná rovnako naivne ako nosič, ktorý si stále zväčšuje svoje bremeno. Ako ho potom bude môcť zdvihnúť? Taký človek dopadne ako vojvodca Hannibal, ktorý po víťazstve nad rímskym vojskom viedol so svojimi vojakmi zhýralý život v presvedčení, že už nemôže prehrať. Keď ho však potom Rimania napadli a videl, aká pohroma sa naňho rúti, zvolal: „Keď som mohol, nechcel som. Teraz keď by som chcel, nemôžem.“ Nešťastný to kresťan, ktorý bude musieť takto hovoriť v hodine smrti. Veľmi som smutný z toho, že som teba môjho ukrižovaného Spasiteľa, práve preto potupoval a urážal, za čo by sme ťa mali o to viac čtiť a milovať. (sv. Greg. Naz.) (Pozri na túto tému v náuke o milosti vo sviatosti pokánia.)

Boha nesmieme nikdy pokúšať, t. j. nikdy sa nesmieme svojvoľne vystavovať nebezpečenstvu v dôvere, že nám Boh pomôže.

Všimnime si Kristove slová: „Nebudeš pokúšať Pána, svojho Boha.“ (Mt 4, 7) Len ten, kto robí to, čo Boh žiada, môže dúfať, že mu Boh pomôže. Kto teda nedbá na Božiu vôľu, teda koná nerozvážne, bude Bohom opustený. Preto Boh hovorí: „Kto miluje nebezpečenstvo, zahynie v ňom.“ (Sir 3, 27) Diabol chcel zviest' Krista, aby Boha pokúšal, lebo žiadal, aby sa Spasiteľ vrhol dole z chrámovej veže. (Mt 4, 6) Aj takzvané Božie súdy v dávnych časoch boli pokúšaním Boha. Nútili totiž obvineného, aby chodil po rozpálenom železe alebo aby vzal do rúk rozpálené železo v domnienke, že Boh kvôli nevinnému urobí zázrak. Aj súboj, ak si niekto myslí, že Boh ochráni nevinného, je pokúšaním Boha. Kto by v nebezpečnej chorobe pohárda lekárskou pomocou alebo liekmi, myslieť si, že mu pomôže sám Boh, urážal by Boha. (Ibaže by zo skúsenosti vedel, že jeho prirodzenosť si v takýchto prípadoch už pomôže sama, alebo keby mu privolanie lekára či poskytnutie liekov spôsobilo veľkú a nenapraviteľnú stratu.) Kto sa v počiatkoch kresťanstva bez oprávnenej príčiny vydával riziku mučeníckej smrti, nebol nikdy považovaný za mučeníka, aj keby bol pre svoju vieru popravený. „Pokúšanie Boha je veľkou urážkou Boha.“ (sv. Alf.)

Týmto sa končí učenie o viere.

K viere a nádeji sa musí pridať aj láska, aby človek dosiahol blaženosť.

„Boží dom (t. j. svätosť, ktorá vedie k blaženosti) má svoj základ vo viere, nádej je jeho stenami a láska je jeho strechou.“ (sv. Bern.)

Láska sa prejavuje v plnení prikázaní.

Preto Kristus hovorí: „Kto má moje prikázania a zachováva ich, ten ma miluje.“ (Jn 14, 21) Náuka o prikázaniach sa nazýva **náuka o morálke**. (O nej hovorí druhý diel tohto katechizmu.)

DRUHÝ DIEL KATECHIZMU. NÁUKA O MORÁLKE

O PRIKÁZANIACH

1. O PRIKÁZANIACH VO VŠEOBECNOSTI

Ako dal Boh nebeským telesám nezvratné zákony (Ž 149, 6), tak dal aj ľuďom prikázania alebo zákony.

Boh nám dal zákony, aby sme boli šťastní na zemi i vo večnosti.

Ak otec zakazuje dieťaťu manipulovať so strelnou zbraňou, evidentne má na mysli len blaho dieťaťa. Tak je to aj s Božími prikázaniami. „Boh nikdy neprikazuje nič iné, iba to čo je prospešné tým, ktorým prikazuje.“ (sv. Aug.) Boh prikazuje len preto, aby mal dôvod odmeniť nás (sv. Paulín) Teda už samotný Boží príkaz je pre nás milosťou. (sv. Paulín) Pohanský učenc hovorí: „Ludstvo bez zákonov by nebolo ničím iným ako stádom nespútaných dravých zvierat, z ktorých silnejšie by vraždili a zožierali slabšie.“

1.1. Boh vložil do duše každého človeka prirodzený zákon; tento zákon nám dáva základné pravidlá ľudského správania.

Malé dieťa ešte nepočulo nič o desiatich Božích prikázaniach, a predsa, ak urobilo niečo zlé, napr. ak niečo vzalo a podobne, je nepokojné, bojí sa, hanbí sa a už sa nepozerala tak úprimne ako predtým; uvedomuje si, že nekonalo dobre. To isté platí sa dá povedať aj o pohanovi, ktorý tiež ešte nič nevie o desiatich Božích prikázaniach; ale ak konal zle, napr. ak kradol alebo vraždil, stráca pokoj mysle a bojí sa; aj on vie, že nekonal dobre. Z toho môžeme usúdiť, že človek má v sebe **od prirodzenosti** zákon. „Tento zákon nie je napísaný, ale vrozený.“ (sv. Amb.) Ako lastovička od prírody vie, ako si má postaviť hniezdo, včela ako si má robiť bunky plástu, tak aj človek od prírody vie, ako má rozumne konať. Svätý Pavol hovorí, že pohania sú svojou prirodzenosťou poháňaní konať to, čo im prikazuje zákon (desať Božích prikázaní), takže v deň súdu budú súdení podľa prirodzeného zákona. (Rim 2, 14-16) Tvoj zákon, Pane, je zapísaný v našich srdciach, ktorý nemôže zničiť nijaká zloba. (sv. Aug.) Tento zákon môže byť síce zatemnený, ale nie vymazaný. (Tert.) Niet nikoho, kto by necítil, že mu Boh vtlačil do duše zákon. (Rím. katech.)

Prirodzený zákon nám predovšetkým oznamuje **najdôležitejšie morálne pravidlá**, ako napríklad: „Úcta prináleží Najvyššej bytosti“, „Každý musí milovať sám seba“, „Každý má milovať svojich rodičov a príbuzných“, „Nesmieme robiť bližnemu nič, čo sa nám samým nepáči“, „Nikto nemôže byť viazaný k ničomu nemožnému“ atď.

Okrem toho nám tento prirodzený zákon oznamuje to, čo z týchto morálnych pravidiel bezprostredne vyplýva, teda desať Božích prikázaní (okrem svätenia soboty)

Prirodzený zákon teda nie je určitý rad právd rozumu, ale je to istý **Boží príkaz** (=prikazujúca Božia vôľa), ktorý nám rozum dáva v jednotlivých prípadoch poznať. (Toto uvedomenie si Božieho príkazu je svedomie.) Mýli sa teda ten, kto si myslí, že samotný rozum je zákonom.

Keďže však ľudia v dôsledku svojho hriešneho života už dokonale nespoznávali pravidlá prirodzeného zákona, Boh im ešte raz zjavil svoju vôľu.

Tak ako krásny obraz nemožno rozoznať, ak je poškrvený, tak bol aj prirodzený zákon v človeku zatemnený hriešnym životom. Tak sa stalo, že ľudia už nedokázali rozlišovať medzi dobrom a zlom. Preto im Boh zjavil, objasnil a zdokonalil prirodzený zákon. Boh urobil to, čo robí maliar, keď obnovuje nejaký obraz. „Ó, akou vďakou sme zaviazaní Bohu, že nám ešte raz zjavil svoju svätú vôľu.“ (Rím. katech.)

1.2. Boh nám zjavil aj prikázania, najmä desať Božích prikázaní a dve prikázania lásky, aby nám hlbšie vštepl, vysvetlil a zdokonalil prirodzený zákon.

Boh zjavil prikázania, t. j. hovoril k ľuďom a oznámil im svoju vôľu; spomeňme si napríklad na to, ako Boh hovoril k Mojžišovi a dal mu zákon na vrchu Sinaj. K zjavenému zákonu patrí:

I. Zákon **pred Mojžišom**, ktorý Boh dal Noemovi a Abrahámovi. Noemovi dal Boh napr. príkaz nejest' mäso a krv (Gn 9); Abrahámovi dal prikázanie obriezky. (Gn 17, 11)

II. **Mojžišov** zákon, ktorý Boh dal Židom prostredníctvom Mojžiša. Patrí k nemu: 1. Desať Božích prikázaní, 2. obradné a 3. občianske židovské zákony.

a) Desatoro Božích prikázaní Kristus, ako sám povedal (Mt 5, 17), nezrušil, ale zdokonalil. Svätý Cyr. Alex. hovorí, že Boh to urobil ako maliar, ktorý nezničí prvé obrisy, ktoré urobil na obraze, ale ich len zdokonalí.

b) Obradné zákony týkajúce sa obety, chrámu atď. Kristovou smrťou prestali platiť (spomeňme si na rozhodnutie apoštolov na jeruzalemskom koncile), pretože obradné zvyky Starého zákona boli len predobrazom Vykupiteľa. „Poslovia teda právom prestali, len čo sa splnilo to, čo už hlásali.“ (sv. Lev Vel'ký)

c) Občianske zákony, ktoré upravovali vzťahy vtedajších Židov medzi sebou, sa vzťahovali výlučne na židovský národ.

III. **Kresťanský zákon**, ktorý obsahuje dve prikázania lásky, vyžaduje predovšetkým konanie skutkov milosrdenstva (Mt 25, 35) a vnútornú svätosť mysle (Jn 4, 24), pričom židovský zákon nariad'oval predovšetkým vonkajšie vykonávanie úkonov a obradov. Kým Mojžišov zákon bol napísaný na kamenných doskách, dve prikázania lásky sú napísané Duchom Svätým v našich srdciach (Heb 8, 10), t. j. Duch Svätý osvecuje náš rozum tak, aby sme dokonale poznali dve prikázania lásky, a tiež láskou Božou vliatou do našich srdc podnecuje našu vôľu k ich plneniu. Predchádzajúce zákony boli nedokonalé (Heb 7, 19), ale kresťanský zákon je dokonalý, pretože jeho plnenie privádza človeka k jeho najvyššiemu cieľu, k večnej blaženosti. Dve prikázania lásky sú dokonalejšie ako desať Božích prikázaní, lebo kým tie len zakazujú ubližovať bližnému, prikázanie lásky k bližnému okrem toho prikazuje pomáhať bližnému v núdzi. Pretože Mojžišov zákon bol nedokonalý, dali ho Mojžišovi iba anjeli (Gal 3, 19), zatiaľ čo Nový zákon zvestoval sám Boží Syn.

1.3. Boh vydáva zákony prostredníctvom svojich zástupcov na zemi, duchovnou a svetskou autoritou. Tieto zákony sa nazývajú cirkevné a štátne zákony.

Cirkev prikazuje v mene Kristovom, lebo Kristus povedal apoštolom: „Kto vás počúva, mňa počúva; kto vami pohŕda, mnou pohŕda.“ (Lk 10, 16) Aj svetská autorita má svoju moc od Boha. Svätý Pavol hovorí, že Bohu samotnému sa protiví ten, kto sa stavia proti vrchnosti. (Rim 13, 2) Cirkevné zákony sú napr. päť cirkevných prikázaní; štátne zákony sú napr. branný, trestný, tlačový, spolkový atď. Tieto posledné zákony nie sú v skutočnosti ničím iným ako nariadeniami, ktoré zodpovedajú zásadám rozumu. Cirkevný a štátny zákon sa od Božského (prirodeného alebo zjaveného) zákona líšia tým, že prvý sa vzťahuje len na skutky a slová, ale Božský zákon sa vzťahuje aj na naše myšlienky a túžby. (sv. Tomáš Akv.)

Ale zákony dávané Božími zástupcami sú pravými zákonmi len vtedy, ak neodporujú ani prirodzenému, ani zjavenému zákonu.

Boží zákon je nad akýmkoľvek iným zákonom. Ak by cisár prikazoval jedno a jeho sluha, miestodržiteľ iné, treba poslúchať cisára. Tak je to aj tu. Ak by teda Boží zástupcovia prikázali niečo, čo Boh zakazuje, potom platí slovo svätého Pavla: „Viac sa sluší poslúchať Boha ako človeka.“ (Sk 5, 29) Spomeňme si, ako si počínali traja mladíci v ohnivej peci a sedem bratov Machabejských.

Božie prikázania v žiadnom prípade neuberajú človeku skutočnú slobodu.

Skôr robia človeka nezávislým na stvoreniach. Na druhej strane hriešnik upadá do potupného otroctva; podobá sa rybe chytenej na udicu. „Kde je Boží duch, tam je sloboda.“ (2 Kor 3, 17) Hriech vedie do otroctva, ale cnosť nás činí slobodnými. Preto sa hovorí: Deo servire regnare est. (Slúžiť Bohu znamená vládnuť.)

Sloboda však nespočíva v tom, že si môžeme robiť, čo chceme. Lebo hranice slobody sú už právom iných ľudí. Sloboda je právo robiť všetko, čo je dovolené. Bohužiaľ, slovo „sloboda“ sa zneužíva. Mnohí ho chápu ako **neviazanosť** a uzdu, ktorú zákony nasadzujú ich zlým chůtkam, nazývajú tyraniou a despotizmom. Chcú sa oslobodiť od Boha a jeho prikázaní. Ich túžba po slobode alebo liberalizmus (liber = voľný) sa drží zásady: ži bez ohľadu na Boha, akoby žiadneho Boha nebolo. V tomto zmysle vydávajú zákony, vzdelávajú mládež, píšú noviny a knihy. Takéto úsilie si nezaslúži názov „sloboda“, ale „bezbožnosť.“ Iní zasa pod slobodou rozumejú: **slobodu pre seba** a otroctvo pre iných. Z toho vyplýva skutočnosť, že ľudia sa nazývajú liberálmi (milujúci slobodu), a pritom sú často tými najneznášanlivejšími ľuďmi (najnetolerantnejšími) Ich sloboda nie je nič iné ako snaha potlačiť právo slabších. Kto má stále v ústach slovo sloboda, tomu určite chýba srdce.

2. O SVEDOMÍ

Z poznania zákona vychádza svedomie.

2.1. Svedomie je vedomosť o tom, či je čin v zmysle zákona dovolený alebo nedovolený.

Toto vedomie vychádza z toho, že keď máme konať, tak nás **rozum** v jednotlivých prípadoch upozorňuje na to, čo by sme mali robiť podľa nám známych zákonov. Rozum nás teda upozorňuje na zákon a na našu povinnosť. Toto vedomie sa nazýva svedomie. Svedomie je teda činnosť rozumu. Zároveň však, ako vieme, mocne podnecuje našu vôľu k dobrému. Pretože svedomie nás upozorňuje na Božiu vôľu, mnohí svätci ho nazývajú „**hlasom Božím**.“ „Svedomie je hlas Boží, ktorý hovorí ako zákonodarca a sudca.“ (sv. Tomáš Akv.) Ako kazateľ v kostole povzbudzuje, hrozí a utešuje, tak v chráme duše káže svedomie. (sv. Chryz.)

Svedomie sa ozýva takto: Pred skutkom nás povzbudzuje a varuje, po skutku nás naplňa pokojom alebo nepokojom, podľa toho, či je skutok dobrý alebo zlý.

Kaina a Judáša naplnilo svedomie nepokojom. „Ľudský sudca sa dá často podplatiť, získať lichôtkami alebo zastrašiť hrozbami, ale súdny dvor nášho svedomia nie.“ (sv. Chryz.) Svedomie je teda buď dobré, alebo zlé. **Dobré** svedomie nás naplňa radosťou a zaháňa smútok ako slnko mraky. (sv. Chryz.) Osladzuje všetky horkosti života; je ako med, ktorý je nielen sladký, ale osladí aj najväčšiu horkosť. (sv. Aug.) Príslovie hovorí: „Dobré svedomie je najlepším vankúšom.“ (sv. Chryz.) Svedomie je najlepším vankúšom. Najviac človeka upokojuje v hodine smrti.

„Dobré svedomie je „zakúsením neba.“ (sv. Chryz.) **Zlé** svedomie naplňa nepokojom a mrzutosťou; je to červ, ktorý vyliezol z hniloby hriechu (sv. Tom. Akv.) a ktorý nikdy nezomrie. (Mk 9, 43) Zlé svedomie strpčuje všetky radosti života; je ako Damoklov meč, ktorý bol zavesený na povraze nad jeho hlavou a pripravil ho o všetky radosti z hostiny. Kto má zlé svedomie, podobá sa zločincovi odsúdenému na smrť, ktorý napriek všetkým radostiam, ktoré sú mu poskytnuté v jeho posledných hodinách, nikdy nie je skutočne veselý. (sv. Bern.) Zlé svedomie sa často prejavuje aj navonok, najmä v pohľade.

Vôľa môže na určitý čas potlačiť svedomie človeka. Preto sa stáva, že mnohí ľudia majú citlivé a mnohí otupené svedomie.

Citlivé svedomie varuje pred najmenšou chybou, **otupené** svedomie ani pred najväčšou chybou. Citlivé svedomie sa podobá váhe na zlato, ktorá ukazuje aj takmer najmenší prášok; otupené svedomie sa podobá váhe na seno, ktorá sa nepohne ani pod jedným kilogramom. Svätci mali citlivé svedomie, báli sa najmenej urážky Boha; otupené svedomie majú svetáci, nevšimnú si ani to, čo je pravdepodobne smrteľným hriechom. (Mt 23, 24) Človek, ktorý má citlivé svedomie, sa nazýva svedomitý; človek s otupeným svedomím nesvedomitý.

Ten, kto si zvykol konať zlé skutky, má potom široké (laxné) svedomie. Opakom tohto svedomia je úzkostlivé svedomie.

Ten, kto má **laxné** svedomie, považuje aj tie najväčšie hriechy za dovolené; taký človek hovorí: raz znamená nikdy; často nie je vždy; mýliť sa je ľudské; robia to aj iní a pod. Vo svojom spustnutom živote nevenuje žiadnu pozornosť svedomiu, podobne ako človek, ktorý žije pri vodopáde (alebo pri železnici), zvykne si na hluk a potom celkom dobre spí. (sv. Vinc. Fer.) Ale ten, kto má **úzkostlivé** svedomie, považuje za hriech aj dovolené veci (nevinnú zábavu, pieseň atď.). Škrupulózny človek sa podobá plachému koňovi, ktorý sa bojí aj tieňa stromu alebo kameňa, akoby tam stál lev alebo tiger, a tak vystavuje voz nebezpečenstvu; tak aj škrupulózny človek vidí nebezpečenstvo tam, kde nie je, a tak ľahko upadá do neposlušnosti a iných hriechov. (Scar.) Úzkostlivosť nemá svoj pôvod snád' v zlom poznaní, ale v neporiadku mysle; tento neporiadok zatemňuje rozum. „Príčinou všetkej úzkostlivosti je pýcha.“ (sv. Fr. Sal.) Každý škrupulant je zbabelý, a preto sa nemôže stať dokonalým; je ako bojazlivý vojak, ktorý sa neodváža bojovať s nepriateľom, ale hneď zloží zbrane. Škrupulózny človek sa nesmie zdržiavať vo svojich pochybnostiach, lebo tie sú ako lepidlo alebo smola, pretože sa držia tým viac, čím viac sa ich dotýkame. Škrupulant nemá brať ohľad na svoje pochybnosti a má smelo robiť práve to, čo mu jeho pochybnosť zakazuje. (sv. Alf.) Musí úplne poslúchať svojho spovedníka, inak sa nevylieči, ale nakoniec sa zblázni. (sv. Alf.) Škrupulózny človek nesmie dôverovať svojmu vlastnému úsudku a musí nedôverovať svojmu zdaniu, ba musí ho úplne ignorovať. Len tak sa zbaví úzkosti, ktorá zvyčajne pochádza z pýchy a z tvrdošijného lipnutia na svojom názore. (Mar. Lat.) Kto chce urobiť niečo veľké pre Boha, mal by si dávať pozor, aby príliš dlho nerozmýšľal; keby takto konali apoštoli, nikdy by sa neodhodlali poučovať ľudstvo. (sv. Ignác L.)

2.2. Kto koná proti svojmu svedomiu, dopúšťa sa hriechu.

Svedomie nie je v skutočnosti nič iné ako zákon uplatňovaný v jednotlivých prípadoch. Kto teda koná proti svedomiu, koná proti zákonu. Svätý Pavol hovorí, že hreší ten, kto koná proti svojmu presvedčeniu. (Rim 14, 23) Takže kto napríklad vo štvrtok si myslí, že je piatok, a napriek tomu ľahkomyselne je mäso, hreší. Z toho istého dôvodu sú bez viny inoverci, ktorí sa z bludného presvedčenia držia svojho náboženstva.

3. O DVOCH PRIKÁZANIACH LÁSKY

3.1. Najdôležitejšie prikázania sú dve prikázania lásky, a to prikázanie lásky k Bohu a k blížnemu, lebo v nich sú obsiahnuté všetky ostatné prikázania.

Keď sa raz istý učiteľ zákona opýtal Krista, ktoré je prvé prikázanie, Kristus odpovedal: „**Milovať budeš Pána, svojho Boha, celým svojím srdcom** (= svojou vôľou), **celou svojou dušou** (= svojím rozumom), **celou svojou myslou** (= svojimi citmi) a **celou svojou silou** (= svojimi skutkami) **Toto je prvé prikázanie. A druhé je mu podobné: Milovať budeš blížneho svojho ako seba samého.** (Mk 12,30) Už v Starom zákone Boh podobnými slovami prikázal milovať Boha (Dt 6, 5) a blížneho. (Lv 19, 18)

V dvoch prikázaniach lásky sú **obsiahnuté všetky ostatné prikázania**. Vyplýva to z toho, že tieto dve prikázania ovplyvňujú a riadia všetky duševné sily človeka: rozum, cit, vôľu, ako aj skutky. (Všimni si vyššie uvedené Kristove slová!) Ako vetvy vyrastajú zo spoločného kmeňa, tak aj všetky ostatné prikázania vychádzajú z týchto dvoch prikázaní. Ostatné prikázania len v jednotlivostiach dopĺňajú to, čo vyžadujú prikázania lásky. Preto Kristus hovorí: „**Na týchto dvoch prikázaniach spočíva celý Zákon i Proroci.**“ (Mt 22, 40) Podľa toho by v rodinách, štátoch, krajinách a spoločenstvách nebol potrebný nijaký iný zákon okrem zákona lásky, keby sa ním všetci všade riadili. (Allioli.)

V prikázaní milovať Boha sú obsiahnuté prvé štyri Božie prikázania, v prikázaní milovať blížneho ostatné Božie prikázania, ako aj prikázanie konať skutky milosrdenstva.

Prvé **štyri** Božie prikázania sa týkajú Boha. Boh ako náš zvrchovaný kráľ vyžaduje v 1. prikázaní uctievanie a vernosť voči nemu, v 2. prikázaní úctu, v 3. prikázaní slúženie mu, vo 4. prikázaní úctu voči jeho zástupcom na zemi.

Ostatných **šesť** prikázaní sa týka blížneho a zakazujú ubližovať mu: na živote (5. prikázanie), na nevinnosti (6. prikázanie), na majetku (7. prikázanie), na cti (8. prikázanie), v tom, čo mu patrí (9. a 10. prikázanie)) Kristovo prikázanie **konať skutky milosrdenstva** (Mt 25, 31 a ďalšie) dopĺňa druhú časť Desatora Božích prikázaní týkajúcich sa blížneho; toto prikázanie totiž ešte vyžaduje pomáhať blížnemu v núdzi.

O tom, že posledných šesť Božích prikázaní spolu súvisí, Kristus jasne hovorí svojou odpoveďou bohatému mladíkovi; prikázania týkajúce sa blížneho totiž začína vymenúvať zákazom vraždy. (Mt 19, 18; Lk 18, 20.) Aj svätý Pavol považuje 5. až 10. prikázanie ako samostatný súvislý rad prikázaní. (Rim 13, 9)

3.2. Kto teda plní prikázanie lásky k Bohu a k blížnemu, plní všetky prikázania a dosiahne spásu.

Kto zachováva dve prikázania lásky, zachováva všetky prikázania, pretože všetky ostatné prikázania sú obsiahnuté v týchto dvoch. Preto svätý Pavol hovorí: „Plnosť zákona je láska.“ (Rim 13, 10)

Bez lásky k Bohu a k blížnemu však niet spásy. Preto svätý Ján hovorí: „Kto nemiluje, zostáva v smrti.“ (1 Jn 3, 14) Kto žije bez lásky, je mŕtvy. (sv. Fr. Sal.) A svätý Pavol: „Ak niekto nemiluje nášho Pána Ježiša Krista, nech je prekliaty.“ (1 Kor 16, 22) Na chôdzu potrebujeme dve nohy; ak chceme kráčať do neba a k Bohu, musíme mať lásku k Bohu a k blížnemu. (sv. Aug.) Vták sa môže vzniesť do neba, len ak má dve krídla, my len na dvoch krídlach lásky k Bohu a k blížnemu.

Svätý Augustín hovorí Bohu: „Veď čo je človek, že chceš byť ním milovaný, a keď to nechce robiť, hrozíš mu strašnými trestami?“

3.3. Prikázanie lásky k blížnemu je podobné prikázaniu lásky k Bohu, pretože ani jedno z týchto prikázaní nie je možné splniť bez druhého.

Láska k Bohu je **nerozlučne spojená** s láskou k blížnemu. Ako semeno obsahuje rastlinu, tak láska k Bohu obsahuje lásku k blížnemu. „Obe prikázania lásky majú teda tú vlastnosť, že jedno nemožno zachovávať bez druhého.“ (sv. Aug.) Preto Písmo sv. často hovorí len o jednom prikázaní lásky, raz o prikázaní lásky k Bohu a raz o prikázaní lásky k blížnemu, lebo jedno je obsiahnuté v druhom. (sv. Aug.) „Ak niekto hovorí: „Milujem Boha“, a pritom nenávidí svojho brata, je klamár.“ (1 Jn 4, 20) Kto miluje Boha, nemôže nenávidieť človeka, a kto nenávidí človeka, nemôže milovať Boha. (sv. Hieroným) Láska, totiž láska k Bohu, je dobrotivá, nezávidí, nemyslí na zlé. (1 Kor 13, 4-7) **Láska k blížnemu** je teda najlepším **skúšobným kameňom lásky k Bohu**. Kto sa na svojho blížneho hnevá (hoci i na len jediného), nenávidí ho, závidí mu, ubližuje mu (na zdraví, nevinnosti, majetku, cti alebo kto nedáva almužnu), nemá lásku k Bohu. „Nespravodlivosť, ktorej sa niekto dopúšťa, je dôkazom toho, že nemá lásku k Bohu.“ (sv. Aug.) Závist' zjavne ukazuje, že človek nemá vôbec žiadnu lásku k Bohu. (sv. Efr.)

3.4. Kto má teda lásku k blížnemu, plní obe prikázania lásky, a teda všetky prikázania.

Svätý Ján evanjelista neustále napomínal kresťanov a hovoril: „Deti, milujte sa navzájom.“ Keď sa ho pýtali, prečo im stále opakuje to isté, povedal: „Ak budete mať spoločnú lásku, splníte tým celý zákon.“ Tak hovorieval aj sv. Pavol. (Rim 13, 8; Gal 5, 14) Spasiteľ (v rozhovore s bohatým mladíkom) sľubuje večný život už tomu, kto plní tú časť desiatich Božích prikázaní týkajúcich sa blížneho. (Mt 19, 18) Večnú blaženosť po večnom súde sľubuje aj tým, ktorí pomáhali svojim blížnym v núdzi, ktorí teda konali skutky milosrdenstva. (Mt 25, 31)

3.5. Schopnosť a ochotu milovať Boha a blížneho dostávame súčasne s milosťou posväcujúcou.

Sami od seba nie sme schopní milovať Boha nadovšetko. Po dedičnom hriechu je to s nami ľuďmi ako s palmami, ktoré k nám boli prinesené zo svojej vlasti; radi by u nás prinášali ovocie, ale zrelé a chutné d'atle prinášať nedokážu; to sú schopné len v tých šťastnejších krajinách. Celkom tak je to aj s naším srdcom; chcelo by milovať Boha, ale nemá na to silu; k pravej láske k Bohu sa môže pozdvihnúť, len keď ho oživí nebeská milosť. (sv. Fr. Sal.) Túžba je síce vo mne, ale konať dobro nemôžem. (Rim 7, 18) Až keď v nás po sv. krste alebo po sviatosti pokánia prebýva Duch Svätý, prináša so sebou do nášho srdca lásku k Bohu. Preto svätý Pavol hovorí: „Božia láska sa rozlieva v našich srdciach skrze Ducha Svätého, ktorý nám bol daný.“ (Rim 5, 5) S láskou k Bohu prichádza zároveň do nášho srdca aj láska k blížnemu. (sv. Aug.) Láska k Bohu a láska k blížnemu sú v skutočnosti jedna a tá istá láska, len predmet, ku ktorému sa vzťahuje, je iný. Sú to dva prúdy vyvierajúce z toho istého prameňa, dve vetvy z toho istého koreňa. „Kristus teda dvakrát udelil apoštolom Ducha Svätého (keď na nich dýchol, a na sviatok Turíc), lebo s Duchom Svätým dostávame dvojité lásku.“ (sv. Aug.) Duch Svätý bol zoslaný z neba na zem. Z neba bol zoslaný, aby ľudia milovali Boha; na zem bol poslaný, aby ľudia milovali blížneho. (sv. Honorius)

4. PRIKÁZANIE MILOVAŤ BOHA

Je v ľudskej prirodzenosti, že človek nachádza potešenie v tom, čo považuje za krásne a dobré. Táto záľuba v krásne a dobre a snaha o ich dosiahnutie sa nazýva „láska.“ (Láska je teda, ako je zrejmé, činnosť rozumu, citu a vôle zároveň.) Existuje prirodzená láska, t. j. láska k príbuzným; ďalej zmyslová láska, keď človek nachádza záľubu v nejakej osobe (alebo zvierati, nejakom predmete) pre jej pominuteľné prednosti. Láska k Bohu je však svätá láska.

4.1. Boha máme milovať, pretože nám to prikazuje Kristus; ďalej preto, že Boh je najkrajšia a najdokonalejšia bytosť a že nás nekonečne miluje a neustále nám preukazuje dobrodenia.

Kristus nám prikazuje milovať Boha, lebo hovorí: „Milovať budeš Pána, Boha svojho, celým svojím srdcom, celou svojou dušou, celou svojou myslou a celou svojou silou.“ (Mk 12, 30)

Boh je **najkrajšia** bytosť, lebo ak sú už pozemské veci také krásne, aká je potom krása Boha, ktorý všetky tieto veci stvoril? (Múd 13, 3) Lebo čo niekto sám nemá, to nemôže dať iným. Kto niekomu požičiava 100 korún, musí najprv sám tých 100 korún mať a ešte oveľa viac, inak by toľko peňazí nemohol požičať. Z tohto dôvodu musí mať Boh všetky dokonalosti, ktoré obdivujeme na stvorení. „Príčinou lásky k Bohu je sám Boh.“ (sv. Bern.) Boh svojou najväčšou krásou a nepochopiteľnou dobrotou priťahuje k sebe všetky duše a všetky srdcia. (sv. Fr. Sal.) **Božia láska** k nám sa najviac prejavila v tom, že poslal na zem svojho jednorodeného Syna, aby nás vykúpil. Sám Kristus hovorí: „Veď Boh tak miloval svet, že dal svojho jednorodeného Syna.“ (Jn 3, 16) Boh poslal svojho jednorodeného Syna nie preto, aby bol kráľom ľudí, ale aby žil v mnohých strastiach a prenasledovaniach a zomrel na kríži. (Alb. Stolz.) Boh vydal svojho Syna, ktorého tak nekonečne miluje. Aj rodičia spravidla milujú svoje deti tým viac, čím menej detí majú; najvrúcnejšie milujú svoje jediné dieťa. Ako teda asi Boh miloval svojho jednorodeného Syna. A predsa ho vydal. Predstavme si, že by sa nejaký pán prechádzal pri mori so svojím synom a sluhom. Sluha by z neopatrnosti spadol do mora. Vtedy by pán poslal za ním svojho syna, aby ho s nasadením vlastného života vytiahol. Nebol by už toto ten najkrajší dôkaz, že pán miluje svojho sluhu? Nemiloval by takýto sluha svojho pána? A tak je to aj s vykúpením. Preto svätý Augustín volá: „Aby si zachránil sluhu, vydal si svojho Syna, Pane.“ Preto nás svätý Ján napomína: „Milujte Boha, lebo Boh nás skôr miloval.“ (1 Jn 4, 19)

Boh nám neustále preukazuje **dobrodenie**; veď Boh nám dal všetko, čo sa nám páči. Dal nám život, zdravie, každodennú obživu, odev, obydlie a mnoho iného. Čo som, čo mám, je tvoj dar, Otče. „Všetko úžasné a každý dokonalý dar je zhora od Otca svetiel.“ (Jak 1, 17) „Čo máš, človeče, čo by si nedostal?“ (1 Kor 4, 7) Ale pretože sa stále tešíme z týchto dobrodení, stáva sa, že si ich takmer ani nevážime. Preto by sme si mali častejšie všímať ľuďom, ktorí tieto dary nemajú, napr. slepých, chorých, chudobných. Len vtedy spoznáme, akí sme v porovnaní s nimi šťastní, a viac sa zapálime láskou k Bohu. Keby sme stratili zrak a sluch, ochrnuli na ruky a nohy a šikovný lekár by nás úplne vyliečil, určite by sme ho milovali až do smrti. A hľa, Boh nám doprial nielen toto všetko, ale ešte oveľa viac. Ako veľmi sme teda povinní ho milovať! Deti milujú tých, ktorí im darovali život, a dokonca aj zvieratá tak robia do určitej miery. Kto by teda nemiloval toho, kto ho stvoril, bol by horší ako zviera. Samotná myšlienka, že Boh nám dal život, nás zaväzuje milovať ho nadovšetko. (sv. Baz.)

4.2. Lásku k Bohu prejavujeme tým, že máme Boha stále na mysli, zachovávame jeho prikázania, milujeme blížneho, horlíme za Božiu česť a ochotne prijímame, čo na nás Boh zosiela.

Dieťa miluje krásnu obrázkovú knihu (má ju rado), t. j. často na ňu myslí, rado si ju prezerá, nedá ju za nič, chváli ju, má rado toho, kto mu ju dal, atď. Podobne je to aj s človekom, ktorý miluje Boha. Je nesprávne predpokladať, že láska k Bohu je len vecou citu, že je to akási záľuba alebo radosťou v Bohu. Nie, táto láska má väčší základ v rozume a vôli: človek poznáva Boha ako najvyššie dobro, a preto si ho váži nad všetky stvorenia. (Činnosť rozumu.) Výsledkom tejto úcty k Bohu je snaha dosiahnuť toto najvyššie dobro chránením sa pred hriechom a Bohumilým životom. (Činnosť vôle.) „Láska k Bohu nespočíva len v radosť a nežných citoch, lebo inak by Kristus Pán, náš Spasiteľ nemiloval svojho Otca, keď bol zarmútený až na smrť.“ (sv. Fr. Sal.)

I. Kto miluje Boha, často na Boha myslí, rád o ňom hovorí a rád počúva, keď sa o ňom hovorí.

Láska je túžba po veci, aby sme sa s ňou mohli spojiť. Preto človek stále myslí na to, čo miluje. A preto Kristus hovorí: „Kde je tvoj poklad, tam je aj tvoje srdce.“ (Mt 6, 21) Duša, ktorá miluje Boha, sa k nemu neustále dvíha.“ (sv. Aug.) Kto teda miluje Boha, koná svoje skutky s tým **dobrým úmyslom**, aby si Boha ctí. Podobá sa lodi, ktorá síce pláva rôznymi smermi, ale na ktorej kompas stále ukazuje na sever. (sv. Fr. Sal.); alebo pozemským telesám, ktoré sú vždy priťahované k zemi. Preto ten, kto miluje Boha, aj pri svojej práci vysiela k Bohu **strelné modlitby**, napr. „Ježišu, môj Bože, milujem ťa nadovšetko.“ (Odp. 50 dní.) Všetko na väčšiu česť a slávu Boha. (sv. Ign. L.) Všetko na česť môjho Boha, na rozmnoženie jeho chvály a cti. (Bl. Klem. Hofb.) Bože môj a moje všetko. (sv. Fr. Ass.) Kto teda miluje Boha, podobá sa anjelom, ktorí ustavične hľadajú na Božiu tvár. (sv. Bonav.)

Kto miluje Boha, **rád hovorí o božských veciach**. Veď z plnosti srdca hovoria ústa. (Mt 12, 34) Jazyk ukazuje, po čom túži srdce; ústa totiž kradnú myšlienky srdca a ukazujú ich. (sv. Ef.) Ale ľudia sa často vysmievajú slovám človeka zapáleného láskou k Bohu. „Reč lásky znie barbarsky pre toho, kto sám nemiluje.“ (sv. Bern.) Ten, kto Boha miluje, rád o ňom počúva. Preto Kristus hovorí: „Kto je z Boha, ten počúva Božie slovo.“ (Jn 8, 47)

II. Kto miluje Boha, chráni sa hriechu a nepripútava sa srdcom k pozemským dobrám a rozkošiam.

Kto miluje Boha, chráni sa hriechu, pretože hriech ho odtrháva od Boha. Preto Kristus hovorí: „Ak ma niekto miluje, **bude zachovávať moje slovo**.“ (Jn 14, 23) Ten, kto miluje Boha, sa bojí, že Boha urazí, ale nie Božieho trestu; kto totiž miluje Boha, nemusí sa báť trestu. Preto svätý Ján hovorí: „Dokonalá láska vyháňa strach.“ (Jn 4, 18)

Človek, ktorému je teplo, si odkladá svoje šaty; kto má v srdci oheň Božskej lásky, odkladá túžbu po pozemských statkoch a pôžitkoch. Ako smrť oddeľuje dušu od tela, tak láska k Bohu oddeľuje našu dušu od zmyselných vecí.“ (sv. Gregor Veľký) Láska k Bohu a láska k svetu teda nemôžu stáť vedľa seba.

III. Kto miluje Boha, miluje aj svojho blížneho.

Kto miluje Tvorcu, miluje aj to, čo je ním stvorené.“ (1 Jn 5, 1) Kto miluje priateľa, určite si bude vážiť a milovať aj jeho deti a jeho obraz. Ved' blížny je Božím dieťaťom, Božím obrazom. Kto teda miluje Boha, bude milovať aj svojho blížneho.

IV. Ten, kto miluje Boha, rád pracuje na Božiu česť.

Kto má knihu, ktorá sa mu veľmi páči, presvedča ostatných, aby si ju kúpili. Želá si, aby sa táto kniha veľmi rozšírila. Podobne aj ten, kto miluje Boha, si želá, aby všetci ľudia lepšie poznali a milovali Boha. „Horlivosť je dielom lásky: kto nemá horlivosť, nemiluje.“ (sv. Aug.) Ten, kto miluje Boha, je zarmútený, ba nahnevaný, keď vidí, že ľudia urážajú Boha; spomeňme si, ako Mojžiš v hneve rozbil o zem kamenné dosky s prikázaniami, keď videl, že Židia sa klaňajú zlatému teľaťu. (Ex 32) A naopak, ten kto miluje Boha, sa raduje, keď vidí, že úcta k Bohu rastie. (Flp 1, 18) Kto miluje Boha, nešetří námahou, aby ľudí priviedol na správnu cestu. Uvažujme, ako apoštoli a misionári hlásali evanjelium s najväčšími ťažkosťami, alebo čo všetko urobila svätá Monika pre svojho syna Augustína. Ved' aj svätých anjelov poháňa láska k Bohu, aby sa starali o spásu ľudí. Božia láska nás podnecuje modliť sa: „Posväť sa meno tvoje.“

Kto miluje Boha, ďakuje mu za dobrodenia, ktoré dostal, a ochotne znáša utrpenia, ktoré Boh zosiela.

Kto má niekoho rád, teší sa, keď od neho dostáva list, hoci by bol poštár, ktorý list prináša, akokoľvek škaredý. Tak aj ten, kto miluje Boha, ochotne prijíma všetko, čo Boh zosiela, či už sú to dobrodenia, alebo utrpenia. Takýto človek teda, keď obdržal **dobrodenie**, koná ako Noe, keď vystúpil z archy (Gn 8), ako uzdravený malomocný (Lk 17, 16), ako traja mládenci v ohnivej peci (Dan 3), ale nie ako havran, ktorý sa nevrátil do archy a zabudol na svojho živila. (Gn 8, 6) Kto miluje Boha, nezabudne sa modliť večer, pred jedlom a po jedle. Aj keby bol dar akokoľvek malý, vždy máme byť vďační. Nevďačnosť je vždy znakom surového srdca.

Áno, aj **utrpenie**, ktoré na nás Boh zosiela, máme prijímať ochotne. Tak to robil aj Jób (Jób 1, 21) Svätý Pavol bol plný radosti vo všetkých svojich ťažkostiach. (2 Kor 7, 4) Spomeňme si ako radostne zomierali apoštoli a mučeníci; spomeňme si ako svätá Terézia hovorila: „Pane, buď trpieť alebo zomrieť.“ „Srdce, ktoré miluje Krista, miluje aj kríž.“ (sv. Fr. Sal.) Čím viac človek túži trpieť a byť ponížený pre Boha, tým väčšia je jeho láska k Bohu; táto túžba je najistejším znakom tohto nebeského plameňa. (sv. Vinc. P.) Ten, kto miluje Boha, sa podobá slnečnici, ktorá sa aj v pochmúrnych dňoch otáča za slnkom. (sv. Fr. Sal.) Kto však nemiluje Boha, myslí si, že utrpenia života sú namierené proti nemu, nerozumnému. (Múd 5, 21)

4.3. Boha máme milovať zo všetkých síl a viac ako všetko ostatné na svete.

Láska k Bohu má byť teda zvláštnou láskou, **záľubou**. (sv. Tom. Akv.) Preto aj Kristus nehovorí iba: „Milovať budeš Boha“, ale: „Milovať budeš Boha... celým svojím srdcom, celou svojou dušou, celou svojou myslou a celou svojou silou.“ (Mk 12) Pravou mierou lásky k Bohu je milovať ho bez miery. (sv. Bern.)

Milujeme Boha zo všetkých síl, ak všetko venujeme Bohu: svoje myšlienky, slová a skutky. (sv. Tomáš. Akv.)

Na Boha máme myslieť už keď vstávame, potom keď sa obliekame, umývame, jeme, pracujeme atď. Všetky stvorenia, dokonca aj tie najnepatrnejšie maličkosti (spev vtákov, vôňa kvetov, hudba a pod.) dávajú tomu, kto miluje Boha, príležitosť myslieť na majestáta Stvoriteľa. „Svet hovorí k tomu, kto Boha miluje, rečou ktorá je pre neho nemá, ale veľmi zrozumiteľná.“ (sv. Aug.)

Boha milujeme nado všetko na svete, ak sme pripravení vzdať sa hneď všetkého, ak by to Boh žiadal.

Boh je totiž naším najvyšším cieľom a stvorenia sú len prostriedkom na dosiahnutie tohto cieľa. Preto sme povinní **sa ich vzdať, aby sme dosiahli Boha**. Preto musíme byť pripravení vzdať sa aj svojho telesného života pre Boha, ako traja mladíci v Babylone; kvôli Bohu musíme byť pripravení vzdať sa svojich príbuzných, ako sa Abrahám vzdával Izáka. Boh je ako poklad alebo perla, ktorú možno získať, len ak za ňu človek niečo dá. (Mt 13, 44) Preto Boh skúša každého spravodlivého človeka, aby videl, či miluje Boha viac ako pominuteľné veci. (Dt 13, 3) Boh sa však často uspokojí len s našou dobrou vôľou. (sv. Fr. Sal.) Boh nám vždy neodníma veci, ktoré milujeme, ak vidí, že sme odhodlaní sa ich vzdať. Spomeňme si na Abrahámovu obeť na vrchu Moria.

Kto príliš zarmucuje v nešťastí, nemiluje Boha nadovšetko. Prečo je to tak? Aj ten, kto nekoná dobré skutky zo strachu pred ľuďmi, nemiluje Boha nadovšetko, lebo ľudská priazeň je mu drahšia ako priazeň Boha. „Akú hanbu, aké tresty často znášajú ľudia kvôli jedinému stvoreniu, ktoré milujú; čo by sme však potom mali znášať kvôli Bohu?“

Smieme milovať aj stvorenia, ale len kvôli Bohu.

Môžeme sa tešiť zo stvorení, pokiaľ nám pomáhajú slúžiť Bohu. V stvoreniach máme milovať Stvoriteľa, ale nie milovať ich pre ne samé. Svätý František Saleský hovorí: „Môžeme síce okrem Boha milovať aj iné veci, ale ani jednu z nich inak ako v Bohu a kvôli Bohu.“ Boh sa nazýva **horlivým Bohom** (Ex 20, 5), pretože nestrpí, aby sme milovali niečo iné okrem neho samého. „Chce byť v našich srdciach kráľom, alebo ničím.“ (sv. Fr. Sal.) Boh nestrpel, aby zbožný Jakub príliš miloval svojho najmladšieho syna Jozefa, preto mu ho na istý čas vzal. Neskôr sa to isté stalo aj s

Benjamínom. Boh dodnes robí to isté aj s nami. Kristus hovorí: „Kto miluje otca alebo matku viac ako mňa, nie je ma hoden.“ (Mt 10, 37) Svätý Augustín hovorí: „Veľmi málo miluje Boha ten, kto miluje niečo iné okrem Boha, iba ak by to miloval z lásky k Bohu.“ Svätý František Sal. hovorí: „Keby som vedel, že v mojom srdci je nejaká stopa náklonnosti, ktorá nie je od Boha alebo pre Boha, hneď by som ju vyhubil, lebo by som radšej ani nežil, ako by som úplne neprináležal Bohu.“

Tak ako telo **zomiera**, keď sa **rozdeľí**, tak zomiera aj duša. Hrozba, ktorú vyslovil prorok na adresu modloslužobných Židov: „Ich srdce je rozdelené, teraz zahynú“ (Oz 10, 2) je dôkazom, že duša toho, kto nemiluje Boha celým srdcom, je mŕtva.

4.4. Láska k Bohu má pre nás veľký úžitok: zjednocuje nás s Bohom, zabezpečuje nám odpustenie hriechov a zvláštne radosti na zemi i po smrti. Vďaka láske k Bohu tiež dosiahneme osvietenie rozumu, posilnenie vôle a pravý duševný pokoj.

Ako je žiadostivosť koreňom všetkého zla, tak je svätá láska koreňom všetkého dobra. (sv. Aug.) **Olej** je obrazom lásky k Bohu. Vystupuje hore, svieti atď. a podobne pôsobí láska k Bohu. Aj **oheň** pôsobí ako láska k Bohu; vystupuje hore, svieti, zohrieva, očisťuje a stále sa rozširuje. Aj **zlato** je obrazom lásky k Bohu (Ž 45, 10)

Kto miluje Boha, má v sebe Ducha Svätého; preto ten, kto miluje Boha, je **spojený s Bohom**. „Láska spôsobuje, že Boh je prítomný v našich srdciach ako v nebi.“ (sv. Aug.) Miluj Boha a budeš mať Boha; nie je totiž možné milovať Boha a nemá ho. Ale pozemské veci, ako zlato, česť, je možné milovať, a predsa ich nemá. (sv. Aug.) Kristus hovorí: „Kto ma miluje, toho bude milovať môj Otec, a my prideme k nemu a urobíme si u neho príbytok.“ (Jn 14, 23) Svätý Ján hovorí: „Kto ostáva v láske, ostáva v Bohu a Boh v ňom.“ (1 Jn 4, 16) Lásku k Bohu a milosť posväcujúcu nemožno od seba oddeliť; kde je jedna, tam je aj druhá.

Láskou k Bohu získavame **odpustenie hriechov**. Kristus hovorí o hriešnici Magdaléne: „Odpúšťajú sa jej mnohé hriechy, lebo mnoho milovala.“ (Lk 7, 47) Láska zakrýva množstvo hriechov. (1 Pt 4, 8) Ako oheň ničí hrdzu, tak láska ničí hrdzu hriechov. (sv. Bonav.) Pole zarastené trnami a bodľami nemožno vyčistiť rýchlejšie ako ohňom; práve tak jediná iskra lásky k Bohu očisťuje srdce od všetkých hriechov. Láska k Bohu nestrpí vedľa seba nič zlé. (sv. Chryz.) Tým, ktorí milujú Boha, Boh mení aj utrpenie na **radosť**. Svätý Pavol hovorí: „Vieme, že tým, čo milujú Boha, všetko slúži na dobré.“ (Rim 8, 28) Utrpenie Jozefa Egypťského, trpiaceho Jób, Tobíáša viedlo len k väčším radostiam. „Boh odníma starosti tomu, kto naňho obracia všetky svoje myšlienky.“ (sv. Fr. Sal.) Mnohých svätcov Boh oblažil tým, že sa im zjavil. Kristus prisľúbil: „Kto ma miluje, toho bude milovať môj Otec, a ja budem milovať jeho a zjavím mu seba samého.“ (Jn 14, 21) Preto sa mnohým svätcom zjavil Kristus, Matka Božia, anjeli alebo svätí (Abrahámovi sa Boh zjavil v sprievode dvoch anjelov a pri obetovaní Izáka sa mu anjel zjavil znova; Tobíášovi sa zjavil archanjel Gabriel; Matke Božej a pestúnovi Jozefovi sa často zjavovali anjeli; Štefan pri jeho ukameňovaní videl otvorené nebo); alebo ich Boh mimoriadne osvietil v Božských veciach, pozoruhodne rýchlo vypočul ich prosby, dával im vnútornú útechu, akú im nemohol dať celý svet atď. „Priatelia si navzájom oznamujú tajomstvá, aby sa priateľstvo upevnilo.“ (Hurter) Aj Boh zjavuje tajomstvá tým, ktorí sa tešia jeho priateľstvu (t. j. ktorí majú lásku k Bohu), aby sa v nich ešte viac rozhojnila láska k Bohu (a teda milosť posväcujúca) Preto Kristus povedal apoštolom: „Nazval som vás priateľmi, lebo všetko, čo som počul od svojho Otca, som vám oznámil.“ (Jn 15, 15)

Láskou k Bohu dosahujeme **nebeské radosti**. Svätý Pavol hovorí: „Čo oko nevidelo, ucho nepočulo a do ľudského srdca nevstúpilo, to Boh pripravil tým, čo ho milujú.“ (1 Kor 2, 9) Vyplýva to z toho, že človek, ktorý miluje Boha, je bohatý na každý dobrý skutok. „Ako oheň nemôže zostať v pokoji a nemôže sa nasýtiť, tak je to aj s láskou k Bohu, lebo len čo sa táto láska zmocní duše, neustále ju poháňa konať dobré skutky.“ (Scar.) Preto svätý Pavol hovorí: „Kristova láska nás poháňa.“ (2 Kor 5, 14) Láska k Bohu trvá stále aj na onom svete. (1 Kor 13, 8) Hľadiť na Boha a milovať Boha sú dve neoddeliteľné veci v nebi. (sv. Fr. Sal.) V ríši blažených duchov je láska to isté ako je tiež v ríši telies; stredom, ku ktorému je všetko priťahované, je Boh. (sv. Bonav.)

Kto miluje Boha, dosahuje skrze Ducha Svätého, prebývajúceho v ňom, **osvietenie rozumu**. Naša duša je ako zrkadlo, v ktorom sa ukazuje to, k čomu je obrátené. (Diez.) Ak teda obrátíme svoju dušu láskou k Bohu, zažiarí v nej Božstvo, t. j. duša jasne pochopí Božské veci, bude osvietená. „V láske k Bohu spočíva pravá múdrosť.“ (Sir 1, 14) Ako ochutnaním medu najlepšie spoznáme, aký je sladký, tak aj Boha najlepšie spoznáme, keď ho ochutnáme láskou. (sv. Kar. Bor.) Láska je učebnicou všetkej náuky o Bohu; ona naplnila svätou múdrosťou neučených ľudí, ako boli pustovník Pavol, Anton, František a iní. (sv. Fr. Sal.) Svätý Dominik hovorieval: „V knihe lásky som sa naučil viac ako v celom Písme.“ (Corn. a L.) Ako sa rozžeravené železo ľahko kuje, tak aj duša zapálená láskou k Bohu ľahko prijíma každé pôsobenie Ducha Svätého.

Nič nedáva viac **sily a odvahy** ako láska. Láska k mláďaťom dodáva plachej sliepke toľko sily, že sa bráni aj proti človeku. Láska matky k vlastnému dieťaťu jej uľahčuje každú námahu. Láska k poľovačke, rybolovu atď. spôsobuje, že človek znáša aj najhoršie plahočenie, akoby to nič nebolo. „Láska všetko znáša, všetko trpí.“ (1 Kor 13, 7) Pre veci, ktoré milujeme, nepoznáme žiadnu námahu, lebo milujeme tú námahu, ktorá je s nimi spojená. (sv. Aug.) Ak už prirodzená láska dodáva toľko sily, čo môže urobiť láska k Bohu! „Ak miluješ Boha, budeš naplnený silou a statočnosťou a dosiahneš najväčšie veci.“ (Mária Lat.)

Duch Svätý, ktorý prebýva v tom, kto Boha miluje, mu prináša **pokoj duše**. Duch Svätý je „Utešiteľ“ (Jn 14, 26) Ten, kto miluje Boha, cíti v sebe Božiu prítomnosť. To mu prináša väčší pôžitok ako všetky svetské radosti. „Pravý

pokoj má len ten, kto má lásku.“ (sv. Tom. Akv.) Kto miluje, má radosť; ten však, kto nemiluje, sa trasie. (sv. Tomáš Akv.) Kto miluje Boha, má pravý pokoj, lebo jeho vôľa je dokonale podobná Božej vôli. Táto podobnosť a pokoj sú jedno a to isté. (Mária Lat.)

Kto zakúsil, aká sladká a krásna je láska k Bohu, náhle prestane mať záľubu vo všetkých pozemských radoostiach. (sv. Alf.)

4.5. Od veľkosti našej lásky závisí cena našich dobrých skutkov, ako aj stupeň našej budúcej blaženosti.

Naše **skutky** majú tým väčšiu cenu, čím s väčšou láskou k Bohu ich konáme. (sv. Fr. Sal.) Boh nehľadí na veľkosť skutkov, ale na veľkosť lásky. Malé skutky vykonané z veľkej lásky majú oveľa väčšiu hodnotu ako veľké skutky vykonané z malej lásky. Malá obeta chudobnej vdovy mala pred Bohom väčšiu cenu ako všetky obetné dary boháčov. (Mk 12, 41) Prečo? „Láska je korením dobrých skutkov; čím viac tohto korenia v tieto skutky v sebe majú, tým lepšie sú pre Boha.“ (sv. Bonav.) Žiadny skutok, ak sa nekoná z lásky k Bohu, nemá cenu. (sv. Fr. Sal.) Svätý Pavol hovorí, že dar reči, umenia, zázrakov a proroctiev, almužny a umŕtšovania nemá žiadnu hodnotu, ak človeku chýba láska k Bohu. (1 Kor 13, 1-3) Dobré skutky bez lásky k Bohu sú ako lampy bez oleja. (Mt 25, 8) Ako mesiac má svoje svetlo zo slnka a bez neho ho stráca, tak aj zdržanlivosť bez lásky k Bohu nemá žiadnu zásluhu. (sv. Bern.) Jedlo bez korenia je bez chuti; tak aj naše skutky nemajú pred Bohom žiadnu chuť, ak chýba láska. (sv. Bonav.) Bez plachty loď nemôže plávať a bez lásky sú naše skutky a činy márne. (sv. Chryz.)

Naša **blaženosť** bude tým väčšia, čím väčší stupeň lásky budeme mať k Bohu pri smrti. „Kto viac miloval, bude viac oslávený.“ (sv. Fr. Sal.) Aj otec odkazuje viac dieťaťu, ktoré viac miloval. Svätý Augustín hovorí: „Láska je závažím ľudí.“ To znamená, že aká veľká je láska človeka, takú hodnotu má tento človek pred Bohom. Už na zemi dostáva **viac milostí** ten, kto viac miluje Boha. Takémuto človeku bude odpustených aj viac hriechov. Preto, keď v Šimonovom dome padla Magdaléna Spasiteľovi k nohám, Kristus povedal: „Odpúšťajú sa jej mnohé hriechy, lebo veľa milovala. Komu sa však málo odpúšťa, ten menej miluje.“ (Lk 7, 47) Kto viac miluje Boha, nadobudne aj väčšie poznanie Boha. Je to ako s ohňom; oheň žiari tým jasnejšie, čím viac horí. (K. Hugo.) Kto viac miluje Boha, dostáva aj citeľné dôkazy jeho lásky. (Mar. Lat.) Ak máš lásku k Bohu, si bohatší ako tí, čo majú nesmierne poklady, ale Boha nemilujú (Mar. Lat.); si bohatý v Bohu. (Lk 12, 21) Ale kto nemá lásku k Bohu, je chudobný, nech je to ktokoľvek. (sv. Baz.) V nesmiernom zástupe svätých budú prevažne tí, ktorí pred svetom vôbec nezažiarili. (Kol 2, 3-4)

Láska k Bohu môže byť rozmnožená: rozjímaním o Božích dokonalostiach a dobrodeniach, zriekanim sa pozemských vecí a častým vzbudzovaním lásky k Bohu.

Ako sa oheň udržiava a rozmnožuje prikladaním dreva a uhlia, tak sa láska k Bohu udržiava **rozjímaním** o Božích pravdách. (sv. Vavrinc J.) Zvlášť rozjímanie o Kristovom utrpení je schopné rozmnožiť v nás lásku k Bohu. „Hora Golgota je vysokou školou lásky.“ (sv. Fr. Sal.) Aj v nebeskej sláve bude Kristova smrť najsilnejším podnetom, ktorý bude rozniecovať duše v nebi láskou k Bohu. (sv. Fr. Sal.)

Aj **zriekanie sa pozemských vecí** pomáha k rozmnoženiu lásky. Kus dreva horí tým lepšie, čím viac sme ho vysušili a odstránili z neho vlhkosť; rovnako aj oheň Božskej lásky sa môže rozhorieť v našom srdci tým lepšie, čím viac z neho odstránime všetky hriešne náklonnosti. (Scar.) Ako kameň okamžite padá k zemi, len čo sme odstránili prekážky, tak aj naša duša okamžite stúpa, a to ešte rýchlejšie k Bohu, stredisku a konečnému cieľu nášho života, len čo sa dokonale odpútame od toho, čo nás pripútava k tejto zemi. (Rodr.) Zmenšovanie žiadostivosti je zväčšovanie lásky k Bohu. (sv. Aug.) Lásku k Bohu si máme tiež veľmi často **vzbudzovať**. Ako sa všeobecne každá zručnosť zdokonaľuje cvičením, tak sa zdokonaľuje aj zručnosť v láske k Bohu jej častým vzbudzovaním. Uvažujme, ako si svätý František z Assisi celé dni a noci opakoval slova: „Bože môj a moje všetko!“ Vzbudzovanie lásky je vo všeobecnosti veľmi dôležité, pretože prikázanie lásky k Bohu nás zvlášť zaväzuje vzbudzovať si lásku. (sv. Tomáš Akv.) Kto si nevzbudzuje lásku k Bohu, neplní prikázanie lásky k Bohu. „Kto teda zanedbáva vzbudzovanie si lásky po celý mesiac, sotva sa oslobodí od ťažkého hriechu.“ (sv. Alf.)

Ako je Boh nesmierny, tak aj láska k nemu nemá mať hranice. (sv. Lev Veľký) Láska je ako kruh, lebo nemá konca. (sv. Dion. Ar.)

Avšak láska nepribúda viditeľným (hmatateľným) spôsobom. Duša sa len stáva schopnejšou dosvedčovať lásku. (sv. Tom. Akv.)

Láska k Bohu sa stráca ťažkým hriechom.

Láska k Bohu a ťažký hriech nemôžu stáť vedľa seba. (Pápež Gregor XIII. odmietol opačný názor Baiusa.) Ak sa na oblohe objavia ťažké mraky, slnko prestane svietiť a hriať; tak aj svetlo a plameň lásky k Bohu zaniknú, akonáhle človek ťažko zhreší. (sv. Tom. Akv.) Ako prúd vody hneď uhasí plameň, tak ťažký hriech uhasí plameň lásky k Bohu. Kto však stratil lásku k Bohu, toho duša sa úplne odvrátila od Boha a úplne sa obrátila k tvorom.

Nič iné ako hriech nás nemôže pripraviť o lásku k Bohu. Preto svätý Pavol zvoláva: „Lebo sme si istí, že ani smrť, ani život, ani anjeli, ani kniežatstvá, ani mocnosti, ani prítomné, ani budúce veci, ... ani nijaké iné stvorenie nás nebude môcť odlúčiť od Božej lásky.“ (Rim 8, 38)

5. OPAK LÁSKY K BOHU: SVETSKÁ LÁSKA

Aj keď je človek akokoľvek ukrutný, predsa však jeho srdce lipne na nejakej veci alebo osobe; prirodzená povaha jeho srdca ho ženie k láske. (Mária Lat.) Kto teda nemiluje Boha nadovšetko, musí nadovšetko milovať nejakého tvora.

5.1. Svetskú lásku má ten, kto namiesto Boha nadovšetko miluje peniaze, rozkoš, pozemskú slávu alebo čokoľvek iné na svete.

Láska k stvoreniu nie je sama osebe hriechom, ale len vtedy, ak človek miluje stvorenie viac ako Boha. Ten, kto miluje stvorenie nadovšetko, sa nazýva svetským človekom. Všetci svetskí ľudia sú modloslužobníci. (Ef 5, 5) Povinnú lásku k Bohu venujú stvoreniu: jeden peniazom, ako Judáš, iný jedlu a pitiu, ako boháč a mnohí iní, ktorých bohom je brucho (Flp 3, 19), ďalší cti, ako Absolón, štvrtý pozemským rozkošiam, ako Šalamún, piaty krčme, šiesty hrám atď. Všetci títo sa podobajú Židom, ktorí pod vrchom Sinaj tancovali okolo zlatého teľaťa. Zásada svetských ľudí znie: „Život je treba užívať, lebo žijeme len raz.“ Alebo: „Jedzte a pite, lebo zajtra musíme zomrieť.“ (Iz 22, 13) O takých hovorí svätý Pavol: „Múdrosť tohto sveta je bláznovstvom pred Bohom.“ (1 Kor 3, 19)

Svetskí ľudia sú horší ako zradcovia, lebo zradne opustili svojho najvyššieho kráľa.

5.2. Svetskou láskou človek stráca milosť posväcujúcu a večnú blaženosť.

Svetský človek nemá **milosť posväcujúcu**. Duch Boží neprebýva v telesne zmýšľajúcom človeku. (Gn 6, 3) Holubica nesedí na hnoji ani na mŕtvoľe, ani Duch Svätý nevstúpi do telesne zmýšľajúcej a zlomyseľnej duše. (sv. Ambr.) Holubica si nesadne na hnoj, alebo na mŕtvolu, podobne ani Duch Svätý nevchádza do duše telesne zmýšľajúcej a zlomyseľnej. (sv. Ambr.) Holubica miluje čistotu, chráni si v čistote svoje perie a rada sa zdržuje pri čistých prameňoch; tak činí aj Duch Svätý. (sv. Fr. Sal.) Ten, ktorý je najčistejší, nemôže prebývať v poškvrnenom srdci hriešnika. (sv. Mak.) Ak je tvoje srdce naplnené octom, ako ho môže Boh naplniť medom? Najskôr musí byť vyprázdnené a práce vyčistené. (sv. Aug.)

Kto však nemá Ducha Svätého (a teda ani milosť posväcujúcu, svadobné rúcho), bude vyvrhnutý do vonkajšej tmy. (Mt 22, 12) Preto Kristus hrozí svetským ľuďom **večným zatratením**. Hovorí: „Kto miluje svoj život (t. j. ten, kto si chce veľa užívať), stratí ho.“ (Jn 12, 25) Ďalej: „Beda vám, ktorí ste nasýtení, lebo budete hladovať!“ (Lk 6, 25) Ako loď zakotvená na zemi nemôže vplávať do prístavu, tak človek, ktorý miluje svet, nemôže dosiahnuť prístav večnosti. Čo chceš: milovať svet a zahnúť, alebo milovať Krista a žiť naveky?“ (sv. Aug.) Neži pre tento život, aby si nestratil život večný. (sv. Aug.) Kto chce tu žartovať s diablom, nemôže sa na onom svete radowať s Kristom. (sv. Peter Chryzol.) Bláznom je, kto stráca večný život kvôli životu pomimutelnému. (sv. Bonav.)

5.3. Svetská láska zaslepuje ľudského ducha a stále viac ho vzd'ahuje od Boha.

Svetská láska **zaslepuje** ľudského ducha. Ak sa pozemské veci postavia medzi Boha a dušu, duša je zatemnená práve tak ako mesiac, keď medzi ním slnkom a stojí zem. (K. Hugo.) Ako starého Tobiaša oslepil lastovičí trus, tak dušu oslepujú pozemské starosti. (sv. Chryz.) Preto svetskí ľudia nemajú zmysel pre učenie evanjelia; zdá sa im, že je to bláznovstvo. (1 Kor 2, 14) Ako slnečné lúče nemôžu vniknúť do špinavej vody, tak svetský človek nemá osvietenie od Ducha Svätého. Preto svätý Ján hovorí: „Kto nemiluje Boha, nepozná ho.“ (1 Jn 4, 8) Zem je vábnička, nedovolí vtákovi, ktorý si na ňu sadne, vzlietnuť. (sv. Nilus.) Starosti tohto sveta v svetskom človeku dusia Božie slovo, ako trnie dusí vzhádzajúce semeno. (Mt 13, 22) Svetskí ľudia sú tí pozvaní hostia v evanjeliu, ktorí kvôli žene, majetku, volom nechcú ísť na nebeskú hostinu. (Lk 14, 16)

5.4. Svetskou láskou človek stráca vnútorný pokoj a veľmi sa bojí smrti.

Svetský človek nemá žiaden **vnútorný pokoj**. Jedno sa nevyrovná druhému. Srdce, ktoré túži po pozemských veciach, nemôže byť nimi upokojené, tak ako sa nedá deravá nádoba naplniť tekutinou. (sv. Ľudovít Granad.) Keďže svetskí ľudia nikdy nemôžu nájsť vnútorný pokoj, neustále menia svoje rozkoše; podobajú sa tým, ktorí nemôžu spať, a preto sa snažia zaspáť tým, že sa neustále inak a inak ukladajú do postele. (sv. Greg. Vel.) Len Kristus nám môže dať pravú spokojnosť. Kristus hovorí apoštolom: „Pokoje vám zanechávam, svoj pokoj vám dávam. Ale ja vám nedávam, ako svet dáva.“ (Jn 14, 27) Svätý Augustín zvoláva: „Nespokojné je naše srdce, kým nespočinie v tebe, Pane!“

Svetský človek **sa bojí smrti**, pretože pri svojej smrti musí opustiť svoju modlu a pretože smrťou sa končí šťastie, za ktorým sa naháňal. Tiež v sebe už cíti, čo sa stane po smrti. Preto svetskí ľudia zvyčajne zomierajú veľmi nepokojne a zúfalo. Tí, čo sú zavrnutí, žijú v neustálom strachu, ale najviac sa boja, keď ich postavia pred sudcu. Tak je to aj s hriešnikom; žije v neustálom strachu, ale najviac vtedy, keď je duša oddelená od tela postavená pred Božského Sudcu. (sv. Chryz.) Ryby, ktoré sa chytili na udicu, najviac pociťujú bolesť, keď ich vyťahujú z vody. Tak sa to stáva aj tým, ktorí sa zaplietli do osídí tohto sveta; vo svojej poslednej hodine budú najviac trápení trpkými bolesťami. (sv. Ľudovít Gran.) Nuž, keď radosti, ktoré ponúka diabol, sú zmiešané s takou trpkosťou, aké budú potom muky, ktoré ti za ne pripraví na onom svete. (Donin.)

5.5. Svetská láska vedie k nenávisti voči Bohu a jeho služobníkom.

Človek, ktorý má svetskú lásku, nemôže mať vôbec lásku k Bohu. Tak ako prsteň, ktorý je na jednom prste, nemôže byť súčasne na druhom prste, tak ani ľudské srdce, ak je láskou pripútané k nejakému pozemskému objektu, nemôže milovať Boha. (Ludv. Gran.) Svätý Ján hovorí: „Ak niekto miluje svet, nie je v ňom Otcova láska.“ (1 Jn 2, 15) Jedným okom nemôžeme hľadiť zároveň na nebo aj na zem. (Ján Klim.) Áno, svetský človek nakoniec dospeje tak ďaleko, že je naplnený **nenávisťou voči Bohu** a Božským veciam. Preto hovorí Kristus: „Nikto nemôže slúžiť dvom pánom, lebo jedného bude nenávidieť a druhého milovať, alebo jedného bude trpieť a druhým pohrdáť. Nemôžete slúžiť Bohu aj mamone.“ (Mt 6, 24) Čo teda môžeme súdiť z toho súdiť, ak počujeme, že niekto nadáva na kňaza alebo náboženské veci?

Svetskí ľudia sú teda Božími nepriateľmi. „Kto by chcel byť priateľom tohto sveta, je nepriateľom Boha.“ (Jak 4, 4) Ak teda nechceš byť nepriateľom Boha, buď nepriateľom tohto sveta. (sv. Aug.)

5.6. Svetská láska sa končí smrťou.

Istú vec môžeš milovať len určitý čas, potom láska ustane, alebo sa ty zbavíš milovaného predmetu, alebo on teba. Preto láska nemá miesto tam, kde sa stratí buď ten, kto miluje, alebo sa stratí to, čo milujeme; ale máme milovať len to, čo trvá naveky. (sv. Aug.) Preto nech tvoje srdce neprilne k pozemským veciam! Verný služobník Boží nelipne na svojich statkoch viac ako na svojom odevu, ktorý si môže podľa ľubovôle obliecť alebo vyzliecť; len zlý kresťan je k pozemským statkom pripútaný tak úzko ako zvieratá k svojej koži. (sv. Fr. Sal) Pravý kresťan má byť ako orol, ktorý vždy býva vo výške a zostupuje na zem, len keď potrebuje potravu. (Ignác L.) Má byť ako stromy, ktoré majú v zemi len korene, ale zvyšok dvíhajú k nebu. Usiluj sa teda o pozemské veci len vtedy, ak ich potrebuješ; zvyšok svojho úsilia nech sa upriami na veci večné. „Nesmrtelná duša človeka má túžiť len po nesmrtelných veciach.“ (sv. Bern.) Máme hľadať, to čo je hore. (Kol 3, 1) Vyber si priateľa toho, kto ťa neopustí, aj keby ťa všetko opustilo. (sv. Tomáš Kemp.)

6. PRIKÁZANIE LÁSKY K BLÍŽNEMU

Naším blížnym je každý človek bez rozdielu náboženstva, národnosti, veku, pohlavia, povolania (sv. Aug.)

Židovskí zákonníci v Kristovej dobe považovali za blížnych len tých, ktorí patrili k ich národu a náboženstvu. Aby vyvrátil tento falošný názor, Kristus povedal podobenstvo o milosrdnom Samaritánovi, v ktorom ukazuje, že aj nepriateľ a cudzinec je našim blížnym. (Lk 10) Žiaľ, mnohí ľudia sú takí nerozumní, že za svojich blížnych považujú len tých, ktorí sú rovnakej národnosti a náboženstva ako oni. V Kristovi nie sú ani Židia, ani Gréci, ale všetci sú jedno. (Gal 3, 28)

6.1. Blížneho máme milovať, pretože nám to prikazuje Kristus; ďalej preto, že náš blížny je obrazom a dieťaťom Božím; napokon preto, že všetci pochádzame z tých istých rodičov a všetci sme povolaní k spásu.

Kristus prikazuje: „Milovať budeš blížneho svojho ako seba samého.“ (Mk 12, 31)

Kto miluje Otca, bude určite milovať aj jeho deti. (1 Jn 5, 1) Ale našim spoločným otcom je Boh, lebo nás všetkých stvoril (Mal 2, 10); všetci sme jeho deti. Preto sa máme navzájom milovať. „Ľudia, ktorí pochádzajú z jedného a toho istého človeka, sú pokrvní príbuzní. Ale keďže sme všetci dostali život od jedného a toho istého Boha, sme navzájom bratia; preto sa máme navzájom milovať.“ (Lactantius) Kto miluje otca, určite si bude vážiť aj jeho podobizeň. No obrazom či podobizňou Boha je náš blížny; ved' človek je stvorený na Boží **obraz či podobu**. (Gn 1, 27) Preto sme povinní milovať svojho blížneho. Ako mesiac má svoje svetlo zo slnka, tak láska k blížnemu pramení z lásky k Bohu. (Meh) Blížneho máme teda tak milovať, že by sme ho bez Boha ani milovať nemohli. (sv. Edmund)

Všetci sme deťmi **tých istých rodičov**, a teda tvoríme jednu veľkú rodinu. Preto sa máme navzájom milovať, ako sa milujú bratia a sestry.

Napokon, všetci sme **povolaní k spásu**. Všetci máme niekedy navždy spolu prebývať, hľadiť na Boha a chváliť ho. Svätý Ján hovorí: „Videl som veľký zástup, ktorý nikto nemohol spočítať, zo všetkých národov, pokolení, ľudí a jazykov, ako stoja pred trónom a pred tvárou Baránka, oblečení v bielych rúchach a s palmami v rukách.“ (Zjv 7, 9) Vo svete pozorujeme, že ľudia rovnakého povolania, ako kňazi, učitelia atď. držia spolu. Takýto máme byť všetci, keďže sme povolaní k tej istej blaženosti, byť spojení putom lásky k blížnemu.

Preto nás Kristus naučil modlitbu, v ktorej sa modlíme jeden za druhého. Všimni si prosby modlitby Otčenáš!

6.2. Láska k blížnemu sa prejavuje tým, že blížnemu neuškodíme, prajeme mu dobro a robíme mu dobre.

Láska k blížnemu nespočíva snád' v nežnom cite, v obyčajnej priazni; naši blížni by z toho mali málo. Svätý Jakub hovorí: „Keby tvoj brat a sestra boli nahí a potrebovali by každodenné živobytie, povedal by im niekto z vás: „Chod'te v pokoji, zohrejte sa a najedzte sa, ale nedali by ste im to, čo potrebuje telo, čo to osoží?“ (Jk 2, 15-16) Láska k

blížnemu sa teda prejavuje predovšetkým **voľou** alebo skutkom, prejavuje sa konaním dobra. „Nemilujme slovom ani jazykom, ale skutkom a pravdou.“ (1 Jn 3, 18)

Blížnemu nesmieme škodiť: na živote, nevinnosti, majetku, cti a na tom, čo mu patrí.

Boh tutto všetko zakázal v **posledných šiestich Božích prikázaniach**. Kto sa prevíní len proti jedinému prikázaniu, nemá lásku k blížnemu.

Spomenuté prikázania naznačuje Kristus aj v slovách: „Všetko, čo chcete, aby ľudia robili vám, robte aj vy im.“ (Mt 7, 12) Čo nechceš, aby niekto robil tebe, nerob ani ty inému. (Tob 4, 16) Často myslí na postavenie svojho blížneho; potom sa k nemu určite budeš správať celkom inak.

Priazeň spočíva v tom, že sa tešíme, keď sa blížnemu darí, a máme s ním súcit, keď sa mu nedarí.

Svätý Pavol nám prikazuje: „Radujte sa s radujúcimi a plačte s plačúcimi.“ (Rim 12, 15) Človek je viac náchylný k súcitu ako k spolu radovaniu sa. Preto sa hovorí. „Súcit patrí k človeku a radovanie sa s niekým patrí k anjelovi.“ Sväté písmo nám dáva krásne príklady. Spomeňme si, akú radosť mala svätá Alžbeta z toho, že sa Mária stala Božou Matkou. Alžbetine slová sa modlíme v modlitbe Zdravas Mária. (Lk 1, 42) Spomeňme si na radosť Zachariášových blížnych, keď videli, ako bol zázračne uzdravený pri narodení Jána Krstiteľa. (Lk 1, 58) Prejavy priazne sú: blahoželanie k meninám, k novému roku a pri radostných príležitostiach, vyslovenie sústrasti pri nešťastí blížneho, pozdravy pri stretnutí, dodržiavanie bežných pravidiel slušnosti. „Zdvorilosť je sestrou lásky.“ (sv. Fr. Sal.) Aj Kristus bol zdvorilý, lebo často pozdravoval apoštolov najmä vtedy bežnými slovami: „Pokož vám.“ Sv. Pavol nás žiada: „Predbiehajte sa vzájomne v úctivosti.“ (Rim 12, 10) Ak odstránime priazeň, potom sme odňali slnko zo sveta; znemožníme styk medzi ľuďmi. (sv. Greg. Vel.) Aj údy tela sa podieľajú na utrpení niektorého údu. Ak sa do nohy zapichne trň, oči hneď hľadajú, kde trň je, telo sa zohýba a ruka sa hneď pripravuje na jeho vytiahnutie. Práve tak sa máme správať k blížnemu. (sv. Aug.)

Nesmieme sa teda tešiť z nešťastia blížneho, ani smútiť nad jeho šťastím. Škodolubosť a závisť sú diabolské a sú najistejším znamením toho, že človeku chýba láska k blížnemu.

Dobro máme konať blížnemu, najmä keď je v núdzi.

Pomoc, ktorú poskytujeme trpiacemu v núdzi, sa nazýva skutkom milosrdenstva, pretože k takýmto skutkom nás pobáda súcit, teda milosrdenstvo. Náš budúci Sudca od nás vyžaduje **skutky milosrdenstva**, lebo od nich závisí večná blaženosť. (Mt 25, 35) V budove jeden kameň nesie druhý, inak by sa stavba zrútila; práve tak v duchovnej budove, v Cirkvi, musí jeden znášať a podporovať druhého. (sv. Greg. Vel.) Láska je ako reťaz, ktorá nás spája s blížnym a spôsobuje, že sa ho láskavo ujímame. (sv. Ján Damasc.) Čím dokonalejšia je láska k blížnemu, tým štedrejšie rozdáva, tým menej každý hľadá svoj prospech. (Dion. Cart.) Pohania sa riadili zásadou: trpiacemu nemáme pomáhať, lebo tým predĺžujeme jeho utrpenie. Aká to bezcitnosť.

6.3. Láska k blížnemu sa začína od seba samého.

Preto nikto nie je povinný milovať nikoho viac ako seba samého.

To, že láska k blížnemu sa začína od seba samého, vyplýva z prikázania: „Milovať budeš blížneho svojho ako seba samého.“ Preto nikto nie je povinný kvôli pomoci druhému trpieť nedostatok vo veciach, ktoré sám potrebuje. Múdre panny nedali nerozumným žiaden olej, lebo sa obávali, že im samým bude chýbať olej. (Mt 25, 9) Ale ten, kto pomáha aj v takýchto prípadoch, má hrdinskú alebo **heroickú** lásku k blížnemu. Takú lásku mala vdova v Sarepte, ktorá dala prorokovi Eliášovi to posledné, čo mala. (1 Kr 17.) Ale „nikto nemá väčšiu lásku ako ten, kto položí svoj život za svojich priateľov.“ (Jn 15, 13) Tak to urobil Kristus; tak to robia stovky misionárov, ktorí pre záchranu ľudských duší neustále vystavujú svoje životy nebezpečenstvu smrti. Svätý Karol Boromejský, milánsky biskup, počas morovej epidémie v roku 1576 osobne ošetroval stovky nákazlivo chorých a rozdal na ich pomoc celý svoj majetok. Podobne konali aj ďalší svätci. Ošetrovatelia chorých, záchrancovia života, vojaci, hasiči tiež prejavujú hrdinskú lásku k blížnemu.

6.4. Čokol'vek dobré alebo zlé urobíme svojmu blížnemu, robíme samotnému Kristovi, lebo Kristus hovorí: „Čo ste urobili jednému z mojich najmenších bratov, mne ste urobili.“ (Mt 25, 40)

Kristus povedal Šavlovi na ceste do Damasku: „Prečo ma prenasleduješ?“ Šavol však prenasledoval kresťanov. (Sk 9) Keď svätý Martin pri bráne Amiens dal polonahému žobrákovi polovicu svojho plášťa, Kristus sa mu nasledujúcu noc zjavil. Krista sprevádzali anjeli, obliekol sa do polovice plášťa a povedal: „Týmto plášťom ma dnes zaodel Martin.“ Boh sa teda akoby staval pred nášho blížneho, aby ho chránil; nemôžeme zraniť svojho blížneho bez toho, aby sme najprv nezranili Boha. Preto je pochopiteľné aj to, prečo svätí tak horlivo pomáhali trpiacim ľuďom.

6.5. Láska k blížnemu je najcharakteristickejším znakom pravého kresťana.

Spasiteľ totiž hovorí: „Všetci spoznajú, že ste moji učeníci, ak sa budete navzájom milovať.“ (Jn 13, 35) Kristus nás miloval skôr, ako sme sa stali hodnými jeho lásky; ak teda milujeme aj tých a robíme dobre tým, od ktorých sme nikdy nedostali nijaké dobrodenie, tak milujeme, ako miloval Kristus, sme v skutočnosti jeho učeníkmi a môžeme sa ľahko odlíšiť od ostatných ľudí, ktorí bežne milujú len svojich priateľov a dobrodincov. (sv. Chryz.) Keďže prikázanie

lásky v tomto zmysle, ako ho dal Kristus, nebolo predtým známe, preto ho Kristus nazýva „novým prikázaním.“ (Jn 13, 34)

Ó, aké by to bolo blažené, keby všade vládla láska. Potom by neboli potrebné nijaké zákony, nijaké súdy nijaké tresty. Potom by nikto nikomu nerobil zle; vraždy, bitky, výtržnosti, lúpeže a iné zločiny by neboli známe ani podľa svojho názvu. Neexistovala by bieda, ale každý by mal to, čo by potreboval. (sv. Chryz.)

7. NEDOSTATOK LÁSKY K BLÍŽNEMU

Lásku k blížnemu nemá:

7.1. Ten, kto svojmu blížnemu nepraje dobro, ale mu závidí.

I. Závistlivý je ten, kto sa len z obyčajnej zloby trápi nad šťastím svojho blížneho alebo sa raduje z jeho nešťastia.

Závistlivec nemôže vidieť šťastie druhého (in-videre, invidia), a preto sa mu snaží škodiť slovom i skutkom. Je podobný mole, ktorá zožiera purpurový odev; hrdzi, ktorá ničí železo; húsenici, ktorá ohlodáva zelené rastliny. (sv. Aug.)

Závistlivec, ktorý sa teší z nešťastia blížneho (ktorý je zlomyseľný), je podobný krkavcovi, ktorý sa teší len z hniloby a zápachu mŕtvol.

Ak však náš smútok vyplýva z lásky k Bohu alebo k blížnemu, potom to nie je hriech závidi; napr. ak sa niekto zarmúti nad tým, že nepriateľ kresťanskej Cirkvi získal veľký vplyv, alebo že nejaký hriešnik má veľké šťastie, ktoré využije na väčšie hriechy atď.

Závistlivý bol satan voči prvým rodičom v raji; Kain voči svojmu bratovi Ábelovi, lebo jeho obeta sa páčila Bohu (Gn 4.); Jakubovi synovia voči svojmu bratovi Jozefovi, lebo ho otec miloval (Gn 37); kráľ Saul voči Dávidovi, lebo ten zabil obra Goliáša, a preto si ho ľudia vážili. (1 Sam 17)

Mnohí ľudia si navzájom neprajú lepšie postavenie; nazýva sa to **triedna závisť**. Najviac závidí ten, kto blížnemu nepraje Božiu milosť alebo pokrok v cnostiach. Závidenie Božej milosti je hriechom proti Duchu Svätému. Tak závideli veľkňazi a farizeji Kristovi, keď videli, že robí veľa zázrakov; a preto sa ho rozhodli zabiť. (Jn 11, 47) Takúto závisť majú najmä diabli, lebo zúria, keď vidia, že vyvoleným sa dobre darí, a preto ich hneď prenasledujú (sv. Gregor Veľký)

II. Závisť zo všetkých hriechov robí človeka najviac podobným diablu, pretože závisť je vlastným hriechom diabla.

Kto závidí, napodobňuje diabla (sv. Chryz.), lebo z diablovej závidi prišla na svet smrť. (Múd 2, 24) Ako hovorí Kristus: „Potom všetci spoznajú, že ste moji učeníci, ak sa budete navzájom milovať.“ Tak diabol môže povedať: „Podľa toho spoznajú, že ste moji učeníci, ak si budete navzájom závidieť, ako som ja závidel vám.“ (sv. Vincent Fer.) Závistlivý človek je celkom nepodobný Bohu, a preto sa rovná ničomu. Keďže je ničím, tak si zrejme želá, aby naokolo nebolo nič len bieda. (sv. Bonav.) Závisť v sebe skrýva **najväčšiu zlomyseľnosť** zo všetkých hriechov. Lebo každý hriech a každá nepravosť má totiž nejakú zámienku, ktorou sa človek ospravedľňuje: nemiernosť ospravedľňuje chuťou do jedla, pomsta ospravedľňuje krivdou, ktorá sa mu stala, krádež ospravedľňuje biedou atď. (sv. Chryz.) Závidieť je horšie ako viesť s niekým vojnu; lebo k vojne máme dôvod, ale k závidi nie; po vojne prestáva nepriateľstvo, pri závidi však nie. Závisť nie je nič iné ako diabolské zmýšľanie. (sv. Chryz.) Zloba závistlivca je takmer väčšia ako zloba diabla; veď diabol závidí len človeku, a nie nejakému diablu, ale človek závidí človeku. (sv. Chryz.)

Závisť je jediný hriech, ktorý sa nedá zahladať skutkami lásky voči blížnemu; nepriateľ a alebo zlého človeka je možné ľahko uzmierniť láskavosťou, ale nie závistlivca. „Daj psom jesť a oni sa upokojia, lichoť levovi a on skrotne; ale závistlivci sa zdvorilosťou a dovolením stanú ešte zúrivejšími.“ (sv. Ján Damascénsky)

Závisť je jediný hriech, ktorý neprináša uspokojenie. Človek nestriedmy, chamtivý, lakomý atď. má aspoň zdanlivo niečo zo svojej vášne, ale závistlivec nie. Je ako motýľ, ktorý trepotaním svojich krídel nezhasne svetlo v lampe, ale sám sa spáli bez toho, aby svetlu škodil.

III. Závisť prináša človeku veľkú škodu; berie mu vnútornú spokojnosť a telesné zdravie a vedie k veľkej nevraživosti a večnému zavrhnutiu.

Ako červ nahlodáva drevo, v ktorom sa narodil, tak aj závisť nahlodáva vlastné srdce, ktoré mu umožnilo vstúpiť doňho; trápi ducha, **ničí pokoj svedomia**, naplňa ho neprajnosťou a smútkom a vyháňa z duše všetku radosť.

A ak sa závisť v duši pevne uchytila, prejavuje sa aj navonok; z tváre odoberá zdravú farbu a skrže bledé líca a vpadnuté oči ukazujú muky, ktoré spôsobuje vo svojom vnútri.“ (Ludv. Granad.) Spomeň si na Kainovu prepadnutú tvár. (Gn 4, 5) Oprávnené sa hovorí: „Bledá závisť.“ Keď sa závisť zahryzne do srdca a do vnútra človeka pazúrmí zloby, vtedy žiadne jedlo nechutí, žiadny nápoj neteší. (sv. Cyprián.) **Závisť skraca život.** (Sir 30, 26) Závistlivec je svojím vlastným katom. (sv. Gregor Nz.) Ako hrdza ničí železo, tak závisť ničí dušu nakazenú závisťou. (sv. Baz.)

Závisť sa nazýva vlastným hriechom, lebo zožiera a ničí vlastného pána. (sv. Greg. Nz.) Závisť vedie k mnohým neláskavostiam. Prvá závisť poškvrnila zem krvou brata, podnietila Jakubových synov, aby predali svojho brata, poháňala Šaula, aby prenasledoval svojho dobrodinca Dávida, ba usilovala sa aj o Kristovu krv a tiež dosiahla svoj cieľ. (sv. Peter Chryz.) Závisť vedie k reptaniu proti Božiemu riadeniu. Zo závisťi reptali robotníci, ktorí pracovali vo vinici od skorého rána, proti svojmu správcovi, že aj poslední robotníci dostali po denári. (Mt 20, 9) Závisťlivec nenávidí Božie dobrodenie. (sv. Cyprián.)

Závisť **vylučuje z nebeského kráľovstva.** (Gal 5, 20) Závisť je istou zárukou večného zatratenia. (sv. Baz.) Závisť už zvrhla anjelov z neba a vyhnala ľudí z raja. (sv. Aug.) Ak sme povinní milovať aj svojich nepriateľov, aký trest nás postihne, ak budeme so závisťou prenasledovať tých, ktorí nám nič zlé neurobili. (sv. Chryz.)

IV. Najlepší spôsob, ako potlačiť v sebe závisť, je robiť dobro svojim blíznym.

Kto chce vyhnúť netvora závisťi zo svojho srdca, nepotrebuje žiaden meč, žiaden štít ani prilbu, stačí, keď jeho srdce horí láskou. (sv. Greg. Vel.) Rob teda dobre tomu, voči komu cítiš v srdci závisť; aspoň sa za neho modli, aby si ešte viac rozmnožil jeho šťastie. Takto vyženieš diabla zo svojho srdca. Týmto spôsobom získaš hneď dve koruny, jednu za víťazstvo nad závisťou, druhú za konanie skutkov lásky. (sv. Chryz.) Ako sa ľad topí s teplom jari, tak závisť mizne konaním dobra. Dvaja obchodníci, ktorí mali svoje obchody vedľa seba, si závideli a boli nepriateľmi. Na radu duchovného vodcu jeden z nich náhle pošle ľudí, ktorí požadovali niečo, čo nemal, do obchodu svojho suseda. Závisť zmizla a čoskoro boli opäť priateľmi.

2. Kto blížnemu škodí, či už na živote, nevinnosti, majetku, cti alebo na tom, čo mu patrí.

3. Kto nekoná skutky milosrdenstva.

„Nemiluješ svojho blížneho, ak mu v núdzi neposkytneš dostatok prostriedkov na živobytie.“ (sv. Chryz.) Dávať almužnu je prísnu povinnosťou tých, ktorí majú dostatok. Ale táto povinnosť sa hlavne v dnešnej dobe zanedbáva. Už svätý Ambróz kázal bohatým lakomcom svojej doby takto: „Steny svojich príbytkov nádherne odiaвате, ale chudobných vyzliekate. Chudobný žobre pri vašich dverách o medený groš, ale vy ho nepovažujete za hodného ani len pohľadu, ale prechádzate okolo neho a rozmyšľate o tom, z akého mramoru by bola najkrajšia podlaha vo vašom paláci. Hladný človek prosí o chlieb, zatiaľ čo váš kôň hryzie zlatú uzdu. Ó, boháč, aký súd si na seba privolávaš, keď si mohol toľkým ľuďom pomôcť z biedy. Diamant, ktorý nosíš na prste, by mohol uživiť celý národ.“ Podobne sa k zatvrdnutému boháčovi vyjadruje aj svätý Chryzostom: „Čo je najhoršie, nedostatok ťa netlačí, hlad ťa nenúti šetriť sa; tvoja žena, tvoj dom, ba aj tvoje zvieratá sa skvejú zlatom, zatiaľ čo človek, stvorený na Boží obraz a vykúpený Kristovou krvou, biedne hynie pre tvoju neľudskosť. Svojho psa dávaš starostlivo ošetrovať, zatiaľ čo človek, či skôr Kristus, je kvôli psovi uvrhnutý do najväčšej biedy. Koľko ohnivých prúdov bude asi stačiť na takúto dušu?“ (O „skutkoch milosrdenstva“ bude obsirnejšie hovorené pri rozборе desiatich prikázaní)

8. LÁSKA K PRIATEĽOM

8.1. Priateľmi nazývame ľudí, ktorí sa riadia rovnakými zásadami a z týchto dôvodov si navzájom prajú, podporujú sa a dôverne sa k sebe správajú.

Ľudia s **rovnakými zásadami** sa čoskoro stanú priateľmi. Rovný rovného si hľadá. **Priazeň** priateľov voči sebe navzájom je väčšia ako priazeň k iným. Priatelia sú jedno srdce, jedna duša. Priateľstvo je ako zrkadlo, v ktorom sa ukazuje skutočný obraz objektu pred zrkadlom. Ak sa ten, kto stojí pred zrkadlom, smeje, obraz v zrkadle robí to isté. Čo chce alebo nechce ten, kto stojí pred zrkadlom, zdá sa, že chce alebo nechce obraz v zrkadle. Tak je to aj s priateľstvom.“ (sv. Hieroným) Malé nedorozumenia ešte nerozbiľajú priateľstvo, ale ešte viac ho posilňujú. Ved' aj kováči kropia oheň vodou, aby ho viac rozduchali, a kniežatá starostlivejšie strážia opäť dobyté mestá, ako tie, ktoré nikdy nestratili. (sv. Fr. Sal.) Priatelia sa navzájom **podporujú**. Pozrime sa na krásny príklad z pohanských čias. Damon a Pythias boli dôvernými priateľmi. Jedného z nich odsúdil tyran Dionýz na smrť. Odsúdený si ešte vyprosil, aby si smel doma usporiadať nejaké veci. Jeho priateľ sa vydal za rukojemníka a bol ochotný zaňho zomrieť, ak by sa jeho priateľ snád' nevrátil. Čas popravy už nastal a odsúdenec ešte neprišiel. Priateľ však tyrana ubezpečoval, že určite príde, čo sa aj stalo. Tyran sa divil obom priateľom a odsúdenému daroval život.

Dávid, meštiansky syn z Betlehema a Jonatán, syn kráľov, sa spoznali vo vojne a spriatelili sa, lebo ich duše boli rovnako šľachetné. (1 Sam 20, 34; 13, 1) Keď sa Jonatán dozvedel, že Dávid má byť usmrtený, od starosti ani nejedol a keď sa s ním musel rozlúčiť, horko plakal. Informoval Dávida o každom nebezpečenstve a dal mu odev a zbrane.

Priatelia sa k sebe dôverne správajú. Priatelia jeden pred druhým nič nezatajújú. „Ak ti niekto otvorí izbu, uvidíš všetko, čo v nej je. Tak si priatelia navzájom otvárajú dušu, ktorá je ako zatvorená izba. Preto si priatelia navzájom zverujú tajomstvá. Tak aj Kristus oznámi svojim učeníkom mnohé tajomstvá. (Galura.) Preto sú k sebe priatelia aj úprimní; navzájom sa upozorňujú na svoje chyby. Tak aj Kristus upozorňoval apoštolov na ich chyby, napr. keď ich napomínal, aby boli ako malé deti. (Mt 18, 3) Pápež sv. Greg. Vel. hovorí: „Medzi svojich priateľov počítam len tých, ktorí sú takí šľachetní, že mi vyčítajú moje chyby.“

8.2. Skutoční priatelia sú však len tí, ktorých zásady úplne zodpovedajú náboženstvu.

Priateľstvo je ako dom, pretože stojí na určitom základe. Len ak je týmto základom bázeň pred Bohom a láska k Bohu, potom dom priateľstva stojí pevne. Ak je však týmto základom hriech alebo sebeckosť, potom dom stojí na piesku. (Gal 3, 12) Kto je nepriateľom Boha, nikdy nemôže byť skutočným priateľom svojho blížneho. (sv. Ambróz.) Len ten skutočne miluje svojho priateľa, kto vo svojom priateľovi miluje Boha. Kto miluje kvôli niečomu inému, ten skôr nenávidí, ako miluje. (sv. Aug.)

8.3. Priatelia, ktorých zásady sú hriechne, sú falošnými priateľmi, lebo sa navzájom ničia na tele i na duši a opúšťajú sa v nešťastí.

Falošné priateľstvá najčastejšie vznikajú: v krčme medzi hráčmi a pijanmi, ďalej medzi ľuďmi, ktorí robia zlé veci a navzájom sa pritom potrebujú. Tak sa Judáš spojil so Židmi proti Kristovi. (Mt 26, 15) Herodes a Pilát sa spriatelili, keď išlo o odsúdenie Krista. (Lk 23, 12)

Falošní priatelia **sa navzájom ničia**. Raz traja lupiči prepadli bohatého muža, ktorý mal pri sebe obrovskú sumu peňazí. Každý z troch hneď premýšľal, ako by sa mohol zbaviť ostatných dvoch a tak sa zmocniť všetkých peňazí. Keď sa teda jeden z nich vybral do mesta, aby nakúpil potravu, ostatní dvaja sa dohodli, že ho na spiatocnej ceste zavraždia a rozdelia si jeho peniaze. Tretí však cestou otrávil jedlo a všetci v ten istý deň zomreli. Takto konajú falošní priatelia. Falošní priatelia **sa v nešťastí opúšťajú**. Držia sa niekoho len dovtedy, kým ho potrebujú. (Sir 6, 7) Keď Judáš v zúfalstve vrátil veľkňazom peniaze a nariekal, povedali mu, akoby ho už ani nepoznali: „Čo nás do toho? To je tvoja vec!“ (Mt 27, 4) Falošní priatelia sa správajú ako lastovičky; keď je teplo, sú u nás a tešia sa s nami; ale len čo zbadajú, že sa blíži krutá zima, opustia nás a odletia do teplejších krajov. (Plínius.) Falošní priatelia sa správajú ako ľudia, ktorí keď nájdú ovocný strom, zrážajú z neho ovocie a hneď ho zase opustia. Podobajú sa včelám, ktoré odlietajú, sotva vysajú med z kvetov. (Segneri) Sú ako trstina, ktorá sa hneď láme, akonáhle sa o ňu chce niekto oprieť. Preto už Rimania hovorili: „Pokiaľ si bohatý, budeš mať veľa priateľov, ale keď budeš chudobný, budeš sám a sám.“ Núdzou je najlepší skúšobný kameň priateľstva. (Cassiodor)

8.4. Môžeme mať priateľov a môžeme ich milovať viac ako iných; veď aj Kristus mal priateľov a miloval ich viac ako iných.

Kristus miloval všetkých ľudí, ale najviac svojich učeníkov; nazýval ich priateľmi, synmi, deťmi a veľmi dôverne s nimi komunikoval. Z učeníkov mal najradšej Jána (Jn 13, 23; 20, 2; 21, 7), potom Petra a Jakuba, pretože ich bral so sebou v najdôležitejších chvíľach svojho života, napríklad na horu Tábor, na Olivovú horu. Aj Lazára a jeho sestry mal Kristus zvlášť rád. (Jn 11, 5) Vieme, že Boh udeľuje viac milosti a lásky tým, ktorí sa mu viac podobajú a viac ho milujú; napriek tomu nie je chybou, ak to robíme aj my a venujeme viac dôvery a lásky tým, ktorí sú nám viac podobní a viac nás milujú. Stvoriteľ vložil cit priateľstva hlboko do našich srdiec.

8.5. Je pre nás veľkým šťastím, ak máme skutočných priateľov, pretože nám spríjemňujú život a odvracajú od nás nebezpečenstvá tela aj duše.

Pre človeka je veľkým šťastím, keď nájde skutočného priateľa. (Sir 25, 12) Príslovie hovorí: „Dobrý priateľ je nad zlato.“ Priateľ nám spríjemňuje život, lebo svojou prítomnosťou zväčšuje naše šťastie, znižuje naše nešťastie a robí ich znesiteľnejšími. „Niet lepšieho lieku na naše rany ako mať niekoho, kto nás uteší v každom nešťastí.“ (sv. Aug.) Ak je palica priviazaná k iným paliciam, nedá sa tak ľahko zlomiť; tak aj my nebudeme tak ľahko nešťastní, ak pri nás budú stáť verní priatelia. Skutočný priateľ je pre nás druhým anjelom strážnym. Spomeňme si na Jonatána, Dávidovho priateľa. Hradby a zbrane nechránia tak bezpečne ako verné priateľstvo; to poskytuje skutočnú bezpečnosť. (sv. Chryz.) „Nič na svete sa nevyrovná vernému priateľovi; zlato ani striebro nemôžu vyvážiť cenu jeho vernosti. Tí, čo milujú Boha, takéhoto priateľa nájdu.“ (Sir 6, 15) Kráľ Alexander Veľký, keď sa ho pýtali, kde sú jeho poklady, ukázal na svojich priateľov a povedal: „Toto sú moje poklady.“ (Sir 6, 15)

Skutočné priateľstvo pretrvá až za hrob, lebo „láska neumiera.“ (1 Kor 13, 8) Praví priatelia sa opäť stretnú v nebi a budú sa nežne milovať. Aj Kristus povedal apoštolom, že sa s nimi stretne v nebi. (Jn 17, 24) Falošní priatelia sa však budú po smrti preklínať, lebo spoznajú, že sa sami urobili nešťastnými.

8.6. Ale nikdy by sme nemali príliš rýchlo uzatvárať priateľstvo a ani kvôli priateľovi nesprávne konať.

Písmo hovorí: „Nový priateľ je ako nové víno. Nechaj ho zostarnúť, potom ho budeš piť s chuťou.“ (Sir 9, 15) Ak máš priateľa, vyskúšaj ho v čase núdze a nedôveruj mu hneď. (Sir 6, 7) Kto nadväzuje priateľstvo **nerozvážne**, čoskoro získa trpké skúsenosti. Už Dávid sa sťažuje: „Človek, v ktorému som dôveroval a ktorý jedol môj chlieb, zdvihol proti mne päť.“ (Ž 41, 10) Písmo sv. nás napomína: „Aj proti svojim priateľom sa maj na pozore.“ (Sir 6, 13) Nesúd svojho priateľa podľa jeho slov, ale oveľa viac podľa jeho skutkov.

A ak by si mal kvôli svojmu priateľovi urobiť niečo zlé, urob ako ten Grék, ktorý mal kvôli svojmu priateľovi krivo prisahať a povedal: „Som tvojím priateľom len dovtedy, kým nestratím priateľstvo Božie.“ Naozaj, mať Boha za priateľa je cennejšie ako každé pozemské priateľstvo.

9. PRIKÁZANIE LÁSKY K NEPRIATEĽOM

Nepriateľom nazývame toho, kto nás nenávidí a snaží sa nám uškodiť.

Tak napríklad Šavol bol nepriateľom kresťanov. Nepriatelia sú ako dravé zvieratá. Len tí, ktorí milujú svojich nepriateľov, majú skutočnú lásku k blížnym. Veľký oheň sa vetrom neuhasi, ale rozšíri. Tak isto aj pravú lásku k blížnemu nezničia urážky od blížneho, ale ju ešte zväčšia. „Najistejším znamením toho, že niekto má lásku k blížnemu, je ak miluje aj toho, kto ho uráža.“ (sv. Angela Fol.) Ak milujeme len tých, čo milujú nás, nemôžeme očakávať žiadnu veľkú odmenu. (Mt 5, 46) Ak totiž milujeme svojich priateľov, milujeme skôr podľa svojej vôle, ale ak milujeme svojich nepriateľov, milujeme podľa Božej vôle. (K. Hugo)

9.1. Svojich nepriateľov máme milovať preto, lebo to prikazuje Kristus, keď hovorí: „Milujte svojich nepriateľov, robte dobre tým, čo vás nenávidia, modlite sa za tých, čo vás prenasledujú a osočujú“³⁷. (Mt 5, 44)

Kristus nám dal aj najkrajší príklad lásky k nepriateľom, pretože sa na kríži modlil za svojich nepriateľov a na Olivovej hore uzdravil sluhu, ktorému Peter odťal ucho. Áno, aj náš nebeský Otec nám dáva príklad lásky k nepriateľom, lebo dáva vychádzať svojmu slnku na dobrých i zlých a zosiela svoj dážď na spravodlivých i nespravodlivých. Kto teda miluje svojich nepriateľov, veľmi sa podobá Bohu; v skutočnosti je dieťaťom nebeského Otca.“ (Mt 5, 45)

Svojich nepriateľov máme milovať preto, lebo aj nepriateľ je Božím obrazom a často aj jeho nástrojom.

Nepriateľ je **obrazom Božím**. Či je obraz kráľa z olova alebo zo zlata, či je dobre alebo menej dobre zhotovený, vždy je hodný úcty; práve tak si našu úctu a lásku zaslúži aj Boží obraz, bez ohľadu na to či sa javí na hriešnom alebo cnostnom človeku. (Meh.) Koniec koncov nemilujeme hriech, ale osobu našich nepriateľov. „Človek je Božím dielom, chyba je dielom človeka. Milujte to, čo urobil Boh, ale nie to, čo urobil človek.“ (sv. Aug.)

Milovať nepriateľa by sme mali aj preto, lebo je často **nástrojom v Božích rukách**. „Zlí ľudia sú nástrojmi v Božích rukách“ (sv. Aug.), hoci o tom ani nevedia. Ako lekár používa pijavice, aby z chorého odstránil nezdravú krv a vyliéčil ho (sv. Greg. Veľ.), tak to robí aj Boh; očisťuje nás našimi nepriateľmi, od našich nedokonalostí. Bezbožní prospievajú dobrému, ako pilník a kladivo prospievajú železu. (sv. Aug.) Zlí sú pre dobrých tým, čím je pluh pre pole. (sv. Chryz.) Naši nepriatelia sú pre nás užitoční aj preto, lebo nás upozorňujú na naše chyby a dávajú nám príležitosť konať cnosti. Nepriatelia sú ako včely; síce bodajú, ale dávajú med. (Urb. IV.) Ak ťa pichne urážajúci jazyk, uteš sa týmto: Osy nepichajú do najhorších plodov.“ (Burger) Hovorí sa: „Veľa nepriateľov, veľa cti.“ Uvažuj napokon aj o tom, že žiaden nepriateľ nemôže v skutočnosti ublížiť človeku, ktorý miluje Boha; lebo dobrý Boh obracia všetky rany nepriateľa na dobro svojich verných. (Rim 8, 28) Vidno to na živote Jozefa Egyptského. Pamätaj na túto pravdu, potom nestratíš ducha pri prenasledovaní.

9.2. Lásku k nepriateľom prejavujeme tým, že sa im nepomstíme, ale zlo oplácame dobrom, najmä tým, že sa za nich modlíme a radi im odpúšťame.

Nemáme sa pomstiť nepriateľovi, t. j. odplácať zlým za zlé. Krásny príklad vidíme na Dávidovi; dvakrát mal príležitosť zabiť svojho prenasledovateľa, kráľa Šaula, ale v oboch prípadoch mu neublížil. (1 Sam 24 a 26) Farizeji veľmi často potupovali Krista (Mt 11, 19; Jn 8, 48), ale on im nezllorečil, keď ho ohovárali. (1 Pt 2, 23) Keď raz Krista neprijali v istom samaritánskom meste, lebo bol Žid, apoštoli boli tak naplnení pomstou, že si priali, aby na to mesto spadol oheň z neba. Kristus im to však vytkol slovami: „Neviete, čieho ste vy ducha.“³⁸ (Lk 9, 55) Istý otec slúbil dať diamant tomu synovi, ktorý vykoná najšľachetnejší skutok; a dostal ho ten syn, ktorý našiel svojho nepriateľa spať nad priepasťou a nezhodil ho. (Báseň od Lichtwera.) Istý biskup raz povedal istému cisárovi: „Ak sa pomstíš, nie si nič iné ako človek; ak však odpustiš, si rovný Bohu.“ Pomsta nakoniec nepatrí nám ale Bohu. (Rim 12, 19) Mali by sme radšej trpieť, ako sa pomstiť; preto Kristus hovorí: „Ak ťa niekto udrie po pravom líci, nastav mu aj ľavé.“ (Lk 6, 29) Nemáme sa nechať premôcť zlom, ale máme premáhať zlo. (Rim 12, 21) Pomsti sa svojmu nepriateľovi, ale tak, ako sa pomstia svätci, čiže **odplácaj zlo dobrom**; to je nebeská pomsta. (sv. Alf.) Jozef Egyptský sa odplatil bratom dobrom za zlo. Svätý Štefan sa modlil za svojich vrahov. „Nešťastie jeho prenasledovateľov spôsobilo svätému Štefanovi väčšiu bolesť ako všetko zlo, ktoré od nich zakúsil. Preto sa za nich modlil.“ (sv. Fulg.) Aj svätý Jakub, jeruzalemský biskup, ktorý bol zhodený z chrámovej veže, sa ešte so zlomenými kosťami modlil za svojich vrahov.

Máme tiež radi **odpúšťať** svojim nepriateľom. Kristus chce, aby sme odpustili svojmu bratovi nielen sedemkrát, ale sedemdesiat sedemkrát. (Mt 18, 22) Kráľ Dávid odpustil Semejovi, ktorý po ňom hádzal kamene a hanobil ho. (1 Sam 16, 10) Kto robí dobre svojim nepriateľom, podobá sa ľaliám pod trními, ktoré hoci sú trními bodané, neprestávajú svojou belosťou dodávať trníu krásu. (sv. Bern.)

9.3. Kto sa nepomstí svojmu nepriateľovi, ba dokonca mu robí dobre, zahanbuje ho a obmäkčuje ho a dostáva odmenu od Boha; kto sa však pomstí svojmu nepriateľovi alebo ho nenávidí, dopúšťa sa hriechu.

Dávid mal dvakrát príležitosť usmrtiť svojho prenasledovateľa Saula, ale neublížil mu. Tým ho obmäkčil a tak dojal, že Saulovi vyhľkli slzy. (1 Sam 24, 26) Blahoslavený Klementa Hofbauera, keď ho na viedenskej ulici urazila nejaká žena; pristúpil k nej, zdvihol jej spadnutú vreckovku a povedal jej niekoľko láskavých slov. Žena sa zahanbila a utiekla. Ako má červ mäkké telo, ale prevrta aj najtvrdšie drevo, tak aj zmierlivosť premôže aj najhoršieho

³⁷ V novom preklade Písma sv. slovo „osočujú“ chýba.

³⁸ Písmo sv. Nového zákona (Spol. sv. Vojtecha, 1913) V novom vydaní Písma svätého táto veta chýba.

nepriateľa a najhrubšieho utláčateľa.“ (Beda.) Ak urobíš svojmu nepriateľovi dobre, na jeho hlavu navŕšiš žeravé uhlie (Rim 12, 20), t. j. tvoj nepriateľ nebude môcť tvojej láske odporovať práve tak, ako žeravému uhliu.

Kto sa nepriateľovi nepomstí, toho **Boh odmení**. Dávid trpezlivo znášal Semejove urážky a hovoril: „Azda Pán pohliadne na moju biedu a odplatí mi dobrým za toto dnešné zlorečenie.“ (2 Sam 16, 12) A následne zvíťazil. „Modliť sa za svojich nepriateľov je ťažké, ale ak je potrebné veľké sebazaprenie, bude za to veľká odmena na onom svete.“ (sv. Aug.)

Kto sa **pomstí** svojmu nepriateľovi, **dopúšťa sa hriechu**. Stane sa mu podobne ako včele, ktorá sa mstí a bodá; a musí za to zomrieť. Ten, kto sa mstí, koná vlastne nerozumne. Koná ako pes, ktorý zahryzne do kameňa, ktorý po ňom niekto hodil; pomstychtivý človek si totiž tiež nepomyslí na to, že jeho nepriateľ je nástrojom v Božích rukách. (Corn. a L.) (O nenávisti pozri časť o piatom Božom prikázaní)

9.4. Kto odpustí svojmu nepriateľovi, dosahuje u Boha odpustenie svojich hriechov; kto mu však neodpustí, tomu ani Boh neodpustí.

Odpustiť nepriateľovi je skutkom milosrdenstva a najväčšou almužnou, aká môže byť. (sv. Aug.) Ak odpustíš druhým, získaš odpustenie pre seba. (sv. Chryz.) Uvažuj o piatej prosbe modlitby Otčenáš! Kto ochotne odpúšťa svojmu bratovi, získava milosrdenstvo od Boha. Ak však neodpustíš svojmu nepriateľovi, privolávaš na seba Božie prekliatie, kedykoľvek sa modlíš Otčenáš. (sv. Anastáz) Kristus hovorí: „Ak vy neodpustíte ľuďom, ani váš Otec vám neodpustí vaše hriechy.“ (Mt 6, 15) Spomeň si na podobenstvo o nemilosrdnom sluhovi. (Mt 18, 23)

10. O NÁBOŽENSKEJ TOLERANCI

Rozlišujeme medzi vecnou a osobnou toleranciou. Pravda je vždy vecne netolerantná, hoci bola osobne tolerovaná.

Matematika učí: $2 \times 2 = 4$. Nič iné nemôže prijať napr. $2 \times 2 = 5$, pretože to nie je pravda. Matematika je teda **vecne** netolerantná, t. j. nepozná rešpektovanie chyby. Ale žiadnemu inteligentnému človeku nenapadne aby potupoval, bil alebo inak osobne škodil tomu, ktorý by tvrdil, že $2 \times 2 = 5$. Táto ohľaduplnosť s tými, ktorí sa mýlia alebo myslia inak, sa nazýva osobná tolerancia (tolerancia človeka) Práve tak sa správa katolícka Cirkev; je netolerantná voči omylom, ale na druhej strane učí tolerancii voči tým, ktorí blúdia.

10.1. Kristus svojimi slovami a skutkami prejavuje veľkú toleranciu voči blúdiacim.

Kristus učí láske k blížnemu, k nepriateľom, trpezlivosti, miernosti, mierumilovnosti, teda cnostiam, ktoré nás vedú k pochopeniu a zhovievavosti voči blížnym, najmä voči blúdiacim. Všimnime si, ako láskavo sa Kristus správal k hriešnikom, napr. k Magdaléne v Šimonovom dome (Lk 7) a k žene, ktorú k nemu do chrámu priviedli farizeji s úmyslom ukameňovať ju. (Jn 8, 7) Vtedy povedal tie pamätné slová: „Kto z vás je bez hriechu, nech prvý hodí po nej kameňom.“ Len tam, kde Kristus videl zlú vôľu alebo faloš, hovoril prísne; tak napr. voči farizejom. (Mt 23, 27) Kristus veľmi rád vyhľadával zblúdených a hovoril s nimi; tak napr. Samaritánke pri Jakubovej studni povedal: „Zdraví nepotrebujú lekára, ale chorí.“ (Mt 9, 11)

10.2. Prenasledovanie inovercov nezodpovedá ani Kristovmu duchu ani úmyslom Cirkvi.

Kristus prikázal svojim apoštolom, aby inovercov získavali iba **poučovaním**. Katolícka Cirkev sa modlí za inovercov, najmä na Veľký piatok a tiež aj pri každej sv. omši, keď sa modlí za „blaho celého sveta.“ Katolícka Cirkev učí, že aj inoverci **môžu byť spasení**, ak blúdia nevedomky a ak vedú riadny život. Ak sa uzavrie zmiešané manželstvo, katolícka Cirkev ukladá povinnosť katolíckej strane priviesť inoverca k poznaniu pravdy dobrým príkladom a poučovaním, ale nie násilím.

Katolícka Cirkev nikdy neučila, že heretikov treba zabíjať. Ak by takúto zásadu vyjadril nejaký katolícky právnik, museli by sme to pripísať jeho nerozumnosti.

Ak boli nekatolíci prenasledovaní, zvyčajne to boli oni sami, kto bol vinný za toto prenasledovanie, nie Cirkev.

Heretici chcú zvyčajne zvrátiť aj **poriadok v štáte** a útočia na manželstvo, majetok alebo autoritu. Preto proti nim štát zakročoval, a to podľa stredovekých zákonov, často krutým spôsobom. Napríklad Ján Hus z Prahy bol v roku 1415 v Kostnici upálený. Ale o jeho upálenie nežiadali biskupi, dokonca sami prosili, aby bol jeho život ušetrený. Hus však bol odsúdený na základe zákonov štátu a cisára, pretože sa vzbúril proti štátnemu poriadku. Dokazujú to husitské vojny, z ktorých mnohé siahajú ďaleko za hranice Čiech. Často boli nekatolíci prenasledovaní aj preto, lebo si nárokovali na moc v štáte, čím vyvolávali nevraživosť a získavali si nepriateľov. Ich prenasledovanie teda nespôsobovali ani tak náboženské, ako skôr **politické príčiny**. Cirkev s tým nemala nič spoločné a nikto jej to nemôže dávať za vinu. Politické príčiny, nehody v otázke riadenia štátu, viedli napríklad k takzvanej Bartolomejskej noci alebo krvavej svadbe v Paríži (24. augusta 1572 za vlády kráľa Karola IX.), keď za jednu noc povraždili v Paríži 2000 a v celom Francúzsku 30.000 Hugenotov. Ak katolícki panovníci niekedy tvrdo zakročili proti inovercom, zvyčajne boli vinní samotní nekatolíci. V roku 1578 cisár Rudolf II. znovu zaviedol procesiu Božieho tela vo Viedni. Zúčastnil sa na nej aj on sám a celý jeho dvor. Protestanti, pobúrení touto skutočnosťou, prepadli procesiu na Sedliackom trhu,

takže cisár sa mohol dostať na hrad len pod ochranou vojska. Dôsledkom toho bolo, že cisár okamžite zakázal protestantské bohoslužby vo Viedni a protestantských kazateľov vykázal.

A ak sa stalo aj to, že inoverci boli nevinne prenasledovaní, uvážme, že ľudská zloba nevymiera a že nikto nikdy nebol tak prenasledovaný pre náboženstvo ako katolíci.

Katolíci najviac trpeli náboženským prenasledovaním.

Tí, ktorí dobre vedia, že sa odklonili od pravdy, sú najzúrivejší proti pravde a proti tým, ktorí sa pravdy držia. Zlé svedomie z nich často robí dravcov. Na druhej strane ten, kto je presvedčený, že má pravdu, sa nedá tak ľahko vyrušiť a strhnúť k nespravodlivosti. Tým je možné vysvetliť početné prenasledovania katolíkov výlučne kvôli ich náboženstvu. Už ariánski cisári začali katolíkov, ktorí nechceli odpadnúť od katolíckej viery, trestať väzením a topením. V Anglicku, Škótsku, Írsku, Dánsku a Švédsku bol ešte v posledných storočiach ustanovený trest smrti za vyznávanie katolíckeho náboženstva. Anglický kráľ Henrich VIII. dal popraviť 20 biskupov a mnoho stoviek kňazov len preto, že zostali verní katolíckemu náboženstvu. Heretik Kalvín v Ženeve vo Švajčiarsku († 1564) dal umúčiť a popraviť mnohých katolíkov; v roku 1553 dal španielskeho lekára Michala Serveta, ktorý bol na cestách v Ženeve, pomaly upáliť na ohni, pretože si o Svätej Trojici myslel niečo iné ako Kalvín. Je preto celkom nespravodlivé poukazovať na katolícku Cirkev, akoby ona prenasledovala inovercov.

10.3. Nie je dovolené nikoho násilím obracať na pravú vieru, ale je dovolené obracať ho poučovaním, skutkami lásky k blížnemu a dobrým príkladom.

Nikto nesmie konať proti svojmu svedomiu, ani vtedy nie, keď je jeho svedomie mylné; inak by sa dopustil hriechu. Preto nie je dovolené nikoho násilím získavať pre pravú Cirkev, ale musíme sa snažiť presvedčiť o pravde toho, kto je iného presvedčenia. To, čo je vynútené, nemá hodnotu ani pred Bohom; mohamedáni sa riadia odsúdeniahodnou zásadou, že svoje náboženstvo musia šíriť ohňom a mečom. Preto je odsúdeniahodná aj protestantská zásada, že panovník určuje náboženstvo svojich poddaných. (Cuius regio, illius et religio.)

Poučovanie inovercov alebo vyvracanie ich bludných zásad sa má robiť pokojne a dôstojne, teda bez vášní a urážok. Ten, kto má pravdu, sa nemusí rozčuľovať. Znakom pravdy je, že sa obhajuje pokojne. Ten, kto koná vášnivo (fanaticky), vyvoláva dojem, že sa mýli.

Najväčší výsledok dosiahneme, keď budeme konať **skutky lásky k blížnemu**. Láska k blížnemu je najistejším znakom Kristových učeníkov. Kto teda miluje inovercov a túto lásku prejavuje skutkami, dokazuje, že je blízko k pravému náboženstvu. Ak máme ako kresťania milovať svojich nepriateľov, máme milovať aj inovercov; aj keď sa vo viere mýlia, sú to naši bratia. Pápež Pius IX. nevidel nič zlé na tom, keď dal istého protestanta vzdelávať na umeleckej akadémii v Ríme, alebo keď dal Žida, ktorý omdlel na ceste, priviezt' domov v jeho vlastnom koči. Tak konajú veľkí muži.

Potupovať niekoho pre jeho náboženstvo alebo mu škodiť je znakom nedostatku vzdelania a hrubosti.

To isté platí aj pre tých, ktorí by chceli inoverca nútiť, aby vykonal náboženský úkon, ktorý mu jeho svedomie zakazuje.

11. O NÁRODNOSTI KREŠTANA

Láska k blížnemu sa prejavuje najmä toleranciou voči príslušníkom iného národa.

Národom sa rozumejú všetci obyvatelia, ktorí hovoria rovnakým jazykom a majú viac-menej rovnaký pôvod, duchovnú vyspelosť, a teda aj určitý fyzický a duševný charakter. Hovorí sa: „Ako človek hovorí, taký je.“ Je toľko národov, koľko je jazykov. Na celom svete je 900 rôznych jazykov, z toho len v Európe ich je 90. Napríklad k anglickému národu patrí 100 miliónov, k nemeckému 85 miliónov, k ruskému 80 miliónov, k francúzskemu 50 miliónov, k španielskemu 40 miliónov, k talianskemu 30 miliónov, k portugalskému 13 miliónov a k židovskému 12 miliónov ľudí. Najväčším národom sú Číňania, ktorých je približne 300 miliónov. Slovo „národ“ neznamená to isté ako slovo „štát“, pretože rôzne národy môžu byť spojené do jedného štátu, keď sa nachádzajú v hraniciach toho istého štátu a majú rovnaké zákony a rovnakú vládu. Tak je to napríklad v prípade Rakúska.

K akej národnosti človek patrí, vyplýva z jeho **pôvodu po otcovi a matke**; ak otec a matka nie sú rovnakej národnosti, potom sa berie do úvahy historický vývoj tohto človeka.

Boh dopustil rozmanitosť národov ako trest za ľudskú pýchu, ale aj z rozumného úmyslu pre dobro národov.

Ako je zrejmé z Písma sv., pôvodne existoval len **jeden** jazyk. Aj z výsledkov porovnávacieho jazykovedného výskumu je zrejmé, že rôzne jazyky sveta vznikli z jedného. Ďalším skúmaním bolo možné s veľkou pravdepodobnosťou dokázať aj jednotu v jazyku. Podľa Sv. Písma Boh zmiatol jazyk ľudí, keď stavali babylonskú vežu. (Gn 11) Dobrotivý Boh však vo všetkom, aj keď trestá, má úmysel ľuďom pomáhať. Rozmanitosť národov mala totiž prispievať podpore **súťaživosti** medzi nimi, a tým aj k pokroku a vzdelanosti národov. Okrem toho mala rozmanitosť národov zabrániť šíreniu náboženského a morálneho úpadku. Tak ako pomätenie jazykov zmarilo domýšľavé úmysly Babylonu, tak mala byť neskôr národnosť **ohradou**, ktorá mala chrániť národy pred

modloslužbou a morálnou skazou susedných národov. Napokon, rozmanitosť jazykov mala slúžiť aj na oslavu Boha, podobne ako podivuhodná rozmanitosť v rastlinnej a živočíšnej ríši a v celom stvorení.

11.1. Kresťan smie a má milovať svoj národ viac ako cudzí národ, pretože táto láska je človeku vrodená od prirodzenosti a kresťanské náboženstvo ju nezakazuje, ale podporuje a povzbudzuje.

Keď sa hovorí: „Kresťan smie milovať svoj národ,“ je tým povedané príliš málo. Skôr treba povedať: „Kresťan **musí** milovať svoj národ.“ Veď aj sebaláska a láska rodičov je tiež nielen dovolená, ale prikázaná. A prečo by sme mali milovať národ, z ktorého pochádzame a ku ktorému patríme? Práve preto, že národ je veľká rodina, veľké príbuzenstvo. Ako milujeme svojich príbuzných viac ako cudzích ľudí, tak by sme mali **milovať svoj národ viac** ako ktorýkoľvek iný národ. A tak ako dieťa miluje vlastnú matku viac ako cudziu, hoci cudzou matkou nepoháda ani ju ne nenávidí, tak aj my máme milovať svoj národ viac ako cudzí, ale cudzím nemáme pohádať ani ho nenávidieť. Láska k národu má teda svoj základ v **prirodzenom zákone**, t. j. vo vôli Stvoriteľa. Ako nám Stvoriteľ od prirodzenosti vložil do srdca väčšiu lásku k rodičom ako k iným ľuďom, tak nám vložil do srdca väčšiu lásku k národu, z ktorého pochádzame a ku ktorému patríme. Nakoniec sme totiž prirodzene odkázaní držať sa tých, ktorí hovoria rovnakým jazykom ako my. Láska k národu je teda predpísaná prirodzeným zákonom. Kresťanstvo však tieto predpisy prirodzeného zákona neruší. Preto Kristus výslovne hovorí, že neprišiel zrušiť zákon. (Mt 5, 17) Láska k náboženstvu a láska k národu majú teda svoj pôvod v Bohu; sú to dvojčatá, ktoré majú jedného a toho istého Otca, totiž Boha. Keďže Boh si nemôže protirečiť, preto ani láska k náboženstvu nemôže protirečiť láske k národu. Preto vidíme, že **Kristus**, proroci, apoštoli, Bohorodička a mnohí svätí boli zapálení za svoj národ. Všimnime si, že náš Spasiteľ pôsobil takmer výlučne v zaslúbennej zemi, a teda sa snažil prosperovať predovšetkým svojmu národu. Hovorí tiež, že bol poslaný len k strateným ovciam z domu Izraela. (Mt 15, 24) Vrucnu lásku k národu nachádzame u prorokov (spomeňme si len na Jeremiáša, ktorý plakal nad ruinami Jeruzalema), u židovských mučeníkov (bratia Machabejskí, ktorí zomierali, odvolávajú sa na „otcovské zákony“), u Matky Božej (všimnite si vznešený chválospev o nej) a u svätých apoštolov (svätý Pavol by bol radšej zvrhnutý, len aby bol jeho národ zachránený. Rim 9, 2) Sám Boh sa usiloval vzbudiť toto národné cítenie v židovskom národe; dokazujú to slová, ktoré Boh povedal Mojžišovi z horiaceho kra: „Ja som Boh tvojich otcov, Abraháma, Izáka a Jakuba.“ (Ex 3) Dokazujú to aj sviatky a soboty, ktoré pre Židov ustanovil sám Boh; lebo ako sobota tak aj mnohé sviatky boli národnými sviatkami radosti, ktoré zároveň poukazovali na Vykupiteľa. Preto aj **katolícka Cirkev** vždy rešpektoval národné cítenie národov, medzi ktorými pôsobila. Cirkev sa vždy snažila posielat' k národom ako misionárov a kňazov takých ľudí, ktorí pochádzali z daného národa, čím výrazne napomáhala náboženským záujmom. Cirkev svätá vyhovel národnému cíteniu národov aj tým, že zavádzala národné sviatky vrátane sviatkov patrónov krajiny. Okrem toho Cirkev vždy ponechávala obráteným pohanským národom ich zdedené mravy a národné zvyky. Je to zrejme už z toho ako sa Cirkev správala k obráteným Germánom. Cirkev zachovala ich národné zvyky a pridala k nim kresťanský význam, čím ich ešte viac posilnila. Germáni napríklad koncom decembra slávilí takzvanú Veľkú noc; Cirkev preložila do tohto obdobia pamiatku narodenia Krista, ktorý v skutočnosti prišiel na svet vo „Veľkej noci“ (Vianoce) Germáni v tomto období rozsvецovali svetlá na ihličnatých stromoch. Cirkev tento zvyk nezrušila, ale ho skôr posilnila, poukazujúc na „svetlo sveta“, ktoré preto pnelo na dreve kríža, lebo prví ľudia v raji jedli zo zakázaného stromu. A tak vianočný stromček zostal až dodnes. Germáni konali procesie s faklami začiatkom februára, kedy denné svetlo výrazne pribúda. Katolícka Cirkev tento zvyk preniesla na cirkevnú pôdu (procesia na Hromnice), pričom poukázala na to, že Simeon pri obetovaní v chráme právom nazval Spasiteľa svetlom sveta. Cirkev sa snažila zmeniť len národné výstrednosti, slabosti a nedokonalosti.

Lásku k národu prejavujeme tým, že si ho vážime a dovolenými prostriedkami pomáhame k jeho prospechu a ochrane.

Hoci človek vie, že na svete sú ešte vznešenejšie a vzdelanejšie matky ako je jeho vlastná matka, napriek tomu si svoju matku váži viac ako akúkoľvek inú matku. A tak je to aj tu. Ale **úcta** k vlastnému národu je niečo iné ako domýšľavé preceňovanie, ktoré spočíva v tom, že niekto považuje svoj národ za lepší ako ktorýkoľvek iný. Je jasné, že všetky národy nemôžu mať pravdu, ak sa každý z nich považuje za najlepší.

Keďže si vážime len to, v čom pozorujeme nejakú výnimočnosť, preto by sa mal každý snažiť poznať vynikajúce vlastnosti a slávne činy svojho národa. Na druhej strane nesmieme považovať slabosti a nedokonalosti národa za cnosti, ale máme ich uznať za slabosti a všemožne pomáhať pri ich odstraňovaní. Inak by láska k národu bola slepá a nerozumná.

Svoj národ **podporuje** ten, kto pamätá na príslušníkov svojho národa, keď niečo kupuje, keď si objednáva prácu, keď prijíma služobníctvo alebo robotníkov, keď dáva almužnu a pod. Túto podporu svojich súkmeňovcov nachádzame najmä u Židov, ktorí sa zo všetkých síl zastávajú najmä chudobného Žida. Každý z nás toto konanie určite schváli. To, že aj my kresťania by sme sa mali viac starať o tých, ktorí sú nám bližší, nám dáva pochopiť svätý Pavol, keď nás napomína, aby sme robili dobre najmä svojim spoluveriacim. (Gal 6, 10)

Sme oprávnení **brániť** svoj národ najmä vtedy, ak sa niekto snaží potláčať náš jazyk. Potláčanie jazyka pociťuje každý príslušník národa, akoby mu niekto chcel vytrhnúť jazyk.

Preto sa dopúšťa chyby ten, kto je ľahostajný k svojmu národu alebo kto úplne popiera, že k nemu patrí; ale aj ten, kto lásku k národu príliš zveličuje, akoby národ bol najväčším dobrom človeka.

Ak je náboženská **ľahostajnosť** (indiferentizmus) nebezpečná, potom je určite nebezpečná aj národná ľahostajnosť, ktorá svedčí o nedostatku sebaúcty a bezcitnosti voči svojim vlastným súkmeňovcom. Kto si neváži menšie dobro, národ, nebude si vážiť ani väčšie dobro, náboženstvo; lebo kto je neverný v malom, bude neverný aj vo veľkom. Kto je preniknutý národným nadšením, ľahko sa odhodlá k veľkým činom a obetiam pre dobro svojich blížnych; všeobecné dejiny nám poskytujú množstvo príkladov.

Ten, kto slovom a skutkom **zapiera** svoju príslušnosť k určitému národu (napr. z obchodných dôvodov, čo sa často stáva), koná rovnako hanebne ako ten, kto sa hanbí za svojich rodičov a príbuzných.

Napriek tomu však **národnosť nie je najvyšším dobrom** človeka, lebo inak by musela stačiť už obyčajná slušnosť k národu, aby bol človek na zemi šťastný. Tak to však nie je. A napokon smrťou človeka, zaniká aj všetka národnostná rôznorodosť. Keďže rôznorodosť jazykov je dôsledkom hriechu, tak medzi svätými v nebi už nemôže existovať, lebo v nebi nie sú žiadne tresty. Preto všetky národy a pokolenia chvália Boha v nebi jednou piesňou chvály. (Zjv 7, 9) Pred Božím súdom človeku nepomôže príslušnosť k tomu či onomu národu, rovnako ako mu nepomôžu ani pozemské statky alebo pomimutélné hodnosti. Ak sa láska k národu preháňa, prestáva byť pravou láskou a je skôr vášňou, a preto škodlivou a bez dlhšieho trvania, lebo extrémny sa navzájom dotýkajú. Národný fanatizmus nie je nič iné ako modloslužba; úctu, ktorú má človek vzdávať iba Bohu, tu vzdáva národu.

11.2. Láska k národu však nesmie viesť k nevraživosti alebo nespravodlivosti voči príslušníkom iného národa; lebo príslušníci všetkých národov sú deťmi jedného nebeského Otca, a preto sú si spoločnými bratmi, a navyše v katolíckej Cirkvi sú zjednotení do jednej veľkej rodiny Božej.

Aj v národných záležitostiach platí kresťanská zásada: „Čo nechceš, aby robili iní tebe, nerob ani ty im.“ Láska k národu nesmie z človeka urobiť dravca, ale skôr by mala podporovať jeho láskavé zmýšľanie a ľudskosť. Veď ten, kto skutočne miluje svoj národ, určite nebude zlomyseľne ubližovať inému národu a vyzývať ho, ale skôr bude napomáhať k tomu, aby iné národy milovali a vážili si jeho vlastný národ; nebude podnecovať nepriateľstvo a boj, ale bude sa snažiť zachovať pokoj pre svoj národ. Preto sa veľikáni ducha neobmedzovali na hranice vlastného národa, ale usilovali sa prostredníctvom svojho národa prospieť celému ľudstvu. Pravá láska k vlastnému národu a pravá láska k celému ľudstvu si teda neodporujú, ale vzájomne sa dopĺňajú. Kto si nedokáže vážiť cudzí národ, nie je hoden vlastného národa.

Kristus nám chcel podobenstvom o milosrdnom Samaritánovi ukázať, že z lásky k blížnemu nesmieme vylučovať ani príslušníkov cudzieho národa. Svätý Pavol hovorí: „V Kristovi nie je ani Žid, ani pohan, ani Grék, ale všetci sú jedno.“ (Gal 3, 28) Všetci sú totiž **Božími deťmi**, spoločnými **bratmi**. Preto všetci hovoria v modlitbe: Otčenáš.

Aj preto, že rôzne národy sú **v katolíckej Cirkvi** spojené do jednej **veľkej Božej rodiny**, majú byť všetky národy spojené putom lásky. Jednota v náboženstve je v skutočnosti jedným z najväčších dobier ľudstva; týmto spôsobom sa zmierňujú antagonizmy medzi národmi a podporuje sa mier medzi národmi. Na druhej strane však náboženské rozpory vždy najviac rozdeľovali národy a vyvolávali najkrutejšie vojny. Preto Kristus založil katolícku alebo svetovú Cirkev, a nie osobitnú Cirkev pre každý národ. Zázračným darom jazykov na sviatok Turíc chcel Boh poukázať na to, že všetky národy majú tvoriť jeden celok vo viere a navyše aj Cirkev sa svojou jednotnou cirkevnou ríšou snaží podporovať jednotu národov. (Jn 10, 16)

Musíme tiež vziať do úvahy, že iným národom sme **zaviazaní vdácnosťou**; veď príslušníci iného národa priniesli evanjelium našim predkom a obetovali život a krv za blaho nášho národa. Iným národom vdáčíme aj za mnohé vynálezy a v mnohých veciach sme od nich takmer závislí, pretože práve od nich dostávame mnohé veci na obživu, lieky a iné potrebné veci.

Neľudskosti alebo nespravodlivosti voči inému národu sa dopúšťa ten: 1. Kto svojho blížneho považuje za zlého alebo ho nenávidí preto, že patrí k inému národu. 2. Kto za urážky, ktorých sa dopustili niektorí príslušníci iného národa, považuje za zodpovedný celý národ.

Nikoho nesmieme unáhle **považovať za zlého**. Aj keď má nejaký národ určité chyby a slabosti, zaiste sú v ňom aj šľachetní ľudia; výnimky sú všade. Hoci ľudia v čase potopy boli veľmi zlí, bol medzi nimi aj spravodlivý Noe. Podobne neskôr boli Abrahám, Lot a ďalší. Spasiteľom pohrdali a hovorili: „Čo dobrého môže vzísť z Nazareta?“ (Jn 1, 46) a ako veľmi sa mýlili! Preto platí kresťanská zásada: „Nesmiem si o nikom myslieť, že je zlý, kým sa nepresvedčím o jeho zlobe.“ Kto si však o niekom unáhle myslí niečo zlé, hreší falošným podozrením. V nijakom prípade sa však nedopúšťa neľudskosti ten, kto je len opatrný, lebo napríklad vie, že: tento človek patrí k národu, ktorý nekladie veľký dôraz na čestnosť a úprimnosť alebo že príslušníkov iného národa nepovažuje za rovnocenných. Kto by mal za zlé človeku, ktorý si starostlivejšie stráži svoj dom, ak vidí, že sa k nemu blížia cigáni?

Nenávisť voči iným národom bola vlastná pohanom. Pohanskí Rimania nazývali všetky ostatné národy „barbarmi“ a štítali sa ich. Nesmieme to mať Rimanom za zlé, lebo vedeli, že tieto národy sa snažia vtrhnúť do Rímskej ríše a zvrhnúť v nej všetok spoločenský poriadok, koristiť, plieniť, vraždiť a všetko spustošiť. Tým sa objasňuje ich nepriateľstvo voči iným národom. V našich časoch sú však všetky národy vzdelané a kresťanské ako my, túžiace len po mieri a pokroku vo vzdelanosti.“ (Tolstoj) Nemáme teda žiaden dôvod na nenávisť.

Podobne, za hlúpe výčiny jednotlivcov nesmieme brať na **zodpovednosť celý národ**. Kto by sa odvážil zavrhnúť všetkých apoštolov aj Krista kvôli Judášovi? Kto by chcel kvôli jednému zlému kňazovi, kvôli jednému zlému učiteľovi odsúdiť celý kňazský a učiteľský stav? Tak je to aj v tomto prípade.

12. O LÁSKE K SEBE

Zo všetkých ľudí je každý najviac bližným sám sebe. „Lebo nemôže byť nič, čo by bolo človeku bližšie ako on sám.“ (Salvian) Preto má každý seba milovať.

Máme milovať sami seba, pretože to chce Boh, a navyše preto, že sme stvorení na Boží obraz, vykúpení Kristovou krvou a povolaní k nebeskej blaženosti.

Boh chce, aby sme milovali sami seba, pretože Kristus hovorí: „Miluj svojho bližného ako seba samého.“ Podľa Kristových slov je teda láska k sebe samému meradlom a mierou lásky k bližnému. „Ako môže milovať druhého ten, kto nemiluje sám seba?“ (bl. Klem. R) Nauč sa milovať najprv Boha, potom seba a potom svojho bližného ako seba samého. (sv. Aug.) Ale Boh nám nedal osobitné prikázanie o láske k sebe samému, pretože každý miluje seba samého už podľa prirodzeného zákona, ktorý do nás vložil Boh (sv. Aug.) a pretože prikázanie milovať seba samého je obsiahnuté, už v prikázaní lásky k bližnému. (sv. Tom. Akv.)

Máme milovať seba samých aj z tohto dôvodu, lebo sme stvorení **na Boží obraz**. Ak si vážime Boží obraz v bližnom, dokonca aj v našom nepriateľovi, musíme si ho vážiť aj v sebe. Keďže teda v skutočnosti milujeme seba samých kvôli Bohu, je zrejmé, že „pravá láska k sebe samým rastie v tej miere, v akej v nás rastie láska k Bohu.“ (sv. Tom. Akv.)

Uvažujme aj o tom, že sme vykúpení **veľkým výkupným**. „Zo svojho márneho spôsobu života, zdedeného po otcoch, boli sme vykúpení nie porušiteľným striebrom alebo zlatom, ale drahou Kristovou krvou“ (1 Pt 1, 18) Sme vykúpení drahou cenou. (1 Kor 6, 20)

Máme aj vznešený cieľ; sme **povolaní k blaženosti**. Pápež svätý Lev Veľký krásne hovorí: „Poznaj, kresťan, svoju dôstojnosť! Stal si sa účastným na Božskej prirodzenosti a údom Kristovho tela! Pamätaj, že si bol vytrhnutý z moci tmy a povolaný do slávy nebeskej ríše.“

Pamätaj aj na to, že Boží Syn sa stal človekom, a teda naším bratom, a že sme sa stali Božími deťmi (1 Jn 3, 1); že v nás prebýva Duch Svätý (1 Kor 6, 19); že anjeli sú ustanovení aby nám slúžili (Heb 1, 14)

Keďže teda láska k sebe samému nie je v skutočnosti nič iné ako láska k bližnému, ktorú prejavujeme sebe samému, tak „milovať seba samého“ znamená toľko, ako: vážiť si seba samého (činnosť rozumu), priat' sebe samému (činnosť mysle) a neškodiť sebe samému, ale robiť dobre (činnosť vôle, skutku) Túto lásku k sebe samému možno nazvať „pravou“ na rozdiel od falošnej lásky, ktorá sa prejavuje ako arogancia, namyslenosť, nezdvorilosť, drzosť atď.

Pravá láska k sebe sa prejavuje tým, že sa snažíme dosiahnuť to, čo nás robí skutočne šťastnými, najmä večnú blaženosť, a potom aj pozemské dobrá, ktoré pomáhajú dosiahnuť večnú blaženosť.

Kto má skutočnú lásku k sebe samému, riadi sa Kristovými slovami: „Hľadajte najprv Božie kráľovstvo a jeho spravodlivosť, a všetko ostatné vám bude pridané.“ (Mt 6, 33) Stará sa aj o svoje zdravie, jedlo, odev, príbytok atď. ale nie príliš úzkostlivo.

Sebaláska je falošná, ak sa človek snaží len o pozemské statky, ale nie večnú blaženosť, alebo ak pohŕda dobrami, ktoré pomáhajú dosiahnuť večnú blaženosť.

Mnohí ľudia nepovažujú za najvyššieho Boha, ale svoju osobu a pozemské dobrá nepovažujú za prostriedok na dosiahnutie blaženosti, ale za prostriedok na uspokojenie svojich zmyslových túžob a v žiadnom prípade nie sú ochotní zrieknuť sa čohokoľvek z toho kvôli Bohu. Táto láska k sebe samému je falošná; nazýva sa **samoláska** alebo sebeckosť. Kto dáva prednosť pozemským veciam pred večnými, nemiluje sám seba, ale je sám sebe nepriateľom. Takýto človek je totiž šťastný len určitý čas a len do určitej miery, ale potom je nešťastný. „Tí, čo hrešia a konajú neprávosť, sú nepriateľmi svojej vlastnej duše“ (Tob 12, 10) Mnohí sú ako ten lakomec, ktorý si hovoril: „Duša, máš veľké zásoby na mnohé roky. Odpočívaj, jedz, pi a veselo hoduj! Ale Boh mu povedal: „Blázon! Ešte tejto noci požiadajú od teba tvoj život, a čo si si nahonobil, čie bude?“ (Lk 12, 19) Pracuj, aby si živil a obliekal svoje telo; prečo sa rovnako nenamáhaš, aby si zabezpečil potravu a odev pre svoju dušu? (sv. Bern.) Čo prospeje človeku, ak získa celý svet, ale utrpí škodu na svojej duši? (Mt 16, 26) Svätý Augustín krásne hovorí: „Uč sa tak milovať seba samého, aby si sa nemiloval.“

Na druhej strane sa mýlia aj tí, ktorí pohŕdajú pozemskými statkami, ktoré napomáhajú k blaženosti. Týmto spôsobom totiž pohŕdajú aj blaženosťou. Čo teda treba súdiť o človeku, ktorý nehľadá na vlastný prospech, alebo ktorý ľahkomyselne vydáva svoj život do nebezpečenstva, alebo ktorý si život úplne berie?

O DESIATICH BOŽÍCH PRIKÁZANIACH

1. Desatoro Božích prikázaní dal Boh Židom na vrchu Sinaj.

Prikázania boli ohlásené na 50. deň po vyjdení z Egypta. Boh začal toto ohlásenie prikázaní slávnostným úvodom: „Ja som Pán, tvoj Boh, ktorý ťa vyviedol z egyptskej krajiny.“ (Ex 20, 2) Boh si počínal ako panovník, ktorý pred svoje nariadenie dáva svoje meno a titul, aby mu bola preukázaná úcta. (Meh.) Boh napísal Desatoro na dve kamenné tabule na znak toho, že tieto prikázania sú len **bližším vysvetlením dvoch prikázaní lásky**. Mojžiš ich rozbil; tým bolo naznačené, že Kristus ich mal zdokonaliť. Týchto desať prikázaní nazývame „Božími prikázaniami“, pretože pochádzajú od Boha; Desatoro prikázaní sa nazýva aj **Dekalóg**, t. j. desať slov.

Cirkev upravila židovské Desatoro v kresťanskom zmysle.

Židovský Dekalóg totiž obsahoval tieto prikázania: 1. Prikázanie klaňať sa iba pravému Bohu, 2. zákaz klaňania sa modlám, 3. zákaz znesväcovania Božieho mena, 4. prikázanie svätiť sobotu, 5. prikázanie ctiť si rodičov, 6. zákaz vraždy, 7. cudzoložstva, 8. krádeže, 9. krivého svedectva, 10. zákaz túžby po cudzích veciach. (Ex 20, 1-17) Katolícka Cirkev spojila prvé s druhým Božím prikázaním, a preto zasa rozdelila desiate Božie prikázanie na dve samostatné prikázania, aby zvýšila úctu ku kresťanskej žene; všimni si naše 9. prikázanie. K prikázaniu ctiť si rodičov Cirkev pridala: „Aby si dlho žil a dobre sa ti darilo na zemi“; to Cirkev urobila kvôli slovám sv. Pavla v liste Efezanom (6, 3) Cirkev tiež zmenila prikázanie svätiť sobotu na prikázanie svätiť nedeľu. Slovo: „Nescudzoložíš“ bolo zmenené na slovo: „Nezosmilniš.“

Zdá sa, že je správne domnievať sa, že Židia mali na každej tabuli päť Božích prikázaní, ak uvážime, že prvých päť prikázaní Desatora sa týka Boha a jeho zástupcov a ďalších päť sa týka nás a našich blízkych. Okrem toho náš Spasiteľ vo svojej odpovedi bohatému mladíkovi začína uvádzať Božie prikázania zákazom vraždy (Mt 19, 18), a navyše aj svätý Pavol považuje posledných päť prikázaní židovského (po prípade posledných šesť prikázaní kresťanského) Desatora za jeden celok. (Rim 13, 9)

2. Aj my kresťania sme povinní zachovávať Desatoro Božích prikázaní, pretože ich Boh vložil do srdca každého človeka a Kristus ich potvrdil a zdokonalil.

Desatoro je určené aj pre nás kresťanov (Trid. konc. 6. kán. 19), pretože Boh ho **vložil do srdca** každého človeka. Keďže Božské svetlo v človeku bolo zatemnené zlými mravmi a pretrvávajúcou skazenosťou, tak bolo opätovne osvietené udelením zákona na vrchu Sinaj. (Rím. kat.) To, čo ľudia nechceli čítať vo svojich srdciach, bolo napísané na tabuliach. (sv. Aug.)

Kristus v rozhovore s bohatým mladíkom **zopakoval** Božie prikázania. (Mt 19, 18) Povedal tiež, že neprišiel zrušiť zákon, ale ho naplniť. (Mt 5, 17)

V kázni na hore Kristus zdokonalil mnohé prikázania Desatora, napr. druhé tým, že vyhlásil každú zbytočnú prísahu za hriech; piate a ôsme tým, že zakázal aj nenávisť voči blížnemu a každú urážku blížneho, ba prikázal robiť dobre aj nepriateľovi; šieste tým, že zakázal všetky hriechne žiadostivosti. (Mt 5)

3. Desať Božích prikázaní je dobre usporiadaných:

Prvé tri prikázania obsahujú povinnosti voči Bohu; Boh ako náš najvyšší Pán od nás v prvom prikázaní vyžaduje klaňanie sa mu a vernosť, v druhom úctu a v treťom službu.

Štvrté prikázanie obsahuje povinnosti voči zástupcom Boha na zemi, ktorí sú zároveň našimi najväčšími dobrodincami zo všetkých ľudí.

Ostatných šesť prikázaní obsahuje povinnosti voči nám samým a voči tým, ktorí sú nám rovní. Piate prikázanie chráni život, šieste nevinnosť, siedme majetok, ôsme česť, deviate a desiate všetko, čo patrí nášmu blížnemu.

4. Kto zachováva všetky tieto prikázania, tomu Boh dáva svoju milosť a požehnanie na zemi a po smrti večnú blaženosť.

V rozhovore s bohatým mladíkom Kristus hovorí, že zachovávanie desiatich Božích prikázaní vedie ku spásu. (Mt 19, 17) Do neba sa dá dostať len po moste poslušnosti; tento most má 10 pilierov. (sv. Vincent Ferr.) Boh to tiež zariadil tak, aby to, čo vedie k večnej blaženosti, zároveň napomáhalo aj k pozemskému blahu. Tí, čo zachovávajú Božie prikázania, nadobúdajú najmä lepšie **poznanie Boha, vnútornú spokojnosť, zdravie, majetok, česť**. „Zmúdrel som z tvojich príkazov.“ (Ž 119, 104) „Ak túžiš po múdrosti, zachovávaj spravodlivosť, a Boh ti ju dá.“ (Sir 1, 33) „Trvalý pokoj požívajú tí, čo milujú tvoj zákon.“ (Ž 119, 165) Spokojnosť nie je nič iné ako príjemné vedomie toho, že naše skutky sa zhodujú s Božou vôľou. „Blahoslavený človek,... ktorého vôľa je v Božom zákone ... čokoľvek urobí, bude sa mu dariť.“ (Ž 1, 1-3) Kto zachováva Božie prikázania, vyjde víťazne zo všetkých súžení a prenasledovaní. Kristus hovorí, že jeho dom je postavený na skale a že ho nemôže zničiť dážď, povodeň ani vietor. (Mt 7, 25) Spravodlivý človek je ako strom zasadený pri potoku. (Ž 1, 3) Ako Boh požehnáva spravodlivých už na zemi, ukazuje

život Abraháma, Jozefa Egyptského, Dávida, Jóba. Ale ak by bola naša odmena na zemi len malá, o to väčšia bude v nebi; bude to odmena, ktorá bude prevyšovať všetky naše nádeje a bude bez miery a konca. (sv. Chryz.) Lebo svoj sľub dodrží ten, ktorý to čo sľúbil, dá lepším spôsobom, ako by kto očakával. (sv. Hieroným)

5. Kto však ťažko prestúpi čo i len jedno prikázanie, toho čaká časný aj večný trest.

Tomu, kto prestúpi prikázania, sa darí ako rybe, ktorá sa chytila na udicu; ako železničnému vlaku, ktorý vybočil z koľajníc. Časnými trestami za hriech sú zvyčajne: **nespokojnosť, choroba, strata cti alebo majetku, hlad a nešťastná smrť**. Spomeňme si na márnokratného syna, na obyvateľov Sodomy, na Absolóna, na synov Heliho, Baltazára, na krutého kráľa Antiocha, na Judáša. Kto nezachováva Božie prikázania, nedostáva od Boha pomoc v nešťastí. Kristus hovorí, že dom takéhoto človeka je postavený na piesku a že bude zničený, len čo príde dážď, povodeň alebo búrka. (Mt 7, 27) Blesky a plamene na vrchu Sinaj mali pripomínať **pekelný oheň**, ktorý čaká previnilcov voči desiatim Božím prikázaniam. (Rím. kat.) Kto plní celý zákon, ale prestúpi **jediné** prikázanie, previní sa proti všetkým prikázaniam. (Jk 2, 10) Vyplýva to z toho, že všetky prikázania spolu tvoria jeden celok; sú navzájom tak spojené, že jedno bez druhého nemôže obstáť. (Chryz.) Kto prestúpi čo i len jedno prikázanie, prehreší sa proti láske, od ktorej závisia všetky prikázania. (sv. Aug.) Je to ako s hudobným strunovým nástrojom, na ktorom jediná struna môže pokaziť celú melódiu. (sv. Chryz.) Je to ako s mostom; ak spadne čo i len jeden z desiatich pilierov, po moste sa už nedá prejsť. „Peklo je plné zavrnutých, ktorí zachovali väčšinu prikázaní; ale zavrnutí sú preto, lebo nezachovávali všetky.“ (Meh.)

6. Plnenie týchto prikázaní nie je ťažké, pretože Boh pomáha každému, kto má dobrú vôľu.

Preto Kristus hovorí svojim nasledovníkom: „Moje jarmo je sladké a moje bremeno ľahké.“ (Mt 11, 30) Svätý Ján hovorí kresťanom: „Jeho prikázania nie sú ťažké.“ (1 Jn 5, 3) Bremeno je ťažké pre všetkých, ale Boh nám svojou milosťou pomáha niesť ho, ak **ho o to prosíme**. Svätý Augustín hovorí: „Ak ti Boh prikazuje, potom ťa napomína, aby si robil to, čo môžeš, a prosil o to, čo nemôžeš, pričom ti pomáha, aby si to mohol.“ Svätý Pavol nám pripomína: „Všetko môžem skrze toho, ktorý ma posilňuje.“ (Flp 4, 13) Svätý Augustín právom zvolal: „Iní mohli (a dokázali), prečo nie ty, Augustín?”

O PRVOM BOŽOM PRIKÁZANÍ

Na vrchu Sinaj Boh povedal: „**Nebudeš mať iných bohov okrem mňa.**“ (Ex 20, 2-7), t. j. **budeš sa klaňať iba mne ako pravému Bohu** a nebudeš vzdávať úctu iným bohom. (Rím. kat.) V prvom prikázaní sa vyžaduje vnútorné aj vonkajšie klaňaniu sa Bohu (sv. Alf.) Prvé Božie prikázanie mal na mysli Kristus, keď povedal satanovi: „Nebudem sa klaňať Bohu: „Je napísané: Len Bohu sa budeš klaňať a jemu budeš slúžiť.“ (Mt 4, 10)

V prvom prikázaní nám Boh prikazuje, aby sme sa mu klaňali, a zakazuje nám akúkoľvek modloslužbu a falošné uctievanie Boha.

1. O KLAŇANÍ SA BOHU ALEBO O UCTIEVANÍ BOHA

Ludom, ktorí nás v niečom prevyšujú, napr. v sile, skúsenostiach, vedomostiach atď., vzdávame úctu, ctíme si ich. Takto si ctíme kráľov, starcov, vynikajúcich vedcov a pod. Čím viac nás nejaký človek prevyšuje, tým väčšiu úctu k nemu máme. Keďže Boh nás nekonečne prevyšuje, sme povinní mu preukazovať najväčšiu úctu. Túto najväčšiu úctu vyjadrujeme slovom „klaňanie.“

Bohu sa máme klaňať, pretože nad všetkými bytosťami nekonečne vyniká a pretože my a všetky bytosti sme od neho ako od svojho Stvoriteľa úplne závislí.

Zamyslime sa trochu nad **nekonečným Božím majestátom**. Uvažujme najskôr nad jeho všemohúcnosťou; tá sa nádherne ukazuje už na hviezdnej oblohe. „Nebesia zvestujú Božiu slávu a obloha zvestuje moc jeho rúk.“ (Ž 19, 2) Uvažujme o Božej večnosti. „Jeden deň je pred Bohom ako tisíc rokov a tisíc rokov ako jeden deň.“ (2 Pt 3, 8) Uvažujme o Božej múdrosti, ktorá tak obdivuhodne usporiadala všetko vo stvorení a ktorá dokáže aj zlo premeniť na dobro. „Ó, hĺbka bohatstva, múdrosti a poznania Božieho! „Aké nepochopiteľné sú tvoje súdy a aké nepreskúmateľné sú tvoje cesty.“ (Rim 11, 33) Spomeňme si na otcovskú starostlivosť, ktorú Boh venuje aj tým najmenším stvoreniam. Pastierom a trom pohanom preukázal svoju milosť pri narodení Krista; chudobnú pannu si vyvolil za matku; jednoduchých rybárov si vyvolil za apoštolov; chudobným hlásal a dal hlásať evanjelium atď. „Kto je ako Pán, náš Boh, čo tróni na výsostiach, a predsa dbá o všetko nepatrné na nebi i na zemi?“ (Ž 113, 5-6) Ó, aká nekonečná je vzdialenosť medzi nami a Bohom! Milujeme Boha, lebo ho poznávame, ale klaniame sa mu, lebo ho nechápeme.“ (sv. Greg. Nz.)

Na Bohu sme **úplne závislí**. „Či teda žijeme alebo umierame, patríme Pánovi.“ (Rim 14, 8) Patríme celí a úplne Bohu. Ved' od neho máme údy tela, od neho máme duševné sily, od neho je naše bytie a on nás vykúpil. „Ved' keby

nám niekto vrátil naše ruky, nohy, oči alebo iné údy tela, ktoré by sme stratili, či by sme mu zo srdca a radi neslúžili celý život? A hľa, Boh ti dal nielen ruky, oči, nohy, ale aj všetky možné dobrá telesné a duševné. Aké spravodlivé je teda, aby sme mu slúžili a ctili ho?“ (sv. Fr. As.) Klaňanie sa Bohu je vzácna masť, ktorú si pripravujeme z uvažovania o Božích dobrodeniach. (sv. Bern.) Všimnime si tiež, že bez Božej pomoci nemôžeme existovať. Ak nám Boh odníme pokrm, zahynieme; ak nám vezme život, zomrieme; ak nám nedá Ducha Svätého, sme duševne slepí; ak dovoľí diablu mať nad nami veľkú moc, upadneme do smrteľného hriechu. To, čo platí o nás, platí aj o ostatných tvoroch; aj oni sú úplne závislí od Boha, svojho Pána a Stvoriteľa. „Hoden si, Pane, náš Bože, prijať slávu, česť a moc, lebo ty si stvoril všetky veci a z tvojej vôle boli a sú stvorené.“ (Zjv 4, 11) „Pod'ťe, klaňajte sa a padajte pred tým, ktorý nás stvoril. Veď on je Pán, náš Boh, a my sme ľud jeho pastvy a ovce jeho ruky.“ (Ž 95, 7)

I. Bohu sa klaňať znamená: uznávať, že Boh je Pánom celého sveta a že sme od neho úplne závislí.

Už bojové heslo archanjela Gabriela: „**Kto je ako Boh?**“ bolo výrazom klaňania sa. Boh nie je závislý od žiadnej inej bytosti; každá iná bytosť je závislá od Boha. Kto to uznáva, klania sa Bohu. „Bohu sa klaňať znamená uznávať vlastnú biedu a Božiu moc.“ (Mária Lat.) Ten, kto sa klania Bohu, hovorí ako Dávid: „Moje bytie je pred tebou ako nič.“³⁹ (Ž 39, 6) Klaňanie sa Bohu sa prejavuje najprv vnútornou úctou pred Bohom a potom vonkajšími znakmi. (sv. Tom. Akv.) Kto sa Bohu klania v pravde, nazýva sa **nábožným**.

II. Vnútorne sa Bohu klaníme vierou, nádejou a láskou.

Vierou vyjadrujeme súhlas so všetkými so všetkými výroky najpravdovravnějšího Boha a tak sa Bohu klaníme ako najvyššej pravde. Nádejou očakávame od všemohúceho a najdobrotivejšího Boha všetko dobré, a tak sa mu klaníme ako prameňu všetkého dobra. Láskou spočívame výlučne v Bohu, a tak sa mu klaníme ako svojmu najvyššiemu cieľu. (Pozri o týchto troch Božských cnostiach v náuke o cnostiach!)

Správne poznanie Boha je najistejším začiatkom úcty k Bohu (sv. Aug.), pretože nie je možné Boha poznať a necítiť si ho. „A ten, kto vie o Božej všemohúcnosti a jeho ochote preukazovať dobro, či by mohol inak ako do Boha vkladať svoju nádej? (Rím. kat.) A kto vie, koľkými dobrodeniami nás Boh obdaril, či by nemal Boha milovať? „Či je nejaké stvorenie schopné poznať Boha a nemilovať ho?“ (sv. Tom. Vill.) S láskou k Bohu je však neoddeliteľne spojené aj klaňanie sa Bohu alebo uctievanie Boha. „Veď klaníme sa tomu, koho milujeme.“ (sv. Aug.) Medzi láskou k Bohu a zbožnosťou (klaňaním sa Bohu) nie je iný rozdiel ako medzi ohňom a plameňom. (sv. Fr. Sal.)

Úcta k Bohu teda závisí od troch vecí: viery, nádeje a lásky. (sv. Bern.) Boha máme uctievať vierou, nádejou a láskou. (sv. Aug.) Vonkajšia Bohoslužba nie je nič iné ako prejav viery, nádeje a lásky.

III. Vnútorné klaňanie sa Bohu prejavujeme navonok obetou, prijímaním svätých sviatostí, ústnou modlitbou, kláčaním, skláňaním sa, spínaním rúk, bitím sa do prs, obnažovaním hlavy a pod.

Tým, čím je slnko medzi hviezdami, tým je obeta medzi ostatnými prejavmi klaňania sa Bohu. Obeta je zároveň zrieknutím sa niečoho. **Obeta** je darovanie a zničenie viditeľného daru kvôli Bohu, aby sme si tým uctili Boha ako najvyššieho Pána. Obetou, najmä vzdaním sa obetného daru, človek dosvedčuje, že Boh je naše najväčšie dobro, naše blaho, a preto musíme byť ochotní obetovať pre neho svoj majetok aj život, skrátka všetko, čo je nám najdrahšie (spomeňme si na obetovanie Izáka) A zničením obetného daru človek ukazuje, že pred Bohom sme my všetci ničím a že Boh je teda najvyšším Pánom sveta. Ostatné úkony vonkajšieho klaňania sa Bohu sú proti obete len tieňom; obetou totiž človek vyznáva svoju podriadenosť Bohu, a to nielen slovami (ako pri ústnej modlitbe) alebo len znakmi (ako keď si kláka a bije sa do prs), ale aj skutkom.

Sväté **sviatosti** sú Kristom ustanovené úkony, ktoré napomáhajú našej spáse. Prijatím svätých sviatostí prejavujeme svoju závislosť od Boha.

Kláčaním a skláňaním sa k zemi (ako Kristus na Olivovej hore) vyznávame, že sme pred Bohom celkom malí; spínaním rúk, že sme zviazaní, t. j. bez akejkoľvek pomoci; bitím sa do prs (ako mýtnik v chráme), že si zaslúžime bitie, t. j. trest. Obnažovanie hlavy pripomína kresťanovi slobodu, s akou má slúžiť Bohu. Zahalenie hlavy (ako to robia Židia v synagóge) je znakom podriadenia sa zákonu (1 Kor 11, 4-10) a tiež nám to pripomína, že v Starom zákone bol zmysel znamení a predobrazov akoby zakrytý a že až viera v Krista túto pokrývku sňala. (2 Kor 3, 14) Od Mojžiša Boh žiadal, aby si vyzul obuv. (Ex 35.) Mohamedáni vstupujúci do chrámu si dodnes vyzúvajú topánky a umývajú si nohy. Tým akoby chceli povedať, že pred Boha musia predstúpiť zbavení všetkých hriechov.

IV. Pri verejných cirkevných Bohoslužbách je presne predpísané, akým spôsobom sa má vnútorné klaňanie sa Bohu vyjadrovať navonok.

Spôsoby klaňania sa Bohu, ktoré sa bežne používajú pri bohoslužbe (ceremónie=bohoslužobné rituály) sú predpísané preto, aby si každý nemohol robiť, čo chce, lebo tak by mohli ľahko vzniknúť rôzne absurdné pobožnosti. Z toho istého dôvodu je pri svetských slávnostiach predpísané všetko ako sa pri nich je treba správať, napríklad pri vítaní vysokých hodnostárov alebo pri vojenských počtách atď. Cirkevné zvyky majú hlboký zmysel a ich vysvetľovaním sa zaoberá liturgia.

³⁹ V novom preklade Písma sv. je: „dĺžka môjho života je ako nič pred tebou.“

V. Mnohé nekresťanské náboženstvá majú často smiešny spôsob vonkajšieho uctievania.

Budhisti majú tzv. **modlitebné mlynčeky**.“ V mohamedánstve zas existuje skupina kričiacich a tancujúcich **dervišov**. Títo sa v modlitbe pomaly kývajú telom sem a tam a hovoria: „Nie je boha okrem Alaha.“ Ich pohyb sa stále zrýchľuje a ich krik je čoraz hlasnejší, až napokon šialene hádžu telom a vyjú ako divé zvieratá. Keď sa unavia tak len stonajú a nakoniec zaznieva hudba rôznych nástrojov, ktorá sa stane takou divokou, že točiacim sa a vrieskajúcim dervišom sa tvorí pena na ústach, oči majú vypúlené a ich tváre sú zmenené na nepoznanie. Je to, akoby štekali psy, vyli vlci a revali levy. Na konci sa ozve tichý spev a modlitba. Pri tomto strašnom spôsobe bohoslužby sa má násilne roznieť oheň lásky k Bohu. Tento rev nie je nič iné ako zúfalý výkrik duše, ktorá cíti svoje poblúznenie a chcela by zo všetkých síl dosiahnuť svoj cieľ. Aký kontrast k našej ušľachtilej kresťanskej bohoslužbe!

VI. Bohu sa máme **navonok** klaňať preto, lebo ho máme uctievať aj telom, a pretože vonkajšie klaňanie znásobuje naše vnútorné klaňanie sa. Okrem toho vonkajšie klaňanie zodpovedá aj potrebám našej ľudskej prirodzenosti.

Telo aj duša sú Božím dielom, preto sú obe povinné preukazovať Bohu svoju podriadenosť.

„Vševedúci síce nepotrebuje žiadne vonkajšie znamenia, ako je kľáčanie, spínanie rúk a podobne, pretože dobre pozná úmysel toho, kto sa modlí; tieto znamenia sú však potrebné pre človeka, pretože sa nimi viac rozpaľujú vnútorné city srdca a **vzmáha sa vnútorné klaňanie**.“ (sv. Aug.) Klaňanie sa navonok má vo vzťahu k vnútornému klaňaniu taký význam ako kôra ku stromu. Strom bez kôry odumiera; rovnako hynie aj náboženstvo v srdci, ak nepreniká navonok. Je v **prirodzenosti** človeka, že to, čo cíti vo vnútri, prejavuje aj navonok: preto sa u každého človeka vnútorné pocity radosti, hnevu, smútku atď. prejavujú aj navonok, najmä v tvári. To isté platí aj o citoch klaňania sa Bohu. Ak v dome vznikne oheň, plameň preniká až navonok. Tak je to aj s človekom, ktorý sa vnútorne klania Bohu; svoje klaňanie prejaví aj navonok. Človek by musel zaprieť svoju prirodzenosť, keby chcel obmedziť klaňanie sa Bohu len na svoje myšlienky a city.

Keďže teda vonkajšie obrady pri našej modlitbe sú len prostriedkom na dosiahnutie cieľa (totiž prostriedkom na rozmnoženie vnútornej zbožnosti), možno ich vynechať, ak by mali byť prekážkou vnútornému klaňaniu. Napríklad ak je človek unavený, môže sa modliť v sede. Áno, za istých okolností sa človek môže modliť aj pri chôdzi alebo v stoji, ak zo skúsenosti vie, že sa takto modlí zbožnejšie. „Neunavuj sa príliš dlhým kľáčaním, lebo to vedie k roztržitosti. Stačí, ak pred Bohom kľáči duch s povinnou zbožnosťou.“ (sv. Terézia.)

VII. Nikdy sa však nesmieme klaňať Bohu **len navonok**, bez toho, aby sme v sebe predtým nezbudili správne vnútorné zmýšľanie.

Kto kľáči, spína ruky, bije sa do prs a pod. a pritom na nič nemyslí, je pokrytec, lebo sa navonok robí iným, než je vo vnútri. A koľko ľudí v kostole koná tieto obrady bezmyšlienkovite a len z vonkajšieho zvyku! Tu nesmieme robiť to, čo robíme, keď sa pozdravujeme na ulici, keď ľudia na seba volajú: dobrý deň, dobré ráno, najpokornejší sluha, moja úcta a podobne, ale zvyčajne pri týchto pozdravoch nijako nepremýšľajú. Obrady, ktoré konáme klaňajúc sa Bohu, musia byť verným vyjadrením a znakom toho, čo cítime vo svojom vnútri. Preto Kristus hovorí Samaritánke: „Boh je duch a tí, čo sa mu klaňajú, musia sa mu klaňať v Duchu a pravde.“ (Jn 4, 24), t. j. vonkajšie klaňanie sa Bohu musí byť v našom srdci (v duchu) a musí tiež plne zodpovedať vnútornému klaňaniu (musí spočívať na pravde) „Nikdy neukazuj zbožnosť, ktorú nemáš, a tú, ktorú máš, môžeš skrývať.“ (sv. Terézia.) Tí, čo navonok ukazujú väčšiu zbožnosť, ako majú, sa podobajú ľuďom, ktorí sa obliekajú oveľa honosnejšie, ako im ich postavenie dovolí, čiže ukazujú bohatstvo, ktoré nemajú.

Hriešni ľudia často chcú svojim vonkajším klaňaním sa Bohu vzbudiť dojem, že sú svätí, aby tak svoj hriešny život zakryli akýmsi závojom. Robia to ako tí, ktorí zapáchajú, a aby to nikto nepoznal, používajú voňavky. Robia to aj ako tí, ktorí sú od prírody škaredí a používajú líčidlá, aby iných oklamali a obrátili na seba zrak. (sv. Vincent. Fer.) Starí Egypťania balzamovali mŕtvol, aby nezačali hniť a zapáchať. Tak to robí aj satan s hriešnikmi, aby zbavil tento druh mŕtvol zápachu hriechu; balzamuje ich voňavkami rôznych zdanlivých cností, aby nikto nepoznal, že sú mŕtvi. (Wen.) Zdanlivo svätých ľudí je možné najlepšie spoznať podľa toho, že všetko robia veľmi nápadne a že nemajú lásku k blížnemu. Modlia sa tam, kde ich je najlepšie vidieť, silne sa bijú do prs, prevracajú oči, vzdychajú, pri chôdzi sa plížia, oči majú obrátené k zemi, tvária sa smutne, musia byť takmer vo všetkých cirkevných spoločnostiach, za zločin považujú, ak v určitý deň neboli na spovedi (ale za zločin nepovažujú zatajovanie ťažkých hriechov), neustále majú v ústach katolícky pozdrav atď. Na druhej strane však žijú v nepriateľstve, ohovárajú svojich blížnych, nedávajú almužnu a sú plní závidi. Podľa toho ich možno rovnako ľahko spoznať, ako možno spoznať človeka, ktorý zapiera svoju národnosť, len čo otvorí ústa. „Zdanlivo svätí sú úbohí mučeníci diabla. (sv. Bern.) Vonkajšie klaňanie sa Bohu ľudí zdanlivo svätých nemá trvanie, pretože nevychádza z vnútorného klaňania sa Bohu. „Planéty a kométy sú žiariace nebeské telesá, a preto sú si veľmi podobné; kométy však za krátky čas zmiznú, kým planéty svietia nepretržite. Tak je to aj so zbožnosťou a zdanlivou svätosťou.“ (sv. Fr. Sal.) Zdanlivo svätí ľudia privádzajú náboženstvo na posmech a nenávisť a odstrašujú mnohých ľudí s dobrými úmyslami od náboženských úkonov (pretože nikto nechce byť považovaný za pokrytca); preto ani oni neuniknú zaslúženému trestu.

VIII. Pri vonkajšom klaňaní sa Bohu sa máme tiež **vystríhať všetkého**, čo je **prehnané** a **nezanedbávať svoje povinnosti**.

Pri klaňaní sa Bohu sa máme **vyvarovať všetkých excesov**. Lebo skutočné klaňanie sa Bohu je oslobodené od akejkoľvek pretvácky. „Pravá zbožnosť nespočíva v ovisnutí hlavy, ani v zachmúrenej tvári, ani v plíživej chôdzi, ani

v smútku, ale pravá zbožnosť je radostná.“ (Sailer) Tam, kde je Boh a cnosť v jednej duši, musia aj blízni pociťovať z toho radosť. (sv. Fr. Sal.) Je tiež chybou konať najrozmanitejšie pobožnosti kvôli klaňaniu sa Bohu. V zbožnosti máme milovať jednoduchosť. Krátka modlitba stokrát vrúcne opakovaná má často väčšiu cenu ako sto rôznych modlitieb. (sv. Fr. Sal.) Kvôli klaňaniu sa Bohu nesmieme **zanedbávať svoje povinnosti**. Neexistuje lepšie klaňanie sa Bohu ako verné plnenie svojich povinností.

„Kto horlivo a z lásky k Bohu plní povinnosti svojho stavu, je v skutočnosti zbožný človek a človek podľa Božieho srdca.“ (sv. Fr. Sal.) Zbožnosť, ktorá sa nedá spojiť s povinnosťami svojho stavu, je chybná. Tak ako tekutina nadobúda podobu nádoby, do ktorej sa naleje, tak aj zbožnosť sa môže spojiť s každým stavom a povoláním. (sv. Fr. Sal.)

IX. Klaňať sa smieme iba Bohu samotnému, lebo iba on je najvyšším pánom neba a zeme.

Preto Kristus povedal diablu, ktorý ho pokúšal: „Je napísané: Len Bohu sa budeš klaňať a jemu budeš slúžiť. (Mt 4, 10) Ak stojím pred vznešeným pánom, urazil by som ho, keby som sa od neho odvrátil a obrátil sa k nejakému nižšie postavenému človeku; tak aj ja nesmiem mať okrem Boha nič, k čomu by som upínal celú svoju myseľ a myšlienky, t. j. nesmiem mať iných bohov. (sv. Baz.) Môžeme si však vážiť stvorenia, v ktorých sa odráža Božia dokonalosť. Táto úcta však v žiadnom prípade nie je ich klaňaním sa im a robí sa len kvôli Bohu. Preto je dovolené uctievať svätých.

2. O MODLOSLUŽBE ČIŽE MODLÁRSTVE

Každý človek cíti svoju závislosť od najvyššej bytosti, a preto je vnútorne nútený pokloniť sa tejto najvyššej bytosti. Kto sa však neklania pravému Bohu, čoskoro sa bude klaňať stvoreniu, t. j. oddá sa modloslužbe. A kto sa nechce klaňať Bohu spôsobom, ktorý ustanovil on alebo Cirkev, čoskoro ho bude uctievať hlúpy spôsobom.

Úcta k Bohu vychádza z viery. Preto aká je viera človeka, taká bude aj jeho úcta k Bohu. Ak je viera bludná, aj uctievanie Boha bude bludné.

2.1. Modloslužba je klaňanie sa stvoreniu, ktoré niekto považuje za Boha, napr. uctievanie slnka, ohňa, zvierat, sôch atď.

Modloslužba sa medzi Židmi vyskytovala často; spomeňme si na klaňanie sa zlatému teľaťu (Ex 32) alebo na klaňanie sa Nabuchodonozorovej soche. (Dan 3) Spomeňme si aj na židovských vojakov, ktorí bojovali pod Júdom Machabejským, ktorí mali so sebou modloslužobné predmety a za trest boli v boji zabití. Júda potom za nich dal konať mnohé obety. (2 Mach 12, 40) Aj kresťania upadli do modloslužby, najmä v čase prenasledovania kresťanov, keď mnohí zo strachu pred mučením obetovali modlám. Francúzi upadli do modlárstva v čase Francúzskej revolúcie, keď sa v chráme klaňali istej žene ako bohyni rozumu. (10/XIX. 1793)

Takejto modloslužby sa pohanovia dopúšťajú dodnes.

Pohanovia si zamieňajú slávu Stvoriteľa za stvorenia. (Rim 1, 23) Národy v Ázii považovali za bohov slnko, mesiac a hviezdy, ako aj oheň, zdroj svetla alebo aj vietor a vodu. (Múd 13, 2); Egypťania považovali za bohov hlavne zvieratá, ktoré boli buď užitočné, alebo škodlivé, ako mačky, krokodíly, najmä čierneho býka s bielou škvrnou na čele a inými znakmi, ktorý prebýval v chráme. Dokonca sa klaňali aj obrazom týchto zvierat. Rimania a Gréci sa klaňali najmä sochám a obrazom bôžikov.

Pretože pohanovia opustili pravého Boha, Boh ich za trest nechal upadnúť do najhorších nerestí (Rim 1, 28), lebo si predstavovali, že ich bohovia sú nositeľmi nerestí a dokonca ich považovali za ochrancov nerestí. Jedného boha menom Merkúr považovali za ochrancu podvodníkov, iného menom Bakchus za ochrancu opilcov. Páchaním týchto nepravostí si mysleli, že týmto bohom slúžia. Modloslužba nebola ničím iným ako uctievaním diabla (1 Kor 10, 20), pretože diabol oživoval každú modloslužbu, prebýval v modlách a často z nich hovoril. Dávid hovorí: „Všetci pohanskí bohovia sú zlí duchovia.“⁴⁰ (Ž 96, 5) Ó, akú vd'aku sme Bohu dlžní za milosť evanjelia! Tým, že povstaneme pri čítaní evanjelia počas sv. omše, túto vd'ačnosť dosvedčujeme: Dnes viac ako 800 miliónov ľudí, teda viac ako polovica, sú pohanovia. Žijú najmä v Afrike, Indii, Číne a Japonsku. Svätý Otec každoročne posieľa k pohanom mnoho misionárov. Katolícki kresťania majú misionárov podporovať modlitbou a almužnou. Na tento účel slúžia najmä spoločnosti pre šírenie viery a Spoločnosť Ježišovho detstva (tá slúži najmä na záchranu opustených pohanských detí v Číne, ktoré potom misionári vychovávajú, aby sa stali misionármi)

2.2. Modloslužbou sa nazýva aj úplné venovanie sa človeka nejakému stvoreniu.

Bolo by naozaj smiešne považovať za modloslužobníka toho, kto by dve zrnká kadidla, ktoré by mal obetovať pravému Bohu, obetoval modlám, ale nie toho, kto by celý svoj život obetoval nie Bohu, ale svetu. (sv. Bernard) Preto

⁴⁰ V novom preklade Písma sv. je: „Lebo ničoty sú všetci bohovia pohanov.“

sú modloslužobníci hlavne lakomci⁴¹ (Ef 5, 5), lebo všetky svoje myšlienky a úsilie, svoj život, svoje zdravie, skrátka všetko venujú mamone a pozemským statkom. Lakomstvo, čo je modloslužba. (Kol 3, 5)

Takejto modloslužby sa dopúšťajú všetci, ktorí sú pohltení pozemskými vecami, najmä lakomci, ľudia pyšní, nestriedni a smilníci.

Všetko, po čom človek túži a čo si ctí, je jeho Bohom.“ (sv. Aug.) Bohom lakomcov sú peniaze. (Oz 8, 4) Bohom pyšných je česť. Bohom nestriednych je brucho. (Flp 3, 19) Bohom nemravných je telo. (1 Kor 6, 15) Lakomosť, pýcha a nečistota je trojjediným bohom svetákov. (Meh.) Modloslužobníkmi sú aj rodičia, ktorí preceňujú lásku k svojim deťom. (Múd 14, 15)

2.3. Modloslužba je urážkou Božieho majestátu.

Modloslužba je najťažší zo všetkých hriechov. (sv. Tom. Akv.) U Židov sa modloslužba trestala smrťou. (Ex 22, 20) V istom čase bolo za modloslužbu na Boží príkaz usmrtených aj 23.000 Židov. (Ex 32, 28) Modloslužba je najväčší zločin na zemi (Tert.); je to prvý a najväčší hriech (sv. Greg. Naz.) Kto sa dopúšťa modloslužby, je od Boha prekliaty (Dt 27, 15), t. j. **beda** mu. Spomeňme si na žalostný stav pohanských národov; dospeli tak ďaleko, že upadli až do kanibalizmu; spomeňme si aj na žalostnú smrť vojakov Júdu Machabejského, ktorí mali so sebou modloslužobné predmety. Modloslužobníci, smilníci, opilci, lakomci a pod. **nebudú dedičmi Božieho kráľovstva.** (1 Kor 6, 10) (Pozri vyššie kap. 5. Opak lásky k Bohu. Svetská láska)

3. O FALOŠNEJ ÚCTE BOŽEJ

3.1. Falošnou úctou Boha je povera, veštenie, špiritizmus a čarodejníctvo alebo kúzelníctvo.

I. Poverou sa prehrešuje ten, kto pripisuje stvoreným veciam väčšiu moc, než akú majú od prírody alebo akú majú na základe modlitby Cirkvi.

Povera je falošná imitácia nábožnosti. (Trid. konc. 22.) Poverčivý človek neočakáva blahodarný účinok skrze prostriedky milosti ustanovené Kristom, ale skrze používanie svojvoľne vymyslených vecí a okolností, ktoré samy osebe a ani na základe Božieho nariadenia skrze Cirkev, nemajú žiadnu zvláštnu moc. Niektoré byliny majú od prírody moc zmierňovať bolesti a liečiť choroby. Ak však človek očakáva šťastie v živote skrze d'atelinový štvorlístok, je to povera. Svätená voda nám poskytuje Božiu ochranu v nebezpečenstve, nie na základe svojej vlastnej prirodzenosti, ale modlitbou Cirkvi. Kto si však myslí, že ho istá modlitbička ochráni pred zlodejmi, pred popálením alebo pred utrpením, koná poverčivo. Povera má **pohanský pôvod**. Tak sa vtáčkari u Rimanov snažili dozvedieť vôľu bohov z vnútornosti obetných zvierat. Gréci mali zase v Delfách veštiareň. Tu sedela kňazka na zlatej trojnožke nad priepasťou, z ktorej vychádzali výpary; keď bola týmito výparmi omámená, v bezvedomí vydávala zvuky, ktorých zmysel sa potom vykladal.

Sú ľudia, ktorí tvrdia, že Cirkev podporuje povery. To môže povedať len hlupák, lebo Cirkev je tá, ktorá povery potláča. Všimnime si len, koľko poverčivých zvykov zaniklo so zavedením kresťanstva. A kto poukazuje na to, že medzi ľuďmi sa šíri mnoho poverčivých modlitebných tabuliek (nebeské listy a pod.), nech uváži, že pochádzajú od nepriateľov Cirkvi na potupovanie náboženstva. Je smiešne tvrdiť, že kňazi šíria medzi ľuďmi veci, ktoré obsahujú potupovanie náboženstva. Je pozoruhodné, že s poverou sa stretávame práve u ľudí, ktorí nemajú žiadne náboženstvo. Nevera a povera idú zvyčajne ruka v ruke.

Povery viedli v stredoveku k tzv. čarodejným procesom.

Tridsaťročná vojna, ktorá sa začala v roku 1618, priniesla Nemecku nevýslovné utrpenie. Ľudia v zúfalstve pripisovali všetky ťažkosti určitým osobám, o ktorých sa hovorilo, že sú v spojení s diablom a že môžu spôsobiť všetky druhy nešťastia, ako je vojna, choroby, požiare, neúrodu, búrky atď. Takéto osoby sa nazývali „čarodejnice.“ Svetské vrchnosti boli také nerozumné, že ustanovovali tzv. „inkvizítorov“ (vyšetrovateľov sudcov), ktorí hľadali čarodejnice. Ak bol niekto príliš nábožný alebo mal nepriateľov, okamžite ho obvinili z čarodejníctva. Ak pred sudcom zapieral, bol podrobený neľudskému mučeniu alebo trýzneniu, aby z neho vynútili priznanie. Takýmto mučením bolo, že: obžalovanému škripcom pomaly rozdrvili palce alebo mu úplne rozdrvili holene, lýtka a kosti; alebo mu priviazali ruky za chrbát a potom ho pomaly vyťahovali povrazom hore; často mu na nohy ešte zavesili ťažké závažia a nechali ho visieť vyše hodiny, takže mal ruky až nad hlavou; často mu pod pažami alebo chodidlami zapálili plameň atď. Takto mučený človek sa zvyčajne priznal len preto, aby unikol mučeniu. Ak priznal svoju vinu, bol odsúdený na upálenie a jeho majetok bol skonfiškovaný. Obetami takýchto povier boli väčšinou bohaté dámy.

Takéto procesy s čarodejnicami boli bežné v katolíckych aj protestantských mestách. V protestantskom meste Wolfenbüttel bolo možné vidieť skutočný les kolov, na ktorých boli upalované čarodejnice; nazýval sa les čarodejníc. Prvými mužmi, ktorí s neobyčajnou odvahou vystúpili proti tejto neľudskej brutalite, boli jezuita Adam Tauner a

⁴¹ V novom preklade Písma sv. je: „chamtivci“

najmä jezuita Friedrich Spee († 1635 v Trevíri), ktorý ako kňaz musel pripraviť na smrť asi 200 žien odsúdených za čarodejníctvo. Vydal spis proti čarodejníckym procesom a poslal ho vtedajšiemu cisárovi Ferdinandovi a kurfirstom. Výsledkom tohto spisu bolo, že súdy s čarodejnicami zakázal na svojom území ako prvý kurfirst z Mainzu. Jeho príklad potom nasledovali, ale až neskôr, aj ďalší kurfirsti.

Je zrejme, že tieto škvryny nemajú nič spoločné s Cirkvou a náboženstvom. Môže za ne ľudská hlúposť a ľudská zloba, ako aj tí, ktorí boli svojím úradom povolaní k tomu, aby proti tomuto svetskému zlu zakročili, ale nezakročili.

II. Veštením sa prehrešuje ten, kto chce zistiť niečo tajomné alebo niečo budúce z vecí, z ktorých to nie je možné poznať.

Pohania napríklad vešteli z hviezd, z ich pohybu vešteli osud človeka. Dodnes nerozumní ľudia, keď sa objaví nejaká kométa, hovoria, že bude vojna, drahota atď. U Rimanov vešteli augurovia z letu a kriku vtákov alebo podľa toho ako žrali posvätné kurčatá. Aká to hlúposť! Dokonca aj dnes si mnohí kresťania nechávajú vykladať karty. Ako je známe z novín, napríklad len v Paríži je 2000 vykladačiek kariet, ktoré sú pozývané do najlepších rodín. Existuje aj vykladanie snov, snáre, veštenie z čiar na ruke, z určitých čísel a podobne (tak vraj kýchnutie ráno znamená, že dostaneme nejaký dar, zavýjanie psa znamená, že niekto zomrie, ak sa zastavia hodiny, tak to vraj znamená, že zomrie príbuzný, ak si na dom sadne sova, že niekto v rodine zomrie) S veštením často súvisí aj vsádzanie v **lotérii**. Tí, ktorí vsádzajú v lotérii, majú pre každú vec a udalosť isté číslo, na ktoré vsádzajú, ak sa im o danej veci alebo udalosti snívalo. Keď ráno 1. novembra 1895 o 4.38 hod. v Ríme zaznamenali zemetrasenie, tak v lotérii bolo vsadených viac ako 1 milión lír na čísla 11 (číslo zemetrasenia), 90 (číslo veľkej biedy), 1 (pretože to bolo 1. novembra), 4 a 38 (pretože sa to stalo o 4.38 hod.) Ani jedno z týchto čísel nebolo vyžrebované. To sa stalo v 19. storočí, vo veku osvety a vzdelanosti!

Na druhej strane však nie je žiadnym veštením, ak niekto podľa určitých znamení na slnku, vetre, oblakoch, zvieratách (vtákoch, rosničkách, pavúkoch) usúdi, aké bude počasie.

Svätý Ambróz o veštcoch hovorí: „Nepoznajú ani svoju vlastnú budúcnosť, a mali poznať budúcnosť iných? Naivný človek, ktorý takýmto veciam verí!“ Filip, franský kráľ, nám slúži ako príklad toho, prečo by sme nemali veriť vešteniu. Dozvedel sa totiž, že mu bolo predpovedané, že hneď zomrie, len čo zničí istý obraz, a tak dal obraz priniesť a hodiť do ohňa.

III. Špiritizmus je vyvolávanie duchov, aby sme mohli zistiť tajné veci.

(Pozri o tom učenie o anjeloch) Špiritisti sa ponúkajú duchom za nástroj (médiu); chcú, aby duch, ktorý im nie je známy, použil ich roky alebo reči, a tak alebo inými znakmi, napríklad klopaním, sa dal poznať. „Je zločinom dávať sa poučovať od diabla, zatiaľ čo máme po ruke Písmo sv. (teda Božie slovo)“ (sv. Tomáš Akv.) „Nech sa nikto neradí s veštcami alebo hádačmi a nech sa nepýta mŕtvych na pravdu, lebo to všetko je Pánovi odporné.“ (Dt 18, 11) Špiritisti sa ospravedľujú tým, že sú kresťania, často vyzývajú Božie meno a modlia sa. „Práve preto ich nenávidím a pohrdam nimi, lebo zneužívajú a zneučujú Božie meno, nazývajú sa kresťanmi a robia to, čo robia pohania.“

IV. Čary alebo kúzla sú vyvolávanie duchov, aby vykonali niečo zázračné.

Je isté, že najmä medzi pohanmi boli ľudia, ktorí s pomocou diabla robili veci podobajúce sa zázrakom. Čarodejníci boli aj v Egypte za Mojžišových čias a napodobňovali jeho zázraky. (Ex 7, 11) Za čias apoštolov žil v Samárii čarodejník Šimon, ktorý svojimi čarami oklamal mnohých ľudí. (Sk 8, 10) Aj Antikrist vraj pomocou zlého ducha bude robiť mnohé zdanlivé zázraky. (2 Sol 2, 8) Čarodejníkmi však v žiadnom prípade nie sú kúzelníci, ktorí svojou rýchlosťou a zručnosťou vzbudzujú údiv ľudí.

3.2. Falošná úcta Božia zaslepuje človeka a vedie ho k hlúposťiam.

Poverčiví ľudia sú **bojazliví** a **zbabelí**. Sú vystrašení každú chvíľu: ak zavýje pes, ak im zazvoní v ušiach, ak stretnú starú ženu a podobne; boja sa niečo robiť, ak sa im ukážu znamenia nešťastia a sú zmetení, ak zistia, že ich znamenia klamú. Týmto svojimi znameniami sa nechávajú strhnúť až k **bezcitnosti** voči svojim blíznym; často nerozumne zle posudzujú svojich blíznym; v isté dni nechcú nikomu a za žiadnu cenu urobiť niečo dobré, lebo si myslia, že by tým odvrhli svoje šťastie. O tom, ako ľahko sa dajú poverčiví ľudia oklamať svojimi znameniami, svedčí tento príklad: Istá pani ležala vážne chorá na lôžku a lekár ju dôrazne napomínal, aby prijala sväté sviatosti. Už bola rozhodnutá, že tak urobí; potom zrazu počula kukať kukučku. Hneď bola akoby vymenená a zvolala: „Dvanásťkrát som počula kukučku kukať, tak budem žiť dvanásť rokov.“ O zmierení s Bohom už nechcela ani počuť. Jej stav sa zhoršil a o niekoľko hodín bola mŕtva. (Lehner) Poverčiví ľudia sú **Bohu nemilí**. Boh hovorí: „Človeka, ktorý sa obráti na vyvolávačov duchov a veštcov ... vyhubím z jeho ľudu.“ (Lv 20, 6) Dávid hovorí Bohu: „Nenávidíš tých, ktorí sa držia v márnosti (t. j. vešteniu a pod.)“ (Ž 31, 7) Kto dôveruje márnym veciam alebo úplne zlým duchom, pripisuje im väčšiu moc ako Bohu, a preto popiera Božie vlastnosti: jeho svätosť, všemohúcnosť, múdrosť atď. Z toho vyplýva, že falošná úcta Božia máva za následok **prísne Božie tresty**. Izraelský kráľ Ochoziáš poslal poslov do Akaronu, aby sa spýtali miestneho bôžika Belzebuba, či sa kráľ Ochoziáš uzdraví. Prorok Eliáš tých poslov zastavil a povedal: „Choďte, vráťte sa ku kráľovi, ktorý vás poslal, a povedzte mu: či v Izraeli niet Boha, že posielaš dopytovať sa Belzebuba boha Akaronu?! Preto takto hovorí Hospodin: Nezosťúpiš z lôžka, na ktorom ležíš, ale zomrieš smrťou.“ (4 Kr 1) Ochoziáš krátko nato zomrel. Pre kresťana je hanbou obnovovať zväzok s diablom, ktorý prerušil krstom. (sv. Efr.)

4. O UCTIEVANÍ SVÄTÝCH

Svätými nazývame všetkých, ktorí zomreli v stave milosti Božej a sú už v nebi, najmä však tých, ktorých Cirkev vyhlásila za svätých.

Svätořečením sa nikto nedostáva do neba, ale pápež len slávnostne vyhlási, že tento človek žil svätým životom (ako to ukázalo vyšetovanie jeho života) a je už v nebi (ako vyplýva zo zistených zázrakov), a preto si ho má Cirkev uctievať. Svätořečeniu predchádza **blahorečenie**; tým sa zvyčajne dovoľuje uctievať nejakého svätého len v určitej časti Cirkvi, ale svätořečením sa nariaďuje táto úcta v celej Cirkvi. Vyšetovanie života a zázrakov sa vykonáva s najväčšou prísnosťou; koná ho osobitný tribunál zložený z kardinálov, právnikov, lekárov, prírodovedcov, ktorí sú všetci pod prísahou, a tento tribunál sa koná až po uplynutí najmenej 50 rokov od smrti daného svätca.

Sväti sa kvôli ich počtu, rozmanitosti ich žiary a kvôli tomu, že viedli viac nebeský ako pozemský život, podobajú *hviezdam* alebo aj *drahokamom*, lebo ich je málo medzi množstvom ľudí a Bohu sú veľmi vzácní. Svätí sa podobajú *ovciam*, lebo z lásky k blížnemu všetko obetujú ľuďom; alebo *cyprusom*, ktorých drevo nehnije, lebo sa uchránili pred hnilobou hriechu; alebo vysokým libanonským *cédrom* pre ich veľkú výnimočnosť; voňavým *l'aliám*, lebo svojimi dobrými skutkami takmer šíрили medzi ľuďmi sladkú vôňu. (sv. Tom. Akv.); podobajú sa *kovadline*, lebo ako sa ona nemení pod údermi kladiva, tak sa ani svätí nezmenili údermi osudu (sv. Efr.); podobajú sa pozemskému *raju*, ktorý zavlažovali štyri rieky, lebo svätí vynikajú štyrmi hlavnými cnosťami (sv. Izid.); sú *piliermi* Cirkvi, lebo ju podopierajú svojimi modlitbami (sv. Chryz.); sú pre Cirkev tým, čím sú veže pre mesto; dodávajú mu veľkosť a vzhľad. (Wen.)

Cirkev si želá, aby sme si verejne uctievali svätcov, ktorých vyhlásila za svätých.

Cirkev vie, že uctievanie svätých je pre nás „dobré a užitočné.“ (Trid. konc. 25.) Preto využíva každú príležitosť, aby nás povzbudila k uctievaniu svätých; každému novému členovi Cirkvi dáva pri krste a tiež pri birmovaní meno nejakého svätca. Každý deň v roku koná zbožnú pamiatku jedného alebo viacerých svätcov, v kostoloch stavia sochy a obrazy svätých, vyzýva ich pri Bohoslužbe (vo sv. omši, v litániách k svätým atď.)

4.1. K úcte Božej patrí aj úcta ku svätým, lebo svätých si ctíme len kvôli Bohu.

Svätých si ctíme len **kvôli Bohu**, lebo sa v nich odráža Božia svätosť. Tak ako si ctíme cisárov obraz, lebo je pravdivým obrazom cisára, tak si ctíme svätých, lebo sú vernými obrazmi Boha. Úcta k svätým sa podobá láske k blížnemu. Aj svojho blížneho milujeme len preto, že je obrazom a dieťaťom Božím. Nemilujeme ho kvôli nemu samému, ale kvôli Bohu. (sv. Hieroným) Svätých si ctíme aj preto, lebo boli nástrojmi, ktoré Boh použil na nové a mimoriadne skutky. (sv. Bern.) Svätých nemôžeme uctievať kvôli nim samým. Ich skutky neslúžia na ich úctu, ale iba na úctu Bohu, pretože to bol Boh, kto v nich pôsobil. Podobne umelecký obraz neslúži na úctu štetcu, ale maliarovi; krásne písmo neslúži na uctenie si pera, ale toho, kto ním písal; dobrá reč neslúži na úctu jazyku alebo pier, ale na úctu k rečníkovi. Boh je obdivuhodný a je obdivuhodný aj vo svojich svätých. (sv. Bern.) Preto Matka Božia nepovedala: „Veľké veci som urobila“, ale „veľké veci mi urobil ten, ktorý je mocný.“ (Lk 1, 48)

Rovnako teda ako sa úcta svätých vzťahuje na Boha, tak je to aj so zneuctievaním svätých. Už Kristus pokladal pohrdanie svojimi apoštolmi za pohrdanie sebou samým (Lk 10, 10); a na každú nemilosrdnosť voči blížnemu sa pozerá tak, ako keby bol niekto nemilosrdný voči nemu samému. (Mt 25, 40) Nuž, ako sa len Boh cíti urazený, ak sa pohŕda svätými, ktorých on miluje oveľa viac ako ľudí na zemi: „Kto si ctí svätých, ctí Krista, a kto pohŕda svätými, pohŕda Kristom.“ (sv. Amb.) Úcta svätých teda **nie je nijakým zmenšovaním úcty k Bohu**. Komu by napadlo tvrdiť, že úcta, ktorá prináleží cisárovi, sa zmenšuje, ak si okrem neho uctieame aj jeho matku, deti, priateľov a verných služobníkov? Naopak, jeho úcta sa tým len znásobuje.“ (sv. Hieroným) Úcta svätých nie je zmenšením úcty k Bohu, rovnako ako láska k blížnemu nie je zmenšením lásky k Bohu. Naopak, láska k Bohu sa zväčšuje s láskou k blížnemu. (sv. Hieroným) Uctievanie svätých teda tiež nie je zmenšením úcty k Bohu, pretože svätých si v žiadnom prípade nectíme tak ako Boha.

4.2. Úcta k svätým nie je žiadnym klaňaním.

Klaniame sa Bohu, ale nie svätým. Vieme, že medzi Bohom a svätými je nesmierny rozdiel. Svätí nás síce svojou dôstojnosťou vysoko prevyšujú, ale sú to stvorenia ako my. Svätým teda vzdávame len takú úctu, akú vzdávame veľmi významným ľuďom na zemi. Úcta, ktorú svätým preukazujeme, je podobná úcte, ktorú na zemi vzdávame svätým služobníkom Božím; len je ešte vrúcnejšia, pretože svätí už vstúpili do blaženosti ako víťazi. (sv. Aug.) Svätí si ani nežiadajú žiadne klaňanie sa im. Keď Tobiáš a jeho blízki padli na tvár pred archanjelom Rafaelom, tak tento povedal: Dobrorečte Bohu nebeskému.“ (Tob 12, 6) Keď svätý Ján evanjelista padol na tvár pred anjelom, tento povedal: Nerob to, klaňaj sa Bohu.“ (Zjv 19, 10)

Aj keď si napríklad kl'akáme pri hrobch alebo pred obrazmi svätých, to v žiadnom prípade neznamená, že sa im klaniame. Rovnako ako sa sluha neklania svojmu pánovi, ktorého žiada o nejakú láskavosť. Aj keď konáme sv. omšu na počesť svätých, keď im zasväcujeme kostoly a oltáre, tak sa tým vždy obraciame len k Bohu a svätých prosíme, aby svojimi modlitbami podporovali našu obeť alebo modlitby v týchto kostoloch alebo na týchto oltároch. Uctievanie svätých teda **nie je žiadnou modloslužbou**.

Uctievanie svätých nie je v žiadnom prípade **ani prejavom nedôvery voči Kristovi, nášmu prostredníkovi**. Je skôr znakom nedôvery k nám samým, znakom pokory. Lebo pre svoju nehodnosť sa neodvažujeme pristúpiť ku Kristovi sami, ale obraciame sa na našich prostredníkov, ktorých prosby u neho oveľa viac zmôžu.

4.3 Svätých si ctíme, lebo sú Božími priateľmi, nebeskými kniežatami a našimi dobrodincami.

Svätých si ctíme, pretože sú Božími **priateľmi** a **služobníkmi**. Kto si ctí cisára, určite si bude ctíť aj jeho služobníkov, ministrov a zástupcov. Služobníkov si ctíme preto, lebo úcta, ktorú im preukazujeme, sa odráža v ich pánovi. (sv. Hieroným) Z toho istého dôvodu si ctíme Božích služobníkov a priateľov. Aj každý šľachetný človek chce, aby si jeho priateľov ctili aj ostatní, a považuje za urážku, ak nimi niekto pohŕda. O čo viac teda Boh! Boh chce, aby boli ctení najmä tí, ktorí ho milovali viac než čokoľvek na zemi. (sv. Alf.) Keď svätí žili na zemi, vyhýbali sa poctám, ba boli opovrhovaní, utláčaní a prenasledovaní bezbožnými ľuďmi. Preto Boh chce, aby ich nevinnosť a cnosť vyšli najavo, aby si ich kresťania ctili. (Cochem) Boh si tiež želá, aby tí, čo stoja nižšie, dosiahli blaženosť prostredníctvom tých, čo sú vyššie postavení. (sv. Tom. Akv.) Áno, Boh sám si ctí svätých; na ich príhovor koná zázraky a často nápadne trestá ich zneuctenie. Sám Kristus hovorí: „Ak mi bude niekto slúžiť, môj Otec si ho uctí.“ (Jn 12, 26)

Svätých si ctíme pre ich **čestné postavenie v nebi**. Ak už preukazujeme takú úctu kráľom, prostredníctvom ktorých Boh riadi svet, o čo viac by sme mali ctíť nebeských duchov, ktorých Boh používa na riadenie Cirkvi a celých národov, ako aj na záchranu ľudí, ktorí teda svojím postavením d'aleko prevyšujú kráľov. (Rím. katech.)

Veľmi veľa svätých má u nás veľké zásluhy; buď vykorobili pohanstvo v našich krajinách (ako sv. Bonifác v Nemecku), alebo nám zachovali katolícku vieru (ako sv. Ignác z Loyoly založením jezuitského rádu), alebo napísali cenné knihy (spomeňme si na diela sv. Augustína, sv. Františka Saleského.) Kvôli svätcom Boh často ušetril aj ľudí; kvôli desiatim spravodlivým by ušetril Sodomu (Gn 18, 32), kvôli Jozefovi požehnal celý Potifarov dom (Gn 39, 5), pre zásluhy Dávida Boh ponechal rozmarnému kráľovi Šalamúnovi kráľovstvo (1 Kr 11, 12), kvôli vyvoleným Boh skrátí dni súdu. (Mt 24, 22) Svätí po svojej smrti prosia pred Božím trónom za svojich príbuzných a za svoj národ. Prorok Jeremiáš sa neprestal modliť za židovský národ a za sväté mesto ani po svojej smrti. (2 Mach 15, 14) Svätí v nebi a my kresťania na zemi sme údmi jedného tela. Ak trpí jeden úd, trpia s ním všetky údy a navzájom si pomáhajú. Preto nám svätí v nebi pomáhajú svojou modlitbou. (sv. Bonav.) Ako si len na zemi uctievať ľudí, ktorí urobili mnoho pre ľudstvo; stavajú sa im sochy, ich zásluhy sa oslavujú v prejavoch a piesňach, nazývajú sa po nich ústavy, mestá, hory, ulice. Ako si faraón uctil Jozefa, ktorý získal zásluhy o Egypt. Aká úcta teda patrí našim najlepším dobrodincami! Ak si vážim toho, kto ma zachránil pred utopením, tým viac si musím ctíť tých, ktorí podstúpili toľko námahy, aby ma zachránili pred večnou smrťou.

4.4. Svätých si ctíme tým, že ich vzývame o ich príhovor u Boha, každoročne svätíme ich sviatky, preukazujeme úctu ich obrazom a ostatkom; nosíme ich meno, dôležité veci dávame pod ich ochranu a ich zásluhy oslavujeme rečou a piesňou. Najlepšou úctou k svätým je nasledovanie ich cností.

Jedného dňa sa máme stať spoločníkmi svätých v nebi. Preto nás s nimi spája vzájomná láska. So svätými patríme do tej istej veľkej Božej rodiny, do spoločenstva svätých. Preto sa nás ujímajú, najmä keď ich **vzývame**, teda keď ich prosíme o modlitbu pred Božím trónom. Vzývaním svätých zároveň vyznávame, že ich modlitba má veľkú moc; toto vzývanie je preto aj výrazom úcty.

Slávime **sviatky** svätých. Už prví kresťania si veľmi starostlivo zaznamenávali deň, v ktorom mučeníci zomreli, aby ho mohli sláviť každý rok. (sv. Cyprián) Aj vo svete sa často slávia jubileá na pamiatku významných udalostí; prečo by sa to nemalo robiť aj v Cirkvi? Väčšina sviatkov svätých sa však slávi len ticho; len niektoré (sviatok svätého Štefana, svätých Petra a Pavla, Všetkých svätých, patrónov krajiny, Panny Márie) sú zasvätené sviatky.

Vážime si podobizne našich rodičov, panovníka alebo slávnych ľudí. Radi si berieme niečo na pamiatku od svojich príbuzných, vážime si mnohé predmety slávnych mužov (odev hrdinov) Francúzi majú aj osobitné pietne miesto, Panteón v Paríži, kde pochovávajú a uchovávajú mŕtvoly slávnych mužov. O to väčšia úcta patrí **obrazom a ostatkom** svätých.

Ako radi **pomenúvame** mestá, ulice, ustanovizne atď. po významných ľuďoch; tak je aj vhodné, aby sme sa aj my volali po veľkých svätcoch a aby sme si pri krste, birmovaní alebo vstúpení do nejakého rádu dali meno niektorého svätca.

Významné stavby vo svete sú zvyčajne stavané pod záštitou nejakého mocného pána; a tak aj kresťania dávajú kostoly, oltáre, mestá a krajiny pod ochranu svätých. Títo svätí sa potom nazývajú „patróni“ (= ochrancovia) Slávnym ľuďom sa často vo svete venujú spomienkové udalosti po ich smrti a na ich počesť sa spievajú piesne. To isté sa robí aj v súvislosti so svätými; ich pamiatka sa oslavuje v kázňach a piesňach.

Najdôležitejšie však je, aby sme svätých **nasledovali**. Uctievať svätých a nenasledovať ich nie je nič iné ako falošne im lichotiť.“ (sv. Aug.)

4.5. Úcta svätých je užitočná, lebo ňou získavame mnohé milosti.

Úcta k svätým je pre nás mimoriadne **užitočná** (Trid. konc. 25.); získavame ňou mnohé Božie dobrodenia, najmä rýchle vypočutie našej modlitby. Už od pozemského vládára sme rýchlo vypočutí a získavame mnohé milosti, ak sa

za nás prihovára nejaký panovníkov minister; práve tak je to aj u Boha. Čím viac máme orodovníkov, tým lepšie. Čo by Boh snád' odoprel jednému svätcom, neodoprie mnohým svätcom, tak ako opát zvyčajne neodoprie to, o čo ho prosí celý kláštor. (Dyd. N.) Ako žobráci v meste žobrú od domu k domu, tak aj my máme v nebeskom meste žobrať na ulici apoštolov, na ulici mučeníkov, panien alebo vyznávačov a prosiť Boha o ich príhovor. (sv. Bonaventúra)

4.6. Kresťania v rôznych životných situáciách vzývajú určitých svätcov.

Je užitočné vzývať svätcov v osobitných potrebách. Za šťastnú hodinu smrti vzývame svätého Jozefa (pri ktorého smrti boli prítomní Ježiš a Mária); za časné potreby tiež svätého Jozefa (ktorý živil Božské dieťa); v nebezpečenstve požiaru vzývame svätého Floriána (ktorý bol utopený pre kresťanskú vieru); pri chorobách hrdla vzývame svätého Blažeja (ktorý zázračne uzdravil chlapca, ktorému uviazla v hrdle rybia kosť); pri očných chorobách svätého sv. Otýliu (ktorá bola pri krste uzdravená zo slepoty); v čase moru svätý Rochusa (ktorý horlivo liečil a uzdravoval ľudí nakazených morom); pri ohováraní a nactiutňaní vzývame sv. Jána Nepomuckého (ktorý bol umučený za mlčanlivosť); ak sme niečo stratili, sv. Antona Paduánskeho (ktorému ktosi ukradol napísanú knihu, a kým sa svätý Anton ešte modlil, zlodej sa tak trápil, že knihu vrátil) atď. Zdá sa, akoby Boh mnohým svätcom udelil zvláštnu moc pomáhať v určitých potrebách. (sv. Tom. Akv.) Z viacerých vypočutých modlitieb možno tiež usudzovať, že svätí majú osobitný záujem o osoby, ktoré sa nachádzali v podobných životných situáciách; a tiež majú záujem o tie miesta, kde žili; o to povolanie, v ktorom sami kedysi pracovali.

4.7. Na mnohých miestach sa uctieva takzvaných „14 svätých pomocníkov.“ Táto úcta je starobylá a vzťahuje sa na významných svätcov kresťanského staroveku.

Medzi týmito 14 svätcami sú svätí rôzneho veku a stavu, ktorí boli veľmi uctievaní už v prvých kresťanských storočiach a ktorí boli neskôr vzývaní rôznymi ľuďmi a v rôznych potrebách ako „ochrancovia.“ Sú medzi nimi napríklad tri panny (sv. Barbora, sv. Katarína, sv. Margaréta), jedno dieťa (sv. Vít), jeden mladík (sv. Juraj), dvaja biskupi (sv. Dionýz Ar., sv. Blažej) S výnimkou svätého opáta Gilesa (pochádzal z Atén a žil okolo roku 700) sú všetci ostatní mučeníci. Ľudia preto vzývali mnohých svätých naraz (ako v litániách „ku všetkým svätým“), lebo takto očakávali lepší výsledok. Číslo 14 sa zachovalo, pretože je v istom zmysle posvätným číslom, ako o tom svedčí 14 zastavení križovej cesty. O tom, že Svätá stolica je tejto úcte naklonená, svedčí skutočnosť, že v roku 1898 pápež povýšil pútnický kostol „14 pomocníkov“ v Oberfrankene (Bavorsko) na pápežskú baziliku.

5. O UCTIEVANÍ MATKY BOŽEJ

Predobrazmi Panny Márie v Starom zákone sú: Noemova archa, ktorá prispela k záchrane ľudského rodu pred záhubou: Archa zmluvy, ktorá v sebe uchovávala mannu; jeruzalemský chrám, ktorý zvonku žiaril belobou a zvnútra bol pokrytý zlatom (Mária bola bez akéhokoľvek hriechu a vo vnútri bola plná Božej lásky); Judita, ktorá usmrtila Holoferna, úhlavného nepriateľa svojho ľudu; Ester, ktorá bola kráľovnou, na ktorú sa nevzťahoval všeobecný zákon (pre Máriu zákon dedičného hriechu) a ktorá svojím pričinením vyslobodila svoj ľud v cudzej krajine od smrti; matka Machabejských bratov, ktorá pozerala na muky svojich siedmich synov, ktorej srdce (podobne ako Máriino) bolo preto prebodnuté siedmymi mečmi.

Evanjelisti o živote Panny Márie rozprávajú veľmi málo; vo videniach Kataríny Emmerichovej (spísaných Brentanom) nachádzame veľmi krásne opisy života Panny Márie.

Máriu, Kristovu Matku, obyčajne nazývame „Matkou Božou“ alebo „Pannou Máriou.“

Už Alžbeta nazvala Máriu „**Matkou Božou.**“ (Lk 1, 43) Efezský koncil v roku 431 schválil titul „Matka Božia“ proti bludu Nestória, ktorý tvrdil, že Mária porodila iba ľudskú osobu Krista, s ktorou sa neskôr spojil Boží Syn. Mária porodila toho, kto je Boh a človek v jednej osobe. Dieťa nemá svoju dušu od matky, ale od Boha, a predsa rodičku dieťaťa nazývame matkou: práve tak Máriu právom nazývame „Matkou Božou“, hoci Kristovi Božstvo nedala.

Máriu právom nazývame „**blahoslavenou Pannou.**“ Máriine slová anjelovi ukazujú, že Mária sa zaviazala k večnému panenstvu. (Lk 1, 34) Už prorok Izaiáš predpovedal, že panna porodí Vykupiteľa (Iz 7, 14) V Apoštolskom vyznaní viery nazývame Máriu pannou. „Mária počala Ježiša ako panna, porodila ho ako panna a zostala pannou.“ (sv. Aug.) Tak ako horiaci ker nebol zničený ohňom, tak ani Máriino panenstvo nebolo porušené narodením Krista. Tak ako Kristus vstúpil cez zatvorené dvere medzi apoštolov, tak prišiel na svet bez toho, aby porušil Máriino panenstvo. (sv. Aug.) Podobal sa slnečnému lúču, ktorý preniká cez sklo bez toho, aby ho porušil. (sv. Aug.) Týmto sklom je Mária; ona je ako nebeské okno, cez ktoré Boh zoslal na svet pravé svetlo. (sv. Chryz.) Mária je panna panien. (Lor. Lit.)

Kristovi bratia (Mt 13, 55) sú pokrvní príbuzní Krista. Židia nazývali pokrvných príbuzných bratmi; tak Abrahám nazýval svojho bratranca Lóta bratom. (Gn 13, 8) Prečo by Kristus odporúčal svoju svätú matku svätému Jánovi, keby mala ešte deti, ktoré by sa o ňu postarali. (sv. Chryz.) Kristus sa nazýval „prvorodeným“, t. j. podľa židovského zákona (Ex 13, 2) zasväteným službe Božej. Kristus bol v skutočnosti „prvorodený“ medzi svojimi kresťanskými bratmi. (Rim 8, 29) Mária má okrem neho aj iných prvorodených synov; to sme my. (sv. Alf.)

Mária sa zasnúbila na základe Božieho riadenia, a to len z tohto dôvodu, s Jozefom, aby po narodení Krista nebola ukameňovaná a aby sa niekto staral o ňu a jej Božské dieťa. (sv. Hieronym) Pri očisťovaní v chráme (2. februára) sa Mária tiež dobrovoľne podrobila, ako sa pri obriezke podrobil Kristus.

Mária je hebrejské slovo a znamená „**paniu**“ alebo „pomocníčku.“ (sv. Peter Chryz., Ján Damascénsky.) Mária znamená aj „osvietená“ alebo „osvecujúca.“ (sv. Bern., sv. Bonav.)

Viac ako všetkých ostatných svätých si uctieваме Máriu, Kristovu matku.

Mária bola už za svojho života veľmi uctievaná, ako napríklad anjelom pri zvestovaní narodenia Krista. Anjel ju nazval „milostiplnou“ a „požehnanou medzi ženami.“ (Lk 1, 26) Už to je veľká pocta, ak sa anjel zjaví človeku a ak mu tento človek môže vzdať česť; ale pri zvestovaní vtelenia Syna Božieho nepreukazuje človek česť anjelovi, ale anjel človeku. Z toho vyplýva, že Mária musela byť vznešenejšia ako tento anjel. (sv. Tom. Akv.) Ako vysoko si Máriu uctila Alžbeta; Alžbeta ju požehnala a nazvala ju Matkou Božou. (Lk 1, 42) Mária sama predvídala, že bude predmetom chvály, lebo povedala: „Odteraz ma budú všetky národy nazývať blahoslavenou⁴².“ (Lk 1, 48) Mária sa stala predmetom chvály, lebo sa jej dostalo požehnaní. (Lk 1, 48) Cirkev nás nabáda k osobitnej úcte k Panne Márii. Ku každému Otčenáš pridáva „Zdravas Mária“; trikrát denne dáva zvonit, aby nám pripomenula zvestovanie narodenia Krista (tajomné Vtelenie) a aby nás vyzvala ku vzývaniu Márie (k modlitbe: „Anjel Pána“); ustanovila mnohé sviatky na počesť Božej Matky; pri verejných Bohoslužbách sa často modlíme Loretánske litánie; Cirkev oslavuje Máriu v najkrajšom mesiaci roka májovou pobožnosťou; ružencovú pobožnosť koná najmä v októbri; postavila mnoho kostolov na počesť Matky Božej, z ktorých mnohé sú známe ako pútnické miesta a miesta milosti, ako napríklad Lurdy vo Francúzsku, Loreto v Taliansku, Mariazell v Rakúsku (v Štajersku), Hostýn na Morave. Cirkev dáva Matke Božej úctivé mená, ako napr.: Matka milosrdenstva, Rozdávatelka milostí, Útočisko hriešnikov, Pomocnica kresťanov, Kráľovná nebies a i.

Uctievanie Panny Márie však nie je žiadnym klaňaním. „Hoci si Máriu veľmi ctíme, predsa však sa klaníme len Otcovi, Synovi a Duchu Svätému.“ (sv. Epif.)

5.1. Máriu si veľmi ctíme, pretože je Matkou Božou a našou matkou.

Kto skutočne miluje Boha, určite si bude ctíť **Matku Božiu** a ctíť si ju viac ako Božích priateľov, svätých. Ved' úctu, ktorú preukazujeme Matke a Kráľovnej, sa vzťahuje práve i na jej Syna a Kráľa. Podľa úcty k Márii môžeme posúdiť stupeň lásky (dokonalosti) kresťana k Bohu. A skutočne platí, že čím väčší bol svätec, tým vrúcnejšie si uctieval Máriu.

Mária je naozaj **našou matkou**. Kristus nám totiž na kríži dal Máriu za matku. Slová, ktoré povedal Jánovi: „Hľa, tvoja matka“ (Jn 19, 27) sa vzťahujú na každého kresťana, lebo Ján zastupoval naše miesto na vrchu Kalvária. (sv. Aug.) Mária je druhá Eva, teda druhá matka ľudského rodu. Ako Eva svojou neposlušnosťou uvrhla ľudský rod do nešťastia, tak Mária svojou poslušnosťou ho opäť urobila šťastným. (sv. Iren.) Skrze jednu ženu prišla na svet smrť, skrze inú ženu prišiel na svet život. (sv. Bern.) Preto je Mária aj matkou Cirkvi. Keďže Mária je našou matkou, preto sa **viac ako všetci ostatní svätí stará o našu spásu**. „Po Kristovi sa o nás nikto nestará tak ako Mária.“ (sv. Germ.) Lásky všetkých matiek dohromady nie je taká veľká ako láska Márie k jej jedinému jej dieťaťu. (sv. Bern.) Aj preto sa Mária o nás tak veľmi stará, lebo spomedzi všetkých svätých má najväčšiu lásku k Bohu, a v dôsledku toho aj najväčšiu lásku k blížnemu. Ako more prijíma do seba všetky rieky, tak je láska všetkých svätých obsiahnutá v Márii. Mária dokonale pozná okolnosti nášho života. Ved' ich poznajú aj anjeli (Lk 15, 7); nie je však možné, aby anjeli poznali niečo lepšie ako ich Kráľovná.

Ako dobré dieťa rado prebýva pri svojej matke, tak dobrý kresťan rád spočíva v modlitbe pri Márii, Božej Matke.

5.2. Máriu si aj preto tak veľmi uctieваме, lebo Boh ju najviac vyznamenal zo všetkých ľudí a anjelov.

Králi udeľujú výsady mestám, v ktorých sa narodili alebo v ktorých nastúpili na trón; tak aj Kráľ nebies udelil osobitné privilégia svojej Matke, ktorá ho porodila. (sv. Cypr.)

Boh si totiž vyvolil Máriu za matku svojho Syna, uchránil ju od poškrvny dedičného hriechu, slávne vzkriesil jej telo a urobil ju Kráľovnou nebies.

Žiaden, ani najdokonalejší anjel, nemôže Bohu povedať tak ako Mária: „Môj syn.“ Aká je to výsada Márie! Mária je skutočne „Matka predivná“ (Litánie Lor.) nielen preto, že je matkou a pannou zároveň, matkou tvora (matkou ľudí) a matkou **Stvoriteľa**, ale najmä preto, že porodila Toho, ktorý ju sám stvoril. Mária je zázrak zázrakov a nič mimo Boha nie je velebnejšie ako ona. (sv. Izid.)

Boh už v raji oznámil, že Mária bude úplne bez akejkoľvek poškrvny (hriechu) (Gn 1, 28) a neskôr to isté nechal oznámiť skrze archanjela Gabriela. (Lk 1, 28.) Boh totiž povedal pekelnému hadovi: „A ona ti rozšliape hlavu.“ (Gn 3, 15) (Ale ak mala Mária zvíťaziť nad diablom, tak nijako nemohla hriechom upadnúť do diablovho otroctva.) Gabriel nazval Máriu „milostiplnou.“ Už Kristova dôstojnosť si vyžaduje úplnú bezhriešnosť Márie. Ak Boh niekoho povýši do veľkej dôstojnosti, tak ho aj na takú dôstojnosť usposobí. Tak aj Boží Syn, ktorý si vyvolil Máriu za svoju

⁴² V novom preklade Písma sv. je: „od tejto chvíle blahoslaviť ma budú všetky pokolenia.“

matku, ju na to uspôsobil svojou milosťou. (sv. Tom. Akv.) Nikto, kto si postavil dom pre svoju potrebu, ho najprv neprenechá na bývanie svojmu najväčšiemu nepriateľovi; tým menej by mohol Duch Svätý prenechať svoj chrám - Máriu, na bývanie diablovej. (sv. Cyr. Al.) Svätí Otcovia vždy nazývali Máriu „nepoškvrnenou“ pannou a kresťania od dávnych čias konali pobožnosti k „nepoškvrnenej“ nebeskej kráľovnej a stavali sochy na jej počesť. Pápež Pius IX. 8. decembra 1854, keď sa predtým opýtal všetkých biskupov sveta na ich názor, slávnostne vyhlásil, že Boh zjavil a kresťania vždy verili, že Mária bola počatá bez poškvrny dedičného hriechu. V roku 1858 Mária pri svojom zjavení v Lurdoch povedala: „Ja som Nepoškvrnené počatie.“

Mária bola tiež aj bez akéhokolvek osobného hriechu. (Trid. konc. 6. 23.) Mária bola teda ako céder (Sir 24, 17), ktorého drevo nikdy nehnije; bola ľaliou medzi trnami (Pies 2, 2), zrkadlom bez škvrny. (Múd 7, 26)

Mária teda bezprestania a rýchlo rástla v dokonalosti. Ona sa podobala viniču (Sir 24, 23), ktorý rastie, kým nie je taký vysoký ako strom, na ktorom sa pnie. (sv. Alf.) Ako mesiac obieha rýchlejšie ako všetky ostatné planéty, tak aj Mária rýchlejšie dosiahla dokonalosť ako všetci ostatní svätí. (sv. Alf.) Mária teda rýchlejšie rástla v dokonalosti, lebo bola tak blízko k prameňu všetkých milostí, a preto aj dostala viac milostí ako všetci ostatní ľudia. (sv. Tom. Akv.)

Mária bola teda najsvätejším a najdokonalejším stvorením. Mária bola v prvom okamihu svojho bytia svätejšia ako najväčší svätci na konci svojho života. (sv. Greg. Vel.) Pre svoju veľkú svätosť je Mária prirovnávaná k veži Dávidovej, ktorá sa majestátne vypínala na najvyššom kopci Jeruzalema (Pies 4, 4) Nazýva sa aj vežou „zo slonoviny“ (pevnou vežou) (Pies 7, 5) Mária je zrkadlom spravodlivosti (Lor. litánie) Mária teda mala zo všetkých stvorení najväčšiu lásku k Bohu a najmenšiu náklonnosť k pozemským veciam. Máriu úplne prenikol Duch Svätý, ako oheň preniká železom. (sv. Ildf.) Pre svoju mimoriadnu lásku k Bohu sa Mária nazýva „domom zlatým“ (chrámom lásky)

Mária tiež vynikala vo všetkých čnostiach. Mária je „ruža duchovná“ (Lor. lit.); ako ruža prevyšuje všetky kvety krásou farby a silou vône, tak Mária prevyšuje všetkých svätých veľkosťou svojej lásky k Bohu a vôňou svojich cností. Preto je prirovnávaná ku kráľovnej v zlatom rúchu, v pestrom odeve, t. j. v rúchu lásky, ozdobenom všetkými cnosťami (Ž 45, 40) Preto Boh miloval Máriu viac ako všetkých svätých dohromady. (Suarez.)

Boh **slávne vzkriesil Máriino telo** a hneď ho vzal do neba. Svätý apoštol Tomáš rozpráva, že prišiel neskoro na pohreb Panny Márie a že chcel vidieť telo Panny Márie v hrobe; keď ho ostatní apoštolí privedli k hrobu, našli plachty, ale nie Máriino telo. Sviatok Nanebovzatia Panny Márie sa v celej Cirkvi slávi 15. augusta. Ešte nikto sa nemohol pochváliť nejakým svätým ostatkom Panny Márie.

Mária v **nebi požíva najväčšiu slávu**. Slnko, mesiac a hviezdy nám znázorňujú Krista, Máriu a svätých. Ako mesiac prevyšuje svojím jasom všetky hviezdy, tak Mária prevyšuje svojou slávou všetkých svätých. Preto je Mária často prirovnávaná k mesiacu. (Pies 6, 9) Mária je teda kráľovnou anjelov, patriarchov, prorokov, apoštolov, mučeníkov, vyznávačov, panien a svätých (Litánie Lor.) Jej povýšenie nám dokazuje najmä nekonečnú dobrotu Božiu, ktorý „z prachu dvíha chudobného a zo smetiska povyšuje bedára. (Ž 113, 8)

5.3. Napokon preto si Máriu tak veľmi ctíme, lebo jej príhovor u Boha je najmocnejší spomedzi všetkých svätých.

Máriin príhovor má veľkú moc. Už na zemi svojím príhovorom u Krista veľa dosiahla, ako napríklad na svadbe v Káne Galilejskej. Ako Kristus vypočul Máriin príhovor na zemi, tak ho vypočuje aj teraz v nebi. (sv. Alf.) Keď už pohan Koriolanus, ktorého márne prosili rímski senátori a kňazi, aby odtiahol z Ríma, vypočul prosby svojej matky Vetúrie, hoci vedel, že za túto zhovievavosť zaplatí smrťou (491 pred Kr.), o čo viac vypočuje prosby svojej matky ten, ktorý nám sám dal desatoro Božích prikázaní. Ak je už modlitba svätých, teda služobníkov Božích, taká mocná, čo potom môže urobiť príhovor Márie, Kristovej Matky! (sv. Alf.) Máriine prosby, keďže sú prosbami matky, sú akoby príkazom. (sv. Ant.) Mária je všemocná svojim príhovorom. (sv. Bern.) Mária je panna mocná. (Lor. lit.) Mária nám teda môže vyprosiť všetko. Ako na kráľovskom dvore všetko dosiahne ten, koho sa ujme kráľovná, tak na dvore nebeského kráľa všetko dosiahne ten, koho sa ujme Mária, nebeská kráľovná. (sv. Cyr. Al.) Mária je teda „našou nádejou“, lebo na jej príhovor dúfame dosiahnuť to, čo nemôžeme dosiahnuť svojou modlitbou. (sv. Alf.)

Svätí nazývajú Máriu aj „rozdávateľkou Božských milostí.“ Ako nám mesiac odovzdáva svetlo slnka, tak nám Mária rozdeľuje milosti slnka spravodlivosti. (sv. Bern.) Boh sa nechcel stať človekom bez dovolenia Márie, aby sme vedeli, že spása ľudí sa nachádza v rukách tejto Panny. (sv. Peter D.) Mária je teda „matkou Božskej milosti.“ (Lor. lit.) Modlitba k Božej Matke býva **vždy vypočutá**, ak ju Boh vôbec môže vypočuť. „Bezpochyby Syn vypočuje svoju Matku, taký Syn takú Matku.“ (sv. Bern.) Spomeňme si na modlitbu Memorare: „Rozpomeň sa, ó, najmilostivejšia a na krásny hymnus Cirkvi: „Matka milá v svete toho!“ (sv. Bern.) Svätý Bernard hovorí otvorene: „Kto si môže spomenúť, že vzýval Máriu a nebol vypočutý, nech prestane ďalej velebiť jej milosrdenstvo.“ Kto sa teda modlí k Matke Božej, nikdy sa nemodlí nadarmo. Nie je ani potrebné prosiť ju o osobitné milosti, stačí sa odporúčať do jej príhovoru. (sv. Ildf.) Ani najmenšia modlitba k Panne Márii nezostane bez odmeny. Aj tie najnepatrnejšie veci Mária odmeňuje bohatými milosťami.“ (sv. Andrej Cr.) Mária nie je taká nezdvorilá, aby neodpovedala na pozdrav; kedykoľvek ju pozdravíš, pozdraví ťa aj ona.“ (sv. Bonaventúra) Mária je „panna dobrotivá.“ (Lor. lit.) Na Márii nie je nič prísne, nič, čo by vzbudzovalo strach; je skôr samá dobrota, láskavosť a jemnosť; veľmi by si sa mýlil, keby si sa k nej priblížil so strachom. (sv. Alf.)

Od dávnych čias sa kresťania v najväčšej núdzi utiekali k Márii.

Keď v roku 1683 (od 16. júla do 12. augusta) stáli Turci pred Viedňou, obyvatelia Viedne a celý kresťanský svet sa modlili ruženec k Matke Božej; v najväčšej núdzi prišla pomoc a 12. augusta bolo dosiahnuté slávne víťazstvo. (Tak vznikol sviatok „Mena Panny Márie.“) Mária je „**pomocníčka kresťanov.**“ (Lor. lit.)

Aj jednotliví kresťania sa radi obracajú v núdzi k Márii. Svätý Ján Nep. sa vo svojej ťažkej skúške utiekal k milostivému obrazu Matky Božej v Starej Boleslavi (1393) Mária je „**útechou zarmútených.**“ (Lor. lit.) Aj v ťažkej chorobe kresťania volajú k Márii. Svätý Ján Dam. učiteľ Cirkvi († 780), keď mu kalif odťal ruku za jeho spisy o uctievaní posvätných obrazov, sa utiekal k obrazu Matky Božej a tam sa úplne uzdravil. Spomeňme si na uzdravenia chorých pri lurdskej jaskyni a lurdskou vodou, najmä zázračné uzdravenie slepeho Lasserra (1862), francúzskeho právnika a opisovateľa lurdských zázrakov. Mária je „**uzdravenie chorých**“ (Lor. lit.)

Kresťania vzývajú Máriu, keď sa nachádzajú v ťažkých hriechoch a usilujú sa o obrátenie. Vzývanie Panny Márie totiž mocne zvoláva Ducha Svätého na hriešnika. Mária sa podobá „**hviezde rannej**“ (Lor. lit.); ako ranná hviezda svieti pred východom slnka, tak aj pobožnosť k Márii predchádza slnko Božej milosti (pôsobenie Ducha Svätého) (sv. Alf.)

Mária sa podobá večernej zore. (Pies 6, 9) Keď sa objaví večerná zora, tma ustupuje; s pobožnosťou k Márii ustupujú hriechy. (sv. Alf.) Preto sa Mária uctieva práve v mesiaci máj. Lebo ako sa v máji príroda prebúda k novému životu, tak aj v každom hriešnikovi sa čoskoro prebúda nový život, len čo si začne čtiť Máriu. Spomeňme si na zázračné obrátenie verejnej hriešnice Márie egyptskej († 431) pred obrazom Matky Božej v chráme Svätého kríža v Jeruzaleme na sviatok Povýšenia svätého kríža. Mária nás veľmi ochotne zmieruje s Bohom. Keby nejaká matka vedela, že jej dvaja synovia sa na smrť nenávidia, určite by urobila všetko pre to, aby ich zmierila. O čo viac práce si dáva Mária, Matka Kristova a Matka ľudí, aby hriešnika, ktorý je nepriateľom Kristovým, zmierila s Kristom. (sv. Alf.) Ako sa mesiac nachádza medzi slnkom a zemou, tak Mária ustavične stojí medzi Bohom a hriešnikom. (sv. Bonav.) Kristus je potom ľahko pohnutý Máriiným príhovorom. Alexander Veľký vraj raz povedal: „Jediná slza mojej matky zahladí nejuden rozsudok smrti.“ Ak si teda obyčajný človek, a navyše pohan, tak veľmi ctí svoju matku, čo je potom možné očakávať od Krista. Mária je teda „**útočiskom hriešnikov.**“ (Lor. lit.) Mária je „**Matka milosrdenstva.**“ Mária je ako oliva (Sir 24, 29); z nej totiž na nás prúdi olej milosrdenstva. Mária je „**naša prostredníčka.**“

Kresťania vzývajú Máriu v pokušeniach. Tak ako Židia pri vstupe do zaslúbenej zeme (Nm 10, 35) a ako v boji proti Filištíncom (1 Sam 14) zvíťazili prostredníctvom archy zmluvy, tak aj my s pomocou Márie, archy zmluvy Nového zákona, víťazíme v každom boji proti diablu. (sv. Alf.) Mária je archou, v ktorej sa každý, kto sa k nej utieka, sa zachraňuje pred večnou záhubou. (sv. Bern.) Ako morská hviezda vedie do bezpečného prístavu námorníkov, nachádzajúcich sa v nebezpečenstve na mori, tak nás Mária vedie cez divoké more tohto života do neba. (sv. Tom. Akv.) Mária sa podobá javoru (Sir 24 19); ako javor chráni pred slnečnými lúčmi a pred dažďom, tak Mária chráni pred útokmi diabla tých, ktorí sa utiekajú pod jej ochranu. Mária je teda našou pomocníčkou proti diablu; pre neho je Mária strašná, ako dobre usporiadaný šik vojska. (Pies 6, 4)

Máriu nazývame rôznymi menami, aby sme naznačili, prečo ju prosíme a prečo nám môže pomôcť ona; hovoríme: Mária ustavičnej pomoci, Mária dobrej rady, Mária bolestná a pod.

Úcta k Matke Božej je vynikajúcim prostriedkom na dosiahnutie svätosti teraz a večnej blaženosti v budúcnosti.

Je veľmi pozoruhodné, že všetci svätci uctievali Máriu ako deti; práve touto úctou získali od Boha najväčšie milosti. Jedným z najväčších ctiteľov Márie je svätý Bernard, opát z Clairvaux († 1153) Tiež svätý Alfonz, biskup mesta svätej Agáty (pri Neapole), zakladateľ rádu redemptoristov († 1787) Denne sa modlil ruženec, v sobotu sa postil na počesť Panny Márie o chlebe a vode, modlil sa pozdravenie Anjel Pána vždy, keď odbýjali hodiny, vždy keď opúšťal svoj príbytok alebo sa vracal domov, vždy, keď začínal alebo končil nejakú dôležitú prácu, pri trojitom zvonení hneď zanechal akúkoľvek prácu a napísal krásnu knihu „**Krásy Márie.**“

Mária je „**brána nebies.**“ (Lor. lit.) Mária je rebríkom do neba; týmto rebríkom k nám zostúpil Boh a po ňom môžeme zase my vystúpiť k Bohu. (sv. Fulg.) Myslím si, že peklo sa nemôže pochváliť tým, že by malo niekoho, kto by sa mohol honosiť pravou zbožnosťou k Márii. (sv. Alf.)

Aj slávni muži vrúcne uctievali Máriu. Maršál Radecký sa pred každou bitkou modlil ruženec a dosiahol mnoho víťazstiev. Ruženec sa veľmi rád modlil aj tirolský hrdina Ondrej Hofer. Za zmienku stojí aj to, že Rudolf Habsburský dal svojim vojakom pred bitkou s Otakarom českým (1278) na Moravskom poli zaspievať mariánsku pieseň. Svätý Bernard sa domnieva, že tí, ktorí si denne uctievajú Máriu, budú určite spasení. Sv. František Borg sa veľmi obáva o spásu tých, ktorí nekonali zvláštne pobožnosti k Matke Božej.

6. O UCTIEVANÍ POSVÄTNÝCH OBRAZOV

Uctievanie obrazov má starobylý pôvod a zodpovedá potrebe našej prirodzenosti.

Uctievanie obrazov je **tak staré ako kresťanstvo.** (sv. Baz.) Už v katakombách boli obrazy Krista, Matky Božej s dieťaťom a biblické výjavy zo Starého a Nového zákona, najmä také, ktoré mali kresťanom v čase prenasledovania pripomínať všemohúcnosť Boha a budúce vzkriesenie. (Vzkriesenie Lazára, Daniel v jame levovej, traja mládenci v

ohnivej peci atď.) Ako sa šírilo kresťanstvo, šírila sa aj úcta k obrazom. Obrazy svätých, sochy a kríže sa potom nachádzali nielen v kostoloch, ale aj na námestiach a verejných cestách. (Euseb.) V 8. storočí grécki cisári (Lev III. V r. 726 a inf.) zakázali uctievanie obrazov, sväté obrazy sa pálili a ničili, maľby v chrámoch boli zatierané a ctiteľia obrazov boli mučení. (tzv. obrazoborectvo) Až nicejský koncil (787) vyhlásil, že uctievanie obrazov je dovolené, zakázané je len klaňanie sa obrazom.

Uctievanie obrazov je celkom v súlade s **potrebami ľudskej prirodzenosti**; ctíme si aj podobizne svojich rodičov, priateľov alebo panovníka. Je tiež Božou vôľou, aby človek, ktorý stratil svoju blaženosť kvôli zmyselným veciam, ju opäť získal skrze zmyslové veci. (sv. Gregor Veľký.)

Židom však bolo uctievanie obrazov prísne zakázané, (Ex 20, 4) lebo Židia boli veľmi zmyselní a mohli ľahko upadnúť do modloslužby, a keďže Boží Syn sa ešte nestal človekom. Ale aj napriek tomu sa vo svätyni svätých na oboch stranách archy zmluvy nachádzali dvaja zlatí cherubíni. (Ex 25, 18) Taktiež aj na púšti nachádzame medeného hada, na ktorého sa Židia museli pozerat', ak chceli byť uzdravení. (Nm 21, 8)

Posvätné obrazy (sochy) sú také obrazy (sochy), ktoré predstavujú Krista, svätých alebo náboženské pravdy.

Kristus je takmer všade zobrazovaný rovnako; má vážnu a láskavú tvár, dlhé na čele rozdelené vlasy a krátke fúzy; často má na prsiach planúce srdce. **Matka Božia** je zobrazovaná: ako Mária Pomocnica s Dieťaťom v náručí (pripomínajúc nám vtelenie Božieho Syna); ako bolestná Matka s mŕtvym Kristovým telom na kolenách (pripomínajúc nám naše vykúpenie); alebo ako Nepoškvrnené počatie (ako sa ukázala v r. 1858 v Lurdoch) bez dieťaťa, v bielom rúchu, bielom závoji, s modrým pásom, s ružencom v rukách; alebo ako Kráľovná nebies, (Zjv 12, 1) so žiarivým rúchom, dvanástimi hviezdami okolo hlavy a mesiacom pod nohami.

Posvätné obrazy sa dajú ľahko rozpoznať. Svätci totiž majú okolo hlavy žiaru, t. j. svetlo alebo kruh (čo bolo pozorované už za života na mnohých, ako na Mojžišovi, Štefanovi, Kristovi na hore Tábor; pri smrti svätého Jána Nepomuckého sa nad jeho hlavou objavilo päť hviezd); tiež sa im pridávajú odznaky (symboly), ktoré predstavujú buď ich úrad (pápeži, biskupi, kňazi sú znázornení vo svojom úradnom rúchu), alebo ich výnimočnú cnosť (ľalia znamená čistotu, kniha učenosť, planúce srdce Božiu lásku, palma statočnosť, olivová ratolesť mierumilovnosť) a mučenícke nástroje (meč, kopija, šíp, koleso), ktorými boli mučení. Svätý Peter má v rukách vždy kľúče.

Štyria svätí evanjelisti sa znázorňujú podľa začiatku svojich evanjelií. Svätý Matúš má pri sebe anjela v ľudskej podobe, keďže začína svoje evanjelium Kristovým rodokmeňom; Marek má pri sebe leva, keďže začína: „Hlas volajúceho na púšti“ (myslí tým sv. Jána Krstiteľa); svätý Lukáš má pri sebe vola, keďže začína Zachariášovou obetou (sv. Lukáš sa zobrazuje aj ako maliar, keďže vyobrazil Božiu Matku) Ján má orla, pretože svoje evanjelium začína veľmi vzletne a povznáša a takmer do výšok.

K posvätným obrazom patria aj tie, ktoré znázorňujú **pravdy viery**, ako napríklad Najsvätejšiu Trojicu, očistec a podobne, alebo **príbehy z Biblie** (Zvestovanie Panne Márii, krst Krista, ustanovenie Najsvätejšej sviatosti oltárnej a pod.)

Božské osoby sú vždy zobrazené tak, ako sa zjavili. Rôznymi zobrazeniami Boha (Boh Otec ako stavec na tróne a pod.) sa predstavujú len niektoré Božie vlastnosti a činnosti; Boh sa totiž zobraziť nedá. (Rím. katech.)

Posvätné obrazy, pri ktorých alebo s ktorými sa stali zázraky, sa nazývajú milostivými obrazmi.

Na mnohých pútnických miestach sa nachádzajú milostivé obrazy Matky Božej, ako napríklad v Mariazell v Štajersku, vo Vamberci v pruskom Sliezsku atď. Mnohé milostivé obrazy boli zázračne uchránené pred zničením (napr. ich neporušil oheň) alebo pri nich došlo k zázračným uzdraveniam (spomeňme napr. zázračné uzdravenie uťatej ruky svätého Jána Dam. pred obrazom Panny Márie) Boh tieto zázraky učinil najmä preto, aby potvrdil pravosť katolíckej Cirkvi. Bolo by veľkou zlomyseľnosťou, keby niekto chcel popierať zázraky, ktoré sa stali pred týmito milostivými obrazmi. Takéto zázraky zvyčajne prísne skúma pápež a potom sa posvätný obraz korunuje. Čo teda znamená táto koruna na hlave Matky Božej a na hlave Božského dieťaťa na obrazoch?

Viac ako všetky posvätné obrazy si uctieваме kríž Spasiteľa sveta.

Žiadny kostol, žiadny oltár, žiadny cintorín nemôže byť bez ozdoby svätého kríža. Žiadna sviatosť sa nesmie udeľovať, žiadna sv. omša slúžiť a vôbec žiadna Bohoslužba sa nesmie konať, ak tam nie je kríž. Hľa, ako si Cirkev uctieva svätý kríž! Kríž sa leskne na korunách kráľov, na prsiach biskupov a zdobí ako vyznamenanie prsia zaslúžilých mužov. Stojí pri cestách a na poliach pre útechu pocestného alebo spoteného roľníka. Ten, kto nevie písať, potvrdzuje krížikom pravdivosť svojej výpovede. S krížom v ruke sa človek lúči s týmto životom a odpočívá v rakve. Preto by kríž nemal chýbať v žiadnej kresťanskej rodine. Je zlým znamením, ak sa v príbytku kresťana nachádzajú len svetské obrazy.

6.1. Úcta, ktorú vzdávame nejakému posvätnému obrazu, sa vzťahuje na toho, kto je na ňom zobrazený, teda na Krista alebo na svätých. (Trid. konc. 25.)

Úcta, ktorú vzdávame nejakému posvätnému obrazu, sa teda **nevzťahuje na obraz samotný**. Keď hľadáme na kríž, klaniame sa tomu, ktorý za nás zomrel na kríži. (sv. Ambr.) Teda nijako si nectíme látku, na ktorej je obraz, ale toho, ktorého obraz predstavuje (Druhý nicejský koncil) Kto si ctí cisárov obraz, ctí si iba cisára; a ak niekto zneuctí cisárov obraz, považuje sa to za urážku samotného cisára. (sv. Ambr.) Keď bozkávame evanjelióvu knihu; táto úcta

sa nevzťahuje na papier alebo tlačiarenskú farbu, ale na Kristove slová, ktoré sú v tejto knihe obsiahnuté. Keby tlač zmizla, kniha by v našich očiach okamžite stratila svoju hodnotu. Tak je to aj s úctou k posvätným obrazom. Cisár Konštantín Kopronymus, ničiteľ obrazov († 775), ktorý považoval uctievanie obrazov za modloslužbu, a preto dal znesvätiť a zničiť nespočetné množstvo posvätných obrazov, si dal raz predvolať na svoj dvor svätého opáta Štefana a opýtal sa ho na jeho názor týkajúci sa uctievania obrazov. Svätec sa usiloval presvedčiť cisára, že uctievať obrazy je dovolené a užitočné. Cisár sa však s týmito dôvodmi neuspokojil a žiadal presvedčivejšie dôvody. Vtedy svätec vzal peniaz, na ktorom bol cisárov obraz, a spýtal sa, či môže obraz nohami pošliapať. Bolo mu povedané, že by to bola urážka Veličenstva a potrestali by ho smrťou. Vtedy svätec povedal: „Aký si hlúpi! Toho, kto zneuctí obraz cisára, trestáte smrťou. Ale toho, kto zneuctí obraz Krista, Kráľa kráľov, vyhlasujete za nevinného!“ Na to cisár namiesto toho, aby uznal svoj omyl, dal svätého opáta v roku 767 popraviť.

6.2. Posvätné obrazy si uctieваме tým, že ich máme vo svojich prýbytkoch, modlíme sa pred nimi, obnažujeme si pred nimi hlavu, zdobíme ich alebo k nim putujeme.

Uctievanie posvätných obrazov nie je **žiadnym klaňaním** sa im. „Obraz nie je na to, aby sa mu niekto klaňal, ale aby ním bolo určené, čomu sa máme klaňať.“ (sv. Greg. Vel.) Ak ľudia bozkávajú svoje deti alebo svojho otca, prejavujú tým len lásku a náklonnosť svojho srdca. Práve tak aj my, keď si ctíme posvätné obrazy, prejavujeme tým len svoju lásku a náklonnosť k tým, ktorých obraz predstavuje. (sv. Vilus.) Ak pred obrazmi svätých zapalujeme svetlo a kadidlo, chceme tým len znázorniť osvetlenie Ducha Svätého a cnosti týchto svätých. (sv. Germ.)

Taktiež **nikdy neočakávame pomoc** od obrazov, ale od Boha na príhovor svätých. Len pohania si myslia, že obrazy majú zvláštnu moc, a preto vkladajú do obrazov svoju dôveru. Ale katolícki kresťania tak nezmyšľajú! (Trid. konc.) Ani Mojžiš neočakával pomoc od palice, ktorou robil veľké zázraky, ale od Boha.

6.3. Uctievaním posvätných obrazov získavame milosť pomáhajúcu a často aj mimoriadne milosti, taktiež bývame uchránení od roztržitosti v modlitbe a povzbudení ku konaniu dobra.

Obrazy Boha a jeho priateľov sú **obostreté milosťou Ducha Svätého**. (sv. Ján Dam.) Kdekoľvek je postavené znamenie kríža, tam hneď býva zahnaná diabla zloba. (sv. Amb.) Koľko hlboko padlých duší bolo dojatých a neskôr obrátených pohľadom na posvätné obrazy; tak napríklad Mária Egyptská, keď v chráme Svätého kríža v Jeruzaleme uvidela obraz Matky Božej. Ako radi upierali svätí svoje oči na posvätné obrazy, najmä v hodine smrti. Úctou k posvätným obrazom sa často získavajú aj **mimoriadne milosti**; spomeňme si najmä na zázraky pri nich.

Posvätné obrazy nás **chránia pred roztržitosťou**. Posvätné obrazy sú takmer rebríkom, po ktorom ľahšie vystupujeme do neba. (A. Stolz.) Keďže pred posvätnými obrazmi sa zbožnejšie modlíme, táto modlitba býva zvyčajne rýchlejšie vypočutá. O tom aký úžitok mala modlitba pri týchto obrazoch svedčia aj d'akovné tabuľky pri nich.

Posvätné obrazy sú pre nás **kázňami**; buď nám živo vykresľujú nejakú pravdu viery (napr. Najsvätejšiu Trojicu, očistec, Kristovo vzkriesenie a pod.), alebo nás pobádajú, aby sme nasledovali nejakého svätca; lebo každý obraz je takmer krátkym životopisom človeka, ktorého predstavuje. (sv. Germ.) Obraz má dokonca často silnejší účinok ako kázeň. Lebo to, čo vchádza uchem, pôsobí na dušu pomalšie ako to, čo sa predkladá očiam. (Horácius) Obrazy nahrádzajú nevzdelaným ľudom knihy. (sv. Gregor Veľký) Preto v stredoveku, keď neboli tlačené knihy, boli veľmi rozšírené posvätné obrazy. (Z tohto obdobia pochádzajú jasličky, Boží hrob, obrazy krížovej cesty.) V našich katolíckych kostoloch ľudia nachádzajú na oltároch a stenách takmer krátky súhrn celého katechizmu.

7. O UCTIEVANÍ OSTATKOV

Je v ľudskej prirodzenosti, že si uchovávame niečo na pamiatku osôb, ktoré sme milovali a ctili. Deti si uchovávajú pamiatku po svojich mŕtvych rodičoch; všetci si vážime veci, ktoré pochádzajú od významných ľudí.

Ostatkami nazývame pozostatky tiel svätcov alebo aj také veci, ktoré boli v úzkom spojení s Kristom alebo so svätými osobami.

Ostatky sú napríklad: celé **telo** nejakého svätca, ruka, noha alebo len kúsok jeho kosti. Takéto ostatky sú zvyčajne v oltároch a často ich majú aj súkromné osoby. Právě ostatky však vždy nesú meno svätca a pečať biskupa. Nikdy sa nesmú predávať, ale za ich osadenie sa môže zaplatiť.

Ľudia si tiež od nepamäti uctievali veci, ktoré boli **v úzkom spojení** s Kristom alebo so svätými osobami, ako napríklad Kristov kríž, Ježišove jasle, Kristovo rúcho, Kristove pohrebné rúcho, šatku sv. Veroniky atď. Svätý kríž našla v roku 325 cisárovná Helena a jeho časť sa nachádza v Kostole Božieho hrobu v Jeruzaleme; časti Kristových jasličiek sú v Kostole Panny Márie Väčšej v Ríme. Kristovo rúcho sa uchováva v chráme v Trevíri. Stôl z cédrového dreva, na ktorom Kristus ustanovil sviatosť oltárnu, je v chráme Pána v Lateráne. Kristovo posmrtné rúcho sa nachádza v Turíne. Šatka svätej Veroniky je v chráme svätého Petra v Ríme. Mnohé ďalšie Kristove relikvie, darované cisárom Karolom Veľkým, sa nachádzajú v Porýní; v katedrále v Aachene sú Kristove rubáše, ktoré sa vystavujú každý siedmy rok v rovnakom čase ako rúcho Panny Márie a posmrtné rúcho svätého Jána Krstiteľa.

Vzácnou relikviou je pre nás celá Svätá zem. Sedem krížových výprav v stredoveku (1096-1270) ukazuje, ako si kresťania toto miesto vždy vážili. Vo Svätej zemi sa osobitne uctievali: miesto ukrižovania a Boží hrob na Golgote (kde sa nachádza vyše 100 metrov dlhý kostol, ktorý dal postaviť Konštantín v roku 334), jaskyňa Kristovej smrteľnej úzkosti a miesto, odkiaľ Kristus vystúpil do neba, dom, kde sa konala Posledná večera na vrchu Sion, jaskyňa, kde sa Kristus narodil v Betleheme, a miesto, kde bolo Márii v Nazarete zvestované Kristovo narodenie. (Domček Panny Márie sa od roku 1295 nachádza v talianskom Lorete) Na všetkých týchto miestach sa nachádzajú kostoly, ktoré dal postaviť najmä cisár Konštantín a jeho matka svätá Helena.

Od nepamäti sa uctievali aj rúcha a mučenícke nástroje svätcov; tiež miesta, kde sa svätci narodili a kde boli pochovaní. Tak si svätý Anton Pustovník († 356) veľmi vážil plášť z figových listov, ktorý zdedil po svätom Pavlovi Pustovníkovi a nosil ho pri najväčších výročných sviatkoch. (sv. Hieronym) Na hrobch svätcov sa od nepamäti stavali kostoly a oltáre a konali sa v nich Bohoslužby.

Sv. ostatky tiel svätcov si zasluhujú úctu, pretože telá svätcov boli kedysi chrámom a nástrojom Ducha Svätého a jedného dňa slávne vstanú z mŕtvych. (Trid. konc. 25.)

Židia sa štítili pozostatkov mŕtveho človeka, ale pre kresťanov sú vzácné, (sv. Baz.) lebo boli **príbytkom Ducha Svätého** (1 Kor 3, 6; 16, 19) a keďže sú semenom, z ktorého v deň **vzkriesenia** vzíde vzácné telo. (1 Kor 15, 42) Ostatky svätých si ctíme, aby sme sa klaňali tomu, pre ktorého zomreli. (sv. Hieronym) Sám Boh si ctí ostatky svätých, lebo s nimi robí zázraky. Mnohé telá svätých sú celkom neporušené a ohybné, ako napríklad telo svätej Terézie, svätého Františka Xav.; u mnohých sú neporušené jednotlivé časti tiel, ako napríklad jazyk svätého Jána Nep., sv. Antona Pad. alebo pravá ruka svätého Štefana Uhorského; mnohé telá vydávajú príjemnú vôňu, ako telo svätej Terézie; z mnohých zase vytekal olej, ako z tela svätého Mikuláša. „Boh sa s nami takmer podelil o svätých; sám si vzal ich dušu a nám zanechal telá.“ (sv. Chryz.)

7.1. Ostatky svätých si ctíme tým, že ich uchováme v úcte a navštevujeme ich.

Už Židia s úctou uchovávali ostatky svätých; tak si Mojžiš vzal so sebou Jozefove kosti, keď vychádzal z Egypta. (Ex 13, 19) Tak to robili aj prví kresťania. Keď svätého Ignáca, antiochijského biskupa, v rímskom amfiteátri roztrhali dva levy a bol zožraný až do kosti, jeho spoločníci v noci vzali jeho kosti a odniesli ich do Antiochie. († 107) Keď bol sv. Polykarp, biskup zo Smyrny, upálený, kresťania vzali jeho kosti a vážili si ich viac ako drahokamy. († 166) Čoskoro sa nad ostatkami (hrobmi) svätých mučeníkov začali stavať **kostoly, kaplnky a oltáre** a konala sa tam obeta svätej omše. Ostatky sa obyčajne aj ozdobujú a uchovávajú sa v drahocenných schránkach. Ozdobujú sa vyrobenými kvetinami alebo drahokamami. Z úcty k ostatkom zdobíme vencami aj rakvy našich príbuzných a ich hroby zdobíme kvetmi, najmä na Dušičky. Mnohé ostatky sa uchovávajú v strieborných schránkach, napríklad Kristov kríž, Kristove jasličky. Aj telá mnohých svätých sa nachádzajú v strieborných rakvách, napríklad telo svätého Jána Nep. v chráme svätého Víta v Prahe. Mnohé telá svätcov sú dokonca aj v zlatých schránkach, ako ostatky svätého Bonifáca vo Fulde. Hľa, aká úcta sa teda vždy preukazovala svätým ostatkom.

Od nepamäti sa konali aj **púte** k hrobom svätých. K hrobom apoštolských kniežat Petra a Pavla v Ríme, ako aj do Svätej zeme sa putovalo počas celých devätnásť storočí. Už prví kresťania putovali do Svätej zeme tak často, že posvätné miesta boli veľmi často preplnené; kto nenavštívil posvätné miesta, bol považovaný sa za menej nábožného ako ostatní. (sv. Hieronym) Origenes, najväčší kresťanský učenec svojej doby († 254), dal sľub, že vykoná púť k hrobom svätých apoštolských kniežat v Ríme. „Častejšie navštevujeme hroby svätých a padáme pri nich na kolena, aby sme získali nejakú milosť.“ (sv. Chryz.)

7.2. Uctievaním sv. ostatkov môžeme dostať mnohé milosti. (Trid. konc. 25.)

Ostatky sú pre nás zdrojom blaha, cez ktoré k nám prúdi od Boha mnoho dobrodení. (sv. Ján Dam.) Tak ako zo skaly na púšti vytryskla voda (Ex 16, 35), lebo to Boh chcel, tak aj z ostatkov svätých pochádzajú mnohé dobrodenia pre nás, lebo to Boh chce. (sv. Ján Dam.) Telá svätých a hroby mučeníkov zaháňajú nástrahy diabla a poskytujú mnohé **uzdravenia** aj v tých najťažších chorobách. (sv. Just.) Uctievanie tiel mŕtvych teda vedie k uzdraveniu tiel chorých. Svätý Augustín uvádza veľký počet uzdravení chorých a dva prípady vzkriesenia mŕtvych detí, ku ktorým prišlo pri ostatkoch svätého mučeníka Štefana v Sev. Afrike. Už v Starom zákone opäť ožil mŕtvy, keď sa dostal do styku s kosťami proroka Elizea. (2 Kr 13, 21) Aj za života svätcov Boh robil zázraky s ich telom. Chorá žena, ktorá sa dotkla lemu Kristových šiat, bola uzdravená. (Mt 9, 22) Petrovým tieňom (Sk 5, 15) a Pavlovými obväzmi a opaskami (Sk 19, 12) boli uzdravení chorí. Tieto zázraky však v žiadnom prípade nerobia ostatky svätých, ale Boh.

Nie je teda poverou, ak zbožní ľudia vo veľkom počte putujú na určité miesta, kde Boh zázračne pôsobí prostredníctvom obrazov alebo ostatkov svätých. (sv. Aug.)

8. O MIMORIADNEJ POCTE BOHU

Boha ctíme aj skladaním prísahy alebo robením sľubu.

Prísahu neskladáme ani sľub nerobíme vždy, ale len v istých prípadoch počas nášho života (t. j. mimoriadne) Prisaháme vtedy, keď nestačí ľudské svedectvo; sľub činíme vtedy, keď sa k tomu dobrovoľne zaviazeme.

Prísahou vzdávame Bohu úctu, pretože vyznávame jeho všemohúcnosť, spravodlivosť a svätosť. Sľubom mu potom takmer prinášame obeť, pretože sľubom sa zaväzujeme vykonať nejaký Bohumilý skutok (Gury)

I. O prísaha

V živote sa neraz stáva, že niekomu nechceme veriť. Ak však privedie svedka a ten povie: „Áno, je to tak, videl som to,“ potom mu ľahšie uveríme. A uveríme mu o to viac, ak vieme, že svedok je čestný človek. Ale môže sa stať, že náš blížny volá za svedka Boha, t. j. že vzýva všemohúceho Boha, aby svojou všemohúcnosťou dosvedčil pravdivosť prisahajúceho. V tomto prípade sa jeho slová považujú takmer za Božie slová. „Ako úradná pečiatka slúži na potvrdenie rozhodnutia, tak aj prísaha je pre nás Bohom danou pečatou na potvrdenie pravdy.“ (Marchantins) Prísaha je zlatý peniaz veľkej hodnoty, opatrený pečatou s menom živého Boha. (Stolberg) Prísahu zložil napríklad Kristus pred Kaifášom, keď sa Kaifáš vzýval Boha na potvrdenie výpovede (prísaha potvrdzovacia); tiež Ezau pri pokrme so šošovicou, ktorý zasa prísahou potvrdzoval svoj sľub (prísaha sľubovacia).

1. Prisahať znamená: vziať si Boha za svedka, že hovoríme pravdu alebo že chceme splniť to, čo sľubujeme.

Prísahou sa dovolávame buď **samotného Boha**, alebo **svätých vecí**. Keď vzývame Boha, hovoríme napr.: Boh mi je svedkom, ako je Boh na nebi, Boh mi je svedkom (Rim 1, 9), nech ma Boh potrestá a pod.

Pri prísaha sa vzývajú aj tieto sväté veci: sväté evanjelium, svätý kríž, sväté sviatosti, nebo a i. „Keďže tieto veci nie sú schopné nič dosvedčiť alebo klamára potrestať, je to vlastne sám Boh, ktorého voláme za svedka.“ (sv. Tom. Akv.) Aj Kristus sa zmieňuje, že sa môže prisahať na chrám, na nebo alebo na Boží trón. (Mt 23, 21-22)

Ale ten, kto by len povedal: v pravde, určite, na moju vieru, na moju česť, ako som živý atď., potvrdzuje len svoje svedectvo, ale neprisaha.

Prísaha sa skladá buď **jednoducho**, alebo **so slávnostnými obradmi**. Jednoduchá prísaha sa skladá medzi ľuďmi v bežnom živote, slávnostná prísaha sa skladá zväčša pred súdom alebo pred nadriadenou autoritou. (Spomeňme si na prísahu vojakov a štátnych úradníkov.) Pri slávnostnej prísaha sa často používajú tieto obrady: prisahajúci stojí s obnaženou hlavou pred krížom, vedľa ktorého stoja dve horiace sviece; tým sa mu pripomína, že pred ukrižovaným Kristom nie je nič skryté. Prisahajúci zdvihne tri prsty pravej ruky na znamenie Najsvätejšej Trojice. Slová: „Tak mi pomáhaj Boh a jeho sväté evanjelium“ znamenajú, že prisahajúci sa zrieka Božej pomoci a prísľubu obsiahnutého vo svätom evanjeliu, ak nehovorí pravdu. Židia okrem toho musia položiť pravú ruku na určitú stranu Tóry (= Mojžišovej knihy) a pokryť si hlavu. Mohamedáni pozdvihujú len jeden prst na znamenie viery v jediného Boha.

2. Nemusíme sa zdráhať prisahať, pretože prísaha je dovolená, áno, aj Bohumilá.

Keby prísaha nebola **dovolená**, Kristus by neprisahal (Mt 26, 63-64); ani Boh by nebol prisahal Abrahámovi po jeho obetovaní na vrchu Moria, že rozmnoží jeho potomstvo ako hviezdy na nebi a ako piesok na morskom brehu (Gn 22, 16); ani svätý Pavol by nebol prisahal tak často vo svojich listoch. (Rim 1, 9; 2 Kor 1, 23) Napokon prísaha má dobrý účel; slúži totiž na urovanie sporov. (Heb 6, 16)

Prísaha je **Bohu milá**, pretože ňou verejne vyznávame svoju vieru v Božiu vševedúcnosť, spravodlivosť a moc, a teda si Boha ctíme. Bezbožníci (najmä sociálni demokrati) preto pravdepodobne nebudú prisahať. Boh chce, aby sme prisahali, keď je to nevyhnutné.“ (Gn 22, 16) Ak Kristus povedal: „Vaša reč nech je: áno, áno, nie, nie! Čo je nad to, to je od zlého“ (Mt 5, 37), tak tým len varoval farizejov a poslucháčov pred nerozvážnymi, t. j. nepotrebnými prísahami, ku ktorým boli veľmi náchylní. Katolícki kresťania teda nemajú dôvod zdráhať sa prísahania, ako to robia mnohé náboženské sekty.

Ale k prísaha nemá byť nikto nútený. Kto núti prisahať iného, o ktorom vie, že bude prisahať krivo, je horší ako vrah. Lebo vrah vraždí telo, ale tamten však dušu, či skôr dve duše, dušu prisahajúceho a svoju vlastnú dušu, lebo je vinný za smrť tej druhej duše. (sv. Izid. Pel.)

3. Prisahať však môžeme len z vážneho dôvodu, a to len pravdivo, rozvážne a spravodlivo. (Jer 4, 2)

Kristus hovorí, že prísaha je od zlého (Mt 5, 37), t. j. spôsobená náklonnosťou človeka k zlému. Keby totiž ľudia zostali v pôvodnom stave svätosti a spravodlivosti, prísaha by, samozrejme, nebola potrebná; ale keďže viera a vernosť sa čoraz viac vytrácali, ľudia sa museli utiekať k prísaha. (Meh) Až neskôr, keď sa po celej zemi rozšírila zloba, sa prísaha u ľudí stala bežnou. Keďže pri veľkej nevernosti a skazenosti ľudí sa nedalo už nikomu tak ľahko dôverovať, ľudia si za svedka volali Boha. (sv. Chryz.) Prísaha je ako liek; oboje sa používa len vtedy, keď je na to oprávnený dôvod. (sv. Aug.) Prísaha je pre človeka tým, čím je barla pre mrzáka. **Nesmieme** preto prisahať **ľahkovážne**, t. j. kvôli maličkostiam. Predavači tovaru často ľahkomyselne prisahajú. (Rím. katech.) Ľudia ľahko upadajú do krivej prísahy, keď si zvyknú prisahať. (Rím. katech.) Človek, ktorý veľa prisaha, je plný nepravosti, a tak neodstúpi od jeho domu trestajúci úder. (Sir 23, 12) Preto prisahaj, pokiaľ možno, čo najmenej. Ako ten, kto vôbec nehovorí, nemôže klamať, tak ani ten, kto neprisaha, nemôže krivo prisahať.“ (sv. Bern.) Dôvodom na prísahu je, keď nás k prísaha vyzve nadriadený alebo súd.

Musíme prisahať **pravdivo**, t. j. keď prisaháme, musíme hovoriť tak, ako to myslíme, a musíme mať aj úmysel dodržať svoje slovo. Krásny príklad nám dal rímsky veliteľ Regulus okolo roku 250 pred Kr. Vo vojne ho zajali jeho nepriatelia Kartáginci a držali ho v zajatí 6 rokov. Potom ho poslali do Ríma, aby prosil o mier. Pred odchodom musel prisahať, že sa opäť vráti, ak Rimania neuzavrú mier. Prišiel do Ríma a povedal senátu o slabosti Kartágincov a vyzýval k vojne. Potom sa opäť vrátil do zajatia, hoci sa ho všetci, dokonca aj sám pohanský veľkňaz, snažili násilu zadržat'. Na druhej strane Peter krivo prisahal na veľkňazovom dvore. (Mt 26, 72) V prísaha nesmie byť žiadna **dvojnásobnosť**. (Innoc. XI.) Tomáša Morusa, anglického kancelára, uväznil kráľ Henrich VIII., pretože neschvaloval jeho nepriateľské správanie voči katolíckej Cirkvi. Bol by býval prepustený na slobodu, keby prisahal na týchto niekoľko slov: „Podriadim sa nariadeniam svojho pána a kráľa.“ Ľudia ho vyzývali, aby to urobil, lebo vraj pri vyslovení týchto slov môže myslieť na Boha, najvyššieho Pána a Kráľa. Ale on povedal: „Nesmiem to urobiť, lebo musím prisahať pravdivo.“ Ale pri prísaha je možné sa mýliť, alebo sa človek môže, ak nastane nemožnosť, napríklad z dôvodu choroby, straty majetku, oslobodiť od splnenia slova daného pod prísahou.

Musíme prisahať s **dobrou rozvahou**, t. j. pred prísahou si musíme dobre premyslieť, či je naše vyhlásenie pravdivé, či môžeme a smieme svoj sľub splniť. Kráľ Herodes na hostine prisahal nerozvážne, lebo pod prísahou sľúbil tancujúcej dievčine, že jej dá všetko, o čo požiada. Ona na radu svojej matky požiadala o hlavu Jána Krstiteľa. (Mk 6, 23)

Musíme prisahať **spravodlivo**, t. j. smieme svedčiť alebo sľubovať len to, čo je dovolené. Štyridsať Pavlových nepriateľov prisahalo, že nebudú jesť ani piť, kým Pavla nezabijú. (Sk 23, 12) Až dodnes slobodomurári prisahajú, že na smrteľnej posteli neprijmú sväté sviatosti. Takáto prísaha je nespravodlivá a Bohu nemilá.

4. Kto krivo prisahá, dopúšťa sa hrozného rúhania a uvaľuje na seba Božie prekliatie a večné zatratenie.

Kto krivo prisahá (t. j. pod prísahou povie niečo nepravdivé alebo pod prísahou sľúbi niečo, čo nemá v úmysle splniť), podobá sa človeku, ktorý zneužíva úradnú pečiatku na falšovanie, a preto nemôže zostať bez trestu. (March) Kto krivo prisahá, dopúšťa sa **smrteľného hriechu**, nech prisahá na čokoľvek. (Innoc. XI.) Žiaden nôž nezraní tak ťažko ako lživá prísaha a žiadny meč neusmrcuje tak kruto ako krivá prísaha. (sv. Chryz.) Na dom krivoprisažníka padne kliatba Božia. (Zach 5, 3) Boh trestá ľudí, ktorí krivo prisahajú, často **skorou a náhlou smrťou**. Sedekias, judský kráľ, prisahal vernosť Nabuchodonozorovi a potom ju porušil. Hneď nato mu Boh prostredníctvom proroka Ezechiela predpovedal prísny trest a smrť v Babylone (Ez 17); a naozaj prišiel Nabuchodonozor, dal mu vypichnúť oči a odviezol ho do Babylonu, kde zomrel. (2 Kr 25) Uhorský kráľ Ladislav uzavrel mier s tureckým vládcom Muratom II. a potvrdil ho prísahou. Napriek tomu však začal vojnu. Došlo k bitke pri Varne, v ktorej bol uhorský kráľ a jeho šľachtici zabití. (1444) Krivoprisažníka trestá aj svetský súd ťažkým väzením. Cisár Karol Veľký vydal vo svojej ríši zákon, aby tým, ktorí krivo prisahali bola odťatá pravá ruka; neskôr sa im odtínali len prvé 3 prsty pravej ruky, ktorou prisahali.

Na druhej strane, **ľahkovážne** prisahanie je minimálne všedným hriechom. Kto však má zlovyk potvrdzovať svoje tvrdenie, či už je pravdivé, alebo nie, prísahou pri akejkoľvek príležitosti, žije v stave ťažkého hriechu, ak si je vedomý, že prisahá. (Gury) Ak človek prisahal nespravodlivo, nesmie prísahu splniť, ale musí ju ol'utovať. Tak mal urobiť napríklad Herodes.

Napokon, pokiaľ ide o zrušenie prísahy (t. j. nesplnenie toho, čo človek pod prísahou sľúbil), ide buď o ťažký, alebo ľahký hriech v závislosti od toho, či sľúbená vec mala veľký alebo malý význam. Je to tak ako pri sľube. (Suarez)

II. O sľube

1. Sľub je dobrovoľný Bohu učinенý záväzok, ktorým sa pod hriechom zaväzujeme vykonať niečo dobré.

Sľub je záväzok, ktorý dávame Bohu. Teda Boha vzývame aspoň v duchu, keď hovoríme asi takto: „Bože, sľubujem ti atď.“ Samotné predsavzatie teda ešte nie je sľubom, pretože na jeho základe nemá nikto (teda ani Boh) právo od nás niečo žiadať.

Sľub je dobrovoľný prísľub. Nikto nie je povinný dať sľub (Dt 23, 22); preto k nemu nikto nemôže byť nútený. Vynútený sľub je neplatný, ale nie sľub, ktorý niekto dá zo strachu pred chorobou alebo v nejakej núdzi; lebo v takých prípadoch človek vždy ešte koná slobodne. Smieme sľúbiť len to, že urobíme niečo, čo je **Bohu milé**, ale nie to, že urobíme niečo zlé, ako to urobil Jefte, ktorý pred bitkou sľúbil Bohu, že ak zvíťazí, obetuje zo svojho domu to, čo prvé stretne. V ústrety mu ale vyšla jeho dcéra a on ju naozaj obetoval. (Sdc 11, 39) Takýto sľub je nerozumný a Bohu nemilý. (Kaz 5, 3) Sľub, ktorý sa dá splniť len hriechne, je bezbožným sľubom. (sv. Izid. Sev.) Takýto sľub sa nesmie plniť.

Obyčajne Bohu sľubujeme, že urobíme niečo dobré, k čomu nie sme viazaní, napr. že pôjdeme na púť. Ale môžeme sľúbiť aj niečo, k čomu sme už zaviazaní aj bez toho, napr. zachovávať cirkevný pôst, svätiť nedeľu, byť striedmi v jedle a pití atď. Ak však človek nedodrží svoje slovo, hreší dvojnásobne. Istý továrnik, ktorého jediná dcéra vážne ochorela, sľúbil Bohu, že ak sa jeho dcéra uzdraví, nikdy nedovolí ľuďom pracovať v nedeľu alebo vo sviatok. Dcéra

sa uzdravila. Svoje slovo dodržal. Teraz bol tiež dvojnásobne zaviazaný zachovávať svätenie nedele a sviatkov. Prečo?

Väčšina sľubov sa robí podmienčne.

Uzavráame akoby zmluvu s Bohom. Jakub sľúbil, že obetuje Bohu desatinu svojho majetku, ak ho Boh šťastne privedie späť do jeho domova. (Gn 28, 20) Okolo roku 500, v čase hladu, vznikli prosebné procesie v dôsledku sľubu svätého Mamerta, biskupa z Vienne; podobne okolo roku 600, v čase moru, vznikla procesia na svätého Marka v dôsledku sľubu pápeža Gregora Veľkého. Pašijové hry, ktoré sa v Hornom Amergau konajú každý desiaty rok, vznikli v roku 1633, v čase nákazlivej choroby, v dôsledku sľubu miestneho obyvateľstva. Francúzsky kráľ Chlodvig I. v bitke pri Zullpichu sľúbil, že sa dá pokrstiť. (496) Svätý Ľudovít IX., francúzsky kráľ, v ťažkej chorobe sľúbil, že pôjde na krížovú výpravu (1248) Dodnes mnohí ľudia v ťažkej chorobe alebo v nešťastí sľubujú, že pôjdu na púť (dokazujú to ďakovné tabuľky na pútnických miestach), alebo že prispejú na nejaký kostol (odtiaľ pochádza mnoho vzácných cirkevných rúch), alebo že dajú postaviť nejakú sochu, alebo že sa budú v určité dni určitý čas postiť a pod. Veľký kostol v Mariazell vznikol na základe sľubu, ktorý dal uhorský kráľ Ľudovít I. pred bitkou s Turkami (1363) Kostol svätého Karola vo Viedni vznikol zo sľubu, ktorý dal cisár Karol VI. v roku 1713 v čase moru.

Najprísnejšími sľubmi sú rehoľné sľuby, t. j. dobrovoľný sľub daný Bohu zachovávať tri evanjeliové rady.

Rehoľnými sľubmi sú sľub **chudoby, čistoty a poslušnosti**. Týmto tromi sľubmi sa bojuje proti trom zdrojom každého hriechu (žiadostivosť tela, žiadostivosť očí a pýcha života) oveľa silnejšie ako modlitbou, pôstom a almužnou. Rehoľnými sľubmi sa človek úplne odpútava od sveta, aby mohol lepšie slúžiť Bohu. Rehoľné sľuby sú Bohu veľmi milé, lebo skrze ne človek zasväcuje Bohu nielen svoje dobré skutky, ale aj seba samého. Kto však dáva nielen ovocie stromu, ale aj samotný strom, dáva viac. (sv. Anzelm) Mnohí ľudia obetujú Bohu rôzne veci, napr. rúcho, olej, vosk a podobne; ale existuje aj niečo ešte lepšie, dokonalejší sľub, keď Bohu obetujeme svoju dušu. (sv. Aug.) Rehoľné sľuby sú buď **slávnostné** (nazývajú sa tak preto, lebo sa nimi prijímajú ťažké záväzky), alebo **jednoduché**. So slávnostnými sľubmi je spojené určité vnútorné posvätenie. (sv. Tom. Akv.) To, čo je posvätené, sa už nemôže používať na svetské účely. Inak je to s vecami, ktoré sú iba požehnané. Práve tak je to aj v tomto prípade: kto má slávnostné sľuby, je neodvolateľne zasvätený Bohu. (Lehmkuhl.) Slávnostné sľuby môže zrušiť len pápež z veľmi závažných dôvodov. Kto chce zložiť slávnostné sľuby (t.j. tzv. profesiu), musí najprv stráviť jeden rok v noviciáte a potom zložiť jednoduché sľuby na tri roky. (Pius IX. 19. marca 1857)

Jednoduché sľuby môže zvyčajne zrušiť biskup alebo predstavený rehoľného rádu z menej závažných dôvodov. (O rehoľných sľuboch a o rehoľných rádoch pozri časť o prostriedkoch k dokonalosti)

2. Sľub, ku ktorému sa zaväzujeme, robí dobrý skutok Bohu milým.

Preto toho, kto urobil sľub, Boh ľahšie vypočuje a taký človek rýchlejšie dospeje k dokonalosti.

Sľubom človek dosvedčuje vernosť Bohu. Takisto sľubom človek takmer prináša Bohu obeť, pretože sa ním zviazal konať dobro. Preto ten, kto sa postí v dôsledku sľubu, koná **dokonalejší skutok** ako ten, kto sa postí bez sľubu (sv. Fr. Sal.), za predpokladu, že nekoná s menšou láskou k Bohu. Preto svätý Augustín hovorí: „Panenstvo si zasluhuje takú úctu nie preto, že je panenstvom, ale preto, že je zasvätené Bohu. Z toho vyplýva, že Boh **ľahšie vypočuje** modlitbu toho, kto učinil sľub. Keď obyvatelia Horného Amergau v roku 1633, v čase moru, urobili ten známy sľub, tak na tomto mieste nezomrel na mor ani jeden človek. Zbožná Anna učinila sľub a prosila o potomka a Boh jej dal veľkého proroka Samuela. (1 Sam 1, 11) Prečo ľudia darovali na pútnických miestach toľko ďakovných tabuľ, prečo postavili pri cestách toľko sôch, prečo darovali toľkým kostolom také vzácne predmety?

Vďaka sľubu človek **rýchlejšie prichádza k dokonalosti**. (sv. Fr. Sal.) Človek totiž dostáva väčšiu silu konať dobro, pretože sľub posilňuje našu vôľu. (sv. Fr. Sal.) Myšlienka: „Toto som sľúbil svojmu Bohu“, nás mocne pobáda konať toto dobro. „Svätí ľudia často urobili zbožný sľub, aby sa tak cítili spútaní poslušnosťou k Bohu.“ (sv. Greg. Veľ.)

3. Kto však nesplní svoj sľub, uráža Boha; rovnako aj ten, kto bez príčiny otáľa s plnením svojho sľubu.“ (Dt 23, 21.)

Svoje slovo dané ľuďom musíme dodržiavať, tým viac slovo dané Bohu. „Je oveľa lepšie nesľúbiť, ako sľúbiť a nedodržať sľub.“ (Kaz 5, 4) Podvodník, ktorý slovo nedodrží, môže byť donútený zaplatiť na súde; a ten, kto sa vymyká Bohu, má zostať nepotrešaný? (sv. Peter Dam.) Kto nesplní svoj sľub, dopúšťa sa buď ťažkého, alebo ľahkého hriechu, podľa toho, či je sľúbená vec dôležitá, alebo menej dôležitá, alebo podľa toho, či sa zviazal pod ťažkým alebo ľahkým hriechom.

Taktiež sa niekto môže dopustiť dvoch ťažkých hriechov súčasne, ak sa prehreší proti Božiemu prikázaniu a poruší úctu k Bohu; ako napríklad porušením sľubu čistoty.

Ak by niekto nemohol splniť svoj sľub, bol by bez viny, ale musel by urobiť aspoň to, čo je možné.

Preto každý, kto chce urobiť sľub, by mal najprv dobre zvážiť, či je schopný svoj sľub dodržať.

Ak chce niekto stavať, najprv si urobí rozpočet a zváži, či bude schopný stavbu dokončiť. (Lk 14, 28) Preto by nikto nemal hneď činiť doživotný sľub, ale najprv len na krátky čas, a až potom ho môže predĺžiť. Svätý František Saleský dal sľub, že sa bude denne modliť ruženec až do konca svojho života, pričom často ľutoval, že tento sľub dal tak unáhle. Svätý Alfonz učinil sľub, že nikdy nebude bez zamestnania. Ale najskôr istý čas skúšal, či ho bude schopný splniť.

Pred zložením nejakého vážneho sľubu je tiež vhodné poradiť sa so spovedníkom alebo skúseným kňazom.

Z toho dôvodu Cirkev nariaďuje, aby ten, kto chce zložiť rehoľné sľuby, najprv celý rok žil v noviciáte. V tomto čase by mal uvažovať nad tým, či má povolanie do rehoľného stavu alebo nie. Kto zistí, že nemá povolanie, a predsa učiní rehoľné sľuby, nech narieka nad sebou, a nie nad svojím stavom.

Kto nemôže splniť svoj sľub, nech sa poradí so svojím spovedníkom.

Spovedník ho pravdepodobne odkáže na biskupa, aby ho požiadal o zrušenie alebo zmenu jeho sľubov. Kristus totiž apoštolom povedal: „Čokoľvek rozviažete na zemi, bude rozviazané v nebi.“ (Mt 18, 18) Preto je biskup oprávnený zmeniť sľuby. Sľub sa obyčajne zmení za taký dobrý skutok, ktorý je pre danú osobu vhodnejší, zvyčajne na prijímanie svätých sviatostí.

Existuje päť sľubov, od ktorých môže oslobodiť iba pápež, a to: sľub vstupu do niektorého rehoľného rádu; sľub nepretržitej čistoty; sľub putovať do Ríma (k hrobom svätých apoštolských kniežat) sľub púte do Jeruzalema (k Božiemu hrobu) a sľub púte do Compostelly (k hrobu sv. Jakuba) V nevyhnutných prípadoch môže od týchto sľubov oslobodiť aj biskup; tiež vtedy, ak boli tieto sľuby učinené len podmienene, alebo nie celkom slobodne alebo bez náležitého uváženia, alebo z neznalosti dôsledkov týchto sľubov.

V čase jubilea môže spovedník väčšinu sľubov zmeniť na iné dobré skutky. Ten, kto činí sľub, má právo zameniť svoj sľub za lepší sľub. Boh sa nad nebude pohoršovať, rovnako ako človek, ktorému chce niekto zaplatiť viac, ako mu je dlžný. (sv. Bern.)

O DRUHOM BOŽOM PRIKÁZANÍ

Druhé Božie prikázanie znie: „Nevezmeš meno Božie nadarmo“, t. j. nebudeš ho vyslovovať bez úctivosti. Pod „menom Božím“ sa nemyslí len Božie meno zložené zo slabík a samohlások, ale skôr Boží majestát.

V druhom Božom prikázaní nám Boh prikazuje, aby sme preukazovali náležitú úctu jeho Božiemu majestátu, a zakazuje všetko, čo porušuje úctu, ktorú sme mu povinní vzdávať.

Bohu sme povinní preukazovať úctu, pretože je nekonečne velebným a dobrotivým Pánom.

Úcta je zmesou **bázne, lásky** a váženia si druhého. Ak počuješ, že cisár má milióny poddaných a státisíce vojakov, ktorí na jeho rozkaz idú do boja, že jediným slovom môže urobiť ľudí šťastnými alebo nešťastnými, pocítiš pred ním bázeň. Ak však počuješ o jeho veľkej dobrotivosti a o jeho snahe urobiť svojich poddaných šťastnými, potom ho budeš milovať a vážiť si ho. Tak je to aj s Bohom, ak uvažuješ o jeho nekonečnej dokonalosti a jeho nesmiernej láske k nám. (Garula) Nuž, uvažuj o dokonalosti Božej! Hľa, na svete je asi 1.500 miliónov ľudí. Všetkých ich pozná, zachováva a riadi Boh, ktorý počúva ich modlitby, pomáha im v núdzi a zvyčajne ich už na zemi odmeňuje a trestá. Ó, aké veľké musí byť poznanie tejto najvyššej bytosti! Vo vesmíre sa pohybujú milióny obrovských telies; Boh ich všetky stvoril, udržiava ich a dáva im pohyb. Ó, aká veľká je jeho moc! A čo potom, čo nevidíme: milióny nebeských duchov; všetkých pozná, zachováva a riadi Boh, všetci sa mu klaňajú. Ó, aký veľký je jeho **majestát!** „Kto ti je podobný medzi silnými, Pane? Kto ti je podobný, veľký v svätosti, hrozný a chvályhodný, ktorý činíš divy⁴³? (Ex 15, 11; o veľkej láske Božej k nám viď 1. Diel Katechizmu) Boha sa máme báť kvôli jeho veľkému majestátu, a kvôli jeho veľkej добрote ho máme milovať. Bázeň a láska sú spolu úctou.

I. Úctu máme Bohu preukazovať takto:

1. Máme často a v rúcne vzývať meno Božie, najmä na začiatku každej dôležitej práce, pri pozdravovaní, v núdzi a pri smrti.

Židia si mysleli, že Božie meno sa nesmie vôbec vyslovovať. Tento názor je prehnany. Cirkev si želá, aby sme Božie meno častejšie vzývali. Za každé vzývanie mien „Ježiš“ a „Mária“ totiž udeľuje 25 dní **odpuštkov**; a kto mal počas života vo zvyku vzývať tieto mená, dosiahne v hodine smrti plnomocné odpustky. (Klem. XIII. 5. 9. 1759) Už astronóm Newton, ktorý spoznal Boží majestát z hviezd, bol naplnený veľkou úctou k Božiemu menu; vždy, keď ho počul vysloviť, sklonil a obnažil si hlavu. Dodnes zbožní kresťania skláňajú hlavu vždy, keď vyslovujú Ježišovo meno v modlitbe; tak to robí aj kňaz v modlitbách počas sv. omše. Sv. Ignác, biskup z Antiochie, ktorý ako dieťa držal za ruku Spasiteľa, keď povedal apoštolom: „Kto sa teda poníži ako toto dieťa, ten je najväčší v nebeskom kráľovstve“ (Mt 18, 4), vyslovil Ježišovo meno počas svojho života mnoho tisíckrát; pred smrťou povedal: „Toto meno nemôže zmiznúť z mojich pier, nemôže byť vymazané z môjho srdca.“ Dva levy, ktorým tohto svätca hodili v rímskej aréne, ponechali jeho srdce, na ktorom sa dalo čítať meno Ježiš, tvorené modrými žilami. Svätý Pavol spomína meno Ježiš vo svojich listoch asi 250-krát. V litániách k najsladšiemu menu Ježiš sa toto meno spomína veľmi často.

Božie meno sa má vzývať na **začiatku každej dôležitej práce**, najmä **ráno**. „Čokoľvek hovoríte alebo konáte, všetko robte v mene Pána Ježiša Krista.“ (Kol 3, 17) Preto pred každou prácou povedz: „V mene Božom“ alebo „v mene

⁴³ V novom preklade Písma sv. je: „Si hrozný v pochvalných činoch a robíš zázraky.“

Ježiša“; alebo urob krížik a povedz slová, ktoré sa pri tom vyslovujú. Takto získaš Božie požehnanie, to znamená úspech pri práci, a aj za najmenší skutok veľkú odmenu; veď Spasiteľ sľubuje, že odmení aj pohár čerstvej vody, ktorý sme v jeho mene dali blížnemu. (Mk 9, 40)

Kresťania pri **pozdrave** vyslovujú meno Božie už od pradávna. Tým sa odlišujú od pohanov, ktorí si pri pozdrave síce želajú niečo dobré, ale bez vzťahu k Bohu. (Bežný spôsob pozdravu u pohanov bol: „Bud' pozdravený“, „Maj sa dobre“) Pri pozdravoch sa obyčajne hovorí: „Pozdrav Pán Boh!“ „Nech ťa Boh žehná!“ „Bože opatruj“, „S Bohom.“ Francúzsky pozdrav je „A Dieu!“ (taliany „Addio!“), t. j. s Bohom. Kňaz tiež pozdravuje ľudí pri Bohoslužbe slovami. „Dominus vobiscum“, t. j. „Pán s vami.“ V mnohých krajinách pozdravujú kňaza slovami: „Pochválený bud' Ježiš Kristus.“ Tento pozdrav je skôr vyznaním katolíckej viery. Protestantský básnik Klopstock povedal, že bol vždy hlboko dojatý, keď počul tento pozdrav medzi katolíkmi. Ak pri pozdrave menujeme Boha, určite urobíme lepšie, ako keby sme používali smiešne spôsoby pozdravu. Ale pri pozdrave by sme nemali vyslovovať meno Božie bezmyšlienkovite a ľahkovážne. Vyslovovať meno Božie pri pozdrave však nie je povinné. Veď aj Kristus často používal medzi ľuďmi obvyklý pozdrav: „Pokoje vám!“ Aj pri pozdrave platia Kristove slová: „Nedávajte sväté veci psom a nehádzte svoje perly pred svine. (Mt 7, 6)

Aj v **núdzi** máme vzývať meno Božie. Boh hovorí: „Vzývaj ma v deň súženia a ja ťa vyslobodím a ty ma osláviš.“ (Ž 50, 15) V roku 1683 sa kresťanské vojsko vrhlo na Turkov tábore pred Viedňou a volalo: „Ježiš a Mária“; dosiahli veľké víťazstvo. Keď malo vojsko Rudolfa Habsburského bojovať proti štyrikrát silnejšiemu vojsku českého kráľa Otakara, ktoré sa na nich rútilo s volaním „Praž, Praž“, bojový pokrik Habsburgovho vojska znel „Kristus, Kristus“ a na Moravskom poli dosiahlo slávne víťazstvo. (1278)

Vzývaj Ježišovo meno najmä **v hodine smrti**; rob ako svätý Štefan, ktorý volal: „Pane Ježišu, prijmi môjho ducha.“ (Sk 7, 58) Všimni si aj posledné Kristove slová. Vzývať Kristovo meno v hodine smrti je absolútne nevyhnutné, ak chceme získať odpustky v hodine smrti.

Ježišovo meno máme vzývať s mimoriadnou oddanosťou.

Ježišovo meno máme vzývať najmä preto, že je to **najmocnejšie meno**, prostredníctvom ktorého je možné všetko dosiahnuť. Kto prosí Boha v tomto mene, jeho modlitba bude vypočutá. (Jn 16, 23) V Ježišovom mene robili apoštoli a svätí zázraky; spomeňme si na Petrove slová chromému pri chrámovej bráne: „V mene Ježiša vstaň a choď.“ (Sk 3, 6) Vzývaním Ježišovho mena sú veriaci schopní zahnať diabla; tak to prisľúbil Kristus. (Mk 16, 17) Ak vzývame Ježišovo meno, Kristus s nami bojuje proti diablovi; preto nepriatelia utekajú, keď počujú Ježišovo meno. (sv. Justín) Diabli sa trasú, keď sa vysloví toto meno. (sv. Gregor Nz.) Meno Ježiš má takú moc proti diablom, že pôsobí aj vtedy, keď ho vyslovujú zlí ľudia. (Orig.) Je ako olej (Pie 1, 3); ako olej svieti, vyživuje a zmiernuje bolesti, tak je to aj s menom Ježiš, keď je vzývané. (sv. Bern.) Meno Ježiš je prostriedkom proti každému nebezpečenstvu, proti duševnému, telesnému i svetskému zlu. (sv. Vincent Fer.) Tvrdím, že meno Ježiš, keď sa vzýva s pravou zbožnosťou, uzdravuje aj telesné choroby. (sv. Vincent Fer.) Ako sa všetky lúče zbierajú v ohnisku, tak sú všetky milosti obsiahnuté v mene Ježiš. „Niet iného mena pod nebom, skrze ktoré by sme mohli dosiahnuť spásu.“ (Sk 4, 12) Na meno Ježiš sa majú skláňať všetky kolená v nebi, na zemi i v podsvetí.“ (Flp 2, 10) Nech každý hovorí ako svätý Bernard: „Meno Ježiš je medom v mojich ústach, lúbezným zvukom v mojom uchu a rozkošou v mojom srdci.“ Ale sotva bude niekto schopný vzývať toto meno s pravou zbožnosťou, kto je v ťažkom hriechu; nikto totiž nemôže povedať: „Pane Ježišu, len skrze Ducha Svätého.“ (1 Kor 12, 3), t. j. musí mať Ducha Svätého.

2. Máme preukazovať úctu všetkému, čo je určené na Božiu česť, najmä Božím služobníkom, svätým miestam a veciam, náboženským úkonom a svätým slovám.

Služobníkom Božím máme preukazovať úctu. Krásny príklad nám dáva gróf Rudolf Habsburský. Raz stretol na poľovačke kňaza, ktorý išiel k chorému s najsvätejšou sviatosťou. Rudolf okamžite zosadol z koňa a ponúkol ho kňazovi. Keď mu kňaz koňa vracal, neprijal ho, ale daroval mu ho na svätú službu. Kňaz mu sľúbil veľkú hodnosť a šťastie. O deväť rokov neskôr (1272) Rudolfa zvolili nemecké kniežatá vo Frankfurte za kráľa. Podobne sa správal aj Alexander Veľký. Keď k nemu kráčal v kňazskom rúchu židovský veľkňaz na čele všetkých kňazov, Alexander sa pred ním vrhol na zem. Keď sa ho spýtali, prečo tak urobil, povedal! „Nepoklonil som sa jemu, ale Bohu, ktorého je kňazom.“ Kristus vyžaduje úctu ku kňazom, keď hovorí: „Kto vami pohŕda, mnou pohŕda.“ (Lk 10, 16) „Nedotýkajte sa mojich pomazaných.“ (1 Kr 16, 22) Či neviete, že úcta preukazovaná kňazovi je preukazovaná samotnému Bohu? (sv. Chryz.) (Pozri o tom ešte pri kňazskom svätení!)

Boh vyžaduje úctu k **posvätným miestam a veciam**. Mojžišovi, ktorý sa blížil k horiacemu kru, Boh povedal: „Nepribližuj sa sem! Zobuj si z nôh obuv, lebo miesto, na ktorom stojíš, je zem svätá.“ (Ex 3, 5) V Starom zákone bolo prísne zakázané dotknúť sa archy zmluvy. (Nm 4, 15) Boj sa mojej svätyně. (Lv 26, 2) Do domu Božieho nechod nikdy inak, než ako by si išiel do neba, a nehovor a nerob tam nič, čo zaváňa svetom. (sv. Nilus.) Svätosť, Pane, sluší tvojmu domu. (Ž 93, 5) Preto zbožní kresťania radi dávajú almužny na obnovu alebo ozdobu Božieho chrámu, na obnovu sôch stojacich na verejných miestach a znetvorených vekom.

Máme preukazovať úctu aj k **náboženským úkonom**. Svätá Alžbeta uhorská si pri sv. omši vždy sňala z hlavy korunu a nikdy nenasila na sv. omši šperky. Mnohí kresťania počas celej sv. omše kľáčia. Úctu k svätým slovám prejavujeme najmä tým, že počas čítania svätého evanjelia stojíme. So svätými vecami sa má zaobchádzať svätým spôsobom!

3. Boha máme často chváliť za jeho nekonečnú dokonalosť a dobrotu, najmä keď dostávame dobrodenia.

Traja mladíci v ohnivej peci spievali oslavný chválospev, keď ich Boh zachránil pred ohňom. (Dan 3) Keď sa Tobiášovi opäť vrátil zrak, hneď chválil Boha. (Tob 11, 17) Spomeňme si na chválospev Matky Božej u svätej Alžbety, takzvaný Magnifikat, a na chválospev uzdraveného Zachariáša, takzvaný Benedictus. (Lk 1) Po každom získanom dobrodení hovor aj ty: „**Bohu vd'aka!**“ (Deo gratias) alebo: „**Sláva Otcu i Synu**“ atď. A ak možno pre chorobu nemôžeš chváliť Boha jazykom, chváľ ho srdcom. Veď Boh, ktorý nemá telesné uši, nepotrebuje zvuk tvojho hlasu; chce skôr tvoje srdce, a preto sa uspokojí s vôľou. (sv. Aug.) Ó, duša moja, chváľ Pána a všetko, čo je vo mne, jeho sväté meno. Chváľ Pána, duša moja, a nezabúdaj na jeho dobrodenia. (Ž 103, 1) Budem dobrorečiť Pánovi v každom čase, jeho chvála bude vždy v mojich ústach. (Ž 34, 2) Nech je požehnané Pánovo meno odteraz až naveky. Od východu slnka až po západ slnka buď chválené meno Hospodinovo. (Ž 113, 2-3) Ak chválime Boha, je to pre nás užitočné, lebo tým na seba privolávame hojnejšie Božie požehnanie.

II. Z lásky k Bohu sa máme varovať pred:

1. Ľahkovážnym vyslovovaním mena Božieho a iných svätých mien.

Mnohí ľudia pri každej maličkosti hneď nerozvážne volajú: „Bože“, „Ježiš“ alebo „Ježiš, Mária, Jozef“ a pod. Odvykni si od tejto necnosti a upozorni aj ostatných na túto chybu, keď znevažujú Božie meno. „Ak miluješ Boha, svojho Pána, celým svojím srdcom a vidíš, že niekto zneuctieva jeho meno tým najdrzejším spôsobom, neznašaj to s pokojným srdcom.“ (sv. Bern.) Ľahkovážne vyslovovanie Božieho mena alebo iných svätých mien je prinajmenšom **všedný hriech**. „Božie meno nemaj ustavične v ústach a menovanie najsvätejších vecí nezaplétaj (do rečí), lebo nebudeš bez viny. (Sir 23, 10) Pán nenechá bez trestu toho, kto bude brať jeho meno nadarmo. (Ex 20, 7) Dávame si pozor, aby sa aj sviatočný odev častým nosením neznehodnotil; a tým viac sa máme snažiť, aby sa Božie meno, ktoré je hodné našej najvyššej úcty, ľahkovážne nezneužívalo. (sv. Chryz.) Židia sa z poverčivosti vôbec neodvažovali vyslovovať Božie meno „Jehova“ (Rím. Katech.); Boha vždy nazývali len Pánom.

2. Máme sa chrániť pred preklínaním, t. j. privolaním Božej klatby na akúkoľvek osobu alebo vec.

Božie prekliatie je časné a večné nešťastie; je opakom Božieho požehnania. Pri preklínaní sa často zneužívajú sväté mená, ako napríklad „Boh“, „kríž“, „sviatosť“, „nebo“ atď. (1 Pt 3, 9) Ústami sa modlíš a prijímaš Pánovo telo, a tými istými ústami a tým istým jazykom sa opovažuješ preklínať a urážať svojho Boha? (Didak.)

Toho, kto preklína, Boh často trestá aj tým, že jeho kľatbu splní.

Svätý Augustín hovorí o istej matke, ktorá preklínala svojich nepodarených synov, ktorí ju bili. Synov potom postihlo prudké trhanie údov a prešli rôznymi krajinami, až napokon prišli do biskupského sídla svätého Augustína v meste Hippo na severe Afriky, kde sa uzdravili pri ostatkoch svätého Štefana. (Meh. III. 212.) Svätý Ignác z Loyoly raz prosil istého španielskeho šľachtica o almužnu; ten sa však nahneval a začal preklínať, pričom zvolal: „Nech za živa zhorím, ak si ty nezaslúžiš byť upálený na hranici.“ Onedlho nato prišla správa o narodení následníka trónu; a mnohí aj šľachtic sa ponáhľali prejaviť svoju radosť streľbou a ohňostrojom. Jeho neopatrnosťou sa vznietil sud s prachom a vybuchol. Šľachtic bol hrozne popálený na celom tele a nešťastne zomrel. Istý človek oral a sial a pritom ustavične nadával; a bolo správne, že sa mu nič neurodilo. Iný zase preklínal svoj dobytok; aký div, že mu zdochol. A iný neustále nadával na svoju prácu; práca sa mu nedarila a v ničom nemal šťastie. Hľa, ako Boh počúva preklínanie! „Miloval kľatbu, nech ho teda postihne.“ (Ž 108, 17)

Kto má hriešny zvyk preklínať, je v nebezpečenstve, že stratí večnú blaženosť.

Preklínanie je pekelný hriech, ktorý si zaslúži peklo. (Pruner.) Diabol síce preklína Boha a rúha sa mu, ale ako padlý duch si vždy zachoval istú úctu a strach pred Bohom; keď totiž počuje meno Ježiš, trasie sa a uteká. Človek sa však odvažuje neúctivo vysloviť meno „Ježiš“, „Boh“, „sviatosť.“ To je v istom zmysle ešte horšia reč ako reč diabla. (sv. Gregor Nz.) Podľa jazyka, ktorým hovorí pocestný, sa dá zistiť, či je z Nemecka, Talianska, Francúzska; podobne podľa preklínania, ktorému je človek oddaný, sa dá usúdiť, že patrí do pekla; hovorí totiž tak, ako sa hovorí v pekle. Svätí Otcovia považujú preklínanie zo zvyku za znak zatratenia. Lebo ktorí mu dobrorečia, budú vládnuť zemou, ale ktorí mu zlorečia⁴⁴, tí zahynú. (Ž 37, 22) Zlorečníci⁴⁵ nebudú vládnuť v nebeskom kráľovstve. (1 Kor 6, 10)

3. Máme sa vystríhať nevhodného správania voči osobám zasväteným Bohu a voči svätým miestam, veciam, úkonom a slovám.

Pohrdanie **kňazmi** padá na samotného Boha, lebo Kristus hovorí: „Kto vami pohŕda, mnou pohŕda.“ (Lk 10, 26) Kto potupuje alebo pohŕda kňazom, je vinný z neúcty k Bohu a zaslúži si rovnaký trest ako Židia, ktorí potupovali a zneuctovali Božieho Syna. (Maria Lat.) Ako boli potrestaní už tí chlapci, ktorí sa vysmievali Božiemu služobníkovi Elizeovi; z lesa vyšli dva medvede a roztrhali ich na kusy. (2 Kr 2, 24)

Boha urážame aj neslušným správaním **v kostole**, ako je smiech, šepot, obzeranie sa dozadu, neslušné držanie tela a pod. Neslušné je aj plúť v kostole, najmä v blízkosti oltára a v laviciach, kde ľudia kľáčia. O ľudoch, ktorí sa v

⁴⁴ V novom preklade Písma sv. je: „Tí, ktorým žehná Pán, budú dedičmi zeme a tí, ktorým zlorečí, zahynú.“

⁴⁵ V novom preklade Písma sv. je: „utŕhači nebudú dedičmi Božieho kráľovstva.“

kostole správajú neslušne, svätý Ambróz hovorí: „Do kostola prichádzajú s malými hriechmi a odchádzajú s veľkými.“ Urážky činené Bohu v jeho dome ho urážajú viac; aj pre nás sú neznesiteľnejšie urážky učinené proti nám v našom vlastnom dome. Preto láskavý Spasiteľ vyhnal kupcov a predavačov z chrámu a povedal: „Môj dom sa bude volať domom modlitby. A vy z neho robíte lotrovský pelech.“ (Mt 21, 13) Kto znesväcuje Boží chrám, toho Boh zničí. (1 Kor 3, 17)

Svätým veciam patrí rovnaká úcta ako svätým miestam. Keď Dávid prenášal archu zmluvy do Jeruzalema, istý Izraelita menom Oza sa jej opovážil rukou dotknúť; Boh ho hneď usmrtil. (2 Sam 6, 7) Kráľ Oziáš bol potrestaný malomocenstvom, pretože sa odvážil vstúpiť do svätyne a chcel tam páliť kadidlo. (2 Kr 26, 20) Aj rušenie a ohováranie **náboženských úkonov** je hriešne. Tohto hriechu sa dopustili Heliho synovia, ktorí rušili obetovanie v židovskom chráme a kradli obetné mäso. (1 Sam 2) Aj v našich časoch sa stáva, že zlomyseľní ľudia rušia kázne, sobáše, procesie a pod. neslušným správaním (hlukom, nepoklonením sa atď.), alebo urážajú kňaza, ktorý ide k chorému, či zosmiešňujú cirkevné obrady. Takéto priestupky považuje za rušenie náboženských obradov už aj štát a trestá ich.

Rovnako odsúdeniahodný je ten, kto zneužíva **sväté slová** na vulgárne vtipy; kto napríklad používa slávnostné slová Svätého písma alebo slová používané pri sv. omši na nevhodných miestach alebo pri nevhodných príležitostiach, takže ostatní sa mimovoľne začnú smiať. Už Tridentický koncil varuje pred takýmto zneužívaním svätých slov.

4. Máme sa chrániť rúhania. Rúhanie sa dopúšťajú tí, ktorí hovoria hanlivé slová o Bohu a jeho svätých alebo posvätných veciach, ktoré sú určené na uctievanie Boha. (sv. Tomáš. Akv.)

Cisár Julián, apostata, nikdy nenazval Božieho Syna inak ako „Galilejčan“ (čo bola vtedy nadávka); a keď zomieral prebodnutý kopijou, vraj zvolal: „Zvíťazil si, Galilejčan!“ († 363) Ale stáva sa, že zlí ľudia používajú ešte horšie **nadávky** na Boha. Bežne sa to stáva v bolestiach a súžení, keď si myslia, že sú na tom horšie, ako si zaslúžia. Rúhanie sa dopúšťa aj ten, kto **hovorí o Bohu hanlivo**. Tak Alfons, aragónsky kráľ, vraj povedal: „Keby som bol pri stvorení sveta, povedal by som Bohu mnohé veci, ktoré by mal lepšie urobiť.“ Rúhanie sa dopúšťa ten, kto **pripisuje stvoreniu niečo, čo patrí Bohu**. (sv. Bonav.) Takto zhrešili ľudia, ktorí hovorili kráľovi Herodesovi Agrippovi: „Hovoríš ako Boh, a nie ako človek.“ (Sk 12, 22) Židia sa takto často rúhali; preto Boh ústami proroka Izaiáša povedal: „Môjmu menu sa rúhajú po celý deň.“ (Iz 52, 5) Rúhaním hreší aj ten, kto **potupuje svätých**. Ako Boha chválime v jeho svätých (Ž 151, 1), tak aj potupenie svätých sa vzťahuje na Boha. (sv. Tomáš. Akv.)

Rúhaním je aj svätokrádež. Tohto hriechu sa dopúšťa ten, kto nehanebne používa niečo, čo je určené na uctievanie Boha.

Takéhoto rúhanie sa dopustil babylonský kráľ Baltazár, ktorý v opitosti dal priniesť posvätné nádoby z jeruzalemského chrámu, ktoré boli určené na uctievanie Boha, a pil z nich na hostine. (Dan 5) Rovnakého hriechu sa dopustil aj ten hráč lotérie, ktorý, keď išiel do herne, vzal si do klobúka obraz istého svätca; keď však videl, že jeho nádeje boli sklamané, vytrhol obraz z klobúka a s preklínaním ho rozdupal. (Meh. II. 2 L4.) Poškodzovanie krížov alebo sôch pri cestách je tiež druhom rúhanie. Či by nebolo považované za urážku panovníka, keby niekto zneuctil korunu, podpis alebo obraz cisára? Rovnakého hriechu sa dopúšťajú aj tí, ktorí **nehodne** prijímajú sväté **sviatosti**, kradnú cirkevný majetok alebo kradnú v kostole a pod.

Rúhanie je skutočne diabolským hriechom a jedným z najťažších hriechov.

Rúhanie je hriech, ktorý je vlastný len diablom a zavrnutým. (sv. Tom. Akv.) Rúhanie je **diabolským hriechom**; ako Duch Svätý hovorí ústami dobrých ľudí, tak diabol hovorí ústami rúhačov. (sv. Bernard.)

Rúhač je horší ako pes; ved' pes nepohryzie svojho pána, ktorý mu urobil toľko dobrého, a keď ho pán trestá. Rúhač slintá jazykom po Bohu, od ktorého dostal toľko dobrodení. (sv. Bern.) Keď svätému biskupovi Polykarpovi pod trestom smrti prikázali rúhať sa Kristovi, odpovedal: „Slúžim mu už sto rokov a ešte nikdy ma nezarmútil; ako by som sa mohol rúhať svojmu Kráľovi a Spasiteľovi?“ († 167) Keď porovnáme rúhanie so všetkými ostatnými hriechmi, tie sa zdajú byť príliš malými. (sv. Hieronym) Všetkými ostatnými hriechmi človek hreší proti Bohu len nepriamo, ale rúhaním človek hreší proti samotnému Bohu, nielen proti jeho obrazu. „Rúhač otvoril svoje ústa proti Najvyššiemu.“ (sv. Hieronym) Komu si sa rúhal a posmieval? Proti Izraelovmu Svätému.“ (2 Kr 19, 22) Rúhanie je väčší hriech ako krádež a vražda. (sv. Hieronym) „Je to najväčšia urážka Veličenstva, lebo je to urážka Kráľa kráľov.“ „Ak niekto potupí šľachetného panovníka, je to veľký hriech; ale najhanebnejším zločinom je, ak si to niekto dovoľí voči najvyššiemu kráľovi.“ (sv. Aug.) Všetky ostatné hriechy majú svoju príčinu buď v ľudskej slabosti, alebo v nevedomosti; ale rúhanie vychádza zo zloby srdca. (sv. Bern.) Z každého hriechu má hriešnik akýsi úžitok; v pýche hľadá vážnosť u ľudí, v lakomstve peniaze, v nestriednosti záľubu atď., ale z tohto hriechu nemá nič, žiadne potešenie. (sv. Bern.)

Za rúhanie bol u Židov stanovený trest smrti. (sv. Tom. Akv.) Rúhanie je **smrteľný hriech**; iba ak by sa možno vyslovilo v náhlej vášni a bez uváženia, nebolo by ťažkým hriechom. (sv. Tom. Akv.) Či sa nebojíš, že by z neba mohol spadnúť oheň a spáliť teba, ktorý otváraš ústa proti Najvyššiemu? Nebojíš sa, že by sa pod tebou mohla otvoriť zem a pohltiť ťa? Nedaj sa oklamať, človeče, lebo ruke Všemohúceho Stvoriteľa nemožno uniknúť. (sv. Efr.)

Boh trestá rúhanie prísnyimi trestami často už tu a v budúcnosti aj večným zavrnutím; okrem toho ho svetský súd trestá prísnyim väzením.

Boh sa vysmievať nedá. (Gal 6, 7) Keď kráľ Baltazár znesvätil posvätné nádoby, bol nad ním hneď vynesený rozsudok; spomeň si len na ruku, ktorá písala na stenu. Ešte v tú istú noc ho v jeho posteli zabili nepriatelia, ktorí vnikli do mesta, a celá jeho ríša sa ocitla v rukách nepriateľov. (Dan 5) Asýrsky kráľ Senacherib sa rúhal Bohu, keď viedol vojnu proti Izraelitom. Čoskoro nato stratil 20.000 vojakov a po potupnej porážke ho zabili jeho vlastní synovia. (2 Kr 19) Konštantinopolský cisár Michal III. dal v deň Pánovho nanebovstúpenia potupne udeľovať sviatosti na javisku; v tú istú noc nastalo hrozné zemetrasenie a samotného cisára krátko nato počas hostiny zavraždili jeho vlastní synovia. Kráľ Herodes Agrippa, ktorý sa nechal nazvať bohom, okamžite pocítil strašné bolesti v tele a zaživa ho zožrali červy. (Sk 12, 21) Istý Izraelita sa na púšti rúhal Bohu. Mojžiš ho dal zajať a spýtal sa Boha, čo s ním má urobiť. Boh povedal: „Nech ho všetok ľud ukameňuje.“ (Lv 24, 14) Ako ten, kto hodí kameň smerom k nebu, nedotkne sa žiadneho nebeského telesa, a už vôbec ho neporuší; ba naopak, keď kameň padne späť, môže mu bolestivo poraniť hlavu, tak aj rúhanie nepoškodzuje nebeský objekt, proti ktorému je namierené, ale padá na hlavu rúhača a bolestivo ho zraňuje. Rúhač si teda ostrí meč proti vlastnej duši. (sv. Chryz.) Kristus hovorí, že kto potupuje človeka, je hoden pekelného ohňa (Mt 5, 22); čoho je potom hoden ten, kto potupuje svojho Boha? Kto zlorečí otcovi a matke, hoden je smrti. (Ex 21, 17) Taký bol zákon v Starom zákone v čase, keď ľudia ešte nepoznali Boha tak dokonale ako teraz; aké muky teda čakajú tých, ktorí všetko dobre poznajú a rúhajú sa nielen otcovi a matke, ale aj samému Pánu Bohu. (sv. Chryz.) Prekliati nech sú všetci, čo sa ti rúhajú. (Tob 13, 14) Kto sa rúha Pánovmu menu, nech zomrie smrťou. (Lv 24, 16)

Rúhanie trestá aj svetský súd **prísnyim väzením**. Francúzsky kráľ sv. Ľudovít IX. vydal vo svojej ríši zákon, podľa ktorého mal byť každý, kto sa rúha Bohu, popálený na perách rozžeraveným železom. Tento zákon bol prvýkrát použitý na istom bohatom občanovi Paríža. Čoskoro zmizlo všetko rúhanie. (Meh. II. 193.) Ak sú potrestaní tí, čo sa rúhajú pozemským kráľom, o čo viac si zaslúžia trest tí, čo sa rúhajú Kráľovi kráľov. (sv. Chryz.) Svätý Hieronym, ktorý počul istého bezbožníka rúhať sa Bohu, ho pokarhal; na otázku, prečo sa to opovážil, odpovedal: „Psy štekajú za svojho pána a ja by som mal byť nemý, keď je potupované sväté Božie meno. Môžem zomrieť, ale nemôžem mlčať.“

5. Svätokupectvo (simónia) spočíva v tom, že sa sväté veci predávajú za peniaze alebo za niečo, čo sa peniazom vyrovná.

V stredoveku svätokupectvo prekvitalo; biskupské stolce a fary dostávali tí, ktorí za ne ponúkli najviac peňazí. Proti tomu vystúpil pápež Gregor VII. Svätokupectvom by bolo aj to, keby niekto chcel ponúknuť peniaze kňazovi za rozhrešenie, keby predával sväté ostatky, keby predával posvätené krížiky a ružence drahšie ako neposvätené. Svätokupectvo = simónia je pomenované podľa Šimona mága, ktorý apoštolom, ktorí vkladáním rúk udeľovali Ducha Svätého, ponúkol peniaze a povedal: „Dajte aj mne tú moc, aby každý, na koho vložím ruky, dostal Ducha Svätého.“ (Sk 8, 19) Kto sa prehreší simóniou, je **exkomunikovaný** z Cirkvi. (Pius IX., 12. októbra 1869) O takomto platia slová svätého Petra. „Nech ťa tvoje peniaze sprevádzajú do záhuby, lebo si sa domnieval, že Boží dar sa dá kúpiť za peniaze.“ (Sk 8, 20) Kto by si chcel kúpiť Ducha Svätého, stratí ho. (sv. Peter Dam.) Ale dávanie peňazí za sv. omšu nie je simónia, lebo sa deje niečo podobné, ako keď niekto dá niekomu almužnu a prosí ho, aby sa za neho modlil.

Podobne ani takzvaná štóla za kňazský úkon nie je simónia. Tieto poplatky totiž nie sú žiadnym zaplatením za duchovné úkony, ale len príspevkom na živobytie kňaza. Keby v tom bola simónia, svätý Pavol by nepovedal: „Tí, čo konajú svätú službu, nech jedia z toho, čo je vo svätyni, a tí, čo slúžia oltáru, nech majú z oltára podiel.“ (1 Kor 9, 13)

Na uzmiernenie Boha za hriechy rúhania a neúctivosti voči Bohu slúži uctievanie najsvätejšej tváre Ježišovej.

Ako vieme, Kristus odtlačil svoju tvár do šatky, ktorú mu Veronika dala na jeho krížovej ceste na Kalváriu. Chorý cisár Tiberius dal túto šatku priniesť do Ríma a pri pohľade na ňu sa uzdravil. (Katech. Emm.) Veronika ju dala svätému Klementovi, spolupracovníkovi svätého Pavla a neskoršiemu pápežovi. Tak sa dostala do chrámu svätého Petra, kde je dodnes. (Na Vianoce 1849 bola vystavená a stal sa zázrak, že tri hodiny ju obklopovala žiara a jasne sa ligotala) Táto šatka si dodnes zachovala celkom zreteľné črty Kristovej tváre. Je na nej vidieť, ako surovci brutálne znetvorili svätú tvár. Tento obraz je výrečným svedectvom o neúcte človeka k Bohu. Vzbudzuje v nás posvätnú hrôzu a zároveň ľútosť v našich srdciach. Až v poslednom čase (predtým to pápeži nedovolili) máme napodobeniny šatky svätej Veroniky a vzdávame im aj úctu. Zázrakmi a nápadným vypočutím modlitieb Boh ukázal, že táto úcta je mu milá. Tak napríklad v Alicante na španielskom pobreží Stredozemného mora sa v čase sucha v roku 1849 konala procesia s najsvätejšou Tvárou; tu ľudia videli, ako z pravého oka obrazu vypadla slza, jasnejšia ako krištál, a počas kázne, ktorá sa vtedy konala, sa v oblakoch zjavili dva obrazy najsv. Tváre. Hneď potom začalo pršať. Aj vo francúzskom meste **Tours** sa v roku 1851 nachádzal obraz Kristovej tváre, pri ktorom sa uzdravilo mnoho chorých ľudí. Tu sa vďaka úsiliu zbožného Duponta († 1876) vytvorilo **Bratstvo svätej tváre Ježišovej**, ktorého cieľom je uzmiernovať Boha za rúhania, ktoré boli voči nemu spáchané. (Vo dne v noci horí pred obrazom svätej tváre Ježišovej lampa. Členovia bratstva sa modlia krátku zmiernu modlitbu) Toto bratstvo povýšil Lev XIII. 15. 9. 1885 na arcibratstvo, ku ktorému sa môžu prihlásiť aj iné bratstvá. Kristus hovorí svätej Gertrúde: „Citelia obrazu môjho človečenstva, t. j. mojej Tváre, budú osvietení nádherou môjho Božstva až do útrobu duše.“ A sestre Saint-Pierre v r. 1845 povedal: „Ako je v kráľovstve možné čokoľvek získať za peniaz, na ktorom je obraz panovníka, tak získate

čokoľvek za vzácny peniaz mojej Tváre“; ďalej „Čím viac sa budete usilovať napraviť moju tvár, znetvorenú rúhaním, tým viac ja napravím vašu tvár, znetvorenú hriechom, aby bola taká krásna, ako keď ste boli pokrstení.

O TREŤOM BOŽOM PRIKÁZANÍ

Boh na vrchu Sinaj povedal: „Pamätaj, aby si **sobotný deň svätil. Šesť dní** (= nie viac ako šesť dní) **budeš pracovať** a robiť všetky svoje práce. (Ex 20, 8) Tretie Božie prikázanie teda obsahuje dva príkazy: príkaz svätiť nedeľu a príkaz pracovať. (Rím. katech.)

V treťom Božom prikázaní nám Boh prikazuje svätiť nedeľu a počas týždňa pracovať.

1. PRIKÁZANIE O SVÄTENÍ NEDELE

Boh prikázal človeku odpočívať určitý deň, aby sa tak postaral o svoje duševné a telesné zdravie.

Aby človek v toľkých životných starostiach nezabudol na Boha a na svoj konečný cieľ a aby nezdivel, Boh ustanovil, aby sa jeden deň v týždni svätil. Tak ako máme určitý čas vyhradený na naše telesné potreby, ako je spánok, jedlo a pitie, tak Boh chcel, aby sme mali určitý čas vyhradený na rozjímanie o večných pravdách, a tak získavali nové sily pre svoju dušu. Vo sviatočný deň má človek tiež príležitosť, aby modlitbou napravil to, čím sa počas týždňa prehrešil. (sv. Gregor Veľký) V tento deň môže tiež dostatočne poďakovať Bohu za dobrodenia, ktoré od neho počas celého týždňa dostal.

A tiež nie je možné, aby človek nepretržite pracoval, ak nechce skoro zomrieť. Ako ten, kto vystupuje na vysoký vrch, musí si z času na čas odpočinúť, tak musí odpočívať aj ten, kto pracuje. Deň odpočinku je teda vlastne darom Božskej dobrot. Slávenie dňa odpočinku je **predobrazom nášho budúceho večného odpočinku** v nebi. (Heb 4, 9) Deň Pána je tieňom toho budúceho sviatku vo večnej vlasti. Slávením tohto dňa v sebe ožívujeme túžbu po tomto večnom sviatku radosti. (sv. Greg. Veľ.) A ešte aj lepšie oblečenie, ktoré si obliekame v tento deň nám pripomína tento budúci stav v nebi.

1.1. Boh nám prikazuje svätiť siedmy deň, pretože on na siedmy deň odpočíval od tvorenia.

Mojžiš vo svojom rozprávaní o stvorení hovorí: „A Boh požehnal siedmy deň a posvätil ho, lebo v ňom prestal so všetkou svojou prácou.“ (Gn 22) Človek, ktorý je obrazom Božím, si má brať za príklad Boha, svojho pána; ako Boh odpočíval siedmy deň, tak má robiť aj človek po šiestich dňoch práce.

Číslo sedem patrí k prírodným zákonom. (sv. Tomáš Akv.) Toto číslo sa často objavuje v prírode (sedem farieb svetla, sedem základných hudobných tónov atď.) aj v náboženstve. Boh, ktorý stvoril nebeské telesá na znamenie dní a rokov (Gn 1, 14), upozorňuje ľudstvo Mesiacom na odpočinok v siedmy deň; Mesiac totiž každých sedem dní mení svoju podobu; po siedmych dňoch z neho vidíme len polovicu, za sedem dní opäť úplne, po ďalších siedmych dňoch ho asi polovica zmizne a za sedem dní napokon úplne zmizne, aby sa potom opäť objavil. Už okolo roku 150 svätý Teofil, biskup z Antiochie, napísal: „Siedmy deň je známy všetkým národom zeme.“ My kresťania slávime nedeľu, židia sobotu, mohamedáni piatok, Mongoli štvrtok, černosi v Guinei utorok, mnohí pohania pondelok.

Boh preto prikazuje svätiť siedmy deň, lebo ľudské telo potrebuje v siedmy deň odpočinok.

Boh má vo všetkom na zreteli nielen svoju česť, ale aj dobro človeka. Je isté, že človek potrebuje po šiestich dňoch práce odpočinok. Práve tak ako po celodennej práci musíme šesť alebo sedem hodín spať, aby sme telu nahradili stratené sily, tak po šesťdňovej práci potrebujeme dlhší odpočinok. Počas Francúzskej revolúcie bolo zrušené svätenie siedmeho dňa a zavedené svätenie desiateho dňa; čoskoro však zistili, že je potrebné vrátiť sa k starému systému. Človek totiž nemôže urobiť nič lepšie ako Boh. „Niet múdrosti, niet rozumnosti, niet rady proti Pánovi.“ (Prís 21, 30) Dokonca aj socialista Proudhon priznal: „Ak skráťte týždeň o jeden deň, aby bolo päť dní pracovných a jeden deň odpočinku, potom bude odpočinku príliš veľa. Ak predĺžite týždeň o jeden deň tak, aby bolo sedem dní práce a jeden deň odpočinku, potom bude príliš veľa práce. Ak zavediete dvanásť dní práce a potom dva dni odpočinku, potom zabijete človeka nečinnosťou, keď ste predtým vyčerpali jeho sily námahou.“

1.2. Boh prikázal Židom svätiť sobotu, pretože v sobotu boli vyslobodení z egyptského otroctva.

Sobota bola preto medzi Židmi národným sviatkom. Boh na vrchu Sinaj navyše požadoval, aby bol tento deň svätený odpočinkom a zdržaním sa služobníckej práce. Povedal: „Nebudeš konať nijakú prácu.“ (Ex 20, 10) Odtiaľ pochádza názov sobota, t. j. deň odpočinku. Sobota bola obzvlášť vhodná na verejné uctievanie Boha, pretože Židom najviac pripomínala Božie dobrodenie. (Ez 20, 12) Okrem toho bola aj predobrazom **odpočívania v hrobe** budúceho Vykupiteľa.

Židia zachovávali sobotu veľmi prísne; znesvätenie soboty sa trestalo smrťou a v sobotu sa nesmela vykonávať ani najmenšia práca. Tak napríklad istý Žid, ktorý v sobotu zbieral drevo, bol ukameňovaný. (Nm 15, 32) Farizeji si dokonca mysleli, že v sobotu sa nemôžu robiť ani dobré skutky. (Mt 12, 12) Všimnime si tiež, že v sobotu nepadala ani manna.

Židovská sobota pripadá na našu sobotu, ale kresťanská sobota pripadá na nedeľu.

1.3. Svätí apoštoli namiesto svätenia soboty nariadili svätiť nedeľu, pretože v nedeľu vstal Kristus z mŕtvych.

Nedeľa je vlastne sviatkom Najsvätejšej Trojice, pretože v nedeľu, ako prvý deň týždňa (Sk 20, 7; 1 Kor 16, 2), Boh Otec začal stvorenie, v nedeľu Boh Syn vstal z mŕtvych a v nedeľu Duch Svätý zostúpil na apoštolov.

Svätí apoštoli boli oprávnení preložiť na nedeľu Bohom stanovené svätenie soboty, pretože prikázanie dané na vrchu Sinaj malo za cieľ skôr ustanoviť svätenie určitého dňa v týždni, a nie práve soboty. Apoštoli mohli preložiť svätenie soboty tým viac, lebo starý zákon bol len predobrazom zákona nového.

Nedeľa sa nazýva aj „Deň Pána“ (Zjv 1, 10), pretože v tento deň máme zvlášť slúžiť Pánu Bohu. Svätý Justín používa názov „nedeľa“ (deň svetla) ako prvý vo svojej obhajovacom spise (apológii v r. 139), a to oprávnene; v tento deň totiž Kristus zažiaril ako vychádzajúce slnko vo svetle svojho vzkriesenia. (sv. Ambróz) V tento deň Boh stvoril aj svetlo a Duch Svätý zostúpil v podobe ohňa na apoštolov; napokon v tento deň máme dostávať nové osvetlenie nášho konečného cieľa. Cisár Konštantín Veľký nariadil, aby sa v jeho Rímskej ríši svätila nedeľa (321) Cisár Karol Veľký trestal pokutou tých, ktorí nedeľu nesvätili.

1.4. V nedeľu sa máme zdržiavať služobných prác a máme sa zúčastňovať na verejných Bohoslužbách a máme sa starať o spásu duše a zotavenie tela.

Nedeľa je zasvätená práve kvôli duševnému a telesnému blahu. **Služobná práca** je tá práca, ktorú zvyčajne vykonávajú služobníci a nádenníci, remeselníci a továrenskí robotníci alebo iní im podobní pracovníci. „Služobná práca je taká práca, ktorú vykonávajú tí, ktorí slúžia.“ (sv. Tomáš Akv.) Odtiaľ pochádza jej názov. K služobným prácam patria aj výročné trhy, veľké i malé, a všetky druhy obchodu. Ale skôr ako dôsledok rôznych zvykov, ktoré sa v jednotlivých krajinách zakorenili, treba v tejto záležitosti veľa vecí strpieť. (K. Gosset.) Obchodníci a hostinskí by však nemali predávať v čase Bohoslužieb. Ako Boh odpočíval na siedmy deň, tak by sme mali odpočívať aj my. Tak ako Kristus na Veľkonočnú nedeľu zanechal v hrobe svoje plachty a rúcha a vstal z hrobu, tak aj my máme v nedeľu zanechať všetky pozemské zamestnania a v modlitbe sa pozdvihnúť k Bohu. Telesný oddych je v nedeľu absolútne nevyhnutný, pretože človek, ktorý sa príliš unaví, je potom úplne neschopný modlitby.

Verejnou Bohoslužbou sa rozumie **svätá omša**, s ktorou je zvyčajne spojená kázeň. Cirkev preto vyžaduje účasť na sv. omši, lebo niet lepšej služby Bohu ako obnovovanie Kristovej obety na kríži. Už v prvých storočiach sa kresťania schádzali v nedeľu na sv. omši; tak nám o tom hovorí svätý Justín. Vtedy sa po evanjeliu konala krátka kázeň; tento zvyk pretrváva dodnes vo väčšine spoločností.

O spásu svojej duše sa staráme účasťou na svätej omši, prijímaním sv. sviatostí, modlitbou, počúvaním kázní, čítaním dobrých kníh a konaním skutkov milosrdenstva. O svoje zotavenie sa okrem odpočinku staráme aj dovolenou zábavou.

Preto je v nedeľu nariadený telesný odpočinok, aby sme mohli horlivejšie pracovať na **spáse svojej duše**. V nedeľu sa máme nielen lepšie obliecť, ale aj očistiť a ozdobiť si svoje srdce. (sv. Lev Veľký) Z úcty k nedeli by si mal muž nielen ostrihať zbytočné vlasy a bradu, ale tým viac by mal odstrániť svoje hriechy a neprávosti. (sv. Bonav.) Preto je nedeľa pre veriacich vždy príležitosťou na prijatie svätých sviatostí. Cirkev si veľmi želá, aby veriaci pristupovali k svätému prijímaniu v nedeľu a na sviatky. (Trid. konc. 22. 6.) Cirkev tiež poskytuje príležitosti na modlitbu, najmä konaním popoludňajších pobožností a otvorením všetkých kostolov v nedeľu. V každom farskom kostole je v nedeľu aspoň jedno kázanie. Naši predkovia v nedeľu horlivo čítali náboženské knihy; čítali najmä vysvetlenie nedeľných evanjelií a životy svätých. Práve v sobotu Kristus uzdravil väčšinu chorých, napr. muža s ochrnutou rukou (Mt 12, 9-21), slepeho od narodenia v Jeruzaleme (Jn 9), muža s vodnatieľkou v dome popredného farizeja (Lk 14, 1), a to napriek tomu, že sa Židia nad tým mimoriadne pohoršovali. Chcel nás tým poučiť, že aj v Pánov deň máme konať skutky milosrdenstva.

V nedeľu je dovolené konať: 1. služobné práce, ktoré sú absolútne nevyhnutné; 2. malé práce; 3. práce, ktoré slúžia na vzdelávanie ducha.

Ak je služobná práca nevyhnutná môžeme ju vykonať. Kristus od nás nežiada, aby sme kvôli nedeli utrpeli škodu, pričom hovorí: „Sobota bola stvorená pre človeka, a nie človek pre sobotu.“ (Mt 1, 27) Preto sú dovolené tie práce, ktoré sú nevyhnutné na zachovanie života, ako je príprava jedla, zväzanie obilia, keď hrozí búrka a pod. Dovoľené sú aj práce, ktoré sú nevyhnutné pre všeobecné blaho, ako je za určitých okolností služba na pošte, železnici, telegrafe a polícii. Cirkevní predstavení majú právo z dôležitých dôvodov výslovne povoliť vykonávanie služobných prác v nedeľu. Kristus povedal: „Syn človeka je pánom aj nad sobotou“ (Lk 6, 5); podobne môže povedať aj jeho zástupkyňa Cirkev.

Keďže nedeľa je ustanovená v prvom rade pre duševné blaho a večnú spásu človeka, preto sú v nedeľu nariadené všetky tie činnosti, ktoré napomáhajú k dosiahnutiu tohto cieľa, totiž služba v kostole; preto Kristus hovorí: „Kňazi v sobotu porušujú v chráme sobotu, a predsa sú bez viny.“ (Mt 12, 5) Nariaďujú sa aj **skutky milosrdenstva**, lebo nič viac neprispieva k spásu ako tieto skutky. Podľa Kristových slov od nich totiž závisí večná spása. (Mt 25, 35) Sám Kristus nám svojím príkladom dal jasne najavo, že v nedeľu vyžaduje skutky milosrdenstva; povedal totiž: „V sobotu slobodno dobre robiť.“ (Mt 12, 12) Hoci sú v nedeľu zakázané služobné práce, predsa nie sú zakázané skutky milosrdenstva pre dobro blížneho. (sv. Irenej) Svätá Odília abatiša († 720) dala postaviť nemocnicu a podľa Kristovho príkladu každú nedeľu po Bohoslužbách navštevovala chorých a celý deň im slúžila. (Meh. III 263.) Podobne robili aj iní svätí. Ale odporúča sa nám konať len tie služobné skutky milosrdenstva, ktoré sú naozaj nevyhnutné. Keby totiž v nedeľu boli dovolené bez rozdielu všetky práce pre dobro chudobných, potom by všetci remeselníci a robotníci smeli z tohto dôvodu vykonávať služobné práce, čo nie je možné obhajovať.“ (Suarez) Skutky milosrdenstva celkom ospravedľujú aj od verejných Bohoslužieb, lebo samy osebe sú vynikajúcou službou Bohu. (Jak 1, 27) Ved' Kristus hovorí: „Milosrdenstvo chcem, a nie obeť“ (Mt 9, 13), t. j. dávam prednosť skutkom milosrdenstva pred verejnými Bohoslužbami. Ak je to však možné, máme sa napriek tomu zúčastňovať na Bohoslužbách. Tu platia Kristove slová: „Tieto veci máte robiť a tamto nezanedbávať.“ (Mt 23, 23) Čo však majú ľudia robiť, ak by bezprostredne pred Bohoslužbami vypukol požiar? Čo keby v tom čase prišla povodeň?

Podobne sú dovolené všetky **malé práce**. Ved' Boh nechce, aby človek v nedeľu zaháľal; preto je v nedeľu dovolené ako zvyčajne zametať, umývať riad, čistiť alebo opravovať poškodený odev; tiež písať, počítať, hrať a všetko, čo slúži ku **vzdelaniu ducha**.

O hriechoch proti prikázaniu svätenia nedele.

Proti prikázaniu svätit' nedeľu sa prehrešuje:

I. Kto bez toho, aby to bolo nutné vykonáva alebo vyžaduje služobnú prácu v nedeľu.

Rímsky cisár Valentinián hovorieval: „Kto znesväčuje nedeľu služobnou prácou, prehrešuje sa svätokrádežou a do posvätného kalicha nalieva takmer kalné víno.“ Kresťan má v nedeľu dopriať odpočinok aj svojim podriadeným a dokonca aj svojmu dobytku. (Ex 20, 8-10) Preto by sa mali služobníci alebo podriadení snažiť čo najskôr vzdať sa takej služby, v ktorej nemôžu plniť svoje náboženské povinnosti.

Všeobecne sa má za to, že služobná práca je **ťažkým hriechom** len vtedy, ak niekto bez naliehavej potreby ťažko pracuje **asi 3 hodiny** v nedeľu; ale ťažko nehreší ten, kto nepracuje ťažko celé 3 hodiny, alebo kto 3 hodiny vykonáva len ľahšiu služobnú prácu, alebo kto sa domnieva, že je z nejakého, hoci neplatného dôvodu, ospravedlnený; a tiež ten kto je nútený svojim zamestnávateľom do práce bez podstatného dôvodu a zo strachu pred veľkou škodou pracuje.

Kto však spôsobí veľké **pohoršenie** tým, že v nedeľu pracuje, ťažko hreší, hoci by pracoval len chvíľu. Pre takého platia Spasiteľove slová: „Pre neho by bolo lepšie, keby mu zavesili mlynský kameň na krk a hodili ho do morskej hlbiny.“ (Mt 18, 6) Už Židom Boh pohrozil: „Kto znesvätí sobotu, musí zomrieť. Kto by v ten deň pracoval, bude vyhubený spomedzi svojho ľudu.“ (Ex 31, 14)

II. Kto ľahkomyselne zanedbáva nedeľné Bohoslužby.

Nedeľné zábavy sú často príčinou toho, že kresťania zanedbávajú Bohoslužby. „Ó, aká hlúposť, keď si z noci robia deň a zo dňa noc a zanedbávajú svoje povinnosti voči Bohu kvôli ľahkovážnemu rozptýleniu.“ (sv. Fr. Sal.)

III. Kto sa oddáva takej zábave, ktorá je veľmi hlučná alebo príliš unavuje telo, alebo je celkom hriešna.

Takýmito zábavami sú napr. poľovačky, dlhé hry, tanečné zábavy. Tie posledné zvyčajne vedú k nemravnosti, bitkám, plytvaniu peniazmi, záhalke a nespokojnému životu.

Najhoršie však je, ak je zábava **hriešna**. Lebo kto hreší, stáva sa otrokom diabla a v nedeľu koná tú najhanebnejšiu službu. (Jn 8, 34) Nedeľa má byť zasvätená službe Bohu a spásu našej duše, a práve v tento deň ľudia najviac urážajú Boha a zasadzujú najsmrteľnejšie rany svojej duši. Ó, beda nám! Nebeský sviatok sa stal sviatkom pekla. (Gaume.) Mnohí sa tešia na nedeľu, aby sa oslobodili od práce, mohli dopúšťať nepravosti. (Euseb. Caes.) Sviatok je najlepším všedným dňom diabla. (Ján Schmidt) Diabol pôsobí medzi ľuďmi ako Appolonius, vojvodca krutého sýrskeho kráľa Antiocha; ten zostal so svojimi 22 000 vojakmi v Jeruzaleme celý týždeň v úplnom pokoji a v sobotu dal všetkých uskrtiť. Aj diabol necháva ľudí celý týždeň na pokoji, ale len čo príde nedeľa, zväzda ich k rôznym hriechom, k pýche a okázalosti v obliekaní, k hazardným hrám a tancom, k hriešnym návštevám, k nestriednosti v jedle a pití. (Seb. Schmid) Muži dnešnej doby sa vo sviatok starajú hlavne o svoje telo, zatiaľ čo ženy sa starajú o svoju ozdobu. Ó, zvrátenosť ľudského rodu, ktorý zneužíva najsvätejšie nariadenia na hriech. (sv. Augustín)

Diabol túžby po zisku je síce v nedeľu zahnaný, ale je to, akoby do človeka vstúpilo sedem iných duchov svetských rozkoší, ktoré sú horšie ako tamten. Títo sa zavesia na zástavy speváckych, streleckých, hasičských a veteránskych spolkov; rozvracajú rodinný život a požierajú nielen ušetrené peniaze, ale aj lásku k práci. (Dr. Schmitz) Bolo by naozaj ešte lepšie, keby ľudia v nedeľu pracovali na poli, ako keby nedeľu znesväcovali hriechom. (sv. Augustín)

Urážať Boha je zločin, ale urážať ho v deň, ktorý mu je zasvätený, je dvojnásobný zločin. (Meh.) Zneužívať sviatočné dni na svetské bláznovstvá je istý druh svätokrádeže. (sv. Cyprián) Kto zneužíva sviatočný deň na hriech, je ako kostolný lupič, ktorý ničí sväté poklady. (sv. Chryz.)

Pohnútky ku sväteniu nedele.

I. Svätením nedele získavame **Božie požehnanie.**

Uvažujme o tom, aký dobrotivý je Boh, veď vlastne žiada pre nás len pokoj, a nie nejakú ťažkú službu. „Týždeň má 168 hodín a z nich Boh určil len jednu jedinú pre seba, a ty by si aj tú využil na svetskú prácu?“ (sv. Chryz.) Písmo sv. hovorí: „Boh požehnal siedmy deň.“ (Gn 2, 3), t. j. urobil ho požehnaným dňom. Kto svätí nedeľu, má **šťastie vo svojom správaní a konaní**. Kto svätí nedeľu, tomu sa všetko darí. Krištof Kolumbus sa na svojej objaviteľskej ceste každú nedeľu na mori zastavil a odpočíval; šťastne objavil Ameriku. Kto svätí nedeľu, toho Boh **chráni pred nešťastím**. Na rieke Mississippi bol parník, na ktorom sa každú nedeľu musel prekladať tovar. Istý námorník sa zdráhal robiť túto neužitočnú prácu v nedeľu; preto ho zo služby prepustili. O niekoľko dní praskol na tejto lodi kotol a väčšina ľudí na palube zahynula, ale bohobojný námorník nešťastiu unikol. (Meh. III. 246.) Kto svätí nedeľu, tomu **Boh žehná na majetku**. Istý zbožný priateľ radil istému remeselníkovi, aby v nedeľu nepracoval, a sľúbil mu, že o šesť mesiacov príde opäť nahradiť mu ušlý zárobok. Prišiel, ale dozvedel sa, že remeselník aj napriek tomu, že svätí nedeľu, zarobil oveľa viac ako predtým. (Mech. III. 243.)

II. Znesväcovanie nedele má za následok pozemské utrpenie, najmä choroby, chudobu a nešťastie.

Nedeľa je ako oheň; oheň je pre nás veľkým dobrodením, ale ak ho používame nesprávne, prináša nám skazu a ničí náš majetok. Tak aj nedeľa, ak ju svätíme, prináša nám úžitok; ak ju však znesväcujeme, prináša nám škodu. Boh dopúšťa mnoho trestov na tých, ktorí v nedeľu pracujú. Keď Židia prestali svätiť sobotu, Boh dopustil, aby mesto Jeruzalem zničil Nabuchodonozor a Židov odviezol do zajatia. (Neh 13, 18) Najbežnejším trestom pre tých, ktorí znesväcujú nedeľu a v tento deň nechodia ani do kostola, je, že sa stávajú otrokmi každého hriechu. (Ludv. Fran.) Tí, ktorí sa v nedeľu naháňajú za svetským bohatstvom, nachádzajú bohatstvo hriechu a strácajú nebeské poklady. (sv. Amb.)

Kto pracuje bezprestania, **stráca zdravie**. Je ako človek, ktorý lezie na horu bez odpočinku, padá. „Odpočinok je pre človeka zákonom: ako človek nemôže žiť bez jedla, tak nemôže žiť ani bez odpočinku.“ (Ganne) Nedeľná práca v mnohých továrňach je príčinou mnohých telesných ťažkostí a predčasných úmrtí robotníkov. V továrňach hynie oveľa viac ľudí ako na bojiskách. Preto je dodržiavanie nedeľného odpočinku nielen náboženskou požiadavkou, ale aj prirodzenou povinnosťou. Kto v nedeľu pracuje, je vrah. Kto pracuje v nedeľu, tomu Boh hovorí: „Navštívim ťa náhlou chudobou.“ (Lv 26, 16) Ľudia, ktorí pracujú aj v nedeľu, sa nikam nedostanú. Na nedeľnej práci nespočíva žiadne požehnanie. „Nedeľná práca = diablove práca.“ Boh vždy trestá tým, čím človek hrešil. (Múd 11, 17) Ten, kto nedeľu znesväcuje z chamtivosti, dostáva opak toho, po čom túži; stane sa chudobným. Kto v nedeľu pracuje, je zlodej, lebo okráda Boha o jeho časť. O zlodejovi platí príslovie: „Ako získané, tak stratené.“ Preto ten, kto v nedeľu pracuje, veľmi často prichádza o svoje veci i majetok.

Kto v nedeľu pracuje, má veľa **nešťastí**. Pre znesväcovanie nedele sú často celé národy postihnuté: neúrodou, krupobitím, záplavami a iným zlom. Národom, ktorý nemá pravidelný deň odpočinku, sú Číňania. O nich vieme, že žijú vo veľkej chudobe, že sú fyzicky schátralí, zbabelí a nemravní a že sa medzi nimi veľmi často objavujú nákazlivé choroby. Vojsko s Japonskom v rokoch 1894-95 ukázala veľkú úbohosť tohto 400-miliónového národa.

III. Znesväcovanie nedele prináša utrpenie rodine a spoločnosti.

Podkopáva rodinu. Ak sa totiž členovia rodiny nezúčastňujú na žiadnych Bohoslužbách, strácajú znalosti o svojich povinnostiach a blúdia; otec sa dopúšťa zhýralosti, matka je ľahostajná, deti sú neviazané. Puto, ktoré spája členov rodiny, sa uvoľní. Namiesto raja je pod takouto strechou peklo. Okrem toho otec, ktorý v nedeľu pracuje, nemôže plniť najsvätejšiu povinnosť, a to vychovávať svoje deti. Počas týždňa totiž svoje deti vidí len zriedka; len v nedeľu, keď nepracuje, má čas spoznať, aké sú jeho deti, a môže ich poučovať.

Ak je však rodina rozvrátená, trpí tým aj **spoločnosť**; tak ako sa zrúti budova, keď sa otrasú jej základy. Znesväcovaním nedele sa zároveň dáva verejne najavo neposlušnosť voči Božím zákonom. Dôsledkom toho je, že poddaní strácajú úctu aj k pozemským autoritám: kráľovskej, biskupskej, zákonodarnej a otcovskej. Tí, čo znesväcujú nedeľu, strácajú znalosti a prax v náboženstve, úplne zabúdajú na Boha a na svoj konečný cieľ a stávajú sa divokými, t. j. podobnými zvieratám. Potom sa, samozrejme, vracajú do barbarského stavu pohanov. „Chráma a svätenie nedele je priehradou medzi čistými kresťanmi a kresťanmi podľa mena, medzi vyvolenými a zavrhnutými. Ku ktorým sa človek v nedeľu priznáva, k tým bude patriť aj vo večnosti. Ak v nedeľu nepatríš do Božej rodiny na zemi, budeš z nej vylúčený aj vo večnosti. Aká je tvoja nedeľa, taký bude tvoj koniec.“ (Lerch.) Svätením nedele si zhromaždíme statky, ktoré trvajú večne. (sv. Greg. Nz.)

Svätenie nedele nijako nezasahuje do činnosti obchodníkov.

Zo strany zamestnávateľov sa namietalo, že nedeľný kl'ud negatívne ovplyvňuje výrobu, a preto sú poškodzovaní vo svojom podnikaní. To však nie je pravda. Skúsenosť totiž učí, že ak sa primerane skráti pracovný čas, zvýši sa výkonnosť robotníkov, takže sa v týždni vykoná nielen viac, ale aj podstatne kvalitnejšia práca. Tak ako luk, ak je stále napnutý, stráca svoju pružnosť, tak aj robotník stráca svoju silu, ak musí stále pracovať. Dokonca aj Rousseau, nepriateľ náboženstva, hovorí: „Ak chcete, aby bol národ aktívny a pracovitý, dajte mu sviatky. Takto stratené dni prinesú viac úžitku ako ostatné dni.“ V Anglicku je prísne zavedený nedeľný pokoj; všetky obchody, hostince, divadlá atď. sú zatvorené; ba dokonca aj pošta a železnice v nedeľu odpočívajú. A predsa nie je na svete krajina, ktorá by, čo sa týka priemyslu, Anglicko predstihla. A ako prísne dodnes Židia dodržiavajú sobotu, a napriek tomu, ako je zrejmé, im to neškodí.

2. PRIKÁZANIE PRÁCE

Práca je buď fyzická, alebo duševná.

K pracujúcim patria nielen továrenskí robotníci, služobníci, brigádnic, remeselníci atď., ale aj študenti, úradníci, kňazi, učitelia, lekári atď. Tí poslední však nepracujú ani tak rukami, ako skôr hlavou; a táto práca je zvyčajne oveľa namáhavejšia ako fyzická práca. Preto aj ľudia, ktorí príliš namáhajú svojho ducha, zvyčajne nevyzerajú dobre a často ochorejú na nervové choroby.

2.1. Práca nehaní človeka, pretože Kristus svojím učením a príkladom prácu posvätil.

Pohania považovali prácu za potupnú. Dokonca aj učený Cicero hovorí: „Všetky zárobky nádenníka sú hanebné a špinavé.“ Medzi pohanmi existovali dve triedy, ľudia vznešení alebo prácu zadávajúci a otroci, pracovníci. Remeselníci boli v mnohých štátoch vylúčení z občianskych práv. Pretože pohania považovali prácu za potupný čin, za otrockú službu, oddávali sa nečinnosti alebo vojenskej službe. Tu prišiel **Vykupiteľ** a svojím príkladom **prácu posvätil**. Za svojho pestúna si vyvolil tesára, po ktorého boku pracoval až do svojich tridsiatich rokov; lebo neskôr, keď vyučoval v synagóge vo svojom rodnom meste, ľudia hovorili: „Nie je tento tesár?“ (Mk 6, 3) Rovnakým spôsobom si Kristus vybral za apoštolov robotníkov, a to rybárov. Vo svojom podobenstve o robotníkoch vo vinici jasne ukázal, že ak chceme byť spasení, musíme pracovať. (Mt 20) Preto sa významní ľudia nehanbili za prácu. Svätý Pavol si zarábal na živobytie prácou svojich rúk. (Sk 20, 31) Bol výrobca stanov. (Sk 18, 3) Svätý biskup Hiláriu pracoval na poli. Alexander Veľký hovorieval: „Pracovať je kráľovské, zaháľať je otrocké.“ Cisár Jozef II. orával na poli pri Rousínove na Morave. Všetky dcéry Karola Veľkého museli vykonávať ženské domáce práce. Každý člen panovníckej rodiny Hohenzollerov sa musel naučiť nejakému remeslu. „**Remeslo a práca neponižujú** človeka, naopak, sú hodné cti, lebo človek sa samostatne a namáhavo živí.“ (Lev XIII.)

Jediné, čo človeka ponižuje, je nerosť a pýcha. A preto postavenie slúžiaceho nie je potupné. Ak slúžiš podľa Božieho príkazu človeku, potom neslúžiš človeku, ale Bohu, ktorý to prikázal. Ved' ani Kristus neprišiel, aby sa mu slúžilo, ale aby nám slúžil. (sv. Augustín) Stav toho, kto niekomu slúži je lepší ako stav toho, kto je otrokom svojej náruživosti. (sv. Aug.)

2.2. Každý človek má pracovať, pretože po páde prvých ľudí nám Boh uložil prácu ako pokánie.

Pred pádom prvých ľudí bola práca človeka zotavením. Po páde však Boh povedal Adamovi: „V pote tváre si budeš zarábať na svoj chlieb, kým sa nevrátiš do zeme, odkiaľ si bol vzatý.“ (Gn 3, 19) A človek je skutočne nútený na zemi pracovať, pretože zem mu nedáva potrebnú výživu, ak ju neobrába a nekultivuje. Keby teda nikto na zemi nepracoval, ľudstvo by muselo zahynúť od hladu. Človek cíti, že k práci ho núti už sama jeho prirodzenosť; to vidno aj na zaháľáčoch. Aj keď nechcú plniť svoje povinnosti, zaoberajú sa niečím iným, aby sa zamestnali. Málokedy sa stretávame s tým, že nerobia vôbec nič, ale iba nerobia to, čo by mali robiť. „Človek je stvorený na prácu, ako je vták stvorený na lietanie.“ (Jób 5, 7) Dokonca aj zvieratá, ako napríklad včela (Prís 6, 6) a mravec, slúžia človeku ako vzor pracovitosti. Keďže teda namáhavá práca je Božou vôľou, človek má dobrovoľne znášať ťažkosti práce. Na prácu sa vzťahujú aj Kristove slová: „Kto neberie na seba svoj kríž a nenasleduje ma, nie je ma hoden.“ (Mt 10, 38)

Každý človek, ktorý môže pracovať, musí pracovať. Preto svätý Pavol hovorí: „Kto nechce pracovať, nech ani nejde.“ (2 Sol 3, 10)

Všetci sme zdedili Adamov hriech. Preto sa musíme všetci za tento hriech kajať, a teda pracovať. Preto podľa toho musí pracovať aj bohatý človek, lebo výťažok svojej práce môže dať na almužnu a dobré skutky. Bohatý človek, ktorý ako každý iný človek dostal od Boha určité dary, ich má použiť pre dobro ľudstva; nemá byť ako človek v evanjeliu, ktorý zakopal svoje peniaze. Keď sa raz istého boháča opýtali, prečo ešte stále pracuje svojimi rukami, keď už to nepotrebuje, odpovedal: „Vy si asi myslíte, že mi dal Pán Boh moje ruky nadarmo.“ Preto dal svätý Benedikt svojim rehoľníkom také nariadenie, ktoré ich zaväzuje k striedaniu modlitby a práce. Kto nemôže pracovať, je ospravedlnený; teda deti, starci, chorí a ľudia s telesnými chybami. Preto svätý Pavol nehovorí: „Kto nepracuje, nech nejde“, ale: „Kto **nechce** pracovať...“

2.3. Človek má predovšetkým plniť povinnosti svojho stavu.

V ľudskej spoločnosti existujú rôzne stavy (stav pochádza od „stát“, pretože je to niečo stále, nemenné); sú tu kňazi, lekári, právnici, remeselníci, vojaci, slobodní, ženatí atď. Ľudská spoločnosť je ako telo, v ktorom má každý úd svoju úlohu (1 Kor 12, 12), alebo ako hodiny, v ktorých všetky veľké i malé ozubené kolieska do seba navzájom zapadajú.

Sám Boh povoláva človeka do určitého stavu (preto sa stav nazýva aj „povolanie“); Boh totiž dáva človeku akúsi záľubu, schopnosť alebo príležitosť k niečomu. Človek teda pociťuje akési vnútorné nutkanie k určitému stavu; tomu sa má podriaďovať, ako sťahovavé vtáky na jeseň poslúchajú inštinkt, ktorý im je od Boha vrozený, a sťahujú sa do teplejších krajín. Kto však toto nutkanie neposlúchne, ale nechá sa vtiahnuť do stavu, ku ktorému nemá žiadnu záľubu, tomu sa stane to isté, čo sťahovavým vtákom, ktoré na jeseň neodletia; ako tieto neskôr hynú, tak aj tento človek zvyčajne kráča ku svojej večnej záhube. Preto by sa rodičia mali chrániť pred tým, aby svoje deti nútili do povolania, v ktorom nemajú záľubu.

Keďže povolanie človeku určuje Boh, tak ten, kto pracuje vo svojom povolaní, vlastne **pracuje v službe Bohu**. (Galura.) Preto má človek plniť predovšetkým povinnosti svojho stavu pred všetkým ostatným povinnosťami. „To, čo nepatrí k povolaniu, je hra a nečinnosť.“ (Galura) Človek musí často pre Boha opustiť aj Boha. (sv. Fil. N.) Kristovou úlohou bolo vykúpenie ľudstva a keď bolo potrebné pracovať na tejto úlohe, zabudol na všetko ostatné. Spomeňme si ako bol dvanásťročný v chráme (Lk 2, 49) alebo na rozhovor so Samaritánkou pri Jakubovej studni, keď Kristus zabudol aj na jedlo. (Jn 4, 34) Podobne postupoval aj Mojžiš; keď na vrchu Sinaj od Boha počul, že národ upadol do ťažkých hriechov, hneď odišiel od Boha a išiel k ľudu (Ex 32, 7)

Svedomité plnenie povinností svojho povolania vedie k dokonalosti.

Kto je svedomitý v povinnostiach svojho stavu, je určite svedomitý aj v iných veciach. Povolanie je ako najdôležitejšie koleso stroja. Ak toto ide dobre, všetko ide dobre; ak sa toto zastaví, pohybovať sa nemôžu ani ostatné. Prečo sa pri svätorečení vždy na prvom mieste posudzuje, ako si dotýčny plnil povinnosti svojho stavu? Mnohí ľudia si myslia, že čas, námaha a práca, ktoré venujú povinnostiam svojho stavu, sú stratené pre službu Bohu a spásu ich duše. Ako veľmi sa mylia! Nič nás neurobí svätými rýchlejšie ako verné plnenie povinností svojho stavu. Kto sa však nechá zviest' diablom, aby zanedbával povinnosti svojho stavu a namiesto toho sa modlil a konal nábožné skutky, hromadí hriech na hriech. „Kto si neplní povinnosti svojho stavu, ten aj keby kriesil mŕtvych, je v stave ťažkého hriechu a nie je na ceste spásy.“ (sv. Fr. Sal.) Ak nechceš pracovať, žiadne modlenie ti nepomôže. Vykonávanie pobožností sa musí riadiť podľa povinností nášho stavu. Pobožnosť, ktorá je v rozpore s povinnosťami nášho stavu, je len falošnou cnosťou. (sv. Fr. Sal.) Žiadny stav, pokiaľ nie je hriešny, nám nebráni dosiahnuť večnú blaženosť. (1 Kor 7, 17)

2.4. Aby sa nám v práci darilo, máme počítať s Bohom a počas práce častejšie na Boha myslieť.

Bez Božieho požehnanja márne naše namáhanie. V evanjeliu to vidíme na bohatom rybolove. (Lk 5) Verte mi, že traja robotníci urobia za deň viac, ak im pomáha Boh, ako desať robotníkov bez neho. (sv. Vincent P.) Každú prácu začni s Bohom a budeš úspešný. Ako Boh pomáha tomu, kto začína s Bohom, je možné vidieť na Dávidovom víťazstve nad Goliášom. Dávid totiž pred bojom povedal obrovi: „Ty prichádzaš s mečom, s kopijou a so štítom, ale ja prichádzam k tebe v mene Pána, Boha zástupov.“ (1 Sam 17, 45) Kto však začína svoju prácu bez modlitby, podobá sa vojakovi, ktorý ide do boja bez zbrane. Už svätý Pavol vyžaduje, aby sme si **pred prácou vzbudili dobrý úmysel**; hovorí: „Či jete, či pijete, či čokoľvek robíte, všetko robte na slávu Božiu.“ (1 Kor 10, 31) Zvykni si odriekať modlitbu, ktorou sa vzbudzuje dobrý úmysel. Vo všetkých svojich činoch musíme konať tak, akoby sme mali vystreliť šíp; musíme sa dobre pozerat' na cieľ. (Rodr.) Preto pred prácou povedzte aspoň: „**V mene Pána**,“ alebo urob krížik. „Keby dieťa napísalo na tabuľu samé nuly, tak aj keby bol rad núl akokoľvek dlhý, nič to neznamenalo. Až keď pred nuly napíšeme číslo, tak tento rad niečo znamená. Tak je to aj s našou prácou. Naša práca sama o sebe nemá žiadnu hodnotu, ale akonáhle pracujeme v mene Božom, potom je to, akoby Boh napísal to číslo na začiatok a naša práca je požehnaná a záslužná.“ (Diessel)

Počas práce máme robiť tak, ako keď píšeme; znova a znova namáčame pero do atramentu, aby sme mohli pokračovať v písaní. Pri práci človek vzhliada k Bohu, aby dostal novú silu do práce. (Wen.) Máme byť ako námorníci, ktorí sa často pozerú na kompas, aby riadili svoju loď. (sv. Fr. Sal.) Máme byť ako anjeli, ktorí hoci slúžia ľuďom, napriek tomu však stále hľadajú na Božiu tvár. (sv. Bonav.) Tak ako staviteľ, keď stavia budovu, z času na čas berie do ruky uhlomer a meradlo, tak aj my, ktorí si svojimi dobrými skutkami takmer staviame príbytok v nebi, musíme mať neustále pred očami meradlo lásky a všetko robiť z lásky k Bohu. (sv. Fr. Sal.) Preto svätý Pavol hovorí: „Modlite sa bezprestania.“ (1 Sol 5, 17) Zvykni si modliť sa pri práci **strelné modlitby**, napríklad: „Pane, pomôž mi,“ alebo: „Všetko na slávu môjho Boha, na väčšiu česť a slávu Božiu.“ Tvojim heslom nech je: „Modli sa a pracuj.“ (Ora et labora!) Alebo: „Ruku k práci, srdce k Bohu.“ (St. Citta.)

Keďže hodnota našej práce závisí od dobrého úmyslu pri práci, tak mnohé práce najchudobnejších ľudí sú pred Bohom záslužnejšie ako veľké činy tých ľudí, o ktorých rozprávajú dejiny sveta.

2.5. Práca prináša večnú odmenu, pretože je istým druhom služby Bohu.

Keďže práca bola Adamovi uložená v raji, keď sa priznal k svojmu previneniu a oľutoval ho, tak potom ten, kto pracuje, koná vlastne pokánie a plní Božiu vôľu, a teda koná Bohumilý skutok. Keďže však práca je pokáním, ktoré nám ukladá Boh, je teda prinajmenšom rovnako dobrá ako modlitba. Mnohí svätci hovoria: „Práca je najlepšia

modlitba.“ Svätý František Saleský, keď sa pre množstvo povinností svojho povolania nemohol toľko modliť, ospravedlňoval sa týmito slovami: „Na tomto svete sa máme modliť prácou a činmi.“ **Boh odmeňuje** prácu ako každý iný dobrý skutok. Veď Kristus hovorí: „Hoden je robotník svojej mzdy.“ (Lk 10, 7) A svätý Pavol hovorí: „Každý dostane vlastnú odmenu podľa toho, ako pracoval.“ (1 Kor 3, 8) Keďže práca je ťažká a je kajúcny skutok, tak nám predovšetkým zabezpečuje odpustenie hriechov. Krásne je napomenutie v Barnabášovom liste: „Pracuj svojimi rukami na oslobodenie od svojich hriechov.“ Keď svätý Bernard videl istého usilovne pracujúceho rehoľníka, povedal mu: „Pracuj len tak ďalej a nemusíš sa báť očistca.“

Nádej na odmenu je útechou v každej práci; vidíme to na každom obchodníkovi. Pracujú kvôli pomínutelnému zisku, ale my pracujeme kvôli zisku nepomínutelnému. (sv. Augustín)

Pri práci sa teda nepozerať tak na pozemskú odmenu (zisk), ale oveľa viac na večnú odmenu. Lebo ten, kto ide len za ziskom, bude čoskoro pracovať nedbalo a stratí aj večnú odmenu, ktorú nehládal.

Práca už tu na zemi prináša veľký úžitok, robí nás spokojnými a veselými, zaháňa hriechne myšlienky a podporuje pozemský blahobyť.

Práca má horký koreň, ale sladké ovocie. Kým sa zaháľač trápi dlhou chvíľou a je nespokojný sám so sebou, pracovitý človek je **spokojný**, a preto **veselý**. Vedomie, že sme niečo urobili, nás naplní radosťou. Činnosť skraca čas, záhal'ka ho predlžuje. Usilovný pracovník cíti pravdivosť Kristových slov: „Moje jarmo je sladké a moje bremeno ľahké.“ (Mt 11, 31) Práca zaháňa **pokúšenie**. Ak má napríklad niekto pred sebou dôležitú prácu a niekto iný mu povie: „Vo vedľajšom dome hrá hudba a tancuje sa,“ tak odpovie: „Nezaujíma ma to, mám dôležitejšie veci na práci.“ Tak to robí aj ten, kto je stále zamestnaný; aj keby mu zlý duch našepkával dňom i nocou, nedbá na to. Zlý duch to dobre vie, a preto necháva pracovitých ľudí na pokoji. (Hunolt.) Práca zaháňa to, čo trápi lenivca. Kto unavuje telo prácou, bude mať pokoj od zmyselných pohnútok. Keď raz niekto povedal istému mníchovi, aby netrápil svoje telo toľkou prácou, ten mu odpovedal: „Ak ja netrápim telo, ono trápi mňa.“ (Cassian.)

Práca vedie k **pozemskému blahobytu**. Včela, ktorá v lete usilovne pracovala, v zime pokojne odpočíva v úli a je zaopatrená potravou. Práve tak si pracovitý človek zabezpečuje svoju budúcnosť. Istý chudobný Riman, ktorý si svojou prácou nazhromaždil veľký majetok, bol pred senátom obvinený z čarodejníctva. Priniesol teda pred súd svoje nástroje a povedal: „Hľa, toto sú moje čarodejnícke prostriedky. Ale svoj pot vám už nemôžem ukázať.“ Pracovitosť prináša česť a chlieb, záhal'ka však hanbu a biedu.

3. O SLUŠNEJ ZÁBAVE KREŠŤANA

3.1. Kto pracuje, môže sa aj občerstviť zmysluplnou zábavou, lebo takáto zábava je prostriedkom na načerpanie nových síl po vykonanej práci.

Luk, ktorý je stále napnutý, praskne. Aj človek, ktorý stále pracuje, sa stáva neschopným práce.

Zmysluplné zábavy prinášajú medzi ľuďmi veľa dobrého; pomáhajú totiž k rozmnoženiu lásky k blížnemu a často dokonca ukončujú nepriateľstvo.

Boh chce, aby sme sa zotavili, lebo prírodu zariadil tak, aby nám už sama osebe poskytovala hojné radosti. Spomeňme si len na nádheru farieb a vôňu kvetov, spev vtákov, rozmanitosť ovocia atď. Dokonca aj samotný Kristus bol na hostinách, ba aj na svadbe. Vo svojom podobenstve o márnotratom synovi Kristus hovorí o tanci, hudbe a hostine. (Lk 15, 25) Hostiny boli kedysi dávno aj časťou Bohoslužby. Slušnú zábavu teda nemôže nikto zakázať.

3.2. Avšak nesmieme sa príliš oddávať zábavám, ani takým zábavám, ktoré sú hriechne; a napokon pri svojich zábavách nesmieme zabúdať na Boha.

Zábavy máme využívať len s mierou, nie sú totiž cieľom nášho života, ale len prostriedkom na načerpanie síl po vykonanej práci. Hra by nikdy nemala byť cieľom nášho života. Kto sa príliš oddáva zábavám, stáva sa ľahkomyselným, nespokojným a zvyčajne upadá do dlhových. Všetkého veľa škodí. Tak ako je škodlivý liek, keď sa ho použije príliš veľa, tak sú škodlivé aj zábavy, ak ich niekto užíva priveľa. Sol' je síce najlepším ochucovadlom, ale ak sa jej dá príliš veľa, jedlo sa pokazí. Tak je to aj so zábavou. Zábavu by sme si mali dopriať vtedy, keď sme si splnili svoje povinnosti. Ten, kto častejšie myslí na smrť, si bude menej užívať zmyselné radovánky. Damokles nemohol jesť na najhonosnejšej hostine, lebo videl, že mu nad hlavou visí meč na tenkej niti; práve tak si bude zaiste málo užívať zábavy ten, kto si často spomína, že môže kedykoľvek zomrieť a že jeho duši vždy hrozí večné zatratenie. V našich dňoch je, žiaľ, panuje veľká túžba po zábavách. Všade je veľa oznamov o zábavách, všade sú samé slávnostné a zábavné spoločenské podujatia. A napriek tomu všetkému počuť nariekanie nad zlými časmi. Nie je práve toto nadmerné naháňanie sa za zábavami hlavnou príčinou týchto nárekov? „Zabávaj sa, ale len krátko a zriedkavo!“ (sv. Fr. Sal.)

Nesmieme sa však zúčastňovať na **žiadnych hriechných zábavách**. Hriechne zábavy sú napríklad hra o veľké peniaze, ohováranie alebo nactiutfrhanie ľudí, ktorí nie sú prítomní, podpichovanie, nemravné reči alebo potupovanie náboženských vecí. Takých zábav sa máme prísne vystríhať. Nevďačné deti sú tie, ktoré majú záľubu v tom, čo uráža ich otca!

Aj pri slušných zábavách máme **myslieť na Boha** a na svoj cieľ. „Radujte sa v Pánovi.“ (Ž 32, 11) Svätý Karol Bor. vraj raz hral biliard a keď sa ho opýtali, čo by urobil, keby mal hneď teraz nastať Posledný súd, odpovedal: „Ja by som to dohral, lebo to robím na Božiu česť a pritom myslím na Boha.“

4. O VOĽBE STAVU

Ak pocestný prichádza na miesto, kde sa cesty križujú, musí si dať pozor, aby si nezvolil nesprávnu cestu. Tak aj človek, ktorý sa na svojej púti do neba ocitne v situácii, kedy si má vybrať svoje budúce povolanie, musí byť veľmi opatrný, aby sa vo svojom povolaní nezmylil.

4.1. Stavom nazývame tie osobitné práce a povinnosti, ktoré človek na seba vzal pre dobro ľudstva.

Človek je **stvorený na prácu**, ako je vták stvorený na lietanie. (Jób 5, 7) To je zrejmé už z tohto: Zatiaľ čo zvieratám poskytuje potrebnú potravu už samotná zem, človek na druhej strane potrebnú potravu nenachádza, ak zem neobrába. A zatiaľ čo zvieratá sú zvyčajne od vyliahnutia na tele pokryté, podľa ich potreby, perím, vlnou, štetinami, chlpmi, šupinami a pod., človek sa naproti tomu rodí úplne nahý (akoby ani nepatrilo na túto zem) Človek je teda nútený zabezpečiť si vlastnou prácou to, čo mu príroda odoprela. Potreba jedla, oblečenia a prístrešia je to, čo ho pobáda k činnosti. Ako vyplýva aj zo Svätého písma, **každý človek si pôvodne musel sám** zaobstarávať všetko, čo bolo potrebné na jeho obživu; sám si varil jedlo (spomeňme si na Jakubovu šošovicu), zabíjal zvieratá, ktorých kožami sa odieval, staval si svoj príbytok atď. Často boli ľudia donútení (následkom nešťastia, lúpeží, útokov dravej zveri a pod.) navzájom sa podporovať. Čoskoro sa naučili, že je oveľa lepšie keď sa **jednotlivé práce od seba oddelia**. Ľudia totiž na rôznych ľudoch pozorovali, že od prírody alebo na základe dlhšieho cviku sú v určitých veciach schopnejší a zručnejší, a preto robia danú prácu oveľa lepšie. Taktiež si uvedomili, že rozdelením jednotlivých prác sa práca značne uľahčí. Tak vznikli rôzne stavy; jedni stavali domy, iní vyrábali odevy, ďalší sa venovali poľnohospodárstvu (**živnostníci**) a pod. Iní sa živili tým, že sa delili o svoje skúsenosti a vynálezy s ostatnými (**učiteľský** stav) A ďalší mali za úlohu chrániť spoločnosť pred nepriateľmi a starať sa o vnútorný pokoj (**vojenský** stav) Všetky tieto stavy do seba navzájom zapadajú ako ozubené kolieska v hodinovom stroji; dopĺňajú sa a podporujú sa ako údy jedného tela.

4.2. Voľba stavu je mimoriadne dôležitá, pretože od šťastnej voľby stavu spravidla závisí naše pozemské šťastie, blaho spoločnosti a naša večná spása.

Ten, kto si vybral povolanie, na ktoré sa hodí, dosiahne vo svete viac; jeho práca sa mu bude dariť, bude spokojný a ľudia si ho budú vážiť a ctiť. Podobá sa lodi, ktorá sa plaví po prúde za priaznivého vetra, a preto rýchlejšie postupuje k svojmu cieľu. Kto si však vyberie stav, na ktorý sa nehodí, bude vždy **nespokojný**; bude sa podobať človeku, ktorý si na seba vzal ťažké bremeno, ktoré nedokáže uniesť. Takýto človek tiež len **škodí** ľudskej spoločnosti namiesto toho, aby jej prinášal úžitok; ba dokonca môže spôsobiť aj veľké nešťastie, najmä ak zastáva dôležité postavenie, na ktoré sa nehodí. Takýto človek je pre ľudskú spoločnosť tým, čím je pre telo chorý úd. A preto takému človeku hrozí, že **príde o večnú blaženosť**. Lebo pri súde bude Boh prihliadať najmä na plnenie povinností svojho stavu, pretože ich plnenie je povinnosťou spravodlivosti. Už vo svete sa človek zodpovedá svojim nadriadeným za plnenie svojich povinností. Nezabúdajme ani na to, že za plnenie povinností stavu sa platí.

4.3. Pri výbere povolania sa riadme nasledujúcimi zásadami:

I. Vyberme si povolanie, pre ktoré máme schopnosti a ku ktorému cítime náklonnosť.

Rastlina určená pre južné podnebie sa nesmie presádzať na sever, pretože zakrpatie a neprinesie žiadne ovocie. A lastovička, ktorá v našej krajine dokáže prežiť a nájsť potravu len v teplejšom období roka, sa tu nesmie chovať v zime, pretože by zahynula. Tak aj každý človek musí zväžiť svoje **schopnosti** (vlohy, nadanie), ktoré mu Boh udelil. Tieto schopnosti musia byť využité rozmnožované; to dáva Kristus najavo v podobenstve o hrivnách. (Mt 25, Lk 19) Kto by teda zapriahal do voza husi namiesto kravy alebo choval kozu na stráženie domu namiesto psa? Rovnako nerozumný by bol ten, kto by si vybral povolanie, pre ktoré nemá žiadne schopnosti. Ak už ten, kto si kupuje nové šaty, dbá na to, aby mu odev sedel, tým viac musíme dbať na to, aby stav, ktorý si chceme zvoliť, bol pre nás vhodný.

Aj keď zvyčajne **sklon** k určitému stavu pochádza odtiaľ, že človek v sebe cíti schopnosť pre tento stav, predsa len sa stáva, že človek má väčší sklon k určitému stavu, ale žiadnu schopnosť. V takom prípade je náklonnosť k istému stavu nerozumná a človek, ktorý od Boha nedostal rozum nadarmo, ju musí potlačiť. Ak sa niekomu páči vojenský stav, pretože sa mu páči vojenský kabát, je to nerozumná náklonnosť, pokiaľ taký človek v sebe nemá aj statočnosť a vytrvalosť v nebezpečenstve. Úplne iné je, ak sa človek viac hodí na určitý stav, ale nepocituje voči nemu žiaden záujem. Nezáujem v tomto prípade zvyčajne pramení z toho, že si človek predstavuje, že povinnosti stavu sú ťažšie, ako v skutočnosti sú. Len čo si však človek tento stav zvolí, zvyčajne sa dostaví aj záľuba; vidí totiž, že bremeno nie je také ťažké a že práca, ktorá sa mu darí, ho naplní radosťou. Ak by človek v sebe cítil schopnosť pre viacero povolaní, nech si vyberie ten stav, pre ktorý cíti väčšiu chuť alebo záľubu.

II. Pri výbere stavu sa nemáme riadiť len pozemskými hľadiskami, ako sú napr. peniaze, pôžitky a príbuzenské vzťahy.

Pri výbere stavu platia aj Kristove slová: „Hľadajte najprv Božie kráľovstvo a jeho spravodlivosť, a všetko ostatné vám bude pridané“ (Mt 6, 33); a ďalej: „Čo osoží človeku, keby aj celý svet získal, a svojej duši by uškodil?“ (Mt 16, 26) Preto sa predovšetkým pýtajme: V akom stave budem môcť svojimi schopnosťami **vykonať čo najviac dobra** a získať zásluhy pre nebo? Mýlia sa tí, ktorí za najvyššie dobro pokladajú pozemské dobrá a pôžitky a nepoznajú vyšší cieľ, iba sa pýtajú: V akom stave budem mať najväčšie pohodlie, najväčší príjem, najväčšiu úctu, najrýchlejšie zaopatrenie a pod.? Keďže títo myslia len na svoj vlastný prospech, neskôr budú svoje povinnosti považovať za druhoradú záležitosť a pre spoločnosť budú tým, čím je pokazené koliesko v hodinkách. Ale aj na nich príde spravodlivý trest, pretože sa vo svojom povolani čoskoro presvedčia, že ľudský život nie je časom žatvy, ale časom sejby, nie časom pôžitkov, ale časom námahy a utrpenia; čoskoro zistia, že povinnosti a ťažkosti ich povolania sú ťažšie ako očakávané výhody a pôžitky, a preto budú nespokojní; ani sa im nedostane osobitnej úcty pre ich zjavnú neochotu a neschopnosť. Ak si napríklad niekto vyberie rehoľný život v domnení, že v ňom nájde pohodlie, čoskoro bude sklamaný, lebo zistí, že tento život si vyžaduje prísne sebazapieranie a odriekanie. Nerozumne koná aj ten, kto považuje za hanbu vybrať si nejaké nižšie povolanie, ako mal jeho otec, a kto bez potrebných schopností sa pachtí za vyšším povolaním, ako mal jeho otec. To isté platí o tom, kto sa rozhodne pre určitý stav, pretože ho doňho nútli rodičia.

To však neznamená, že by sme mali nejakým spôsobom ignorovať aj časné výhody určitého stavu. Naopak, skôr ako si vyberieme, mali by sme zvážiť, či v tom či onom stave môžeme nájsť primerané **počestné zabezpečenie**. Lebo kto by vo svojom stave nenašiel primerané zabezpečenie, mohol by ľahko upadnúť do pokušenia dostať sa k peniazom nedovoleným spôsobom na úkor svojho stavu. Vyššie uvedené tiež neznamená, že by sme nemali dbať na pranie rodičov.

III. Máme sa poradiť s rodičmi a so skúsenými priateľmi.

Písmo sv. nás napomína: „Synu, nerob nič bez rozvahy, potom neol'utuješ nič, čo sa stalo.“ (Sir 32, 24) V prvom rade sa **poradíme s rodičmi**. Lebo na jednej strane sú skúsenejší a majú lepší rozum ako deti; na druhej strane majú ku svojim deťom väčšiu lásku ako cudzí ľudia, a preto im ich blaho najviac leží na srdci. Z tohto dôvodu sú rodičia najlepšimi radcami svojich detí. Avšak často tu dochádza k dvojakej chybe; buď deti nedbajú na dobre mienené rady svojich rodičov, alebo rodičia nútia deti do povolania, o ktoré tieto deti nemajú žiaden záujem; často im dokonca bránia v povolani, o ktoré záujem majú. V takomto prípade rodičia od detí vyžadujú poslušnosť, ktorú deti nie sú povinné splniť. Veď nie rodičia, ale Stvoriteľ vám dáva povolanie k určitému stavu. Ak však rodičia nútia svoje deti do stavu, do ktorého ich Boh nepovolal, robia svoje deti nešťastnými až do smrti. Toto nútenie často pochádza od rodičov, ktorých vedie sebeckosť a ctižiadosť. Tu sa naplňajú Kristove slová: „A vlastní domáci budú človeku nepriateľmi.“ (Mt 10, 36) Takto chceli princa Eugena Savojského prinútiť jeho rodičia ku kňazstvu; on však v sebe cítil nadanie pre vodcovstvo a vybral si vojenský stav. Ako vojak urobil pre ľudstvo a náboženstvo miliónkrát viac, ako by bol mohol urobiť ako nespokojný kňaz. Práve tak nespravodlivo konajú rodičia, ktorí svoje deti odvracajú od kňazského alebo rehoľného stavu, ku ktorému ich Boh zrejme povolal, alebo im v tom kladú prekážky. Už Kristus ako dvanásťročný chlapec svojim konaním dal rodičom jasne najavo, že nemajú právo brániť mu v povolani, ku ktorému ho určil Boh.

Okrem rodičov sa pýtajme aj iných **skúsených a úprimných** ľudí; teda takých, ktorí dobre poznajú ľudí a ľudské povolania a ktorí majú aj zmysel pre radosť a utrpenie svojich blížnych. Bolo by chybou pýtať sa ľudí, ktorí nemajú predstavu o dôležitosti voľby stavu a nemajú životné skúsenosti; alebo tých, ktorým nezáleží na blahu blížnych, ale len na ich vlastnom prospechu. Tí, ktorí sa riadia radami takýchto neschopných radcov, sú ako tí, ktorí si chcú postaviť dom a namiesto toho, aby išli za staviteľom, dajú si poradiť od hrnčiara. Ako otcovského priateľa a radcu možno vždy odporučiť horlivého duchovného správcu.

4.4. Máme prosiť Boha o osvietenie mysle a pomoc.

Ak nie je možné vidieť cestu, ktorou chceme ísť, vezmeme si na pomoc **svetlo**. Pri výbere stavu si teda najprv berieme na pomoc prirodzené svetlo, teda rozum, a premýšľame o povinnostiach tohto stavu a jeho výhodách, ako aj o našej spôsobilosti preň. Toto svetlo však v mnohých prípadoch nestačí. Preto je si okrem neho potrebné vyprosiť aj nadprirodzené svetlo zhora. Nie je možné si myslieť, že by nám Boh v takej dôležitej chvíli, od ktorej do istej miery závisí naše časné i večné blaho, nepomohol svetlom svojej milosti. To, že Boh často aj nápadným spôsobom ul'ahčí človeku voľbu povolania, vidíme na povolani mnohých prorokov a apoštolov. Mojžiša povolal Boh z horiaceho kra, Pavla pred mestom Damask, apoštola Matúša na colnici, kde mu Kristus povedal: „Pod', nasleduj ma.“ (Mt 9, 9) Spomeňme si aj na to, ako bola povolaná panna z Orleánsu, Jean d'Arc († 1431) Ale takéto povolanie, pri ktorom Boh bezprostredne zasahuje, býva zriedkavé, a to len u osôb, ktoré Boh určil na niečo mimoriadne. Zvyčajne Boh oznamuje svoju vôľu prirodzeným spôsobom, napríklad tým, že sa stane niečo, z čoho človek pozná, čo má robiť. Tak sa o svätom Ambrózi, milánskom biskupovi, hovorí, že prišiel ako miestodržiteľ na voľbu milánskeho biskupa, aby pri nej udržoval pokoj a poriadok. Keď sa strany nevedeli dohodnúť, nejaké dieťa zvolalo: „Nech je Ambróz biskupom.“ Na to všetci ľudia zvolali rovnako ako to dieťa. Ambróz v tom videl prejav Božej vôle a biskupský úrad prijal. (374) To, že Boh sám povoláva ľudí, dáva Kristus poznať apoštolom slovami: „Nie vy ste si vyvolili mňa, ale ja som si vyvolil vás.“ (Jn 15, 16) Preto sa máme modliť najmä bezprostredne pred vyvolaním si svojho stavu: „Bože, ukáž mi cestu, po ktorej mám kráčať.“ (Ž 143, 8)

4.5. Nemáme sa nechať odradiť prekážkami, ak cítime, že sme k určitému stavu zvlášť povolaní.

Mnohí ľudia cítili, že majú nezvyčajné nadanie pre určitý stav, lebo si obzvlášť jasne uvedomovali, k čomu ich Boh povolal. V každom prípade je zodpovednosť týchto ľudí veľká. **Čím viac schopností** totiž človek dostal, tým väčšia bude jeho zodpovednosť. Ak už zle urobil sluha, ktorý naspäť priniesol iba zakopanú hrivnu, o čo horšie sa povodí tomu, kto tým že si zle vybral svoj stav, nevyužil tie mnohé hrivny, ktorými ho Boh obdaril! (Mt 25, 15) A ako prúd, ktorý opustil koryto, ktoré mu príroda určila, a vytvára si nové, spôsobuje oveľa viac škody ako potôčik, ktorý sa odklonil od svojho brehu, tak aj človek, ktorý dostal zvláštne nadanie pre určitý stav, ale ľahkomyselne si vyberie iný, spôsobuje škodu a nešťastie ľudskej spoločnosti.

Aj ten, kto si **jasne uvedomuje** svoje osobitné nadanie pre určitý stav, má väčšiu zodpovednosť; veď každý sluha, ktorý lepšie pozná vôľu svojho pána a neplní ju, bude bitý väčším počtom rán. (Lk 12, 47) Preto sa takíto ľudia nemajú dať hneď odradiť prekážkami. Boh vo svojej múdrosti tieto prekážky zámerne dopúšťa; chce dať blaženosť len tým, ktorí bojovali. A ak čítame životopisy veľkých mužov a dobrodincoŧ ľudstva, skutočne zistíme, že väčšina z nich išla zo všetkých síl za povolaním, ktoré v sebe cítili, a nenechali sa odradiť žiadnou prekážkou vo svojom úsilí. Spomeňme si na obuvníckeho učňa Kolpinga v Kolíne nad Rýnom, neskoršieho kňaza a zakladateľa kolínskych remeselníckych spolkov; na tkáčskeho učňa a neskoršieho farára Kneippa, ktorý sa stal svetoznámy vďaka svojim vodným kúram; na pekárskeho učňa bl. Hofbauera, neskoršieho kňaza a viedenského apoštola. Spomeňme aj princa Eugena Savojského († 1736), ktorý v sebe cítil veľký vojenský talent a márne sa uchádzal o vhodné miesto v armáde, najprv na francúzskom dvore, ale potom s úspechom na cisárskom dvore vo Viedni; svojimi početnými víťazstvami nad Turkami získal si nesmrteľné zásluhy pre Rakúsko a pre celý kresťanský svet.

4.6. Povolanie si máme vybrať len vtedy, keď sa v nás už rozvinula schopnosť a náklonnosť k nemu a keď preň máme aj potrebný rozum.

V mladosti veľmi často náklonnosť predbieha schopnosti. Ako vidíme už z detských hier, deti túžia po zamestnaní a práci hneď toho, hneď onoho stavu, len čo ich uvidia. Len veľmi zriedkavo sa vlohy pre určité povolanie prejavujú už v ranom veku: tak to bolo napríklad v prípade Mozarta († 1791), ktorý vo veku šiestich rokov prejavil taký hudobný talent, že ho mnohí ľudia považovali za kúzelníka. Jeho výnimočné nadanie pre hudbu bolo teda už v tom čase nezvratné. Na výber povolania je takmer vždy najvhodnejší čas, kedy sa ukončí základné všeobecné vzdelanie človeka; lebo v tomto čase sa totiž zvyčajne prejavujú osobitné sklony a vlohy a je tiež zjavné, či má človek požadované fyzické schopnosti pre ten alebo onen stav. Aj preto sa stretávame s tým, že základné vzdelávanie v školách je zvyčajne všestranné, aby sa schopnosti mohli rozvíjať a prejavovať v rôznych smeroch. Po absolvovaní základného všeobecného vzdelania má človek aj potrebnú duševnú zrelosť, ktorá je potrebná pre tak dôležité rozhodnutie.

4.7. Ak si niekto až neskôr uvedomí, že vo svojom povolaní sa pomýlil, mal by sa ho vzdať; ak to však nie je možné, mal by sa snažiť pomôcť si s osobitnou usilovnosťou a mal by sa modliť k Bohu o pomoc.

Ak sa napríklad zistí, že študujúci mladík nemá žiaden talent, rodičia by ho mali zobrať zo školy a dať ho na povolanie, na ktoré má schopnosti.

Iné je to však, ak sa niekto stane napríklad kňazom a až vtedy zistí, že sa vo svojom povolaní pomýlil. Tento stav nemôže dovoleným spôsobom opustiť. Tu platia slová svätého Augustína: „Ak nie si povolaný, usiluj sa byť povolaný.“ Mnohí ľudia dosiahli nadľudské výsledky vďaka námahe, veľkej usilovnosti a dôvere v Boha. A skúsenosť ukazuje, že už aj v škole žiaci s priemerným nadaním, ak sú veľmi usilovní, často dosahujú oveľa lepšie výsledky ako tí, ktorí sú nadaní. Usilovnosťou sa teda dajú dosiahnuť veľké veci. A čím ťažšie je postavenie, tým viac nám pomáha Božia milosť. Preto svätý Lev Veľký hovorí: „Ten, ktorý mi dal úrad, dá mi aj silu preňho a bude mojim pomocníkom.“ Hľadajme túto Božiu pomoc v modlitbe. „Kto prosí, ten dostáva.“ (Mt 7, 8)

5. O PIATICH CIRKEVNÝCH PRIKÁZANIACH

5.1. Päť cirkevných prikázaní je doplnkom tretieho Božieho prikázania.

Prvé cirkevné prikázanie totiž prikazuje, aby sme svätenie nedele často opakovali aj počas týždňa a aby sme Bohu takto ďakovali za osobitné milosti.

Druhé cirkevné prikázanie nariaďuje, ako máme svätiť nedeľu a jej opakovanie.

Štvrté cirkevné prikázanie nariaďuje, ako máme svätiť najdôležitejšiu zo všetkých nediel, a to Veľkonočnú nedeľu.

Tretie a piate cirkevné prikázanie nariaďujú, ako sa máme pripravovať na nedeľu a najväčšie sviatky cirkevného roka.

5.2. Sme prísne zaviazaní zachovávať cirkevné prikázanie, pretože neposlušnosť voči Cirkvi je neposlušnosťou voči Kristovi.

Kristus dal Cirkvi tú istú moc, ktorú sám dostal od svojho Otca, keď povedal apoštolom: „Ako mňa poslal Otec, tak aj ja posielam vás.“ (Jn 20, 21) Ak teda Cirkev niečo prikazuje, je to akoby to prikázal sám Kristus; preto Kristus povedal: „Čokoľvek zviažete na zemi, bude zviazané aj v nebi.“ (Lk 10, 16)

Kto teda neposlúcha Cirkev, neposlúcha samotného Krista; preto Kristus povedal: „Kto vami pohŕda, mnou pohŕda.“ (Lk 10, 16)

Kristus nazýva Cirkev „ríšou“ a prirovnáva ju k „ovčincu“ na znak toho, že veriaci majú poslúchať svojich duchovných predstavených.

Ako každá spoločnosť má právo vydávať zákony, podľa ktorých sa musia riadiť jej obyvatelia, tak je to aj v Cirkvi. Cirkev je pre nás Božími ústami, ktoré nám oznamujú Božiu vôľu.

Kto teda úmyselne a ľahkovážne prestúpi niektoré z cirkevných prikázaní, dopúšťa sa smrteľného hriechu.

Preto Kristus povedal, že kto neposlúchne Cirkev, má byť považovaný za pohana. (Mt 18, 17) V Starom zákone sa tomu, kto z pýchy neposlúchol veľkňaza, hrozilo trestom smrti. (Dt 17, 12) Z toho je zrejmé, že už v tom čase sa hrubá neposlušnosť voči duchovnej autorite považovala za ťažký hriech.

5.3. Cirkevní predstavení majú právo z vážnych dôvodov oslobodiť veriacich od zachovávanía niektorého cirkevného prikázania.

Kristus totiž apoštolom povedal: „Čokoľvek rozviažete na zemi, bude rozviazané aj v nebi.“ (Mt 18, 18) Preto mnohí biskupi povolujú jesť mäso v tie piatky, na ktoré pripadá sviatok. V mnohých krajinách pápež presunul sviatok na nasledujúcu nedeľu.

Kým cirkevné prikázania je možné zrušiť, Božie prikázania sa však nikdy zrušiť nemôžu.

I. Prvé cirkevné prikázanie. O svätení sviatkov.

A) V prvom cirkevnom prikázaní nám Cirkev prikazuje svätiť tieto sviatky: sedem sviatkov Pána, päť sviatkov Panny Márie, tri sviatky svätých a sviatky patrónov krajiny.

Mnohé z týchto sviatkov svätili už prví kresťania, aby si takto každoročne pripomínali dôležité historické udalosti a zvláštneho Božie dobrodenia. „Sviatky boli ustanovené preto, aby to, čo sa raz stalo, navždy zostalo v pamäti veriacich.“ (sv. Peter Chryz.) Sviatky sú ustanovené na pamiatku Božích dobrodení, aby sme takto Boha chválili a jemu ďakovali. (sv. Vinc. Fer.) Bohužiaľ mnohí ľudia sa na sviatky svätých starajú len o to, aby sa potešili dobrým jedlom, akoby jedlom a pitím mohli byť uctení tí, ktorí sa snažili zalúbiť sa Bohu pôstom a sebazaprením. (sv. Hieroným) Počet sviatkov sa v jednotlivých krajinách líši.

Sedem sviatkov Pána zahrňuje: 1. Sviatok Narodenia Pána (Vianoce) 2. Sviatok Obrezania Pána alebo Nový rok. 3. Sviatok Troch kráľov. 4. Sviatok Veľkej noci. 5. Sviatok Nanebovstúpenia Pána. 6. Sviatok zoslania Ducha Svätého. 7. Sviatok Božieho Tela.

Tri hlavné sviatky sú Narodenie Pána, Veľká noc a sviatok Ducha Svätého. Keďže narodenie Pána, zmŕtvychvstanie Pána a zoslanie Ducha Svätého sú najdôležitejšími udalosťami, tak sa tieto tri udalosti oslavujú osobitne; po sviatku Narodenia Pána nasleduje ešte druhý sviatok, a to sviatok svätého Štefana; a **dva dni** sa slávia taktiež aj na Veľkú noc a sviatok Ducha Svätého.

1. Sviatok Narodenia Pána pripadá na 25. decembra, teda na obdobie, keď sa u nás opäť predlžuje deň (prišlo „svetlo sveta“ - Kristus)

2. Sviatok Obrezania Pána je osem dní po sviatku Narodenia Pána. Teraz slávime v tento deň aj Nový rok. V predchádzajúcich storočiach sa Nový rok slávil na Vianoce, v stredoveku na sviatok Zvestovania Panne Márii, t. j. 25. marca.

3. Sviatok sv. Troch kráľov (sa nazýva aj „Zjavenie Pána“, a to pravdepodobne preto, že sa kráľom zjavila hviezda) Pripadá na 6. januára. Tento deň je sviatkom pohanov, poprípade sviatkom pohanských národov, ktoré sa obrátili na kresťanstvo.

4. Veľká noc, sviatok Pánovho zmŕtvychvstania a pamiatka nášho budúceho vzkriesenia z mŕtvych, sa slávi na jar (keď sa prebúda aj príroda) v prvú nedeľu po prvom jarnom splne. Veľká noc nepripadá každý rok na ten istý deň; slávi sa medzi 22. marcom a 25. aprílom.

5. Sviatok Nanebovstúpenia Pána je 40 dní po Veľkej noci.

6. Sviatok zoslania Ducha Svätého (Turíce) a narodenín svätej Cirkvi, je 10. deň po nanebovstúpení Pána, teda 50. deň po Veľkej noci.

7. Sviatok Božieho Tela je vo štvrtok druhého týždňa po Duchu Svätom, ktorým si pripomíname, že: po zoslaní Ducha Svätého začali svätí apoštoli podávať Kristovo Telo; a Kristus, hoci vystúpil do neba, predsa prebýva s nami v najsvätejšej sviatosti oltárnej.

Päť sviatkov Matky Božej je: 1. Sviatok Nepoškvrneného počatia Panny Márie (8. decembra), 2. Očisťovania Panny Márie (2. februára), 3. Zvestovania Panne Márii (25. marca), 4. Nanebovzatia Panny Márie (15. augusta), 5. Narodenia Panny Márie (8. septembra).

Život Matky Božej je nerozlučne spojený so životom Krista, preto máme toľko mariánskych sviatkov. Hviezdna koruna okolo hlavy Panny Márie predstavuje sviatky na počesť Panny Márie.

1. Sviatok **Nepoškvrneného počatia** spadá veľmi významne do adventu, ktorý nám predstavuje 4000 rokov pred Kristom, pretože pred Kristom ľudia očakávali tú nepoškvrnenú ženu, ktorá mala pošliapať hlavu hada.

2. Sviatok **Očisťovania Panny Márie** 2. februára, keď je už deň výrazne dlhší a keď sa koná procesia so svetlom, nám pripomína, že Panne Márii vd'ačíme za „svetlo sveta.“ Keďže pripadá na 40. deň po narodení Pána, pripomína nám aj obetovanie Pána v chráme a slová Simeona, ktorý nazval Spasiteľa „svetlom na osvietenie národov.“

3. Sviatok **Zvestovania Panne Márii** 25. marca (9 mesiacov pred narodením Pána) nám predstavuje posolstvo anjela a vtelenie Krista. 4. Sviatok **Zvestovania** 25. marca (9 mesiacov pred narodením Pána) nám predstavuje posolstvo anjela a vtelenie Krista.

4. Sviatok **Nanebovzatia Panny Márie** 15. augusta sa, nie bez príčiny, slávi po dokončenej žatve. Mária, ktorú svätí pre jej zásluhy prirovnávajú k viniču a iným užitočným rastlinám, nám pri svojom blaženom skonaní mimovoľne pripomína žatvu. Žatva je totiž predobrazom tej veľkej odmeny, ktorú zbožní kresťania dostanú v nebi.

5. Sviatok **Narodenia Panny Márie**. V prípade všetkých svätcov Cirkev slávi deň ich smrti, pretože tento deň bol pre nich dňom narodenia pre večný život. U Márie (aj u Krista a svätého Jána Krstiteľa) sa slávi deň jej narodenia, pretože Mária bola už pri svojom narodení úplne svätou.

Tri sviatky svätých sú: 1. Sviatok svätého Štefana (26. decembra), 2. sviatok sv. apoštolských kniežat Petra a Pavla (29. júna), 3. sviatok Všetkých svätých (1. novembra).

Mnohé diecézy v Nemecku slávia aj **sviatok svätého Jozefa** (19. marca) a deň narodenia svätého Jána Krstiteľa (24. júna)

Sviatky patrónov danej krajiny sa v jednotlivých krajinách líšia.

V Dolnom Rakúsku sa napríklad slávi sviatok svätého Leopolda, v Uhorsku svätého Štefana, kráľa, v Čechách sv. Jána Nepomuckého a sv. Václava, na Morave sv. Cyrila a Metoda, v Sliezsku sv. Hedvivy, v Salzburgu sv. Ruperta, v Štajersku sv. Jozefa, v Korutánsku sv. Gilesa.

V Nemecku sa v jednotlivých diecézach slávia tieto sviatky: v Augsburgu svätého Oldřicha, v Regensburgu sv. Wolfganga, vo Würzburgu sv. Kiliána, v Passau sv. Valentína, v Eichstättě sv. Willibalda, v Ermelande sv. Vojtecha, v Poznani sv. Stanislava.

Všetky tieto sviatky sa delia na pohyblivé a stále. Stále sa svätia každý rok v ten istý deň, ale pohyblivé nie.

Stále sviatky sú: všetky sviatky Panny Márie a svätých, Vianoce, Obrezanie Pána, sviatok Troch kráľov. Pohyblivé sviatky sú: Veľká noc (slávi sa od 22. marca do 25. apríla), Nanebovstúpenie Pána (40. deň po Veľkej noci), Turíce (50. deň po Veľkej noci), Božie Telo (štvrtok druhého týždňa po Duchu Svätom)

Cirkev ustanovila niektoré sviatky (Veľkú noc a Turíce) namiesto sviatkov Starého zákona, pretože tieto starozákonné sviatky boli predobrazom kresťanských sviatkov, teda dosiahli svoje vyplnenie v týchto kresťanských sviatkoch. Cirkev tiež mnohé sviatky umiestnila do obdobia pohanských slávností, ako napríklad Narodenie Pána do času, keď pohania slávilí takzvané „veľké noci“ na počesť svojho boha Slnka; tiež sviatok Očisťovania Panny Márie na začiatku februára, keď sa nápadne predlžuje deň a keď práve preto pohania na počesť svojich bohov organizovali „sprievody s pochodňami.“ Cirkev to urobila preto, aby týmto pohanským slávnostiam dala kresťanský význam a aby sa dali pohania takto ľahšie získať pre kresťanskú vieru. Mnohé sviatky boli umiestnené na nedeľu (napr. sviatok Najsv. mena Ježišovho, Najsvätejšej Trojice, mena Panny Márie), aby sa nezvýšil aj tak veľký počet sviatkov pripadajúcich na pracovný deň týždňa.

B) Zasvätené sviatky máme svätiť rovnako ako nedeľu; preto sa počas nich máme zdržiavať od služobných prác a máme sa zúčastňovať na verejných Bohoslužbách.

Počet zasvätených sviatkov nie je vo všetkých krajinách rovnaký. V mnohých krajinách boli niektoré zasvätené sviatky na žiadosť biskupov presunuté pápežom na nasledujúcu nedeľu, ako napríklad v Prusku a Severnej Amerike. Riadilo sa to časovými a miestnymi pomermi. Skúsenosť tiež ukázala, že príliš veľký počet sviatkov mal presne opačný výsledok, než aký sa nimi mal dosiahnuť.

Všetky sviatky sú súčasťou cirkevného roka.

O cirkevnom roku

Už Židia slávil okrem soboty viacero sviatkov na pamiatku dôležitých udalostí, napr. slávil veľkonočnú Paschu na pamiatku východu z Egypta, o 50 dní neskôr slávil sviatok ich Turíc na pamiatku odovzdania Zákona na vrchu Sinaj a na jeseň slávil sviatok Stánkov na pamiatku pobytu Izraelitov na púšti. Takto mali Židia pred očami celú svoju históriu. Niečo podobné robí aj Cirkev; každodenne nám predkladá minulé udalosti Kristovho života, akoby sa práve odohrávali pred našimi očami.

A) Cirkevný rok je každoročne sa opakujúce a názorné predstavenie Kristovho života a doby pred Kristom a po Kristovi.

Cirkev nám tieto udalosti predkladá, aby sme o nich **uvažovali a nasledovali** ich. V advente máme spolu s patriarchami Starého zákona očakávať príchod Vykupiteľa; na Vianoce sa máme spolu s pastiermi radovať z jeho narodenia; v pôstnej dobe sa máme 40 dní postiť spolu s Kristom; na Veľkú noc máme spolu s Kristom vstať z mŕtvych; na sviatok Ducha Svätého sa máme ako svätí apoštoli modliť za zoslanie Ducha Svätého. Cirkev takmer každý deň cirkevného roka slávi pamiatku niektorého **svätého**. Sviatky svätých sú ako žiariace hviezdy, ktoré sú umiestnené okolo svetla Božej milosti. Cirkev ustanovuje ich pamiatku, aby sme rozjímali o živote tých, ktorí nasledovali Krista, a preto sú vzorom kresťanskej dokonalosti. Toto rozjímanie by nás malo ešte viac povzbudiť k nasledovaniu Krista. Cirkev si tiež želá, aby sme svätých vzývali o ich príhovor a stali sa tak ešte viac účastníkmi milostí, ktoré nám Kristus získal. „Kto sa modlí s Cirkvou, ten sa modlí najlepšie.“ (sv. Augustín)

Nakoniec nám chce Cirkev, prelínaním cirkevného roka so spomienkami na svätých, povedať toto: Aj keď každý deň v týždni nie je práve dňom odpočinku, predsa by sme mali pri všetkých svojich pozemských zamestnaniach vždy obracať svojho ducha k Bohu, podľa napomenutia apoštola: „Či jete, či pijete, či čokoľvek robíte, všetko robte na Božiu slávu.“ (1 Kor 10, 31)

B) Cirkevný rok sa začína prvou adventnou nedeľou a zahŕňa tri hlavné sviatky: Vianoce, Veľkú noc a zoslanie Ducha Svätého. Na Vianoce Cirkev oslavuje Kristovo narodenie, na Veľkú noc Kristovo zmŕtvychvstanie a na svätodušné sviatky zoslanie Ducha Svätého.

Cirkevný rok teda slúži na oslavu Najsvätejšej Trojice, pretože nám znázorňuje: lásku Otca, ktorý poslal svojho Syna na svet; lásku Syna, ktorý za nás zomrel; a lásku Ducha Svätého, ktorý na nás zostúpil. Preto sa v prvú nedeľu po Svätom Duchu slávi sviatok Najsvätejšej Trojice; ten ešte raz stručne zhrňuje 3 hlavné okruhy cirkevného roka.

Každý z týchto troch hlavných sviatkov má slávnostný čas pred ním a po ňom. Pred Vianocami je advent. Po nich je sviatok Obrezania Pána, Troch kráľov a sviatok Očisťovania Panny Márie, ako aj nedeľa po Zjavení Pána.

Štyri adventné nedele predstavujú 4000 rokov, počas ktorých ľudstvo očakávalo Vykupiteľa. Významným v advente je sviatok Nepoškvrneného počatia Panny Márie 8. decembra. Mária je tou túžobne očakávanou ženou, ktorá mala rozdrviť hlavu hada. Narodením Krista tiež prišlo na svet po 4000 rokoch temnoty a nevedomosti slnko spravodlivosti; Mária bola takmer zornicou (Pies 6, 9), predzvesťou tohto vychádzajúceho slnka.

Obdobie a sviatky po Vianociach predstavujú Kristovu **mladosť** a mužný vek až po jeho verejné vystúpenie, t. j. skrytý Ježišov život v Nazarete. Po Zjavení Pána sú najmenej dve nedele a najviac ich môže byť až šesť, v závislosti od toho, či Veľká noc pripadne skôr alebo neskôr. Koľko nediel chýba do šiestich, toľko sa ich pridáva po 24. nedeli po Svätom Duchu. Ak sú teda po Zjavení Pána len dve nedele, tak po Svätom Duchu je 28 nediel. Len výnimočne, ak sviatok Zjavenia Pána pripadne na nedeľu alebo pondelok (takže do predpôstneho obdobia zostáva asi 14 dní), je po Zjavení Pána len jedna nedeľa. Aj v tomto prípade však nie je po Duchu Svätom viac ako 28 nediel.

Časom pred Veľkou nocou je predpôst a 40-dňový pôst. Po Veľkej noci nasleduje 40 dní až do sviatku Nanebovstúpenia Pána.

Predpôst obsahuje nedeľu deviatnika (septuagesima), prvú nedeľu po deviatniku (sexagesima) a druhú po deviatniku (quinguagesima) Toto pomenovanie pochádza z toho, že v počiatkoch kresťanstva mnohé kresťanské obce začínali 40-dňový pôst už 70, 60 alebo 50 dní pred Veľkou nocou. Streda po nedeli quinguagesima sa nazýva Popolcová streda, pretože v tento deň kňaz dáva ľuďom popolec so slovami: „Pamätaj, človeče, že prach si a na prach sa obrátiš.“ Popolcová streda je 46. deň pred Veľkou nocou; v tento deň sa začína 40-dňový pôst. V pôstnej dobe nám Cirkev predstavuje verejné vystúpenie, najmä **pôst a utrpenie** Vykupiteľa. Štyridsať dní po Veľkej noci až do sviatku Nanebovstúpenia Pána predstavuje **40 dní**, počas ktorých Spasiteľ po svojom zmŕtvychvstání prebýval na zemi. Prvá nedeľa po Veľkej noci je Biela nedeľa, na ktorú si novopokrstení obliekali biele rúcho. Tri dni pred Nanebovstúpením Pána (pondelok, utorok a streda) sú prosebnými alebo krížovými dňami, počas ktorých sa konajú prosebné alebo krížové procesie.

Časom pred Duchom Svätým je 10 dní po Nanebovstúpení Pána. Čas po Duchu Svätom trvá 24 - 28 týždňov.

Desať dní pred Duchom Svätým predstavuje desať dní, počas ktorých svätí apoštoli očakávali Ducha Svätého; nedele po Duchu Svätom znázorňujú **obdobie až do posledného súdu**. Preto sa na poslednú nedeľu po Duchu Svätom číta v chráme evanjelium o druhom príchode Krista. (Mt 24, 15-35) To, že počet nediel po Duchu Svätom sa pohybuje od 24 do 28, závisí od toho, že Veľká noc sa slávi niekedy skôr, niekedy neskôr. Na konci cirkevného roka sa slávi sviatok Všetkých svätých a pamiatka zosnulých (Dušičky). Tým sa znázorňuje, že máme spoločnosť s dušami

svätých v nebi a dušami v očistci a že sa s nimi jedného dňa opäť stretne. Pamiatka Dušičiek vhodne pripadá práve na toto obdobie, keď príroda (stromy sú holé, polia prázdne) predstavuje obraz smrti.

C) Charakter troch hlavných sviatkov cirkevného roka sa zdá byť vhodne znázorňovaný prírodou. Vyplýva to z toho, že Cirkev sa pri zavádzaní týchto hlavných sviatkov riadila slnkom.

V advente (u nás na severnej pologuli) je slnko najviac vzdialené od zeme, takže v tomto čase je viac tmy ako svetla a všetok život v prírode je pozastavený; tak to bolo aj v ľudstve pred príchodom Krista. Ľudstvo bolo ponorené do najhlbšej tmy, kým mu Kristus nepriniesol svetlo. Ľudia nevedeli nič o pravom Bohu, boli bez viery a cností. Tento nedostatok poznania Boha sa znázorňuje tým, že na 21. december, najkratší deň v roku, pripadá sviatok „neveriaceho“ Tomáša. Práve na Vianoce sa začína deň predlžovať; s narodením Krista prichádza na svet svetlo. Na Veľkú noc sa príroda prebúdzá k novému životu, lebo všetko sa začína zelenáť a kvitnúť; na Veľkú noc Kristus vstáva z mŕtvych. Na Ducha Svätého je na našej severnej pologuli najviac slnečného svetla; a na Turíce prišlo na svet nebeské svetlo Ducha Svätého v celej svojej kráse. Na Turíce sú polia a stromy v plnom kvete. Na Turíce sa s príchodom Ducha Svätého začína nový rozkvet celého ľudstva; začína sa totiž oživovať pravá osвета a morálka.

Vidíme teda, že Cirkev sa pri ustanovovaní hlavných sviatkov cirkevného roka riadila **slnkom**. A urobila to jednak preto, že Kristus je „svetlo sveta“ a „slnko spravodlivosti“, a jednak preto, že pohanské národy spájali svoje slávnosti so slnkom. To malo uľahčiť obrátenie pohanov na pravú vieru. Germáni slávili **21. decembra**, v najkratší deň roka, takzvanú „posvätnú noc“ na počesť boha slnka a zapalovali svetlá na ihličnatých stromoch. Okolo **21. marca**, keď je rovnodennosť, zase oslavovali prebúdzanie jarnej prírody. Táto slávnosť sa nazývala slávnosť východu (Ostern), pretože slnko vychádza na východe (Ost); vajíčka im znázorňovali prebudenie prírody. Dňa **21. júna**, kedy je u nás najdlhší deň, usporadúvali slávnosť slnovratu a na kopcoch zapalovali ohne, ktoré sa až dodnes zapalujú pod názvom „svätojánsky oheň.“

Cirkev ustanovila na obdobie „posvätných nocí“ sviatkov narodenia Krista, ktorý prišiel na svet v čase najväčšej duchovnej temnoty, v noci skutočne posvätenej (požehnanej) alebo veľkej (Vianoce) Namiesto slávnosti jari Cirkev ustanovila sviatok Kristovho zmŕtvychvstania a namiesto slávnosti slnovratu ustanovila sviatok Ducha Svätého, ktorý zostúpil na apoštolov v podobe ohňa a osvietil svet svojím svetlom.

II. Druhé cirkevné prikázanie. Prikázanie účasti na svätej omši.

V druhom cirkevnom prikázaní nám Cirkev nariaduje, aby sme boli zbožne prítomní na celej svätej omši každú nedeľu a sviatok.

(Pozri učenie o svätej omši v učení o milosti!)

III. Tretie cirkevné prikázanie. Prikázanie pôstu.

Cirkev dala prikázanie pôstu z múdrych dôvodov; chce ním totiž: 1. viesť kresťanov k sebazapieraniu a vychovávať ich k dokonalosti; 2. dať kresťanom príležitosť preukázať svoju poslušnosť, a tak si rozmnožiť zásluhy pre nebo.

Pôst je tak starý ako ľudstvo. Už v raji dal Boh prikázanie o pôste. (Lv 11, 2) V Deň zmierenia Židia dokonca nesmeli 24 hodín nič jesť. (Lv 23) Kristus a pred ním Mojžiš a Eliáš sa postili 40 dní; Ján, Pánov predchodca, sa postil veľmi prísne. Aj katolícka Cirkev, ktorá ako matka vychováva kresťanov pre nebo, dala rôzne prikázania o pôste.

Cirkevné prikázanie pôstu je v skutočnosti veľmi prísne; ale biskupi ho zmiernujú podľa časových a miestnych pomerov.

Podľa aktuálneho⁴⁶ znenia cirkevného prikázania je zakázané jesť mäsité pokrmy a nasýtiť sa viac ako jedenkrát v tieto dni: 1. počas štyridsaťdňového pôstu; 2. počas tzv. suchých dní; 3. počas vigílií.

Zdržiavanie sa mäsitých pokrmov je nariadené na všetky piatky v roku.

Pôst bol pôvodne taký prísny, že veriaci sa v pôstne dni zdržiavali nielen mäsa, ale aj mlieka a vajec a jedli až po západe slnka. S rastúcou vlašnosťou kresťanov a náboženskou ľahostajnosťou sa prikázanie pôstu v priebehu storočí čoraz viac **zmiernoval**. V súčasnosti biskupi na základe splnomocnenia pápežom každoročne povoľujú veriacim svojej diecézy jesť mäso, a to aj v tie dni, v ktorých bolo podľa predchádzajúcich cirkevných predpisov jedenie mäsa zakázané. Na začiatku pôstneho obdobia (alebo adventu) sa z kazateľníc v celej diecéze číta tzv. pôstne pravidlo, v ktorom sa uvádza, do akej miery je v diecéze zmiernené prikázanie pôstu.

⁴⁶ Podľa stavu platného v r. 1903.

Podľa toho nie sú predpisy o pôste vo všetkých diecézach rovnaké. Preto ten, kto sa dlhodobo zdržiava v cudzej diecéze, urobí dobre, ak sa bude v tejto veci riadiť predpismi danej diecézy. Tak to radil už svätý Ambróz v Miláne svätej Monike.

Teraz rozlišujeme tri druhy pôstu: 1. zdržiavanie sa mäsitých pokrmov, 2. jedno nasýtenie za deň, 3. prísny pôst, ak sú predpísané oba súčasne.

Zdržiavanie sa mäsitých pokrmov sa nazýva **pôstom zdržanlivosti** čiže abstinenciou. Tento pôst je nariadený na každý piatok počas celého roka.

Jedno nasýtenie za deň sa bežne nazýva „ujma.“ Tento pôst je zavedený takmer vo všetkých diecézach po všetky dni 40-dňového pôstu okrem nedeľ, v suché dni a na tri vigílie: svätých Petra a Pavla, pred Nanebovzatím Panny Márie a pred sviatkom Všetkých svätých. **Prísny pôst** sa vo väčšine diecéz dodržiava na Štedrý deň, posledné 3 dni Veľkého týždňa, v sobotu pred Duchom Svätým, na Popolcovú stredú a v stredu a piatok suchých dní.

V treťom cirkevnom prikázaní nám Cirkev prikazuje postiť sa v tieto dni: v piatok, počas 40-dňového pôstu, v suché dni a počas vigílií niektorých sviatkov.

A) V piatok nemáme jesť mäso, pretože Kristus v piatok za nás zomrel.

Nesmieme jesť ani také pokrmy, ktoré sú vyrobené z mäsa, ako napríklad jaternice. Mnohí biskupi však dovolili používať bravčovú masť pri príprave jedál. Vodné živočíchy, ako sú ryby a raky, sa môžu jesť, pretože v mnohých krajinách sú jedinou potravou chudobných ľudí; v piatok sa môžu jesť aj skokani, slimáky, korytnačky, bobry a vydry.

Cirkev zakázala jesť mäso, pretože Kristus vydal za nás svoje telo, pretože mäso si môžeme najľahšie odoprieť a pretože je to obyčajne najobľúbenejšie jedlo človeka. Má sa nám tým tiež pripomenúť, že máme krotiť svoje telesné žiadosti (Gal 5, 19), ktoré sa najviac vzbudzujú jedením mäsa. (sv. Tomáš Akv.)

Mnohí ľudia hovoria: „Kristus povedal: Kristus povedal: „Nie to, čo vchádza do úst, poškvŕňuje človeka (Mt 16, 11), a preto si myslia, že smú jesť mäso!“ Samozrejme to Kristus povedal, ale povedal tiež: „Ale čo vychádza z úst, vychádza zo srdca, a to poškvŕňuje človeka.“ (Mt 15, 18) Neposlušnosť voči Cirkvi však vychádza zo srdca, a to poškvŕňuje človeka; jedlo však samo osebe človeka nepoškvŕňuje. Preto svätý Augustín hovorí: „Nie jablko poškvŕnilo Adama, ale Adam poškvŕnil jablko.“ Ak sviatok Vianoc pripadne na piatok, je dovolené jesť mäso. Kristus nechce, aby sme sa postili, ak máme dôvod na radosť. (Mt 9, 15) Z toho istého dôvodu mnohí biskupi povolili vo svojich diecézach jesť mäso v tie piatky, na ktoré pripadne sviatok.

To, že sa v piatky dovoľuje jesť **ryba**, pochádza pravdepodobne z toho, že obyvatelia prímorských krajín sa živia najmä rybami. Pre kresťanov bola ryba vždy obrazom Vykupiteľa, ktorý sa za nás obetoval na kríži a je naším pokrmom vo svätom prijímaní; preto sa v prvých storočiach obraz ryby často objavoval na svätostánkoch a kalichoch.

V minulosti bolo zakázané jesť mäso aj v sobotu.

Cirkev týmto zákazom chcela hlavne zabrániť mnohým kresťanom, aby už nezachovávali židovskú sobotu. Dnes Cirkev takmer všade povoľuje jesť mäso v sobotu. Napriek tomu si mnohí kresťania vzhľadom na blížiacu sa nedeľu ukladajú rôzne ujmy; najmä **v sobotu večer sa nemajú oddávať dlhotrvajúcim zábavám**, ktoré by spôsobili, že by sa v nedeľu nemohli zúčastniť na Bohoslužbách.

B) Počas 40-dňového pôstu sa máme do sýtosti najesť len raz za deň, aby sme aspoň trochu nasledovali 40-dňový Kristov pôst a aby sme získali milosť ľútosti pre veľkonočnú spoveď.

Štyridsaťdňový pôst sa začína Popolcovou stredou a trvá do začiatku Veľkonočnej nedele. Iba počas nedeľ tohto obdobia pôst nie je.

Popolcová streda je vlastne 46. deň pred Veľkou nocou. Ak odpočítame šesť nedeľ, zostane nám 40 dní. Štyridsaťdňový pôst ustanovili apoštoli na pamiatku Kristovho 40-dňového pôstu na púšti. (sv. Hieroným) Pôstne obdobie je časom pokánia a ľútosti nad našimi hriechmi. (Preto má kňaz pri svätej omši fialové rúcho.) Už v ľudskej prirodzenosti je, že človek, keď je smutný, sa postí. (Mt 9, 15) Ale počas tohto obdobia sa máme nielen postiť, ale aj rozjímať o Kristovom utrpení, ktoré nám Cirkev v pašiovom týždni predstavuje. Preto sa v tomto čase zvyčajne kážu kázne o Kristovom utrpení, nazývané pôstne kázne. Pôstom a rozjímaním o Kristovom utrpení najistejšie získame milosť ľútosti a poznania svojich hriechov. Štyridsaťdňový pôst je preto najlepšou prípravou na veľkonočnú spoveď a sväté prijímanie.

V skorších dobách bol 40-dňový pôst oveľa prísnejší. Prví kresťania **počas celého pôstu nejedli žiadne mäso**, ba ani nič zo zvierat, ktoré majú teplú krv, teda ani maslo, mlieko, syr, vajcia; okrem toho ráno nič nejedli a nasýtili sa iba večer. Ešte aj v stredoveku bolo počas 40-dňového pôstu zakázané jesť mäso; kto v tomto období jedol mäso, nebol na Veľkú noc pripustený k veľkonočnému svätému prijímaniu. (Koncil v Toledě r. 653) Dokonca aj svetskí panovníci, ako napríklad cisár Karol Veľký, považovali tých, ktorí jedli mäso počas pôstu, za hanobiteľov náboženstva a ukladali im telesné alebo peňažné tresty.

Hľa, aké ľahké je dnešné pôstne prikázanie! Cirkev od nás vyžaduje, aby sme sa **dosýta najedli len raz denne**, a to na poludnie. Ale je dovolené ráno a večer trochu jesť. Úplne zdravému človeku však v ostatnom čase nie je dovolené jesť. Kto sa cez deň naje, poruší pôst. (Alex. VII. veta 39.) Napiť sa môžeme viackrát; ale piť je dovolené len na zahnanie smädu. Kto takýmto pitím (piva alebo vína a pod.) vynahradzuje telu to, čo mu odoprel v jedle, prestupuje prikázanie pôstu. Jedenie mäsa je však takmer vo všetkých diecézach zakázané v nasledujúcich dňoch: na **Popolcovú stredu, v posledné tri dni pašiového týždňa** a, samozrejme, **vo všetky piatky**.

C) Počas suchých dní sa máme prísne postiť, aby sme si od Boha vyprosili dobrých kňazov a aby sme mu ďakovali za dobrodenia, ktoré sme dostali v uplynulom štvrtroku.

Suché dni (kántry) sú vždy tri dni: streda, piatok a sobota na začiatku štyroch ročných období; v týchto dobách boli kedysi vysväcovaní kňazi.

Už Židia sa postili v istých mesiacoch roka. (Zach 8, 19)

Keďže všetok život a rozmach v prírode závisí od vplyvu slnka, vždy, keď sa deň začína predlžovať alebo skracať (t. j. v čase oboch slnovratov v júni a decembri a v čase rovnodennosti, na jar a na jeseň), je nám osobitným spôsobom pripomínaná **Božia dobrota** a bývame podnecovaní k vďačnosti. Keďže v dávnych dobách boli v týchto časoch **vysväcovaní kňazi**, aby šírili svetlo pravej viery, preto v tomto čase ľudia ďakovali Bohu a prosili ho o dobrých kňazov. Modliť sa za dobrých kňazov prikázal Kristus slovami: „Lebo žatva je hojná, ale robotníkov málo. Preto proste Pána žatvy, aby poslal robotníkov na svoju žatvu.“ (Mt 9, 37)

Suché dni (kántry, quatembras = quatuor tempora, t. j. štyri ročné obdobia) pripadajú na tieto týždne: zimné suché dni na 3. týždeň adventu, jarné suché dni na 2. týždeň 40-dňového pôstu, letné suché dni na týždeň zoslania Ducha Svätého, jesenné suché dni na 3. týždeň septembra.

V mnohých diecézach je prísny pôst (t. j. zdržiavanie sa mäsitých jedál a len jedno nasýtenie za deň) len **v stredy a piatky suchých dní**. V soboty suchých dní je dovolené jesť mäso; ale nasýtiť sa máme len raz za deň.

D) Máme sa postiť aj na vigílie niektorých sviatkov, aby sme sa na tieto sviatky dôstojne pripravili a získali tak od Boha hojné milosti.

Prví kresťania sa stretávali v predvečer veľkých sviatkov, bdeli, modlili sa celú noc a v noci sa zúčastňovali na sv. omši. (Lk 6) Neskôr, keď prestalo prenasledovanie kresťanov, sa Bohoslužba mohla nerušene konať aj cez deň. Preto pápeži preložili tieto nočné slávenia na predchádzajúci deň. Až do súčasnosti sa zachovala len vigília vianočného sviatku; z ostatných vigílií sa zachovali len pôsty.

Takéto vigílie sa konajú v dňoch pred tromi veľkými sviatkami cirkevného roka, a to na Štedrý večer, Bielu sobotu a sobotu pred Duchom Svätým.

V mnohých diecézach je pred sviatkom **Nanebovzatia Panny Márie**, svätých **Petra a Pavla** a **všetkých svätých** prísny pôst.

E) Cirkev v žiadnom prípade nechce, aby sme pôstom utrpeli na zdraví alebo aby nám pôst prekážal pri plnení našich povinností.

1. Preto v piatok môžu jesť: ľudia slabého zdravia a tí, ktorým by pôst uškodil.

Patria sem: **chorí**, ľudia po chorobe, deti do 7 rokov (ktoré ešte nezhršli, takže nemusia konať pokánie), **starší ľudia** (ľudia nad 60 rokov), ktorí sú už veľmi slabí. (V mnohých diecézach sa od chorých a starších ľudí, ktorí sa nemôžu dlhodobo postiť, žiada, aby požiadali o dišpenz) V mnohých diecézach je jedenie mäsa dovolené aj ľuďom, ktorí musia **ťažko pracovať**, napríklad robotníkom v továrňach. Tu však nerozhoduje ani tak ich povolanie, ako skôr ich fyzický stav a námaha spojená s prácou počas dňa.

Mnohí biskupi dovolili jesť mäso aj tým, ktorí sú **odkázaní na cudzí stôl**, teda tým, ktoríedia u cudzích ľudí (ako služobníci, študenti); tiež tým, ktorí sú nútení jesť v hostincoch, ako aj tým, ktorí konajú dlhú cestu. Z tohto dôvodu sú oslobodení: cestujúci, ktorí sú nútení jesť na železničných staniach; sprievodcovia na železnici; ľudia, ktorí sú zo zdravotných dôvodov v kúpeľoch. Z rovnakého dôvodu sú oslobodení aj chudobní ľudia, ktorí dostávajú almužnu v podobe mäsitých jedál. Ale všetci títo by mali dbať na to, aby sa v prísne pôstne dni, na Štedrý deň, na Popolcovú stredu a najmä na Veľký piatok zdržiavali mäsa; okrem toho konzumáciou mäsa nesmú dávať pohoršenie svojim blízkym. Svätý Pavol nabáda: „Hľaďte, aby azda táto vaša sloboda nebola na **pohoršenie** maličkým.“ (1 Kor 9, 11) A o sebe hovorí: „Ak jedlo pohoršuje môjho brata, nebudem nikdy jesť mäso.“ (1 Kor 8, 13)

2. Od príkazu nasýtenia sa raz za deň sú oslobodení: ľudia, ktorí ešte nedosiahli vek 21 rokov; ľudia so zlým zdravotným stavom; a ľudia, ktorí musia ťažko duševne alebo fyzicky pracovať.

Tí, ktorí ešte len rastú, potrebujú niekoľko jedál denne. Ale týmto sa odporúča, aby sa niekedy dobrovoľne riadili pôstnym prikázaním a takto sa cvičili v sebazapieraní.

Ľudia so zlým zdravotným stavom sú: chorí, ľudia po chorobe a starší ľudia (= ľudia nad 60 rokov)

Medzi tých, ktorí musia ťažko duševne alebo telesne pracovať, možno v tejto veci zaradiť aj tých, ktorí sa namáhavo starajú o duševné alebo telesné blaho svojich blížnych, ako sú spovedníci, kazatelia, katechéti, učitelia, ošetrovatelia chorých, lekári, sudcovia a pod, teda tí ktorí sa musia niekoľkokrát denne posilniť. Za zmienku stojí aj to, že v mnohých diecézach sa počas výskytu chrípky udeľuje **všeobecný** dišpenz od pôstneho prikázania.

Prikázanie chrániť si svoje zdravie je vložené do našich sŕdc, a teda nám ho dáva sám Boh. Prikázanie pôstu je dané Cirkvou. Plnením cirkevného prikázania však nesmieme nijakým spôsobom narušiť prikázanie Božie.

Kto sa však nemôže postiť, mal by dbať na to, aby za to vykonal **iné dobré skutky**. Spovedníci sú v mnohých prípadoch oprávnení od pôstu dišpenzovať a namiesto pôstu uložiť konanie iných dobrých skutkov (modlitbu, almužnu)

Treba tiež spomenúť, že vojaci sú úplne oslobodení od pôstu okrem Štedrého dňa a Veľkého piatku.

3. Nikto by si však nemal pôstom prepínať, lebo Boh od nás vyžaduje rozumnú službu. (Rim 12, 1)

Kto sa príliš postí, podobá sa kočišovi, ktorý ženie svojho koňa príliš rýchlo, a tak vystavuje voz veľkému nebezpečenstvu; alebo sa podobá prázdnej lodi, ktorú vietor ľahko prevráti. (sv. Ef.) Aj mnohí svätci sa príliš veľa postili a potom to ľutovali; ochoreli, nemohli plniť svoje povinnosti a museli znášať veľké pukušenia, ako napríklad svätý Bernard. Preto sa odporúča najprv sa poradiť so spovedníkom. Pôstom sa majú odstrániť hriechy tela, nie telo samotné. (sv. Greg. Veľ.) Pôstom nemáme oslabovať telo tak, že sa stane neschopným modlitby a plnenia povinností. (sv. Hieroným) K telu sa musíme správať tak, ako sa otec správa k svojmu synovi. Ak je syn poslušný, nesmieme ho karhať, ale len vtedy, keď poslúchať nechce. (sv. Fr. Sal.) Pôst je liek, a liek škodí, ak sa užíva nemierne. Kto je krutý k sebe, nikdy nebude láskavý k iným.

F) Pôst veľmi prospieva našej duši telu. Posilňuje zdravie, osvecuje myseľ, posilňuje vôľu, zabezpečuje nám cnosti, odpustenie hriechov, vypočutie modlitby, mimoriadne milosti a večnú odmenu.

Tí, ktorí sa postia, **pomáhajú svojmu zdraviu** a predlžujú si život. Striedmosť je matkou zdravia. (sv. Hieroným) Štyria mladíci na dvore kráľa Nabuchodonozora jedli striedmo a už po desiatich dňoch vyzerali zdravšie ako ostatní mladíci. (Dan 1) Pustovníci v tebaiskej púšti sa často postili a dožili sa vyše 100 rokov, ako svätý Anton alebo svätý Pavol. Svätý Alfonz († 1787) sa postil každú sobotu o chlebe a vode na počesť Matky Božej, a predsa sa dožil viac ako 90 rokov. Hippokrates, otec lekárov, sa dožil 140 rokov a bol stále zdravý; na otázku, ako sa dožil takého veku, odpovedal: „Nikdy som sa nenajedol dosýta.“ Aj lekári spravidla predpisujú chorým prísnu diétu, aby sa čoskoro uzdravili. Kto si svoj odev šetrí, zachová si ho dlho; to isté platí aj o tele. „Kto je striedmy, predlžuje si život.“ (Sir 37, 34) Kto sa stravuje striedmo, má zdravý spánok a je veselý.“ (Sir 31, 24) „Jedz do polosýta, pi do polopita a tvoje roky sa naplnia.“

„Kto sa postí, **získava mnohé prednosti mysle**. Daniel na dvore kráľa Nabuchodonozora jedol len strukoviny a vodu, ale svojou múdrosťou prekonal najvzdelanejších mužov v ríši. (Dan 1) Všetci, ktorí sa veľa učia, zo skúsenosti vedia, že človek lepšie chápe, keď je a pije striedmo.

Pôstom sa **posilňuje vôľa**. Kto sa postí, ľahšie potláča všetky zlé telesné žiadosti (1 Kor 9, 27) a ľahšie prekonáva pukušenia diabla. „Vyhľadovaním sa vzdajú ľudia v pevnosti; tak aj telo, donútené hladom, sa poddáva rozumu a vôli človeka.“ (sv. Alb. Veľ.) Pôstom krotíme svoje vzdorovité telo, tak ako jazdec krotí uzdu divokého koňa. (Rodr.) Diabol sa najviac spolieha na naše telo ako na svojho spoločníka; vie, že domáci nepriateľ môže najviac a najistejšie škodiť. (sv. Bern.) Pôstom však spútavame telo ako zajatého nepriateľa, aby nepovstalo proti blížiacemu sa nepriateľovi. (Rodr.) Ak telu nedáme žiadne nedovolené sily, nemôže proti nám začať žiadnu vojnu. (sv. Augustín) Chudý vták môže ľahšie uniknúť dravcovi ako vták vykrmený. (sv. Bonav.) Zápasník, ktorý sa na zápas pripravil zdržanlivosťou (1 Kor 9, 25), ľahšie zvíťazí.

Kto sa postí, dosahuje veľké **cnosti**. Pôst robí človeka zvlášť náchylným k modlitbe; ďalej sa človek pôstom stáva miernym, trpezlivým a čistým. „Kdekoľvek pozorujeme veľkú dokonalosť, tam určite nebola dosiahnutá bez pôstu. (sv. Cyprián) Pôst robí z ľudí anjelov. (sv. Cyprián) Pôstom sa človek stáva podobným anjelom, ktorí nejedia ani nepijú. (sv. Atan.) V rovnakej miere, v akej sa v človeku znižuje živočíšnosť, sa v ňom zväčšuje duchovnosť. Je to ako na váha; ak jedna miska klesá, druhá stúpa.

Kto sa postí, dostáva od Boha **odpustenie hriechov**. Boh odpustil Ninivčanom, pretože sa postili. (Jon 3) Jedlom bol Boh urazený, pôstom sa opäť uzmieruje. (sv. Zeno) Pôstom si už na zemi odpykáme mnohé tresty očistca.

Tí, ktorí sa postia, dosahujú u Boha **rýchle vypočutie modlitieb**. Kornélius, pohanský stotník v Cézarei, sa postil až do tretej hodiny popoludní (Sk 10, 30); vtedy Boh vypočul jeho prosby a poslal k nemu anjela. Keď Holofernes obliehal Betúliu, obyvatelia hľadali útočisko v pôste a almužne (Jdt 4, 9); Boh ich zázračne zachránil vďaka hrdinskej Judite. Pôst a almužna sú dve krídla modlitby. (sv. Aug) Kto sa postí, ľahšie sa vznesie v modlitbe k Bohu, podobne ako bociany, ktoré sa pred odletom do ďalekej krajiny úplne vyhľadávali, aby ľahšie leteli. (sv. Vinc. Fer.)

Tí, ktorí sa postia, často dostávajú od Boha **mimoriadne milosti**. Boh vždy odmeňoval pôst mimoriadnymi dôkazmi svojej lásky. Keď sa Mojžiš postil, Boh ho odmenil tým, že sa s ním rozprával na vrchu Sinaj. Keď sa Eliáš postil, mal videnie na vrchu Horeb. (1 Kr 19) Zázračné zachránenie troch mladíkov v ohnivej peci bolo určite odmenou za ich pôst; rovnako aj poslanie anjela ku Kornéliovi. Kto sa postí, stáva sa duchovným a stáva sa akoby podobným Bohu; preto sa Bohu páči, ak sa mu chceme podobať.“ (Rodr.)

Kto sa postí, bude za to **po smrti odmenený**. Mojžiš a Eliáš sa zjavili pri premenení Krista na vrchu Tábor, pretože ako jediní z praotcov sa postili 40 dní ako Spasiteľ. (sv. Vinc. Fer.) Hľa, ako budú na onom svete odmenení tí, ktorí sa tu postili. Cirkev v prefácii počas pôstu spieva: „Pôstom sa hriechy zahladzujú, rozum osvecuje, cnosti a odmeny sa získavajú.“

G) Zdržiavanie sa od mäsitých pokrmov je Bohu milé len vtedy, ak sa zdržiavame od hriechov a konáme dobré skutky.

Pôst sám osebe ešte nie je dokonalosťou (1 Kor 8, 8), ale len prostriedkom na potlačenie zlých túžob a uľahčením konania dobra. „U Boha nepomáha ani tak samotné umŕtvovanie sa v jedle, ako skôr vyhladzovanie chýb.“ (sv. Ant.) Čo prospeje človeku, ktorý sa síce zdržiava jedenia mäsa, ale ubližuje svojmu blížnemu zlomyseľným ohováraním? (sv. Augustín) Taký človek je podobný obielenému hrobu, ktorý je zvonku krásny, ale vnútri je samá hniloba. (Mt 23, 27) Je podobný diablove, ktorý tiež neje, ale neprestáva robiť zlo. (sv. Honor.) Pôst bez modlitby je ako lampa bez oleja. Ved' sa postíme hlavne preto, aby sme sa mohli lepšie modliť. Pôst bez almužny je pole bez semena. (sv. Peter Chryz.) Pôst bez almužny ľahko vedie k lakomosti. (sv. Peter Chryz.) Kto nedáva chudobným to, čo si pôstom odoprel, nepostí sa kvôli Bohu, ale kvôli sebe. (sv. Greg. Veľ.)

O zdržiavaní sa od alkoholu

Práve v dnešnej dobe sa zdá, že takmer vo všetkých krajinách existuje silné hnutie proti konzumácii alkoholu.

Takzvané „alkoholické nápoje“, ako je pálenka, víno, pivo, obsahujú jedovatú látku, a to **alkohol**. Pálenka obsahuje 33-40 percent (silná pálenka až 90%), víno približne 6-10 %, (silné víno až 20 %), pivo 2-4 % (ťažké piva až 8 %) alkoholu. Alkohol je bezfarebná kvapalina, ktorá po zapálení horí modrastým plameňom a slabou svietí. Alkohol vzniká kvasením sladkého ovocia, ako sú hrozno, jablká, hrušky, čerešne, keď má vzduch prístup k tejto šťave; tiež keď sa jačmenný slad spojí s chmeľom a kvasnicami. Väčšie množstvo alkoholu spôsobuje opitnosť človeka. Tristo gramov alkoholu u dospelého človeka, ak sa skonzumuje naraz (u dieťaťa len 70 g alkoholu), môže mať za následok okamžitú smrť, a to buď ochrnutím pľúc alebo srdca, alebo mozgovou mŕtvicou, t. j. krvácaním do mozgu.

1. Alkoholické nápoje, ak sa používajú s mierou, nie sú pre dospelých a zdravých ľudí škodlivé.

Malé množstvo alkoholu **neškodí** dospelým a zdravým ľuďom ani na tele, ani na duchu. Skúsení lekári tvrdia, že zdravý človek môže denne skonzumovať 40 až 50 gramov alkoholu (približne 1,5 litra piva alebo 0,5 litra vína) bez najmenej ujmy na zdraví. Dokonca je lekárske dokázané, že malé množstvo alkoholu vylučuje hlieny a žalúdočné šťavy, dodáva chuť a podporuje trávenie po jedle; je tiež dokázané, že mierni konzumenti alkoholu sa v priemere dožívajú vyššieho veku ako tí, ktorí úplne abstinujú. Alkohol je za určitých okolností liekom; lebo ak niekoho uštipne jedovatý had, zachráni mu život, ak vypije veľa pálenky. Aj keď zúrila chrípka, veľmi sa osvedčilo používanie silných alkoholických nápojov. Alkohol sám osebe neškodí ani ľudskému duchu, naopak, ak sa užíva s mierou, je preň prospešný, lebo človeka občerství, povzbudí a osvieži. Je tiež veľmi pozoruhodné, že národy, ktoré užívajú alkoholické nápoje, svojou kultúrou ďaleko prevyšujú mohamedánov a budhistov, ktorých náboženstvo užívanie alkoholu prísne zakazuje. Tí, ktorí bojujú proti používaniu alkoholu, nech si uvedomia, že nápoje, ktoré odporúčajú ako náhradu za alkohol, obsahujú tiež jed (kofeín), napríklad káva, čaj a čokoláda. Preto nie je dôvod odsudzovať užívanie alkoholu ako také.

Ale napriek tomu je potrebné, aby sa **úplne zdržiavali alkoholom**: 1. mladí ľudia do 14 rokov, pretože alkohol, aj mierne požívaný, škodí ich telesnému a duševnému zdraviu; 2. alkoholicy, pretože ak sa úplne nezdržia opojných nápojov, upadnú opäť do starej neresti; 3. niektorí chorí ľudia, trpiaci chorobami obličiek, srdca, dnou, a tí, ktorí sú náchylní na mŕtvicu; 4. napokon obhajcovia striedmosti, lebo nič nedosiahnu, ak sami nebudú držať toho, čo učia.

2. Alkoholické nápoje však nemožno odporúčať ako potravinu, pretože alkohol nemá žiadnu výživovú hodnotu ani neposilňuje.

Alkohol **nevyživuje**, iba opája pocit hladu ako ópium. Preto sa mnohí domnievajú, že vyživuje. Jediné, čo alkohol robí, je, že v tele podporuje chorobnú tučnosť. Tvrdenie, že napríklad pivo je tekutý chlieb, je nesprávne. Pohár dobrého bavorského piva obsahuje približne 87 % vody, 8 % sladku a 5 % alkoholu. Kúsok chleba má väčšiu výživnú hodnotu ako liter piva.

Alkohol človeka **neposilňuje**, iba ho omamuje pocit únavy a na chvíľu povzbudzuje, ale potom je človek malátny a ospalý. Preto sa robotníci po vypití alkoholu cítia silní, ale čoskoro sú unavení a neschopní vykonávať namáhavú prácu. Cyklisti, turisti a športovci môžu dosvedčiť, že veľké výkony dosiahli len vtedy, ak nepili žiadne alkohol. Robotníci, ktorí sa povzbudzujú pri práci alkoholom, zaobchádzajú so svojím telom ako brutálny kočiš, ktorý bičuje svojho koňa k príliš veľkej práci.

Je tiež chybou domnievať sa, že alkohol **zahreje** človeka, keď mu je zima. Na prvý pohľad sa však zdá, že človek sa po požití alkoholu zahrial, pretože alkohol zrýchľuje činnosť srdca a obeh krvi a rozháňa krv do kožných žiliek.

Avšak čoskoro potom sa dostaví ešte väčší chlad. Preto cestovatelia na severný pól, ako napríklad Nansen, nekonzumovali žiadny alkohol a považovali ho za nebezpečný.

Alkoholické nápoje sú teda podvodníci, ktorí len otupujú, ale neodstraňujú pocit hladu, únavy a chladu. Liehoviny však nie sú len podvodníci, ale aj vrahovia, ako je zrejme z nasledujúceho.

3. Nadmerné požívanie alkoholických nápojov spôsobuje alkoholikom a ich rodinám veľkú biedu; prináša mnohé choroby a vrhá človeka do morálnej skazy.

Počet obetí krvavých vojen je zanedbateľný v porovnaní s mnohými obeťami, ktoré v národoch spôsobuje alkohol. Je dokázané, že 75 percent všetkých ľudí, ktorí sú v nemocniciach, sú závislí od alkoholu. Aj 90 percent všetkých ľudí, ktorí zomierajú na tuberkulózu, sú závislí od alkoholu. Nadmerné požívanie alkoholu škodí organizmu takto: 1. Poškodzuje sliznicu žalúdka a má za následok nechúť k jedlu a **žalúdočné choroby**; 2. Pôsobí na **pečeň** a má za následok jej stvrdnutie a zmenšenie; 3. Poškodzuje **srdce**, pretože sa musí príliš namáhať, čo spôsobuje jeho rozšírenie (u alkoholika srdce bije 5.000 až 20.000-krát viac podľa množstva skonzumovaného alkoholu); 4. Spôsobuje návaly krvi do mozgu, čo má za následok ospalosť a často aj mozgovú mŕtvicu; 5. Spôsobuje teplo v **hrtane** a následné zachrípnutie a nezrozumiteľnosť hlasu; 6. Často spôsobuje **vodnatelnosť**, pretože množstvo požitých tekutín zostáva v tele; 7. Spôsobuje **dnu** v údoch; 8. **Oslabuje odolnosť organizmu** voči chorobám. Samozrejme, všetky tieto choroby sa nevyskytujú u každého alkoholika, ale alkohol ako šikovný nepriateľ útočí na tú časť tela, ktorá je slabšia a menej schopná odolávať. Najhoršie na tom je, že tieto choroby sa u alkoholika objavia až vtedy, keď už lekárska pomoc nepomáha. Nadmerné užívanie alkoholu oslabuje aj ducha, najmä myseľ a pamäť. Preto sa opilec často správa nerozvážne a málokedy hovorí rozumne. Alkohol tiež demoralizuje, t. j. **ničí charakter**. Alkoholici sú hádaví a hrubí; dopúšťajú sa zhýralosti a najmä zločinov proti mravnosti; stávajú sa hýrivými a uvrhávajú svoje rodiny do biedy, pretože všetok svoj zárobok odnášajú do krčmy; stávajú sa lenivými a hnusí sa im práca, pretože alkohol robí telo slabým a neschopným poctivej práce. Alkohol robí nešťastným aj potomstvo, pretože deti alkoholikov sú veľmi často hlúpe a musia pykať za hriech svojich pijúcich rodičov.

4. Úplné alebo aspoň čiastočné zdržiavanie sa od alkoholu zodpovedá duchu kresťanstva a v dnešnej dobe je potrebné.

Kristus žiada o sebazaprenie slovami: „Kto chce ísť za mnou, nech zaprie sám seba.“ (Mk 8, 34) Preto by sa mal každý cvičiť v sebazapieraní. To sa dá robiť aj tak, že sa zdrží požívania určitých pokrmov alebo nápojov. Zdržiavanie sa alkoholu je teda čisto kresťanským činom. Už Pánov predchodca, svätý Ján Krstiteľ, sa podľa Božej vôle zdržiaval od vína a opojných nápojov. (Lk 1, 15)

Boj proti nadmernému požívaniu alkoholu je v súčasnosti nevyhnutný, vzhľadom na **aktuálnu situáciu**. V mnohých krajinách sa dnes pije 10-30 krát viac alkoholu ako pred 50 rokmi. V dnešnej dobe sa pije stále: pri rozlúčkach a stretnutiach, pri radostných i smutných príležitostiach, pri krstoch a pohreboch, v horúčave, kvôli schladeniu, v chlade, kvôli zohriatiu; ak nemôžeme spať, tak by sme zaspali; ak sme ospalí, aby sme nezaspali. Najhoršie sú na tom v tejto veci často študenti vyšších škôl. Tí z nich, ktorí vzácny čas určený na štúdium nezabíjajú pitím, sú často potupovaní. Takto to nemôže pokračovať, ak ľudstvo nemá duševne a fyzicky zahynúť. Preto v našich časoch významní lekári a biskupi (ako svojho času kardinál Manning v Anglicku a teraz biskup Egger vo Švajčiarsku) stále dôraznejšie vystupujú proti nadmernému požívaniu alkoholu. Keďže títo muži videli, že poučovanie neprináša veľký úžitok, založili **spolky striedmosti**, aby zlomili návyky k pitiu. V týchto spolkoch je v Anglicku a Severnej Amerike niekoľko miliónov ľudí. Členovia sa svojimi podpismi zavazujú, že sa po istú dobu zdržia alkoholu buď úplne, alebo aspoň v určitý deň v týždni. Tí, ktorí svoje slovo porušia alebo ho nechcú dodržať, sú povinní vrátiť list, ktorý podpísali. Ľudia, ktorí sa zdržiavajú alkoholických nápojov, sa nazývajú abstinenti. Dokonca aj mnohé vlády začínajú podporovať toto humánne hnutie; napríklad v Belgických školách sa musí každý týždeň venovať aspoň polhodina otázke alkoholu. V severoamerických školách sa už viac ako 20 rokov vyučuje zdravoveda a s ňou aj otázka alkoholu; tu sa deti stali učiteľmi dospelých. Tí, ktorí denne pijú alkoholické nápoje, by sa mali podľa rady skúsených lekárov, z ohľaduplnosti k svojmu zdraviu aspoň na niekoľko dní úplne zdržať alkoholu, aby telo mohlo odstrániť jed nahromadený pitím alkoholu a posilniť sa. Kto to robí, je oveľa sviežejší a práceschopnejší.

Ale nevyžaduje sa, a bolo by to veľmi škodlivé pre zdravie, aby sa abstinent úplne zdržal všetkých nápojov, ktoré naše telo nevyhnutne potrebuje. Ak máme užiť nevhodnú alebo neznámu vodu, je vhodné ju najprv prevariť, aby sa zničili zárodky chorôb, ktoré môže obsahovať.

IV. Štvrté cirkevné prikázanie. O veľkonočnej povinnosti kresťana

1. V štvrtom cirkevnom prikázaní nám Cirkev prikazuje prijať vo veľkonočnom čase sviatosť pokánia a sviatosť oltáru.

Sväté prijímanie nesmieme prijímať príliš zriedka, pretože je pokrmom našej duše. Duša, ktorá dlhší čas neprijíma potravu, je vyhladovaná. Preto Vykupiteľ hovorí: „Ak nebudete jesť telo Syna človeka a piť jeho krv, nebudete mať v sebe život. (Jn 6, 53) Prví kresťania chodili na sväté prijímanie najprv denne a neskôr už len na tri

najväčšie sviatky: na Vianoce, Veľkú noc a Ducha Svätého. Keď potom v stredoveku zavládla veľká náboženská vlačnosť, Lateránsky koncil v roku 1215 nariadil, aby sa všetci kresťania, ktorí už vedia rozoznať dobro od zla, **aspoň raz do roka vyspovedali zo svojich hriechov** a aspoň **na Veľkú noc prijali sviatosť oltáru**. (Kánon 21.) Tridentický koncil si želá, aby sa aj spoveď vykonala vo veľkonočnom období; hovorí: „V celej Cirkvi existuje spásonosný zvyk spovedať sa v tomto svätom a nadovšetko požehnanom čase štyridsaťdňového pôstu. Posvätný koncil tento zvyk schvaľuje a uznáva ako zbožný a právom zachovávaný.“ (14. kap. 5.) Spoveď musí predchádzať každému svätému prijímaniu, aj veľkonočnému, aby človek neprijal sväté prijímanie v stave ťažkého hriechu.

Svätokrádežným prijímaním by sa cirkevné prikázanie nesplnilo. (Inn. XI.); rovnako ako aj neplatnou spoveďou. (Alex. VII.)

Hoci Cirkev prikazuje, aby sa každý kresťan aspoň raz do roka vyspovedal, je pochopiteľné, že ten, kto mal také nešťastie, že sa dopustil ťažkého hriechu, by sa mal bez meškania vyspovedať.

2. Veľkonočné obdobie trvá v skutočnosti len dva týždne, a to od Kvetnej nedele do Bielej nedele; avšak biskupi ho môžu predlžovať. (pápež Eugen IV. 1440)

V mnohých diecézach trvá od Popolcovej stredy do nedele Najsvätejšej Trojice, t. j. do prvej nedele po Svätom Duchu, teda takmer 100 dní. Preto sa nikto nemôže vyhovárať na to, že nestihol prijať sväté sviatosti.

3. Je vhodné, aby sme na Veľkú noc prijali Telo Pánovo, pretože Kristus na Veľkú noc ustanovil sviatosť oltáru.

Je tiež vhodné, aby sme sa na Veľkú noc **vyspovedali** zo svojich hriechov. Kristus totiž na Veľkú noc vstal z mŕtvych. Ak sa dobre spovedáme, tak aj duchovne vstávame z mŕtvych. Ak je totiž duša v stave ťažkého hriechu, je duchovne mŕtva, ale vo sviatosti pokánia opäť prijíma milosť posväcujúcu, teda sa duchovne oživuje. Anjel povedal ženám pri Kristovom hrobe po Pánovom zmŕtvychvstaní: „Prečo hľadáte živého medzi mŕtvymi? Niet ho tu. Vstal z mŕtvych“ (Lk 24, 5) Ó, keby aj náš anjel strážny mohol povedať, keď nás bude diabol po Veľkej noci opäť hľadať pri hrobe zatratenia: „Prečo hľadáte živého medzi mŕtvymi, obráteného medzi hriešnikmi; vstal z mŕtvych, niet ho tu.“ (Jan Ev. Schmid.) Tak ako Kristus vstal z mŕtvych, aj my máme začať nový život. (Rim 6, 4) A ako si ľudia na Veľkú noc bežne kupujú nové šaty, tak by sa mali snažiť ozdobiť svoju dušu odevom posväcujúcej milosti.

4. Cirkev dovoľuje, aby veriaci prijímali sväté sviatosti na Veľkú noc aj mimo svojej farnosti. (Ben. XIV.)

Cirkev totiž vie, že ľudia sa zo svojich tajných duševných zranení oveľa ľahšie spovedajú neznámemu spovedníkovi, a preto sa tak menej vystavujú nebezpečenstvu nehodného prijímania svätých sviatostí.

V dávnejších časoch sa, samozrejme, každý musel spovedať vo svojej farnosti; to malo zvýšiť úctu farníkov k ich duchovnému pastierovi.

5. Kto na Veľkú noc neprijal sv. sviatosti a zomrel bez pokánia, tomu môže byť odopretý cirkevný pohreb. (Lateránsky koncil, 1215)

Cirkevný pohreb býva odopretý vtedy, keď bolo zanedbávanie sv. sviatostí verejne známe a keď farár márne upozorňoval zomierajúceho na jeho povinnosť. Farár však, ak si myslí, že osobe treba odoprieť cirkevný pohreb, najprv si vyžiada rozhodnutie biskupa, a ak sa to nedá urobiť pre krátkosť času, radšej zvolí miernejší postup.

V. Piate cirkevné prikázanie. O zakázanom čase

Zakázaným časom sa nazýva doba počas ktorej nie sú povolené žiadne zábavy.

V piatom cirkevnom prikázaní Cirkev zakazuje konať svadby a hlučné zábavy počas adventu až do sviatku Troch kráľov a v pôste až do Bielej nedele.

Tak to ustanovil Tridentický koncil (Trid. konc. 24, 10.) V skorších dobách toto prikázanie zahŕňalo aj obdobie od prvého dňa krížového týždňa do prvej nedele po Duchu Svätom. V mnohých krajinách, napríklad v Čechách, patria do zakázaného času tri krížové dni soboty a všetky pôstne dni.

Advent a pôst sú **časom pokánia a smútku** nad našimi hriechmi. Smútok však vylučuje zábavu. Okrem toho v advente Cirkev pred nás živo stavia tajomstvo vtelenia Syna Božieho a v pôste tajomstvo nášho vykúpenia a vyzýva nás k rozjímaniu o týchto základných tajomstvách kresťanstva. Určite nie je vhodné, aby sme sa pri takom vážnom rozjímaní rozptyľovali zábavami.

Aj **veľké sviatky cirkevnej radosti**, teda sviatok Vianoc s po ňom nasledujúcimi sviatkami a sviatok Veľkej noci, patria do zakázaného času. Cirkev si želá, aby sme sa počas dokonalej cirkevnej radosti, neoddávali svetským radovánkam. Tiché sobášne bez svadobnej zábavy môže povoliť biskup, ale slávnostné sobášne môže povoliť len pápež alebo biskup na základe plnej moci, ktorú od pápeža dostal.

Ohlásky sa môžu konať aj v zakázanom čase.

Zakázané nie sú ani koncerty, ale **tanec** áno. Kto porušuje toto cirkevné prikázanie, vystavuje sa Božej hrozbe: „Vaše slávnosti obrátim na smútok.“ (Am 8, 10)

O ŠTVRTOM BOŽOM PRIKÁZANÍ

Vo štvrtom Božom prikázaní nám Boh prikazuje ctíť si Božích zástupcov na zemi, teda rodičov a duchovné a svetské authority.

1. O POVINNOSTIACH VOČI RODIČOM

1.1. Rodičov si treba ctíť, pretože sú zástupcami Boha a našimi najväčšími dobrodincami.

V skutočnosti sme len deťmi nebeského Otca, preto Kristus hovorí: „Ani Otcom nevolajte nikoho na zemi, lebo len jeden je váš Otec, ten nebeský.“ (Mt 23, 9) Nebeský Otec nás živí a vychováva prostredníctvom našich rodičov. Rodičia teda vo výchove svojich detí zastávajú miesto Boha. Rodičia sú teda **zástupcami Boha**. Ako zástupcovia Stvoriteľa sa javia aj tým, že dali svojim deťom život. Preto si musíme rodičov ctíť tak, ako si ctíme Boha. Tak ako sa guvernérovi preukazuje rovnaká úcta ako panovníkovi, pretože je jeho zástupcom, tak aj rodičom patrí rovnaká úcta ako Bohu, pretože sú jeho zástupcami na zemi. Kto teda pohŕda rodičmi, pohŕda Bohom. Preto svätý Augustín po svojom obrátení zvolal: „Pretože som pohŕdal svojou matkou, ktorú si mi dal, pohŕdal som tebou, ó Bože.“

Rodičia sú našimi **najväčšími dobrodincami**. „Ó, koľko tvoja matka kvôli tebe vytrpela, koľko nocí kvôli tebe prebdela, koľkokrát si kvôli tebe odoprela jedlo a pitie, akú mala úzkosť, keď si bol v nebezpečenstve. Ako sa namáhal a pracoval tvoj otec, aby ti zaobstaral jedlo a odev! Ak tvoji rodičia pre teba toľko urobili a vytrpeli, ako by si im mohol byť nevďačný?“ (sv. Ambróz)

Aj **Syn Boží** si ctíť svojho pestúna a svoju matku. „Cti si svoju matku, lebo aj Syn Boží si ctíť svoju matku. Hovorí sa o ňom: Bol im podriadený. Ak si Boh ctíť svojich ľudských služobníkov, o čo viac si ty povinní ctíť si svojich rodičov?“ (sv. Ambróz) Náš Pán, Ježiš Kristus, bol podriadený svojim rodičom; miloval a ctíť si svoju matku, ktorej bol sám Otcom; miloval a ctíť svojho pestúna, ktorého sám živil; pamätal na to, že ho jeho matka pestovala na kolenách a jeho pestún na rukách. (sv. Hieroným) Väčší sa podriadil menšiemu, aby bol príkladom pre deti. (Origenes)

1.2 Svojim rodičom máme preukazovať úctu, láskou a poslušnosťou.

Ak nám Boh prikazuje, aby sme si ctíť svojich rodičov, prikazuje nám aj, aby sme ich milovali a poslúchali, pretože oboje je neoddeliteľne spojené s úctou.

Rodičov sme povinní milovať najmä preto, že sú našimi najväčšími dobrodincami. „Prvou povinnosťou kresťanov je splácať rodičom ich námahu a obeť pri našej výchove.“ (sv. Cyr. Jer.) Rodičom ako Božím zástupcom patrí úcta a poslušnosť.

Povinnosť úcty a lásky trvá po celý život, ale nie povinnosť poslušnosti. Je to preto, že dôvody, ktoré nás vedú k úcte a láske, nikdy neprestávajú. Ale dôvod, ktorý nás zaväzuje k poslušnosti raz prestane.

Úcta k rodičom spočíva nielen v tom, že si ich vážime v srdci ako Božích zástupcov, ale aj tým, že im túto úctu prejavujeme aj navonok slovami a skutkami.

Úcta musí byť predovšetkým **v srdci**; vonkajšia úcta bez vnútornej úcty by bola pretvárkou. Kristus prejavil úctu ku svojej Matke na svadbe v Káne Galilejskej, lebo hoci povedal, že ešte neprišla jeho hodina, predsa vyhovel jej prosbe, aby ju nezahanbil pred hosťami. (sv. Chryz.) Coriolana, ktorý sa rozhneval na Rím, nepohli k odchodu jeho vojska ani senátori, ani rímski kňazi, ani vzácne dary, ale keď prišla jeho matka Vetúria, poklonil sa pred ňou so slovami: „Matka, zachránila si Rím, ale stratila si syna.“ Odtiahol so svojim vojskom a neskôr bol okolo r. 491 zabitý Volskami. Svojich rodičov si máme vážiť aj vtedy keď sú **chudobní** alebo majú nejaké nižšie postavenie. Jozef Egyptský si vážil svojho starého otca; hoci bol jeho otec iba pastierom, priviedol ho ku kráľovi a predstavil mu ho. (Gn 47, 7) Kráľ Šalamún vstal z trónu pred matkou, ktorá pochádzala z nižšieho rodu, poklonil sa jej a posadil ju po svojej pravici. (1 Kr 11, 19) Pápež Benedikt XI. (1303) nedovolil, aby sa mu jeho matka, ktorá bola chudobná práčka, ukázala v drahých šatách; poslal ju preč a ona si musela opäť obliecť jednoduché šaty; až potom ju milostivo prijal. Aj keby rodičia **nežili cnostne**, patrí im úcta, a to vzhľadom na postavenie, ktoré majú ako zástupcovia Boha u svojich detí. Aj keby socha Krista alebo cisára nebola krásne vyhotovená, nesmieme ju neznevažovať. Chyby svojich rodičov máme zakrývať plášťom lásky, t. j. máme ich znášať mlčky; máme sa správať ako Sem a Jafet k svojmu nahému otcovi. (Gn 9, 23) „Cti svojho otca slovom i skutkom a vo všetkej trpezlivosti. (Sir 3, 9)

Láska k rodičom spočíva v tom, že im prajeme všetko dobré a robíme im dobre.

Lásku sme povinní svojim rodičom preukazovať už preto, lebo sú našimi blížnymi (obrazmi Božími) Ale sme k nim zviazaní nielen obyčajnou láskou k blížnemu, ale osobitnou láskou. A to preto, lebo nás osobitne milujú (lebo kto je taký úprimný k deťom ako rodičia?) a preto, lebo nám preukázali nespočetné dobrodenia. Láska spočíva v tom, že niekomu prajeme a robíme dobre. Napríklad Jozef Egyptský prejavil svojmu starému otcovi Jakubovi dobroprajnosť, keď mu padol okolo krku, objal ho a plakal. (Gn 46, 29) Ale z obyčajnej dobroprajnosti by rodičia mali málo. Nemáme totiž milovať len slovom a jazykom, ale skutkom a pravdou. (1 Jn 3, 18) Preto sme povinní **podporovať rodičov v núdzi a v chorobe** a najmä sa **za nich modliť**. Krásny príklad nám dáva Vukašovič, dalmatínsky mládenec a žiak vojenskej akadémie vo Viedenskom Novom Meste. Za svoju usilovnosť dostal od cisárovnej Márie Terézie, ktorá túto akadémiu poctila svojou návštevou, 12 dukátov. Okamžite ich poslal svojmu chudobnému otcovi. Keď cisárovná po čase opäť navštívila akadémiu a dozvedela sa, ako peniaze použil, dala mu 24 dukátov a jeho otcovi poskytla ročnú podporu. Vukašovič sa neskôr stal vysokým dôstojníkom. Kráľ Henrich VIII. dal popraviť Tomasa Morusa, anglického kancelára, za jeho vieru. Zo strachu pred kráľom sa ho nikto neodvážil pochovať. Potom však prišla jeho dcéra Margaret a postarala sa o pochovanie otca. Tyran mal pred touto dcérou takú úctu, že jej neublížil. Levíčatá sa delia o koristiť so starými levmi (Plutarchos) a bociany zohrievajú svojich starších, keď už v starobe nemajú perie; a dokonca ich krmia a pomáhajú im lietieť. (sv. Ambróz) Synu, postaraj sa o svojho otca, ak zostarne. (Sir 3, 14) Uvažuj, ako sa Ježiš Kristus ešte na kríži staral o svoju matku a dal ju svätému Jánovi. (Jn 19, 26)

Poslušnosť voči rodičom spočíva v tom, že plníme všetky ich spravodlivé príkazy, kým sme pod ich autoritou.

Deti, vo všetkom poslušajte svojich rodičov! (Kol 3, 20) Ako sú rodičia povinní vychovávať svoje deti, tak sú deti povinné poslúchať svojich rodičov. „Tak ako v každom štáte musí byť niekto, kto prikazuje, a niekto, kto poslúcha, tak je to aj v rodine; inak si nie je možné predstaviť rodinný poriadok a šťastie.“ (Meh.) Tak ako sa od starých vyžaduje, aby vynikali morálnou dokonalosťou, tak mladí majú byť poslušní a podriadení. (sv. Bern.) Ale deti sú povinné poslúchať rodičov **len v spravodlivých záležitostiach**, lebo ak sú príkazy rodičov v rozpore s Božími prikázaniami, potom platia slová apoštola: „Boha treba viac poslúchať ako ľudí.“ (Sk 5, 29) Svätý Hermenegild, syn Leovigilda, kráľa Vizigótov v Španielsku, bol svojím otcom uväznený v sevillskej veži za to, že prestúpil na katolícku vieru. Jeho otec k nemu poslal posla, ktorý mu sľúbil milosť, ak sa vráti k ariánskej viere. Ale svätec poslovi povedal: „Povedz môjmu otcovi, že sa radšej vzdám jeho lásky, koruny, ba aj svojho života, ako by som mal zaprieť svoju vieru.“ Na to bol popravený († 586) Podobne sa stalo aj svätej Barbore, svätej Perpetui, svätému Vítovi a i. Rodičia, ktorí prikazujú niečo iné ako Boh, rušia svoju autoritu; takmer si podrezávajú konár, na ktorom sedia. Istý otec prikázal svojmu synovi, aby v deň sviatku pracoval na poli. Syn povedal: „Otče, prácu vo sviatočný deň Boh zakazuje.“ Otec sa nahneval a povedal: „Ty si už veľký, Božie prikázania sú len pre deti.“ Syn mu odpovedal: „Nuž, potom ťa už nemusím poslúchať ani ja, lebo podľa teba je štvrté Božie prikázanie určené len pre deti.“

Nakoniec deti sú povinné poslúchať svojich rodičov len dovtedy, **kým sú pod ich autoritou**. A tiež sú povinné poslúchať len do tej miery, do akej siaha prikazovacia moc rodičov (sv. Tom. Akv.), napr. vo veciach týkajúcich sa domáceho poriadku, správania, mravov a i. Rodičia však nemajú právo nútiť svoje deti do určitého stavu alebo povolania, ku ktorému deti nemajú sklony. Veď povolanie k určitému stavu pochádza od Boha. Okrem toho povolanie sa vzťahuje na ten čas života, keď deti už nebudú v područí svojich rodičov. Rodičia nemajú právo rozhodovať o tomto budúcom živote detí. Preto sa svätý František z Assisi nedal otcom prinútiť, aby sa stal obchodníkom; svätá Róza z Limy sa nadala prinútiť do stavu manželského. Deti by však mali **dbať na rady svojich rodičov**. Rodičia sú starší a aj skúsenejší a určite sú vo svojej láske k deťom najúprimnejšími a najlepšimi radcami svojich detí. „Preto nás Písmo napomína: „Počúvaj, syn môj, kázeň svojho otca.“ (Prís 1, 8) „Synu, nečín ničoho bez rady⁴⁷, neol'utuješ nič, čo sa stalo. (Sir 32, 24) Pri voľbe stavu alebo povolania sa máme vždy pýtať na radu svojich rodičov.

1.3. Také povinnosti aké máme voči rodičom, máme aj voči zástupcom rodičov, t. j. učiteľom, vychovávateľom a zamestnávateľom, a napokon voči starším ľuďom všeobecne.

Starých ľudí si máme vážiť, staroba je sama osebe úctyhodná. „Pred šedivou hlavou vstaň.“ (Lv 19, 32) Staršieho človeka máme nechať prehovoriť prvého. (Sir 32, 4) Spartania si starých ľudí veľmi vážili; keď raz na olympijských hrách hľadal istý starý človek miesto, nikto nevstal; keď prišiel k Spartanom, všetci vstali, aby si mohol sadnúť. Keď bol pohanský kráľ Alexander Veľký sediac na tróne a zohrievajú sa pri ohni, uvidel vojaka, ktorý sa triasol zimou; hneď vstal a priviedol ho k svojmu trónu, aby sa zohrial.

Mali by sme dbať na rady starších ľudí, lebo od nich sa učíme múdrosti a rozumnému učeniu. (Sir 8, 9) Kým mladosť je obyčajne nerozvážna, staroba sa vyznačuje rozvahou a rozumom. Šalamúnovmu nástupcovi Roboámovi starci radili, aby bol k ľudu mierny; on si však nechal poradiť od mladíkov, s ktorými vyrastal, a takto sa prihovril ľudu: „Môj otec vás bil bičmi, ale ja vás budem biť uzlovými bičmi.“ Hneď nato sa od neho odtrhlo desať kmeňov. (1 Kr 12) Sám Boh ustanovil, aby sa v židovskom národe zriadila rada 70 starších ľudí, tzv. vysoká rada. (Nm 11, 16) U Rimanov stál na čele štátu senát (= rada starších); podobne aj u Lakedamčanov boli geronti (= starší) Katolícka cirkev prejavuje úctu k starobe na Zelený štvrtok umývaním nôh dvanástim starcom.

Nesmieme nikým pohŕdať pre jeho vek; mnohí z nás tiež starnú. (Sir 8, 9) Nezbedných chlapcov, ktorí sa posmievali prorokovi Elizeovi pre jeho starobu a pokrikovali na neho: „Hore sa, plešivec, hore sa, plešivec,“ roztrhali medvede. (2 Kr 2, 23-24) Staršieho nekarhaj, ale ho napomínaj ako otca. (1 Tim 5, 1)

⁴⁷ V novom preklade Písma sv. je: „bez rozvahy“

1.4. Deťom, ktoré si ctia svojich rodičov, Boh sľubuje: dlhý život, šťastie a požehnanie na zemi.

Keď Boh dal prikázania na vrchu Sinaj, sľúbil ako odmenu za dodržiavanie štvrtého prikázania dlhý život. (Ex 20, 12) Aj svätý Pavol sľubuje šťastie na zemi. (Ef 6, 3) Jozef Egyptský bol veľmi poslušný svojmu otcovi, preto ho otec miloval, kým jeho bratia ho nenávideli. Ak budeme milovať tých, ktorí nám dali život, budeme odmenení dlhým životom. Ak vojak dostane od kráľa léno, zaslúži si, aby si ho ponechal, kým bude kráľovi slúžiť. Tak je to aj s deťmi. Dostávajú život od svojich rodičov; ak si teda svojich rodičov ctia, zaslúžia si, aby ich život bol zachovaný. (sv. Tomáš Akv.) Ten, kto si ctí rodičov, si vlastne ctí starobu. Keďže Božia odmena závisí od kvality dobrých skutkov, Boh dobrým deťom dáva aj dlhý život. Dlhý vek je pre nás veľkým dobrom, lebo čím dlhšie žijeme, tým viac zásluh si môžeme získať pre večnosť. V Starom zákone bol dlhý vek ešte väčšou odmenou ako v Novom zákone, lebo čím dlhšie človek žil, tým kratší bol jeho pobyt v predpekli. (Na druhej strane v Novom zákone je blažená smrť okamžitým prechodom do večného života.) Mnohé dobré deti však zomierajú predčasne. Ale aj na nich sa plnia Božie prisľúbenia; Boh im totiž namiesto časného života dáva večný život, a teda oveľa viac, ako dáva iným ľuďom dlhým životom na zemi. (sv. Hieroným) Nakoniec, život v nevinnosti je sám o sebe dlhým životom. „Šediny sú človekovi múdrosťou, vek starý je život nepoškvrnený.“ (Múd 4, 9) Krátky, ale cnostný život je ako drahokam, ktorý síce zaberá málo miesta, ale je vzácny. Preto si Boh povoláva k sebe z tohto sveta mnohé dobré deti, aby ľudská zloba nezmenila ich zmýšľanie. (Múd 4, 11)

Aj požehnanie, ktoré rodičia dávajú svojim dobrým deťom, má veľkú moc. Vidíme to na požehnaní, ktoré dal starý Tobiáš svojmu synovi, keď tento odchádzal do cudziny; tiež na požehnaní, ktoré Noe vyslovil nad svojimi synmi Semom a Jafetom. (Z kmeňa Semovho sa narodil Vykupiteľ; potomkovia Jafeta sú Európania a kresťania.) Cti si svojho otca, aby na teba prišlo jeho požehnanie. Požehnanie otcovo je oporou pre domy synov. (Sir 3, 11) Kto si ctí matku, (počína) si tak, ako keby si zhromažďoval poklady. (Sir 3, 5) Milosrdenstvo preukázané otcovi nebude zabudnuté. (Sir 3, 15) Preto sú dobré deti obvyčajne **bohaté**, dosahujú **vysoké postavenie** alebo sú aspoň skutočne **spokojné**. „Je oveľa viac byť šťastný a požehnaný ako byť bohatý.“ (sv. Ambróz)

Ten, kto si ctí svojich rodičov, má zvyčajne Božím riadením, **neskôr sám podarené deti**, od ktorých sa mu dostáva radosti. (Sir 3, 6) Podľa spravodlivého Božieho riadenia sa zvyčajne stáva, že ten, kto ochotne poslúchal svojich rodičov, sám má tiež, ak je otcom, obzvlášť poslušné deti. (sv. Peter. Dam.) Požehnanie rodičov stavia deťom domy.

O hriechoch proti štvrtému Božiemu prikázaniu.

A) Proti štvrtému Božiemu prikázaniu sa prehrešuje ten, kto pohŕda rodičmi, kto je k nim neláskavý alebo ich neposlúcha.

Rodičmi **pohŕda** ten, kto sa k nim napríklad hrubo správa, ohovára ich, hanbí sa za nich a pod. Chám sa vysmieval svojmu otcovi Noemovi, keď sa Noe bez svojej viny opil a ležal nahý v stane. (Gn 9) Preto otec vyslovil nad ním a jeho potomkami kliatbu. (Jeho potomkovia žijú v Afrike a dodnes sú pohanmi.)

K rodičom sú **neláskaví** tí, ktorí ich napr. nenávidia, nepomáhajú im v núdzi, okrádajú ich a pod. Jakubovi synovia, ktorí predali svojho brata, svojho otca oklamali a zarmútili. (Gn 37) Absolón ohováral svojho otca v bráne paláca, klamal ho, keď odchádzal z domu a vzbúrili sa proti nemu. (2 Sam 15-18)

Neposlušní voči svojim rodičom boli aj dvaja synovia veľkňaza Héliho. (1 Sam 2)

B) Deťom, ktoré si nectia svojich rodičov, Boh hrozí: potupou a hanbou na zemi, nešťastnou smrťou a večným zatratením.

Je totiž zaiste veľkým previnením, ak je niekto nevďačný voči svojim najväčším dobrodincom, ktorých má na tejto zemi; ale keďže je toto previnenie také veľké, preto je aj jej trest taký veľký. Svätý Augustín rozpráva o dvoch synoch iste vdovy v Cesarii v Kapadócií, ktorí svojej matke nadávali a bili ju, ale hneď nato boli postihnutí trasením končatín. Putovali po cudzích krajinách, až sa napokon na hrobe svätého Štefana v Hippo, kde bol svätý Augustín biskupom, uzdravili. (O Božom meste, 22. 8.) Kto zabúda na svojho otca a matku, na toho zabudne aj Boh a **vydá ho napospas potupe**. (Sir 23, 19)

Ako strom, ktorý nekvitne, neprinesie ovocie, tak ten, kto bol v mladosti neposlušný, nebude mať v starobe požívať žiadnu úctu. (sv. Cyprián)

Zlé deti zvyčajne **zomierajú nešťastne**. Spomeňme si na biednu smrť dvoch synov veľkňaza Héliho v boji (1 Sam 4, 11) alebo na smrť Dávidovho nepodareného syna Absolóna, ktorý viedol vojnu proti svojmu otcovi, a keď bol premožený, utekal, pričom sa jeho dlhé vlasy zachytili do konárov stromu a bol prebodnutý trojitou kopijou. (2 Sam 18)

Zlé deti bývajú Bohom **naveky zavrhnuté**. Ak bude Boh v deň súdu taký prísny už k tým, ktorí neprejavovali skutky milosrdenstva voči cudzím ľuďom, o čo prísnejší bude k tým, ktorí nemali lásku k svojim rodičom. (sv. Bernard) Kto neposlúcha svojich rodičov, je hoden smrti. (Rim 1, 30-32) Prekliaty nech je ten, kto si nectí svojho otca a matku. (Dt

27, 16) Kto by udrel otca alebo matku, nech zomrie. (Ex 21, 15) Oko, ktoré pohŕda otcom, vyďobú krkavce a zožerú ho orly. (Prís 30, 14) Židia mali od Boha prísne prikázané toto: „Zaťateho a nepoddajného syna, ktorý nepočúva na otcove a matkine rozkazy, nech ľudia ukameňujú na smrť, aby sa obával celý Izrael, keď to počuje. (Dt 21, 18-21)

Kto si nectí svojich rodičov, má zvyčajne z Božieho dopustenia, **neskôr sám neposlušné deti**, ktoré sa k nemu zle správajú. Skúsenosť učí, že tí, čo neposlúchali svojich rodičov, majú neskôr tiež len neposlušné deti. (Kor. a Lap.) Čím človek zhreší, tým je potrestaný. (Múd 11, 16)

2. O POVINNOSTIACH VOČI NADRIADENÝM

2.1. Nadriadení sú v ľudskej spoločnosti nevyhnutne potrební, a to kvôli ľudskej slabosti, pretože bez nadriadených by bol na svete veľký neporiadok.

V celom stvorení nachádzame určitú závislosť jedných bytostí od druhých. Mesiac je závislý od Zeme, Zem a ostatné planéty od Slnka; nerastná ríša slúži rastlinnej ríši, ktorá zasa slúži živočíšnej ríši, a všetko zasa slúži človeku. Dokonca aj medzi zvieratami zisťujeme, že jedny sú podriadené druhým; včely sú pod vládou kráľovnej, vtáky vo vzduchu, divé zvieratá v lesoch, ryby vo vode majú svojich vodcov a sú takmer pod akýmsi vojenským velením. Aj v našom vlastnom tele pozorujeme, že niektoré údy riadia, iné sú podriadené. Rovnako ako vo fyzickom svete nachádzame túto závislosť aj v duchovnom svete; existujú anjeli vyšších a nižších rádov. Práve tak Boh chcel, aby medzi ľuďmi boli nadriadení a podriadení. Ľudstvo, skazené **dedičným hriechom**, teda nevyhnutne **potrebuje** nadriadených. Bez najvyššej hlavy by sa ľudstvo podobalo armáde bez vodcu; ľudstvo by sa rozpadlo na neusporiadanú spoločnosť. (sv. Chryz.) Čím sú trámy v múre, tým sú nadriadení v štáte; bez trémov sa múr zrúti a bez nadriadených sa ľudská spoločnosť rozpadne, lebo by nebolo nikoho, kto by držal národy pohromade. (sv. Chryz.)

Pretože ľudia po dedičnom hriechu začali brojiť jeden proti druhému ako divé zvieratá, takže syn prvého človeka zabil svojho brata, Boh ustanovil nad ľuďmi vládcov akoby podobným divej zveri, aby obmedzil zúrivosť, s akou ľudia útočili jeden na druhého. (sv. Remig.) Sme vďační Božej múdrosti za to, že existujú nadriadení, lebo inak by sa národy zmietali ako morské vlny. (sv. Izid. Pust.) Hromada nahromadených kameňov ešte nie je dom, ale ľudský duch ich musí usporiadať, prispôsobiť a upevniť ich. Tak je tiež potrebné, aby aj množstvo ľudí bolo duševnou silou uvedené do poriadku a vzájomného zväzku, ak sa má stať národom alebo ríšou. (Eug. Fischer.) Nadriadení majú byť do istej miery obrazom Božej moci a prozreteľnosti nad ľudstvom.“ (Lev XIII.)

2.2. Nadriadení majú svoju moc od Boha.

Mýli sa ten, kto si myslí, že nadriadení majú svoju moc od ľudu. Ako pozemské statky patria vlastne Bohu a človek je len ich správcom, tak je to aj s mocou. Vlastníkom všetkej moci a vlády je Boh a ľudia sú len jeho zástupcami. Preto si vládcovia právom dávajú titul „z milosti Božej.“ Preto je vo sv. Písme duchovná a svetská moc často nazývaná „služobníkmi jeho kráľovstva.“ (Múd 6, 4) Alebo „Pánovými pomazanými“ (1 Sam 24, 7; 26, 5), ba dokonca „bohmi“⁴⁸ (Ex 22, 28; 21, 6), rovnako ako ten, kto zastupuje kráľa, sa nazýva zástupcom kráľa. Pápež sa nazýva „sluha sluhov Božích.“

To, že aj vládca (hlava štátu, ríše) má svoju moc od Boha, vyplýva už z Kristových slov adresovaných Pilátovi: „Nemal by si nado mnou moc, keby ti nebola daná zhora.“ (Jn 19, 11) Skrze Boha vládnú králi a zákonodarcovia nariaďujú, čo je spravodlivé. (Prís 8, 15) Králi, vám je daná moc od Pána a vláda od Najvyššieho. (Múd 6, 3) Svätý Pavol hovorí: „Niet moci, ktorá by nebola od Boha. A tie, čo sú, ustanovil Boh.“ (Rim 13, 1)

2.3. Boh ustanovil na riadenie ľudstva dvojakú autoritu, duchovnú a svetskú.

Tak ako máme na oblohe dve svetlá, slnko a mesiac, ktoré svietia v rôznych časoch, tak máme aj dvojakú moc, duchovnú a svetskú. **Duchovná** moc je podobne ako slnko **vznešenejšia**, pretože vedie človeka k jeho nebeskému a večnému cieľu, kým svetská moc sa stará len o pozemské, pomimutelné blaho svojich podriadených. Tak ako je duša vznešenejšia ako telo, tak musí byť aj moc, ktorá sa stará o blaho duše, vznešenejšia ako tá, ktorá sa stará len o blaho tela. „Kristovo kráľovstvo je ako slnko, ktoré vládne nad dňom duchovného sveta; pozemské kráľovstvo je ako mesiac, ktorý vládne nad nocou dočasnosti.“ (Innoc. III.) Kráľ má na starosti pozemské veci, kňaz nebeské. (sv. Chryz.) Hoci každá táto moc má svoj osobitný účel, vzájomne sa dopĺňajú; podobajú sa tým dvoch cherubínom, ktorí svojimi krídlami zakrývali archu zmluvy.

Duchovným predstaveným odovzdal Boh vedenie duší, svetským predstaveným odovzdal udržiavanie poriadku a pokoja.

Tak duchovná, ako aj svetská autorita majú svoju vlastnú oblasť pôsobenia; každá je vo svojej oblasti **nezávislá** od druhej. „Tak cirkevná ako aj štátna moc je akoby ohraničená kruhom, v rámci ktorého môže slobodne pôsobiť.“

⁴⁸ V novom preklade Písma sv. je: „sudcovia“ (Ex 22, 28)

(Lev XIII.) Cirkev a štát sú vo svojej vlastnej oblasti suverénnymi. Preto vo svojich vlastných záležitostiach nie je ani Cirkev podriadená štátu, ani štát Cirkvi.“ (Lev XIII. 24./I. 1890.)

2.4. Najvyššiu duchovnú moc odovzdal Boh pápežovi.

Vyplýva to z tohoto: 1. Najvyššiu duchovnú moc odovzdal Kristus apoštolovi Petrovi. (Pozri 1. Diel katechizmu) 2. Peter zomrel ako rímsky biskup. (tamtiež) Preto všetka Petrova moc prešla na každého ďalšieho rímskeho biskupa.

Pápežova moc sa podľa Kristovho nariadenia vzťahuje na **všetkých kresťanov**. Lebo Kristus nepovedal Petrovi: „Pas tie alebo tamtie ovce“, ale povedal: „Pas moje ovce.“ Z toho je zrejmé, že mu zveril všetky ovce. Ak teda Gréci alebo iní tvrdia, že nie sú zverení Petrovi alebo jeho nástupcom, nevyhnutne vyznávajú, že nepatria medzi Kristove ovce.“ (Bonif. VIII., 1302)

Najvyššia svetská moc je v rôznych štátoch v rôznych rukách; buď v rukách samotného panovníka krajiny, alebo v rukách panovníka a zároveň zástupcov ľudu, alebo v rukách hlavy, ktorú si ľud volí.

Napríklad v Rusku a Turecku vládne sám panovník.

Vo väčšine krajín, ako napríklad v Nemecku, Rakúsku a Taliansku, sa však vládcovia pod prísahou zaviazali, že sa pri svojom riadení budú riadiť vôľou poslancov zvolených ľuďom. Ale tam, kde má ľud podiel na vláde, má aj podiel na zodpovednosti.

V mnohých krajinách, ako napríklad vo Francúzsku, je najvyššia moc zverená jednému mužovi, ktorého ľud zvolil za hlavu štátu.

Cirkev uznáva každú existujúcu formu vlády, pretože v nich nie je nič, čo by odporovalo katolíckej náuke. Už Kristus prikazuje dať cisárovi, čo je cisárovo. (Mt 22, 21) A nezabúdajme ani na to, že pápež Lev XIII. opakovane napomínal katolíkov vo Francúzsku, ktorí obhajujú monarchiu, aby uznávali a podporovali existujúci spôsob vlády, republiku. (1892) Cirkev je vzdialená tomu, aby obhajovala určitý spôsob vlády proti inému, alebo aby sama akýmkoľvek spôsobom zasahovala do spôsobu, akým by sa mali formovať občianske alebo štátne pomery kresťanských národov. Každú formu vlády a každé štátne zriadenie uznáva za správne, ak neodporuje viere a mravnosti. (Lev XIII., 24. 1. 1890)

2.5. Voči pápežovi a panovníkovi máme podobné povinnosti ako voči Bohu, pretože obaja sú zástupcami Boha.

Bohu sme povinní: klaňať sa mu a byť mu verní (1. Božie prikázanie); preukazovať mu úctu (2. Božie prikázanie) a slúžiť mu (3. Božie prikázanie). Podobné povinnosti máme aj voči zástupcom Božím; sme im povinní **poslušnosťou a vernosťou, úctou a pomocou**. Tieto povinnosti máme plniť s radosťou, pretože pápež aj cisár majú o nás veľkú starostlivosť a s tým spojenú námahu. Mýli sa ten, kto si myslí, že pápež a cisár majú bezstarostný život. Kým cestujúci na lodi sa veselo zabávajú, kormidelník má veľa starostí a námahy; musí sa neustále pozerat' do dialky aj na kompas, musí znášať nepriaznivé počasie a často nesmie ani spať. Aplikujme to na authority.

Mnohí dnes hovoria, akoby nadriadení mali len povinnosti a poddaní len práva.

Voči pápežovi máme tieto povinnosti: musíme ho poslúchať v duchovných záležitostiach, byť mu verní, vážiť si ho a podporovať ho v jeho náročnom úrade modlitbou a milodarmi.

Tieto povinnosti má každý katolík, aj keby bol cisárom alebo kráľom.

V duchovných záležitostiach musíme pápeža **poslúchať**. „Všetci pastieri a veriaci akéhokoľvek obradu a hodnosti sú podriadení pápežovi a sú viazaní úprimne pápeža poslúchať.“ (Vatikánsky koncil 4. 3.) Čím je hlava v ľudskom tele, tým je pápež v Kristovom tele (1 Kor 12, 27), t. j. v Cirkvi; hlava riadi všetky údy, pápež všetkých kresťanov. Keďže pápež je námestníkom Kristovým, môže o sebe povedať: „Preto my namiesto Krista konáme poslanstvo⁴⁹, akoby Boh napomínal skrze nás.“ (2 Kor 5, 20) Vo veciach čisto svetských však nepodliehame pápežovej moci, ale štátnej moci.

Pápežovi máme byť **verní**. Pápež je najvyššou hlavou Cirkvi a skalou, na ktorej je Cirkev postavená. (Mt 16, 18) Kto sa teda oddelí od pápeža, ako to urobili Gréci (v r. 1053), oddelí sa od pravej Cirkvi, a tým aj od Boha. Na tých, čo sa oddeľujú od pápeža (schizmatikov), sa vzťahujú slová, ktoré kedysi Boh povedal Samuelovi: „Ved' nie tebou opovrhli, opovrhli mnou, aby som nekral'oval nad nimi.“ (1 Sam 8, 7) Ako je všetkým ľuďom pre spásu nevyhnutné, aby patrili k pravej Cirkvi, práve tak je pre nich nevyhnutné, aby „boli podriadení najvyššiemu rímskemu pastierovi.“ (Bonif. VIII., 1302)

Pápeža si máme **vážiť**. Ved' Kristus vyžaduje, aby sme si vážili jeho služobníkov; apoštolom totiž povedal: „Kto vami pohŕda, mnou pohŕda. Kto pohŕda mnou, pohŕda tým, ktorý ma poslal.“ (Lk 10, 16) Keďže teda pápež je prvým zo všetkých služobníkov Kristových, preto mu patrí aj najvyššia úcta. Preto mu dávame titul „Jeho Svätosť.“

⁴⁹ V novom preklade Písma sv. je: „Sme teda Kristovými vyslancami...“

Pápeža máme ďalej podporovať **modlitbou a milodarmi**. Už prví kresťania sa modlili za uväzneného Petra. (Sk 12) Pápeži až do dnešnej doby nie sú ušetrení od akéhokoľvek prenasledovania. Konajme teda ako prví kresťania! „Kto sa nemodlí za svojho otca, je nepodareným synom; a kto sa nemodlí za Svätého Otca, je nepodareným kresťanom!“ (Bl. Klement Hofb.) Je Bohumilé modliť sa za predstavených. (1 Tim 2, 1-3) Pápež má na starosti mnohé potreby Cirkvi, napríklad šírenie viery medzi pohanmi, udržiavanie cirkevných inštitúcií, zabezpečovanie činnosti pápežských úradov, veľvyslancov a služobníkov. Na nevyhnutné výdavky potrebuje pápež ročne najmenej 7 miliónov frankov. Keďže mu však bolo odňaté jeho svetské panstvo, cirkevný štát, je odkázaný len na milodary kresťanov. Almužna pre Svätého Otca sa nazýva Petrov halier. Bratstvo svätého Michala má za cieľ podporovať Svätého Otca modlitbou a milodarmi. Veď keby každý katolícky kresťan dal Svätému Otcovi len jeden halier ročne, pápež by dostal 6 miliónov korún ročne. Mnohí katolíci však, žiaľ, na túto dôležitú almužnu zabúdajú.

Podobné povinnosti ako voči pápežovi máme aj voči nášmu duchovnému správcovi. Kresťania sú najmä povinní starať sa o výživu svojho duchovného správcu. „Tak nariadil aj Pán tým, čo zvestujú evanjelium, aby žili z evanjelia.“ (1 Kor 9, 14) „Robotník si zaslúži svoju mzdu.“ (1 Tim 5, 18)

Voči panovníkovi máme tieto povinnosti: máme poslúchať všetky spravodlivé zákony, ktoré boli vydané v jeho mene, máme mu byť verní, máme si ho vážiť, podporovať ho modlitbou, peniazmi a daňou z krvi.

Štátne zákony sa nemajú dodržiavať snád' zo strachu pred trestom, ale kvôli Božej vôli (Rim 13, 5); lebo príkazy svetskej moci sú Božími príkazmi. (Rim 13, 2) Uvažujme, ako ochotne Mária a Jozef poslúchli príkaz cisára Augusta a išli do Betlehema, aby sa dali zapísať. (Lk 2, 3-4) Len vtedy keď svetský zákon nariaďuje niečo, čo Boh zakazuje, máme dbať na slová svätých apoštolov: „Viac sa sluší poslúchať Boha ako človeka.“ (Sk 5, 29) Traja mladíci v ohnivej peci a sedem bratov Machabejcov poslúchlo radšej Boha ako človeka; tak urobil aj svätý Moric a légia Tébejovcov pri Ženevskom jazere. (Mech. IV. 85.)

Máme byť **verní** svojmu panovníkovi, najmä vo vojne. Preto vojaci skladajú prísahu na štandardu. Príkladom hrdinskej vernosti panovníkovi je Ondrej Hofer, ktorý počas napoleonských vojen statočne bránil Tirolsko pred jeho nepriateľmi. (1809) Nikdy nie je dovolené vzbúriť sa proti panovníkovi, aj keby to bol krutý človek; lebo kto sa stavia proti panovníkovi, stavia sa proti Božiemu poriadku. (Rim 13, 2) „Mali by sme poslúchať nielen dobrých, ale aj zlých pánov.“ (1 Pt 2, 18) Zlí vládcovia sú obyčajne Božím trestom za hriechy národov. (sv. Aug.) Ak je vládca krutý človek, nezostáva nič iné, len prosiť Boha o pomoc. Pomoc však príde len vtedy, ak národ prestane hrešiť. (sv. Tomáš Akv.)

Panovníka si máme aj **vážiť**. „Boha sa bojte, kráľa si vážte. (1 Pt 2, 17) Krásny príklad úcty ku kráľovi nám dáva Dávid, ktorý mohol dvakrát usmrtiť svojho prenasledovateľa Saula, ale „Pánovmu pomazanému“ neurobil ani najmenšie príkorie. (1 Sam 24) Panovníkovi dávame titul „Jeho Veličenstvo“ a keď prechádza našou krajinou spievame na jeho počesť osobitnú hymnu, ctíme si jeho sochy a obrazy a slávnostne ho vítame (zdobením našich domov zástavami, svetlami a pod.)

Za panovníka sa máme aj **modliť**. Bohu je veľmi milé, ak sa modlíme za kráľov a authority. (1 Tim 2, 1-2) Modlitba za nich nám prináša veľký úžitok, lebo táto modlitba je príčinou, že vydávajú také nariadenia, ktoré sú pre nás v skutočne užitočné. (1 Tim 2) Preto sa kňaz pri každej sv. omši modlí aj za panovníka a na cisárovo narodeniny a meniny sa konajú slávnostné Bohoslužby.

Kristus schvaľoval platenie **daní** slovami: „Dávajte cisárovi, čo je cisárovo, a Bohu, čo je Božie.“ (Mt 22, 21) Kristus zaplatil za seba a za Petra daň z hlavy; preto poslal Petra k moru a prikázal mu, aby v prvej rybe, ktorú uloví vybral z úst strieborným peniaz a zaplatil ním daň. (Mt 17, 27) Je spravodlivé, aby ten, kto má výhody z blahobytu a pokoja ustanovenom v štáte, prispieval aj na výdavky, ktoré tým štátu vznikajú. Tak ako žalúdok spotrebúva potravu, ktorú mu poskytujú údy tela, na udržiavanie údov, tak aj štát vynakladá dane, ktoré mu ľudia platia na budovanie ich blaha, ako na stavbu škôl, ciest, nemocníc a pod., na udržiavanie armády, štátnych zamestnancov atď. Túto pravdu ilustruje krásne prirovnanie Menenia Agrippu o údoch tela, ktoré nechceli žalúdku poskytnúť žiadnu potravu, keď však zoslabli, konali múdrejšie. (Mech. IV. 90.) Kto podvádza štát na daniach, dopúšťa sa hriechu. (Rim 13, 6)

Pod **daňou z krvi** sa rozumie vojenská služba, ktorú sú muži schopní zbrane povinní poskytovať panovníkovi. Účelom vojenskej služby je zachovanie mieru a ochrana vlasti. Tí, ktorí sa hrdinsky obetujú pre blaho svojich spoluobčanov, najmä vo vojne, majú od Boha prisľúbenú veľkú odmenu. Vzorom pre všetkých je spartánsky kráľ Leonidas a 300 Spartánov, ktorí pri Termopylách zlomili drvivú prevahu nepriateľských Peržanov a napokon, keď ich Efiates zradil, zomreli hrdinskou smrťou (v r. 481 pred Kr.) Vo väčšine krajín sú katolícki kňazi oslobodení od vojenskej služby, pretože krviprelievanie a kňazské postavenie sa nezlučujú.

Podobné povinnosti ako voči panovníkovi máme aj voči jeho zástupcom v štáte. „Kvôli Pánovi sa podriadiť každej ľudskej ustanovizni: či už kráľovi ako najvyššiemu, alebo miestodržiteľom.“ (1 Pt 2, 13-14)

Okrem toho majú občania štátu podporovať panovníka v jeho vláde tým, že za poslancov volia skúsených a kresťansky zmýšľajúcich ľudí.

Panovník, ktorý sa o vládu rozdelil s národom, potvrdzuje zákonom len to, na čom sa **poslanci** národa dohodli a čo odsúhlasili. Preto nielen poslanci, ale aj ľudia, ktorí poslancov volia, majú **pred Bohom veľkú zodpovednosť**. Poslanci sú zodpovední za zákony, na ktorých sa dohodli; ľudia sú zodpovední za tých, ktorých si za poslancov zvolili. Istý francúzsky biskup vkladá voličom, ktorí si za poslancov volia ľudí nepriateľských voči Cirkvi, do úst tieto slová: „Ja, katolícky volič, som svojím hlasom spôsobil všetky nešťastia, všetky prenasledovania Cirkvi vo Francúzsku.

Zavinil som, že deti boli zbavené náboženskej výchovy, že úradom bolo znemožnené riadiť sa náboženstvom, že chorí zomierali bez poslednej duševnej útechy, že rehoľníci sú vyhnaní a prenasledovaní, že Cirkev je utláčaná v každom ohľade.“ (Biskup z Annecy) Aj pri výkone svojich občianskych práv, medzi ktoré patrí aj právo voliť, je občan štátu viazaný vôľou svojho Pána a Boha a jedného dňa bude pred Božím súdom skladať účty z toho, ako toto právo využíval. (Litoměřický biskup Schobel, 30. I. 1891.)

V každom ľudskom počínaní nám musia byť vodítkom kresťanské pravdy. Nech nikto nehovorí, že politika nemá nič spoločné s náboženstvom. (rakúski biskupi, 15. februára 1891) Ministri, úradníci, senátori, poslanci a dedinskí starostovia budú musieť jedného dňa skladať pred Bohom účty z každého slova, ktoré povedali, za každý hlas, ktorý odovzdali. Rovnako aj každý volič sa bude zodpovedať pred Bohom za voľbu toho či onoho zástupcu. (Biskup Louis z Annecy.)

Občania majú preto voliť ľudí **skúsených**, t. j. takých, ktorí poznajú potreby svojich voličov, majú potrebné znalosti práva, vedia sa dobre vyjadrovať atď. Majú voliť ľudí **kresťanského zmýšľania**, pretože človek, ktorý nemá náboženské presvedčenie, nikdy nie je svedomitý. Poslanci, ktorí nie sú verní Bohu, nebudú verní ani svojim voličom. „Aj preto, že parlamenty sa tak často zaoberajú najvnútornejšími a najvlastnejšími náboženskými záležitosťami, je osobitne dôležitou povinnosťou katolíkov voliť za svojich zástupcov do parlamentu takých ľudí, ktorí sa vyznajú aj v cirkevných otázkach a okrem toho majú srdce a vrúcny záujem o svoju Cirkev.“ (Rakúski biskupi, 1891)

Ak katolícky občan volí človeka nepriateľského voči Cirkvi alebo ak sa previní tým, že nešiel voliť, a následne zvíťazí poslanec nepriateľský voči Cirkvi, tak nesie veľkú zodpovednosť.

Katolíka podľa mena, ktorý sa nestará o Cirkev a jej prikázania, ktorý sa zriedkavo alebo nikdy nezúčastňuje na Bohoslužbách, ktorý neprijíma sväté sviatosti ani vo veľkonočnom čase, ktorý podporuje časopisy nepriateľské Cirkvi, pričom ho k tomu nijako nezaväzuje jeho úradné postavenie alebo nie je k tomu viazaný, tak takého človeka nesmú katolíci nikdy voliť. Radšej sa musia zdržať hlasovania, ako by mali spôsobiť, aby bol za ich zástupcu zvolený človek nepriateľský voči Cirkvi. (Biskup Schobel Litoměř. 30. 1. 1891) Katolíci majú právo opýtať sa svojho poslanca, čo si myslí o výchove detí, o manželstve, o svätení nediel' a sviatkov a pod.; ak im dá odpoveď, ktorá je buď v rozpore s kresťanskými zásadami, alebo vyhybavá, nesmú ho voliť, lebo by si tým na seba uvalili ťažkú zodpovednosť vo večnosti. (Biskup Schobel.)

Využívanie volebného práva je povinnosťou, ak sa ním dá predísť mnohému zlu alebo ho odstrániť, alebo ak sa ním dá dosiahnuť veľa dobrého pre blaho ľudí. (Bisk. Schobel.) Nech nikto nehovorí: na mojom hlase nezáleží, pretože často rozhoduje **jediný** hlas, a aj keby to tak nebolo, stále to má za následok znásobenie vplyvu a vážnosti menšiny. Skúsenosť tiež učí, že jediný nevyužitý hlas nezaniká, ale že aj mnohí ďalší sa zdržia hlasovania, a tak pomôžu protivníkovi k víťazstvu. (Biskup Schobel.) Preto biskupi často pred dôležitými voľbami nariaďujú pobožnosti pred vystavenou Najsvätejšou sviatosťou oltárou.

2.6. Kto sa ťažko previní voči duchovným alebo svetským autoritám, toho často čaká prísny trest už na zemi a po smrti potom večné zatratenie.

Kore a jeho spoluspiklenci, ktorí sa za Mojžišových čias vzbúrili proti židovskému kňazstvu, boli pred očami celého národa zaživa pohltení zemou. (Nm 16, 31) Ako nešťastne skončil Absolón, ktorý sa vzbúril proti svojmu otcovi a kráľovi! (2 Sam 18) Semejovi, ktorý sa kedysi pri potoku Cedron hrubo správal voči kráľovi Dávidovi, zakázal kráľ Šalamún pod trestom smrti prekročiť potok Cedron; on však neposlúchol a bol popravený. (1 Kr 2, 46) Svetské zákony dodnes trestajú urážku Veličenstva dlhým väzením.

Kto sa protiví vrchnosti, protiví sa Bohu a privoláva na seba večné zatratenie. (Rim 13, 2)

3. O POVINNOSTIACH NADRIADENÝCH

3.1. Kresťan sa nemá domáhať úradu, pre ktorý nie je spôsobilý. (Sir 7, 6)

Každý by si mal vziať príklad z Mojžiša. Ten sa neusiloval stať sa vodcom izraelského ľudu, ale túto úlohu prijal, až keď ho k tomu Boh povolal; dokonca ani vtedy nechcel súhlasiť, lebo sa považoval za slabého; aj neskôr sa mu jeho úrad zdal často ťažký a chcel ho vrátiť Pánovi. Pápež sv. Gregor Veľký dokonca utiekol do lesa, keď ho chceli zvoliť za pápeža (v r. 590) Najväčší svätci, ako napríklad svätý Ambróz, svätý Augustín, sa zdráhali vziať na seba úrad biskupa. A predsa všetci títo muži, mimo akejkol'vek pochybnosti, boli pre tento úrad **spôsobilí**. „Je preto veľkou opovážlivosťou úzkostlivo sa usilovať o vrcholné postavenie, ak naň človek nemá potrebné sily a schopnosti a ak nie je povolaný Bohom.“ (Bonav.) Kto sa pachtí za hodnosťami, pre ktoré nie je spôsobilý, podobá sa človeku, ktorý sa chopí kormidla, ktoré nikdy nemal v rukách (sv. Vinc. Ferr.) alebo je ako ten, kto si vzal na seba bremeno, ktoré nemôže uniesť. (sv. Ambróz) Takíto ľudia potom tiež zvyčajne neplnia povinnosti svojho stavu; podobajú sa svetníku postavenému vysoko, ale nezapálenému. Spasiteľ ich prirovnal k zlodejom, ktorí inokade prenikajú do ovčince. (Jn 10)

Ale ten, kto je spôsobilý na určitý úrad a vie, že v ňom môže vykonať veľa dobrého, môže sa oň usilovať. Je preto celkom správne, ak sa presvedčený katolík a šikovný rečník usiluje o miesto v cisárskej rade. Človek môže túžiť aj po kňazskom úrade. (1 Tim 3, 1)

3.2. Koho Boh povolal do nejakého vyššieho úradu, nemal by sa tým pyšiť, ale skôr myslieť na svoju zodpovednosť.

Ak človek neurobil nič preto, aby dosiahol vyššie postavenie, môže si byť istý, že ho **povolal** Boh. Božie povolanie sa dá poznať aj podľa nezvratnej vôle ľudí alebo panovníka. Keď ľudia hľadali a našli sv. Gregora Veľkého v lese, ten sa už nezdráhal zasadnúť na pápežský stolec; spoznal v tom Božiu vôľu. Aj svätý Alfonz prijal biskupský stolec vo Svätej Agáte (pri Neapole), keď ho k tomu prísne nabádal pápež Klement XIII. (1762) Ak pán prikáže sluhovi postúpiť vyššie, sluha nemá pánovi odporovať. (sv. Augustín) Na prvá pohľad sa môže zdať, že čestné postavenia udeľujú ľudia, ale v skutočnosti je to sám Boh, kto rozdáva hrivny. (Mt 25, 15) Ako záhradník rozdeľuje vodu zo svojej studne, kam chce, a často aj malému stromčeku, tak aj Boh obracia priazeň kráľov a kniežat k tým, ktorých si vyvolil na čestné a dôležité miesta. „Ako sa rozdeľujú vody, tak je srdce kráľa v Pánovej ruke: kamkoľvek chce, tam ho nakloní.“ (Prís 21, 1)

Bol by blázon ten, kto by si na vysokom postavení čokoľvek zakladal. Ved' samotný vysoký úrad nerobí človeka **pred Bohom lepším**. Len cnosť dáva človeku pravú dôstojnosť a veľkosť. „Pozemská hodnosť trvá len krátko; podobá sa dymu alebo snu, ktorý rýchlo vzniká, ale rovnako rýchlo aj zaniká.“ (sv. Tomáš Akv.) Cnosť však prináša večnú slávu. Mnohí z tých, ktorí tu boli prvými budú raz poslednými a naopak. (Mt 19, 30) Herodes bol kráľ, Mária a Jozef boli len jednoduchí ľudia; Herodes bol zlý človek, ale Mária a Jozef boli cnostní a milovaní Bohom. Mária a Jozef teraz požívajú vysokú dôstojnosť v nebi, čo však dosiahol Herodes? Obráť to na iných ľudí! Práchnivé drevo v noci svieti, ale vo dne vyzerá spráchnivelé; tak aj mnohí, ktorí sa v noci tohto života ukazujú v sláve, budú stáť ako spráchnivelí a zlí v deň súdu, keď Boh odhalí všetky skryté veci a ukáže zmysľanie ľudí. (sv. Bonav.)

Tí, ktorí vládnu iným, **budú prísne súdení**.“ (Múd 6, 5) Čím vyššie postavenie, tým väčšia zodpovednosť. Táto pravda by mala vysoko postavených ľudí tohto sveta naučiť pokore, svedomitosti a rozvážnosti. (Galura.) Oprávnené sa nazýva zlatými okovami. Boh od tých, ktorí zastávajú vysoké funkcie, žiada, aby na svoju hodnosť pozerali tak, akoby ju ani nemali, t. j. aby sa na ňu pozerali ako na vec, ktorá im bola zverená na hodinu alebo deň, a aby boli pripravení kedykoľvek ju zo seba zložiť. (sv. Gertrúda)

3.3. Ten, kto zastáva vysoký úrad, má podľa svojich najlepších schopností podporovať blaho svojich podriadených a zaobchádzať s nimi nestranné, spravodlivo a mierne.

Keďže vládovia predstavujú Božiu moc, majú mať vo všetkom Boha za vzor (Lev XIII.); a to aj preto, že Boha zastupujú. Ak cisár niekoho splnomocní na určitú úlohu, tento jeho zástupca musí hovoriť a konať tak, ako mu cisár prikázal; ak tak nerobí a ak koná podľa vlastnej hlavy, je potrestaný. Tak je to aj s vrchnosťami. (Galura.)

Predstavení majú byť predovšetkým láskaví a starať sa o **blaho svojich podriadených**. Ved' pre to sú predstavení. Sú ľudia, ktorí si myslia, že národy sú na svete len preto, aby slúžili svojej vrchnosti. Naopak, veľkí tohto sveta sú tu pre dobro národov. Vládovia sú Božími služobníkmi pre dobro ľudí. (Rim 13, 4) Vládovia sa tiež nesmú starať len o prospech jednotlivcov alebo len niektorých ľudí; ved' sú ustanovení pre dobro všetkých. (Lev XIII.) Predstavení majú celkom veľkodušne obetovať aj svoj vlastný prospech pre dobro svojich podriadených. Sám Kristus ako dobrý pastier dal svoj život za svoje ovce. (Jn 10, 11) Ak sa už pastier namáha a podstupuje toľko nebezpečenstiev kvôli ovciam, ktoré sú určené na zabitie, o čo viac musia predstavení vykonať kvôli nesmrteľným dušiam, ktoré sú určené pre život večný, za ktoré sa Kristus obetoval a za ktoré raz budú musieť skladať účty. (sv. Chryz.)

Predstavení majú byť tiež **nestranní**, a preto sa majú správať láskavo ku všetkým bez rozdielu, vrátane chudobných. Nech si uvedomia, že ani Boh nerobí rozdiely medzi ľuďmi. (Rim 2, 11; 2 Krn 19, 7) Boh stvoril malých i veľkých a stará sa o všetkých rovnako. (Múd 6, 7) Boh je často označovaný ako pomocník chudobných a núdzných. (Ž 46, 2) Pán je blízky utrápenému srdcu. (Ž 34, 19) Čím menej útechy človek nachádza u ľudí, tým viac si ho všima Božie milosrdenstvo. (sv. Gertr.) Preto aj vrchnosť má byť láskavá najmä k chudobným a nízko postaveným.“ (Iz 1, 17) Žiaľ však tí, ktorí majú vo svojich rukách moc, sú často k podriadeným neláskaví. Predstavení si často myslia, že môžu voči svojim podriadeným uplatňovať neobmedzenú právomoc. (sv. Gregor Veľký) Dávaj si pozor, aby si nikomu nedal pocítiť svoju moc, ak to nie je potrebné pre dobro veci. (Galura.)

Predstavení nesmú byť **nespravodliví**; nesmú sa nechať zvlášť podplácať daromi (Ex 23, 8), ani sa nechať zaslepiť nádherou bohatých a mocných ľudí a strhnúť k nespravodlivosti. (Lv 10, 15) Tak to, žiaľ, urobil aj Pilát; ten zo strachu pred Židmi, ktorí sa mu vyhrážali, že ho obvinia pred cisárom, odsúdil na smrť úplne nevinného Krista. To čoho sa Pilát tak veľmi obával, to sa mu za trest skutočne stalo; Židia ho obvinili pred cisárom a cisár ho vykázal do Francúzska. Boh hrozí prekliatím nespravodlivým sudcom. (Dt 27, 19) Kancelár Tomáš Morus hovorieval: „Keby môj otec, ktorého tak veľmi milujem, prišiel za mnou s obžalobou a keby na druhej strane stál diabol, ktorého nadovšetko nenávidím, a keby mal diabol pravdu, dal by som mu za pravdu aj ja.“ Preto ani predstavení nemajú nikoho odsúdiť, kým ho nevypočujú. Keď kráľovi Alexandrovi Veľkému žalovali na niekoho, vždy si zapchal jedno ucho a hovoril: „Pre žalobcu mám len jedno ucho a druhé je otvorené pre obvineného, aby sa mohol brániť.“ Ani všemohúci Boh neodsúdil Adama skôr, kým ho nevypočul a neusvedčil.

Od dobrého nadriadeného sa vyžaduje, aby bol prísny k sebe a **mierny** k svojim podriadeným. (sv. Chryz.) Kristus povedal farizejom strašné „beda“, pretože svojou prílišnou prísnosťou sťažovali ľuďom cestu do neba. (Mt 23, 13)

3.4. Ten, kto zastáva úrad nadriadeného, má dávať aj dobrý príklad.

Predstavení majú byť **dobrym príkladom** z dvoch dôvodov. Po prvé preto, že na predstaveného každý vzhliada. Sú ako mesto postavené na vrchu, takže sa nemôže skryť. (Mt 5, 14) Ostatní ľudia sa riadia podľa predstavených; akí sú predstavení, takí sú aj podriadení. Aký pán, taký sluha. Ak teda predstavení vedú hriechy život, jedného dňa sa za to budú zodpovedať. Po druhé predstavení majú byť **dobrym príkladom** preto, že viac dobra môžu urobiť svojim príkladom ako svojim slovom. Ved' slová, ktorými hovorí život človeka, prenikajú hlbšie do srdca. (sv. Gregor Veľký) Platí tu príslovie: „Slová hýbu, príklady tiahnu.“

Predstavení sa majú **modliť aj za svojich podriadených**; majú byť ako ten šlachetný vinohradník, ktorý prosil pána vinice, aby ešte nedal vykopať a spáliť neplodný figovník, ale aby ho dal ešte raz pohnojiť a potom rok počkal, či prinesie ovocie. (sv. Greg. Naz.)

Duchovní správcovia sú priamo povinní modliť sa za svojich farníkov; každú nedeľu a sviatok obetujú sv. omšu za živých a zosnulých farníkov.

O PIATOM BOŽOM PRIKÁZANÍ

V piatom prikázaní nám Boh zakazuje zničiť svoj vlastný život alebo život blížneho a kruto zaobchádzať so zvieratami.

1. O HODNOTE ŽIVOTA

Pri udeľovaní sviatosti sa nad našim telom vykonávajú veľmi významné obrady. Týmto spôsobom nám chce Cirkev vštepiť veľkú úctu k vlastnému telu a dať nám najavo, že naše telo má veľkú dôstojnosť a veľkú hodnotu.

Telesný život je veľkým dobrom, pretože telo je príbytkom a nástrojom duše, a tiež preto, že pozemský život je časom prípravy na večnosť.

Zdravie má väčšiu hodnotu ako veľké bohatstvo. (Sir 30, 16) Naše telo je samotným Bohom stvorený **príbytok** našej duše a od tohto príbytku často závisí aj stav duše. Tým čím je obyvateľ v dome, tým je duša v tele. V nezdravom príbytku ochorie ten, kto v ňom býva; podobne sa darí aj duši v nezdravom tele. Človek je podobný vajcu, ak sa rozbije škrupina vajca, trpí mláďa v škrupine; ak trpí telo, ktoré je tiež schránkou ducha, trpí aj ten ušľachtilý obyvateľ v schránke, totiž duch. (Meh.) Preto už Rimania hovorili: „V zdravom tele zdravý duch.“ Naše telo teda nie je našim majetkom, majetkom Božím. (1 Kor 6, 13) Naše telo patrí Bohu nielen preto, že ho Boh stvoril, ale aj preto, že ho Kristus kúpil za drahú cenu. (1 Kor 6, 19) Musíme však šetriť majetok iných. Kto býva v cudzom dome, nemá právo ho poškodzovať alebo ničiť; ani my nesmieme poškodzovať alebo zničiť svoje vlastné telo, ktoré je samotným Bohom stvoreným príbytkom našej duše.

„So svojim telom musíme zaobchádzať tak, ako s cudzím majetkom.“ (sv. Bern.) S našim telom nesmieme robiť to, čo chceme my, ale to, čo chce Boh. (Galura.)

Okrem toho naše telo je nám Bohom zvereným **nástrojom** našej duše, ktorým si môžeme získať zásluhy pre nebo. Ako každý nástroj môže byť zneužitý, tak môže byť zneužitá aj telo. Preto svätý Pavol napomína kresťanov, aby nevydávali svoje údy hriechu za nástroj nepravosti. (Rim 6, 13) Boh od nás jedného dňa bude žiadať účet zo všetkých talentov, ktoré nám boli zverené (Mt 25, 19), a teda aj z toho, ako sme používali svoje telo. „Jedného dňa budeme Bohu skladať účty z toho, ako sme využívali svoje telo, ktoré je príbytkom duše a nástrojom na plnenie našich povinností.“ (Far. Kneipp.)

Náš život je **časom sejby**. Kto žije dlhšie, môže konať viac dobrých skutkov; môže si nazhromaždiť viac pokladov, ktoré neskazí ani hrdza, ani mol', ani zlodeji ich nevykopú a neukradnú. (Mt 6, 20) Podobá sa tomu, kto môže dlhšie zostať v klenotnici, a preto si so sebou môže odnieť viac pokladov. Dlhý život je teda Boží dar; to vyplýva zo štvrtého Božieho prikázania.

2. O POVINNOSTIACH K NÁŠMU VLASTNÉMU ŽIVOTU

2.1. Preto máme dbať o zachovanie svojho telesného života, najmä čistotou, striednosťou, poriadkom, pracovitosťou a užívaním liekov v chorobe.

Svoj odev si šetríme, aby sme si ho dlho zachovali, tým viac by sme si mali šetriť telo, ktoré je odevom duše. Aj orol si veľmi starostlivo chráni svoje vajcia, nie však kvôli škrupine, ale kvôli mláďatám, ktoré škrupina ukrýva; tak aj človek má chrániť svoje telo, ktoré je schránkou duše. Dbajme teda najmä na **čistotu** bielizne a odevu, v príbytku

aj lôžku. Dbajme aj na to, aby bol v našom príbytku a spálni čerstvý vzduch (nezabúdajme každý deň aspoň na chvíľu poriadne vyvetrať) Čistota pol života.

Zachovávajú aj **striedmosť** v jedle a pití. Striedmosť udržiava telo zdravé a predlžuje život. Daniel a traja židovskí mladíci na Nabuchodonozorovom dvore už po 10 dňoch striedmosti vyzerali zdravšie ako všetci ostatní mladíci. (Dan 1) (Pozri časť o užitočnosti pôstu) Mnohí muži mali slabé telo a striedmosťou tak zosilneli, že dokázali obdivuhodné veci; tak napríklad pápež Gregor Veľký alebo svätý Bazil Veľký. Svätý Pavol vo svojich listoch často hovorí o slabosti svojho tela.

Ďalej zachovávajme **poriadok** v jedle (strave), v spánku a vstávaní, v práci atď. „Zachovávaj poriadok a poriadok ťa zachová.“ (sv. Augustín) Nikdy nebud' **bez práce**. Práca slúži na získanie každodennej obživy a okrem toho výrazne prispieva k zachovaniu zdravia. Práca totiž privádza krv do obehu, a tým výrazne podporuje trávenie; preto nám najlepšie chutí po práci. Tak ako voda zapácha, keď sa nehýbe, tak sa aj krv lenivca kazí a lenivec ochorie. (Galura.) Ale prácou nesmieme premáhať naše sily. „Ak sa rastlina zalieva mierne, rastie, ale ak sa zaplaví vodou, zahynie. Tak aj telesná sila rastie miernou prácou, ale priveľkou prácou sa ničí.“ (Plutarchos.) Preto ľudia, ktorí bez potreby ťažko pracujú aj v nedeľu, hrešia nielen proti tretiemu Božiemu prikázaniu, ale aj proti piatemu Božiemu prikázaniu.

Napokon, **v chorobe sme povinní užívať lieky**. Hreší ten, kto je vážne chorý, a predsa sa nechce poradiť s lekárom alebo užiť liek. „Či si lekára lebo ho potrebuješ, veď aj jeho stvoril Najvyšší.“ (Sir 38, 1) Najvyšší stvoril lieky zo zeme a rozumný človek ich nebude odmietat'. (Sir 38, 4) Len ak si choroba vyžaduje nesmierne výdavky alebo (ako pri operáciách) ak má choroba za následok veľké utrpenie, človek nie je povinný užívať lieky.

Ale nemali by sme sa tak starať o zachovanie zdravia a života, aby sme kvôli tomu zabúdali na svoju večnú spásu.

Časné dobrá, a teda život a telesné zdravie, nemajú hodnotu samy osebe a smieme po nich túžiť len do tej miery, do akej prispievajú k večnému životu. „Miluj teda svoje telo tak, aby sa nezdalo, že máš len telo.“ Musíme milovať svoje telo, ale ešte viac svoju dušu. (sv. Bern.) Boží Duch nezostane v človeku, ktorý je len telom (Gn 6, 3), t. j. ktorý zmyšľá telesne. „Zmýšľanie podľa tela je smrť, je nepriateľstvom voči Bohu.“ (Rim 8, 6-7) Čím viac sa pestuje a zdobí telo, tým viac sa zanedbáva a poškodzuje duša. (sv. Augustín) Preto nás Kristus napomína, aby sme sa príliš nestarali o jedlo a oblečenie. Nebeský Otec vie, že tieto veci potrebujeme; ak kŕmi nebeské vtáky a oblieka poľné kvety, hoci nepracujú, o čo viac sa postará o človeka. (Mt 6, 25)

2.2. Máme sa d'alej chrániť všetkého, čo ničí naše zdravie a život. Preto hreší ten, kto sa ľahkovážne vystavuje nebezpečenstvu smrti, kto si poškodzuje zdravie a kto si berie život.

I. Nebezpečenstvu smrti sa vystavujú ľudia, ktorí hazardujú so svojim životom alebo sú neopatrní.

Povrazolezci, krasojazdci, krotitelia zvierat a pod. žijú v ťažkom hriechu (ak neurobia všetky opatrenia, aby sa vyhlili nebezpečenstvu); takéto povolania sú preto morálne odsúdeniahodné a nedovolené. Takíto ľudia zvyčajne žijú aj ľahkovážne a mnohí z nich už za svoju odvahu zaplatili životom. To isté platí o ľuďoch, ktorí sú veľmi odvážni a smelí v skokoch, gymnastike, horolezectve alebo plávaní; koľko **odvážnych turistov, letcov** a pod. už prišlo o život! Spomeňme si aj na býčie zápasy v Španielsku, ktoré sú národnou zábavou, ba priam národným hriechom. Stovky ľudí už bolo prepichnutých býčimi rohmi a nešťastne zahynuli!

Hrešia aj tí, ktorí sú **neopatrní**. Ako často ľudí zrazil vlak, pretože chceli prejsť cez koľaje, keď sa už vlak blížil. Ľudí, ktorí sa ukrývali pod stromami, boli pri oknách alebo utekali počas búrky, často zabil blesk. V čase nákazlivých chorôb máme urobiť všetky potrebné opatrenia. (Iba kňazi, lekári, zdravotné sestry a pod. musia chodiť k chorým, a preto môžu dôverovať v Božiu ochranu.) Do nebezpečenstva smrti sa vydávajú tí, ktorí sa hrajú so strelnými zbraňami; tí, ktorí vyskakujú z idúceho vlaku alebo do neho naskakujú; tí, ktorí pracujú na strechách alebo vežiach alebo umývajú okná na vysokých poschodiach pričom nie sú priviazaní alebo tí, ktorí sa holými rukami dotýkajú drôtov elektrického vedenia. Bud'me teda vždy opatrní a rozvážni a nikdy nerozvážne nevystavujeme svoj život nebezpečenstvu!

II. Ľudia si poškodzujú zdravie prehnanými zábavami, márnivým obliekaním a častou konzumáciou nezdravých potravín.

Prehnaná **zábava** je napríklad: hranie alebo tancovanie po celú noc, silné fajčenie, nadmerné pitie alkoholu.

Nestriedmosť zabila už mnoho ľudí. (Sir 37, 34)

Márnivosť v obliekaní je napr. šnurovanie, pásy (pancierový živôtik) u dievčat. Nerozumné šnurovanie tela u dievčat a dám bráni rozvoju prsného koša a tiež vyvíja tlak na vnútorné orgány tela, ako je pečeň, žalúdok, črevá a zhoršuje činnosť týchto orgánov. (Far. Kneipp, Dr. Virchow.) Zošnurovanie malo za následok náhlu smrť mnohých ľudí. Novodobá módna obuv, ktorá chce z nohy urobiť akýsi špicatý nástroj, spôsobuje otlaky a náchylnosť na reumatizmus. (Dr. Virchow.) Noviny viackrát priniesli správy o tom, že mnohí márniví ľudia, najmä dámy, si nosením čo najmenších topánok spôsobili zrazeniny a zápaly nôh, takže unikli smrti iba tým, že im nohy amputovali. Pre pýchu musí človek trpieť!

Zdraviu škodia najmä **liehoviny** ak sa konzumujú nadbytočne. Neobsahujú totiž žiadne výživné látky, ale obsahujú látky pre telo jedovaté. Čím sú pre nás alkohol a tabak, tým je pre mnohé ázijské národy napríklad v Indii a Číne, ópium. Fajčením ópia títo ľudia vyčerpávajú svoje telo a činia ho náchylným ku všetkým chorobám, ochromujú svoje duševné schopnosti a vyvolávajú v sebe všetky druhy zlých túžob. Už samotný nenormálny vzhľad týchto ľudí ukazuje, ako hlboko klesli.

III. Život si zvyčajne berú ľudia bez viery, keď sa nachádzajú vo veľkej biede alebo v ťažkých hriechoch a zúfajú nad Božím milosrdenstvom; často aj ľudia, ktorí sú v nepríčetnom stave.

Kráľ Šaul bol vo veľkej tiesni, keď bol zranený a obklúčený nepriateľmi, a preto sa prebodol vlastným mečom. (1 Sam 31) Vo veľkej úzkosti sa nachádzal žalárnik vo Filipách, keď videl otvorené dvere väzenia, kde bol svätý Pavol; a preto sa chcel prebodnúť mečom. (Sk 16, 27) Judáš si zúfal nad svojim ťažkým hriechom a obesil sa. (Mt 27, 5) V novinách často čítame, že ľudia si siahli na život, lebo prehrali všetky peniaze (spomeňme si na diabolskú herňu v Monaku), alebo že nedosiahli uspokojenie svojej hriešnej lásky, alebo že sa museli obávať súdneho vyšetrovania a väzenia za svoje zločiny. V našich dňoch sa rozmohli prípady, keď si ľudia z celkom malicherných dôvodov siahli na život. Ale stáva sa aj to, že si ľudia berú život v šialenstve alebo pri strašných nervových chorobách, pričom ani nevedia, čo robia. Preto nikdy nerozumne neodsudzujeme a neodmietajme samovraha! Hlavnou príčinou samovrážd je vo väčšine prípadov **nedostatok náboženstva**, nedostatok presvedčenia, že po smrti existuje ďalší život, že Boh v núdzi pomáha a že kajúcemu hriešnikovi rád odpúšťa. A preto skúsenosť učí, že čím rýchlejšie klesá nábožnosť, tým viac pribúda samovrážd.

Už starí ľudia považovali samovraha za hodného odsúdenia a nehodného úcty, preto mu odrezávali ruku, ktorou sa násilne zabil, a pochovali ju inde ako telo. (sv. Izid.) **Cirkev odopiera samovrahom cirkevný pohreb**, ibaže by bol samovrah v okamihu, keď čin spáchal, v stave nepríčetnosti; ale ani vtedy sa mu však nedovoľuje slávnostný pohreb. Odopretie pohrebu ešte nie je ortielom večného zavrnutia samovraha, ale vyjadrením ohavnosti tohto hriechu a odstrašujúcim prostriedkom pre ostatných.

Človek nie je vlastníkom = pánom života, ale iba jeho správcom. Boh je pánom nášho života a Boh každého odvoláva z tohto sveta, kedy On chce. (Dt 32, 39)

Samovrah teda drzo zasahuje do Božieho práva. Prejavuje tiež veľkú neúctu voči Bohu, pretože mu takmer hádže naspäť najväčší dar, a to život. Samovrah sa dopúšťa nespravodlivosti voči vlastnej rodine, ktorú vrhá do hanby a biedy. Dopúšťa sa neslýchanej krutosti voči sebe samému a dáva veľké pohoršenie svojim blíznym. „Zločin samovraždy je väčší ako vražda, pretože samovrah uniká pomste ľudského zákona.“ (Lakt.) Samovražda teda nie je žiadnym hrdinstvom, ale podobne ako útek z boja **znakom zbabelosti**; hrdinstvom je len statočné znášanie ťažkostí tohto života. Samovraždou človek nedosiahne ani vytúžené šťastie, ani sa nezbaví utrpenia, ale len **upadne do skutočného súženia**. Ako to?

Bezbožná tlač v súčasnosti často ospravedlňuje zločinca, ktorý si vzal život, slovami: „Svoj zločin odčinil smrťou.“ Takéto vyjadrenie je dôkazom veľkej bezbožnosti. Samovraždou sa nič celkom neodčiní a nenapraví, naopak, k predchádzajúcemu zločinu sa pridáva nový.

IV. Na druhej strane je **prípustné, dokonca veľmi záslužné, obetovať zdravie alebo telesný život, ak tým chceme dosiahnuť život večný alebo zachrániť bližneho v duchovnej alebo telesnej smrti.**

Preto všetci **svätí mučeníci** radšej obetovali svoj telesný život ako by boli zhrešili. Takto hneď dosiahli večný život, lebo Spasiteľ hovorí: „Kto stratí svoj život pre mňa, nájde ho.“ (Mt 10, 39) Spomeňme si na Eleazara, sedem bratov Machabejcov, svätého Vavrinca! **Misionári** v pohanských krajinách sú v ustavičnom nebezpečenstve smrti a takmer všetci sa v dôsledku veľkej námahy pripravujú o svoje zdravie, a predsa nehrešia, ba dokonca získavajú si tým veľké zásluhy. Svätý František Xaverský, apoštol Indov, bol často večer v dôsledku priveľkého rozprávania a krstov tak unavený, že nemohol ani zdvihnúť ruku, ani hovoriť. To isté platí o kňazoch, lekároch a ošetrovateľoch chorých, ktorí musia chodiť k nákazlivo chorým a ošetrovať ich. Svätý Alojz a svätý Karol Boromejský ošetrovali morovo chorých a tak si spôsobili smrť.

Tiež je dovolené vystaviť sa nebezpečenstvu smrti, aby sme niekoho **zachránili pred nebezpečenstvom smrti**, napr. topiaceho sa človeka, niekoho v horiacom dome a pod. Vo vojne je dovolené obetovať svoj život kvôli záchrane svojich spoluobčanov. Sám Kristus nám dáva príklad, keď zomrel na kríži, aby zachránil ľudstvo. „Duša človeka má takú veľkú hodnotu, že kvôli jej záchrane musí človek nasadiť nielen svoj pozemský majetok, ale aj svoj život.“ (sv. Vincent de Paul) Je samozrejmé, že v tomto prípade je rozhodujúci len ušľachtilý čin, nie samotná smrť; bez tohto ušľachtilého úmyslu by takáto smrť bola sama osebe hriechom.

3. O POVINNOSTIACH VOČI K ŽIVOTU BLÍŽNEHO

Máme sa tiež vystríhať všetkého, čo by mohlo škodiť životu alebo zdraviu bližneho.

3.1. Hreší ten, kto nenávidí svojho blížneho, škodí mu na zdraví, vyzýva ho na súboj alebo výzvu na súboj prijíma; napokon aj ten, kto blížneho nespravodlivo a úmyselne usmrť.

I. Kto **nenávidí** svojho blížneho, ten ho už usmrcuje svojou vôľou; preto tiež nenávisť často vedie k vražde.

Kto nenávidí, myslí na vraždu; to vidíme u Ezaua; chcel usmrť svojho brata Jakuba. (Gn 27, 41) Vidíme to aj u kráľa Šaula, ktorý sa niekoľkokrát pokúsil usmrť Dávida. (1 Sam 24) Vidíme to aj na Jozefových bratoch, tí by Jozefa iste usmrtili keby im to Ruben nevyhovoril. (Gn 37) Nie je rozdiel medzi tým, kto vraždí, a tým, kto nenávidí. (Salvian.) U Boha totiž platí vôľa za skutok. Preto hovorí svätý Ján: „**Kto nenávidí svojho brata, je vrah.**“ (1 Jn 3, 15) Kristus hovorí, že každý, kto sa hnevá na svojho brata, si pred Bohom zaslúži taký trest ako vrah. (Mt 5, 21-22)

Nenávisť je vždy smrteľným hriechom, či už blížnemu prajeme veľké alebo malé zlo. (Lehmkuhl.) Lebo ten, kto nenávidí, nekončí pri malom zle.

Nenávisťou však nie je, ak niekto odsudzuje len zlé vlastnosti alebo činy nejakého človeka; lebo aj keby sme odsudzovali zlé činy, stále môžeme milovať osobu blížneho.

II. **Ľudia škodia na zdraví iných: hádkami a bitkami, falšovaním potravín, nebezpečnými žartmi a zavinenou neopatrnosťou.**

Hádkami rozčulujeme blížneho a pripravujeme ho o vnútorný pokoj a spokojnosť, čím narúšame jeho zdravie. Hádky sú často príčinou krviprelievania. (Sir 28, 13)

Bitky majú zvyčajne za následok zranenia a súdy ich trestajú väzením.

Falšovanie potravín je v dnešnej dobe bežné; potraviny ako múka, maslo, mlieko, kvasnice, korenie, cigória, víno, pivo, med atď. sa často miešajú s nebezpečnými látkami alebo sa namiesto pravých potravín predávajú ich napodobeniny (umelé potraviny) Komisie, ktorých úlohou je skúmať potraviny, zistili, že tretina všetkých potravín bola falšovaná. Keďže takéto potraviny človeka nevyživujú a takmer spravidla poškodzujú jeho zdravie, falšovatelia potravín nie sú v skutočnosti ničím iným ako vrahmi. Preto sa v mnohých krajinách falšovatelia potravín veľmi prísne trestajú. V stredoveku ich často upalovali alebo zaživa pochovávali aj s ich falšovanými potravinami. Podobné veci sa im stávali aj v staroveku. Rímsky cisár Alexander Severus dal jedného takéhoto podvodníka ukrižovať a pod krížom zapáliť oheň.

Nebezpečné **žarty**, ktoré sa často končia smrťou, sú: podrážanie nôh, odsunutie stoličky pri sadaní a pod. Zavinená **neopatrnosť**, ktorá často viedla k nešťastiu alebo dokonca k smrti, je: veľmi rýchla a neopatrná jazda autom alebo bicyklom po uliciach, neopatrná strelba pri love atď. Matky často nechávajú svoje deti doma bez dozoru; stavbári opravujú strechu, ale neupozornia na to okoloidúcich; ľudia ponechajú pred domom cez noc voz a nedajú k nemu svetlo a pod.

III. **Súbojníci** (duelanti) nie sú nič iné ako vrahovia. Cirkev ich trestá exkomunikáciou z Cirkvi a odopretím cirkevného pohrebu. (Tridentský koncil 25. 19.)

Slovo „duel“ (súboj) pochádza z latinčiny: bellum inter duos, t. j. vojna medzi dvoma. Súboje sú zvyčajne dôsledkom urážky na cti. Ten, ktorého česť bola napadnutá, si chce napraviť škodu zranením alebo zabitím svojho protivníka, a preto ho vyzýva na súboj. Súbojníci sa najprv dohodnú, kde, kedy a akou zbraňou budú bojovať. Súbojník sa dopúšťa **dvojitej vraždy**; má totiž v úmysle zabiť svojho protivníka a zároveň vystavuje svoj život nebezpečenstvu smrti. Ak obyčajný človek v krčme v rozčúlení zabije toho, kto ho urazil, považuje sa za vraha a je súdený ako vrah; a vznešený pán, ktorý po zrelej úvahe zastrelí svojho súpera, by sa mal považovať za čestného človeka? A jeho správanie sa má považovať za rytierske správanie? Smiešne! Nie je to nič iné ako vražda. Preto Cirkev ustanovila veľký trest pre duelantov a pre všetkých, ktorí duelu napomáhajú. Z Cirkvi je totiž exkomunikovaný ten, kto vyzýva na súboj alebo ho prijíma, ale aj ten, kto akýmkoľvek spôsobom napomáha súboju alebo sa na ňom úmyselne zúčastňuje. (Pius IX., 12. októbra 1869) Preto by mal katolík **odmietnuť** výzvu na súboj, aj keby vedel, že bude považovaný za zbabelca a, ako sa to žiaľ v armáde často stáva, stratí svoje vyššie postavenie. (Bened. XIV.) Keď sa na súboji zúčastňujú vojaci, je to, žiaľ zvyčajne preto, aby ukázali, že **majú odvahu**. Ale tento názor vojakov je nesprávny. Odvaha vo veci, ktorá nie je nedovolená, nie je odvahou, ale drzosťou a opovážlivosťou. Ved' potom aj ten, kto by sa odmietol zúčastniť na krádeži alebo lúpeži, by tiež prejavil nedostatok odvahy a musel by byť považovaný za zbabelca, čo je určite smiešne. Nech nikto nehovorí, že dotyčný človek súhlasí s tým, aby ho zabili. Právo, ktoré nikto nemá, nemôže dať inému. Súboj nemožno ospravedlniť ani odkazom na sebaobranu v čase vojny, pretože súboj nie je žiadna sebaobrana. Už z logického hľadiska je súboj **proti myslí** a je nerozumným a treba ho považovať za najväčšiu **hlúposť**. Lebo v takom prípade by totiž musel byť silnejší a obratnejší bojovník vždy tým najčestnejším človekom. A ako možno v očiach rozumných ľudí považovať za čestného človeka toho, kto sa výzvou na súboj verejne prejavuje ako pyšný, pomstychtivý, krvilačný a krutý? Svoju česť stráca práve tým, čím sa ju snaží zachrániť. Je hlúpe za urážku požadovať život iného alebo vystavovať nebezpečenstvu svoj život. Komu by napadlo obetovať celý svoj majetok, aby zaplatil dlh vo výške niekoľkých centov? Zoberme do úvahy aj to, že sa nezriedka stáva, že človek, ktorého iný surovec urazil, je ním ešte aj vyzvaný na súboj, teda je nútený vydať sa do nebezpečenstva smrti, a že často ten, kto iného urazil, je v súboji víťazom. V tomto prípade nespravodlivosť víťazi nad právom. Súbojom sa urazenému nedostáva **žiadne skutočné zadost'učinenie**, lebo zvyčajne fyzickým zranením sa jeho vnútorná urážka ešte zhorší.

Na obhajobu cti sú určené svetské súdy; tam by sa mal urazený obrátiť. Ak však chce človek získať veľké zásluhy pred Bohom, mal by sa pomstiť podľa príkladu a učenia Spasiteľa, totiž trpezlivo znášať krivdu; to je najväčšie hrdinstvo, aké si možno predstaviť. Súboj je v rozpore s pokrokom našej doby, ktorá si predsa všade a vždy vyžaduje humánne zaobchádzanie s blížnym, dokonca aj so zločincom. Súboj robí ľudské mravy barbarkými a človeka **surovým**, najmä keď sa v našich časoch ľudia vyzývajú na súboj za každú hlúposť. Je pozoruhodné, že najvýznamnejší vojvodcovia a vládcovia sa proti súbojom stavajú so železnou prísnosťou, ba dokonca ich trestajú. Gustáv Adolf, švédsky kráľ, síce raz na žiadosť mnohých povolil súboj dvom vysokým dôstojníkom, ale v hodinu súboja sám prišiel so svojimi vojakmi pred duelantov a povedal: „Bojujte, ale beda ak jeden z vás padne; potom dám tomu druhému ihneď sťat' hlavu.“ A obaja celkom zarazení dôstojníci sa uzmierili. (1627) Cisár Jozef II. nazval duelantov „rímskymi gladiátormi“ a odsudzoval ich na zametanie ulíc. Ruský cár Mikuláš I. († 1855) nazýval súboj „barbarstvom bez akejkoľvek stopy rytierstva“ a duelantov posielal do vyhnanstva na Kaukaz. Fridrich II. Pruský († 1786) vylučoval duelantov zo svojej armády; hovorieval: „Mám rád statočných vojakov, ale katov nepotrebujem.“ Arcivojvoda Karol, víťaz nad Napoleonom, povedal: „Súboj je pozostatkom tých brutálnych čias, keď bolo dovolené ustanoviť právo silou. Je vidieť, že v armáde sa súboje množia úmerne tomu, ako klesá disciplína.“ V súčasnosti mnohé vlády štátov nazerajú na súboj tak, že keby zovšeobecnel, **priviedol by krajinu do nebezpečenstva**. Preto bolo napríklad v Anglicku v roku 1844 do vojenského poriadku zahrnuté nariadenie: „Ak niekto urazí iného, mal by sa ospravedlniť a druhý by mal ospravedlnenie úprimne prijať. Kto tak neurobí, nebude považovaný za čestného človeka.“ V Belgicku bola zákonom uložená vysoká pokuta alebo trest odňatia slobody pre všetkých, ktorí na súboj vyzývajú, pre tých, ktorí súboj podnecujú alebo sprostredkujú, pre noviny, ktoré o súbojoch informujú, a napokon pre všetkých, ktorí sa vysmieávajú osobám, ktoré súboje neprijímajú.

IV. Kto nespravodlivo a úmyselne usmrť svojho blížneho, dopúšťa sa hriechu, ktorý volá do neba. Takýto človek sa nazýva vrah.

Kain bol vrah, zabil svojho brata Ábela. Sám Boh povedal, že Ábelova krv volá do neba o pomstu. (Gn 4) Vrah kradne život svojmu blížnemu; berie mu možnosť zhromaždiť si zásluhy pre večný život a pripraviť sa na smrť.

Kto však pri zabití nemá v úmysle niekoho usmrť, nie je vrahom (Gn 19, 4); sotva je však niekedy zbavený všetkej viny, pretože väčšina zabití pochádza zo zavinenej neopatrnosti. Ani kat, ktorý na príkaz nadriadeného popravuje zločincov, nie je vrahom; alebo nekoná nespravodlivo.

3.2. Ešte väčšieho hriechu sa dopúšťa ten, kto ničí duchovný život svojho blížneho tým, že mu dáva pohoršenie alebo ho navádza.

Ak navádzaš svojho blížneho, aby konal zlo, si jeho vrahom. (sv. Augustín) Kto dáva pohoršenie, dopúšťa sa vraždy. (sv. Augustín) A tento hriech je dokonca ešte väčší ako vražda, pretože život duše má oveľa väčšiu hodnotu ako život tela. „Najhroznejšia vražda je vražda duše.“ Ak je telesne zabitých tisíc ľudí, škoda nie je taká veľká, ako keď je jedna duša poslaná do večného ohňa. A keď už Ábelova krv tak volala do neba o pomstu proti jeho bratovi, o čo viac bude volať krv naveky zatratených duší proti ich vrahom. Ó, akí prekliati sú tí, ktorí sú príčinou ich takého veľkého nešťastia. (sv. Tom. Vill.) Aj preto sú navádzanie a pohoršenie ťažkými hriechmi, lebo hriech sa nimi šíri ako záplava. Kto je zvedený, navádza iných. (Meh.) Vták, ktorého chytil lovec, ryba, ktorú chytil rybár, slúžia na to, aby opäť chytali iné; tak aj duša, ktorá bola zvedená, slúži zas k navádzaniu iných. (sv. Ef.) Navádzanie sa podobá snehovej lavíne, ktorá je najprv malá, ale potom sa zväčšuje a nakoniec so sebou strhne do priepasti obrovské množstvo snehu; tak aj zvodca strháva so sebou do záhuby nespočetné množstvo duší. Ako kvas preniká cestou, tak pohoršenie kazí iných ľudí.

Navádzanie je snaha pohnúť niekoho ku hriechu.

Eva naviedla Adama na hriech. Zvodca sa podobá diablove, ktorý ľstivým spôsobom zvedol k neposlušnosti k Bohu už prvých rodičov v raji. Pokušiteľ obyčajne koná takým **chytrým** spôsobom, ako rybár, ktorý chytá ryby na udicu, alebo ako vtáčkar, ktorý chytá vtáky vábničkou. (sv. Ef.) Takmer všetci svätí mučeníci boli pred svojou popravou navádzaní k odpadnutiu od viery alebo k prestúpeniu Božích prikázaní, a to buď lichotivým presvedčaním, alebo sľubmi, alebo hrozbami, alebo mukami. Akú námahu si napríklad dal prokonzul s 86-ročným biskupom Polykarpom zo Smyrny (167); ako sa namáhal český kráľ Václav zvieť svätého Jána Nepomuckého, aby porušil spovedné tajomstvo; ponúkal mu biskupskú stolicu, dal ho uvrhnúť do väzenia, dal ho páliť rozžeraveným železom a napokon sa mu vyhrážal, že ho hodí do Vltavy.

Zvodcom je aj ten, kto odvracia iných od dobrého, napr. od duchovného stavu, od vykonania šľachetného skutku.

Obyčajné navádzanie je zvädzanie k roztopašnému životu a k odporu. Navádzanie je vlastne dielom diabla. Samotný diabol síce neprichádza zvädzat' ľudí, lebo by sa ho ľudia zhrozili. Diabol túto prácu prenecháva ľuďom, a tak dosahuje istejšie svoj cieľ. (Orig.) V dnešnej dobe musia byť zvlášť opatrné mladé dievčatá, ak si hľadajú službu vo veľkých mestách alebo v zahraničí, pretože existujú **nadháňaci**, ktorí im sľubujú skvelú budúcnosť a potom ich ľstivým spôsobom privádzajú do celoživotnej hanby a biedy. Títo ľudia často dávajú **inzeráty** do novín.

Pohoršenie je reč, čin alebo zanedbanie, ktorým sa iný človek môže právom pokaziť a upadnúť do hriechu.

Pohoršenie dáva napr. ten, kto ide po ulici opitý, kto nemravne hovorí pred inými alebo nadáva pred deťmi, kto vystavuje nemorálne obrazy, kto predvádza nemorálne divadelné predstavenia, kto v piatok verejne je mäso, kto v

nedel'u pracuje na poli, kto sa slušne nespráva počas Bohoslužieb, kto vydáva bezbožné knihy, kto zosmiešňuje náboženské pravdy v novinách, kto potupuje kňazov a pod. Tým sa dáva blížnemu príležitosť, aby konal podobne, a stáva sa tak horším. (Odtiaľ názov pohoršenie) Najviac sa to prejavuje u detí; deti napodobňujú všetko zlé, čo vidia robiť rodičov alebo dospelých. Kto dáva pohoršenie, podobá sa človeku, ktorý kope jamu, do ktorej môže iný ľahko spadnúť a utrpieť zranenie. Podobá sa rúcajúcemu sa domu, ktorý strháva so sebou aj susedné domy. Kto dáva pohoršenie, je horší ako diabol, lebo privádza do záhuby tých, ktorí sú jeho bratia, čo nerobí ani diabol. (Meh.) Pohoršenie je teda hriechom proti láske k blížnemu.

Existujú však aj zlí ľudia, ktorí sa pohoršujú aj nad tými najušľachtilejšími skutkami. Vidíme to u ľudí, ktorí sa pohoršovali na tom, čo robil Kristus. V takýchto prípadoch sa pohoršenie nedáva, ale skôr sa **berie**. Hriechu sa potom dopúšťa ten, kto sa pohoršuje. Preto už Spasiteľ napomínal apoštolov, aby sa chránili ľudí, ktorí sa pohoršujú; povedal: „Nechajte ich. Sú slepými vodcami slepých.“ (Mt 15, 14)

To, že pohoršovanie je samo osebe hriechom, vyplýva z toho, že Spasiteľ hovorí o tých, ktorí pohoršenie dávajú: „Bolo by lepšie, keby mu zavesili mlynský kameň na krk a ponorili ho do morskej hlbiny.“ (Mt 18, 6) Spasiteľ ďalej hovorí, že v posledný deň dá svojim anjelom zhromaždiť tých, ktorí dávali v jeho kráľovstve pohoršenie, a že ich dá hodiť do ohnivej pece, kde je plač a škrípanie zubami. (Mt 13, 41)

Keby bola škoda spôsobená pohoršením nepatrná alebo keby bolo pohoršenie nepredvídané, pravdepodobne by nešlo o ťažký hriech.

Máme sa čo najviac chrániť toho, aby sme dávali pohoršenie, preto sa riadme týmito zásadami:

I. Ak by mohlo byť dané pohoršenie takými dovolenými ba aj dobrými skutkami, ktoré nie sú prikázané, ale len odporúčané, tak ich máme vynechať.

Ak by mal človek pre svoju chorobu dovolené jesť mäso v piatok a vie, že ostatní, s ktorými je, by sa nad tým pohoršovali, nemal by jesť mäso pred nimi. Ak je to však vonkoncom nemožné, mal by im stručne vysvetliť, prečo tak robí, a môže pred nimi jesť. Ak sa napriek tomu pohoršujú, nie je to už jeho vinou. Svätý Pavol hovorí celkom jasne: „Nebudem nikdy jesť mäso, aby som nepohoršil svojho brata.“ (1 Kor 8, 13) Eleazar, židovský starca, nechcel pohoršovať mladých a chcel radšej zomrieť, ako by mal jesť povolené mäso, a tak by vzbudil dojem, že jedol bravčové mäso proti Božiemu zákazu. (2 Mach 6, 18)

II. V žiadnom prípade však nesmieme vynechať také skutky, ktoré Boh prikazuje, hoci by sa nad nimi iní pohoršovali; ale ak je to možné, mali by sme sa snažiť predchádzať pohoršeniu poučením.

Veď konaním prikázaného skutku nepohoršujeme, ale skôr dávame dobrý príklad. V takom prípade teda hreší ten, kto sa nad takýmto skutkom pohoršuje. Nikto sa nepohoršuje nad niečím dobrým iba hriešna duša. (Tert.) Je lepšie ak by sa niekto pohoršil, ako sa vzdať pravdy. (Tert.) Kristus vedel, že Židia sa budú pohoršovať, ak bude v sobotu uzdravovať chorých, a predsa ich uzdravoval. Zároveň však Židov poučil: „Kto z vás v sobotu nevytiahne ovcu, ktorá spadla do jamy? Či nie je človek oveľa lepší ako ovca? Teda v sobotu je dovolené dobre robiť.“ (Mt 12, 11-12)

Skutky čisto **ľudským zákonom** (napr. prikázanie pôstu) spravidla nezaväzujú, ak by ich dodržiavaním niekto utrpel veľkú škodu; veď Kristus hovorí: „Moje bremeno je sladké a moje jarmo ľahké.“ (Mt 11, 29) Napriek tomu by sme mohli svojho blížneho stručne poučiť a potom urobiť to, čo je správne. Rázny prejav v tejto veci často zabráni všetkým nedorozumeniam.

III. Svojho blížneho však smieme zraniť alebo dokonca usmrtiť, ak nás násilne ohrozuje na živote alebo na majetku nevyhnutne potrebnom pre naše živobytie a ak si nemôžeme pomôcť inak.

Nazýva sa to: právo na sebaobranu.

Sebaobrana nie je ničím zlým, pretože jej cieľom nie je smrť druhého, ale len zachovanie vlastného života. Čin nadobúda morálnu hodnotu podľa toho, čo je jeho cieľom, ale nie podľa toho, čo jeho cieľom nie je. (sv. Tom. Akv.) Ale smieme sa iba brániť, nie pomstiť sa. Ak teda môžeme uniknúť, máme sa zachrániť útekou. Ak stačí zraniť nepriateľa, nemáme ho zabíjať. Skutočnosť, že útočník je opitý alebo šialený, sa neberie do úvahy; aj v takom prípade sa smieme brániť. Je nanajvýš legitímne, ak žena využije právo na sebaobranu proti útočníkovi na jej osobu. (sv. Ant.) Rovnako môžeme z lásky k blížnemu v rovnakej miere brániť život iného človeka. To urobil Mojžiš; bránil život istého Žida pred Egypťanom a Egypťana zabil. (Ex 2) Nespravodlivého útočníka na náš majetok smieme usmrtiť len vtedy, ak by napadnutý majetok bol nevyhnutne potrebný k nášmu živobytiu; v takom prípade totiž vlastne bránime svoj vlastný život. Môžeme zabiť lupiča, ktorý len niekomu berie kabát? Nie. (Innoc. XI.) Nikto však nemôže využiť právo na sebaobranu, ak je nespravodlivo napadnutá len jeho česť. (Innoc. XI.)

Dokonca aj úrady majú právo trestať zločincov smrťou a vojaci môžu vo vojne zraniť a zabiť nepriateľa,

Autorita, ak zastupuje Božie miesto, má právo trestať zločincov mečom. Preto sv. Pavol hovorí, že vrchnosť nemá meč nadarmo, ale aby sa pomstila tomu, kto koná zlo. (Rim 13, 4) Ak vrchnosť trestá smrťou, potom v skutočnosti netrestá ona, ale Boh, podobne ako sekutie mečom sa nepripisuje meču, ale ruke, ktorá meč drží. (sv. Augustín) Ale vrchnosť nesmie konať svojvoľne; odsúdiť na smrť môže len vtedy, ak je tento trest absolútne nevyhnutný na

zachovanie spoločnosti. Poprava je v skutočnosti len sebaobranou alebo obranou spoločnosti. „Ľudská spoločnosť je telo, ktorého údmi sú jednotliví ľudia. Tak ako sa niekedy musí odrezať nejaký úd tela, aby sa zachránilo celé telo, tak sa môžu zločinci trestať smrťou, aby sa zachránila spoločnosť.“ (sv. Tomáš Akv.) Je samozrejmé, že trestný čin musí byť dokázaný. „Je lepšie, keď zločin zostane nepotrešaný, ako keď je odsúdený nevinný človek.“ (Trajan.)

Služba v **armáde** nie je zakázaná, pretože v evanjeliu sa nikdy neradí vojakom, aby neslúžili vo vojne, ale sa im len hovorí, aby boli spokojní so svojou mzdou a nikomu nerobili násilie. (sv. Augustín) Nech si nikto nemyslí, že muži, ktorí slúžia v armáde, nemôžu byť Bohu milí; mnohí z nich boli Bohu dokonca veľmi milí, ako napríklad Dávid, pohanský stotník Kornélius v Cesarei, ku ktorému bol poslaný aj anjel. (sv. Augustín) Abrahám, ktorý bojoval proti lupičom, ktorí prepadli Lóta, bol na Boží príkaz pozhnaný Melchisedechom. (Gn 14) Vojak si však nesmie dovoliť vo vojne kruto zaobchádzať s nepriateľským vojakom, ktorý je už neschopný boja; bol by to hanebný priestupok proti medzinárodnému právu. Okrem toho je nosiť meč zakázané služobníkom Cirkvi, pretože to nie je v súlade s ich posvätným povolaním. Preto sú takmer vo všetkých krajinách katolícki kňazi oslobodení od vojenskej služby.

IV. Kto nespravodlivo ublížil svojmu blížnemu na telesnom alebo na duševnom živote, je prísne povinný napraviť, ak je to možné, škodu tým spôsobenú.

Ak poškodil svojho blížneho na živote telesnom, musí mu nahradiť náklady na liečbu, stratu zárobku a pod. Ak ho usmrtil, musí sa postarať o jeho pozostalých. Ak však dal pohoršenie alebo naviedol blížneho na scestie, musí sa snažiť odstrániť neblahé následky dobrým príkladom, modlitbou, poučením atď. Ak to neurobí, Boh mu tento hriech neodpustí; a ani kňazské rozhrášenie by v takom prípade nebolo platné.

V mnohých prípadoch však **nie je možné** úplne napraviť zločin vraždy, či už telesnej alebo duševnej. Preto mal obrátený bludár Berengar úplnú pravdu, keď na smrteľnej posteli povedal: „Čoskoro budem stáť pred Božím súdom. Čo sa týka mojich hriechov, dúfam, že mi ich Boh odpustí, lebo som robil veľké pokánie. Čo sa však týka hriechov ľudí, ktorých som zviadol, obávam sa, že budem zatratený, pretože som nenašiel žiadne prostriedky, aby som ich napravil.“ Zavraždiť človeka, ktorý bol v ťažkom hriechu, je zločin, ktorý sa vôbec nedá napraviť; to isté platí, ak niekto navádzaním alebo pohoršením spôsobil blížnemu stratu večnej blaženosti. Je preto vysvetliteľné, že vražda sa nazýva hriechom, ktorý volá do neba, a že Spasiteľ hovorí: „Beda človeku, skrze ktorého prichádza pohoršenie.“ (Lk 17. 1.) Preto má takýto hriešnik všetky dôvody konať prísne pokánie a dávať dobrý príklad.

Čo nás má odradiť od toho, aby sme zničili svoj vlastný život alebo život blížneho?

A) Kto si ničí vlastný život, privoláva na seba ťažké telesné tresty a zvyčajne nešťastne zomiera.

Čím kto hreší, tým býva potrestaný. Takmer denne noviny prinášajú správy o nešťastí, vážnych zraneniach a náhlejši smrti ľudí, ktorí svojou opovážlivosťou vystavili svoj život nebezpečenstvu smrti. Spomeňme si na nešťastia krotiteľov zvierat, odvážnych turistov, letcov a i., početné nešťastné prípady pri konských dostihoch, býčích zápasoch v Španielsku a pod. Zo skúsenosti tiež vieme, že všetci, ktorí sa oddávajú vášňam, upadajú do bolestivej telesnej choroby. Aj svätci, ktorí sa nadmerne postili, ako napríklad svätý Gregor Veľký, svätý Bernard, museli pre túto chybu trpkosť pykať. Ani samovrahovia zvyčajne nezomierajú hneď, ale žijú ešte nejaký čas a trpia strašnými mukami.

B) Ten, kto ničí život iného, je sužovaný strašnými mukami svedomia a obyčajne zomiera násilnou smrťou a Boh ho trestá aj po smrti.

Kain po vražde svojho brata Ábela nemal **nikde pokoj**. (Gn 4, 16) Tak je to aj s inými zločincami, ktorí sa prehrešili proti životu svojich blížnych. Všetci vrahovia spravidla zomierajú **násilnou smrťou**; buď ich na smrť odsúdia svetské úrady, alebo sa zabijú sami, alebo zomrú rukou nepriateľa. „Kto prelieva ľudskú krv, nech sa preleje aj jeho krv.“ (Gn 9, 6) Kristus povedal Petrovi: „Všetci, čo sa chytajú meča, mečom zahynú.“ (Mt 26, 52) Boh odpláca rovnaké rovnakým. Aman, minister perzského kráľa Asuera, vydal rozkaz, aby boli v jeden deň vyvraždení všetci Židia v perzskej ríši; on sám však z rozkazu svojho kráľa zomrel na šibenici. (Ester 3, 5-7) Kráľ Šaul, ktorý sa tak často usiloval usmrtiť Dávida a dal nevinne popraviť veľkňaza a 80 kňazov, sám zomrel samovraždou. (1 Sam 31, 4) Židia v Egypte museli na kráľov príkaz hodiť svojich malých chlapcov do Nílu; pozoruhodným spôsobom sa potom v Červenom mori utopil nielen kráľ, ale aj všetci jeho bojovníci. (Ex 14) Ako trpkosť bola pomštená nevinná Kristova smrť na Judášovi (zomrel samovraždou) a na celom židovskom národe v roku 70 n. l., keď zahynul milión Židov. Takmer všetci prenasledovatelia kresťanov zomreli násilnou smrťou. Krutého sýrskeho kráľa Antiocha, ktorý dal pre ich vieru umučť sedem bratov Machabejcov, starca Eleazara a mnohých Židov, zaživa zožrali červy. Obom lotrom na Kalvárii polámali nohy; tak ako to oni robili iným ľuďom. Absolón vyvolal vojnu proti vlastnému otcovi Dávidovi a v boji nešťastne zahynul. (2 Sam 18) Vrahovia **nebudú vládnuť v nebeskom kráľovstve**. (Gal 5, 19) Budú mať svoj podiel v priepasti, kde horí oheň a síra. (Zjv 21, 8)

Úplne rovnaký trest bežne postihoval tých, ktorí slovami alebo spismi pripravili svojich spolubratov o vieru, ktorí teda duchovne vraždili. Bludár Árius zomrel počas istého slávnostného sprievodu; filozof Rousseau sa zastrelil.

C) Kto nenávidí svojho blížneho, stráca pokoj duše a Božiu lásku; preto jeho modlitba nie je vypočutá a hrozí mu večné zatratenie.

Človek, ktorý žije v nepriateľstve a túži po pomste, nemá **žiaden pokoj**; stále to v ňom vrie a akoby mu kat neustále trhal vnútro. (sv. Chryz.)

Ten, kto nenávidí, **sa Bohu nepáči**. „Nemôže žiť v súlade s Kristom ten, kto žije v nesúlade s kresťanom.“ (sv. Augustín) Ak sa nazývajú Božími synmi tí, ktorí sú pokojní, potom tí, ktorí sú príčinou hádok a nesvárov, sú synmi satana. (sv. Greg. Nz.) Keďže pomstyčtivosť nikdy neuhasína ako pekelný oheň, tak nezmierliví dokazujú, že sú synmi pekla. (sv. Vavr. J.)

Žiadny liek nepomôže rane, kým je železo zapichnuté v tele; tak ani **žiadna modlitba nepomôže** kresťanovi, ak má v srdci smrtonosnú zášť. (sv. Augustín) Preto Kristus hovorí: „Keď teda prinášaš dar na oltár a tam si spomenieš, že tvoj brat má niečo proti tebe, nechaj svoj dar tam pred oltárom a chod' sa najprv zmieriť so svojim bratom; až potom príď a obetuj svoj dar.“ (Mt 5, 23-24)

Kristus hovorí: „Kto sa hnevá na svojho brata, bude hoden súdu.“ (Mt 5, 22)

Nenávisť máme čo najskôr potlačiť. „Nech slnko nezapadá nad vašim hnevom.“ (Ef 4, 26) Vyvrtnuté údy sa dajú ľahko vrátiť do pôvodnej polohy, ak ich hneď napravíme; ak však boli dlhší čas v nesprávnej polohe, napravujú sa veľmi ťažko. Tak je to aj s nepriateľstvom; ak sa zmierime hneď, nie je to také ťažké, aby sa staré priateľstvo neprerušilo; ak však uplynie dlhší čas, potom nás hnev celkom zaslepí a hanbíme sa zmieriť sa. Dbaj teda na to, aby si sa čo najskôr zriekol nepriateľstva. (sv. Chryz.) Keby boli v tvojom dome hady, určite by si sa snažil dom hneď vyčistiť. Ale nenávisť a nepriateľstvo v tvojom srdci nie sú nič iné ako hady, a ty by si snáď nechcel svoje srdce, tento Boží chrám, od nich očistiť? (sv. Aug.)

4. AKO SA MÁME SPRÁVAŤ KU ZVIERATÁM

Boh stvoril zvieratá na svoju slávu a pre náš úžitok.

Zvieratá svojou veľkou rozmanitosťou, účelnosťou a schopnosťami hlásajú Božiu moc, dobrotu a múdrosť. Zvieratá nám prinášajú úžitok týmito spôsobmi: poskytujú nám základné životné potreby, napr. potravu, odev, lieky; pomáhajú nám pri práci (ťahajú vozy, orú, nosia náklady, strážia domy, ničia škodlivý hmyz); obveseľujú nás svojou živosťou, spevom, farbami atď. Mnohé nás povzbudzujú k usilovnosti, ako napríklad včela alebo mravec, bocian nás povzbudzuje k láske k rodičom, ovca k trpezlivosti, kohút k ostráživosti atď.

Božia prozreteľnosť sa vzťahuje aj na zvieratá.

Boh výslovne prikázal Židom, aby v sobotný deň dopriali zvieratám odpočinok. (Ex 23, 12) Jonášovi Boh povedal, že ušetrí mesto Ninive kvôli 120.000 nevinných detí a kvôli zvieratám.

Všimnime si aj múdre usporiadanie zvierat. Boh ustrojil telo zvierat úmerne ich účelu; spomeňme si napríklad na krtka, ježka, ťavu, včelu. Všetkým zvieratám dal Stvoriteľ od prirodzenosti určité **schopnosti**, ktoré slúžia na zachovanie ich života; zviera si totiž musí nájsť potravu, šikovne si postaviť hniezdo, vychovať svoje mláďatá, pri svojej obrane dokáže objaviť najslabšiu stránku nepriateľa atď. Pripomeňme si tiež, ako Boh vyzbrojil každé zviera určitou zbraňou; dobytku dal rohy, koňom kopytá, slonovi chobot, pes má veľmi vyvinutý čuch, ježka má ostne, zajac rýchlosť a sluch; zvieratám, ktoré žijú väčšinou na zemi (zajac, jarabica, škovránok atď.), dal na ochranu sfarbenie ako má zem; holubom a sťahovavým vtákom dal schopnosť rýchlo nájsť svoje hniezdo, často vzdialené stovky kilometrov, ako aj schopnosť nájsť smer, ktorým majú letieť. Mnohé cicavce sa na zimu pokrývajú teplou srstou, ktorá má zvyčajne rovnakú farbu ako zem. Keďže Boh sa stará aj o zvieratá, tak Kristus hovorí: „Ani vrabec nepadne na zem bez vôle vášho Otca.“ (Mt 10, 29) Preto sa aj človek ako pán tvorstva má starať o zvieratá a nemá ich nerozumne zneužívať.

Človek nemá zvieratá trápiť, ale má sa starať o ich zdravie; nemá bezdôvodne zabíjať žiadne zviera, ale ani sa k nim správať príliš nežne.

Zvieratá nemáme **trápiť**. Mnohí ľudia zaobchádzajú so zvieratami, akoby to boli bezcitné bytosti a akoby necítili bolesť. Sediaci alebo paholci často nakladajú zvieratám viac, než dokážu uniesť; vylievajú si na nich svoju zlosť a nemilosrdne ich bijú; nedávajú im potrebnú potravu, alebo ich držia na miestach, ktoré sú úplne nečisté. Aj kočiši týrajú svoje kone najmä tým, že ich nútia nadmerne behať alebo im v zime dávajú do úst ľadovo studenú uzdu, čím koňom spôsobujú páľčivú bolesť. Hrešia aj kuchári, ktorí pri zabíjaní alebo lekári pri pokusoch (tzv. vivisekcia), zbytočne predlžujú alebo zväčšujú bolesť zvierat. Hrešia aj chlapci, ktorí ničia vtáčie hniezda alebo ktorí chytajú motýle a pred zabitím ich napichujú na špendlík. Hreší aj panstvo, ktoré usporadúva lov na diviaka, ktorému dali najprv odpíliť tesáky a poľovníci ho potom uštvú na smrť. Aj býčie zápasy v Španielsku alebo dostihy sú krutým týraním zvierat a škvrnou na civilizovanom ľudstve. Krutosťou voči zvieratám je aj to, keď sa psy zapriahajú do ťažkých vozov. Je našou povinnosťou **staráť sa o zdravie zvierat**. „Spravodlivý sa stará o potreby svojho dobytku, ale srdce bezbožných je ukrutné.“ (Prís 12, 10) Ten, kto chová zvieratá, je povinný poskytovať im potrebnú potravu, udržiavať ich v čistote a chrániť ich pred všetkým, čo by mohlo byť škodlivé pre ich život. Je znakom šľachetného srdca, keď sa niekto v zime ujme vtákov a sype im potravu. Táto starostlivosť o zvieratá má na človeka veľmi ušľachtilý vplyv, čo sa ukázalo aj pri výchove neposlušnej mládeže, a dokonca aj pri zločincoch vo väzení.

Užitočné zvieratá sa nesmú zabíjať bez príčiny, lebo sú to sily, ktoré zadarmo pomáhajú roľníkovi pracovať. Pripomeňme si, že aj vtáci so svojimi mláďatami každoročne zničia milióny škodlivého hmyzu. Koľko tisícok ná denníkov by bolo potrebných na zničenie toľkého škodlivého hmyzu? A predsa sa v Južnom Tirolsku a v Taliansku hŕňne zabíjajú lastovičky a iné sťahovavé vtáky. Mnohí vtáčkari ulovia za jediný deň niekoľko stoviek kilogramov spevavých vtákov, ktoré potom za almužnu predávajú na trhu. Milióny spevavých vtákov je tiež obetovaných móde a ich perie v poslednom čase zdobí dámske klobúky. Je potrebné pripomenúť, že kolibríkovi sa zaživa sťahuje koža z tela, aby si jeho perie zachovalo svoj lesk. Aká krutosť! Prenasledovaním spevavých vtákov si ľudstvo nesmierne škodí. Prečo sa teda tak veľmi množia rôzne vošky a škodlivý hmyz? Prenasledovaním spevavých vtákov alebo ničením ich hniezd sa pripravujeme o potešenie z ich lúbežného spevu. Tam, kde sa ničia vtáacie hniezda a vajíčka, zaniká spev a ovocie. Škodlivé zvieratá, ak sa to dá, samozrejme môžeme ničiť; nesmieme ich však trápiť ani sa ich dotýkať, ak patria niekomu inému. Medzi užitočné zvieratá okrem spevavých vtákov patria aj netopiere, včely, krtkovia, ježkovia, žaby, korytnačky, užovky a slepúchy.

Okrem toho nemáme byť voči zvieratám **ani príliš nežní**. Čo máme na to povedať, keď vidíme, že v nejednom dome sa má lepšie pes a mačka ako služobníctvo; ak sa so zvieratom zaobchádza lepšie ako s dieťaťom, alebo chudáka odháňajú od dverí? Ale nie sú len ľudia, ktorí dávajú prednosť milovaným zvieratám pred ľuďmi, ale sú aj ľudia, ktorí svoje milované zviera uctievajú ako modlu a venujú mu všetky svoje myšlienky a starosti. Takíto ľudia sa podobajú starým Egyptanom, ktorí uctievali mačky, býky a iné zvieratá. Istý reholník raz povedal jednej žene, ktorá bola celá zamilovaná do psov: „Ach, o koľko užitočnejšie by pre vás bolo, keby ste milovali svojho Boha tak, ako milujete tohto psa!“ Žiaľ, aj mnohé spolky na ochranu zvierat robia chybu, keď vo svojich listoch stavajú zvieratá takmer na roveň ľuďom a preháňajú starostlivosť o zvieratá. Hoci ich snaha je vo všeobecnosti ušľachtilá, každým jej preháňaním škodia dobrej veci, pretože ju robia smiešnou.

Ľudia, ktorí zaobchádzajú so zvieratami kruto alebo príliš nežne, sú zvyčajne krutí aj k ľuďom.

Malí trýznitelia zvierat sa zvyčajne stávajú krutými trýzniteľmi ľudí. Všetci krutovládovia začali tým, že boli v mladosti krutí k nevinným zvieratám. (Meh.) Istý zločinec mal byť obesený; pred popravou sa prihovoril prítomným ľuďom a povedal: „V mladosti som sa dopúšťal krutostí na zvieratách, a tak som neskôr mučil aj ľudí; preto teraz zomieram na šibenici.“

Raz sa istá pani vybrala na prechádzku so svojím dieťaťom a malým psíkom; keď prišla k úzkej lávke, vzala malého psíka do náručia, ale dieťa nechala kráčať samé po lávke pred sebou. Vtom okolo išiel istý muž a povedal: „Nehanbiš sa, ty bezcitná žena? Dieťa necháš ísť a zviera nesieš; máš to robiť naopak.“ Áno, aj prílišná láska k zvieratám robí z človeka krutého človeka.

Týranie zvierat ako aj prílišnú nežnosť voči nim Boh zvyčajne trestá trpkým telesným utrpením.

Týranie zvierat je ničenie stvorenia a zneužívanie moci, ktorú nám Boh dal nad zvieratami, a preto je to hriech proti Bohu. Trýzniteľ zvierat sa pred Bohom javí ako utláčateľ, a preto ho Boh trestá rovnako, ako sa on prehrešil voči zvieratám. Istý roľník, ktorý ničil svoje kone tým, že ich počas jazdy takmer nepretržite bil bičom, bol neskôr postihnutý dnou, trpel veľkými bolesťami a dlhé roky nemohol chodiť. Na smrteľnej posteli uznal svoju chybu a oplakával ju. Istý mladík, ktorého najväčšou radosťou bolo trhanie vtákov zaživa alebo vytrhávajúce ich nôh a krídel, neopatrne spadol v pivovare do vriaceho kotla s pivom a strašne sa celý popálil; napokon sa mu nohy zapálili a museli mu ich amputovať. Ako postihnutý žil ešte 25 rokov a všetkým dával odstrašujúci príklad; až do svojej smrti stále napomínal ľudí, aby boli citliví k zvieratám. Aténsky súd odsúdil na smrť chlapca, ktorý zo zlomyseľnej radosti vypichoval prepeliciam oči a znova ich vypúšťal. Súdom bol presvedčený, že od človeka, ktorý mal v mladosti takúto náklonnosť, nemožno očakávať nič dobré. (Quintil. iust. V. 9.)

Mali by sme sa snažiť skončiť s týraním zvierat tak, že nebudeme kupovať veci, ktoré si týranie zvierat vyžadujú.

Ukážme teda dvere predajcom žabích stehienok, ak vieme, že úbohé zvieratá týrali. Dámy by si nikdy nemali kupovať klobúky s vtáčimi perami. V Amerike vznikla spoločnosť, ktorej členovia sa zaviazali, že nebudú kupovať žiadny výrobok vyrobený z korytnačieho panciera. Ľudia cestujúci na juh by nemali jesť jedlo pripravené zo zabitých spevavých vtákov, pretože vtáčkari často používajú aj jed, takže takéto jedlo často vedie k chorobám. Preto by sa každý mal pričiniť o to, aby sa skončovalo s týraním zvierat.

O ŠIESTOM BOŽOM PRIKÁZANÍ

1. V šiestom prikázaní Boh zakazuje všetko, čo porušuje našu alebo cudziu nevinnosť.

O hriechoch proti šiestemu Božiemu prikázaniu sa nemá obšírne hovoriť (sv. Alfonz), lebo cnosť čistoty poškvŕňujeme už tým, že samotnú nečistotu už spomíname. (sv. Fr. Sal.) Preto svätý Pavol nabáda: „Nečistota nech sa ani len nespomína medzi vami, ako sa patrí na svätých“ (Ef 5, 3) Napriek tomu Písmo sv. často dôrazne varuje pred týmto hriechom, a preto sa o ňom aj Cirkev musí zmieniť. Veď práve toto je tá nerest, ktorá vrhá najviac duší do pekla; a spomedzi tých ktorí sú zavrnutí sa sotva nájde niekto, kto by túto nerest nemal. (sv. Alf.)

Boh obzvlášť zakazuje:

1.1. Myšlienky a túžby, ktoré porušujú nevinnosť.

Zlé **myšlienky** sú preto zakázané, lebo vedú k nečistým skutkom. Podobajú sa iskry, z ktorej môže vzniknúť veľký požiar. Nečistotu musíme hneď vyhubiť, lebo sa rozhorí ako oheň v slame a vznikne plameň, ktorý sa nedá uhasiť. (sv. Gregor Veľký) Nečistota je ako had, ktorému musíme hneď šliapnúť na hlavu, len čo sa objaví, inak nás okamžite jedovato uštipne. (sv. Hieroným) Preto sa musíme snažiť zlé myšlienky okamžite zahnať; najlepšie sa to dá urobiť tak, že od nich odvrátíme svoju myseľ alebo sa budeme modliť. (Pozri časť o pokušení.) Ak v zlých myšlienkach nemáme zalúbenie, nie sú ešte hriechom. „Zlé myšlienky⁵⁰ sú ohavnosťou pred Pánom.“ (Prís 15, 26) Ako utekáme pred vrahom, tak by sme mali utekať aj pred zlými myšlienkami, lebo prinášajú duši istú smrť.

Často sa v človeku objavujú aj nečisté túžby, t. j. snaha alebo túžba po hriechu. Ako z koreňa vyrastá strom, tak z túžby povstáva hriešny čin. Preto máme v sebe okamžite potláčať zlé túžby. Ak človek súhlasil so žiadostivosťou, je už svojou vôľou naklonený ku skutku; v takom prípade je žiadostivosť, ako hovorí Spasiteľ, rovnako hriešna ako samotný zlý skutok. (Mt 5, 28)

1.2. Slová, ktoré porušujú nevinnosť.

Ludia, ktorí hovoria hanebné reči, majú veľmi poškvrnené svedomie. Je nemožné nájsť človeka, ktorý by bol nečestný vo svojej reči a zároveň čestný vo svojich mravoch. (Sidon Appol.) Čo človek rád počúva, to aj rád robí. (sv. Bern.) Kto má záľubu v nehanebných rečiach, nie je ďaleko od hriešnych skutkov. (sv. Hieroným) Svätý Ľudovít na smrteľnej posteli napomínal svojho syna: „Hovor vždy tak, aby si sa nemusel červenáť, ak by to počul celý svet.“

Jazyk je malý úd, ale robí veľké veci. (Jak 3, 5) „Mnohí padli ostrím meča, ale nie toľkí, ako čo zahynú pre jazyk.“ (Sir 28, 22)

1.3. Skutky, ktoré porušujú nevinnosť.

Tieto skutky sú rôzne pomenované podľa toho, či ich páchajú slobodní (Dt 22, 21), ženatí (Lv 20, 10), príbuzní (1 Kor 5, 1-6), alebo sú proti prírode. (Rim 1, 26-27; Gen 19, 5; Gen 38, 10)

Ak je zakázané podpáliť dom, je zakázané aj ísť s fakľou na miesto, kde je slama a ľahko zapáliteľné predmety. Tak je to aj v tomto prípade; keďže sú zakázané skutky, ktoré porušujú nevinnosť, tak je zakázané aj všetko, čo dáva príležitosť k takýmto skutkom. Preto sú zakázané:

1.4. Opovážlivé pohľady.

Boh nám zakazuje všetečné pohľady, aby nás uchránil pred hriechom; správa sa ako otec, ktorý zakazuje svojmu dieťaťu dotknúť sa ostrého noža. (sv. Chryz.) Akonáhle sa oči kochajú pohľadom, srdca sa zmocní hriech. (sv. Augustín) Kto sa nerozumne pozerá cez okná svojho tela, mimovoľne upadá do hriešnej žiadostivosti. (sv. Greg. Veľ.) Všetečnosť očí zapaluje v človeku žiadostivosť ako plameň. (Sir 9, 9) Kto dovolí svojim očiam, aby sa neviazane obzerali, tomu sa vedie ako jazdcovi, ktorý nedáva pozor na svojho koňa: bude zvrhnutý do záhuby. (sv. Chryz.) Stane sa mu ako pevnosti, ktorej brány nie sú strážené; nepriateľ cez ne vnikne dnu. Dávid by nemusel vyroniť toľko slz, keby si strážil svoje oči. (sv. Klára Montf.) Neobzeraj sa po uliciach mesta. (Sir 9, 7) Spomeň si, ako bola potrestaná zvedavá Lotova žena.

1.5. Zobrazovanie, rozširovanie a pozeranie sa na neslušné obrazy, divadelné predstavenia a čítanie nemravných kníh a textov.

Neslušné **obrazy** alebo divadelné predstavenia sú pre morálku ešte škodlivejšie ako neslušné reči. To, čo vidíme, pôsobí totiž silnejšie ako to, čo počujeme. Posielanie neslušných pohľadníc s cieľom vysloviť novoročné želanie je preto tiež priestupkom proti šiestemu Božiemu prikázaniu. Budme opatrní pri výbere a čítaní **románov**. Romány sú o to nebezpečnejšie, lebo sa zdá, že sa pohybujú v slušných medziach, avšak pritom roznečujú vášne. „Prísne zakážte svojim deťom čítať romány, lebo romány sú často ešte škodlivejšie ako knihy, ktoré sú zjavne nemravné; zanechávajú totiž v mladých ľuďoch určité neslušné dojmy, ktoré ich podnecujú k hriechu.“ (sv. Alf.) Aj sám voľnomyšlienkar Rousseau hovorieval: „Dievča, ktoré je čisté, určite nikdy nečítalo romány.“

1.6. Necudné alebo príliš vyzývavé oblečenie.

Ludia, ktorí sú necudne oblečení, sú nástrojom diabla; diabol ich používa, aby uvádzal duše do záhuby. (sv. Bern.) Kto sa parádi, aby sa zapáčil iným, nech sa neodvážia povedať, že má čisté a plaché srdce; jeho parádanie ho usvedčuje zo lži. (sv. Fil. Ner.) Túžba zapáčiť sa nevychádza z čistého srdca, je to len pasca nastražená na iných, aby sa chytili do neresti. (Tert.) Len dievčatá a ženy, ktoré sú úplne zvrátené, sa odvážia predvádzať svoje príliš vyparadené šaty a vyzývavú nádheru. Pre osoby, ktorým je oblečenie nadovšetko, nie je cnosť ničím. (sv. Cyprián) Ženy by sa mali zdobiť hanblivo a cnostne, nie pozapletanými vlasmi, zlatom a perlami alebo drahými šatami. (1 Tim 2, 9)

⁵⁰ V novom preklade Písma sv. je: „Podliakove plány sa príkrria Pánovi, lež čisté reči (sú mu) príjemné.“

2. Hriechy proti šiestemu Božiemu prikázaniu sú zvyčajne ťažkým previnením pred Bohom, a preto ich Boh veľmi prísne trestá.

Spomeňte si na potopu, na Sodomu a Gomoru. O tom, ako Boh trestá hriechy proti šiestemu Božiemu prikázaniu, sme sa zmienili v časti o hlavnom hriechu smilstva. Boh toto prikázanie umiestnil medzi 5. a 7. prikázanie, čím hriech proti tomuto prikázaniu prirovnal k vražde a krádeži.

Žiaľ, dnes sa píšú romány a hrajú divadelné hry, ktoré hriechy proti šiestemu Božiemu prikázaniu ľúbivo vyobrazujú, akoby to nebolo nič zlé. Ó, akí sú ľudia hlúpi. Tento hriech sa podobá sladkému jedu.

O SIEDMOM BOŽOM PRIKÁZANÍ

V siedmom Božom prikázaní nám Boh zakazuje škodiť blížnemu na jeho majetku.

Majetok je všetko to, čo človek poctivo nadobudol na zabezpečenie svojho živobytia, ako sú peniaze, potraviny, oblečenie, dom, pole, právo užívania a podobne.

1. O PRÁVE NA MAJETOK

1.1. Každý človek má právo spravodlivým spôsobom nadobudnúť osobný majetok.

Lebo je na ňom, aby sa postaral o seba v starobe, v prípade nešťastia a postaral sa aj o rodinu. Bez osobného majetku by boli pomery na zemi bezútešné: neustále hádky, žiadna pracovitnosť, a preto žiadny pokrok a žiadne vynálezy. Bolo by tiež nespravodlivé vziať človeku to, čo si nahromadil alebo získal v pote tváre.

Boh chce, aby ľudia mali osobný majetok, lebo na ochranu majetku dal siedme Božie prikázanie. Prvým ľudom v raji tiež povedal: „Naplníte zem a **panujte nad ňou.**“ (Gn 1, 28) Preto už Kain a Ábel mali majetok a každý z nich mal rôzne statky a obetoval z nich. Všetky spol'ahlivé správy z najstarších čias ľudstva poukazujú na to, že ľudia mali vždy súkromný majetok. (Existovali zákony na ochranu majetku a právne ustanovenia pri pohraničných sporoch.) Keďže človek má **prirodené právo** na svoje živobytie, musí mať aj právo nadobudnúť a vlastniť ako svoj majetok vonkajšie statky potrebné na svoje živobytie. Keby sa človek musel každú chvíľu starať o svoje živobytie, ocitol by sa v najväčšej núdzi, keby ochorel alebo keby ho postihlo nejaké nešťastie. Už prirodzený zákon ho nabáda k tomu, aby sa pre takéto prípady zabezpečil. Okrem toho je človek povinný starať sa o svojich rodinných príslušníkov. A to by nebolo možné, keby sa mal o seba starať len pre každý okamih. Ani **snaha o dosiahnutie večného cieľa** by nebola možná, keby sa človek v každom okamihu musel starať len o to, aby si zabezpečil nevyhnutné potreby pre svoje živobytie. Po hriechu prvých ľudí je osobný majetok nevyhnutný aj **kvôli ľudskej slabosti**; bez neho by totiž medzi ľuďmi nebol pokoj. Ľudia by žili v neustálych sporoch a hádkach. Ak sa deti jednej rodiny nedokážu dohodnúť pri delení dedičstva, ak sa znepriateľujú obyvatelia jedného domu kvôli spoločnej studni, aké potom nastali hádky medzi ľuďmi, keby všetci spoločne pracovali a mali spoločný majetok, ktorý by si museli neustále deliť? (Ketteler) Ak by neexistoval majetok, neexistovala by motivácia pracovať. Majetok má teda svoj základ v Božej vôli, rovnako ako manželstvo alebo vrchnosť. Napriek tomu však nemožno povedať, že terajšie rozdelenie majetku má svoj základ v Božej vôli.

1.2. Súkromný majetok si spravodlivo nadobúdame: prácou, kúpou, darovaním alebo dedičstvom.

Žiadny človek nemá od prirodzenosti právo na určité pozemské statky. Toto právo musí ešte len získať. (Stockl.) Nadobúda ho predovšetkým **prácou**. Boh to zariadil tak, že zem poskytuje statky potrebné na obživu, len ak ju človek obrába. „Je proti všetkej spravodlivosti odobrať tomu, kto obrába zem, to, čo si v pote tváre zarobil.“ (Lev XIII.) Ak sa zem a jej obyvatelia nazývajú „Božím majetkom“ (Ž 24, 1), pretože sú dielom Božích rúk, tak aj to, čo je dielom ľudských rúk, musí byť majetkom človeka. „Ovocie práce je zákonitým dobrom toho, kto prácu vykonal.“ (Lev XIII.) Majetok teda v skutočnosti nie je nič iné ako to, čo si človek zaslúžil tvrdou prácou.

Majetok sa nadobúda aj **darovaním**. Boh sám daroval majetok; veď Abrahámovi a jeho potomkom prisľúbil krajinu Kanaán. (Gn 12, 7) Patriarchovia svoj majetok darovali prvorodenému synovi slávnostným požehnaním. Závety a dedičstvá sa robia dodnes. Ten, kto má majetok, by mal včas spísať závet, aby sa predišlo sporom, keby ho Boh náhle povolal k sebe. Kto to neurobí, bude jedného dňa za túto nedbanlivosť pykať. Ako sa spisuje závet?

Pôvodne bolo aj **zabavenie** majetku, ktorý nikomu nepatrí, prostriedkom, ktorým sa niekto mohol stať vlastníkom. V hostinci, divadle, na železnici a pod. patrí miesto, ak nie je rezervované, tomu, kto ho obsadil.

Kto nadobudol majetok nespravodlivým spôsobom, napríklad krádežou, podvodom a pod., je povinný ho vrátiť.

1.3. Ani štát nie je oprávnený odňať súkromný majetok, ale má právo z oprávnených dôvodov obmedziť nadobudnutie alebo užívanie súkromného majetku.

Štát **nie je** akýmsi **najvyšším majiteľom** všetkých statkov. Má síce právo dohliadať, ale nie právo disponovať so súkromným majetkom. Obyvatelia nie sú tu kvôli štátu, ale štát je kvôli obyvateľom; preto štát nesmie nikoho poškodzovať, ale musí sa skôr starať o blaho každého jednotlivého človeka. Preto je štát povinný, ak s ohľadom na všeobecné dobro núti obyvateľov, aby sa vzdali svojho osobného majetku (vyvlastnenie), ich za to odškodniť. Štát tiež nemá právo privlastniť si cirkevný majetok. Ak si teda štát privlastnil napríklad cirkevný majetok, ide o hrubú nespravodlivosť. „Vziať niečo inému človeku je krádež, vziať niečo Cirkvi je svätokrádež.“ (sv. Hieroným) Cirkev exkomunikovala všetkých, ktorí sa odvážili ukradnúť cirkevné majetky. Až po vrátení týchto majetkov môže dať pápež rozhrášenie od tohto hriechu. (Trid. koncil 22. 11.)

Keďže štát (svetská vrchnosť) sa má v mene Boha starať o blaho obyvateľov, je preto oprávnený zákonnými nariadeniami upraviť zmenu majetkových pomerov. V našich dňoch sa kapitál hromadí v rukách jednotlivcov, zatiaľ čo počet chudobných sa každým dňom zväčšuje. Začiatkom roku 1895 anglický parlament uviedol, že viac ako štyri milióny pracujúcich ľudí sa nachádza v najväčšej biede, nehľadiac na núdzu, ktorou trpia služobníci, obchodní pomocníci, umelci. Skutočne smutné pomery. V iných krajinách to nie je oveľa lepšie. Túto nespravodlivosť musí napraviť štát. Štát môže tiež obyvateľom podľa ich možností **uložiť dane**, ktoré sú potrebné pre spoločné dobro. Môže teda pomôcť zmierniť všeobecnú biedu ľudí vysokým zdanením nadbytočného kapitálu. Takéto zdanenie je úplne spravodlivé, pretože štát je ten, kto musí napomáhať k starostlivosti o kapitál. Okrem toho je tu ešte jeden dôvod. „Pozemské statky sú určené na to, aby ľudia mohli žiť. Tento účel nestrácajú, ani keď sa rozdelia medzi ľudí. Preto je každý človek povinný zo svojho prebytku pomáhať iným.“ (sv. Tomáš Akv.) Prebytok bohatého je doplnkom chudobného. Cudzí majetok má ten, kto si ponecháva viac, ako potrebuje. (sv. Augustín) Preto štát, ktorý má dozorné právo nad majetkom, môže od obyvateľov vyžadovať spravodlivé vynaloženie ich nadbytočného majetku.

2. O HRIECHOCH PROTI SIEDMEMU PRIKÁZANIU

Siedme prikázanie zakazuje najmä krádež, lúpež, podvod, úžeru, poškodzovanie cudzieho majetku, zadržiavanie nájdených alebo požičaných vecí a neplatenie dlhov.

2.1. Krádežou sa rozumie tajné zmocnenie sa cudzej veci proti oprávnenej vôli vlastníka.

Straka, ktorá kradne a skrýva všetko, čo sa trblieta, je obrazom zlodeja. Judáš bol zlodej; nosil mešec a kradol z peňazí. (Jn 12, 6) Žiadny hriech sa v ľudskej spoločnosti nepácha tak všeobecne ako krádež; pochádza to z toho, že ľudia sú veľmi lakomí a závistliví, a tiež z toho, že na tento hriech je veľa príležitostí. (sv. Chryz.) Príležitosť robí zlodeja. Ale ten, kto je v najväčšej núdzi alebo v nebezpečenstve života a nemôže svoj život brániť inak ako tým, že vezme cudzí majetok, nehreší, ak má vôľu vrátiť ho a ak si môže pomôcť z biedy. (Prís 6, 30) Nemožno si totiž myslieť, že by rozumný vlastník v takomto prípade niečo namietal. Preto Kristus nepovažoval za hriech, keď apoštoli na poli trhali a jedli klasy, aby si ukojili hlad. (Mt 12, 1) Rovnako by nezhrášil ani ten, kto by niekomu tajne vzal zbraň, ktorou sa dotýčný vlastník zbrane chystal vraždiť. Prečo? Avšak nesmel by si ju ponechať natrvalo.

Krádežou sa prehrešuje aj ten, kto žobre bez potreby. Krádežou je **aj prechovávanie a kupovanie ukradnutých vecí**. Prechovávateľ je horší ako zlodej; keby nebolo prechovávateľov, nebolo by ani zlodejov.

2.2. Lúpež je násilné odňatie cudzieho majetku.

Ak je napadnutá osoba vážne zranená alebo dokonca usmrtená, ide o lúpežnú vraždu. Takejto vraždy sa dopustili lupiči, ktorí prepadli Žida idúceho z Jeruzalema do Jericha. (Lk 10, 30) Lúpeži sa podobá aj vynucovanie si almužny.

2.3. Podvod spočíva v tom, že sa blížnemu ľstivo škodí na majetku.

Napr. falošnými mierami a váhami, falšovaním peňazí, falšovaním potravín (čo je okrem toho aj hriech proti piatemu Božiemu prikázaniu), falšovaním listín, posúvaním orientačných bodov, pašovaním cudzokrajného tovaru, podpálením vlastného domu, aby jeho majiteľ dostal poistné, a pod. V súčasnosti podvodníci často zneužívajú noviny, kde v inzerátoch vychvaľujú svoj tovar. Božou vôľou je, aby nikto nepodvádzal svojho brata. (1 Sol 4, 6)

2.4. Úžera spočíva vo využívaní núdze blížneho na vlastný prospech. (Ex 22, 25)

Peňažnej úžery sa dopúšťa ten, kto požičiava peniaze človeku v núdzi a žiada nespravodlivý úrok; obilnej úžery sa dopúšťa ten, kto skupuje obilie a nepredáva ho, kým zaň neplatí najväčšia suma. (Prís 11, 26) Lichva človeku jednou rukou pomáha z biedy, ale druhou ho do nej strká ešte viac. „Úžerník svojou zdanlivou pomocou ešte viac zväčšuje biedu a predáva lásku k ľuďom za peniaze.“ (sv. Chryz.) Chová sa ako pavúk, ktorý obmotáva a vysáva muchu, ktorá sa chytila do jeho siete. Úžerníci sú vrahovia chudobných, lebo chudobného pripravujú o všetko, čo potrebuje na svoje živobytie; berú mu teda vlastne život. (sv. Bernard.) Ale je aj dovolená úžera, ak dávame chudobným almužnu. Takto totiž požičiavame Bohu kapitál na vysoký úrok. (sv. Ján Almužník.) „Dávať chudobným“ sa v Písme sv. nazýva „Požičiavať Bohu na úroky“⁵¹. (Prís 19, 17)

⁵¹ V novom preklade Písma sv. slovo „úroky“ chýba.

2.5. Krádeži sa rovná aj: **poškodzovanie cudzieho majetku, ponechanie si nájdených alebo požičaných vecí, ako aj neplatenie dlhov.**

Poškodzovanie cudzieho majetku je napr. podpaľáčstvo, pošliapanie lúky alebo obilia, ničenie stromov, písanie po stenách a lavičkách, znečisťovanie oblečenia, zrážanie ovocia, nezákonný lov rýb, nezákonný lov a pod. Krádežou je aj **ponechanie si požičaných alebo nájdených vecí**. Nájdené alebo vypožičané veci sa majú vrátiť majiteľovi. Jozefovi bratia si počínali krásne, keď vrátili peniaze nájdené vo vreciach. „Čo si našiel a nevrátil, to si ulúpil.“ (sv. Augustín) Iba ak je nájdená vec úplne bezcenná alebo bezvýznamná, nemusíme ju vrátiť, ak nás o to nikto nepožiadá. Čím väčšiu hodnotu však stratená vec má, tým viac sme povinní ju vrátiť. Ak nepoznáme majiteľa, máme sa snažiť, aby sme ho našli; preto nájdenú vec máme oznámiť úradom. Ak sa nikto neprihlási, nájdenú vec si môžeme ponechať. Ak sa však prihlási vlastník, musíme sa ho najprv opatrne opýtať, aby sme sa presvedčili, či vec naozaj stratil. Ak je stratená vec skutočne jeho, nálezca má nárok na náležité. (V mnohých štátoch je odmena nálezcu 5 až 10 percent z ceny nájdeného predmetu; v prípade veľkých strát je odmena nižšia.) Dobrý kresťan určite vráti nájdenú vec bez nároku na odmenu, najmä ak patrí chudobnému človeku.

Mnohí ľudia si požičiavajú knihy, náradie a podobne, ale potom ich už nevracajú, a sú dokonca aj drzí ak by ich mali vrátiť. Takíto ľudia sa rovnajú zlodejom. Buďme opatrní pri požičiavaní; spôsobuje to len starosti. Odkážme tých, ktorí si chcú požičať, na peňažné domy.

Krádežou je aj **nesplácanie dlhov**. Zlé je už to, ak človek neuvážene robí dlhy; taký človek je ako ten, kto už nemôže chodiť na svojich nohách ale musí používať barle. Je hriechom požičiavať si a neplatiť.“ (Ž 37, 21) Žiaľ, mnohí ľudia upadajú do dlhov, lebo žijú rozkošnícky, obliekajú sa nad svoje možnosti a oddávajú sa náruživostiam; a takíto ľudia svoje dlhy ani nepovažujú za hriech. Hrešia aj obchodníci, ktorí klamlivo vyhlasujú, že nemôžu platiť. Najviac hrešia však tí, ktorí neplatia mzdu pracovníkom a takým ľuďom, ktorí si na živobytie zarábajú vlastnými rukami; to je do neba volajúce. Zadržovať mzdu remeselníkovi, ktorý počíta s pár korunami denne, lebo z nich musí žiť, je krádež a zároveň vražda. (Meh.) Vyplatíš mu mzdu ešte v ten deň pred západom slnka, lebo je chudobný a závisí od nej jeho život. (Dt 24, 15) Nikomu nezostávajú nič dlhý, iba lásku. (Rim 13, 8)

2. Preto je ťažkým hriechom siahnuť bližnému na majetok a ak sa mu odníme toľko, koľko potrebuje na primeranú dennú obživu.

Hriech, ktorého sa dopúšťame voči bližnému, vždy zodpovedá škode, ktorú mu spôsobujeme. (sv. Tomáš Akv.) Kto teda ukradne žobrákovi len maličkosť, dopúšťa sa smrteľného hriechu; rovnako aj ten, kto ukradne chudobnému nádenníkovi dennú mzdu. Kto kradne malú sumu peňazí jednej a tej istej osobe, tak že časom dosiahne značnú sumu, dopúšťa sa tiež veľkej krádeže. (sv. Alf.) Krádeže, medzi ktorými uplynul dlhý čas, sa však nepovažujú za hromadné krádeže. (sv. Alf.)

Nemáme kradnúť ani maličkosti. Máme byť verní v mále, pretože Boh trestá aj malý hriech a pretože nevernosť v maličkostiach vedie k smrteľnému hriechu a k večnej záhube. Ľudia začínajú s malými vecami a končia s veľkými. Mnohí sa stali zločincami a skončili na šibenici, pretože na začiatku si z drobných krádeží nič nerobili.

3. O NÁHRADE

3.1. Ten, kto uškodil svojmu bližnému na majetku, má prísnu povinnosť škodu opäť nahradiť. (Lv 6, 1-5)

Odcudzený majetok musíme teda **vrátiť**. Nie je nutné, aby sme sami išli za majiteľom a vec mu vrátili; môžeme ju vrátiť aj prostredníctvom kňaza. (Kňaz je viazaný mlčanlivosťou a odovzdá vám potvrdenie, že predmet bol vrátený.) Keď bl. Klement Hofbauer, viedenský apoštol, vracal majiteľovi ukradnutú vec, majiteľ ju nechcel prijať; bl. Klement na to povedal: „Nie je dobré dať ukradnutú vec kajúcemu hriešnikovi, lebo potom si myslí, že krádež nie je ťažký hriech.“

Pri nahrádzaní sa dodržiavajú tieto pravidlá:

I. Ak vlastník cudzej veci zomrel, cudzia vec sa musí odovzdať jeho dedičom; ak však niet dedičov, vec sa odovzdá chudobným alebo sa použije na zbožné účely.

II. Kto nemôže vrátiť všetko, musí vrátiť aspoň toľko, koľko môže.

III. Kto pre chudobu alebo iné prekážky nemôže vrátiť cudziu vec hneď, musí mať aspoň vôľu vrátiť ju hneď, ako bude môcť; musí tiež vynaložiť všetko úsilie, aby ju mohol vrátiť.

IV. Kto nemôže vôbec nič vrátiť, mal by sa aspoň modliť za toho, komu spôsobil škodu.

3.2. Aj ten kto má nevedomky cudzí majetok, je povinný ho vrátiť jeho vlastníkovi, akonáhle sa dozvie, že je to cudzí majetok.

Kto teda kúpil alebo dostal ukradnutú vec, musí ju vrátiť majiteľovi. Ak takýto človek nevie, že vec je kradnutá, nazýva sa **pocitvým majiteľom**; ak však vie, že bola ukradnutá, nazýva sa **nepocitvým majiteľom**. Pocitvým majiteľ musí vrátiť nielen cudziu vec, ale aj to, o čo sa obohatil; nepocitvým majiteľ musí nahradiť aj to, o čo bol skutočný vlastník pripravený.

Iba ak vlastník zomrel a niet po ňom dedičov, môže si pocitvým majiteľ vec ponechať. Najlepšie je však spýtať sa spovedníka a presne sa riadiť jeho radami, pretože spovedník zastupuje v spovednici miesto Boha.

3.3. Kto nechce vrátiť cudzí majetok alebo nahradiť škodu, nemôže získať odpustenie hriechov pred Bohom, a teda ani rozhrešenie od spovedníka.

Kto nechce vrátiť nespravodlivý majetok, zahynie naveky. (Ez 33. 15) Preto Kristus nazval Zacheja Abrahámovým synom až vtedy, keď Zachej sľúbil, že vráti a nahradí všetok cudzí majetok. (Lk 19, 8) Aj keby ten, kto uškodil blížnemu na jeho majetku, akokoľvek volal k Bohu o milosrdenstvo, keby prelieval celé prúdy slz a usiloval sa prísny pôstom a kajúcimi skutkami uzmierniť si nebo, jeho hriech mu nebude odpustený skôr, kým sa nerozhodne škodu napraviť. Preto svätý Augustín o takomto človeku hovorí: „Takýto človek nerobí pokánie, ale iba predstiera, že pokánie robí.“ Kto nevráti cudzí majetok, hoci by ho vrátiť mohol, toho pokánie nie je žiadnym pokáním, ale komédiou. (Meh.) Nikdy ti nebude odpustený hriech, ak nebudeš chcieť vrátiť cudzí majetok. (sv. Augustín) Bez náhrady nie je odpustenie. Svätý Alfonz rozpráva nasledujúci príbeh: istý bohatý muž ochorel a so zápalom ruky bol na smrteľnej posteli, ale hoci ho kňaz všemožne napomínal, boháč nechcel vrátiť cudzí majetok. Povedal: „Ale moje tri deti by prišli na žobrácku palicu.“ A kňaz použil povolenú l'ktivost'. Povedal, že pozná liek, ktorý zápal okamžite vylieči; povedal: „Živý človek si musí dať páliť ruku tak, aby ti na ruku stieklo trochu tuku.“ Zavolať troch synov, ale nikto z nich si to nechcel nechať urobiť. Vtedy kňaz povedal: „Nuž, vaši synovia nechcú súhlasiť s tým, aby boli na štvrt' hodiny pálení na ruke, a vy chcete súhlasiť s tým, aby ste boli mučení pekelným ohňom po celú večnosť.“ Tu z chorého muža vyhŕklo: „Teraz ste mi otvoril oči, vyspovedám sa a všetko vrátim.“

4. AKÉ DÔVODY NÁS MAJÚ ODRÁDZAŤ OD PRESTÚPENIA SIEDMEHO BOŽIEHO PRIKÁZANIA?

Už pohania považovali krádež za ohavný zločin, preto zlodejov prísne trestali. Anglosasi (v 6. storočí) odsekávali zlodejom ruky alebo nohy. Maďari (ešte v čase sv. Štefana) predávali zlodejov do otroctva. Židia tiež prísne stíhali zlodejov; tak istý muž, ktorý pri dobytí Jericha napriek všetkým zákazom, aby nikto nič nekradol, ukradol a ukryl isté šaty, bol na Boží príkaz ukameňovaný. (Joz 7, 25) Aj kresťanská Cirkev od začiatku vydávala prísne zákony proti zlodejom; aj najmenšia krádež sa trestala tak, že zlodej musel nielen vrátiť ukradnutú vec, ale celý rok za ňu robiť pokánie o chlebe a vode. Aj Boh prísne trestá nespravodlivé siahnutie na cudzí majetok. To, že ukradnutá vec môže byť nepatrná, nič neznamená; Boh totiž viac hľadá na zlomyseľnosť, ktorú človek prejaví pri podvode, než na samotnú vec, ktorú si niekto neprávom vzal.“ (sv. Hieronym)

Ľudia, ktorí škodia blížnemu na majetku, sa pripravujú o česť a svoj majetok, často zomierajú nešťastní a ocitajú sa v nebezpečenstve večného zatratenia.

Zlodejovi hrozí **zahanbenie**. (Sir 5, 17) Krádež nie je cestou k úcte, ale k trestu. Zlodej býva totiž raz prichytený; je ako myš, ktorá sa chytí do pasce, keď kradne. Tak dlho sa chodí so džbánom po vodu, až sa ucho odtrhne.

Krádež je cesta k **chudobe**, lebo nespravodlivý majetok nie je požehnaný a nedarí sa mu. Ľahko prišlo, ľahko zišlo. Kto ukradne cudzie, stratí vlastné. Ako ten, kto zjedol nezdravé jedlo, vyvrhuje ho spolu so zdravým, tak ten, kto nahromadil nespravodlivý majetok, stráca nielen tento, ale aj ten spravodlivý. Ak je medzi zdravými jablkami len jedno zhnité, všetky sa ním nakazia. Tak je to aj s majetkom; ak máme medzi 1000 peniazmi, ktoré sme pocitvo nadobudli, len jeden nepocitvým, stratíme všetky ostatné. (sv. Vinc. Fer.) Viem o dvoch spôsoboch, ako sa dá určite schudobnieť: pracovať v nedeľu a prisvojiť si cudzí majetok. (Vianney) Kto seje nepravosť, ten bude žať skazu. (Prís 22, 8) Majetok nespravodlivých ľudí vysychá ako pramene. (Prís 40, 13) Beda tomu, kto si ukladá, čo mu nepatrí. (Hab 2,6) Práve nepocitvosť je príčinou záhuby celých národov. (Sir 10, 8) Kde sú staré mocné ríše Babylončanov, Médov, Peržanov, Grékov a Rimanov? Rozpadli sa, lebo sa snažili nespravodlivosťou rozširovať. Na bráne viedenského dvorného hradu sú právom uvedené slová: „Justitia fundamentum regnorum.“ (Spavodlivosť je základom ríše)

Ten, kto kradne, zvyčajne zomiera **nešťastne**. Istý sedliak si na svojom poli posunul medzník, a tak si svoju lúku rozšíril o niekoľko krokov. Onedlho nato vyliezol na neďalekú jablňu, hlavou spadol na ten medzník a zabil sa. Keby ho bol nechal na svojom mieste, nič by sa mu nestalo. Ako nešťastne zomrel zlodej Judáš! (Mt 27, 5) A aký nepokoj a duševnú úzkosť mal pred svojou smrťou! Ľudia, ktorí ukradli cudzí majetok, sa obrátia len zriedka, lebo navrátenie majetku je také ťažké. Ani na smrteľnej posteli zvyčajne nechcú o náhrade nič počuť. „Chráň sa cudzieho majetku, ak nechceš nešťastne skončiť. Zlodeji ani lupiči nebudú dedičmi Božieho kráľovstva. (1 Kor 6, 10) Ak už nemilosrdný súd čaká toho, kto nepomáha núdzny z svojho majetku, o čo nemilosrdnejší súd čaká toho, kto inému berie cudzí majetok. (sv. Augustín) Dokonca aj mohamedáni učia, že kto ukradne jediné steblo žita z cudzieho poľa, dopúšťa sa

hanebného činu a bude sa naveky páliť v Mohamedovom pekle. Spomienka na večné zatratenie mnohých odvracia od nespravodlivosti. Je to zrejmé aj z tohto príbehu: Istá chudobná vdova, ktorú istý boháč pripravil o jej pole, vyšla ešte raz na svoje pole a prosila boháča, aby jej dovolil vziať si z toho pol'a košík hlíny. Muž jej to s potupným smiechom dovolil. Keď však žena nemohla zdvihnúť kôš na chrbát, prosila ho, aby jej pomohol. Boháč jej pomáhal, ale kôš bol príliš ťažký na to, aby ho mohol zdvihnúť. Vtedy vdova povedala: „Nuž, ak je tento kôš zeme pre vás už teraz taký ťažký, aké ťažké bude pre vás celé pole vo večnosti.“ Tieto slová tak otriasli lakomcom, že jej pole vrátil. Aké bláznovstvo vzdať sa neba kvôli pomínuteľnému statku! „Čo by človeku prospelo, keby získal celý svet, ale stratil by svoju dušu.“ (Mt 16, 26) To, čo si krádežou získal, sú peniaze; to, čo si krádežou stratil, je Boh. Myslíš na zisk, ale myslíš aj na stratu. (sv. Augustín)

Kto je poctivý, tomu sa už na svete darí. (Ž 37, 25) Ľudia, ktorí žili medzi mohamedánmi, hovoria, že mohamedáni majú najlepšie vyvinutý zmysel pre poctivosť. Medzi nimi sa používa len málo zámkov a závor. Azda najhoršie je to v tomto smere v Taliansku, najmä v južnom Taliansku, na Sicílii a Sardíni. Tu je slovo „zbojník“ (=brigant) často poctou a lúpežnú vraždu mnohí považujú (podobne ako u nás súboj) za prejav rytierstva. Existujú tu spoločenstvá, ktoré sa zaoberajú lúpežami ako podnikaním; ak sú úspešné, bývalí lúpežníci sa usadia ako finančníci vo veľkých mestách a žijú až do smrti zo svojho kapitálu. Na Sardíni sa celkom ujalo príslovie: „Kto nekradne, nie je muž.“ Aký smutný stav!

Sväté písmo nám ukazuje vzor poctivosti v Tobiášovi. Hoci oslepol a upadol do biedy, keď počul, ako doma bľací kozľ, hneď povedal svojim domácim: „Odkiaľ je to kozľ?! Aby nebolo ukradnuté! Vráťte ho jeho majiteľom; veď my nesmieme jesť nič ukradnuté!“ (Tob 2, 13) Boh mu čoskoro vrátil zrak a poprial mu ešte 42 rokov života. (Tob 14) Poctivý človek nikdy netrpí hladom. (Prís 10, 3) Jeho modlitby Boh rýchlo vypočuje. (Ž 34, 16) Poctivosť robí šťastnými aj celé národy. (Prís 14, 34) S poctivosťou ďaleko zájdeš.

O ÔSMOM BOŽOM PRIKÁZANÍ

V ôsmom prikázaní Boh zakazuje akékoľvek porušovanie cti blížneho a každú neúprimnosť.

1. ZÁKAZ PORUŠOVANIA CTI

1.1. Česť (dobré meno) je veľkým dobrom, pretože si ňou môžeme kedykoľvek získať časné i večné statky.

Česť alebo dobré meno spočíva v tom, že ľudia o nás dobre zmýšľajú a hovoria. Opakom cti je hanba. Dobré meno je lepšie ako hojnosť bohatstva; byť obľúbený je lepšie ako zlato a striebro. (Prís 22, 1) Spomedzivonkajších statkov je najlepším dobrá povest' (sv. Fr. Sal.) Koľkokrát sa už stalo, že ľudia, ktorí nemali ani cent peňazí, prišli k najlepšiemu zaopatreniu len preto, že mali dobré meno. Dobré meno je teda prameňom, z ktorého prúdi bohatstvo.

Bez cti nie je mysliteľný život plný radosti, žiadne skutočné šťastie. Či môže žiť šťastne ten, na koho ostatní hľadajú s opovržením? (Galura.) Ten, kto sa teší úcte ľudí, sa tiež viac snaží viesť správny život ako ten, kto úctu nemá. „Čím je šupka pre jablko, tým je česť pre človeka. Ak je šupka neporušená, jablko vydrží aj rok; ak ho však olúpeme, pokazí sa. Práve tak slúži človeku aj dobrá povest' na zachovanie cnosti.“ (Diez.) Tak ako nedel'ný sviatočný odev zadržiava chlapcov pred roztopašnosťou, tak česť chráni dospelého.

1.2. Preto sa máme usilovať o to, aby sme u ľudí mali a zachovali si dobré meno; to dosiahneme, ak budeme verejne konať dobré skutky a brániť si svoju česť, keď ju niekto napadne.

Boh chce, aby sme sa usilovali o česť, pretože do našich sŕdc hlboko vstúpil zmysel pre česť a odpor k hanbe. Ak chceme tento cit potlačiť, konáme proti Božiemu poriadku. (Galura.) Preto máme **dobré skutky konať verejne**. Ľudia hovoria: „Ak chceš, aby o tebe ľudia hovorili dobre, nesmieš sa sám chváliť, ale nech za teba hovoria tvoje skutky.“

Spasiteľ nás výslovne žiada, aby sme konali dobré skutky pred ľuďmi; hovorí totiž: „Nech tak svieti vaše svetlo pred ľuďmi, aby videli vaše dobré skutky a oslavovali vášho Otca, ktorý je na nebesiach.“ (Mt 5, 16) Naše dobré skutky sú ako príjemná vôňa, (2 Kor 2, 15) robia nás totiž ľuďom príjemnými ako ľúbezna vôňa. (Gal 5, 16) Ak konáme dobré skutky verejne, najlepšie tým obhajujeme svoju napadnutú česť a umlčujeme zlé jazyky. (1 Pt 2, 12) Snažme sa konať dobro nielen pred Bohom, ale aj pred ľuďmi. (2 Kor 8, 21) Vaša miernosť nech je známa všetkým. (Flp 4, 5) Chráňte sa zla v akejkoľvek podobe. (1 Sol 5, 22) Je samozrejmé, že vo svojich dobrých skutkoch nemáme mať úmysel iba sa páčiť ľuďom a byť nimi chválený, lebo potom nás nečaká žiadna odmena od Boha. (Mt 6, 2)

Ďalej máme **brániť svoju česť, keď je napadnutá**. Prví kresťania boli veľmi ohováraní, napríklad, že vraj vraždia malé deti, ktorých mäso posypávajú múkou a požívajú ho a pod. Kresťania sa bránili; rôzni učenci vydávali obranné spisy a predkladali ich cisárovi. Aj Kristus sa často bránil, napr. keď mu povedali, že vyhádza diablov pomocou Belzebuba, kniežaťa diablov (Mt 12, 27), alebo keď ho veľkňazov sluha udrel po tvári. (Jn 18, 23) Aj Pavol sa

nebojácne hájil pred veľradou, pred miestodržiteľmi a pred cisárom. (Sk 22, 26) Ale **nemáme byť príliš precitliví** a začať sa súdiť už za malichernosti. Je lepšie vyrovnať sa a znášať sa, ako sa hádať a súdiť. „Kto je príliš precitlivý ohľadom svojej cti, dáva ohováraniu zdanie pravdy a spôsobuje, že ľudia si myslia, že sám nedôveruje svojej vnútornej hodnote. Takýmto správaním sa človek stáva neznesiteľným a ešte viac dráždi ohováračov proti sebe.“ (sv. Fr. Sal.) Napokon, kto vedie dobrý život, nemusí sa báť, ani keby bol zbavený svojej cti, lebo ju čoskoro opäť získa. Len ten, kto vedie zlý život, svoju stratenú česť nikdy nezíska späť. Je to ako s vlasom. Ak ho len ostriháme, dorastie a je ešte lepší ako predtým. Ak sa však vytrhne aj s korenkom, už nikdy nenarastie. Dávid teda právom nazýva jazyk ohováračov britvou. (sv. Fr. Sal.) Pri obrane svojej cti musíme zachovať pravú mieru. Veľkí a veľkodušní ľudia sa nerozčulujú nad maličkosťami, trpia mlčky, len v dôležitých veciach dávajú výraz svojej spravodlivej bolesti. (sv. Fr. Sal.) Až keď si niekto o nás vymyslí také ťažké a hanebné zločiny, ktoré si nikto nesmie nechať vyčítať, musíme sa proti nim brániť. (sv. Fr. Sal.)

Nakoniec treba pripomenúť, že trpezlivým znášaním urážky často získame oveľa viac ako najväčšou úzkostlivosťou o svoju česť. Mnohí muži, ako napríklad sv. Fr. Xaverský, bl. Klement Hofbauer, často pokojne prijali aj tie najväčšie ohovárania od bezbožných ľudí, a tak ich priviedli k zamysleniu a úplnému obráteniu.

Ale nemáme príliš úzkostlivo vyhľadávať česť u ľudí, lebo môžeme stratiť priateľstvo s Bohom aj česť u ľudí; navyše v mnohých prípadoch nie je možné páčiť sa zároveň Bohu aj ľuďom.

Kto príliš úzkostlivo vyhľadáva česť u ľudí, jeho najvyšším cieľom už nie je Boh, ale jeho vlastná česť; taký človek je teda pyšný (ctižiadostivý), a preto ho Boh poníži. (Lk 14, 11) Ako bol ponížený napr. ctižiadostivý Absolón alebo cisár Napoleon! „Česť je tvrdohlavá vec. Ak ju vyhľadáваме, uteká pred nami; ak pred ňou utekáme, beží za nami. Nedá sa vynútiť. Existuje istá cena, za ktorú chce byť vykúpená. Tou cenou je poctivosť a pokora.“ (Galura.)

Nie je možné slúžiť Bohu a páčiť sa ľuďom. (Gal 1, 10) Každý, kto vedie skutočne kresťanský život, býva ľuďmi potupovaný a hanobený (1 Kor 4, 13; 1 Pt 4, 14), ba dokonca považovaný aj za blázna (1 Kor 4, 10) Je tiež mnoho hlúpych ľudí, ktorí česť a hanbu nemerajú podľa cnosti, ale podľa vecí, ktoré človeku nedávajú žiadnu hodnotu, ako je bohatstvo, postavenie, odev atď. (Galura) Bez ohľadu na to, ako veľmi sa snažíš, nikdy nebudeš ctený stále a všetkými ľuďmi.

1.3. Okrem toho sa máme chrániť všetkého, čo porušuje česť nášho blížneho, ako je podozrievanie, ohováranie, nactiutrhánie, potupovanie a ochotné počúvanie rečí, ktoré porušujú česť.

Pri podozrievaní je zloba v srdci; pri ohováraní, nactiutrháaní (oboje sa týka osoby neprítomnej) a hromžení (namierenom proti prítomnej osobe) sa hreší jazykom; a ak so záľubou počúvame reči smerujúce proti cti, hrešíme sluchom.

I. Podozrievanie spočíva v tom, že niekto predpokladá o blížnom zlo bez rozumného dôvodu.

Pyšný farizej v chráme považoval mýtnika za veľkého hriešnika, a ako sa mýlil! (Lk 18) Traja Jóbovi priatelia považovali Jóba za bezbožného človeka, lebo ho videli toľko trpieť. (Jób 5) Farizej Šimon považoval Máriu Magdalénu pri Kristových nohách za hriešnicu; a ako sa mýlil, veď ona už bola svätou kajúčnicou. Preto sa jej Kristus ujal. (Lk 7, 39 a d.) Keď bol apoštol sv. Pavol vyvrhnutý búrkou na ostrov Malta, založil si oheň; vtedy z kríkov vyliezol had a ovinul sa mu okolo ruky. Keď to videli obyvatelia ostrova, hneď ho odsudzovali: mysleli si, že tento človek je určite vrah, lebo je všade prenasledovaný. (Sk 28) Istý zlatník mal dobrého učňa. Raz našiel v štrbine okna vedľa učňovho lôžka dva drahé kamene. Chlapca hneď považoval za zlodeja, nemilosrdne ho zbil a vyhnal ho z domu. Ale neskôr našiel drahokamy v štrbine okna znova. Sledovaním zistil, že drahokamy tam nosí straka, ktorú v dome choval.

Keby bol chlapca pri krádeži niekedy pristihol, jeho predpoklad by nebol hriechom, čiže by to nebolo podozrievanie.

Akým kto je, tak aj zmýšľa o iných. To pochádza z toho, že srdce zatemňuje rozum, tak ako zlý koreň dáva stromu zlú miazgu. „Kto sám nie je zlý, nemyslí si nič zlé o iných.“ (sv. Greg. Naz.) Len zlý človek si rád myslí, že ostatní sú rovnakí ako on. (sv. Chryz.) Aký tvar má forma, taký tvar prijíma roztavený kov, ktorý sa do nej naleje. Rovnako si každý vytvára úsudok o veci, ktorú vidí alebo počuje, podľa formy svojho srdca. (Diez.) V človeku, ktorý má dobrý žalúdok, sa aj veci, ktoré sú ťažké na jedenie, premenia na dobrú stravu; ale v človeku, ktorý má pokazený žalúdok, sa aj najlepšie jedlá premenia na ťažko stráviteľnú potravu. Práve tak si cnostný človek všetko vykladá po dobrom, ale zlý človek si všetko vykladá zle. (sv. Dorotej) Čím má človek viac chýb, tým viac ich hľadá u iných. Radšej sa chcem oklamať, mysliať si dobré o zlých, ako by som si myslel zlé o dobrých. (sv. Ans) Kto dobre zmýšľa o zlých, nedopúšťa sa nespravodlivosti, ale kto zle zmýšľa o dobrých, robí to. (sv. Tomáš Akv.) Jeden a ten istý čin možno posudzovať zo sto rôznych hľadísk. Dobrá duša si vždy myslí to najlepšie a bezbožná duša to najhoršie. (sv. Fr. Sal.) Láska nemyslí na zlé. (1 Kor 13, 5) Spravodlivý, ktorý má v sebe ducha lásky, aj keď pozoruje zlé skutky, zaháňa z mysle všetky zlé myšlienky a súd prenecháva Bohu. (sv. Fr. Sal.) Tak to urobil aj svätý Jozef, ženích Panny Márie. (Mt 1, 19) Nech si nikto nemyslí vo svojom srdci nič zlé o svojom blížnom. (Zach 8, 17) Ak chceš, aby ti iní dôverovali, dôveruj aj ty im. Dôvera totiž plodí dôveru, tak ako nedôvera plodí nedôveru.

II. Nactiutrhánie spočíva v tom, že chyby, ktorých sa blížny dopustil, bez príčiny odhaľujeme.

Nactiutŕhanie je ako znížovanie cti blížneho. Tento hriech je nespravodlivosťou voči blížnemu. Veď aj keby mal blížny nejakú tajnú chybu, nestratil by tým ešte verejnú úctu. Ale ten, kto túto tajnú chybu odhaľuje, zbavuje ho verejnej cti. Tak ako nikto nesmie vziať druhému nespravodlivo nadobudnutý majetok, tak sa ani inému nesmie vziať dobrá povest', ktorú mu verejnosť neprávom pripisuje. Ani o mŕtvych sa nemá hovoriť zle. „O mŕtvych máme hovoriť len dobre.“ Mnohí ľudia sa však podobajú hyenam, ktoré vyhrabávajú a požierajú mŕtvol; veď aj oni ešte stále ohovárajú mŕtvych svojim zlomyseľným jazykom a vyťahujú na svetlo sveta ich dávno zabudnuté chyby. Nactiutŕhači sa podobajú tým chrobákam, ktorí sa najradšej váľajú v bahne. Podobajú sa muchám, ktoré si nesadajú na zdravú časť jablka, ale na zhnité a vyciciávajú ju; tak si aj nactiutŕhači nevšímajú cnosti svojich blížnych, ale len ich chyby a zahryzávajú sa do nich. (Diez.) Podobajú sa sviniam, ktoré sa rady váľajú v hnoji, lebo sa radi zaoberajú chybami svojich blížnych. (K. Hugo.) Nactiutŕhač je horší ako zviera. Lebo kým zviera nepožiera zvieratá svojho druhu, nactiutŕhač trhá človeka svojimi zubami, ba napáda už hniúcich ľudí, totiž mŕtvych, čo nerobia ani vlci. (Gerson.)

Nactiutŕhanie je najčastejším hriechom. Málokedy sa nájde niekto, kto nie je pripravený ohovárať život svojho blížneho.“ (sv. Hier.) Pochádza to z ľudskej pýchy, pretože mnohí sa mylne domnievajú, že ich zásluhy sa zvyšujú v takej miere, v akej znižujú zásluhy iných. (sv. Fr. Sal.) Ak očieriš svojho blížneho, tak sa tým nestaneš spravodlivejším! Mnohí chcú nactiutŕhaním tiež odpútať pozornosť od svojich vlastných chýb. Správajú sa ako zločinec, ktorý je prenasledovaný ľuďmi a ukazuje prstom na iných. Nactiutŕhanie je ohavný hriech. „Je hanebné a ohavné vojsť do cudzieho domu a všetko tam prehľadávať; ale oveľa hanebnejšie a ohavnejšie je prehľadávať život svojho blížneho.“ (sv. Chryz.) Špinu máme radšej zakrývať, než odkrývať, pretože nikto sa jej nemôže dotknúť bez toho, aby sa sám nezašpinil. (sv. Ignác) Ó, hlúpy človeče, horlíš proti hriechom iných a sám svojim hriešnym nactiutŕhaním hrešíš oveľa viac ako tí, ktorých tupíš. (sv. Alf.) Veď ten, kto odhaľuje chyby druhých, odhaľuje aj svoje vlastné, lebo ukazuje svoje neláskavé srdce.

Hriech nactiutŕhanie je spáchaný len vtedy, keď sa robí s **úmyslom** poškodiť dobrú povest' blížneho; ale ak niekto oznámi niekoho chybu druhému, aby tým zabránil podobnej chybe, nie je to hriech. (sv. Tomáš Akv.) Môžeme pokarhať chyby druhého, ak tým prospejeme tomu, kto sa previnil, alebo niekomu inému; v takom prípade to musí byť našou aj povinnosťou, a ak to je možné, musíme pri karhaní nepravosti byť ohľaduplný ku karhanému človeku. (sv. Fr. Sal.) Ak sa previnenie blížneho stalo verejne známym v dôsledku súdneho rozhodnutia, rozprávanie o ňom (ako sa to stáva napríklad v novinách) nie je nactiutŕhaním.

Osobitným druhom nactiutŕhanie je **donášanie**. Spočíva v tom, že niekto tajne povie inému, čo o ňom niekto povedal. Donášači ničia pokoj celých rodín a spoločenstiev a sú príčinou mnohých nepriateľstiev. Donášanie je väčší hriech ako nactiutŕhanie (sv. Tom. Akv.), pretože ničí nielen česť blížneho, ale aj dobrú zhodu a lásku medzi ľuďmi. Preto sám Boh donášača⁵² preklína. (Sir 28, 15)

III. Ohováranie spočíva vo vymýšľaní si chýb svojho blížneho, ktorých sa nedopustil. Ak človek ohovára pred nadriadeným, ide o falošné obvinenie.

Ohovárať je to isté ako ukradnúť inému dobré meno. Putifarova žena nespravodlivo obvinila Jozefa Egyptského pred jeho pánom, že ju Jozef zvädzal ku zlému. (Gn 39) Židia obvinili Ježiša pred Pilátom, že vraj búri ľud, zakazuje dávať daň cisárovi a pod. (Lk 23, 2) Hlúpi ľudia píšu anonymné listy, v ktorých ohovárajú svojich blížnych. O ohováranie ide aj vtedy, keď niekto zveličuje chyby svojho blížneho. Príčinou ohovárania je zvyčajne pomsta, nenávisť a nevďačnosť. Ohovárač sa dopúšťa hneď dvoch hriechov; klame a poškodzuje česť svojho blížneho. (sv. Fr. Sal.) Ten, kto v skrytosti ohovára svojho blížneho, je ako had, ktorý potichu zasadí smrteľnú ranu.⁵³ (Kaz 10, 11) Mnohí ohovárači svoje ohováranie podávajú so žartom a okorenia ho vtipnými a posmešnými slovami. Takto ohováranie, ktoré by inak jedným uchom vniklo a druhým vyšlo von, zostáva hlboko v mysliach prítomných; a preto je takéto ohováranie ukrutnejšie ako každé iné. (sv. Fr. Sal.) Aj také ohováranie, ktorému predchádza chvála (ako: je to síce dobrý, správny človek, ale...), vniká hlbšie do duše poslucháčov, tak ako šíp letí tým rýchlejšie a preniká tým hlbšie, čím viac bol luk natiahnutý. (sv. Fr. Sal.) O takýchto ľuďoch Dávid hovorí: „Hadí jed je pod ich perami.“⁵⁴ (Ž 13, 3) Komu bola nevinne napadnutá jeho česť, nech uváži, že aj Najsvätejší bol nevinne obvinený a nevinne odsúdený na smrť. Kto o tom uvažuje, ľahšie znáša svoje utrpenie.

IV. Potupovanie (nadávanie) spočíva vo verejnom prejavovaní neúcty, ktorú človek prejavuje niekomu v jeho prítomnosti.

Pri nactiutŕhaní sa chyby druhého odhaľujú za jeho chrbtom, ale pri potupovaní v jeho prítomnosti. Preto je potupovanie voči nactiutŕhaníu ako lúpež voči krádeži. (sv. Tomáš Akv.) Kým nactiutŕhaním a ohováraním sa ničí dobrá mienka, ktorú má človek vo svojom srdci o niekom inom, potupovaním sa ničí česť, ktorá sa mu verejne vzdáva. Semej potupil kráľ a Dávida a nazval ho „diabolským človekom“ a hádzal po ňom kamene. (2 Sam 16, 6) Židia často potupovali Krista Pána; nazývali ho napríklad „samaritánom“ a „posadnutým diablom.“ (Jn 8, 48) K potupovaniu sa utieka len ten, kto nemá pravdu. Dvaja bratia sa raz nemohli na niečom dohodnúť. A jeden z nich začal byť hrubý. Druhý hneď povedal. „Nemáš pravdu, lebo si hrubý.“ Ten, kto má pravdu, ten nemusí druhého

⁵² V novom preklade Písma sv. je: „našepkávač.“

⁵³ V novom preklade Písma sv. je: „Ak uštipne had pred zaklínaním, nemá zisk zaklínač.“

⁵⁴ V novom preklade Písma sv. táto veta chýba.

potupovať; pravda zvíťazí sama. K potupovaniu patrí aj **zlomyselnosť** alebo výsmech; spočívajú v tom, že sa niekto snaží druhého zosmiešniť pred ostatnými a zahanbiť ho. Takýmto neláskavými rečami sa často spôsobuje blížnemu veľká bolesť a naplňuje sa horkosťou. „Rana bičom spôsobuje modriny, rana jazykom láme kosti.“ (Sir 28, 21) Ostrý meč seká kruto, ale zlý jazyk ešte krutejšie.

V. Kto so záľubou počúva reči proti cti svojho blížneho, dopúšťa sa rovnakého hriechu ako ten, kto takto hovorí.

Kto hovorí reči proti cti svojho blížneho, je akoby roznecoval oheň; kto ich počúva, prikladá drevo do toho ohňa. Keby to tak nebolo, ten prvý by čoskoro prestal. „Keby nebolo ochotných poslucháčov, nehovorili by sme o cudzích chybách.“ (sv. Ignác) Kto také reči počúva je nimi spoluvinný. „Nechcem rozhodovať, kto je odsúdeniahodnejší, či ten, kto ničí česť svojho blížneho zlými rečami, alebo ten, kto takéto reči počúva; rozdiel je len v tom, že ten prvý má diabla na jazyku a ten druhý v ušiach.“ (sv. Bern.) Ako mi to pomôže, keď sa dozviem, že ten alebo onen je zlý; iba mi to škodí. Obráťme preto toto namáhavé skúmanie radšej na svoj vlastný život. (sv. Chryz.) Preto nás aj Spasiteľ napomína: „Vyhod' najprv brvno zo svojho oka! Potom budeš môcť vybrať smietku, čo je v oku tvojho brata.“ (Lk 6, 42) Kým človek nepozná svoje vlastné chyby, pozoruje chyby iných. (sv. Bern.) Preto nikdy nestrp reči, ktoré ničia česť. Zastaň sa teda a ospravedlňuj svojho blížneho, ktorého česť bola v tvojej prítomnosti napadnutá; alebo daj najavo svoju nespokojnosť s takýmto rečami; alebo obráť reč na niečo iné. Svätý Augustín si na svoj stôl napísal tieto slová: „Nech bočia od tohto stola tí, ktorí radi iným utrhávajú na cti.“ Tomáš Morus, keď si vypočul nactiutrháčne reči, žartovne povedal: „Ale opakujem, že tento dom je dobre postavený a že staviteľ je šikovný človek. Tým uviedol nactiutrháča do rozpakov. „Ohrad' svoje uši tŕním a na ústach si urob dvere a zámky.“ (Sir 28, 28)

Ohováranie je teda trojnásobný meč, ktorý jedným úderom zasadí tri rany; zraňuje totiž toho, kto iným berie česť, lebo ho vrhá do hriechu; zraňuje aj toho, komu bola česť odobratá, lebo ho pripravuje o dobré meno; napokon zraňuje aj toho, kto túto reč počúva, lebo aj jeho vrhá do hriechu. (sv. Bern.) Keďže ohovárač vrhá do záhuby dušu toho, kto ohováranie počúva, tak napodobňuje hada, ktorý svojimi jedovatými rečami vyhnal Evu z raja. (sv. Ant. P.)

1.4. Poškodenie cti blížneho je tým väčším hriechom, čím väčšia je škoda, ktorá bola blížnemu spôsobená.

Hriechy proti blížnemu sa vždy hodnotia podľa veľkosti **škody** spôsobenej blížnemu. (sv. Tomáš Akv.) Z tohto dôvodu teda záleží predovšetkým na tom, kto porušil česť svojho blížneho. Ak porušenie cti pochádza od vážneho človeka, je to často ťažký hriech, pretože vážnym ľuďom sa veľmi dôveruje. Ľuďom, ktorí tliachajú, sa však nedôveruje; preto sa títo ľudia svojimi nactiutrháčnymi rečami tak jednoducho nedopustia ťažkého hriechu. Záleží tiež na tom, koho česť bola pošpinená. Čím vyššia a vážnejšia je osoba, ktorej bolo ublížené, tým väčší je hriech. Ak sa však urazí osoba, ktorá už bez toho stratila dobré meno, potom by to bol len všedný hriech. Ale aj keby sa človek svojimi rečami neprehrešil ťažko, nech uváži, že je na ceste k tomu.

1.5. Ten, kto uškodil na cti blížnemu, je prísne povinný prinavrátiť mu ulúpenú česť, a to buď ospravedlnením, ak ho urazil medzi štyrmi očami, alebo odvolaním, ak ho urazil verejne.

Kto neprávom porušil dobrú povest' blížneho, je povinný napraviť škodu, ktorá sa líši podľa spôsobu, akým bola česť porušená. (sv. Fr. Sal.) Nestačí len vytiahnuť šíp z rany, ranu treba aj vyliečiť. Takisto nestačí len prestať ohovárať, ale ohovárač sa musí snažiť napraviť škodu spôsobenú na cti druhého. To je však veľmi ťažké, lebo si to vyžaduje veľké sebazaprenie. Tiež nie je vždy možné úplne napraviť porušenú česť. Je ľahké zlomiť pečať, ale je ťažké zlepíť porušenú pečať späť tak, aby porušenie nebolo vidieť. (K. Hugo.) Papier sa dá ľahko zafarbiť atramentom, ale nie je možné urobiť papier takým bielym ako bol predtým.

Kto nechce napraviť porušenú česť, nemôže dosiahnuť u Boha odpustenie hriechov, a teda ani rozhrášenie od spovedníka.

Aké dôvody by nám mali brániť v tom, aby sme česť blížneho neporušili?

I. Kto prísne súdi svojho blížneho, toho bude jedného dňa prísne súdiť aj Boh.

Kristus hovorí: „Nesúďte, aby ste neboli súdení.“ (Mt 7, 1) „Akou mierou budete merať vy, takou sa nameria aj vám.“ (Mt 7, 2) „Nesúďte, a nebudete súdení; neodsudzujte a nebudete odsúdení!“ (Lk 6, 37) Istý mních, ktorý pre svoju chorobu nebol najhorlivejší, bol veselý, keď umieral, preto sa ho opät opýtal, prečo je zrazu taký veselý. Mních povedal: „Nikoho som nesúdil, aj keď som musel trpieť od iných; preto verím, že ani mňa Boh nebude súdiť.“

II. Kto posudzuje svojho blížneho, dopúšťa sa neprávosti voči Bohu, lebo zasahuje do jeho práva.

Je len jeden zákonodarca a sudca, ale kto si ty, že súdiš svojho blížneho? (Jak 4, 12) Kto si ty, že súdiš cudzieho sluhu? (Rim 14, 4) Kto nie je vševediaci, nemá právo súdiť iného. Vlastné zlo nejakého činu totiž závisí od úmyslu srdca, ale práve ten my nepoznáme. (sv. Fr. Sal.)

III. Kto ukradne iným česť, toho Boh často trpkou potrestá už tu na zemi; zvyčajne sa mu stáva také nešťastie, do ktorého chcel uvrhnúť svojho blížneho.

Muž zlého jazyka sa neudrží na zemi, násilníka stihne náhla skaza. (Ž 140, 12) Jezabel, manželka židovského kráľa Achaba, si najala dvoch bezbožníkov, aby falošne obvinili Nábota z rúhania, pretože nechcel predať kráľovi svoje vinice. Na Jezabel však čoskoro prišiel trest; na príkaz nového kráľa ju vyhodili z okna paláca, pošliapali ju kopytami koní a zožrali ju psy. (1 Kr 21) Svätého Gregora, biskupa Antiochie, nenávidel Asterius miestodržiteľ v Sýrii, ktorý proti biskupovi štvál ničomníkov. Tak sa stalo, že kedykoľvek sa biskup objavil na ulici, bol potupovaný, hádzali po ňom kamene a blato; dokonca aj na javisku v divadle si z neho robili posmech. Biskup sa sťažoval cisárovi a Asterius bol z mesta odvolaný; neskôr však bol opäť dosadený do svojho úradu. Čoskoro nato (v r. 589) slávil v Antiochii svadbu. Celé mesto sa radovalo. Ale v noci nastalo strašné zemetrasenie a mnohé domy a paláce sa zrútili. Dve tretiny mesta sa zmenili na ruiny; zahynulo 60.000 ľudí, medzi nimi aj miestodržiteľ a jeho nevesta.

Často ten, kto chce pripraviť svojho blížneho o česť, utrpí rovnaké nešťastie, do akého ho chcel blížneho uvrhnúť. Vidíme to v nasledujúcom príbehu. Svätá Alžbeta, portugalská kráľovná († 1336), mala sluhu, ktorý rozdával kráľovnine almužny. Iný kráľovský sluha mu túto kráľovninu priazeň závidel a raz ho pred kráľom ohováral, keď bol s ním na pol'ovačke. Kráľ išiel hneď k vápenke a povedal majstromi: „Zajtra ti pošlem mladého muža s príkazom, aby si zistil, či si splnil kráľovu vôľu; okamžite ho hod' do vápenky.“ Na druhý deň ráno poslal kráľ kráľovninu sluhu do vápenky s touto otázkou. Kým tam sluha išiel, zastavil sa v kostole, kde zvonili zvony na sv. omšu; zostal na omšu. Medzitým ohováračského sluha hnala zvedavosť k vápenke; išiel tam a radostne sa vypytoval: „Splnil si teda kráľov príkaz?“ Sotva to povedal, už ležal vo vápne. Keď kráľovnin sluha prišiel, majster už čakal na svoje prepitné. Kráľ bol prekvapený a zaskočený, keď sa dozvedel, čo sa stalo. Kto druhému jamu kope, sám do nej padá. (Ž 8, 16)

IV. Kto iného okráda o česť, môže byť potrestaný svetským súdom za urážku na cti.

V. Kto okráda svojich blížnych o česť, je na ceste do večnej záhuby.

Tlkot tepny často neznamená, že sa ochorenie zhoršilo. Ak je však jazyk už čierny, je to najistejší znak blížiacej sa smrti. Tak aj u mnohých ľudí, hoci sa veľa modlia a často chodia do kostola a sú považovaní za zbožných ľudí, je ich čierny jazyk, ktorým kradnú iným česť, najistejším znakom smrti ich duše. (sv. Alf.) Nactiutrhánie je preto tak veľkým hriechom, lebo česť je väčším dobrom ako veľké bohatstvo. (Prís 22, 1) Nespravodlivé porušenie cti blížneho je istým druhom vraždy, lebo sa tým ničí jeho občiansky život (jeho zdar vo svete), keďže tento zdar závisí práve od cti a na dobrom mene. (sv. Fr. Sal.)

Porušenie cti je preto ťažkým hriechom, lebo hlboko zarmucuje blížneho. „Kto má v sebe cit pre počestnosť, nadovšetko si váži svoje dobré meno. „Nič ho nezarmucuje viac, ako keď mu niekto ulúpi tento vzácny poklad. Nebolelo by ho tak veľmi, keby mu vzali všetok jeho majetok. Radšej by nežil, ako by mal trpieť stratou svojej cti. Z toho vidíš, aký veľký je to hriech.“ (Galura.)

Utŕhači nebudú dedičmi Božieho kráľovstva. (1 Kor 6, 10) Tí, čo krivo svedčia proti svojmu blížnemu, sú deťmi diabla. (1 Kr 21, 13) Utŕhači si zasluhujú smrť. (Rim 1, 32) Kto potupuje svojho brata, je hoden pekelného ohňa. (Mt 5, 22) Modlitba a pôst neprospeievajú, ak zneužitím jazyka zvoláme na seba zavrnutie. (sv. Bern.)

2. O ZÁKAZE NEÚPRIMNOSTI

Boh je pravda sama, preto zakazuje akúkoľvek neúprimnosť, najmä klamstvo, pretváрку a lichotenie.

Boh je najsvätejší, a preto aj najpravdovravnejší. (Jn 3, 33; Rim 3, 4) Boh nemôže klamať. (Heb 6, 18) Kristus hovorí: „Ja som cesta, pravda a život.“ (Jn 14, 6) Preto Boh prikazuje: „Nebudeš klamať.“ (Ex 23, 7; Lv 19, 11) Odložte lož a hovorte pravdu každý so svojím blížnym. (Ef 4, 25) Vaša reč nech je úprimná a pravdivá, ak chcete byť deťmi toho, ktorý je Otcou pravdy a pravdou samou. (sv. Fr. Sal.)

2.1. Lži sa dopúšťa ten, kto hovorí nepravdu s cieľom oklamať iného.

Ak niekto hovorí nepravdu, nemá ešte právo nazvať ho klamárom alebo ho obviniť zo lži, pretože ten človek sa môže myliť. V klamstve je totiž úmysel oklamať druhého. Lož je zneužitie reči. „Reč nie je človeku daná na to, aby klamal druhých, ale aby iným dal najavo svoje zmýšľanie.“ (sv. Augustín)

Ľudia sa bežne dopúšťajú lži v týchto prípadoch:

(1.) V núdzi, aby od seba alebo od iných odvrátili nejaké zlo. (Ložť z núdze) Takejto lži sa dopustil Peter v predsieni veľkňaza, keď povedal: „Nepoznám toho človeka.“ (Mt 26, 72)

(2.) V žarte, obyčajne aby pobavili iných. (Žartovná lož)

(3.) Napokon aby človek uškodil. (Zlomyselná lož.) Takejto lži sa dopustil Jakub, keď sa pred svojím otcom vydával za Ezaua, a tak ho pripravil o otcovo požehnanie. (Gn 27)

Kto však rozpráva len nejakú vymyslenú vec, napr. podobienstvo, bájku a pod. na poučenie niekoho v určitej veci, nedopúšťa sa lži, lebo nemá v úmysle niekoho oklamať; aj Spasiteľ rozprával mnoho podobenstiev.

Luhár je ako falošný peniaz, ktorý sa zdá byť iným, ako je. (sv. Ján Klim.) Klamár, ktorý inak hovorí a inak myslí, je ako hodiny, ktoré inak ukazujú a inak bijú, čiže idú zle. O tom, akou ohavnosťou bola lož pre prvých kresťanov, svedčí skutočnosť, že sa často mohli zachrániť pred smrťou klamstvom a uniknúť mučenictvu, a predsa to neurobili.

2.2. Pretváрка spočíva v tom, že sa niekto snaží zakryť svoje zlé úmysly krásnymi slovami alebo skutkami.

Judáš pobožkal Spasiteľa na Olivovej hore, akoby bol jeho najlepší priateľ, a predsa to urobil len preto, aby ho zradil. (Mt 24, 29) Kráľ Herodes povedal trom svätým kráľom: „Keď nájdete dieťa, povedzte mi to, aby som sa mu aj ja mohol ísť pokloniť.“ Medzitým si však myslel: Keď budem vedieť, kde je dieťa, dám ho usmrtiť. (Mt 2, 8) Pretvarujú sa aj takí ľudia, ktorí sa tvária, že sú zbožní, ale v skutočnosti sú to nemravní ľudia; nazývajú sa „svätuškári.“ Podobajú sa satanovi, ktorý tiež môže na seba vziať podobu dobrého anjela. „Verejne hrešiť nie je taký hriech, ako robiť sa svätým.“ (sv. Hieroným) Takíto ľudia sú tiež ako tí, ktorí v kostole stále robia znamenie kríža, bijú sa do pŕs, kľakajú si a pritom na nič nemyslia. Tí, ktorí sa pretvarujú, sa podobajú hromade hnoja prikrytej snehom. (sv. Klem. Alex.) Spasiteľ prirovnáva pokrytcov k obieleným hrobom, ktoré sú zvonku krásne, ale vnútri sú plné mŕtvolyň kostí a všelijakej nečistoty (Mt 23, 27); ďalej ich prirovnáva k dravým vlkom oblečeným do barančieho rúcha. (Mt 7, 15) Pokrytec sa svojím odevom podobá ovci, ale svojou ľstivosťou líške a svojou krutosťou vlkovi. (sv. Bern.)

2.3. Lichotenie spočíva v tom, že niekto napriek svojmu presvedčeniu a pre svoj vlastný prospech, druhého do očí chváli viac, ako si zaslúži.

Kráľ Herodes Agripa, ktorý dal Petra uvrhnúť do väzenia, sa rozhneval na obyvateľov Týru a Sidonu. Tí prišli k nemu a keď k nim kráľ hovoril, obyvatelia volali: „Hovoríš ako Boh, a nie ako človek.“ Herodesa to mimoriadne tešilo, ale v tom zasiahol anjel a Herodes skončil rozožratý červami (Sk 12, 22) Lichotníci (pochlebovači) hovoria proti svojmu presvedčeniu. Podobajú sa zrkadlám, ktoré ukazujú podobu toho, kto sa do nich pozerá, prevráteným spôsobom; ukazujú totiž to, čo je na pravej strane, naľavo. Tak to robia aj pochlebovači; do tváre chvália a za chrbtom sa vysmieávajú. (Faber) Pochlebovači sú pokrytci. Pochlebovači idú len za ziskom (Jud 1, 16); podobajú sa mačke, ktorá sa pradije, alebo psovi, ktorý vrtí chvostom, aby získal kus mäsa alebo kosti. Nečestní ľudia sú pripravení hneď sa ponížiť a podľahnúť tam, kde majú nádej na svoj prospech. (sv. Bern.) Preto sa s lichotníkmi stretávame najmä medzi bohatými, pretože medzi chudobnými neexistuje žiadna nádej na zisk. Lichotníci sú ako kobyľky, ktoré sa neobjavujú v zime ani na miestach, kde nie je potrava, ale len tam, kde je hojnosť úrody. (sv. Vinc. Fer.)

Pochlebovači nad mieru chvália, t. j. pripisujú ľuďom prednosti, ktoré nemajú; nad mieru zveličujú ich skutočné prednosti a obhajujú ich hriechne skutky. Lichotníci sú veľmi nebezpeční, lebo pred človekom skrývajú jeho chyby, a tak človek upadá hlbšie do hriechu. Úprimný priateľ upozorňuje na chyby; je ako lekár, ktorý hovorí: „Tento pokrm je škodlivý, tento je prospešný.“ Lichotník sa však nestará o to, či škodí, alebo prospieva, len či nájde priazeň; podobá sa kuchárovi, ktorý sa usiluje len o to, aby jedlo bolo chutné a dráždilo hrdlo, bez ohľadu na to či škodí, alebo nie. (Drexelius.) Lichotník dáva hriešnikovi pod hlavu vankúš, aby sa neprebudil, ale spal ďalej. (sv. Vinc. Fer.) Lichotníci dávajú hriechu pokrm ako olej ohňa. (sv. Tom. Vill.) Pretože lichotníci uvrhujú ľudí do mnohých hriechov, budú spolu s nimi uvrhnutí do pekelného ohňa. (sv. Bern.) Izaiáš volá na pochlebovačov: „Beda vám, ktorí nazývate dobro zlom a zlo dobrom.“ (Iz 5, 20) Preto musíme byť veľmi opatrní, ak sa k nám niekto správa veľmi láskavo alebo nás príliš chváli. Ako sa napríklad Matka Božia zľakla slov anjela!

Aké dôvody nás majú odradiť od neúprimnosti?

I. Kto klame, je podobný diablove a protiví sa Bohu, stráca dôveru v blížnych, spôsobuje veľa zla a je schopný každého druhu zla.

Klamár **sa podobá diablove**, lebo diabol je klamár a otec lži. (Jn 8, 44) Spomeňme si len, ako had oklamal Evu v raji. „Všetci, čo klamú, sú deti diabla.“ (sv. Aug.) Klamári sú deťmi diabla, nie podľa svojej prirodzenosti, ale preto, že diabla napodobňujú. (sv. Ambróz) Preto by sa mal klamár hanbiť.“ (Sir 4, 30)

Klamár **sa Bohu protiví**. Boh je pravda, a preto sa mu klamár protiví. Proti nikomu sa Kristus nevyjadril tak prísne ako proti farizejom. A prečo? Pretože sa pretvarovali. (Mt 23, 27) Kristus zo všetkých hriešnikov niektorých vyvolil k spásu, napríklad úžerníka Zacheja, lotra na kríži po jeho pravici, spomedzi hriechnych žien Magdalénu a ženu pri Jakubovej studni, spomedzi prenasledovateľov Cirkvi Šavla, ale ani jedného spomedzi klamárov a pokrytcov. Keďže Kristus je pravda, preto sa mu žiadny hriešnik neprotiví tak ako klamári. (Fornerus.)

Boh klamárov aj často prísne trestá, ako napríklad Ananiáša a jeho ženu Safiru, ktorí boli za svoju lož potrestaní náhlou smrťou. (Sk 5) Aj špehovia, ktorí si boli prezrieť zaslúbenú krajinu a potom klamali ľudu, zomreli nápadne náhlou smrťou. (Nm 13) Giezi, Elizeov sluha, bol za svoju lož potrestaný malomocenstvom. (2 Kr 5) Lživé ústa sú ohavnosťou pred Pánom. (Prís 11, 22) Kto klame, **stráca dôveru** ľudí. Istý pastier opakovane volal na ostatných pastierov: „Vlk sa blíži.“ Pastieri pribehli, ale videli, že boli oklamani. Potom jedného dňa prišli vlci naozaj a roztrhali mnoho oviec. Vtedy ten pastier kričal oveľa viac ako predtým, ale ostatní pastieri neprišli. Klamárovi neveríme, ani keď hovorí pravdu. „Klamár stratí všetku úctu a dôveru, lebo obráti proti sebe nenávisť Boha a ľudí.“ (sv. Efr.)

Rímsky cisár Claudius dal istému Rimanovi, známemu klamárovi, po jeho smrti zbúrat dom a jeho deti vyhnal do vyhnanstva. Tak veľmi už pohania nenávideli lož.

Klamár je často **príčinou veľkého zla**. Špehovia, ktorí si boli pozrieť zaslúbenú zem, klamali Izraelitom a nahnali im strach. Ale aké zlo spôsobili svojou lžou? Izraeliti sa rúhali Bohu, chceli ukameňovať dvoch poctivých špehov a okrem toho sa chceli vrátiť do Egypta. Boh potom za to chcel ničiť celý národ. (Nm 14) Jakub oklamal svojho otca a vynútil si otcovo požehnanie; za to ho chcel jeho brat Ezau zabiť, a tak musel Jakub utiecť. (Gn 27) Jeden pán oklamal kedysi na prvého apríla istého sedliaka, ktorý bol na ceste a povedal mu, že sa k nemu dostala správa, že sedliakov dom a polovica dediny sú v plameňoch a sedliak nato padol mŕtvy na zem. Hľa, aké zlo spôsobuje lož. Jazyk je síce malý úd, ale koná veľké veci. (Jak 3, 5) Kto si nezváži, čo hovorí, tomu sa zle povedie. (Prís 13, 3) Diabol používa naše slová ako meče, aby nás nimi zranil. (sv. Ambróz)

Luhár **upadá do mnohých nepravostí**. Ľudia hovoria: „Mladý klamár, starý zlodej.“ „Kto klame, ten kradne.“ Kde je pretváarka, tam je podvod a všelijaké nepravosti. (sv. Augustín) Vyplýva to z toho, že klamár sa oddáva nádeji, že ak bude pristihnutý, svoj prečin poprie. (Xenofón.) Je nemožné, aby bol klamár nábožný, lebo Duch Svätý uteká pred pretvárkou. (Múd 1, 5) Kto hovorí inak, ako cíti v srdci, tomu je všetka zbožnosť a služba Bohu márna; s takým sa nikdy nestýkaj, aby si sa nenakazil jeho nečistým duchom. (sv. Klement) Klamári sú nečestní. (Sir 20, 28) Spravodlivému človeku si ošklivia lživé reči. (Sir 13, 5)

II. Zlozvyk klamať vedie ľahko k smrteľnému hriechu a večnému zatrateniu.

Lož sama osebe je skôr všedným hriechom, ale môže sa stať aj hriechom ťažkým, ak je ňou spôsobená veľká škoda alebo veľké pohoršenie. A ten, kto má vo zvyku klamať, je vo veľkom nebezpečenstve, že stratí svoju spásu, lebo klamára Boh opúšťa so svojou milosťou. „Duch Svätý uteká pred pretvárkou.“ (Múd 1, 5) „Ústa, ktoré klamú, zabíjajú dušu.“ (Múd 1, 11) Zlodej nie je taký zlý ako klamár, lebo zlodej môže vrátiť to, čo ukradol, ale klamár nemôže vrátiť to, čo vzal, totiž dobrú povest' blížneho. (K. Hugo.) Zlodeja je lepší ako človek, čo ustavične luhá: i keď oboch čaká večná záhuba. (Sir 20, 27) Lož je ničomná potupa na človeku. (Sir 20, 26) Kto klame, podobá sa falošnému peniazu, na ktorom je obraz diabla; a keď sa v deň súdu peniaz vydá, sudca sa opýta: „Čí je to obraz?“ A keďže odpoveď bude: „Diablove“, sudca hneď povie: „Dajte diablove, čo je diablove.“ (sv. Tomáš Akv.) Boh zničí tých, čo hovoria nepravdu. (Ž 5, 7) Klamár nevstúpi do nebeského Jeruzalema. (Zjv 21, 18) Kristus nad pokrytcami vyslovil hrozné „beda.“ (Mt 23, 13)

Lož je zakázaná aj vtedy, keď by sa ňou dal dosiahnuť väčší prospech.

Klamať v prospech blížneho je rovnako hriešne ako kradnúť v prospech chudobných. (sv. Augustín) Aj keby sme si klamstvom mohli zachrániť život alebo život blížneho, nie je dovolené klamať. (sv. Augustín) Svätý Antimus, biskup Nikomédie, nedopustil aby ho vojaci vyslaní na jeho zajatie a ktorých dobre pohostil, zachránili lžou z núdze; a nechal sa odsúdiť na mučenícku smrť. (Meh.) Nesmieme robiť zlo kvôli dobru. (Rim 3, 8) Dobrý cieľ nikdy neposväcuje zlé prostriedky. Nepriatel'ia Cirkvi často hovorili, že jezuiti učili vetu, že účel svätých prostriedky. Nápadným spôsobom takto učil filozof Voltaire; 21. októbra 1736 napísal svojmu priateľovi Thierotovi: „Lož je nepravosťou, len ak spôsobuje zlo, ale je veľkou cnosťou, ak spôsobuje dobro.“ Pekný to filozof!

Iba žart nie je hriechom, ak je vyslovený takým spôsobom, že sa okamžite rozpozná, že ide o žart, pretože v ňom nie je úmysel klamať.

Kto by napr. uprostred zimy povedal: „Ale dnes je teplo“, pravdepodobne nehreší. Hreší však ten, kto urobí hlúpy vtíp, ktorý môže mať zlé následky. Lebo kdekoľvek je úmysel oklamať blížneho, tam je lož a hriech.

Dá sa povedať, že každá lož, aj tá najmenšia, vždy ubližuje nám alebo druhému, lebo porušuje pravdu alebo poctivosť srdca. Človek, ktorý klame hoci aj zo žartu, ukazuje svoju dvojtvárnosť. „Buďte teda vo svojej reči úprimní a pravdiví, ak chcete byť deťmi toho, ktorý je otcou pravdy a pravdou samou.“ (sv. Fr. Sal.)

Je prípustné dať vyhýbavú odpoveď človeku, ktorý nás uvádza do rozpakov neopodstatnenými otázkami.

Kto nemá právo sa pýtať, tomu nemáme povinnosť odpovedať, najmä nie vtedy, ak by moja odpoveď mala za následok škodu a nešťastie. Preto ľudia hovoria: „Nech je všetko, čo hovoríš, pravda, ale chráň sa toho, aby si povedal všetko, čo je pravda.“ Ďalej: „Hovoriť je striebro, mlčať je zlato.“ Preto máme tomu, kto sa dotieravo vypytuje, dať vyhýbavú, **dvojzmyselnú** alebo odmietavú odpoveď. Svätého Atanáza, alexandrijského biskupa, prenasledovali po rieke Níl vojaci, ktorí ho dostihli a zadržali. Na otázku, kde sa Atanáž nachádza, jeho sluhovia odpovedali: „Nie je ďaleko, ak sa ponáhľate, ľahko ho dohoníte.“ Vojaci pokračovali v prenasledovaní a Atanáž sa zachránil. Svätý Tomáš, biskup z Canterbury, v prestrojení ušiel na koni pred prenasledovaním zo strany anglického kráľa. Na úteku ho dostihli vojaci, ktorí boli vyslaní, aby ho zajali. Pýtali sa ho, či je arcibiskup. Tomáš odpovedal: „Posúďte sami, či arcibiskup cestuje týmto spôsobom.“ Aj sám archanjel Rafael povedal Tobiášovi, že je Azariáš, syn vznešeného Žida, podľa jeho podoby (Tob 5, 18.); lebo keby sa hneď vydával za anjela, nemohol by splniť Boží príkaz. Teda ten, koho sa nejaký drzý človek pýta na nejaké úradné tajomstvo, môže bez všetkého povedať: „Neviem to“ (totiž, aby som ti to mohol alebo smel povedať) Aj Kristus odpovedal v podobnom zmysle, že nevie, kedy bude deň posledného súdu. (Mk 13, 32) Ten, kto má požičať peniaze podozrivej osobe, môže tiež veľmi dobre povedať: „Nemám peniaze“ (totiž aby som ich práve tebe požičal) Tiež možné dať vyhýbavú odpoveď, ak nás chce sudca bez akéhokoľvek dôvodu prinútiť k priznaniu. Nikto totiž nie je povinný žalovať sám seba. (sv. Alf.) V takom prípade môžeme odpoveď **jednoducho odmietnuť**. Svätý Firmus, biskup z Tagaste v Afrike, u seba ukryl mladíka, ktorého chcel dať cisár

nespravodlivo popraviť. Vtedy prišli za biskupom dvorní sluhovia a žiadali, aby im povedal, kde sa mladík nachádza. Biskup im to nechcel povedať. Začali biskupa týrať. Ale on povedal: „Môžem zomrieť, ale nemôžem urobiť iného nešťastným.“ Cisár sa to dozvedel a mladíka omilostil. Svätý Cyprián, kartáginský biskup, mal pohanskému sudcovi prezradiť mená kresťanských kňazov, ale biskup mu povedal: „Daj ich hľadať a nájdeš ich.“ Ani sám Kristus neodpovedal Pilátovi na všetko.

Ale dvojzmyselnú odpoveď môžeme dať len vtedy, ak nás k tomu núti ohľad na česť Božiu, dobro blížneho alebo naša vlastná nevyhnutná potreba. Ak by niekto dal dvojzmyselnú odpoveď len preto, aby zmiatol svojho blížneho, konal by neláskavo a hrešil by. Zvlášť musíme odpovedať úplne úprimne, ak má druhý právo poznať celú pravdu, ako napríklad pri kúpe a predaji alebo pri zmluvách. Bolo by veľkou nespravodlivosťou, keby sa napríklad snúbenci pred svadbou klamali dvojzmyselnými odpoveďami (napr. o majetku)

III. Kto je však úprimný, je podobný a milý Bohu a ľudia si ho vážia.

Kristus je pravda. (Jn 14, 6) Kto teda miluje pravdu, **podobá sa Kristovi**.

Kto miluje pravdu, je **Bohu milý**.

Kristus pochválil Natanaela: „Toto je pravý Izraelita, v ktorom niet lesti.“ (Jn 1, 47)

Kto miluje pravdu, toho **si ľudia vážia**. Keď sa cisár Augustus pri slávnom vstupe do Ríma dozvedel, že medzi zajatcami je aj pohanský kňaz, ktorého ešte nikto nedokázal usvedčiť z klamstva, okamžite ho prepustil a dal mu postaviť sochy na jeho počesť. (Meh. VI. 277.) Sv. Ján Kentský bol prepadnutý lupičmi a okradnutý. Na otázku, či má ešte niečo pri sebe, odpovedal: „Nie.“ Keď odchádzal, spomenul si, že má ešte niekoľko zlatých zašitých v šatách. Rozbehol sa za lupičmi a dal im ich. Tí však boli ako omráčení a vrátili mu všetko, čo mu ukradli. (Bened. XIV.) Hľa, akej úcte sa teší čestný človek aj medzi pohanmi a zbojníkmi! Preto je tiež lepšie **otvorene sa priznať k svojim chybám**; často to vedie k odpusteniu alebo aspoň k miernejšiemu trestu. Keď bol slávny prezident Spojených štátov amerických, G. Washington chlapcom, raz vyťal otcov oblúbený strom, krásnu čerešňu. Jeho otec sa kvôli tomu veľmi nahneval a snažil sa zistiť, kto to urobil. Keď sa na to chlapca spýtal, ten mu hneď odpovedal: „Otče, nechcem klamať, bol som to ja.“ Otec bol veľmi dojatý a povedal: „Takáto úprimnosť srdca má väčšiu cenu ako tisíc čerešňových stromov.“ Chlapcovi neurobil ani to najmenšie. Ak by sme pre svoju úprimnosť niekedy mali utrpieť čo i len malú ujmu, táto ujma bude stonásobne vyvážená pokojom dobrého svedomia. Kto kráča po priamej ceste, kráča isto“ (Prís 10, 9); t. j. úprimný človek sa nemá čoho obávať. Preto nás Kristus napomína, aby sme boli jednoduchí ako holubica. (Mt 10, 16) Žiadna ľstivosť nie je taká dobrá a prospešná ako poctivosť. (sv. Fr. Sal.) S poctivosťou ďalej zájdeš.

3. O PROSTRIEDKOH PROTI HRIECHOM PÁCHANÝM JAZYKOM

Svätí otcovia tvrdia, že keby nebolo hriechov páchaných jazykom, bolo by na svete o tretinu menej hriechov.

Hriechom páchaným jazykom sa najlepšie ubránime tým, že sa budeme chrániť pred prostorekosťou a budeme opatrní v reči; ďalej tým, že keď počujeme reči, ktoré porušujú česť blížneho, ho ospravedľujeme alebo bránime a tieto reči ďalej nešírime.

Máme sa **chrániť pred prostorekosťou**. Príslovie hovorí: „Hovoriť je striebro, mlčať je zlato.“ „Mlčanie je smrťou hriechu.“ (sv. Ant.) Najlepším prostriedkom proti hriechom jazyka je mlčanie. (sv. Augustín) Kto musí mlčať, bude múdro hovoriť. Grécki filozofi prikazovali svojim žiakom, aby dlho mlčali; takto sa mali naučiť rozumne hovoriť. „Kto sa naučil správne mlčať, vie múdro hovoriť.“ (sv. Gregor Veľký) Mlčanlivosť je matkou rozumných myšlienok. (sv. Ambróz) Kto si stráži ústa, stráži si svoju dušu, ale kto je nerozvážny v reči, tomu sa zle povedie. (Prís 13, 3) Tam, kde je veľa rečí, nechýba hriech. (Prís 10, 19) Ako z kameňa a železa vzniká oheň, tak z prostorekosti vzniká lož. (sv. Ján Klim.)

Hoci všetky zmysly sú nehatené, Boh práve jazyk ohradil dvojitou ohradou, zubami a perami, aby nás upozornil na to, že máme byť v reči opatrní. (sv. Bern.) Nemáme mať srdce na jazyku, ale jazyk v srdci. (sv. Humbert.) Tak ako si vyberáš jedlo, ktoré chceš jesť, vyberaj si aj slová, ktoré chceš hovoriť. (sv. Augustín) Ústa máme otvárať s takou rozvahou, ako zvyčajne otvárame peňaženku na platenie. (sv. Vinc. Fer.) Písmo sv. prirovnáva jazyk k nožu, pretože s ním musíme zaobchádzať tak opatrne, ako skúsený lekár používa nôž na rezanie ľudského tela. (sv. Fr. Sal.) Preto by sme si mali dobre zvážiť svoju reč, lebo vyrieknuté slovo sa nedá vziať späť, tak ako sa nedá zadržať kameň, ktorý sme hodili. (Dyd. Nyss.) Slovo, ktoré sme raz vyslovili, sa už viac nevráti, ako sa nevráti šíp, ktorý sme raz vystrelili. (sv. Peter Dam.) Kristus hovorí: „Ľudia sa budú v deň súdu zodpovedať z každého daromného slova, ktoré vyslovia.“ (Mt 12, 36) Kristus nás však bude súdiť podľa našich vlastných slov; hovorí: „podľa svojich slov budeš ospravedlnený a podľa svojich slov budeš odsúdený.“ (Mt 12, 37) Smrť aj život býva v moci jazyka. (Prís 18, 21)

Ak sa v našej prítomnosti vedú nactiutráhacné reči, **máme sa svojho blížneho zastat**. Písmo sv. hovorí: „Hovor za nemého,“ t. j. za toho, kto sa pre svoju neprítomnosť nemôže brániť.“ (Prís 31, 8), Keď sa o niekom hovorí niečo zlé, snaž sa teda vyhovárať zlý úmysel v konaní blížneho a ak sa to nedá, pripisuj jeho chybu veľkému pokušeniu, nevedomosti alebo ľudskej slabosti, aby si aspoň takto zmiernil úsudok o ňom. (sv. Fr. Sal.) Tiež je možné dôrazne

poukázat' na dobro, ktoré tento človek v sebe má. Tak to robila aj svätá Terézia a nikto sa neodvážil v jej prítomnosti niekoho ohovárať. „Kto nechce počúvať, tomu sa tak ľahko niečo nenahovorí.“ (sv. Hieroným) Je tiež dobré zachovať vážnu tvár, keď musíme počúvať nactiutľhačné reči o našom blížnom. Taktó dáme osočovateľovi najavo svoju nespokojnosť a uvedieme ho do rozpakov. Je to ako vystreliť šíp proti tvrdému kameňu; odrazí sa a dopadne na strelca samého. (sv. Hieroným) Ako severný vietor odháňa dážď, tak zamračená tvár odháňa utľhačný jazyk. (Prís 25, 23) V takýchto prípadoch sa tiež odporúča okamžite obrátiť rozhovor na niečo iné; tak zabránime rozprávajúcemu, aby pokračoval v osočovaní. Ale ten, kto nactiutľhačné reči trpí, je spoluvinný z tohto hriechu.

Nactiutľhačné reči nemáme ďalej šíriť. Ak si počul niečo proti svojmu blížnemu, nechaj to u seba odumrieť a buď si istý, že sa tým nepohoršíš. Len pre hlupákov je to, čo počuli, bolestivé ako šíp zabodnutý do nohy. (Sir 19, 10-12) Buď veľmi opatrný vo svojich rečiach o iných ľuďoch, lebo im môžeš, bez toho, aby si to vedel, ublížiť na celý život; ľahko sa môžeš ocitnúť aj vo väzení.

Nikdy sa nepýtaj na to, čo robia iní; staraj sa sám o seba. Každý nech si zametá pred vlastným prahom.

O DEVIATOM BOŽOM PRIKÁZANÍ

(O tejto otázke pozri časť o šiestom Božom prikázaní ďalej časť o sviatosti manželského stavu a okrem toho Kristove slová v evanjeliu sv. Matúša 5, 28 a slová svätého Pavla v 1 Kor 10, 6.)

1. O POSTAVENÍ ŽENY V ĽUDSKEJ SPOLOČNOSTI

Z posledného prikázania židovského Desatora: „Nepožiadáš dom svojho blížneho, ani nepožiadáš manželku svojho blížneho, ani jeho sluhu, ani jeho slúžku, ani vola, ani osla, ani nič, čo je tvojho blížneho!“ (Ex 20, 17), je zrejmé, že Židia považovali ženu za nejakú vec v domácnosti. Kresťanská Cirkev však, aby zvýšila úctu k žene, rozdelila toto prikázanie z vrchu Sinaj na dve samostatné prikázania.

1. Žena za svoje čestné postavenie vd'ací kresťanstvu.

Medzi pohanmi žena bola a je väčšinou **otrokyňou muža**. Tam je stále v najväčšej biede. Pohanovia totiž považujú ženu za predmet zmyselného uspokojenia. Číňania a iné pohanské národy vychádzajú zo zásady, že žena nemá ani dušu a že stojí na rovnakej úrovni ako zviera. Preto sa u nich dievčatá nevychovávali duševne, ale len telesne. Dievčatá určené na sobáš sa predávajú ako tovar. Preto sa orientálni obchodníci s dievčatami dodnes odvažujú cestovať po európskych krajinách a lákajú k sebe dievčatá, aby ich predávali. Aj medzi pohanmi je žena často prenajatá, zhabaná, darovaná a pod. Žena nemá v ich rodine žiadne práva; pre najmenšiu príčinu ju môže manžel prepustiť alebo usmrtiť; jej nevera sa trestá smrťou. (Na druhej strane za neveru muža nie je žiaden trest.) Žena je často úplne vylúčená z verejného života a musí sa zdržovať len doma ako vo väzení. (Spomeňme háremy u mohamedánov) Ak sa krása ženy vytratí, nemá pre nich žiadnu hodnotu, nikto sa jej neujme. V dôsledku tejto neúcty k ženám prevládajú medzi pohanmi mnohé kruté zvyky; tak sa u Indiánov žena, ktorej zomrel manžel, musí vrhnúť na horiacu hromadu dreva, v ktorej sa spaľuje telo muža. Medzi Číňanmi rodičia sami určujú manžela pre svoju dcéru a dievča do toho nesmie vôbec zasahovať. Aký nešťastný je teda osud pohanskej ženy!

Kresťanstvo tento smutný stav ženy podstatne zlepšilo. Medzi kresťanmi sa žena, hoci má byť podriadená a poslušná mužovi, považuje sa za plnohodnotnú družku muža a je mu úplne rovnocenná. Preto svätý Pavol hovorí, že v Kristovi nie je rozdiel medzi ženou a mužom. (Gal 3, 28) Podľa kresťanského náboženstva je manželstvo jednotné a nerozlučiteľné, preto nie je dovolené ani mnohoženstvo, ani zavrnutie zákonitej manželky. Nezabúdajme, že aj úcta k Matke Božej pomáha pozdvihnúť úctu a rešpekt k žene. K vôli Matke Božej si kresťania ctia a rešpektujú ženy po celé pokolenia. Slávny dominikán Suso, ktorý žil v 14. storočí v Kostnici, stretol na zablatenej ulici chudobnú ženu. Hneď si stúpol tam, kde bolo viac blata, aby žena mohla ísť po lepšej ceste. Keď sa chudobná žena čudovala tejto cti, ktorej sa jej dostalo, povedal: „My kresťania si veľmi vážime ženy, pretože žene, konkrétne Matke Božej, sme povinní ďakovať za Vykupiteľa.“ Právom možno povedať, že náš Vykupiteľ je aj „Vykupiteľom ženy.“ On ženu vyslobodil z jej nedôstojného postavenia.

V súčasnosti sa postavenie žien zhoršilo, čo je spôsobené predovšetkým tým, že sa nedodržia kresťanské zásady, ale aj nenásytnosťou mnohých zamestnávateľov a sklonom k neviazanosti a záhal'ke medzi ženami.

O tom, že dnes sa ženy majú zle a že vznikli nezdravé pomery, svedčí skutočnosť, že ženy sa združujú v spolkoch a verejne vystupujú na stretnutiach, kde sa radia, ako by sa ich smutné postavenie mohlo zlepšiť. Svedčí o tom aj množstvo novinárskych článkov a brožúr, ktorými ženy dávajú najavo svoju rozhorčenie a nespokojnosť. Na zhoršení postavenia žien má veľkú vinu **zanedbávanie kresťanských zásad**. Keďže práca žien je **oveľa lacnejšia**, mnohí zamestnávateľia odstraňujú mužskú pracovnú silu a najímajú takmer výlučne dievčatá a ženy. Keďže mladé dievčatá rady pracujú v továrňach, lebo si tak môžu skoro zarobiť peniaze a stať sa nezávislejšími od rodičov, tak ľahšie vedú slobodný a **neviazaný** život. Často ich však k práci v továrni ženie chudoba. V Nemecku je 5 miliónov robotníčok (t. j.

20 % ženskej populácie), v Anglicku a Francúzsku 4,5 milióna. Ale práca žien prináša spoločnosti veľké škody; jej následkom sú totiž: rozvrat rodinného života (z rodinného krbu sa stáva obyčajná nocľaháreň), zanedbávanie výchovy detí, rozmnoženie ženských chorôb, veľká úmrtnosť detí, neduživosť potomkov (nehovoriac o množstve mŕtvych, zmrzačených a hlúpych detí), veľká morálna skaza (pretože ženám sa v živote kladú mnohé pasce, v ktorých často uviaznu) A čím viac žien chodí do práce, tým viac mužov je bez práce; v dôsledku toho sa oveľa menej mužov môže oženit a poskytnúť ženám potrebné zabezpečenie v manželstve.

Na druhej strane rovnako škodlivá ako práca žien je **náchylnosť** bohatších žien k **nečinnosti**. Zmenené podmienky doby však majú veľký podiel na tom, že dnes je toľko žien bez práce. Kým predtým väčšinu potrebných vecí v domácnosti zhotovovali ženy (šitím, pletením, pradením, tkaním a pod.), v súčasnosti, keď sú tieto veci v dôsledku strojovej výroby oveľa lacnejšie, je takmer zbytočné vyrábať ich doma. K tomu pristupuje aj tá skutočnosť, že v dnešnej dobe, keď nie je dopriane ženám žiť v rodinnom krbe, tieto ženy už nemajú čo robiť. Ale hoci ženy majú v súčasnosti menej práce v domácnosti, za záhaľčivosť žien môže do veľkej miery rásť požívateľnosť dnešnej doby. Moderné dievčatá považujú manželstvo za ustanovizeň, v ktorej nebudú mať ani prácu, ani starosti, ale len pôžitky. Preto vidíme mnohé mladé ženy prekypujúce zdravím, ako si vydržujú dojky, celý deň sa neparadené prechádzajú alebo chodia na návštevy, namiesto toho, aby sa starali o domácnosť a vychovávali deti. A mladé dievčatá namiesto toho, aby sa učili práci, ktorú by kedysi potrebovali ako gazdinky, učia sa len veci, ktorými by sa mohli zapáčiť v spoločnosti, ako je tanec, móda, moderné reči, klavír, spev a pod. Ich mladosť je v skutočnosti len nečinnosťou. Následkom tejto nečinnosti sú často fyzicky slabé, zatiaľ čo slúžky sú vďaka práci silné a fyzicky prosperujú. Čo sa týka praktických znalostí o domácnosti, majú slúžky oveľa viac vedomostí ako moderné dievčatá. Je preto samozrejmé, že muži sa za takýchto podmienok nechcú ženiť; radšej zostávajú slobodní, ako by si mali na krk uväzovať takéto drahé bremeno. Preto sa vydáva čoraz menej dievčat, hoci je to ich hlavný cieľ.

2. Vlastným povolaním ženy je byť matkou, pretože k tomu je od prírody najlepšie vybavená a náchylná.

Preto už Židia a mnohé pohanské národy považovali za šťastné tie dievčatá, ktoré sa vydali a mali deti. Bolo hanbou, ak žena tento cieľ nedosiahla. To, že ženy sú od prírody predurčené byť matkami, vyplýva z ich **telesnej prirodzenosti**. Keď v čase Francúzskej revolúcie vtrhli do parížskeho parlamentu a žiadali úplnú rovnoprávnosť s mužmi, istý poslanec predniesol prejav, v ktorom okrem iného povedal: „Nie nám mužom, ale vám ženám dala príroda prsia, aby ste dojčili a vychovávali deti. Ako môžete žiadať, aby muži mali rovnaké povinnosti ako vy?“ Žena je teda od prirodzenosti usposobená na vykonávanie materských povinností. Okrem toho má žena od prirodzenosti na tento účel osobitné duševné schopnosti. Síce má isté duševné schopnosti ako muž, ale niektoré schopnosti sú u nej viac alebo menej rozvinuté ako u muža. Príčinu toho treba hľadať najmä v tom, že fyzický organizmus ženy sa od mužského líši, pokiaľ ide o kosti, svaly a nervový systém. Táto fyzická odlišnosť má veľký vplyv na duševný život žien. Preto je žena citlivejšia ako muž, a preto je trpezlivejšia, milosrdnejšia, dobrotivejšia, jemnejšia a zbožnejšia. Okrem toho má živšiu predstavivosť, je preto živšia a veselšia, morálne kultivovanejšia a svedomitejšia. Snahou ženy je, aby sa mohla venovať pokojnej práci v pokojnom domove; svetom ženy je preto do istej miery dom. Žena je tiež trpezlivejšia ako muž; preto znáša telesné bolesti, skrátený spánok a iné utrpenia s väčšou stálosťou. Všetky tieto schopnosti celkom osobitným spôsobom robia ženu byť schopnou vychovávať deti. To, k čomu je žena od prirodzenosti **náchylná**, sa prejavuje už v detstve. Kým chlapci vyhládávajú na hranie verejných miest, dievčatá sa radšej hrajú doma s bábikami, akoby sa už pripravovali na svoje materské povolanie. A keď dievča vyrastie, jej úsilie smeruje k manželstvu. Lebo „bude po mužovi túžiť.“ (Gn 3, 16) Preto sa všemožne snaží zapáčiť mužovi vonkajšou krásou a pôvabom, a to, žiaľ, často na úkor zdravého rozumu a zdravia. Túžba páčiť sa je žene do istej miery vrodená. Nezabúdajme tiež, že žena od prírody disponuje mnohými darmi, ktoré ju robia krásnou a prítlačlivou, ako je nežná postava, jemnejšia pleť, zaoblené tvary, jemnejšie črty tváre, rýchlosť pohybov, očarujúci pohľad, jemný, lichotivý hlas, ozdobné vlasy, živá povaha a pod. Príroda teda ženu navádza na manželstvo. Preto možno právom povedať: Prirodzeným povolaním ženy je pôsobiť ako matka. Neexistuje však pravidlo bez výnimky. Preto sa tiež stáva, že Boh mnohé dievčatá nepovolal k manželstvu, ale k životu v panenstve. Veď mnohé odmietli dokonca aj manželstvo s kráľmi a kniežatami; spomeňme si na bl. Anežku, na sv. Hatu, na sv. Luciu a i. Život v panenstve sa podľa kresťanského učenia považuje za celkom ideálny. (1 Kor 7, 25-40)

3. Keďže v dnešných zvrátených pomeroch si žena často nemôže nájsť vlastné povolanie a s ním spojené zabezpečenie, má prirodzene právo hľadať si iné vhodné povolanie.

Keďže v Európe je viac žien ako mužov, tak z toho vyplýva, že v Európe sa nemôžu vydať všetky ženy. Len v Nemecku je o 1 milión žien viac ako mužov. (Síce sa rodí viac chlapcov ako dievčat a do 15 rokov je aj počet chlapcov vyšší; ale od tohto veku sa v dôsledku vyššej úmrtnosti chlapcov a hojného sťahovania mužov do zahraničia začína objavovať väčší počet žien.) V ostatných častiach sveta je počet mužov vyšší, takže na celom svete je o 16 miliónov mužov viac ako žien. U nás treba poznamenať, že mnohí **muži sa neženia** (v Nemecku každý piaty muž, najmä preto, že by v súčasných podmienkach neuživil rodinu a že moderné dievčatá nie sú vhodné za gazdinky) Ľahšie sa vydávajú len ženy z chudobnejších pomerov, a to preto, že chudobný muž potrebuje družku pre obživu rodiny. Ďalšou nepriaznivou okolnosťou pre ženy je, že mladé vdovy sa vydávajú len zriedka. (V Nemecku je trikrát viac vdov - asi 2,5 milióna - ako vdovcov) Dokonca aj svätý Pavol na základe smutných skúseností žiada mladé vdovy, aby sa znovu vydali. (1 Tim 5, 14) Dnes však žena musí o svoje živobytie takmer bojovať, v ľudskej spoločnosti sa

nachádza takmer v **sebaobrane**. Preto je celkom oprávnené žiadať, aby sa jej otvorili nové povolania, aby si mohla zabezpečiť svoje živobytie. Preto sa mýlia tí, ktorí zásadne bojujú proti práci žien. Čo má žena robiť, ak sa nemôže vydať alebo ak ju opustí manžel? Preto už mnohé štáty uznali, že je potrebné otvoriť ženám nové povolania, a dovolili ženám študovať na vyšších školách. Samozrejme, každé takéto nové povolanie, ktoré sa ženám otvára, je len **východiskom z núdze**, pretože túžba po vlastnom povolaní, totiž byť matkou, je taká silná, že každé iné povolanie, dokonca aj verejná funkcia, je pre ňu ako minutie cieľa a že do každého iného povolania vstupuje len z núdze a rada sa ho vzdá, keď sa jej naskytne príležitosť byť zaopatrená.

Ženy by však mali mať len také zamestnanie, ktorého sú schopné a ktoré môžu vykonávať bez toho, aby uškodili sebe alebo ľudskej spoločnosti.

Bolo by hlúpe odkázať ženu na povolania, ktoré by vďaka svojim prirodzeným schopnostiam mohla vykonávať len na škodu spoločnosti, pretože by tým utrpelo nielen všeobecné blaho, ale predovšetkým samotná žena. Žena je **schopná** vykonávať akékoľvek povolanie, ktoré sa veľmi podobá jej vlastnému povolaniu matky. Je teda schopná byť: 1. vychovávateľka malých detí, chlapcov aj dievčat; žena totiž musí učiť a vychovávať aj svoje vlastné deti, kým nezačnú chodiť do školy. 2. Vychovávateľka dospelých dievčat, ale so súčasným spolupôsobením mužov (lebo dievčatá by boli príliš jednostranne vychovávané.) 3. Ženská a detská lekárka; v tomto odbore boli ženy obzvlášť úspešné. 4. Vykonávateľka domácich prác, ako kuchárka, práčka a pod.

Žena býva tiež veľmi schopnou predavačkou, a to pre svoju prívetivosť, pohotovosť v reči, stálosť a pod.; tiež je schopná aj ako pokladnička a účtovníčka, keďže zvyčajne veľmi dobre počíta.

Žena **nie je schopná** byť 1. vychovávateľkou väčších chlapcov, čo dokazujú skúsenosti. 2. Ako predstaviteľka spoločnosti, napr. na úradoch alebo v školách, kde pôsobia hlavne muži; lebo jednak je nedôstojné a neprirozené, aby muž poslúchal ženu, a jednak žena, ktorá je od prirodzenosti nesamostatná, potrebuje sama vedenie a istú oporu. Ak je ponechaná sama na seba, tak sa v ťažších životných skúškach objavujú v celej svojej prirodzenej jej slabosti a je ako loď bez kormidla. V mnohých prípadoch riadenie ženami vedie k častým zmätkom. História však učí, že mnohé ženy, ako napríklad Mária Terézia, vzorne spravovali celé krajiny a že mnohé ženy, ako Judita, premožiteľka Holoferna, alebo panna Orleánska, svojou odvahou a silou ďaleko prekonali mužov. Ale takéto ženy s povahou mužov sú výnimky. Ako riaditeľku školy je možné pripustiť ženu tam, kde pôsobia len ženy. To, že žena môže byť v niektorých prípadoch vynikajúcou správkyňou, dokazujú ženské kláštory, ktoré majú za predstavené ženy. 3. Žena sa tiež nehodí na všetky práce, ktoré si vyžadujú veľkú námahu. Žena je totiž od prirodzenosti slabšia a čoskoro sa unaví, preto ak námaha trvá dlhšie, trpí jej zdravie. Pretože žena nie je taká silná ako muž, dostáva v továrňach a vo všeobecnosti nižšiu mzdu ako muž. 4. Ani politické postavenie, ako napr. poslankyňa sa pre ženu nehodia. Keďže totiž nie je od prirodzenosti určená pre verejný život, nemá k tomu ani potrebné schopnosti. Nespôsobilosť ženy pre politiku sa prejavuje tým, že o politiku prejavuje len nepatrný záujem; poľom jej záujmu je predovšetkým manželstvo a rodina. Ale kde sú schopnosti a povolanie, tam je vždy aj záujem. Koniec koncov, podľa schopností žien sa nedá očakávať, že by mali nejaký zmiernujúci a utešujúci vplyv na formovanie politických pomerov.

Žena by teda mala byť prijatá len do tých povolaní, ktorých je schopná. Ale tým sa neblahé pomery nenapravia vo svojej podstate. Náprava týchto nešťastných pomerov v ich jadre nastane vtedy, až keď sa žene pomôže dosiahnuť jej vlastné povolanie.

4. Úplné postavenie ženy na úroveň muža, nie je možné dosiahnuť, pretože žena má iné schopnosti ako muž a mužovi je len pomocnicou.

Snaha o úplnú rovnosť medzi ženami a mužmi bola prvýkrát vyjadrená v čase francúzskej revolúcie, keď sa skoncovalo s neobmedzenou nadvládou a všeobecne sa volalo po slobode a rovnosti (1789) Ženy vtedy požadovali nielen rovnakú mzdu, výlučné právo na určité ženské práce, právo voliť a byť volené do zákonodarného zboru, ale vo svojom besnení aj prijatie do všetkých civilných a vojenských úradov, zavedenie mužského odevu pre ženy, odstránenie rozdielov pohlaví v jazyku a pod. Ženy pritom zabúdali na všetky hranice slušnosti (usporadúvali dokonca aj verejné vojenské cvičenia), takže ich snahy vyvolali všeobecný odpor, smiech a napokon rozhorčenie a odpor zo strany štátu. Ženské hnutie opäť povstalo v devätnástom storočí, keď sa v dôsledku zavedenia strojov zmenili podmienky. Ženy, ktoré si predtým samy zhotovovali domáce potreby (dokonca aj dcéry samotného cisára Karola Veľkého sa zaoberali prácou s vlnou, pradením, tkaním a pod.), boli v záujme hospodárnosti nútené tieto veci kupovať. Ženy teda majú doma menej práce, a preto, ak sa im nechce chodiť do práce, ľahko upadnú do záhal'ky. Záhal'ka a nedostatok zamestnania nesú so sebou vždy nespokojnosť a omrzenosť života. Preto nedávno opäť vzniklo hnutie žien za zlepšenie ich smutného údely. (Otázka žien vznikla z rovnakých dôvodov ako otázka robotníkov.)

Ale ženy teraz bojujú, až na malé výnimky, menej vášnivo, ale rozumnejšie a vecnejšie. Preto ich úsilie získava väčšiu vážnosť. Ženy však žiadajú viac, ako môžu dostať. Čoraz viac požadujú, aby sa odstránili všetky hranice medzi činnosťou muža a ženy a aby žena bola postavená úplne na úroveň s mužom. Ale splnenie týchto požiadaviek je nemožné. Ved' už **príroda**, teda vôľa Stvoriteľa, tu totiž už stanovila hranice. Žena má totiž od prirodzenosti iné schopnosti, možnosti a sklony ako muž. (Preto je žena citlivejšia, trpezlivejšia, jemnejšia, láskavejšia, ale aj bojzlivejšia ako muž; je tiež malichejšia, podráždenejšia, útlejšia, svedomitejšia.) Žena je tiež menej samostatná a keď je odkázaná sama na seba je kolísavá. Prirodzenosť ženu nenúti k verejnej činnosti, ale k práci v tichej domácnosti. (Nie nadarmo sa preto v nemčine hovorí „Frauenzimmer.“)

Dievča sa vyvíja oveľa rýchlejšie ako chlapec. Vo veku 15 rokov je dievča zrelšie a duševne vyspelejšie ako 20-ročný alebo starší mladý muž. Ale zatiaľ čo muž pokračuje v napredovaní, u ženy je už prítomná stagnácia. Aj ženské telo je od prirodzenosti tak konštituované, že môže privádzať na svet deti a vyživovať ich. Už narodenie a dojčenie dieťaťa, ktoré je úplne bezmocné a úplne od nej závislé, robí ženu na dlhý čas neschopnou akejkolvek práce a pripútať ju k domácnosti. Žena je teda z dôvodu svojich telesných a duševných zvláštností predurčená na iné povolania ako muž. Nakoniec už vonkajší vzhľad ženy dokazuje, že sféra jej pôsobnosti je odlišná od sféry pôsobnosti muža. Okrem nerovnosti schopností si treba všimnúť aj závislosť ženy od muža. Muž totiž ženu prevyšuje svojim telom. Dokonca aj vonkajší vzhľad a spôsoby muža (chôdza, hlas, pohľad, brada) ukazujú, že je pánom a má prednosť.

Dokonca aj kresťanské náboženstvo sa stavia proti úplnej rovnosti muža a ženy, pretože podľa kresťanského učenia je žena **pomocnicou** muža. Ved' sám Boh pred stvorením Evy povedal, že urobí mužovi pomocnicu⁵⁵. (Gn 2, 18) A svätý Pavol hovorí: „Muž nebol stvorený pre ženu, ale žena pre muža.“ (1 Kor 11, 9) To, že žena má slúžiť mužovi, nie je pre ňu žiadna hanba ani poníženie. Žena sa totiž v skutočnosti nepodriaďuje jednotlivcovi, ale skôr vôli Stvoriteľa a dobrej spoločnosti. Ved' aj verejný činiteľ, áno, aj vládca, je ustanovený na to, aby slúžil iným a dobrej spoločnosti. Goethe preto správne hovorí: „Nauč ženu včas slúžiť, čo je jej cieľom, lebo len službou sa napokon dostáva k vládnutiu.“ Preto nie je vhodné, aby žena konala sama a nezávisle, ale aby stála po boku svojho manžela a pomáhala mu. (Ef 5, 24; 1 Pt 3, 1) Okrem toho kresťanská Cirkev vylučuje ženu z kazateľského a kňazského úradu, a tým ju stavia za muža. Ako je teda zrejmé, celkom rovnaké postavenie ženy a muža je v rozpore s prirodzenosťou i s kresťanstvom.

5. Rozumné a včasné vzdelávanie dievčat môže výrazne prispieť k zlepšeniu postavenia žien.

Pri výchove dievčaťa je potrebné brať do úvahy predovšetkým to, že jej vlastným určením je pôsobiť ako matka a pomocnica svojho manžela. Preto majú byť dievčatá **schopné viesť domácnosť**. Majú chápať a vedieť vykonávať práce, ktoré potrebujú ako matky a pomocnice muža. Potom sa muži budú ochotnejšie ženiť. Z tohto dôvodu by sa mali zriaďovať ústavy, kde by sa vyučovali rôzne práce, ktoré dievčatá potrebujú ako budúce gazdinky, t. j.: školy pre gazdinky, kuchárky, služobné a pod. Týmto spôsobom by sa dosiahlo dvojité dobro; dievčatá by sa moderne vzdelávali a ženy by našli nové a primerané pole pôsobnosti ako učiteľky a riaditeľky v týchto školách. Z viacerých strán sa už argumentovalo, že štát by mal v záujme rodín nariadiť, aby sa dievčatá učili v štátnych inštitúciách domácejmu hospodáreniu a výchove detí (rovnako ako sú muži nútení k vojenskej službe) To však neznamená, že dievčatá nemajú byť vzdelávané duševne, ved' čím vzdelanejšie budú, tým lepšie budú plniť svoje materské povinnosti a tým lepšími pomocníkmi budú svojim manželom. Nemožno však poprieť, že výučba dievčat v oblasti hudby a iných umení je pre panie vždy len vedľajšou záležitosťou. Ved' hra na klavíri, plynulá francúzština, veľké sčítanosť románov, kreslenie, maľovanie a pod. mužovi nenahradia nechutné jedlo, ktorým si pokazí žalúdok, neporiadok v dome a nehospodárnosť domácnosti. „Žena dokáže svojím náprstkom vyliať viac, ako muž dokáže načerpať vedrom.“

Keďže však za súčasných okolností nie je isté, či sa určité dievča skutočne stane aj matkou, mala by sa v mladosti naučiť aj **iným užitočným veciam**, ktorými by si neskôr mohla zarobiť na chlieb, ak nedosiahne svoj vlastný cieľ - byť matkou. Áno, aj dcéry bohatých rodičov by sa mali naučiť niečo užitočné, pretože v súčasnosti nie je zriedkavé, že bohatí obchodníci a továrnici nejakou nehodou prídu o svoj majetok alebo že sa dcéry úradníkov ocitnú v nešťastných pomeroch v dôsledku predčasnej smrti svojho otca. Nezabúdajme tiež, že katolícke kláštory vždy pomáhali riešiť sociálnu otázku tým, že sa starali o osoby, ktoré sa nechceli vydať, a zamestnávali ich v rozumných a spoločensky užitočných prácach, ako je ošetrovanie chorých a vyučovanie mládeže. Ak sa štátom podarí zlepšiť postavenie žien, potom sa vyrieši veľká časť sociálnej otázky, pretože rodina je základným a uholným kameňom spoločnosti, pričom na nej podstatne závisí prežitie štátu. Vzdelanosť u jednotlivých národov sa začala až vtedy, keď sa usporiadal rodinný život. Ak sa teda vhodnou reformou podarí pozdvihnúť rodinný život, bude tým zaistené aj trvanie spoločnosti.

6. Je tiež nevyhnutne potrebné upozorniť na nesmiernu biedu, do ktorej sa dnes ľstiví obchodníci s dievčatami snažia dievčatá uvrhnúť.

Títo kupliari sú takmer výlučne Židia. Dievčatá dodávajú buď do mohamedánskych harémov, alebo do vykričaných hostincov v cudzine, najmä v Strednej a Južnej Amerike. Za jedno dievča často dostávajú niekoľko stoviek alebo dokonca tisícok zlatých, podľa jej mladosti a krásy. Títo kupliari sa napriek svojmu honosnému a prepychovému životu stávajú za 10 až 15 rokov milionármi. Svoj obchod vykonávajú vo väčších obchodných mestách, ako sú Pešť, Ženeva, Odesa, Varšava, Riga, Buenos Aires (Južná Amerika), New York atď. Odtiaľ vysielajú do rôznych krajín **agentov a agentky**, ktorí vystupujú veľmi elegantne, sú veľmi štedrý a neskúseným a dôverčivým dievčatám sľubujú lukratívne zamestnanie v zahraničí alebo manželstvo vo veľkomestách a pod. Ak s nimi dievčatá odídu, zvyčajne ich predajú. Okrem toho dievčatá lákajú aj **inzerátmi** v novinách, ponúkajú im dobré miesta alebo bohatého ženicha a pod. Títo agenti a agentky často vstupujú do **tanečných** sál alebo krajčírskych salónov a zvädzajú dievčatá. Rovnako sa vtierajú do pozornosti dievčatám, ktoré vystupujú z **vlakov** vo veľkých mestách; vydávajú sa za sprostredkovateľov pracovných miest a prinútiť svoju obeť, aby išla alebo sa viezla s nimi. Keď sa dievča dostane do rúk takéhoto kupliara alebo agenta, je zvyčajne navždy stratené. Sú známe prípady, keď nižší i vyšší policajní úradníci boli podplatení obrovskými sumami, dokonca aj ročným stálym príjmom, takže takéto úbohé dievča u nich

⁵⁵ V novom preklade Písma sv. je: „Urobím mu pomoc.“

nenášlo právo a takémuto kupliarovi sa nič nestalo. Dokonca sa stalo, že keď týmto darebákom hrozilo nebezpečenstvo zo strany štátnych orgánov, podplatení policajní úradníci ich včas varovali, aby mohli svoje obeť bezpečne ukryť. Utrpenie, v ktorom sa takéto nešťastné dievča ocitne na sklonku svojho života, sa nedá opísať slovami. Ďaleko od svojich príbuzných, v opovrhnutí všetkými, končí v strašnom utrpení kdesi v nemocnici. Preto európske štáty prijali opatrenia, aby tzv. novodobí obchodníci s dievčatami boli zatýkaní a potrestaní. Dievčatám však treba dôrazne klásť na srdce, aby radšej prijali nižšie, ale bezpečnejšie miesto vo svojej vlasti, než aby hľadali raj nárekov a utrpenia v zahraničí. Dievčatá idúce do veľkého mesta by si mali všímať, kde sú katolícke dievčenské ústavy a mali by dôrazne odháňať každého dotieravého muža.

O DESIATOM BOŽOM PRIKÁZANÍ

V desiatom prikázaní nám Boh zakazuje túžiť po tom, aby sme si nespravodlivo privlastnili cudzí majetok.

U Boha platí už vôľa za skutok. Dobrovoľná hriešna túžba je už skutkom v duchu a je rovnako hriešna ako samotný skutok. (Mt 5, 28) Preto na tieto hriechy nesmieme pri svätej spovedi zabúdať. (Trid. konc. 14. hl. 5.)

1. O SOCIALIZME

1.1 V súčasnosti sa istá časť tzv. socialistov alebo sociálnych demokratov snaží nespravodlivo zmocniť súkromného majetku svojich spoluobčanov.

Sociálna demokracia značí vládu ľudu (= demokracia), ktorá chce obnoviť ľudskú spoločnosť (= societas) Socializmus vznikol v novších časoch. Okolo roku 1840 istý krajčír menom **Weitling** a po ňom (1850) žid **Marx** šírili v Nemecku socialistické princípy. To isté urobil okolo roku 1862 aj vrocavský žid Ferd. **Lassalle** s obrovskými výsledkami. V roku 1878 bol v Nemecku prijatý výnimočný zákon na násilné potlačenie socializmu (v roku 1890 bol opäť zrušený); po prijatí tohto zákona bolo zakázaných veľmi veľa socialistických spolkov, zhromaždení a publikácií a nebezpeční socialisti boli vykázaní z mnohých miest. Odvtedy začali socialisti šíriť svoje zásady tajne; robili to osobne v rodinách, medzi svojimi priateľmi a v dielňach; najmä však rozširovali množstvo socialistických tlačovín. V roku 1880 sa socialistickí vodcovia rôznych krajín stretli vo Švajčiarsku (na zámku Wyden v kantóne Zürich) a dohodli sa na spoločnom postupe s cieľom uskutočniť „svetovú revolúciu.“ Po tomto stretnutí, po ktorom sa konali mnohé ďalšie, socializmus vo všetkých krajinách stále rástol a nadobúdala revolučný charakter. Spomeňme si na bombové atentáty, úkladné vraždy, rabovanie, výčiny v chrámoch a pod. Tých socialistov, ktorí v snahe rýchlejšie dosiahnuť svoj cieľ ničia a vraždia, nazývame „**anarchistami**“ alebo „**nihilistami**.“ Centrom a útočiskom sociálnej demokracie bolo vždy Švajčiarsko, najmä Zürich. (Tu sa konali najdôležitejšie socialistické stretnutia, tu sa tlačilo najviac socialistických brožúr, tu vychádza hlavný socialistický časopis „Der Socialdemokrat“) Socializmus sa najviac rozšíril v Nemecku, Belgicku, Francúzsku, Taliansku a Rusku.

I. Socialisti sa snažia dosiahnuť najmä toto: chcú, aby štát prevzal do svojich rúk všetok súkromný majetok a aby majetok a prácu rozdelil rovnomerne medzi svojich poddaných; okrem toho chcú odstrániť každé náboženstvo, panstvo a všetok usporiadaný rodinný život.

Socialistická zásada znie: „Vlastníctvo je krádež.“ (Proudhon.) Preto v novom štáte **nesmie mať nikto súkromný majetok**, ale každý dostane všetko zo spoločného majetku. **Každý musí pracovať** a za každú hodinu práce dostane poukážku, za ktorú si môže kúpiť, čo potrebuje.

V novom štáte neexistuje náboženské zriadenie ani žiadna vrchnosť (ani Boh, ani pán) Socialisti sa tiež celkom verejne vyhlasujú za „ateistov“ a „republikánov.“ Mnohí svoj ateizmus zakrývajú slovami: „náboženstvo je súkromná vec.“

Muž a žena v novom štáte žijú spolu tak dlho, ako chcú a ako sú k tomu naklonení, a potom môžu, dokonca majú žiť každý s iným. (Bebel.) Deti nepatria rodičom, ale štátu; s matkou zostávajú len dovtedy, kým nevedia behať; potom sú matke odobraté a umiestnené do verejných vzdelávacích inštitúcií. Tam sa majú učiť o veciach, o ktorých by sa aj dospelý človek hanbil hovoriť. Neexistuje žiadna domáca kuchyňa, ale len „obecná kuchyňa.“ Neexistuje väzenie, pretože (keďže všetko zlo vraj pochádza zo súkromného vlastníctva) všetci ľudia budú vraj ako anjeli, a teda sa nedopustia žiadnych zločinov. (Anjeli bez náboženstva!) Samozrejme, pre socialistické princípy je možné získať najmä ľudí bez viery (ktorí hľadajú svoju blaženosť len v uspokojení svojej požívateľnosti), z ľudí chudobných alebo proletárov (ktorí nemajú čo stratiť, ak dôjde k prerozdeleniu); väčšinu z nich tvoria továrenskí robotníci, ktorých však nešťastné pomery takmer vháňajú do náručia socializmu.

II. Vznik a šírenie socializmu je spôsobené: stále rastúcou biedou pracujúceho ľudu, veľkou chamtivosťou a nenásytným pôžitkárstvom bohatých a napokon opúšťaním náboženstva medzi ľuďmi.

Tak ako väčšina chorôb pochádza zo žalúdka, tak aj v živote ľudí pochádza všetka nespokojnosť pochádza najmä z hmotnej biedy. Všeobecnú biedu ľudí spôsobilo zavedenie **strojov**. Stroje (ktoré sa zaviedli asi pred sto rokmi) dokážu za niekoľko dní vyrobiť oveľa viac ako sto ľudí za mesiac a strojový tovar je aj lacnejší ako tovar od remeselníkov. Preto sa stalo nevyhnutným, že remeselníci sa museli vzdať svojho remesla a schudobneli. Zavedením strojov sa stalo, že všetok kapitál sa nahromadil v rukách továrnikov, zatiaľ čo z rúk ostatných ľudí sa čoraz viac vytrácal. Takto sa počet chudobných a nespokojných zo dňa na deň zvyšoval. „Čím viac je proletárov, tým viac rastie mor socializmu.“ (Bebel.)

V súčasnosti sa v ľudskej spoločnosti vyskytli podobné nešťastné stavy, aké sa vyskytujú v ľudskom tele, keď sa krv hromadí v určitých častiach tela a do iných sa nedostáva. Továrnici, ktorí chcú dosiahnuť veľké bohatstvo, často nezaobchádzali so svojimi chudobnými robotníkmi podľa zákona Kristovho evanjelia; dávali im mizernú mzdu (keďže mali k dispozícii obrovské množstvo pracujúceho ľudu), nútili ich pracovať nesmierne dlho, dokonca aj v nedeľu a vo sviatok (keďže stroj môže pracovať nepretržite), málo dbali o zdravie robotníkov a často priamo ničili ich nábožnosť a morálku. Tieto a podobné neblahé pomery nevyhnutne spôsobili, že robotníci boli nespokojní a bezbožní. Ľudia, ktorí obsluhujú stroj, sa veľmi ľahko stanú duševne lenivými a nesamostatnými, pretože pracujú len mechanicky, a preto sa ľahko nechajú obalamutiť zviest' ľudia, ktorí musia tak ťažko pracovať, v dôsledku tejto veľkej únavy nemôžu pozdvihnúť svojho ducha k Bohu a stávajú sa stať bezbožnými. Aj úbohé príbytky robotníkov, v ktorých často musí kvôli malému príjmu žiť spolu niekoľko rodín, ničia všetky cnosti rodinného života)

A keďže robotníci videli na jednej strane chamtivosť a na druhej strane hýrenie a nenásytnú požívačnosť bohatých, žiadali, aby sa mali rovnako, a ich hnev sa obrátil proti majetku bohatých. Vidíme teda, že Boh potrestal bohatých tým, čím zhrešili.

Socialisti teda nie sú ničím iným ako **Božím bičom na bohatých**. Kristova viera je v súčasnosti podkopávaná viac ako kedykoľvek predtým, a to zlými novinami, protináboženskými spolkami (najmä slobodomurárskymi) a v mnohých štátoch dokonca aj protináboženskými štátnymi zákonmi. Spomeňme si na vyhánanie rehoľníkov, najlepších misionárov, konfiškáciu cirkevného majetku, úplné alebo aspoň čiastočné odstránenie vyučovania náboženstva a náboženskej výchovy zo škôl a pod. Čo sa potom čudujeme, že ľudia neveria v žiadneho Boha a v žiadnu večnosť, že nerešpektujú Božie prikázania, berú bližnemu majetok a chcú mať nebo na zemi! Sám vodca socialistov Bebel priznal, že sociálna demokracia by nebola vznikla, keby sa dodržiavalo Kristovo učenie. Robotníci, ktorí sa dožadujú zlepšenia svojho postavenia, sú teda najmenej vinní za to, že socializmus povstal.

III. Ak sa má odvrátiť nebezpečenstvo hroziace zo socializmu, musí sa zlepšiť postavenie pracujúceho ľudu, bohatí a lepšie situovaní si musia viac vážiť chudobných a musí sa pozdvihnúť náboženstvo ľudí.

Samotnými donucovacími prostriedkami sa socialisti nepolepšia, rovnako ako bitím sa nepolepší zlé dieťa. Ak chceme niečo dosiahnuť, musíme im **vyjsť v ústrety s láskou**, t. j. musíme im priat' dobro a robiť im dobre. Najmä zamestnávateľia sa musia k robotníkom správať podľa zásad kresťanskej spravodlivosti. Ketteler správne hovorí: „Bratia kresťania, začnime jedného dňa dodržiavať kresťanské učenie a všetko sociálne zlo hneď zmizne.“ Zamestnávateľ preto musí dať robotníkovi **mzdu dôstojnú človeka**. „Mzda robotníka musí byť aspoň taká veľká, aby stačila na primerané zabezpečenie kresťanskej (t. j. skromnej, šetrnej, spokojnej, riadnej) rodiny.“ (Manning.)

Postavenie robotníka v továrni musí byť istejšie; nesmie byť považovaný za tovar, ktorý je dobrý len dovtedy, kým prináša úžitok. (Hitze.) Robotník nemá byť vylúčený z občianskych práv štátu, pretože aj on platí dane a slúži v armáde. (3. rakúsky katolícky kongres) Majú sa zabezpečiť robotnícke knižnice a ďalšie školy, aby sa uspokojila túžba robotníkov po vzdelávaní a zdokonaľovaní. Pápež Lev XIII. odporúča zakladať katolícke robotnícke spolky; v týchto spolkoch by mal robotník možnosť nejakým spôsobom sa povzniesť a povýšiť, a tak by sa uspokojila jeho túžba po úcte. Je tiež potrebné zákonom upraviť nárast počtu proletárov, vylúčením napr. istých odvetví priemyslu z tovární, aby mohli existovať menšie podniky a zabránilo sa hromadeniu kapitálu v jedných rukách a aby sa zmenšil počet robotníkov v továrňach. (3. rakúsky katolícky kongres)

Bohatí nech sú štedrý a vedia sa podeliť. (1 Tim 6, 18) Bohatí sú dnes viac ako inokedy povinní dávať almužnu, inak ich po smrti čaká prísny súd a večné zatratenie. (Pozri nasledujúci odsek o používaní majetku.) Štát je tiež oprávnený prinútiť bohatých ľudí, aby zo svojho nadbytku prispievali na blaho spoločnosti. Najúčinnjším prostriedkom na potlačenie socializmu je **náboženstvo**. Sociálna demokracia totiž v skutočnosti nie je nič iné ako nedostatok náboženského presvedčenia; hlavnou dogmou socializmu je totiž popieranie Boha a budúceho života, pričom jeho najvyšším prikázáním je zmyslový pôžitok. Kto chce potlačiť socializmus a bojí sa pritom vplyvu náboženstva, podobá sa človeku, ktorému horí strecha, ale nechce k sebe domov pustiť hasičov, lebo sa bojí, že by snád' zničili jeho špajzu. (3. rakúsky katolícky kongres) Práve náboženstvom chudobný získava spokojnosť, po ktorej tak túži.

IV. Niektoré socialistické princípy sa nedajú uskutočniť, iné sa uskutočniť dajú, ale mali by najkatastrofálnejšie následky.

Nie je možné dosiahnuť úplnú rovnosť medzi ľuďmi, najmä nie v majetku. Ak by totiž štát dal každému človeku to, čo potrebuje na svoje živobytie, mohlo by sa stať, že by daný spotreboval len časť, ale zvyšok by si ušetril a uschoval. To by opäť viedlo k majetkovej nerovnosti. Úplná rovnosť majetku sa nedá nastoliť ani inými spôsobmi. Ako v prírode, tak aj medzi ľuďmi vidíme veľkú rozmanitosť. Rozdielnosť veku, pohlavia, zdravia, telesnej sily, nadania, a najmä charakteru a mravov nie je možné u ľudí odstrániť; s touto rôznorodosťou je však nevyhnutne

spojená aj rôznosť životného a majetkového postavenia. Tak ako v armáde nie sú iba samí dôstojníci, ani samí radoví vojaci, tak ani v ľudskej spoločnosti nemôže byť jeden ako druhý. Niektorí občania sa budú vždy venovať úlohe štátu, zákonodarstvu, právu, správe štátu alebo vojenským záležitostiam; títo sami sebou budú mať medzi občanmi vyššie postavenie, pretože významným spôsobom pracujú pre spoločné dobro. (Lev XIII.) Už teraz dávajú „socialisti“ svojim vodcom ako poslancom, redaktorom a pod. 4 až 10.000 korún ročne a mnohí ešte okrem toho 5 korún denne. (Kongres socialistov, Frankfurt nad Mohanom, 1894)

Ani blaženosť, o ktorú sa usilujú, nemožno na zemi dosiahnuť. Aj keby sa človek akokoľvek namáhal, aby si zlepšil živobytie, nevyhol by sa utrpeniu, chorobe, smrti atď. Utrpenie a strádanie je údelom nášho pokolenia na svete; niet tu života pôžitku a pokoja.“ (Lev XIII.) Ved' blaženosť na svete nenájdeme v zmyslovom potešení, ale v Bohu. Kým bude svet stáť, nepodarí sa odstrániť ani hriech ani nepravosť, ani biedu. Aj Kristus povedal: „Chudobných budete mať vždy.“ (Jn 12, 8)

Uskutočňovanie socialistických zásad má najmenšiu šancu urobiť ľudstvo šťastným. Predovšetkým každá konfiškácia súkromného majetku musí viesť k strašným vraždám; ved' kto by sa dobrovoľne vzdal svojho majetku? A aj keby sa uskutočnila rovnosť majetku, nikdy by nenastal pokoj; utláčaná a prevyšovaná trieda by sa z pomsty dopúšťala tých najstrašnejších zločinov. Aj skutočnosť, že každý by mohol kedykoľvek požiadať manželku iného, by viedla k **najodpornejším zločinom** a neporiadkom.

Toto nové zriadenie by najviac uškodilo pracujúcej triede, v prospech ktorej by bolo vlastne zavedené. (Lev XIII.) Jeden pracovník je predsa zručnejší a usilovnejší ako druhý, a mal by dostávať rovnakú mzdu? To by viedlo k všeobecnej nespokojnosti. Socializmus by sa možno dal uskutočniť len vtedy, keby ľudstvo nemalo lásku k slobode a neusilovalo sa o zdokonalenie; ale takí ľudia na svete nie sú. Človek totiž nie je zviera. Keďže rodičia by museli dať svoje deti do výchovných ústavov, boli by zbavení všetkej radosti, lebo to najsladšie, čo môže potešiť ľudské srdce, je spoločnosť s deťmi; ale o to by boli pripravení. Rodičia, najmä v starobe, keď im láska k deťom zvyčajne osladzuje posledné dni života, by museli stráviť život bez akejkoľvek radosti a lásky.

Socializmus **by zničil všetku vzdelanosť**; to, čo človeka poháňa k novým vynálezom, by bolo v ľudskom duchu ochromené. (Ketteler) Kto by sa potom usiloval o pokrok a zdokonaľovanie, viediac, že ho nečaká žiadna zvláštna odmena. A okrem toho, bez veľkých peňažných výdavkov niet vynálezov, niet pokroku. Ľudia v socialistickom štáte by boli obyčajnými otrokmi. Nikto by sa ani nenamáhal, viediac že je oňho tak či tak postarané. To by len podporovalo lenivosť a nedbalosť v práci, čo by malo pre spoločnosť tie najsmutnejšie dôsledky. Na austrálskych ostrovoch existuje istý socializmus, ktorý spočíva v tom, že obec je vlastníkom všetkej pôdy. Dôsledkom toho je, že obyvatelia sa oddávajú najväčšej záhalke a napriek všetkej úrodnosti pôdy im hrozí smrť hladom. Aby si zachovali život, stávajú sa ľudožrútmí. Skúsenosť totiž ukázala, že v tých obciach, kde bola skutočne zavedená rovnosť majetku (ako v Amerike), sa páchajú tie najstrašnejšie nehoráznosti a že takéto obce rýchlo končia.

Hoci teda podľa toho všetkého nie je socialistické besnenie ničím iným ako poblúdením mozgov, predsa len má, podobne ako mnohé iné zlo, vo svete istý úžitok. Ako prudký víchor poráža všetko, čo je zhnité, tak aj socializmus, bojujúci s obdivuhodným úsilím, núti hlavy štátov všimnúť si chyby a nedostatky spoločnosti a núti ich k primeranej náprave; najmä odhaľuje (v tlači, v parlamentoch a na zhromaždeniach) bezhraničné vykorisťovanie chudobných a často im dopomáha k spravodlivosti.

1.2. Všetci, ktorí chcú svojim bližným nespravodlivo odňať ich súkromný majetok, žijú v stave ťažkého hriechu.

Už samotná snaha o odňatie cudzieho majetku je hriech. S každým hriechom, a teda aj s týmto, je spojených mnoho ďalších hriechov. Svätý Pavol hovorí: „Nezriadená láska k peniazom je koreňom všetkého zla.“ (1 Tim 6, 10) O tom, že je to skutočne tak, svedčia prejavy na socialistických zhromaždeniach; tieto prejavy sú plné rúhaní, diabolských invektív proti kňazom a zástupcom Boha na zemi, proti duchovným a svetským autoritám a často sú sprevádzané aj brutálnym násilím. Mnohí socialisti vyhlasujú krivú prísahu pred súdom za dovolenú, ak to slúži ich záujmom. A teraz si už len pripomeňme ohavné zločiny spáchané socialistami: **bombové atentáty a úkladné vraždy** štátnikov. Preto boli v poslednom čase prijaté veľmi prísne zákony proti socialistom, napríklad vo Francúzsku a Taliansku.

Nech nikto nehovorí, že aj prví kresťania mali spoločný majetok, pretože toto spoločné užívanie majetku bolo úplne iné ako to, ktoré chcú presadiť socialisti. Kresťanská zásada, ktorá vyzýva na almužnu, znie: „Brat, čo je moje, je aj tvoje.“ Socialistická zásada však znie: „Brat, čo je tvoje, je aj moje.“ Socialisti tiež veľmi radi poukazujú na katolícke rády, ktoré majú tiež spoločný majetok; hovoria: čo je možné tu, bude možné aj v štáte budúcnosti. Ale ani to nie je dobrý príklad; nezabúdajme totiž, že základom rehoľného života je zdržanlivosť a dobrovoľná poslušnosť, skrátka náboženstvo, zatiaľ čo v budúcom štáte socialistov sa má holdovať zmyslovým pôžitkom a náboženstvo má byť odstránené.

2. KRESŤAN V CHUDBE

Chudoba alebo bieda je nedostatok toho, čo je potrebné na živobytie. Chudobný človek je teda ten, kto je odkázaný na podporu svojich blížnych. Boh rozdelil talenty rôzne: jednému dal 5, druhému 2 a tretiemu len jeden (Mt 25. 14-30) Keby totiž všetci mali rovnako, nikto by nebol závislý od druhého a ľudia by spolu nežili v žiadnom spolužití. Kde by potom bola láska k blížnemu, kde by bola príležitosť na zásluhu?

2.1. Chudoba nie je pred Bohom hanbou, ale hanbou je len chudoba v cnostiach a dobrých skutkoch, pretože vedie k večnému zatrateniu.

Medzi pohanmi sa však chudoba považovala za **hanbu**, chudobnými verejne opovrhovali a lepší pohania hovorili: Kto dá chudobnému jesť a piť, nemá u neho žiadnu zásluhu, lebo mu len predlžuje jeho biedny život a okrem toho, čo mu dá, sám stráca. (Plautus, Trin. act. 2. 2.) Sám Platón si myslí, že: „Ak chudobný ochorie, nech zomrie; lekár nech sa s ním nezaobera.“ (De Republ. 3.) Na inom mieste nazýva chudobných živočíšnym druhom, ktorý treba vyhnat' zo zeme. (Leges 11.) Preto medzi pohanmi nenachádzame žiadne zariadenia v prospech trpiaceho ľudstva, žiadne nemocnice, sirotince a pod.

V očiach večnej múdrosti však chudoba nie je ani najmenšou hanbou. (Lev XIII.) Sám Kristus sa stal chudobným, hoci bol bohatý. (2 Kor 8, 9) Kráľ neba a zeme, ktorému predsa všetko patrí, žil v ustavičnej chudobe a strádaní; nemal ani kde hlavu skloniť. (Lk 9, 58) Aký chudobný prišiel Kristus na tento svet; spomeň si len na miesto, kde sa Spasiteľ narodil! Človek môže byť chudobný na pozemské statky, a predsa byť pred Bohom nesmierne bohatý pre svoje dobré skutky a cnosti. A naopak, človek môže byť bohatý na pozemské statky, a predsa byť pred Bohom veľmi chudobný. (Lk 12, 21) Jedine bázeň pred Bohom je chválou bohatých i chudobných. (Sir 10, 25) Pravými statkami nie sú časné statky, ale cnosti. (sv. Bern.) Verte mi, bratia moji, nie je bohatý ten, kto má plné skrine zlata a striebra, ale ten, v kom prebýva Boh a kto je naplnený Duchom Svätým. (sv. Augustín)

2.2. Chudobní dosiahnu spásu ľahšie ako bohatí.

Sám Kristus hovorí: „Ľahšie je ťave prejsť uchom ihly, ako boháčovi vojsť do nebeského kráľovstva.“ (Mt 19, 14) Bohatí sa totiž ľahko stanú pyšnými, chamtivými, hrubými, bezcitnými, lenivými, požívачnými a bezbožnými. Práve bohatstvo im totiž poskytuje všetky prostriedky na uspokojenie každej nezriadenej náklonnosti. U chudobných to tak nie je: chýba im veľká príležitosť na hriech. Chudobný sa podobá lodi, ktorá nie je tak naložená tovarom, a preto sa tak ľahko nepotopí. (sv. Nilus.) Tak ako chodec bez batožiny kráča ľahšie, tak aj chudobný človek ľahšie dosiahne svoj cieľ. Ako zápasník, ktorý je len ľahko oblečený, ľahšie víťazí, tak aj chudobný človek ľahšie prekonáva všetky pokušenia diavla. Preto vo večnosti mnohí chudobní ľudia dosiahnu vyšší stupeň blaženosti ako mnohí bohatí ľudia. Sám Kristus hovorí: „Mnohí prví budú poslednými a poslední prvými.“ (Mk 10, 31) Chudobný Lazár prišiel po smrti do Abrahámovho lona, ale boháč prišiel do pekla. (Lk 16) Ľudia si zo starých látok vyrábajú snehobiely papier, na ktorý píšu a maľujú; tak to robí aj Boh; z chudobných a trpkosť skúšaných ľudí si vyrába nástroje, ktoré sú celkom čisté a ozdobené mnohými zásluhami. (sv. Chryz.)

2.3. Boh dopúšťa na človeku chudobu, aby ho priviedol k spásu.

Mnohí by totiž bohatstvo zneužívali na hriešny život, a tak by sa uvrhli do večnej záhuby. Boh to predvída, a preto im pozemské statky odníma. Chudoba aj bohatstvo pochádzajú od Boha. (Sir 11, 14) Svätý Anton, arcibiskup Florencie, videl nad istým príbytkom zostupovať a vystupovať anjelov; a pretože sa dozvedel, že tam býva veľmi chudobná vdova s tromi dcérami, poslal im veľkú almužnu. Inokedy zase videl nad týmto príbytkom zlých duchov; pátral po tom a dopyčoval sa, že títo ľudia teraz vedú rozmarný život. Okamžite im almužnu odobral. Podobne koná aj Boh. Čo urobí učiteľ, ak sa dieťa v škole hrá a nedáva pozor? Nechá otec malému dieťaťu v ruke nôž?

2.4. Boh veľmi miluje chudobných.

Boh je zvlášť priaznivo naklonený nešťastným a chudobným ľuďom, lebo Kristus ich nazýva blahoslavenými (Mt 5, 3); pozýva všetkých, ktorí sa namáhajú a sú obťažaní, k sebe, aby ich potešil. (Mt 11, 8) Poníženým a utláčaným Boh prejavuje svoju dobrotivosť mimoriadnym spôsobom. (Mt 5, 10) Tieto pravdy musia v chudobných posilňovať na mysl a v ľuďoch bohatých a vysoko postavených potláčať každú povýšenosť. (Lev XIII.) Predovšetkým chudobným dáva Kristus zvestovať svoje evanjelium. (Mt 11, 5) To, čo robíme chudobným, Kristus považuje za také, akoby sme to robili jemu samému; spomeňme si na Kristove slová v deň súdu. (Mt 25, 40) Obeta chudobných je Bohu veľmi milá. Či nedal Kristus prednosť drobnej minci chudobnej vdovy pred darmi boháčov? (Mk 12, 42) Boh sľubuje, že vypočuje najmä volanie utláčaných. (Jak 5, 4) Chudobným pastierom Kristus pri svojom narodení preukázal milosť, ale bohatým farizejom a zákonníkom nie. (Rim 2, 11) Chudobný človek je rovnako Božím dieťaťom ako boháč. (Prís 22, 2)

2.5. Chudobný človek, ktorý vedie čestný život, nebude nikdy Bohom opustený, ale bude šťastný už na zemi.

Ved' Boh, ktorý krmí nebeské vtáctvo, ktorý tak krásne odieva ľalie a poľné kvety, tým viac sa stará o človeka, ktorý má oveľa väčšiu hodnotu.“ (Mt 5, 25-30) Boh nedopustí, aby spravodlivý človek trpel v niečom núdzu. Ved' Kristus hovorí: „Hľadajte najprv Božie kráľovstvo a jeho spravodlivosť (= starajte sa najprv o svoju spásu a zachovávajúte prikázania) a všetko ostatné (= všetko, čo je potrebné na zachovanie života tela) vám bude pridané.“ (Mk 6, 33) Kráľ Dávid hovorí, že bol mladý i starý, ale nikdy nevidel, aby bol spravodlivý opustený a aby jeho deti vyšli na žobrotu. (Ž 37, 25) Hoci sa spravodlivý z Božieho dopustenia často ocitne v chudobe a núdži (ako Jób, Tobiáš, Jozef Egyptský), potom opäť príde čas, keď ho Boh zahrnie časnými dobrami. Cnosť totiž ani v tomto živote nezostáva bez požehnania. (Ž 112, 2-3)

Chudobný aj vo svojej biede môže byť šťastným. Životné šťastie totiž v žiadnom prípade nezávisí od hojnosti časných statkov (Lk 12, 15), ale od vnútornej spokojnosti. A tú má každý spravodlivý človek, či je chudobný alebo bohatý. Svätý Pavol sa často chváli, že nemá nič, a predsa je taký spokojný, ako keby mal všetko. (2 Kor 6, 10)

2.6. Chudobní nie sú oprávnení, aby si vymáhali od bohatých almužnu, ktorá im patrí, ale majú trpezlivo znášať svoj osud a najmä prosiť Boha o pomoc.

Povinnosť dávať almužnu v žiadnom prípade nie je povinnosťou spravodlivosti, okrem najnutnejších prípadov, ale povinnosťou kresťanskej lásky; preto ju nemožno súdne vymáhať. (Lev XIII.) Preto svätí Otcovia vždy napomínali bohatých, aby dávali almužnu. „Ty si pán a môžeš dať alebo nedávať,“ hovorí svätý Hieronym boháčovi. A svätý Chryzostom: „Rozdaj zo svojho majetku. Ale ak nechceš, nenútim ťa, nepoužívam násilie, iba ťa prosím.“ Chudobní však samozrejme môžu žiadať, aby im za ich prácu bola vyplatená primeraná mzda. Chudobní majú trpezlivo znášať svoj osud a najmä prosiť Boha o pomoc. „Chudobní si musia získať alebo trpezlivosťou, bohatí však skutkami milosrdenstva.“ (sv. Ľudovít IX.) Ale dvojnásobne nešťastný je chudobný, ktorý opustí Boha a prestupuje jeho prikázania; vtedy nemá v tomto živote nič a okrem toho ho po smrti čaká večné zatratenie.

O SKUTKOCH MILOSRDENSTVA

Kristus nám vo svojej reči o poslednom súde veľmi prísne prikázal, aby sme pomáhali trpiacemu. (Mt 25) Tento príkaz dopĺňa druhú skupinu desiatich Božích prikázaní; v 5. až 10. Božom prikázaní sa totiž zakazuje bližnému škodiť. Tu sa prikazuje pomáhať mu v jeho núdzi. Preto sa o skutkoch milosrdenstva správne hovorí hneď po desiatich Božích prikázaniach.

1. O HODNOTE A UŽÍVANÍ POZEMSKÝCH STATKOV

1.1. Pozemské statky nerobia človeka pred Bohom lepším, pretože neroznmnožujú jeho zásluhy, ale len jeho zodpovednosť.

Nie vlastníctvo pozemských statkov, ale ich správne užívanie nám dáva skutočnú hodnotu pred Bohom. Skutočná dôstojnosť a veľkosť človeka závisí od morálnych vlastností, teda od **cnosti**, a nie od bohatstva. (Lev XIII.)

Bohatý človek si nemôže zakladať na pozemských statkoch. Nikto si so sebou nevezme svoj majetok. (1 Tim 6, 7) Keď bohatý kráľ Krosus ukazoval múdreému Solónovi svoje poklady a pýtal sa ho, či ho považuje za šťastného, Solón odpovedal: „Pred smrťou nemožno nikoho nazývať šťastným.“ Krosus, ktorého tieto slová urazili, spoznal ich pravdivosť, až keď bol porazený v boji a išiel byť upálený na hranici. Preto by sme nemali **úzkostlivo** túžiť po pozemských statkoch, akoby peniaze a majetok robili človeka šťastným. Preto Kristus hovorí: „Nezhromažďujte si poklady na zemi, kde ich moľ a hrdza ničia a kde sa zlodeji dobývajú a kradnú. V nebi si zhromažďujte poklady; tam ich neničí ani moľ ani hrdza a tam sa zlodeji nedobývajú a nekradnú.“ (Mt 6, 19-20) Šalamún sa krásne modlil: „Nedávaj mi ani žobrotu, ani bohatstvo, daj mi len to, čo potrebujem k životu.“ (Prís 30, 8) Svätý Pavol hovorí: „Ak máme pokrm a odev, buďme s tým spokojní.“ (1 Tim 6, 8) Prečo nás Kristus učil modliť sa za každodenný chlieb?

1.2. Ale napriek tomu sú pozemské statky pre človeka prospešné, pretože si nimi môže získať zásluhy pre nebo.

Pozemské statky prispievajú k nášmu **pozemskému blahu**, zbavujú nás mnohých starostí, spríjemňujú nám život a zaručujú nám určitý vplyv na ostatných ľudí. Ten, kto má majetok, je do istej miery malým kráľom. Pozemské statky sú tiež prostriedkom na dosiahnutie večnej blaženosti. Vyplýva to z Kristových slov, ktoré povie v deň súdu tým, čo budú po jeho pravici. (Mt 25, 34-36) Svoj majetok ste nedostali, aby ste žili v prepychu, ale aby ste pomáhali chudobným. (sv. Chryz.) Pozemské statky sú teda určené na to, aby človeku slúžili a nie aby človek slúžil im. (sv. Alf.) To, že pozemské statky sú len prostriedkom na získanie zásluh pre večnosť, a nie prostriedkom na užívanie si života, dobre pochopil zbožný kráľ Alfonz Aragónsky. Často d'akoval Bohu za dva dary, a to za to, že ho urobil členom pravej Cirkvi a kráľom, aby v tomto stave mohol vykonať veľa dobrého pre blaho svojich blízkych. Aké vznešené poňatie kráľovského povolania! Istý kazateľ oprávnene povedal: „Uvážte, vy bohatí, že len to je skutočne vašim majetkom, čo používate na dobré účely; všetko ostatné vám zoberie smrť a veselí dediči.“

V hojnosti nezabúdaj na tých, čo trpia nedostatkom.

1.3. Boh je Pánom pozemských statkov, my sme len ich správcovia.

Boh je pánom všetkých pozemských statkov. „Pánova je zem a i všetko čo ju naplnia.“ (Ž 24, 1) „Moje je striebro a moje je zlato“, hovorí Pán. (Ag 2, 8) Nič nesmieme nazývať svojím, pretože všetko patrí Bohu. (Tert.) Keď teda dávame almužnu, rozdáваме len cudzí majetok, a nie svoj vlastný. (sv. Peter Dam.) Sme len **dočasnými užívateľmi a správcami** pozemských statkov. Raz prišiel k istému kniežaťu žobrák a prosil ho o nocľah. Keď sa ho pýtali, ako sa to opovažuje, žobrák poprosil, aby mu dovolili len tri otázky. Bolo mu to dovolené. A žobrák sa pýtal kniežaťa: „Kto

býval v tomto dome?“ Knieža odpovedal: „Môj otec.“ Na otázku: „Kto tu žil pred vaším otcom?“ knieža odpovedal: „Môj starý otec.“ Na ďalšiu otázku: „Kto tu bude žiť po vás?“ knieža už neodpovedal. Žobrák povedal: „Hľa, jeden odíde a druhý sem príde bývať. Keďže tu nemáte trvalý príbytok, robte chudobným veľa dobrého, aby ste dosiahli trvalý príbytok v nebi.“ Knieža pochopil zmysel týchto slov a obdaroval žobráka. V skutočnosti nie sme pánmi, ale len dočasnými vlastníkami a správcami pozemských dobier.

1.4. Človek teda smie pozemské statky užívať len tak, ako chce Boh. A Boh chce, aby sme zo svojho nadbytku pomáhali chudobným.

Ani svoje zmysly a údy nesmieme používať podľa svojej ľubovôle, ale len podľa Božieho určenia. Tak je to aj s majetkom. (sv. Asterius.)

Ako každý správca musí skladať **úcty** svojmu pánovi, tak aj človek musí skladať úcty Bohu. Boh bude žiadať odpočet z toho, ako sme naložili s talentami. (Mt 25, 19) Pri smrti nám Boh povie: „Vydaj počet zo svojho správcovstva.“ (Lk 16, 2)

2. O PRÍKAZE KONAŤ SKUTKY MILOSRDENSTVA

2.1. Kristus nám vo svojej reči o poslednom súde veľmi prísne prikázal, aby sme pomáhali trpiacim núdzou; povedal totiž, že večnú blaženosť dá len tým, ktorí pomáhali trpiacim.

Pri **poslednom súde**, ako hovorí Kristus, postaví jedných po jeho pravici a druhých po jeho ľavici. Tým na pravici povie: „Pod' te, požehnaní môjho Otca, zaujmite kráľovstvo, ktoré je pre vás pripravené od stvorenia sveta. Lebo som bol hladný a dali ste mi jesť; bol som smädný a dali ste mi piť; bol som povesný a pritúlili ste ma; bol som nahý a priodeli ste ma; bol som chorý a navštívili ste ma; bol som vo väzení a prišli ste ku mne.“ Vtedy mu spravodliví povedia: »Pane, a kedy sme ťa videli?« Kráľ im odpovie: »Veru, hovorím vám: Čokoľvek ste urobili jednému z týchto mojich najmenších bratov, mne ste urobili.« Potom povie aj tým, čo budú zľava: »Odíd'te odo mňa, zlorečení, do večného ohňa, ktorý je pripravený diablu a jeho anjelom! Lebo som bol hladný, a nedali ste mi jesť; bol som smädný, a nedali ste mi piť atď.« Vtedy mu aj oni povedia: »Pane, a kedy sme ťa videli?« Vtedy im on odpovie: »Veru, hovorím vám: Čokoľvek ste neurobili jednému z týchto najmenších, ani mne ste to neurobili.« (Mt 25, 34-45) Je teda **prísny príkaz** pomáhať trpiacim. Preto v mnohých spovedných zrkadlách z dávnejších čias nachádzame aj otázku, či sme pomáhali trpiacim. Istý svätec správne hovorí: „Chudobní si musia nebo vydobýť trpezlivosťou, ale bohatí skutkami milosrdenstva.“ (sv. Louis IX.) Radi obetujeme niečo menšie, aby sme nestratili niečo väčšie. Veď ľudia si nechajú odrezat' aj ruku alebo nohu, len aby sa udržali pri živote. Tak aj ty obetuj malé dobro, majetok, aby si nestratil väčšie dobro, večnú blaženosť.

I. Bohatí sú najviac povinní pomáhať trpiacim blížnym.

Veď Kristus hovorí: „Od každého, komu bolo veľa dané, bude veľa aj požadované.“ (Lk 12, 48) Bohatí majú pomáhať chudobným zo svojho nadbytku. (2 Kor 8, 14) Bohatí majú podporovať chudobných, ako brest podporuje vinič. Brest je vysoký, ale neplodný strom. Vinič sa pred ním vinie po zemi, kde by jeho hrozno mohlo ľahko zhníť. Aby sa to nestalo, Taliani vedú vinič po brešta, aby mal vinič dostatok svetla a dobre sa mu darilo. Ako je to s brestom, tak je to aj s bohatým človekom; jeho bohatstvo ho neopravňuje na večný život; len až keď pomáha chudobným, je skutočne bohatý. (Hermes.)

Keďže bohatí sa neradi vzdávajú svojho majetku, **sú v nebezpečenstve, že stratia večnú blaženosť**. Kristus hovorí: „Ľahšie je ťave (povrazu z ťavej srsti) prejsť cez ucho ihly, ako boháčovi vojsť do Božieho kráľovstva.“ (Mt 19, 24) Povraz sa musí najprv rozpriasť; tak aj boháč musí niečo rozdať zo svojho majetku. „Časné šťastie je ako vriaci hrniec; daj si pozor, aby si sa nepopálil.“ (sv. Vinc. Ferr.) Bohatí sú v rovnakom nebezpečenstve, že zahynú, ako námorníci, ktorí na lodi nesú veľké množstvo tovaru. (sv. Chryz.) Pes, ktorý ohlodáva kosť, by ju nedal za celé kráľovstvo; ani mnohý boháč by nedal svoje bohatstvo za akúkoľvek blaženosť. (sv. Bern.) Bohatí sa nechcú ničoho vzdať, pretože svoje terajšie šťastie považujú za blaženosť samu; klam považujú za skutočnosť, ako pes, ktorý bežal s kúskom mäsa cez potok, a keď uvidel odraz svojho kúska mäsa vo vode, chňapol po ňom a mäso stratil. (sv. Vinc. Ferr.) Bohatí pocítia svoju biedu až pri smrti, ako vták sediaci na vábničke, až vtedy cíti, že je chytený, keď chce odletieť. Až v hodine smrti sa bohatí prebudia zo svojho spánku a spoznajú svoj klam, podobne ako človek, ktorý sníval o veľkej blaženosti. (Ž 76, 6) Boh preto ohradzuje cestu k bohatstvu mnohými plotmi, ako roľník, keď nechce aby mu iní chodili cez pole, ohradzuje ho tŕním. (sv. Bern.)

II. Aj chudobný človek môže pomáhať trpiacemu blížnemu.

Tobiáš hovorí: „Ak máš veľa, daj veľa, ak máš málo, daj rád aj z mála.“ (Tob 4, 8) Ak človek podá blížnemu z lásky pohár vody, keď nemôže pre neho urobiť viac, bude mu to pripočítané rovnako, ako keď mýtnik Zachej chcel rozdať polovicu svojho majetku chudobným. (sv. Augustín) Chudobná vdova v chráme dala svojim nepatrným darom viac ako všetci boháči. (Lk 21) Vdova v Sarepte dala Eliášovi poslednú trochu oleja, ktorú mala. (1 Kr 17, 12) Chudobní spravidla ochotnejšie dávajú trpiacim ako bohatí. Vedia totiž, aká trpká je chudoba a bieda, a preto sa ju snažia zmierniť.

III. Kto nepomáhal trpiacemu blížnemu, nenájde milosrdenstvo u Boha.

Svätý Pavol hovorí: „Nemilosrdný súd čaká toho, kto nekonal milosrdenstvo.“ (Jak 2, 13) Bohatý človek išiel do pekla, lebo nedával almužnu. (Lk 16, 19) Boh nemilosrdného človeka nevyslyší. (Prís 21, 13) Kto nedáva chudobným, dopúšťa sa voči nim lúpeže a berie im život. (sv. Chryz.) Bezcitný boháč je ako **zlodej**, pretože si vo svojich skriniach uchováva poklady, ktoré vzal iným. (sv. Chryz.) Kto si dary prírody prisvojuje len pre seba, hreší proti životu svojich spolutrpiacich bratov; denne sa dopúšťa **vraždy** na tých, ktorí hynú. (sv. Greg. Veľ.) Výhovorka, že chudobnému nič zlé neurobil, nestačí. Vždy, keď nedávame almužnu, čaká nás trest, aký patrí tým, ktorí berú blížnemu to, čo mu patrí. (sv. Chryz.) Kráľ Fridrich II. krásne hovorí: „Kto je nemilosrdný, prestáva byť človekom.“ „Blažoslavení milosrdní, lebo oni dosiahnu milosrdenstvo.“

2.2. Každá pomoc, ktorú poskytujeme trpiacim blížnym, sa nazýva skutkom milosrdenstva čiže almužnou.

Nazýva sa skutkom milosrdenstva, pretože je to skutok, ku ktorému nás pobáda cit útrpnosti, teda milosrdenstva. A keďže **Duch Svätý**, „Tešiteľ zarmútených“, v nás zapaluje oheň kresťanského milosrdenstva, tak sa od pradávna zväčovali nemocnice Duchu Svätému a nad vchodom do nich bol znak Duchu Svätého, holubica.

3. Rozlišujeme telesné a duchovné skutky milosrdenstva, a to podľa toho, či pomáhame blížnym v ich telesných alebo duchovných potrebách.

Z telesného hľadiska môže našim blížnym chýbať: **jedlo, pitie, oblečenie, prístrešie, sloboda, zdravie alebo život**. Ako mu v tom môžeme pomôcť?

Duši nášho blížneho môže chýbať: poznanie pravdy (tu je potrebné **poučenie a rada**); dobrá vôľa, takže urážaní bývame my alebo Boh (tu je potrebné **pokarhanie** alebo **trpezlivé znášanie** alebo **odpustenie**); duchovná radosť (tu je potrebná **útecha**) Ak však blížnemu nemôžeme pomôcť vôbec alebo len trochu, máme prosieť o pomoc Boha. (tu je potrebná modlitba)

3. O NAJDÔLEŽITEJŠÍCH SKUTKOCH MILOSRDENSTVA

3.1. Telesné skutky milosrdenstva sú:

I. Hladných kŕmiť.

II. Smädných napájať.

III. Nahých zaodievať

IV. Pocestných do domu prijímať.

V. Väzňov vykupovať.

VI. Chorých navštevovať.

VII. Mŕtvych pochovávať.

I. Hladných kŕmiť. Vdova v Sarepte nakŕmila Eliáša, Abrahám pohostil troch cudzincov, Kristus nasýtil 5.000 ľudí; svätá Alžbeta Durínska rozdala počas hladomoru (1215) všetky zásoby obilia; pápež svätý Gregor Veľký († 604) mal často pri stole 12 chudobných; svätý Ľudovít, francúzsky kráľ († 1270), kŕmil denne 120 chudobných, v pôste 200 a často im aj sám posluhoval.

II. Smädných napájať. Samaritánka pri Jakubovej studni dala napíť Kristovi; Rebeka dala napíť Eliezerovi, Abrahámovmu sluhovi. Chudobným je možné dať rôzne nápoje: mlieko, víno, pivo, lieky a pod.

III. Nahých zaodievať. Tabita obliekala chudobné vdovy v meste Joppe. Svätý Martin dal chudobnému v Amiens polovicu svojho plášťa (333) Aj vianočné darčeky pre chudobné školopovinné deti sú skutkom milosrdenstva.

IV. Pocestných do domu prijímať. Svätý Pavol nás nabáda k pohostinnosti slovami: „Nezabúdajte na pohostinnosť, lebo niektorí takto prijali ako hostí anjelov, a ani o tom nevedeli.“ (Heb 13, 2) Abrahám a Lot boli takí šťastní, že pohostili anjelov v ľudskej podobe. Milosrdný Samaritán zaviedol Žida do hostinca. Mária a Marta prijali Krista do svojho domu a pohostili ho. „Spolok katolíckych učňov“, ktorý založil kňaz Kolping, aj „Spolok svätého Rafaela“ prijímajú vystaňovalcov.

V. Nevinných väzňov vykupovať. Samozrejme, nesmieme z väzenia vyslobodzovať uväznených zločincov, to by bol zločin. Ale v mnohých krajinách, ako napríklad v Číne a Turecku, sú podmienky vo väzniciach také žalostné, že návšteva a podpora väzňov je záslužným činom. A medzi pohanskými národmi existuje veľa nespravodlivosti, takže vyslobodenie väzňov je záslužným činom. Tak napríklad v Číne bývajú často potrestané smrťou celé rodiny za zločin jednotlivca, za ktorý nenesú vinu. Tí, ktorí týchto ľudí zachraňujú, konajú skutok milosrdenstva. Abrahám zachránil Lóta z rúk lupičov, kresťania v Damasku zachránili svätého Pavla z väzenia. Skutok milosrdenstva konal rád „Najsvätejšej Trojice“, založený v roku 1200, aby vyslobodzoval kresťanských otrokov z tureckého zajatia. Zajatcov

vykupovali peniazmi alebo tým, že namiesto zajatcov išli do otroctva samotní jeho členovia. Tento rád oslobodil viac ako milión kresťanských otrokov. 9.000 členov tohto rádu bolo umučených. Skutki milosrdenstva vykonáva aj „Spoločnosť Ježišovho Detstva“ pri záchrane opustených pohanských detí v Číne, ako aj spoločnosť založená kardinálom Lavigeriom v Kartágu na oslobodzovanie černošských otrokov v Afrike.

VI. Návšteva chorých je však skutkom milosrdenstva len vtedy, ak sa koná s cieľom pomôcť chorému na tele alebo na duši. Jóbovi priatelia za svoju návštevu u Jóba nemali žiadnu zásluhu, ale milosrdný Samaritán, ktorý **ošetroval** zraneného Žida, ju mal. Svätý Alojz slúžil v Ríme nakazeným morom († 1591) Chorých ošetroval aj svätý Ján z Boha a ním založený rád „Milosrdných bratov“ (1617); tiež svätý Vincent de Paul a ním založený rád „Milosrdných sestier“ (1618); zranených vojakov sa ujíma zvlášť „Spolok červeného kríža.“ Obetavosť katolíckych kňazov pri zaopatrovaní chorých, najmä v čase nákazlivých chorôb, je skutkom milosrdenstva.

VII. Skutok milosrdenstva voči mŕtvemu preukazujeme tým, že mu zabezpečíme dôstojný pohreb, odprevadíme jeho mŕtve telo ku hrobu alebo mu na hrob postavíme pomník. Tobiaš pochovával mŕtvych Židov počas prenasledovania Židov Sennacheribom. Obyvatelia Naimu sprevádzali mŕtvolu mladého muža ku hrobu. Jozef z Arimatey a Nikodém pochovali telo Ježiša Krista. „Keď pochovávame mŕtvych, preukazujeme službu lásky tým, ktorí ju už nemôžu opätovať; chránime svojich druhov pred divými vtákmi a dravcami.“ (sv. Bernard) Nesmieme nechať bez povšimnutia telá mŕtvych, najmä nie telá spravodlivých ľudí, pretože boli nástrojmi duší. (sv. Aug.) V mnohých krajinách existuje zlovyk, že po pohrebe sa usporadúva hostina s pitím, zvyčajne na účet pozostalých. Aká ľahkovážnosť! Namiesto toho, aby zosnulému pomáhali dobrými skutkami, oddávajú sa hýreniu a často privedú celú rodinu na mizinu. Zároveň tým odháňajú Božiu milosť, ktorá na človeka pri pohrebe spasiteľne pôsobila. Na mnohých miestach bol tento zlovyk úradmi zakázaný.

Okrem týchto siedmych skutkov milosrdenstva existujú aj ďalšie, ako napríklad darovanie peňazí, záchrana života, pomoc v nešťastí a pod.

Skutok milosrdenstva preukázala dcéra kráľa, ktorá zachránila dieťa Mojžiša; Veronika, ktorá podala Spasiteľovi potnú šatku; členovia hasičských spolkov, ktorí pomáhajú pri požiaroch. Dokonca každé láskavé slovo, každá priateľská odpoveď je záslužná, ak je daná blížnemu, preto že predstavuje Krista. Preto Spasiteľ hovorí, že aj pohár vody, ktorý dáme v jeho mene, odmení. (Mk 9, 40)

3.2. Duchovné skutky milosrdenstva sú:

I. Neznalých vyučovať.

II. Pochybujúcim radiť.

III. Hriešnikov karhať.

IV. Krivdu trpezlivo znášať.

V. Ublížujúcim odpúšťať.

VI. Zarmútených tešiť.

VII. Za živých a mŕtvych sa modliť.

Neznalých ľudí môžeme **poučiť** buď o náboženských veciach, alebo o iných užitočných veciach, a to buď ústne, alebo prostredníctvom dobrých kníh. Skutki milosrdenstva konali všetci svätí apoštoli, hlásatelia viery medzi rôznymi národmi, misionári v pohanských krajinách, kazatelia, spovedníci, kresťanskí spisovatelia a tiež všetci učitelia. „Toto je najbožskejšie dielo zo všetkých: spolupracovať s Bohom na spásu ľudských duší.“ (sv. Dion.) Kto učí iných náboženstvu, dosiahne v nebi vyšší stupeň blaženosti a cti. Daniel hovorí: „Tí, čo iných učia⁵⁶ o spravodlivosti, budú žiarit' ako hviezdy na veky vekov.“ (Dan 12, 3)

Dobre **radiť** **pochybujúcemu** je skutkom milosrdenstva, ale predtým by sme mali zvážiť, čo chceme poradiť a blížnemu nemáme svoje rady vnucovať. Jozef Egyptský dal dobrú radu faraónovi, Ježiš bohatému mláďencovi, Gamaliel vysokej rade.

Máme karhať svojich blížnych **hriešiacich**, ak to môžeme urobiť bez toho, aby sme si ublížili, a ak môžeme očakávať dobrý výsledok.

Bol by to krutý človek, ktorý by videl slepca stáť na okraji priepasti a nevaroval by ho; oveľa krutejší je ten, kto by mohol svojho blížneho vyslobodiť z večnej smrti a z lenivosti by to neurobil. (sv. Augustín) Kto môže urobiť niečo dobré a zanedbá to, má nad akúkoľvek pochybnosť podiel na hriechu. (sv. Greg. Vel.) Boh bude žiadať odpočet z duší našich blížnych, ak zanedbáme prácu na spásu ich duší, hoci sme to mohli. (sv. Greg. Vel.) Ak si človek zašpinil odev, upozorníme ho, ale ak má dušu znetvorenú škvrnami, nechávame ho zahynúť. (sv. Chryz.)

Príklady karhania: Noe kázal svojim rovesníkom pokánie. Lotor na kríži vpravo karhal zlodeja vľavo. Biskup Ambróz karhal cisára Teodózia pri chrámovej bráne za vraždu. Pokarhanie je ako soľ. Soľ v rane štípe, ale ranu hojí; tak aj pokarhanie je nepríjemné, ale užitočné. Ale ten, kto by si karhaním veľmi uškodil, nie je povinný to robiť, lebo

⁵⁶ V novom preklade Písma sv. je: ... tí, čo mnohých privedli k spravodlivosti...

nikto nie je povinný milovať blížneho viac ako seba samého. (Pokarhať musí len nadriadený, lebo je povinný tak urobiť nielen z dôvodu lásky, ale aj z dôvodu spravodlivosti) Tiež by sme sa mali radšej zrieknuť pokarhania, ak by to nemalo mať úžitok. Kto by bol teda taký nerozumný, aby napomínal opitého človeka? Ale nezabudnime na to neskôr.

Pri karhaní však musíme dodržiavať poriadok, ktorý nám predpísal Kristus.

Najprv máme svojho blížneho napomenúť medzi štyrmi očami. Ak na to nedbá, potom ho máme napomenúť pred jedným alebo dvoma svedkami. Ak ani to nepomôže, potom to máme oznámiť nadriadenému. (Mt 18, 15)

Svojho blížneho máme karhať len s láskou a miernosťou.

Čím láskavejšie a miernejšie karháme, tým väčší je účinok pokarhania. Ako klinec, ktorý chceme zatĺcť, sa hlbšie a ľahšie zatĺka, ak ho namažeme masťou, tak je to aj s pokarhaním; ak ho dávame mierne, má väčší účinok. (sv. Martin) Pokarhanie, ak má prospieť, sa má podobáť miernemu dažďu. Dážď vniká do zeme a robí ju úrodnou, len ak padá mierne; ak však príde náhle a s veľkým hlukom, rozomelie zem, zničí ju a rýchlo odtečie. Tak je to aj s pokarhaním. (Corn. a L) Ako zelený orech, tak aj pokarhanie má v sebe prirodzene niečo horké, preto ho musíme osladiť miernosťou. (sv. František Sal.) Tvrdosť a miernosť nech idú spolu ako ruža s tŕním.

Preto je vhodné pred pokarhaním poukázať na to, čo je hodné pochvaly, a po pokarhaní láskavo povzbudiť. Takto sa budeme podobáť tým, ktorí napínajú luk skôr, ako vystrelia. Nič však nezískame a človeka urobíme ešte horším, ak ho budeme karhať prísny tónom. „Hriešnik sa totiž nerozhodne zlepšiť svoj život, ak neuvidí, že je úprimne milovaný.“ (sv. Alf.) Ak by niekto chcel dostať pocestného na správnu cestu štuchaním a kopaním, pocestný by sa vydal opačnou cestou. Tak robí aj človek, ktorého niekto chce priviesť k polepšeniu surovými výčitkami. (Wen.) Kočíš sa usiluje skrotiť splašené kone pokojom, a nie šibaním bičom a krikom; tak nech si počína kresťan so svojím blížnym, ktorý zišiel zo správnej cesty. (A. Stolz.) Prenasledovať máme len chyby blížneho, ale nie urážať jeho osobu.

Ten, kto hriešnika odvracia od jeho bludnej cesty, zachraňuje jeho dušu pred smrťou a zakryje množstvo hriechov. (Jak 5, 20)

Akú prácu si teda dal svätý Ján evanjelista, aby zachránil toho nešťastného mladíka, ktorého raz obrátil, ale ktorý sa neskôr stal zbojníkom. Vyhľadal ho v horách, bežal za ním a volal: „Prečo utekáš, syn môj, pred svojim otcom, bezbranným starcom! Neboj sa! Ja sám budem za teba prosiť Krista o odpustenie a urobím zadost'účinenie za teba.“ Tieto slová lásky ho obrátili. Krista nie je možné viac prenasledovať, ako keď mu niekto ukradne dušu; a rovnako mu nie je možné preukázať väčšiu úctu, ako keď k nemu niekto privádza zblúdené duše. (sv. Augustín) Táto almužna má väčšiu cenu ako celý svet, lebo jedna duša má väčšiu cenu ako celý vesmír. (sv. Augustín) Cena duše sa nedá s ničím porovnať. Aj keby si chudobným dal obrovské sumy peňazí, nie je to nič v porovnaní s tým ak obrátiš jediná dušu. (sv. Chryz.) Ten, kto obráti hriešnika, si zaslúži rovnakú odmenu ako ten, kto zachráni kráľovského syna v nebezpečenstve smrti, lebo zachraňuje syna nebeského Kráľa, a to nie pred časnou smrťou, ale pred smrťou večnou.

Ak trpezlivo znášame krivdy, prospievame tým nielen sebe, ale aj svojim blížnym, lebo ich chránime pred ešte väčšou neláskavosťou a ľahšie ich privádzame k poznaniu ich nespravodlivosti.

Dávid trpezlivo znášal Semejove urážky. Ten potom uznal svoju nepravosť a prosil kráľa o odpustenie. (1 Sam 16, 10) Trpezlivosť znášaním krivdy nič nestrácame, lebo naša nevina sa raz ukáže a za svoju trpezlivosť dostaneme veľkú odmenu. Veľmi záslužné je aj to, ak sa neospravedľujeme, keď nám niečo vyčítajú. (sv. Ter.) Mnohí ľudia sú však bohužiaľ, ako ježko, ktorý sa hneď schúli, keď sa ho niekto dotkne, lebo sa tiež hneď všelijako ospravedľujú a vyhovávajú, len čo im niekto niečo vyčíta.

Ak by nám však trpezlivé znášanie nespravodlivosti prinieslo viac škody ako úžitku mali by sme sa proti bezprávniu brániť. Nemali by sme si všímať ľahké urážky, ale mali by sme sa brániť proti ťažkým obvineniam. (sv. Fr. Sal.) Stredná cesta je vždy najlepšia.

To, že odpúšťame tým, ktorí nám ubližujú dávame najavo tak, že sa im nepomstíme, ale sme k nim priateľskí a pokiaľ je to možné, robíme im dobre.

Krásnym príkladom je Jozef egyptský, ktorý sa nepomstil svojim bratom, ale ich objal, pobožkal a obdaroval. Aj kráľ Dávid odpustil Semejovi, lebo sa mu nepomstil. Ak my radi odpúšťame radi tým, ktorí nám ublížili, aj Boh nám rád odpúšťa naše hriechy. Spomeňme si na piatu prosbu modlitby Otčenáš. (Pozri aj text o láske k nepriateľom)

Zarmútených môžeme tešiť tak, že im preukazujeme srdečnú účasť na ich smútku a že sa ich budeme snažiť potešiť alebo im pomôžeme v ich núdzi.

Prejavenie súcitu pri nejakom nešťastí nazývame kondolenciou. Svojho blížneho môžeme utešiť takto: Chudobných a nešťastných potešujeme poukazovaním na Božiu prozreteľnosť a nebeské radosti; hriešnikov utešujeme poukazovaním na Božie milosrdenstvo a pod.

Najšľachetnejšie však koná ten, kto pomáha blížnemu v núdzi. Takto Kristus potešil matku mladíka Naima a dve Lazárove sestry.

Zármutok škodí srdcu človeka⁵⁷. (Prís 25, 20) Kto utešuje zarmúteného, koná podobný skutok ako ten, kto sa stará o chorého. (sv. Greg. Vel.) Útecha v zármutku je ako dážď v čase sucha. (sv. Chryz.) Pre zarmúteného je veľkou útechou, ak má len niekoho, kto s ním úprimne cíti. (sv. Ambróz)

Modlitba za živých a mŕtvych je Bohu veľmi milá. Táto modlitba je prospešná pre nich a zároveň prospieva aj nám. Boh chce, aby sme sa modlili najmä za svojich rodičov a dobrodinco, za pápeža, panovníka, biskupa, duchovného správcu a napokon aj za našich nepriateľov.

Svätý Pavol hovorí, že je dobré a **bohumilé** modliť sa za všetkých ľudí, najmä za kráľov a vrchnosť. (1 Tim 2, 2-3) Ďalej Písmo sv. hovorí: „Preto je svätá a spasiteľná myšlienka modliť sa za mŕtvych, aby boli zbavení hriechov.“⁵⁸ (2 Mach 12, 46)

Ak sa modlíme k Bohu za iných, nielenže nič nestratíme, ale **oveľa viac získame**. (sv. Gertrúda.) Modlitba, ktorú konáme za iných, rozmnožuje naše zásluhy. (sv. Fr. Sal.) Takáto modlitba na nás tiež privoláva Božie požehnanie. Je to zrejmé z veľkého víťazstva Judu Machabejského nad Nikanorom. Juda totiž dal predtým priniesť obeť za padlých vojakov. (2 Mach 15) Lenže modlitba nemprináša iným vždy rovnaký úžitok. Keď sa svätá Gertrúda sťažovala, že nepozoruje žiadne zlepšenie u ľudí, za ktorých sa modlila, Kristus jej povedal: „Žiadna verná modlitba nezostáva bez úžitku, aj keď spôsob, akým sa prejavuje jej účinok, môže zostať človeku utajený.“

Príklady takýchto prosebných modlitieb: „Abrahám sa modlil za Sodomu, Mojžiš za svoj národ, kresťania za uväzneného Petra. Aj Kristus sa pri poslednej večeri modlil za svojich učeníkov a za celú Cirkev a na kríži za svojich nepriateľov. Keď Pán trávil noc v modlitbe, nemodlil sa preto, aby sám niečo dostal, ale aby vyprosil niečo pre teba.“ (sv. Ambróz) Vykupiteľ ti teda dáva najkrajší príklad. Pamätaj tiež na to, že v modlitbe Otčenáš sa modlíme za všetkých ľudí, lebo hovoríme: „Chlieb náš každodenný daj **nám**“ atď.

3.3. Na skutkoch milosrdenstva sa podieľajú aj tí, ktorí buď peniazmi, alebo podobnými vecami pomáhajú pri ich vykonávaní.

Ak sa človek účasťou na zlom skutku stáva zodpovedným za tento zlý skutok a pácha takzvaný cudzí hriech, potom má zaiste účasťou na dobrom skutku podiel na podobných zásluhách ako ten, kto ho vykonal. Preto duchovné skutky milosrdenstva konajú medzi pohanmi aj tí, ktorí peniazmi podporujú **misionárov**, a tak sa stávajú účastnými na šírení viery.

4. AKO MÁME KONAŤ SKUTKY MILOSRDENSTVA?

4.1. Almužnu by sme nemali dávať z čisto svetských dôvodov, pretože od Boha nedostaneme žiadnu odmenu.

Kto robí blížnemu dobre len preto, aby ho ľudia videli a **chválili**, ten už dostal svoju odmenu na zemi (Mt 6, 1); podobne aj ten, kto blížnemu robí dobro len preto, aby mu ho ten **zase oplatil**. (Lk 14, 12) Preto Spasiteľ hovorí: „Ak dávaš almužnu, nech tvoja ľavica nevie, čo robí tvoja pravica“ (Mt 6, 3), t. j. mal by si sa správať tak, akoby si o svojej almužne ani nevedel. Preto väčšina svätých dávala almužnu tak, aby neboli poznaní. Svätý Mikuláš biskup († 342) hádzal v noci cez okno almužnu chudobným; český kráľ Václav († 936) nosil v noci almužnu do chudobných chatrčí; podobne to robili aj iní svätci.

Čím menšiu odmenu dostaneme na zemi za skutky milosrdenstva, tým väčšia odmena nás čaká po smrti. Preto by sme mali radšej preukazovať milosrdenstvo tým, ktorí nám ho nemôžu oplatiť: chudobným, slabým, chromým, slepým; tak to žiada Spasiteľ. (Lk 14, 13) Dobročinným ľudom sa stáva často to, čo Bohu: dostáva sa im nevďačnosť. Ale napriek tomu, je potrebné, tak ako to robí Boh, preukazovať dobrodenie aj nevďačným ľudom. Práve v tom spočíva milosrdenstvo.

4.2. Blížnemu máme činiť dobro kvôli Bohu.

Preto by nás k dávaniu almužny mala viesť **láska ku Kristovi**. Svätí dávali almužnu, pretože vedeli, že to, čo robia chudobnému, robia podľa Kristových slov samotnému Kristovi. „Čokoľvek ste urobili jednému z mojich najmenších bratov, mne ste urobili!“ (Mt 25, 40) Preto veľmi príhodne, bol v dávnejších dobách na mnohých nemocniciach a chudobincoch nápis: „Christo in pauperibus“, t. j. Tento dom je postavený Kristovi, ktorý žije v chudobných. Istý zbožný biskup hovorieval vždy, keď ho chudobný človek prosil o almužnu: „Ježiš prichádza ku mne opäť v osobe chudobného človeka.“ Preto právom svätá Mária Magdaléna z Pazy uprednostňovala skutky milosrdenstva pred modlitbou; hovorievala: „Ak rozjímam, Boh mi pomáha; ale ak robím dobro blížnemu, ja pomáham Bohu; lebo to, čo robím blížnemu, Boh považuje, akoby som to robila jemu.“

4.3. Svoju blížnemu máme pomáhať rýchlo a s láskavou tvárou.

⁵⁷ V novom preklade Písma sv. táto veta chýba.

⁵⁸ V novom preklade Písma sv. je: „Preto nariadil túto zmiernu obeť za mŕtvych, aby boli zbavení hriechu.“

Nemali by sme si odkladať almužnu na zajtra, ak ju môžeme dať hneď. (Prís 3, 28) Kto dáva rýchlo, dvakrát dáva.

„Kto preukazuje milosrdenstvo, nech to robí radostne.“ (Rim 12, 8) Boh miluje radostného darcu. (2 Kor 9, 7) Preto chudobnému nemáme robiť žiadne výčitky. (Sir 18, 18) Kto je hrubý k chudobnému, podobá sa lekárovi, čo chorému, ktorý u neho hľadá pomoc, spôsobuje ešte ďalšiu ranu. Tiež sa nemáme chudobného ani dlho vopred vypytovať; ba, máme mu pomôcť sami od seba, a nie čakať, až nás o to požiada. Napokon sa nemáme ani uzatvárať pred chudobnými. Svätý Ján Almužník, alexandrijský patriarcha, povedal: „Ak nám Boh dovoľuje, aby sme mu každú chvíľu predkladali svoje prosby, a ak je ochotný ich každú chvíľu splniť, potom je iste o to slušnejšie, aby sme my, ktorí sme prach a popol, hneď prejavili ochotu voči svojim bratom a sestram.“ (Mech. IV. 101.) Cisár Rudolf Habsburský hovorieval: „Ku mne môže prísť každý, lebo som sa nestal kráľom preto, aby som sa uzatváral.“

4.4. Blížnemu nemáme dávať veci, ktoré sú bezcenné alebo celkom zlé a škodlivé.

Kto dá chudobnému pokazené jedlo (z ktorého môže ochorieť) alebo úplne roztrhané šaty (ktoré už nemôže nosiť), nedáva almužnu, ale môže si, podľa okolností, zaslúžiť aj trest. Raz jeden zle oblečený človek požiadal istú dobrosrdečnú pani o košeľu. Pani prikázala slúžke, aby mu košeľu priniesla. Služobná priniesla košeľu, ktorá bola celkom roztrhaná. Vtedy pani povedala: „Prines predsa lepšiu košeľu; pochop ako by som sa musela hanbiť, keby Pán Ježiš v deň súdu ukázal túto košeľu všetkým ľuďom.“

4.5. Almužnu môžeme dávať len zo svojho nadbytku.

Nemusíme si však odopierať to, čo potrebujeme na živobytie alebo na dôstojný život podľa našich pomerov. Kristus hovorí: „Ale čo zvyšuje, dajte na almužnu.“⁵⁹ (Lk 11, 41) Teológovia sú toho názoru, že stačí, ak dáme na almužnu 2 % z našich ročných úspor. Keby to robili všetci bohatí, chudobným by to veľmi pomohlo.

4.6. Almužnu smieme dávať len z vlastného majetku a len takým ľuďom, ktorí sú skutočne chudobní alebo nemôžu pracovať.

Mnohí si myslia, že môžu dávať almužnu na účet niekoho iného; jednému berú a druhému to dávajú. Takáto almužna, ku ktorej sa viaže nepravosť, je ohavnosťou pred Pánom. (sv. Augustín) Tí, ktorí majú dlhy, nech namiesto almužny zaplatia svoje dlhy. „Spravodlivosť má prednosť pred dobročinnosťou.“ (sv. Augustín) Bolo by veľkou nespravodlivosťou vziať šaty jednému a dať ich inému chudobnému; práve tak je nespravodlivé dávať almužnu z toho, čo sme dlžní inému. (sv. Chryz.) Ten, kto dáva almužnu z cudzieho majetku, je ako zlodej alebo lupič, ktorý na súde ponúkne sudcovi časť svojej koristi, aby si získal jeho priazeň; sudcu tým len ešte viac nahnevá. A ty si myslíš, že sa zapáčiš Bohu, keď budeš dávať almužnu z nespravodlivého majetku? (sv. Augustín)

Ale ten, kto dáva almužnu známym opilcom a povaľáčom, má podiel na ich hriechoch. „Lepšie je však pomýliť sa v milosrdenosti ako chybovať v prísnosti, lebo ak je hospodár taký dobročinný, jeho rozdávač nesmie byť lakomý.“ (sv. Chryz.)

V žiadnom prípade však nesmieme odoprieť almužnu človeku, ktorý ju skutočne potrebuje, pretože je snád hriešnik. Či aj my hriešnici tiež nedostávame od Boha veľa almužien? „Milosrdný človek má byť ako prístav. Ako prístav prijíma bez rozdielu všetkých topiacich sa, tak ani ty nemáš súdiť a vyžadovať odpočet od tých, ktorí sa topia v nešťastí, ale máš ich zachraňovať z ich nešťastia.“ (sv. Augustín)

4.7. Pri dávaní almužny máme uprednostňovať svojich príbuzných, svojich spoluveriacich a tých, ktorí sú chudobnejší.

Svätý Pavol nás napomína, aby sme robili dobre všetkým, ale najmä našim spoluveriacim.“ (Gal 6, 10) Svätý Augustín hovorí: „Ak nemôžeš pomôcť všetkým, musíš najprv pomôcť tým, ktorí sú s tebou užšie spojení.“

Ale nesmieme odoprieť almužnu dobrým chudobným preto, že sú iného náboženstva, inej národnosti alebo preto, že sú našimi nepriateľmi. Máme byť ako milosrdný Samaritán. Zbožný patriarcha Agostini z Benátok († 1892) raz zastavil človeka, ktorý plakal na ulici. Spýtal sa ho, čo mu chýba. Muž odpovedal: „Moja žena je ťažko chorá a ja nemám peniaze, aby som zavolať lekára, dokonca ani peniaze na olej, takže musí ležať chorá v tme.“ Patriarcha povedal: „Zaveď ma do svojho príbytku.“ A muž zmätene povedal: „Ale ja som Žid a moja žena je Židovka.“ Patriarcha odpovedal: „To nič nemení na veci. Všetci sme deti jedného Boha.“ Navštívil manželov a dal im hojnú almužnu. (Warnsdorf. Hausbl.)

5. AKÝ ÚŽITOK NÁM PRINÁŠAJÚ SKUTKY MILOSRDENSTVA?

Kto koná skutky milosrdenstva, robí Boha svojim dlžníkom. Ved' čo dávame chudobným, dávame, podľa Kristovho svedectva, Bohu (Mt 25, 10) „Keď teda dávame almužnu, požičiavame Bohu na úrok.“ (sv. Chryz.) Ale požičané Boh vracia späť s veľkými úrokmi. Preto Písmo sv. hovorí: „Kto sa zmluje nad chudobným, požičiava Bohu na úrok“⁶⁰. (Prís 19, 17) Almužna je teda najbezpečnejším kapitálom, ktorý si môžeme uložiť na úroky.

⁵⁹ V novom preklade Písma sv. je: „Ale čo je vnútri, rozdajte ako almužnu.“

⁶⁰ V novom preklade Písma sv. slová: „na úrok“ chýbajú.

5.1. Almužnou dosiahneme odpustenie hriechov, lebo hriešnik získava milosť ľútosťou, spravodlivý však almužnou získava odpustenie všedných a časných trestov za hriechy.

Preto Kristus hovorí: „Blahoslavení milosrdní, lebo oni dosiahnu milosrdenstvo.“ (Mt 5, 7) Ako voda hasí oheň, tak almužna hasí hriechy. (Sir 3, 33) Preto svätý Ambróz radí hriešnikovi: „Vykúp sa svojimi peniazmi.“ Rovnakú radu dáva Daniel Nabuchodonozorovi. (Dan 4, 24) **Hriešnik** získava za almužnu **milosť pomáhajúcu**, ktorá ho náhle privádza k polepseniu. „Dávaj Kristovi (vlastne chudobným, v ktorých žije Kristus) pokrm pozemský a on ti za to dá pokrm nebeský.“ (sv. Augustín) Mnohí ľudia prostredníctvom almužny dosiahli **neobyčajné milosti**. Kornélius, pohanský stotník v Cesarei, získal za svoju almužnu veľké milosti; Boh ho poučil prostredníctvom anjela a zvestovateľa viery sv. Petra. (Sk 10) Neveriaci básnik Klement Brentano († 1842) získal milosť viery svojou veľkou štedrosťou k chudobným; Božia prozreteľnosť ho priviedla k lôžku Kataríny Emmerichovej v meste Dulmen, kde sa úplne obrátil; potom napísal všetky videnia Kataríny Emmerichovej, a tým vykonal nesmierne veľa dobrého. „Milosrdný teda preukazuje dobro svojej duši.“ (Prís 11, 17) Almužna nás teda **chráni** aj **pred večnou smrťou**. Preto archanjel Gabriel hovorí Tobiášovi: „Almužna vyslobodzujú od každého hriechu aj od smrti a nedopúšťa duši ísť do temnoty.“ (Tob 4, 10) Kto chudobnému spríjemnil deň, nespozná zlý deň. (sv. Chryz.) Boh nedopustí, aby človek, ktorý koná milosrdenstvo, zahynul; dopraje mu čas aj milosť, aby sa obrátil. (sv. Augustín) Nikdy som nepočul, že by niekto, kto počas života rád konal skutky milosrdenstva, nešťastne zomrel, lebo taký človek má veľa orodovníkov. (sv. Hieroným) **Spravodlivý** získava almužnou **odpustenie časných trestov za hriechy**, a tak si skracuje očistec. Svätý Tomáš Akvinský si myslí, že almužna má väčšiu moc zadosťučinenia ako modlitba a pôst.

5.2. Almužnou dosiahneme Božie požehnanie. Boh rozmnožuje náš majetok a dáva nám zdravie a šťastie.

Almužna človeka neochudobňuje. Písmo sv. hovorí: „Kto je náchylný k milosrdenstvu, bude požehnaný.“ (Prís 22, 9) Štedrým Boh **rozmnožuje majetok**. „Kto je štedrý k chudobným, k tomu je Boh ešte štedrejší.“ (Bell.) Božie požehnanie obohacuje. (Prís 10, 22) Majetok štedrého človeka je ako prameň, ktorý nikdy nevyschne. „Ak dáme piť z prameňa smädnému, voda sa hneď zase nahradí. Podobne aj vtedy, ak dávame zo svojho majetku chudobným.“ (sv. Klem. Al.) Preto Boh ubezpečuje: „Kto dáva chudobným, nebude mať nedostatok.“ (Prís 28, 27) Kristus sám hovorí: „Dávajte a bude vám dané.“ (Lk 6, 38) Vdova v Sarepte bola štedrá k Eliášovi. Preto sa jej aj vrátilo oveľa viac, ako dala Eliášovi; veď múka a olej neubúdali, kým trval hlad. (1 Kr 17, 14) Krásne je rozprávanie o sv. Jánovi z Boha († 1550) a šľachticovi v Granade. Ten dal sv. Jánovi veľkú almužnu a ešte v ten istý deň sa k svätému vrátil preoblečený za žobráka a dostal od neho tú istú almužnu. Tento šľachtic potom dal svätému Jánovi 10 krát toľko a bol jeho najväčším dobrodincom. Podobne koná aj Boh.“ Ak niečo z toho, čo nám Boh dal, dáme chudobným, bude to aj s veľkým ziskom opäť našim majetkom. (sv. Chryz.) Ak orezávame strom, tým viac rastie; tak aj bohatí bohatnú, ak orezávajú svoje poklady, t. j. ak sú dobročinní. (sv. Bonaventúra) Tí, ktorí radi dávajú, majú skôr nedostatok chudobných ako nedostatok prostriedkov na ich podporu. (sv. Vincent de Paul) Svätý Ján Almužník, ktorý bol veľmi štedrý a napriek tomu mal vždy dosť pozemských statkov, vraj raz zvolal: „Ó, môj Bože, uvidíme, kto prestane skôr: či mi prestaneš dávať pozemské statky, alebo ich ja rozdám chudobným.“ (Meh.) Svätá Paula, hoci mala 5 detí, stále dávala hojné almužny. Keď jej to príbuzní vyčítali, povedala: „Najbohatším dedičstvom, ktoré môžem zanechať svojim deťom, je nebeské požehnanie, ktoré nám almužny privolávajú.“ Svätý Chryzostom hovorí: „Požehnanie, ktoré spočíva na almužne, je najväčším majetkom, ktorý možno zanechať svojim deťom.“

Štedrým Boh dáva **telesné zdravie**. Keďže Tobiáš dával toľko almužien, tak Boh poslal na zem archanjela Gabriela, aby Tobiáša uzdravil. (Tob 12, 14) Mŕtvu Tabitu v Joppe vzkriesil Peter z mŕtvych pre jej veľkú štedrosť. (Sk 9, 36)

Štedrý človek má **šťastie**. Dávid volá: „Blažený, kto pamätá na bedára; v deň nešťastia ho vyslobodí Pán. (Ž 41, 2) Boh totiž odpláca rovnaké rovnakým. Júda Machabejský, vodca Židov, poslal do jeruzalemského chrámu 12.000 drachiem striebra, aby sa konala obeta za padlých v boji. Onedlho nato vytiahol na Jeruzalem sýrsky vojvodca Nikanor s obrovským vojskom, ale Júda ho premohol, hoci mal len 3.000 vojakov; bojovalo s ním totiž päť žiariacich mužov a naplnili nepriateľov hrôzou. Tu je vidieť, aké požehnanie prinášajú skutky milosrdenstva.

Ale pozemská odmena neprichádza vždy.

A hoci by pozemská odmena **neprišla hneď**, predsa však raz príde. Ani obilné zrno nevyklíči na poli a neprinesie úrodu hneď. Sofrónius, jeruzalemský biskup, rozprával pamätný prípad dvoch manželov. Žena bola kresťanka, manžel pohan a úžerník. Manželka mu poradila, aby peniaze predsa len raz uložil na úroky u kresťanského Boha, lebo u neho dostane najväčší úrok. Muž chcel, aby ho žena zaviedla ku kresťanskému Bohu, a ona ho zaviedla k bráne chrámu, ukázala mu na chudobných a povedala: „Toto sú vyslanci kresťanského Boha. Ak dáš im, je to, akoby si dal samotnému kresťanskému Bohu.“ Muž teda rozdal chudobným 50 strieborných. Po troch mesiacoch však povedal žene: „Kedy tvoj Boh zaplatí? Príliš dlho otáľa s platením.“ Žena povedala, že splatenie určite príde. V ten istý deň muž kúpil na trhu rybu a dal ju pripraviť na obed. Keď žena rybu otvorila, našla v nej žiarivý drahokam, ako kedysi Peter našiel v ústach ryby zlatý peniaz. (Mt 17, 26.) Klenotník šperk kúpil za 300 strieborných. Táto udalosť muža tak ohromila, že sa dal pokrstiť a úplne sa vzdal svojho hriešneho remesla.

5.3. Almužnou sa spravodlivému dostáva večnej odplaty.

Spravodlivým sa nazýva ten, kto je v stave milosti posväcujúcej. Nemecký cisár Ľudovít II. raz zablúdil na pol'ovačke. (v r. 855) Neskoro večer prišiel na istú faru a prosil zbožného kňaza Wulfhelma o nocľah. Ten neznámeho

host'a láskavo prijal, pohostil ho a dal mu pripraviť lôžko. Na druhý deň sa cudzinec rozlúčil. O niekoľko týždňov neskôr náhle prišiel vznešený pán a priniesol kňazovi veľký list s cisárskou pečaťou; bolo v ňom vymenovanie kňaza Wulfhelma za münsterského biskupa. Hľa, tak ťa nebeský kráľ odmení za tvoju almužnu spôsobom, o ktorom by si si nebol myslel, že je možný! Almužna je ako zrno zasiate na poli; nevyjde nazmar, ale vyrastie z neho bohatá úroda. (sv. Chryz.) Mravec zhromažďuje na zimu; ak dávaš almužnu, zhromažďuješ si na druhý svet. (sv. Augustín) Nebo je obchod; človek dáva pominuteľné, ale Boh mu za to dáva večné. (sv. Chryz.) Môžeme si kúpiť večné za dočasné. (sv. Chryz.) Šťastím obchodníkov je, že draho predávajú to, čo lacno kúpili. Také šťastie máme aj my; za maličkosť v tomto živote, za kúsok chleba, za obnosený odev, dokonca za hlt vody si môžeme kúpiť nebo. (sv. Chryz.) Keď Európania objavili Ameriku, domorodci im dali zlato a striebro za bezcenné veci: Hľa, aj Boh ti dáva večné statky za bezcenné veci. „Daj chudobným, čo si nemôžeš nechať, aby si dostal, čo nemôžeš stratiť.“ (sv. Augustín)

Už tu na zemi máme z almužny **blažený pocit**. Istý mladík prišiel so svojím vychovávateľom k lesu, kde oral bosý sedliak, pričom jeho topánky boli pri lese. Mladík ich uvidel a chcel ich schovať. Vychovávateľ mu však poradil, aby do každej topánky vložil niekoľko grošov a potom z diaľky pozoroval, čo sedliak urobí. Mladík poslúchol. Čoskoro nato sedliak dooral a obúval si topánky. Pretože ho tlačili vyzul si ich a prezeral ich. Keď však uvidel peniaze, padol na kolena a ďakoval Bohu, že mu poslal pomoc v čase najväčšej núdze. Prosil Boha o požehnanie pre svojho dobrodinca. Dojatý mladík, ktorý to všetko videl, povedal svojmu učiteľovi: „Nikdy v živote som sa necítil tak blažený ako teraz.“ „Nie je možné, aby duša toho, kto preukázal milosrdenstvo núdnym, bola sužovaná smútkom a nepokojom.“ (sv. Chrysos.)

5.4. Almužnou dosiahneme rýchle vypočutie svojich modlitieb.

Boh sa nestáva ničím tak prístupným ako almužnou. (sv. Greg. Naz.) Tobiáš dal svojmu synovi toto napomenutie: „Nikdy neodvracaj svoju tvár od chudobného, aby sa neodvrátila Božia tvár od teba!“ (Tob 4, 7) Všimni si, čo povedal anjel Kornéliovi: „Tvoje modlitby a tvoje almužny vystúpili pred Božiu tvár.“ (Sk 10, 4) Ak chceš, aby Boh vypočul tvoje volanie, vypočuj aj volanie chudobných. (sv. Tom. Vill.) Almužna, podobne ako pôst, je krídlom modlitby. (sv. Augustín)

5.5. Almužnou si získavame priateľstvo chudobných, ktorí sa potom za nás modlia a ich modlitba má veľkú moc.

Takto najstarší zo Židov podporil prosby pohanského stotníka v Kafarnaume, ktorý postavil synagógu pre Židov; a Kristus ihneď vyhovel ich prosbám. (Lk 7, 3) Chudobní v Joppe prosili za Tabitu; a Peter ju tiež hneď vzkriesil (Sk 9, 39) Boh nás uisťuje, že modlitba chudobných bude vždy vypočutá. (Ž 22, 25; 69, 34) Ale chudobní sa najviac modlia, keď prídu do neba. Preto nás Kristus nabáda: „Robte si priateľov z nespravodlivej mamony, aby vás prijali do večných príbytkov, keď sa pominiete⁶¹.“ (Lk 16, 9) Preto neprepúšťajte nikoho z chudobných bez almužny. Už pohanský rímsky cisár Titus (v r. 81 po Kr.) považoval za stratený každý deň, v ktorom nedal almužnu.

O povinnosti vd'ačnosti

Spasiteľ hovorí: „Je lepšie dávať ako prijímať.“ (Sk 20, 35) To pochádza z toho, že ten, kto dáva, má nárok na odmenu od Boha, kým ten, kto prijíma, nemá na prijatí daru zásluhu, ale je povinný zaň ďakovať.

1. Ten, kto prijal dobrodenie, je povinný ďakovať najprv Bohu a potom svojmu dobrodincovi, lebo Boh chce, aby sme boli vd'ační za prijaté dobrodenia.

Tobiáš je vzorom vd'ačnosti; po svojom uzdravení najprv ďakoval Bohu a potom prejavil svoju vd'ačnosť sprievodcovi. Byť vd'ačný znamená uznať dobrodenie a snažiť sa odmeniť dobrodinca. **Boh chce**, aby sme boli vd'ační za prijaté dobrodenia, hovorí: „Ďakujte za všetko⁶², lebo to je vôľa Božia.“ (1 Sol 5, 18) Kristus totiž vyčítal deviatim uzdraveným, že mu nepod'akovali. (Lk 17, 17) Boh sa ústami prorokov často sťažuje na nevďačnosť človeka; hovorí: „Vôľ pozná svojho pána a osol pozná jasle svojho pána, ale môj ľud Izrael ma nepozná.“ (Iz 1, 3) Svätý Pavol veľmi často nabádal kresťanov k vd'ačnosti (Kol 3, 15; Ef 5, 20) Boh stvoril telo človeka zo zeme, nie zo vzduchu, zo zlata, mramoru alebo drahých kameňov. Chcel totiž, aby sa človek naučil vd'ačnosti od svojej matky zeme, pretože zem rozmnožuje prijaté semeno, čo sa nedeje v prípade vzduchu, zlata atď. (sv. Ambróz)

V prvom rade patrí vd'aka Bohu, pretože každý dobrý dar pochádza od Boha.

Svätý Jakub hovorí: „Každý dobrý údel, každý dokonalý dar je zhora, zostupuje od Otca svetiel“ (Jk 1, 17) Ľudia sú len služobníkmi a Božími nástrojmi, preto im patrí vd'aka až na druhom mieste.

Kedykoľvek Kristus dostal od nebeského Otca nejaké dobrodenie, hneď vzhliadol k nebu a povedal: „Otče, velebím ťa“ alebo „Otče, ďakujem ti.“ Tak to urobil napríklad pri vzkriesení Lazára. (Jn 11, 41) Ani od stola nikdy nevstal bez toho, aby nepod'akoval Otcovi; spomeňme si na Poslednú večeru alebo na jeho konanie v Emauzách. Podobne tak robili aj svätí. Dávid zvoláva: „Čím sa odvd'ačím Pánovi za všetko, čo mi urobil?“ (Ž 116, 3) Prvé slová, ktoré vyslovil slepý Tobiáš po svojom uzdravení, boli: „Chvála ti, Pane, Bože Izraela, lebo ty si ma potrestal a ty si ma

⁶¹ V novom preklade Písma sv. je: „.. keď sa pominie...“

⁶² V novom preklade Písma sv. je: „Pri všetkom vzdávajte vd'aky.“

uzdravil.“ (Tob 11, 14-15) Keď Noe vyšiel z archy, prvé, čo urobil, bolo, že priniesol Bohu obeť. (Gn 8) Keď Kolumbus na svojej objaviteľskej ceste uvidel americkú pevninu, chválil Boha a z vďaky ostrov Quahanani, na ktorý vstúpil ako prvý, nazval Svätý Salvátor (t. j. Vykupiteľ) a postavil tam kríž. (1492) Cisár František I., keď dostal správu o šťastnej bitke pri Lipsku, hneď padol na kolena pred svojím ľudom a ďakoval Bohu. (1813) Zvykní si po prijatí dobrodenia povedať: „Vďaka Bohu.“ (Deo gratias.) Tieto slová vraj veľmi často hovorila Matka Božia. Alebo povedz chválospev: „Sláva Otcu i Synu“ atď.

Na druhom mieste treba poďakovať ľudskému dobrodincovi.

Okrem Boha patrí vďaka aj našim ľudským dobrodincom. Dávid, ktorý dostal od Jonatána veľa dobrého, dal si po jeho smrti priviesť jeho chromého syna, urobil mu radosť a veľa dobrého, jedol s ním pri jednom stole a vrátil mu všetky Šaulove pozemky. (1 Sam 9) Keď Dávid bojoval proti svojmu nevďačnému synovi trpel nedostatkom jedla. Vtedy mu istý 80 ročný stavec priniesol potrebnú obživu. Dávid ho chcel za to vziať so sebou do Jeruzalema a na konci svojho života mu na oplátku preukázať hojnosť dobrých vecí. Keď stavec pre vysoký vek nechcel prijať dobrodenie, kráľ vzal so sebou jeho syna a preukázal mu mnoho dobra. Ešte pred svojou smrťou nabádal svojho syna Šalamúna, aby na starcovho syna nezabúdal a nechal ho jesť pri svojom stole. (1 Kr 2, 7) Tobiáš chcel dať svojmu sprievodcovi polovicu prinesených peňazí. (Tob 12) Aj nerozumné zvieratá sú vďačné. V Ríme raz v amfiteátri predhodili utečeného otroka Androkla levovi, ale lev sa otrokovi líškal. Ľudia žasli; a ešte viac žasli, keď sa dozvedeli, že tento otrok vyliečil levovi boľavú nohu v jednej africkej jaskyni a že s ním v tej istej jaskyni tri roky žil a krmil ho. Otrok dostal hneď milosť.

2. Za vďačnosť dostávame nové dobrodenia, ale za nevďačnosť sa ocitáme v biede.

Vďačnosť nám získava nové milosti a **Božie požehnanie**. Vidíme to na Noemovej obete; sotva ju Bohu priniesol, dostal nové prisľúbenia a dúhu ako ich záruku. (Gn 8-9) Roľník seje zrno do úrodnej pôdy, lebo vie, že z nej dostane bohatú úrodu. Boh koná podobne. „Bohu nie je nič príjemnejšie ako vďačnosť za preukázané dobrodenia.“ (sv. Chryz.) Vďačnosť za prijaté dobrodenia, robí človeka schopným, aby mohol získať ešte väčšie dobrodenia. (Dion. Kartuzián) Vďačnosť je cesta, na ktorej nachádzame pomoc od Boha. (Ž 50, 24) Poďakovanie je prosbou o nové dobrodenia.

Nevďačnosť prináša **biedu**. Keď raz krúpy zničili úrodu a otec nariekal, jeho syn mu povedal: „Boh sa na nás snád hnevá, lebo sa nemodlíme pri stole.“ Syn mal pravdu. Nevďačnosť zatvára prameň Božej milosti. (sv. Augustín) Kto nevie poďakovať za prijaté dobrodenie, nezaslúži si nové dobrodenie. (sv. Tom. Akv.) Nevďačnosť je nepriateľom milosti a spásy. (sv. Bern.) Kto sa za dobro odpláca zlom, od toho sa nešťastie nevzdiali.“ (Prís 17, 13) Vďačná duša si robí z Boha svojho priateľa, nevďačnej sa zmocňuje diabol. (sv. Klem. Rím.) Nevďačnosť je **znakom hrubosti** a zloby. Suroví ľudia neuznávajú dobrodenie a za dobro sa odplácajú zlom. Sú ako pes, ktorý spadol do vody a pohryzie ruku svojho záchrancu. Nevďačný bol napríklad Achitofel, ktorý jedol s kráľom Dávidom za jedným stolom a od ktorého dostal mnoho dobrodení. Tento muž sa potom postavil na stranu vzbúreného Absolóna, nad čím Dávid horko nariekal. (Ž 55, 13) Kto je nevďačný voči ľuďom, je tým nevďačnejší voči Bohu. Veď kto nemiluje svojho brata, ktorého vidí, ako môže milovať Boha, ktorého nevidí. (1 Jn 4, 20) Nevďační ľudia sú väčšinou aj bezbožní. Ďakuj teda Bohu pri jedle, po opätovnom uzdravení, po šťastne prekonanej skúške, po dosiahnutí lepšieho miesta, po šťastnej úrode, po vyslobodení z nejakého nešťastia, na konci roka (preto sa koná pobožnosť na sv. Silvestra) atď. Aj keby bol dar akokoľvek malý, vždy musíš byť vďačný. Kto si neváži mála, nie je hoden väčšieho dobrodenia.

3. Napriek tomu musí byť každý dobrodinec pripravený na ľudský nevďak.

Nevďaku sa dožili proroci, Spasiteľ a svätí apoštoli. Kolumbus, objaviteľ Ameriky, bol uvrhnutý do reťazí ako najväčší zločinec. Aj v pohanskom staroveku sa mnohí hrdinovia dočkali nevďaku. Veľkí vojvodcovia v čase perzských vojen (okolo roku 480 pred Kr.): Aristides, Miltiades a Themistokles, ktorí tak často zachraňovali svoju krajinu pred zničením, boli svojimi spoluobčanmi falošne obvinení a poslaní do vyhnanstva; Fócion, ktorý 45-krát velil v boji, musel ako osemdesiatročný stavec v Aténach vypiť otrávený pohár. († 317 pred Kr.) To isté sa stalo aj mudrcovi Sokratovi. Až po jeho smrti si ľudia uvedomili svoju nespravodlivosť a stavali týmto ľuďom pomníky. Právom sa hovorí: „Nevďak sa odvdáčuje svet.“ Komu sa dostáva nevďačnosti, dostane tým väčšiu odmenu od Boha.

O KREŠŤANSKEJ SPRAVODLIVOSTI. (DOBŘÉ SKUTKY, CNOSŤ, HRIECH, NERESŤ)

Doteraz sme hovorili o Božej vôli (prikázaniach) Ďalej budeme hovoriť o plnení Božej vôle a prestupovaní Božej vôle. Plnením Božej vôle vznikajú dobré skutky, ale prestúpením Božej vôle vzniká hriech. Opakovaním dobrých skutkov vzniká cnosť, opakovaním hriechov nerest'. Dobré skutky a hriechy sú pomimuteľné činy, ale cnosť a nerest' sú trvalým stavom duše.

1. O DOBRÝCH SKUTKOCH

1.1. Dobrými nazývame tie skutky človeka, za ktoré je prisľúbená odmena od Boha, pretože sú v súlade s Božou vôľou a sú vykonávané dobrovoľne a s ohľadom na Boha.

„Morálne dobré“ je to, čo Bohu milé alebo čo sa **zhoduje s Božou vôľou**. Boh je totiž zdrojom a pôvodcom všetkého dobrého na svete a vzorom a najvznešenejším príkladom toho, čo je dobré. Preto Kristus hovorí: „Nikto nie je dobrý jedine Boh.“ (Mk 10, 18) Podľa toho môže byť „morálne dobré“ len to, čo zodpovedá Božej vôli. Skutky, ktoré sa nezhodujú vo všetkom s Božou vôľou, však nie sú dobrými skutkami. Kto teda pácha nejakú hlúposť alebo bezbožnosť s úmyslom uctiť si Boha, nekoná dobrý skutok. Keby sa napríklad niekto zastrelil, odčínal by svoj zločin; alebo keby niekto dával almužnu z cudzieho majetku; alebo by sa modlil namiesto toho, aby konal svoju povinnosť, tak hreší a nekoná dobrý skutok. S dobrými skutkami to je ako s vysvedčením; ak je na vysvedčení nedostatočná známka len z jedného predmetu, vysvedčenie už nie je krásne a žiak nemôže postúpiť do vyššej triedy. A skutok, ktorý sa nezhoduje s Božou vôľou len v jednom ohľade, už nie je dobrým skutkom a Boh ho neodmeňuje.

Podobne je aj skutok sám osebe „dobrým skutkom“ len vtedy, ak je vykonaný **dobrovoľne**. Teda zločinci, ktorí sa musia vo väzení prísne postiť, svojim nedobrovoľným pôstom nevykonávajú dobrý skutok.

Dobrými skutkami nie sú ani tie skutky, ktoré sa nevykonávajú **s ohľadom na Boha**, ale len z pozemských pohnútok. Napríklad tí, ktorí sa dlho postia, aby na seba upozornili a vyhrali stávkou, tým prirodzene nekonajú dobrý skutok. Alebo ak človek ktorého neustále obťažuje nejaký chudák, a dáva mu almužnu, aby mal od neho pokoj, v skutočnosti nekoná zlý skutok, nehreší, ale nie je to ani celkom dobrý skutok. Je to len nedokonale dobrý skutok; je to skutok prirodzene dobrý, pretože vychádza z pozemského (prirodzeného) motívu.

Pod vyjadrením „s ohľadom na Boha“ rozumieme napríklad: 1. ohľad na Božiu vôľu, 2. lásku ku Kristovi, 3. ohľad na večnú odplatu, 4. strach z večného trestu. Takýto motív je nevyhnutný, ak má byť skutok dokonale dobrý, teda ak má byť skutkom nadprirodzene dobrým. Na objasnenie tu stojí nasledujúce prirovnanie: Ak je látka zafarbená purpúrom, potom už nie je obyčajnou látkou, ale má väčšiu hodnotu a predáva sa drahšie. Tak aj dobrý skutok, ktorý sa nekoná s ohľadom na Boha, má malú hodnotu. Ak však človek koná s ohľadom na Boha, potom je jeho skutok už takmer zafarbený Kristovou krvou, a preto je pred Bohom vzácny a Boh ho odmeňuje.

Z tohto dôvodu **spravodlivý človek koná mnoho dobrých skutkov**; lebo spravodlivý (človek v stave milosti) má totiž stále na zreteli Boha a svoj konečný cieľ. Preto Kristus hovorí: „Každý dobrý strom prináša dobré ovocie.“ (Mt 7, 17) Spravodlivý človek je ako ratolesť, ktorá je spojená s viničom - Kristom, a preto prináša ovocie. (Jn 15, 4)

Kto koná dobro len z pozemských pohnútok, jeho skutok nemá pred Bohom cenu.

Tak aj farizeji za čias Krista Pána robili dobro veľmi nápadným spôsobom, aby ich ľudia videli a chválili. Kristus im ich skutky vyčíta a zatrubí: „Už dostali svoju odmenu.“ (Mt 6, 2) Kto napríklad dáva almužnu, aby ho chválili noviny, aby mu ľudia zverili nejaký úrad a pod., nekoná dobrý skutok a nemá právo na riadnu odmenu. Takéto skutky sú ako veľký, ale prázdny balík, ktorý sa v deň súdu položí na váhu, ale nebude vážiť nič. Človek hľadá na svoj vonkajší vzhľad, ale Boh hľadá na srdce. (1 Sam 16, 7) Musíme hľadiť na zmýšľanie, nie na skutok aj keby bol dobrý, ak nie je vykonaný kvôli večnej spáse, nemá cenu. (sv. Augustín) Kto pri dobrých skutkoch **hľadá svoju česť**, je zlodej, lebo kradne Bohu česť a berie mu to, čo mu patrí. (sv. Bern.)

1.2. Dobrý skutok má pred Bohom tým väčšiu hodnotu, čím nezištnejšie a s väčším sebazáporom je vykonaný.

Čím menšia je nádej na pozemskú odmenu, teda čím **nezištnejšie** človek koná, tým cennejší je dobrý skutok. Kto teda koná dobro takým chudobným, ktorí sa mu to nemôžu odplatiť, toho skutok je veľký pred Bohom, hoci by v očiach ľudí bol malý, lebo len Boh bol jeho pohnútkou. (sv. Fr. Sal.) Preto Spasiteľ odporúča, aby sa dobročinnosť prejavovala najmä chudobným, slabým, chromým a slepým, ktorí sa nemôžu odmeniť. (Lk 14, 13)

Aj skutky, ktoré sú vykonávané s väčším **premáhaním**, majú väčšiu hodnotu ako iné. Preto Kristus viac chváli skromnú almužnu chudobnej vdovy ako hojné obety bohatých. (Mk 12, 41) Z toho istého dôvodu bola Bohom vysoko ocenená poslušnosť Abraháma, ktorý bol ochotný na Boží príkaz obetovať svojho jediného syna. (Gn 22)

Väčšia či menšia cena dobrého skutku závisí aj od **lásky k Bohu**. „Malý skutok na Božiu česť, vykonaný s úmyslom páčiť sa Bohu, je Bohu milší ako veľký skutok vykonaný s menšou horlivosťou.“ (sv. Fr. Sal.) Boh sa nepozera na veľkosť našich skutkov, ale na veľkosť lásky, s ktorou ich konáme. Čím väčšia je láska, tým dokonalejší je skutok. (sv. Ján z Kríža)

Boh nám odporúča najmä tieto dobré skutky: modlitbu, pôst a almužnu.

Archanjel Rafael povedal Tobiašovi: „Modlitba s pôstom a almužnou je lepšia ako hromadenie zlatých pokladov.“ (Tob 12, 8) Lebo tieto tri skutky sú nebeské poklady, ktoré ani hrdza, ani mol' nepokazí, ani zlodeji ich nevykopú, ani neukradnú. (Mt 6, 20) Najmä tieto tri skutky odporúčal Kristus vo svojej kázni na vrchu. (Mt 6) Za tieto skutky anjel pochválil pohanského stotníka Kornélia. (Sk 10)

Pod **modlitbou** sa rozumie každý úkon úcty k Bohu, najmä prijímanie svätých sviatostí, účasť na svätej omši a počúvanie kázne.

Pôstom sa nazýva nielen zdržiavanie sa určitých pokrmov alebo ujma v jedle, ale aj každé potláčanie zmyselných túžob, napr. potláčanie zvedavosti, vyvarovanie sa zbytočných rečí, odoprenie si zábavy.

Almužnou nazývame každú službu, ktorú poskytujeme blížnemu, najmä skutky telesného a duchovného milosrdenstva.

Modlitba, pôst a almužna vedú najviac k dokonalosti, pretože sa nimi potláčajú tri zlé žiadosti v človeku: pýcha, žiadosť tela a žiadosť očí.

Modlitba potláča pýchu, pôst žiadostivosť tela (túžbu po zmyselných pôžitkoch) a almužna žiadostivosť očí (túžbu po pozemských statkoch) Modlitbou, pôstom a almužnou sa teda vzd'aluje od pozemských vecí, a približujeme sa k Bohu. Týmto spôsobom, ale ešte silnejšie, pôsobia tri evanjeliové rady (uvedené na konci tohto dielu katechizmu)

1.3. Aj tie najnepatrnejšie skutky sa môžu stať dobrými skutkami, ak ich robíme s úmyslom uctiť si Boha.

Midas, kráľ Frýgie, vraj prosil bohov, aby sa všetko, čoho sa dotkne, premenilo na zlato. To môže skutočne robiť aj kresťan, lebo **dobrym úmyslom** sa všetky jeho skutky skutočne stávajú zlatými a Božskými, t. j. najvzácnejšími a najzásadnejšími. (sv. Anselm)

Preto nám sv. Pavol prikazuje: „Či teda jete, či pijete, či čokoľvek iné robíte, všetko robte na Božiu slávu.“ (1 Kor 10, 31) To, čo platí o jedle a pití, platí aj o práci, o zotavení, o spánku a i. Je teda celkom ľahké vykonať aj sto dobrých skutkov za deň. Nie je však potrebné vzbudzovať si dobrý úmysel pred každým dobrým skutkom alebo pri ňom; stačí si ho vzbudiť občas. (sv. Tomáš Akv.) Preto si **každé ráno** vzbud' dobrý úmysel a počas dňa ho častejšie obnovuj.

Je to **úmysel**, podľa ktorého sa určuje cena dobrého skutku. Vidíme to na Judášovom bozku; bozk, znak najnežnejšieho priateľstva, bol v tomto prípade v dôsledku zlého úmyslu tým najhanebnejším činom. „Podľa tváre posudzujeme krásu tela, podľa úmyslu dobrotu skutku.“ (sv. Bern.) Čím je koreň pre strom, tým je účel pre skutok. Ak je koreň zdravý, strom je krásny a jeho ovocie je dobré; ak je však koreň poškodený, ani drevo, ani ovocie nie je bez chyby. (Rodr.) Čím je základ v dome, tým je dobrý úmysel v skutkoch. (sv. Greg. Vel.) Panovníkovi vchádzajúcemu do mesta, by možno mohol byť ľahostajné, keby videl, že na cestu sú náhodne pohodené kvety a konáre; ale nemôže byť ľahostajné, ak vie, že mu tým jeho poddaní prejavujú svoju lásku. To isté platí aj o našich rozmanitých skutkoch, ktoré robíme s úmyslom uctiť si Boha. (Deh.)

1.4. Spása závisí od konania dobrých skutkov.

Bez dobrých skutkov niet spásy. Svätý Ján Krstiteľ povedal: „Každý strom, ktorý neprináša ovocie, bude vyťatý a hodený **do ohňa**.“ (Mt 3, 10) A Kristus: „Nie každý, kto mi hovorí: Pane! Pane, vojde do nebeského kráľovstva, ale ten, kto plní vôľu môjho Otca, ktorý je na nebesiach.“ (Mt 7, 21) „Nebeské kráľovstvo trpí násilie.“ (Mt 11, 12) V súdny deň bude Kristus od nás požadovať dobré skutky. (Mt 25, 31) Spomeň si na podobenstvo o neúrodnom figovníku. (Lk 13, 6), o hrivnách (Mt 25, 14) a o múdрых a nemúdрых pannách. (Mt 25)

S **obyčajnou poctivosťou** (ktorá spočíva v tom, že človek nevraždí, nekradne, nepodvádza, nerobí nič zlé) sa Boh neuspokojí. V posledný deň budú mnohí poslaní do večného ohňa nie preto, že konali zlo, ale preto, že nekonali dobro. (sv. Hier.) Nerobiť nič dobré je to isté ako robiť zlo. (sv. Chryz.) Nebo je odmenou za vykonanú prácu; kto nepracoval, nemôže si sľubovať odmenu. Keby si mal sluhu, ktorý by ťa síce neokrádal, ktorý by sa proti tebe nepreviňoval, ale zanedbával by svoju prácu, nevyhodil by si ho? (sv. Chryz.) Riman Kato neprijal žiadneho rímskeho občana, ktorý by nemal na rukách mozole od ťažkej práce. Podobne to robí aj Boh. „Ak chceš prísť k Bohu, tak sa snaž, aby si neprišiel sám.“ (sv. Gregor Velký)

Každý človek má troch priateľov; prvý - peniaze, tie ho opúšťajú pri smrti; druhý - príbuzní, tí ho opúšťajú pri hrobe; ale len tretí - dobré skutky, tie ho sprevádzajú až pred súdnu stolicu Božiu. Preto Písmo sv. hovorí o mŕtvych: „Ich skutky idú s nimi.“ (Zjv 14, 13) **Dobrymi skutkami** si teda **zabezpečujeme spásu**. (2 Pt 1, 10) Dobré skutky sú ako val, ktorý chráni mesto pred nepriateľmi. Za naše dobré skutky nám Boh udeľuje dar vytrvalosti v dobrom, alebo ak upadneme do hriechov, dáva nám silnú milosť pomáhajúcu, aby sme sa zase obrátili. Spomeňme si na padlého Dávida, ku ktorému Boh poslal proroka Nátana. Ďalej si spomeňme na láskavý pohľad Krista na padlého Petra.

1.5. Za dobré skutky získava hriešnik milosť pomáhajúcu potrebnú na svoje obrátenie; spravodlivý získava rozmnoženie milosti posväcujúcej, večnú blaženosť a odpustenie časných trestov za hriechy. Dobrymi skutkami tiež dosahujeme vypočutie modlitieb a často dostávame aj pozemskú odplatu.

Dobré skutky, ktoré koná **hriešnik**, pomáhajú pri jeho **obrátení**. Keď je naša pologuľa v lete obrátená k slnku, je u nás svetlejšie a teplejšie. Rovnako aj keď sa hriešnik konaním dobrých skutkov odvráti od stvorení a obráti sa k Bohu, jeho duša sa rozjasní a srdce sa zahreje. Takto sa náhle začína nový život. „Modlitba a smrteľný hriech nemôžu spolu existovať.“ (Svätá Terézia.)

To isté možno povedať o pôste a almužne. Vidíme to na pohanskom stotníkovi Kornéliovi. (Sk 10) Modlitba hriešnika, hoci nie je záslužná, dosahuje milosť odpustenia. Táto silu však modlitba nemá kvôli zásluhám modliaceho sa, ale v dôsledku Božieho prislúbenia. „Kto prosí, dostane.“ (Mt 7, 8)

Ale človek v stave ťažkého hriechu svojimi dobrými skutkami **žiadne zásluhy pre večnosť** nedosiahne. Ratolestí rodí hrozno len vtedy, keď je v spojení s viničom (Jn 15, 4), lebo do nej musí prúdiť miazga viniča. Tak aj ovocie pre večnosť prináša len ten človek, ktorý je posväcujúcou milosťou spojený s Kristom, a do ktorého teda prúdi milosť od Krista. V stave ťažkého hriechu človek nemôže získať zásluhy pre večnosť, ako rozbitou nádobou nemôže zachytiť vodu ani pri najprudšom daždi. Keďže teda dobré skutky, ktoré hriešnik koná, neprinášajú odmenu vo večnosti, ale iba prispievajú k jeho obráteniu, nazývame ich „mŕtvymi skutkami.“ Samozrejme, dobré skutky chránia hriešnika pred mnohými Božími trestami, ktoré by ho inak postihli.

Spravodlivý dostáva za svoje dobré skutky **rozmnoženie milosti posväcujúcej** a večnej blaženosti. (Trid. konc. 6. 32.) Kristus hovorí, že jeho Otec očistí každú ratolest, ktorá prináša ovocie, aby prinášala ešte viac ovocia. (Jn 15, 2) Ďalej: „Každému, kto má, bude dané, aby mal hojnosť.“ (Lk 19, 26) Kristus tým chce povedať, že milosť posväcujúca sa rozmnoží v tom, kto ju už má. Kristus sľubuje stonásobnú odmenu a večný život za vykonané dobré skutky. (Mt 19, 29) Naše dobré skutky nezaniknú, ako by sa zdalo, ale sú ako semeno, ktoré vzíde a prinesie ovocie na onom svete. (sv. Bern.) Keďže dobré skutky spravodlivých sú odmenené po smrti, nazývajú sa „živé skutky.“ Čím viac takýchto dobrých skutkov spravodlivý vykonal, tým väčšia bude jeho večná blaženosť. Sám Kristus hovorí: „Syn človeka príde v sláve svojho Otca so svojimi anjelmi a vtedy odplatí každému podľa jeho skutkov.“ (Mt 16, 27) Svätý Pavol hovorí: „Kto skúpo seje, skúpo bude aj žať; kto seje štedro, štedro bude aj žať.“ (2 Kor 9, 6) Florentský koncil hovorí, že duše tých, čo sú v nebi, pozerajú na trojjediného Bohu, ale jedni ho vidia dokonalejšie ako iní, podľa rozdielnosti svojich zásluh.

Dobré skutky **zahľadujú časné tresty za hriechy** preto, lebo konanie takýchto skutkov je pre ľudí v stave dedičného hriechu ťažké. (sv. Tomáš Akv.) Okrem toho, takmer každému dobrému skutku sa stavajú do cesty prekážky. Často je to diabol, kto stojí v ceste. Hovorí sa, že mnísi istého kláštora, keď skoro ráno vstávali na modlitbu, videli prichádzať veľa diablov; a keď sa tomu čudovali, diabli povedali: „Len si znova ľahnite a my hneď odídeme.“ Vztiahni to na konanie dobrých skutkov. Ak sú dobré skutky pre nás obtiažne, potom sú aj zadostučňujúce a slúžia na oslavu trestajúcej Božej spravodlivosti. Ak však dobré skutky prispievajú ku Božej cti a k dobru našich blížnych, potom sú záslužné a slúžia na oslavu odmeňujúcej Božej spravodlivosti. Slúžia aj na oslavu Božieho milosrdenstva; lebo nimi dosahujeme aj **vypočutie modlitieb**. Spomeňme si na dobré skutky modliaceho sa stotníka Kornélia (Sk 10) alebo svätej Moniky, matky svätého Augustína.

Pozemská odmena za dobré skutky obyčajne spočíva v tom, že Boh rozmnožuje náš majetok, naše zdravie, predlžuje nám život, dopraje nám česť u ľudí, naplňuje nás vnútorným pokojom a radosťou a pod. „Dobré skutky sa právom nazývajú ovocím, lebo toho, kto ich má, občerstvujú.“ (sv. Tomáš Akv.)

Kto sa však dopustí ťažkého hriechu, stráca zásluhy všetkých vykonaných dobrých skutkov.

Ak sa spravodlivý odvráti od svojej spravodlivosti a bude konať neprávosť..., nebude sa pamätať na žiadnu z jeho spravodlivostí, ktoré vykonal. (Ez 18, 24) Ale ak sa človek očistí sviatosťou pokánia od ťažkého hriechu, jeho dobré skutky, ktoré predtým vykonal, opäť **ožijú**. Aj jarné slnko prebúda rastliny a oblieka ich do zelene. Inak je to s hriechmi, ktoré už boli odpustené, tie nikdy neožijú. Ó, aký dobrotivý je Boh!

1.6. Dobrými skutkami môžeme pomáhať iným, tak našim blížnym na zemi ako aj duším v očistci.

Preto môžeme obetovať svätú omšu, sväté prijímanie, pôst alebo almužnu za iných, a tak im **vyprosiť milosť obrátenia**, ako to urobila svätá Monika pre svojho syna Augustína. Modlitbou totiž podľa Kristovho prislúbenia môžeme od Boha dosiahnuť všetko; a o to viac, ak pri tom na pomoc použijeme takzvané „krídla modlitby“, teda pôst a almužnu.

Podobne môže spravodlivý človek svojimi dobrými skutkami **pomáhať duším v očistci**. Lebo každý dobrý skutok spravodlivého (človeka v stave milosti posväcujúcej) je ako skutok Bohu milý a záslužný pre nebo (získava mu večnú odmenu) a ako skutok obtiažny je zadostučňujúci (zahľadzuje časné tresty za hriechy) Zásluhu o nebo však spravodlivý nemôže nikomu darovať, ale zmierlivú silu svojho dobrého skutku môže obetovať za iných. Dobrý skutok spravodlivého je ako peniaz, ktorým možno zaplatiť svoje vlastné dlhy a dlhy iných. Keď spravodlivý poskytuje iným zmierlivú silu svojho dobrého skutku, nič sám nestráca, lebo koná tak skutok milosrdenstva a za konanie skutkov milosrdenstva spravodlivý dostáva odpustenie časných trestov i večnú odplatu. Ako je teda zrejmé, človek nielenže nič nestráca, ale ešte viac rozmnožuje svoje zásluhy pre nebo. (Pozri tiež učenie o spoločenstve svätých.)

1.7. Dobré skutky máme konať aj pred ľuďmi, aby sme im dávali dobrý príklad.

Čo dokáže dobrý príklad, vidíme zo života svätého Pachomia († 348) Ako vojak bol ubytovaný v istej kresťanskej rodine. Prijali ho veľmi láskavo a celé správanie rodiny bolo príkladné. To na neho urobilo taký silný dojem, že sa dal poučiť o podstate kresťanského náboženstva a dal sa pokrstiť. Bol veľkým propagátorom mníšskeho života a úspešne pôsobil v Egypte. Kristus nás napomína: „Nech vaše svetlo svieti pred ľuďmi, aby videli vaše dobré skutky a oslavovali vášho Boha, ktorý je na nebesiach.“ (Mt 5, 16) Dobrý príklad však máme dávať len z ohľadu na Božiu česť a spásu blížneho. Dobrý príklad sa má podobať svieci; tá síce svieti dookola, ale jej plameň smeruje hore k nebu.

Kristus chce, aby sme svojimi dobrými skutkami prekvasili celú hromadu múky, aby sme ako svetlo ožiarili temnotu, a takto boli učiteľmi iných a pôsobili na svojich bratov ako dobrí anjeli. (sv. Chryz.)

„Kto žije spravodlivo len vnútorne, podobá sa uhlíku, ale kto svetlom spravodlivosti svieti pred mnohými inými, podobá sa lampe, ktorá nielen sama horí, ale dáva svetlo aj iným.“ (sv. Bern.) Ak Kristus vyriekol kľatbu nad tými, ktorí dávajú pohoršenie, aké nebeské požehnanie potom čaká tých, ktorí svojím cnostným životom vedú iných ku všetkému dobrému! (sv. Fr. Sal.)

1.8. Preto by sme mali využiť čas svojho života na horlivé konanie dobrých skutkov.

Naša večnosť závisí od pomiňajúceho sa času. (sv. Hier.) Máme **konať, kým je deň**, lebo príde noc, keď nikto nebude môcť pracovať.“ (Jn 9, 4) Ľudský život je časom sejby. (2 Kor 9, 6) Máme robiť ako mravec, ktorý si v lete, zhromažďuje potravu na zimu. (Prís 6, 6.) Na biskupa Bossueta vraj v mladosti hlboko zapôsobili slová napísané na istých hodinách: *Transeunt et imputantur*. (Hodiny plynú a počítajú sa.) Ako by sme sa ponáhľali, keby sme mali len hodinu, aby sme si nabrali poklady z klenotnice. Zavrhnúť by s radosťou obetovali všetky poklady sveta, keby im bol dožičený len jeden okamih, ktorý by mohli využiť podľa svojej vôle. (sv. Anton)

Ákí hlúpi sú ľudia, ktorí sa namiesto konania dobrých skutkov sa oddávajú len zmyselným pôžitkom. Sú rovnako hlúpi ako tí, ktorí na brehu zlatonosného alebo striebonosného potoka zbierajú len blato a bezcenné mušle. Príde však hodina, keď mnohí spoznajú, čo znamená prítomný čas. Ale bohužiaľ, toto poznanie nebude pre nich na spásu, ale na trápenie. (sv. Vavr. J.)

2. O CNOSTI

Ešte lepšie ako dobré skutky sú cnosti. Kto má jeden alebo zopár viničov, nemá ešte vinicu; ale vinicu má ten, kto má veľa viničov. Ako je pomer jedného viniča k celej vinici, taký je aj jeden dobrý skutok vo vzťahu k cnosti. Cnostného človeka možno prirovnať k dobre zakorenenému stromu, lebo cnosť je už pevná vôľa konať dobro.

2.1. Cnosť je schopnosť získaná vytrvalou praxou v konaní dobra a náklonnosť vôle k dobrému.

Dobré je všetko to, čo zodpovedá Božej vôli alebo čo je Bohu milé.

Častým písaním, kreslením, plávaním, cvičením tela, hraním získavame v týchto oboroch určitú zručnosť (zdatnosť) a vôľa je k takýmto úkonom náchylná. To isté platí pre všetky dobré a zlé skutky. Cvičenie robí človeka majstrom. (sv. Fr. Saleský získal takú schopnosť v miernosti, že dokázal toho, kto mu ublížil, prosiť o odpustenie)

Zvyk je druhou prirodzenosťou. To, na čo si človek zvykol, len tak ľahko nezanechá. (Cisár Titus sa trápil, keď jedného dňa nemohol dať almužnu.) Pohania pod slovom cnosť (virtus) chápali fyzickú silu, málokedy pod tým rozumeli morálnu silu.

Cnosťou sa nazýva aj vrodená alebo Bohom vliata schopnosť konať istý úkon.

Existujú vrodené alebo **prirodzené** schopnosti (zručnosti, cnosti) Mnohí ľudia sú od prírody obzvlášť spôsobilí k miernosti, poslušnosti, štedrosti, čestnosti atď. Preto aj medzi pohanmi mnohí vynikali v týchto cnostiach. A v tomto zmysle sa dokonca hovorí o cnosti aj u zvierat. Hovorí sa napríklad o cnosti ovce, včely a pod.

Existujú však aj **nadprirodzené** schopnosti; tie udeľuje Duch Svätý vo chvíli, keď dostávame milosť posväcujúcu, t. j. pri krste a pri pokání. Duch Svätý nás totiž činí spôsobilými na konanie dobra s ohľadom na Boha. Táto nadprirodzená schopnosť sa nazýva aj „dokonalosť“, pretože je to vyšší stupeň schopnosti; človek totiž okrem schopnosti dostáva aj určitý stupeň ochoty konať dobro. Ale táto schopnosťou ešte nie je zručnosťou (= ľahkosťou) v konaní dobra. Tú získavame až cvikom. Pravá cnosť teda vzniká iba cvikom. Schopnosť, ktorá nám bola prepožičaná Duchom Svätým je pre samotnú cnosť ako je semeno pre strom alebo ako ľudský zmysel (napr. čuch) pre skutočné používanie tohto zmyslu. Schopnosť vliata Duchom Svätým sa nazýva aj vliatou cnosťou; zručnosť konať dobro získaná cvikom sa nazýva získanou cnosťou.

Schopnosť vliata Duchom Svätým ešte nespôsobuje, aby sme konali dobro; preto je potrebné, aby sme túto schopnosť často využívali, a tak získali zručnosť a schopnosť v konaní dobra.

2.2. Po smrti je odmenená len dokonalá cnosť, t. j. tá, ktorú spravodlivý koná kvôli Bohu.

Je to tu ako s dobrými skutkami. Len dobré skutky spravodlivého, teda len skutky vykonané v stave milosti, dosiahnu večnú odmenu. Kto nezostáva v Kristovi ako ratolesť pri viniči, nemôže prinášať ovocie pre večný život. (Jn 15, 4) Len skutky vykonané „v Bohu“ sú záslužné pre nebo. (Trid. konc. 6. kap. 16.) Cnosť konaná v stave milosti sa nazýva **dokonalou** (tiež **nadprirodzenou** alebo **kresťanskou**) cnosťou.

Existujú aj prirodzené (nedokonalé) cnosti, a to tie, ktoré sa konajú z pozemských (prirodzených) pohnútok. Prirodzené cnosti si zasluhujú len pozemskú odmenu (Mt 6, 2) a ku spásu nestačia. (Mt 5, 20) Takéto cnosti mali farizeji, mnohí pohania a doposiaľ aj mnohí kresťania, ktorí sa chcú javiť ako svätí. Prirodzené cnosti sa od

kresťanských cností líšia tak, ako sa pozlátené veci líšia od pravého zlata; alebo ako sa oceľ líši od zmagnetizovaného železa. Oceľ sa získava dlhým kovaním železa (ako prirodzené cnosti dlhým cvikom); oceľ je lepšia a tvrdšia ako obyčajné železo (ako prirodzená cnosť je trvácnejšia a lepšia ako jednotlivé dobré skutky), a predsa oceľ ne stráca svoju prirodzenosť. Zmagnetizované železo sa získava zmagnetizovaním železa s magnetickým pólom, (kresťanské cnosti sa získavajú spojením človeka s Bohom) a týmto dotykom získava železo zvláštnu silu; snaží sa smerovať k zemským pólom a samo je schopné prítlačlivej sily. (Kresťanské cnosti nadobúdajú spojením človeka s Bohom zvláštnu Božskú silu; smerujú totiž len k Bohu ako k pólu a majú silný vplyv na človeka.)

2.3. Cnosť sa získava a rozmnožuje len sebazapieraním a bojom, pretože proti cnosti stoja v ceste vnútorné prekážky, zlé túžby v človeku, a vonkajšie prekážky, ako je opovrhovanie a prenasledovanie.

Na strokotanie člna v rozbúrenom prúde nie je potrebné nič viac, než aby tí, ktorí sú v ňom, prestali veslovať; ale na to, aby sa čln dostal do cieľa proti prúdu, je potrebná **veľká námaha** zo strany veslárov. Tak je to aj s ľuďmi; ak chce človek dosiahnuť večnú záhubu, stačí, aby sa oddal slabostiam svojej krehkej prirodzenosti; ak však chce cez nápor svojich vášní, cez lákadlá sveta a pokušenia diavla doplávať do prístavu večnosti, musí vynaložiť veľké úsilie. (Scar.) Nebeské kráľovstvo trpí násilie. (Mt 11, 12) Cesta cnosti nevedie z kopca, ale do kopca. (Orig.) Preto Kristus hovorí: „Úzka je brána a tesná je cesta, ktorá vedie do života.“ (Mt 7, 14) Cnosť sa nezískava v pokoji. (sv. Fr. Sal.) Mnohí sú cnostní na pohľad, a predsa cnosť nemajú, lebo ju nezískali prácou. (sv. Fr. Sal.) Mnohí sú totiž od prirodzenosti mierni, mravní, striedmi, pracovití atď.; ale ich cnosť nie je pravou cnosťou, tak ako radosť psa, trpezlivosť ovce, láska vtáka k mláďatám a pod. nie je možné nazvať pravou cnosťou. Už ten, kto sa chce naučiť nejakému umeniu alebo remeslu (t. j. získať zručnosť), musí najprv pre to vynaložiť veľké úsilie. „Neexistuje cnosť, ktorá by nehlásala kríž.“ (sv. Augustín)

Najväčšie ťažkosti čakajú človeka **na začiatku**, neskôr ťažkosti miznú. Každý začiatok je ťažký. Postaviť cestu dá veľa práce; ale keď je hotová, dá sa po nej krásne jazdiť. (Wen.) Ten, kto prichádza zo snečného svetla do tmy, spočiatku nič nevidí. (Plutarchos) Ten, kto už pokročil v cnosti, začína pociťovať svoje šťastie a potom sa usiluje tým viac. „Je ako baník, ktorý kope tým horlivejšie, čím hlbšie kope, lebo už tuší, že nájde poklad.“ (sv. Gregor Veľký)

Cnosť a utrpenie idú ruka v ruku. Kto sa teda štíti utrpenia a prenasledovania, nikdy nebude cnostný. „Kto sa bojí sveta, nedosiahne nič Božské. (sv. Ignác z Loy.) Kto sa úprimne snaží byť cnostný, ten sa nevyhnutne stáva pokorným, pretože spoznáva a cíti svoju slabosť, práve tak ako ten, kto vystupuje na horu, pociťuje váhu svojho tela. A preto čím kto cnostnejší, tým je pokornejší.

2.4. Cnosť nám dáva veľké prednosti; obohacuje nás, zošľachtuje nás a činí nás krásnymi pred Bohom.

Gréci rozprávajú, že ich hrdina – Herakles, raz uvidel na križovatke dve rôzne oblečené panny, rozkoš a cnosť. Prvá mu lichotila a sľubovala mu veľa rozkoší. Druhá však bola vážna a predpovedala mu veľa utrpenia, za ktoré však vraj dostane večnú odmenu. Herakles nasledoval druhú. A skutočne hriech, ktorý nás vrhá do záhuby je lákavý, ale cnosť, hoci je obtiažna, vedie k požehnaniu. Cnosť skutočne **obohacuje** a dodáva nám cenu pred Bohom. Cnosť má prednosť pred kráľovstvami a trónmi a bohatstvo je v porovnaní s ňou ničím. (Múd 7, 8) Pozemské poklady ničí mol' a hrdza, zloději ich vykopávajú a kradnú, ale cnosť je poklad, ktorý trvá naveky. (Mt 6, 20) Tým čím sú milionári a šľachtici na zemi, tým sú cnostní ľudia pred Bohom. Pravým bohatstvom nie sú časné statky, ale cnosti. (sv. Bern.) Kto má cnosť, je bohatý pred Bohom. (Lk 12, 21) Urodzený pôvod, tituly a čestné postavenie pomínú a nedodávajú nám pred Bohom cenu; ale cnosť má za sebou večnú slávu, totiž večnú blaženosť. „Nábožnosť je užitočná na všetko a má prisľúbenie pre terajší aj budúci život.“ (1 Tim 4, 8) „Cnosť je matkou úcty.“ (sv. Bern.) Nič nám nezabezpečí nesmrteľné meno tak, ako cnosť. (sv. Chryz.) Cnosťou získavame česť, ktorú nám nemôže dať žiadny cisár a ktorú si nemôžeme kúpiť za žiadne peniaze. (sv. Chryz.) Bohatstvo pomíne, cnosť pretrvá.

Cnosť nám dáva **krásu** pred Bohom. Krása tela je klamlivá a márna. (Prís 31, 30) Pravou a najväčšou krásou je cnosť. (sv. Aug.) Krása cnostného je v jeho vnútri. (Ž 45, 14) Túto krásu nemožno teraz vidieť, ale raz ju uvidíme. „V zime sú všetky ovocné stromy bez ozdoby, ale vo vnútri uchovávajú život. Tráva a bezcenné rastliny sú však aj v najtuhšej zime ozdobené zeleňou; keď však príde parné leto, uschnú, kým ovocné stromy sú v plnej kráse.“ Tak je to aj s človekom. Cnostní ľudia sa teraz zdajú byť na pohľad úbohí a bezvýznamní, ich skutočná sláva a ich život sú hlboko v ich vnútri a sú skryté pred ľudskými očami. Prichádza jar a tí, ktorých sme považovali za mŕtvych, sa zaskvejú ako slnko v Otcovom kráľovstve. (Mt 13, 43) Avšak zlí, ktorí sú považovaní za šťastných, budú smútiť a plakať. (Ludv. Gran.) Ak máš krásnu dušu, tak niečo z jej nádhery sa v tebe bude odrážať aj navonok. (sv. Efr.)

2.5. Cnosť nás robí podobnými Bohu a Božími priateľmi.

Boh je pokorný, láskavý, štedrý atď.; ak sme aj my takí, potom sme podobní Bohu. „Cnosť spôsobuje, že sa **Bohu podobáme**. Cnosťou naše skutky nadobúdajú podobnosť s Božími skutkami. (sv. Tomáš Akv.) Preto máme venovať veľkú pozornosť vlastnostiam nášho nebeského Otca, aby sme ich napodobňovali a boli správnymi Božími deťmi. (sv. Greg. Nys.) Cnostný človek je **Božím priateľom**, lebo Kristus hovorí: „Kto plní vôľu môjho Otca, ktorý je na nebesiach, ten je môj brat, sestra i matka.“ (Mt 12, 50)

O druhoch kresťanských cností

Cnosť sa vzťahuje na rôzne objekty, a preto má rôzne názvy.

Existuje len jedna náklonnosť k dobru, preto existuje len jedna cnosť. Mnohé cnosti vychvaľujú aj svetskí ľudia, ako napríklad štedrosť, múdrosť; inými cnosťami však pohrdajú, ako napríklad pokorou, miernosťou, láskou k nepriateľom.

Mnohé cnosti majú svoj pôvod skôr v činnosti rozumu, ako napríklad viera; mnohé zase v činnosti vôle, ako napríklad miernosť.

A. Existujú Božské a morálne cnosti.

B. Tri Božské cnosti sú: viera, nádej a láska.

Svetlo nám znázorňuje tri Božské cnosti. Jeho jas poukazuje na vieru, smerovanie plameňa hore je obrazom nádeje a teplo plameňa predstavuje lásku. Kríž tiež predstavuje tri Božské cnosti. Dolná časť kríža predstavuje vieru, ktorá je základom tohto náboženstva; horná časť predstavuje nádej, ktorou sa usilujeme o nebeské dobro; stredná a na dve časti rozdelená časť kríža predstavuje dvojitú lásku. (sv. Peter Dam.) Viera je koreňom, nádej je pňom a láska je ovocím. (sv. Efr.) Viera kladie základy Božieho domu, nádej stavbu buduje a láska ju dokončuje. (sv. Augustín) Vieru sa znázorňuje krížom, nádej kotvou a láska horiacim srdcom.

Najväčšou z týchto troch cností je láska. (1 Kor 13, 13) Bez lásky nemá viera a nádej žiadnu cenu, lebo Boh spasí len tých, ktorí ho milujú.

I. Tri Božské cnosti sú schopnosti duše, ktoré dostávame súčasne s milosťou posväcujúcou.

Keď Duch Svätý vstúpi do našej duše, osvieti naše duševné sily, aby sme sa mohli ľahko pozdvihnúť k Bohu. Keď vložíme železo do ohňa, oheň doň prenikne a železo sa začne svietiť a hriať. To isté sa stane, keď Duch Svätý vstúpi do našej duše a udelí nám milosť posväcujúcu; zažiarí v nás svetlo, ktoré nás pobáda veriť a dúfať (2 Kor 4, 6) a rozhorí sa v nás oheň, ktorý nás pobáda Boha milovať. (Rim 5, 5) Toto pôsobenie Ducha Svätého v duši sa nazýva vliatie troch Božských cností. Do našej duše sa vlievajú tri Božské cnosti. (Trid. konc. 6. kap. 7.) Vliatie troch Božských cností je ako osvietenie a zohriatie vzduchu slnkom. (sv. Tomáš Akv.) Boh nám teda nevnucuje Božské cnosti, ale napriek všetkým schopnostiam, ktoré sme dostali, zostávame úplne slobodní z pohľadu ich využitia.

Schopnosť troch Božských cností dostávame prostredníctvom **krstu**, a ak sme stratili milosť posväcujúcu, tak prostredníctvom **pokánia**. Ako zrnko najprv drieme v zemi, a až pod vplyvom slnka a dažďa vyklíči, tak aj tri Božské cnosti najprv len drieme v detskej duši, a až po dosiahnutí veku používania rozumu sa pôsobením milosti a náboženským vyučovaním rozvinú a prejavujú sa skutkami aj navonok. Pokrstené dieťa sa podobá spiacemu človeku. Spiaci nevidí, a predsa má schopnosť vidieť; keď sa prebudí, táto schopnosť sa prejaví. Tak v duši dieťaťa drieme schopnosť veriť, dúfať a milovať; keď dieťa začne používať rozum, ukáže sa táto trojitá schopnosť aj navonok.

Kto má túto trojitú schopnosť, nemá ešte nárok na odmenu; musí najprv tieto schopnosti dobre používať.

II. Tri Božské cnosti sa prejavujú takto:

Cnosť viery spôsobuje, že sme presvedčení o existencii Boha a pravdivosti zjavenia.

Cnosť nádeje spôsobuje, že očakávame od Boha večnú blaženosť a prostriedky potrebné na jej dosiahnutie.

Cnosť lásky spôsobuje, že v Bohu máme zaľúbenie a snažíme sa mu páčiť plnením jeho prikázaní.

III. Tieto cnosti sa právom nazývajú Božské cnosťami, lebo sám Boh je ich predmetom, pohnútkou a pôvodcom.

Boh je predmetom **viery**, lebo verím v to, čo Boh zjavil a čo sa Boha týka (totiž jeho bytia, jeho vlastností, jeho pôsobenia a jeho vôle) Boh je pohnútkou viery; veríme totiž tomu, čo Boh zjavil, preto lebo Boh je vševediaci a najpravdovravnější.

Boh je predmetom **nádeje**; ved' po smrti očakávame blaženosť z toho, že budeme na Boha pozerat' a jeho požívať. Boh je pohnútkou nádeje; lebo večnú blaženosť očakávame preto, lebo Boh je všemohúci, najmilostivejší a najvernejší.

Boh je predmetom **lásky**; lebo láska smeruje len k nemu. Boh je pohnútkou lásky; lebo ho milujeme preto, lebo je najkrajšou a najdobrotivejšou bytosťou. Boh je tiež pôvodcom troch Božských cností, a to z dôvodov uvedených vyššie bod bodom 1. (Tri Božské cnosti sú schopnosti duše, ktoré dostávame súčasne s milosťou posväcujúcou.)

IV. Tri Božské cnosti si máme v našom živote častejšie vzbudzovať, najmä pred prijatím niektorej sviatosti a v hodine smrti.

Tri Božské cnosti si vzbudzujeme tak, že si v mysli predstavíme ich predmet a pohnútku k nim. Na tento účel nie je potrebné vyslovovať obvyklé modlitbové formulky, ale môžeme to urobiť vlastnými slovami. Aj v takom prípade

získame odpustky. (Bened. XIV.) Tú alebo onú Božskú cnosť si vzbudzujeme už vtedy, keď robíme kríž, keď sa modlíme, keď konáme dobré skutky.

Morálne cnosti spôsobujú, že naše skutky sú v súlade s morálnym zákonom.

Tieto cnosti nadobúdame po prijatí milosti posväcujúcej svojim vlastným pričinením a Božou milosťou.

Nazývajú sa „morálnymi“, pretože usporadúvajú náš morálny život tak, že sa Bohu páči. Zatiaľ čo tri Božské cnosti pretvárajú náš vnútorný duchovný život, morálne cnosti pretvárajú naše vonkajšie správanie. Kým tri Božské cnosti sa týkajú priamo Boha, morálne cnosti sa týkajú predovšetkým našich blížnych a nás samých. Napríklad štedrosť sa týka našich blížnych, striedmosť v jedle a pití sa týka nás samých. Kým tri Božské cnosti sa do nás vlievajú s milosťou posväcujúcou, morálne cnosti musíme najskôr **vydobyť** vlastným úsilím a súčasne s pomocou Božej milosti. Duch Svätý síce v krste naklonil našu dušu ku konaniu mravného dobra, avšak zručnosť v konaní mravného dobra si ešte musíme vydobyť častým opakovaním dobrých skutkov a potláčaním zlých sklonov. Pri krste Boh vložil do nášho srdca semeno mravných cností a ak má toto semeno priniesť ovocie, musíme pole svojho srdca horlivo obrábať a odstraňovať všetko, čo tomuto semenu vadí. Zároveň však musí na pole nášho srdca svietiť slnko milosti Ducha Svätého, aby naša námaha nebola márna.

K najdôležitejším morálnym cnostiam patrí sedem hlavných cností: pokora, poslušnosť, miernosť, štedrosť, striedmosť v jedle a pití, čistota a horlivosť pre dobro.

Pokora sa týka našej cti, poslušnosť našej slobody, miernosť (trpezlivosť) nášho srdca, štedrosť nášho majetku, striedmosť v jedle a pití a čistota nášho tela, horlivosť pre dobro našej práce.

Medzi týmito cnosťami má kresťan pestovať najmä miernosť a štedrosť. Z tohto dôvodu Kristus častejšie nazýva veriacich „baránkami“ alebo „ovečkami“; ovca je totiž mierna (trpezlivá) a rada rozdáva svoju vlnu iným. Tieto cnosti sa nazývajú hlavnými cnosťami, pretože každá z týchto jednotlivých cností je zasa hlavou ostatných cností. V protiklade k týmto siedmym hlavným cnostiam je sedem hlavných hriechov.

Všetky morálne cnosti vychádzajú zo štyroch základných cností: z rozvážnosti, spravodlivosti, miernosti a mravnej sily. (Múd 8, 7)

Štyri základné cnosti sa nazývajú aj kardinálne cnosti (cardo = stĺp), pretože na nich spočíva celý morálny život. Nazývajú sa základnými cnosťami, pretože na nich spočíva celá budova cností. Ak sú cnosti kresťana domom, potom štyri základné cnosti sú štyrmi uhlami tohto domu. (sv. Gregor Veľký) Štyri základné cnosti sú štyrmi základnými vlastnosťami vlastnosti, ktoré musí mať každá cnosť. Všetky morálne cnosti sa vzťahujú na tieto štyri kardinálne cnosti, napr. striedmosť v jedení a pití a miernosť na miernosť, horlivosť pre dobro na statočnosť atď. Keďže všetky ostatné cnosti vyplývajú z kardinálnych cností, kardinálne cnosti sú ako matky a všetky ostatné cnosti sú ako ich deti.

Rozvážnosť je vlastnosťou rozumu, spravodlivosť je vlastnosťou vôle. Miernosť a mravná sila sú dve opory vôle. Rozvážnosť hľadá ako oko na nebeské veci; miernosť používa pozemské veci len ako prostriedky pri svojom úsilí o nebeské veci; mravná sila sa v tomto úsilí nenechá odradiť žiadnymi prekážkami. „Tento štvorkolesový voz ťa povznáša k nebu, ako voz vyzdvihol Eliáša.“ (Mahsl.)

Už starovekí filozofi si uvedomovali veľký význam miernosti a mravnej sily. Celú životnú múdrosť zhrnuli do vety: „Odriekaj si a trp.“ Verili, že tieto dve cnosti môžu človeka povzniesť k bezhriechnemu životu k najväčšiemu šťastiu. (Epiktétos)

A) Rozvážnosť je schopnosť rozumu, pomocou ktorej poznávame večné dobrá a prostriedky na ich dosiahnutie.

V roku 1900 vypukol v newyorskom prístave veľký požiar lodí. Tisíce ľudí sa snažili zachrániť z lodí. Námorníci, ktorí sa im ponáhľali v člnoch na pomoc, sa každého najprv spýtali, či má peniaze a či im zaplatí. Tých, ktorí peniaze nemali, nemilosrdne hádzali do mora. Títo námorníci mali teda na mysli len okamžitý prospech a na večnú odplatu nemysleli. Úplne inak si počínali svätci, ktorí mimoriadne radi pomáhali takým ľuďom, ktorí sa im nemohli odmeniť; robili to kvôli večnej odplate. Mali teda **kresťanskú rozvážnosť**, lebo sledovali predovšetkým večnú odplatu. Ale tí námorníci, ktorým išlo len o časný prospech, mali len to, čo sa nazýva **svetská rozvážnosť**. O opakom kresťanskej rozvážnosti je teda svetská rozvážnosť (Lk 16, 8), alebo zmysľovanie podľa tela. (Rim 8, 6) Tá spočíva vo využívaní každej príležitosti na dosiahnutie pozemského prospechu alebo zmyslového pôžitku. Také zmysľovanie je pred Bohom bláznovstvom. (1 Kor 3, 19) Najlepšia rozvážnosť je tá, ktorá dokáže najlepšie rozlíšiť veci Božské od ľudských. (sv. Ambróz) Rozvážny človek má **pri všetkom na mysli svoj konečný cieľ**, večnú blaženosť. Opatrné sú aj hady. Vždy hľadajú do diaľky; a tiež sa radšej vzdajú aj celého tela, len aby si zachránili hlavu. Tak aj my máme mať na zreteli svoj posledný cieľ a vzdať sa všetkého pozemského, aby sme dosiahli Krista, svoju hlavu. Preto Kristus hovorí: „Buďte teda opatrní ako hady.“ (Mt 10, 16) Rozvážnym pri vymýšľaní **prostriedkov** je aj rybár; rybám dáva na udicu ich najmilšiu potravu a sám sa pred nimi skrýva. Ako rozvážne si svätci zariadili svoje konanie, aby dosiahli svoj cieľ. Takúto rozvážnosť preukázal aj svätý Pavol, ktorý v Aténach využil oltár s nadpisom: „Neznámemu bohu“, aby tam začal hlásať evanjelium. (Sk 17) Rozvážnosť je veľmi dôležitá cnosť, lebo vôľa sa riadi rozumom. Ak rozum nie je schopný poznať pravdu, vôľa sa ocitá na nesprávnych cestách. Preto sa rozvážnosť právom nazýva okom duše. (sv. Tomáš Akv.) Kto nemá zrak, nevidí na cestu, kto nemá rozvážnosť, nevidí cestu do neba. Kto nemá zrak, nemôže

dobre používať údy tela; bez rozvážnosti nemožno správne konať cnosť. „Rozvážnosť je ako vozom všetkých cností“ (sv. Fr. As.), skrátka, riaditeľkou všetkých morálnych činov. Rozvážnosť napomáha ku všetkým cnostiam. (sv. Ant. P.) Bez rozvážnosti sa cnosť mení na nerest. (sv. Bern.)

B) Spravodlivosť je skutočná snaha vôle dať a ponechať každému, čo mu patrí.

Slovo „spravodlivý“ znamená aj byť „v stave milosti posväcujúcej.“ Na tomto mieste sa však v tomto zmysle nepoužíva. Spravodlivý je poctivý, t. j. dáva každému to, na čo má právo: uctieva Boha, poslúcha nadriadených, odmeňuje a trestá podriadených, miluje svojho blížneho.

Keďže však vôle sa do cesty stavajú vnútorné a vonkajšie prekážky, potrebuje dvojité oporu: miernosť a mravnú silu.

C) Miernosť spôsobuje, že človek užíva pozemské statky len do tej miery, do akej sú potrebné na dosiahnutie večných statkov.

Miernosť umožňuje človeku zachovať pravý pokoj. Tak napríklad človek je a pije len toľko, koľko je potrebné na zachovanie života a zdravia; mierny človek tiež neprejavuje nadmernú túžbu po cti, zábave a iných zmyselných pôžitkoch. Mierny človek sa podobá orlovi, ktorý sa spúšťa na zem len preto, aby našiel potravu, ale inak zostáva vo výške. Svet máme užívať len tak, akoby sme ho ani neužívali. (1 Kor 7, 31) Pri využívaní pozemských statkov si máme počínať ako vtáci pri prijímaní potravy; vtáky sú totiž veľmi zdržanliví a stále sa majú na pozore, aby ich niekto nechytí. Keby len každý hovoril ako svätý František Saleský: „Tu na zemi milujem len málo vecí, a to málo čo milujem, milujem len trochu.“

Ale striednosť nespočíva v tom, že je ešte menej, ako je potrebné, lebo potom by sme nemohli konať dobré skutky; takáto striednosť nie je spojená s rozvážnosťou.

D) Mravná sila spôsobuje, že človek ochotne prináša obeť, aby dosiahol večné statky.

Mravne silného človeka neodradí žiadne ohováranie, žiadne vyhrážky, žiadne prenasledovanie a pod. a dokonca sa nebojí ani nebezpečenstva smrti. Je ako lev, ktorý sa len tak ľahko nezľakne. Mravne silný človek trpezlivo znáša všetko zlo, ktoré naňho dolieha. V tomto je ako diamant, ktorý žiadny kameň nedokáže rozryť. „V znášaní veľkého utrpenia je viac mravnej sily ako v konaní veľkých skutkov.“ (sv. Tomáš Akv.)

Príkladom mravnej sily je matka Machabejcov a jej sedem synov, ktorí „považovali muky za nič“ (2 Mach 7, 12); ďalej Abrahám, ktorý bol na Boží príkaz ochotný obetovať svojho syna Izáka; Dávid, ktorý sa postavil do boja s obrom Goliášom. Ani jeden svätec nebol zbabelý. Mravná sila sa najviac prejavila u svätých mučeníkov. Aj zavrnutí sú mravne silní; ich sila spočíva v tom, že napriek všetkým Božím trestom neprestávajú milovať pomínuteľné veci a honia sa za nimi aj keď im hrozí smrť. (sv. Greg. Vel.)

E) Všetky dokonalé cnosti vychádzajú z lásky k Bohu a touto láskou sú navzájom neoddeliteľne spojené. (1 Kor 13)

Rôzne dokonalé cnosti sú len rôznymi formami (príkladmi) jednej a tej istej cnosti, a to lásky. Pokora, miernosť, čistota, striednosť atď. nie sú nič iné ako láska, ktorá smeruje rôznymi smermi. (Martin.) Preto svätý Augustín hovorí: „Cnosť je dobre usporiadaná láska.“ „Ako rôzne konáre toho istého stromu vyrastajú len z jedného koreňa, tak aj rôzne cnosti vyrastajú z jednej lásky.“ (sv. Greg. Vel.) Láska je koreňom všetkých cností.“ (Ef 3, 17) Staraj sa teda len o koreň, lebo výhonky a plody, čo sú rôzne cnosti, prídu samy od seba. Lásku možno nazvať aj kráľovnou všetkých cností, pretože je to ona, ktorá poháňa vôľu ku konaniu dobrých skutkov. Čím je zástava vo vojsku, tým je láska medzi cnosťami; pod jej zástavou sa musí bojovať. (sv. Fr. Sal.) Tak ako sú jednotlivé kvety vo venci alebo vetvy na strome navzájom prepojené, tak sú prepojené aj jednotlivé cnosti; nemožno ich od seba oddeliť. **Puto**, ktoré všetky cnosti tak pevne spája, je láska. (Kol 3, 14)

Kto teda nemá lásku k Bohu, nemá ani jedinú dokonalú cnosť. Ale ten, kto má lásku k Bohu, má všetky dokonalé cnosti, hoci nie všetky v rovnakej miere.

Lásku k Bohu možno celkom oprávnene prirovnáť k slnku. Ak je slnko v zime vzdialené od zeme, tak stromy, kvety, lúky a iné veci strácajú svoju krásu. Rovnako aj všetky cnosti strácajú svoju nadprirodzenú krásu, keď sa láska vzdiali od duše. (Scar.) Kto nemá lásku k Bohu, však môže mať jednotlivé nedokonalé (prirodzené) cnosti. Každý človek má totiž od prirodzenosti určité poznanie dobra a istú vnútornú náklonnosť k dobru, a preto môže často konať určité dobré skutky, a tak nadobudnúť určitú zručnosť v ich konaní. (sv. Tomáš Akv.) Môžeme teda mať nedokonalé mravné cnosti bez lásky k Bohu; tak to bolo u pohanov (sv. Tomáš Akvinský) a stále je u mnohých svetských ľudí, ktorí sú od prirodzenosti tichí, skromní, štedrý atď.

Taktiež je možné mať nedokonalé Božské cnosti bez lásky k Bohu. Viera totiž môže obstať bez nádeje (Trid. konc. 6. 7) a viera a nádej môžu obstať aj bez lásky. (Trid. konc. 6. 28) Viera a nádej sa totiž strácajú len hriechmi namierenými proti nim: viera neverou a nádej zúfalstvom.

Kto však má lásku k Bohu, má všetky dokonalé cnosti, hoci nie všetky v rovnakej miere. Kto chytí včeliu kráľovnú, má hneď celý roj; podobne aj ten, kto si osvojí lásku, kráľovnú cností, má všetky cnosti. (Scar.) Len čo sa slnko priblíži k zemi, kvety, lúky a iné veci sa odedú do svojej pôvodnej krásy; tak aj keď do duše vstúpi láska, duša sa ozdobí

všetkými cnosťami, a tie si prirodzene zaslúžia Božskú a večnú odmenu. (Scar.) Všetci svätí mali všetky dokonalé cnosti, ktoré len existujú. Len tá či oná cnosť bola u toho či onoho svätca väčšia ako u iného. Jób sa vyznačoval vysokým stupňom trpezlivosti, Dávid zase zmierlivosťou, Abrahám poslušnosťou, svätý Alojz čistotou, sv. Fr. Sal. miernosťou, sv. Ignáč z Loyoly horlivosťou pre dobro.

Kto by nemal ani jednu dokonalú cnosť, nemá ani žiadnu inú (sv. Tomáš Akv.), lebo nemá lásku k Bohu. A kto má len jednu dokonalú cnosť, má všetky ostatné. (sv. Augustín)

Jedna cnosť bez druhej buď nie je žiadnou cnosťou, alebo je len nedokonalou cnosťou. (sv. Greg. Veľ.) Napríklad ten, kto je hnevľivý, nemá ani dokonalú cnosť miernosti, ani štedrosti, ani pokory ani žiadnu inú. Len nedokonalé cnosti môže mať človek jednu bez druhej. Napríklad lakomý človek môže byť od prirodzenosti mierny.

F) Najväčšou a najušíľachtilejšou zo všetkých cností je láska k Bohu, pretože len ona spája človeka s Bohom, pretože všetky cnosti nadobúdajú svoju hodnotu len skrze ňu a pretože len ona trvá aj po smrti človeka.

Najvznešenejšie zo všetkých cností sú tri Božské cnosti, pretože sa vzťahujú na Boha. A medzi nimi je najväčšia láska, pretože svätý Pavol hovorí: „A tak teraz ostáva viera, nádej, láska, tieto tri; no najväčšia z nich je láska.“ (1 Kor 13, 13) Ako oheň zaujíma prvé miesto medzi živlami, zlato medzi kovmi, slnko medzi hviezdami a cherubíni medzi anjelmi, tak aj láska zaujíma prvé miesto medzi cnosťami a duchovnými darmi. (Marchantius) Láska k Bohu **spája človeka s Bohom**. Kristus hovorí: „Kto miluje mňa, bude milovaný od môjho Otca a aj ja ho budem milovať.“ (Jn 14, 21); prideme k nemu a urobíme si u neho prístrešok.“ (Jn 14, 23) A svätý Ján hovorí: „Kto zostáva v láske, zostáva v Bohu a Boh v ňom.“ (1 Jn 4, 46) Len vďaka láske **nadobúdajú ostatné cnosti svoju hodnotu**. Ved' svätý Pavol hovorí, že umenie jazykov, múdrosť, dar zázrakov a prorociev, almužna a umŕtvenie nemajú cenu, ak človek nemá lásku k Bohu. (1 Kor 13, 1-3) Láska k Bohu **trvá aj po smrti**. Lebo sv. Pavol hovorí: „Láska nikdy nezanikne.“ (1 Kor 13, 8) Na druhej strane viera prechádza do videnia Boha a nádej do požívanie Boha. Morálne cnosti síce trvajú aj na onom svete, ale oveľa dokonalejším spôsobom; lebo spása nezničí dokonalosť, ktorú ľudská prirodzenosť dosiahla. (sv. Tomáš. Akv.)

G) Cnosti sa zväčšujú rozmnožením milosti posväcujúcej a cvikom.

Cnosti sa podobajú dobru, ktoré sa nachádza na najvyššom vrchole hory. Ten, kto vystupuje na túto horu, vidí jej vrchol najprv z väčšej diaľky, potom zblízka a pritom vidí mnoho ľudí pred sebou a iných zase za sebou. Tak aj človek nemá cnosti vždy v rovnakej miere. Ak niekto dosiahol taký stupeň cnosti, že sa takmer blíži k stavu ľudí nebi, a dokonca sa do istej miery podobá Bohu, jeho cnosť sa nazýva **hrdinská** (= heroická) Toto slovo je odvodené od gréckeho hero (= hrdina); takto sa medzi Grékmi nazývali ľudia, ktorí vykonali oveľa viac ako obyčajní smrteľníci. Tento heroický stupeň troch Božských a štyroch základných cností (najmä pri plnení povinností) sa vyžaduje pri blahorečení a **svätorečení**. Ľudia, ktorí nežijú svätým životom, hrdinské cnosti nechápu, ba dokonca si z nich robia posmech.

Tri **Božské** cnosti sa teda zväčšujú rozmnožením milosti posväcujúcej a ich vzbudzovaním. To, že je možné zväčšenie Božských cností, je zrejmé z modlitby Cirkvi: „Daj nám, ó Pane, vzrast viery, nádeje a lásky.“ (13. nedela po Duchu Svätom) Keď sa vzduch viac osvieti a zohreje slnkom, môžeme lepšie vidieť a pocítiť viac tepla. A ak sa v duši rozmnožuje milosť, rastie aj schopnosť veriť a človek je mocnejšie poháňaný k láske k Bohu. Taktiež sa má za to, že častým vzbudzovaním sa tieto cnosti rastú. Vzbudzovaním si viery sa viera rozmnožuje atď. A aj keby sa vzbudzovaním tieto Božské cnosti hneď nezväčšovali, tak aspoň duša je pripravená na ich zväčšenie. (sv. Tomáš Akv.)

Morálne cnosti vzrastajú častým konaním dobrých skutkov a rozmnožením milosti posväcujúcej. Častým konaním týchto cností sa zvyšuje schopnosť konať dobro a rozmnožením milosti sa zvyšuje náklonnosť vôle k dobru.

Máme sa snažiť, aby sme si rozhojnili aspoň jednu cnosť, pretože s rastom jednej cnosti rastú aj ostatné cnosti. Ani roľník neobrába naraz všetky polia, ale len jedno a potom zase druhé. Tak aj my si máme najprv osvojiť jednu cnosť a až potom zase druhú. (sv. Chryz.) Sme a máme sa viac zdokonaľovať v tej cnosti, ku ktorej nám okolnosti poskytujú viac príležitostí na jej zdokonalenie alebo ku ktorej máme zvláštne sklony. Čím viac sa človek zdokonaľuje vo svojej milovanej cnosti, tým viac sa mu darí v ostatných cnostiach. Čím silnejšia je hlavná vetva stromu a čím viac ovocia na sebe má, tým bujnnejšie sú aj bočné vetvy.

H) Všetky dokonalé cnosti sa strácajú vo chvíli, keď sa človek dopustí ťažkého hriechu, pretože ťažkým hriechom stráca lásku k Bohu, bez ktorej neexistuje žiadna dokonalá cnosť.

Kto stroskotá na mori, stráca všetko, čo na lodi mal; tak aj človek stráca dokonalosť všetkých cností a všetkých zásluh, ak spácha smrteľný hriech. A aj keby schopnosť konať dobro bola akokoľvek veľká, sloboda vôle sa tým nezruší; človek stále môže hrešiť. „Kto stojí, nech sa stará, aby nepadol.“ (1 Kor 10, 12) Spomeňme si na pád Dávida alebo Petra!

Cnosť sa ľahšie stráca, ako získava. Aj kameň je možné rýchlo skotúľať z kopca, ale len pomaly vytlačiť nahor. Jediný smrteľný hriech ničí cnosť. Ak je jediná struna na nástroji rozladená, hudba je pre ucho nepríjemná; jediný škaredý ťah štetcom pokazí celý obraz. Ale samotné utrpenie samé o sebe nie je schopné zničiť cnosť. Cnosť je ako vzácna perla; hoci spadla do bahna, nestráca svoju pôvodnú krásu. (sv. Chryz.) Ba práve v utrpení sa cnosť prejavuje

najkrajšie. Aj hviezdy v noci svietia, ale cez deň ich nevidno. (sv. Bern.) Korenie vonia najlepšie, keď je pomleté. (sv. Gregor Veľký) Zovňajšok cnosti zvyčajne zostáva aj vtedy, keď človek ťažko zhrešil. Jeho cnosť sa potom podobá mŕtvole, ktorej chýba duša, teda život. Je teda možné, že niekto je navonok zbožný, a predsa veľmi zlý. (sv. Fr. Sal.) Dôkazom toho sú ľudia, ktorí sú zdanlivo svätí.

Dokonalé cnosti sa znižujú vtedy, keď človek zanecháva konanie dobra.

Človek je tiež v nebezpečenstve, že stratí svoje cnosti, ak ich dáva na obdiv. Kto nosí poklady na verejnosti, je v nebezpečenstve, že bude okradnutý. (sv. Gregor Veľký) Kto verejne vystavuje zlato a drahocenný odev, ten zároveň nabáda ku krádeži; tak aj cnosť, ak je vystavovaná na obdiv, láka diabla ku krádeži. (sv. Chryz.) Voňavé veci strácajú svoju vôňu, ak ich necháme na vzduchu. Preto sa snažme zaľúbiť len Bohu, ak musíme konať cnosti na verejnosti.

3. O HRIECHU

3.1. Hriech je vedomé a dobrovoľné prestúpenie Božieho zákona.

Adam a Eva v raji prestúpili Božie prikázanie; dobre to prikázanie poznali a nikto, ani had, ich nenútil, aby ho prestúpili. Tak sa dopustili hriechu.

Božie prikázania sú najmä: Desatoro Božích prikázaní a prikázanie konať skutky milosrdenstva; okrem toho všetky zákony vydané v mene Božom. Prikázania buď zakazujú, alebo prikazujú nejaký skutok; preto hriechy rozlišujeme na hriechy spáchaním a hriechy opomenutím (zanedbaním) Keďže Božie prikázania chránia buď Boží majetok, alebo naše vlastné dobro, alebo dobro blížneho, preto hriech môže byť namierený buď proti Bohu, alebo proti nám samotným, alebo proti blížnemu.

Hriech nie je nič iné ako **neposlušnosť voči Bohu**. (Rim 5, 19; 1 Jn 3, 4) Hriech je neposlušnosť voči nebeským prikázaniam. (sv. Ambróz) Hriešnik striasa zo seba Božie jarmo a hovorí: „Nebudem ti slúžiť“⁶³. (Jer 2, 20) Kto sa dopúšťa hriechu, vedie vojnu proti Bohu. (Suso.) Hriešnik znova križuje Krista, (Heb 6, 6) krv Vykupiteľa ničí. (bl. Humbert.) Hriešnikova zloba je pre Krista bolestnejšia ako jeho horké utrpenie, podobne ako je pre robotníka bolestnejšie odopretie mzdy ako vykonaná práca. (Ľud. Gran.)

Hriešnik je nepriateľom svojej vlastnej vôle. (Tob 12, 10) V živote koná nerozumne ten, kto uráža toho, od koho závisí celé jeho budúce šťastie; ale ešte nerozumnejšie konáme, keď urážame toho, ktorého pomoc vždy a všade potrebujeme a od ktorého závisí naša večná blaženosť. Keby na vysokej veži stál človek a držal by ťa na lane, odvážil by si sa ho uraziť? Tvoj život závisí na Božej vôli tak, ako na tenkej nitke. Boh ťa môže kedykoľvek nechať rozpadnúť sa na nič a ty si taký hlúpy, že vzbudzuješ jeho hnev. (Ludv. Gran.) My, biedni ľudia, nechceme trpieť žiadne urážky od našich podriadených, ktorí sú predsa ľudia ako my, ale sami často urážame nebeského Otca. (Salvian.)

Preto sa nedopúšťa hriechu ten, kto bez svojej vlastnej viny nevie o hriešnosti nejakého skutku alebo nemá v úmysle robiť niečo zlé.

Predpokladajme, že dieťa vo veku približne dvoch rokov počuje nejaké neslušné slová a opakuje ich. Keďže takéto dieťa ešte nedokáže rozlíšiť zlé od dobrého, keďže **nepozná hriešnosť** svojich slov, tak to nie je žiaden hriech. Ani Noemova opitosť nebola hriechom, pretože Noe nepoznal opojnú silu vína. Ale určite je hriechom, ak niekto v dôsledku dlhodobého hriešneho návyku už ani nerozpoznáva hriešnosť nejakého činu, alebo ak je jeho nevedomosť spôsobená zavinenou nedbanlivosťou. „Jedna vec je nevedieť a druhá nechcieť vedieť, lebo kto sa odvracia od pravdy, aby ju nemusel poznať, ten pohŕda zákonom.“ (sv. Greg. Veľ.) Kto sa teda teraz vyhýba Božiemu slovu, nebude mať jedného dňa pred Bohom ospravedlnenie.

Ten, kto **nemá v úmysle** konať niečo zlé, sa nedopúšťa hriechu. Napríklad ak by niekoho uštipla zmija a hneď by začal piť alkohol, až kým by nebol omráčený a v bezvedomí, aby tak zničil účinok hadieho jedu, nehreší, pretože nemá v úmysle opiť sa, ale zachrániť si život. To isté platí aj o tom, kto sa bráni proti tomu, kto ho napadol a zneškodní ho. Prvým kresťanom násilím vkladali do rúk kadidlo a oni ho museli obetovať. V tomto prípade nezahrešili, lebo nesúhlasili s týmto hriešnym činom. Alebo keď nás napadnú hriešne myšlienky; tak ak týmto myšlienkam neprivolíme, tak nehrešíme. Tak isto ak sa nám sníva o hriešnych veciach, nehrešíme, lebo tu chýba slobodná vôľa; preto sa tým nemáme znepokojovať, ale máme na to zabudnúť. Podľa slov Spasiteľa všetky hriechy vychádzajú zo srdca (Mt 15, 19), t. j. zo zlej **vôle**. Teda kde nie je zlá vôľa, tam nie je hriech. Určite však hreší ten, kto sa zavinil takýto nedobrovoľný skutok. Tak napríklad zlé skutky opilca sú samy o sebe hriechom, pretože tieto skutky spôsobil tým, že sa opil.

3.2. Hriech je svojou vnútornou podstatou nedovolená náchylnosť k stvoreniu a odvrátenie sa od Boha.

Obrátenie sa k stvoreniu je príčinou každého hriechu. (sv. Bonav.) Pozemské stvorenia sú len prostriedkom k dosiahnutiu večnej blaženosti, ale v žiadnom prípade nie sú konečným cieľom človeka. So stvoreniami treba zaobchádzať ako s liekmi; ak sa používajú s mierou, sú prospešné; ak sa používajú nestriedmo, sú škodlivé a bránia

⁶³ V novom preklade Písma sv. je: „Nebudem otročiť.“

dosiahnutiu konečného cieľa. Preto nám Boh dovolil užívať stvorenia len do určitých hraníc a to len do tej miery, do akej je to nevyhnutné a užitočné na dosiahnutie posledného cieľa. Tak napríklad Boh dovolil požívať jedlo, pokiaľ je nevyhnutným prostriedkom na zachovanie života, ale zakázal nestriednosť. Boh nám dovolil mať určitý majetok, ale zakázal nám siahať na cudzí majetok a pod. Ale ten, kto užíva stvorenia viac alebo inak, ako to Boh dovolil (taký človek robí stvoreniu násilie, Rim 8, 22), je ďaleko od Boha a svojho konečného cieľa a zamieňa radosti pominuteľné za večné. (Múd 2, 1-9) Koná ako dieťa, ktoré, keď dostane kúsok cukru a kúsok zlata, siahne po cukre. Hriešnik opúšťa Boha, prameň živej vody, a kope si deravé vodojemy. (Jer 2, 13)

Hriech je teda istým druhom **modloslužby**. Hriešnik sa namiesto Boha takmer klania stvoreniu. Koľko ťažkých hriechov má človek, toľko má modiel. (sv. Hieroným) Klania sa práve toľkým modlám, koľkých ťažkých hriechov sa dopustil. (sv. Ant. Pad.) Hriechom sa človek stáva otrokom stvorenia, t. j. ocitá sa v závislosti od stvorenia. Hriešnik sa podobá rybe, ktorá sa chytila na udicu a hneď na nej pevne uviazla. „Kto hreší, je otrokom diabla.“ (Jn 8, 34) Ba je na tom ešte horšie ako otrok, lebo otrok môže utiecť, ale kam môže utiecť otrok hriechu? Kamkoľvek ide, vláči so sebou hriech. (sv. Augustín)

3.3. Hriech je najväčším zlom na svete, pretože len hriechom sa človek dostáva do večného utrpenia.

Ludia považujú utrpenia a protivenstvá tohto života za zlo, ale v skutočnosti sú to len milosti, pretože nimi pred Bohom nič nestrácame, ale skôr získavame. Mnohí si myslia, že najväčším zlom je večné zatratenie, ale ja budem stále učiť, že existuje ešte väčšie zlo, a to urážka Ježiša Krista. (sv. Chryz.) Jediné, čo človeka zneuctuje a ponizuje, je hriech. Hriešni ľudia považujú chudobu, prácu a pod. za potupu. Keď svätému Františkovi, apoštolovi Indov, ktorý mal titul apoštolského legáta, povedali, že je hanba, keď si perie vlastnú bielizeň, odpovedal: „Len jedna vec zneuctuje človeka, a to hriech.“ (Meh. IV. 18.)

3.4. Hriechom človek stráca nadprirodzenú krásu duše, stáva sa podobným diablove a nie je viac šťastný na svete.

Hriechom sa **stráca nadprirodzená krásu duše**. Ako sa telo poškrvni dotykem špinavej veci, tak aj nadprirodzená krásu duše, ktorá závisí od Božej milosti, sa poškrvni hriešnou náklonnosťou k stvoreniu a stratí svoju krásu buď úplne, alebo čiastočne. (sv. Tomáš Akv.) Snehobiely odev sa okamžite poškrvni, len čo sa dotkne bahna; tak aj človek na seba berie nečistotu pozemských vecí, len čo sa vzdiali od Boha a nezriadenou láskou sa prikloní k pozemským veciam. (Ludv. Gran.) Keď svätej Františke Chantalovej, ktorá ošetrovala malomocného, povedali, že sa môže ľahko nakaziť, odpovedala: „Nebojím sa žiadneho iného malomocenstva, iba hriechu.“ (Meh. III. 61.)

Hriechom sa človek stáva **podobným diablove**. Hriešnici napodobňujú diabla. (Múd 2, 25) Hriechom človek získava tú istú podstatu ako má diabol. „Kto pácha hriech, je z diabla.“ (1 Jn 3, 8) Hriechom sa človek stáva takmer dieťaťom diabla, (1 Jn 3, 10) preto Kristus hovorí v chráme farizejom: „Vaším otcom je diabol a vy chcete plniť túžby svojho otca.“ (Jn 8, 44) Hriešnik ochutnáva diablov pokrm. (sv. Cyprián)

Hriechom sa človeka stáva **nešťastným už na zemi**. Ak by sa nebeské telesá vymkli zo svojich dráh, rozbili by sa; ak železničný vlak zide z koľají, stane sa nešťastie. Tak aj rozumné bytosti, ľudia, upadajú do nešťastia, ak prestúpia prikázania, ktoré im dal Boh. Ak človek povstane proti poriadku, poriadok ho zničí. Hriešnik povstáva proti poriadku svojho rozumu, proti poriadku ľudskej spoločnosti a proti poriadku, podľa ktorého Boh riadi tento svet; preto mu to vyčíta svedomie, očakáva trest od nadriadených a osobitný trest od Boha. (sv. Tomáš Akv.)

I. Ako hriech vzniká a pokračuje

Domy sa nezrútiť naraz, ale najprv do stien prenikne niekoľko dažďových kvapiek, ktoré si ani nevšimneme, rozmočia stavebný materiál a oslabia steny; nakoniec sa celá budova zrúti. Na Evinom hriechu vidíme, ako hriech vzniká.

Zvyčajne hriech vzniká takto:

A) Napadne nás zlá myšlienka; tá sama osebe ešte nie je hriechom, ale je hriechom až vtedy keď sa s ňou zaoberáme.

V našom vnútri sú dvaja páni úplne protikladného zmysľania; čo jeden chváli, to druhý haní. Ten prvý je zmyselnosť, druhý je svedomie. Preto hneď, len čo sa v nás vznikne zlá myšlienka, nastáva vnútorný boj; svedomie varuje a odrádza, ale zlá žiadostivosť dráždi a zväzda k zlému. Nikdy sa nemôžeme úplne zbaviť zlých myšlienok, tak ako ostrov ležiaci uprostred mora nikdy neunikne nárazom vln. Ale tak ako ostrov odoláva vlnám, aj my máme odolávať zlým myšlienkam. (sv. Efr.) Preto máme okamžite **odvrátiť svoju myseľ od zla** modlitbou, pamätajúc na smrť a súd. „Pamätaj na svoje posledné veci a nikdy nezhríš.“ (Sir 7, 40) Môžeme si pomyslieť aj na zlé následky hriechu. Je preto nanajvyššie dôležité, aby sme myseľ ihneď odvrátili. Oheň vo svojom počiatku sa ľahko uhasí, choroba vo svojom počiatku sa ľahko vylietí; tak je to aj so zlými myšlienkami. „Usmrť nepriateľa, kým je ešte malý a slabý.“ (sv. Hieroným) Zadus zlú myšlienku pri jej vzniku, akonáhle sa objaví v tvojej mysli. (sv. Bern.)

B) Niekedy vznikne v človeku záľuba v zlom; to je hriech, akonáhle si to človek uvedomí a nepotlačí to.

Záľuba v zlom môže byť aj ťažkým hriechom, ak má človek dobrovoľnú záľubu vo veci, ktorá je zakázaná pod hrozbou ťažkého hriechu.

Zlé myšlienky sú vajíčka, ktoré diabol znáša do našich sŕdc. (K. Hugo) Ako sa z vajíčka vyliadne mláďa keď je vysedené, tak aj zo zlej myšlienky vzniká hriech, ak ju človek so záľubou prechováva v srdci. Kto sa dotkne horúceho uhlia a drží ho v ruke, popáli sa; podobne aj ten, kto si spomína na hriešnu myšlienku a bez odporu ju drží v srdci, si tiež ťažko zraňuje dušu. (sv. Augustín) Keď žiadostivosť počne, porodí hriech. (Jak 1, 15) Zlé myšlienky sú ohavnosťou pred Pánom. (Prís 15, 26)

C) Vzniká v nás totiž nezriadená túžba, ktorá keď s ňou súhlasíme, je rovnako hriešna ako čin, ku ktorému smeruje.

Dobrovoľná zlá túžba je už aktom vôle. Ale to, čo vychádza zo srdca (t. j. pochádza zo zlej vôle), je hriešne. (Mt 15, 19) U Boha totiž vôľa platí za skutok. Kto má dobrovoľne nezriadenú túžbu, už v duchu vykonal tento zlý skutok. (Mt 5, 28) Kto súhlasil s ťažkým hriechom, podobá sa jeleňovi, ktorý je smrteľne zranený guľkou, a preto už nemôže uniknúť smrti, hoci strelcovi unikne. (sv. Cyprián) Zlé túžby možno prirovnať k malej morskej rybe zvanej remora, o ktorej Plínius hovorí, že nahlodáva najväčšie lode, a tak im bráni v plavbe, ba dokonca spôsobuje ich potopenie. Tak aj zlá túžba, hoci by bola akokoľvek malá, môže zabrániť v plavbe aj najdokonalejším a najzbožnejším ľudom, ktorí sa plavia do prístavu večnosti, a dokonca ich priviesť až do priepasti večnej záhuby. (sv. Greg. Naz.)

Mnohé nezriadené túžby sú smrteľné hriechy. (Trid. konc. 14. kap. 5.) Kto nedokáže skrotiť svoje zlé žiadostivosti, podobá sa jazdcovi, ktorého unáša jeho splašený kôň a vlečie ho po všetkých močiaroch, lebo aj on bude strhnutý do najťažších smrteľných hriechov a napokon uvrhnutý do pekelných priepasti. (sv. Ambróz) Nezriadená túžba je ako mucha, ktorá je nečistá a nenásytná a nakoniec spadne do oleja, medu alebo iného sladkého nápoja, alebo priletí k sviečke a spáli sa na nej; presne tak pôsobí aj túžba. (Corn a L.)

D) Ak má človek predsavzatie konať zlo, je to neustály hriech.

Žiadostivosť bola len túžbou po niečom hriešnom. Ale predsavzatie je už rozhodnutie použiť aj prostriedky, ktoré vedú k dosiahnutiu tohto cieľa. Jozefovi bratia sa rozhodli (predsavzali si) zabiť svojho brata; tým ťažko zhrešili, hoci svoje predsavzatie nesplnili.

Až doteraz sme hovorili o vnútorných hriechoch.

E) Ešte horší ako vnútorný hriech je hriech vonkajší, pretože má horšie následky ako vnútorný hriech.

Zväčšuje totiž zlobu vôle, ničí hanblivosť, často spôsobuje pohoršenie, vrhá človeka do časného utrpenia, uvaluje na neho veľké Božie tresty atď. Človek, ktorý sa dopustil ťažkého hriechu, je ako ryba, ktorá už zahryzla do návnady a je chytená. Istý kráľ zveril pevnosť svojmu veliteľovi, aby ju bránil. Nepriateľ však poslal k veliteľovi prestrojeného vyzvedača s listom, v ktorom mu ponúkal veľkú sumu peňazí za vydanie pevnosti. Veliteľ teraz môže urobiť tri veci: buď ponuku odmietne a dá vyzvedača obesiť, alebo začne s vyzvedačom vyjednávať, ale potom rokovania preruší, alebo nakoniec môže otvoriť nepriateľovi brány pevnosti. Touto pevnosťou je naša duša, veliteľom pevnosti sme my, nepriateľom je diabol. Diabol k nám často posielal vyzvedačov, aby nás rôznymi sľubmi a zámienkami odvrátil od Boha. Ak dôrazne zaženieme zlé myšlienky, posilní sa naša vernosť Bohu; ak sa v nich však vyžívame, začíname byť už Bohu neverní a zaslúžime si trest; ak však konáme zlo, odovzdávame svoju dušu diablovej a diabol s celou svojou družinou vstupuje do našej duše. (Hunolt.)

F) Po každom smrteľnom hriechu nastáva v duši hriešny stav.

Ak je voda zamrznutá, je ľadom, kým sa od tepla neroztopí. Ak je naša pogloba odvrátená od Slnka, je u nás dlho tma a chlad, kým sa poloha Zeme opäť nezmení. Tak je to aj s človekom, ktorý ťažko zhrešil; zostáva v stave hriechu, kým sa opäť neobrátí. Pre tento hriešny stav hriešnika hovoríme: ten človek žije v hriechoch, zomrel v hriechoch a pod.

Kristus vo svojom podobenstve o desiatich pannách prirovnáva človeka, ktorý žije v stave hriechu, k spiacemu človeku. (Mt 25, 5) Kto spí, nerobí nič, ale len snívaa zdajú sa mu rozličné veci, že je napr. veľkým pánom, že je bohatý a pod. Len čo ho však denné svetlo prebudí zo spánku, uvedomí si, že tieto sny boli len klamom. Tak je to aj s hriešnikom; je pyšný na seba alebo na svoje pozemské veci a tieto veci a ich užívanie sa mu zdajú blažené. Ak však vďaka milosti Ducha Svätého dospeje k pravému poznaniu, vidí, ako sa klamal. Preto svätý Pavol napomína hriešnikov: „Je čas, že už nadišla hodina, aby ste sa prebudili zo sna.“ (Rim 13, 11)

G) Ak sa ťažký hriech častejšie opakuje, vzniká nepravosť (hriešny návyk, náruživosť)

„Ak sa ťažký hriech spácha len 1-5-krát za mesiac, nepravosť už vznikla. Hriešnik totiž získava akúsi zručnosť v páchaní zla a jeho vôľa je naklonená zlu. Nepravosť sa nazýva aj „náruživosť.“ Svätí Otcovia poukazujú na troch mŕtvych, ktorých Kristus vzkriesil, aby tým znázornili smrteľný hriech ako vnútorný hriech, vonkajší hriech a ako nepravosť. Kto prechováva hriech len v srdci, podobá sa mŕtvej Jairovej dcére, ktorá bola ešte v dome. Kto sa dopustil vonkajšieho hriechu, podobá sa mŕtvemu naimskému mládencovi, ktorý bol už za mestskou bránou. Kto sa oddáva nepravosti, podobá sa Lazárovi, ktorý už hnil v hrobe. V oboch prvých prípadoch Kristus len prikázal mŕtvym vstať,

ale v poslednom prípade bol duchu skrúšený, plakal, prikázal odvaliť kameň a hlasným hlasom zvolal do hrobu. Tým chcel ukázať, aké ťažké je vzkriesiť človeka, oddaného nepravosti, k novému duchovnému životu.

H) Každý ťažký hriech nesie so sebou hriechy a nepravosti iného druhu.

Od človeka, ktorý sa dopustil ťažkého hriechu, odišla Božia milosť, ale vôbec nie pokušenie. Zlý duch teraz vynakladá všetko úsilie, aby hriešnika ešte pevnejšie spútal. Keďže pokušenie sa bez milosti Božej nedá prekonať, hriešnik padá stále hlbšie z hriechu do hriechu. „Prekliatím zlého skutku je, že neustále plodí zlo.“ (Schiller) Hriechy, ktoré nasledujú po tomto prvom hriechu, možno nazvať trestom za tento hriech. (sv. Bonaventúra) Nepravosť je potrestaná nepravosťou. (sv. Gregor Veľký) Sväté Písmo znázorňuje odňatie Božej milosti slovami: Boh zaslepuje, zatvrdzuje hriešnika (napr. faraóna), Boh ho ponecháva jeho zvráteným zmyslom (Rim 1, 28) a pod.

CH) Keď sa nepravosť zakorenila, vyústi do najväčších nerestí a krutostí, takzvaných hriechov volajúcich do neba; a nakoniec do úplnej zatvrdnutosti hriešnika, t. j. hriechu proti Duchu Svätému.

Ten, kto sa dlhodobo oddáva životu v nepravosti, si dovoľí aj tie najväčšie ukrutnosti (vraždy, utláčanie chudobných, odnímanie mzdy) alebo najväčšie neresti (hriech sodomský a pod.; Gn 12, 15).

A ako dokonalosti robia človeka takmer svätým už na zemi a pozdvihujú ho k dokonalému spojeniu s Bohom (spomeňme si na osem blahoslavenstiev), tak aj nepravosť má svoje stupne, po ktorých strháva dušu do stavu zavrhnutých duchov a k úplnému odlúčeniu od Boha. Človek oddaný nepravosti je napokon naplnený **nenávisťou voči Bohu** a dobrovoľne a celkom vedome sa stavia proti pôsobeniu Ducha Svätého; tak sa dopúšťa hriechu proti Duchu Svätému.

Tým je hriech dovŕšený. (sv. Bonav.)

II. O druhoch hriechov

Existujú rôzne druhy hriechov.

V spovedi je treba uviesť okolnosti, ktoré menia druh hriechu. (Trid. konc. 14. 5.)

Všetky hriechy, ktoré sú spáchané proti rôznym prikázaniam alebo proti rôznym cnostiam, sa od seba odlišujú podľa druhu; ďalej sa od seba odlišujú hriechy, ktoré sú spáchané proti tomu istému prikázaniu alebo proti tej istej cnosti, ale rôznym spôsobom.

Napríklad krádež a lož sú dva rôzne druhy hriechu, pretože krádež porušuje siedme a lož ôsme Božie prikázanie. Pýcha a lakomstvo sú dva rôzne druhy hriechu, pretože sa nimi porušujú dve rôzne cnosti, a to pokora a štedrosť.

Krádež a podvod sú rôzne druhy hriechu, pretože sa nimi prestupuje siedme Božie prikázanie rôznym spôsobom. Opozitívne spoliehanie sa na Božie milosrdenstvo a zúfalstvo sú dva rôzne druhy hriechov, pretože sa nimi rôznym spôsobom porušuje cnosť nádeje.

A) Obyčajne rozoznávame hriechy myslením, slovami a skutkami.

Nenávisť a vražda sú dva rôzne druhy hriechov, pretože sa nimi prestupuje piate Božie prikázanie rôznymi spôsobmi (myslením, konaním) Chvastúnske reči a pýcha na odev sú dva rôzne druhy hriechov, pretože porušujú cnosť pokory rôznymi spôsobmi (slovami, skutky)

B) Rozlišujeme tiež medzi vlastnými cudzími hriechmi.

Vlastné hriechy sú tie, ktorých sa sami dopúšťame.

Cudzie hriechy sú tie, ktoré sme síce nespáchali my sami, ale na ktorých máme určitý podiel. Cudzieho hriechu sa dopúšťa ten, kto prikazuje, schvaľuje, chváli, povzbudzuje, obhajuje, podnecuje alebo zamlčuje hriešny skutok alebo ho netrestá, hoci by tomuto zlému skutku mohol a mal zabrániť.

Hriešnik je ako malomocný. Ako malomocný prenáša chorobu na iných, tak aj hriešnik zvádza iných k hriechu. V tomto prípade je vinný za hriechy iných. Kto podpáli dom, je vinný za požiar; kto podá blížnemu jed, je vinný za jeho smrť. Tak je to aj vtedy, ak niekoho navádzame na hriech, alebo aj vtedy, ak sa nesnažíme hriechu zabrániť. Ak nepravosť netrestáme, už ju vyučujeme. (sv. Gregor Naz.)

Ak sa tí, čo strážia cisárov život, dozvedia, že bol spáchaný útok na cisárovu osobu, budú mať obrovský strach, lebo vedia, že výhovorka: „My v tom nemáme prsty“ nič nezmože. Rovnako sa musíme báť, ak je naša nedbanlivosť alebo zbabelosť príčinou urážky Boha. (sv. Chryz.) Kto môže zabrániť zlu a neurobí to, je vinný.

Príklady cudzích hriechov: Herodes dal povraždiť betlehenské deti. Rebeka, Izákova manželka, radila svojmu miláčikovi Jakubovi, aby oklamal svojho starého otca. (Gn 27) Áron vyhovel prosbám Izraelitov a dal im uliat' zlaté teľa. Židia chválili Herodesa za to, že dal usmrtiť apoštola Jakuba; preto dal Herodes uväzniť aj Petra, aby ho usmrtil. (Sk 12) Šavol pomáhal vrahom svätého Štefana tým, že im držal šaty. Zlá Jóbova žena podnecovala svojho manžela

k hnevu a netrpezlivosti; podobne to robila aj Tobiášova žena. Kto maľuje neslušné obrazy a píše neslušné knihy, podnecuje iných k hriechu. Veľkňaz Héli mlčal o hriechoch svojich synov a nepotreštal ich; preto ho Boh Samuelovými ústami karhal. (1 Kr 3) Aj tí, čo sú v radách a zo strachu pred človekom sa neozvú proti nespravodlivým nariadeniam, sa dopúšťajú hriechu. Prorok prirovnáva takýchto ľudí k nemým psom, ktorí nevedia štekať. (Iz 56, 10)

Cudzím hriechom môžu ľahko zhręšiť: pozemskí vládcovia, zákonodarcovia, rodičia a nadriadení, zamestnávateľa, vydavateľa novin a kníh.

Často sa stáva, že panovníci (napríklad cisár Napoleon) začnú nespravodlivú vojnu; kto je zodpovedný za všetky zločiny spáchané v takejto vojne? Kto je vinný tým, keď sa prijímajú zákony nepriateľské voči viere a ak je ohrozená spása mnohých ľudí? Kto je vinný, ak sú ľudia rôznych národností alebo náboženstiev podnecovaní novinami k vzájomnému boju? Kto má v takom prípade najväčší hriech?

Kto sa dopustí cudzieho hriechu, je prinajmenšom rovnako odsúdeniahodný, ako keby sa ho dopustil sám.

Ten, kto zvädza druhého k hriechu, môže byť ešte odsúdeniahodnejší ako ten, kto je zvedený. Spomeňme si, že Eva, ktorá zvedla Adama k hriechu, bola Bohom potrestaná prísnejšie ako Adam. A doteraz v dôsledku dedičného hriechu musí ženské pokolenie trpieť oveľa viac ako mužské. Kto zvädza iných k hriechu, hreší okrem toho aj proti láske k blížnemu. Napodobňuje diabla, ktorý je nielen sám zlý, ale chce aj iných urobiť zlými. Preto Kristus volá: „Beda človeku, skrze ktorého pochádza pohoršenie (= kto je vinný tým, že iný hreší) Bolo by pre neho lepšie, keby mu zavesili mlynský kameň na krk a hodili ho do morskej hlbiny.“ (Mt 18, 6)

III. O veľkosti hriechu

A) Všetky hriechy nie sú rovnaké.

To vyplýva už z Kristových slov. Kristus prirovnáva niektoré hriechy k ťavám, iné ku komárom (Mt 23, 24); niektoré hriechy prirovnáva k smietke v oku, iné k brvnu (Mt 7, 3); porovnáva dlh 10.000 talentov a 100 denárov (Mt 18 24); Pilátovi povedal: „Ten, kto ma vydal tebe, má väčší hriech.“ (Jn 19, 11)

Hriech je tým väčší, čím dôležitejší je predmet, čím lepšie bolo poznanie hriešnosti a čím slobodnejšie človek koná.

Predovšetkým záleží na tom, či je dotyčná vec dôležitá. Ak je zlý čin namierený proti Bohu, je hriešnejší, ako keď je namierený proti blížnemu. Ak je zlý čin namierený proti životu blížneho, je hriešnejší, ako keď je namierený proti jeho majetku atď. Ďalej veľa závisí od **poznania** hriešnosti. Hriech dospelého človeka je oveľa závažnejší ako rovnaký hriech dieťaťa. Hriech kresťana je určite väčší ako hriech pohana. Ak hreší kňaz, tento hriech je väčší, ako keby ho spáchal obyčajný človek, nevzdelaný v náboženstve, pretože kňaz lepšie pozná Božiu vôľu. Spasiteľ povedal: „Sluhu, ktorý poznal vôľu svojho pána, no nepripravil sa a nesplnil jeho vôľu, veľmi zbijú. Toho, ktorý ju nepoznal a urobil niečo, za čo si zaslúži bitku, menej zbijú.“ (Lk 12, 47-48) Čím viac vieš, tým prísnejšie budeš potrestaný, ak nebudeš žiť svätejšie podľa svojho poznania. (Tom. Kemp.) Naš hriech je tým väčší, čím väčšiu Božiu milosť sme dostali. (sv. Casar.) A nakoniec záleží na tom, či človek koná viac alebo menej **slobodne**. Ten, kto konal vo veľkom strachu alebo bol veľmi pokúšaný, má menší hriech ako ten, kto konal úplne slobodne. Petrovo zapretie nie je taký veľký hriech ako dobre uvážená Judášova zrada.

Hriech môžu sťážovať aj okolnosti osoby, veci, času, miesta, prostriedku, úmyslu alebo zlých následkov.

Napríklad verejný hriech kráľa je väčší ako hriech jeho poddaných. Hriech spáchaný pred mnohými ľuďmi je ťažší ako hriech spáchaný v skrytosti. Kto pracuje celú nedeľu, hreší ťažšie ako ten, kto za rovnakých okolností pracuje len jednu hodinu. Kto si niečo vezme násilím, hreší ťažšie ako ten, kto si tú istú vec vezme tajne. Kto berie niečo chudobnému, hreší ťažšie ako ten, kto berie to isté bohatému. Krádež v kostole je ťažší hriech ako krádež mimo neho.

B) Mnohé hriechy sú také veľké, že nás úplne odtrhávajú od Boha a zbavujú nás jeho priateľstva; nazývajú sa ťažké alebo smrteľné hriechy. Hriechy, ktoré však nie sú také veľké, sa nazývajú všedné.

Hriechy sú ako choroby; mnohé choroby telo len oslabujú, ale mnohé život ničia. Práve tak existujú hriechy, ktoré dušu iba brzdia v jej úsilí o dosiahnutie najvyššieho cieľa, a sú hriechy, ktoré život duše ničia, ničia totiž milosť posväcujúcu. (sv. Tomáš Akv.) Medzi priateľmi sa často stáva, že jeden odporuje druhému. Ak je odporovanie len mierne, priateľstvo to nenaruší; ak je však odporovanie veľké, priateľstvo sa rozpadne. Celkom tak je to aj s Božím priateľstvom; nezaniká malými hriechmi, ale zaniká veľkými. Preto Písmo sv. hovorí o hriechoch, ktorými sa milosť Božia úplne stráca (ako napríklad Dávidov hriech), a o hriechoch, do ktorých upadne sedemkrát (t. j. často) za deň (Prís 24, 16) aj spravodlivý človek, bez toho aby prestal byť spravodlivým. (Trid. konc. 6, 11.) Písmo sv. hovorí o hriechoch, ktoré vylučujú z neba a majú za následok večný trest, a o hriechoch, ktoré takéto následky nemajú. Svätý

Pavol medzi ťažké hriechy zaraďuje napr. vraždu, modloslužbu, nestriednosť, cudzoložstvo a pod. (1 Kor 6, 9; Gal 5, 19-21) Ale nijaký hriech dnes nie je taký veľký, aby nemal svojich obhajcov a vychvalovačov.

Označenie „smrteľný hriech“ pochádza z toho, že **spôsobuje duši smrť**. Duša síce neprestáva byť, ale stráca Ducha Svätého. Ako telo umiera, keď ho opustí duša, tak aj duša umiera, keď ju opustí Boh. (sv. Augustín) Ťažký hriech je smrť, pretože nás odlučuje od Boha, ktorý je život. (sv. Izid.) Ťažko hrešiť je to isté, ako zhasnúť svetlo života. (sv. Bern.) Ťažký hriech je teda akoby samovraždou duše. (Lehmkuhl.)

Všedný hriech má svoj názov podľa toho, že sa ho **dopúšťame často** (keďže takmer vždy nosíme všedný odev) Všedné hriechy však nesmieme považovať za niečo zanedbateľné. Nemôžu nás síce odvrátiť od cesty k Bohu, ale môžu nás na tejto ceste zdržiavať. (sv. Fr. Sal.) Aj obyčajný hriech je urážkou nekonečného Božieho majestátu. „Uraziť Boha, aj v najmenšom, nemáme nikdy považovať za maličkosť.“ (sv. Hieroným) Ten, kto slúži Bohu ako milujúci syn, a nie ako otrok, je v nebezpečenstve, že Boha urazí aj v malom. (sv. Baz.) Všetky milióny mučeníkov so všetkými svojimi nesmiernymi zásluhami by nedokázali zadostučiniť za urážky Bohu, ale na to bola potrebná drahocenná krv Kristova. (sv. Katarína Sien.)

Smrteľné hriechy sa podstatne líšia od hriechov všedných.

Smrteľný hriech sa podobá smrteľnému zraneniu, následkom ktorého človek zvyčajne zomiera. Všedný hriech sa však podobá ľahkému zraneniu, následkom ktorého človek nanajvýš ochorie. „Smrteľným hriechom je sekera priložená ku koreňu stromu, ale všedným hriechom je poškodenie kôry stromu, takže strom sa začína chorl'aviť.“ (sv. Vavrinec. Just.)

Je veľmi ťažké a nebezpečné stanoviť, či je istý hriech ťažký alebo ľahký. Isté je len to, že smrteľný hriech je spáchaný vtedy, keď Boh už nie je konečným cieľom, ku ktorému smeruje konanie človeka.

Je ťažké a nebezpečné stanoviť, čo je ťažký a čo ľahký hriech. (sv. Augustín) Vo väčšine prípadov nie je možné povedať, či ide o ťažký alebo ľahký hriech. (Gury.) Nesmieme sa opovážiť vyhlasovať niečo za smrteľný hriech, ak to s istotou nevieme (sv. Alf.), lebo tým privádzame ľudí do zúfalstva (sv. Raim.) a do pekla (sv. Ant.); človeka takým vyhlásením nevyslobodíme zo špiny hriechu, ale ho tam ešte viac zatlačíme. (Gerson.)

Smrteľný hriech je spáchaný len vtedy, keď Boh už nie je stredobodom, ku ktorému smeruje všetko úsilie človeka (sv. Tomáš Akv.); smrteľný hriech je totiž úplné odvrátenie sa od Boha, najvyššieho cieľa človeka, a úplné obrátenie sa k stvoreniu ako jeho konečnému cieľu. (Aug.)

Smrteľný hriech je spáchaný len vtedy, **ak Boh nie je stredobodom**, ku ktorému smeruje každá snaha človeka. (sv. Tomáš Akv.) Lebo smrteľný hriech je úplné odvrátenie sa od Boha ako konečného cieľa človeka a úplné obrátenie sa k stvoreniu ako poslednému svojmu cieľu.

Smrteľný hriech je spáchaný vtedy, ak je v dôležitej veci s plným vedomím a súhlasom prestúpený Boží zákon, teda ak je porušená Božia česť alebo vlastný život, alebo život, majetok, alebo česť blížneho.

Modloslužba, kacírstvo, rúhanie, krivá prísaha, hrubé porušenie sviatku alebo nedele sú smrteľným hriechom, pretože sa tým **ťažko porušuje Božia česť**. Ľahké poškodenie si zdravia z neopatrnosti je všedný hriech, ale samovražda je smrteľný hriech. Kto ľahko udrie svojho blížneho, hreší, ale kto s ním ťažko zaobchádza, hreší ťažko. Kto blížneho ľahko udrie, hreší ľahko; kto však s ním surovo zaobchádza, hreší ťažko. Kto niekomu vezme blížnemu pár halierov, hreší ľahko, ale kto mu ukradne veľkú sumu peňazí, hreší ťažko. Kto zbytočne odhaľuje chyby svojho blížneho, hreší ľahko, ale kto ho falošne obviní, hreší ťažko. Dôvodom je, že v tom druhom prípade sa **ťažko porušuje dobro blížneho**. Smrteľný hriech je však spáchaný len vtedy, keď je človeku **známa hriešnosť jeho skutku**. Preto deti, ktoré ešte nepoznajú ohavnosť skutku, ktorý je spravidla ťažkým hriechom, sa tak ľahko neprehrešujú smrteľným hriechom. Je tiež potrebné, aby človek konal s **plným súhlasom** vôle. Kto teda spácha hriešny skutok, keď sa mu vyhrážajú, teda vo veľkom strachu, nedopúšťa sa smrteľného hriechu. To isté platí aj o tom, kto je vo veľkom pokušení, napr. vo veľkej núdzi alebo v zmätku. Raz si židovskí vojaci zobrali to, čo bolo určené pre pohanské modly, hoci im to bolo veľmi prísne zakázané. Potom padli v boji. Židia si však nemysleli, že vojaci sú Bohom zavrnutí, lebo dali za nich konať mnohé obety. (2 Mach 12)

Stáva sa, že niekto môže byť v dôsledku vážnej choroby tak zmätený v duchu, že ani nevie, čo robí. Preto sa môže stať, že aj mnohí samovrahovia sú pred Bohom nevinní. Dávajte si preto pozor, aby ste prísne neodsudzovali svojho chybujúceho blížneho; nie ste totiž vševediaci.

Všedný hriech je spáchaný vtedy, keď je porušené len malé dobro alebo keď je porušené veľké dobro, ale len mierne alebo nie úplne vedome a dobrovoľne.

Ale niečo, čo je samé o sebe len ľahkým hriechom, môže byť za istých okolností ťažkým hriechom. A to vtedy, keď je tým spôsobené veľké pohoršenie alebo veľké zlo, alebo keď je všedný hriech spáchaný v dôsledku pohrdania zákonom.

Útoky na náboženstvo alebo na česť blížneho v novinách nemôžu byť všednými hriechmi, pretože spôsobujú veľké pohoršenie a veľa zlého. Ale aj keby bol hriech sám o sebe všedným, môže sa stať aj ťažkým hriechom, ak

spôsobí veľa zla; spomeňme si na falošnú správu vyzvedačov, ktorí boli pozrieť zasľúbenú zem. Kto by konal hriešne a pritom by hovoril: „Robím to práve preto, lebo je to zakázané,“ hreší ťažko.

Podobne aj niekoľko všedných hriechov môže spolu tvoriť ťažký hriech, ak je nimi spôsobená veľká škoda.

Kto niekomu vezme niekoľkokrát po sebe malú sumu peňazí, ktoré spolu tvoria veľkú sumu, zakaždým ťažko hreší. „Mnoho malých hriechov často tvorí ťažký hriech, tak ako niekoľko malých čísel spolu tvorí veľký počet.“ (sv. Izid.) Voda, ktorá sa pomaly dostáva do lode, ju nakoniec potopí; rovnako ako mnohé všedné hriechy potopia dušu. (sv. Augustín) Mnoho ľanových vlákien vytvorí spolu pevné lano, ktoré potom zadrží aj tú najsilnejšiu loď; tak aj mnohé malé hriechy vytvárajú podobné lano, ktoré zadržiava dušu na jej ďalšej ceste do neba. (Wen.)

C) Všetky smrteľné hriechy nie sú rovnako veľké, ani všetky všedné hriechy nie sú rovnako veľké. Najväčšie smrteľné hriechy sú hriechy proti Duchu Svätému a hriechy, ktoré volajú do neba.

Hriechu proti Duchu Svätému sa dopúšťa ten, kto sa tvrdohlavo a neustále stavia proti pôsobeniu Ducha Svätého.

Často sa stáva, že nás Duch Svätý pobáda k modlitbe alebo k nejakému dobrému skutku a my kvôli rozptýleniu svojho ducha alebo kvôli pozemským starostiam na tento hlas Ducha Svätého nedbáme. Ale toto ešte nie je hriechom proti Duchu Svätému. Tohto hriechu sa človek dopúšťa až vtedy, keď tvrdošijne odoláva vnuknutiam Ducha Svätého, a tak aj v odpore proti Duchu Svätému zomiera. Príklady: Farizeji a zákonníci na základe Kristových zázrakov, z jeho mimoriadneho učenia, svätosti jeho života, z vyplnenia predpovedí prorokov a tiež aj z Kristových vyjadrení, spoznali že Kristus je Bohom poslaný Mesiáš, ale vo svojej pýche ho nechceli uznať, pretože by potom museli zmeniť svoj život. Nazývali ho, hoci vedeli, že to nie je pravda, „posadnutý démonom“ (Jn 8, 48); jeho skutky pripisovali diablu (Mt 12, 24) a prenasledovali ho, ako len mohli. **(Odporovali spoznanej pravde)** Preto sv. Štefan pred svojim ukameňovaním povedal Židom: „Vy, tvrdošijní s neobrezaným srdcom a ušami, vy vždy odporujete Duchu Svätému; vy takisto ako vaši otcovia.“ (Sk 7, 51)

Z neohrozeného Mojžišovho konania a z mnohých zázrakov egyptský faraón spoznal, že pravý Boh chce, aby Židia vyšli z Egypta; ale napriek všetkým Mojžišovým napomínaniam to nedovolil. **(Mal zatvrdnuté srdce voči spasiteľnému napomínaniu.)** Nepriateľ kresťanov Renan († 1892) si počas svojho života prísne predsavzal, aby sa pri jeho smrteľnej posteli neukázal; nechcel sa nechať poučiť za žiadnu cenu. Tak to robia aj slobodomurári. „Zapchávajú si uši, aby nepočuli pravdu, a zatvrdzujú si srdce.“ (Zach 7, 11) **(Úmyselne zotrývajú v nekajúcnosti až do smrti.)**

Dá sa povedať: Hriechy proti Duchu Svätému sú najväčším prehrešením proti trom Božským cnostiam: 1. proti viere (odporovanie poznanej pravde), 2. proti nádeji (opovážlivé spoliehanie sa a zúfalstvo), 3. proti láske k Bohu (zatvrdilosť a nekajúcnosť), proti láske k blížnemu (závisť voči zbožným ľuďom).

Ten, kto hreší proti Duchu Svätému, je ako človek, ktorého jeho priateľ nájde v najväčšej zime spať na poli a zobudí ho, aby nezmrzol. Ale ten spáť, si toto dobrodenie neváži, ale svojho dobrodinca od seba odháňa a radšej spí ďalej. Tak to robí aj hriešnik, ktorý sa nechce nechať prebudiť milosťou pomáhajúcou. (A. Stolz.) Takýto človek koná rovnako nerozumne ako chorý, ktorý si neželá, aby mu niekto zahojil rany (sv. Chryz.), a navyše robí to, čo mu jeho smrť len urýchljuje.

Hriech proti Duchu Svätému je zvyčajne dôsledkom veľmi hriešneho života.

Smrteľný hriech totiž spravidla zatemňuje rozum a odvracia vôľu od Boha. Čím viac človek hreší, tým viac sa jeho rozum zatemňuje a jeho od Boha odvrátená vôľa, sa tým viac zatvrdzuje, až sa nakoniec ocitne v najbiednejšej slepote a zatvrdnutosti. (Ludv. Granad.) Naša duša sa podobá uzavretej miestnosti; nepravosti bránia svetlu Ducha Svätého vstúpiť do tejto miestnosti. (Galura.) O faraónovi Písmo sv. hovorí: „Boh zatvrdil faraónovo srdce.“ (Ex 9, 12), t. j. Boh za trest dopustil, aby sa jeho srdce zatvrdilo. (sv. Aug.) U mnohých ľudí sa aj najlepšie jedlo mení na zlé šťavy, pretože nie sú zdraví. Tak aj u mnohých ľudí je pre ich hriešnosť celé ich zmýšľanie zvrátené, takže žiadne pôsobenie Ducha Svätého ich nemôže obrátiť. (sv. Dorota) Hriešni ľudia sú ako jedovaté rastliny, ktoré napriek najlepšiemu počasiu a najužitočnejšiemu dažďu nielenže zostávajú tým, čím boli, ale stávajú sa ešte horšími, lebo aj títo ľudia sa napriek všetkému pôsobeniu Ducha Svätého stávajú ešte horšími. S človekom je to tak ako so stĺpom. Ak stĺp stojí vzpriamene a niečo naň položíme, stojí ešte pevnejšie; ak je však naklonený a niečo naň položíme, prevráti sa. Tak je to aj s ľudským srdcom; ak je úprimné, učenie múdrosti ho posilňuje, ale ak je srdce zlé, stáva sa ešte horším.

Kto sa dopustí hriechu proti Duchu Svätému, nemôže získať odpustenie hriechov od Boha, pretože odmieta milosť nevyhnutnú na obrátenie.

Kristus hovorí: „Hriech proti Duchu Svätému nebude odpustený ani na tomto, ani na onom svete.“ (Mt 12, 31) Je samozrejmé, že kto nechce ani počuť o obrátení, nemôže dostať žiadne odpustenie. Choroba sa nedá vyliečiť, ak sa chorý vyhýba určitému lieku. To isté platí aj o hriechoch, ak človek chorý na duši odmieta pravý prostriedok záchrany, totiž milosť. (Rím. katech.) Nekajúcnosť je jediný zločin, ktorý Boh neodpúšťa. (sv. Hieroným) Nekajúcnosť uráža Boha viac ako hriech. (sv. Chryz.)

Ľudia, ktorí hrešia proti Duchu Svätému, často biedne hynú už na zemi a po smrti sú Bohom naveky zavrnutí.

Hriech proti Duchu Svätému nie je hriechom zo slabosti, ale hriechom diabolskej zloby. Preto si zasluhuje väčší trest ako ktorýkoľvek iný hriech. Faraón utopil seba a svoje vojsko v Červenom mori (Ex 14); Židia, ktorí sa postavili proti všetkým prorokom a dokonca ich zabili (Mt 23, 27), boli za svoju nekajúcnosť potrestaní v roku 70 po Kr., lebo na nich prišlo súženie aké nebolo od počiatku sveta, a už nikdy nebude. (Mt 24, 21) Jeruzalem bol nepriateľmi úplne zničený, vyše milióna Židov zahynulo od hladu, moru, bratovražedných bojov a nepriateľského meča. (Joz. Fla.) Boh koná ako múdry lekár. Lekár neprestáva predpisovať chorému lieky, a hoci by hneď nezabrali alebo by ich chorý nechcel užívať; lekár vynakladá všetko svoje úsilie, aby chorého zachránil. (sv. Chryz.) Ak však chorý nechce lieky napriek všetkému naliehaniu užívať, alebo ich dokonca ničí, lekár ho, samozrejme, opustí. Rovnako zaobchádza aj nebeský lekár s tými, ktorí odporujú milosti pomáhajúcej; navždy ich opúšťa. (sv. Alf.) O takých platia slová proroka Samuela adresované kráľovi Šaulovi: „Pretože si pohrdol Pánovým slovom, Pán ťa zavrhol.“ (1 Sam 15, 26) Keď sa púčik otvorí, preniká doň svetlo a teplo slnka a spôsobuje, že púčik rastie a vyrastie z neho plod. Ak zostane púčik zatvorený, stvrdne a odumrie a plod sa nevytvorí. Presne to sa stane s dušou, ktorá sa nechce otvoriť Duchu Svätému; stvrdne a ide v ústrety večnej záhube. (A. Stolz.)

Do neba volajúce hriechy, sú hriechy také zlé, že volajú do neba o pomstu; sú to: úmyselná vražda, utláčanie chudobných, zadržiavanie a skracovanie mzdy pracovníkov a hriech sodomský.

Tieto hriechy sú také ohavné, že sa **priečia už nášmu ľudskému citu**. Keď Kain **zabil** svojho brata Ábela, Boh mu povedal: „Krv tvojho brata volá ku mne o pomstu.“ (Gn 4, 10) Všetky národy zeme trestali vraždu tými najkrutejšími trestami, najmä popravou vraha. Pozoruhodné je aj to, že len málokterý zločin je odhalený tak rýchlo ako **vražda**. V tom je vidieť trestajúcu Božiu spravodlivosť!

Utláčanie úbohých Izraelitov v Egypte bolo hriechom volajúcim do neba. (Ex 3, 7) Takých hriechov sa dopúšťali farizeji, ktorí utláčali chudobných a potom odriekali dlhé modlitby. (Mt 23, 14) Do neba volajúceho hriechu sa dopúšťajú aj tí, ktorí kradnú to, čo zostalo nešťastníkom po požari alebo povodni. Tak isto aj sprostredkovatelia, ktorí sa priživujú na núdzi zamestnancov a robotníkov hľadajúcich zamestnanie (požadujú napríklad registračné poplatky bez toho, aby mysleli na zabezpečenie miesta, v novinách oznamujú voľné pracovné miesta bez toho, aby ich mohli niekomu poskytnúť; za samotné sprostredkovanie služby si často pýtajú bezostyšne vysoké sumy a pod.). Často sa stáva, že ľudia, ktorí si dali za úlohu ošetrovať ranených vojakov (tzv. pracovníci „Červeného kríža“ alebo zdravotnícke oddelenie), namiesto toho, aby ranených ošetrovali, ich okrádajú o peniaze a cenné veci. Aká je to nehorázna krutosť pod rúškom milosrdenstva! Boh zvlášť zakazuje utláčať vdovy a siroty. (Ex 22, 22; Sir 34, 26) Vdovy totiž vedú život plný trápenia a starostí, pretože sa musia zaoberať tým, čo má vlastne robiť manžel; musia sa starať o výživu detí a o domácnosť. Preto si už ľudský cit vyžaduje, aby boli vdovy podporované. Kto ich utláča, dopúšťa sa veľmi zlomyselného hriechu.

Do neba volajúceho hriechu sa dopúšťa ten, kto necháva pracovníka dlho čakať na jeho **mzdu**, (Dt 24, 14-15) rovnako aj ten kto pracovníkovi pod akýmikoľvek podmienkami spravodlivú mzdu zadržiava. (Jak 5, 4) V stredoveku mali žaloby robotníkov na súde prednosť pred akoukoľvek inou žalobou a museli byť vybavené do troch dní. (A. Weihs, príloha 650.)

Sodomský hriech je pomenovaný podľa obyvateľov Sodomy. Obyvatelia Sodomy sa oddávali neprirodzenej rozpustilosti (Júd 1, 7), a preto ich Boh zničil ohňom a sírou. (Gn 18) Mŕtve more je až dodnes smutným pomníkom tohto ohavného hriechu. Tento nesmierne hanebný hriech sa ani nedá nazvať jeho pravým menom, lebo by sa tým musel zašpiniť jazyk učiteľa náboženstva a ucho jeho poslucháčov. (sv. Augustín) Tento hriech spomína svätý Pavol v Liste Rimanom. (1, 26-28)

Do neba volajúcich hriechov sa v súčasnosti dopúšťajú najmä mnohí zamestnávateľia s ohľadom na svojich chudobných zamestnancov.

Mnohí zamestnávateľia nechávajú svojich pracovníkov pracovať v špinavých, zaprášených a v zime nevykurovaných miestnostiach, nedoprajú im dostatok času na jedlo a poludňajší odpočinok, nedoprajú im odpočinok ani v nedeľu a vo sviatok, dávajú im takú nízku mzdu, že títo nemôžu žiť ani ako ľudia, požadujú od nich viac, ako človek znesie, požadujú od nich veci, ktoré sú v rozpore s ich ľudskou dôstojnosťou a ľudskými právami a pod. Vykoristovanie a utláčanie robotníkov dalo v našich časoch vzniknúť sociálnej demokracii. (Pozri o tom v časti 10. Božie prikázanie.)

D) Ale je treba rozlišovať všedný hriech a nedokonalosť. Nedokonalosti sú chyby, ktoré nepochádzajú zo zlej vôle, ale z ľudskej slabosti.

Neláskavá tvár, vtíp, nedobrovoľná roztržitosť pri modlitbe a pod. sú nedokonalosti. „Všedné hriechy majú svoju príčinu v zlej vôli, ale nedokonalosti nie.“ (sv. Fr. Sal.) Hoci nedokonalosti nie sú hriechmi, napriek tomu nie sú zbavené všetkej viny; preto sa ich máme vystríhať.

IV. O treste za smrteľný hriech

Smrteľný hriech robí človeka veľmi nešťastným. Mnoho rán dopadá na hriešnika. (Ž 32, 10) Na hriešnika Boh volá: „Vedz a vid', aké je zlé a trpké, že si opustil Pána, svojho Boha.“ (Jer 2, 19) Človek, ktorý opustil Boha, je ako Žid, ktorý odišiel z Jeruzalema (príbýtku živého Boha) a odišiel na púšť do Jericha. „Zároveň so zločinom začína trest, hoci ešte nenastal deň súdu.“ (sv. Cyprián.)

Trestom za smrteľný hriech je:

A) Strata milosti posväcujúcej, a teda duchovná smrť.

Človeka, ktorý upadol do smrteľného hriechu, Duch Svätý okamžite opustí. Duch Svätý sa nezdržuje v srdci znečistenom hriechom. (sv. Fr. Sal.) Bezbožníci hovoria Bohu: „Odstúp od nás.“ (Jób 22, 17) Smrteľný hriech je zlodej, ktorý vpustený do duše kradne vzácny poklad milosti. (sv. Bonav.) Smrteľným hriechom teda človek stráca svoj duchovný život. „Človek hriechom zabíja svoju dušu.“ (Múd 16, 14) Hriech, keď je dokonaný, splodí smrť. (Jak 1, 15) Smrteľný hriech je smrťou nesmrteľnej duše. (sv. Baz.) Sú teda ľudia, ktorí žijú, a predsa sú mŕtvi. „Hriešnici sú mŕtvi, hoci žijú, a spravodliví žijú, aj keď zomreli.“ (sv. Chryz.) Telo, ktoré duša opustila, oplakávaš, ale dušu, ktorú opustil Boh, neoplakávaš.

Strata posväcujúcej milosti má aj tieto zlé následky:

- 1. človek stráca nadprirodzenú krásu duše a je pred Bohom úplne nečistý;**
- 2. stráca lásku k Bohu a k blížnemu;**
- 3. jeho rozum sa úplne zatemní a jeho vôľa sa nesmierne zoslabí;**
- 4. človek stráca zásluhy všetkých dobrých skutkov, ktoré predtým vykonal, a za tie, ktoré vykonal v stave smrteľného hriechu, nemá žiadne zásluhy pre večnosť ;**
- 5. nakoniec nad ním diabol získava moc, takže potom ľahko upadá do ďalších smrteľných hriechov.**

Smrteľným hriechom človek stráca **nadprirodzenú krásu duše** a pred Bohom je úplne nečistý. Človek sa stáva podobným Giezimu – sluhovi proroka Elizea, ktorý bol za podvod spáchaný na Sýrčanovi Naamovi, hneď postihnutý malomocenstvom. (2 Kr 5, 27) Smrteľný hriech je pre človeka tým, čím je hniloba pre jablko: ako hniloba odoberá jablku farbu, vôňu, chuť, skrátka všetku krásu a hodnotu, tak smrteľný hriech odoberá duši všetku hodnotu a krásu. (sv. Bonav.) Pre nevestu by bolo krutou ranou, keby ju ťažká choroba tak znetvorila, že by sa jej ženích zriekol. Niečo podobné sa stáva duši, keď spácha ťažký hriech. Je tak strašne znetvorená, že Kristus, jej ženích, ňou pohŕda. (sv. Bon.) Ten, kto spáchal smrteľný hriech, sa podobá človeku, ktorého biely odev sa zrazu úplne zašpinil. „Ako mŕtvola strašne zapácha, tak, ba ešte viac, pred Bohom zapácha duša hriešnika, lebo je horšia ako mŕtvola. (sv. Ans.)

Ťažkým hriechom človek stráca **lásku k Bohu a k blížnemu**. Len čo sa zem odvráti od slnka, nastáva chlad; práve tak nastáva chlad v srdci človeka, len čo sa smrteľným hriechom odvráti od Boha. „Ťažký hriech je mráz, ktorý uháša oheň lásky v našom srdci.“ (sv. Tom. Akv.) Napriek tomu sa stáva, že ľudia, ktorí žijú v ťažkom hriechu, sú navonok zbožní; ich zbožnosť sa podobá mŕtvole, pretože jej chýba duch a život. „Je možné byť zbožným a zároveň veľmi hriešnym.“ (sv. Fr. Sal.)

Rozum človeka sa smrteľným hriechom **úplne zatemní**. Ako nám tmavé mraky bránia vidieť jas slnka a zastierajú naše oko temnotou, tak robí aj smrteľný hriech; zatemňuje oko rozumu a robí nás neschopnými pozerat' na jas slnka milosti Božej. (sv. Teof.) Človek, ktorý upadol do smrteľného hriechu, neprijíma veci Božieho Ducha. (1 Kor 2, 14) Ako sa predmety neodrážajú v zamazanom zrkadle, tak duch, ktorý upadol do ťažkého hriechu, neprijíma Božie pôsobenie. (sv. Teof.) Ako človek, ktorý veľmi premrzol a prechladol, stratí všetku chuť a čuch, tak aj duša, ktorá premrzla smrteľným hriechom, duševne prechladne a stratí všetku chuť po pravde. (Wen.) Hriešnik je úplne zaslepený a nespoznáva svoju biedu a svoje nešťastie, tak ako pcestný, ktorý v temnej noci kráča na okraji priepasti. Keby bol hriešnik v stave milosti posväcujúcej a bol osvietený Duchom Svätým, bol by zdesený zo svojej duchovnej biedy a zľakol by sa ako ten pcestný, keby kráčal tou istou cestou za jasného dňa. (Ludv. Gran.) A preto sú hriešnici napriek svojej biede zvyčajne ešte veselí. „Keď sa bláznivý človek bije a zraňuje, často sa pritom ešte aj smeje. Práve tak to robia naši poblúdení bratia, kedykoľvek si zúrivo a nerozumne škodia svojej duši. Smejú sa a žartujú, keď to robia.“ (Ján Ev. Schmid.)

Živé telo cíti každé pichnutie ihlou, ale mŕtve telo nie. Tak je to aj s dušou; ak je duchovne živá, zaznamená aj najmenší hriech; ak je však mŕtva, necíti najmenšie výčitky svedomia ani keby sa ponorila do tých najťažších hriechov. (Ludov. Gran.) Ak chceme cez deň spať, zatiahneme závesy, aby nám svetlo nesvietilo do očí. Tak to robí aj satan hriešnikovi; spúšťa závesy predsudkov a pochybností okolo posteľe hriešnika, upadnutého do hromady hriechov, aby dlho spal a neprebudil sa. (Wen.) Hriešnik sa podobá Samsonovi, ktorému nepriatelia vypichli oči, a stratil nadprirodzenú silu a bol uvrhnutý do väzenia. (Sdc 16)

Smrteľným hriechom je **vôľa nesmierne zoslabená**. Vo veľkom chlade údy stuhnú a nemôžu nič robiť. Tak je to aj po smrteľnom hriechu (sv. Chryz.); človek ním stráca všetku silu konať dobro. Smrteľný hriech je ako návnada, ktorá ťa drží ako rybu. (sv. Bon.) Ako voda, ktorá vnikla do lode, bráni plavbe a ťahá loď do hĺbín, tak smrteľný hriech zoslabuje človeka na jeho ceste do prístavu večnej blaženosti a vrhá ho do záhuby.

Smrteľným hriechom človek stráca **zásluhy všetkých dobrých skutkov, ktoré predtým vykonal**. Boh hovorí ústami proroka: „Ak sa však spravodlivý odvráti od svojej spravodlivosti a spácha zločin, nebude sa pamätať na nič z jeho spravodlivosti, ktorú vykonal.“ (Ez 18, 24) Spravodlivý, ktorý upadne do smrteľného hriechu, sa podobá kupcovi, ktorý si nazhromaždil obrovské poklady, a keď vstúpi do prístavu, všetko stratí. (sv. Baz.) Ako silný nočný mráz zničí všetky krásne kvety, tak smrteľný hriech naraz zničí všetky dobré skutky a zásluhy. (sv. Fr. Sal.) Smrteľný hriech je tiež ako krupobitie, ktoré naraz zničí celoročnú úrodu.

Ten, kto upadol do smrteľného hriechu, nedostáva **žiadnu odmenu za dobré skutky**, ktoré vykonal v **stave ťažkého hriechu**. Ako ratolesť odrezaná od viniča uschne a neprináša žiadne ovocie, tak človek, ktorý stratil Ducha Svätého, nemôže vykonať žiaden záslužný skutok pre nebo. (sv. Hieronym) Ako telo, ktoré opustila duša, nemôže pracovať, tak ani človek, ktorý stratil život duše, totiž milosť posväcujúcu, nemôže konať záslužné skutky. Ako apoštoli chytali ryby celú noc a nič nechytali, tak je to aj s hriešnikom; v čase noci hriechu, napriek všetkej námahe, nemôže vykonať žiaden skutok záslužný pre nebo. Hriešnik je ako púšť, kde nič nerastie, ale kde prebýva len hmyz a divá zver. Ó, aká je to pustota, život bez Boha! Aká vyprahnutosť, kde nepadá žiaden nebeský dážď! Aká neúrodnosť, kde nehreje žiadne slnko! (sv. Tom. Akv.)

Duša opustená od Boha je ako vinica, ktorá je zbavená ohrady, a preto ju pustoší divá zver. Len čo Boh dušu opustí, **vstúpi do nej diabol**. (sv. Ambr.) Smrteľným hriechom sa chrám Ducha Svätého mení na peľotrovskú; sestra anjelov sa stáva spoločníčkou zlých duchov. (sv. Ambr.) Ak sa pokazí na lodi kormidlo, loď je unášaná, kamkoľvek chce vietor. Rovnako aj človek, ktorý stratil milosť posväcujúcu, kráča podľa Satanových vnuknutí do záhuby. (sv. Chryz.) Smrteľný hriech je povraz, ktorý si sám vyrábaš a ktorým ti diabol zväzuje ruky a nohy. (sv. Aug.) Hriechom získava diabol moc nad človekom. (sv. Chryz.) To vyplýva z toho, že hriechom sa človek rozhodol poslúchať diabla. (Rim 6, 16) Ako si každý dovolí utláčať vdovu, lebo nemá nikoho, kto by sa jej zastal, tak si diabli dovoľia všetko proti hriešnikovi. Svrone volajú: „Boh ho opustil. Prenasledujte ho a chyťte ho, veď ho nemá kto zachrániť.“ (Ž 71, 11) Preto ten, kto spáchal smrteľný hriech, ľahko upadá do **ďalších smrteľných hriechov**. Ak duša opustí telo, telo začne hniť; aj duša začne duchovne hniť, akonáhle ju opustil Duch Svätý. S dušou je to ako s mäsom. Mäso vydrží len dovtedy, kým je nasolené; bez soli začne okamžite hniť a neprijemne zapáchať. (Ludov. Gran.) Ťažký hriech, ktorý nie je odčinený pokáním, za trest ťahá za sebou iné hriechy. (sv. Greg. Vel.) Človek, ktorý zotrúva vo svojich hriechoch, hromadí hriech na hriech. (sv. Aug.) Kameň hodený do vody vytvorí najprv jeden kruh, potom druhý, tretí atď. Tak je to aj so smrteľnými hriechmi; každý smrteľný hriech je podnetom na ďalší hriech. (sv. Aug.)

B) Večná smrť.

Smrteľný hriech prináša človeku **večnú záhubu**. Tak ako my odhadzujeme jablko, ktoré je úplne zhnité, tak Boh zavrhuje človeka, ktorý upadol do smrteľného hriechu. Kto sa dopustil smrteľného hriechu, stratil svadobné rúcho, t. j. milosť posväcujúcu; a taký človek bude uvrhnutý do vonkajšej tmy. (Mt 22, 12) Smrteľný hriech je urážkou majestátu kráľa všetkých kráľov. Urážka majestátu sa už tu na svete bežne trestá dlhým väzením. Ale keďže Boh je svojou dôstojnosťou nekonečne vyšší ako všetci pozemskí králi, trestá smrteľný hriech večným trestom. Kto sa dopustí smrteľného hriechu, koná rovnako nerozumne ako Ezau, ktorý predal svoje prvorodenstvo za pokrm (Heb 12, 16); lebo sa kvôli okamžitému pôžitku vzdáva nároku na nebo. „Radosť trvá chvíľu, trest večne.“ (sv. Ambróz) Manželka, na smrť odsúdeného anglického kancelára Tomáša Morusa, sa ho snažila presvedčiť, aby podpísal nespravodlivé kráľovské nariadenie; ale on povedal: „Aký by som bol hlúpy, keby som vymenil krátke šťastie niekoľkých rokov za večnú česť a blaženosť.“ (Meh. I. 500.)

C) Časné tresty.

Časné tresty Boh zosiela, aby hriešnika znovu vyliečil; Boh je ako lekár. (Sir 18, 15) Najzreteľnejším pozemským trestom za smrteľný hriech je **vnútorná nespokojnosť**. Smrteľný hriech ničí pokoj a radosť duše tak, ako víchor ničí pokoj a priezračnosť vodnej hladiny. „Hriešnici sú ako rozbúrené more, ktoré sa nedá upokojiť.“ (Iz 57, 20) Ako za telom ide tieň, tak strach a hrôza idú za zlým skutkom. (Lud. Gran.) Kto žije v smrteľnom hriechu, už v sebe nosí peklo. (sv. Chryz.) Spomeňme si len na bratovraha Kaina. (Gn 4, 14) Zlé svedomie denne hovorí hriešnikovi: „Kdeže je tvoj Boh?“ (Ž 42, 4) Aký pokoj môže mať hriešnik, ak vie, že ruka Všemohúceho je vždy ozbrojená proti nemu? (sv. Chryz.) Hromy, blesky, búrky desia hriešnika práve tak ako zbožná modlitba nábožného človeka; všade sa mu zdá, že vidí a počuje svoj rozsudok zavrhnutia. (Meh.) Boh to tak zariadil, a tak to aj je, že každá neporiadna myseľ je trestom sama sebe. Duchovná a telesná útecha nemôžu stáť vedľa seba, práve tak ako oheň a voda. (sv. Bern.) Tí, čo sa vyžívajú v pozemských radoostiach, nedokážu zakúsiť duchovné radosti. (sv. Fr. Sal.)

Smrteľný hriech uvaluje na hriešnika aj **pozemské utrpenie**. Vidíme to na prvých rodičoch v raji. Adam a Eva boli za hriech vyhnaní z raja, museli tvrdo pracovať, zomrieť atď. To isté sa stane každému hriešnikovi. Písmo sv. hovorí: „Hriech robí národy nešťastnými.“ (Prís 14, 34) O Židoch sa v Písme sv. hovorí, že kým nehrešili pred Bohom, darilo sa im dobre. Ale keď sa odklonili od cesty, ktorú im vytýčil Boh, boli v mnohých bitkách ničení svojimi nepriateľmi a boli odvečení ako zajatci do cudzej krajiny. To, čo platí o Židoch, platí aj o kresťanoch. Najčastejším dôsledkom hriechu je **choroba**; preto Kristus povedal uzdravenému: „Už nehreš, aby ťa nepostihlo niečo horšie.“ (Jn 5, 14) Boh hriešnika trestá aj **hladom**; spomeňme si na márnotrátneho syna. (Lk 15) Za čias proroka Eliáša sa Židia oddávali modloslužbe. Boh ich potrestal tým, že tri a pol roka nepršalo, takže vznikol strašný hladomor. (1 Kr 17) **Strata majetku** alebo **cti** je tiež bežne dôsledkom hriechu, ako napr. u opilcov, zlodejov.

Nuž, aká je to ľudská hlúposť! „Boja sa ješť to, čo je jedovaté, ale neboja sa smrteľného hriechu, ktorý prináša duši večnú smrť.“ (Beda)

V. O trestoch za všedný hriech

Všedný hriech je síce len malá vec, ale aj tak nás pripravuje o veľa dobrého, ako vlas, ktorý sa dostane do pera, hneď pokazí krásne písmo.

A) Všedný hriech vedie ľahko k smrteľnému hriechu a strate milosti posväcujúcej.

Všedný hriech ľahko vedie k **smrteľnému hriechu**. Písmo sv. hovorí: „kto si neváži málo, pomaly zahynie⁶⁴.“ (Sir 19, 1) Ako nahnité jablko čoskoro celé zhnije, tak aj človek, ktorý sa dopúšťa všedných hriechov, čoskoro upadne do ťažkých hriechov. Ako choroba preráža cestu smrti, tak všedný hriech preráža cestu smrteľnému hriechu. (Ľud. Gran.) Ak človek zanedbáva ochranu stien pred vlhkosťou, budova sa poškodí a nakoniec sa môže zrútiť. Tak aj človek, ktorý spočiatku zanedbával nepatrné poklesky, nakoniec ťažko padá. (sv. Kassián) Ak si nevšímame prach, ktorý sa usadí v odevu, odev sa znehodnotí; tak je to aj s dušou, keď si nevšímame jej drobné škvrny. (sv. Izid.) Všedné hriechy sú mole, ktoré rozožierajú odev milosti posväcujúcej. Boh dopúšťa, aby tí, čo si nevšímajú všedné hriechy, upadli do ťažkých hriechov ako trest za svoju ľahkomyselnosť. (sv. Izid.) Chráň sa malých hriechov, lebo z nich vznikajú veľké hriechy. (sv. Chryz.) Malými vecami ľudia začínajú, veľkými končia. Kto je nepoctivý v malom, je nepoctivý aj vo veľkom. (Lk 16, 10) Kto chce rozštípiť veľký kus dreva, najprv urobí dieru a vrazí do nej klin. Podobne to robí aj diabol; zvádza nás najprv k všedným hriechom a postupne k horším veciam. (Diez.) Diabol, aby nás priviedol k pádu, nám kladie pod nohy najprv malý kameň. (Wen.)

Všedný hriech vedie k ťažkému hriechu tým, že nás pripravuje o **mnohé milosti pomáhajúce**, bez ktorých nie sme schopní prekonať prichádzajúce pokušenie. Zaprášené zrkadlo neukazuje jasne; tak aj zrkadlo duše, zaprášené prachom všedných hriechov, už neodráža lúče slnka spravodlivosti. (Ľud. Gran.) Duša pokrytá všednými hriechmi je znečistená, podobne ako človek, ktorého biely odev je zašpinený. „Ak je človek nákazlivou chorobou, veľký pán sa k nemu sotva priblíži, tým menej ho objíme a podal mu ruku na pobožkanie; práve tak Boh s tebou nenadviaže žiadne osobitné priateľstvo a neteší ťa svojou láskavosťou, ak je tvoja duša znetvorená všednými hriechmi.“ (sv. Aug.) Chráň sa všedného hriechu, lebo ťa pripravuje o príliš veľa milostí, ktoré by ti Boh dal, keby si tento hriech nemal. (Mária Lat.)

Všedný hriech **zmenšuje horlivosť v dobrom**. Ako ľahké nachladnutie často vedie k indispozícii a bráni v plnení povinností, tak aj všedný hriech oslabuje našu vôľu a odvracia ju od dobra. Ako mraky bránia hrejivým lúčom slnka, tak všedné hriechy zoslabujú oheň Božej lásky. „Všedné hriechy zmenšujú horlivosť v láske“ (sv. Tom. Akv.) a robia človeka vlažným a ľahostajným v službe Bohu. (sv. Bonav.) Preto o ňom platia slová Písma sv.: „Ale že si vlažný, ani horúci, ani studený, už-už ťa vyplúvam z úst.“ (Zjv 3, 16)

B) Všedný hriech má za následok časné tresty, ktoré musíme vytrpieť buď už na zemi, alebo po smrti v očistci.

Zachariáš onemel, lebo nechcel veriť anjelovi. (Lk 1, 20) Mojžišovi pre jeho pochybnosti nebolo dovolené vstúpiť do zasľubenej zeme. (Lv 20, 10) „Tí, ktorí sa pri svojej smrti nachádzajú v stave všedného hriechu, musia prejsť oštvacovým ohňom, aby si hriech odpykali, pred tým ako vstúpia do neba.“ (Mária Lat.) Preto sa svätí trestali ťažkými kajúcnymi skutkami už za najmenšie všedné hriechy. (sv. Gregor Veľký) Veď všedný hriech je veľkým zlom, keď ho Boh, najdobrotivejší a najlaskavejší zo všetkých Otcov, tak prísne trestá, a to dočasným vylúčením zo svojho kráľovstva a dlhotrvajúcim trestom v očistci. (Ľud. Granad.)

4. O NEPRÁVOSTI

Zatiaľ čo človek, ktorý spáchal jeden ťažký hriech, sa podobá ťažko chorému človeku, tak človek, ktorý sa oddáva nepravostiam, sa podobá už hnijúcej mŕtvoľe. Kto ťažko zhrešil, podobá sa vinici zničenej mrazom alebo krupobitím, ale človek, ktorý v nepravostiach žije, je ako vinica úplne zničená škodcami.

4.1. Nepravosť je dlhodobým zvykom nadobudnutá schopnosť konať zlo a náklonnosť vôle k zlému.

Zlým je všetko, čo Boh nechce.

Vôľ alebo kôň, keď je prvýkrát zapriahnutý, sa snaží striasť jarmo. Po čase si naň zvykne, a keď ho odviažu od žľabu, ide hneď k vozu, aby sa potil a namáhal. Tak je to aj s človekom a hriechom. (sv. Aug.) Loveckých psov je treba najprv vyvieť na hon; ale neskôr, keď si zvyknú chytať zver, bežia už vopred, len čo ich pán odchádza na lov;

⁶⁴ V novom preklade Písma sv. je: „... pomaly upadne.“

a podobne aj človek, ktorý je zapletený do hriechu, je ochotnejší hrešiť ako diabol k jeho pokúšaniam. (sv. Brig.) Ako vól a kôň postupne získavajú zručnosť v ťahaní, poľovník v chytaní zveri, tak aj hriešnik postupne získava schopnosť v páchaní zlých skutkov.

Je ľahké upadnúť do neprávosti. Ale je potrebný veľký boj, aby sme z neprávosti zbavili. Tento boj je tým ťažší, čím dlhšie človek v neprávosti zostáva.

Nič sa človek **tak ľahko nenaučí** a na nič tak ľahko nezabúda ako na nepravosť. V neprávosti človek pláva po prúde, ale v cnosti pláva proti prúdu. (Ľud. Gran.) Konat' dobro sa zdá byť ťažké, ale robiť zlo je ľahké. Ťažko je tlačiť kameň do kopca, ale z kopca to ide ľahko. (sv. Vincent F.)

Je potrebný ťažký **boj, aby sme zanechali nepravosť**. Je ľahšie spadnúť do priepasti, ako z nej vyliezť. (sv. Bern.) Hriešnika opriada diabol tak, ako pavúk muchu. Ak sa chce hriešnik oslobodiť, zistí, že táto pavučina sa zmenila na ťažké putá. Potlačiť svoje hriešne túžby je rovnako ťažké ako skrotiť splašeného koňa. (Bellar.) Ako loď, ktorá sa odtrhla od kotvy, nie je možné udržať ani najsilnejším lanom, lebo toto sa trhá ako slabá niť, tak u nespravodlivého človeka nepomôže ani napomínanie, ani nič iné, čo by ho zadržalo v prúde náruživosti, ktorý ho unáša. (Wen.) **Čím dlhšie** človek zostáva v neprávosti, tým je nepravosť silnejšia a **tým ťažšie** je obrátenie. Ako sa kliniec vyťahuje tým ťažšie, čím hlbšie bol zatĺčený, tak je to aj s hriechom; je ťažšie ho opustiť, čím dlhšie sa mu človek oddáva. (Ľud. Gran.) Zlý zvyk sa zakorení tak, že je ťažké, ak nie nemožné ho opustiť, ako je nemožné stiahnuť kožu z tela. (K. Hugo.) Opakovaním hriechu vzniká zvyk, zo zvyku nutnosť a z nej opäť nemožnosť zbaviť sa jej. Táto nemožnosť vedie k zúfalstvu a večnej záhube. (sv. Aug.)

Človek oddaný neprávosti sa nemôže polepšiť vlastnými silami, ale potrebuje veľkú pomoc milosti Božej. Nemôže sa polepšiť ani naraz, ale vyžaduje si to dlhé a úprimné úsilie. Okrem toho musí spočiatku bojovať len proti jednému hriechu, a to tomu, ktorému je najviac oddaný.

Sneh sa neroztopí, ak naň nefúka teplý vánok; tak ani človek nemôže povstať zo svojich hriechov bez milosti Božej. (sv. Aug.) Toho, kto padol do priepasti hriechu, môže z nej vytiahnuť len milosť Božia. (sv. Bern.) Strom, ktorý je už veľmi starý, a preto má silné a hlboké korene, nemožno ani ohnúť, ani vytrhnúť; len silná búrka ho môže zlomiť. Práve tak aj človek oddaný neprávosti potrebuje **silnú milosť pomáhajúcu**.

V evanjeliu čítame o troch vzkrieseniach z mŕtvych: o Jairovej dcére, o Naimskom mládenkovi a Lazárovi. Prví dvaja mŕtvi predstavujú človeka, ktorý práve upadol do smrteľného hriechu. Ale Lazár, ktorý je v hrobe už štyri dni, predstavuje hriešnika zo zvyku, ktorý je spútaný svojou náruživosťou. V oboch prvých prípadoch Kristus pri ich vzkriesení nevyvinul nijaké osobitné úsilie; dievčine prikázal vstať a vzal ju za ruku; mládenkovi prikázal vstať a dotkol sa máj; ale pri vzkriesení Lazára sa zachvel v duchu, zarmútil sa, rozplakal sa, dal odvaliť kameň a zvolal silným hlasom. Práve tak je ťažké vzkriesiť hriešnika zo zvyku. (sv. Aug.) Svätá Monika sa musela 18 rokov so slzami modliť za obrátenie svojho syna Augustína. (Meh. I. 39) Človek, ktorý je oddaný neprávostiam, musí predovšetkým prosiť Boha o milosť, inak sa nikdy neobrátí; ešte lepšie je, ak sa za neho modlia aj iní.

Človek oddaný neprávostiam sa **nemôže obrátiť hneď**, ale vyžaduje si to dlhé a úprimné úsilie. Zvyk sa prekonáva len zvykom. (Tom. Kemp.) Chronické ochorenia sa dajú odstrániť len dlhým liečením; rovnako ako chronické duševné zlo sa dá odstrániť len vytrvalým úsilím. (sv. Baz.) Veď aj po vykonaní pokánia zostáva v človeku sklon k zlému. Zlé sklony po pokání sa podobajú chyteným hadom, ktoré sú stále živé a môžu ublížiť, ak človek nie je dost' opatrný. (sv. Greg. Naz.) Ale ak človek, svojou usilovnosťou, môže prejsť po napnutom lane od začiatku až do konca, musí byť teda možné, aby človek oddaný neprávosti dospel svojou usilovnosťou k cnosti. (Orig.) Ak sa človek oddaný neprávostiam chce polepšiť, musí **najprv bojovať proti jednému hriechu**, a to proti tomu, ktorému je najviac oddaný. Zväzok prútov nezlomíme naraz, ale musíme z neho vybrať prút za prútom, a potom ich bez námahy zlomíme. (sv. Vincent Fer.) Ak bojujeme proti jednému hriechu, bojujeme zároveň proti všetkým ostatným. Je to ako s koňmi zapriahnutými vo voze; ak rázne potiahneme za opraty jedného koňa a primeraným šibnutím bičom zároveň skrotíme aj druhého. (Rodr.) Ak vojvodca prepadáva nepriateľské vojsko, útočí na to miesto, kde je najsilnejšie, lebo ak zvíťazí nad touto časťou vojska, ľahko premôže celé vojsko; práve tak aj pre nás nebude ťažké premôcť ostatné náruživosti, keď premôžeme tú najsilnejšiu. (Scar.) Keby sme dokázali vykoreniť len jednu chybu ročne, čoskoro by sme boli dokonalými ľuďmi. (Tom. Kemp.) Mnohí kresťania sa však, žiaľ, polepšujú len vo svojich vedľajších chybách, ale naďalej sa oddávajú svojim hlavným náruživosťami; správajú sa ako ľudia, ktorým tečie voda cez strechu a ktorí namiesto toho, aby opravili strechu, pretierajú poškodené steny, chytajú vodu do nádob a pod., a tak dom napriek tomu postupne chátra. Mnohí sa zas zbavia jedného hriechu, ale upadnú do iného; sú ako otroci, ktorí sa oslobodia od jedného pána, ale otročia u iného. (sv. Greg. Naz.)

4.2. Človek oddaný neprávostiam je mimoriadne nešťastný, pretože nemá milosť posväcujúcu, ani milosť pomáhajúcu; je biedny už na zemi a po smrti bude zavrhnutý.

Duch Svätý neprebýva v človeku neprávosti. Slušní ľudia nechodia do hostinca, kde sa dejú nehoráznosti a svojvôle, lebo dobrý človek nemiluje spoločnosť zlých. Tak aj Boh nechce prebývať v srdci hriešnika. (sv. Makarius) Každý človek býva radšej v malom dome ako v nečistom a zapáchajúcom paláci. Tak ani Boh nebýva v duši znečistenej a otrávenej hriechmi, hoci by bola obdarená akýmkoľvek dobrými prirodzenými darmi. (Wen.)

Človek oddaný neprávosti je **úplne v moci diabla**. Hriešnik zo zvyku sa podobá vtákovi priviazanému na šnúrku, s ktorým sa chlapec zabáva. Vták vyletí a chce sa oslobodiť, ale chlapec ho hneď stiahne späť za šnúrku. Práve tak sa

diabol pohráva s človekom oddaným neprávosti. (sv. Ans.) Rímsky cisár Valerián sa ocitol v zajatí perzského kráľa Sapora a musel mu slúžiť ako podnožka, keď zosadal z koňa. Aj človek, syn nebeského kráľa, svojím hriešnym životom upadá do otroctva a zajatia diabla. (Mehl. VI. 17.) Spravodlivý, hoci by aj mal na rukách putá otroctva, je slobodný; ale človek oddaný neprávosti, hoci by aj sedel na tróne, je a bude otrokom a bude nosiť toľko ponižujúcich pút, koľkým neprávostiam je oddaný. (sv. Aug.)

Človek oddaný neprávosti je **neprístupný milosti**; podobá sa špinavému zrkadlu, v ktorom sa nič neodráža. Spomeňme si na Noemových súčasníkov; všetko Noemovo kázanie bolo márne. Farizeji sa nechceli obrátiť ani Kristovými slovami, ani jeho zázrakmi. Človek neprávosti sa podobá chorému, v ktorom choroba už hlboko zapustila korene; tu už liek tak ľahko neúčinkuje. Neprávosť má za následok **veľkú biedu už tu na zemi**, najmä stratu majetku, cti, zdravia, obživy, spokojnosti a pod. Ako cnosť spôsobuje sladkú radosť, tak hriech spôsobuje ťažké muky. (Lud. Gran.) Spomeňme si napríklad na utrpenie márnokratného syna. Boh dodnes dopúšťa nákazlivé choroby, zemetrasenia, vojny, hladomory a pod., aby nimi potrestal hriešne národy. „Hriech robí národy nešťastnými.“ (Prís 14, 34) Prečo bol napríklad Attila, kráľ Hunov, nazývaný „bič Boží“?

Ľudia oddaní neprávostiam nemôžu prísť do neba. (1 Kor 6, 9) Ak budete žiť podľa tela, zomriete. (Rim 8, 13) Tí, čo konajú skutky tela, nebudú kralovať v Božom kráľovstve. (Gal 5, 19)

Keďže človek neprávosti nemá milosť Božiu, jeho rozum je veľmi zatemnený a jeho vôľa veľmi slabá.

Rozum človeka oddaného neprávosti je **úplne zatemnený**. Ako tma bráni telesnému oku vidieť, tak neprávosť bráni duševnému oku. (sv. Aug.) Náruživosti, ktoré sa pelešia v srdci hriešnika, nahromadujú mraky pred jeho duchom a zatemňujú jeho rozum. (sv. Teofil.) Náruživý človek sa podobá opilcovi (sv. Baz.); obom chýba jasný rozum. Kto sa pozerá cez žlté sklo, vidí všetko žlté. Rovnako aj človek pôžitkársky neposudzuje veci podľa ich prirodzených vlastností, ale podľa predsudkov svojho zaujatého rozumu. (sv. Cyr. Jeruz.) Náruživý človek nikdy nedospeje k poznaniu seba samého; podobá sa vode rozvírenej vetrom, takže v nej nikto nemôže vidieť svoj pravý obraz. (sv. Vinc. Fer.) Nespravodlivý človek je tak zaslepený, že neprávosť, ktorá je hodná zavrhnutia, považuje za niečo cnostné a vyčíta a potupuje toho, kto ho upozorňuje na zlý zvyk, na jeho hanebnosť a zlé následky. (sv. Aug.) Napriek tomu však rozum nie je úplne skazený zlými náklonnosťami. (sv. Tom. Akv.)

Vôľa človeka oddaného neprávosti je **mimoriadne slabá**. Preto človek neprávosti nemá žiadnu silu konať dobro. „Čím viac človek hreší, tým je slabší.“ (sv. Dorot.) Ak človeka, ktorý tvrdo zaspal, prebudí výkrik, naozaj otvorí oči a pokúsi sa vstať, ale vzápätí opäť upadne do spánku. To isté sa stáva aj človeku, ktorý je ponorený do hriešneho spánku. Ak ho niekto úprimne napomenie a predstaví mu smrť, súd a večnosť, vypočuje si to, uzná, že je to pravda, pokúsi sa trochu polepšiť, ale čoskoro opäť priťahovaný hriešnym zvykom upadne do svojej neprávosti. (K. Hugo.) „Ak si urobíme prvú, druhú, tretiu škvrnu na svojom odeve, hneváme sa; ale potom už nepovažujeme odev za zašpinený a nič si z toho nerobíme, aj keď je celý od blata.“ (sv. Chryz.)

4.3. Najbežnejšími neprávosťami je tzv. sedem hlavných neprávostí (hlavných hriechov): pýcha, neposlušnosť, hnev, lakomstvo, nestriednosť v jedle a pití, smilstvo, lenivosť.

Ide o **sedem vnútorných hriešnych sklonov** človeka, ktoré sú prameňom všetkých hriechov. Všetky ostatné hriechy z nich vychádzajú ako z nejakého prameňa. Právom sa nazývajú neprávosťami, pretože sú príčinou trvalého neporiadku v duši. Nazývajú sa aj **hriechmi** (sedem hlavných hriechov), lebo podľa toho, ako sa javia, sú zvyčajne hriechmi ľahkými, alebo ťažkými, ak porušujú dôležité povinnosti. Ako jednotlivé dobré skutky, napríklad almužna, ešte nie sú cnosťou štedrosti, tak aj jednotlivé zlé skutky, napríklad hnev, ešte nie sú neprávosťou hnevu. Nazývajú sa **hlavnými** hriechmi alebo hlavnými neprávosťami, pretože každá z týchto zlých náklonností je hlavou mnohých iných hriechov a neprávostí. Hlavné hriechy sú vojvodcami, ktorí so sebou vedú celé vojsko hriechov a pustošia srdce. (sv. Gregor Veľký) Každá hlavná neprávosť je jedovatým koreňom, ktorý zasa prináša jedovaté ovocie. Náklonnosti našej duše sú navzájom spojené ako krúžky reťaze; ak potiahneme za jeden krúžok, pohneme všetkými ostatnými. (sv. Greg. Naz.) Sedem hlavných neprávostí pochádza zas z pokušenia ctižiadostivosti, lakomstva a obžerstva. (1 Jn 2, 16)

Nie je možné uviesť všetky názvy tých neprávostí, ktoré si zaslúžia názov „hlavná neprávosť.“ (sv. Tomáš Akv.) Svätý Gregor P. a iní uvádzajú osem hlavných neprávostí; medzi ktoré zaraďujú aj trúchlivosť, márnú túžbu po sláve a i. Často sa medzi ne zaraďuje aj závisť; niekedy sa zase neuvádza, lebo sa považuje za dcéru lakomstva. Všade sa však na prvom mieste uvádza pýcha ako „kráľovná všetkých neprávostí.“

Kto sa ustavične oddáva nejakej hlavnej neprávosti, je modloslužobník (Ef 5, 5), lebo si zo stvorenia (seba, blížneho, peňazí, jedla a pod.) robí svoj posledný cieľ. Takýto človek miluje svet namiesto Boha, lebo Spasiteľ hovorí: „Nemôžete slúžiť Bohu a mamone.“ (Mt 6, 24) Keďže sedem hlavných neprávostí zatvára vstup do neba, preto sa podobajú siedmym národom, ktoré bránili Židom vstúpiť do zaslúbenej zeme. (Dt 7, 1) Sedem hlavných neprávostí je sedem diablov, ktorých Ježiš vyhnal z Márie Magdalény (Mk 16, 9); je to sedem tých zlých duchov, ktorí sa vracajú do človeka, ktorý stratil milosť posväcujúcu. (Lk 11, 26) Sedem hlavných neprávostí je sedem ťažkých duševných chorôb, ktoré môžu vyústiť do smrti duše. Pýcha sa podobá šialenstvu, neposlušnosť ochrnutiu údov, hnev horúčke, lakomstvo suchotinám, nestriednosť vodnatosti, nečistota nákazlivej chorobe, lenivosť nervovej slabosti.

5. O POKUŠENÍ

5.1. Pokušenie je vnútorné nutkanie k hriechu, spôsobené buď našou skazenou prirodzenosťou, alebo pôsobením zlého ducha.

V dôsledku dedičného hriechu driemu v našej prirodzenosti tri zlé náklonnosti: **žiadostivosť tela**, **žiadostivosť očí** (lakomstvo) a **pýcha života** (ctibažnosť, alebo rozkoš, majetok, sláva). (1 Jn 2, 16) Tieto tri náklonnosti sa v nás vzbudzujú pri rôznych príležitostiach.

Často nás pokúša zlý duch; tak pokúšal aj Evu a Spasiteľa. Trojnásobné pokušenie Krista bolo pokúšením žiadostivosti tela, očí a pýchy. Pretože aj diabol často pokúša človeka, Písmo sv. ho nazýva „pokušiteľom.“ (Mt 4, 3) Všetci svätí mali veľké pokušenia; svätého Huga, grenobelského biskupa († 1132), dlho trápili rúhavé myšlienky; sv. František Saleský, ženevský biskup († 1622), bol sužovaný myšlienkou, že ho Boh zavrhol; sv. Benedikt († 543) bol trápený nečistými predstavami, takže sa váľal v žihľave a bodliakoch; sv. František Assiský († 1226) mal rovnaké pokušenia a vrhal sa do snehu. Mnohých svätých tiež trápili pokušenia proti viere. Často takéto pokušenia trvali celé roky. O pokušenie ide napríklad aj vtedy, ak človeka prepadne veľká úzkosť pred vykonaním svätej spovede alebo iného bohumilého skutku.

Boh nikoho nepokúša (Jn 1, 13), on pokušenie len dopúšťa. „Je to obyčajne **diabol**, ktorý ťa napáda, keď si pokúšaný.“ (Orig.) Náš boj je vedený proti zlým duchom v povetrí⁶⁵. (Ef 6, 12) Vo svete sme obklopení zbojníkmi a mnohým sa stáva ako tomu Židovi, ktorý išiel z Jeruzalema do Jericha. Boj so zlým duchom nie je taký ľahký, lebo sa vedie v skrytosti, a to so silnejším, ktorý nepozná námahu ani hanbu, ktorý, hoci by aj bol premožený, vracia sa znova tým vzdorovitejšie. (sv. Cassiod.) Už šesťtisíc rokov bojuje diabol proti ľuďom; týmto dlhým cvikom sa naučil všetkým praktikám. (sv. Cyprián) Mnohé pokušenia prichádzajú na človeka bez jeho vlastnej viny (spomeňme si na Jób); mnohé však vyplývajú z ľudskej neopatrnosti (spomeňme si na Evu). Zlý duch spravidla využíva naše slabosti, t. j. našu náklonnosť k pozemským veciam. Koná ako veliteľ, ktorý sa chce zmocniť pevnosti; útočí na ňu vždy z najslabšej strany. Diabol sa správa ako poľovník, ktorý loví vtáky; dáva im potravu, ktorú majú najradšej. „Vši majú bežne ľudia nečistoty a zlými myšlienkami sa bežne zaoberajú tí, ktorí majú nečisté náklonnosti.“ (Wen.) Aj telesné choroby uľahčujú diablu jeho vplyv na nás. (sv. Tom. Akv.) Vidíme totiž, ako ľahko sa chorí stávajú mrzutými, netrpezlivými, nevďačnými. Diabol koná veľmi ľstivo. Berie na seba dokonca aj podobu anjela svetla (2 Kor 11, 14), t. j. zaslepuje ľudí aj závojom pravdy a zbožnosti, ako napr. prenasledovateľ a kresťanov Šavla. „Z jeho ľstivosti možno usudzovať na jeho bezmocnosť, lebo keby mal dosť sily, nepoužíval by ľstivosť.“ (sv. Efr.)

Pokušenie samo o sebe ešte nie je hriechom; ale len súhlas s pokúšením je hriechom.

Ak sa nedotkneme horúceho uhlia, nemôžeme sa ním popáliť. A ak sa nezaobráme zlými myšlienkami, nie je možné, aby sme sa dopustili hriechu.

Preto sa nemáme báť a **znepokojovať**, ak sme dráždení ku hriechu, ale dôverujúc v Božiu pomoc máme volať: „Bože, príď mi na pomoc! Ježišu, Mária, zachráň ma!“ Kto sa bojí v pokušení, dokazuje, že málo dôveruje v Božiu pomoc. Kto sa však bojí, toho zlý duch trápí ešte viac. Kto si nezachová chladnú hlavu, nemôže zvíťaziť. „A tak málo bude schopný klásť odpor, ako štát otrávený vnútornými nepokojmi.“ (sv. Fr. Sal.) Nepokojný človek je ako vták chytený do siete; čím viac sa snaží dostať von, tým viac sa do nej zamotáva. (sv. Fr. Sal.) Spasiteľ sľubuje: „Vo svojej trpezlivosti budete vládnuť svojim dušiam.“⁶⁶ (Lk 21, 19)

5.2. Boh dopúšťa pokušenia pre našu spásu, poskytuje nám tým príležitosť získať si zásluhu.

Tak ako učiteľ v škole skúša žiaka, aby mu dal dobrú známku, tak to robí aj Boh; pokúšením nás stavia do ťažkej situácie, a tak nám poskytuje **príležitosť dokázať mu svoju vernosť** a mať nárok na jeho odmenu. Boh má teda na zreteli len naše dobro. Naproti tomu pokušiteľ, diabol, to s nami nemyslí dobre, ale usiluje sa nás zničiť. Ukazuje sa to na živote Jób. Môžeme teda povedať: Pokušenie je **znakom Božej lásky**. Preto anjel Rafael povedal Tobiášovi: „A pretože si bol Bohu milý, bolo potrebné⁶⁷, aby ťa skúšalo pokušenie.“ (Tob 12, 13) Na koho Boh dopúšťa pokušenie, tomu aj dôveruje. Aj veliteľ dosadzuje na dôležité miesta len tých vojakov, ktorým dôveruje. Preto aj väčšina pokúšení prichádza na bohabojných ľudí. Diabol nepokúša toho, koho už má, ale skôr toho, kto mu chce uniknúť alebo škodiť. Svätý Efrém sýrsky mal vo sne toto videnie: Pri bráne vedúcej do mesta, kde bývali skazení ľudia, videl len jedného diabla, ktorý driemal pri múre a občas sa otočil; ale na púšti však videl okolo jedného pustovníka celý zástup diablov usilovne sa snažiacich. Z toho, že človeka trápia pokušenia, možno usúdiť, že je priateľom Božím a nepriateľom diabla. Aj pes šteká len na cudzích, nie na domácich. (sv. Chryz.) Vojna sa nikdy nevedie proti verným poddaným, ale len proti vzbúrencom, ktorí chcú zo seba striasť jarmo otroctva. (Scar.) Kde je teda veľa diablových pokúšení, tam je určite cnosť. (sv. Chryz.) Všetci svätí mali veľké pokušenia.

Pokušenia nám okrem toho prinášajú tieto úžitky: prebúdzajú nás z vlažnosti (sú pre nás tým, čím je ostruha pre koňa); robia nás pokornými, lebo nás privádzajú k poznaniu našej slabosti; rozmnožujú našu lásku k Bohu (aj oheň

⁶⁵ V novom preklade Písma sv. je: „... zloduchom v nebeských sférach.“

⁶⁶ V novom preklade Písma sv. je: „Ak vytrvate, zachovate si život.“

⁶⁷ V novom preklade Písma sv. chýba časť: „A pretože si bol Bohu milý, bolo potrebné...“

sa šíri vetrom); nimi si už teraz odpykávame očistcové tresty; napokon slúžia na rozmnoženie našej budúcej blaženosti. (Aj drahokam sa brúsením skrášľuje.) Vidíme teda, že diabol je vlastne naším služobníkom a že jeho pokušenia sú stupňami na rebríku vedúcom do neba.

Ten, kto sa nachádza v pokušení, by sa tiež nikdy nemal modliť za to, aby mu bolo úplne odňaté, ale za silu zvíťaziť nad pokušením. Preto svätý Pavol márne prosil Pána, aby ho zbavil pokušenia. (2 Kor 12, 7-8) Preto treba šiestu prosbu v modlitbe Otčenáš chápať takto: „Drahý Bože, nedopušť, aby na nás prišli také veľké pokušenia, v ktorých by sme ťažko zhrešili.“

Boh dopúšťa pokušenie na každého človeka, ale nikdy nedopúšťa, aby sme boli pokúšaní nad naše sily.

Pokušenie musí prísť na každého človeka. „Kto sa chce dostať do neba, musí byť pokúšaný.“ (sv. Peter Dam.) Nikto nemôže byť korunovaný, ak nezvíťazil; nikto nemôže zvíťaziť ak nebojoval; nikto nemôže bojovať ak nemal nepriateľa. Preto musia prichádzať pokušenia. (sv. Aug.) Preto Boh skúšal anjelov a potom aj prvých ľudí. Aj po páde našich prvých rodičov ľudí skúša; spomeňme si na Jóna, Tobiáša. „Boj je životom človeka na zemi.“ (Jób 7, 1) Kresťanstvo je závod. (1 Kor 9, 25)

Ale Boh nás nikdy **neskúša nad naše sily**. (1 Kor 10, 13) Boh je ako dobrý otec, ktorý nenakladá synovi väčšie bremeno, ako môže uniesť. Ani hrnčiar nenecháva vyrobené nádoby príliš dlho v peci, aby nepraskli. (sv. Efr.) Ak Boh dopuští ťažké pokušenia, dáva aj dostatok milostí, aby sme v nich obstáli. (2 Kor 12, 9) Čím väčšie pokušenie, tým väčšia milosť; čím väčšie nebezpečenstvo, tým väčšia Božia pomoc. Preto sa nikto nesmie vyhovárať a hovoriť, že jeho pokušenie bolo príliš veľké. (M. Lat.)

5.3. Proti pokušeniu sa máme vyzbrojiť usilovnou prácou, častým pamätaním na Boha a horlivým sebazapieraním.

Ak sa má pevnosť ubrániť, musí mať: 1. Pevné múry a stráže pri bránach. 2. V prípade nepriateľského útoku sa musí statočne brániť. Podobne musíme strážiť aj svoju dušu, aby do nej nevnikol zlý duch. Ochranným múrom je **neustála práca**, ktorá je najlepším prostriedkom proti všetkým pokušeniam. Muchy nerady sedia na horúcom hrnci. Zloději sa nevkradnú do domu, ak počujú, že sa v ňom pracuje. Práve tak aj diabol uteká pred pracovitými ľuďmi. Zaháľanie je začiatkom každej nepravosti.

Aj tak môžeme ľahko prekonať pokušenie, ak budeme často **myslieť na Boha**. Kto často myslí na Boha, bojí sa ho uraziť. Človek, ktorý sa drží cieľa svojej cesty nezablúdi, ale tulák, ktorý blúdi svetom, nenachádza svoj cieľ. Obráťte to na kresťana, ktorý myslí na Boha a na svoj cieľ, a na toho, kto na svoj cieľ nemyslí. Preto nás Kristus nabáda, aby sme stále mysleli na Boha; hovorí: „Bdejte a modlite sa, aby ste neprišli do pokušenia.“ (Mt 26, 41) Diabol je ako had plaziaci sa po zemi; toho, kto sa povznesie k nebu, nemôže had dosiahnuť. (sv. Aug.) Diabol sa nepriblíži k bdelému človeku, tak ako sa vlk nepriblíži k ohňu. (sv. Chryz.) Ak chodíme stále v Božej prítomnosti, podobáme sa tým, ktorí držia vzácnu vec stále zavretú v ruke, aby ju nestratili. (sv. Fr. Sal.) Sme na tom ako Mojžiš; ak vystierame ruky k nebu, víťazíme; ak ich však necháme klesnúť, víťazí nad nami nepriateľ. (sv. Efr.) Väčšina chýb, ktorých sa zbožné duše dopúšťajú, pochádza z toho, že dostatočne nepamätali na Božiu prítomnosť. (sv. Fr. Sal.)

Aj **cvičenie v sebazapieraní** (potláčanie zvedavosti, umŕtvovanie požívačnosti a pod.) nám umožňuje víťaziť v pokušeniach. Kto sa cvičil v sebazapieraní, podobá sa vojakom, ktorí boli pred vojnou dokonale vycvičení v používaní zbraní. Kristus sa nepostil bez príčiny, ale naopak, dopustil, aby bol pokúšaný; svojím príkladom ukázal, čo máme robiť, aby sme v pokušení zvíťazili. Cvičením v sebazapieraní získavame pevnú vôľu. Kto však príliš lipne na pozemských veciach, ľahko podľahne diablove. Podobá sa človeku, ktorý nesie ťažké bremeno, a preto nemôže uniknúť zbojníkom. (sv. Bern.) Podobá sa človeku, ktorý má dlhý odev, za ktorý ho ľahko uchopia. (sv. Greg. Vel.)

5.4. Ak sme v pokušení, máme sa hneď utiekať k modlitbe alebo myslieť na svoje posledné veci a zlé následky hriechu.

Ak sa nepriateľ odváži zaútočiť na pevnosť, napriek všetkým jej ochranným múrom, pevnosť sa musí statočne **brániť**. Preto, keď nás nepriateľ napadne, sa musíme **hneď** postaviť na obranu. Je veľmi dôležité, aby sme odrazili jeho prvý útok. Čím odhodlanejšie sa budeme brániť, tým viac odradíme svojho nepriateľa. Ak budeme bojzliví ako zajac, nepriateľ bude ako lev; ak my budeme levy, on bude zajac. Ak však otáľame, nepriateľ postupuje ďalej a okamžite sa zmocní našich predstáv. Podobá sa nepriateľovi, ktorý sa zmocnil nepriateľských kanónov, ktorými potom začne bombardovať. „Kto hneď nezačne odporovať pokušeniu, je na polovicu premožený.“ (sv. Hieroným) Oheň sa na začiatku dá uhasiť, ale neskôr nie.

Keďže však vlastnými silami nič nezmožeme, máme hľadať Božiu pomoc. Preto ten, kto je pokúšaný, sa má **hneď utiekať k modlitbe**. Máme si počínať ako apoštoli počas búrky na Genezaretskom jazere alebo ako dieťa, ktoré keď vidí, že sa blíži veľký pes, hneď beží k mame. (sv. Fr. Sal.) Aby sme unikli blížiacemu sa dravcovi, okamžite vylietame na strom; aby sme unikli pokušeniu diabla, máme hneď v modlitbe pozdvihnúť svoju myseľ k Bohu. Kto sa v pokušení nemodlí, podobá sa veliteľovi vojska, ktorý, hoci je obkľúčený nepriateľom, neprosí svojho kráľa o pomoc. (sv. Alf.) Adam zhrešil, lebo v pokušení nevolal k Bohu o pomoc. (sv. Tom. Akv.) Môžeme sa modliť „Zdravas Mária“ alebo aspoň zbožne vyslovovať mená „Ježiš“, „Mária.“ "Lebo tieto slová majú zvláštnu vnútornú silu proti diablove; tieto mená sú pre peklo strašné.“ (sv. Chryz.) Pred menom Mária diabli padajú s rovnakým strachom ako človek, pri ktorom udrel blesk. (Tom. Kemp.) Ako sa vosk na ohni rozpúšťa, tak aj diabli strácajú svoju moc, keď zbožne vzývame meno Márie. (sv. Bon.) Modlitba je zbraňou na odrazenie útokov diabla. (sv. Chryz.) Modlitba je silnejšia

ako všetci diabli, a to preto, lebo modlitbou dosahujeme pomoc Božiu. A Božej moci nemôže nič odporovať. (sv. Bern.) Modlitba má totiž presne opačný účinok ako pokušenie; osvecuje myseľ a posilňuje vôľu.

Aj **znamenie svätého kríža** a **svätaná voda** majú mimoriadnu moc proti diablu. Ako pes uteká pred palicou, tak diabol pred krížom. Svätaná voda má svoju moc vďaka modlitbe Cirkvi. Svätý Tomáš Akvinský a mnohí iní svätí si preto pri pokušeniach hneď robili kríž, a to s dobrým výsledkom. Na druhej strane svätá Terézia používala svätú vodu neustále. Druhým prostriedkom na premáhanie pokušenia je, že máme hneď obrátiť svojho ducha k iným veciam, najmä **myslieť na svoje posledné veci**, teda na smrť, súd, na večné tresty. Tak ako Damokles nemohol jesť na hostine, keď nad svojou hlavou videl visieť meč na tenkom vlákne, tak aj nás myšlienka na smrť odradí od hriechu. Písmo sv. hovorí: „Pamätajte na svoje posledné veci a nikdy nezhrješ.“ (Sir 7, 40) Alebo myslí **na hrozné následky hriechu**. Už Rimania hovorili: „Čo chceš robiť, rob múdro a pamätaj na koniec.“ V mnohých prípadoch, najmä pri pokušeniach proti viere a proti čistote, je ešte lepšie si ich **nevšimáť**, ako proti nim bojovať. Najlepší spôsob, ako skrotiť pyšné tvory, dokonca aj diabla, je vôbec im nevenovať pozornosť. „Považujme zlé myšlienky za padajúce lístie alebo za kričiacu ženu; choďme ďalej a neohliadajme sa.“ (Kl. Hofb.) Ak pocestný nepozrie na psa, pes prestane štekáť. (sv. Chryz.) Ak sme pri úli pokojní, včely nám neublížia; ak sa oháňame, pichajú. (sv. Fr. Sal.)

Taktiež môžeme konať ako Spasiteľ a pokušiteľ **od seba rázne zahnať**. Kristus ho zahnal slovami: „Odíď, satan!“ (Mt 4, 10) Preto nás svätý Jakub napomína: „Vzoprite sa diablu a ujde od vás.“ (Jak 4, 7) Diabol je ako zlá žena, ktorá sa rozzúri, ak sa pred ňou muž trasie, ale rýchlo utečie, ak je muž vážny. (sv. Ign. z Loy.) Aj my môžeme, tak ako Kristus, použiť proti pokušiteľovi Božie slovo. (Ef 6, 17) Svätý Peter hovorí: „Vzoprite sa mu, pevní vo viere.“ (1 Pt 5, 9) Diabol je slabý ako mravec proti tým, čo mu odporujú, silný ako lev proti tým, čo s ním súhlasia. (sv. Greg. Veľ.)

Ďalším prostriedkom na prekonanie pokušenia je, že sa musíme **pokoriť** pred Bohom. Pokorným Boh dáva svoju milosť. (1 Pt 5, 5) Svätý Augustín sa v pokušení modlil: „Pane, som prach a slabé stvorenie.“ (sv. Aug.) Ak pohľadáme všetkým pomíňajúcim sa, robí nás to víťazmi pri útokoch diabla. (Vianney) V silnom pokušení je preto dobré vyspovedať sa kňazovi z tých našich ťažkých hriechov, ktoré nás najviac zahanbujú; tým zaženieme najsilnejšie pokušenie. „V pokušení však spravidla podľahne ten, kto sa nebojí, že mu podľahne.“ (sv. Teodoret) Najlepšie je, ak je to možné, pri všetkých pokušeniach dodržiavať určité všeobecné pravidlo. (sv. Fr. Sal.) Odporúča sa **zveriť sa** so všetkými pokušeniami svojmu **spovedníkovi**. Diabol sa vždy snaží nás prinútiť, aby sme o tom mlčali. Robí presne opačne ako Boh. Lebo Boh chce, aby sme vnuknutia diabla, podriadili skúške svojich predstavených a duchovných vodcov. (sv. Fr. Sal.) Otvorenie znepokojovaného srdca spôsobuje rovnako okamžitú úľavu ako otvorenie žily u človeka trpiaceho zimnicou. (sv. Fr. Sal.) Ak svoje zlé myšlienky odhalíme svojmu spovedníkovi, pokušenie je už napoly prekonané. (sv. Fil. N.)

5.5. Kto zvíťazil v pokušení, dostane od Boha nové milosti a večnú odmenu.

Ak zvíťazíme nad pokušením, Boh nám zvyčajne dáva osobitné dôkazy milosti. Keď Kristus premohol diabla, prišli k nemu anjeli a slúžili mu. (Mt 4, 11)

Kto šťastne prekonal pokušenie dostáva **večnú odmenu**. Boh hovorí: „Kto zvíťazí, tomu dám jesť zo stromu života, ktorý je v Božom raji.“ (Zjv 2, 7) „Bud' verný až do smrti, a dám ti veniec života.“ (Zjv 2, 10)

6. O ZLEJ PRÍLEŽITOSTI

Pokušenie je vnútorné navádzanie na hriech. Existuje aj vonkajšie navádzanie, konkrétne zlá príležitosť.

6.1. Zlou príležitosťou nazývame miesto, osobu, vec a všetko, čo nás zvyčajne zvádza k hriechu.

Pre každého človeka existuje niečo, čo je príležitosťou na hriech, napríklad spoločnosť zlých ľudí, čítanie bezbožných kníh. Preto sa hovorí: „Povedz mi, s kým sa stýkaš, a ja ti poviem, aký si.“ Niečo je zase zlou príležitosťou **len pre toho**, kto má sklon k tej zlej veci; tak napr. krčma je zlou príležitosťou pre opilca. Zlé príležitosti sú ako človek nakazený morom, ktorý zvyčajne nakazí každého, kto sa k nemu priblíži; alebo ako oheň, ktorý spáli všetko, čo sa k nemu priblíži; alebo ako kameň na ceste, o ktorý sa zvyčajne niekto potkne. Zlá príležitosť je buď **dobrovoľná**, alebo **nedobrovoľná**. Krčma je pre opilca dobrovoľnou príležitosťou, lebo nemusí do nej ísť nemusí. Pre nestriedneho krčmára je krčma nedobrovoľnou príležitosťou.

6.2. Kto ľahkomyselne vyhľadáva zlé príležitosti, už tým hreší; preto ho milosť Božia hneď opúšťa a človek upadá do hriechu.

Trest si zaslúži aj ten, kto chodí s horiacou pochodňou na miesta, kde je slama, seno a iné horľavé látky. (sv. Chryz.) Milovať zlé príležitosti a upadnúť do hriechu je jedno a to isté. (sv. Aug.) Tak Peter ľahkomyselne vyhľadával v predsieni veľkňaza spoločnosť Kristových nepriateľov, preto ho Boh so svojou milosťou opustil a Peter hneď ťažko zhrešil. „Ťažko je byť v ohni a nepopáliť sa; tak ako je ťažké byť v zlej príležitosti, a predsa nezhrieť.“ (pápež Innoc. XI.) Kto miluje nebezpečenstvo, zahynie v ňom. (Sir 3, 27) Kto sa dotýka smoly, bude ňou umazaný. (Sir 13, 1) Príležitosť robí zlodeja.

6.3. Aj ten, kto sa náhodou ocitne v zlej príležitosti a hneď ju neopustí, hoci by mohol, už tým hreší; preto ho tiež Božia milosť opustí a dopustí sa hriechu.

Eva teda v raji zhrešila už tým, že neodišla od stromu, preto ju Boh hneď opustil so svojou milosťou a Eva ťažko zhrešila. „Preto sa prví rodičia nemali ani dotknúť zakázaného ovocia.“ (sv. Aug.) Spartského kráľa Kleomena nabádal istý cudzí panovník, aby urobil čin škodlivý pre jeho krajinu, a ponúkol mu veľa peňazí. Vtedy zvolala kráľova dcéra: „Otcé, odíď, lebo tento cudzinec ťa ešte podplatí.“ A tak si počínaj aj ty pri zlých príležitostiach.

6.4. Kto nechce opustiť príležitosť ku hriechu, nedosiahne odpustenie hriechov už tu na zemi a nedosiahne ani večnú blaženosť.

Taký človek totiž nemá žiadnu ľútosť (žiadne skutočné odvrátenie sa od stvorenia a obrátenie sa k Bohu), ktoré je nevyhnutnou podmienkou pre odpustenia hriechov. Kto sa môže bez veľkých ťažkostí zbaviť príležitosti k hriechu a neurobí to, **nedostane od kňaza rozhrešenie**. Iba ak prejaví veľkú ľútosť a úprimne sľúbi, že sa polepší, kňaz mu môže dať rozhrešenie raz alebo dvakrát; ale potom už nie, ak sa skutočne nenapravil. Ale ten, kto sa bez veľkej ujmy na svojej cti, majetku, postavení nemôže vymaniť zo zlej príležitosti, síce rozhrešenie dostane ľahšie, ale ak sa ani potom nepolepší, kňaz mu rozhrešenie odoprie, kým sa nepolepší a zlú príležitosť neodstráni.

To, že človeka, ktorý nechce odstrániť zlú príležitosť, čaká **peklo**, vypláva zo slov Krista: „Ak ťa zväzda na hriech tvoja ruka alebo noha, odtni ju a odhoď od seba: je pre teba lepšie, keď vojdeš do života zmrzačený alebo krivý, ako keby ťa mali s obidvoma rukami a s obidvoma nohami hodiť do večného ohňa.“ (Mt 18, 8) t. j. ak je ti niečo také drahé a potrebné ako ruka alebo noha, musíš sa od toho odlúčiť, ak je to pre teba príležitosťou k hriechu; inak pôjdeš do pekla. Ale akí sú ľudia nerozumní! Utekajú pred ohňom, ale na druhej strane sa nechcú zrieknuť toho, čo ich dušu privádza do večnej záhuby. Aké obete prinášajú ľudia, aby si zachovali časný život; neštítia sa žiadnych výdavkov, žiadnych prosieb, ale pre večný život nie sú ochotní priniesť nijakú obeť. (sv. Aug.) Ako si človek dá odťať nohu alebo ruku, ak si tým môže zachrániť život, tak sa hriešnik musí vzdať aj toho najmilšieho, aby si zachránil dušu. (Corn. a L.) Obchodníci pri morskej búrke hádžu svoj tovar a majetok do mora, aby si zachránili život; tak by sme mali robiť aj my, ak je ohrozený život duše, mali by sme sa vzdať všetkého, aj keby to bolo pre nás akokoľvek príjemné a milé nášmu srdcu. (sv. Greg. Vel.)

Preto sa ani najväčší svätci neodvážili ľahkomyselne sa vystavovať nebezpečenstvu hriechu.

Ich mottom bolo: „V úteku je spása.“ Preto sa hovorí, že Peter utiekol z Ríma, keď vypuklo prenasledovanie kresťanov, lebo sa bál, aby opäť neklesol v zlej príležitosti. Až keď sa mu pri mestskej bráne zjavil Kristus a napomenul ho, aby sa vrátil, odvážil sa vydať sa do nebezpečenstva. A ty, zmyselný človek, si myslíš, že opatrnosť nie je potrebná? Ty, ktorý nevieš plávať, odvážiš sa skočiť do vody? Utekať pred príležitosťou ku hriechu nie je zbabelosť, ale len vernosť Bohu.

Ale ten, kto sa na základe svojho úradu alebo z inej nevyhnutnej potreby musí vydať do zlej príležitosti, má dúfať v Božiu pomoc.

Predstavení, lekári, kňazi a pod. musia často z titulu svojej funkcie vydať do nebezpečenstva hriechu. Ak Boha opovážlivo nepokúšajú, môžu očakávať Božiu pomoc (sv. Fr. Sal.); nie však tí, ktorí sa samovolne a bez oprávneného dôvodu vystavujú do tohto nebezpečenstva. (sv. Fr. Sal.)

6.5. Najčastejšími príležitosťami ku hriechu sú: krčmy, tanec, divadlá, škodlivé noviny a čítanie škodlivých románov.

Mnohí si povedia: „Máme žiť ako pustovníci alebo ako nepriatelia ľudí?“ Svätý Augustín im odpovedá: „Už lepší a dokonalejší ľudia ako ty za vzdali týchto zábav. Ak to dokázali oni, prečo nie ty?“ Tí, ktorí sa úplne zasvätia Bohu, nie sú zbavení radostí, ale tie sa len premenia na lepšie.“ (sv. Aug.) Preto svätý Augustín hovorí: „Ó, aké je pre mňa sladké, že som sa zriekol márných rozkoší sveta. Obával som sa, že ich budem musieť stratiť, a teraz sa teším, že som ich stratil.“ A svätý Bernard hovorí o svetákoch: „Síce vidia naše súženia, ale nevidia naše duchovné radosti.“ „Život, čo nie je z Boha, nie je životom, lebo len Boh je prameňom života.“ (sv. Anton Paduánsky) Pravú radosť môžeme mať len zo Stvoriteľa. Každá iná radosť je v porovnaní s ním len smútkom.“ (sv. Bern.)

I. Hostinec je najnebezpečnejší pre tých, ktorí ho denne a bez potreby navštevujú a zdržiavajú sa v ňom veľmi dlho.

Návšteva hostinca nie je sama osebe nedovolená, pretože sa tam môžeme zotaviť z vykonanej práce a často je dokonca potrebná, najmä pri cestovaní. Ale máme chodiť len do slušných hostincov, podľa možnosti do takých, kde sa stretávame s ľuďmi sebe rovnými. Ďalej nemáme nestriedme požívať alkoholické nápoje a máme sa vyvarovať neslušných rečí. Ale žiaľ, pre mnohých ľudí je návšteva hostinca pôžitkom a skúsenosť učí, že takíto ľudia sa opijajú, hádajú, znepriateľujú, utrácajú peniaze a robia dlhy a nakoniec úplne zanedbávajú svoje povinnosti a starostlivosť o svoju spásu. „Hostinec je lúka pre diablove ovce; tu sa pasú, kým sa nevykrmia pre peklo.“ (Kotte.)

II. Tanec najviac škodí tým, ktorí tancujú často alebo dlho, alebo ktorí počas tanca upadajú do vážnych hriechov.

Tanec sám osebe nie je nič zlé ani zakázané, pretože je to prostriedok, ktorým sa človek môže obveseliť a pookriať na duchu. Je tiež prostriedkom na podporu vzájomnej súdržnosti medzi ľuďmi. U Židov bol tanec dokonca súčasťou

bohoslužby; tak Dávid tancoval z celej sily pred archou (2 Sam 6, 14); židovské dcéry pri mnohých náboženských sviatkoch tancovali (Sdc 21, 21; Ex 15, 20); dokonca sa hovorí, že anjeli v nebi tancujú pred Božím trónom. (sv. Bazil, sv. Greg. Vel.) Avšak tancovať sa nesmie v zakázanom čase (počas bohoslužieb, adventu, pôstu) alebo s necudnými osobami (čo sa zvyčajne stáva vo verejných miestnostiach), a potom vtedy, keď je tanec spojený so zmyselnými pohybmi. (sv. Tom. Akv., Bened, XIV.; sv. Alf.) Bez ohľadu na to je potrebné **odradzovať** od tanca, najmä v súčasnosti, pretože pri väčšine tancov sa už držaním sa tancujúcich porušujú pravidlá slušnosti. Pre mnohých ľudí je tanec pôžitkom, prebúdza zlé náklonnosti, potláča ducha zbožnosti, a tak je príčinou neskoršej mravnej skazenosti. Preto mnohí apoštolskí kňazi úplne zavrholi tanec a hovorili ako svätý Efrém: „Tam, kde sa tancuje, anjeli smútia a diabli jasajú.“ A opäť: „Nie je možné tancovať a skákať tu na zemi a zároveň sa v budúcnosti tešiť z večných radostí, lebo Pán povedal: „Beda vám, ktorí sa teraz smejete, lebo budete smútiť a plakať.“ (Lk 6, 25)

Často sa však **tancu nedá vyhnúť**, ako napríklad na svadbách, hostinách, slávnostiach, alebo keď si to želajú rodičia, manžel, ženích, príbuzní. V takom prípade tancuj **málo** a nie často (sv. Fr. Sal.), nech je pre vás tanec zotavením, a nie prácou, pamätaj aj na Božiu všadeprítomnosť. Kto však raz pri tanci upadol do ťažkého hriechu, musí sa v budúcnosti, pokiaľ je to možné, vystríhať pred príležitosťou tancovať, inak nedostane od žiadneho kňaza rozhrešenie. (Ak je vyzvaný do tanca, môže sa jednoducho ospravedlniť: „Škodí mi to.“) Tu platia slová Spasiteľa: „Ak ťa zvädza na hriech tvoja ruka alebo noha...“ (Mt 18, 8) t. j. radšej sa zrieknuť tanca a raz byť blažený, ako teraz tancovať a potom byť zavrhnutý.

III. Aj divadlo môže byť nebezpečné, pretože mnohé naše súčasné divadlá sú školami nemravnosti.

Divadlo často ničí kresťanskú vieru a morálku ľudí. Divadlo totiž túži po veľkej návštevnosti a chvále, a preto sa snaží čo najviac lichotiť ľudským vášňam. Preto je obsah väčšiny divadelných predstavení morálne zlý; zvyčajne sa prítlačivo prezentuje nejaká nerest, väčšinou hriešna láska, z cností sa robí výsmech alebo sa potupujú zvyky a služobníci Cirkvi. Morálka divadla je celkom opačná ako morálka hlásaná evanjeliom. „Hriech je vždy možné vidieť v divadle.“ (Tert.) Aj spôsob prejavu hercov často škodia srdcu človeka a otravujú ho. Herci stvárnajú náruživosti, aby ich roznieťli. (Fenelon.) Divadlá sú chrámy svetského ducha. (Stolberg.) Aj voľnomyšlienkar Rousseau hovorí: „Divadlo je „čistá“ škola. Učenie, ktoré sa tu podáva, je skutočne rozkošné. Tu sa pestujú všetky naše zvrátené náklonnosti; divadlo nás robí neschopnými odolávať návalom vášní a ničí sa láska k práci a snaživosť.“ V divadle človek vždy viac stráca, ako získava, preto len hlupák môže povedať, že divadlo zušľachtľuje. Ako veľmi zušľachtľuje, vidno na tých, ktorí chodia do divadla každý deň; divadlo je pre nich nevyhnutnosťou ako alkohol pre opilca. Keby sa na javisku hrali mravne prospešné diela, napríklad triumf nevinnosti a cnosti, hrdinská láska k náboženstvu, k vlasti, k blížnemu, nešťastný koniec nepravosti a pod. potom by však divadlo mravne obohacovalo. Ale takéto predstavenia by sa, obzvlášť v dnešnej dobe, hrali zrejme pred prázdny hľadiskom. Navyše aké nepravosti sa často páchajú na spiatocnej ceste v nočnej tme, a to ešte v čase, keď sú vášne rozbúrené. A nakoniec, aká ľahkomyselnosť je vyhadzovať peniaze za zábavu, keď by sa mohlo pomôcť mnohým chudobným ľuďom v ich núdzi a biede. Už múdri muži Ríma a Grécka, ako Sokrates, Solón, Cicero, Seneca, sa vyslovili proti divadlu, hoci vtedy nebolo také nemorálne ako je teraz. V prvých časoch kresťanstva boli divadelní herci považovaní za bezcharakterných a neboli prijímaní do Cirkvi. Ak sa vtedy niekto zriekol chodenia do divadla, bolo zrejme, že sa stal kresťanom. (Tert.)

IV. Škodlivé noviny sú nebezpečné pre každého človeka, lebo kto ich pravidelne číta, stáva sa zrazu ľahostajným voči svojej viere; a kto ich odoberá, je nepriateľom svojho vlastného náboženstva.

Je **užitočné** čítať dennú tlač, pretože sa z nej dozvedáme o nových nariadeniach, zákonoch, nových vynálezoch a získavame veľa poznatkov. Pre obchodníka je čítanie novín nevyhnutné. Preto mali už Rimania svoje verejné námestie, Aténčania svoj areopág, kde sa každý deň oznamovali novinky a diskutovalo sa o nich. Dnes na tento účel slúžia noviny. Keďže dnes má ľud v dôsledku volebného práva vplyv na voľbu poslancov, na zákonodarstvo a osud štátu, tak dokonalá znalosť každodenných udalostí má pre ľud ešte väčší význam. Žiaľ, mnohé noviny sú pre ľud škodlivé. Často prinášajú klebety, ohovárajú poctivých ľudí, najmä kňazov, štvú proti sebe rôzne strany, zosmiešňujú bohoslužobné úkony, s osobitnou záľubou vykresľujú nehanebnosti najzákernejších darebákov, nabádajú k hriešnym radovánkam, často úplne oplzlými oznamami, obhajujú porušovateľov Božích a cirkevných prikázaní atď. Ba za peniaze sa nechajú zneužiť k akémukoľvek balamuteniu ľudí (vychvalujú zlý tovar, chvália podvodníkov, nehovoria o nešťastiach, ktoré hrozia zo strany nesvedomitým špekulantov a pod.). Škodlivá tlač teda bezostyšne prestupuje všetky Božie a cirkevné prikázania, zbavuje ľudského ducha ušľachtlosti a vznešenosti a vlieva doň podlosť. Redaktori takýchto novín sú nezriedka zvrhlí ľudia, ktorí si sami vo svete nevedia poradiť a potom denne poučujú ľud. Čo dobré môže vziť od takýchto ľudí? „Keby čitatelia často vedeli, čo sú to za ľudia, ktorí im denne predkladajú duševnú potravu, naplnil by ich odpor voči týmto novinám a hneď by ich prestali kupovať. Učítelia, ktorí učia deti, musia najprv absolvovať skúšku, a tak dokázať svoju spôsobilosť. To isté platí o lekároch, notároch, štátnych úradníkoch. Len pre najväčšiu učiteľskú katedru na svete, tlač, je každá stratená existencia užitočná. Aj človek prepustený z väzenia môže denne písať o veciach Božích, štátnych, morálnych, sociálnych a občianskych.“ (Ambr. Opitz.) Noviny nepriateľské voči náboženstvu sú jedovatou studňou, z ktorej mnohí čerpajú náboženské poučenie. (Bisk. Rak. 1885) Najväčší podiel na nespočetnom zle a smutných dnešných pomeroch možno právom pripísať zlým novinám. (Lev XIII.) Zlá tlač má hlavnú vinu na tom, že musíme platiť státisíce navyše za naše súdnicstvo a väznice.

Kto podporuje svojimi peniazmi škodlivú tlač, bojuje proti vlastnej Cirkvi. (Bisk. sekavský 1884) Takýto katolík sa musí hanbiť, lebo robí to, čo by neurobil žiadny Žid ani pohan. (Lev XIII.)

Škodlivej tlači musíme čeliť **dobrou tlačou**. Kto je zámožný, nech odoberá kresťanský denník; kto je menej zámožný, nech si predplatí aspoň týždenník. Kresťanské noviny máme odporúčať aj svojim priateľom alebo im ich požičiavať a nebojácne si ich žiadať na cestách a v hostincoch. Môžeme ich podporovať aj tým, že im budeme posielat' zaujímavé správy alebo pre ne získavať oznámenia (oznamy, inzeráty). Máme tiež nakupovať u obchodníkov, ktorí inzerujú v kresťanských novinách. Na dobrú tlač máme pamätať aj vo svojich závetoch. Týmto spôsobom sa vykoná veľa dobrého. „Čítať alebo požičiavať si kresťanské noviny je v dnešnej dobe rovnako záslužný čin ako akýkoľvek iný skutok spravodlivosti alebo milosrdenstva; ba v našej dobe je to jedna z najväčších povinností a záslužných činov katolíka.“ (Drážďanský biskup Wahl) Prostredníctvom katolíckej tlače sa mnohí, ktorí už nepočúvajú hlas služobníkov Cirkvi, zrazu navracajú k pravej viere a strácajú sa v nich predsudky voči náboženstvu a Cirkvi. Okrem toho tlač ovplyvňuje aj voľby poslancov a dokonca aj štátnikov. Tí, ktorí si neuvedomujú význam tlače v dnešnej dobe, nerozumejú svojej dobe. Noviny majú obrovskú moc, najmä odkedy prijali do svojich služieb technologické prostriedky ako telefón a pod. a informujú o najnovších udalostiach. Preto ich ľudia dychtivo prijímajú a čítajú. Keďže okrem správ tlač verejne posudzuje aj náboženstvo, politiku, vedu, umenie a hospodárstvo, noviny sú kazateľnicou pre masu ľudí, prostriedkom k poznaniu a údajnému vzdelávaniu. Preto sa správne hovorí, že: „Noviny vytvárajú verejnú mienku.“ Už na začiatku minulého storočia, keď bola žurnalistika ešte v plienkach, cisár Napoleon nazval noviny „šiestou veľmocou“; dobre totiž cítil silu týždenníka „Rheinische Merkur“, ktorý založil Gorres. Hľa, aké dôležité je podporovať kresťanskú tlač.

V. Škodlivé romány sú nebezpečné pre každého, lebo kto ich číta, prepadá mnohým nerestiam a jeho názory sú úplne prehnané.

Romány často obsahujú jed v zlatej škrupinke; **zločiny** ako samovražda, súbój, nemorálnosť a pod. zvyčajne predstavujú ako cnosti a vykresľujú ich očarujúcim spôsobom. Takto sa v človeku silne roznečujú driemajúce vášne. Istý autor románov raz navštívil väznicu. Dvaja mladí muži mu povedali: „Vy si zaslúžite reťaze, ktoré nosíme, viac ako my, lebo sme tu len preto, že ste nás zviadli.“ Čitateľ románov zvyčajne dospieva **k prehnaným názorom**; ocitne sa totiž vo svete, ktorý v skutočnosti neexistuje, a potom, samozrejme, nedokáže správne posudzovať skutočný svet. Samozrejme, existujú aj morálne čisté romány, ale tých je málo. **Lejšie** ako všetky romány sú **životopisy svätých** a slávnych ľudí; tie nám odhaľujú skutočné udalosti a majú väčší účinok ako všetky románové fikcie.

O SIEDMYCH HLAVNÝCH CNOSTIACH A SIEDMYCH HLAVNÝCH NERESTIACH

1. O POKORE

1.1. Pokorný je ten, kto si uvedomuje svoju vlastnú ničotu a ničotu všetkých pozemských vecí a podľa tohto poznania sa aj riadi.

Veľkú pokoru prejavil pohanský stotník v Kafarnaume, keď povedal Kristovi Pánovi: „Pane, nie som hoden, aby si vošiel pod moju strechu, ale povedz len slovo a môj sluha bude uzdravený.“ (Mt 8,8) Tento muž, napriek svojmu úradu, majetku, svojim dobrým skutkom (postavil Židom synagógu) sa považoval za nepatrného.

Pokora teda obsahuje dve veci: jedna sa týka rozumu, pretože človek si jasne uvedomuje svoju nízkosť. Druhá sa týka vôle; človek robí to, čo je v súlade s týmto jeho vlastným sebazpoznaním. (Scar.) Pokora by teda bola falošnou, keby sme boli na oko pokorní, ale v srdci by sme tak nezmýšľali; alebo naopak. „Pokora je dobrovoľné poníženie seba samého v dôsledku poznania vlastnej slabosti.“ (sv. Bonav.)

K pokore dospievame, keď si uvedomujeme Božiu slávu a pominuteľnosť pozemských vecí.

Chudobný človek najlepšie spoznáva svoju biedu, keď sa porovnáva s bohatým človekom. Svätý Augustín hovorí Bohu: „Keby som ťa poznal, poznal by som aj seba.“ Božiu slávu poznávame najlepšie zo stvorenia. (Ž 19, 2) Na oblohe je mnoho miliónov hviezd, ktoré sú oveľa väčšie ako naša Zem. Samotná naša Zem je len malým práškom vo vesmíre. A aký maličký je v porovnaní s tým jednotlivý človek! Preto taliansky vedec Mantegazza povedal: „Pred nekonečným množstvom svetov, na ktoré nestačia naše čísla, sa musí každá pýcha zlomiť a každý sa pokoriť.“ Na svete žije mnoho miliónov ľudí a koľko miliónov ľudí žilo a koľko ešte bude žiť? Čo je jednotlivý človek medzi toľkými miliónmi? Uvažujme aj o tom, že nášho ducha a naše telo stvoril Boh z ničoho.

Všetky pozemské veci sa rozplynú ako tieň a pred Bohom nemajú žiadnu cenu. „Hrob je škola, ktorá nás učí pokore.“ (sv. Chryz.) Príslovie hovorí: „Ľudský život na svete je ako rosa na kvete.“ Lebky mŕtvych nás učia, že bohatstvo, krása, vyznamenania nie sú ničím. Človek sa nemôže spoliehať na svoj majetok, lebo môže o všetko prísť zo dňa na deň (ako kráľ Krézus) a určite o všetko príde v hodine smrti. Človek sa nesmie pýšiť svojou fyzickou postavou, pretože jediná choroba môže telo znetvoriť a po smrti bude telo potravou pre červy. Človek sa nemôže pýšiť svojimi vedomosťami, veď ako rýchlo zabúda, čo sa naučil, a koľko vecí nepozná! Staroveký filozof povedal: „Viem, že nič neviem.“ Astronóm Newton, ktorý ďalekohľadom preskúmal celý vesmír a urobil mnoho objavov, povedal: „Pripadám si ako dieťa, ktoré sa hrá na brehu mora a sem-tam nájde hladký kameň alebo krásnu mušľu, zatiaľ čo obrovský oceán pred ním zostáva neprebádaný.“ „Ak vieš veľa, uvaž, že je toho ešte oveľa viac, čo nevieš.“ (Tom. Kemp.) Napokon, naše poznanie v porovnaní s poznaním Boha je skutočnou nevedomosťou. (sv. Aug.) Človek sa nemôže pýšiť ani pozemskou mocou, veď ľudia dnes volajú „Hosanna“ a zajtra „ukrižuj ho.“ Veď ako ľahko pozemskí vládcovia, ako napríklad Napoleon, strácajú svoju moc a vážnosť! Človek sa nemôže spoliehať ani na milosti prijaté od Boha. Môžeme ich totiž kedykoľvek stratiť. Navyše sú aj malé, lebo Boh môže svoje dary nekonečne rozmnožiť. Zvyšujú aj našu zodpovednosť. Nemôžeme sa spoliehať ani na svoje dobré skutky, veď Boh ich nepotrebuje⁶⁸. (Ž 16, 2) Vždy sme len neužitoční sluhovia. (Lk 17, 10) Nech teda človek má, čo chce, nemá nič alebo má veľmi málo.

Kto je teda pokorný, nepretvaruje sa, ale má pravé poznanie.

Pokorný sa správa takto: rád sa ponízuje, nepovažuje sa za lepšieho ako sú ostatní, svojim srdcom nelipne na pozemských veciach, dôveruje len Bohu a nebojí sa ľudí.

Pokorný sa **rád ponízuje**. Nikdy bez potreby na seba pred ľuďmi neupozorňuje, t. j. vyhýba sa všetkému nápadnému vo svojom správaní, v chôdzi, v reči, v tvári, v modlitbe, v oblečení, v jedle. Nikdy nedáva najavo svoju pokoru prevracaním očí, chôdzou, pohľadom, skláňaním hlavy, vzdychaním. (Nie je pokorný navonok, ale v srdci, ako Spasiteľ; svoju pokoru prejavuje len vtedy, keď je to potrebné, a to celkom nenútené) Nevyčíta si a nehovorí o sebe, že je najväčší hriešnik; sebaobviňovanie je zvyčajne znakom pýchy. Pokorný ďalej skrýva svoje prednosti, lebo vie: „Ak človek odhaľuje, Boh zakrýva, ale ak človek zatajuje, Boh odkrýva.“ (sv. Aug.) Svätý Anton Paduánsky dlho skrýval svoju učenosť, kým ju Boh neodhalil.

Pokorný sa **nikdy nepovažuje za lepšieho ako sú ostatní**, ale váži si iných viac ako seba. (Flp 2, 3); preto nikdy nehovorí o chybách iných ľudí; nikdy si nevyberá prvé miesto (Lk 14, 10); dokonca sa teší, keď je nepovšimnutý, zastrčený alebo ponížený. (Lk 14, 11) Tak to robil aj mýtnik v chráme. (Lk 18, 13)

Pokorný človek hľadá len večné statky a **srdcom nelipne na veciach pominuteľných**. Neláka ho bohatstvo, čestné postavenie, zábavy, ľudská chvála, rozkoše; vie, že tieto veci ho neurobia lepším pred Bohom, ba že ho môžu dokonca

⁶⁸ V novom preklade Písma sv. je: „Pre mňa niet šťastia bez teba.“ V preklade Písma sv. z roku 1917 je: „Môj Boh si ty, lebo mojich dobrôt ti netreba.“

pripraviť o večné šťastie. „Keby by sme chceli pokorného vychvalovať, v srdci sa zarmúti.“ (sv. Alb. Vel.) Pozemské utrpenia, ako potupa, trpké výčitky, odstrkovanie, prenasledovanie, nie sú schopné mu vziať odvalu; skôr sa z nich teší, lebo ho to nerobí pred Bohom horším, ale zasluhuje si nimi nebo. Preto si z výčítok nič nerobí, lebo mu nemôžu uškodiť. Z tohto dôvodu napríklad svätý Pavol povedal: „No mne naozaj málo záleží na tom, či ma súdite vy alebo iný ľudský súd.“ (1 Kor 4, 3)

Pokorný človek **dôveruje iba Bohu**. Keďže pozná svoju slabosť, preto konajúc dobré skutky, nespolieha sa na vlastné sily, ako Peter pri poslednej večeri, nespolieha sa na vlastné sily, ako Goliáš, ale len na milosť Božiu; tak to robil Jozef Egyptský, keď vykladal kráľovi sny (Gn 41, 16) a Dávid pred bojom s obrom Goliášom. Svoje cnosti a dobré skutky nepripisuje sebe, ale Bohu; vie totiž, že nie on, ale Boh ich vykonal skrze neho, podobne ako je slnko príčinou rastu rastlín. Ale dobrodenia pokorný človek pripisuje len Bohu, ako Božia Matka, ktorá povedala: „Veľké veci mi urobil ten, ktorý je mocný.“ (Lk 1, 49) A práve toto poznanie ho robí vd'ačným Bohu a zväčšuje jeho lásku k Bohu. Bez tohto presvedčenia by človek na ceste k dokonalosti d'aleko nedošiel. „Nikdy neurobí nič veľké pre Boha ten, kto nevie, že veľké veci dostal od Boha.“ (Svätá Terézia.) Podobne pokorný človek, ktorý pozná svoju nehodnosť a tieto veľké Božie dary, sa snaží ešte viac pokoriť. Pokorný človek **sa nebojí ľudí**, a to preto, že si z ponižovania, ktoré sa mu snád' od ľudí dostane, nič nerobí, ale skôr sa z neho raduje. Vie tiež, že stojí pod Božou ochranou a že Boh nedopustí, aby mu niečo uškodilo. Ved' „tým, ktorí milujú Boha, všetko slúži na dobré.“ (Rim 8, 28) S tým s čím je spokojný Boh, uspokojí sa aj on. Slabosť a zbabelosť nie sú znakmi pokory. „Zbabelá pokora je falošná pokora.“ (sv. Fr. Sal.) Keby svätí apoštoli neboli pokorní, neodvážili by sa podstúpiť boj s pohanstvom.

1.2. Najkrajší príklad pokory nám dal Ježiš Kristus, ktorý, hoci bol Božím Synom, vzal na seba podobu sluhu, dobrovoľne žil v najväčšej poniženosti, bol nesmierne láskavý k ľuďom a nakoniec dobrovoľne zomrel potupnou smrťou na kríži.

Kristus sám seba ponížil tým, že na seba vzal **podobu sluhu**, t. j. ľudskú prirodzenosť. (Flp 2, 7) Keby nejaký kráľovský syn roky vykonával otrockú prácu, aby oslobodil svojich poddaných z otroctva, každý by sa čudoval jeho poniženosti. O čo väčšie je Kristovo poníženie, že sa stal človekom. Ved' vo sviatosti oltárnej Kristus prijíma dokonca podobu pokrmu. A Duch Svätý pri Ježišovom krste vzal na seba podobu zvieraťa, konkrétne holubice. Kristus bol ústami prorokov tiež predpovedaný ako „Baránok Boží.“ Vidíme teda, že sám Boh je nesmierne pokorný.

Kristus žil v najväčšej **poniženosti**: za miesto svojho narodenia si nevybral kráľovský palác, ale maštal' a za kolísku jasle; za matku si nevybral žiadnu kráľovnú, ale chudobnú pannu; za pestúna si vybral chudobného tesára; za svoj príbytok opovrhované mesto Nazaret; za apoštolov si nevybral žiadnych učencov, ale chudobných a jednoduchých rybárov atď.

Kristus bol veľmi **láskavý** v styku s ľuďmi; rozprával sa s deťmi, spolčoval sa aj s hriešnikmi; spomeňme si na jeho rozhovor so Samaritánkou pri Jakubovej studni, na jeho láskavosť k Márii Magdaléne, a napokon, ako sa ujal ženy v chráme, ktorú chceli farizeji ukameňovať; áno, Kristus pri poslednej večeri dokonca umyl nohy svojim apoštolom; bol tiež ochotný na prosby pohanského stotníka v Kafarnaume ísť k jeho sluhovi, aby ho uzdravil. (Mt 8, 7)

V tých časoch bolo **ukrižovanie** najhanebnejším trestom, aký kedy bol (Cicero); a práve túto smrť si zvolil Kristus! Kristus teda svojím životom dokázal, že pokora je kráľovskou cestou do neba. (sv. Gregor Vel'ký.)

Kristus nás aj vo svojich rečiach stále nabádal k pokore; hovorí napríklad: „Kto je medzi vami najväčší, bude vašim služobníkom.“ (Mt 23, 11); ďalej: „Keď urobíte všetko, čo sa vám prikázalo, povedzte: „Sme neužitoční sluhovia.“ (Lk 17,10)

Ďalej odporúča pokoru v podobenstve o modliacom sa farizejovi a mýtnikovi v chráme. (Lk 18, 13) Raz ukázal na dieťa a povedal: „Kto sa teda poníži ako toto dieťa, ten je najväčší v nebeskom kráľovstve.“ (Mt 18, 4) Dáva sa nám sám za vzor a hovorí: „Učte sa odo mňa, lebo som tichý a pokorný srdcom; a nájdete odpočinok pre svoju dušu (Mt 11, 29) Pokorným nakoniec sľubuje povýšenie (Lk 14, 11) a večnú blaženosť. (Mt 5, 3) (Pozri aj ďalšie Kristove výroky nižšie.)

1.3. Pokora vedie k veľkej dokonalosti, k povýšeniu a k večnej blaženosti. Prostredníctvom pokory ďalej dosahujeme veľké osvetenie rozumu, pravý pokoj duše, odpustenie hriechov, rýchlu vypočutie modlitieb a ľahko premáhame pokušenia.

S pokorným je Boh. „Ak sa niekto považuje za bezvýznamného a dáva prednosť iným, je to neklamné znamenie, že má v sebe Ducha Svätého.“ (Scar.) Preto pokorný človek dosiahne veľmi veľa. Predovšetkým dosiahne vysokú **dokonalosť**. Pokora je pre človeka tým, čím je koreň pre strom. Čím lepšie je strom zakorenený, tým hojnejšie prináša ovocie. A človek je tým cnostnejší, čím je pokornejší. (Rodr.) Pokorný totiž pozná svoju slabosť a snaží sa byť stále lepším. Prázdny alebo poloprázdny džbán pláva na vode, ale plný sa potápa. Plné klasy sa nahýbajú, prázdne sa zdvíhajú nad ostatné. Stromy ovešané ovocím sa skláňajú, prázdne stoja rovno. Jedlé huby nie sú zvyčajne veľmi pekné, jedovaté však majú nápadne krásnu farbu. Prázdne sudy dunia, plné nie. Presne tak je to s človekom; kto je dokonalý, je pokorný a skromný, kto však za nič nestojí, je pyšný. „Kto si myslí, že stojí za veľa, nestojí za nič; kto si myslí, že nestojí za veľa, za veľa stojí.“ (sv. Ter.) Pokora je teda najistejším skúšobným kameňom dokonalosti. Svätého Filipa Neriho poslal pápež k istej pani neďaleko Ríma, ktorá mala povest' svätice, aby vyskúšal jej svätosť. Vstúpil do jej izby a povedal jej, aby mu očistila zablatené topánky. Keď ho hrubo odbila, vrátil sa k pápežovi a

povedal: Nie je to svätica a nerobí žiadne zázraky, lebo jej chýba hlavná vlastnosť - pokora.“ (Met. VI. 245.) Čím vyššia je budova, tým hlbšie základy musí mať. A kde je veľká svätosť, tam je aj veľká pokora.

Pokora vedie k **povýšeniu**. Aj v Kristovom živote po Veľkom piatku nasledovalo nedeľné ráno. Pokora je krokom k povýšeniu. (sv. Aug.) Kristus hovorí: Každý, kto sa povyšuje, bude ponížený, a kto sa ponízuje, bude povýšený. (Lk 14, 11) Nikto nemôže vystúpiť, kým najskôr nezostúpi. (sv. Bern.) „Pokorte sa pred Pánom a on vás povýši.“ (Jak 4, 10) Božia Matka pripisuje veľké milosti, ktoré dostala od Boha, svojej pokore a hovorí: „Vzhladol na poníženosť svojej služobnice. Hľa, od tejto chvíle blahoslaviť ma budú všetky pokolenia. (Lk 1, 48) Skromnosť je pre zásluhu tým, čím je tieň na obraze pre osoby. Tieň osoby je to, čo dáva osobe vyniknúť.

Pokora vedie k večnej **blaženosti**. Ved' Kristus hovorí: „Blahoslavení chudobní v duchu, lebo ich je nebeské kráľovstvo“ (Mt 5, 3), t. j. blahoslavení sú tí, ktorí vedia, že napriek všetkým svojim pozemským statkom sú pred Bohom predsa chudobní. „Brána do neba je úzka, prejsť ňou môžu len maličkí, totiž pokorní.“ (sv. Bern.) „Nikto nebude mať účasť na Kristovej sláve, kto nemal účasť aj na jeho pozemskej pokore.“ (sv. Anežka Folig.)

Pokorní ďalej dostávajú od Ducha Svätého veľké **osvietenie rozumu**. Len oni vnikajú do ducha Kristovho učenia. Preto sa Kristus modlil: „Zvelebujem ťa, Otče, Pán neba i zeme, že si tieto veci skryl pred múdrymi a rozumnými a zjavil si ich maličkým.“ (Mt 11, 25) Svätý Peter hovorí: „Boh sa pyšným protiví, ale pokorným dáva svoju milosť.“ (1 Pt 5, 5) Boh hovorí k pokornému (Prís 3, 32), t. j. osvieti ho. Preto sa stáva, že jednoduchí ľudia často poznajú Kristovo učenie lepšie ako vzdelaní. Pastieri vedeli o narodení Pána, zákonníci a farizeji nie. Kto chce čerpať z prameňa Božích milostí, musí sa skloniť. Len v údoliach sa hromadí dážď, ale z holých hôr steká.

Pokorní dosahujú pravý **pokoj duše**. Kristus totiž hovorí: „Učte sa odo mňa, lebo som tichý a pokorný srdcom, a tak nájdete odpočinok pre svoje duše.“ (Mt 11, 29) Pokorní sú potešovaní Bohom. (2 Kor 7, 6) Pokorný sa v šťastí nechváli a v nešťastí nie je malomyseľný. „Pokora, aj keby bola akákoľvek veľká, sa nikdy neznepokojuje.“ (sv. Terézia)

Pokorní dosahujú **odpustenie hriechov**. Mýtnik v chráme sa len bil do prs a hovoril: „Bože, buď milostivý mne hriešnemu“ a odišiel ospravedlnený. (Lk 18, 13) Voz plný hriechov, do ktorého je zapriahnutá pokora, ide do neba; naopak, voz plný dobrých skutkov, do ktorého je zapriahnutá pýcha, ide do pekla. (sv. Bern.)

Pokorný dosiahne **rýchle vypočutie svojich modlitieb**. Pohanský stotník v Kafarnaume dosiahol pre svoju pokoru rýchle vypočutie. (Mt 8) Modlitba pokorného človeka preniká nebesia. (Sir 35, 21)

Pokorný **lahko premáha pokušenia**. Najsilnejšou zbraňou k víťazstvu nad diablom je pokora. Diabol sa ničoho tak nebojí ako pokorného človeka. (sv. Anton Pad.) Pokora je jediná cnosť, ktorú diabol nedokáže napodobniť.

Opak pokory: pýcha

I. Pyšný je ten, kto preceňuje seba alebo svoje pozemské statky a toto preceňovanie dáva najavo aj navonok.

Obor Goliáš bol pyšný, pretože preceňoval svoju silu. (1 Sam 17) Mnoho ľudí preceňuje hodnotu svojho tela (príliš si zakladajú na svojej postave, očiach, hlase a pod.) a mnohí preceňujú svoje majetky, vedomosti, svoj pôvod, svoje údajné cnosti a pod. Pyšný človek je zlý obchodník, pretože si sám seba váži viac, ako je hodný. (sv. Bonav.) Pyšný sa rovná diablu, ktorý je plný pýchy, alebo opilcovi, lebo tak pyšný ako aj opitý si o sebe veľa myslia a chvália sa (sv. Vinc. Fer.); ani jeden z nich však nedokáže urobiť nič rozumné, nikdy sa nenasýti a nakoniec padnú. Pyšný sa podobá opuchline, lebo je len zdanlivo veľký (sv. Aug.); podobá sa falošnej farbe, ktorá je na pohľad krásna, ale vybledne, len čo na ňu zasvieti slnko. Podobá sa pávovi, ktorý rozprestiera svoje perie a ukazuje mnoho očí, ktoré však očami nie sú. Je ako žaba v bájke, ktorá chcela byť ako vôl, nafúkla sa a naraz praskla. Pyšný človek sa objaví v celej svojej biede, keď po smrti príde k slnku spravodlivosti.

Pyšný človek sa navonok preceňuje takto: upozorňuje na seba svojimi rečami a oblečením, baží po cti, vyznamenaniach a časných statkoch, pohŕda pomocou a milosťou Božou a spolieha sa len na seba a pozemské veci.

Pýcha je opičenie sa po Bohu. (sv. Aug.) Pyšný sa chce javiť väčší, než je. (sv. Izid.) Chce plávať ako olej vždy na vrchu. Hneď sa **chváli**, len čo urobí niečo dobré; podobá sa sliepke, ktorá hneď kotkodáka, len čo znesie vajce (sv. Vinc. F.); podobá sa žľabu, ktorým hneď pretečie všetko, čo doň vniklo. (sv. Bern.) Pyšný sa často aj sám seba haní, aby bol ešte viac chválený. Pyšný človek ohovára iných a považuje ich za zlých; tak to robil aj pyšný farizej v chráme. (Lk 18, 40) Vidí smietku v oku blížneho, ale brvno vo vlastnom oku nevidí. (Mt 7, 4) Pyšní ľudia sa **obliekajú nápadnejšie** ako ostatní, vešajú na seba rôzne zbytočné ozdoby a ako opice sa hneď chytajú každej novinky. Parádívi ľudia praktizujú svojím telom smiešnu modloslužbu.“ (A. Stolz.) Takíto ľudia sú veľmi hlúpi, lebo sa snažia navonok nahradiť to, čo im chýba vnútorne. Hlúposť a pýcha rastú na tom istom strome. Človek, ktorý má pred Bohom naozaj nejakú cenu, sa nepotrebuje nijako zvlášť parádiť; všetci skutočne šľachetní muži a ženy sa vždy obliekali jednoducho. Cisár Heraklius mohol až potom niesť do Jeruzalema znovu vydobytý Kristov kríž, až keď si vyzliekol svoj vzácny odev; v ceste mu stála neviditeľná postava (628) Ale čistý a stavu primeraný odev v žiadnom prípade

nie je znakom pýchy. Vonkajšia čistota je zvyčajne aj znakom vnútornej čistoty, ale nečistota je zvyčajne znakom zhýralého života.

Pyšní ľudia sa **naháňajú za ctou** ako chlapci za motýľom; chlapci sú pri tom veľmi opatrní, a ak motýľ a chytiť, jasajú, akoby vykonali niečo veľké, hoci nemajú nič. (sv. Ans.) Ľudská česť a sláva sa podobajú rannému oblaku, ktorý sa leskne zlatom a purpúrom, ale čoskoro sa rozplynie v dážď; podobajú sa rannej rose, ktorá sa leskne krásnymi farbami, ale len čo vyjde horúce slnko, rozplynie sa v paru; podobajú sa dymu, ktorý sa vznáša nad komínom, ale čoskoro sa rozplynie. Ó, akí naivní sú tí, čo sa ženú za svetskou slávou!

Pyšný človek **pohŕda pomocou a milosťou Božou** a spolieha sa len na seba a pozemské veci. Pyšný nemá vôbec žiadne náboženstvo. Začiatkom pýchy je odpadnutie od Boha. (Sir 10, 14) Pyšný odpadá od dobra, ktoré by sa mu malo páčiť viac ako on sám sebe. (sv. Aug.) Pyšný sa nemodlí, neprijíma sv. sviatosti atď., nepozná svoju biedu a svoje hriechy, a ak ich pozná, neponáhľa sa k lekárovi, ale chce sa liečiť sám. (sv. Ambr.) Preto je Boh nepriateľom pyšných ľudí. Boh sa pyšným protiví⁶⁹. (1 Pt 5, 5) Pýcha je nenávidená Bohom i ľuďmi. (Sir 10, 7) Ale aké je to nešťastie, ak je Boh našim protivníkom! (sv. Hieronym)

II. Pýcha vedie ku každej neprávosti a hlúposti, k poníženiu a večnej záhube; ničí tiež hodnotu našich dobrých skutkov.

Pýcha **vedie ku každej neprávosti**. Pýcha je začiatkom každého hriechu. (Sir 10, 15) Pýcha je kráľovnou všetkých neprávostí, lebo z nej vychádza nesmierne množstvo nerestí. (sv. Greg. Vel.) Pýcha je matkou, ktorá plodí mnoho zlých detí. (sv. Greg. Vel.) Pýcha vedie najmä k neposlušnosti (ako Absolóna), k neláskavosti (ako Herodesa, vrah neviniatok), k odpadnutiu od viery (ako Luthera, ktorý bol urazený, že si ho v Ríme málo všímajú), k sporom, k závisti, k nevďačnosti a najmä k nečistote. „Boh trestá tajnú pýchu zjavnou nečistotou.“ (sv. Aug.) Boh preto dopúšťa, aby pyšný upadol do takýchto ťažkých hriechov, aby takto spoznal svoju biedu a polepšil sa. Ak teda niekto premohol svoju pýchu, premohol aj všetky hlavné neprávosti. Ak utekal Goliáš, utekali aj Filištínci; ak sa vytrhne koreň, strom vyschne.

Pýcha vedie k mnohým **hlúpostiam**. Všimnime si len, ako smiešne chodia a parádia sa pyšní ľudia. V Číne si ľudia dokonca aj znetvorujú nohy, aby boli krásni. Aj u nás si dámy z márnivosti šnurujú telo, aby boli štíhle a pod. Právom sa hovorí: Pýcha musí tripieť.

Pýcha vedie k **poníženiu**. Kristus hovorí: „Každý, kto sa povyšuje, bude ponížený.“ (Lk 14, 11) Aj blesk udiera hlavne do vysokých predmetov; krásny strom často vyrúbu len preto, že je veľmi vysoký. Obráť to na pyšných! Tiež sa hovorí: „Boh nenecháva rásť stromy do neba.“ Spomeň si, ako padol pyšný Goliáš. (1 Sam 17) Aman, najvyšší minister perzského kráľa, prenasledoval Židov a od všetkých požadoval Božskú úctu; skončil na šibenici. (Est 7, 10) Herodes sa nechal nazývať Bohom; zanedlho ochorel a zaživa ho rozožrali červy. Boh rozrúcal tróny pyšných vladárov. (Sir 10, 17) Spomeňme si na koniec cisára Napoleona (1821). Pýcha privádza k pádu aj celé národy. Boh vyhládza pyšné národy až do koreňov; spomeňme si na zánik Rímskej ríše. Boh vyhládza aj pamiatku na pyšné národy. (Sir 10, 21) Dokazuje to stavba babylonskej veže. (Gn 10) Pýcha predchádza pád.

Pýcha vedie aj k večnému **zatrateniu**. Pýcha vyhnala mnohých anjelov z neba a prvých ľudí z raja. (sv. Bern.)

Pýcha **ničí hodnotu našich dobrých skutkov**. (Mt 5, 6) Čo spravodlivosť buduje, pýcha ničí. (sv. Bern.) Ako hrdza ničí železo, tak pýcha ničí dobré skutky. (sv. Fr. Sal.) Ako kvapka žlče pokazí najsladšie víno, tak pýcha kazí cnosti. Pýcha je ako červ, ktorý nahlodal Jonášov brečtan. Ak teda niekto vykonal veľmi veľa dobrého a zakladá si na tom, je úbohým žobrákom. (sv. Chryz.) Kvet uschne, keď ho odtrhnú, teda keď ho oddelia od koreňa. Tak aj každá cnosť hynie, ak nie je spojená s pokorou.

2. O POSLUŠNOSTI

2.1. Poslušný je ten, kto ochotne a rád plní príkazy svojich predstavených.

Poslušnosť teda nespočíva v tom, že iba robíme to, čo je prikázané, ale v tom, že **ochotne a radi** robíme to, čo je prikázané. (sv. Vinc. Pad.) Mnohí síce plnia to, čo je nariadené, ale iba neradi. Taká poslušnosť nie je žiadnou cnosťou, nakoľko je zahalená rúskom zlomyselnosti. (sv. Ignác L.) Poslušnosť je cnosťou len vtedy, ak sa človek podriadi vôli iného **s ohľadom na Božiu vôľu**. (Bl. Humbert.) Príkladom poslušnosti je Abrahám obetujúci svojho syna Izáka. (Gn 22) Aj Boží Syn bol poslušný. Bol podriadený dvom ľuďom, Jozefovi a Márii. (Lk 2, 51) Stvoriteľ neba bol podriadený remeselníkovi, Boh večnej slávy chudobnej panne. Kto kedy počul niečo podobné? Kto kedy videl niečo podobné? (sv. Bern.) Keďže Ježiš bol podriadený Jozefovi, chcel tým ukázať, že aj nižší človek môže byť predstaveným a že podriadený môže byť lepší ako jeho nadriadený. (Orig.) Rovnako bol Kristus poslušný svojmu nebeskému Otcovi až na smrť na kríži. (Flp 2, 8) Ešte na Olivovej hore povedal: „Otče, nie moja vôľa, ale tvoja vôľa nech sa stane.“ Vtedy sa stal jeho život. Poslušnosťou jedného sa mnohí stávajú spravodlivými. (Rim 5, 19)

⁶⁹ V novom preklade Písma sv. je: „Boh pyšným odporuje.“

A) Poslušnými majú byť: deti voči rodičom a ich zástupcom, manželky voči manželom, sluhovia voči svojim pánom a nakoniec všetci voči ich duchovným a svetským nadriadeným.

Aby stvorenia vytvorili harmonickú jednotu, Boh ich postavil do vzťahu vzájomnej závislosti. Preto Mesiac obieha okolo Zeme a planéty obiehajú okolo oveľa väčšieho Slnka. Podobný vzťah existuje aj medzi anjelmi aj medzi ľuďmi. Boh, najmä vo štvrtom Božom prikázani, prikázal, aby deti poslúchali svojich **rodičov**. Je vhodné preukazovať poslušnosť rodičom, pretože sú zástupcami Božími. Svätý Pavol hovorí: „Deti, poslúchajte rodičov vo všetkom.“ (Kol 3, 20) a opäť: „Kto neposlúcha svojich rodičov, zasluhuje si smrť.“ (Rim 1, 30. 32.) Zástupcami rodičov v škole sú učitelia.

Manželky majú poslúchať svojich **manželov**. Tak to nariadil Boh. Spomeňme si na Božie slová, ktoré povedal Eve v raji po jej páde: „Budeš pod mocou muža⁷⁰ a on bude vládnuť nad tebou.“ (Gn 3, 16) Aj pôvod ženy ju napomína, aby poslúchala svojho muža. Žena je totiž stvorená z muža, a preto je pod jeho mocou. Na znamenie podriadenosti si má žena zahalovať hlavu. (1 Kor 11, 7)

Svätý Peter napomína **sluhov**, aby poslúchali svojich nadriadených, a hovorí: „Sluhovia, podriad'ujte sa so všetkou bážňou pánom, a nielen dobrým a miernym, ale aj zlým.“ (1 Pt 2, 18)

Poslúchať **duchovných nadriadených** prikazuje Kristus slovami: „Keby ani Cirkev nechcel poslúchnuť, nech ti je ako pohan a mýtnik.“ (Mt 18, 17) Keďže kresťania majú poslúchať svojho duchovného predstaveného, Kristus ich nazýva ovečkami a predstavených pastiermi.

Svetských predstavených máme poslúchať, pretože majú svoju autoritu od Boha. Svätý Pavol hovorí: „Niet moci, ktorá by nebola od Boha. A tie, čo sú, ustanovil Boh. Kto sa teda protiví vrchnosti, protiví sa Božiemu poriadku.“ (Rim 13, 1) Spomeňme si aj na Kristove slová adresované Pilátovi: „Nemal by si nado mnou žiadnu moc, keby ti nebola daná zhora.“ (Jn 19, 11)

B) Ale poslušnosť má isté medze. Nemusíme totiž poslúchať našich predstavených vo veciach, v ktorých im nepodliehame; ba nesmieme ich poslúchať, keď prikazujú to, čo Boh zakazuje.

Tak napríklad rodičia nemajú právo nútiť svoje deti do stavu, po ktorom dieťa netuži, pretože povolanie do určitého stavu pochádza od Boha. Svätého Františka Assiského († 1226) otec nútil, aby sa stal obchodníkom; on neposlúchol, pretože v sebe cítil podnet k vyššej dokonalosti. Konal celkom správne. Preto rodičia nemajú právo nútiť svoje deti ani do stavu manželského; za takéto nútenie by mohli byť rodičia potrestaní aj väzením a manželstvo by bolo neplatné. Svätá Róza z Limy († 1617) nedovolila svojim rodičom, keď ju v jej dvadsiatom roku jej života nútili, aby sa vydala za istého bohatého muža. Z toho istého dôvodu cirkevní predstavení nemajú právo vydávať príkazy v čisto svetských záležitostiach; rovnako ako svetskí predstavení v čisto duchovných záležitostiach.

Svojich nadriadených nemusíme poslúchať, ak prikazujú niečo, čo Boh zakazuje. Tu platia slová apoštolov, ktorým chcela vysoká rada zakázať kázanie: „**Viac sa sluší poslúchať Boha ako človeka.**“ (Sk 5, 29) Ak cisár prikazuje jedno a jeho miestodržiteľ iné, musíme poslúchať cisára; ak Boh prikazuje jedno a cisár iné, musíme poslúchať Boha. (sv. Aug.) Boží hnev by na nás dol'ahol, keby sme viac poslúchali ľudí ako Boha. (sv. Aug.) Traja mládenci v Babylone sa nekľanali modle, hoci to kráľ prikázal, a boli hodení do ohnivej pece. Bratia Machabejci napriek príkazu kráľa Antiocha nejedli bravčové mäso. Svätý Móric a tébajská légia neposlúchli cisára, keď im prikázal obetovať modlám; preto ich zabili pri Ženevskom jazere († 286). Otec svätej Perpetuy († 203) v Kartágu žiadal, aby sa jeho uväznená vzdala kresťanskej viery. Ona však povedala: „Nemôžem; nech sa mi stane, čo chce Boh.“ Následne bola predhodená divokej zveri. (Met. IV. 34.) Podobná sa stalo aj chlapcovi svätému Vítovi († 303; jeho telesné pozostatky spočívajú v kostole svätého Víta v Prahe) Svätú Barboru († 306), patrónku umierajúcich, otec týral a nakoniec ju umučil, pretože sa na jeho príkaz nevzdala kresťanskej viery. Je lepšie zarmútiť rodičov ako Krista.

2.2. Poslušnosť je najťažšia, ale zároveň aj najlepšia zo všetkých morálnych cností. (sv. Tom. Akv.)

Poslušnosť je **najťažšia** zo všetkých cností. Všetci ľudia sú totiž od prirodzenosti náchylní rozkazovať a neradi poslúchajú. (sv. Fr. Sal.) Poslušnosť je obetovanie vlastnej vôle (sv. Bonav.) a pre človeka je veľkou obetou, ak sa mu prikazuje niečo, čo sa prieči jeho vlastnej náklonnosti a jeho prospechu. (Alf. Rodr.) Poslušnosť je pokánie rozumu. (sv. Fr. Sal.) Poslušnosť je vznešené mučenie, lebo poslušnosťou je človek akoby bol pripravený o hlavu, odoberá sa mu hlava jeho vlastnej vôle. (sv. Bonav.) Poslušnosť je dobrovoľná smrť. (sv. Ján Klim.) Dedičný hriech spôsobil, že ľudia sa musia navzájom poslúchať. (sv. Aug.) Kam prišiel hriech, tam sa zničila sloboda a nastalo otroctvo. (sv. Chryz.)

Poslušnosť je **najlepšia** zo všetkých mravných čností. „Človek nemôže dať Bohu nič viac, ako keď svoju vôľu podriaduje Božej vôli. (sv. Tom. Akv.) Poslušnosť je najlepšia zápalná obeta, ktorú prinášame Bohu na oltár svojho srdca. (sv. Filip Neri) Poslušnosť je lepšia ako obeta (1 Sam 15, 22); obetou sa zabíja cudzie mäso, poslušnosťou vlastná vôľa. (sv. Greg. Vel.) Poslušnosťou neobetujeme azda nejaký cudzí dar, ale seba samých. (sv. Tom. Akv.)

⁷⁰ V novom preklade Písma sv. chýba časť: „Budeš pod mocou muža...“ Namiesto toho je: „Hoci budeš po mužovi túžiť.“

2.3. Poslušnosťou najistejšie plníme Božiu vôľu a isto a rýchlo dosahujeme najväčšiu dokonalosť.

Poslušnosťou najistejšie plníme Božiu vôľu, pretože naši predstavení sú Božími zástupcami, a preto sú ich príkazy Božími príkazmi. Preto neposlúchame ľudí, ale Boha. (Ef 6, 7) Nemáme sa pozerat' na osobu, ktorá prikazuje, ale na Božiu vôľu, ktorá sa prejavuje v príkazoch našich predstavených. (sv. Fr. As.) Ten, kto poslúcha, nebude mať zodpovednosť za to, čo urobil; nadriadený sa bude zodpovedať. „Nebudú sa ťa pýtať, či to, čo ti bolo prikázané, bolo dobré. Lebo do toho ti nič nie je. Za to sa bude zodpovedať nadriadený.“ (Rodrig.)

Poslušnosť (podobne ako sľub) dodáva **naším skutkom cenu** pred Bohom. Najjednoduchšie skutky vykonané z poslušnosti majú pred Bohom väčšiu cenu ako najťažšie dobrovoľné kajúce skutky. „Jedenie a pitie z poslušnosti je pred Bohom prijateľnejšie ako dobrovoľný pôst a bdenie pustovníka.“ (sv. Fr. Sal.) Je záslušnejšie zdvihnúť steblo z poslušnosti ako postiť sa a bičovať sa do krvi. (Alf. Rodr.)

Poslušnosťou isto a rýchlo dosahujeme **veľkú dokonalosť**. Poslušnosť nás chráni pred mnohými hriechmi. (sv. Greg. Vel.) Poslušnosť je protilátka proti pýche. (sv. Alb. Vel.) Ak človek premôže pýchu, premohol všetky hriechy. Konaním iných cností bojujeme proti zlým duchom, poslušnosťou ich premáhame.“ (sv. Greg. Vel.) Je spravodlivé, že poslušní víťazia nad diablovými pokušeniami, lebo poslušnosťou sa povznášame nad zlých duchov, ktorí padli vďaka svojej neposlušnosti. (sv. Greg. Vel.) Poslušnosťou sa do duši vstúpajú všetky ostatné cnosti. (sv. Greg. Vel.) Preto dokonalé duše tak rady poslúchajú. (sv. Fr. Sal.) Pochopme, že cnosti nie sú nič iné ako poslušnosť voči Božím prikázaniam. „Poslušnosť je najväčšia cnosť, matka a pôvodkyňa všetkých cností.“ (sv. Aug.) Žiadna cesta nevedie rýchlejšie k vrcholu dokonalosti ako cesta poslušnosti; preto zlý duch používa všetko, aby nás od tejto cnosti odvrátil. (sv. Teréz.) Poslušnosť je priamou cestou k rýchlemu dosiahnutiu dokonalosti. (sv. Filip Neri) Poslušnosť je kľúč, ktorý otvára nebo (sv. Bonav.); je to loď, na ktorej plávame do prístavu večnej blaženosti. (sv. Bernardín) Neposlušnosť zamkla nebo a otvorila pekle; poslušnosť naopak otvára nebo a zatvára pekle. (Patiss.) V pekle sa trestá len zlá vôľa. Preto ten, kto sa poslušnosťou zriekne vlastnej vôle, nemôže prísť do pekla. (sv. Vavrinc J.)

Aby si rád poslúchal svojich nadriadených, snaž sa prispôbiť tomu, ako to od teba žiadajú tvoji kolegovia. (sv. Fr. Sal.) Svojim podriadeným dávaj príkazy slušným spôsobom. (sv. Fr. Sal.) Okrem toho, ak máš poslúchať, nesmieš dlho rozmýšľať. Pováž, ako Eva okamžite zakolísala, len čo začala premýšľať nad Božím príkazom.

Opak poslušnosti: neposlušnosť

A) Neposlušný je ten, kto neposlúcha príkazy svojich predstavených.

Prví rodičia v raji sú príkladom neposlušnosti. Kto neposlúcha svojich predstavených, je ako ochrnutý úd, ktorý sa na príkaz hlavy nepohne. (sv. Bonav.)

B) Neposlušnosťou človek upadá do časnej i večnej biedy.

Neposlušnosťou sa človek stáva **nešťastným už na zemi**. Len si spomeňte na neblahé následky dedičného hriechu. Adamova neposlušnosť uvrhla celé ľudské pokolenie do nešťastia. (Rim 5, 12) A aké zlo postihlo faraóna a jeho ľud pre neposlušnosť voči Bohu. Spomeň si len na egyptské pohromy a zničenie faraóna a jeho ľudu v Červenom mori. Aké zlo dopadlo na neposlušného proroka Jonáša. Aké zlé pomery panovali počas Francúzskej revolúcie.

Neposlušný človek upadá aj do **večnej biedy**. „Boh zavrhuje neposlušného práve tak, ako peňazomenec neprijme peniaz, ktorý nie je pravý.“ (sv. Bern.) Neposlušného čaká prísny súd, lebo ak neposlúcha predstavených, neposlúcha vlastne toho, na ktorého mieste predstavení sú. (sv. Aug.) Kto nechce poslúchať, nepotrebuje diabla, aby ho pokúšal, lebo sa už sám stal diablom. (Gerson.)

Neposlušný **stráca svoje zásluhy**. „Žiadna cnosť nie je Bohu milá, ak je poškvrnená hriechom neposlušnosti.“ (Blasius.) Tí, ktorí konajú najprísnejšie kajúce skutky smerujúce proti poslušnosti, pokračujú skôr v hriechu ako v cnosti.“ (sv. Ján z Kríža)

Neposlušný sa tiež pripravuje o mnohé milosti. Chovateľ vtákov, ktorý hneď stiahne sieť, len čo v nej uvidí prvého vtáka, koná nerozumne; keby počkal na pokyn toho, ktorý číhal pred chatrčou, chytil by ich dvadsaťkrát viac. Rovnako hlúpo koná aj ten, kto je neposlušný; keby bol poslušný, aké milosti by mohol dostať od Boha! (Wen.)

3. O TICHOSTI

3.1. Tichý človek je ten, kto sa z lásky k Bohu nehnevá, keď sa mu krivdí.

Mnohí ľudia mlčia zo strachu alebo z pohodlnosti, ale to nie je cnosť. Tichý sa nehnevá, t. j. mlčí keď sa mu krivdí, alebo je celkom slušný a zdvorilý k tomu, kto mu ubližuje. Tichý je ako skala v mori, o ktorú sa rozbíjajú vlny. Tichosť je **niečo Božské**, lebo sám Boh je tichý. Boh má totiž moc a nepoužíva ju proti tým, ktorí ho potupujú; dlho znáša

hriechy ľudí a čaká na ich obrátenie. Nie bez príčiny sa Boh zjavil Mojžišovi v horiacom kre (Ex 3), Eliášovi vo vánku. (1 Kr 19, 12) Nie bez príčiny sa Duch Svätý zjavil v podobe holubice (Mt 3, 16) a Kristus sa dal poznať ako baránok (Jer 11, 19) Božie mlčanie môžeme obdivovať najmä vo Vykupiteľovi visiacom na kríži. Preto je tichý človek Bohu veľmi milý. (Sir 1, 35) Mojžiš bol preto taký milý Bohu, lebo bol tichý. (Sir 45, 4)

3.2. Tichosťou prekonávame svojich blížnych, dosiahneme duševný pokoj a večnú blaženosť.

Kristus hovorí: „Blažoslavení tichí, lebo oni budú dedičmi zeme.“, t. j. **budú vládnuť zemi**. Tichý si totiž získa srdcia, náklonnosť a priazeň ľudí, takže ľudia ho nebudú zle posudzovať. „Ak sa zlý človek sporí s tichým človekom, je to, akoby sme ponorili horúce železo do vody.“ (sv. Chryz.) Keď sa objaví tichosť, horkosť z mysle uteká tak ako tma, keď vyjde slnko. (sv. Ján Klim.) Mierna odpoveď krotí hnev. (Prís 15, 1) Dobrá reč mení zlých ľudí na dobrých. (sv. Makarius) Skvelý príklad miernosti uviedol bl. Klem. Hofbauer, keď v roku 1800 v istom varšavskom hostinci vyberal almužnu pre siroty a istý kartár naňho napľul. Utriel sa a povedal: „Pane, to bolo pre mňa, teraz mi dajte ešte niečo pre deti.“ Muž sa veľmi zľakol a dal mu všetky svoje peniaze; a o niekoľko dní sa mu vyspovedal zo svojho života. Hľa, ako pôsobí tichosť! Keď sv. František Xaverský kázal, pohania hádzali na neho kamene. On kázal pokojne ďalej. Pohania sa veľmi čudovali jeho tichosti, počúvali jeho slová a ako prví sa dali pokrstiť. Sv. František Saleský bol pre svoju mimoriadnu miernosť nazývaný „premožiteľom vôle.“

Tichosťou dosiahneme viac ako hnevom. Človek je ako ruža, ktorá sa zatvára, keď fúka studený vietor, ale otvára sa, keď svieta slnko. Aj človek radšej prijíma dobré ponaučenie, ak sa s ním zaobchádza mierne. Na kvapku medu chytíme viac múch ako na sto sudov octu. (sv. Fr. Sal.) Ako nemôžeme uhasiť oheň ohňom, tak nemôžeme skrotiť hnev hnevom. (sv. Chryz.) Ak sa zrazia dve tvrdé telesá, vznikne veľká rana; ak však tvrdé teleso narazí na mäkké, ani to nezistíme. Diabla diablom nevyženieme. Spomeňme si aj na príbeh (sv. Petra Dam.) o pocestnom, ktorého nie víchor, ale slnko prinútilo zložiť si klobúk z hlavy. S rozhnevaným človekom musíme mať trpezlivosť ako s tým, kto má horúčku (sv. Chryz.), lebo hnev je duševná choroba. Len slabí sa nechávajú unášať hnevom. „Hnev je len v srdci blázna.“ (Kaz 7, 9) Tichosťou dosiahneme pravú duševnú spokojnosť; veď Kristus hovorí: „Učte sa odo mňa, lebo som tichý a pokorný srdcom, a tak nájdete **odpočinok pre svoje duše**.“ (Mt 11, 29) Preto je tichý človek vždy veselý. Jeho myseľ je ako pokojná morská hladina, ktorú vietor nekolíše. Tichosťou si zaslúžime blaženosť, lebo „zem“, ktorú Kristus sľubuje tichým, je **nebo**. (Ž 37, 11)

3.3. Tichosť dosiahneme len vtedy, ak sa budeme usilovne cvičiť v sebazapieraní a keď budeme pamätať na večnú odmenu.

Svätý František Saleský dosiahol svoju tichosť 20-ročným sebazaprením. Istý sluha sa napriek všetkým napomenutiam a výčitkám svojho pána nedokázal zdržať hnevu. A jeho pán mu sľúbil, že mu dá jeden zlatý, ak sa nebude hnevať. Sluha sa premohol, hoci ho jeho spolu sluhovia veľmi pokúšali. Večer mu pán dal zlatku a povedal: „Kvôli mizernej zlatke si sa dokázal opanovať a kvôli večnej odmene by si to nedokázal?“ Tieto vážne slová nezostali bez účinku.

3.4. Tichými máme byť najmä voči svojim domácim pánom; aj predstavení majú byť tichými voči svojim podriadeným.

Máme byť tichými, najmä voči našim **domácim pánom**. To chýba mnohým ľuďom, ktorí sa mimo domu zdajú byť anjelmi a doma sa správajú ako diabli. (sv. Fr. Sal.)

Aj predstavení majú byť tichými voči svojim **podriadeným**. Tichosť nadriadených sa nazýva miernosť = láskavosť. Láskavosťou sa dosiahne viac ako prílišnou prísnosťou. „Lebo ľudský duch je taký, že sa bráni prísnosti, ale voči miernosti sa prejavuje ochotou.“ (sv. Fr. Sal.) Predstavení, ktorí chcú hnevom polepšiť iných, sú ako ľudia, ktorí sa utopili s tými, ktorých chceli zachrániť. (sv. Fr. Sal.) Predstavený má byť prísny k sebe a láskavý k podriadeným. (sv. Chryz.) Tichosť bola hlavnou vlastnosťou apoštolov. Preto im Kristus hovorí: „Hľa, posielam vás ako baránky medzi vlkov.“ (Mt 10,16) Tichosť má byť aj hlavnou cnosťou každého kresťana, lebo Kristus nazýva veriacich predovšetkým ovečkami (Jn 10, 1) alebo baránkami (Jn 21, 15); tieto zvieratá sú však tiché.

3.5. Tichosti sa podobá cnosť trpezlivosti a mierumilovnosti.

I. O trpezlivosti

A) Trpezlivý je ten, kto z lásky k Bohu ochotne znáša ťažkosti života.

Mnohí sú trpezliví preto, aby sa im iní divili. Mnohí zas dobrovoľne prijímajú len časť ťažkostí života; napríklad sú trpezliví v chorobe, ale sú netrpezliví, že sú pre svoju chorobu na príťaž druhým. Toto nie je pravá trpezlivosť.

Najvznešenejším príkladom trpezlivosti je Kristus vo svojom utrpení. Aj Otec nebeský je príkladom trpezlivosti, lebo trpí hriešnikov, dokonca aj takých, ktorí vyzývajú jeho spravodlivosť, ako sú krivoprišačníci a rúhači. Jób a

Tobiáš boli známi svojou veľkou trpezlivosťou. Trpezlivý je ako skala v mori, o ktorú sa rozbíjajú morské vlny. Je ako baránok, ktorý nekričí, ani keď ho zabijú.

Trpezliví máme byť najmä v týchto životných útrapách: v chorobe a nešťastí, pri opätovnom pádu do hriechu, v ťažkej práci nášho povolania.

Choroby a nehody nie sú skutočným nešťastím, ale milosťou; Boh ich na nás zosiela len pre naše duchovné dobro, preto by sme sa z nich mali vlastne tešiť.

Nesmieme sa rozhorčovať, ak zo slabosti upadneme späť do **starých hriechov**, a tak si uvedomíme, že naša prirodzenosť je viac ľudská ako anjelská. Musíme byť rovnako trpezliví so sebou ako s inými ľuďmi. (sv. Fr. Sal.) Preto Kristus hovorí, že máme prinášať úrodu v trpezlivosti⁷¹. (Lk 8, 15)

Nesmieme sa rozčuľovať, ak máme ťažké alebo mnohé povinnosti. Rozčuľovanie sa prejavuje uponáhlanosťou. Uponáhlanosť je vždy škodlivá; podobá sa prúdu alebo prívalu, ktorý všetko poškodzuje a ničí; podobá sa búrke, ktorá spôsobuje veľké škody na poliach a lúkach. (sv. Fr. Sal.) Máme byť ako anjeli, ktorí slúžia ľuďom bez akéhokoľvek nepokoja a vášnivého ponáhľania sa. (sv. Fr. Sal.) Ponáhľaj sa pomaly!

Máme trpezlivo čakať na svoju smrť a nebeské radosti. (Rim 8, 25)

Trpezlivosť sa prejavuje najmä tým, že sa nehneváme, príliš sa nezarmucujeme a príliš nenariekame.

Nemáme sa teda **hnevať**. Hnev nie je nikdy prípustný, lebo zatemňuje myseľ a vždy vedie k nespravodlivosti. (Jak 1, 20) Sudca zaslepený vášňou nikdy nebude súdiť spravodlivo. (sv. Fr. Sal.)

V životných ťažkostiach by sme sa nemali **príliš zarmucovať**. Existuje totiž Bohu milý zármutok, a to zármutok nad stratou večných statkov. Preto Kristus hovorí: „Blahoslavení plačúci, lebo oni budú potešení.“ (Mt 5, 4) Len zármutok nad stratou časných vecí sa Bohu protiví. Svetský zármutok (svetských ľudí nad stratou pozemských vecí) spôsobuje smrť. (2 Kor 7, 10) Smútok neprináša žiadny úžitok. (Sir 30, 25)

Pri veľkom telesnom alebo duševnom utrpení je ale dovolené **smútiť**. Ved' aj Kristus smútil na kríži; nebeský Otec sa často ústami prorokov sťažoval na hriešnikov. Aj trpezlivý Jób nariekal. Nesmieme však prekročiť primeranú mieru; teda nesmieme nariekať nad maličkosťami, ani nariekať príliš dlho a príliš veľa. Takéto lamentovanie by bolo znakom sebeckva a zbabelosti. „Iba Bohu smieme žalovať svoje utrpenie, koľko len chceme a ako dlho chceme; lebo tento nárek je volaním k Bohu o pomoc.“ (M. Lat.) Preto Kristus hovorí: „Pod'te ku mne všetci, ktorí sa namáhate a ste preťažení, a ja vás občerstvím.“ (Mt 11, 23) Mnohí v utrpení nie sú síce netrpezliví, ale chcú, aby ich ľudia ľutovali pre ich utrpenie alebo aby ich chválili za ich trpezlivosť. Takáto trpezlivosť je skrytá pýcha. (sv. Fr. Sal.) Ak sa nás však niekto pýta, máme úprimne odhaliť svoje trápenie, ale nie ho zveličovať. (sv. Fr. Sal.)

B) Trpezlivosťou ľahko prekonáme všetky utrpenia a pokušenia.

Ak trpezlivo znášame malé veci, získavame **odvahu a silu** znášať veľké veci. (sv. Terézia) Práve svojou trpezlivosťou dosiahol Jób úžasnú silu v utrpení. Trpezlivý prejavuje podobnú silu ako mučeníci. „Ak budeme vždy trpezliví, môžeme sa stať mučeníkmi aj bez meča.“ (sv. Greg. Veľ.) Trpezlivosť je koreňom a ochranou všetkých cností, lebo každému dobrému skutku sa totiž stavajú do cesty prekážky, ktoré možno prekonať len veľkou trpezlivosťou. (sv. Greg. Veľ.) Ten, kto má cnosť trpezlivosti, je väčší ako ten, kto robí divy a zázraky. (sv. Gregor Veľký)

Trpezlivosť nás **chráni pred hriechmi**. Kristus hovorí: „Vo svojej trpezlivosti budete vládnuť svojim dušiam.“⁷² (Lk 21, 19) Krehké veci sa tak ľahko nerozbijú, ak ich zabalíme do vlny alebo mäkkej látky; ani duša tak ľahko nezahynie, ak ju vyzbrojíme trpezlivosťou. Trpezlivý sa podobá lodi v kludnom prístave, kde je chránená pred morskými vlnami. (sv. Chryz.) Keďže trpezlivosť nás naplňa radosťou už tu na zemi, hovorí sa, že: „Trpezlivosť ruže prináša.“

C) Kto chce trpezlivo znášať ťažkosti života, mal by si živo predstavovať Kristovo utrpenie; mal by tiež uvažovať o tom, že utrpenie je milosť Božia.

Spomeňme si na **Kristovo utrpenie**. Kristus si počínal ako lekár, ktorý najprv sám používa horký liek, aby zlomil odpor chorého voči lieku. Kristus totiž trpel najprv sám, aby sme sa my nebáli utrpenia. (Teof.) Často myslí na Ukrižovaného; tvoje utrpenie sa nedá porovnať s jeho ani veľkosťou, ani počtom. (sv. Fr. Sal.) Vojak si niekedy ani nevšimne, že je zranený, keď vidí, koľkými ranami je pokrytý jeho veliteľ. (sv. Bern.) Kto si chorý, obetuj svoje bolesti Bohu a pros ho, aby ich prijal v spojení s bolesťami Kristovými. (sv. Fr. Sal.) Pamätanie na Kristov kríž dodáva trpezlivosť. Tak ako ľudia, ktorí nosia vodu vo vedre, vkladajú doň kus dreva, aby voda nepretiekla, tak aj my si môžeme upokojiť svoje srdce predstavou dreva Kristovho kríža. (sv. Fr. Sal.)

Utrpenia sú vlastne **milosti Božie**. Vidíme to na živote Jozefa Egyptského a na Jóbovi. Preto archanjel Gabriel povedal Tobiašovi: „Pretože si bol Bohu milý⁷³, bolo potrebné, aby ťa pokušenie skúšalo.“ (Tob 12, 13) Bez utrpenia

⁷¹ V novom preklade Písma sv. je: „... s vytrvalosťou prinášajú úrodu.“

⁷² V novom preklade Písma sv. je: „Ak vytrváte, zachováte si život.“

⁷³ V novom preklade Písma sv. prvá časť verša chýba.

niet blaženosti, lebo „do Božieho kráľovstva máme vojsť cez mnohé súženia.“ (Sk 14, 22) Horký pokrm osladzujeme, aby sme si ho mohli vychutnať; tak aj kalich utrpenia stráca svoju horkosť, ak myslíme na hojnú odmenu. (Wen.) Robotník by nevydržal ťažkú prácu, keby nepomýšľal na mzdu; a tak aj my budeme trpezlivo trpieť, ak budeme myslieť na večnú odmenu. (sv. Hugo.) Nikto by nenosal domov ťažký kríž, ale niesol by ho, keby bol vyplnený zlatom. Tak aj ty vo svojich utrpeniach myslí na večnú odmenu a budeš ich znášať trpezlivo.

Porovnaj sa s mučeníkmi a s tými, čo trpia viac ako ty; potom sa ti tvoje tŕne budú zdať ako ruže. (sv. Fr. Sal.) Mnohí nemajú žiadne utrpenie, a preto si ho sami spôsobujú; veď kladú veľký dôraz na to, čo nestojí ani za reč. (Suso.) V každej maličkosti netreba hneď volať na pomoc trpezlivosť. (sv. Fr. Sal.) Pochop, že netrpezlivosťou sa pripravuješ o všetky zásluhy. „Či chceš, alebo nechceš, musíš trpieť; ak trpiš rád, získaš nesmierne veľa; ak však trpiš nerád, tvoje utrpenie sa nezmenší, ale zväčší.“ (sv. Chryz.)

II. O mierumilovnosti

A) Mierumilovným je ten, kto z lásky k Bohu rád prináša obeť, aby udržal alebo obnovil pokoj so svojim blížnym.

Abrahám sa uspokojil s menej úrodnou krajinou, aby si zachoval pokoj s Lotovými služobníkmi. (Gn 13) Sv. František Saleský si prenajal prístrešok pri rieke Tiber v Ríme; bol nespravodlivo vyhnaný; ochotne odišiel. V noci sa však strhla prietrž mračien a prístrešok strhla voda. Svätý Ignác z Loyoly chcel putovať späť zo Svätej zeme, a preto sa vydal na loď, z ktorej ho však hrubo vyhnali. Nastúpil na inú loď a rýchlo sa dostal do Európy, zatiaľ čo predchádzajúca loď stroskotala pri Cyperských ostrovoch.

Pokoj je pre človeka veľkým dobrodomím. Anjeli ho priali ľuďom pri narodení Krista. (Lk 2, 14) Pravý pokoj sľubuje Kristus apoštolom (Jn 14, 27) a želá im ho, keď ich pozdravuje. (Jn 20, 26) Aj apoštoli priali ľuďom pokoj, keď ich pozdravovali. (Mt 10, 12-13) Nijaké pozemské statky nás nemôžu urobiť šťastnými, ak nemáme pokoj, lebo inak sa z nich nemôžeme tešiť. (sv. Greg. N.)

Mierumilovní ľudia sú Bohu veľmi milí. „Boh nie je Bohom neporiadku, ale pokoja.“ (1 Kor 14, 33) Boh je Pánom pokoja. (2 Sol 3, 16) Proroci predpovedali Vykupiteľa ako „knieža pokoja.“

B) Mierumilovní ľudia sa tešia osobitnej Božej ochrane a sú stonásobne odmenení za všetko, čoho sa kvôli zachovaniu pokoja zriekli.

Kristus hovorí: „Blahoslavení tí, čo šíria pokoj, lebo ich budú volať **Božími synmi**.“ (Mt 5, 9) Zbojníci neprepadli Abrahámu, ale sebeckého Lóta. Aj svätý František Saleský a svätý Ignác z Loyoly boli pre svoju mierumilovnosť ušetrení veľkých nehôd.

Čoho sa zriekneme kvôli pokoji, to nám Boh stonásobne vynahradí. Kristus nám totiž sľubuje stonásobnú odmenu v tomto i v budúcom živote za všetko, čoho sme sa zriekli kvôli nemu. (Mk 10, 29-30) Všimnime si, ako zbohatol mierumilovný Abrahám. „Hnevať sa na seba navzájom je ako dávať moc diabľovi.“ (sv. Chryz.)

C) Preto každý človek má niečo vydržať, aby nebol narušený pokoj, a tiež sa má sám chrániť pred všetkým, čo pokoj narúša.

Také dobro, ako je pokoj, je už hodné toho, aby bolo vykúpené malými obeťami. Preto máme **niečo strpieť**, aby sme zachovali pokoj. „Znášajte bremená jeden druhého.“ (Gal 6, 2) Mnohí ľudia sú mierumilovní, ak sa ich nikto nedotkne a ak všetko ide podľa ich vôle; ale pri najmenšom odpore sa hneď strašne rozčúlia. Podobajú sa stojatej vode, ktorá nikomu nesmrdí, ak je v klude, ale ktorá hneď šíri neznesiteľný zápach, ak sa nej niekto dotkne. (sv. Alb. Veľ.)

Máme sa starostlivo **chrániť všetkého, čo by mohlo spôsobiť rozbroj**. Nemáme nikomu odporovať bez vážneho dôvodu. „Nikdy sa nehádaj o veci, ktoré nie sú dôležité.“ (Svätá Terézia) Platí to najmä v rodine. Rodina má rovnaký osud ako dom, v ktorom býva; ak sa uvoľnia kamene v klenbe, klenba sa zrúti a spôsobí veľké škody. Loď, ktorej dosky nie sú pevne spojené, sa potopí; tak hynie aj spoločnosť, ktorej členovia nie sú spojení putom lásky. (sv. Bern.) Členovia rodiny majú byť ako oči; ak sa jedno oko pohne hore alebo dole, pohne sa aj druhé. (sv. Vinc. Fer.)

D) Ale kvôli zachovaniu pokoja nesmieme opustiť to, čo Boh prikazuje, alebo robiť to, čo Boh zakazuje.

Boh takýto pokoj nechce, preto Kristus hovorí: „Nemyslite si, že som prišiel priniesť na zem pokoj. Neprišiel som priniesť pokoj, ale meč.“⁷⁴ (Mt 10, 34) S niektorými ľuďmi nie je možné mať pokoj inak, ak neprisvedčujeme ich zlobe, čo je nedovolený pokoj. (sv. Tom. Akv.) A proti takýmto ľuďom si musíme vybojovať pokoj len mečom pravdy.

⁷⁴ V novom preklade Písma sv. je: „Nemyslite si, že som priniesol pokoj na zem. Nie pokoj som priniesol, ale meč.“

III. Opak tichosti: hnev

A) Hnevlivý sa ten, kto sa nad niečím, čo sa mu nepáči, rozčul'uje a chce sa pomstiť.

Hnevlivý človek stráca svoju ľudskú podobu a nadobúda podobu divokého zvieraťa. (sv. Baz.) Kriví tvár, prevracia oči, škripe zubami, kričí, búcha, dupe, kope do vecí a pod. Takýto človek by sa mal pozrieť do zrkadla. Hnevlivý človek nosí svoj hnev všade so sebou. Podobá sa hadovi, ktorý neustále v sebe nosí jed, alebo nabitej zbrani, ktorá po stlačení spúšte okamžite vystrelí alebo ťažko chorému človeku, ktorý neznesie ťažké jedlo. Hnevliví ľudia obyčajne obviňujú iných ľudí zo svojho hnevu; ale skúsenosť učí, že sa hnevajú, aj keď sú ponechaní sami na seba, napr. v práci.

„Horlivosť za Božiu slávu“ sa obyčajne nazýva „**spravodlivý hnev**.“ Tak sa hneval Kristus, keď vyhánal kupcov a predavačov z chrámu (Jn 2); tak sa hneval aj Mojžiš, keď sa vrátil z vrchu a videl, ako sa Židia klaňajú zlatému teľaťu (Ex 32); taký hnev mal mať Héli na svojich synov. (sv. Greg. Vel.) Spravodlivý hnev nie je v skutočnosti žiadnym hnevom; lebo je dieťaťom lásky a ako láska je trpezlivý, láskavý, nemýli sa, nepozná nenávisť. (sv. Fr. Sal.) Spravodlivý hnev je teda dovolený. „Ak sa hneváš, nehreš!“ (Ž 4, 5) Hriešny je len ten hnev, ktorý je sprevádzaný túžbou pomstiť sa. (M. L.)

B) Hnevlivý človek si poškodzuje zdravie, stráca rozum, je vedený k nenávisti a hrozí mu strata večnej blaženosti.

Hnevlivý človek je nerozumný, lebo trestá chyby, ktorých sa dopustil iný, sám na sebe. Hnev **ničí zdravie** a skraca život. Rozhnevaný človek sa podobá vápnu, ktoré syčí, len čo sa zaleje vodou, ale potom sa rozpadá. Podobá sa rozzúrenej včele, ktorá stráca žihadlo, len čo bodne; podobá sa vrcholu sopky, ktorý sa tým viac rozpaľuje, čím viac soptí. „Keď je človek nahnevaný, srdce mu bije, telo sa chveje, jazyk sa mu zaväzuje, z očí mu sršia blesky, tvár blčí, ústa kričia.“ (sv. Greg. Vel.) „Žiadny lev, žiadna zmija nepohne útrobnosťou človeka tak ako hnev. (sv. Chryz.) Ako červ ohlodáva koreň stromu, tak hnev ohlodáva život človeka. Závist' a hnev skraccujú život. (Sir, 30, 26) Mnohých ľudí v hneve postihla mŕtvica, padli na zem a boli okamžite mŕtvi. História takto rozpráva o mnohých panovníkoch. „Ak hnev takto otriasa telom, o čo viac dušou.“ (sv. Chryz.)

Hnev **zatemňuje rozum**. Ved' každé silné pohnutie mysle zatemňuje rozum.“ (sv. Fr. Sal.) Duch rozhnevaného človeka je ako hladina mora zmietaná vetrom; nevidí v nej svoj vlastný obraz. Ako dym zahmlieva oči, tak hnev zahmlieva myseľ. (Aristoteles) Hnevlivému človeku sa každá nespravodlivosť zdá väčšia, než v skutočnosti je; hnev sa podobá hmle, v ktorej sa všetky predmety zdajú väčšie. (Plutarchos) Hnevlivý človek nachádza aj v láskavých slovách niečo zlé; tak ako sa aj tie najkrajšie veci na rozčerenej vodnej hladine javia ako nepodarky. Hnevlivý človek teda nevie, čo robí, podobne ako ten, kto má horúčku. (sv. Chryz.) Podobá sa opilcovi (sv. Chryz.) alebo bláznovi. „Nič sa tak nepodobá šialenstvu ako hnev.“ (Cicero) Preto svätý František Saleský, keď videl nahnevaného človeka, hovorieval: „Pane, odpusť mu, lebo nevie, čo robí.“ Keď hnev ovládne rozum, človek sa stáva zvieraťom. (sv. Baz.) Rozhnevaný človek je ako posadnutý. (sv. Chryz.) Preto sa rozhnevaný človek nechá strhnúť k mnohým **nespravodlivostiam**. Človek v hneve nekoná to, čo je spravodlivé pred Bohom. (Jak 1, 20) Hnevlivý človek sa podobá sudcovi zaslepenému vášňou; taký sudca nikdy nesúdi správne. (sv. Fr. Sal.) Je horší ako divoká zver, lebo divokosť leva prejde, keď sa stretne s iným levom; ani najdravší vtáci sa navzájom nepožierajú a nenapádajú. (sv. Bonav.) Ale rozhnevaný človek obracia svoj hnev proti svojim blíznym. Hnevlivý človek je horší ako zlý duchovia; lebo tí, hoci sú pôvodcami všetkých rozbrojov, predsa žijú spolu v pevnom zväzku. A človek sa hnevá na človeka. Z čoho pochádza toľko poranení, úmrtí, nepriateľstiev, rozsudkov?

Hnevlivý človek sa stáva **nenávideným medzi ľuďmi**. Tak ako nikto nemá rád hromy a blesky, tak nikto nemá rád hnevlivého človeka. Takým ľuďom sa vyhýbame ako zlým psom. Preto s hnevlivým človekom nie je možné žiadne skutočné priateľstvo. „S hnevlivým človekom neuzatváraj priateľstvo a s človekom zúrivým nemaj spoločnosť.“ (Prís 22, 24) Ak panovník v čase pokoja prechádza po svojej krajine, radi ho vidíme, ale nie vtedy, ak k ľuďom prichádza na čele vojakov; práve tak neradi vidíme človeka, keď k nám niekto prichádza s hnevom a zatrpknutosťou. (sv. Fr. Sal.) Ak sa rozum spája s hnevom, vyvoláva viac strachu ako lásky. (sv. Fr. Sal.) Človek sa rád podriaďuje rozumu, ale spiera sa, ak ho chceme ovládať vášňou. (sv. Fr. Sal.) Skôr sa dá žiť so zvieraťom ako s hnevlivým človekom, lebo zviera sa dá skrotiť, ale hnevlivý nie. (sv. Chryz.)

Hnevlivému hrozí **večné zavrhnutie**, lebo sa zbavuje milosti. „Duch Boží neprebýva tam, kde je hnev.“ (sv. Chryz.) Keďže hnev berie srdcu pokoj, zatvára prítok pred Duchom Svätým. (sv. Greg. Vel.) Kristus hrozí: „Pred súd pôjde každý, kto sa na svojho brata hnevá.“ (Mt 5, 22) Hnev blázna zabíja⁷⁵. (Jób 5, 2) Ak Boh prisľúbil nebo tichým a pokorným, tak pyšným a hnevlivým neostáva nič iné ako peklo. Ako tomu, kto má drevený dom, vždy hrozí, že mu dom zhorí, tak aj hnevlivému hrozí, že stratí svoju dušu a príde do večného ohňa. (sv. Bonav.) Hnevlivec už teraz nosí v sebe peklo, totiž stály nepokoj vo svojom vnútri.

⁷⁵ V novom preklade Písma sv. je: „Pošetilca ničí roztrpčenosť, blázna zasa žiarlivosť zabije.“

C) Hnev máme prekonávať takto: v hneve nemáme hovoriť ani konať, a ak je to možné, máme sa hneď utiekať k modlitbe. Ak sme však niekomu ublížili, máme túto krivdu hneď napraviť.

V hneve nemáme **ani hovoriť ani konať**. Máme byť ako námorníci, ktorí za búrky upevnia loď kotvou a v plavbe pokračujú až potom, keď sa búrka utíši. Svätý František Saleský na otázku, ako dokáže zostať pokojný pri jednaní so hnevlivým človekom, odpovedal: „Uzavrel som zmluvu so svojim jazykom, že nesmie povedať ani slovo, keď je moje srdce nahnevané.“ Pohanský filozof Atenodor poradil cisárovi Augustovi, aby v záchvate hnevu odriekal 24 písmen gréckej abecedy. Pohan Clinias mal vo zvyku v záchvate hnevu spievať piesne. „Každý človek má byť pomalý do reči a pomalý do hnevu. (Jak 1, 19) Lebo mlčanie je prejavom trpezlivosti; ním zvíťazíme. (sv. Klim.) Keď sa upokojíme, môžeme robiť, čo sa nám zachce. (sv. Klim.)

Aj **modlitba** zapudzuje hnev. Ak cítite, že sme nahnevaní, mali by sme si počínať ako apoštoli, ktorí sa v búrke utiekali k Ježišovi; vtedy Boh prikáže vlnám hnevu a nastane ticho. (sv. Fr. Sal.) Svätci nám radia modliť sa v duchu Zdravas Mária; tým vyženieme diabla, ktorý nás pokúša. Alebo si zvykni hovoriť: „Sláva Otcu i Synu ...“ K modlitbe sa však musíme utiekať hneď, lebo oheň v počiatku sa dá ľahko uhasiť, mladý strom sa dá ľahko zohnúť, choroba v počiatku ľahko vyliečiť, ale neskôr je to nemožné.

Ak sme niekomu v hneve ublížili, máme svoju chybu hneď **napraviť** láskavosťou. (sv. Fr. Sal.) Apoštol nás napomína: „Nech slnko nezapadá nad vašim hnevom.“ (Ef 4, 26) Ak sa totiž s človekom, ktorého sme urazili, hneď nezmierime, často vzniká dlhé nepriateľstvo. Všimnime si, ako si počínal svätý Ján Almužník patriarcha Alexandrijskej Cirkvi, ktorý mal zmieriť nezmieriteľných ľudí. Raz ho urazil miestodržiteľ Niketas. Večer poslal k miestodržiteľovi posla s odkazom: „Niketas, slnko čoskoro zapadne!“ Miestodržiteľ pochopil tento pokyn a hneď ho odposlal za svoju nerozvážnosť. Lepšie je vôbec sa nehnevať, ako používať hnev umiernené. (sv. Fr. Sal.) Hnev je totiž ako had, ktorý sa vplíži všade, kam strčí hlavu; ale ak raz vošiel, ťažko ho vyhnať. (sv. Fr. Sal.)

4. O ŠTEDROSTI

4.1. Štedrý je ten, kto je z lásky k Bohu ochotný zo svojho vlastného majetku pomôcť tým, ktorí sú v núdzi.

Preto ten, kto pomáha druhým, aby ho za to ľudia chválili, nie je štedrý, lebo nepomáha z lásky k Bohu. Aj **chudobný** človek môže byť štedrý. „Štedrosť sa neriadi veľkosťou daru, ale dobrosrdečnosťou darcu.“ (sv. Lev Veľký) Veľkosť daru sa riadi srdcom darcu. (sv. Ambr.)

Štedrý človek sa podobá zemi, ktorá prináša plody pre iných. (sv. Ambr.) Štedrý sa **veľmi podobá** milosrdnému Bohu. „Štedrosťou sa pripodobníte Bohu, svojmu Otcovi, o ktorom sa hovorí, že je sám milosrdenstvo.“ (sv. Chryz.) Už pohan Seneca povedal: „Ten, kto rozdáva dobrodenia, sa podobá bohom.“ „Byť štedrý k druhým je toľko, ako sa v skutočne podobá Bohu.“ (sv. Cyprián)

4.2. Štedrosťou získavame odpustenie hriechov, časné požehnanie a večnú odmenu, ako aj rýchle vypočutie modlitieb a priazeň iných ľudí.

O tomto všetkom sa hovorilo v časti o skutkoch milosrdenstva. Štedrého človeka máme tak radi ako slnko, ktoré svojimi lúčmi obšťastňuje naše srdcia. „V čom by nás Kristus mohol viac nadchnúť k skutkom milosrdenstva, ako v tom, že čokoľvek dávame chudobným, dávame jemu samému.“ (sv. Cypr.)

Opak štedrosti: lakomstvo

A) Lakomý je ten, kto príliš baží po peniazoch a statkoch a zo svojho majetku nechce dať nič chudobným.

Ale máme byť aj šetrní, t. j. šetriť si niečo na chorobu a starobu, ako aj pre rodinu. Nemáme sa **príliš** starať o peniaze a statky, t. j. snažiť sa nadobudnúť oveľa viac, ako je potrebné pre nás a pre našu rodinu. Lakomosť sa prejavuje v tom, že človek nemá nikdy dosť, aj keby mal akokoľvek veľa. Lakomec sa podobá sudu bez dna, ktorý je vždy prázdny, aj keď doň nalejeme akokoľvek veľa tekutiny. Podobá sa vlkovi, ktorý je vždy hladný (sv. Greg. Naz.) alebo ohňu, ktorý si pýta tým viac, čím viac prikladáme (Tom. Morus); peklu, ktoré hoci by pohltilo mnohých, nikdy nepovie: „Dost.“ (sv. Aug.)

Lakomec nie je len ten, kto si hromadí cudzí majetok, ale aj ten, kto náruživou lipne na svojom vlastnom majetku. (sv. Aug.) Ten, kto húževnato lipne na nahromadenom majetku, je lakomec alebo skupáň. Ten, kto sa bojí aj nepatrných výdavkov, je skupáň. Takýto človek je ako pes, ktorý ohlodáva kosť a šteká na každého, kto sa k nemu priblíži. Lakomci sú medzi bohatými aj chudobnými. U mnohých bohatých ľudí nájdeme peniaze, a nie lakomstvo, a u mnohých chudobných ľudí nájdeme lakomstvo, a žiadne peniaze. (sv. Aug.)

Lakomec je modloslužobník (Ef 5, 5), lebo jeho bohom sú peniaze. Peniazom, tejto modle, obetuje všetky svoje starosti a myšlienky, všetko svoje úsilie a činy, všetok pot svojej tváre, ba dokonca aj svoju dušu a večnú blaženosť. (Tert.) Ako anjeli v nebi nachádzajú svoju blaženosť v hľadení na Boha, tak boháč v hľadení na svoje peniaze, v dotýkaní sa ich a v ich počítaní. Lakomec sa na peniaze nepozera ako na prostriedok na zabezpečenie svojej existencie a na dosiahnutie spásy, ale ako na svoj najvyšší cieľ. V skutočnosti peniaze uctieva a podobá sa Židom, ktorí tancovali okolo zlatého teľaťa pod horou Sinaj. „Ó, aký je to hriech, ktorý nás podriaďuje veciam, ktoré sú stvorené, aby nám slúžili.“ (sv. Fr. Sal.) Peniazom máš vládnuť, nie im slúžiť. (Seneca) Považuj peniaze len za prostriedok na konanie dobra. Peniaze sú skutočne dobré len vtedy, ak s nimi konáme dobro.

B) Lakomec sa stáva nespokojným, hriešnym, neveriacim, krutým k sebe i k blíznym a raz večne nešťastným.

Lakomosť je koreňom všetkého zla. (1 Tim 6, 10) Za bohatstvom sa skrýva diabol, práve tak, ako had v trní. Keď sa naruživo približuje k bohatstvu, pekelný had ťa uštipne a otrávi. (sv. Chryz.) Ak človek hromadí peniaze a nič nedáva chudobným, stáva sa akoby studňou, z ktorej sa nečerpá voda, a preto zapácha. (sv. Baz.) Bohatstvo je ako kopa hnoja; keby bol rozsypaný po poli, pole by zúrodnil; podobne aj bohatstvo je užitočné len vtedy, ak sa z neho niečo poskytne chudobným. (sv. Bonav.) Bohatstvo je ako divá zver: ak je zatvorená v tmavej miestnosti, tak zúri a besní; podobne aj bohatstvo, ak je zatvorené, besní a zúri ešte horšie ako lev. (sv. Chryz.) „Tí, čo chcú zbohatnúť, upadajú do pokušenia a osídla a do mnohých nezmyselných a škodlivých žiadostí, ktoré ľudí ponárajú do záhuby a zatratenia.“ (1 Tim 6, 9)

Lakomec stráca **vnútornú spokojnosť**. Lakomec žije v neustálom strachu, že príde o svoj majetok. „Ak sa hromadí bohatstvo, obťažuje jeho vlastníka; ak sa znižuje, križuje ho.“ (sv. Bern.) Ako trn, ak naň zatlačíme, spôsobuje bolesť, tak aj naše srdce, ak ním lipneme na pichľavom trní bohatstva, bude bolestivo bodané. Lakomosť je krutý vládca, ktorý svojmu milovanému nedopraje pokoja. (sv. Asterius.) Čím je moľ pre šaty, tým je lakomstvo pre srdce; zožiera ho. (sv. Efr.) Ako víno v sude nikdy neuhasi smäd, tak peniaze v skrini nikdy neuhasia lakomcovu žiadostivosť. (Gem.)

Lakomec **kvôli peniazom spácha každý hriech**. Lakomec má svoju dušu na predaj. (Sir 10, 10) Túžba po peniazoch naplní lesy lúpežníkmi, domy zlodejmi, trhy podvodníkmi, súdy krivoprísažníkmi, oči chudobných slzami, väzenia zločincami a peklo zavrnutými. (sv. Baz.) Judáš kvôli peniazom zradil aj svojho Pána a Majstra. A koľko vojen sa viedlo pre chamtivosť! Koľko miliónov ľudí padlo na bojisku za obeť tejto modle! Posledný súd to ukáže.

Lakomec **stráca vieru**. „Najväčším zlom, ktoré spôsobuje lakomstvo je zablúdenie vo viere.“ (sv. Lev Vel.) Lakomec totiž kvôli časným starostiam ani nepomyslí na večnosť. Nie je možné slúžiť Bohu a mamone. (Lk 16, 13) Svätý Cezarius rozpráva o istom bohatom kupcovi, ktorý ležal na smrteľnej posteli a ktorého sa istý kňaz snažil obrátiť na pravú vieru. Keď ho kňaz vážne napomenul, dal mu pobozkať strieborný kríž. Chorý potom vrhol pohľad na kríž a zdalo sa, že je veľmi dojatý. Kňaz sa už radoval, keď tu lakomec zvolal: „Akú cenu má tento kríž?“ Všetky kňazove dohovárania boli márne.

Lakomec sa stáva **krutým aj voči sebe samému**. Lakomec si nič nedopraje a často žije v najväčšom nedostatku. Lakomec sa nenaje do sýtosti. (Sir 14, 9) Podobá sa volom, ktorí mlátia obilie v stodole a sami jedia slamu. (sv. Aug.) Ako Tantara podľa legendy v podsvetí, uprostred vôd, trápil smäd, tak lakomec vo svojom bohatstve trpí nedostatkom. (pápež Innoc. III.) Trestajúca Božia spravodlivosť sa pomstí lakomcovi za slzy chudobných najprísnejším pôstom. (sv. Ambr.) Lakomec sa často ocitá aj v biede. Keď istému lakomcovi lekár oznámil, že sa blíži jeho smrť, lakomec hneď spálil všetky bankovky, aby po jeho smrti tie peniaze nikto nedostal; ale uzdravil sa a musel ísť žobrať.

Lakomec je **krutý aj voči svojmu blížnemu**. Lakomec nemá súcit s trpiacim, ani mu nepomôže. (sv. Innoc.) Jeho srdce je tvrdé ako kovadlina, ktorá nezmäkne, ani keby sa po nej akokoľvek tĺklo kladivom. Lebo keby bola bieda blízkeho akokoľvek veľká, lakomec nikdy nie je naklonený milosrdenstvu. (sv. Vinc. Fer.) Život mnohých chudobných ľudí leží v jeho vreciach s peniazmi; ľahko by chudobných ich mohol zachovať pri živote zo svojho prebytku. (sv. Ambr.) Lakomec chce od každého len brať. Ako rozzúrený pes každého len hryzie, tak lakomec chce od každého len niečo získať. (sv. Vinc. Fer.) Ako žralok požiera iné ryby, tak to robí lakomec; nič svojich blíznym. (Kard. Hugo.) Lakomec zhromažďuje pre iných, ktorí po jeho smrti jeho majetok premrhajú. (Sir 14, 4) Podobá sa prasaťu, lebo ako prasa je užitočný pre iných až po smrti. (sv. Bon.) Ľudia lakomcov nenávidia. Kalifas, babylonský kráľ, mal vežu plnú zlata, striebra a drahých kameňov; a pretože z nich nechcel nič dať svojim vojakom, vojaci ho zavreli do veže so slovami: „Nasýť tu svoj hlad pokladmi, po ktorých si tak veľmi túžil.“ (Met. VI. 65.)

Lakomec bude raz **na veky zatratený**. Všimnime si slová, ktoré Kristus povie na poslednom súde tým, čo budú po jeho ľavici. (Mt 25) Lakomci⁷⁶ nebudú kralovať v nebeskom kráľovstve. (1 Kor 6, 10) Preto Spasiteľ hovorí: „Lahšie je ťave prejsť cez ucho ihly, ako boháčovi vojsť do Božieho kráľovstva.“ (Mt 19, 24) Keďže lakomstvo vedie do pekla, preto už pohanskí básnici pripisovali najvyššiu moc nad peklom Plutónovi, bohu bohatstva. (Corn. a L.)

Lakomec nemá zo svojej lakomosti **vôbec nič**. Ako nerozumní chlapci, ktorí celý deň behajú po ulici a robia zbytočné veci a večer sa vrátia a neprinesú so sebou nič užitočné, tak je to aj s lakomcom; lakomec behá po celom

⁷⁶ V novom preklade Písma sv. je: „Chamtivci...“

svete, podstupuje mnohé práce a nebezpečenstvá kvôli peniazom, a keď má zomrieť, nemá z toho všetkého nič. (sv. Bonav.) Lakomcovi zo všetkého jeho bohatstva nezostane pri smrti nič, iba mŕtvolný odev, malý drevený príbytok a trochu hliny na studený hrob; svoje bohatstvo musí zanechať šťastným dedičom, ktorí sa vysmievajú jeho chorobnej sporivosti. (Ž 49, 11) Všetky lakomcove námahy sú ako pavučina; upletená je s veľkou námahou, ale zničená je rýchlo.

C) Lakomosť môžeme najistejšie prekonať tak, že sa prinútime dávať almužnu. Je tiež dobré častejšie uvažovať o Kristovej chudobe a o pominuteľnosti pozemských statkov.

Každý hriech sa najlepšie lieči cnosťou, ktorá je jeho opakom, teda lakomstvo **štedrosťou**. Preto nech sa lakomec núti dávať almužnu. (sv. Fr. Sal.)

„Čo môže vyliečiť našu lakomosť viac ako **chudoba Božieho Syna!**“ (sv. Aug.) Pamätaj, ty lakomec, že tvoj Boh a Pán, ktorý zostúpil z neba na zem, nechcel mať žiadne bohatstvo, po ktorom ty tak túžiš; že miloval chudobu, a preto si za svoju matku nevyvolil mocnú kráľovnú, ale chudobnú pannu; že sa nenarodil v paláci, ale v maštali; že tam neodpočíval na žiadnej mäkkej posteli, ale v chudobných jasiach; že si zvolil hlásať svoje učenie nie vznešeným ľuďom, ale jednoduchým rybárom. Nuž, tým čím opovrhol Pán všetkého stvorenia, po tom by mal túžiť úbohý človek? (Ludov. Gran.)

Pamätaj tiež, že pri **smrti** musíme opustiť všetky pozemské statky. Nič sme si na svet nepriniesli a nič si z neho neodnesieme. (1 Tim 6, 7) Nikdy nezabúdaj, že v hodine smrti musíš všetko opustiť a že tvoje statky sa môžu dostať do rúk ľudí, ktorí ich zneužijú, a tak sa možno uvrhnú do večnej záhuby. (sv. Fr. Sal.) Chorobu lakomosti nemôžeme vyliečiť lepšie, ako keď budeme každý deň pamätať na smrť. (sv. Aug.) Preto sa namiesto peňazí snaž o cnosti; to sú statky, ktoré zlodeji nevykopú a neukradnú, hrdza a mole neskazia. (sv. Bern.) Bohatstvo sa pomíne, cnosť sa nepomíne. „Prečo sa zaoberáme časným ziskom? Hľa, večný život je na predaj.“ (sv. Faustín)

5. O STRIEDMISTI V JEDLE A PITÍ

5.1. Striedmy je ten, kto jedáva a pije toľko, koľko potrebuje, a v jedení nie ani príliš nenásytný, ani príliš pôžitkársky.

Striedmy človek nekonzumuje viac jedla a nápojov, ako potrebuje na udržanie života. (sv. Tom. Akv.) Striedmy človek používa jedlo ako liek. (sv. Aug.) Už pohanský učenc povedal: „Nežijeme preto, aby sme jedli, ale jeme preto, aby sme žili.“

Striedmy teda neje dovtedy, kým už nemôže jesť, takže by mu potom bolo nevoľno a v jedení dodržiava pravidelný čas. Zje to, čo mu je predložené (Lk 10, 8) a nehnevá sa, ak niektoré jedlo nie je celkom dobre pripravené. Hlad je jeho najlepším kuchárom. (Sokrates) Nanajvyš hľadá na to, aby dostal jedlo, ktoré nie je škodlivé jeho zdraviu a ktoré mu dodá silu na prácu.

Nieкто môže jesť veľa, a pritom byť striedmym, zatiaľ čo iný jedáva oveľa menej, a pritom je nestriedmy. Prečo?

5.2. Striedmosť napomáha zdraviu, predlžuje život, posilňuje duševné sily, vedie k mnohým cnostiam a k večnej blaženosti.

Striedmosť je dobrá pre telo i dušu a vedie k mnohým cnostiam. (Pozri časť o užitočnosti pôstu.) Pi do polopita, jedz do polosýta a budeš dlho žiť.

V nebi sa nenájde nikto, kto si neotvoril vstup do neba striedmosťou v jedení a pití. (sv. Cypr.) V tomto živote sme pútnikmi. Cesta pútnika je ľahšia, ak nemá zbytočnú záťaž; tak aj my si uľahčíme cestu do neba, ak z vecí tohto sveta použijeme len toľko, koľko je potrebné na cestu. (sv. Bern.)

5.3. Striedmymi sa staneme ľahšie, ak budeme usilovne rozjímať o pravdách nášho náboženstva.

Existuje aj **duchovný pokrm**. Kto ho má rád, nebude tak dychtivo túžiť po telesnom pokrme. Spomeňme si, že ľudia, ktorí počúvali Kristovo kázanie, zabudli na jedlo. „Kto si naplní myseľ duchovným pokrmom, nebude nadmerne túžiť po telesnom pokrme, lebo láska k nebeským veciam mocne potláča túžbu po veciach telesných.“ (sv. Greg. Vel.) Preto Kristus hovorí: „Nielen z chleba žije človek, ale z každého slova, ktoré vychádza z Božích úst.“ (Mt 4, 4) Pozdvihnime oči k nebu, aby nás zem neomámila svojimi nástrahami. (sv. Cypr.)

Pamätajme najmä na utrpenie toľkých chudobných, najmä na utrpenie Krista. Na svete je toľko chudobných, ktorí sa považujú za šťastných, ak môžu svoj smäd a hlad zahnať len vodou a chlebom. Aký veľkomyselný bol teda k tebe Boh, že ti dal viac ako iným; ako by si sa mýlil, keby si jeho štedrosť užíval len na uspokojenie svojich chutí ok. (Ludov. Gran.) Ak ten, ktorý svojou prítomnosťou nasycuje anjelov, trpel hladom kvôli tebe, o čo viac by si mal byť striedmy ty kvôli sebe. (Ludv. Gran.)

O nestriednosti v jedle a pití

A) Nestriednym je ten, kto zje alebo vypije oveľa viac, ako potrebuje, a tiež ten, kto, keď má jedlo, je veľmi nenásytný alebo pôžitkársky.

Jedlo je len liekom na zachovanie tela, ale nie je určené na ukojenie chutí ok. (sv. Aug.) Nestriednosť sa teda prejavuje ako **obžerstvo**, napr. u boháča; ako **opilstvo**, napr. u Baltazára; ako **netrpezlivosť**, ako u Ezaua, keď videl šošovicu; ako **labužníctvo**, napr. u Židov na púšti, ktorí túžili po hrncoch mäsa v Egypte. (Ex 16, 3) K poslednému hriechu patrí aj maškrtnosť. Žrút a opilec sú nerozumnejší ako zvierá; zvierá totiž obyčajne prestane jesť a piť, len čo sa nasýti, ale taký človek nie. (sv. Cezár.) Netrpezlivý človek, ktorý sa vrhá na jedlo a nepozná žiaden poriadok v jedení, sa podobá dravému vtákovi, ktorý vo svojej žravosti, hneď padá z výšky a vrhá sa na svoju korisť, len čo ju zbadá. Ó, aký hlúpy je nestriedny človek; kŕmi len červy, ktoré ho jedného dňa budú požierať v hrobe.

Nestriednosť prináša so sebou aj veľa zla. Pamätaj, že pre hriech nestriednosti prišla smrť na celé ľudské pokolenie. (Ludv. Gran.)

B) Nestriedny človek si poškodzuje zdravie, oslabuje svoje duševné sily, pripravuje sa o česť a majetok, upadá do všetkých nepravostí, zvyčajne nešťastne zomiera a býva naveky zavrhnutý.

Nestriednosť **ničí zdravie**. „Mnohí jedia, aby zomreli.“ (Lev XIII.) Ten, kto chce zápasit' s obrom, prehrá; rovnako ako telo, ak ho zaťažieme príliš veľkým množstvom jedla. Príliš veľa pitia ničí telo, ako príliš veľa vody ničí mlyn. Príliš veľa dažd'a neslúži poliam; príliš veľa nápoja neslúži telu. Mnohí opilci upadajú do šialenstva a musia byť zavretí do blázince. Mnohí už na následky nestriednosti zomreli. (Sir 37, 34) Nestriednosť si už vyžiadala viac životov ako meč. Všetkého veľa škodí. Nestriednosť má zlý vplyv aj na zdravie potomstva.

Nestriednosť oslabuje **duševné sily**. Opilstvo zatemňuje rozum, tak ako hmla zatemňuje svetlo slnka. (sv. Nilus) Nestriedny človek nemôže pozdvihnúť svojho ducha k Bohu, tak ako nasýtený vták sa nemôže povzniesť k nebu. (sv. Ján Klim.) Nestriednosť oslabuje **vôľu**. Preto nestriedny človek v čase pokúšenia nemá silu odolať a upadá do ťažkého hriechu. Podobá sa zaťaženej lodi, ktorá sa v búrke potopí (sv. Chryz.); alebo vtákovi, ktorý sa pre svoju žravosť dá ľahko chytiť. (sv. Bonav.)

Nestriedny človek sa pripravuje **o česť**. Tak sa stalo aj Noemovi; v dôsledku nestriedneho požitia vína ležal nahý vo svojom stane. (Gn 9) Opilec sa často váľa ako prasa v blate, rozpráva ako blázon a je deťom na posmech. (sv. Aug.) U Lakedamóncov museli deti hádzať na opilcov blato.

Opilec sa pripravuje o svoj **majetok**. Opilec rozhadzuje svoje peniaze, za jeden deň utráca niekoľkodenný zárobok. (sv. Ambróz.) Stáva sa neschopným práce na pol i na celý deň. Robotník oddaný opilstvu nezbohatne. (Sir 19, 1)

Nestriednosť vedie ku **všetkým nerestiam**, najmä k nemravnosti a k úplnej bezbožnosti. V príliš vlhkej pôde sa zhromažďuje rozličný hmyz. Nestriedny človek sa podobá močiariu, kde sa liahnu hady, červy a pod. (sv. Aug.) Ako z močiara vystupujú škodlivé výpary, tak v dobre živennom tele vznikajú všelijaké zlé žiadosti. Nestriedny človek hovorí najmä bezbožné a nemravné reči. Ako kvasiace víno vytláča zo suda všetko, čo v ňom je, tak víno kvasiace v žalúdku vypúšťa všetko, čo je skryté v srdci. (Ludv. Granad.) Nestriedny človek rozhadzuje svoje peniaze, nadáva, klame, zanedbáva doma svoju večernú modlitbu (lebo je lenivý), rannú modlitbu (lebo ho bolí hlava a je mu nevoľno), v nedeľu sa nezúčastňuje na Bohoslužbách (radšej sedí v krčme alebo spí), je lakomý (potrebuje pre seba veľa peňazí), robí dlhy a neplatí ich, žije doma v nezhodách (lebo mu to vyčíta rodina, ktorú necháva trpieť chudobou) atď. Spomeňme si na podlosť Herodesa, ktorý dal popraviť svätého Jána Krstiteľa (Mk 6), na Baltazára, ktorý v opilstve znesvätil posvätné nádoby (Dan 5), na boháča, ktorý chudobnému Lazárovi nedal ani omrvinku chleba. (Lk 16) Ako sa oheň živí ohňom, tak nečistota nestriednosťou. (sv. Nilus.) Ako smolou neuhásime oheň, olejom plameň, tak nie je možné si v nestriednosti zachovať čistotu. Nečistotu a nestriednosť nemožno od seba oddeliť. (sv. Hieronym) Utekajme pred nestriednosťou, aby sme neupadli do nečistoty. (sv. Aug.) Kto nie je striedny v jedení, nemôže si zachovať čistotu. (sv. Katar. S.)

Nestriedny človek upadá do úplnej bezbožnosti. Nestriedny človek nemyslí ani na svoj posledný cieľ; podobá sa supovi, ktorý túži len po zdochlinách, a keď ich žerie, nestará sa o nič okolo seba. Nestriedny človek nemá pochopenie pre náboženské pravdy; zmyselný človek neprijíma, čo je z Božieho Ducha. (1 Kor 2, 14)

Nestriedmi ľudia, najmä opilci, obyčajne zomierajú **predčasne alebo nešťastnou smrťou**. Preto Spasiteľ nabáda: „Dávajte si pozor, aby vaše srdcia neotťaželi obžerstvom, opilstvom a starosťami o tento život, aby vás onen deň neprekvapil.“ (Lk 21, 34) Pravdivý je aj výrok: „Aký život, taká smrť.“ Herodes bol sťatý v opitosti (Jdt 13); zhýralca Baltazára zabil v posteli nepriateľ, ktorý v noci vnikol do mesta. (Dan 5) Mnohí opilci spadli do vody a utopili sa; mnohí zamrzli v zime, vypadli z voza a dostali sa pod kolesá. Smrť nestriedneho človeka je nešťastná aj preto, že zomiera bez ľútosti a bez prijatia svätých sviatostí. Nemravní ľudia sa často obrátia, ale opilci len zriedka; a ak sa obrátia, tak žiaľ často len na krátky čas a opäť upadnú do hriechu. Mnohí apoštolskí kňazi to môžu potvrdiť.

Nestriedmi ľudia budú jedného dňa **naveky zavrhnutí**. Boháč prišiel do pekla. (Lk 16) Kristus hovorí: „Beda vám, čo ste teraz nasýtení.“ (Lk 6, 25) Opilci nebudú kralovať v nebeskom kráľovstve. (1 Kor 6, 10) „Lebo kto seje pre

svoje telo, z tela bude žať porušenie.“ (Gal 6, 8) Kto je príliš tučný, neprejde cez úzku nebeskú bránu. (sv. Greg. Naz.) Pamätaj na plameň, a úplne premôžeš silu prírody. (sv. Hier.) Preto pamätaj, že sa máš vždy pred jedlom a po jedle modliť (najlepší liek proti netrpezlivosti); ďalej, že sa nikdy nemáš v jedle vrátať, ale máš jesť to, čo ti je predložené (liek proti vyberavosti, ktorý odporúča Kristus, (Lk 10, 8), a napokon, nikdy nejedz tak dosýta, aby si už nemohol jesť (liek proti obžerstvu) Ako človek je, tak aj pracuje, t. j. podľa toho, ako človek je, sa dá poznať, aký je.

6. O ČISTOTE

6.1. Čistým je ten, kto svojho ducha i telo drží v čistote a cháni sa pred všetkým, čo túto čistotu (nevinnosť) narušuje.

Svätý Stanislav Kostka († 1568) utekal, akonáhle počul len jedno menej slušné slovo; podobne to robil aj svätý Alojz a iní. Mnohí radšej obetovali majetok a preliali svoju krv, ako by porušili cnosť čistoty; tak napríklad Jozef Egyptský, svätá Anežka, svätá Lucia, svätá Uršula, svätá Hata a iní. „Čistota je viac ako ľudská dokonalosť.“ (sv. Cyr. Jer.) Cnosť čistoty má Božský pôvod, lebo Boh ju priniesol z neba na zem. (sv. Ambr.) Ľudia, ktorí žijú v nevinnosti, sa podobajú ľalii. (Pie 2, 1) Každý aj ten najmenší chrobáček, ktorý sa na ľalii usadí, uberá z jej oslňovej belosti a zohyzd'uje ju; tak aj človeka, ktorý žije v nevinnosti, poškvŕni aj najmenšia nečistá predstava. Každý nešetrný dotyk berie ľalii krásu a spôsobuje jej zvädnutie; tak aj človek, ktorý žije v nevinnosti, skrze nečistý vzťah s okolitým svetom kráča do záhuby. Ľalia rastie priamo nahor k nebu a jej listy majú podobu jazyka; tak sa aj človek, žijúci v nevinnosti, nachádza na priamej ceste do neba, ale musí vedieť, ako udržať svoj jazyk na uzde. Ľalia naplňa svojou vôňou celý dom; tak aj človek, žijúci v nevinnosti, svojím dobrým príkladom blahodarne pôsobí na celé svoje okolie. Mysel' čistého človeka je ako čistá voda; ak do nej hodíme len malý kameň, pohne sa, ale nemôže sa zakaliť. (sv. Vinc. Fer.)

Ľudia, žijúci čisto, sú ako anjeli a veľmi sa podobajú Bohu.

Tí, čo vedú čistý život, sú **anjeli v ľudskom tele**. (sv. Baz.) Čistota je anjelská cnosť, lebo ňou sa človek podobá anjelom. (sv. Chryz.) Čisté duše tvoria anjelskú rodinu, ktorú Kristus založil na zemi, aby ho oslavovali a chválili nielen anjeli v nebi, ale aj na zemi. (sv. Hieronym) Čisté duše ďaleko prevyšujú anjelov, lebo bojujú v tele, čo u anjelov nie je. (sv. Cyprián) Čisté duše sú anjeli vyššieho rádu, lebo anjeli nemusia bojovať, kým čisté duše si zachovávajú anjelskú čistotu, napriek neustálym diablovým pokušeniam. (sv. Baz.) Existuje síce rozdiel medzi čistým človekom a anjelom, ale len v blaženosti, nie v cnosti. Anjelská čistota je blaženejšia, čistota človeka je silnejšia. (sv. Ambr.) Anjeli, ako je zrejme zo života svätých, majú radi vzťah s čistými ľuďmi; z toho je zrejme, že v nich vidia bytosti rovné sebe samým. „Diabli vedia, že človek čistotou dosahuje dôstojnosť anjelov, ktorú oni stratili; preto sa veľmi usilujú vzbudiť v dušiach ľudí nečisté myšlienky.“ (sv. Izid.)

Ľudia, ktorí vedú čistý život, sú **Bohu veľmi milí**. Kristus Pán mal najradšej čisté duše; za matku si vybral najčistejšiu pannu, za svojho pestúna anjelsky čistého Jozefa. Za svojho predchodcu si vybral Jána Krstiteľa, posväteného v matkinom lone už pred narodením. Nevinného sv. apoštola Jána miloval najviac zo všetkých apoštolov a pri Poslednej večeri ho nechal odpočívať na svojich prsiach. Dve čisté duše stáli pri jeho smrti pod jeho krížom a rovnako veľmi miloval aj malé deti, lebo boli čisté a nevinné. (Zwenger) „Kto miluje čistotu srdca, bude mať za priateľa nebeského kráľa.“ (Prís 22, 11) Čistú dušu Boh nazýva „sestrou“, „priateľkou“, „nevestou“ (Pies 4, 7-9) Panny majú za ženícha kráľa anjelov. (sv. Ambróz) Každá duša je kráľovnou, lebo je zasnúbená Bohu, kráľovi kráľov. (sv. Ambróz) Panenstvo sa tak zapáčilo Božiemu Synovi, že sa chcel narodiť z panny a sám žil panenským životom. (sv. Hieronym)

Ľudí čistých si **osobitne vážia aj ostatní ľudia**. Už pohania si veľmi vážili čistých ľudí. Ako veľmi si Rimania vážili panny Vestálky, ktoré počas 30 rokov svojej služby v chráme museli žiť ako slobodné. Ak sa objavili na ulici, boli verejne uctievané, a ak stretli zločinca, ktorý bol vedený na popraviisko, okamžite bol prepustený. „Hľa, pohania si ctíli svoje dcéry, ktoré dávali prednosť čistote a panenskému stavu pred manželstvom a my kresťania by sme sa mali vysmievať panne, ktorá sa z vyšších pohnútok nevydala?“ (sv. Ambróz) „Ó, aké krásne je čisté pokolenie v ctnosti, lebo nesmrteľná je pamiatka jeho: preto že je známe u Boha i u ľudí.“⁷⁷ (Múd 4, 1)

6.2. Tí, ktorí vedú život v čistote, jasne poznávajú Boha, ich vôľa je pevná, majú veľký duševný pokoj a v nebi budú zvlášť vyznamenaní.

Čistota srdca je zdravím ducha. (sv. Bern.) Ľudia čistého srdca majú veľmi osvietený rozum, najmä jasne poznávajú Boha. Ich sa týkajú Kristove slová: „Blahoslavení čistého srdca, lebo onividia Boha.“ (Mt 5, 8) Čistí ľudia sú ako priehľadný krištál, ktorým prenikajú všetky slnečné lúče. Sú ako čistá a pokojne tečúca voda, v ktorej sa zračí obloha. Čistota duše, vnútorná krása a anjelská sloboda robia z učencov a učiteľov, vzdelancov a bohoslovcov všestranne vzdelaných ľudí. (sv. Aug.) Čistota nás robí schopnými pozeráť na slnko spravodlivosti s nezakaleným

⁷⁷ V novom preklade Písma sv. je: „Lepšia (je) bezdetnosť s čnosťou, nesmrteľnosť je v jej spomienke; lebo ju uznáva Boh i ľudia.“

zrakom. (sv. Iz.) Veľká čistota urobila svätého Jána evanjelistu schopným tak hlboko preniknúť do tajomstiev náboženstva. Hneď na začiatku svojho evanjelia sa vzniesol ako orol do výšky Božstva.

Čistota **odáva dušiam odvahu**. (sv. Ambróz.) Slabá Judita preukázala pri dobývaní Betulie takú statočnosť, že vošla do nepriateľského tábora a odťala Holofernovi hlavu. Písmo sv. hovorí: „Konala si odvážne a smelo, lebo si milovala čistotu.“⁷⁸ (Jdt 15, 11) Preto čistí ľudia rýchlo dosiahnu všetky cnosti. (sv. Bonav.)

Kto vedie čistý život, je **blažený už na zemi**. Čistota má v sebe neopísateľnú spanilosť a sladkosť a poskytuje sladší pôžitok ako všetky telesné rozkoše. (sv. Izid.) Čistota je aj zdravím tela. (sv. Iz.) Kto vedie panenský život, má už v tomto živote slávu vzkriesenia. (sv. Cyprián) Čistota je predobrazom večnej neporušiteľnosti tiel. (sv. Aug.) Čistota obklopuje celé ľudské telo čarovnou nežnosťou. (sv. Efr.) Ľudia, ktorí žijú v nevinnosti, majú zvyčajne žiarivú tvár, čo je znakom zdravia; zvyčajne sa tiež dožívajú vysokého veku. Ak takýto človek zomrie výnimočne skoro, Boh to dopustil z rozumného dôvodu; vzal ho zo sveta, aby zloba hriešnikov, medzi ktorými žil, nezmenila jeho zmýšľanie. (Múd 4, 11) Ostatne dlho žil ten, kto dobre žil.

Tí, čo žijú čisto, budú jedného dňa **v nebi zvlášť vyznamenaní**. Panenské duše budú v nebi veľmi blízko k Bohu; budú stáť blízko Baránka a budú ho nasledovať všade, kam pôjde. Budú spievať pieseň, ktorú iní svätí nebudú môcť spievať. (Zjv 14, 1-5) Boh bude čisté duše v nebi korunovať⁷⁹. (Pies 4, 8) To znamená, že im udelí osobitnú slávu nad všetkými ostatnými svätými. Ich pamiatka bude nesmrteľná. Panenské duše budú mať v nebi podiel s Pannou Máriou. (sv. Cyr. Jer.) Už tu na zemi im Boh prejavuje úctu osobitnými zjaveniami. „Panenské duše sú Božími tajomníkmi, lebo Boh im zjavuje svoje tajomstvá.“ (sv. Tom. Vill.) Keďže panenské duše majú úzky vzťah s Bohom, preto sa stav panenstva často nazýva „manželstvo s Bohom“ alebo „zasnúbenie s Bohom.“ (Tert.) Boh tiež ochotne vypočuje modlitby čistých duší. Ako kráľovná Ester získala od svojho manžela všetko, pretože mu bola verne oddaná, tak aj nebeský Ženich splní všetky prosby čistých duší.

6.3. Každý človek je povinný zachovávať panenskú čistotu, kým nevstúpi do manželstva.

Preto dal Boh šieste Božie prikázanie. Židia ukameňovali každého, kto sa prehrešil proti cnosti čistoty. (Dt 22, 21) U Rimanov boli panny Vestálky, ktoré sa prehrešili proti čistote, pochované zaživa. Hľa, ako už trestajúca spravodlivosť Židov a pohanov chránila čistotu!

Na zachovanie čistoty slúžia tieto prostriedky: cvičenie sa v sebazapieraní, striedmosť, častejšie prijímanie svätých sviatostí, modlitba k Matke Božej, rozjímanie o náboženských pravdách, najmä o všade prítomnosti Boha a o posledných veciach človeka. Máme sa tiež čo najviac vyhýbať tancu, návšteve divadla a príliš uvoľnenému vzťahu k osobám druhého pohlavia.

Zo všetkých zápasov kresťana je najťažší zápas o čistotu. (sv. Aug.) Pohanskí Gréci mali medzi svojimi bohmi pannu menom Minerva; zobrazovali ju vo vojenskom odeve, s prilbou, štítom a kopijou; to znázorňovalo, že čistotu nemožno zachovať bez veľkého boja. (sv. Hieronym) Učitelia Cirkvi nazývajú zachovanie čistoty mučeníctvom. Toto mučeníctvo je nekrvavé, ale v mnohom je väčšie ako krvavé mučeníctvo; krvavé mučeníctvo totiž trvá len niekoľko okamihov a človek hneď vstupuje do nebeskej slávy; naproti tomu zachovanie čistoty si vyžaduje dlhý boj, ktorý treba viesť po celý život.

(O umŕtvovaní seba samého pozri všeobecné prostriedky k dokonalosti.) Máme sa predovšetkým chrániť zbytočného rozprávania a máme **potláčať zvedavosť očí**. Uhovoreného a všetečného človeka, nemožno považovať za čistého. (sv. Aug.) Oknami očí vstupuje do duše smrť. (Jer 9, 21) Lev stráca svoju zúrivosť a stáva sa plachým, ak mu zakryjeme oči (Plínius); práve tak sa v nás potláčajú naše náruživosti, ak si dávame pozor na to, na čo pozeráme. Aj **pôst** vedie k čistote. Pevnosť sa dá najistejšie dobyť, ak sa do nej zamedzí prísun potravín; vzdorovité telo sa najistejšie podmaní, ak sa mu odoberie jedlo. (sv. Bonav.) Nestriednosťou však strácame svoju krstnú nevinnosť, tak ako Ezau stratil svoje prvorodenstvo. (sv. Efr.) Kde je nestriednosť, tam je nečistota. (sv. Ambróz) Sopka Etna a Vezuv, chrliace oheň, nezúria tak silno ako krv mladých ľudí rozpálená vínom a obžerstvom. (sv. Hier.) Neopíjajte sa vínom, v ktorom je chlipnosť. (Ef 5, 18) Zlá rozkoš sa živí hodovaním. (sv. Ambr.)

Prijímaním svätých sviatostí a modlitbou dostávame milosť Božiu, bez ktorej sa nemôžeme ovládať. „Mýli sa ten, kto si myslí, že vlastnými silami premôže zmyselnosť a zachová si čistotu; Božie milosrdenstvo musí uhasiť spaľujúci oheň prirodzenosti. (sv. Chryz.) Nemôže byť zdržanlivý ten, ak mu to Boh nedá. (Múd 8, 21) Čistota je ako sneh, lebo tak sneh ako aj čistota prichádzajú len zhora. Svätou spoveďou a svätým prijímaním získavame silu vôle, a tak sa chránime pred hriechom; (pozri o účinku oboch týchto sviatostí.) „Sviatosť oltárna je obilím vyvolených a vínom, ktoré plodí panny.“ (Zach 9, 17) Pozemské víno škodí čistote, ale nebeské víno, totiž sviatosť oltárna, zachováva čistotu. (sv. Alf.) Najprospešnejšia zo všetkých modlitieb je modlitba **k Matke Božej**. „Ó, koľko mladých ľudí si pobožnosťou k Matke Božej zachovalo čistotu ako anjeli!“ (sv. Alf.) Kazateľ Segneri rozpráva o istom zhýralom mladíkovi, ktorému kňaz v spovednici prikázal, aby sa každé ráno modlil trikrát Zdravas Mária na počesť čistoty Matky Božej. Po rokoch sa mladík vrátil ku kňazovi a povedal, že práve tejto modlitbe vďačí za svoje úplné obrátenie.

Rozjímanie o náboženských pravdách odníma človeku záľubu k zmyslovým veciam. „Žite duchovne a nebudete spĺňať žiadosti tela.“ (Gal 5, 16) Len čo pocítíme svätú radosť z Boha, všetko ostatné pre nás prestane mať hodnotu.

⁷⁸ V novom preklade Písma sv. tento verš chýba.

⁷⁹ V novom preklade Písma sv. text: „.. budeš korunovaná...“, chýba.

Kto zakúsil duchovné radosti, tomu sa zhnusia všetky telesné radosti. (sv. Alb. Veľ.) Najme ten, kto verí, že Boh všetko vidí a je všade prítomný, nebude nikdy robiť to, čo sa Bohu nepáči. (sv. Hieronym) To bolo vidieť na Jozefovi Egyptskom (Gn 39, 9) a na Zuzane. (Dan 13, 35) Nedaj sa oklamať nádejou, že tvoj hriech zostane utajený; veď je prítomný Boh, ktorý všetko vidí a ktorému nič neunikne. (sv. Ambróz) Vo všetkých svojich skutkoch pamätaj na svoje posledné veci a nikdy nezhrášiš. (Sir 7, 40) Ak sa v tvojich útrobach rozhorí nečistý plameň, nech ho uhasí spomienka na večný oheň. (sv. Peter Dam.) Keď sv. Martiniána, pustovníka z Palestíny, trápilo pokušenie, vložil si nohy do ohňa: vykrikol od bolesti a zvolal: „Ó, ak nevydržím taký slabý oheň, ako vydržím pekelný oheň?“ (Mech. IV. 188.) Kde je bázeň pred Bohom, tam je čistota; kde však nie je bázeň pred Bohom, tam budete márne hľadať čistotu. (sv. Chryz.)

Čo sa týka zábav ako je napr. **tanec** alebo **divadlo**, pozri náuku o príležitosti ku hriechu! Každý ide na tanec v najväčšej márnomyseľnosti, ale márnomyseľnosť je najlepšou prípravou na zlé myšlienky. (sv. Fr. Sal.) Tance sa konajú v noci, akoby sa tým malo naznačiť, že sa pri nich do duše vkráda toľko temných a zlých vecí. (sv. Fr. Sal.) Tanec je truhlou nevinnosti a hrobom hanblivosti. (sv. Ambróz) Ak by tu človek nemal klesnúť, musel by byť anjelom. (Meh.) Mnohé dnešné divadelné predstavenia sú nemorálne. Morálne predstavenia by sa museli hrať pred prázdnyimi lavicami. Divadlo je poučné na hodinu, ale zvodné na mnoho rokov. (Meh.) **Príliš voľný vzťah** s osobami druhého pohlavia tiež škodí čistote. „Ak sa slama priblíži k ohňu, všetko sa zapáli; podobne aj ak sa niekto príliš voľne stýka s osobami druhého pohlavia.“ (sv. Vinc. Fer.) Nikto nech nehovorí, že tá osoba je veľmi dobrá. Človeku, ktorý raz s touto výhovorkou prišiel k svätec odpovedal: „Nuž, cesta je dobrá a dážd' je tiež dobrý, a predsa, ak sa oba spoja, vznikne blato.“

O nečistote

A) Nečistý je ten, kto si myslí alebo robí niečo, čo porušuje čistotu.

Kým čistý človek sa podobá ľalii, nečistý človek je ako trňový ker, na ktorom sa poškriabeme. Vykupiteľ, aby odčinil hriech nečistoty ľudstva, sa nechal hrozne bičovať a svoju hlavu trním korunovať.

Nečistý je ako zviera, Bohu sa vôbec nepodobá a protiví sa mu, rovnako ním opovrhujú aj ľudia.

Nečistota robí z človeka zviera. (sv. Bern.) To vedeli už pohania. Učenec Diogenes chodil cez deň po aténskom námestí s lampášom v ruke, akoby niečo hľadal. Keď sa ho spýtali, čo hľadá, odpovedal: „Hľadá človeka.“ Keď mu povedali: „A či nevidíš tých ľudí?“ On povedal: „Nie sú to ľudia, ale zvieratá, lebo sa nechávajú viesť ako zvieratá len svojimi živočíšnymi túžbami.“ Nečistý človek je ako prasa, ktoré keby videlo na jednej strane kaluž a na druhej strane lôžko ustlané z ruží, radšej sa bude váľať v kaluži. Tak aj nečistý človek dáva prednosť hriechnym žiadostiam pred rajskými radostami.“ (sv. Bern.) Na nečistých sa vzťahujú slová sv. Písma: „Človek, keď bol ctený, nepochopil to, rovnal sa nerozumným zvieratám.“⁸⁰ (Ž 49, 21) Pýcha je hriechom anjela, lakomstvo hriechom človeka, ale nečistota hriechom zvieratá. (sv. Bern.) Je nedôstojné človeka, ktorý má takú veľkú dôstojnosť a je tak blízko k Bohu, aby sa neporiadnym spôsobom podriaďoval tvorom nižším ako Boh. (sv. Tom. Akv.)

Nečistý je **úplne nepodobný Bohu**. „Hriechom nečistoty človek poškvŕňuje Boží obraz, ktorý je v ňom, a uráža Boha práve tak, ako mňa uráža ten, kto by chcel naplúť na môj obraz alebo ho inak poškvŕniť.“ (sv. Aug.) Nečistý robí to isté, ako by niekto hodil obraz Ukrižovaného do stoky: do stoky totiž hádže Boží obraz, ktorý v sebe nosí.“ (sv. Vinc. Fer.) Keďže tento hriech človeka poškvŕňuje, nazýva sa „nečistota“ alebo „nemravnosť.“

Nečistý sa **Bohu mimoriadne protiví**. Na začiatku, keď ľudia upadali do rôznych nerestí, dokonca aj do modloslužby, Boh bol k nim ešte vždy zhovievavý; keď však upadli do neresti nečistoty a prepadali sa do nej čoraz hlbšie, Bohu sa tak znepáčili, že oľutoval, že stvoril človeka. (Gn 6, 6) Nečistý človek, ktorý by bol akokoľvek ustrojený a voňal by voňavkami, šíril pred Bohom odpornejší zápach ako zdochlina. (sv. Alf.) Nečistý človek zapácha pred tvárou Boha, anjelov a ľudí. (Bl. Joz. Eup.) Svätý Filip Neri vraj mal od Boha milosť rozoznávať duše čistých podľa vône a duše nečistých podľa morového zápachu. Na nečistého človeka sa vzťahujú slová nárekov proroka Jeremiáša: „Bol si zlatom, a ako sa teraz tvoja farba zatemnila a zmenila. Synovia Siona boli kedysi slávni a odetí najjemnejším zlatom, a teraz sú považovaní za hlinené nádoby. Tí, čo s rozkošou jedli, teraz vystierajú ruky po lajne.“ (Nár 4, 1-5)

Nečistých ľudí **iní považujú** za ľudí bez cti a šliapu po nich ako po výkaloch.“ (Sir 9, 10) Nečistota býva obyčajne zjavná. „Nečistota miluje samotu a túži zostať skrytá; ale podobá sa skrytému ohňu, ktorý aj keď je skrytý, prezrádza sa dymom a zápachom.“ (sv. Vinc. Fer.)

B) Nečistí ľudia upadajú do mnohých hlúpostí a nerestí a zvolávajú na seba Boží trest a večné zatratenie.

⁸⁰ V novom preklade Písma sv. je: „A keby človek mal čo akú hodnosť, a toto by si nevšimol, je ako lichva, čo hynie; v tom je jej podobný.“

Nečistota je diabla udica, ktorá vrhá do záhuby tých, čo ochutnali túto návnadu. (sv. Baz.) Posledné veci tohto hriechu sú trpkéjšie ako palina a ostré ako dvojsečný meč. (Prís 5, 4) Ó, aké trpké je ovocie nečistej žiadostivosti; je horkejšie ako žlč. (sv. Hieroným) Hriech, ktorý žiadostivosť sľubuje, je sladký jed; ó, never mu! Keďže Duch Svätý opúšťa nečistých ľudí, preto je **rozum** nečistého človeka úplne zatemnený. „Keďže sa človek nečistotou stáva zvierat'om, nemá už ten rozum, to svetlo Ducha, ktorým by sa líšil od nerozumných zvierat.“ (sv. Bern.) Nečistý človek je ako kôň a mulica, ktorí nemajú rozum. (Ž 32, 9) Nečistí majú pred očami hustú hmlu, a preto nespozorujú pekelnú priepasť. (Corn. a L.) Telesne zmýšľajúci ľudia nechápu veci, ktoré sú z Božieho Ducha. (1 Kor 2, 14) Kráľ Šalamún týmto hriechom stratil svoju múdrosť a stal sa takým hlupákom, že sa klaňal aj modlám svojich pohanských žien. (1 Kr 11) Ľudia, ktorí sú nemravní, sa často obliekajú ako blázni.

Vôľa nečistého človeka je úplne **oslabená**. Nečistý človek je ochromený konať dobro ako človek trpiaci dnou. (Beda.) Preto je polepšenie nečistého človeka veľmi ťažké. Nečistý sa podobá spútanému, ktorého nespútal niekto iný, ale spútal sa sám vlastnými železnými putami. (sv. Aug.) Nečistota je nerest', ktorej sa nemožno tak ľahko zbaviť. (sv. Tom. Akv.) Je to diabla sieť, do ktorej sa ľudia chytajú a z ktorej sa už nemôžu dostať von. (Ludv. Gran.) Preto nečistí ľahko upadajú do všetkých hriechov, do závidosti, žiarlivosti, nenávisť, krutosti, do páchania vrážd, do márnivosti, svätokrádeže, do zúfalstva a pod. Kam vedie tento hriech, vidíme na anglickom kráľovi Henrichovi VIII. Tento niekdajší „obranca viery“, odpadol od katolíckej viery a zaviedol v celom Anglicku nový blud. Spustošil kláštor, dal zabiť 25 biskupov, 500 kňazov a rehoľníkov a mnoho ďalších.

Na nečistých ľuďoch dopadajú **kruté tresty**. Takýto ľudia strácajú predovšetkým akýkoľvek **duševný pokoj**. Svätý Chryzostom hovorí nemravníkovi: „Ó, úbohý človeče, aký si žalostný; dokáž, že si mal iba jednu hodinu pokoja!“ „Nečistota spôsobuje páľčivý smäd (= nepokojné svedomie) a má za následok, že človek upadá do záhuby.“ (Corn. a L.) Nečistý stráca aj telesné **zdravie**. Každý hriech je mimo tela, ale nečistý človek hreší proti vlastnému telu (1 Kor 6, 18), t. j. nečistota poškvrňuje telo viac ako ktorýkoľvek iný hriech, lebo ho vrhá do hanebného otroctva. Preto za tieto hriechy býva trestané hlavne telo.

Aj keby bol človek navonok krásny a ozdobený, ak je duša zašpinená nečistotami hriechu, krásna tela dlho nevydrží. (sv. Efr.) Nečistota nahľadáva kvet mladosti a má za následok predčasnú starobu. (Ludov. Gran.) Choď do blázincov a nemocníc a zhrozíš sa strašných následkov tohto hriechu. Nečistí bývajú trestaní aj **osobitnými trestami**. Tak bola potopa trestom za nečistotu. (Gn 6, 7) Sodoma a Gomora boli za tento hriech zničené ohňom a sírou. (Gn 18, 20) Ak Boh v našich časoch netrestá nečistých ľudí ohňom, ponecháva si pre nich oveľa silnejší a nekonečne páľčivejší oheň. (sv. Chryz.)

Nečistí ľudia nemôžu vládnuť v nebeskom kráľovstve. (1 Kor 6, 9) Nečistí nemajú dedičstvo v Kristovom kráľovstve. (Ef 5, 5) Nič nečisté sa do neba nedostane. (Zjv 21, 27) Duša nečistého vyhynie spomedzi živých. (Sir 19, 3) Ak budete žiť podľa tela, zomriete. (Rim 8, 13) Rozkoš je chvíľková, trest za ňu je večný. (sv. Ambr.) Svätý Alfonz si myslí, že väčšina ľudí bude zatratená za tento hriech.

C) Najlepším prostriedkom, ako uniknúť hriechu nečistoty, je útek.

Spomeňme si na Jozefa Egyptského (Gn 39) Proti tomuto hriechu existujú aj iné prostriedky, napríklad prijímanie svätých sviatostí, úcta k Matke Božej atď. ale najlepším prostriedkom v pokušení je útek. (sv. Alf.) Svätý Pavol hovorí (1 Kor 6, 18), že sa musíme vyvarovať všetkých nerestí; pred nečistotou však musíme utekať. (sv. Aug.) V boji so zmyslami víťazia opatrní a bojazliví, t. j. tí, ktorí sa dajú na útek. (sv. Fil. Neri) Nie je pre teba hanbou, ak utekáš, aby si dosiahol palmu čistoty.

7. O HORLIVOSTI V KONANÍ DOBRA

7.1. Horlivý v konaní dobra je ten, kto veľmi dôsledne pracuje na svojej spásе.

Horlivosť v konaní dobra musí vychádzať z lásky k Bohu, inak nemá žiadnu hodnotu. Horlivosť v dobrom musí byť aj rozumná, pretože inak spôsobí viac škody ako úžitku. (sv. Fr. S.) Kto je nerozvážne horlivý, podobá sa človeku, ktorý chce vytrhať kúkol' z poľa, a pritom s kúkol'om vytrháva aj pšenicu. (Mt 13, 29) Slepá horlivosť len škodí.

Ak nádej na pozemskú slávu poháňala kráľa Alexandra Veľkého k takým veľkolepým činom, čo máme robiť my, ktorí očakávame večnú slávu? (Corn. a L.) A ak sa tu už tak namáhame, aby sme žili o niečo dlhšie, o koľko viac by sme sa mali starať o to, aby sme žili večne! (sv. Aug.) Máme byť ako obchodníci, ktorí sa nikdy neuspokoja so svojím majetkom, ale ustavične sa usilujú o nový zisk. (sv. Bern.) Máme sa podobať opatrnému pocestnému, ktorý sa nikdy neobracia späť ceste, ktorú už prešliapal, ale pozerá len na cestu pred sebou, lebo vyšliapaná cesta mu nijako nepomôže, ak nedôjde do cieľa. (sv. Gregor Veľký.)

Kto je horlivý v konaní dobra, užíva podľa možnosti všetky cirkevné prostriedky milosti. Je ako usilovný záhradník. Záhradník vynakladá všetko úsilie na skráslenie záhrady; hnojí, sadí, polieva a pod. Horlivý človek užíva všetko na záchranu svojej duše; nikdy nezanedbáva modlitbu, často chodí na sv. spoveď a sväté prijímanie, často počúva Božie slovo alebo číta náboženské knihy a pod. Kto je horlivý v dobrom, využíva každú príležitosť, ktorá sa mu naskytne, aby vykonal dobrý skutok. Nenechá žiadneho chudobného odísť bez almužny, svedomito zachováva pôsty nariadené Cirkvou a každú voľnú chvíľu využíva na modlitbu.

Kto je horlivý v konaní dobra, rád kvôli Bohu prináša obety. Raduje sa, keď sa mu vysmieľajú a prenasledujú ho pre svoju vieru; teší sa z utrpenia, ktoré naňho Boh zosiela; obetuje všetko, len aby sa nedopustil hriechu; a áno, je dokonca pripravený aj zomrieť za Krista, keby to bolo treba.

Ten, kto je horlivý v konaní dobra, sa skutočne stará aj o spásu druhých. Chráni svojich podriadených, priateľov a príbuzných pred hriechom, poučuje ich, modlí sa za nich; a dokonca sa modlí aj za úplne cudzích ľudí, ako aj za inovercov a hriešnikov. Čo všetko v tejto veci robili svätí! Horlivosť je ako oheň, ktorý zapaluje veci na blízku a potom aj veci vzdialenejšie.

7.2. Horlivosť v konaní dobra je nevyhnutná pre spásu, lebo nebeské kráľovstvo trpí násilie.

Kristus nám mnohokrát jasne povedal, že preto aby sme dosiahli spásu musíme tvrdo pracovať. Kristus hovorí: „Nie každý, kto mi hovorí: Pane, Pane, vojde do nebeského kráľovstva“ (Mt 7, 21) a na inom mieste opäť hovorí: „Nebeské kráľovstvo trpí násilie a násilníci sa ho zmocňujú.“ (Mt 11, 12) Len ten, kto vytrvalo beží preteky, môže dosiahnuť cenu. (1 Kor 9, 24) Nemyslíme si teda, že spásu dosiahneme tak ľahko. Večná blaženosť sa nazýva kráľovstvom, Božím mestom, Božím domom, rajom rozkoše, korunou. Takéto veci sa dajú získať len veľkým bojom alebo za veľkú cenu. Takisto veľké peniaze dostávajú len tí, ktorí predtým dlhé roky usilovne študovali. „Ale napriek tomu je nebeské kráľovstvo vždy lacno na predaj, platí sa zaň oveľa menej ako stojí.“ (sv. Ant. Pad.)

Bez horlivosti nemôžeme **vykonať vôbec nič dobré**. Boh totiž každému dobrému skutku kladie do cesty prekážky (často aj prostredníctvom zlého ducha), aby zistil, či je naša vôľa úprimná. Preto ten, kto nechce priniesť žiadnu obeť, kto teda nemá žiadnu horlivosť, dobrý skutok nevykoná. „Prosperovať v dokonalosti budeš len do tej miery, do akej si budeš robiť násilie.“ (Tom. Kemp.) Aj naša modlitba býva vypočutá len vtedy, keď sa napriek všetkým prekážkam modlíme vytrvalo (horlivo) Spomeňme si na modliaceho sa slepca pri ceste v Jerichu (Lk 18, 35) a na modlitbu svätej Moniky. Nezabudnime ani na to, že bez veľkej usilovnosti nikto nedosiahne nič veľké ani tu na svete. Všetci ľudia, ktorí sa preslávili, boli ľudia s mimoriadnou usilovnosťou. Cisár Napoleon I., bezpochyby najväčší vojvodca, sa nechával v noci zobudiť, aby dostal dôležité správy a vydal rozkazy. Doprial si len veľmi málo pokoja. O to viac musíme urobiť, aby sme dosiahli spásu. „Tí, čo sejú so slzami, budú žať s radosťou.“ (Ž 126, 5) Bez práce nie sú koláče.

Opak horlivosti: lenivosť

A) Lenivý je ten, kto sa štíti každej namáhavej práce, ktorá prispieva k jeho časnému i večnému blahu.

Lenivosť sa teda prejavuje buď ako **záhaľka**, alebo ako nechť k práci, ak človek nechce pracovať, alebo dokonca nechce plniť svoje povinnosti; tiež ako **vlažnosť v konaní dobra** ak človek nechce nič urobiť pre spásu svojej duše. Lenivec je ako tvrdý spáč, ktorý sa nezobudí, ani keby sme mu spod hlavy zobrali vankúš. (sv. Bonav.) V celej prírode nachádzame činnosť a čulý život; nebeské zástupy bezprestania chvália Boha, nebeské telesá bezprestania krúžia vo vesmíre, byliny a stromy stále rastú až do určitej úrovne, mravce v lete zhromažďujú svoje zásoby, včely stavajú medové bunky a zabíjajú lenivé trúdy, a človek by mal byť lenivý, keď už nižšie stvorenia len z prirodzeného inštinktu pociťujú úplnú nechť k nečinnosti! (Ludv. Granad.) Chod' k mravcovi, ty lenivec, a uč sa od neho. (Prís 6, 6)

Lenivec odkladá každú prácu na neskorší čas a venuje sa len zmyselným pôžitkom. Každý lenivec si hovorí: „Zajtra, zajtra, len nie dnes.“ „Vlažný človek chce i nechce; chcel by byť odmenený od Boha, ale pre Boha nič neurobí; len čo sa musí namáhať, zľakne sa.“ (Beda.) Pre to, aby otvoril bránu diablu, sa tisíckrát vystavuje nebezpečenstvu straty majetku, cti, zdravia a pod. ale pre Boha neurobí nič. (Diez.) A predsa si lenivec myslí, že robí viac dobra ako všetci ostatní. Zatiaľ čo zbožní ľudia si vždy všímajú na iných to lepšie, aby sa pokorili, lenivci si nikdy nevšímajú to dobré, čo majú v sebe iní, ale len to dobré, čo majú v sebe oni sami. (sv. Greg. Vel.) Podobajú sa žiakom, ktorí sa vždy porovnávajú len s tými najlenivejšími a najhoršími, ale nikdy nie s najlepšimi žiakmi. Preto lenivci nikdy nedosiahnu dokonalosť. „Vo svete sme videli veľkých hriešnikov, ktorí sa stali dokonalými, ale nikdy sme to nevideli u lenivých kresťanov. (bl. Kassian.)

B) Lenivosť vedie ku každej nepravosti, k pozemskej biede a k večnej záhube.

Nečinnosť je začiatkom **každej nepravosti**. „Záhaľka učí mnohému zlu.“ (Sir 33, 29) Nečinnosť učí každej nepravosti. (sv. Baz.) Ako prázdna nádoba prijíma do seba každú tekutinu, tak je lenivý človek schopný každej nepravosti. „Človek je ako pole. Ak pole nie je osiate dobrým semenom, prináša stonásobnú burinu. A človek, ktorý vždy túži po činnosti, sa oddá zlým veciam, ak sa nezaobrá vecami užitočnými.“ (sv. Chryz.) Železo hrdzavie, ak sa nepoužíva; ak je vzduch dlho uzavretej miestnosti bez vetrania, zatuchne a človeka neosvieži. Niečo podobné sa deje s nečinnými ľuďmi. Stojatá voda hynie a rozmnožuje sa v nej rôzny hmyz; tak aj telo pokazené nečinnosťou je sídlom všetkých zlých žiadostí. (sv. Bern.) Na lenivca dolieha mnoho pokúšení. Pracovitého človeka pokúša len jeden diabol, ale lenivého pokúšajú stovky diablov. (sv. Céz.) Vták je v bezpečí, kým letí; len čo si sadne a odpočíva, býva zastrelený. (sv. Tomáš Vill.)

Lenivosť **vedie k pozemskej biede**. Lenivec upadá do biedy. (Prís 6, 11) Všade v prírode vidíme, že lenivosť má zlé následky. Stojatá voda hnije; uzavretý vzduch sa kazí; telo zomiera, len čo v ňom prestane prúdiť krv. To isté sa stane aj lenivcovi; život ho navuže a upadá do biedy.

Lenivosť **vedie k večnému zatrateniu**. Lenivec totiž nevykonáva nič dobré a je to, akoby robil niečo veľmi zlé. Aj keby sluha neokrádal svojho pána, neopíjal sa, nebol by hrubý; ale ak by bol lenivý, pán by ho vyhnal zo svojej služby a nedal by mu žiadnu mzdu. (sv. Chryz.) Každý strom, ktorý neprináša dobré ovocie, bude vyťatý a hodený do ohňa. (Mt 7, 19) Služobník, ktorý nevyužil hrivnu, prepožičanú mu od Boha, bude uvrhnutý do vonkajšej tmy, kde je plač a škrípanie zubami. (Mt 25, 30) Skutočne, lenivci neprídu do neba, lebo sa hovoriť: Zavolaj robotníkov a daj im ich mzdu. (sv. Prosp.) Boh neprijíma za svojich priateľov nijakých priateľov záhaľky. (sv. Terézia) Sám Boh hovorí, že toho, kto nie je ani horúci, ani studený, ale vlažný, vypluje zo svojich úst, t. j. že sa mu bude hnusiť. (Zjv 3, 16) Boh je spaľujúci oheň a za sluhov má serafínov, ktorí horia láskou, a preto nenávidí vlažnosť. (Corn. a L.) Boh znáša neveriaceho trpezlivejšie ako vlažného kresťana. (sv. Ambróz)

C) Lenivý človek by mal častejšie pamätať na časnú a večnú odmenu pracovitých ľudí; potom sa ľahšie odhodlá k práci.

Vždy pozeráš len na námahu, ktorá je nevyhnutná; hľadať aj uspokojenie a radosť, ktoré ti Boh sľubuje; tie sa s námaha nedajú ani porovnať. (sv. Aug.) „Neúnavne konajme dobro, lebo ak nechabneme, budeme v pravom čase žat.“ (Gal 6, 9) Žiť môže len človek usilovný, nie lenivý.

O KREŠŤANSKEJ DOKONALOSTI ALEBO SVÄTOSTI

Žiadny dobrý staviteľ nenechá stavbu nedokončenú; ak raz začne stavať dom, neprestane, kým ho nedokončí. Tak aj maliar neurobí podobizeň, kým nedokončí všetky črty tváre. Tak by mal konať aj kresťan; ak raz začal pracovať na spásu svojej duše a je v stave milosti, mal by sa starať o to, aby dokončil stavbu cnosti a aby bol skutočne pravým obrazom Božím. Každý deň máme postúpiť o jeden krok k dokonalosti.

A) Máme sa usilovať o kresťanskú dokonalosť, pretože to vyžaduje Boh a pretože inak by sme odpadli.

Povinnosť usilovať sa o dokonalosť je obsiahnutá už v **prikázaní lásky k Bohu**. Boh totiž v tomto prikázaní požaduje, aby sme ho čo najviac milovali. Čo to znamená iné ako stále pokračovať na ceste dobra? „Kto je spravodlivý, nech ďalej koná spravodlivo a svätý nech sa ďalej posväcuje.“ (Zjv 22, 11) Kristus prikazuje: „Bud'te dokonalí, ako je dokonalý váš Otec, ktorý je na nebesiach.“ (Mt 5, 48)

Tí, čo sa neusilujú o kresťanskú dokonalosť, sú v nebezpečenstve, že navždy **zahynú**. Pozorujeme, že všetky zvieratá, stromy, rastliny, dokonca aj samotný človek, len čo prestane rásť alebo sa vyvíjať, umenšujú sa a idú v ústrety svojmu rozkladu. „Lod', ktorá nie je hnaná proti prúdu, je okamžite prúdom strhnutá.“ (sv. Gregor Veľký) Kto nepostupuje vpred, ustupuje, inak to na ceste k dokonalosti nejde. (sv. Bern.) Stáť na mieste je to isté ako ustupovať. Len čo si spokojný sám so sebou a povieš si: „Už stačí“, si stratený. (sv. Aug.) Máme sa neustále usilovať o najvyšší stupeň dokonalosti (svätosti) Máme byť ako obchodníci, ktorí spočiatku požadujú oveľa viac, ako je skutočná cena; alebo ako poľovník, ktorý, keď chce zastreliť vtáka v lete, mieri vždy o niečo vyššie. (sv. Alf.)

B) Najvznešenejším vzorom kresťanskej dokonalosti je Kristus.

Aj v pozemských veciach hľadáme vzory a ideály. Priatelia poézie uznávajú Schillera a Goetheho, priatelia hudby Mozarta; tak aj kresťan pri hľadaní dokonalosti obracia svoj zrak ku Kristovi a svätým. **Kristus** hovorí: „Ja som cesta, pravda a život.“ (Jn 14, 6) Keď sa bohatý mladík pýtal Krista, čo má robiť, aby bol dokonalý, dostal odpoveď: „Nasleduj ma.“ (Mt 9, 21) Svätý Pavol nás vyzýva: „Oblečte si Krista!“ (Rim 13, 14) Učeň pozoruje, ako pracuje jeho majster, aby vedel pracovať ako on; tak aj my si máme dôsledne všímať Krista. Preto svätci bezprestania rozjímali o Kristovom živote a utrpení. Kristus je **vzorom pre každého**. Existujú tak dokonale umelecky stvárnené podobizne, že sa zdá, akoby sa tvár na obraze pozerala na každého, kto pred ním stojí. To isté platí aj o našom vzore, o Kristovi. Tento vzor je totiž vybavený tak obdivuhodnou múdrosťou, že každý musí povedať: „Tento vzor sa mi dokonale hodí.“ (Ludv. Gran.)

Aj svätí sú vzormi dokonalosti.

Svätí totiž napodobňovali Krista; celý ich život je teda odrazom Kristovho života. Svätý Pavol nabáda kresťanov, aby nasledovali jeho (1 Kor 4, 16) a svätých (Heb 6, 11) A prečo Cirkev počas roka neustále slávi pamiatku svätcov? Evidentne preto, aby nás povzbudila k ich nasledovaniu. Svätí sú totiž v porovnaní s Kristom ako jas hviezd v porovnaní s jasom slnka, lebo Kristus ich všetkých prevyšuje v dokonalosti. Preto je pre nás ľahšie napodobňovať svätých. Začínajúci maliar väčšinou nedokáže napodobniť veľký obraz umelca v menších rozmeroch; ale ľahko môže napodobniť obraz rovnakej veľkosti. Rovnako je nemožné napodobniť aj nedostihný vzor - Krista; ľahšie je napodobňovať svätých. (Vleira.) Vidíme, ako svätí zápasili so svojimi slabosťami, a to nám slúži na poučenie a povzbudenie. (sv. Fr. Sal.) Ale aj tu je treba pripomenúť, že skoro všetci svätí boli výnimočný v konaní niektorej

osobitnej cnosti. (sv. Fr. Sal.) Aj jednotlivé skutky svätých sú primerané ich konkrétnym životným okolnostiam, napr. ich povolaniu, majetku, telesným silám, povahe, podnebiu atď. Preto máme napodobňovať len svätých rovnakého stavu a povolania, a to dokonca nie tým istým spôsobom, ale vždy máme mať na zreteli svoju vlastnú situáciu.

C) Dokonalosť kresťana spočíva v láske k Bohu a blížnemu a v odlúčení srdca od sveta.

Láska je naplnením zákona (Rim 13, 10); je zväzkom dokonalosti. (Kol 3, 14) Svätý Augustín odpovedal komusi, kto sa ho pýtal, v čom spočíva dokonalosť: „Miluj Boha a rob, čo chceš.“ (Lebo kto miluje Boha, nebude robiť to, čo sa Bohu nepáči.) Neexistuje iná dokonalosť ako milovať Boha celým srdcom a blížneho ako seba samého; každá iná dokonalosť je falošná. (sv. Fr. Sal.) Svätosť je skutočné odovzdanie sa Bohu. (sv. Tom. Akv.) Dokonalosť nespočíva v konaní mnohých pobožností, v častej návšteve kostola, v častom prijímaní sviatostí, v pôste a almužne: to všetko sú len prostriedky k dokonalosti. Svätý Paulín napísal istej vznešenej dáme: „Keď sa začneš postiť a zdržiavať sa, nepovažuj sa už za svätú, lebo to všetko je len prostriedok k cnosti.“ Dokonalosť nespočíva ani v úplnej bezhriechosti, ale skôr sa prejavuje v neustálosti a nebojácnom boji proti hriechu. Veď Boh dopúšťa, aby aj svätí niekedy zhrešili, aby ich takto udržal v pokore; spomeňme si na Petrovo zapretie. Najmenej však dokonalosť spočíva v mimoriadnych skutkoch, nad ktorými svet žasne. Či snáď Matka Božia konala neobyčajné skutky? Alebo svätý Jozef, Kristov pestún? Medzi množstvom svätých sa nájde nesmierne veľa takých, ktorí pred svetom nijako nezažiarili. „Ich život bol skrytý s Kristom v Bohu.“ (Kol 3, 3) S láskou k Bohu je vždy spojený **odpor k hriechnemu svetu**, t. j. odpor k zmyselným, hriechnym pôžitkom a svetským radostiam. „Lebo kto miluje svet, v tom nie je Otcova láska.“ (1 Jn 2, 15) Čím viac človek miluje Boha, tým viac sa mu stáva svet odporným. Láska k Bohu a láska k svetu sú ako dve misky na váhe; ak jedna stúpa, druhá klesá. „Láska k Bohu nachádza v srdci tým menej miesta, čím viac ju ovládajú ľudské túžby.“ (sv. Alf.) Čím viac lásky pribúda, tým viac ubúda žiadostivosti. (sv. Aug.) Ak chce človek vystúpiť na vrchol veže, vystupuje najprv na prvú priečku rebríka, potom na druhú, tretiu atď. Čím viac sa vzdaluje od zeme, tým viac sa približuje k vrcholu. Podobne musíme postupovať aj my, ak sa chceme priblížiť k vrcholu dokonalosti; musíme sa, pokiaľ je to možné, čo najviac vzdialiť od pozemských vecí. (sv. Chryzostom)

D) V každom stave a povolaní možno dosiahnuť kresťanskú dokonalosť.

Svätosť nie je výsadou niektorých stavov. Svätí sú všetci, aj tí z najnižších stavov, pápeži, biskupi, kniežatá, cisári, králi, vojaci, lekári, remeselníci, tovariši a sluhovia atď. Veď každý môže milovať Boha a blížneho. „Je ľahké milovať Boha, lebo to nezahŕňa žiadne ťažkosti ani škody. Nič nie je príjemnejšie nášmu srdcu ako láska k Bohu.“ (sv. Bonav.) Pre iné dobré skutky sa dá vždy nájsť nejaká výhovorka. Možno povedať: „Nemôžem sa postiť“, „Nemôžem dávať almužnu“ a podobne, ale nikto sa nemôže vyhovárať a povedať: „Nemôžem milovať.“ (sv. Hieronym) Cvičenie v zbožnosti však musí byť prispôbené silám, zamestnaniu a povinnostiam každého jednotlivca. Zbožnosť je ako tekutina, ktorá nadobúda podobu nádoby, v ktorej sa nachádza.“ (sv. Fr. Sal.)

E) Kto sa naozaj snaží o dokonalosť, ten ju určite dosiahne, ale pomaly.

Kristus totiž hovorí: „Blahoslavení lační a smädní po spravodlivosti, lebo oni budú nasýtení. (Mt 5, 6) Neúnavná snaha o dokonalosť a úprimná túžba po nej vedie k dokonalosti. (sv. Bern.) Túžba po nej má značný podiel na víťazstve; túžba totiž zväčšuje silu, zmiernuje námahu, premáha nepriateľa a u Boha získava lásku a milosť. (sv. Vavrinec J.) Keď sa niekto spýtal svätého Tomáša Akvinského ako môže byť zaručene spasený, svätec odpovedal: „Keď budeš chcieť.“ Svätosť nikdy nedosiahol ten, kto po nej veľmi netúžil; rovnako ako nikdy nedosiahol dokonalosť vo vede a umení nikto, kto po nich veľmi netúžil. (sv. Alf.) Tak je to aj s dokonalosťou. Ale ku kresťanskej dokonalosti dospievame len **veľmi pomaly**. Tu platí: krok za krokom! Naša svätosť nie je dielom jedného dňa. (sv. Filip Neri) Nikdy sa nestaneme dokonalými v krátkom čase, iba ak vďaka osobitnej milosti Božej. (sv. Terézia) Je to ako v prírode. Z rastliny sa nemôže stať do rána kvetina, z dieťaťa sa nemôže za niekoľko dní stať statný muž. Na vysokú horu nemôžeme vystúpiť za niekoľko minút. Každé liečenie trvá dlho; kto postupuje najpomalšie, postupuje najistejšie. Vzťahni to na dokonalosť!

Na ceste k dokonalosti rozlišujeme **tri stupne**, a to stupeň začiatočníkov, ktorí majú ešte veľkú náklonnosť k smrteľným hriechom; stupeň pokročilejších, ktorí nedokážu odolať iba všedným hriechom a pre svoju veľkú náklonnosť k pozemským veciam sa ešte netešia úplnému pokoji; stupeň dokonalých, ktorých duch sa už úplne odvrátil od pozemských vecí a obrátil sa k Bohu, a preto sa tešia veľkému pokoji. (Bened. XIV.) Tieto tri stupne nazývame cestou očistenia, osvietenia a zjednotenia s Bohom. Tieto tri stupne nadprirodzeného života zodpovedajú trom stupňom v prirodzenom živote, a to veku detstva, veku rozvoja a veku zrelosti. (sv. Tom. Akv.) Začiatočníci majú uvažovať o posledných veciach človeka, pokročilejší o Kristovom utrpení a dokonalí o láske Božej a nebeských radostiach. (sv. Ign. z Loy.) Ale v dokonalosti **nikdy nedosiahneme vrchol**, lebo láska k Bohu nemá hranice. Kto je spravodlivý, nech je ešte spravodlivejší, a kto je svätý, nech sa ešte posväť. (Zjv 22, 11) Ale človek nikdy nedospeje tak ďaleko, aby sa už na zemi úplne priblížil stavu svätých v nebi.

1. VŠEOBECNÉ PROSTRIEDKY K DOKONALOSTI

Existujú prostriedky, ktoré má používať každý (všeobecné), a prostriedky, ktorých používanie sa len odporúča (osobitné prostriedky) Aby sme dosiahli kresťanskú dokonalosť, máme používať najmä tieto prostriedky:

1.1. Máme byť verní v maličkostiach. Takto získame väčšie milosti a neupadneme tak ľahko do ťažkého hriechu.

Už v prírode vidíme, že veľké veci vznikajú z malých vecí. Žalud' je malý, ale vyrastie z neho mohutný dub. Rovnako je to aj v duchovnom živote. Preto buď pozorný k maličkostiam, nikdy nekradni ani tú najmenšiu vec, starostlivo sa chráň každej ľži, každého neslušného a urážlivého slova, verne plň každý sľub, nikdy nevyslovuj ľahkovážne meno „Boh“ atď.

Kto je verný v maličkostiach, **dostane** od Boha **väčšie milosti**; takého sa týkajú Kristove slová: „Dobre si urobil, verný služobník! Pretože si bol verný v malom, budeš ustanovený nad mnohým.“ (Mt 25, 21) Kto je však neverný v malom, príde o mnohé milosti a bude prísne Bohom potrestaný. Spomeň si na Mojžiša a Zachariáša. Mojžišovi nebolo dovolené vstúpiť do zasľúbenej zeme, lebo nechcel uveriť Bohu; Zachariáš pre svoje pochybnosti stratil reč.

Kto je verný v malom, tak ľahko neupadne do ťažkých hriechov. Kristus hovorí: „Kto je verný v malom, bude verný aj vo veľkom; a kto je nespravodlivý v malom, bude nespravodlivý aj vo veľkom.“ (Lk 16, 10)

Preto sa veľmi darí tomu, kto si všíma aj maličkosti. Tak je to už v bežnom živote. Veľmi veľa obchodníkov zbohatlo, pretože si všímali maličkosti. (sv. Ambr.) Všetky veľké veci vznikli nahromadením malých vecí. (sv. Fr. Sal.) Z mnohých zrníek piesku vznikla hora. Z mnohých potokov rieka, z mnohých domov mesto, z mnohých stromov les. „**Ak chceš byť veľký, začni s malými vecami.**“ (sv. Aug.)

Kto však nedbá na maličkosti, skoro zahynie. (Sir 19, 1) Mnohé malé neopatrnosti vedú vzápätí k veľkému zlu a sťažujú celý život človeka. Malá iskra často spôsobila veľký požiar; malá diera v lodi býva príčinou jej záhuby; dom, na ktorom sú zanedbávané malé opravy, sa zrúti. Práve tak je to aj s hriechom. Judáš kradol najprv málo, ale neskôr sa stal zradcom a nakoniec samovrahom; Kain najprv závidel svojmu bratovi, ale potom ho zabil. Ignorovanie maličkov je vždy znakom skrytej pýchy. „Veľká vernosť Bohu sa vždy prejavuje v maličkostiach, ale nedokonalá vernosť sa prejavuje pri veľkých veciach.“ (sv. Fr. Sal.)

1.2. Máme sa cvičiť v sebazapieraní.

Nemáme byť zvedaví, nemáme sa túlať po uliciach, nemáme sa stále pozerat' z okna, máme sa vystríhať zbytočných rečí, nemáme príliš kričať, nemáme sa príliš hlasno smiať, nemáme sa hneď sťažovať na zlé počasie alebo chorobu, nemáme jesť nepravidelne, nemáme jesť príliš chamtivo, nemáme vyhladávať pochúťky, nemáme reptat' na predložené jedlo, máme byť spokojní s porciou jedla, ktorá je práve pred nami, nemáme spať príliš dlho, máme si odopierať mnohé zábavy, máme sa niekedy odobrať do samoty, nemáme o sebe hovoriť bez príčiny, nemáme nikomu odporovať, ak je to možné. Takéto umŕtvenie je ľahké. Svätí sa umŕtvovali oveľa viac, ale to sa nedá odporúčať každému. Ján Krstiteľ sa umŕtvoval do najvyššej miery. Aj svätý Pavol o sebe hovorí: „Trápim svoje telo a podriaďujem ho službe, aby som azda, keď budem kázať iným, sám nebol zavrhnutý.“ (1 Kor 9, 27) Katolícka Cirkev nabáda kresťanov, aby sa umŕtvovali rôznymi pôstnymi prikázaniami. Umŕtvenie sa je istým druhom mučeníctva. (sv. Bern.) Či nie je mučeníctvom postiť sa v hojnosti jedla, cítiť ťarchu chudoby v bohatstve? (sv. Greg. Veľ.) Kto sa dokáže zaprieť, je kráľ; lebo namiesto toho, aby sa nechal vláčiť svojimi túžbami ako väzeň, prikazuje im. Takýto človek je víťaz; víťazí nad svojimi zlými túžbami, a to bez krvi a potu. (sv. Cyprián) Na umŕtvojúcich sa ľudí možno aplikovať slová sv. Písma: Blahoslavení, ktorí zomierajú v Pánovi. (sv. Ambróz) Umŕtvenie seba samého je **pravým znakom skutočného kresťana**. Kristus hovorí: „Kto chce ísť za mnou, nech zaprie sám seba.“ (Mk 8, 24) To znamená: Kto chce byť mojím učeníkom (kresťanom), nech sa cvičí v sebazapieraní. Preto aj svätý Pavol hovorí: „Tí, čo sú Kristovi, ukrižovali svoje telo s hriechmi a žiadostivosťou.“ (Gal 5, 24) Ak je niekto umŕtvený, je svätcom. (sv. Fr. Borg.) Živá ryba pláva proti prúdu, mŕtva prúd naša. Rovnako tak aj ty ľahko zistíš, či ťa oživuje Duch Boží, čiže si umŕtvený. Len sa pozri, či ideš proti prúdu svojich zlých túžob, alebo ťa ten prúd strháva. (Rodr.) Bojovať proti sebe samému je najťažší boj; zvíťaziť nad sebou samým je najkrajšie víťazstvo.

Cvičením v sebazapieraní sa osvecuje náš rozum, posilňuje sa naša vôľa proti zlu a dosiahneme skutočný pokoj duše.

V údoch máme zákon, ktorý odporuje zákonu nášho ducha. (Rim 7, 23) V našich údoch prebývajú zlé náklonnosti, ktoré treba potláčať. (Kol 3, 5) Naše telo denne bojuje proti duši, a preto by sme aj my mali denne bojovať proti telu. (sv. Aug.) Človek by sa mal k sebe správať tak, ako sa správa k chorým. Chorému odopierame mnohé zbytočné veci, ktoré si žiada. (sv. Bern.) Ale ten, kto robí všetko, čo je mu dovolené, bude čoskoro robiť aj to, čo mu dovolené nie je. (sv. Aug.) Kto si odopiera to, čo je dovolené, tým istejšie bude zachovávať to, čo nie je dovolené. (sv. Greg. Veľ.) Najdokonalejší človek hneď upadne do hriechu, len čo sa prestane premáhať, tak ako sa úrodná pôda stane neúrodnou, len čo ju prestaneme obrábať. (Rodr.)

Umŕtvením sa osvecuje rozum. „To, čo odoprieme svojim vonkajším zmyslom, to nám býva stonásobne odmenené vnútorne.“ (Katech. Emm.) Ak dáme Bohu svoje telo, on nám dá svojho Ducha. (sv. Brig.) Ako na váhe jedna miska stúpa, keď druhá klesá, tak je to aj s človekom; jeho duchovné poznanie je tým väčšie, čím viac v sebe potláča svoje telesné žiadosti. „Umŕtvejme v sebe telesné zmýšľanie, aby sa v nás rozmáhala duchovné zmýšľanie a prinieslo nám život a pokoj.“ (sv. Baz.)

Umŕtvením seba samého sa posilňuje vôľa. Naša slabá vôľa sa posilňuje tak, ako sa otužovaním posilňuje slabé telo. Ak je vôľa silná, človek rýchlo potláča zlé telesné žiadosti a ľahko premáha všetky diablove pokušenia.

Vycvičený vojak v boji ľahko zvíťazí. Umŕtvený človek sa podobá silnému dubu, ktorý sa skôr zlomí, ako by sa ohol; neumŕtvený človek sa podobá trstine, ktorou vietor zmieta sem a tam.

Umŕtvovaním sa získavame aj pravý duševný pokoj. V dome, z ktorého sa stále vychádza a do ktorého sa stále vchádza, nebude veľký pokoj; rovnako nebude ani pokoj v duši, ak človek nedáva pozor na svoje zmysly, alebo keď sa stále túla, klebetí, všetko počúva atď. Ak sa dvere zatvoria, v dome je pokoj; ak si človek dáva pozor na svoje zmysly, ak sa cvičí v sebazapieraní, čoskoro dosiahne vnútorný pokoj. Naše zlé náklonnosti sú ako búrka na mori; svojimi nezriadenými pohnútkami totiž vyvolávajú v našich srdciach búrku a vrhajú ich do najväčšieho zmätku. Ak vieš, ako zviazať búrky svojich náklonností, budeš sa tešiť z úžasného pokoja a blaženého kl'udu. (Rodr.) Kto sa kvôli Bohu zriekol všetkých telesných chút'ok, pocíti najsladšiu útechu Ducha Svätého. (Tom. Kemp.) Kto premáha zlé žiadosti, získal trvalý pokoj. (sv. Cyprián) Človek dosiahne pravý pokoj, keď nechá telo ovládnuť dušou a dušu Bohom. (sv. Lev Veľký) Získaný pokoj duše je zakúsením nebeskej blaženosti. (sv. Chryz.) Kto sa cvičí v sebazapieraní, nerozhnevá sa tak ľahko. „Sebazaprenie má dve dcéry, miernosť a trpezlivosť.“ (A. Stolz.)

Už pohanovia vedeli, že sebazapieraním je možné získať priazeň bohov a stať sa dokonalým.

Rimania mali **Vestálky**, ktoré sa nesmeli vydávať; verilo sa, že ich zdržanlivosť naplňa bohov radosťou a prináša požehnanie rímskemu štátu. V budhistickom náboženstve existujú tzv. **fakíri**, ktorí počas celého života strašným spôsobom mučia svoje telo a ich spoluveriaci ich považujú za svätých. Právom hovorí Tertulian: „Duša človeka je od prirodzenosti kresťanská.“ Pohanovia pravdepodobne tušili, kde sa nachádza pravá cesta spásy, ale nenašli ju, lebo nemali svetlo zjavenia.

1.3. Máme sa vyvarovať všetkých zbytočností, najmä v jedle a reči.

„Všetkého veľa škodí.“ Všetko, čo je nadbytočné, je hriech. (Katar. Em.) Nadbytočné je: nádherné oblečenie, drahý nábytok, usporadúvanie a účasť na extravagantných hostinách atď. Kto si potrpí na takéto veci, nikdy nedosiahne dokonalosť: lebo Duch Svätý nevstupuje do žiadneho srdca naplneného svetskými vecami, ale miluje len čisté srdce. „Kto chce nastúpiť na cestu cnosti a dokonalosti, musí začať tým, že bude zvlášť usilovne umŕtvovať zálubu v jedle.“ (sv. Ondrej Av.) Nemôže byť Kristovým vojakom ten, kto ešte neprekonal svoju zálubu v jedle. (sv. Gregor Veľký) Kto jedáva a pije oveľa viac, ako je potrebné, stráca mnohé milosti a upadá do pokušení. Preto Kristus volá: „Beda vám, ktorí ste nasýtení.“ (Lk 6, 25) Svätý Peter nás nabáda: „Bud'te triezvi a bdejte, lebo váš protivník diabol ako revúci lev obchádza a hľadá, koho by zožral.“ (1 Pt 5, 8) Kto sa prejedol alebo prepil, podobá sa preťaženej lodi, ktorej hrozí zánik, ak ju zastihne búrka pokušenia. (sv. Katarína S.)

Vyvarovať sa máme aj **klebetenia**. Klebety sú vždy znakom pýchy a hlúposti a vedú k mnohým hriechom. Ako podľa jazyka možno poznať telesný stav človeka, tak podľa reči, ktoré človek viedol, možno poznať jeho ducha. Jazyk je ako ručička na hodinách; prezrádza každý neporiadok vo vnútri; tak jazyk prezrádza každú vášeň, ktorá preniká do srdca. „Podľa zvuku zvona poznáme, či je zvon rozbitý; práve tak podľa reči človeka poznáme, či jeho duch nie je skazený. Podľa zvuku nádoby poznáme, či je plná, alebo prázdna; práve tak podľa slov človeka poznáme, či má v hlave niečo, alebo nič.“ (Rodr.) „Kde je veľa slov, tam často niečo chýba.“ (Prís 14, 23) Ľudia skutočne múdri boli vždy skúpi na slovo. (Prís 17, 27) Len hlupáci veľa hovoria. (Kaz 10, 14) Hlupáci totiž chcú mnohými rečami vzbudiť dojem, že majú veľa rozumu. Veľa reči nebýva bez hriechu. (Prís 10, 19) Izba stále otvorená vychladne; práve tak nemôže mať v sebe teplo lásky k Bohu, a teda ani milosť Božiu ten, kto má stále otvorené ústa na zbytočné reči. (sv. Bern.) Nezdržanlivý jazyk je tiež zdrojom nezhôd medzi ľuďmi. (sv. Gregor Veľký) Kto sa neprehrešuje slovom, je dokonalý muž. (Jak 3, 2) Kto neumŕtvue svoje ústa, nikdy nedosiahne dokonalosť. (sv. Fil N.) Kto neudrží svoj jazyk na uzde, ale klame sám seba, toho nábožnosť je márna. (Jak 1, 26) Kto hovorí bez rozvážnosti, zakúsi zlé veci. (Prís 13, 3) Preto svätý Pavol nabáda: „Chráňte sa bezbožných a márných reči.“ (2 Tim 2, 16) Keďže mlčanie je také vzácne, tak príslovia hovoria: „Hovoriť je striebro, mlčať je zlato.“ Avšak pri styku s ľuďmi by sme nemali hovoriť príliš málo, lebo by to vyzeralo, akoby sme ľuďmi pohŕdali. „Ak má byť mlčanlivosť cnosťou, musí byť pritom zachovaná istá miera, a to mlčať ani príliš málo, ani príliš veľa.“ (sv. Fr. Sal.)

1.4. Máme zachovávať poriadok. Ak si zachováme pokojnú myseľ, môžeme v krátkom čase dosiahnuť veľa.

„Nech sa všetko deje slušne a po poriadku.“ (1 Kor 14, 40) Vyhrad'te si určitý čas na vstávanie a spánok, na modlitbu, na jedlo, na prácu, na zotavenie atď. Udržuj poriadok aj vo svojom príbytku. „Poriadok vedie k Bohu; všetko, čo je od Boha, je usporiadané.“ (sv. Aug.) Boh má najkrajší poriadok na hviezdnej oblohe. V škole, v kostole, v kláštore atď. je poriadok. Prečo niektorí vojaci dosiahli veľkú svätosť?

1.5. Máme sa bezprestania modliť; tak od seba odvrátíme mnohé pokušenia a privoláme na seba Ducha Svätého.

Ustavičná modlitba **zaháňa pokušenie**. Tak ako múr pevnosti chráni vojakov pred nepriateľom, tak neustála modlitba nás chráni pred diablom. Ako ohňom odplašíme dravú zver, tak odplašíme zlého ducha, ak v sebe neustálou modlitbou udržujeme oheň lásky k Bohu. Preto Kristus vyzýva: „Bdejte a modlite sa, aby ste nevošli do pokušenia.“ (Mt 26, 41) Svätý Pavol vyzýva: „Modlite sa bezprestania.“ (1 Sol 5, 17)

Ustavičnou modlitbou privolávame na seba Ducha Svätého. (sv. Efr.) Čím lepšie môže slnko svietiť na strom, tým lepšie strom rastie a tým viac ovocia priniesie; tak aj duša bude tým viac prospievať v dokonalosti, čím viac sa bude

v modlitbe približovať k slnku milosti Božej. „Tí, čo sú stále v spoločnosti kráľa, majú na neho veľký vplyv a dosiahnu od neho všetko; tak je to aj s tými, čo modlitbou žijú stále v spoločnosti Boha, Kráľa kráľov.“ (sv. Chryz.) Všetci svätí sa veľmi veľa modlili. Bl. Klement Hofbauer († 1820) sa modlil ruženec alebo Otčenáš aj keď sa prechádzal ulicami Viedne. Biskup Wittmann v Remeši († 1833) si každú štvrt hodinu vzbudzoval lásku ku Kristovi; ak to zanedbal, bol často ťažko skúšaný. „Svätí si svoju svätosť skôr vymodlili, ako si ju zaslúžili.“ (sv. Alf.) Zvykní si konať strelné modlitby. Kto tak robí, podobá sa pocestnému, ktorý si občas vypije trochu vína, aby sa mu lepšie kráčalo.

1.6. Máme sa častejšie spovedať z ťažkých hriechov svojho života a častejšie pristupovať k svätému prijímaniu.

Hriechy, ktoré sme už raz oľutovali a z nich sa vyspovedali, sú samozrejme odpustené, preto nie je prikázané ich znovu pri spovedi **zase opakovať**, ale je to len odporúčané. Kedysi sa svätci znova a znova spovedali z ťažkých hriechov svojho života. Kto sa vyspovedá len zo všedných hriechov a neopakuje ťažké hriechy svojho života, môže ľahko upadnúť do pýchy a myslieť si, že už je svätý. Ale ten, kto častejšie spovedá z ťažkých hriechov svojho života, zostane pokorný. Kto potom **často** pristupuje k **svätému prijímaniu**, bude prospievať v dokonalosti tak, ako strom, ktorý stojí pri potoku a je často zalievaný a dosiahne obdivuhodnú výšku. (sv. Aug.) Obdivujeme dokonalosť prvých kresťanov. Nezabúdajme však, že denne chodili na sväté prijímanie. „Zotrúvali v spoločenstve pri lámaní chleba.“ (Sk 2, 42)

1.7. Máme usilovne čítať život Krista a svätých a rozjímať o náboženských pravdách.

Príklady svätých nás silne pobádajú, aby sme ich nasledovali. Potom hovoríme ako svätý Augustín: „Keď mohol ten a ten, prečo nie ty, Augustín?“ Aj samotní svätci radi čítali životopisy svätých a nasledovali ich príklady. „Správali sa ako maliar, ktorý sa mnohokrát pozrie na model, kým ho namaľuje.“ (sv. Bazil) Boli ako včely, ktoré nasávajú šťavu z mnohých kvetov, kým pripravia med. (sv. Gregor Veľký) Nie každý však pri svojej malej láske k Bohu dokáže hneď napodobniť vznešené cnostné skutky svätca. Bol by ako vrana, ktorá by chcela napodobniť spev slávika. Sme ako chudáci, ktorí nemôžu hneď bez rozdielu túžiť po každom jedle. Chudobní totiž neznesú naraz všetky potraviny a mnohé si nemôžu ani kúpiť. (sv. Bern.) Napokon by sme mali čítať najmä životopisy svätých z rovnakého stavu ako my, pretože to je pre nás najužitočnejšie. (sv. Fr. Sal.) Životy a príklady svätých sú praktickým (t. j. do života uvedeným) evanjeliom. (sv. Fr. Sal.) Život svätých je evanjelium v príkladoch. (sv. Alf.)

Rozjímanie o náboženských pravdách je mimoriadne užitočné; osvecuje náš rozum, mocne podnecuje našu vôľu k dobru a zabezpečuje nám pravý pokoj duše. Náboženské pravdy sú ako oheň; kto sa k nim priblíži, je osvietený a zohriaty. Náboženské pravdy (evanjelium) sú pokrmom našej duše, a preto sú schopné ju dokonale nasýtiť. Spomeň si na Kristove slová Samaritánovi. (Jn 4, 13) Preto tolko ľudí na svete vedie taký zlý život, lebo málokto uvažuje o náboženských pravdách. (Jer 12, 11) Všetci svätí sa stali svätými vďaka rozjímaniu. (sv. Alf.)

1.8. Máme milovať samotu. V samote dostávame mnoho milostí pomáhajúcich, sme uchránení od mnohých pokušení a hriechov a prospievame v cnostiach.

Kristus nám dáva príklad. Sám Kristus sa uchýľoval do samoty, raz na nejaký vrch (Jn 6, 15), inokedy na púšť (Lk 5, 16), alebo na Olivovú horu (Jn 22, 39) a trávil tam čas najmä modlitbou. Až do svojho tridsiateho roku Kristus žil stále v skrytosti. Vieme tiež, že svätí muži sa často utiahli do samoty, aby sa duchovne vzdelávali. Tak to robil aj svätý Benedikt, zakladateľ benediktínskeho rádu, ktorý žil tri roky v horskej jaskyni; svätý Ignác z Loyoly strávil dlhší čas v jaskyni v Manrese. Tí, ktorí teraz žijú neuznaní a ukrytí s Bohom, sa jedného dňa zjavia v sláve. (Kol 3, 3) Samotársky život je určitým spôsobom životom pozemského anjela. (sv. Chryz.)

V samote dostávame mnoho milostí pomáhajúcich. V samote k nám do srdca hovorí Duch Svätý.⁸¹ (Oz 2, 14) Lúbeznú melódiu počujeme len vtedy, keď vyjdeme z hluku; Boží hlas počujeme, len keď unikneme hluku sveta. Čím viac sa vzdáľujeme od hluku sveta, tým bližšie sme k svojmu Stvoriteľovi. (Tom. Kemp.) Ó, samota! V tebe nádherne kvitnú Kristove kvety; v tebe je možný dôverný rozhovor s Bohom. (sv. Hieronym) Samotou teda dospejeme k pravej spokojnosti. Blaženosť je ovocie, ktoré rastie iba v tieni samoty. Ak by tá márnivosť vyhnala zo samoty, čoskoro spoznáš, že svet je veľké pole, ktoré nám ako úrodu prináša viac v ťažkosti ako radosti. (Galura)

Samota **chráni pred pokušením a hriechom** tak, ako prístav chráni námorníka pred búrkou a nebezpečenstvom. Adam nezhršil, keď bol sám, ale zhršil až keď mal ženu. (sv. Ambróz) Noe sa ukryl v arche a unikol potope. Včely v búrke vliezajú do úľov, vtáky do hniezd; jelene utekajú pred lovcami do krovia. Tak aj my nástrahám diavla unikneme v samote. Filozof Seneca povedal: „Kedykoľvek som bol medzi ľuďmi, vždy som sa vrátil ako horší človek.“

Samota pomáha v zachovávaní a **rozmnožovaní cností**. Vzácne korenie si udrží svoju vôňu, len ak je uzavreté, ale nie na vzduchu. Jablká zostanú čerstvé, len keď sú v šupke, ale nie keď sú ošúpané. Podobne sa cnosť uchováva len v samote, a nie v hluku sveta. V lampe svetlo horí, v prievane zhasína; rovnako aj svetlo Ducha Svätého v nás pretrváva len v samote, v hluku sveta zhasína. Ten, kto dosiahol dokonalosť, dosiahol ju len vďaka samote. (sv. Baz.) Kto teda miluje krčmu, zúčastňuje sa všetkých možných zábav, skrátka, kto si veľmi užíva sveta, nebude nikdy morálne dokonalý a spokojný. Ale aj tomu, kto vyhľadáva samotu so zlým úmyslom, mu to uškodí.

⁸¹ V novom preklade Písma sv. táto časť chýba.

Lásku k samote však nesmieme preháňať.

Tak ako všade inde, aj tu je najlepšia stredná cesta. (Cnosť je uprostred.) Kto sa štíti ľudí, zostáva v mnohých veciach za ostatnými. Taktiež aj povinnosť a láska k blížnemu nás často vedú do spoločnosti. Všimnime si, že aj Matka Božia navštívila svoju príbuznú Alžbetu, aby ju pozdravila. (Lk 1, 39) Nevyhýbaj sa svetu telesne, ale nemaj s ním úzky vzťah, lebo svet nemá diablu prirodzenosť, ale je len diablom skazený. (sv. Chryz.)

1.9. Máme dodržiavať základné pravidlá slušnosti a zdvorilosti.

Slušnosť je snaha nikoho v spoločnosti neuraziť svojím správaním a prejavovať svoju náklonnosť ľuďom nenúteným spôsobom.

Základné pravidlá slušného správania vznikli zo snahy vyhnúť sa v styku s ľuďmi všetkému, čím by sa iný človek mohol cítiť urazený.

Od vzdelaného človeka sa dnes vyžaduje napríklad toto: **1. Pred vstupom do cudzej miestnosti** by si mal utrieť topánky, odložiť svoju palicu (odložiť cigaretu), zaklopať na dvere a počkať, kým sa ozve slovo „voľno“, dať si dole klobúk už vo dverách, pozdraviť pri vstupe, nepristupovať príliš blízko k osobe, s ktorou chceme hovoriť, ale zostať stáť v primeranej vzdialenosti. **2.** Ak máme niekoho **pozdraviť na ulici**, nezdravme ho až pri ňom, ale niekoľko krokov pred ním. Zvyčajne pozdravíme tak, že si zložíme klobúk. Ten kto fajčí, si pri pozdrave vyberie cigaretu z úst. Na nikoho sa nesmieme ani pozeráť príliš uprene; bol by to znak drzosti a vyzývavosti. Dámy by sa mali pri pozdrave mierne ukloniť a nemali by pozdraviť pánov ako prvé. V kostole sa nezdravíme, lebo je to miesto modlitby a tu sme si rovní. **3.** Pri rozhovore **s osobami vyššieho postavenia**, dotýchnuť osobu oslovujeme primeraným titulom a používajú sa zdvorilé slová. (Např. „Pán doktor, prosím ....“; a nie: „Vy, chcem ....“) Nikdy nesmieme tejto osobe podať ruku sami ako prví. Pri rozhovore si nedávame ruky do vreciek alebo za chrbát, ale stojíme celkom rovno. Ak ideme po ulici s osobou vyššie postavenou, kráčame po jej ľavej strane a jej prenechávame pravú stranu, ktorá je čestnou stranou. Ak idú tri osoby vedľa seba, najdôležitejšia osoba ide uprostred; po jej pravici je osoba, ktorá zaujíma čestné miesto hneď po nej. Keď vchádzame do domu, necháme dôležitejšiu osobu vstúpiť ako prvú a otvoríme jej dvere. **4.** Máme sa vystríhať týchto **neprístojností**: pľuvaniu na zem (máme pľuť do vreckovky), zívaniu ak niekoho počúvame, hlasitého smiechu, zbytočne hlasnému rozprávaniu v spoločnosti, čím sa ruší rozhovor iných a obracia pozornosť len na toho hlasitého, kašľaniu s otvorenými ústami (máme si priložiť ruku k ústam), skákanie do reči, keď hovorí niekto iný.

Zdvorilosť nesmie byť prehnaná, lebo vyvoláva smiech.

Ani zdvorilosť nesmieme považovať za vrchol všetkého, pretože sama o sebe nie je dokonalosťou. Sú ľudia, ktorí sa dodržiavaním vonkajších foriem slušnosti snažia zakryť svoje chyby a zlé vlastnosti. Takíto ľudia sa podobajú obieleným hrobom, ktoré sú síce navonok krásne, ale vo vnútri sú plné hniloby. Zdvorilosť je len prostriedkom k dokonalosti.

Zdvorilosť pomáha utvárať charakter, pretože často človeka chráni pred morálnymi pokleskami a pretože je cvičením sa v pokore a sebaovládaní.

Pravidlá slušnosti sú pre človeka tým, čím sú obruče pre sud. Držia ho a **chránia ho pred pokleskami**. Čím je zábradlie pri priepasti, tým je zdvorilosť pri styku s ľuďmi. Lebo kto dodržiava pravidlá slušnosti, pohŕda mnohými neslušnými vecami a pri nebezpečných príležitostiach ku hriechu sa uchová bez poškvry. Dodržiavanie pravidiel spoločenského taktu je dobrým cvičením sa **v pokore a sebaovládaní**; lebo slušnosť často prikazuje ustúpiť druhým, nechať ich vyjadriť sa, vzdať sa pohodlia a brať ohľad na druhých. Slušnosť teda nie je nič iné ako cvičenie sa v cnosti. Aby však toto cvičenie malo cenu pred Bohom, musíme mať na zreteli ani nie tak pozemské pohnútky, ako skôr Božiu česť.

Okrem toho zdvorilosť prináša aj tento úžitok: vzbudzuje v nás úctu k starším a k autorite, rozmnožuje našu lásku k blížnemu a našu dobrú vôľu, zabraňuje sporom a získava nám dôveru a úctu u ľudí.

Zdvorilosť má veľký význam pri výchove človeka, pretože mu vstupuje úctu k predstaveným a lásku k ľuďom. Kto je slušný a zdvorilý, je tiež prístupnejší dobrému poučeniu a ľahko sa zrieka predsudkov. Slušné správanie **ozdobuje život**; spôsobuje, že ľudia si navzájom znášajú svoje slabosti a uľahčujú si svoj život. Slušný človek je u ľudí **oblúbený** a ľahšie dosiahne svoj cieľ. Preto si vlády vyberajú za diplomatov a veľvyslancov len takých ľudí, ktorí sú aj navonok zdvorilí. Je známe, že nezdvorilé správanie jednotlivcov často spôsobilo krvavé vojny. Zo skúsenosti tiež vieme, že ľudia neradi chodia k nezdvorilým obchodníkom; slušní obchodníci majú oveľa viac zákazníkov ako nezdvorilí. Preto je vzdelanému alebo zbožnému človeku na škodu, ak sa správa hrubo. Bol by to čudný človek, ktorý by vôbec nedbal na základné pravidlá slušného správania.

2. O OSOBNÝCH PROSTRIEDKOCH NA DOSIAHNUTIE DOKONALOSTI

V rozhovore s bohatým mladíkom Kristus jasne povedal, že mnohé veci nie sú prikázané, ale len odporúčané.

2.1. Kto chce dosiahnuť vyššiu dokonalosť, nech zachováva tri evanjeliové rady, a to dokonalú poslušnosť, ustavičnú čistotu a dobrovoľnú chudobu.

Tieto tri cnosti sa nazývajú **rady** preto, lebo Kristus ich neprikázal, ale iba odporučil. Kto ich neplní, nehreší. Je vhodné, že v Novom zákone sú rady. Lebo v Novom zákone sa k nám Boh správa ako k priateľ, a preto nám dáva rady. Nový zákon je skôr zákonom slobody, kým Starý zákon bol skôr zákonom otroctva. Služobníkom sa prikazuje, slobodným sa len radí. Zachovávaním evanjeliových rád ponúkame Bohu ako obeť svoju vôľu, svoje telo a pozemský majetok. Tri evanjeliové rady sú takmer tromi ramenami duchovného kríža, na ktorom sme ukrižovaní s Kristom. (sv. Fr. Sal.) Tí, čo zachovávajú tieto rady, sú **mučeníci**. (Tom. Kemp.) Ich mučeníctvo nie je krátke ako u mučeníkov, ale nepretržité. (Rodr.) Nie je síce také hrozné ako pre tých, ktorým mečom odtínali údy, ale je trýznivejšie, lebo trvá dlho. (sv. Bern.) Ten, kto zachováva tri evanjeliové rady, dosiahne **veľkú blaženosť**. (sv. Aug.) To, čo človek robí nie z nutnosti, ale dobrovoľne, si zaslúži väčšiu odmenu. (sv. Hieronym)

I. Dokonalá poslušnosť je úplné podriadenie sa vôli predstavených.

Dokonalá poslušnosť sa líši od **kresťanskej** poslušnosti. Ku kresťanskej poslušnosti, teda k poslušnosti voči svojim duchovným a svetským predstaveným, je zviazaný každý. Táto poslušnosť sa však nevzťahuje na všetky úkony. Lebo napriek tejto poslušnosti máme ešte stále veľkú slobodu. Duchovní predstavení napríklad vyžadujú len to, aby sme sa v nedel' a vo sviatok nábožne zúčastnili na svätej omši, aby sme prijímali sv. sviatosti vo veľkonočnom čase atď.; ale na druhej strane ponechávajú na našej vôli, v ktorom kostole a v ktorú hodinu chceme túto povinnosť splniť. Dokonalou poslušnosťou sa však človek zaväzuje **k úplnej poslušnosti vo všetkom**. Táto dobrovoľná poslušnosť je najväčšou obeťou, akú môžeme Bohu priniesť. „Kto sa postí, kto dáva almužnu, kto sa kvôli Bohu zriekne svojej cti, daruje Bohu len časť seba. Ale ten, kto mu obetuje svoju vôľu, už nemá čo by ešte mohol darovať, ten dáva Bohu všetko.“ (sv. Alf.)

Poslušnosť voči predstavenému nie je v žiadnom prípade nerozumná alebo nehodná človeka. Ved' tým sa človek dobrovoľne a vždy podriaďuje vôli predstaveného. Okrem toho sa podriaďuje tomu, kto je múdrejší a skúsenejší; je ako pocestný, ktorý bez vyhovárania sa nasleduje osvedčeného vodcu. Je nad mieru ťažké poznať seba samého, zatiaľ čo je ľahké dať sa poznať a viesť iným.

II. Ustavičná čistota je trvalé zrieknutie sa manželstva a všetkých nečistých žiadostí.

Každý človek je podľa šiesteho Božieho prikázania povinný potlačiť všetky svoje nečisté túžby. Na základe rady sa človek okrem toho zaväzuje zrieknuť sa vstupu do manželstva. Kto zachováva túto radu, vedie na zemi anjelský život. (sv. Atan.) Dokonca takýto človek prevyšuje svojou dôstojnosťou aj anjelov, lebo anjeli sú oslobodení od zmyselných túžob, ale človek má telo, a preto je pokúšaný. (sv. Baz.) Kto zachováva túto radu, je kráľom, lebo vládne sám nad sebou. (sv. Ambróz) Slobodný stav je lepší ako stav manželský. (Tridentský koncil, 24. 10.) Preto je lepšie neženiť sa ako ženiť sa. (1 Kor 7, 38) To vyplýva z toho, že manželský stav udržuje a podporuje nízke žiadosti a starostlivosť o manželku a deti zaťažuje ducha a priväzuje ho k zemi. (sv. Tom. Akv.)

III. Dobrovoľná chudoba je zrieknutie sa pozemského majetku.

Každý je povinný zo svojho vlastného majetku pomáhať blížnym, ktorí trpia. Táto obeta je však určite väčšia, ak sa človek zriekne všetkého majetku z lásky k Bohu a žije v dobrovoľnej chudobe, ktorá je spojená s mnohými ťažkosťami. „Dávanie almužny je vo vzťahu k dobrovoľnej chudobe také, ako časť vo vzťahu k celku.“ (sv. Hieronym) Dobrovoľná kresťanská chudoba je úplne iná ako dobrovoľná chudoba pohanských učencov. Tí totiž opovrhovali bohatstvom z pozemských pohnútok; chceli sa oslobodiť od starostí. My kresťania však zachovávame dobrovoľnú chudobu, **aby sme mohli lepšie slúžiť Bohu**, a tak určite dosiahli večné statky. Existuje aj nedobrovoľná chudoba. Nedobrovoľne chudobný je ten, kto má malý alebo žiadny majetok. Potom existuje aj chudoba v duchu, ku ktorej je každý zviazaný. Chudobný v duchu je ten, kto napriek svojmu majetku, cti, vedomostiam atď. uznáva, že je pred Bohom veľmi chudobný. „Kto je chudobný s Kristom, je nadmieru bohatý.“ (sv. Hieronym)

2.2. Tieto tri rady sa nazývajú evanjeliové rady, pretože Kristus ich odporúčal vo svojom evanjeliu a sám ich zachovával. Dokonalú poslušnosť Kristus odporúčal v rozhovore s bohatým mladíkom; ustavičnú čistotu vo svojej reči o nezrušiteľnosti manželstva; dobrovoľnú chudobu v rozhovore s bohatým mladíkom.

Bohatému mladíkovi totiž Kristus povedal: „**Pod' a nasleduj ma.**“ (Mt 19, 21), t. j. pod' a nechaj sa mnou úplne riadiť. Tu Kristus odporúčal úplnú poslušnosť. (Pozri aj Mt 16, 24)

Keď Kristus hovoril o nerozlučiteľnosti manželstva, povedal, že pre **nebeské kráľovstvo** existujú ľudia, ktorí sa **neženia** a dodal: „Kto to môže pochopiť, nech pochopiť!“ (Mt 19, 12) Tu odporúčal ustavičnú čistotu.

Ďalej bohatému mladíkovi povedal: „Ak chceš byť dokonalý, **predaj všetko, čo máš, a rozďaj chudobným.**“ (Mt 19, 21) Tu Kristus odporúčal dobrovoľnú chudobu. Tieto posledné slová počul svätý Anton, otec pustovníkov († 356), keď jedného dňa vstúpil do kostola a boli tam čítané; a hneď sa rozhodol pre dobrovoľnú chudobu.

Aj sám Kristus zachovával tri evanjeliové rady, lebo nikdy nekonal svoju vôľu, ale vôľu toho, ktorý ho poslal (Jn 5, 30); žil v panictve a bol celkom chudobný.

Kristus bol úplne chudobný, za miesto svojho narodenia si vybral maštal, za matku chudobnú pannu, za pestúna chudobného tesára a nemal kde hlavu skloniť. (Mt 8, 20)

2.3. Tri evanjeliové rady vedú k vyššej dokonalosti, pretože v človeku dokonale potláčajú tri hlavné zlé náklonnosti a odstraňujú sa nimi najväčšie prekážky spásy.

Kto zachováva tri evanjeliové rady, nepotláča len tú či onú náruživosť, ale **vykoreňuje** všetky náruživosti a položí pevný základ všetkým čnostiam. (sv. Tomáš Akv.) Všetky hriechy pochádzajú z trojitej hriechnej žiadostivosti, zo žiadostivosti očí, tela a pýchy života, t. j. z nezriadenej túžby po pozemských statkoch, po zmyselných pôžitkoch a po cti. (1 Jn 2, 16) Ako vo farmácii existujú slabšie a silnejšie lieky, tak je to aj tu. Slabším liekom proti spomínanej trojitej zlej žiadostivosti je modlitba (liek proti žiadosti pýchy), pôst (liek proti žiadostivosti tela) a almužna (liek proti žiadostivosti očí). Kto však chce túto trojitú zlú žiadostivosť vyliečiť od koreňa, nech dodržiava tri evanjeliové rady. Poslušnosťou úplne zničí pýchu, čistotou žiadostivosť tela a chudobou žiadostivosť očí.

Evanjeliové rady odstraňujú najväčšie **prekážky** spásy. Zachovávaním týchto troch rád sa totiž človek zbavuje všetkých pozemských pút, a preto môže o to rýchlejšie dosiahnuť svoj konečný cieľ. Chudobou sa človek zrieka pozemských statkov, čistotou zmyselných pôžitkov, poslušnosťou svojej slobody. Takto teda človeku nezostane nič, čo by bolo jeho. Z príbehu o bohatom mladíkovi vidíme, že pozemské statky sú v skutočnosti veľkou prekážkou k tomu, aby sme sa úplne zjednotili s Kristom. (Mt 19) Bohatstvo je ako dlhý plášť, ktorý sa pletie pod nohy a bráni v rýchlej chôdzi. Človek, ktorý na ceste nenesie nič ťažké, dosiahne cieľ rýchlejšie; môže rýchlejšie bežať na pretekoch a istejšie získať cenu. (1 Kor 9, 24)

To, čo platí o bohatstve, platí aj o manželstve. Ženatý sa snaží zapáčiť človeku, slobodný sa snaží zapáčiť sa Bohu. (1 Kor 7, 32) Kto je oslobodený od pozemských pút, je spôsobilý pozerat' s nezakaleným zrakom na slnko spravodlivosti. (sv. Chryz.) Dosahuje vyššie poznanie Boha. Všimni si šieste blahoslavenstvo a obráť to, čo v ňom povedané, na tých, ktorí zachovávajú evanjeliové rady.

Nech nikto nehovorí, že ten, kto má bohatstvo, môže preukázať viac dobra svojim bližným, teda vydobyť si viac zásluh, ako ten, kto je dobrovoľne chudobný. Ten, kto dáva almužnu, dáva len časť, ale ten, kto je dobrovoľne chudobný, dáva všetko. A či dobrovoľne chudobní napriek svojej chudobe nepôsobili požehnanie medzi ľuďmi? Spomeňme si na svätého Vincenta de Paul a vôbec na činnosť rehoľných rádov.

Evanjeliové rady však v žiadnom prípade nie sú dokonalosťou samotnou, ale len prostriedkom k dokonalosti.

Najvyššou dokonalosťou je najvyšší stupeň lásky k Bohu.

„Samotné evanjeliové rady nerobia človeka dokonalým. Je totiž možné, že niekto sa slávnostne zaviazal, že niečo urobí, a potom svoj sľub nesplní. Otec poslal dvoch synov do vinice. Jeden povedal: „Nepôjdem,“ a potom išiel. Druhý povedal: „Pôjdem,“ a potom nešiel. Tak sa môže stať, že mnohí sú v stave dokonalosti, a predsa nie sú dokonalí.“ (sv. Tom. Akv.) Podobne aj ten, kto, síce zachováva evanjeliové rady, ale nemierne je a pije alebo sa prepadá hnevu, ctižiadosti, pohodlnosti či iným nerestiam, si zaslúži o to väčší trest; rovnako ako pocestný, ktorý nič nenesie, a predsa na ceste ďalej nezájde.

2.4. Nie všetci ľudia sú povolani zachovávať evanjeliové rady. Kristus totiž hovorí: „Nie všetci pochopia toto slovo, iba tí, ktorým je to dané.“ (Mt 19, 11)

Povolani sú všetci, ktorí chcú a usilujú sa o to, aby milosť dostali. (sv. Hieronym) Kto nie je povolaný, by nemal pohrdat' evanjelióvymi radami. „Ak sa drahocenný prsteň nehodí na tvoj prst, nehodíš ho do bahna.“ (sv. Fr. Sal.)

2.5. Rehoľníci, ale aj mnohí laici, sú viazani zachovávať evanjeliové rady prostredníctvom sľubov.

Rád je spoločenstvom ľudí, ktorí žijú podľa Kristovho učenia. Prostredníctvom rádov Cirkev poskytuje príležitosť k tomu, aby členovia rádu dosiahli najvyššiu dokonalosť. Tak ako sluha musí slúžiť pánovi, keďže prijal službu, tak aj rehoľník, dobrovoľne zložiac sľub, má povinnosť plnením troch evanjelióvých rád usilovať sa o najvyššiu dokonalosť. (sv. Tomáš Akv.) Cirkevné rády vznikli takto: sv. **Anton** Veľký zhromaždil okolo seba na púšti Thebaea (v Egypte) množstvo žiakov, ktorí bývali v príbytkoch blízko seba, zaoberali sa modlitbou a prácou a zachovávali tri evanjelióvé rady. (Anton † 356 v 105. roku svojho života.) Sv. **Pachomius** († 348) zhromaždil týchto roztrúsených pustovníkov pod jednu strechu, kde žili podľa určitých pravidiel. Tak vznikol prvý kláštor na ostrove v rieke Níl. Kláštorň život zaviedol opát **Hilarion** († 371) v Palestíne a Sýrii (zhromaždil okolo seba 3000 žiakov) a svätý **Bazil** († 379), arcibiskup v Cézarei (v Kapadócií), ho zaviedol v Malej Ázii. Na Západe bol zakladateľom kláštorňého života svätý **Martin**, biskup z Tours vo Francúzsku († 402) a svätý Benedikt z **Nursie** († 543). Čoskoro vznikli okrem mužských kláštorov aj ženské kláštory. Členovia týchto rádov sa nazývali „mnísi“ (grécky monachoi, t. j. ľudia žijúci osamote) a ženské členky sa nazývali „mníšky“ (panny) Známe rády sú: Františkáni, ktorých založil svätý František z Assisi (†1226); Dominikáni založ. sv. Dominikom (1216); Jezuiti, ktorých založil svätý Ignác z Loyoly (1556); Milosrdní bratia, založ. sv. Jánom z Boha (1550); Lazaristi, ktorých založil sv. Vincenta de Paul († 1660); Redemptoristi, ktorých založil svätý Alfonz (1787) a i.

Každý rád má svoju **špecifickú úlohu**: buď ošetrovanie chorých, vyučovanie mládeže, konanie misií alebo manuálnych prác a pod. Taktiež sú všetci členovia povinní zostať na určitom mieste, buď v určitom kláštore (dome),

alebo v istých miestnostiach domu (klauzúra) Všetci majú svojho predstaveného, ktorý je zvyčajne volený na 3 roky. Každý rád má aj svoj **osobitný odev**. Prijatie do rádu sa uskutočňuje tzv. profesiou (vyznaním) t. j. zložením sľubov. Pred zložením sľubov je noviciát, t. j. skúšobné obdobie v trvaní najmenej jedného roka. Každý kláštor tvorí samostatnú farnosť.

Väčšina rádov, ako dokazujú dejiny, **získala veľké zásluhy pre ľudstvo**, najmä konaním skutkov milosrdenstva a rozvíjaním vedy. Členovia rádov buď ošetrovali chorých (ako Milosrdní bratia a sestry), alebo vyučovali mladých (ako Jezuiti, Piaristi, Školskí bratia), alebo pestovali remeslá, umenie a vedu (ako Benediktíni). Aj tie rády, ktoré sa ponorili do rozjímania o náboženských pravdách (viedli kontemplatívny život), veľmi prispeli svojimi cennými spismi k zvýšeniu zbožnosti a bázne pred Bohom; podobali sa baníkom, ktorí vynášajú vzácne kovy zo skrytých hlbín na povrch zeme. Všetky kláštory sa vždy vyznačovali štedrosťou voči chudobným.

Aj **svetskí ľudia** sa často sľubom zaväzovali k plneniu evanjeliovej rady čistoty. Spomeňme si na svätú Anežku Rímsku; radšej sa dala umučiť, ako by mala porušiť sľub čistoty a vydat' sa za syna prokonzula († 304) Pre laikov nie je také ľahké zaviazat' sa k zachovávaní ďalších dvoch evanjeliových rád.

Aj svetskí kňazi sú viazaní poslušnosťou voči svojmu biskupovi a k celibátu.

Svetskí duchovní je povinný **poslúchať** svojho biskupa. Tento záväzok na seba berú pri vysviacke na subdiakona, rovnako ako povinnosť modliť sa breviár.

Celibát je záväzok zachovávať čistotu v slobodnom stave. Príkaz celibátu existuje až od Elvírskej synody v roku 306. V prvých troch storočiach príkaz celibátu neexistoval, pretože vtedy sa pre nedostatok kňazov pripúšťali k sväteniu na kňazov aj ženatí muži. Ale tí, ktorí už raz boli vysvätení za kňaza, sa už nesmeli oženit'. Iba vo veľmi zriedkavých prípadoch a z veľmi závažných dôvodov pápeži dišpenzovali jednotlivých kňazov; dišpenzovaní kňazi však okamžite stratili svoj cirkevný majetok a nikdy nesmeli vykonávať ani najmenší cirkevný úkon. V stredoveku vystupoval obzvlášť rázne proti ženatým kňazom pápež Gregor VII. (1074) a zakázal im vykonávať cirkevné úkony. Tridentický koncil vyhlásil manželstvo kňaza za neplatné. (24. 9.)

3. OSEM BLAHOŠLAVENSTIEV

Ľudia, ktorí dokonale zachovávajú Božie prikázania, sú blažení už na zemi. Preto Kristus nazýva týchto ľudí blahoslavenými (Mt 5, 3-10):

3.1. Blahoslavení chudobní v duchu, lebo ich je nebeské kráľovstvo.

Zmysel týchto slov je: blahoslavení sú tí, ktorí napriek svojmu majetku, postaveniu, zdraviu a vedomostiam uznávajú, že sú pred Bohom chudobní, lebo už tu na zemi sa tešia nebeskému pokoji a po smrti určite dosiahnu nebeskú blaženosť.

Chudobní v duchu teda nie sú snáď hlúpi ľudia, ale ľudia **pokorní**. Chudobní v duchu sú tí, ktorí sú ako deti. Bohatí v duchu sú pyšní ľudia, ktorí si veľmi zakladajú na tom, čo majú. Bohatý človek teda môže byť aj chudobný v duchu, ak si uvedomuje, že jeho bohatstvo samo osebe nemá pred Bohom žiadnu cenu. Je ako lekárnik, ktorý má síce jed, ale to neznamená, že je otrávený. (sv. Fr. Sal.) A chudobný človek môže byť bohatý v duchu, ak sa pýši tou či onou svojou vlastnosťou. A preto aj bohatí môžu byť bohatí v duchu a chudobní môžu byť chudobní v duchu.

Chudobní v duchu už teraz požívajú **nebeský pokoj**. Preto Kristus hovorí: „Ich je kráľovstvo nebeské.“ Chudobní v duchu sú ako hory, ktoré sú navonok holé a neúrodné, ale vo vnútri skrývajú bohaté žily zlata, a tak ďaleko prevyšujú úrodnú zem; v porovnaní so všetkými ostatnými ľuďmi sa totiž zdajú byť bez akejkoľvek radosti, a predsa sú plní útechy, o ktorej svetáci nemajú ani potuchy. Chudobní v duchu sa podobajú palmám, ktoré hoci sú dole osekané, práve preto vyrástli do ešte väčšej výšky. (sv. Efr.)

Chudobní v duchu dosiahnu po smrti **večnú blaženosť**. Chudobným v duchu patrí nebo, ako perla patrí tomu, kto za ňu zaplatil 100 dukátov; chudobní v duchu totiž tým, že sa zriekli všetkých pozemských vecí, obetovali pre nebo všetko, čo mali. (sv. Rodr.)

3.2. Blahoslavení tichí, lebo oni budú vládnuť zemi.

Zmysel týchto slov je: blahoslavení sú tí, ktorí si napriek im učeným krivdám, zachovávajú duševný pokoj (nerozčuľujú sa), lebo oni budú vládnuť ľudom (získajú si srdcia svojich blížnych) a po smrti prídu do neba.

(Pozri časť: O tichosti)

3.3. Blahoslavení plačúci, lebo oni budú potešení.

Zmysel týchto slov je: blahoslavení sú tí, ktorí smútia nad stratou nepominuteľných statkov, lebo Boh ich poteší, aby zabudli na svoj zármutok, a po smrti im dá večnú radosť.

Plačúci teda nie sú tí, ktorí sa trápia len nad stratou pozemských vecí, napr. že im neboli dožičené niektoré radosti. Takýto zármutok je znakom toho, že srdce takého človeka sa ešte neodtrhlo od pozemských vecí. Takýto zármutok

človeku nepomáha, podobne ako nepomáha náplast', ak ju namiesto na ranu dáme vedľa nej. Zármutoť je totiž len liekom proti hriechu. (Drexelius) Hnoj v miestnosti zohyďuje všetky veci, ale na poli je na správnom mieste a pole zúrodňuje. Podobne je to aj so zármutoťom; keď sa týka pozemských vecí, nič neprosieva, ale keď sa týka hriechov, prosieva. (sv. Aug.) Zármutoť dokonca aj škodí. Písmo sv. hovorí: „Ako mol' odevu a červ drevu, tak srdcu človeku škodí zármutoť.“⁸² (Prís 25, 20) Ako sú šaty prežraté mol'ami a drevo červami neúčinné, tak aj človek sužovaný zármutoťom nie je k ničomu. (Rodr.) Zármutoť je pre dušu tým, čím je pre telo veľký chlad. Svetský zármutoť pôsobí smrť. (2 Kor 7, 10) Skormútený duch je najlepšou príležitosťou pre diabla, aby nás pokúšal a zničil, ako je noc najlepším časom pre zlodejov, aby išli kradnúť. (Rodr.) Preto nás Písmo sv. často nabáda k veselosti srdca, lebo „veselosť srdca je nevyčerpatel'ný poklad svätosti.“ (Sir 30, 23)

Ale existuje aj „Bohumilý zármutoť“ (2 Kor 7, 10), totiž **zármutoť nad našimi hriechmi** alebo hriechmi iných. Tento zármutoť **vedie k radosti** a úteche. Akú radosť spôsobil otec márnotrpnému synovi v otcovskom dome, keď tento syn najprv pocítil nesmiernu ľútosť nad svojimi hriechmi. (Lk 15) U lotra na kríži po zármutoťu nasledovala veľká radosť, pretože Kristus mu prisľúbil nebo. (Lk 23) Tak to bolo aj u Márie Magdalény, lebo Kristus ju pochválil za jej lásku a odpustil jej hriechy. (Lk 7) Rovnako to bolo aj u Dávida, ktorý sa s veľkou ľútosťou modlil žalm náreku (Ž 51) a ktorému prorok Nátan na Boží príkaz hneď oznámil, že mu bolo odpustené. (2 Sam 12, 13) Akú radosť mala svätá Monika na konci svojho života z obrátenia svojho syna Augustína, za ktorého sa so slzami modlila osemnásť rokov. Zármutoť nad hriechmi nie je žiadnym skutočným zármutoťom, pretože je s ním spojená vnútorná radosť. Kajúcnik je vždy zarmútený, ale má radosť zo svojho zármutoťu. (sv. Fr. Sal.) Svätý Hieroným hovorí: „Napriek všetkým kajúcnyim slzám a vzdychom mám často takú radosť, že sa mi zdá, akoby som žil medzi zástupmi anjelov.“

Môžeme sa tiež **zarmútiť nad utrpením**, ktoré na nás dopúšťa Božia prozreteľnosť. Aj tento zármutoť **vedie k radosti** a úteche. Takto bol zarmútený Kristus na Olivovej hore, keď predvídal svoje blížiace sa utrpenie; hneď nato zostúpil z neba anjel a posilňoval ho. Vdova Naimská, ktorá sprevádzala svojho jediného syna ku hrobu, plakala a bola zarmútená, ale hneď prišla útecha, lebo Kristus vzkriesil jej syna z mŕtvych. Aj apoštolí boli zarmútení pri Kristovom nanebovstúpení; ale hneď prišli dvaja anjeli a potešili ich. Ako radostne sa skončilo utrpenie Jóa a Tobiáša!

Boh vždy predtým ako nám spôsobí radosť, najprv zošle utrpenie, a to preto, aby sme pokornejšie a vďačnejšie prijímali Božie dary. Boh vo svojej добрote tiež chce zväčšiť našu radosť. „Lebo radosť je vždy príjemnejšia po zármutoťu; ako je príjemnejšie svetlo po predchádzajúcej tme, ako je nám viac teší zdravie po dlhej chorobe.“ (sv. Bern.)

Plaúci budú **potešení aj na onom svete**. „Boh im zotrie každú slzu z očí; nebude už smrti, ani zármutoťu, ani plaču, ani bolesti.“ (Zjv 21, 4) „Tí, čo rozsievajú so slzami, budú žiť v plesaní.“ (Ž 126, 5) Krátkym časným zármutoťom si zabezpečujeme večné radosti. (sv. Peter Dam.)

3.4. Blahoslavení lační a smädní po spravodlivosti, lebo oni budú nasýtení.

Zmysel týchto slov je: blahoslavení sú tí, ktorí sa skutočne snažia o pravdu a mravnú dokonalosť, lebo ju určite dosiahnu a v nebi budú dokonale potešení tým, že budú hľadiet na Boha.

Po pravde bažiaci pohanský stotník Kornélius v Cézarei, spojil s modlitbou aj pôst a almužnu; nakoniec ho Boh obrátil prostredníctvom anjela a potom sv. Petra. (Sk 10) Pohanský učenc Jústín preštudoval všetky filozofické smery, aby našiel pravdu; a Boh ho prostredníctvom starca pri Tiberi poučil o kresťanstve. Protestantský gróf Stolberg sedem rokov hľadal pravé náboženstvo, kým ho našiel. (Meh. VI. 194.)

Ten, kto **skutočne túži po svätosti, ju určite dosiahne**. Klement Hofbauer, 21-ročný pekársky pomocník z Tasovic na Morave, všeobecne nazývaný Viedenský apoštol, sa veľmi chcel stať kňazom; s veľkými ťažkosťami skutočne dosiahol svoj cieľ a stal sa svätým. († 1820 vo Viedni.) Podobne to bolo aj s Kolpingom († 1865), pomocníkom obuvníka v Kolíne nad Rýnom, neskoršiemu zakladateľovi katolíckeho tovarišského spolku. Farár Kneipp v bavorskom Worishofene († 1897), tiež známy svojou „vodnou liečbou“, musel prekonať obrovské prekážky, aby dosiahol naplnenie svojej neprekonateľnej túžby po kňazstve. Márne žiadal asi 20 kňazov, potom tri roky pracoval ako nádenník a šetril si peniaze na štúdium; peniaze mu však zhoreli, keď vyhorela celá dedina. Potom ako 21 ročný pracoval ako pomocník tkáča v cudzine; napokon mu jeden kňaz dal šancu študovať, ale ako gymnazista chradol v dôsledku prílišnej námahy, ale zachránil sa studenými kúpeľmi v Dunaji. Po 14 rokoch bojov napokon dosiahol svoj cieľ a v roku 1852 bol vysvätený za kňaza. Boh odmenil jeho horlivosť tým, že sa stal veľkým pomocníkom chorého ľudstva. Jeho dielo o liečení vodou vyšlo v priebehu desiatich rokov v 50. vydaniach.

Koho trápi hlad alebo smäd, ten dá všetko, aby ich ukojil; tak dal Ezau svoje prvorodenstvo; tak to urobili aj tí ľudia, ktorí obetovali všetko (modlili sa, postili, nevyhýbali sa žiadnemu opovrhnutiu atď.), aby nasýtili hlad svojich duší. Kým hlad a smäd sú pre telo nepríjemné, tak snaha o rast poznania a svätosti je spojená s radosťou a dušu ani trochu netrápi. (sv. Ter.) Skutočnou snahou o dokonalosť sa stávame schopnými prijímať Božie milosti. Podobáme sa človeku, ktorý rozkladá záhyby vreca, aby doň mohol naložiť veľa vecí, lebo aj my svojím úsilím rozkladáme záhyby svojho srdca (sv. Aug.); alebo sa podobáme suchému drevu, ktoré lepšie horí.

⁸² V novom preklade Písma sv. tento text chýba.

Na tých, ktorí túžia po spravodlivosti čaká aj **svätosť**. „Kto túži po dokonalosti, si nikdy nemyslí, že je v celi, nikdy nehovorí: „Už dost.“ Neustále lačnia po spravodlivosti. Veď večný hlad si zaslúži aj večné občerstvenie.“ (sv. Bern.)

3.5. Blahoslavení **milosrdní**, lebo oni dosiahnu milosrdenstvo.

Zmysel týchto slov je: blahoslavení sú tí, ktorí pomáhajú svojim trpiacim blížnym, lebo dosiahnu u Boha odpustenie svojich hriechov a Boh bude pre nich milosrdným sudcom.

(Pozri časť o úžitku skutkov milosrdenstva)

3.6. Blahoslavení **čistého srdca**, lebo onividia Boha.

Zmysel týchto slov je: blahoslavení sú tí, ktorých srdce nelipne na pozemských veciach, lebo oni už teraz lepšie poznajú Boha a po smrti budú pozerat' na Boha z tváre do tváre. (1 Kor 13, 12)

Kto je povýšenecký, lakomý, nestriedmy a pod., nemá čisté srdce, lebo v jeho srdci sú veci pominuteľné ako česť, peniaze, jedlo. Čisté srdce majú tí, ktorí si nie sú vedomí žiadneho hriechu. (sv. Chryz.) Prečo svätý Ján evanjelista prenikol tak hlboko do náboženských právd, do hlbín Božstva? Prečo sa svätci stali svätými, aj keď boli sami nevzdelaní?

Na druhej strane zmyselný človek nechápe, čo je Božieho Ducha. (1 Kor 2, 14) Múdrost' nevstúpi do zlej duše, ani sa neusídli v tele, ktoré je v otroctve hriechov a nepravosti. (Múd 1, 4) Pravda sa nezjavuje dušiam nečistým, ale nemôže sa ukryť pred srdcom, ktoré je skutočne čisté. (sv. Bern.) Je nemožné, aby nečistý duch mal dar duchovného poznania. (Kassián) Papier musí byť čistý, ak naň chceme písať; tak aj Boh môže pôsobiť prostredníctvom Ducha Svätého iba na takú dušu, ktorá je oslobodená od telesných žiadostí. (Rodr.) Slnko presvieti len do čistú vodu.

(Pozri aj učenie o neviere - 1. diel katechizmu)

3.7. Blahoslavení **tí, čo šíria pokoj**, lebo ich budú volat' Božími synmi.

Zmysel týchto slov je: blahoslavení sú tí, ktorí sa obetujú pre zachovanie pokoja, lebo už teraz sa budú tešiť zvláštnej Božej ochrane a po smrti budú za svoje premáhanie odmenení v nebi.

(Pozri náuku o mierumilovnosti.)

3.8. Blahoslavení **prenasledovaní** pre spravodlivosť, lebo ich je nebeské kráľovstvo.

Zmysel týchto slov je: blahoslavení sú tí, ktorí pre svoju vieru alebo kresťanskú cnosť musia trpieť od svojich blížnych, lebo už teraz budú naplnení veľkou vnútornou radosťou a po smrti dosiahnu vysoký stupeň blaženosti.

Akú nevýslovnú **radosť** mal svätý Štefan pri svojom kameňovaní; videl totiž otvorené nebo a Ježiša v jeho sláve. (Sk 7, 55) Svätý Vavrinec, ktorého v Ríme pálili na rozpálenom železe († 258), mal pravdepodobne podobnú útechu, lebo počas mučenia žartoval a pohanskému miestodržiteľovi povedal: „Už som z jednej strany opečený; daj ma teda obrátiť.“ Svätý Pavol povedal: „Mám hojnú radosť vo všetkých našich súženiach.“ (2 Kor 7, 4) Ako by mohli svätí mučeníci znášať také veľké muky s takým pokojom, keby muky neboli zmiešané s nebeskou radosťou? (sv. Aug.) Ó, je veľkou útechou niečo vytrpieť pre Ježiša Krista! (sv. Chryz.) Kristus hovorí o tých, ktorí sú prenasledovaní kvôli nemu: „**Máte hojnú odmenu v nebi.**“ (Mt 5, 12) Prenasledovania sú tými vzácnymi drahokamami, ktorými bude v nebi ozdobená koruna svätcov. (K. Hugo.) Ak chceš raz kraľovať s Kristom, trp tu s Kristom. (Euseb. Cés.) Trpieť pre Boha je najväčšia česť na svete. (O sv. mučeníkoch pozri 1. diel)

Sériou blahoslavenstiev sa naznačuje, že snaha o nebo má **tri stupne**: 1. proti všetkému hriešnemu musíme bojovať s pokorou, miernosťou, zármutkom nad hriechmi. 2. Musíme sa posväcovať snahou o dokonalosť a milosrdenstvom. 3. Musíme sa spojiť s Bohom čistotou srdca, pokojom a znášaním utrpenia.

Prísľubom nebeského kráľovstva sa začína a končí séria blahoslavenstiev. Tým sa chce povedať, že aj v ostatných blahoslavenstvách je nebeská blaženosť prisľúbenou odmenou. To, čo sa sľubuje chudobným v duchu ako nebeské kráľovstvo, to sa sľubuje tichým ako zem, plačúcim ako potešenie, usilujúcim sa o spravodlivosť ako nasýtenie, milosrdným ako dôkaz milosrdenstva, čistým ako videnie Boha, pokojným ako Božie synovstvo, prenasledovaným ako nebeské kráľovstvo. Keďže svätcov pobádala k cnostnému životu nádej na večnú odmenu, tak Cirkev dáva na sviatok Všetkých svätých čítať evanjelium o ôsmich blahoslavenstvách.

Svetáci považujú za bláznov tých, ktorých Kristus blahoslaví.

Svetáci majú rôzne zásady: 1. Najväčším šťastím je bohatstvo, najväčším nešťastím je chudoba. Ak niekto niečo má, musí to ukázať, aby ho svet za niečo považoval. 2. Nesmieme si nechať nič ľúbiť. 3. Šťastný je ten, kto nemá nijaké trápenie a nijaké starosti. 4. Človek sa musí snažiť, aby niečo dosiahol. 5. Z toho, čo robíme pre iných, nemáme úžitok. 6. Musíme si užívať sveta, kým môžeme. 7. Musíme sa brániť, ak sa nám krivdí. 8. Šťastný je ten, kto nemusí trpieť. Svätý Pavol mohol právom povedať: „Múdrost' tohto sveta je u Boha bláznovstvom.“ (1 Kor 3, 19)

Týmto končí diel o morálke.

**TRETÍ DIEL KATECHIZMU. O PROSTRIEDKOCH
MILOSTI**

1. Z vlastných síl nemôžeme ani veriť, ani plniť prikázania, na to potrebujeme milosť Božiu.

2. Božiu milosť dosahujeme predovšetkým prostriedkami milosti, a to svätou omšou, sviatosťami a sväteninami; tiež modlitbou a inými dobrými skutkami.

Ale v prostriedkoch na získanie milosti je malý rozdiel. Niektoré iba milosť **vyprosujú**, ako napríklad sv. omša, modlitba a iné dobré skutky, zatiaľ čo iné, totiž sviatosti, milosť **udeľujú**. Všetky sviatosti udeľujú milosť pomáhajúcu, ale len dve sviatosti, totiž krst a pokánie, udeľujú milosť posväcujúcu.

O OBETE SVÄTEJ OMŠE

1. O OBETE VÔBEC

Slovo „obetovať“ (latinsky offerre) znamená predovšetkým dať niekomu niečo hodnotné z lásky alebo náklonnosti, **zrieknuť** sa niečoho hodnotného pre niekoho. Ak otec obetuje všetok svoj majetok pre svoje deti, ktoré dáva študovať, ale sám žije v ťažkostiach, hovorí sa: veľmi sa obetuje pre svoje deti. Ak ide vojak do boja na obranu svojej krajiny a nastavuje svoj život a zdravie, hovoríme: obetuje sa za svoju krajinu. Obyčajne však nazývame obetou to, čoho sa zriekame **kvôli Bohu**. Chudobná vdova z lásky k Bohu obetovala posledné dva haliere, ktoré mala a priniesla tak veľkú obeť. (Mk 12, 43) Tobiáš z lásky k Bohu rozdal v zajatí svoj majetok chudobným Židom v zajatí a s nasadením života pochovával svojich mŕtvych a zabitých krajanov. Aj Tobiáš teda priniesol veľkú obeť kvôli Bohu. (Tob 1) Obetu priniesli Židia, ktorí po prijatí zákona na vrchu Sinaj priniesli Mojžišovi zlato, striebro, drahé kamene a pod. na stavbu svätostánku. (Ex 35) Obetu prináša aj každý, kto zachováva Božie prikázania a koná skutky milosrdenstva. (Sir 35, 2-4) Podstatné pri obete je teda zrieknutie sa alebo odovzdanie nejakej cennej veci kvôli Bohu. Týmto zrieknutím sa vyjadruje, že Boh je našim najvyšším dobrom, **našou blaženosťou**, a teda aj my sme ochotní kvôli nemu zrieknuť sa toho, čo je nám najdrahšie.

Ak chcel človek toto zrieknutie sa výraznejšie naznačiť, zvyčajne **zničil** viditeľnú vec. Zničením tejto veci sa znemožnilo jej ďalšie používanie. Zničenie tejto veci malo zároveň vyjadriť, že pred **Bohom nie sme ničím**. Obetný dar totiž zastupoval samotného človeka. Preto ten, kto obetoval, často kládol ruku na obetné zviera a bol pokropený teplou obetnou krvou. Takéto obety sú teda výrazom **klaňania sa**, a teda vlastnými obetami. Takú obeť priniesol Kain, Ábel a Noe. Ábel zabil a spálil prvotiny svojho stáda, jeho brat Kain spálil úrodu zeme. (Gn 4) Noe zabil a spálil zvieratá, keď vyšiel z archy. (Gn 8, 20)

1.1. Obeta je dobrovoľné darovanie a zničenie viditeľnej veci na uctenie si Boha ako najvyššieho pána.

Aj medzi ľuďmi sa stretávame s tým, že tým ľuďom, ktorých si chcú uctiť a ktorým chcú prejavovať svoju vďačnosť, často dávajú vzácny dar. Často počujeme o tom, že poddaní prinášajú cisárovi prvé a najkrajšie plody zeme alebo iné vzácne dary. Podobne postupujeme aj my voči Bohu. A ako sa v štáte vzdávajú cisárovi rôzne počty, ktoré sa vzdávajú iba jemu, tak je to aj voči Bohu; obeta je hold, ktorý sa prináša iba Bohu.

1.2. Existujú krvavé a nekrvavé obete.

Ako vidno už pri obetách Ábela a Kaina, každý si na obeť vybral iné dary podľa toho, čo mal. Buď si vybral obeť zo zvierat: hovädzí dobytok, ovce, kozy, holuby a pod. (**krvavé** obety, lebo sa pri nich prelievala krv), alebo si vybral obeť z rastlínstva (**nekrvavé** obety, lebo sa pri nich neprelievala krv) Rastlinné obety boli buď pokrmy (múka, koláče, klasy atď.) alebo nápoje (víno) Zvieratá boli zabitú, krv vyliata pred oltár a mäso sa spálilo, pričom kňazi a obetujúci ho často čiastočne zjedli. Pokrmy boli buď spálené, alebo zjedené, víno sa zvyčajne vylialo pred oltárom.

1.3. Obety sa môžu prinášať s úmyslom chváliť Boha, ďakovať mu, prosiť ho alebo ho uzmierniť.

Obeta je totiž vyjadrením vnútorného zmýšľania človeka. Človek, ktorý správne pozná Boha a vie, že Boh je všemohúci stvoriteľ, dobrotivý a múdry ochranca a správca sveta, je určite silne preniknutý citom chvály, vďaky, dôvery a ľútosti. Keďže človek prirodzene dáva najavo to, čím je vnútorne preniknutý, prejavuje tento vnútorný pocit chvály, vďaky, dôvery a ľútosti aj tým, že sa vzdá (zriekne, zničí) nejakej vzácnej veci. Keďže toto vnútorné zmýšľanie je pri obetovaní nevyhnutné potrebné, tak obetovanie bez primeraného vnútorného zmýšľania by bolo pokrytectvom. Preto sa už aj samotné kajúcne zmýšľanie často nazýva obetou. (Ž 51, 19) Obety chvály sa v jeruzalemskom chráme konali denne; obetou vďaky bola napríklad Noemova obeta po tom, čo vyšiel z archy; obety prosebné sa prinášali napríklad pred bitkou; obetou zmierenou bola obeta, ktorú dal kňaž Judáš Machabejský za padlých vojakov. (2 Mach 10, 43)

1.4. Obety konali vždy všetky národy sveta.

Obete sa konali **vždy**. Už aj deti prvých rodičov, Kain a Ábel, prinášali obety. (Gn 4) Obete konali **Židia** i pohania. Židia obetovali každý deň; veď každé ráno a každý večer prinášal veľkňaz v chráme obeť v mene ľudu: **obetu zápalnú** (Lv 30, 7), potom nekrvavú obeť, ktorá pozostávala z bielej múky, oleja a kadidla (Lv 6, 14) a krvavú obeť,

a to ročného, nepoškvrneného baránka s príslušným jedlom a nápojom. (Ex 29, 38) V sobotu sa okrem toho obetovali ešte dva ročné baránky, chlieb a víno. (Nm 28, 9) Aj pri osobitných slávnostiach sa konali osobitné obety.

Aj **pohania** prinášali obety, lenže sa ocitli na scestí; lebo obetovali aj ľudí a neobetovali pravému Bohu, ale modlám. Preto svätý Pavol hovorí: „Čo obetujú pohania, obetujú diablove, a nie Bohu.“ (1 Kor 10, 20) Písmo hovorí, že moabský kráľ, keď ho obkľúčil izraelský kráľ, zabil na hradbách vlastného syna, aby si takto vyprosil pomoc. (2 Kr 3, 27) Feničania a iné ázijské národy každoročne, ale najmä v čase núdze, obetovali nejaké dieťa bohu Molochovi; kovovú sochu Molocha rozžeravili a deti položili na jej ruky. Ľudské obete boli najrozšírenejšie medzi indiánmi, najmä medzi Mexičanmi; mexickým kňazom sa muselo ročne poskytnúť 20.000 ľudských zápalných obetí. Každý obete rozrezali prsia, vytrhli z nich bijúce srdce a na pery im vtlačili modly. Ľudské obete prinášali aj vzdelaní Gréci a Rimania, ba dokonca aj Germáni. Dodnes pohania obetujú ľudí; tak pohanskí indiáni pravidelne obetujú mladých ľudí na výšinách: priviažu ich ku kmeňom stromov a potom všetci ľudia okolo nich tancujú a každý si z tela tejto obete odreže kus mäsa. Hľa, akí nešťastní sú ľudia bez kresťanského náboženstva.

1.5. Ľudí k obetám najviac pobádalo vedomie hriechnosti a túžba po zmierení sa s Bohom; a tiež skutočnosť, že Boh obety schvaľoval a vyžadoval.

Vedomie hriechnosti bolo pre ľudí silným podnetom k obetám. Preto svätý Pavol hovorí: „Obetami sa z roka na rok koná pripomienka na hriechy (Heb 10, 3); a opäť: „Bez vylitia krvi niet odpustenia.“ (Heb 9, 22) Boh často schvaľoval obety: tak prejavil svoje zalúbenie nad Ábelovou obetou (Gn 4, 4), nad Noemovou obetou (Gn 8, 21), nad obetou proroka Eliáša, na ktorú zoslal oheň z neba. (1 Kr 18, 30) Mnohé obety Boh výslovne **žiadal**; tak od Abraháma žiadal, aby obetoval Izáka. (Gn 22) Prostredníctvom Mojžiša dal Židom predpisy o obetách. (Lv 1-7; 16. 22.) Táto okolnosť, že Boh často schvaľoval, ba priam vyžadoval obety, bola silným podnetom pre ich potomkov.

1.6. Židovské obety, najmä veľkonočný baránok a obeta na deň zmierenia, mali za účel hlavne to, aby oznamovali a predznamenávali budúcu zmiernu obetu Vykupiteľa. (Heb 10, 1-9)

Obety Starého zákona boli tieňom Kristovej obety na kríži. (Kol 2, 17) V Starom zákone je všetko plné krvi; je to predobraz Kristovej krvi, ktorou sme mali byť očistení. (Bossuet.) Počas **dňa zmierenia** sa okrem iného dialo aj toto: Veľkňaz položil obe ruky na hlavu kozla, ktorý mal byť obetovaný za hriechy ľudu, a zároveň vyznával hriechy ľudu (akoby sa všetky hriechy ľudu mali preniesť na toto zviera); potom bol kozol vyhnaný na púšť, aby sa názorne naznačilo, že odnáša hriechy ľudu preč od Božej tváre. (Lv 16)

Starozákonné obety mali svoj účinok len vo vzťahu ku Kristovej obeti na kríži, ktorú predznamenávali. Tak aj krv veľkonočného baránka, ktorou boli potreté veraje domov, mala svoj účinok len preto, že predznamenávala krv Baránka Božieho, Ježiša Krista. S obetami Starého zákona je to ako so sochami svetských vládcov. Hoci tieto sochy nežijú a nehovoria, predsa už zachránili život mnohým, ktorí sa k nim utiekali. (sv. Chryz.)

Keďže židovské obety boli predobrazom Kristovej vykupiteľskej obety, tak **prestali** hneď, ako bola táto obeta prinesená, ako to predpovedali aj proroci. (Dan 9, 27; Oz 3, 4) Úloha poslov sa skončila hneď, ako svoju úlohu splnili. (sv. Lev Veľký.) Boh zaobchádzal so starozákonnými obetami ako umelec, ktorý rozbíja formu, do ktorej odlial predmet. Znamenie musí ustúpiť pravde ako noc svetlu. (sv. Tom. Akv.) Ani pohanské obety neboli ničím iným ako hľadaním pravej zmiernej obety; obetovali nepoškvrnené zvieratá alebo malé deti, a tak hľadali dokonalú čistú obetu; okrem toho ich obety nemali takmer žiadny koniec; zdá sa, že boli presvedčení, že nie je možné, aby sa krvou býkov a kozlov odčinili hriechy (Heb 10, 10), alebo aby sa inými obetami uzmiernilo božstvo. Preto bola potrebná obeta nekonečnej ceny.

2. KRISTOVA OBETA NA KRÍŽI

2.1. Kristovou obetou na kríži bolo vykúpené celé ľudstvo.

V skutočnosti je **celý Kristov život** nepretržitou obetou. Táto obeta sa začala vtelením; tu sa totiž ako Syn Boží vzdal svojej Božskej vznešenosti a vzal na seba podobu sluhu. (Flp 2, 7) Vzdal sa dokonca aj svojej slobodnej vôle a poslúchol svojho nebeského Otca až na smrť, a to smrť na kríži. (Flp 2, 7) Táto obeta trvala počas celého Kristovho života. Vykupiteľ sa totiž zriekol všetkých pozemských dobier, preto sám povedal: „Líšky majú svoje skrýše a nebeské vtáky hniezda, ale syn človeka nemá kde hlavu skloniť.“ (Mt 8, 20) Kristus si často odopieral aj telesný pokrm, napríklad keď hovoril so Samaritánkou a apoštolom povedal, ktorí mu chceli dať jesť: „Mojím pokrmom je plniť vôľu toho, ktorý ma poslal, aby som dokonal jeho dielo.“ (Jn 4, 34) Hoci bol unavený prácou, často si odopieral nočný odpočinok; veď viackrát vystúpil na vrch a „strávil noc v modlitbách.“ (Lk 6, 12) Trpezlivo znášal potupu a pohŕdanie, najmä keď ho zajali a súdili. (Lk 23, 11) Dobrovoľne sa zriekol svojej slávy, nehľadal svoju slávu. (Jn 8, 50) Ba dopustil, aby ho pokladali za horšieho ako vraha Barabáša. (Mt 27, 17) Napokon na kríži obetoval to, čo mal najcennejšie, totiž svoj život; preto povedal: „Nikto nemá väčšiu lásku ako ten, kto položí svoj život za svojich priateľov.“ (Jn 15, 13) Preto mohol Kristus pred svojou smrťou právom zvolať: „**Dokonané je.**“ (Jn 19, 30)

Kristova vlastná zmierná obeta začína jeho utrpením na kríži a končí sa jeho smrťou. Tu Kristus obetoval svoje telo. Nebolo síce zabité, rozdelené a spálené ako pri iných obetách, ale bolo strašne mučené a zbavené života. Spasiteľ na kríži mohol povedať: „Som teda červ, a nie človek.“ (Ž 21, 7) „Rozlievam sa s' a voda a uvoľňujú sa vo mne všetky

kľby.“ (Ž 21, 15) Kvôli zmiernej obete proroci nazývajú Mesiáša **veľkonočným baránkom**. (Iz 23, 7) Ján Krstiteľ, keď videl Krista, ako k nemu prichádza, zvolal: „Hľa, Baránok Boží, ktorý sníma hriechy sveta!“ (Jn 1, 29) Svätý Pavol hovorí: „Veď bol obetovaný náš veľkonočný Baránok, Kristus.“ (1 Kor 1, 1)

Obeta kríža sa od všetkých ostatných obiet líši tým, že kňaz, ktorý ju prináša, je zároveň obetným darom; ďalej tým, že je to obeta nekonečnej ceny.

Keďže Kristus obetoval **sám seba**, často sa nazýva kňazom, tiež veľkňazom. (Heb 5, 5) On sám bol obetným darom, on sám bol obetujúcim kňazom. (sv. Aug.) Vojaci boli len nástrojmi, ktoré Kristus použil. Keby Kristus nechcel, nemali by nad ním žiadnu moc. To im ukázal už na Olivovej hore; veď slová: „Ja som“ ich porazilo už na zemi. Vojaci teda už nemohli byť obetujúcimi kňazmi, pretože popravou Krista nevykonali nijaký bohumilý skutok, ale dopustili sa najväčšieho zločinu. Kristus bol obetovaný, lebo to sám chcel. (Iz 53, 7)

Všetky obety, ktoré sa prinášali Bohu pred Kristom, neboli schopné zmieriť človeka s Bohom, pretože všetky spolu mali len obmedzenú hodnotu. Preto svätý Pavol hovorí: „Je nemožné, aby krv býkov a capov odstránila hriechy.“ (Heb 10, 4) Tieto obety mali len pripomínať hriechy a vzbudzovať v človeku kajúcnosť, ale samy osebe nemohli očistiť od hriechov. Úplne inak je to s Kristovou zmiernou obetou. Keďže Kristus je Boží Syn, jeho obeta má nekonečnú hodnotu.

2.2. Kristova obeta na kríži bola zástupnou obetou za hriechy celého ľudstva a bola nadmieru zadosť činiaca.

Kristus trpel **namiesto nás**. Už prorok o ňom predpovedal: „Zranený je pre naše neprávosti, potrestaný za naše hriechy.“ (Iz 53, 5) Preto svätý Ján Krstiteľ, keď videl Ježiša, ako k nemu prichádza, zvolal: „Hľa, Baránok Boží, ktorý sníma hriechy sveta.“ (Jn 1, 29) Kristus, druhý Adam, hlava ľudského rodu, trpel za svoje údy. (Jn 10, 5) Kristus, dobrý pastier, dal svoj život za svoje ovce. (Jn 10, 5) Kristus konal ako ten, kto zaplatí za dlhy iných. Naše hriechy sú v skutočnosti dlhmi u Boha. Zástupné zadosťučinenie je možné. Z bežného života vieme, že nielen majetok, ale aj hanba a zásluhy prechádzajú na potomkov. Veď nielen jednotlivé rodiny, ale aj celé národy sú hrdé na slávnych mužov, ktorí z nich vyšli, a naopak, často nielen celé rodiny, ale aj celé národy boli kruto prenasledované kvôli jednému človeku. Aj dedičný hriech sa preniesol na celé ľudské pokolenie; preto sa aj nekonečné zásluhy jedného človeka môžu preniesť na celé ľudské pokolenie. Ľudia sú ako údy jedného veľkého tela.

Kristus zadosťučinil **za hriechy všetkých ľudí**, za dedičný hriech aj za všetky osobné hriechy. Preto apoštol sv. Ján hovorí: „A on je zmiernou obetou za naše hriechy, a nielen za naše, ale aj za hriechy celého sveta.“ (1 Jn 2, 2) Kristus zomrel za všetkých. (2 Kor 5, 15) Kristus je pravý obetný baránok, ktorého obetou bol z faraónovho otroctva vyslobodený nie jeden národ, ale zo zajatia diavla je vyslobodený celý svet. (Pápež Lev. I.) Hoci Kristus zomrel za všetkých, predsa všetci nedostávajú úžitok z jeho smrti, ale len tí, ktorí sa stanú účastnými na zásluhách jeho utrpenia. (Trid. konc. 6. kap. 3.)

Kristus vykonal **nadmieru veľké zadosťučinenie**; trpel viac, ako bolo potrebné. Ako oceán preváži jedinú kvapku, tak Kristovo zadosťučinenie preváži našu vinu. (sv. Chryz.) Jediná kvapka Kristovej krvi by stačila na odčinenie hriechov celého ľudstva. (sv. Greg. Naz.) Lebo Kristus je pravý Boh a najmenší z jeho skutkov má nekonečnú hodnotu. Kristus trpel oveľa viac, ako kedy môže trpieť človek. Preto na kríži zvolal: „Bože môj, Bože môj, prečo si ma opustil?“ (Mt 10,14)

Kristus preto tak trpel, aby nám ukázal, aká veľká je jeho láska k nám a ako veľmi je Boh urážaný hriechom.

Určite by stačila modlitba, aby nás vykúpila, ale nestačila na to, aby **ukázala Božiu lásku**. To, čo stačilo na vykúpenie, to nestačilo na lásku. (sv. Chryz.) Pretože nám Kristus prejavuje takú veľkú lásku, uctieваме si Najsvätejšie **Srdce Ježišovo**. Srdce je totiž stredobodom telesného života; z neho sa vylieva krv do celého tela a udržiava ho pri živote. Keďže medzi telom a dušou je úzke spojenie, srdce sa považuje za centrum duševného života, za sídlo všetkých túžob a citov človeka. (Preto sa hovorí: srdce sa raduje, je dojaté, je pohnuté atď.) Preto sa srdce považuje predovšetkým za sídlo lásky. (Preto sa často hovorí „materinské srdce“ namiesto „materinská láska“ atď.) Keď teda uctieваме Ježišovo srdce, pripomínáme si veľkú lásku Krista k nám a o to viac sme povzbudení ku vzájomnej láske ku Kristovi. Na šírenie úcty k Najsvätejšiemu Srdcu Pána Ježiša si Boh vybral francúzsku mníšku Margueritu Máriu Alacoque († 1690) v Paray-le-Monial, mestečku v Burgundsku. Spasiteľ sa jej niekoľkokrát zjavil a ukázal jej svoje Srdce prebodnuté kopijou, ktoré bolo obklopené žiarivými lúčmi, ovinuté trňovou korunou (na znak potupy, ktorú hriešnici spôsobujú Spasiteľovi) a na ktorom sa skvel žiariaci kríž. Spasiteľ ju žiadal, aby sa takéto obrazy Najsvätejšieho Srdca vystavovali na uctievanie a prisľúbil hojnosť požehnaní a milostí všetkým, ktorí si Najsvätejšie Srdce uctieвают.

Kristus tiež žiadal, aby sa sviatok Najsvätejšieho Srdca konal v piatok po oktáve Božieho Tela. Zvolenie tohto dňa je veľmi vhodné, pretože v piatok Kristus svojou trpkou smrťou podal najväčší dôkaz svojej lásky; jeho srdce prestalo biť a bolo prebodnuté kopijou. Sviatosť oltárna je tiež veľkým dôkazom lásky Vykupiteľa k nám; ako šošovka sústreďuje slnečné lúče, tak sú lúče božského slnka lásky sústredené vo sviatosti oltárnej. Preto nám najmä sviatok Božieho Tela pripomína Kristovu lásku k nám. Kristus aj preto tak trpel, lebo chcel byť našim **vzorom v utrpení**; trpel za nás a zanechal nám príklad. (1 Pt 2, 21) Preto sám povedal: „Dal som vám príklad.“ (Jn 13, 15)

2.3. Milosti získané na kríži sa jednotlivým ľuďom udeľujú prostriedkami milosti, najmä prostredníctvom svätej omše a sviatostami.

Prostriedky milosti sú **lieky** milosrdného Samaritána, Ježiša Krista. Sú to **kanály**, cez ktoré k nám božský Spasiteľ necháva prúdiť svoje milosti získané na kríži. (sv. Bonaventúra) Kristov bok sa otvoril, lebo v ňom majú svoj pôvod cirkevné prostriedky milosti. (sv. Aug.) Na každom cirkevnom prostriedku milosti lipne kvapka Kristovej krvi. (B. Martin.) Keďže cirkevné prostriedky milosti nám udeľujú milosti prístiace zo svätého kríža, preto Cirkev, udeľujúc prostriedky milosti, vždy používa znak sv. kríža. „Kríž je prameňom všetkých požehnaní.“ (sv. Lev Veľký) Kristova milosť je pribitá iba na kríži a pevne na ňom lipne. (Boudon) To treba rozumieť aj tak, že utrpenie a milosť sú nerozlučne spojené. Tak ako slnko tým, že tisíce rokov osvetľuje a zohrieva zem, nestráca svoje svetlo a teplo, tak sa nezmenšuje ani poklad Kristovej obety na kríži, hoci by sa ľudia stávali účastníkmi milosti a spásy po tisíce a tisíce rokov. (Walter.)

Kto neužíva prostriedky milosti, nemôže byť spasený napriek tomu, že Kristus za nás zomrel.

Aj telesný liek uzdravuje len vtedy, ak ho chorý človek užíva. „Ten, ktorý ťa stvoril bez teba, ťa nezachráni bez tvojho pričinenia.“ (sv. Aug.) Diabol vynakladá všetky svoje sily, aby ľudí pripravil o cirkevné prostriedky milosti. Koná ako bojovník Holofernes, ktorý pri obliehaní Betúlie dal odrezat' potrubia, aby sa mesto, donútené smädou, mu muselo vzdať; tak aj on, diabol, odvracia ľudí od potrubí milostí tým, že v nich vzbudzuje odpor a nechť k nim.

3. O USTANOVENÍ A PODSTATE SVÄTEJ OMŠE

Na pamiatku vyslobodenia z egyptského otroctva Boh prikázal Židom, aby každý rok zabíjali veľkonočného baránka; a práve tak Boh chcel, aby sa na pamiatku Kristovej smrti na kríži a vykúpenia ľudstva z otroctva diabla konala osobitná obeta. (Trid. konc. 22. 1.) Keďže nám táto obeta mala pripomínať Kristovu obetu na kríži, Kristus ju ustanovil deň pred svojím trpkým umučením. A keďže veriaci nemohli byť prítomní pri Kristovej obete na kríži, Kristus sa postaral o to, aby sa veriaci mohli zúčastniť aspoň na jej opakovaní a aby si mohli získať zásluhy, ako keby boli stáli pod krížom. (Koch.)

3.1. Aby sa obeta kríža mohla neustále opakovať a jej zásluhy sa mohli privlastniť jednotlivým ľuďom, ustanovil Vykupiteľ nekrvavú obetu, pri poslednej večeri, pri ktorej premenil chlieb na svoje telo a víno na svoju krv a oboje dal požívať svojim apoštolom.

Keď totiž Kristus umyl apoštolom nohy, sadol si k stolu, vzal do rúk chlieb, pozdvihol oči k nebu, požehnal ho, lámal a dával apoštolom so slovami: „**Vezmite a jedzte, lebo toto je moje telo.**“ Keď apoštoli požili Pánovo telo, Kristus vzal kalich s vínom, vzdal vďaka, požehnal ho a dal ho apoštolom so slovami: „**Vezmite a pite, lebo toto je moja krv,** krv novej a večnej zmluvy, tajomstvo viery (tajomstvo, ktorým sa bude skúšať vaša viera), ktorá sa vyleje za vás a za mnohých na odpustenie hriechov. Toto robte na moju pamiatku.“ (Tieto slová sa nazývajú konsekračnými slovami.)

Avšak aj po takom premenení sa nezmenili spôsoby (podoby) chleba a vína.

Kristovo telo teda nevyzeralo ako ľudské telo, ale aj potom vyzeralo ako chlieb; malo vôňu, chuť, hmotnosť, farbu atď., teda spôsob chleba. Podobne ani Kristova krv nevyzerala ako červená krv, ale ako víno; mala vôňu, chuť, hmotnosť, farbu atď. t. j. spôsob vína. Kristus teda zmenil len podstatu, nie spôsob chleba a vína.

Slovami: „Toto robte na moju pamiatku“, dal Kristus apoštolom a ich nástupcom príkaz a moc konať tú istú obetu. (Trid. konc. 22, 1)

Tým, že Kristus dal svojim dvanástim apoštolom jesť svoje telo a piť svoju krv, im prikázal, aby namiesto obetných zvierat obetovali jeho samého. (sv. Greg. Nys.)

Túto obetu konali už sv. apoštoli a odpradáva ich nástupcovia, biskupi a kňazi.

Kresťania sa už za apoštolských čias schádzali na lámanie chleba (Sk 2, 42), obzvlášť v nedeľu. (Sk 20, 7 a 11) Sv. Pavol často hovorí o žehnaní a pití kalicha, aj o lámaní a jedení chleba (1 Kor 10, 16; 11, 26); hovorí tiež: „Máme oltár, z ktorého nemajú právo jesť tí, čo slúžia stánku“, totiž Židia. (Heb 13, 10) Sv. apoštol Ondrej údajne prokonzulovi, ktorý ho vyzval obetovať modlám, povedal: „Každodenne obetujem na oltári všemohúcemu pravému Bohu nie mäso býkov ani krv baranov, ale nepoškvrneného baránka Božieho; a keby aj všetci veriaci ľudia požili jeho sväté telo, ten baránok, ktorý bol obetovaný, zostáva vždy neporušený a živý.“ Sv. Justín (okolo r. 150) vo svojom prvom spise na obranu kresťanov, poslanému rímskemu cisárovi, spomína časti kresťanskej obety: čítanie a vysvetľovanie sv. Písma, obetovanie chleba a vína, premenenie obetných darov a ich rozdávanie. (Meh. V. 186) Keď pápeža Sixta odvádzali na popravu, diakon svätý Vavrinc sa rozbehol za ním a zvolal naňho: „Svätý Otče, ty ideš bezo mňa, zatiaľ čo si bezo mňa nikdy nekonal svätú obetu!“ (v r. 258) Už najstarší sv. Otcovia spomínajú obetu omše. Sv. Irenej, biskup lyonsky (†202), hovorí: „Obetou Nového zákona je sv. posledná večera Pána; Kristus ju ustanovil za sviatosť a obetu zároveň. Cirkev koná obetu túto po celom svete.“

Sv. Cyprián, kartáginský biskup (†258), hovorí: „Kňazi v kostole konajú obeť práve tak, ako ju konal sám Kristus“; ďalej: „Každodenne konáme obeť, v čase prenasledovania i pokoja, čím veriacich pripravujeme, aby sa obetovali ako mučeníci.“ Pápež Lev Veľký hovorí: „Jediná obeť tela a krvi Krista Pána teraz nahrádza všetky tie rozličné obeť.“

I početné vyobrazenia na stenách v katakombách naznačujú túto obeť. Taktiež najstaršie liturgie, t.j. knihy, ktoré obsahovali modlitby pri obeť a predpisy k jej konaniu, ďalej oltáre, kalichy a omšové rúcha z najstarších čias, z ktorých mnohé sa zachovali dodnes (napr. drevený oltár, na ktorom Peter a nasledujúci pápeži až po Silvestra temer po tristo rokov konali obeť) Načo by boli všetky tieto predmety, keby sa nekonala obeť?

Dokonca ani všetci bludári do 10. storočia sa neopovážili popierať túto obeť.

Táto obeť bola predpovedaná už v Starom zákone nielen predobrazmi, ale i prorocťami.

Rozličné obeť Starého zákona boli **predobrazmi** tejto skutočnej obeť (sv. Aug.); tak obeť **Ábelova**, ktorá Bohu bola príjemná (Gn 4), lebo ju konal vo viere v budúceho Vykupiteľa a v jeho obeť (Heb 11, 4), ďalej obeť **Abraháмова**, ktorý z poslušnosti voči Bohu obetoval svojho syna Izáka na hore Moria bez toho, aby preliat jeho krv (Gn 22); obzvlášť obeť **Melchizedechova** (=kráľa spravodlivosti), kráľa salemského (= kráľa pokoja), ktorý obetoval Bohu chlieb a víno. (Gn 14) Všetky tieto tri obeť sa spomínajú pri obeť sv. omše, a síce hneď po premenení. Kňaz totiž prosí Boha, aby prijal našu obeť rovnako milostivo, ako prijal obeť Ábela, Abraháma a Melchizedecha.

Sv. omša bola aj **predpovedaná**. Dávid prorokoval, že Vykupiteľ bude kňazom naveky podľa rádu (spôsobu) Melchizedechovho. (Ž 110, 4) Prorok Malachiáš predpovedal obeť sv. omše Židom, ktorí po návrate zo zajatia zle konali obeť, keď hovoril: „Nemám vo vás zaľúbenie a neprijmem obeť z vašich rúk. Lebo od východu slnka až po západ je veľké moje meno medzi národmi a na každom mieste býva obetovaná môjmu menu obeť čistá. (Mal 1, 10 -11)

3.2. Obeť, ktorú Kristus ustanovil pri poslednej večeri, nazývame svätou omšou alebo obeť sv. omše.

V prvých kresťanských storočiach boli katechumeni a kajúnci na začiatku omše posielaní von z kostola. Posielanie (po latinsky missio) sa dialo slovami: missa est. Ako ukazujú historické pramene, tieto slová sa používali vždy, keď sa malo nejaké zhromaždenie rozpustiť; znamenali: „Zhromaždenie sa rozpúšťa.“ A tak sa stalo, že obeť, ktorá sa konala po tomto rozpustení, sa nazývala missa (omša) Tento termín používa už pápež Pius I. (okolo r. 141); v spisoch svätého Augustína a svätého Ambróza sa používa veľmi často. Slovo missa môže pochádzať aj z toho, že pri premenení je Syn Boží poslaný z neba na zem. (sv. Tomáš Akv.) A veriaci potom skrze kňaza a tento skrze anjelov ho posielajú znova zo zeme do neba. „Najprv Boh posielala k nám na oltár svojho Syna, potom Cirkev toho istého Syna posielala k Otcovi, aby orodoval za hriešnikov.“ (sv. Bonav.)

Svätá omša je strediskom celej katolíckej bohoslužby.

Mnohé sviatosti a sväteniny sa udeľujú len v spojení so sv. omšou. Sv. omša sa má k ostatnej bohoslužbe, ako drahokam k svojej obrube. (Hurter.) Ona je morom, do ktorého sa zhromažďujú prúdy milostí z obeť kríža, odkiaľ potom svätými sviatosťami ako kanálmi prúdia na ľudí. Sv. omša je denne vychádzajúce slnko milosti, ktorého jasné svetelné lúče sa vo sviatosťiach sedemnásobne lámu a tak tvoria zlatú dúhu pokoja, a táto dúha spája nebeské bohatstvá s pozemskou chudobou. (Ghr.)

Sv. omša svojou dôstojnosťou mnohonásobne prevyšuje sviatosti; lebo tieto sú len nádobami milosrdenstva pre živých, sv. omša je však nevyčerpatelným morom božskej štedrosti pre živých i mŕtvych. (Kochem) Prostredníctvom svätej omše majú ľudia už vopred akoby nebo na zemi, lebo touto obeť majú pred sebou Stvoriteľa neba a zeme a môžu sa ho dotýkať aj svojimi rukami. (Urb. VIII.) Koľko kvapiek obsahuje more, koľko lúčov slnko, koľko hviezd nebo, koľko kvetov zem, toľko tajomstiev obsahuje v sebe svätá omša. (sv. Bonav.)

Svätá omša je naozaj katolíckou obeť, lebo sa ustavične obetuje po celom svete a to až do konca sveta.

V súčasnosti sa **denne** koná na celom svete asi 350.000 sv. omší. V každú dennú hodinu sa koná sv. omša v Európe od rána až do 12. hodiny na poludnie; keď u nás je poludnie, sv. omša sa koná v Amerike; keď je u nás večer, koná sa na ostrovoch Atlantického oceánu (5 mil. katolíkov); keď my spíme, koná sa v Austrálii a v Ázii. Teda denne podľa Malachiášovho prorocťva „Od východu slnka až po jeho západ, medzi všetkými národmi a na všetkých miestach, sa koná obeť čistá.“ (Mal 1, 10) Svätá omša sa bude konať až do súdneho dňa. (1 Kor 11, 26) Už Dávid predpovedal, že Vykupiteľ bude kňazom na veky podľa rádu Melchizedecha. (Ž 110, 4) Preto ani všetci nepriatelia Cirkvi, ani sám antikrist, nedosiahnu to, aby sa nekonala sv. omša. Kristus mal na mysli najmä sv. omšu, keď povedal: „Budem s vami po všetky dni až do skončenia sveta.“ (Mt 28, 20)

3.3. Sv. omša je preto obeť, lebo sa ňou Kristova smrť na kríži tajuplným spôsobom znázorňuje a obnovuje.

Už **oddelené spôsoby** chleba a vína znázorňujú zničenie Kristovho človečenstva (sv. Tom. Akv.); lebo Kristovo telo a krv sú tu práve tak oddelené od seba, ako na kríži, kde krv vytiekla z Kristových rán. Oddelené spôsoby teda znázorňujú zabitie veľkonočného baránka Krista. Podobne Kristovo utrpenie a smrť znázorňuje aj **príprava chleba a**

vína. Lebo chlieb je pripravený z pšeničných zŕn, ktoré musia byť najskôr rozomleté a potom pečené na ohni. Víno je pripravené z vytlačeného hrozna. Mletie a pečenie pšeničných zŕn živo pripomína bolesti Kristovho tela, tlačenie hrozna vytekánie Kristovej krvi.

Okrem toho samotným premenením je Kristus **tak ponížený**, že sa to rovná takmer zničeniu. Ved' premenením berie Kristus na seba podobu pokrmu. Nie je možné poznať jeho božskú dôstojnosť, ba ani len jeho ľudskú prítomnosť. „Kristus, kráľ neba i zeme, slovami premenenia prijíma stav poníženia, ktorý **sa rovná temer zničeniu**. Nevidno tu ani jeden záblesk jeho slávy, ktorá predsa vyžarovala z jeho ľudskej postavy a naplňala svet úctou. Pri svojom narodení v Betleheme ešte bol podobný ľuďom, no tu zdá sa byť kúskom chleba.“ (Kochem) Na kríži bolo skryté iba Kristovo božstvo, tu však okrem toho je skryté aj jeho človečenstvo. (sv. Tom. Akv.) Ten, ktorého nemôžu obsiahnuť nebesia, spočíva v malej podobe chleba, ako väzeň v žalári. Ten, ktorý slávne tróni na nebesiach, tu leží ako spútaný baránok. Všetky nebeské zástupy s úžasom hľadajú na to, že tak slávne Kristovo človečenstvo v nebi, sa tak pokorilo a uponížilo na oltári. (Kochem) Týmto hlbokým sebaponížením Kristus uzmieruje Otca, nahnevaného na nás; lebo niet lepšieho prostriedku uzmierniť urazeného, ako pokoriť sa pred ním. Tak kráľ Achab tým, že sa pred Bohom veľmi uponížil, odvrátil od seba prísny trest, akým mu Boh skrze ústa Eliáša hrozil (1 Kráľ 21, 27); podobne konali aj Ninivčania. (Jon 3) Kňazove slová pri premieňaní sú teda ako meč, ktorým býva veľkonočný baránok Kristus tajuplným spôsobom zabíjaný. Aj požívaním, teda zničením spôsobom chleba a vína pri kňazovom prijímaní sa znázorňuje Kristova smrť na kríži. Preto sv. Pavol hovorí, že požívaním Kristovho tela a krvi sa zvestuje Pánova smrť. (1 Kor 11, 26)

Ale sv. omša nie je iba obyčajným znázornením Kristovej smrti na kríži, ale je skutočným **obnovovaním** a sprítomňovaním tejto smrti, lebo Kristus je pod oboma týmito spôsobmi pri sv. omši skutočne prítomný. Je to ako s vernou doslovnou kópiou listiny, ktorej kópia je potvrdená štátnym orgánom. Tak ako je táto kópia rovnaká ako originál dokumentu, tak sa ani Kristova nekrvavá obeta nelíši od jeho krvavej obety už tým, že si pre tento svätý úkon zvolil práve ten čas, v ktorom sa zabíjal a jedol veľkonočný baránok. Tiež použil aj podobné slová, ako Mojžiš pri uzatváraní starej zmluvy; Mojžiš totiž potom ako prijal dosky zákona na hore Sinaj, postavil oltár, zabil obetné zvieratá, pokropil ľud krvou zvierat a hovoril: „Hľa, toto je krv zmluvy, ktorú Pán uzavrel s vami.“ (Ex 24, 8) Podobne hovoril aj Kristus pri poslednej večeri. Teda aj tu musela byť obeta. Pozoruhodné je tiež, že potom ako Kristus slávil poslednú večeru hneď trpel a zomrel. Tým dal najavo, že oboje je jedna a tá istá obeta. Tridentský koncil slávnostne vyhlásil: „Náš Vykupiteľ pri poslednej večeri ustanovil viditeľnú obetu, aby tým znázornil obetu krvavú, ktorá sa mala raz konať na kríži, a aby zachoval pamiatku na ňu až do konca sveta.“ (Trid. konc. 22, 1) Ak má byť kresťanské náboženstvo najdokonalejšie, musí mať aj najsilnejší výraz Božej pocty, totiž obetu; inak by bolo menej dokonalé ako iné náboženstvá. Keby v katolíckej Cirkvi nebola žiadna obeta, neboli by sa splnili ani mnohé predobrazy a prorocťvá Starého zákona; ale na to sa nedá myslieť.

3.4. Hlavným účelom svätej omše je uzmiernenie Boha.

To vyplýva zo slov, ktoré Kristus povedal pri poslednej večeri: „Toto je moja krv... ktorá sa vylieva na **odpustenie hriechov**.“ Táto nekrvavá obeta je teda, ako obeta na kríži, skutočnou zmiernou obetou. (Trid. konc. 22, 2) Svätou omšou nebývame síce znovu vykúpení, ako krvavou obetou na kríži, ale touto nekrvavou obetou sa nám privlastňuje ovocie vykúpenia (ovocie obety na kríži) (Trid. konc. 22, 2) Podobne táto nekrvavá obeta sama o sebe nie je vstave zmieriť jednotlivých ľudí s Bohom; ale pôsobí, že svoje hriechy uznajú, oľutujú, z nich sa vyspovedajú a im sa vyhýbajú.

3.5. Pri obete sv. omše je Kristus obetujúcim kňazom a aj obetným darom.

Kristus je obetujúcim kňazom. Kňaz pri oltári je len Kristovým námestníkom alebo nástrojom, ktorý Kristus používa. To vyplýva už zo slov, ktoré kňaz pri premieňaní hovorí; hovorí totiž: „Toto je moje telo, toto je moja krv“, hoci chlieb nepremieňa na svoje telo, ani víno na svoju krv. „Nie je to človek kto spôsobí, aby sa obetné dary stali telom a krvou Krista, ale spôsobí to sám Kristus.“ (sv. Chryz.) Kristus, veľkňaz, je svätý, bez viny, nepoškvrnený, oddelený od hriešnikov a povýšený nad nebesia. (Heb 7, 26) Táto obeta je teda svätá, hoci by bol kňaz akýkoľvek; lebo nie ľudia robia túto obetu svätou, ale Kristus. (sv. Chryz.)

Kristus je aj **obetným darom**. „Kristus je kňazom, ktorý túto obetu koná, a on sám je aj touto obetou.“ (sv. Aug.) Ten istý obetuje a je obetovaný. (sv. Chryz.) Na oltári leží zabitý Kristus. (sv. Chryz.) Kristus, náš baránok veľkonočný, ktorý bol raz na kríži je zabitý, je zabíjaný každý deň na našich oltároch. (sv. Aug.)

Z toho vyplýva:

A) Obeta sv. omše je tá istá obeta, ako obeta na kríži.

Svätá omša nie je snád' iba obrazom obety na kríži, podobne ako kríž alebo obraz, čo na stene visí. Svätá omša ani nie je ani spomienkou na obetu na kríži (Trid. konc. 22, 3), ale je **tou istou obetou**, ktorá bola Bohu prinesená na kríži, a preto má tú istú cenu a ten istý účinok. (Rodr.) Pri sv. omši sa tajuplným spôsobom opakuje utrpenie a smrť jednorodeného Syna Božieho. (sv. Greg. V.) Pri sv. omši, ako je už zrejmé zo slov premenenia, „sa prelieva Kristova krv.“ (sv. Aug.) Pri sv. omši Kristus ukazuje Otcovi svoje rany, aby zachránil ľudí od večnej záhuby. (sv. Vavr. J.) Kristus mu ukazuje aj trpké bolesti, ktoré pri svojej smrti vytrpel a predstavuje mu ich tak živo, akoby sa to stalo teraz.“ (Koch.) Aj najdôležitejšie obrady pri sv. omši znázorňujú, že sa na oltári opakuje obeta na kríži: pozdvihovanie pri premenení chleba a vína pripomína povýšenie Krista pri krížovaní; modlitba kňaza s rozprávanými rukami, rovnako

ako kríž na oltári a omšovým rúchu a tiež aj mnohé kríže, ktoré kňaz rukou robí, pripomínajú, že sa tu obnovuje obeta na kríži.

Kristus pri sv. omši obetuje nielen svoje človečenstvo, ako na kríži, ale s ním obetuje i všetko, čo za 33 rokov svojho pozemského života robil a trpel a predstavuje to mocným i pokorným spôsobom najsv. Trojici.“ (Koch.) Všetky modlitby, ktoré Boží Syn na zemi vykonal, opakuje v každej jednotlivé sv. omši ako v krátkom prehľade a kladie ich tak jasne pred oči Boha Otca, akoby ich ešte raz hovoril. (Koch.) Toto všetko obetuje hlavne za spásu každého jednotlivého človeka, ktorý je prítomný na sv. omši. (Koch.) Kristus zjavil sv. Matilde: „Len ja jediný dokonale viem a rozumiem, ako sa denne obetujem na oltároch; ani cherubíni ani serafíni, ani všetky nebeské mocnosti to nemôžu dokonale pochopiť.“

Medzi oboma obetami je len tento rozdiel: na kríži sa Kristus obetoval krvavo (bolestne) ako človek, pri sv. omši sa obetuje nekrvavo (bez bolesti) pod spôsobmi chleba a vína.

B) Cena obety sv. omše nezávisí na stave milosti kňaza.

To je preto že obetujúcim kňazom je Kristus, a nie kňaz pri oltári. „Obetou sv. omše sa nám privlastňuje účinok Kristovho utrpenia a jeho zásluh celkom rozdielnym spôsobom od iných skutkov.“ (Trid. konc. 22.) Pri iných dobrých skutkoch totiž hodnota takého skutku závisí na stave, v ktorom sa ten človek nachádza. Preto ten, za ktorého by snád' nehodný kňaz slúžil sv. omšu, nijako neprichádza o úžitky zo sv. omše. Svätá omša pôsobí sama o sebe a nemôže byť poškvrnená žiadnou nehodnosťou alebo zlými vlastnosťami toho, kto ju slúži. (Trid. konc. 22, 1) Obeta, ktorú koná zlý kňaz, má práve takú veľkú cenu ako obeta dobrého kňaza, práve tak ako účinok sviatostí nezávisí na hodnosti kňaza. (sv. Tom. Akv.) Ako keď kráľov syn pošle svojho splnomocnenca s odkazom pre svojho otca. Tu sa bude kráľ veľmi málo pýtať na osobu tohto splnomocnenca. Pre neho je hlavnou osobou syn a jeho vôľa. A presne tak je to aj pri obete svätej omše.

4. O HLAVNÝCH ČASTIACH SVÄTEJ OMŠE

Obeta svätej omše pozostáva z predomše a troch hlavných častí: obetovania, premieňania a prijímania.

Tri hlavné časti oznamuje miništrant zvončekom; v mnohých kostoloch sa okrem toho ešte zvoní aj medzi obetovaním a pozdvihovaním, a síce na Sanktus.

4.1. Najdôležitejšou časťou predomše je evanjelium.

Hovoríme predomša, lebo táto časť predchádza vlastnej obete sv. omše. Už v najstarších časoch sa pred sv. omšou čítala časť z niektorého evanjelia a hneď potom bolo kázanie (homília). Predomša sa nazýva aj „omša katechumenov“, pretože na nej smeli byť prítomní aj katechumeni. Predomša obsahuje všetko, čo predchádza obetovaniu: stupňové modlitby (žalm Judica a Konfiteor alebo všeobecné vyznanie); introit (úvodná modlitba), ktorý sa modlí na epištolnej strane; deväťnásobné Kyrie (modlitba o zmilovanie) a chválospev Gloria uprostred oltára; zozbierané modlitby (kolekty) na epištolnej strane, pri ktorých kňaz rozprestiera ruky, akoby chcel zhrnúť modlitby všetkých veriacich; epištolu, t. j. časť, ktorá sa zvyčajne berie z listov niektorého apoštola; evanjelium, ktoré sa číta na druhej strane oltára (evanjeliovej) a ktoré je vybrané z jedného zo štyroch evanjelií. V nedeľu po evanjeliu zvyčajne nasleduje kázeň, po ktorej sa uprostred oltára modlí Krédo (Vyznanie viery). Tým sa končí predomša.

4.2. Pri obetovaní (ofertóriu) sa Bohu obetuje a posväčuje chlieb a víno.

Všetko, čo sa pri bohoslužbe používa, sa najprv posväčuje. Tak sa to deje aj tu s chlebom a vínom. Preto by sa táto časť sv. omše mala vlastne nazývať „posvätenie“ alebo „svätenie.“ Termín **obetovanie** je menej vhodný, pretože k skutočnému obetovaniu nedochádza už teraz, ale až pri premenení a prijímaní. Ak by totiž kňaz ochorel alebo by sa stalo nejaké nešťastie, kňaz by pred pozdvihovaním mohol prerušiť sv. omšu; nie však po pozdvihovaní, ale musel by najprv prijímať a potom hneď odísť. Ak by snád' kňaz po pozdvihovaní pri oltári zomrel, sv. omšu by musel dokončiť iný kňaz, aj keby už niečo požil; ak by však kňaz zomrel pred pozdvihovaním, nie je potrebné obetu dokončovať. Z toho možno usúdiť, že vlastné obetovanie sa nedeje pri ofertóriu. Názov "obetovanie" pochádza z toho, že v prvých dobách veriaci obetovali pri tejto časti sv. omše chlieb a víno a iné dary. (Doteraz je to niekedy ofera.) Týmto obetovaním veriaci do istej miery prispievali na prijímanie ľudu, ktoré sa dáva pri sv. omši, na výživu kňazov a na podporu chudobných. A keďže veriaci najmä v nedeľu a vo sviatok prinášali hojnosť darov, kňaz túto sv. omšu z vd'ačnosti obetoval za kresťanské spoločenstvo.

Tak vznikla súčasná prísna povinnosť farárov obetovať v nedeľu a vo sviatok sv. omšu za živých a zosnulých farníkov. Chlieb sa pripravuje z pšeničnej múky a je nekvasený, pretože takýto chlieb používal aj Kristus a pretože to poukazuje na neporušenosť Kristovho tela (v gréckej cirkvi sa používa kvasený chlieb); chlieb je okrúhly, čo poukazuje na večnosť Kristovho tela (ktoré nemá začiatok ani koniec). Pri sv. omši sa musí používať iba veľká hostia; iba v prípade, že veľká hostia nie je k dispozícii, môže sa používať malá hostia.

Víno musí byť vylisované z hrozna; pridáva sa doň niekoľko kvapiek vody, lebo to tak urobil aj Kristus. (sv. Cyprián) Na Východe sa totiž víno miešalo s vodou, aby sa zjemnilo a bolo príjemnejšie. Víno a voda nám pripomínajú aj krv a vodu, ktoré vytekli z Kristovho boku.

4.3. Pri **premieňaní** sa chlieb premení na telo Kristovo a víno na krv Kristovu slovami, ktoré Kristus povedal pri poslednej večeri.

Premieňanie je **najvznešenejším okamihom** svätej omše. Vznešenosť tejto časti svätej omše sa oddávna vyjadrovala tým, že bezprostredne pred a po pozdvihovaní sa nekonajú hlasité modlitby ani sa nespieva. Veriaci počas pozdvihovania kľáčia. Na Východe je kňaz počas pozdvihovania úplne zahalený oponou pred zrakom ľudu.

Pri pozdvihovaní stáva sa čosi podobné ako pri Eliášovej obete na hore Karmel, pri ktorej Boh zoslal z neba oheň a obeť spálil. (1 Kr 18) Kým tam pôsobil prirodzený oheň, tak tu pôsobí nadprirodzený oheň Ducha Sv. Ako prirodzený oheň mení drevo v žeravé uhlie, tak Duch Sv. ohnivými slovami premenenia mení obetné dary. (Kochem) Preto na Východe za dávnych čias pred premenením vzývali Ducha Svätého. Ako prirodzený oheň premieňa drevo na žeravé uhlie, tak Duch Svätý ohnivým slovom premieňa obetné dary pri premenení. (Kochem.) Preto sa v dávnejších dobách na Východe pred pozdvihovaním vzýval Duch Svätý, aby vstúpil a obetné dary premenil. Vo chvíli premieňania nám kňazove slová otvárajú nebo a Kristus kráľ z neho zostupuje na zem v sprievode svojich dvoranov, anjelov. (sv. Greg. Vel.) Vo chvíli premieňania Kristus zostupuje z neba na oltár, tak rýchlo ako keď sa otvorí oko a zrazu vidí najvzdialenejšie objekty. (sv. Tom. Akv.) Vo chvíli premieňania sa takmer opakuje **vtelenie** Syna Božieho a síce práve tak, ako pri zvestovaní skrze anjela zatičením Ducha Svätého. (sv. Ján Dam.) Ako Mária, tak i kňaz hovorí len málo slov a nimi zvoláva z neba na zem Syna Božieho. Keďže pri sv. omši sa Kristus stáva takmer znovu človekom, preto na konci sv. omše kňaz pripomína v evanjeliu: „A Slovo sa telom stalo a prebývalo medzi nami“ a pri slávnostnej sv. omši sa v Kréde so zvláštnym dôrazom spieva: „ktorý sa počal z Ducha Svätého, narodil sa z Márie panny.“ Pri sv. omši sa takmer opakuje **narodenie** Kristovo. Toto narodenie sa líši od narodenia v Betleheme len tým, že sa tu Kristus nerodí telesne, ale duchovne, a že už nie je priodetý smrteľným telom, ale je ozdobený osláveným telom a okrášlený 5 svätými ranami. (Kochem) Preto Cirkev pri sv. omši dáva spievať Glória, t.j. anjelsky chválospev na nivách betlehenských. Nám kresťanom by sa teda mohlo denne privolať to, čo na betlehenských nivách volali anjeli: „Hľa, zvestujem vám radosť veľkú, lebo dnes sa vám narodil Spasiteľ sveta!“

4.4. Pri **prijímaní** kňaz požíva Kristovo telo a krv a niekedy Kristovo telo rozdáva i veriacim.

Skôr ako kňaz podáva Telo Pánovo veriacim, modlí sa vyznanie hriechov. (Konfiteor) Následne kňaz žehná veriacich, potom vezme do ruky nádobu s hostiami a sv. hostiu ukazuje ľudu hovoriac: „Hľa Baránok Boží, ktorý sníma hriechy sveta“, a nato tri krát povie: „Pane, nie som hoden, aby si vošiel pod moju strechu. Ale povedz iba slovo a duša mi ozdravie.“ Každého veriaceho, ktorému podáva sv. hostiu, najskôr hostiou žehná v podobe kríža (na znamenie, že mu podáva Ukrižovaného) a zároveň hovorí: „Telo Pána nášho Ježiša Krista nech zachová tvoju dušu pre život večný. Amen.“

Zvyšné hostie kňaz vloží do pozláteneho kalicha (ciborium) a tento uschová do svätostánku (do tabernákula) V týchto hostiách, ktoré boli premenené pri omši zostáva Kristus prítomný. (Trid. konc. 13) Tieto hostie sa podávajú ľudu na prijímanie často i mimo sv. omše. Prijímať sa môže v každom čase, v ktorom je dovolené slúžiť sv. omšu; avšak nie o polnoci na Božie narodenie, na Veľký piatok, ani na Bielu sobotu pred prijímaním kňaza. V každom omšovom rúchu, i v čiernom, môže kňaz podávať Telo Pána. (Pius IX. 23. júla 1868.) Keby už nepostačovali hostie, kňaz ich môže aj rozlámať (Kongr. obr. 16. marca 1833), v najnutnejšom prípade môže pri sv. omši odlomiť aj čiastočku z veľkej hostie. (sv. Alf.)

5. O OBRADOCH SVÄTEJ OMŠE

5.1. V priebehu času pribudli k trom hlavným častiam sv. omše ešte mnohé významné obrady. Majú za účel znázorňovať vznešenosť obete sv. omše a takto rozmnožovať zbožnosť.

Takéto obrady sú napríklad: keď sa kňaz modlí s vystretými rukami, keď sa pokloní, pokľakne, pozdvihne oči k nebu, bije sa do prs, pobožká oltár, umýva si ruky, obráti sa k ľudu a pozdraví ho, vyzdvihne hostiu do výšky, láme ju, požehná ľud atď. Celkovo kňaz vykoná asi 500 takýchto obradov, takže tichá omša trvá asi 20 minút až pol hodiny. Tieto obrady sa smú vynechať len v najnevyhnutnejšom prípade. Od niektorých obradov sa v určitých prípadoch upúšťa, napr. od Glória a Kréda pri zádušnej sv. omši. „Týmito obradmi sa veriacim predstavuje **vznešený majestát** tejto obety; zároveň sú povzbudzovaní k rozjímaniu o tajomstvách ukrytých vo sv. omši.“ (Trid. konc. 22, 5.) Obrady pri slávnostnom úkone sú tým, čím je pre človeka krásny odev, pretože oboje prispieva k zvýšeniu **vážnosti**. Keby sa pri sv. omši všetko urobilo rýchlo, ľudia by pri nej neboli zbožní. Už v 3. storočí nachádzame okrem vlastnej obety tieto modlitby a úkony: najprv začal ľud spievať žalm; dodnes sa kňaz pred oltárnymi stupňami modlí vyznanie hriechov čiže alebo Konfiteor. Potom pozdravovali biskupa vstupujúceho do chrámu, ako sa to robí aj dnes, príslušnou časťou žalmu; dodnes sa kňaz modlí, keď vystúpil po stupňoch k oltáru, na epištolnej strane tzv. Introit alebo vstup. Potom biskup a ľud striedavo vzývali Najsvätejšiu Trojicu o milosrdenstvo; dodnes sa kňaz modlí uprostred oltára striedavo s miništrantom 9-krát Kyrie eleison ("Pane, zmiluj sa nad nami."); potom hneď

nasledovalo poďakovanie za dosiahnuté odpustenie hriechov; dnes po Kyrie hneď nasleduje Gloria (anjelský chválospev). Potom biskup pozdravil ľud pozdravom "Dominus vobiscum", t. j. "Pán s vami", a následne s roztvorenými rukami vykonal v mene všetkého ľudu modlitbu čiže oráciu (obe sa zachovali dodnes); po ktorej sa čítala časť z listov svätých apoštolov (epištola sa číta dodnes) a potom časť z evanjelia (evanjelium sa číta dodnes, pri ktorom povstávame), následne mal biskup kázanie na túto časť evanjelia. Evanjelium sa čítalo na inej strane ako epištola, pretože epištolná strana musela byť pripravená na kladenie obetných darov. Na to diakon vyzval katechumenov (t. j. Židov a pohanov, ktorí sa práve pripravovali na prijatie sv. krstu), aby odišli; ak niekomu nedôveroval, musel mu tento človek povedať heslo, t. j. musel odrecitovať Krédo, čo nikto okrem kresťanov nevedel. (Krédo sa modlí dodnes.) Táto časť je zároveň úvodom sv. omše a nazýva sa **predomšou** alebo **omšou katechumenov**.

Až teraz sa začína samotná obeta svätej omše. Teraz veriaci kládli chlieb a víno na oltár. (Dodnes sa pri niektorých svätých omšiach koná oltárna ofera okolo oltára.) Služobníci oltára potom oddelili potrebnú časť obetných darov na svätú omšu, po ktorej ich biskup obetoval Bohu a posvätil ich. (Dodnes je pri sv. omši obetovanie.) Potom si biskup umýval konce prstov, ktorými sa dotýkal chleba a ktorými sa mal dotýkať svätej hostie (umývanie rúk sa robí aj dnes); potom niektorý služobník oltára vyzval prítomných, aby sa modlili za odídených katechumenov, za kňazov a celú Cirkev, za priateľov i nepriateľov. (Dodnes kňaz hovorí ľuďom: „Orate fratres“, t. j. „Modlite sa, bratia!“) Teraz nasledovala, keďže aj Kristus pred premenením obetných darov vzdával vďaky, všeobecná ďakovná modlitba (dodnes sa koná Prefácia, ktorá sa končí slovami Sanctus, t. j. velebením Najsvätejšej Trojice a Vykupiteľa, ktorá je zároveň prípravou na premieňanie) a teraz sa všetci, vyzvaní k tomu, modlili za živých, najmä za pápeža, biskupa a cisára (dnes sa koná memento za živých) a vzývali Božiu Matku, svätých apoštolov a iných mučeníkov za ich príhovor. Potom nasledovalo premenenie. Biskup vyslovil nad obetnými darmi Kristove slová (konsekračné slová = slová premenenia) a pozdvihol spôsoby do výšky; ľudia pokľakli a klaňali sa Kristovi. (To isté sa robí aj dnes.) Potom nasledovali modlitby za mŕtvych (spomienka na mŕtvych, ktoré sa robí aj dnes) a spomienka na mnohých mučeníkov. Potom sa nahlas predniesla modlitba Otčenáš (to sa robí aj dnes) Potom sa lámala hostia na niekoľko častí, ktoré sa podávali veriacim, a následne sa trikrát hovorili slová: "Baránok Boží, ktorý snímaš hriechy sveta, zmiluj sa nad nami." (Dodnes sa hostia láme a hovorí sa: "Baránok...") Potom bolo sväté prijímanie. Biskup požíval Kristovo telo a krv, po čom prítomní veriaci prijímali; hostia sa im vkladala do ľavej ruky. Počas svätého prijímania sa spievali vhodné žalmy. (Po svätom prijímaní sa kňaz doposiaľ modlí úryvok žalmu na strane epištoly.) Hostie, ktoré zostali, sa uchovávali vedľa oltára vo váze alebo v nádobe podobnej holubici. (Dnes sa uchováajú vo svätostánku.) Po príslušnej záverečnej modlitbe (kolekte) biskup povedal: "Dominus vobiscum" a prepustil veriacich slovami: "Ite, missa est" t. j. "Choďte, omša sa skončila." Predtým, ako sa rozišli, biskup im udelil sväté požehnanie. (To isté sa robí aj dnes.) Zvyčajne sa ešte čítal začiatok evanjelia svätého Jána, kde sú slová: "A Slovo sa telom stalo" a "Prišiel medzi svojich, a oni ho neprijali", ktoré nám pripomínajú prítomnosť Krista v obete svätej omše a biedu ľudí, ktorí sa ľahkovážne vyhýbajú svätej omši.

5.2. Obradmi sv. omše sa zmyslovo znázorňuje celý proces vykúpenia.

Stupňové modlitby predstavujú 4000 rokov, počas ktorých bolo ľudstvo ďaleko vzdialené od Boha (ako je aj dnes je kňaz vzdialený od oltára) a očakávalo Vykupiteľa. Deväťnásobné Kyrie a potom Gloria znázorňovalo narodenie Krista a chválospev 9 anjelských chórov nad betlehenskými lúkami.

Orácia znázorňuje Kristovu mladosť, keď sa Kristus, vzdialený od sveta, v skrytosti modlil.

Epištola, prenesenie omšovej knihy z epištolnej strany oltára na pravú a nasledujúce evanjelium znamená, že Kristus hlásal evanjelium najprv židom; no títo ho neprijali, a preto bolo evanjelium prenesené k pohanom a týmto bolo hlásané.

Krédo, značí že mnohí prijímajú vieru.

Obetovanie poukazuje na to, že Kristus sa pôstom a modlitbou pripravuje na svoje utrpenie.

Prefácia, ktorá sa končí slovami: „Požehnaný, ktorý prichádza v mene Pána, Hosanna na výsostiach“, poukazuje na vstup Krista do Jeruzalema.

Modlitba za živých označuje, že Kristus sa pri poslednej večeri modlil za celú Cirkev.

Päť krížov, ktoré kňaz robí pred pozdvíhovaním nad obetnými darmi, znázorňuje päť svätých rán.

Tri kríže, ktoré kňaz robí nad obetnými darmi pripomínajú 3 hodiny, po ktoré Kristus visel na kríži.

Otčenáš so 7 prosbami pripomína 7 Kristových slov na kríži.

Lámanie hostie označuje Kristovu smrť, pri ktorej sa duša oddelila od tela.

Modlitba „**Baránok Boží ...**“, pri ktorej sa kňaz bije do pŕs, pripomína, že vojaci a ľud, vidiac hrozné prírodné úkazy sa bili do pŕs (Lk 23, 48) ako aj stotníka volajúceho: „Naozaj, tento človek bol Syn Boží!“ (Mk 15, 39)

Prijímanie poukazuje na uloženie Krista do hrobu.

Dvojnásobné „**Dominus vobiscum**“ značí, že Kristus sa dva razy zjavil zhromaždeným apoštolom a pozdravil ich: „Pokoj vám.“

„*Ite, missa est*“ a kňazovo požehnanie značí nanebovstúpenie Pána, pred ktorým poslal apoštolov do sveta a posledný krát ich požehnal.

Posledné evanjelium pripomína *šírenie evanjelia* po zoslaní Ducha Svätého.

Niekedy sa omšová kniha prenáša ešte raz, čo značí, že židia pred Kristovým príchodom prijímajú evanjelium.

„Sv. omša je teda krátkym súhrnom Kristovho života, pri nej sa za pol hodiny predstavuje to, čo Kristus vykonal na zemi za 33 rokov.“ (Kochem)

6. O ÚŽITKoch SV. OMŠE

6.1. Obetou sv. omše sa nám v najhojnejšej miere privlastňujú zásluhy obety na kríži; obzvlášť môžeme skrze sv. omšu dosiahnuť odpustenie hriechov, vypočutie modlitby, šťastie, požehnanie a večnú odmenu.

V každej sv. omši môžeme nájsť úžitok a osoh, ktoré nám na Veľký piatok Kristus svojou smrťou na kríži vydobil (sv. Tom. Akv.) Keďže obeta sv. omše je tá istá, ako obeta na kríži, tak musí mať *ten istý účinok a tú istú silu* ako obeta na kríži. (Kochem) Smrť a trpké umučenie Kristovo je pokladnica a sv. omša je kľúč, ktorý ju otvára. (Segneri) Kríž je strom života, plný nebeského ovocia, omša je zlatou miskou, v ktorej sa nám toto ovocie podáva. (Meh.) Vo sv. omši sa nám darujú Vykupiteľove zásluhy. (Sanchez) Ostatnými prostriedkami milosti sa nám síce tiež darujú ovocie obety na kríži, ale nie v tak **hojnej miere**, ako sv. omšou. „V čase sv. omše Boh rozdáva v oveľa hojnejšej miere, ako inokedy.“ (sv. Chyz.) Nikde nevyvierajú tak bohaté pramene milosti, ako na obetnom oltári. (sv. Dominik) Žiaden ľudský jazyk nie je schopný vylíčiť, aké hojné ovocie dostávame zo sv. omše. (sv. Vavr. Just.) Vo sv. omši k nám z nebeskej rajskej záhrady prichádza Syn nebeského Otca; prináša nám so sebou nesmierne bohatstvá a nebeské poklady. (Koch.) Pri sv. omši nám dáva nebeský Otec svojho Syna; akože by nám s ním nedaroval všetko? (Rim 8, 22) Keby kresťan vedel ako je možné zo sv. omše zbohatnúť, mohol by skrze ňu zbohatnúť viac, ako zo všetkých Bohom stvorených vecí. (Sanchez) Pri prijímaní sviatostí musíme byť v stave posväcujúcej milosti, inak nebudeme účastní zásluh Kristových a k tomu ešte spáchame hriech smrteľný, ale pre účasť na sv. omši sa nevyžaduje stav milosti Božej; hriešnik sa nedopúšťa smrteľného hriechu, ba dosiahne ešte i milosť obrátenia. (Koch.)

A) Odpustenie hriechov spočíva v nasledujúcom: hriešnici skrze sv. omšu dosiahnu milosť pokánia (Trid. konc. 22, 2), **spravodliví však odpustenie všedných hriechov svojich a súčasných pokút za hriechy.**

To, že sv. omša spôsobuje odpustenie hriechov, to vyplýva už z Kristových slov, ktoré povedal pri premenení vína. (Mt 26, 28) Sv. omša je hlavne **obetou zmierenia**. (Trid. konc. 22, 2) Tým sa sv. omša líši od obiet Starého zákona. Tieto obety očisťovali len od nečistoty podľa zákona, ale nie od hriechu. (Heb 9, 9) Na kríži Kristus zvolal: „Otče, odpusť im; lebo nevedia, čo činia!“ (Lk 23, 34) Práve tak volá aj pri sv. omši ku všetkým, ktorí sú na nej sú prítomní. (Kochem) Kristus na kríži odpustil lotrovi jeho hriechy; podobne robí i pri sv. omši. Ako krv Ábelova volala do neba o pomstu, tak krv Kristova pri sv. omši volá do neba o zľutovanie a toto volanie milovaného Syna je ešte silnejšie, než volanie Ábelovo. (Heb 12, 24) Kristus je našim orodovníkom u Otca a uzmiernením za naše hriechy (1 Jn 2, 1-2), a síce obzvlášť pri sv. omši. Kristus povedal sv. Mechtilde: „Na sv. omšu prichádzam s takou pokorou, že tam nie je prítomný žiaden tak veľký hriešnik, aby som mu neodpustil, ak si to len žiada.“ (Koch.) Isté vojsko malo raz zahynúť na mori počas búrky. Tu vojvodca vzal do svojho náručia jedno dieťa, pohliadol k nebu a povedal: „Ó Pane, vzhliadni na nevinnosť tohto dieťaťa, zmiluj sa nad nami!“ A búrka sa utišila. Nuž ak sa Boh zmiluje pre jedno nevinné dieťa, o koľko milostivejší bude, keď mu pri sv. omši budeme predstavovať jeho vlastného Syna! (Meh.) Ako sa ľudia často cítia byť pohnutými nejakým darom a zabudnú na krivdu, ktorá sa im stala (spomeň si na dary, ktoré Jakub pri svojom návrate poslal nahnevanému bratovi Ezauovi; Gn 32, 20), tak aj Boh sa necháva uzmierniť obetným darom sv. omše. (Rodr.; sv. Tom. Akv.) Boh práve tak rád prijíma sv. omšu, ktorú mu obetuje kňaz, ako my 1000 dolárov, ktoré nám posiela nepriateľ. (Cochem) Obeta sv. omše ochraňuje hriešnika od večného zahynutia. (sv. Greg. Vel.) Ako slnko rozptyľuje mraky a vyjasňuje nebo, tak činí i sv. omša, toto slnko Cirkvi. (sv. Lev. z Portomauricia)

Účinok sv. omše sa u **hriešnika** neukazuje hneď. Boh ho **obracia** až v príhodný čas, keď sa je jeho srdce schopným na prijatie milosti. V čase Kristovej obety na kríži bolo len málo ľudí dojatých. Až v deň Turíc Boh obmäkčil ich srdcia Petrovým kázaním, až vtedy obeta na kríži priniesla ovocie. (Kochem) Mnohí sa obrátia milosťou Božou až po dlhšom čase, pričom nevedia, že sa to stalo pôsobením sv. omše. (March.) Obrátenie pochádza z toho, že na človeka **pôsobí Duch Svätý**. Ako Duch sv. pôsobil na tých, ktorí stáli blízko Kristovho kríža (spomeň si ako sa stotník a iní ľudia bili do pŕs a vraveli: „Naozaj bol Syn Boží!“ (Mt 27, 54), tak pôsobí i na tých, ktorí sú prítomní na sv. omši. Svetlá pri sv. omši zmyslom naznačujú milosť, ktorá pri sv. omši pôsobí tak, ako keď svetlo svieti a zahrieva. „Milosti Ducha sv. sa najhojnejšie udeľujú tým, ktorí sú hodne prítomní na sv. omši.“ (sv. Cyr. Jer.) Bolo by neslušné, keby ten, čo obsluhoval pri kráľovskom stole, odišiel hladný a práve tak je nemysliteľné, aby bez duchovného pokrmu zostal ten, kto bol zbožne prítomný na sv. omši. (Fornerus) Ak jedia ústa, nasýtené sú aj údy tela práve tak ako ústa, hoci telesným spôsobom nejedia. Tak je to aj pri sv. omši: Prítomní prijímajú duchovným spôsobom, hoci telesným spôsobom neprijímajú. (Forn.)

Spravodliví skrze sv. omšu dosiahnu odpustenie **všedných hriechov**, lebo pri sv. omši sa nebeskému Otcovi podávajú poklady nekonečného zadostučinenia Kristovho. „Všedné hriechy sa topia pri sv. omši, ako vosk na ohni.“ (Koch.) Tridentický koncil dosvedčuje, že skrze sv. omšu dosiahneme odpustenie tých hriechov, ktorých sa denne dopúšťame. (Trid. konc. 22, 1) Sv. Augustín hovorí, že jediným Otčenášom, ktorý sa zo srdca pomodlíme, si odpykáme všetky všedné hriechy jedného dňa; o koľko viac si ich odpykáme skrze sv. omšu! „Sv. omšou si zahladíš viac hriechov, ako si spáchal za celý deň.“ (Kochem) Omša je aj zmierlivou obetou za nevedomé hriechy. (March.) Na základe toho sv. omšou odvrátíme od seba mnohé Božie tresty. Keď za panovania kráľa Dávida Boh na židovský ľud zoslal mor, na ktorý zomrelo 70.000 ľudí, zarmúteného kráľa napomínal prorok, aby na uzmiernenie Boha vykonal obetu. Sotva ju vykonal, mor prestal. Nuž hľa, keď už obeta dobytká a oviec odvracia Božie tresty, čo potom zmôže ešte sv. omša! Preto sa sv. omša prirovnáva k dúhe - znameniu božieho milosrdenstva. (Walter) Ak si často prítomný na sv. omši, smieš dúfať i v krátky a mierny očistec, lebo nábožnou účasťou na mnohých sv. omšiach si si už zväčša odpýkal svoje tresty. (Koch.) Všimnime si ako rýchlo sa do raja dostal kajúci lotor, ktorý bol prítomný pri krvavej obeti Kristovej.

B) Naša modlitba pri sv. omši býva preto istejšie vypočutá, lebo ju podporuje modlitba Krista a prítomných anjelov.

Pri sv. omši je naša modlitba podporovaná modlitbou Kristovou. (sv. Chryz.) Modlitba Krista však nikdy nezostane bez výsledku; lebo Otec ho vždy vypočuje. (Jn 11, 42) Ako je hlava dôležitejšia, než všetky údy, tak i modlitba, ktorú Kristus, naša hlava koná, má väčšiu silu, než modlitba všetkých jeho údov. (Koch.) Sv. anjeli očakávajú čas sv. omše, aby sa silnejšie a účinnejšie za nás prihovárali. (sv. Chryz.) Ako je sv. omša dôležitejšia, než všetky iné pobožnosti, tak aj modlitby pri sv. omši sú účinnejšie ako všetky ostatné modlitby. (Kochem) Modlitba, konaná v spojení s božskou obetou, má neopísateľnú silu. (sv. Fr. Sal.) To čo človek počas sv. omše dosiahneme, to sotva dosiahneme niekedy inokedy. (sv. Chryz.) Kto sa teda ustavične ponosuje, že sa nemôže dobre modliť, nech ide na sv. omšu, aby sa Kristus modlil zaňho a miesto neho a jeho nedostatočné modlitby doplnil. (Kochem) Nemúdro konajú tí, ktorí konajú všetky svoje modlitby doma, hoci by ich mohli konať pri sv. omši. To isté platí aj o kňazskej modlitbe breviára. (Kochem)

C) Skrze obetu sv. omše dosiahneme šťastie a požehnanie, obzvlášť pri svojich prácach a činoch.

Ak už Božie požehnanie dosiahne ten, kto začína svoju každodennú prácu „v mene Pánovom“, o čo viac ho dosiahne ten, kto ju začína svätou omšou. Preto sa kresťanskí velitelia zvykli zúčastňovať na svätej omši pred bojom, ako napríklad pri obliehaní Viedne v roku 1683. Kto bol nábožne prítomný na sv. omši, bude mať v ten dňa **šťastie** vo všetkom. (sv. Chryz.) Sluha sv. Alžbety, portugalskej kráľovny, sa vyhol istej smrti tým, že sa zúčastnil na sv. omši. (Meh.) Nemecky básnik Schiller na základe tejto udalosti napísal svoju báseň „Der Gang zur Eisenhammer“ (Cesta k železnému hámrú). Sv. Filip Neri mal zvyk, pred každým dôležitým dielom obetovať sv. omšu, lebo si tak bol istý, že sa mu všetko vydarí. Po celý deň je posilnený ten, kto ráno pri sv. omši tak blízko stál pri svojom Spasiteľovi. (sv. Fr. Sal.), **Boh pomáha pri práci** tomu, kto je ráno nábožne prítomný na sv. omši. Svätý Izidor, sedliacky sluha v Madride (†1170), vstával zavčas každé ráno, aby bol na sv. omši ešte pred prácou. Keď mu preto pán po žalovaní svojich sluhov robil výčitky, Izidor povedal: „Ak vidíte, že menej pracujem, ako druhí, stiahnite mi to zo mzdy.“ Pán sa onedlho presvedčil, že Izidor podivným spôsobom vykonal oveľa viac práce, než iní sluhovia (videl po jeho boku pracovať anjelov); a od tej doby mu dovolil chodiť každodenne na sv. omšu.

Aj hriešnikov, ktorí sa nepolepšujú, Boh odmeňuje za to, že sa na sv. omši zúčastnia. "Keďže títo ľudia nie sú schopní večnej odmeny, Boh, ktorý vo svojej nekonečnej добрote nenechá bez odmeny ani ten najmenší dobrý skutok, im udelí šťastie alebo ich ochráni pred nešťastím." (Koch.)

D) Ak sa v stave milosti nábožne zúčastníme na sv. omši, dostávame aj večnú odmenu.

Ak už každá modlitba spravodlivého má za následok večnú odmenu, o čo viac potom sv. omša? „Každá účasť na sv. omši teda vlastne **rozmnôžuje tvoju budúcu blaženosť.**“ (Koch.) Ako ten, kto vystupuje hore schodmi, každým krokom vystupuje vyššie, tak i ten, kto je prítomný na sv. omši, sa vždy o jeden stupeň približuje k nebu. Čím vyššie vystupuje, tým viac sa blíži k Bohu, tým jasnejšie ho poznáva, tým srdečnejšie ho miluje, tým hojnejšie ho požíva. (Koch.) Obzvlášť hojne budeš odmenený v nebi za ťažkosti, ktoré si pre účasť na sv. omši musel podstúpiť, ako napr. ťažká cesta do kostola, veľká zima, včasné vstavenie a pod. (Koch.) Istý človek, ktorý kvôli ďalekej ceste už po dlhý čas zanedbával účasť na sv. omši, raz vo sne videl krásneho anjela ísť za sebou do kostola ako počíta jeho kroky, za ktoré mal byť raz odmenený. Odkedy mal tento sen, začal zase horlivo chodiť na sv. omšu. (Meh.) Ó, ako pošetilo teda koná ten, kto nechodí na sv. omšu. Kresťania prvých storočí veľmi dobre poznali úžitok sv. omše, a preto boli pripravení radšej stratit' svoj život, ako zanedbať sv. omšu. (Koch.) Ó, aká veľká je naša zodpovednosť, keď je dnes prichádzanie na sv. omšu tak jednoduché a nič nestojí! Židia prinášali tak nákladné obety, že museli obetovať naraz celú ovcu, kozu, chudobní dvoch malých holubov; my však máme takú silnú obetu, a to bez akýchkoľvek výdavkov. (Koch.) Pristupujme teda s dôverou k trónu milosti. (Heb 4, 16)

6.2. Svätá omša osoží predovšetkým tomu, za koho sa obetuje; potom kňazovi a tým, ktorí sú prítomní a konečne všetkým živým i zomrelým veriacim kresťanom; ba aj anjelom a svätým spôsobuje sv. omša radosť.

Úžitok z obety sv. omše má predovšetkým ten, **za koho sa ona obetuje.** „Záleží na vôli kňaza, aby privlastnil vlastné ovocie sv. omše tomu, komu chce.“ (Pius VI.) Preto bol v Cirkvi odjakživa zvyk, dávať kňazovi istý peňažný dar (štipendium), aby sv. omšu obetoval na určitý úmysel. Peniaze sa však nedávali na zaplatenie sv. omše (lebo sv. omša sa nedá zaplatiť peniazmi a tým menej niekoľkými haliermi), ale dávali sa ako almužna na výživu kňazov a zaplatenie nákladov na konanie bohoslužby (pre kostolníka, ministranta, na sviece, hostie, víno a pod.) V prvých storočiach sa ale kňazovi nedávali peniaze, ale chlieb, víno, olej a pod. Peniaze sa kňazovi dávali až od stredoveku.

Kňaz má väčší úžitok zo sv. omše než prítomní, pretože je omnoho bližšie k prameňu milosti. Ako kráľ preukazuje viac úcty zástupcom svojho ľudu, než poddaným v mene ktorých zástupcovia prichádzajú, tak robí aj Boh. Boh nepozera ma kňaza pri oltári ako na biedneho hriešnika, ale ako na splnomocneného zástupcu svojej milovanej Cirkvi a námestníka svojho Syna. (Koch.)

Prítomní ľudia na sv. omši sú duchovným spôsobom pokropení krvou Kristovou. (March.) Ak sa Kristus na Kalvárii modlil aj za okolostojacich nepriateľov, o to viac sa pri svätej omši modlí za prítomných veriacich. Aj kňaz sa modlí za prítomných; preto po memento za živých hovorí: "Spomeň si, Pane, na všetkých prítomných, ktorých viera a zbožnosť sú ti známe." Veď ak je účasť na zlých skutkoch hriešna, musí byť aj účasť na dobrých skutkoch záslužná.

Celá Cirkev má úžitok zo sv. omše pre spoločenstvo svätých. Sv. omša vlastne nie je nič iné, ako posolstvo k najsvätejšej Trojici s neoceniteľným darom. (March.) Keď vyslanci nejakého mesta nesú kráľovi dar, tak aj všetci obyvatelia toho mesta majú na ňom podiel. Tak aj na sv. omši má podiel celé kresťanstvo, hoci je pri konaní sv. omše zastúpené len niektorými jednotlivcami (Rodr.) Preto kňaz v omšových modlitbách hovorí, že túto obetu koná za celú Cirkev a za všetkých pravoverných vyznávačov katolíckej a apoštolskej viery. (Modlitba po Sanktus.) Každý kňaz koná sv. omšu i za blaho celého sveta. (Modlitba pri obetovaní kalicha.) Je to ako modlitba "Otčenáš", kde sa každý modlí za všetkých ostatných. Keď Kristus zomrel na kríži za všetkých ľudí, to isté musí platiť aj o obnovovaní tej istej obety, o svätej omši; aj v nej sa Kristus obetuje za všetkých.

Aj **zomrelí** majú úžitok z obety sv. omše. Akonáhle Kristus zomrel na kríži, jeho smrť priniesla ošoh zomrelým; lebo hneď zostúpil do predpekla a vyslobodil z neho duše. Podobne sa to stáva aj teraz pri sv. omši, kde kňaz bezprostredne po spomienke na zomrelých, koná spomienku „na všetkých odpočívajúcich v Kristovi.“ „Keď sa slúži sv. omša, mnoho duší vychádza z očístca.“ (sv. Hier.) Nebeskí anjeli sa ponáhľajú k väzeniu očístca vo chvíli, kedy sa slúži sv. omša, a otvárajú ho. (sv. Chryz.)

Aj **anjelom a svätým** pôsobí sv. omša radosť. Lebo svätí nadovšetko milujú a vyhládávajú Božiu česť i spásu duší, a preto majú nevysloviteľnú radosť, keď vidia, že sv. omšou sa najsv. Trojici vzdáva najvyššia česť a tak sa veľmi napomáha spásu duší. (Koch.) Anjeli a svätí sú aj preto naplnení radosťou, lebo pri sv. omši sa spomínajú ich mená. Radujú sa z toho tak, ako sa radujú kráľovi spolubojovníci, keď sa pri víťazoslávnom vchode kráľa koná zmienka aj o nich. (sv. Chryz.) Keď už zo židovských obetí vystupovala k nebu príjemná vôňa (Nm 28), o čo viac to musí platiť o Kristovej obeti. príjemná vôňa, ktorá stúpa do neba z preliatej Kristovej krvi, osviežuje a potešuje všetkých nebešťanov. (Koch.)

Preto na sv. omšu prichádzajú aj nebešťania, sú tam prítomní a spolupôsobia pri nej. „Ako vo svätú noc zostúpili anjeli so svojimi chválospevmi na betlehemské nivy a klaňali sa Dieťatku v jaslách, tak to robia každodenne pri každej sv. omši, lebo sa pri nej Boží Syn opäť stáva človekom. (Koch.) Pri sv. omši sú okolo oltára prítomné anjelské chóry na oslavu toho, ktorý sa obetuje. (sv. Chryz.) „Keď Boh svojho jednorodeného uvádza na zem, hovorí: „Nech sa mu klaňajú všetci anjeli Boží.“ (Heb 1, 6) Ak si prítomný na sv. omši, stojíš uprostred samotných nebeských duchov. (sv. Chryz.)

7. KOMU SA OBETUJE SVÄTÁ OMŠA

7.1. Sv. omša sa obetuje iba Bohu a obetovať sa môže so štvornásobným úmyslom: aby sme Boha uzmierili, aby sme ho prosili, chválili alebo mu ďakovali.

Keď konáme obetu, vyznávame, že ten, ktorému obetujeme je Pôvodcom všetkých bytostí, že je najvyšším Pánom a že sme mu preto zaviazaní službou. (sv. Tom. Akv.) **Obetovanie** je teda **klaňanie sa**, a preto sa obeta nemôže prinášať nijakému tvorovi, ani svätcovi, ani anjelovi. (Kochem) Nikdy nikto nekonal obety inému, ako jedine pravému Bohu alebo tomu, koho mylne za Boha považoval. (sv. Aug.)

V Starom zákone boli rozličné obety: obeta za hriechy, obeta zápalná, obeta chvály atď. Teraz však máme len jedinou obetu, pomocou ktorej môžeme dosiahnuť všetko. (sv. Chryz.) Vlastným cieľom sv. omše je **uzmierenie** Boha. Preto sa môže sv. omša slúžiť zvlášť na tento úmysel.

Sv. omša má aj nekonečnú silu, keď si chceme niečo **vyprosiť**. Niet tak veľkého daru alebo milosti, aby sme si ich nemohli vyprosiť konaním tejto obety. (March.) Lebo to, po čom túžime, nie je nič iné ako niečo stvorené a pozemské; avšak to čo obetujeme, to sú samotné veci božské. Je nemožné, aby štedrý Boh, ktorý chce hojne odplatiť i pohár čerstvej vody, by nás nechal bez odmeny, keď mu zbožne obetujeme kalich plný krvi jeho božského Syna. (Kochem) Svätý Bonaventúra hovorí: „Keď je vojvodca v zajatí, neprepustia ho skôr ako sa vykúpi veľkou sumou peňazí. Preto

pri sv. omši môžeme hovoriť: „Hľa, večný Otče, tento tvoj jednorodený Syn, je teraz naším zajatcom. Nevydáme ho dovtedy, kým skrze neho nedostaneme, o čo ťa tak vrúcne prosíme.“

Sv. omša sa môže tiež obetovať, aby sme Boha **chválili**. Chváliť môžeme len toho, kto má v sebe niečo hodné chvály. Čím viac dobrého niekto v sebe má, tým viac môže byť chválený. Boh však má v sebe nekonečne mnoho dobrého. Preto ani všetky tvory dovedna nemôžu ho dost' vynachváliť. (Koch.) „Chváľte Pána, vyvyšujte ho, ako len môžete; on je ešte väčší, lebo obdivuhodný je jeho majestát. (Sir 43, 32) Avšak existuje prostriedok, aby sme Boha náležite chválili, a tým je sv. omša. „Kristus na oltári velebí Boha takou chválou, akej je Boh hoden, akú nedokážu vzdávať ani anjeli ani svätí, tým menej ľudia.“ (Koch.) Jednou jedinou sv. omšou je Boh viac chválený, ako všetkými anjelmi a svätými v nebi. (Koch.) Táto chvála je tým väčšia, o čo je Boží Syn vznešenejší nad všetkých tvorov. (Koch.) Sv. omša je obetou chvály. (Vid' omšovú modlitbu po spomienke za živých.)

Sv. omša sa môže sa obetovať i na **poďakovanie** Bohu. Ak si od niekoho obdržal mnoho dobrého, si mu zaviazaný k hojnej odmene, ak nechceš byť nevďačným. (Kochem) Avšak Bohu sme dlžní za nespočetné dobrodenia. Spomeň si len, ako prekrásne usporiadal našu zem, naše telo, ako sa stále stará o zachovanie nášho tela, pomysli si obzvlášť na dielo vykúpenia a na ustanovenie sv. sviatosti; snád' si od Boha dostal ešte aj zvláštne milosti. Tu povieš, ako Tobias: „Akú mzdu mu dáme alebo čím sa mu odmeníme za jeho dobrodenia?“ (Tob. 12, 2) Hľa, máš sv. omšu, tou môžeš náležite splatiť Božie dobrodenia. Lebo, ako vtedy pri poslednej večeri, tak aj teraz pri sv. omši vzdáva Kristus vďaku Bohu Otcovi. Toto vďakyvzdanie, ktoré koná božská osoba je nekonečné a prevyšuje ďakovanie všetkých anjelov a ľudí. (Kochem) Keby všetky zástupy nebeských duchov a všetci zbožní ľudia s tebou bezprestania ďakovali Bohu, nepreukázal by si mu takú vďaku, aká sa mu vzdáva jeho Synom v jednej jedinej sv. omši. (Kochem) Ó, aká je láska Božia k nám, ktorá nám preukázala nielen nespočetné dobrodenia, ale zároveň nám ukazuje i najlepší prostriedok, ktorým môžeme za také veľké dobrodenia i náležite zaplatiť! (Segneri)

7.2. Sv. omša sa môže obetovať za všetkých živých, či už títo sú údmi katolíckej Cirkvi alebo nie.

Sv. omša sa môže obetovať za živých. (Trid. konc. 22, 2) Pri každej sv. omši sa koná aj spomienka na živých. Za svojich priateľov sa nemôžeš účinnejšie modliť, ako keď sa za nich zúčastníš na sv. omši a za nich ju obetuješ. (Koch.) Obetovaním sv. omše môžeš mnohým hriešnikom získať odpustenie. (Koch.) Chorým a zomierajúcim najlepšie pomôžeš účasťou na sv. omši. (Koch.)

Sv. omša môže byť obetovaná i za živých neveriacich (aby ich Boh priviedol k poznaniu pravej viery), lebo aj Kristus zomrel za všetkých ľudí a tiež aj preto, lebo Cirkev sa často modlí za neveriacich, napr. na Veľký piatok.

Čím viac je osôb, za ktoré sa slúži sv. omša, **tým menšieho úžitku** sa dostane každej jednej osobe. (Koch.) Preto Cirkev odjakživa kňazom najprísnejšie zakazovala prijímať viac štipendií za jednu a tú istú omšu. Cirkev tiež vždy obetovala sv. omšu za jednotlivcov; lebo zaiste nie je to isté, ak je sv. omša obetovaná za jedného človeka ako za sto tisíc ľudí. Veď Cirkev, ktorú spravuje Duch Svätý, predsa nemôže nerozumne konať v tak vážnej veci.

7.3. Sv. omša sa môže obetovať za zomrelých len vtedy, keď títo patrili ku katolíckej Cirkvi a ak nezomreli v stave zjavného ťažkého hriechu.

Sv. omša sa môže obetovať za zomrelých. (Trid. konc. 22, 2) Niet pochybností o tom, že zomrelým sa môže pomôcť obetou sv. omše. Sv. omša spôsobuje, že Boh je k nim milosrdnejší, než by si zaslúžili za svoje hriechy. (sv. Aug.) Sv. omše sa za zomrelých konávali oddávna a pamätalo sa na nich pri každej sv. omši. Ešte dodnes sa pri každej sv. omši po premenení koná spomienka na zomrelých. Toto zaviedli sami apoštolí. (Tert.) Preto sv. Monika, matka sv. Augustína, pri svojej smrti prosila, aby pri oltári na ňu pamätali. Nestarala sa o drahocenné rúcho do hrobu ani o zabalzamovanie svojej mŕtvoly, ani o pomník alebo hrobku, ale iba o príhovor pri oltári. (sv. Aug.) Ó, akým je protikladom dnešných kresťanov!

Za zomrelých **inovercov**, ako pohanov, židov, protestantov Cirkev nemôže nijako konať verejne sv. omšu. „S tými s ktorými sme za živa nemali spoločenstvo, nemôžeme mať spoločenstvo ani po ich smrti.“ (Innoc. III.) Obetovanie sv. omše za také osoby by odporovalo katolíckej náuke o samospasiteľnosti našej Cirkvi. (Greg. XVI. 1842) Bolo by to totiž schvaľovanie bludnej viery a odsúdenie svojej vlastnej Cirkvi. Rovnako by tým bola podporovaná náboženská ľahostajnosť a dávalo by sa tým pohoršenie. Ostatne bolo by aj smiešne obetovať sv. omšu za tých, ktorí kým žili, ju považovali za modlárstvo a bláznovstvo. Teda naša Cirkev nie je neznášanlivá, keď neobetuje sv. omše za zomrelých inovercov, ale neznášanliví sú tí, ktorí ju chcú k tejto obeti nútiť.

Keď sa sv. omša neobetuje sa za také osoby, ktoré celý život neporiadne žili a potom zomreli ako **samovrahovia**, ani za tých, ktorí zomreli v súboji, tak to neznamena ich vyhlásenie za ztratených, ale je to len vyjadrením nad ohavnosťou takéhoto skutku.

7.4. Sv. omša sa môže konať i ku cti anjelov a svätých. (Trid. konc. 22, 3)

Keď sv. omšu slúžime ku cti svätých, robíme podobne, ako keď sa na počesť nejakého panovníka koná divadelné predstavenie. Hoci sa v ňom o panovníkovi nerobí zmienka, predsa ho tento s radosťou prijíma. Tak aj svätí majú zvláštnu radosť zo sv. omše, ktorá sa slúži k ich cti, hoci sa v nej predstavuje len Kristovo utrpenie a obetuje sa len samotnému Bohu. (Koch.) Sv. omša, konaná ku cti nejakého svätého, nie je vlastne nič iné ako **obeta vďaky a prosby**; lebo pri nej ďakujeme Bohu za všetky milosti, ktoré tomu svätému preukázal a prosíme Boha, aby nám na príhovor toho svätého udelil milosť. „Svätým však nemôžeme preukázať lepšiu službu, ako keď všemohúcemu Bohu

obetujeme sv. omšu a pri nej mu ďakujeme za milosti preukázané svätcom.“ (Molina) Tým rozmnožujeme radosti svätých v nebi, aj keď nie stupeň ich blaženosti. (Kochem) I keď konáme sv. omšu ku cti nejakého svätého, obetujeme ju predsa len Bohu samotnému a uctenie toho svätého je iba vedľajším účelom.

7.5. Nielen kňaz, ale aj prítomní veriaci môžu obetovať sv. omšu na daný úmysel.

Aj tí, ktorí sú na sv. omši prítomní, sú **spoluobetujúcimi**. „Účasť na sv. omši nie je vlastne žiadna modlitba, ale konanie božskej obety.“ (Koch.) Kňaz koná obetu sám, ale veriaci konajú obetu skrze kňaza. (Ben. XIV.) Preto sv. Peter nazýva všetkých kresťanov kráľovským kňazstvom (1 Pt 2, 9), ako sa už aj židia v Starom zákone nazývali kňazským kráľovstvom. (Ex 19, 6) Kňaz pri oltári počas omšových modlitieb (pri Orate Fratres, po spomienke na živých atď.) nazýva okolostojacich „spoluobetujúcimi.“ Kňaz musí mať spoluobetujúcich, lebo bez miništranta, ktorý ľud zastupuje, nijako nesmie slúžiť sv. omšu. (Len v krajinách inoverecov, kde nie je možné mať miništranta, si kňaz smie vyžiadať povolenie slúžiť sv. omšu bez neho.) Keďže prítomní veriaci sú spoluobetujúcimi, tak ich modlitba má podobnú moc ako modlitba kňaza.

Preto majú aj veriaci sv. omšu, na ktorej sú prítomní, obetovať **na istý úmysel**. Úžitok sv. omše zväčša závisí od tohto obetovania. Toto obetovanie môžeme urobiť hneď na začiatku sv. omše alebo pri obetovaní alebo i bezprostredne po pozdvíhaní. V oboch posledných prípadoch koná obetujúce modlitby i kňaz.

8. AKÚ CENU MÁ SV. OMŠA

8.1. Keďže sv. omša je obeta nekonečnej hodnoty, tak jej obetovanie alebo účasť na nej má najväčšiu cenu zo všetkých dobrých skutkov.

Obeta nie je nič iné ako dar, ktorý dávame Bohu. Dar má tým väčšiu cenu, čím vznešenejší je darca a čím drahocennejšie je to, čo sa daruje. Tak je i pri obete, čím svätejší je obetujúci a čím cennejší je dar, tým väčšia je cena pred Bohom. Pri sv. omši je obetujúci aj obetný dar je nekonečne dôstojný, lebo je to ten istý, o ktorom sám Boh Otec povedal: „Toto je môj milovaný Syn, v ktorom mám zaľúbenie.“ (Mt 3, 17) Preto má sv. omša **nekonečnú cenu**. Sv. omšou sa Bohu vzdáva nekonečná úcta. Jednou jedinou sv. omšou sa Bohu vzdáva väčšia česť, ako všetkými dobrými skutkami svätých. Lebo česť, ktorú Bohu vzdávajú svätí je konečná, avšak česť, ktorá sa Bohu vzdáva pri sv. omši je nekonečná, pretože obetujúcim i obetným darom je tu samotný Boží Syn. (Goffine) Česť, ktorú Boh skrze sv. omšu prijíma, sa mu nevzdáva skrze človeka alebo anjela, ale skrze Krista. Kristus jediný pozná veľkosť Božieho majestátu a vie čo Bohu patrí. Všetko čo anjeli a ľudia konajú ku cti Božej, je oproti cti, ktorú mu vzdáva Kristus takmer ničím. (Koch.) Pri žiadnej obete neexistuje také poníženie sa pred Bohom ako pri sv. omši, kde sa slávny Boží Syn, Pán nekonečného majestátu, najhlbšie pokoruje na oltári pred najsv. Trojicou ako biedny červ. (Koch.)

Sv. omša má tú istú cenu ako obeta na Kalvárii (sv. Chryz.), lebo sa v nej obetuje ten istý, ako tam. Pred sv. omšou miznú obety Starého zákona ako hviezdy pred slnkom, veď tieto obety boli Bohu príjemné len preto, lebo boli predobrazmi krvavej obety Kristovej. (Koch.) Preto obetovanie a nábožná účasť na sv. omši má **spomedzi všetkých dobrých skutkov najväčšiu cenu**. Ako slnko na oblohe svojim jasom prevyšuje všetky hviezdy, tak nábožná účasť na sv. omši svojou dôstojnosťou a úžitkom prevyšuje všetky naše dobré skutky. (Koch.) Účasť na sv. omši práve tak prevyšuje svojou cenou všetky naše dobré skutky, ako obeta na kríži prevyšuje všetky ostatné skutky Spasiteľove. Položte svoje dobré skutky ako napr. modlitby, pôsty, almužny, zapieranie sa na jednu miskú váh a na druhú len jednu jedinou sv. omšu a zistíte, že tu niet nijakej rovnováhy, ale že miska na ktorú ste položili sv. omšu hlboko klesla. (sv. Vavr. Just.) Lebo skutkami kajúcnosti prinášame Bohu iba ľudské skutky, ale nábožnou účasťou na sv. omši neprinášame Bohu ľudský skutok, ale samotné božské dary, telo Kristovo, krv Kristovu, rany Kristove, utrpenie Kristovo, zásluhy Kristove, cnosti Kristove, a dokonca samotného jednorodeného Syna Božieho. (Koch.)

Veriaci nemôžu vykonať žiadny iný taký svätý a božský skutok, ktorý by bol ako sv. omša. (Trid. konc. 22.) Sv. omša je slnkom duchovných cvičení. (sv. Fr. Sal.) Sv. omša ako dobrý skutok má väčšiu cenu, ako púť na akékoľvek pútnické miesto. (Koch.) Účasť na sv. omši je užitočnejšia než najlepší spôsob modlitby, rozjímanie, lebo pri rozjímaní si Krista predstavujeme, ale pri sv. omši ho máme osobne prítomného. (sv. Fr. Sal.)

8.2. Ale obetovanie a účasť na sv. omši, ako dobrý skutok, má väčšiu cenu, ak je hodnosť a zbožnosť kňaza i veriacych je väčšia.

Sv. omša má dvojaký účinok. Jeden účinok má **sama sebou** a tento nijako nezávisí na hodnosti kňaza. Avšak sv. omša ako „dobrý skutok“ pravoverných kresťanov (Trid. konc. 22.) má ešte iný účinok a ten závisí od **dokonalosti a zbožnosti** kňaza a veriacych. „Čím svätejší a zbožnejší je kňaz, tým je jeho obeta Bohu príjemnejšia a tým má väčší úžitok.“ (K. Bonav.) Je lepšie byť na sv. omši nábožného kňaza, ako na omši kňaza nedbanlivého. (sv. Bonav.) Čím väčšia je svätosť a nábožnosť kňaza a spoluobetujúcich veriacych, tým hojnejšie je ovocie, tým väčšia je cena sv. omše ako dobrého skutku. (Sporer) Podobne to bolo už s obetou na kríži. Táto obeta mala nekonečnú cenu a otvorila nebo, no predsa mnohí z prítomných, obzvlášť lotor zľava, pre svoju nehodnosť nemali z nej žiaden úžitok.

9. O ZBOŽNOSTI PRI SVÁTEJ OMŠI

Keď sa s niekým rozprávame, zaoberáme sa len ním a zabúdame na všetkých ostatných ľuď. Tak aj pri sv. omši, kde sme v prítomnosti Božej, máme myslieť len na Boha a zabudnúť na všetko ostatné. Máme tak konať o to viac, lebo nemôžeme vykonať svätejšiu a božskejšiu skutok, ako je účasť na sv. omši. (Trid. konc. 22.) a lebo inak by sme zo sv. omše nemali žiaden úžitok.

Pri sv. omši máme byť zbožní, t. j. máme sa pri nej vyhýbať všetkému, čo zbožnosť narušuje a máme sa spolu s kňazom modliť, obzvlášť pri hlavných častiach sv. omše.

Ako baníci nájdu v zemi ukryté drahokamy len vtedy, keď sa namáhajú, tak i my len vtedy získame poklady milosti, ukryté vo sv. omši, keď sa snažíme byť nábožnými. „Aj sv. omša je bohatým ložiskom zlata.“ (Fornerus) Kto však nie je pri sv. omši nábožný, má z nej len taký ošoh ako zviera, ktoré je počas sv. omše v kostole. (Alb. Stolz.) Srdce nenábožného človeka je ako cesta, po ktorej sa stále jazdí a ovocie, ktoré padá na ňu zo stromu milosti je hneď rozšliapané.

9.1. Pri sv. omši sa máme vyhýbať: šeptaniu, smiechu, obzeraniu sa a pod. Veľmi neslušné je chodiť na sv. omšu vo vyzývavom odevu alebo vo veľkej nádhere.

O chráme, v ktorom je na oltári Boh, je možné povedať slová, ktoré povedal Boh z horiaceho kra: Miesto, kde stojíš je zem svätá. (Ex 3, 5) Ako veľmi urážaš Spasiteľa svojim neslušným správaním sa v kostole, môžeš spoznať z jeho hnevu na kupcov a predavačov v chráme. (Mt 21, 13) Dom Boží je domom modlitby, nerobte z neho tliachareň! (sv. Ján Alm.) V prítomnosti kráľa by si sa neodvážil smiať sa alebo šepať, ba neopovážiš sa ani len sadnúť; o koľko úctivejšie sa máš správať pred Pánom všetkých kráľov, pred Synom Božím! V židovskom chráme slúžilo denne asi 700 kňazov a levitov. Zabíjali obetné zvieratá a potom ich spaľovali. Toto sa dialo tak potichu, akoby v chráme bol len jeden kňaz. (Joz. Flav.) Pohanský kráľ Alexander Veľký dal raz jednej modle obetovať býka. Istý šľachtický mladík, ktorý pri tomto obetnom úkone držal v ruke horiacu fakľu, sa z veľkej úcty pred touto obetou neopovážil odhodiť fakľu, keď mu dohorela až po ruku. (sv. Ambr.) O koľko viac by sme sa mali my kresťania vyhýbať všetkému, čo nie je hodné svätosti takej nekonečne vznešenej obety! Prví kresťania boli pri sv. omši tak ticho, akoby v kostole nikoho nebolo. (sv. Chryz.) Nábožní ľudia oddávna kľáčali počas celej sv. omše alebo aspoň od pozdvihovania až do prijímania. Istú nábožnú cisárovnú, ktorá počas celej sv. omši vždy kľáčala upozornili, aby sa viac šetrila. Odpovedala im: „Akože, veď ani jeden z mojich sluhov sa neopováži sadnúť si v mojej prítomnosti, a ja by som to mala urobiť pred mojím Pánom a Bohom?“ Sv. Alžbeta, dcéra Ondreja II., uhorského kráľa, si pri sv. omši vždy snímala z hlavy svoju kráľovskú korunu.

Podobne je neslušné, chodiť na sv. omšu vo vyzývavom odevu a vo veľkej nádhere. Niektoré ženy chodievajú do kostola náramne vyfintené, aby na seba upozornili. Jednej takej povedal sv. Ján Zlatoústý: „Ty fintidlo! Či je to oblečenie kajúcnej hriešnice, ktorá ide do kostola prosiť o odpustenie? Ty si asi prišla tancovať alebo aby si sa ukázala?“ Sv. Tomáš Morus anglický krajinský kancelár († 1535), povedal jednej vyfintenej slečne: „Ak ti spravodlivý Boh ako odplatu za usilovnosť (s ktorou si sa tak vyfintila) nedaruje peklo, dopustí sa voči tebe veľkej krivdy.“ Sv. Ambróz povedal o takých ženách: „Čím sú parádnejšie a čím viac sú ľuďmi obdivované, tým viac nimi Boh pohŕda a nenávidí ich.“ Mnohí sv. pápeži (ako napr. Linus) a biskupi (napr. Karol Bor.) priam žiadali, aby ženy chodili do kostola zahalené závojom. Zdá sa, že to žiadal i sv. Pavol (1 Kor 11, 5); lebo poukazuje na to, že už príroda dala ženám prirodzený závoj, a síce dlhé vlasy. (1 Kor 11, 14)

Veľmi neslušné je tiež v kostole **plávať** a znečisťovať lavice alebo podlahu (tam, kde si majú druhí kľaknúť) V mnohých bavorských a porýnskych kostoloch sú na stenách tabuľky s asi týmto nápisom: „Žiada sa, aby sa neplávalo na zem; lebo to budí oškľivosť a nezodpovedá to dôstojnosti Božieho domu. Používajte vreckovku!“ Je treba pripomenúť, že plvanie zvlášť tých, ktorí sú chorí na pľúca, môže byť nebezpečným pre zdravie iných.

9.2. Keď sa pri sv. omši spolu s kňazom modlíme, nemusíme hovoriť tie isté modlitby, ako hovorí kňaz.

Najlepšou modlitbou pri sv. omši je rozjímanie o utrpení Krista, lebo sv. omša je obnovovanie obety na kríži a je ustanovená na pamiatku Kristovej smrti na kríži.

Chybou je, keď sa niekto modlí z modlitebnej knižky takzvané omšové modlitby bez ducha a pobožnosti. Kto sa modlí iba v duchu a nie ústami, nedopúšťa sa chyby. No keď sa modlí ústami, má si dať pozor na to, aby svojim šepotom nevyrušoval z pobožnosti iných. Veľmi vhodné je modliť sa pri sv. omši **bolestný ruženec**, lebo pri ňom rozjímanie o utrpení Kristovom.

Pri omši sa odporúča aj mierny **spev**, lebo spev nabáda k zbožnosti, je účinnou modlitbou a najlepšie slúži na oslavu Boha.

Cirkevný spev je veľmi užitočný; lebo **nabáda k zbožnosti**. Preto už sv. Augustín povedal: „Koľko slz som vyronil, ó Bože pri tvojich žalmoch a piesňach! Ako som býval dojatý, keď sa v tvojom chráme ozývali úbožné spevy. Tie zvuky kvapkali ako balzam do môjho ucha a s nimi sa vlievala tvoja pravda do môjho srdca, takže vo mne vzplanul

oheň zbožnosti.“ Spev je aj veľmi **účinnou modlitbou**, ktorá na nás mocne zvoláva rosu milosti. Je to preto, že spev je vrúcnu modlitbou pochádzajúcou zo srdca (lebo každý cit akonáhle sa prejaví navonok slovami alebo skutkami sa stáva mocnejším) Sv. Gertrúda mala o účinku spevu nasledujúce zjavenie: Keď raz spievala, zdalo sa jej, že všetky spievané slová vnikali ako ostrá kopija z jej srdca do srdca Ježišovho a celkom ho prebodli. Z dolného konca kopije padali kvapky, ktoré znamenali získané milosti. Sv. otcovia nenachádzajú dostatočných slov, aby vychválili význam cirkevného spevu. O tomto speve hovoria, že krotí Boží hnev, zaháňa zlých duchov, priťahuje sv. anjelov, ba aj do srdca spievajúceho sťahuje Ducha Svätého. Hovoria aj, že spev dáva duchu krídla, aby sa silne vzniesol zo zeme k nebu (sv. Atan., sv. Baz., sv. Chyz., sv. Ambr.), že mysle povzbudzuje k túžbe po nebeských veciach (Bened. XIV.) a odťahuje od žiadania pozemských vecí. (Pius IX.) Hoci by srdce svetákov bolo akokoľvek tvrdé, predsa, keď počujú krásny kostolný spev, pocítia aspoň začiatok lásky k božským veciam. Ba stalo sa, že tento spev mnohých pohol k slzám ľútosti a obrátenia. (sv. Bern.)

Spev sa tiež hodí ku sv. omši. Lebo keď človek uváži, čo sa pri sv. omši deje na oltári, bude silne dojatý a bude chcieť dať i výraz citom, vychádzajúcim z hĺbky srdca. No silné city (napr. veľká radosť, nesmierna duševná bolesť) sa nikdy nedávajú najavo slovami, ale len zvukmi. Keďže spev je výrazom citov vychádzajúcich z hĺbky srdca, preto je najdokonalejším prostriedkom **k ucteniu si nekonečného Božieho majestátu**. Kedykoľvek sv. Písmo hovorí o tom ako si anjeli a svätí ctili Boha, vždy toto uctievanie opisuje sa ako vznešený a nadšený chválospev. Preto je spev pri sv. omši čímisi podstatným. Cirkev by sa skôr zaobišla bez umeleckých diel, farebných obrazov, vzácnych rúch a nádob, ako bez spevu, tejto slávnostnej modlitby. Preto už Kristus pri poslednej večeri spieval žalmy. Lebo sa píše, že: „Potom zaspievali chválospev a vyšli na Olivovú horu.“ (Mt 26, 30) Aj prví kresťania podľa svedectiev všetkých dávnejších cirkevných spisovateľov spievali pri bohoslužbe. Starodávni cirkevní spisovatelia namiesto „sláviť sv. omšu“, hovoria celkom priamo: „spievať chválospev Kristovi.“ I dnes ešte Cirkev dáva kňazovi pri slávnostnej sv. omši spievať mnohé modlitby, ako oráciu, epištolu, evanjelium, prefáciu, Otčenáš.

Avšak **neustále spievanie** pri sv. omši je **zavrnutiahodné**, lebo ruší veľkú pobožnosť v chráme. Také ustavičné spievanie vzniklo len za čias Lutherových. Luther totiž vložil svoje protestantské učenie do kostolných piesní a nechal ľudí ustavične spievať. Spev mu bol tým ako kázeň. (Viac ľudí priviedol do protestantizmu spevom, ako kázaním.) Katolíci vtedy tiež chceli takto pôsobiť za zachovanie katolíckej náuky a preto to napodobňovali. No za čias pred Lutherom sa pri sv. omši spievalo len veľmi málo, preto sú cirkevné piesne z tých čias veľmi krátke. Teda ustavičné spievanie nie je katolícke. Ľud to cíti, a preto často vôbec nespieva, takže v mnohých kostoloch počuť len organ. Apoštolská Stolica tiež zakázala spievať pri mnohých liturgických úkonoch, ako napr. pri pozdvíhaní alebo pri žehnaní Najsvätejšou sviatosťou. (Kongr. obr. 11. júl. 1857)

Pri spievaní v kostole **sa nemá kričať** alebo tóny zaťahovať. Tak to často robia ľudia suroví a nevzdelaní, aby mohli na seba upozorniť. „Prvým pravidlom pri speve je skromnosť. Ona má mierniť tón, aby príliš silný zvuk ucho neurážal.“ (sv. Ambr.) Bohu sa budeš ľúbiť tým viac, čím jednoduchšie spievaš. (sv. Bonav.) Ak spievaš len preto, aby ťa iní chválili, tak potom predávaš svoj hlas. (sv. Bern.) Kto dobre spieva, ten sa modlí dvojnásobne.

9.3. Pri troch hlavných častiach máme s modlením alebo so spievaním trochu prestať a svoju pozornosť venovať tomu, čo sa deje na oltári.

Cirkev žiada, aby sme pri troch hlavných častiach prestali s modlením a spievaním, lebo **zvončekom** upozorňuje prítomných na tieto tri hlavné časti. Preto aj kňaz napr. pri obetovaní hovorí: „*Obetujeme* ti, ó Pane, kalich spásy.“ Veriaci majú teda v túto chvíľu tiež obetovať, aby sa kňazove slová zakladali na pravde.

Počas sv. omše si máme všimnúť toto: Keď kňaz začína sv. omšu, máme sa prežehnať a vzbudiť si úmysel, s ktorým chceme byť prítomní na sv. omši.

Aj kňaz pred slúžením sv. omše musí urobiť to isté. Na aký úmysel môžeme sv. omšu obetovať? (Vid' predošlé časti.) V mnohých kostoloch ľudia stoja keď ide kňaz k oltáru, a to z úcty pred ním ako zástupcom Kristovým. Tento zvyk je veľmi slušný a môže sa len schvalovať.

Pri evanjeliu máme povstať a síce z úcty pred slovom Božím, zároveň máme urobiť krížik na čele, na ústach a prsiach na znak toho, že učenie Ukrižovaného chceme veriť, vyznávať ho a plniť ho.

Pri obetovaní máme Bohu obetovať obetné dary na oltári, seba samých a všetko čo máme.

Mali by sme, podobne ako prví kresťania, obetovať nejaký obetný dar. Ak kostolník vyberá, mali by sme tiež niečo dať. Kto ide na koncert alebo do divadla, rád zaplatí vstupné, preto by bolo hanbou, keby kresťan pri návšteve bohoslužby dobrovoľne neprispel ani malým darom na kostolné potreby. Pri obetovaní sa môžeme modliť: "Prijmi, Pane, obetné dary, nás i všetko, čo máme. Milostivo nám odpusť naše hriechy a udeľ nám svoje milosti."

Pri modlitbe Sanktus máme Boha chváliť a pozdraviť Vykupiteľa, ktorý má onedlho zostúpiť na oltár.

Kňaz sa trikrát modlí: „Svätý“ a slová, ktoré hovoril ľud, keď Kristus vchádzal do Jeruzalema. (Mt 21, 9)

Pri premieňaní si máme klaknúť a klaňať sa Spasiteľovi, zostupujúcemu na oltár.

Pri pozdvihovaní rob to isté, čo vidíš robiť kňaza. Kňaz padá na kolená a klania sa Pánu Bohu, ktorého drží vo svojich rukách. Rob, ako traja králi pred Ježiškom, ako apoštoli na hore Tábor. (Koch.) Keď kňaz pozdvihuje hostiu, môžeme sa modliť: „Klaniame sa ti Pane Ježišu Kriste, ktorý si prítomný pod spôsobom chleba. Zmiluj sa nad nami všemohúci Bože, pomôž nám a chráň nás v každej potrebe. Pri pozdvihovaní kalicha sa modlíme: „Klaniame sa ti Pane Ježišu Kriste, ktorý si prítomný pod spôsobom vína. Zmiluj sa nad nami, všemohúci Bože, pomôž nám a chráň nás v každej potrebe. Podobne ako kňaz, aj ty máš s **zbožne pozerat' na sv. hostiu**. Pán Ježiš povedal sv. Gertrúde, že ten, kto tak robí, bude sa tešiť z väčšej radosti v budúcom pozeraní na Boha. Keď už pozeranie na medeného hada na púšti bolo tak spasiteľné (Nm 31, 9), aké užitočné musí byť ešte len pozeranie s plnou vierou na sv. hostiu!

Nie je dobré, keď namiesto pozerania na sv. hostiu, skloníme hlavu a akoby sa skrývame. Prečo iné vlastne kňaz zdvíha sv. hostiu, ak nie preto, aby sme na ňu pozerali ?

V mnohých kostoloch je možné počuť, že niektorí ľudia si pri pozdvihovaní hovoria: „Pochválený buď Ježiš Kristus.“ To nie je správne. „Každý človek tu má mlčať a takmer trnúť hrôzou, lebo prichádza Kráľ všetkých kráľov, aby bol obetovaný a veriaciim podaný za pokrm. Pred ním zostupujú zbory (chóry) anjelov, ktorí si zakrývajú svoje tváre a s plesaním spievajú chválospevy.“ (Liturgia sv. Jakuba.) Pán je vo svojom svätom chráme, nech pred ním mlčí celá zem. (Hab 2, 20)

Mnohí zase pri pozdvihovaní zostávajú celkom ľahostajní, akoby Kristus ani nebol prítomný. Podobajú sa človeku, ktorý svojho priateľa, prichádzajúceho na návštevu z ďalekej cudziny, ani len neprivíta, ale ho jednoducho nechá stáť, akoby ho ani nepoznal. (Koch.) Celé nebo sa pripravuje na premieňanie a my biedni ľudia bývame pri tom prítomní bez všetkej úctivosti, ba ani si nepomyslíme na to, čo sa vlastne na oltári deje. Ó, keby Boh otvoril oči nášho ducha, aké zázračné veci by sme videli! (Koch.) Keďže svojimi očami nevidíme poníženie sa Syna Božieho, tak si ho nevnímate, ale anjeli, ktorí to vidia, sa trasú. (Koch.)

Odporúča sa, aby sme hneď po premieňaní nebeskému Otcovi obetovali na istý úmysel Spasiteľa na oltári, jeho utrpenie i smrť.

Aj kňaz pri oltári sa hneď po premieňaní modlí **obetujúcu modlitbu**. Môžeme hovoriť asi takto: „Najláskavejší Otče nebeský, obetujem ti tvojho premilého Syna na oltári aj jeho utrpenie a smrť, aby si sa zmiloval nado mnou (nad dušami v očistci, nad mojim chorým otcom a pod.) Alebo: „aby som ti vzdal vďaky za uzdravenie a pod.“

Ó, akú nekonečnú radosť urobíš nebeskému Otcovi, keď mu k jeho cti obetuješ tento vzácny dar! Akú bohatú odmenu dostaneš za tento dar! (Koch.) Keby mal niekto celý svet a daroval by ho nebeskému Otcovi, nedal by mu toľko, ako keď mu pri sv. omši nábožne obetuje jeho milovaného Syna. (Koch.) Ak niekto obetuje Bohu Otcu krv Kristovu, tak tento dar je taký veľký, že Otec nebeský by takmer nemal dost' pokladov na to, aby zaň zaplatil. (sv. Magd. Paz.) Obetovanie sv. Kristovej krvi má veľkú moc na uzmiernenie Boha, takto môžeme mnohých hriešnikov obrátiť a mnohé duše z očistca vyslobodiť. Pán Ježiš povedal sv. Gertrúde: „Akokoľvek by bol niekto obťažovaný hriechmi, predsa môže dúfať v ich odpustenie, ak môjmu nebeskému Otcovi obetuje moje utrpenie a smrť.“ (sv. Gert.) Toto obetovanie, sa pravda môže stať i mimo sv. omše, no vtedy má menší účinok. (Koch.)

Pri prijímaní máme, ak nie skutočne, tak aspoň duchovne prijímať'.

Prví kresťania prijímali každodenne, ale dnes už málokto kresťan žije tak dokonale, aby mohol denne prijímať. Duchovné prijímanie je živá túžba po svätom prijímaní. Túto túžbu vyjadrujeme, keď spolu s kňazom vyslovujeme tieto slová: "Pane, nie som hoden, aby si vstúpil pod moju strechu, ale povedz len slovo a moja duša bude uzdravená." (Pozri text o duchovnom prijímaní v časti o Sviatosti oltárnej!)

Pri kňazovom požehnaní sa máme prežehnať a pritom prosiť Boha o požehnanie.

Pri poslednom evanjeliu máme robiť to isté, čo pri prvom evanjeliu.

9.4. Ak sa súčasne slúži viac sv. omší, máme sledovať len jednu.

Nakoľko je to možné, máme dávať pozor len na tú sv. omšu, na ktorú sa môžeme najlepšie dívať. No v niektorých kostoloch, kde sa súčasne slúži viac sv. omší, môžeme vidieť, ako ľudia neustále vstávajú, prežehnávajú sa, bijú sa do prs atď. Takí ľudia nedokážu byť v kostole nábožní. Preto v mnohých diecézach (napr. v Čechách) je cirkevný predpis, ak sa súčasne slúži viac omší, aby sa zvonilo len pri jednej, a to pri tej ktorá je slávnostnejšia alebo dôležitejšia. Avšak ten, kto je prítomný na viacerých sv. omšiach súčasne, má osov z každej z nich, lebo kňaz sa vo všetkých týchto sv. omšiach modlí za okolo stojacich.

10. O POVINNOSTI ZÚČASTNIŤ SA NA SV. OMŠI

Každý katolík je prísne zaviazaný k tomu, aby sa každú nedeľu a prikázaný sviatok nábožne zúčastnil na celej sv. omši.

Vid' 2. cirkevné prikázanie. Prví kresťania, ktorí s nasadením vlastného života chodili na svätú omšu do katakomb, budú jedného dňa žalobcami tých, ktorí vo svojej nesmiernej nedbanlivosti nechodia na svätú omšu v takom

kludnom čase a v nedeľu. "Keby sa svätá omša slávila len na jednom mieste na celom svete a len jedným kňazom, s akou horlivosťou by sa ľudia ponáhľali na toto miesto. Ale Kristus sa obetuje na nespočetných miestach a nespočetnými kňazmi. Ako veľmi sa teda máme sťažovať na našu vlačnosť a lenivosť, ktorá vznikla práve z toho, že máme každodenne možnosť zúčastniť sa na svätej omši?" (Tom. Kemp.)

10.1. Vo všedné dni nie sme povinní zúčastniť sa na svätej omši. Ak sa však zúčastníme na svätej omši vo všedné dni, získame hojné milosti a požehnaní.

Mnohí považujú za premárnenú polhodinu, ktorú by venovali svätej omši a nie práci. A predsa to tak nie je. Nič nestrácame, lebo **práca sa nám darí oveľa lepšie**, ak sme predtým boli na svätej omši: "Hľadajte najprv Božie kráľovstvo a jeho spravodlivosť, a všetko ostatné vám bude pridané." (Mt 6, 33) Keby z mrakov pršalo zlato, určite by si sa vzdal každej práce a bežal by si zbierať zlato. Bol by si blázon, keby si svoju prácu vtedy neopustil. A takým bláznom si aj ty, ak ľahkomyselne zanedbávaš svätú omšu, z ktorej pršia prúdy nebeského zlata. (Koch.) Ó, hlúposť a zaslepenosť ľudská! Radšej sa vzdajú svojich najcennejších pokladov, ako by mali prísť o pár halierov. Ak je to možné, usporiadaj si prácu tak, aby si mohol byť denne na svätej omši. A ak to nie je možné, potom daj almužnu chudobnému, aby mohol byť na svätej omši za teba. Chudobný to rád urobí a ty takto získaš hojné milosti. (Koch.) Aj kňaz pri oltári predpokladá, že okolostojaci prinášajú túto obeť chvály za seba a za svojich blížnych. (Modlitba po Sanktus) Nedovoľ, aby ťa ľudské reči odvrátili od služby Bohu! Lebo ak sa zaňho hanbíte, aj on sa raz bude hanbiť za teba. (Lk 9, 26) Keď sa sv. Ludovít, francúzsky kráľ, ktorý sa denne zúčastňoval na jednej a niekedy i viac sv. omšiach dopyčoval, že ľudia si o tom hovoria, povedal: „Hľa, ako sa ľudia o mňa starajú; keby som strávil dvakrát toľko času pri hre alebo na poľovačke, iste by nik o mne nehovoril.“ Keď anglickému krajinskému kancelárovi Tomášovi Morusovi († 1535) povedali, že každodenná účasť na sv. omši sa nezhoduje s jeho vysokým postavením, odvetil: „A ja si to zas pokladám za najväčšiu česť, keď Pánovi všetkých Pánov smiem preukazovať takú malú službu.“

10.2. Ale od účasti na sv. omši v nedeľu a príkazný sviatok je oslobodený, kto nemôže byť prítomný, kto by mal z návštevy kostola veľkú škodu, alebo kto musí nevyhnutne pomôcť druhému v nejakej núdzi.

Na svätej omši sa **nemôže** zúčastniť ten, kto je vážne chorý, alebo kto žije medzi inovercami, kde nie je žiadna svätá omša. "Ospravedlnený" je aj ten, komu by účasť v kostole spôsobila **veľkú škodu**, napríklad na zdraví, majetku, cti atď. Kristus hovorí: „Moje jarmo je sladké a moje bremeno ľahké.“ (Mt 11, 30) Podľa názoru sv. Alfonza a iných je ospravedlnený ten, kto by si v dôsledku svojej choroby, určite alebo pravdepodobne poškodil zdravie, keby išiel do kostola, alebo aj ten, kto má veľmi zlý odev, takže by bol ľuďom na posmech (utrpel by na svojej cti). Ospravedlnený je aj ten, kto by musel cestou do kostola veľa znášať od drzých ľudí. Často môže byť ospravedlnený aj ten, kto má dlhú cestu (viac ako hodinu) do kostola, ako napríklad, ak je veľmi zlé počasie. Istý pruský cisár našiel v jeden decembrový búrkový deň kostol úplne prázdny, ale naopak večer, v ešte väčšej snehovej búrke, bolo divadlo plné. Tu zvolal: „Áno, ľudia prinášajú obeť kvôli zábave, ale nie kvôli Bohu.“

Ospravedlnení sú aj pocestní, ktorí by inak veľmi veľa zameškali; ďalej robotníci, ktorí sú zadávateľom práce nútení pracovať v nedeľu a vo sviatok a ľahko by prišli o prácu (no títo sa majú snažiť nájsť si prácu inde, kde by mohli plniť svoje náboženské povinnosti) a aj ten kto by pre účasť na sv. omši mal veľa trpieť od svojich domácich (avšak mal by sa snažiť pôsobiť na nich poučovaním); doma smie zostať aj jeden z domácich, aby dom strážil.

Ďalej sú ospravedlnení tí, ktorí majú konať **skutky milosrdenstva**. Veď skutky milosrdenstva sú vynikajúcou Bohoslužbou (Jak. 1, 27) a za istých okolností sú Bohu príjemnejšie, než obeť. (Mt 9, 13) Teda ospravedlnení sú tí, ktorí sa starajú o chorého, matka, ktorá musí opatrovať malé deti, tí ktorí musia pripravovať pokrm domácim. Keby počas Bohoslužby vypukol požiar, nebolo by správne, keby ľudia, čo majú pomáhať, sa namiesto toho ponáhľali do kostola.

10.3. Na celej sv. omši sa zúčastní len ten, kto je v kostole prítomný na troch hlavných častiach jednej a tej istej sv. omše a zanedbáva ani podstatnejšie časti sv. omše.

Musíme byť teda prítomní na všetkých **troch hlavných častiach** sv. omše. Kto by ľahkomyselne vynechal hoci len jednu hlavnú časť, ten nesplní cirkevný príkaz, a to napr. ten kto príde do kostola až po obetovaní, alebo odíde už pred prijímaním. To samé sa všeobecne predpokladá aj o tom, kto zamešká všetko, čo predchádza evanjeliu a súčasne i to, čo nasleduje po prijímaní. Aj ten, kto prišiel až po evanjeliu, zameškal už značnú časť sv. omše. Taký človek je povinný zúčastniť sa ešte na inej sv. omši.

Musíme byť prítomní na troch hlavných častiach **tej istej sv. omše**. Nestačí, keď sa niekto zúčastní na jednej sv. omši od pozdvihovania až do konca a hneď potom druhú sv. omšu od začiatku až do pozdvihovania. (Innoc. XI.) Kresťan nemá rozdeľovať to, čo Kristus spojil. Kto teda príde až po obetovaní, musí sa zúčastniť ešte na druhej celej sv. omši.

Počas sv. omši musíme byť **v kostole**. Nestačí stáť alebo sedieť mimo kostola, iba ak by bolo v kostole také množstvo ľudí, že by tam už nebolo miesto. Ó, akú moc má modlitba zhromaždeného ľudu! Lebo kde sú dvaja alebo traja zhromaždení v Kristovom mene, tam je Kristus uprostred nich. (Mt 18, 20) Na mnohých miestach panuje zlozvyk, že ľudia počas sv. omše stoja alebo sedia vonku pred kostolom, napr. na cintoríne. Tento zlozvyk múdрым spôsobom odstránil sv. Ján Almužník, alexandrijský patriarcha († 619) Namiesto toho, aby slúžil sv. omšu v kostole, vyšiel von a sadol si k takýmto ľuďom. Keď sa títo zadivili, povedal: „Kde sú ovce, tam musí byť i pastier. Ak vy

zostanete tu, zostanem i ja. Ak vojdete do kostola, vojdem i ja.“ Tieto slová pomohli. Od tej doby nebolo vidno nikoho stáť pred kostolom.

10.4. Zbožným pri sv. omši je ten, kto sa vyhýba všetkému, čo zbožnosť narušuje a kto sa tiež modlí spolu s kňazom, obzvlášť pri troch hlavných častiach sv. omše.

O zbožnosti pri sv. omši vid' predchádzajúci text.

10.5. Na sv. omši v nedeľu a prikázaný sviatok sa môžeme zúčastniť v každom chráme Božom, avšak je slušné, aby sme sa zúčastnili vo farskom kostole svojho bydliska.

Tridentský koncil si praje, aby veriaci často navštevovali farský kostol, obzvlášť v nedeľu a na väčšie sviatky. (Trid. konc. 22) Počas týchto dní totiž farár obetuje sv. omšu za svojich živých i zomrelých farníkov a pri kázni berie zvláštny ohľad na potreby všetkých svojich farníkov. Vo farskom kostole sa tiež ohlasujú nové manželstvá, pôstne dni, cirkevné slávnosti a rôzne nariadenia. Farníci majú vo svojom farskom chráme poznať svojho farára, ktorý je ich pastierom a duchovným otcom. Ale nie je prikázané zúčastniť sa na sv. omši vo farskom kostole, lebo by to odporovalo zvyku, ktorý dne panuje po celom svete. Na sv. omši sa môžeme zúčastniť i v niektorej verejnej kaplnke (Ben. XIV.), v nemocniciach, školách, vzdelávacích ústavoch a pod.

11. O ČASE SLÚŽENIA SV. OMŠE

O koľkej hodine? V ktoré dni? Ako často Koľkokrát za deň?

11.1. Sv. omša sa obyčajne slúži v čase od východu slnka do 12. hodiny na poludnie a na Vianoce o polnoci.

Z osobitného dôvodu (kvôli cestovaniu alebo aby sa pracujúci ľudia mohli zúčastniť na sv. omši) sa sv. omša môže slúžiť už pred východom slnka. Ak sa svätý kostol alebo pri birmovke sa môže stať, že sv. omša začne aj po 12. hodine alebo ešte neskoršie. Prví kresťania slúžili sv. omšu zvyčajne v noci, lebo vtedy im hrozilo najmenšie riziko prenasledovania zo strany pohanov. Ešte aj v neskorších dobách sa sv. omša viackrát v roku slúžila v noci, ako napr. na Vianoce, na Bielu sobotu, na sviatok sv. Jána Krstiteľa a počas štyroch sobôt suchých dní (kántrov).

11.2. Sv. omša sa slúži vo všetkých farských kostoloch v príhodnú hodinu každú nedeľu a prikázaný sviatok počas celého roka a okrem toho takmer každý všedný deň.

Každý katolícky kňaz je povinný slúžiť sv. omšu každú nedeľu a prikázaný sviatok. (Trid. konc. 23, 14) Duchovní pastieri sú svojim úradom viazaní každú nedeľu a každý prikázaný sviatok slúžiť sv. omšu a obetovať ju za živých i zomrelých farníkov. (Trid. konc. 23, 1) Svätá omše, ktoré sú duchovní pastieri povinní slúžiť sa volajú farské sv. omše a konajú sa vždy v takú hodinu, aby farníci mohli na ne ľahko prísť.

11.3. Žiaden kňaz nesmie slúžiť sv. omšu viac ako raz za deň.

Iba na Vianoce smie každý kňaz slúžiť tri sv. omše. Aj duchovní pastieri vo väčších farnostiach smú v nedele a prikázané sviatky slúžiť s biskupským dovolením dve sv. omše.

Začiatkom stredoveku bol zvyk, že kňazi slúžili niekoľko sv. omší po sebe. Z toho vznikli mnohé zlozvyky. Preto pápež Innocent III. zakázal slúžiť sv. omšu viackrát ako raz za deň a len na Vianoce dovolil slúžiť tri sv. omše. Okrem toho pápež Benedikt XIV. (1748) dovolil kňazom v Španielsku a Portugalsku slúžiť tri sv. omše na deň Všetkých verných zomrelých (dušičiek) Ale kňaz nie je povinný slúžiť na Vianoce tri sv. omše. Ani katolícky kresťan v tento deň nie je povinný zúčastniť sa na troch sv. omšiach. Farári vo veľkých farnostiach dostanú od biskupa povolenie slúžiť 2 krát sv. omšu len vtedy, keď je kostol tak malý, že v ňom všetci farníci nemajú miesto.

Na druhej strane zase žiaden kňaz nesmie slúžiť sv. omšu na Veľký piatok. Na Zelený štvrtok a Bielu sobotu sa v každom farskom kostole smie slúžiť len jedna slávnostná sv. omša.

Ak sviatok Zvestovania Panny Márie pripadne na Zelený štvrtok, sv. omšu smie slúžiť viac kňazov, no vôbec nie, ak pripadne na Veľký piatok alebo na Bielu sobotu. V tomto prípade sa preloží tento sviatok na pondelok po Bielej nedeľi. (Kongr. obr. 10. dec. 1733)

12. O MIESTE, KDE SA SLUŽI SV. OMŠA

12.1. Sv. apoštoli slúžili sv. omšu v prýbytkoch na stoloch.

Vid' Sk 2, 46; Kol 4, 15. Stôl sa používal preto, lebo Spasiteľ na ňom na Zelený štvrtok vykonal najsvätejšiu obeť (tento cédrový stôl možno dodnes vidieť v Lateránskom chráme), a aby kresťania mohli stôl rýchlo ukryť alebo preniesť na iné miesto počas prenasledovania. Dodnes sa v lateránskom chráme v Ríme vystavuje stôl, na ktorom

sv. Peter konal sv. omšu. Nicejský koncil ešte v r. 325 hovorí o svätom stole, na ktorom kňaz nekrvavým spôsobom obetuje Baránka Božieho, ktorého telo a krv kresťania požívajú.

12.2. Počas veľkého prenasledovania kresťanov sa sv. omša slúžila v podzemných chodbách (v katakombách) nad hrobmi mučeníkov.

Preto má oltár dodnes podobu rakve, a preto sú v oltároch relikvie svätých. (Tým sa tiež naznačuje, že máme spoločenstvo so svätými v nebi a aj kňaz často bozkáva oltár kvôli relikviám svätých). Preto v neskorších časoch kresťania najradšej stavali kostoly nad hrobami svätých (chrám sv. Petra v Ríme) a v kostoloch pochovávali mučeníkov (spomeň si na hrob sv. Jána Nepomuckého v chráme sv. Víta v Prahe) alebo aj významných ľudí. Preto sa aj odjakživa, pri pohreboch slúžila tzv. zádušná sv. omša v prítomnosti mŕtveho. Keďže prví kresťania pri slúžení sv. omše museli počas prenasledovania v podzemných chodbách zapalovať **svetlá**, preto na našich oltároch pri sv. omši aj ešte dnes horia sviece. Svetlo je znakom Božskej milosti, ktorá ako svetlo osvecuje a zohrieva a pri sv. omši sa tiež rozdáva hojné božské milosti. Svetlo na oltári tiež značí, že je tu prítomné „Svetlo sveta“, t.j. Boh a človek, ktorý nás svojim evanjeliom osvietil. Svetlo je tiež výrazom radosti, pretože svetlo (slnko) nás na rozdiel od tmy naplňa radosťou. Preto je od nepamäti zvykom všetkých národov zapalovať svetlá pri veľkých slávnostiach a radostných udalostiach. (Preto sa zapalujú hranice, konajú sa pochodňové sprievody, osvetlenia, svetlá na stromčekoch.) A preto aj v kostole je tým viac svetiel, čím väčšia je slávnosť. Aj preto sa zapalujú svetlá, keď sa spieva evanjelium, aby sa tým vyjadrila radosť z Božieho slova, ktoré je svetlom pre náš rozum. V kostole sa používajú voskové lampy, pretože vosk je najčistejším produktom živočíšneho sveta, podobne ako olej je najčistejším produktom rastlinnej ríše. (Prečo práve vosková svieca znamená Krista, o tom vid' časť, kde je reč o procesii na Hromnice.)

12.3. Keď prenasledovanie kresťanov prestalo, sv. omša sa slúžila v kostoloch na kamenných oltároch, ktoré mali byť podobu stola alebo rakvy.

Z kameňov urobili stôl alebo pahorok, ktorý bol na vrchu rovný a ozdobili ho. Už Noe pri vystúpení z korábu postavil oltár. Aj Abrahám, Izák, Jakub a Mojžiš stavali oltáre. V jeruzalemskom chráme stáli dva oltáre, jeden na preddvorí pre zápalné obety, druhý na zapalovanie vonných vecí vo svätyni.

Oltáre musia byť buď celkom z kameňa alebo aspoň mať na vrchu **kamennú dosku**. Musia byť posvätené biskupom a obsahovať ostatky svätých (na ktoré sa stavajú kalich a paténa), lebo Kristus, ktorý má spočívať na oltári, je uholným a základným kameňom Cirkvi. (Ž 118, 22) Oltár musí byť aj pokrytý **troma ľanovými plachtami**, jednak aby do nich mohla vsiaknuť sv. krv ak by sa snád' rozliala, a jednak preto, aby tu Spasiteľ práve tak spočíval, ako kedysi v jasiach a v hrobe. Plátno musí byť biele kvôli čistote a svätosti tejto obety.

Na každom oltári musí byť bezpodmienečne **kríž**, lebo na oltári sa obnovuje obeta na kríži. A tiež tam majú byť aj **dva svietniky** s voskovými sviecami. (Prečo pri sv. omši horia svetlá, sme povedali už vyššie.) Oltár je obyčajne usporiadaný tak, aby bol obetujúci kňaz obrátený k východu slnka, a to preto, lebo pri obete sa srdce a ruky zdvíhajú k tomu, od ktorého prichádza všetko duchovné svetlo. Oltár je povýšený predovšetkým pre svoju dôstojnosť a vznešenosť a tiež aj preto, aby všetci prítomní videli úkon obetovania, a konečne aj preto, že Kristovo veľké vykupiteľské dielo bolo dokonané na vrchu z ďaleka viditeľného. Oltárne stupne nám pripomínajú, že ku Kristovi máme vystupovať skrze cnosti.

12.4. Kostoly sú obyčajne stavané na návršiach alebo uprostred obcí, a síce zväčša v gotickom alebo románskom slohu.

Kostoly sa stavali **na návršiach** alebo kopcoch, lebo návršia sa považovali za posvätné miesta. Veď Boh v Starom zákone sa často zjavoval na vrchoch, na vrchoch sa často modlieval Kristus, na vrchu stál jeruzalemský chrám, tento predobraz kresťanského chrámu. Návršia tiež najviac lákajú človeka k modlitbe. Tam je človek ďaleko odlúčený od svetského zhonu a je akosi omnoho bližšie k Bohu. Aj Cirkev podľa Kristových slov Cirkev spočíva na skale a Kristus sám konal krvavú obetu na vrchu Kalvária. Keď sa však kostoly nachádzajú **uprostred miest a dedín**, tým sa naznačuje, že dobrý Pastier býva vo sviatosti oltárnej uprostred svojich ovečiek. Kostol so svojou vežou je aj okrasou miest.

Od kostolov máme rozoznávať **kaplnky**. Kým v kostoloch sa konajú bohoslužby a stále sa uchováva najsvätejšia sviatosť oltárna, tak kaplnky sú len miesta na vykonávanie pobožností. Kaplnky sú malé budovy pri verejných cestách (verejné kaplnky) alebo sú to izby v príbytkoch (domáce kaplnky, aké sú v príbytkoch kráľov, kniežat, biskupov atď. alebo sa nachádzajú vo verejných ústavoch, ako napr. v nemocniciach alebo školách). Sv. omše je možné slúžiť len v niektorých kaplnkách.

Slovo **kostol** pochádza z latinského slova castellum = pevnosť; ruské slovo "cirkev" pochádza z gréckeho kyrios = pán, t. j. dom Boží. Kostoly sú prevažne farské alebo kláštorné. Biskupské kostoly sa nazývajú dóm (domus = dom) a pravdepodobne aj preto, že pôvodne veľké kostoly mávali nápis D. O. M. (= Deo Optimo Maximo = Najdobrotivejšiemu a Najvyššiemu Bohu.) Veľké kostoly sa nazývajú aj baziliky (= dom najvyššieho kráľa, z gréckeho basileus = kráľ) alebo monastériá (= kláštorný kostol, z latinského monasterium = kláštor). Nemalo by sa hovoriť Templ (z latinského contemplari = rozjímať, modliť sa), lebo tento názov sa zvyčajne používa pre modloslužobné stavby.

Najväčšie kostoly na svete sú: chrám sv. Petra v Ríme (vmestí sa doň 100.000 ľudí), kostol sv. Pavla v Ríme (40.000), Milánsky dóm (37.000), kolínsky a štrasburský dóm (30.000), chrám sv. Štefana vo Viedni (12.000) **Najvyšší** medzi nimi je kolínsky dóm s výškou 156 metrov (monastérium v Tulne na Dunaji je vysoké 161 metrov, ale je protestantské); štrasburský chrám má 142 m., štefanský vo Viedni 137, chrám sv. Petra v Ríme 136 m.

Mnohé chrámy sú vystavané v **románskom** slohu. Majú okrúhle strešné oblúky, zväčša len múry bez stĺpov, málo nevelkých okien a majú veľmi málo ozdôb. V románskom slohu je postavený dóm v Miláne, Špeieri, Vormse alebo Bambergu. No väčšina veľkých kostolov je vybudovaná v **gotickom** slohu. Majú lomené oblúky, mnoho stĺpov, početné a vysoké okná, zvyčajne maľované. Okrem toho je nielen ich vnútro, ale i ich zovňajšok umelecky vyzdobený. V týchto kostoloch všetko smeruje do výšky, aby sa tam vo výške všetko harmonicky spojilo. Toto smerovanie do výšky nachádzame nielen na stenách a stĺpoch, ale aj na oknách, vežiach atď. Tým sa veriacim pripomína, že tu na zemi sú len pútnikmi, ktorí sa majú úprimne snažiť o svoju nebeskú vlasť, kde budú láskou spojení so všetkými svätými.

Vnútrajšok a vonkajšok kostola sú tak usporiadané, aby nás nabádali k pobožnosti.

Vonkajšie usporiadanie kostola: Kostol je väčší a vyšší, než všetky ostatné domy, lebo je to príbytok Najvyššieho Boha. Je obyčajne obrátený na východ, lebo v ňom sa máme klaňať Slnku spravodlivosti, t.j. Kristovi. Má pôdorys kríža, lebo sa v ňom obnovuje obeta na kríži a hlása sa tu učenie Ukrižovaného. Má vežu, ktorá ako prst ukazuje k nebu, k našej vlasti, a volá na nás: „Hľadajte, čo je hore.“ (Kol 3, 1) Na veži sú zvony, ktoré zvolávajú k bohoslužbám alebo k modlitbe a ktoré svojim velebným zvukom dodávajú cirkevným slávnostiam slávu. Sú akoby hlasom z vyššieho sveta. Na vrchole kostolnej veže je kríž, pretože v kostole sa hlása učenie Ukrižovaného a pretože ukrižovaný Kristus zmieril nebo so zemou. Na veži sú často hodiny, ktoré nám pripomínajú, aby sme dobre využili hodiny svojho života.

Vnútrajšok kostola sa delí na tri časti: predsieň, loď a svätyňa. Tým sa kostol tiež podobá na Noemovu archu, ktorá mala tiež tri časti. Predsieň, v ktorej sa za dávnych čias zdržovali katechumeni a kajúnci, nám má pripomínať, aby sme sa pred vkročením do kostola pripravili. Kostolná loď je miesto pre veriacich. Tu, akoby na lodi, sa majú plaviť do prístavu večnosti alebo, ako v Noemovom korábe sa majú zachrániť od večnej záhuby. Vedľa hlavnej lode sa často nachádzajú i bočné lode. Svätyňa, určená pre kňazov, (sa volá i „kňazský chór“, lebo kedysi mal chór spevákov svoje miesto pred oltárom) býva od lode oddelená zábradlím, pri ktorom veriaci pristupujú ku sv. prijímaniu.

Vo vnútri kostola sa obyčajne hneď pri vchode nachádza veľký kríž, aby sme boli hneď upozornení na to, kto je pánom tohto domu. Potom je pri dverách svätenica, aby sme sa pri vkročení do kostola požehnali svätenou vodou a tým si pripomenuli, že pred Boha máme predstupovať s čistým srdcom. V kostole je jeden alebo viac oltárov. Na hlavnom oltári je svätostánok (kde sa uchováva Najsvätejšia sviatosť oltárna) a pred ním je večné svetlo (lampa, ktorá má vo dne v noci horieť, na znamenie, že na oltári sa nachádza „Svetlo sveta“), obrazy a sochy anjelov i svätých, lebo títo sú pri svätých úkonoch neviditeľne prítomní a pretože máme spoločenstvo s nimi. Je tu ak krstiteľnica, spovednica, lavice pre ľudí, zástavy (ktoré znázorňujú víťazstvo kresťanstva a nás napomínajú, aby sme bojovali proti zlému duchu a svojim zlým žiadostiam). Na chóre je organ (vznikol v 13. storočí). Konečne sú v kostole často i obrazy, krížová cesta a maľované okná, ktoré robia kostol dosť tmavým (lebo v tomto živote máme len nejasné poznanie Boha).

Každý kostol musí byť, prv než sa v ňom koná sv. omša, zvlášť vysvätený a to isté platí aj o oltári.

Už stánok na púšti bol na Boží príkaz posvätený Mojžišom (Ex 4, 9) a Šalamúnov chrám bol posvätený Šalamúnom. (1 Kr 8) Keď bol židovský chrám znesvätený tým, že kráľ Antioch v ňom dal postaviť modlu, posvätili ho znovu a preto židia každoročne slávilí sviatok posvätenia chrámu.

Vysvätiť kostol má právo len biskup a len s jeho výslovným dovolením smie vysviacku vykonať obyčajný kňaz. Najdôležitejšie obrady sú nasledujúce: biskup pred hlavnou bránou padne na tvár a modlí sa litanie ku všetkým svätým. Potom tri razy obchádza kostol a kropí jeho steny svätenou vodou. (Trojnásobné obchádzanie pripomína trojjediného Boha, ktorému sa v tomto chráme majú ľudia klaňať.) Keď ide okolo hlavnej brány, zaklope biskupskou berlou na dvere, potom berlou urobí na prahu dverí kríž (aby poukázal na silu kríža, ktorej nič nemôže odolať) a vojde do chrámu, kde kľakne na kolená a vzýva Ducha Svätého. Tu na podlahe posypanej popolom v podobe kríža (lebo len pokánie a utrpenie vedie do neba) píše grécku a latinskú abecedu (lebo všetky národy sveta sú povolané k Cirkvi) a tri krát ide popri kostolných stenách, kropiac ich svätenou vodou a potom ide krížom cez celý kostol a kropí podlahu (na znamenie najsv. Trojice a Kristovho kríža). Potom pomaže steny na dvanástich miestach kde sú rozsvietené sviece na pamiatku dvanástich apoštolov, ktorí nám priniesli svetlo viery a potom ešte vykoná posvätenie oltára.

Na výročný deň vysviacky kostola býva od pradávnych čias slávený sviatok posvätenia chrámu, ako poďakovanie za nespočetné v chráme obdržané milosti. Kvôli mnohým zlovykom bolo nariadené sláviť túto slávnosť všade na 3. nedeľu v októbri.

Ak bol v kostole spáchaný ťažký zločin, napr. vražda, samovražda a pod. a keď je to verejne známe, musí byť kostol ihneď zatvorený a znovu vysvätený. Ešte raz sa musí kostol vysvätiť aj vtedy, keď sa znovu postavili kostolné steny alebo keď bol kostol celkom nanovo omietnutý.

Výnimočne sa sv. omša môže slúžiť i mimo kostola, ako napr. počas vojny, alebo keď kostol zhorel, alebo keď sa kostol znova stavia, alebo pri veľkých slávnostiach, kedy sa sv. omša slúži pod holým nebom (takzvaná poľná sv. omša), no k tomu je potrebné výslovné povolenie od biskupa. Na lodiach sa môže slúžiť sv. omša len s povolením pápeža. V takých prípadoch sa používa biskupom posvätený prenosný oltár, t.j. štvorhranný kameň, na ktorom majú byť umiestené hostia a kalich.

13. O ODEVE A BOHOSLUŽOBNÝCH PREDMETOCH PRI SV. OMŠI

Kto ide na audienciu k pozemskému kráľovi, oblieka si z úcty sviatočné šaty a tak ide aj kňaz, keď sa má objaviť pri oltári pred najvyšším Kráľom. Osobitný odev kňaza pri oltári je tiež znakom toho, že tu nekoná z vlastnej moci, ale ako námestník Krista. Už v Starom zákone Boh predpísal kňazom zvláštny odev pre bohoslužbu. (Ex 28, 4) Kňazské šaty pri sv. omši zaviedli sv. apoštoli. (Trid. konc. 22, 5)

13.1. Pri omši má kňaz týchto šesť častí odevu: humerál, albu, cingulum, manipul, štólu a omšové rúcho.

Tento odev pochádza väčšinou z Východu. **Humerál** alebo **nárameník** nosievali ľudia na Východe k na ochranu hlavy proti veľkej horúčave alebo chladu. Mal slúžiť tak ako kapucňa, ktorú musia dodnes nosiť napr. mnohí rehoľníci. Kňazi používali toto rúcho na zahalenie hlavy, aby neboli tak ľahko vyrušení. Kňazi mnohých reholí si ním zahaľujú hlavu ešte aj dnes. Obyčajne však dnes slúži len na zakrytie krku a ramien.

Alba je biele ľanové až na zem siahajúce rúcho. Na Východe bol zvyk, že pri takých príležitostiach, kde sa vyžadovala najvyššia čistota, sa nosilo biele rúcho. Také rúcho dostával napr. pozvaný na svadbu akonáhle vkročil do svadobnej miestnosti. O tomto „svadobnom rúchu“ hovorí Kristus v podobenstve o svadobnej hostine. (Mt 22, 12)

Cingulum je pás, ktorým si kňaz priväzuje albu, aby mu neprekážala pri chôdzi. U obyvateľov na Východe bol tiež zvyk, preväzovať si pri chôdzi alebo práci dlhé rúcho pásom. Tak mladý Tobiaš, keď hľadal sprievodcu na cestu, našiel mládenca opásaného a pripraveného na cestu. (Tob 5, 5) Preto Spasiteľ povedal: „Bedrá majte opásané.“ (Lk 12, 35)

Manipul, alebo náručník, bola pôvodne biela ľanová šatka, ktorá sa nosila na ľavej ruke a ktorou sa utieral pot.

Štóra sú dva široké pásy, ktoré sa nosia okolo krku a na prsiach sú prekrížené a ktoré sú za krkom zošité. Štóra je znakom kňazskej moci, preto ju kňaz nosí pri všetkých kňazských úkonoch.

Omšové rúcho (kasula) je rúcho, ktoré zakrýva prsia a chrbát a siaha až po kolená. Rúcho má navrchu otvor pre hlavu. Predtým bolo omšové rúcho dlhým plášťom, ktorý bol zo všetkých strán zatvorený a mal len pre hlavu otvor - odtiaľ pochádza názov Kasula, t.j. domček.

Okrem sv. omše kňaz pri kňazských úkonoch obyčajne nosí krátku albu (rochetu) a pri slávnostných príležitostiach ešte plášť (pluvial) Keď kňazovi pri niektorých veľkých slávnostiach asistujú po boku ešte aj iní kňazi, tak títo majú ešte zvláštne rúcha (tunicelu a dalmatiku)

Rúcha pri sv. omši sčasti pripomínajú Kristovo utrpenie a sčasti upozorňujú kňaza na jeho povinnosti.

Humerál pripomína šatku, ktorou vojaci vo väzení najvyššieho kňaza Ježišovi zaviazali oči, keď ho bili; alba pripomína potupný biely odev, do ktorého dal Herodes obliecť Spasiteľa, aby ho vystavil na posmech; cingulum pripomína povrazy, ktorými bol Spasiteľ poviazaný; manipul pripomína Veronikin potný ručník; štóra pripomína reťaz, ktorú musel Kristus po svojom odsúdení niesť na krku; omšové rúcho, na ktorého zadnej strane je veľký kríž pripomína Kristov kríž.

Humerál napomína kňaza k pobožnosti (k stráženiu svojich očí), alba k čistote srdca, cingulum k ochote (k pripravenosti na smrť), manipul k vytrvalosti (v pote tváre...), štóra mu pripomína jeho veľkú hodnotu, omšové rúcho pripomína jeho ťažké bremeno (ťažké povinnosti jeho stavu)

13.2. Najdôležitejšie predmety pri slúžení sv. omše sú: kalich, paténa, omšová kniha, ciborium a monštrancia.

Horná časť **kalicha** musí byť buď zo zlata alebo zo striebra a vnútri pozlátená. (V chudobných kostoloch by namiesto striebra mohol byť aj cín.) V prvých storočiach boli kalichy kamenné, sklenené, drevené, kovové aj hlinené.

Paténa je malá mištička, ktorá musí byť buď zo zlata alebo aspoň zo striebra a pozlátená. Na ňu sa kladie sv. hostia. Kalich a paténa musia byť posvätené biskupom.

Omšová kniha (Misál) obsahuje všetky omšové modlitby na každý deň cirkevného roku.

Ciborium je veľký kalich, v ktorom sa uchováajú hostie na prijímanie veriacich.

Monštrancia je ozdobná, zlatá, schránka s lúčmi, v ktorej sa vystavuje (monstrare=ukazovať) sv. hostie.

Mnohí svetáci hovoria, ako kedysi Judáš, keď Magdaléna pomazala Krista: „Načo je to plytvanie.“ Títo nech uvážia, že krásou Božieho domu a jeho predmetov sa naša zbožnosť v kostole veľmi oživuje. Krásne Bohoslužobné predmety

v našich katolíckych kostoloch pôsobí na nás i na inovercov silným dojmom. Sluší sa, aby sme pre Boha a pre jeho službu vyhládávali len tie najkrajšie veci. Či by bolo vhodné, aby bol dom Boží oveľa biednejšie zariadený ako súkromné domy boháčov?

14. O FARBE POSVÄTNÝCH RÚCH

Židia na Boží príkaz používali kňazské rúcha v štyroch farbách. (Ex 28, 39) V židovskom chráme mali dôležitý význam najmä biela, červená a fialová farba. Aj pohanskí kňazi sa na bohoslužby obliekali do belostných rúch. Preto ani prví kresťania, ktorí boli predtým z časti židia, z časti pohania, si priali mať pri bohoslužbách podobné farby. Cirkev tiež z božského zjavenia vedela, že tí, ktorí slúžia Bohu v nebi, sú nádherne odetí a že Boží trón je obklopený sedemfarebnou dúhou. (Zjv 4) Keďže Cirkev bojujúca na zemi je vo všetkom predobrazom Cirkvi víťaznej, preto boli zavedené rôzne farby. Okrem toho je tu okolnosť, že aj zem počas roka mení svoje farby pri svojom pohybe okolo slnka. Cirkev, ktorá tak veľmi miluje úzke spojenie s prírodou (všimnime si len, ako sa hlavné sviatky cirkevného roka zhodujú s prírodou), sa pri tomto pohybe okolo slnka spravodlivosti cítila pohnutá používať pri svojich bohoslužbách rôzne farby. Napokon, ľudia vždy radi dávali najavo svoje zmýšľanie primeranou farbou. Preto Cirkev, ktorá tak rada vychádza v ústrety nevinným želaniam ľudskej prirodzenosti, mala dôvod zaviesť rôzne farby.

14.1. Kňazské rúcha pri sv. omši majú tieto farby: bielu, červenú, zelenú, fialovú alebo čiernu.

Názov "fialová" pochádza z latinského viola = fialka. Cirkevné farby sú prítomné už pri stvorení sveta. Najprv Boh stvoril svetlo (biele) a oddelil ho od tmy (čiernej) Na druhý deň Boh stvoril modrú oblohu a oddelil modré vody; na tretí deň stvoril zelené rastlinstvo; na štvrtý deň ohnivé nebeské svetlá.

Biela farba, farba svetla a osvietenia, je obrazom večnej radosti (osvietení v nebi), nevinnosti a čistoty (s ktorou sa vždy spája veľké osvietenie)

Červená je farbou ohňa a krvi, teda znakom lásky a mučeníctva.

Zelená je znakom jari, teda znakom nádeje.

Fialová je farbou nebeskej oblohy a vody, teda znakom viery a kajúcnosti ("očisťovania"); táto farba je tiež znakom pokory.

Čierna je farbou noci, znakom smútku, pretože tma robí človeka pochmúrnym, zatiaľ čo svetlo (jasné slnko) naplní jeho myseľ radosťou.

A) Biela farba sa obyčajne používa na sviatky Pána, Panny Márie, anjelov a sv. vyznávačov.

Veď Kristus je svetlo sveta" a je oslobodený od všetkého poškvrnenia a hriechu. Božia Matka porodila "svetlo sveta" a nemala ani dedičný hriech. Anjeli sú vo večnom svetle a sú plní svätosti; aj oni sa bežne zjavovali v bielom rúchu. Svätí vyznávači sa už na zemi vyznačovali veľkým osvietením a svetlo ich dobrých skutkov žiarilo pred ľuďmi. V deň narodenia svätého Jána Krstiteľa (ktorý bol napokon umučený) sa používa biela farba, pretože bol posvätený už pred svojím narodením.

B) Červená farba sa používa na Turíce a na sviatky mučeníkov.

Veď v deň Turíc zostúpil v podobe ohnivých jazykov na apoštolov Duch Svätý, ktorý v našich srdciach zapaluje oheň lásky k Bohu a k blížnemu. Svätí mučeníci vyliali svoju krv za Krista, čím prejavili najvyššiu lásku k Bohu, lebo niet väčšej lásky, ako je tá, keď niekto položí svoj život za svojho Pána. Aj na sviatok Svätého kríža sa používa červená farba, pretože Kristus vylial svoju krv na dreve kríža.

C) Zelená farba sa používa v nedele po Zjavení Krista Pána a v nedele po Sv. Duchu (teda pred pôstom a pred adventom)

V nedele po Zjavení Pána Cirkev oslavuje jar, t. j. mladosť a verejné vystúpenie Krista, ktorý naplnil svet nádejou na spásu. V nedele po Svätom Duchu Cirkev oslavuje svoju skutočnú jar, a to klíčenie horčičného semienka Božej Cirkvi.

D) Fialová farba sa používa v advente, pôste a v pôstne dni.

Advent je časom dôverného očakávania Spasiteľa, pôst je časom kajúcnosti a utrpenia Krista. Fialová farba sa používa aj pri spovedi, poslednom pomazaní a krste (až po liatie vody), ako aj na procesiách krížových dní.

E) Čierna farba sa používa na Veľký piatok a pri bohoslužbe za zomrelých.

Na čiernom omšovom rúchu často nachádzame i biele časti; tým sa má poukázať na to, že duše v očistci budú skoro požívať nebeské radosti. No pri pohreboch detí Cirkev používa len bielu farbu, lebo deti zomierajú v stave nevinnosti a idú hneď do kráľovstva svetla.

14.2. Tieto farby slúžia k tomu, aby vyjadrovali význam sviatku a povzbudzovali nás k bohumilému životu.

Týmito farbami je nám takmer vykreslený **význam slávnosti** cirkevného roka. Farby vianočných sviatkov nám hovoria: (adventná farba fialová) Spasiteľ a svet s dôverou a kajúcnosťou 4000 rokov očakával, (biela vianočná farba) narodil sa k radosti ľudstva, (zelená farba v nedele po Zjavení Krista Pána) a v mladosti i vo svojom verejnom vystúpení naplnil celú zem nádejou spásy.

Farby veľkonočných sviatkov nám hovoria: fialová farba v pôste - Spasiteľ musel za nás mnoho trpieť; čierna farba na Veľký piatok - musel na kríži zomrieť; biela na Veľkú noc a Nanebovstúpenie Pána - vošiel do nebeskej slávy; červená na Ducha Svätého - Vykupiteľ zoslal Ducha lásky; zelená na nedele po Duchu Svätom - vtedy sa začala jar kráľovstva vykúpenia, a bola to nádej celého ľudstva.

Cirkevné farby sú tiež živým kázaním. Vždy, keď vidíte bielu farbu, Cirkev vás napomína, aby ste sa starali o svätosť; keď vidíte červenú farbu, napomína vás, aby ste milovali Boha; keď vidíte zelenú farbu, napomína vás, aby ste nikdy nehľadali nebo tu na zemi, ale aby ste svoju nádej vkladali do života na onom svete; ak uvidíš fialovú farbu, napomína ťa, aby si sa kajal; ak uvidíš čiernu farbu, pripomína ti smrť a nabáda ťa, aby si sa modlil za svojich zosnulých.

Či netreba žasnúť nad takým vznešeným cirkevným usporiadaním?

15. O JAZYKU SV. OMŠE

Cirkev používa pri slávení omše **latinský jazyk**.

15.1. Latinský jazyk je vhodný pre našu bohoslužbu, pretože je to jazyk úctyhodný, tajomný a nemenný.

Latinský jazyk je **úctyhodný** svojím pôvodom a vekom; je to totiž jazyk, ktorým kresťania v prvom storočí chválili Boha. "Je povznášajúce, že sv. omša sa slávi v tom istom jazyku a dokonca tými istými slovami, ako ju obetovali prví kresťania v temných hĺbkinách podzemných katakomb." (sv. Chryz.) Latinčina je **tajomný** jazyk, pretože ako mŕtvemu jazyku jej ľudia nerozumejú. Používaním tohto jazyka sa ľudom dáva najavo: tu na oltári sa koná niečo, čo nemožno pochopiť, tu sa koná niečo tajomné. V prvých storočiach kresťanstva bol oltár od modlitby Sanktus až po prijímanie zahalený. Teraz to už nie je zvykom, ale pred oltárom je stále závoj, a tým je pre ľudí nezrozumiteľný latinský jazyk, ktorý nás naplňa bázňou pred sv. tajomstvami. Keďže latinčina **sa nemení**, naznačuje to aj to, že naše katolícke náboženstvo ako jediné pravé nikdy nemení svoju náuku.

Je pozoruhodné, že Židia aj pohania používali pri bohoslužbách jazyk, ktorým ľudia nehovorili. Napríklad u Židov bola bohoslužobným jazykom stará hebrejčina, bývalý jazyk patriarchov. Dokonca aj Kristus a apoštoli sa zúčastňovali na bohoslužbe konanej v tomto staro hebrejskom jazyku. Nevieme o tom, že by Kristus alebo apoštoli zavrhovali toto používanie zastaraného jazyka pri bohoslužbe. Aj zjednotení a nezjednotení Gréci používajú pri bohoslužbe starovekú gréčtinu, nie novú gréčtinu, ktorou sa hovorí v súčasnosti. Dokonca aj v ruskej cirkvi sa používa stará gréčtina, zatiaľ čo ľud hovorí slovansky. Anglikánska cirkev používa pri bohoslužbách staro angličtinu. (Iba zjednotení Rumuni používajú pri bohoslužbách svoj materinský jazyk, ktorý sa Rímom trpí.)

15.2. Latinčina pri sv. omši má pre Cirkev veľký prínos, pretože pomáha udržiavať jednotu a predchádza mnohým nešvárom.

Latinčina pomáha **udržiavať jednotu** v Cirkvi, spája všetky cirkvi roztrúsené po celom svete navzájom s rímskou matkou Cirkvou, a tak vyplňa medzery medzi rôznymi národmi sveta. "Latina robí zo všetkých národov a rás sveta jednu Božiu rodinu, Kristovu ríšu. Oltár je obrazom nebeského Jeruzalema, kde anjeli a svätí jedným hlasom spievajú na chválu Bohu." (Gihr.) Keby latinčina nebola úradným jazykom Cirkvi, biskupi by sa nemohli tak ľahko na konciloch radiť a navzájom si odovzdávať poznatky a myšlienky. Aká by z toho vznikla pre Cirkev škoda! (Deh.)

Latinčina, pochádzajúca z Ríma, nám tiež pripomína našu príslušnosť k rímskej cirkvi; mimovoľne si pripomínáme, že z rímskej materskej cirkvi boli kedysi do našich krajín vyslaní misionári, ktorí u nás rozšírili kresťanskú vieru. Aj to nás nabáda k jednote.

Latinčina **zabraňuje mnohým nešvárom**. Je to mŕtvy jazyk, a preto nepodlieha žiadnym zmenám. Význam slov je po celé stáročia ten istý. V živom jazyku to tak nie je; v živom jazyku slová často v krátkom čase menia svoj význam. Ak by sa teda pri bohoslužbe používal živý jazyk, časom by do viery veľmi ľahko prenikali bludy. Navyše hlúpi ľudia by mimo bohoslužby používali sväté slová a modlitby na oplzlé vtipy, dokonca na zneuctenie posvätných vecí. Latinčina im v tom bráni.

Ale Cirkev je ďaleko od toho, aby chcela udržiavať ľudí v nevedomosti o význame bohoslužobných úkonov, veď ona kňazom prikazuje, aby vysvetľovali sv. omšu so všetkými jej obradmi deťom v škole i dospelým z kazateľnice. (Nariadenie Trid. koncilu 22. 8.) Nie je ani potrebné, aby ľudia poznali omšové obrady do detailov. "Aj keď sú medzi poslucháčmi takí, ktorí nerozumejú, čo sa modlí alebo spieva, predsa vedia, že sa spieva alebo modlí na slávu Božiu, a to stačí na povznesenie zbožnosti." (sv. Aug., sv. Tom. Akv.) A preto aj, ako dokazuje skúsenosť, latinčina v žiadnom

prípade nie je na škodu zbožnosti. Ved' napriek používaniu latinčiny sú naše katolícke kostoly vo všeobecnosti tak preplnené, že ani nestačia.

Navyše Cirkev nejakým spôsobom nechce znižovať materinský jazyk. Cirkev totiž materinským jazykom nepohŕda, ale veľmi často ho používa, napríklad pri kázani, udeľovaní sviatostí, spovedi, popoludňajších pobožnostiach, modlitbách pri sv. omši atď. Dôvod, prečo sa latinčina používa viac pri omši ako pri iných bohoslužobných úkonoch, je ten, že sv. omša je obetou, a nie kázňou alebo poučovaním ľudu. Preto aj väčšinu modlitieb pri sv. omši musí kňaz hovoriť potichu; ľud by ich vôbec nepočul, keby boli prednášané v jeho materinskom jazyku. "Okrem toho obetovanie svätej omše závisí viac od skutkov ako od slov. Úkony, pohyby a obrady svätej omše hovoria samy za seba hlasným a zrozumiteľným jazykom." (Bellarmín.)

Ak by sa pri bohoslužbe používal výlučne materinský jazyk, ako si to mnohí želajú, potom by sa príslušníci inej národnosti žijúci na tom istom mieste ľahko odcudzili svojmu náboženstvu. Používanie materinského jazyka by celkom znížilo úctu pred svätou omšou a horlivosť k účasti na bohoslužbách. To sme zažili v čase reformácie, keď sa na mnohých miestach po vzore protestantov všetky omšové modlitby preložili do nemčiny a používali sa pri svätej omši. Ľudia, ktorí by chceli, aby sa pri svätej omši používala výlučne materinská reč, by po jej zavedení prišli do kostola nanajvýš raz zo zvedavosti a potom by už viac neprišli, pretože nenávidia nie latinčinu, ale náboženské pravdy, ktoré ich nabádajú k lepšiemu životu. "Títo ľudia by sa teda mali starať nie o to, aby sa napravila reč, ale skôr o to, aby napravili vnútorné pohnútky ich srdca." (Bisk. Sailer.)

16. O SPEVE NA SV. OMŠI

Pri svätej omši sa používajú tieto druhy spevu:

16.1. Gregoriánsky alebo chórový spev. Tento spev používa napríklad kňaz pri slávnostnej sv. omši.

Chórový spev počuť napríklad pri spievanej svätej omši, keď kňaz spieva Prefáciu alebo Otčenáš (Pater noster), alebo keď spieva Gloria alebo Krédo. V mnohých kostoloch, najmä v katedrálach, sa tento spev spieva aj na chóre. Tento spev sa nazýva **gregoriánsky**, pretože ho zdokonalil a rozšíril najmä pápež svätý Gregor Veľký. Tento svätec sa ujal tohto spevu pravdepodobne na základe osobitného božieho vnuknutia; preto je vždy zobrazovaný s holubicou pri uchu. Tento spev sa nazýva aj **chórový**, pretože sa má spievať na chóre.

Chórový spev je nadpozemsky slávnostný spev, z ktorého vane svätý pokoj a vznešený majestáť (je zbavený všetkých vášnivých a divokých pohybov a neusiluje o efekt), a preto sa odlišuje od všetkých spevov na ulici, v koncertnej sále, v divadle alebo na verejných zábavách. Tento spev je ako reč z iného, vyššieho sveta, je to skutočná spievaná modlitba. Pri chórovom speve sa v prvom rade berie ohľad na slová textu (tieto počuť pri ňom celkom dobre) a až na druhom mieste sa pozoruje krásna, skromná melódia.

Tento spev však nie je nijako viazaný putami slabikového rozmeru a taktu, a práve táto sloboda úchvatne pôsobí na človeka, ako prúd výrečnosti na srdce. Chórový spev je nemenný spev, pretože sa podobne ako latinčina nikdy a nikde nemení. Preto najlepšie zodpovedá podstate a znakom našej Cirkvi, najmä jej jednote a všeobecnosti. "Aj zbožní kresťania radšej počúvajú tento spev ako akýkoľvek iný, pretože podnecuje myseľ k zbožnosti." (Bened. XIV.) Ak zmyselní ľudia v ňom nenachádzajú záľubu, tak je to z toho dôvodu, že „zmyselný človek nechápe, čo je z Božieho Ducha.“ (1 Kor 2, 14) Takýto človek sa podobá zle rezonujúcej (ozvučnej) platni.

16.2. Katolícky ľudový spev, t. j. spievanie cirkevných piesní ľudom.

Kostolný ľudový spev vznikol takto: V prvých storočiach, keď bol jazyk Cirkvi zároveň jazykom ľudu, sa ľud zúčastňoval na vlastnom liturgickom speve. Keď v 5. storočí prenikli do Rímskej ríše germánske národy, vznikli nové jazyky, napr. taliančina, francúzština. Vtedy už ľud nemohol mať účasť na vlastnom, t. j. obradnom kostolnom speve a vznikli kostolné piesne v reči ľudu. Kostolná ľudová pieseň sa najviac rozmožila v Nemecku, najmä počas križiackych pochodov. Vznikli základné piesne pútí, procesií, mariánske piesne atď. s jednoduchou, ale krásnou melódiou. Pod vplyvom **Luthera** sa kostolný ľudový spev úplne pokazil. Luther využíval cirkevné piesne na šírenie svojich bludov; nechával ľud **stále len spievať a do piesní vkladal svoje bludy**. "Tieto piesne boli také vyzývavé a búrlivé, že ne jeden spevák by najradšej pri speve mlátil do všetkého pästami." (Dollinger.) Podobnou zbraňou bojovali proti Lutherovi aj vtedajší katolíci; aj oni na svätej omši neustále spievali a vo svojich piesňach statočne obhajovali napadnuté katolícke učenie.

Tak vzniklo mnoho zlých piesní (pieseň má vyjadrovať vrúcny cit, ale nemá sa nijako odchyľovať od kázne) a následne vznikli spievané sväte omše, ktoré sa na úkor zbožnosti zachovali až dodnes. (Ľud má totiž pri svätej omši používať spev len striedmo, aby sa každý mohol vhlbiť do ducha tajomstva a aby to nebolo na úkor tichej zbožnosti srdca jednotlivca.) V neveriacich jozefínskych časoch, t. j. na konci 18. storočia, vzniklo mnoho omšových piesní takmer výlučne svetského obsahu a s mizerným nápevom. Takéto piesne sa dodnes nachádzajú v mnohých kostolných spevníkoch.

16.3. Inštrumentálna hudba, t. j. sprevádzanie spevu hudobnými nástrojmi, napr. organom, husľami, flautou atď.

Inštrumentálna hudba v kostole je pomocným prostriedkom na ľahšie pozdvihnutie duše k Bohu. "Lebo potešením z tónov sa slabé duše skôr pozdvihujú k zbožnosti" (sv. Aug.) a ľahšie sa odvracajú od zmyselného k nadzmyslovému. Inštrumentálna hudba však nesmie vystupovať v kostole samostatne. Ona je len **služkou spevu** a má za cieľ zintenzívniť slová spevu. (Bened. XIV.) Pri bohoslužbe je totiž hlavnou vecou jednoduché slovo, modlitba, alebo slávnostné slovo teda spev, pretože to je vlastným výlevom srdca. Inštrumentálny zvuk je len druhoradý a nie je nevyhnutne potrebný. Zvuk nástroja, napríklad organu, nemá nikdy prehlušiť alebo prekážať spevu, aby bolo rozumieť slovám spevu.

Ešte menej je dovolené, aby inštrumentálna hudba bola len zábavou pre uši, a nie vzbudením zbožných citov; inak by nebola podporou, ale odvrátením pozornosti od modlitby. V prvých časoch kresťanstva sa pri bohoslužbách inštrumentálna hudba nepoužívala; kresťania nechceli, aby pri ich bohoslužbách zaznievali hudobné nástroje, ktorými pohania pri svojich tancoch a obetách vzbudzovali tie najhanebnejšie vášne. Až v 8. storočí nachádzame v kostoloch používanie organov; v 16. storočí, keď si hudbymilovní šľachtici na svojich zámkoch zariadovali hudobné kaplnky, nachádzame v kostoloch aj husle, flauty, flažolety atď.

V neskorších dobách boli kapelníci svetských kapiel zvyčajne aj riaditeľmi kostolných zborov. Nanešťastie, v kostole často predvádzali tú istú hudbu ako mimo kostola. Tak sa stalo, že v kostoloch dlho zaznievala svetská hudba a pri inštrumentálnej hudbe sa nikto nezaujímal o sväté slová. **O zlepšení cirkevného spevu** sa výrazne zaslúžili títo muži: **Palestrina**, pápežský hudobný skladateľ vo Vatikáne († 1594.), ktorý skomponoval dôstojné skladby, v ktorých bolo svätým slovám jasne rozumieť. Nesmrteľnú slávu si získal svojou Missa Papae Marcelli. Podobne činný bol aj jeho súčasník **Orlandus Lassus**, rodák z Holandska a kaplán v Lateránskom kostole v Ríme. Nazývajú ho aj „majstrom hudobného umenia“, ktorý popri 800 svetských skladieb zanechal aj 1500 diel cirkevného hudobného umenia. Najvýznamnejším dielom je 7 kajúcich Dávidových žalmov pre päť hlasov, v ktorom neprekonateľným spôsobom vyjadril pocity ľútosť a smútku. Preslávili sa aj Gabrieli, organista v kostole sv. Marka v Benátkach a Allegri, ktorého 9-hlasové a dvoj-zborové Miserere (na Veľký týždeň) je tiež pozoruhodné. Títo starí majstri však nevyzdvihovali inštrumentálnu hudbu, ale čistý vokálny spev bez sprievodu nástrojov.

K **pozneseniu inštrumentálnej hudby** prispel aj hudobný skladateľ **Bach** v Eisenachu († 1750), ktorý skladal náboženské hudobné skladby, vyznačujúce sa mravnou vážnosťou. Koncom 18. storočia inštrumentálnu hudbu mimoriadne zdokonalili traja muži: **Haydn** z Dolného Rakúska (zložil 15 omší, zomrel v r. 1809 vo Viedni), **Mozart** zo Salzburgu (ktorý svojim hudobným nadaním vzbudzoval u ľudí obdiv už ako chlapec a do svojho 18. roku zložil 8 sv. omší. Zomrel vo Viedni v r. 1791 v 35. roku života) a **Beethoven** z Bonnu na Rýne (ktorý zložil 2 nesmierne dlhé sv. omše. Zomrel v r. 1827 vo Viedni.) Avšak cirkevné hudobné diela troch posledných menovaných skladateľov sa nijako nemôžu považovať za vzorové, lebo sa v nich neberie žiadny nijaký ohľad na ducha Cirkvi. Vyjadrujú síce zbožné pocity, ale inak sa nelíšia od svetských hudobných diel. Všetky diela týchto troch mužov majú charakter svojej nevereckej doby. V novších časoch sa najmä v Nemecku, cirkevná hudba veľmi pozdvihla. Tu v roku 1867 následkom rázneho zakročenia dr. Františka Witta, dozorcú študijného seminára sv. Emmerana v Regensburgu, vznikol „Ceciliánsky spolok“, ktorý má za účel pestovanie chorálneho spevu, zošľachtovanie ľudového spevu a zavádzanie inštrumentálnej hudby pri bohoslužbe. Stanovy tejto spoločnosti schválil pápež Pius IX. (16. dec. 1870).

17. O POVINNOSTI ZÚČASTNIŤ SA NA SV. OMŠI

Pri zázračnom rozmnožení chlebov dal Spasiteľ rozdávať chlieb skrze svojich učeníkov. (Mt 15, 36) Tak Spasiteľ dodnes skrze svojich učeníkov rozdáva ľudu duševný chlieb, slovo Božie. Ľud dostáva tento duševný chlieb celkom zadarmo. (2 Kor 11, 7)

17.1. Slovo Božie je pokrmom našej duše, lebo našej duši prospieva práve tak ako chlieb telu. Dušu cháni pred smrťou, posilňuje a nasycuje ju.

To, že Božie slovo je **pokrmom**, vyplýva z Kristových slov: "Nielen chlebom je človek živý, ale každým slovom, ktoré vychádza z Božích úst." (Mt 4, 4) Božie slovo **chráni dušu pred smrťou**, lebo **osvecuje** náš rozum a ukazuje nám cestu do neba. "Tvoje slovo je lampou mojim nohám a svetlom na mojich cestách." (Ž 119, 105) Božie slovo nám v temnote tohto života ukazuje pravú cestu do neba, ako horiaca lampa ukazuje cestu nočnému chodcovi. Božie slovo nám ukazuje aj škvrny na duši, ako nám zrkadlo ukazuje špinu na tvári. (sv. Bernardín) Svätý Augustín povedal o svätom Ambrózovi, ktorého kázne často počúval v Miláne: "Tento muž mi otvoril oči." Keďže Božie slovo osvecuje rozum, práve preto sa pri spievaní evanjelia zapalujú sviece.

Božie slovo nás posilňuje, pretože **podnecuje** našu vôľu k dobru. Gréci vo svojich bájkach hovorili, že Orfeus vedel hrať tak krásne, že svojou hudbou pohl k lepšiemu životu aj surovcov, ba dokonca vraj dokázal skrotiť zvieratá a vzkriesiť mŕtvych. No to, čo sa rozprávalo o Orfeovi, platí skutočne o Božom slove, lebo vďaka nemu sa pohanské národy, ktoré stáli na nižšej úrovni ako zvieratá, obrátili k lepšiemu životu a boli zachránené od večnej smrti. Tak aj jednotlivci; spomeňme si na svätého Augustína. Ako aj na Antona Pustovníka, keď počul v kostole slová, ktoré kedysi Kristus povedal bohatému mladíkovi (Chod', predaj všetko...), bol nimi pohnutý k svätému životu. Božie slovo je ako kladivo, ktoré rozbíja skaly. (Jer 23, 28) Je ostrejšie ako akýkoľvek dvojsečný meč. (Heb 4, 12)

Ako blesk a hrom, tak aj Božie slovo otriasa srdcom smrteľníkov. (sv. Hieronym) Hromové kázanie Božích hrozieb prebúdza človeka zo spánku ľahkomyselnosti o večnú spásu. (Wen.) Božie slovo je pluh, ktorý obracia pôdu duše a ničí hnojisko nepravosti. (sv. Hieronym) Kázanie je oheň, ktorý ničí hrdzu hriechu a roznečuje k láske k Bohu. (sv. Hieronym) Božie slovo podporuje rast v cnosti; je ako dážď, ktorý padá z neba, zavlažuje a zúrodňuje zem, aby prinášala chlieb a obživu. (Iz 55, 10)

Božie slovo **nasycuje**; odstraňuje totiž hlad duše a dáva jej **pravú spokojnosť**. Preto Kristus hovorí: "Kto prichádza ku mne, nebude hladovať." (Jn 6, 35) Božie slovo má oproti telesnému pokrmu mnoho ďalších predností: telesný pokrm nasýti len na krátky čas, ale Božie slovo navždy; telesný pokrm, ak sa ho veľa zje, sa znechutí, ale Božie slovo nie.

Kto nestará sa o slovo Božie, je teda v nebezpečenstve, že stratí duševný život.

Ako musí zomrieť ten, kto neprijíma žiadny telesný pokrm, tak stráca svoj duchovný život aj ten, kto nepočúva Božie slovo, ktoré je pokrmom duše. (sv. Dion. Car.) Ako pocestný, ktorý kráča v tme bez svetla, zabľúdi, tak ani my na svojej púti do nebeskej blaženosti nedorazíme bez svetla Božieho slova, ktoré osvecuje náš rozum a ukazuje nám náš konečný cieľ a cestu k nemu. (sv. Aug.) Ako by všetko zahynulo, keby prestalo svietiť slnko, keďže svetlo a teplo sú základnými podmienkami života, tak by všetky duše duchovne zomreli bez Božieho slova, keďže Božie slovo je slnkom duše. (sv. Bernardín)

17.2. Preto by mal každý kresťan byť častejšie počúvať kázne, alebo čítať náboženské knihy a to, čo počul alebo prečítal, vzťahnuť na seba a podľa toho konať.

V každom farskom kostole musí byť **v nedeľu a vo sviatok kázeň**. (Trid. konc. 23. 1.; 5. 2.) Keďže od dávnych čias bola kázeň spojená so svätou omšou (zvyčajne po evanjeliu), preto ten, kto bol v nedeľu a vo sviatok v kostole, počúval súčasne kázeň. Preto nikdy neexistovalo osobitné prikázanie o počúvaní kázne, jednoducho to nebolo potrebné. Kázanie bolo hlavným zamestnaním Krista (Lk 4, 43) a apoštolov. (Mk 16, 20) Od nepamäti boli všetci svätí biskupi a kňazi aj najhorlivejšími a najlepšimi kazateľmi. Počúvanie Božieho slova má väčšiu silu a účinok ako čítanie náboženských kníh, tak ako je vlažný dážď z oblakov účinnejší ako studená voda zo studne, ktorou sa polievajú rastliny.

Veľmi sa odporúča čítať biblické dejiny, životopisy svätých, knihy o meditácii, opisy misií." Náboženské knihy sú ako kazateľ, ktorého možno kedykoľvek vypočuť. Náboženské knihy sú ako zrkadlo; vidíme v nich svoje chyby a spoznáme, ktoré cnosti ešte potrebujeme. (Šrámek) Skúsenosť dokazuje, aké veľmi užitočné je čítať náboženské knihy. Spomeňme si napríklad na obrátenie svätého Ignáca z Lojoly v roku 1521 alebo na Jána Kolombina († 1367), šľachtica a mešťana zo Sieny. Ten prišiel raz na poludnie domov z mestskej rady, a keďže jedlo ešte nebolo pripravené, jeho pani mu podala na prečítanie životopis svätých, on však knihu hodil na zem, ale neskôr ju opäť zdvihol a prečítal si životopis svätej Márie Egyptskej. Toto čítanie ho tak dojalo, že sa obrátil a neskôr viedol svätý život; bol zakladateľom jezuitského rádu.

Ale **nemali by sme čítať príliš rýchlo, ani príliš veľa**, lebo z toho nemáme žiadny úžitok; je to ako s jedlom; ak zhltne nerozžuté jedlo alebo zjeme viac, ako dokážeme prežúť, jedlo nám neprospieva. (sv. Hugo.) To, čo sme čítali alebo počuli, **musíme upriamiť na seba**. Telesný pokrm je prospešný len vtedy, ak ho prijmeme a riadne strávime; tak aj Božie slovo je prospešné len vtedy, ak ho ochotne prijímame a dôkladne o ňom premýšľame.

Ak holubica nechá vychladnúť vajcia, ktoré zniesla, nevyliahnú sa z nich mláďatá; tak ani ten nemá úžitok z Božieho slova, kto ho neuchováva vo svojom srdci. (sv. Aug.) Kto sa prechádza po krásnej záhrade a teší sa z vône kvetov, obyčajne si pri odchode odtrhne kvet, aby si k nemu privoniaval; tak aj my si musíme vybrať niekoľko myšlienok z nášho duchovného čítania a pripomínať si ich častejšie počas dňa. Mnohí však, žiaľ, nemyslia na to, čo počuli alebo čítali; podobajú sa človeku, ktorý videl svoju tvár v zrkadle, odišiel a hneď zabudol, ako opäť vyzerá. (Jn 1, 23); alebo sa podobajú vode, ktorá vychladne, len čo sa odstráni z ohňa. (Lud. Granad.) Príčinou toho je, že sú príliš zaneprázdnení a rozptýlení pozemskými starosťami (semeno padá na cestu), alebo že sú predpojatí voči Božiemu slovu (semeno padá na skalú), alebo že majú v srdci veľa zlých túžob (semeno padá do trnia). (Lk 8)

Mnohí hovoria, že z kázne nič nemajú, pretože majú zlú pamäť a nič si z kázne nepamätajú. Ale nie je to tak. Ak naberieme vodu špinavým košom, voda síce pretečie, ale kôš sa umyje. Tak je to aj s tými, ktorí majú zlú pamäť; môžeme zabudnúť príliš veľa z kázne, ale špina hriechu sa postupne zmyje.

Ale je chyba, ak niekto Božie slovo, miesto na seba, vzťahuje na iných; keď ako farizeji, počúva kazateľa len preto, aby ho posudzoval; keď sa Božím slovom nechce riadiť, lebo sa ním neriadi kazateľ.

Kázeň máme **vzťahovať na seba**. No niektorí, keď si vypočuli kázeň, ju rozširujú medzi ľuďmi a pre seba si neponechajú nič. (Meh.) Keď raz sv. Ján Kapistran kázal o hre kariet a parádení sa, mnohí muži doniesli karty, kocky a pod., ženy svoje šperky a pred očami svätého ich hodili do ohňa; niečo podobné sa stalo po kázni sv. Antona Paduánskeho a iných. Naozaj, tu vidíme, čo to znamená vzťahovať kázeň na seba.

Mnohí, podobne ako to robili farizeji, počúvajú kazateľa len preto, aby ho **posudzovali**. Nech si všimnú toto: Kristus, apoštoli a najväčší svätci našej Cirkvi hovorili celkom jednoducho preto, aby ich slovám rozumel aj každý nevzdelaný človek; nechceli sa poslucháčom zapáčiť a pobaviť ich, ale priniesť im úžitok pre čas i večnosť. "Pravdivé slová majú väčšiu cenu ako výrečné slová." (sv. Aug.) Kto s ušľachtilým úmyslom navštevuje kázne jednoduchého

kňaza, bude mať vždy úžitok pre svoju dušu. Mohučský biskup Ketteler povedal: „Ešte som nepočul kázeň, v ktorej by som sa niečomu novému nebol priučil.“

Iní sa nechcú riadiť Božím slovom, pretože hovoria, že vraj ani **kazateľ** sa ním **neriadi**. Ľudia, ktorí nechcú konať dobro, kým ho nekoná kazateľ, sa podobajú bláznom, ktorí, keď prídu k dreveným smerovkám na ceste, nechcú ísť ďalej, ale čakajú, kým smerovka pôjde s nimi. Kazateľ nie je nič iné ako kôš, ktorý používa nebeský rozsievateľ pri rozsievaní nebeského semena. Nevšímaj si chabý kôš, ale vynikajúce semeno a vznešenosť rozsievateľa. (sv. Aug.) Na charaktere pošťára nezáleží, ak list, ktorý nesie, je veľmi radostný. (Meh.) Podobne je i s kázňou.

17.3. Kto horlivo počúva kázeň alebo číta náboženské knihy, ten ľahšie dosiahne večnú spásu.

Spasiteľ hovorí: „Kto je z Boha, počúva Božie slovo“ (Jn 8, 47) a zas: „Blahoslavení sú, ktorí počúvajú Božie slovo a zachovávajú ho.“ (Lk 11, 28) Kto rád počúva hovoriť o Bohu, má zaiste lásku Božiu, lebo to čo milujeme, o tom radi počúvame hovoriť. Kto ale má lásku Božiu, je v stave milosti posväcujúcej. Chuť do jedla svedčí o telesnom zdraví, a tak aj túžba po nebeskom pokrme je najistejším **znakom, že duša je zdravá** (sv. Chryz.), t.j. v stave milosti. Nechuť do jedla je znakom, že telo je choré, a tak aj nechuť k slovu Božiemu je znakom, že duša je chorá. (sv. Anton.) Preto zlí ľudia nikdy nechodia na kázeň. Ako svetlo je nepríjemné pre choré oko, tak sa aj slovo Božie protiví zlému človeku.

Úžitok z kázne sa riadi podľa osvietenia Duchom Svätým, ktoré dostáva kňaz a poslucháči.

Preto pred kázňou vzývame Ducha Sv. o pomoc. „Je to Boh, ktorý ľudí napráva, a nie kazateľ.“ (Dyd. Nis.) Kazatelia len sadia a polievajú, ale Boh dáva vzrast. (1 Kor 3, 6) Nech je plachetnica akokoľvek dobre usposobená, ak nefúka vietor, nemôže plávať. Podobne je to aj s kázňami; nech oplýva učenosťou a výrečnosťou; ak chýba Duch Svätý, všetko je márne. (sv. Chryz.) Kňaz naplnený Duchom Svätým vystupuje ako anjel a obmäkčuje najtvrdšie srdce. (B. Ján z Avily.) Istý vysoký dôstojník, ktorý obzvlášť rád vyhl'adával a počúval najvýrečnejších francúzskych kazateľov, prišiel aj na kázeň jednoduchého, ale bohom osvieteného farára Vianneya v Arse († 1859) Na otázku, ako sa mu kázeň páčila, odpovedal: "Inokedy sa mi vždy páčil rečník, ale dnes sa nepáčim sám sebe.

Svätý biskup František Saleský svojimi kázňami obrátil 70.000 bludárov; podobne pôsobili aj svätý Dominik, svätý Anton Paduánsky v Taliansku, svätý Ján Nepomucký v Prahe. Z čoho pramení tento výsledok? "Za krásne písmo nechválime pero, ale pisára; tak aj za krásne kázanie nechválime kazateľa, ale Ducha Svätého." (sv. Tom. Akv.) Božie slovo však nemá vždy rovnaký účinok; podobá sa semenu, ktoré až po dlhom čase vyklíči a prinesie ovocie. Často však nemá žiadny účinok. (Spasiteľ hovorí, že tri štvrtiny semena vyjdú nazmar); a keď prináša úžitok, nie všade je rovnaký. (Mt 13, 8)

O SVÄTÝCH SVIATOSTIACH

V deň Turíc Duch Svätý oznámil svoj príchod viditeľným a počuteľným znamením, pretože ohnivé jazyky znamenali osvietenie a dar jazykov a hukot vetra moc, ktorú dostali apoštoli. Podobne, viditeľným a počuteľným znamením nám chcel Spasiteľ udeliť aj milosť. On totiž ustanovil, aby sa na udelenie milosti používali také **slová a matérie**, ktoré túto milosť jasne naznačujú. Napríklad na očistenie od dedičného hriechu ustanovil liatie vody (voda očisťuje) a zároveň slová, ktoré označujú moc najsvätejšej Trojice. Aby sme mohli prijať 7 darov (osvietenie a moc) Ducha Svätého, ustanovil okrem modlitby k Duchu Svätému aj vkladanie rúk (rukami sa rozdáva) a pomazanie olejom (olej svieti a hreje). Na zachovanie duchovného života ustanovil spôsoby chleba a vína (chlieb a víno zachovávajú život) atď.

I. Sviatosti sú viditeľné a počuteľné znamenia ustanovené Kristom, ktoré nám udelujú milosť Ducha Svätého.

Pri každej sviatosti je teda nejaká **matéria** a nejaký úkon s ňou spojený. Ďalej slová, ktoré sprevádzajú úkon s materiálom a konečne je tu účinok milosti. Znak pri sviatostiach nielen znázorňujú milosť, ale ju aj spôsobujú; sú teda účinnými znakmi.

Sú aj znaky, ktoré niečo naznačujú, ale nespôsobujú to; tak napríklad dym je znakom ohňa. Slnko je však pôsobivým znamením dňa, pretože nielen označuje deň, ale je aj jeho príčinou. Kto by sa pozastavoval nad tým, že prostredníctvom vody, oleja atď. sa duši udeľuje milosť, že prostredníctvom oka, ucha atď. sa odovzdáva duchovné poznanie. Ved' aj telesný pôvod po rodičoch má často za následok narušenú vôľu. (Ved' hovoríme: Jablko nepadá ďaleko od stromu.) Prečo by aj duša nemohla byť osvietená pomocou zmyslovej veci?

Znak pri sviatostiach sa podobajú na Kristove človečenstvo a nimi udelené milosti sa podobajú na Kristove božstvo, skryté pod týmto človečenstvom.

Slovo sviatosť (sacramentum) značí niečo sväté i čosi tajuplné, lebo za prvých časov Cirkev skrývala pred pohanmi sväté tajomstvá.

Zmyslami badateľné znaky ustanovil Kristus obzvlášť preto, aby milosti, ktoré sa skrže ne udeľujú, boli náležite znázornené a aby ich človek tým lepšie poznal.

Keďže voda očisťuje od špiny a hasí oheň, pri krste znázorňuje, že naša duša je očistená a pekelný oheň je pre nás uhasený. Keďže olej svieti a posilňuje telo, preto pri birmovaní znázorňuje, že naša duša je osvietená a posilnená Duchom Svätým. Z viditeľných znakov teda ľahko spoznáme, čo sviatosť prináša. Ved' Kristus, keď udeľoval milosti a dobrodenia, vždy používal osobitné znaky, hoci by stačilo aj jeho obyčajné slovo alebo vôľa. Malomocných uzdravil tak, že sa ich dotkol (Mt 8, 3), dvoch slepcov tak, že sa dotkol ich očí (Mt 9, 29); na apoštolov dýchol, keď im po svojom zmŕtvychvstaní povedal: „Prijmite Ducha Sv.“ (Jn 20, 22) Už v Starom zákone udeľoval Boh svoje dobrodenia pomocou rozličných znakov. Spomeňme si len na Mojžišovu palicu, na medeného hada, na uzdravenie Tobiáša potretím očí rybacou žĺčou, na uzdravenie malomocného Námana umytím v Jordáne.

Zmyslami badateľné znaky Kristus ustanovil aj preto, aby sa pyšný človek **pokoril**. Človek, ktorý sa kedysi chcel vyrovnáť Bohu, je závislý na tom najnižšom, čo vôbec existuje, a to na mŕtvej hmote, aby znovu získal svoju spásu. Ľudia sa zriekli spásy kvôli zmyslovým veciam; preto je vhodné, aby sa teraz pomocou zmyslových vecí povzniesli k veciam nadzmyslovým. (sv. Greg. Vel.) Z toho istého dôvodu Boh chce, aby sme si uctievali obrazy a sväté relikvie. Človek **potrebuje** zmyslom prístupné znamenia. Keby sme boli iba duchovia, nepotrebovali by sme žiadne zmyslové znaky, aby sme získali milosť; ale keďže sa skladáme z tela a duše, potrebujeme ich. (sv. Chryz.) Keďže hriechu sa dopúšťa telo a duša spoločne, preto sa musí od hriechu očistiť aj telo, aj duša. (sv. Ambr.)

Keby sa milosť neudeľovala vonkajšími znakmi, ale iba vnútorným spôsobom, boli by sme ustavične v neistote, či sme milosť dostali. Takto však máme istotu, že sme sviatosť skutočne prijali.

Okrem Kristom ustanovených znakov, zaviedla Cirkev aj isté zvyky alebo obrady, aby ešte viac znázornila milosti, ktoré sa majú udeliť a aby rozmnožila zbožnosť vysluhovateľa a prijímateľa.

"Božské dobrodenia, ktoré sa ľuďom udeľujú prostredníctvom sviatostí, hlbšie zapôsobia na myseľ prostredníctvom svätých obradov." (Rím. katech.) Obrady **rozmnožujú zbožnosť** prijímateľa i udeľovateľa sviatostí. Ak sa kráľ zjaví v kráľovskej nádhere a v sprievode veľmožov svojej ríše, máme k nemu väčšiu úctu, ako keby sme ho videli v jeho súkromnom živote. To isté platí aj o sviatostiach. (Deh.) Z tohto dôvodu sa sviatosť nikdy neudeľujú jednoducho (len ako viditeľné znamenie samo osebe), ale vždy v spojení so svätými obradmi. (Bell.) Obrady sú tiež akousi prípravou na prijatie samotnej sviatosti; nimi "sa takmer pripravuje pole nášho srdca, aby dobré semeno sviatosti prinieslo veľa ovocia.

Obrady, ktoré Cirkev ustanovila, sa môžu **v prípade nutnosti vynechať**; spomeňme si na krst v prípade núdze. Cirkevná kniha, v ktorej sú uvedené obrady na udeľovanie sviatostí, sa nazýva rituál (z latinského ritus, t.j. obrad) Keďže v priebehu času vznikli v jednotlivých diecézach rôzne dôležité obrady, ktoré nemožno odstrániť bez veľkého pohoršenia, obrady vo všetkých diecézach sa navzájom úplne nezhodujú. Všetky obrady sú vypracované podľa vzoru rímskeho rituálu (ktorý pochádza z roku 1614 od pápeža Pavla V.).

II. Kristus ustanovil sedem sviatostí a síce: krst, birmovanie, najsv. sviatosť oltáru, pokánie, posledné pomazanie, posvätenie kňazstva a stav manželský.

Učenie o siedmich sviatostiach je tak staré, ako Cirkev. Lebo aj všetky sekty, ktoré v prvých storočiach od Cirkvi odpadli, si udržali sedem sviatostí, takisto ako aj Gréci a Rusi. Preto rozkolnícky carhradský biskup Jeremiáš, tak ostro odpovedal protestantom v r. 1575. (Meh.) Vo sv. Písme sa síce nespomína ustanovenie siedmich sviatostí; ale nespomína sa ani to, či ich bolo ustanovených viac alebo menej. Tu je smerodajným **ústne podanie**. Je pozoruhodné, že práve sedem sviatostí úplne zodpovedá našim duchovným potrebám, ktoré sa podobajú našim telesným potrebám. Náš duševný život totiž začína krstom, posilňuje sa birmovaním a zdokonaluje sa sviatosťou oltárnu. Keď náš duševný život stratíme, nadobúdame ho pokáním a posledným pomazaním. Posvätením kňazstva a manželským stavom sa duševný život prenáša z pokolenia na pokolenie.

Skrže sedem sviatostí dostávame milosť Božiu práve v takých okamihoch svojho života, kedy ju najviac potrebujeme.

Teda po narodení, pri vkročení do veku mládenectva, po strate priateľstva Božieho, pri smrti, pri vstupe do nového stavu. Sviatosť sú podobné kolienkam na steblo. Ako na mori sú tu i tam ostrovy a prístavy, kde sa môžu námorníci zotaviť, ako sú pri ceste tu i tam hostince, kde sa môžu počestní zastaviť, tak aj na púti tohto života sú sviatosť, aby sme sa nimi čas po čase posilnili a občerstvili. (sv. Chryz.)

III. Tri sviatosť sa môžu v živote prijať len raz, a síce krst, birmovanie a posvätenie kňazstva, lebo tieto vtláčujú duši nezmazateľný znak. (Trid. konc. 7, 9)

Nezmazateľný znak spočíva vo zvláštnom posvätení a spojení s Bohom. Kto má toto znamenie, patrí osobitným spôsobom do Božej rodiny. Krstom sa človek stáva Kristovým bratom, birmovaním Kristovým vojakom, vysvätením za kňaza Kristovým zástupcom. Krstom sa vstupuje do osobitného vzťahu s Bohom Stvoriteľom (ako Božie dieťa), birmovaním s Bohom Duchom Svätým (ako bojovník vyzbrojený darmi Ducha Svätého) a vysvätením na kňaza s Bohom Synom (ako zástupca Krista). Tento znak zostáva v duši aj vtedy, keď človek smrteľne zhreší. Ako nezmizne masť na papieri, tak je to aj s touto trojitou sviatosťou.

Je to ako s pokrvným príbuzenstvom, nedá sa ničím vyhladiť. Syn vždy zostane synom, aj keby sa stal otcovým nepriateľom. Preto sa tieto tri sviatosti nikdy neopakujú, ani keby človek odpadol od viery a neskôr sa vrátil do katolíckej Cirkvi. Takisto vojaci, ktorí zradne opustili svoj prápor a potom sa doň opäť vrátili, nedostávali nový vojenský odznak; lebo ich poznávali po starom. (sv. Aug.) Tieto tri sviatosti budú vtlačené do duše aj na onom svete; pre spravodlivých budú večným znamením slávy a cti, ale pre zavrnutých budú večnou potupou; pre tieto znaky budú spasení večne velebení ostatnými svätými, ale zavrnutí budú naveky vysmievaní a ťažko mučení diablami.

IV. Hlavným účelom sviatostí krstu a pokánia je, aby udeľovali milosť posväcujúcu. Ostatných päť sviatostí však, má už prítomnu posväcujúcu milosť rozmnožovať.

Sväté sviatosti sú **lieky** evanjeliového Samaritána na udržanie alebo znovuzískanie zdravia našich duší. (sv. Chryz.) Krst a pokánie sa nazývajú **sviatosťami mŕtvych** (= pre duševne mŕtvych), pretože sú ustanovené pre tých, ktorí sú v dôsledku smrteľného hriechu duchovne mŕtvi. Ostatných päť sa nazýva **sviatosťami živých** (= pre duševne živých), pretože sú ustanovené pre tých, ktorí sú už v stave milosti, teda duševne živí. Ako prvé slnečné lúče ráno spôsobujú, že sa temnota rozptyľuje a prebúdza stvorenie zo spánku; potom sa ďalšie lúče svetla a tepla ešte znásobujú, tak je to aj so svätými sviatosťami. Krst a pokánie vyháňajú z duše smrtonosnú noc a prinášajú do srdca svetlo viery a nádeje, ako aj teplo lásky k Bohu; ostatné sviatosti toto svetlo milosti rozmnožujú.

Môže sa tiež stať, že krst a pokánie rozmnožia posväcujúcu milosť. Niektorí totiž skutočným polepšením života a veľkou ľútosťou získali Ducha Svätého už pred krstom a s ním aj posväcujúcu milosť; tak pohanský stotník Kornélius a jeho domáci boli naplnení Duchom Svätým ešte pred svojím krstom, počas kázania svätého Petra (Sk 10, 44); alebo napríklad niekto, kto sa sponedá a nemá smrteľný hriech.

Každá jednotlivá sviatosť má osobitný účel, a preto udeľuje aj osobitnú milosť.

Tak krst udeľuje milosť žiť podľa evanjeliových nariadení; birmovanie udeľuje milosť odvážne vyznávať vieru; sviatosť oltárna udeľuje milosť k rastu v duchovnom živote; pokánie chráni pred opätovným upadnutím do hriechu; posledné pomazanie často uzdravuje na tele a vždy posilňuje dušu; vysviacka na kňaza a manželský stav udeľuje milosti pre tieto dva stavy obzvlášť potrebné.

Sviatosti teda robia tak veľa pre naše duše, a predsa si ich mnohí ľudia nevážia. Čo všetko neurobí človek, aby si zachoval alebo znovu získal telesné zdravie; usilovne chodí na prechádzky, užíva najdrahšie lieky, chodí do najvzdialenejších kúpeľov atď. Duševné zdravie, ktoré je oveľa dôležitejšie, sa dá získať tak ľahkými prostriedkami, a predsa ich mnohí ľudia nevyužívajú. Aká ľahkomyselnosť a nezodpovednosť!

V. Aby sme skutočne prijali milosť, ktorú sviatosti pôsobia, musíme sa na ich prijatie dobre pripraviť, a to na krst a pokánie úprimným obrátením a na ostatné sviatosti očistením sa od každého hriechu.

Kto prijíma krst alebo pokánie bez úprimného obrátenia alebo kto prijíma ostatné sviatosti v stave ťažkého hriechu, dopúšťa sa hrozného hriechu **svätokrádeže, a dovtedy nezíska milosť Ducha Svätého, kým neodstráni prekážky, ktoré milosti bránia.**

Preto v prvých časoch pred krstom prebiehala dvojročná príprava, ktorá mala za cieľ dokonale obrátiť pohanov; preto svätý Peter vo svojich kázňach vždy žiada najprv o pokánie a obrátenie a až potom o krst. (Sk 2, 38; 3, 19) Cirkev dodnes vyžaduje pred prijatím sviatostí živých sv. sponed. Ó, ako ľahkomyselne si počínajú tí, ktorí sa len z nejakého zvyku (napríklad preto, že je odpustkový deň a pod.) sponedajú, ale na obrátenie nemyslia. Tým, ktorí sviatosti hodne prijímajú, slúžia sviatosti na spásu, ale tým, ktorí ich zneužívajú, na zatratenie. (sv. Aug.) Ak chorý nesprávne požije výživné jedlo, neprinesie mu zdravie, ale smrť. Kto prináša k zázračnému prameňu otrávenú nádobu, príde o život, ak sa z nej napije. Výnimka je len pri krste detí.

Ak sa niekomu stane také nešťastie, že prijme sviatosť svätokrádežne, môže sa napriek tomu stať **účastným milosti tejto sviatosti, keď odstráni prekážku**, ktorá stojí milosti v ceste. So sviatosťami je to ako so slnečnými lúčmi. Ak zatvoríme okenice, lúče nemôžu vniknúť do miestnosti, osvetliť a zohriať ju, ale len až potom keď túto prekážku odstránime, t. j. ak okenice otvoríme. Nehodne prijaté sviatosti teda netreba po úprimnom obrátení znovu prijímať; ožívujú sa samy sebou. Výnimkou je sviatosť oltárna. Ak totiž bola prijatá v stave ťažkého hriechu, neudeľuje prijímateľovi milosti ani vtedy, keby sa neskôr zbavil smrteľného hriechu. Čím hodnejšie prijímame sv. sviatosti, tým viac milostí dostávame. Čím je drevo suchšie, tým lepšie horí. Čím čistejšia je nádoba, ktorú prinášame k zázračnému prameňu, tým zázračnejší bude nápoj z nej. So svätými vecami musíme zaobchádzať sväto.

Cirkev od prijímateľa sviatosti nevyhnutne požaduje nasledujúce: musí mať schopnosť a vôľu prijať sviatosti.

Prijímanie telesného pokrmu závisí od určitých častí ľudského tela; rovnako je možné prijímať duchovný pokrm, sväté sviatosti, len ak má prijímateľ **určité vlastnosti**. Kto nemá nohy, nemôže si obuť topánky. Tak je to aj tu. Tak napríklad nepokrstený človek nemôže prijať žiadnu sviatosť okrem krstu; človek, ktorého žalúdok neznesie žiadnu potravu, nemôže prijať sviatosť oltárnu; dieťa nemôže prijať sviatosť pokánia; zdravý človek posledné pomazanie; žena kňazskú vysviacku. Ak sa niekomu udelí sviatosť **proti jeho vôli**, túto sviatosť neprijíma. Preto Cirkev nikdy neschvaľovala, aby svetskí panovníci výslovne nútili svojich poddaných (ako Karol Veľký nútil Sasov) prijať krst. Cirkev vždy koná len prostredníctvom poučenia a napomenutia. Preto sa pri krste kladie otázka: "Chceš byť pokrstený?." Samozrejme, sviatosti umierajúcich sa udeľujú aj ľuďom, ktorí sú v bezvedomí, teda umierajú.

Predpokladá sa totiž, že by tieto sviatosti chceli prijať včas, keby vedeli, do akého stavu upadnú. Podobne sa to predpokladá aj pri krste detí.

VI. Aj keby bol vysluhovateľ sviatostí nehodný, predsa sa prostredníctvom sviatostí udeľujú milosti Ducha Svätého. (Trid. konc. 7, 12)

Sviatosti totiž majú svoju moc z Kristových zásluh, nie zo zásluh toho, kto ich vysluhuje. "Nie je v moci človeka udeľovať božské veci." (sv. Ambróz.) Sviatosti sú sväté už samy osebe a nestávajú sa svätými len preto, že ich vysluhuje nejaký zbožný človek. (sv. Aug.) Milosť svätých sviatostí sa neoslabuje zlým životom kňaza. (sv. Chryz.) Boh pôsobí aj rukami nehodných. (sv. Ambr.)

Vysluhovateľ sviatostí je len obyčajným Kristovým nástrojom. (1 Kor 4, 1) Malomocný vrátnik, ak má kľúč, môže odomknúť rovnako dobre ako zdravý; tak je to aj s rozhršením a jednotlivými sviatosťami. (sv. Brig.) Ak je sudca ako človek oveľa bezbožnejší ako iný, predsa môže toho druhého odsúdiť za zločin. Dobré semeno klíči a prináša ovocie, či ho rozsievač zasial čistými alebo špinavými rukami. (sv. Aug.) Dukát z ruky zlého človeka má rovnakú hodnotu ako z ruky zbožného človeka. Dobré víno je vždy dobré, či sa podáva v sklenenom pohári alebo v striebornom pohári. Tak je to aj s vysluhovaním sviatostí. Bludári donatisti tvrdili opak. Keby sviatosti mohli udeľovať len dobrí ľudia, museli by sme ich stále opakovať, pretože by sme si nikdy neboli istí, či je vysluhovateľ dobrý. Potom by sme nemali žiadnu istotu o svojej spáse. (sv. Bonaventúra.)

Cirkev kladie na vysluhovateľa svätých sviatostí tieto nevyhnutné požiadavky: musí vykonať viditeľné a počuteľné znaky súčasne, a to bez podstatnej zmeny, a musí mať úmysel konať to, čo koná Cirkev.

Ak by napríklad niekto pri krste použil namiesto vody víno, **porušil by podstatne viditeľný znak** (víno sa totiž od vody dost líši), a preto by krst nebol udelený. Ak by niekto použil teplú alebo nekonservovanú vodu, nešlo by o podstatnú zmenu a krst je platný.

Keby niekto pri krste hovoril: „Krstím ťa v mene Krista“, potom by podstatne porušil počuteľný znak (lebo zmysel slov je úplne iný) a krst by bol neplatný. Ak by niekto najprv kršteného polial vodou a až potom by povedal predpísané slová, nešlo by o krst. Oboje sa musí uskutočniť **súčasne**. Ani hodiny neukazujú hodiny, ak nemajú závažia a nie sú zároveň natiahnuté. Takže vyliatie vody je krstom len vtedy, ak sa predpísané slová vyslovia v rovnakom čase.

Aj protestanti majú pri krste určite **v úmysle robiť to, čo robí** (pravá) Cirkev. Ich krst je teda platný, ak pri krste zachovali ostatné predpisy.

1. O KRSTE

Už pohanské národy ako Egyptania, Gréci a Rimania používali vodu na očistenie duše a potešenie svojich bohov. V starovekom Ríme sa chlapci umývali na 8. deň a dievčatá na 9. deň po narodení v tzv. očistnej vode. Aj u židov boli predpísané umývania, aby sa očistili od rôznej nečistoty. (Lv 12-15) Skôr ako Židia dostali desať Božích prikázaní, museli sa očisťovať vodou. (Ex 19, 10) Ján Krstiteľ krstil na púšti tých, ktorí sľubovali polepšenie, aby tak znázornil odpustenie hriechov, ktoré mali získať za svoje pokánie. Úplne inak je to s Kristovým krstom, ten má obrodzujúcu silu, lebo sníma hriechy a naplnia Duchom Svätým. (Mt 3,11)

Kristus ustanovil krst pri svojom nanebovstúpení.

Kristus pri svojom nanebovstúpení **ustanovil** krst, keď povedal apoštolom: "Chodte do celého sveta a učte všetky národy, krstiac ich v mene Otca i Syna i Ducha Svätého." (Mt 28, 19) Krst bol povýšený na sviatosť pravdepodobne Kristom pri jeho krste v Jordáne. (Rím. kat.) Kristus sa sám dal pokrstiť v Jordáne, aby posvätil vodu a dal jej posväcujúcu moc. (sv. Greg. Naz.) To, že Kristus ustanovil krst ešte **za života Jána Krstiteľa**, vyplýva z toho, že Pánovi učeníci čoskoro krstili (Jn 4, 2), načo sa učeníci Jána Krstiteľa sťažovali svojmu Majstrovi. (Jn 3, 26) A ak je krst vstupnou **bránou** k ostatným sviatostiam, nemohol byť ustanovený až po ostatných sviatostiach.

Tým, že sa pri Ježišovom krste zjavili všetky tri božské osoby, bolo naznačené, že krst sa bude udeľovať v mene všetkých troch osôb. A podľa zjavenia Ducha Svätého v slovách: "Toto je môj milovaný Syn..." a otvorením neba bolo naznačené, aký nesmierny účinok bude mať krst pre človeka.

1.1. Pri krste sa deje toto: na človeka sa vylieva voda a zároveň sa vyslovujú slová, ktoré ustanovil Kristus; tak sa človek očisťuje od dedičného hriechu a od všetkých ostatných hriechov a trestov, dostáva posväcujúcu milosť a stáva sa Božím dieťaťom, dedičom nebeského kráľovstva a členom Cirkvi.

Pri našom krste sa deje niečo podobné ako pri Ježišovom krste. Lebo aj na nás sa vylieva voda a hovoria sa nad nami isté slová: "Ja ťa krstím v mene Otca i Syna i Ducha Svätého." Pri tom na nás **zostupuje Duch Svätý**; stávame sa chrámom Ducha Svätého a prijímame posväcujúcu milosť. Boh Otec pri tom akoby volal: "Toto je môj milovaný Syn, v ktorom mám zaľúbenie." (Stávame sa **Božími deťmi**.) Otvára sa nám nebo. (Stávame sa **dedičmi nebeského**

kráľovstva.) To, že v krste dostávame posväcujúcu milosť, je zrejme z toho, že krstom sa **všetky hriechy zahladzujú.** Pri našom krste sa totiž deje niečo podobné ako pri uzdravení Námána Sýrskeho (2 Kr 5, 14); bývame obmytí vodou a strácame malomocenstvo, totiž to duchovné (t. j. dedičný hriech a všetky osobné hriechy)

Pri krste sa odohráva niečo podobné ako pri prechode Izraelitov cez Jordán (1 Kor 10, 2); prechádzame cez vody krstu a tak vstupujeme do zaslúbenej zeme, do Cirkvi a stávame sa **údmi Cirkvi.**

Len pokrstený človek môže plným právom povedať: "Otče náš." (Preto sa Otče náš v skorších časoch neučil žiaden nepokrstený človek.) Ludovít IX, francúzsky kráľ, hovorieval: "Kaplňku na zámku, kde som bol pokrstený, si vážim viac ako dóm v Remeši, kde som bol korunovaný za kráľa, lebo dôstojnosť Božieho dieťaťa, ktorú som prijal pri krste, je väčšia ako dôstojnosť kráľa. Kráľovskú dôstojnosť stratím smrťou, ale ako Božie dieťa získam večnú slávu." (Meh. V., 36)

Keďže krstom sa človek očisťuje od hriechov, svätý Pavol hovorí: "Preto niet odsúdenia pre tých, ktorí sú v Kristovi Ježišovi." (Rim 8, 1) Zo slov sv. Petra v deň zoslania Ducha Sv.: "Robte pokánie a každý z vás nech sa dá pokrstiť v mene Ježiša Krista na odpustenie svojich hriechov" (Sk 2, 38) je zrejme, čo krst spôsobuje. Svätý Pavol nazýva krst "obmytím druhého narodenia a obnovením Ducha Svätého, "aby sme, ospravedlnení jeho milosťou, boli podľa nádeje dedičmi večného života." (Tít 3, 5-7) Ďalej hovorí: "Jedným Duchom sme všetci pokrstení v jedno telo." (1 Kor 12, 13)

1.2. Krst pôsobí podobne ako voda; očisťuje nás totiž od všetkých nečistôt hriechov, uháša plamene pekla a očistného ohňa, dáva nám nový život; uháša smäd našej duše, dodáva nám silu plniť prikázania, spôsobuje, že môžeme prinášať ovocie pre večný život, a spája nás vo veľkom spoločenstve Cirkvi.

Voda očisťuje telo od nečistôt, uháša oheň, studená voda opäť vzkriesi omdletého človeka, uháša smäd, posilňuje telo (spomeňte si na starých Germánov a Kneippovu vodoliečbu), zúrodňuje polia a napokon, voda sa používa na prípravu chleba z obilia. Krst pôsobí rovnakým spôsobom v duchovnom zmysle. Každé novonarodené dieťa má na duši dedičný hriech a dospelý človek má okrem toho aj osobné hriechy. Všetky tieto **hriechy zmiznú** pri krstiteľnici ako iskra v mori." (sv. Gregor Veľký) Preto svätý Peter hovorí: "Nechajte sa pokrstiť každý v mene Ježiša Krista na odpustenie hriechov." (Sk 2)

Pokrstený človek **uniká peklú**; to je zrejme z Kristových slov: "Kto uverí a dá sa pokrstiť, bude spasený." (Mk 16, 16.) Pokrstený uniká aj **očistcu**, t. j. nemusí trpieť žiadne tresty za hriechy. "Nič nebude brániť tým, čo sa krstom znovuzrodili, aby vošli do nebeského kráľovstva." (Mt 10,14) (Trid. konc. 5.) Preto aj Cirkev krstencom nikdy neukladala pokánie. Kto teda zomrie hneď po krste, prichádza **hneď do neba.** (Florentský koncil) Preto na začiatku kresťanstva boli mnohí pokrstení až na smrteľnej posteli, ako napríklad cisár Konštantín Veľký. Prospel týmto ľuďom onen krst, ak sa nepolepšili vo svojom srdci?

Keďže pokrstený prijíma Ducha Svätého a s ním aj posväcujúcu milosť, jeho duša začína nový život, a to **život v Bohu.** Krst je teda zrodом duše, kým ostatné sviatosti sú pokrmom alebo liekom duše. (Deh.) Krst sa tiež nazýva novým narodením, pretože krstom začíname nový život. (sv. Ján Dam.) Kým človek je navonok obmytý, vnútorne sa mení a stáva sa novým stvorením, z bezbožného sa stáva zbožným. (sv. Lev Veľký.) Vodou potopy boli živí zabití, vodou krstu sú mŕtvi oživení. (sv. Proklos.) Keďže kresťania sa krstom rodia k novému životu, v prvých storočiach sa na hrobch zobrazovala ryba ako znak toho, že ide o kresťanské hroby, pretože aj ryby sa rodia vo vode.

Pokrstený človek prichádza k pravej **duchovnej spokojnosti** tým, že doňho zavíta Duch Svätý. (Pozri učenie o milosti posväcujúcej.) Tak ako my teraz pociťujeme pokoj, keď sme sa dobre vyspovedali, tak aj prví kresťania pociťovali spokojnosť, keď boli pokrstení. Oprávnené možno povedať: "Krst utišuje smäd duše."

Okrem toho pokrstený dostáva **osvietenie rozumu a posilnenie vôle** tým, že do neho vstupuje Duch Svätý. Hneď ako sa prenasledovateľ kresťanov Šavol dal pokrstiť, spadli mu šupiny z očí. (Sk 9, 18) Tým sa naznačilo, že jeho duševná slepota zmizla. Podobná vec sa stane každému, kto je pokrstený. Krst nás tiež posilňuje, aby sme ľahšie odolávali pokušeniam zlého ducha. (Trojnásobná žiadostivosť, a následkom nej aj pokušenie, samozrejme zostanú aj po krste. Ani Židia, hoci sa prechodom cez Červené more vyhli otroctvu svojich nepriateľov, neboli na púšti oslobodení od všetkých útokov nepriateľa.) Ako had vo vode, tak aj diabol v pokrstenom človeku stráca svoju veľkú moc. (sv. Cyprián)

Keďže pokrstený človek je v stave posväcujúcej milosti, začína konať **dobré skutky.** "Suchá zem by nepriniesla ovocie, keby nebola zavlažovaná; tak ani my, suché drevo, by sme nepriniesli ovocie dobrých skutkov bez spásanosného dažďa zhora." (sv. Ir.)

Kto má Ducha Svätého, má aj Božiu lásku. (Trid. konc. 6. 7.) Láska k Bohu nás najtesnejšie spája s Bohom. (Jn 14, 23; 1 Jn 4, 16) Preto nás krst (v ktorom prijímame Ducha Svätého a s ním aj lásku k Bohu) spája s Kristom. (Gal 3, 27-28) Voda mení obilie na pokrm; krst nás **zjednocuje s Kristom.** (Tert.) Krstom sme spojení s Kristom ako údy tela s hlavou. (1 Kor 12, 13) Stávame sa údmi jedného veľkého tela, ktoré oživuje jeden Kristus. (sv. Hieronym) Všetky milosti, ktoré dostávajú údy Cirkvi, pochádzajú od Krista. (sv. Aug.) Kristus je teda právom oživujúcou hlavou tela Cirkvi a my sme údmi tohto tela. (1 Kor 6, 15) Krstom sa stávame údmi tohto tela. Pokrstený je akoby odrezaný od kmeňa starého hriešneho Adama a ako nový človek je zaštepovaný do Krista. Už nie je potomkom zmyselného Adama, ale potomkom Spasiteľa. (sv. Lev Veľký) Krst je ako brána do Noemovej archy, lebo krstom vstupujeme do Cirkvi.

Hľa, takto pôsobí krst! Milosť svätého krstu je najlepší zo všetkých Božích darov, najvznešenejší a najvzácnejší. (sv. Greg. Naz.) Či by si nechcel byť pokrstený, keby si ešte nebol pokrstený?

Účinky svätého krstu sa ešte znázorňujú rôznymi významnými obradmi.

Krstné meno a uvádzanie z predsiene znamenajú prijatie do Cirkvi, do spoločenstva svätých. Vkladanie rúk a dýchanie znamená udelenie Ducha Svätého. Pomazanie hlavy svätým olejom znamená kráľovskú dôstojnosť pokrsteného; biele rúcho znamená posväcujúcu milosť; horiaca svieca znamená večné svetlo, ktorého sa pokrstený má stať účastným.

1.3. Krst je najdôležitejšou sviatosťou, pretože je nevyhnutne potrebný pre spásu. Preto deti, ktoré zomreli bez krstu, nemôžu byť spasené.

Preto Kristus hovorí: "Ak sa človek nenarodí znova z vody a z Ducha Svätého, nemôže vojsť do Božieho kráľovstva." (Jn 3, 5) Kristus nevyklučuje nikoho, ani dieťa. (sv. Ambróz) Krst je vozom do neba. (sv. Baz.) Tak ako je voda nevyhnutne potrebná k životu, tak je krst nevyhnutne potrebný pre večný život. Keďže krst je taký potrebný, Boh to zariadil tak, že prijatie krstu je mimoriadne **jednoduché**. Na krst je potrebná len voda, ktorá sa nachádza všade; krstiť možno už deti; v čase potreby môže byť pokrstený každý človek; stačí aj túžba po krste, ak nemožno prijať krst vodou.

Teda **deti**, ktoré zomierajú bez krstu, nedosiahnu večnú blaženosť. Lebo každé dieťa, ktoré prichádza na svet, má na sebe dedičný hriech; preto mu chýba milosť posväcujúca, bez ktorej nikto nemôže prísť do neba. "Deti, ktoré zomrú pred krstom, nedostanú večnú slávu, ani ich Božský sudca neodsúdi do pekla, pretože sa neprevinili žiadnym osobným hriechom." (sv. Greg. Naz.) Takéto deti sa tešia akejsi prirodzenej blaženosti bez telesnej bolesti a bez duševného smútku (sv. Tom. Akv.; sv. Bonav.); tešia sa rovnako ako ľudia, ktorým sa vo svete dobre darí. Táto radosť je však k radosti svätých taká, ako je tlmené svetlo lampy k jasnému svetlu slnka. Napriek tomu teda rodičia, ktorí svojou nedbanlivosťou spôsobili, že ich dieťa zomrelo bez krstu, majú hroznú zodpovednosť. Blaženosť detí teda závisí od slobodnej vôle ľudí, najmä ich rodičov.

1.4. Preto by rodičia mali dať pokrstiť svoje deti hneď po narodení, lebo novorodenci sú v neustálom nebezpečenstve smrti. (sv. Tomáš. Akv.)

Krstenie detí je zvykom už od čias apoštolov. Už Židia boli povinní obrezať svojich chlapcov na ôsmy deň po narodení; ale keďže v Starom zákone má všetko význam predobrazov, možno z toho usúdiť, čo sa má robiť ohľadom sviatosti krstu. (sv. Aug.) Ak rodičia bez dôležitého dôvodu odkladajú krst dieťaťa o viac ako **desať dní**, dopúšťajú sa ťažkého hriechu. (sv. Alf.) Keďže toľko malých detí zomiera, Kristus mohol právom povedať: "Nechajte maličkých prísť ku mne, lebo ich je nebeské kráľovstvo." (Mt 10, 14)

1.5. V čase núdze môže krstiť každý človek (IV. Lat. konc.), a to na každom mieste a bez akýchkoľvek slávnostných obradov.

Krst z núdze zvyčajne udeľuje pôrodná asistentka. Aj Žid môže platne krstiť. (Pápež Mik. I.) Aj krst udelený heretikom je platný, len ak krstil správne. (Trid. konc. 7. 4.) Lenže rodičia nemajú krstiť v núdzi, ak je po ruke niekto iný.

Krst z núdze sa udeľuje takto: Vodou polieva sa, nakoľko možno hlava (alebo hociktorá časť tela) dieťaťa (trojnásobné polievanie alebo polievanie v podobe kríža nie je nevyhnutne potrebné) a súčasne hovoria sa Kristom ustanovené slová: „Ja ťa krstím v mene Otca i Syna i Ducha Svätého.“ Ak dieťa ešte dlhšie žije, ostatné obrady sa môžu vykonať v kostole. Ak existuje odôvodnená pochybnosť, či je dieťa platne pokrstené (krst z núdze sa totiž zvyčajne udeľuje vo veľkom zmätku, a preto sa môže ľahko stať, že sa vykoná nesprávne), kňaz podmienične pokrstí dieťa ešte raz.

Obyčajne však krstí len kňaz, a to v kostole so slávnostnými obradmi.

V prvých počiatkoch Cirkvi mal právo krstiť iba biskup a kňazi len s jeho splnomocnením. (Tert.) Keď sa diecézy zväčšili a biskup nemohol prísť a krstiť všade, kňazi dostali oficiálne právomoc krstiť. Vo farnosti má túto právomoc len farár farnosti alebo jeho zástupca; samozrejme, na prvom mieste biskup diecézy. Pôvodne sa krstilo v tzv. babtisteriách (krstných kaplnkách); boli to malé kamenné budovy s nádržkou na vodu a nachádzali sa pri biskupských kostoloch, často vo vnútri kostola. Keď sa okolo roku 600 rozšíril krst detí a krst dospelých sa stal menej častým, v kostoloch sa začali zriaďovať krstiteľnice, t. j. kamenné nádoby s krstnou vodou. Sú tam dodnes.

Krst v súkromných domoch bol vždy veľmi prísne zakázaný; len u kniežat a kráľov sa krstilo v domácej kaplnke. (Klem. V. 1311) Všetky krstné obrady nemajú ani význam v súkromnom dome. Taký posvätný úkon, akým je krst, sa má vykonávať len na posvätnom mieste. Ani dnes nemožno krstiť v súkromnom dome bez výslovného povolenia biskupa.

1.6. Ak nie je možné prijať krst vodou, možno ho nahradiť krstom túžby a mučeníckou smrťou za Krista,

Tridentský koncil hovorí: "Po ohlásení evanjelia sa nemôže uskutočniť ospravedlnenie inak ako obmytím znovuzrodenia alebo túžbou po ňom." (6. kap. 5) Cisár Valentín II. putoval do Milána, kde mal byť pokrstený, ale

cestou bol zabitý; svätý Ambróz, milánsky biskup, o ňom hovorí: "Jeho túžba ho obmyla." (Meh. V. 46.) Všetci patriarchovia, proroci a svätí Starého zákona boli pokrstení **krstom túžby**; mali totiž veľkú lásku k Bohu, a s ňou teda aj túžbu konať všetko, čo Boh prikázal (teda aj túžbu po krste) U Boha platí vôľa za skutok; v tom je veľké Božie milosrdenstvo. "Avšak krstom túžby sa neodpúšťajú všetky časné tresty." (sv. Tom. Akv.)

Mučenícka smrť pre Krista sa nazýva **krstom krvi**. Takto boli pokrstené betlehemske novorodeniatka; Cirkev si ich uctieva ako svätých a ich pamiatku slávi na tretí deň po narodení Pána. Krstom krvi boli pokrstení všetci nepokrstení, ktorí pre kresťanskú vieru alebo pre nejakú kresťanskú cnosť, alebo pre plnenie nejakej kresťanskej povinnosti boli umčení, ako napríklad svätý Ján Krstiteľ; tiež svätá Emerenciana, ktorá, hoci ešte nebola pokrstená sa modlila na hrobe svätej Anežky, a bola pohanmi zavraždená. V ranokresťanských časoch pohanov často vnikli do katakomb a zabíjali kresťanov aj katechumenov. Katechumeni tak boli pokrstení krstom krvi. Kristus povedal: "Kto stratí svoj život pre mňa, nájde ho." (Mt 10, 39) Takýto človek je teda pokrstený vlastnou krvou.

1.7. V prvých časoch Cirkvi sa krst slávnostne udeľoval v tieto tri dni: na Bielu sobotu, v sobotu pred Turícami a na Východe aj na sviatok Troch kráľov.

V časoch prenasledovania kresťanov sa svätý krst udeľoval v noci so soboty na nedeľu veľkonočnú alebo svätodušnú. Na Veľkú noc krstilo sa, lebo krst je duchovné zmŕtvychvstanie a hodí sa na tento čas (Rim 6, 4.); na Turíce, pretože v tom čase bolo pokrstených 3000 prvých kresťanov a pretože krstom prijímame Ducha Svätého; a na sviatok Troch kráľov, pretože v ten deň sa koná spomienka na povolanie pohanov do Cirkvi a na Ježišov krst v Jordáne. Jednotlivci boli krstení aj okrem týchto dní, napr. ťažko chorí alebo dobrí ľudia, ktorí veľmi dobre poznali kresťanské učenie.

Preto sa dodnes na Bielu sobotu a sobotu pred Turícami **svätí krstná voda** a v Lateráne v Ríme sa udeľuje slávnostný krst. V niektorých krajinách (ako v Čechách, kde svätí Cyril a Metod, ktorí prišli z Východu a pravdepodobne udeľovali krst v predvečer sviatku Troch kráľov) sa voda svätá aj v predvečer sviatku Troch kráľov. Svätenie krstnej vody prebieha veľmi slávnostne; spomeňme si na množstvo krásnych modlitieb a spevov, na primiešavanie oleja, namáčanie paškálu do neho, dýchanie do vody atď.

V skorších dobách Cirkvi krstu predchádzalo niekoľkoročné náboženské vzdelávanie, tzv. katechumenát.

Kto sa chcel stať kresťanom, musel sa prihlásiť u biskupa. Biskup ho vyskúšal, a ak ho uznal za hodného, prijal ho do katechumenátu s nasledujúcimi obradmi: vložil na neho ruky (na znamenie, že čoskoro prijme Ducha Svätého), urobil mu na čelo a na prsia krížik (aby si v mysli udržal učenie o Ukrižovanom, t. j. aby mu veril, a v srdci ho uchoval, t. j. aby podľa neho žil) a na jazyk mu dal posvätnú soľ (aby zostal čistý od hniloby hriechu). Tak sa stal **katechumenom prvej triedy**; v tejto triede sa dva roky učil, a to biblické dejiny Starého a Nového zákona, ako aj desatoro Božích prikázaní a dve prikázania lásky. Katechumeni mali v kostole osobitné miesto (asi ako teraz predsieň chrámu) a mohli byť na začiatku omše a na celom kázaní, ale pred obetovaním museli kostol opustiť. Prítomní totiž museli vyznávať vieru a tí, ktorí ju nepoznali, museli okamžite odísť.

Ku koncu druhého roka sa stal **katechumenom druhej triedy** (bol zapísaný do knihy); títo katechumeni boli každý deň štyridsaťdňového pôstu podrobení vážnej kázni; museli sa tiež postiť a spovedať sa zo svojich hriechov biskupovi. (Predtým to ešte nebola sviatosť pokánia, ale len obyčajné pokánie.) V tomto čase boli posväcovaní rôznymi cirkevnými modlitbami, požehnaniami a posväteniami; v tomto čase sa s nimi konali napríklad tieto obrady: dýchanie na nich (znamenal nadchádzajúce udelenie Ducha Svätého), vyslovovali sa nad nimi exorcizmy (aby ich opustil zlý duch), natierali sa im uši a nozdry slinami (na znak toho, že ich duchovný zmysel sa otvorí božským pravdám, Mk 7, 33), pomazávali sa olejom na prsiach a medzi lopatkami (na znak toho, že Duch Svätý im uľahčí niesť Kristovo jarmo). V poslednom týždni pred prijatím krstu, po Kvetnej nedeli, im bolo vysvetlené učenie o tajomstve Najsvätejšej Trojice, Apoštolské vyznanie viery a modlitba Pána. Všetky tieto obrady (vrátane modlitby Apoštolského vyznania viery a modlitby Otčenáš bezprostredne pred udelením krstu) sa zachovali dodnes. Náboženská výučba sa pokrsteným deťom poskytuje teraz už len v škole, keď začnú používať rozum.

Bezprostredne pred prijatím krstu musel pokrstený zložiť sľub, že bude veriť a plniť Kristovo učenie. Tento sľub sa nazýva **krstný sľub alebo **krstná zmluva**.**

Potom sa obrátený tvárou k západu zriekal satana a všetkých jeho skutkov a všetkej jeho pýchy, t. j. modloslužby a všetkých pohanských nemravností (napr. divadla) a svetskej márnivosti (napr. prepychu). Potom tvárou obrátenou k východu sľuboval, že bude veriť v Kristovo učenie a plniť ho. Tento sľub sa bežne nazýva **krstným sľubom** a nazýva sa aj krstnou zmluvou, pretože aj Boh zároveň sľubuje niečo za splnenie tohto sľubu, a to svoju milosť a po smrti večnú blaženosť. Krstný sľub je ako prísaha vojaka na zástavu, pretože krstom sa človek dostáva pod Kristovu zástavu a sľubuje, že bude bojovať proti Božím nepriateľom. Krstný sľub sa podobá zmluve, ktorú manželia uzatvárajú pred oltárom a sľubujú si vernosť a lásku; veď aj duša pri krste uzatvára podobnú zmluvu so svojím nebeským Ženíchom. Krstom teda človek na seba berie povinnosti a práva.

Je vhodné, aby tí, ktorí boli pokrstení ako deti, si obnovili svoj krstný sľub hneď, ako dosiahnu vek užívania rozumu, najmä v deň svojich narodenín a menín a pred prijatím svätých sviatostí. (Vid' text takého obnovenia medzi modlitbami na začiatku katechizmu.) V časoch prenasledovania kresťanov si kresťania každoročne v určitý deň slávnostne obnovovali svoje krstné sľuby (sv. Greg. Naz. nazýva tento deň "žiarivým dňom svetla"), aby sa upevnili

vo viere. Takáto slávnosť by neškodila ani dnes. Kresťania, ktorí porušia tento krstný sľub, budú v deň súdu počuť z Kristových úst slová evanjelia: "Sluha zlý, z tvojich vlastných úst ťa súdim, aj zo sľubu, ktorý si mi kedysi slávnostne zložil." (sv. Efr.)

Pri samotnom krste bol človek obyčajne ponorený pod vodu, niekedy tiež iba vodou pokropený alebo polievaný.

Obmytie pri krste sa preto uskutočňovalo rôznymi spôsobmi. Pôvodne bol tento zvyk: Kňaz a krstný otec (alebo v prípade krstu žien krstná matka) podali krstencovi ruku, viedli ho po schodoch a trikrát ho ponorili do vody, pričom kňaz zároveň povedal Kristove slová. Tri ponorenia pripomínajú Najsvätejšiu Trojicu; ponorenie a vystúpenie z vody pripomína Kristovo pochovanie a zmŕtvychvstanie na tretí deň potom, ale zároveň znamená, že v tej chvíli bol starý hriešny človek pochovaný (vykúpený) a nový človek povstal. (Rim 6, 3-11) Ak bolo krstených veľké množstvo ľudí, boli len pokropení vodou, ako napríklad keď bolo na Turíce pokrstených 3000 ľudí. V neskorších storočiach sa pri krste používalo výlučne trojité polievanie vodou; tak sa to v prvých storočiach robilo len v čase potreby.

Pri krste dostal každý pokrstený meno svätca, tzv. krstné meno.

Pokrstený sa dostal pod osobitnú ochranu svätca alebo anjela, ktorý mal byť jeho vzorom. Čím bol pre neho krstný otec na zemi, tým mal byť pre neho svätec v nebi.

Už Sokrates hovorí: "Rodičia by mali dávať svojim deťom mená cnostných ľudí, aby ich povzbudili k nasledovaniu tých, ktorých mená nesú." Kráľ Alexander povedal zbabelému vojakovi svojho mena: " Buď sa zriekni tohto mena, alebo preukazuj česť môjmu menu!" (Meh. V. 57.) Takto by mohol hovoriť ne jeden patrón krstných mien. Pridelením mena svätého sa naznačovalo, že pokrstený je odteraz **Božím dieťaťom**, že patrí do spoločenstva svätých a je povoláný k svätosti. Keď Boh niekomu preukázal zvláštnu milosť, často zmenil jeho meno, napríklad Abram na Abraháma, Šimon na Petra, Šavol na Pavla.

Cirkev si želá, aby rodičia, ak je to možné, dávali svojim deťom pri krste **len mená svätcov** (Rím. rit.); tieto mená totiž každého mocne povzbudzujú ku kresťanskému životu. Žiaľ, rodičia často vyhládávajú mená, ktoré sú smiešne, ba až ohavné, napríklad mená pohanských bohov alebo zarytých nepriateľov kresťanstva a Cirkvi. Kňaz nemôže krstiť takýmito menami, aj keď ich zapíše do matriky. Pamätajte, že ničomu neublíži, ak dáme deťom mená osôb, ktoré zomreli v mene svätosti. Nie je však správne dávať dievčatám mená, ktoré sú odvodené od mien mužov, napr. Jozefa, Vilemína a podobne, lebo muž, aj keby bol svätcom, nie je vhodným vzorom pre ženu. Ani dieťaťu by sa nemalo dávať veľa mien svätých; všetkého moc škodí!

Pri slávnostnom krste stáli pri každom krstencovi jeden alebo dvaja krstní rodičia.

Krstní rodičia **sa zaručujú**, že pokrstený si zachová vieru a bude žiť kresťanským spôsobom života. Ustanovením krstných rodičov cirkev koná ako opatrný človek, ktorý požičiava peniaze; tento človek žiada, aby sa niekto zaručil za dlžníka. (Tert.) Dieťa potrebuje pestúňku, aby ho vychovávala; tak aj pokrstený človek niekoho potrebuje; aby prospieval v kresťanskej spravodlivosti. (sv. Tom. Akv.) Krstní rodičia sa majú postarať o kresťanskú výchovu krstenca, najmä ak jeho rodičia zomreli alebo sa o jeho výchovu nestarajú. V dnešnej dobe, keď sa každé dieťa učí náboženstvo v škole, nie je krstné rodičovstvo také dôležité. Krstní rodičia však majú vždy dohliadať na krstenca, keď je to potrebné. Klame sa ten, kto si myslí, že sa tu jedná len o krstný dar, a kto snád' každému ide za krstného otca.

Krstní rodičia vstupujú do **duchovného príbuzenstva** s pokrsteným a jeho rodičmi. Krst je totiž narodením. (1 Pt 2,2) Cirkev sa však udelením krstu stáva duchovnou matkou pokrsteného; krstný rodič, ktorý pri krste stojí na strane cirkvi, je duchovným otcom pokrsteného. Toto duchovné príbuzenstvo je manželskou prekážkou. Preto nesmú byť viac ako dvaja krstní rodičia, aby sa manželské prekážky nemožili. (Trid. konc. 24. 2.) Nevyhnutne musí byť aspoň jeden krstný otec. Ak je muž, musí mať aspoň 14, ak žena, aspoň 12 rokov, má byť toho istého pohlavia ako pokrstený a má byť katolíckym kresťanom. (Nekatolíci môžu byť trpení len ako svedkovia krstného aktu.) Okrem toho má byť už birmovaný a viesť bezúhonný život. (Môžu byť krstnými rodičmi pri krste nepriatelia Cirkvi, alebo ľudia žijúci v civilnom manželstve?) Rodičia v žiadnom prípade nemôžu byť krstnými rodičmi svojho dieťaťa; nemôžu nimi byť ani rehol'níci, pretože s pokrsteným človekom sa buď nikdy v živote nestretnú, alebo len zriedka.

Konanie krstných rodičov pri krste: krstný rodič drží krstenca na pravej ruke a čaká s ním v kostolnej predsieni (dieťa totiž ešte nepatrí do Cirkvi) Kňaz príde a spýta sa krstných rodičov, aké meno dieťa má dostať a čo žiada od Cirkvi. (Vieru a skrze ňu život večný.) Potom kňaz vykoná obrady, aké sa konali pri prijímaní katechumenov, položí stôlu na dieťa a vovedie ho s krstnými rodičmi do kostola (cirkevnou mocou je prijaté do Cirkvi), cestou sa modlia Vyznanie viery a Otčenáš. Potom krstný rodič zloží krstný sľub v mene krstenca. (Na prvé tri otázky odpovedá "zriekam sa" a na ďalšie tri "verím.") Nakoniec kňaz zažela krstencovi pokoj, na čo krstný rodič odpovie: "Amen." Krstní rodičia sa ešte musia podpísať do matriky.

Tri krásne obrady po krste znázorňujú veľkú dôstojnosť a povinnosti pokrsteného.

Krstenec je pomazaný na **temene hlavy olejom** (krizmou) v tvare kríža. Toto pomazanie pripomína, že on je teraz Kristus, t. j. pomazaný. Toto pomazanie tak pripomína kráľovskú dôstojnosť kresťana (je synom nebeského kráľa; má vládnuť nad túžbami svojho tela, Gn 4, 7); králi sú totiž pri korunováci pomazaní olejom na temene hlavy.

Pomazanie ďalej napomína kresťana k miernosti (olej zmierňuje) a k skutkom milosrdenstva. Aj pomazanie znamená toto osvietenie a posilnenie prijaté o Ducha sv. (Olej svieti a posilňuje.)

Pokrsteným sa dáva biele rúcho. Biele **rúcho nosili** prví kresťania do kostola 8 dní po krste, teda do prvej nedele po Veľkej noci (odtiaľ názov "Biela nedeľa"); toto biele rúcho pripomína práve prijatú čistotu od všetkých hriechov (krstnú nevinnosť), teda svadobné rúcho posväcujúcej milosti, ktoré si má pokrstený zachovať neporušené až do smrti.

Pokrstený (pri krste detí krstný rodič) dostane do ruky **horiacu sviecu**. Svieca pripomína prijaté osvietenie Duchom svätým (Ef 5, 8) Pokrstený, ktorý je teraz na ceste do neba, je ako človek, ktorý si svieti v tme. Zároveň je to napomenutie pre pokrsteného, aby bol svetlom, teda príkladom pre ľudí. Preto Kristus povedal: "Nech tak svieti vaše svetlo pred ľuďmi, aby videli vaše dobré skutky a oslavovali vášho Otca, ktorý je na nebesiach." (Mt 5, 16) Všetky tieto obrady zároveň posväcujú človeka a robia z neho dôstojný chrám Ducha Svätého.

Pokrstený človek bol zvyčajne hneď po krste birmovaný a potom pristúpil k svätému prijímaniu.

Okrem toho po krste dostal osobitné poučenie o obete svätej omše, o sviatostiach a o modlitbe (tzv. „Učenie o tajomstvách“). Túto náuku by katechumeni pred krstom nepochopili, pretože im chýbalo osvietenie Duchom Svätým.

Uvažujme o tom, akú váhu Cirkev prikladala náboženskému vyučovaniu.

2. O BIRMOVANÍ

Birmovanie znamená toľko ako "posilnenie" (firmare = posilňovať); a posilnenie je tiež presne účinkom svätého birmovania. Nazýva sa aj "doplnenie", pretože je akýmsi doplnkom svätého krstu; alebo tiež "vkladanie rúk." (Sk 8, 17) Kristus už pred svojim nanebovstúpením udelil apoštolom Ducha Svätého. Predtým boli apoštoli ešte veľmi slabí (utiekli z Olivovej hory a zatvárali sa pred Židmi). Táto slabosť z nich opadla hneď, ako na **Turíce** prijali plnosť Ducha sv. Rovnako aj my sme dostali Ducha sv. pri krste, ale plnosť Ducha sv. dostávame až pri birmovaní. Na Turíce zostúpil Duch Svätý na apoštolov pod určitými viditeľnými a počuteľnými znameniami, a to v podobe ohnivých jazykov a hukotu vetra; to isté sa deje aj pri birmovaní. Viditeľným znakom je vkladanie rúk a pomazanie krizmou a počuteľným znakom je modlitba biskupa. Na Letnice dostali apoštoli 7 darov Ducha Svätého, najmä dar sily, ako aj iné mimoriadne milosti (dar jazykov); podobne je to aj pri birmovaní, len mimoriadne dary milosti, ako zdá sa, už prestali. Čím teda boli Turíce pre apoštolov, tým je deň birmovania pre kresťanov.

2.1. Pri birmovaní sa deje toto: Biskup vkladá ruky na birmovancov a vyprosuje im Ducha Svätého; potom každého birmovanca osobitne pomaže krizmou na čelo, položí mu pravú ruku na hlavu a modlí sa nad ním. Takto birmovanec prijíma dary Ducha Svätého, najmä dar sily vo viere.

Obrady birmovania: Biskup najskôr vkladá ruky nad všetkých birmovancov. To znázorňuje, že sa teraz udeľuje akási vyššia moc, lebo rukou obyčajne niečo dávame. Potom pristúpi ku každému zvlášť (alebo každý zvlášť pristúpi k biskupovi) a položí mu na hlavu 4 prsty pravej ruky a zároveň ho pomaže krizmou na čelo v tvare kríža. Tým dáva birmovancovi jasne najavo, že sa nikdy nemá hanbiť verejne vyznať svoju vieru v Ukrižovaného (akoby mal napísané na čele) Biskup sa pritom modlí: "Značím ťa znamením kríža a posilňujem ťa krizmou spásy v mene Otca i Syna i Ducha Svätého, Amen." Na to biskup birmovanca jemne udrie po líci (na znak toho, že má pre vieru znášať aj potupu a prenasledovanie). Potom biskup hovorí: "Pokoj s tebou." (Utrpenie pre Krista naplnia birmovanca veľkým pokojom v duši; birmovanec si má zachovať pokoj v duši pri prenasledovaní a dôverovať jedine Bohu.)

Krizma je zmesou olivového oleja a balzamu a môže ju posvätiť len biskup. Posväcuje sa na Zelený štvrtok v biskupskom chráme.

Už apoštoli birmovali, napríklad v Samárii a Efeze.

Svätí apoštoli Peter a Ján vkladali ruky na kresťanov v Samárii a zostúpil na nich Duch Svätý. (Sk 8, 11-17) Pavol urobil to isté v Efeze. (Sk 19, 5) V tom čase sa pri birmovaní udeľovali aj mimoriadne dary milosti, ako dar reči, dar prorocstva. (Sk 19, 6) Obyčajne sa už pri vkladaní rúk zjavoval Duch Svätý viditeľným spôsobom, takže nebolo potrebné, aby apoštoli používali krizmu. (sv. Tom. Akv.) Pôvodne sa však používal iba olej; až v šiestom storočí nachádzame, že sa k oleju pridáva balzam. (Bened. XIV.)

Už najstarší pápeži a svätí otcovia hovoria o sviatosti birmovania. Pápež Urban (okolo roku 230) hovorí: "Všetci veriaci majú po krste prijať skrze vkladanie rúk Ducha Svätého, aby boli dokonalými kresťanmi." Svätý Cyprián († 258) hovorí: "Sviatosť birmovania je rovnako svätá ako krst." Svätý Augustín: "Z toho, že dar jazykov prestal, nemožno vyvodiť záver, že vkladáním rúk sa už neudeľuje Duch Svätý. To sa dialo iba v prvých časoch Cirkvi, aby sa Cirkev mohla rýchlejšie šíriť." Najstaršie sekty (nestoriáni, jakobíni) si túto sviatosť zachovávali; rovnako aj grécka cirkev, ktorá pripravuje krizmu z oleja, malého množstva vína a 35 vonných látok. Tridentský koncil výslovne hovorí,

že birmovanie je pravá sviatosť (Trid. konc. 7. 1.), a nie oba obyčajný obrad, ktorý predtým súvisel s krstom alebo ktorý býval len verejným vyznaním viery pred cirkevnou obcou.

2.2. Birmovanie má podobný účinok ako olej a balzam; robí nás totiž miernymi (t. j. rozmnožuje našu lásku k Bohu a blížnemu), osvecuje náš rozum, posilňuje našu vôľu, chráni dušu pred skazou hriechu a naplňuje nás vôňou mnohých čností.

Olej vyhladzuje veci (ak natrieme drsné veci olejom), svieti (odkiaľ pochádza svetlo lampy?), posilňuje (preto sa grécki zápasníci pred zápasom natierali olejom) Balzam chráni pred hnilobou (prečo sa egyptské múmie zachovali tak dlho?) a vydáva ľúbeznu vôňu. Mohlo by sa ešte poznamenať, že olej zanecháva mastné škvrny, ktoré sa dajú ťažko odstrániť. (Nezmazateľný znak pri birmovaní!)

Birmovanie **rozmnožuje lásku k Bohu** a blížnemu alebo inými slovami: birmovanie rozmnožuje milosť posväcujúcu; alebo ešte inak: birmovaním dostávame plnosť Ducha Sv. Preto je birmovanie doplnením sviatosti krstu. Pri krste síce bol človek posvätený na chrám Ducha Sv. a prijal Ducha Svätého, ale pri birmovaní prijíma plnosť Ducha Sv. Nebirmovaní kresťania sa teda podobajú slávnostne vysvätenému kostolu, v ktorom sa však najsv. sviatosť oltárna ešte nenachádza. (Massl.) Pokrstený, ale bez birmovania sa ponáša na trpaslíka, ktorý ešte nevyrástol. (sv. Klem.) Krst a konfirmácia teda spolu súvisia asi tak, ako svätenie na kňaza a vysvätenie na biskupa. Pri krste sa stávame Kristovými vojakmi, ale pri birmovaní dostávame bojovú výzbroj. (sv. Melchisedech) Preto aj tí, ktorí sú birmovaní, budú v nebi požívať vyšší stupeň slávy ako tí, ktorí sú iba pokrstení. (sv. Tomáš Akv.) Z toho môžeme vysvetliť, prečo boli v prvých dobách birmované malé deti.

Osvietenie rozumu spočíva v poznaní skutočnej hodnoty pozemských statkov a pôžitkov. Birmovanie povznáša všetky naše myšlienky a túžby k nebu; človek sa z pozemského tvora stáva nebeským, zo zmyselného duchovným, teda dokonalým kresťanom. (sv. Melchisedech) Birmovaním človek stráca svoju plachosť a získava zvláštnu **silu vo viere**. Pred Turícami sa apoštoli podobali bojzlivým deťom; no po Turicach boli smelí ako levy. Hľa, práve tak pôsobí Duch Sv. dodnes v birmovaných. Birmovaný človek môže povedať: „Všetko môžem v tom, ktorý má posilňuje.“ (Fil 4, 13) Svätý Vincent Fer. je toho názoru, že antikrist na konci sveta vynaloží všetko, aby kresťanom zabránil prijímať sviatosť birmovania, lebo potom ľahšie odpadnú od viery.

Keďže birmovanie posilňuje vôľu, birmovanec môže ľahšie odolávať pokušeniam, a preto **tak ľahko neupadne do hriechu**. Ak však upadne do smrteľného hriechu, čaká ho veľký trest, podobne ako vojaka, ktorý prisahal vernosť svojmu kráľovi a potom prešiel do nepriateľského tábora. Čím silnejšia je vôľa, **tým ľahšie sa dosiahne cnosť**. Birmovanie zvlášť napomáha k pokore a miernosti, čo naznačuje práve olej a balzam. Balzam, ktorý v každej tekutine klesá ku dnu, nám predstavuje pokoru. Olej, ktorý vždy pláva na hladine, predstavuje miernosť, ktorá človeka povznáša nad všetky protiventvá. (sv. Fr. Sal.) Sväté písmo nazýva cnosti vždy sladkou vôňou (2 Kor 2, 15), pretože cnostní ľudia sú Bohu takí milí, ako je nám milá vôňa. Neporušené, voňajúce telá mnohých svätých nie sú bez významu!

2.3. Kresťan má prijať sviatosť birmovania pri vstupe do veku mládenectva alebo dievčenskva, pretože v tomto období narastajú pokušenia, takže je potrebné posilniť vôľu.

Nie je vhodné prijímať birmovanie pred používaním rozumu, teda pred 7. rokom života. (Rím. katech.) Najvhodnejšie je prijímať ho **po dovŕšení 12. roku** a neodkladať ho bez príčiny až po 14. roku. (Nariadenie mnohých provinčných snemov.) Tento čas sa nedá vždy tak ľahko dodržať, keďže pri súčasnej veľkosti diecéz biskupi prichádzajú na mnohé miesta až po mnohých rokoch a keďže vzdialenosť od biskupského sídla je veľká.

Kto ľahkomyselne zanedbá birmovanie, podobá sa pocestnému, ktorý musí ísť po nebezpečných cestách, a predsa odmietne ponúknutú zbraň; taký človek môže jedného dňa tvrdo zaplatiť za svoju nerozumnosť! (Meh.) Možnože birmovanie nie je nevyhnutne potrebné na spásu, ale Boh bude prísne trestať pohrdanie touto sviatosťou. Svätí Otcovia rozprávajú o istom Novatusovi, ktorý zanedbával birmovanie, že sa potom stal veľkým bludárom a nešťastne zahynul; celé toto nešťastie pripisujú práve zanedbaniu svätého birmovania. V prvých časoch Cirkvi museli rodičia, ktorí zanedbali birmovanie svojich detí, konať trojročné pokánie, ktoré sa ukladalo len za ťažké hriechy. Stačí, ak vieme, že Kristus chce, aby všetci boli naplnení Duchom Svätým. (Jn 7, 37)

2.4. Kresťan sa má pred birmovaním vyspovedať, a podľa možnosti aj pristúpiť k sv. prijímaniu, lebo birmovanie sieme prijat' len v stave milosti posväcujúcej.

Kto by prijal sviatosť birmovania v stave ťažkého hriechu, podobal by sa na človeka, ktorý naleje vzácnu tekutinu do nečistej nádoby. Kto by nepochyboval, či je v stave milosti, smel by prijať birmovanie bez predchádzajúcej spovede. Preto v prvých storočiach nikto nepochybňoval skutočnosť, že deti boli birmované hneď po krste, čo sa dodnes zachovalo medzi Grékmi a v Španielsku. V mnohých diecézach môžu deti prijať sväté birmovanie pred prvým svätým prijímaním, ak sú dobre vzdelané vo viere a už sa aspoň raz vyspovedali a ak sú staršie ako 8 rokov, aby neboli ochudobnené o milosť svätého birmovania v čase, keď to budú najviac potrebovať. To celkom dobre zodpovedá niekdajšiemu zvyku Cirkvi, a to prijať birmovanie a sväté prijímanie hneď po krste. Preto svätý Karol Borromejský nariadil, aby deti jeho diecézy boli birmované už pred prvým svätým prijímaním. (Tento zvyk schválil aj pápež Lev XIII. v liste marseillskému biskupovi 22. júla 1897).

Birmovanec má byť tiež dobre poučený o pravdách viery a má sa pripraviť samotou, modlitbou a pôstom na prijatie Ducha Svätého.

Má napodobňovať svätých apoštolov, ktorí to robili desať dní pred Turícami. (Sk 1, 14) Z tohto dôvodu mnohé synody nariadili, aby birmovanci pred birmovaním boli **osobitne vyučovaní o svätom náboženstve**, modlili sa Otče náš a Zdravas Mária aspoň sedemkrát počas siedmich dní a večer pred birmovaním sa postili; tiež každý birmovanec musí mať od svojho farára potvrdenie, že je dobre pripravený na prijatie svätého birmovania. Kto toto osvedčenie na birmovanie neprinesie, nie je birmovaný.

2.5. Birmovanie udeľuje biskup zvyčajne v čase Turíc (t.j. okolo sviatku Zoslania Ducha Sv.), tak, že každých niekoľko rokov prejde celú svoju diecézu.

V prvých storočiach sa udeľovalo birmovanie obyčajne na Veľkú noc a na Turíce, lebo sa udeľovalo hneď po krste. Sv. Hieronym (okolo 400) hovorí, že biskupi za jeho času chodili na vidiek, aby birmovali tých, čo boli pokrstení kňazmi alebo diakonmi. V súčasnosti sa birmovanie zvyčajne spája s biskupskou vizitáciou. Biskupi môžu birmovať aj menej slávnostne, na každom mieste a v každú hodinu, napríklad chorého človeka. Obyčajný kňaz môže birmovať len s povolením pápeža; robí sa to v misijných krajinách, lebo tam biskupi nemôžu všetko rozsievať a pohania by čoskoro opäť odpadli, keby neboli čo najskôr posilnení vo viere. "Na stavbe všetko robia robotníci, ale staviteľ dielo dokončuje; tak aj birmovať má právo len biskup, lebo birmovanie je dokončením duchovnej stavby." (sv. Tom. Akv.) Úcta k tejto sviatosti sa zvyšuje, keď ju udeľuje biskup.

Birmovanec dostane pri birmovaní meno niektorého svätca, takzvané birmovné meno.

Keď sa krst a birmovanie udeľovali hneď po sebe, pri birmovaní sa ponechávalo krstné meno. Neskôr, keď pokrstení pohania mali taký zlozvyk, že si aj po krste ponechávali svoje pohanské meno, museli pri birmovaní prijať meno niektorého svätca. Ako vojak musí stále pozerieť na vojvodu, tak birmovanec ako Kristov bojovník má pozerieť na svätca, ktorého meno prijal pri birmovaní; má byť jeho vzorom a orodovníkom v nebi. Okrem nebeského vodcu má birmovaný kresťan aj pozemského vodcu.

Pri birmovaní má birmovanec aj otec birmovného rodiča.

Ak sa niekto chce naučiť šermovať, potrebuje niekoho, kto ho podporí svojimi vedomosťami a radou; práve tak je to aj pri birmovaní. (Rím. katech.) Birmovný rodič má byť birmovancovi nápomocný v nebezpečenstve duchovného života a birmovanec by mal vedieť, že v neskoršom živote nesmie príliš dôverovať sebe, ale dbať aj na názor inej osoby. Birmovný rodič má urobiť všetko pre to, aby birmovanec kráčal po ceste cnosti. Birmovný rodič vstupuje do duchovného príbuzenstva s birmovancom a jeho rodičmi. Toto príbuzenstvo je manželskou prekážkou. Birmovný rodič má byť pri birmovaní sám už birmovaný, kresťan, zrelého veku, cnostný, rovnakého pohlavia ako birmovanec a pokiaľ možno odlišný od krstného rodiča. V počiatkoch Cirkvi, keď sa birmovanie udeľovalo hneď po krste, bol krstný rodič aj birmovným rodičom pri birmovaní.

Pri birmovaní treba sa vyhýbať prehnanej nádhere v šatstve a všetkému prepychu.

Duch Sv. nevchádza do pyšnej duše. Lebo Boh sa pyšným protiví. (1 Pt 5, 5) Mnohí kvôli starosti šaty a parádeniu sa, zabúdajú na hlavnú vec. **Pri birmovaní sa správame takto:** Teraz už sa nežiada, aby sa na birmovanie išlo s lačným žalúdkom, lebo by to nebolo ani možné, nakoľko birmovanie zvyčajne trvá dlho. Odev má byť jednoduchý a čelo nepokryté, lebo sa na ňom udeľuje pomazanie. Každý má mať modlitebnú knižku a birmovný list, ktorý odovzdá biskupovi. Dospelí pri birmovaní kľáčia, deti stoja. (Kľáčanie je tu znakom pokory.) Za birmovancom stojí birmovný rodič, ktorý položí svoju pravú ruku na pravé plece birmovanca. Birmovanci stoja od stupňov hlavného oltára až po kostolné dvere, a síce muži na strane epištoly, a ženy na strane evanjelia, alebo birmovanci pristupujú po jednom pred hlavný oltár, kde biskup sedí na tróne. Birmovanci musia byť v kostole už vtedy, keď biskup vkladá ruky na všetkých birmovancov; preto sa v mnohých kostoloch ihneď zavrú dvere, aby nebol nikto birmovaný, kto nebol pri tomto všeobecnom vkladaní rúk. Nikto nemá odísť, kým nedostal od biskupa slávnostné požehnanie. Avšak toto požehnanie nepatrí k podstate sviatosti. V istom francúzskom kostole sa stalo, že birmovanci v dôsledku akéhosi kriku opustili kostol pred biskupským požehnaním. Do Ríma bola zaslaná otázka, či sú platne birmovaní. Odpoveď znela: „áno.“ (Posv. kongr. 22. júna 1892.) Po birmovaní nemáme Ducha Sv. odháňať hostinami a bláznivými zábavami. „Nezarmucujte Ducha Sv. (Ef 4, 30) Za našich čias je viera mnohých kresťanov preto tak slabá, lebo ľudia si veľmi málo vážia sviatosť birmovania.

3. O NAJSVÄTEJŠEJ SVIATOSTI OLTÁRNEJ

I. O ustanovení a podstate sviatosti oltárnej

Ako pri obetách Starého zákona ľud požíval časť obetných darov, tak aj Kristus sa postaral o to, aby ľud požíval aj z jeho obety.

Po zázračnom rozmnožení chlebov Kristus sľúbil Židom v kafarnaumskej synagóge, že im dá jesť svoje telo a svoju krv. (Jn 6, 26)

Po zázračnom rozmnožení chlebov ľudia hľadali Krista a našli ho v synagóge v Kafarnaume. Chceli od neho opäť chlieb. On im však sľúbil chlieb, ktorý pôsobí nesmrteľne. Na ich žiadosť im povedal: "Ale chlieb, ktorý ja dám, je moje telo." Keď nechceli uveriť jeho slovám, povedal: "Ak nebudete jesť telo Syna človeka a piť jeho krv, nebudete mať v sebe život. Kto je moje telo a pije moju krv, má večný život a ja ho vzkriesim v posledný deň." Ďalej: Moje telo je pravý pokrm a moja krv je pravý nápoj." Na to Židia zašomrali a odišli.

Tento svoj sľub Kristus splnil pri poslednej večeri, premenil chlieb na svoje telo a víno na svoju krv i dal ich požívať svojim apoštolom. (Mt 26, 26)

Avšak apoštolí nevideli **podobu** tela, lebo zostala podoba chleba (t.j. farba, chuť, váha, vôňa chlebová) Ani nevideli podobu krvi, lebo zostala podoba vína. Len **podstata** bola premenená. Aj to čo je vo vnútri škrupiny vtáčieho vajca sa premení na živé vtáča ale škrupina zostane bezo zmeny. (sv. Tom. Akv.)

A) Telo a krv Krista pod spôsobmi chleba a vína sa nazýva najsvätejšia sviatosť oltárna.

Aj tu sa nachádzajú časti, ktoré patria ku každej sviatosti. Viditeľným znakom sú spôsoby chleba a vína, počutelným znakom sú Kristove slová; neviditeľnou milosťou je prijímanie tela a krvi Krista. Ich ustanovenie sa stalo pri poslednej večeri. Viditeľný znak nám znázorňuje neviditeľnú milosť. **Chlieb**, pripravený zo zomletých pšeničných zŕn a vody a je pečený na ohni, predstavuje telo Kristovo, ktoré tak trpelo. Nekvasený chlieb znázorňuje čistotu tela Kristovho. Okrúhly tvar značí, že pod spôsobom chleba je ukrytý Boh, ktorý (ako kruh) nemá začiatok ani koniec. (Heb 7, 3) **Víno** vyprešované z hrozna znázorňuje krv Kristovu, ktorá vytekla z jeho tela. Voda primiešaná do vína znázorňuje, že v Kristovi je človečenstvo s božstvom nerozlučne spojené. Chlieb a víno, ktoré sú hlavnými potravinami, znázorňujú, že telo a krv Krista sú hlavnou potravou duše.

Hovoríme: „sviatosť oltárna“, lebo sa koná na oltári a na ňom sa vo svätostánku uchováva.

Vysvetlenie názvu: Hovoríme: „najsvätejšia sviatosť“, pretože neudeluje iba milosť, ako ostatné sviatosti, ale obsahuje v sebe samotného pôvodcu milosti; "sviatosť lásky", pretože je najväčším dôkazom Kristovej lásky k ľuďom; "sviatosť", pretože je najvznešenejšou zo všetkých sviatostí; "chlieb nebeský", pretože obsahuje ako pokrm Vykupiteľa, ktorý prišiel z neba; "chlieb anjelský", pretože nás robí podobnými anjelom; "pokrm na cestu do večnosti", pretože je posilou pre umierajúcich; hostia, eucharistia, Telo Pánovo.

Miesto, kde sa sv. oltárna v kostole uchováva, sa nazýva svätostánok (tabernacul)

Svätostánok (latinsky tabernaculum, t.j. stan) je malý stánok uprostred hlavného oltára. Je buď okrúhly alebo hranatý, z dreva, mramoru alebo vzácneho kovu, ktorý je vo vnútri krásne pozlátený alebo obtiahnutý bielym hodváhom. Je dobre uzatvorený a zvonku ozdobený znakmi najsv. sviatosti (klasy, hrozno, kalich, baránok). Za dávnejších čias bývala namiesto terajšieho svätostánku v blízkosti hlavného oltára schránka (vysoká vežička) pre umiestnenie prevelebnej sviatosti (sakramentár). Hovoríme svätostánok, lebo svätostánok Izraelitov so svojou tajomnou chmárou bol predobrazom tejto schránky, v ktorej medzi nami prebýva Boh. (Zjv 21, 3) Vo svätostánku sa nachádza ciborium, t.j. kalich so svätými hostiami, zakrytý bielym **plášťikom**. Plášťik znázorňuje, že tu je Kristus ukrytý pred našimi zrakmi pod spôsobom chleba. Vo svätostánku býva často monštrancia, schránka s lúčami, uprostred ktorej vidno veľkú hostiu. Monštrancia (od latinského monstrare, t.j. ukazovať) sa používa len pri slávnostných príležitostiach. Aby sa vedelo, kde sa v kostole uchováva najsv. sviatosť oltárna, pred svätostánkom neustále horí **večné svetlo**. Toto nám znázorňuje, že na oltári je prítomný ten, ktorý je „Svetlo sveta“ a večný. Svetlo vôbec znázorňuje prítomnosť Božiu. Lebo Boh prebýva v neprístupnom svetle (Tim 6, 16) a často sa zjavoval v podobe svetla ako napr. v horiacom kre, na hore Sinaj, na vrchu Tábor a na Turíce. Aj pri narodení Krista sa nad Betlehemom ukázalo svetlo. Večné svetlo zodpovedá sedemramennému svietniku v jeruzalemskom chráme, na ktorom museli tiež stále horieť lampy. Svätostánok je ako jasličky, v ktorých Ježiško ležal. Večné svetlo je ako hviezda, ktorá viedla troch kráľov k jasličkám.

Kristus je teda stále medzi nami ľuďmi. Právom teda povedal: „Ja som s vami po všetky dni až do skončenia sveta.“ (Mt 28, 20) Medzi nami a svätými je len jeden stupeň: medzi oboma je prítomný Kristus; rozdiel je len v tom, že nebešťania sa radujú z jeho videnia, kým nám je zahalený pod spôsobmi chleba a vína. Manna uschovávaná v arche zmluvy bola predobrazom Krista prítomného vo svätostánku. (Ex 16, 33) Kedysi istý pán navštívil na svojich cestách významný protestantský kostol. Keď vchádzal dnu zložil si klobúk, načo mu kostolný služobník povedal: „Pane, len si ho nechajte na hlave; tu nie je nikto.“ Toto nie je možné povedať v katolíckom kostole, lebo tu je stále niekto, totiž Boh, v najsv. sviatosti.

B) Kristus nazýva najsvätejšiu sviatosť oltárnu "tajomstvom viery", pretože ju nemôžeme pochopiť svojím slabým rozumom, ale musíme v ňu iba veriť.

Kristus sa ukryl pod spôsobmi chleba a vína, aby vyskúšal našu **vieru** (totiž či viac veríme jeho slovám, ako svojim očiam). Keby sme totiž videli spôsoby tela a krvi Krista a až potom by sme verili, nemali by sme nijakej zásluhy. Preto svätý Ľudovít IX., francúzsky kráľ, raz povedal: "Keby Kristus pri premieňaní urobil zázrak, aby sme mohli vidieť jeho telo a krv na vlastné oči, zavrel by som oči, aby som nestratil zásluhy viery." Kristus nás tiež nechcel ohromiť

svojim majestátom. Keby sme totiž takto oslávené Kristovo telo videli, stalo by sa nám, ako chorému oku, na ktoré dopadajú slnečné lúče. Týmto lúčom treba radšej zabrániť zatienením. Ved' ani apoštoli nemohli znieť jas osláveného Kristovho tela na vrchu Tábor, lebo padli tvárou na zem. Aj Mojžiš si zahalil svoju tvár, keď sa mu Boh zjavil v horiacom krehu.

Nasledujúce **prirovnania** slúžia k lepšiemu pochopeniu tohto tajomstva: Už ľudské telo premieňa chlieb a víno na telo a krv, vinič premieňa dažďovú vodu na víno, včely šťavu kvetov na med, tým viac teda môže Kristus silou svojho slova premeniť chlieb na podstatu svojho tela a víno na podstatu svojej krvi. (sv. Alb. Vel.) Či by snáď Boh nedokázal to, čo môže telo? „Ten, ktorý mohol urobiť z ničoho niečo, môže tiež premeniť niečo, čo tu už je.“ (sv. Ambr.) Ten, kto zo zeme tvorí chlieb, môže aj z chleba urobiť svoje telo. (sv. Gaud.) Je tiež potrebné spomenúť, že Boh v priebehu storočí vykonal mnoho veľkých **zázrakov**, aby potvrdil, že je prítomný vo sviatosti oltárnej. Tak napríklad sväté hostie zostali neporušené v ohni, ukradnuté hostie vydávali žiaru z miesta, kde sa nachádzali, zo svätých hostí vytekala krv, hostie sa vznášali vo vzduchu, Kristus v hostii na seba bral podobu dieťaťa, človeka alebo baránka; mnohí svätí sa udržiavali pri živote len vďaka svätému prijímaniu, ako napr. sv. Katarína Sienská, sv. Róza z Limy, sv. Lidvina, bl. Angela z Foligna, Mikuláš z Floo, Kat. Emmerichova a i.

Kresťania odjakživa veria, že pod spôsobmi chleba a vína je prítomné telo a krv Kristova.

Sv. Augustín hovorí: „Kristus držal v rukách sám seba, keď učeníkom podával svoje telo.“ Svätý Ambróz: „Hneď ako boli nad chlebom vyslovené tajomné slová, chlieb sa stal Kristovým telom. Sv. Cyril Jer.: „Kristus kedysi premenil vodu na víno, preto môže premeniť aj víno na svoju krv“; a: „Keď Kristus uisťuje, že je to jeho telo, kto by sa opovážil pochybovať o tom?“ Preto pohania podozrievali kresťanov, že údajne zabíjajú deti, ktorých telo posypajú múkou a potom jedia. Nie bez príčiny si prví kresťania kreslili obraz ryby, ako je to stále vidieť v katakombách, ktorým označovali Spasiteľa, tým chceli naznačiť, že Spasiteľ je pod spôsobom chleba naším pokrmom.

C) Tak pod spôsobom chleba, ako i pod spôsobom vína je prítomný Kristus celý Kristus ako Boh a človek.

Kde je telo a krv Kristova, tam musí byť celý Kristus. Keďže Kristus teraz už nemôže zomrieť, preto nemôže byť oddelené ani telo od krvi a ani telo a krv nemôžu byť oddelené od Kristovej duše. Aj zo slov Kristových: „Toto je moje telo, ktoré sa dáva za vás“ (Lk 22, 19) a: „Toto je moja krv, ktorá bude vyliata za mnohých“, vyplýva, že pod spôsobom chleba a vína je prítomné ešte živé Kristovo telo a živá krv. Ako sa v malej očnej zrenici nachádza obraz celého kraja, tak i v malej hostii je prítomný celý Kristus.

D) Ak sa spôsoby rozdelia na časti, Kristus je prítomný pod každou najmenšou časťou premeneného chleba a vína.

Keď teda kňaz rozlomí hostiu, Kristus je prítomný v každej čiastočke rozlomenej hostie. Keď rozlomíme zmagnetizovanú tyč na niekoľko častí, každá časť bude magnetom so severným a južným pólom. Rovnako sa vidíme aj v každom kúsku rozbitého zrkadla. Napriek tomu nie je niekoľko Kristových tiel, ale len jedno telo. Toto potom naplňuje Kristovo božstvo, ktoré je všade prítomné. (sv. Alb. Vel.)

Telo Kristovo sa premenením ani nezväčšuje, ani sa požívaním nezmenšuje. Tak ako sa svetlo sviece nezoslabeje, hoci by sme s ňou zapálili i tisíc iných sviec, tak neubúda ani z tela Kristovho, hoci ho požívali tisíce, ba milióny ľudí. (sv. Tom. Akv.) Preto sv. apoštol Ondrej povedal achajskému prokonzulovi: „Každý deň na oltári obetujem všemohúcemu a pravému Bohu neporušeného Baránka Božieho. Keď celý veriaci ľud požil jeho sväté telo, ten Baránok, ktorý bol obetovaný, navzdory tomu zostáva celkom neporušený a živý.“

E) Kristus je vo sviatosti oltárnej prítomný dovtedy, dokiaľ trvajú spôsoby chleba a vína.

Kristus teda nie je prítomný iba na svätej omši od pozdvihovania po prijímanie, ale aj potom, keď sa hostia ukladá do svätostánku. Kristus tiež nie je prítomný, ako si to predstavoval Luther, len pri prijímaní sviatosti oltárnej a v nej, ale aj **pred prijímaním a mimo neho**. (Trid. konc. 13, 4) Inak by Kristus nemohol povedať: „Vezmite a jedzte, lebo toto je moje telo.“ (Je to teda Kristovo telo už pred požívaním!) A v ľudskom tele Kristus zostáva tak dlho prítomný, pokiaľ trvá spôsob chleba. Až keď je hostia strávená v našom žalúdku, Kristus v nej už nie je prítomný. Preto sv. otcovia nazývajú kresťanov: „nositeľmi Krista“, lebo po sv. prijímaní nosia v sebe Krista. Pred svätostánkom si kľakáme preto, lebo Kristus zostáva prítomný vo sviatosti oltárnej.

F) Voči najsv. sviatosti oltárnej máme nasledujúce povinnosti: máme ju častejšie navštevovať, klaňať sa jej a požívať ju.

Najsv. sviatosť oltárnu máme navštevovať hlavne v núdzi.

Máme vôbec častejšie navštevovať sviatosť oltárnu. Pastieri a sv. traja králi, ktorí navštívili Ježiška v jasliach, nám slúžia ako dobrý príklad. Všetci svätí sa horlivo modlili pred sviatosťou oltárnou. Sv. Alojz kľáča pred ňou po celé hodiny. Kardinál Bellarmin ako študent vždy vošiel do kostola, keď popri ňom prechádzal a pomodlil sa niekoľko Otčenášov pred sviatosťou oltárnou. Na otázku, prečo to robí, odpovedal: „Bolo by neslušné, keby som prešiel popri dome priateľa a nepozdravil ho.“ Už za mladi vynikal veľkou múdrosťou. Horliví duchovní pastieri nikdy nezamykajú

chrám pred veriacimi, nechávajú ho cez deň vždy otvorený a sami navštevovaním sviatosti oltárnej dávajú veriacim príklad.

Na všetkých, ktorí sú v **núdzi**, Kristus zo svätostánku volá: „Pod'ťe ku mne všetci, ktorí ste ustatí a obťaženi a ja vás občerstvím.“ (Mt 11, 23) Kristus vo sviatosti oltárnej nám poskytuje viac útechy ako môže poskytnúť celý svet s jeho slávnosťami a zábavami. (sv. Terez.) V blízkosti najsvätejšej sviatosti sa zarmútení rozveselujú, bláznivi sa stávajú múdrymi, slabí sa posilňujú a chudobní bohatnú. (sv. Alf.) Ovečkám, ktoré sú blízko svojho pastiera, často dostanú sústo z jeho vlastného pokrmu. (sv. Ter.) Keď orol zďaleka zbadá koristiť, hneď sa k nej vrhne. Tak aj my sa máme ponáhľať k najsv. sviatosti oltárnej, k tejto potrave našej duše. Svätí sa, ako smädné jelene, ponáhľali k tomuto rajskému prameňu. (sv. Hier.) Ako inteligentný človek vráti návštevu tomu, kto ho navštívil, tak i Kristus nenechá bez odmeny našu návštevu. Nerozumne konajú tí, ktorí sa v čase núdze utiekajú radšej k ľuďom a týmto sa žalujú na svoju biedu, ale do kostola ku Kristovi, ktorý im tak rád chce pomôcť a pomôcť môže, sa neponáhľajú. O Izraelitoch vieme, že vždy víťazili, keď brali so sebou do boja archu zmluvy. Tak aj ty sa utiekaj k arche Nového zákona, ak chceš v tiesni dosiahnuť rýchlu pomoc.

Ku klaňaniu sa sviatosti oltárnej nás Cirkev vyzýva: večným svetlom pred svätostánkom, zvonením pri oltári počas sv. omše a keď ide kňaz k chorému, procesiou na Božie Telo a vystavovaním sviatosti oltárnej.

Klaňanie sa preukazuje tým, že si pred sviatosťou oltárnou **kľakneme**. Obzvlášť si máme kľaknúť keď vstúpime do kostola alebo skôr ako z neho odchádzame, taktiež pri pozdvíhovaní, pri žehnaní sviatosťou oltárnou a keď ju kňaz nesie k chorému. Ak sa pristupujeme k nášmu panovníkovi alebo ho náhodne stretneme, sme povinní vzdať mu úctu; ba aj samotných našich predstavených máme pozdraviť, keď sa s nimi stretneme. Takto by sme sa teda mali správať aj voči Bohu, ktorý je prítomný pod spôsobmi chleba. Krásny príklad nám dáva Rudolf Habsburský. Tento bol na poľovačke a stretol kňaza, ktorý išiel k chorému; ihneď pokľakol, potom ponúkol kňazovi svojho koňa a venoval ho svätej službe. (Meh.)

Pápež Urban IV. (1264), aby posilnil našu vieru v Kristovu prítomnosť vo sviatosti oltárnej, zaviedol procesiu na Božie Telo. Podnet k tomu mu dalo zjavenie, aké mala bl. Juliana, rehoľnica z Lutychu. (Meh.) Od tej doby sa najsv. sviatosť oltárnou častejšie **vystavovala** k poklone veriacich. Pritom bola veľká hostia vložená do tzv. monštrancie a postavená na oltár. To sa deje napr. aj pri 40-hodinovej pobožnosti, ktorá sa koná na mnohých miestach obyčajne pred Popolcovou stredou. Existujú aj spolky na poklonu najsv. sviatosti oltárnej. Každý člen týchto spolkov strávi mesačne aspoň hodinu v modlitbe pred sviatosťou oltárnou. (Takzvané večné klaňanie sa.) Členovia si určia hodiny obyčajne tak, aby sa sviatosti oltárnej stále niekto z nich vo dne i v noci klaňal. Pochválená a zvelebená buď neustále sviatosť oltárna.

Kristus preto ustanovil túto sviatosť bezprostredne pred svojou smrťou, aby sme si ju tým viac vážili, lebo to čo nám dal priateľ na rozlúčku, to si viac vážime. (sv. Bern.) Keď už Židia sa nesmeli ani len pozerat' ani dotknúť sa archy zmluvy, tohto predobrazu sviatosti oltárnej, akú úctu máme mať teda my pred sviatosťou oltárnou! (Hunolt.)

K požívaniu najsv. sviatosti oltárnej nás vyzýva Kristus slovami: „Ak nebudete jesť telo Syna človeka a piť jeho krv, nebudete mať v sebe život.“ (Jn 6, 54)

Požívanie sviatosti oltárnej sa volá **prijímanie** t.j. spojenie s Kristom. Pri sv. prijímaní prijímame Spasiteľa, ako kedysi Zachej, do svojho príbytku. Predobrazmi sv. prijímania boli: strom života v raji, ktorého ovocie robilo telo prvých rodičov nesmrteľnými; manna; veľkonočný baránok; chlieb ktorý posilnil Eliáša, aby 40 dní putoval až na vrch Horeb; zázračné rozmnoženie chleba a premenenie vody na víno na svadbe v Káne. Sv. prijímanie samotné je zas predobrazom toho pokrmu, ktorým nás bude Boh Otec živiť v nebi.

G) Veriaci požívajú najsv. sviatosť oltárnou len pod spôsobom chleba; kňaz však pri sv. omši ju požíva pod oboma spôsobmi.

Kňaz totiž koná obeť, ktorou sa znázorňuje a sprítomňuje Kristova smrť na kríži. Kristus na Kalvárii preliat takmer všetku svoju krv, takže táto bola od Kristovho tela oddelená. Toto oddelenie Kristovej krvi od tela sa teda musí vo sv. omši znázorniť skrze oddelenie spôsobov chleba a vína. Veriaci však nekonajú obeť, ale len požívajú najsvätejšiu sviatosť oltárnou.

Pitie Kristovej krvi z kalicha je pre veriacich zbytočné. Lebo kto požíva sviatosť oltárnou pod spôsobom chleba, prijíma práve toľko, ako kňaz pri sv. omši. Ved' Kristus je pod každým spôsobom prítomný celý. Aj Kristus hovorí: „Kto je tento chlieb, bude žiť na veky.“ (Jn 6, 59) Prví kresťania zotrvali pri lámaní chleba (Sk. ap. 2, 43); o pití z kalicha sa nerobí nijaká zmienka. Pitie z kalicha sa veriacim neodporúča. Lebo Kristova krv by sa mohla ľahko rozliať; mnohým by sa priečilo piť z kalicha po druhých. Víno ani dlho nevydrží a ani nie je všade ľahko dostupné. Mnohí ľudia neznesú víno. Pápeži Lev (†461) a Gelasius (†496) síce nariadili piť z kalicha, ale len preto, aby bojovali proti bludu manichejcov, že víno pochádza od diabla a užívať sa nesmie. Ďalej prijímanie „pod obojím“ bolo dovolené husitom (1433), aby tak boli naspäť privedení do lona Cirkvi. Vo východnej cirkvi sa hostia najskôr namáča do vína a až potom sa podáva veriacim.

H) Z ustanovenia sv. prijímania spoznáваме veľkú lásku Božiu k ľuďom.

Najväčšia láska na svete je materská láska k deťom. Preto Boh, aby nám učinil pochopiteľným, ako veľmi nás miluje, prirovnáva svoju lásku k nám k materinskej láske. No kto kedy počul, aby nejaká matka dala deťom za pokrm svoje vlastné telo, aby ich zachránila pri živote? A ktorý pastier miloval svoje stádo tak veľmi, aby ho živil svojim vlastným telom a krvou? (sv. Chryz.) Keďže Kristus nás živí svojou vlastnou krvou, je často prirovnávaný aj k **pelikánovi**. Keďže tento vodný vták (žijúci na Jordáne, Níle a pri ústí Dunaja) sa živí rybami a často má krvou zabitých rýb zafarbenú hrud', najmä keď kŕmi svoje mláďatá, tak sa v staroveku myslelo, že pelikán si trhá prsia, aby nakŕmil svoje mláďatá vlastnou krvou. Starí ľudia si preto mysleli, že pelikán sa podobá Kristovi, ktorého krvou sme dostali život a ktorý nás živí svojou krvou v najsvätejšej sviatosti oltárnej. Preto dodnes vidíme na mnohých hlavných oltároch vyobrazeného pelikána s mláďatami. Sv. Katarína Sienská častejšie vídala v rukách kňaza namiesto sv. hostie jasne plápolajúci srdce. Tým jej chcel Boh dať na vyzrozumenie, aká veľká je Božia láska k ľuďom v najsv. sviatosti oltárnej.

I) Proti učeniu o Najsvätejšej sviatosti oltárnej vystupovali bludári viac ako proti akémukol'vek inému kresťanskému učeniu.

Ak chce vrah rýchlo zabiť, mieri na srdce. Srdcom kresťanstva je však sviatosť oltára, pretože prostredníctvom nej je Boh medzi nami. Preto všetci tí, ktorí chceli zničiť pravú vieru, popierali prítomnosť Krista v najsvätejšej sviatosti oltárnej a Kristove slová: "Toto je moje telo", "Toto je moja krv", vykladali rôzne. Všetkých ich porazil istý maliar s dômyselným obrazom. Namaľoval totiž Krista pri poslednej večeri a vedľa Krista aj Luthera a Zwingliho. Pod obraz napísal tieto slová: "Kristus hovorí: Toto je moje telo; Luther hovorí: Toto bude moje telo; Zwingli hovorí: Toto znamená moje telo. Kto z týchto troch má pravdu?" Týchto niekoľko slov maliara je vyvážených mnohými dôkazmi. Slobodomyselníci sa celkom odvažujú vyčítať katolíkom modloslužbu a pohanstvo, pretože podľa nich sa klaňajú iba chlebu. Ako je zrejme, ľudia všetkých vekov napodobňujú Židov, ktorí reptali v kafarnaumskej synagóge, keď im Kristus hovoril o tomto tajomstve, a oni hovorili: "Ako nám tento človek môže dať požívať svoje telo." (Jn 6, 53) Keby sa Kristove slová o Najsvätejšej sviatosti nemali chápať doslovne, Kristus by reptajúcim Židom určite povedal: "Ľudia, tieto slová nesmiete chápať doslovne, sú povedané len obrazne." Kristus to však neurobil, ale vyjadril toto tajomstvo oveľa ostrejšie. Ako za čias Krista mnohí opustili pravú vieru kvôli sviatosti oltárnej (lebo "odvtedy ho mnohí učeníci opustili a už s ním nechodili" Jn 6, 67.), tak sa to deje po celé stáročia. Ten, kto hovorí: "Ako môže byť Kristus skrytý pod spôsobom chleba?", nech uváži, že by potom musel povedať aj: "Ako môže byť Boh skrytý v ľudskom tele?" Ľudia sú najviac otupení tým, čomu nerozumejú.

II. O potrebe sv. prijímania

A) Najsv. sviatosť oltárna je pokrmom našej duše. Preto je sv. prijímanie prostriedkom k tomu, aby sme teraz dosiahli duchovnú dokonalosť, čiže svätosť, a raz život večný.

Najsv. sviatosť oltárna je **pokrmom našej duše**. Lebo život našej duše závisí na požívaní sviatosti oltárnej. Veď Kristus hovorí: „Kto je tento chlieb, bude žiť naveky.“ (Jn 6, 58) a: „Ak nebudete jesť telo Syna človeka a piť jeho krv, nebudete mať v sebe život.“ (Jn 6, 53)

Sväté prijímanie teda je nevyhnutným **prostriedkom k svätosti** a životu večnému. Bez dobrej stravy nemôžeme dosiahnuť pevné zdravie; a práve tak ani bez sv. prijímania nemôžeme sa stať svätými (t.j. duchovne zdravými a silnými). (Segur) Sú dvojakí ľudia, ktorí potrebujú sv. prijímanie: dokonalí, aby sa v dokonalosti udržali a nedokonalí, aby ju dosiahli; silní, aby nezoslabil a slabí aby zosilneli. Prijímajte teda často! (sv. Fr. Sal.) Bolo to každodenné sv. prijímanie, ktoré tak prispelo ku svätosti prvých kresťanov; preto máme toľko mučeníkov z prvých časov kresťanstva. Aj všetci svätí obyčajne veľmi často prijímali.

Avšak časté sv. prijímanie samo o sebe nie je ešte známkou svätosti alebo odmeny za svätosť. Ani pozemské jedlo nie je vôbec známkou telesnej sily, ale len prostriedkom k jej dosiahnutiu.

Kto teda zriedka prijíma sv. prijímanie, ten v dokonalosti urobí malý pokrok.

Myslenie si, že aj napriek vykonanému pokániu sme **nehodnými**, nás nesmie odradiť od sv. prijímania. Aj svätcom kladie Cirkev pred prijímaním do úst slová pohanského stotníka Kornélia. (sv. Fr. Sal.) Len Kristus by bol hodný prijímať, lebo len Boh môže hodne prijímať Boha. (sv. Alf.) Ostatne Kristus neustanovil sviatosť oltárnu pre anjelov, ale pre ľudí. Kto svoju biedu lepšie poznáva a chce sa jej zbaviť, túži po častejšom prijímaní.

Ani naše **každodenné poklesky** nás nesmú odstrašiť od sv. prijímania, skôr nás majú k nemu pobádať, aby sme sa ich zbavili. Lebo sv. prijímanie nás očisťuje od všedných hriechov a oslabuje v nás zlé náklonnosti. Neprijímame Krista, aby sme ho posvätili, ale aby sme boli ním posvätení. (sv. Bonav.) Taktiež nás nemá od sv. prijímania odradiť to, že pri ňom **nepocitujeme sladké pocity**. Človek by bol blázon, keby nechcel jesť chlieb, ale radšej by zomrel hladom, pretože k chlebu nedostal med. (sv. Ig. Loy.); alebo kto by pristúpil k ohňu až vtedy, keď by mu už bolo teplo. (Gerson) Svätí učia, že je lepšie prijímať s malou pobožnosťou, ako vôbec neprijímať. „Kto haní časté prijímanie, ten slúži diablu.“ (Segur) Apoštolská Stolica viackrát odporučila časté, ba každodenné sv. prijímanie. (Kongr. obr. 11. dec. 1885; penit. 19. dec. 1886.) Všetci svätí sa snažili, aby sv. prijímanie čo najviac podporovali. (Prečítaj si

dokument "Die heil. Communion in ihrem offeren wurdigen Empfang" od Segura, Mohuč, Kichheim 20 fen., ktorý je schválený apošt. Svätou stolicou!)

Kto však sv. prijímanie po dlhý čas ľahkomyselne zanedbá, duševne zomrie.

Ani telo nemôže žiť bez pokrmu. No ako boli svätci, ktorí žili bez pozemského pokrmu, tak boli i mnohí svätí, ktorí po dlhé roky žili bez sv. prijímania; ako napr. Mária Egypťská, ktorá žila 47 rokov na púšti, alebo mnohí pustovníci, ako sv. Pavol a sv. Anton. Duch sv., ktorý ich podnecoval do života na púšti, im nahradil všetko, čo nedostávali vo sviatostiach. (Bened. XIV.) Väčšina z nich však pred smrťou prijala sv. prijímanie.

Avšak každý, nemôže prijímať, je povinný prijímať aspoň duchovne, t.j. musí mať túžbu po prijatí Tela Pána a musí ho skutočne prijať, akonáhle sa mu k tomu naskytne príležitosť. (sv. Tom. Akv.)

B) Máme ťažký hriech, keď aspoň raz do roka neprijmeme najsv. sviatosť oltárnu a síce v čase Veľkej noci; okrem toho ešte aj v prípade ťažkej choroby. Cirkev si ďalej praje, aby veriaci, pokiaľ je to možné, prijímali každú nedeľu a na sviatky.

Prví kresťania chodili každodenne na sv. prijímanie, hoci sami neboli svätí. Neskôr podľa nariadenia pápeža Fabiána (†250) museli ísť na sv. prijímanie aspoň počas troch hlavných sviatkov roka. V stredoveku to kresťania zväčša zanedbávali a po celé roky nechodili na sv. prijímanie. Preto Cirkev na Lateránskom koncile (1215) nariadila, aby každý katolícky kresťan, ktorý dosiahol vek užívania rozumu, má ísť na sv. prijímanie **aspoň raz za rok** a síce na Veľkú noc. Kto by nezachoval tento príkaz, tomu má byť po smrti odopretý kresťanský pohreb.

Deti môžu ísť na sv. prijímanie, akonáhle sú vstave rozoznať tento nebeský pokrm od pozemského pokrmu a keď sa dá oprávnene predpokladať, že sviatosť oltárnu prijímú s primeranou zbožnosťou. (Rím. katech.) Sv. prijímanie sa nemá odkladať po dosiahnutí 14. roka života. Pri terajšom stave školskej vzdelanosti sú chlapci schopní pristúpiť k stolu Pána po dovŕšení 10. roku, dievčatá už v 10. roku svojho života. Veľmi nebezpečné je pridlho odkladať sv. prijímanie. Prijímať vo veku nevinnosti je veľmi dôležité. V stredoveku prijímali deti po prvý raz hneď po 7. roku života; ba do 12. storočia prijímali aj nemluvňatá.

Aj v ťažkej chorobe sme povinní prijímať. Ťažko chorý môže Kristovi povedať, ako učenici v Emause: „Pane, zostaň so mnou, lebo už sa stmieva.“ (Lk 24) a po sv. prijímaní môže povedať ako staručký Simeon: „Teraz prepustiš, Pane, svojho služobníka v pokoji podľa svojho slova, lebo moje oči uvideli tvoju spásu.“ (Lk 2, 29) Preto sa sv. prijímanie tiež volá „pokrm na cestu do večnosti“, t. j. posilnením na poslednú cestu. Ale sv. hostia sa nepodáva tým, čo ju požívať nemôžu alebo by ju mohli vyvracať. No kto už je bez vedomia, ten preto ešte nie je vylúčený zo sv. prijímania. Ak ťažká choroba trvá po dlhší čas, chorý môže prijímať dva i tri razy. Duchovný pastier mu musí vyslúžiť najsv. sviatosť, keď si ju žiada. (Bened. XIV.) Aj ťažko choré deti, ktoré už prišli k užívaniu rozumu (teda asi 7-ročné), môžu prijať najsv. sviatosť, hoci predtým ešte neboli na spovedi a na sv. prijímaní. Kňaz ich najprv celkom krátko poučí o základných pravdách viery a o sviatostiach, ktoré majú prijať. (Bened. XIV.)

Okrem toho si **Cirkev praje**, aby veriaci, podľa možnosti, prijímali každú **nedeľu a na sviatok**. Tridentský koncil (1563) si totiž praje, aby pri každej sv. omši, prítomní veriaci nielen duchovne, ale aj skutočne prijímali, a aby mali takto v hojnejšej miere účasť na ovocí sv. omše. (22, 6) Ak sú však veriaci povinní každú nedeľu a sviatok zúčastniť sa na sv. omši, tak by mali prijímať aspoň v tieto dni. Všetci cirkevní učitelia (obzvlášť sv. Alfonz) schvaľujú časté, ba i každodenné sv. prijímanie a vyzývajú k nemu. Sv. Karol Boromejský hovorí: „Telo živíme viackrát za deň a dušu by mali sme živiť len raz za rok?“ Duchovní pastieri sú povinní povzbudzovať veriacich k častejšiemu, ba až ku každodennému prijímaniu, lebo ako telo, tak aj duša, potrebuje každodenný pokrm.“ (Rím. katech.)

Ale spovedníci nemôžu všetkým veriacim bez rozdielu dovoliť častejšie prijímanie; musia mať na zreteli duševný stav a život veriacich.

Niet takmer nikoho, komu by mohlo byť odopreté **mesačné** sv. prijímanie. (Bened. XIV., sv. Alf.)

Ale **týždenné** sv. prijímanie sa dovoľuje len tým, ktorí sa zdržujú od ťažkých hriechov a svojim životom nedávajú nijaké pohoršenie. (Teda tí, ktorí nie sú známi svojou klebetnosťou, hádavosťou, ohováraním alebo pre inú príčinu.) Veľmi potrebné je týždenné sv. prijímanie pre tých, ktorí sú v nebezpečenstve, že upadnú do ťažkého hriechu, lebo sv. prijímaním nadobúdajú silu.

Každodenné sv. prijímanie sa dovoľuje len tým, ktorí sa úplne zriekli všetkých zmyselných radostí, vážne sa usilujú o dokonalosť, rázne bojujú proti každému všednému hriechu a pociťujú veľkú túžbu po sv. prijímaní. Takí ľudia musia tiež viesť bezúhonný život, musia mať potrebný čas na prípravu a vďaka vzdávanie a mať prebudeného ducha. Kto denne prijíma, nemusí sa denne spovedať, lebo sv. prijímanie očisťuje od všedných hriechov. Len vtedy by sa musel vyspovedať, keby spáchal ťažký hriech (Trid. konc. 13, 6), no taký človek obyčajne už neupadá do ťažkého hriechu.

Kto však vedie svetácky život a vôbec si ani len nepomyslí na potlačovanie svojich chýb (hnevu, klebetnosti, márnomyseľnosti a i.), tomu by každodenné sv. prijímanie veľmi škodilo, lebo sv. prijímanie je ako oheň, ktorý tam, kde nič neočisťuje, všetko spaľuje.

Mnohým ľuďom musí kňaz sv. prijímanie úplne odoprieť. Zvlášť slobodomurárom, katolíkom, ktorí vstúpili iba civilného manželstva alebo do zmiešaného manželstva bez cirkevného požehnanie a nakoniec všetkým, ktorí svojim životom dávajú verejne pohoršenie.

Slobodomurári sú totiž vylúčení z Cirkvi (Pius IX. 12. okt. 1869); okrem toho sa hovorí, že slobodomurári radi zneužívajú sv. hostie k hanebným činom.

Katolíci, ktorí žijú iba v **civilnom manželstve** alebo uzavreli zmiešané manželstvo bez cirkevného požehnanie, musia najprv zmeniť tento stav na manželstvo platné pred Bohom.

K tým, čo dávajú **verejné pohoršenie** patria: úžerníci, ktorí už boli trestaní za úžeru; ľudia, ktorí vydávajú spisy nepriateľské voči viere a Cirkvi alebo majú také reči a obzvlášť všetci, ktorí boli pre ťažké zločiny trestaní. No akonáhle títo ľudia svoje verejne pohoršenie i verejne napravia, môžu byť zase pripustení k sv. prijímaniu. Rovnako im nie je tak ľahké odoprieť sv. prijímanie, ak boli na sv. spovedi. Je pochopiteľné, že sv. prijímanie sa odoprie ľuďom podnapitým alebo v opitým.

Ak kňaz musí niekomu odoprieť sv. prijímanie, potom však nakoľko je to možné, má takého človeka najskôr upozorniť medzi štyrmi očami, aby na sv. prijímanie nešiel, a takto ochránil ich česť (sv. Karol Bor.); no keď taký človek predsa príde na sv. prijímanie, kňaz ho pri podávaní jednoducho minie, aby nevzbudil nejakú pozornosť.

S hriešnikmi, ktorých ťažké hriechy nie sú verejne známe, sa nezachádza tak prísne, veď ani Spasiteľ neodoprel Judášovi sv. prijímanie. (sv. Tom. Akv.)

Okrem toho kňaz neudelí Telo Pána ani tým, ktorí ho nevedia rozoznať od obyčajného pokrmu, alebo by ho úmyselne nehodne prijali.

Teda ku sv. prijímaniu nepripustí **deti, ktoré ešte nedosiahli vek užívania rozumu**. Ak sa im v minulosti predsa len podávalo sv. prijímanie, malo to svoju príčinu vo vtedajších pomeroch. (Trid. konc. 21, 4) Deti bývajú tiež najprv poučené o najdôležitejších náukách viery a mravov. (Bened. XIV.) **Hlupáci a pomätenci** sú spravidla tiež neschopní sv. prijímania; výnimka je len vtedy, ak majú občas zdravý rozum alebo by boli v nebezpečenstve smrti. Nepodáva sa ani opilcom, ktorí sa v opilstve ťažko zranili, lebo Spasiteľ žiada, aby sme nehádzali perly medzi svine.

III. O účinkoch sv. prijímania

Sv. prijímanie prináša našej duši a nášmu telu veľký úžitok. „Boží majestát dobre platí za pohostinnosť, ak bola dobre prijatá.“ (sv. Alf.)

Sv. prijímanie účinkuje podobne, ako chlieb a víno. (sv. Tom. Akv.)

Chlieb a víno (pozemský pokrm) 1. sa čo najužšie spája s telom, 2. zachováva nám život, podporuje vzrast, 3. odníma únavu a slabosť a dodáva telu sily, 4. naplňuje telo potešením (lahodí telu) a 5. pôsobí sprostredkovane na ducha. (Zdravý duch v zdravom tele.) Podobne účinkuje aj sv. prijímanie.

A) Sv. prijímanie nás čo najužšie spája s Kristom. Lebo Kristus hovorí: „Kto je moje telo a pije moju krv, zostáva vo mne a ja v ňom.“ (Jn 6, 57)

Sv. prijímanie je akoby sobáš. Pri sobáši ženích pozdvihuje nevestu do stavu, v ktorom sa on sám nachádza; ak je knieža, ona stane sa kňažnou, ak je kráľ alebo cisár, ona sa stane kráľovnou alebo cisárovnou. Tak sa sv. prijímaním pozdvihuje duša zo svojho nízkeho a opovrhnutia hodného stavu a stáva sa nevestou Kristovou. Sv. prijímanie je akoby pokračovaním vtelenia Syna Božieho. Kristus sa svojim vtelením spojil s ľudstvom všeobecne, vo svätom prijímaní sa spája s každým človekom osobitne. „Ako sa spolu spájajú dva roztopené kúsky vosku, tak sa Kristus spája s nami vo sv. prijímaní. On je v nás, a my sme v ňom.“ (sv. Cyr. Jer.) Sv. prijímaním berieme na seba Kristovu prirodzenosť. „Kto často prijíma Krista, ten je takmer premenený na Krista.“ (sv. Aug.) Prostredníctvom svätého prijímania Kristus premieňa našu prirodzenosť na svoju prirodzenosť, ako malý kúsok kvasu pripodobňuje veľké množstvo múky. „Naše telo sa v istom ohľade stáva jeho telom a naša krv v istom ohľade jeho krvou.“ (sv. Cyp.) Tým sa líši sv. prijímanie od telesného pokrmu. Telesný pokrm je slabší než naša prirodzenosť, a preto je ňou premenený. Sv. prijímanie je silnejšie než naša prirodzenosť, a preto ju premieňa. (sv. Aug.) Naša prirodzenosť sa svätým prijímaním zušľachtľuje ako rastlina s ušľachtilým štepom. (sv. Tom. Akv.)

Sv. prijímanie nás **zjednocuje i medzi sebou**, lebo ním sa všetci katolícki kresťania stávajú jedným telom. Sv. Pavol hovorí: „My mnohí sme jedno telo, lebo všetci máme podiel na jednom chlebe.“ (1 Kor 10, 17) Preto sv. otcovia nazývajú sv. prijímanie všeobecným zjednotením všetkých veriacich s Kristom a v Kristovi a medzi sebou. (Latinské slovo *communio* znamená to, čo *communis unio*, t.j. všeobecné zjednotenie.) Preto sa tiež nazýva aj „znakom jednoty, zväzkom lásky, obrazom pokoja a svornosti.“ (Trid. konc. 13, 7)

B) Sv. prijímanie osvecuje rozum a posilňuje vôľu.

Každým sv. prijímaním dostávame **milosť pomáhajúcu**, t.j. osvietenie rozumu a posilnenie vôle. Ako vychádzajúce slnko zaháňa temnotu a prináša svetlo, tak účinkuje aj sv. prijímanie. Preto všade, kde sa udeľuje sv. prijímanie, sviati

svetlo. Všimni si, čo je napísané o dvoch učeníkoch v Emause: „Poznali ho podľa lámania chleba.“ (Lk 24) Sv. prijímanie posilňuje ako chlieb, ktorý anjel priniesol na púšť Eliášovi, prenasledovanému kráľom. Posilnený týmto chlebom mohol vydržať 40 dní a nocí až došiel k vrchu Horeb.

Aj nás na tejto púti životom posilňuje sv. prijímanie, aby sme premožli útoky zvodného sveta a šťastne dorazili na vrch Boží. (1. Kr 19) Sväté prijímanie teda dáva silu potláčať pokušenia a konať čnosti. „Prijímanie premieňa tých, ktorí boli predtým bojzliví, na levov, preto sa pekelný duch trasie, keď vidí pery sčervenané krvou Kristovou.“ (sv. Chryz.) Keďže sv. prijímanie posilňuje dušu, preto sa kedysi vkladala najsv. sviatosť do domčeka podobného veži a ešte aj doteraz majú monštrancie podobu vežičky. Tým sa chce povedať: sv. prijímanie je veža sily. Kto má potom veľa utrpenia a ťažkostí, má často prijímať, aby sa posilnil. Keďže prví kresťania boli tak veľmi prenasledovaní, preto sa tak často posilňovali sv. prijímaním; tým boli posilnení aj k mučeníckej smrti. (sv. Cyp.) Nikdy sa nevystavovali nebezpečenstvu, že by predtým neprijali sviatosť oltárnu, lebo vedeli, že sú slabí, ak ich sviatosť oltárna neposilní. (sv. Cyp.) Aj ten, kto sa nachádza v ťažkom pokušení, by mal častejšie prijímať. Sv. prijímanie zadržuje anjela smrti ešte viac, ako predobraz sv. prijímania, totiž krv veľkonočného baránka natretá na veraje židovských domov. „Prijímanie spútava satanovu moc.“ (sv. Ig. Ant.)

C) Sv. prijímanie zachováva a rozmnožuje duševný život.

Sv. prijímanie udržuje dušu pri živote, pretože **chráni pred smrteľným hriechom**. Preto kňaz, ktorý podáva ľuďom sväté prijímanie, hovorí: "Telo nášho Pána Ježiša Krista nech zachová tvoju dušu pre život večný. Amen." Sväté prijímanie zachováva našu dušu nažive, tak ako chlieb a víno zachovávajú telo. Sv. prijímame v nás totiž zachováva **milosť posväcujúcu**, ktorá je životom duše. Kristus hovorí: „Ako mňa poslal živý Otec, a ja žijem skrze Otca, tak i ten, čo ma je, bude žiť skrze mňa.“ (Jn 6, 57) To jest: Skrze vôľu môjho nebeského Otca som sa stal človekom. Ale môj Otec mi odovzdal svoj život ako človeku, a preto každý, kto bude jesť moje ľudské telo, dostane božský život. Ďalej Kristus hovorí: „Kto bude jesť z tohto chleba, bude žiť naveky (Jn 6, 51), t.j. neupadne do smrteľného hriechu. Sv. prijímanie nás chráni od opätovného upadnutia do ťažkého hriechu. (Trid. konc. 13, 2) Ono je protijedom hriechu. (sv. Ign. Ant.) Kto teda zriedka prijíma, ľahko upadne do smrteľného hriechu. Kto často prijíma, ľahko zotrúva v milosti. „Chodievajte často na sv. prijímanie, lebo tam, kde sa Boh často nachádza, nemôže sa veľmi zdržovať nepriateľ Boží.“ (sv. Joz. Kupert.) Preto Kristus hovorí: „Ja som živý chlieb, ktorý zostúpil z neba“ (Jn 6, 41 a 51), na rozdiel od manny na púšti, ktorá neudelovala život večný. (Jn 6, 49) Sv. prijímanie v nás **rozmnožuje** aj **milosť posväcujúcu**, tak ako dobrý pokrm rozmnožuje telesné zdravie. Lebo naša budúca blaženosť závisí na stupni milosti posväcujúcej, a tak sv. prijímanie prispieva i k rozmnoženiu našej večnej blaženosti. Preto Kristus povedal sv. Gertrúde: „Ako je na svete viac ctený ten, kto bol dvakrát konzulom, ako ten, kto tento úrad zastával len raz, tak bude v nebi odmenený väčšou slávou ten, kto na zemi častejšie prijímal sväté prijímanie.“

D) Sv. prijímanie oslabuje naše zlé žiadosti a očisťuje nás od všedných hriechov.

Lekár predpisuje zdravú stravu tým, ktorí sú telesne slabí, aby zosilneli. A tak existuje aj pokrm pre dušu, ktorý dokáže **odstrániť jej slabosti** a posilniť ju, týmto pokrmom je sväté prijímanie. Kto často prijíma, ten nepociťuje také silné pokušenia k hnevu, závidi, nečistote a iným zlým žiadostiam. (sv. Bern.) Sv. prijímanie ochladzuje oheň žiadostivosti práve tak, ako chladný nápoj zmierňuje horúčavu. Ono je pšenicom vyvolených a vínom, z ktorého sa rodia panny (t.j. čisté duše). (Zach 9, 12) Kto toto telo miluje, nebude milovať svoje telo. (sv. Greg. Nys.) Sv. prijímanie nás síce **očisťuje od všedných hriechov**, no nie od smrteľných hriechov. Podobá sa na oheň, ktorý síce spáli slamu a drevo, ale nie kameň a železo. Ono je pokrmom a liekom duše; pokrm a liek síce pomáha chorému, ale nie mŕtvemu.

Kto však denne prijíma a je si vedomý len všedných hriechov, nemusí sa denne spovedať. Podobne aj ten, kto bol deň predtým na spovedi a dopustil sa všedného hriechu, nemusí sa pred prijímaním znovu spovedať.

E) Sväté prijímanie posväcuje mnohé veľké rozkoše.

Potešenie zo svätého prijímania je **zakúsením** večnej blaženosti. Aj manna chutila ľúbezne, ako med. „Vo sv. prijímaní zažívame sladkosť v jeho vlastnom prameni.“ (sv. Tom. Akv.) V modlitbe, ktorá predchádza každému svätému prijímaniu, sa sviatosť oltárna nazýva „chlebom, ktorý obsahuje akýkoľvek pôžitok.“ (Múd 16, 20) Rozkoš zo svätého prijímania je tým väčšia, čím väčšia je hodnosť prijímajúceho, avšak Boh ju často odoprel aj svätcom.

F) Sv. prijímanie posväcuje naše telo a vkladá doň zárodok budúceho slávneho vzkriesenia.

Podľa názoru sv. Otcov sv. prijímanie udeľuje telu človeka takú dôstojnosť a vznešenosť, že ten, kto toto božské Telo len jedenkrát prijal, musí raz vstať z mŕtvych. Preto Kristus prisľúbil: „Kto je moje telo a pije moju krv, ten má život večný a **ja ho vzkriesim v posledný deň.**“ (Jn 6, 55) Kristus svojim telom vkladá do nášho tela semeno nesmrteľnosti. (Klem. Alex.) Prijímanie nám teda nahrádza strom života, ktorý bol v raji a ktorý by bol telu udelil nesmrteľnosť.

Ak **všetky choroby zmizli** u tých, ktorí sa dotkli lemu Kristovho rúcha, ako by nemohli zmiznúť choroby z nás, ktorí sme takí šťastní, že prijímame Krista. (sv. Chryz.) Preto svätý Ludovít Bertrand († 1580) odporúčal chorým sväté prijímanie, pretože sväté prijímanie často uzdravovalo aj telo.

Ale milosti zo sv. prijímania dostane len ten, kto sa na sv. prijímanie náležite pripravuje a častejšie ho prijíma.

Dobre prijímať Spasiteľa sa naučíme tým, keď ho budeme často prijímať, ako všetko ostatné, sa učíme len cvičením. (sv. Fr. Sal.)

IV. O príprave na sv. prijímanie

A) Na sv. prijímanie sa máme náležite pripraviť.

Všimnime si, že Boh považoval za potrebné pripravovať ľudstvo na príchod Vykupiteľa celé tisícročia prostredníctvom patriarchov, prorokov a iných svätých mužov. Tak aj svätému prijímaniu, v ktorom Boh prichádza ku každému, má predchádzať primeraná príprava. Pred svätým prijímaním máme vynaložiť všetko úsilie, aby sme sa stali **podobnými Kristovi**, pretože len ak sme duchovne spriaznení s Kristom, môžeme sa s ním spojiť vo svätom prijímaní. Aj tekutiny sa spájajú len vtedy, ak sú príbuzné, a tak sa spája voda a víno, ale nie olej a víno.

Čím lepšie sa pripravíme na sväté prijímanie, tým viac milostí dostaneme. Čím suchšie je drevo, tým lepšie horí; čím lepšie sa pripravíme na sväté prijímanie, tým viac v nás vzplanie Božia láska.

Kto sa však na sväté prijímanie nepripravuje **vôbec** alebo len zle, zvoláva na seba Božiu kľatbu. Takýto človek stráca úctu pred prevelebnou sviatosťou oltárnou a dokonca aj vieru v Kristovu prítomnosť. "Kto prijíma len zo zvyku, nebude mať účasť na Božej štedrosti." (sv. Gert.)

B) Zvlášť sa máme očistiť od všetkých ťažkých hriechov svätou spoveďou a konat' dobré skutky, najmä sa postiť a modliť.

Ak má do mesta prísť kráľ, mesto sa najprv vyčistí a potom vyzdobí. Ak má nebeský kráľ prísť k nám, urobme to isté; očistíme svoju dušu svätou **spoveďou** a ozdobme ju dobrými skutkami. Svätý Pavol hovorí: "Skúmaj sám seba a potom jedz z chleba a pi z kalicha." (1 Kor 11, 28) Pred svätým prijímaním sa teda máme skúmať. Napodobňujte opatrného hada, ktorý predtým, ako sa napije, vypustí všetok svoj jed. (sv. Bern.) Všimni si, že Jozef z Arimatie zabalil Kristovo telo do čistého plátna a uložil ho do hrobu. (Mt 27, 59) Či by sme nevyčistili svoj dom od všetkej nečistoty, keby sme mali prijať nejaké knieža ako hosťa? (sv. Bonav.) Apoštoli neposadili svojho Majstra a Pána na oslíka, kým ho neupravili a nepoložili na svoje rúcha. Rovnako aj my by sme sa mali ozdobiť cnosťami skôr, ako prijímeme Krista vo svätom prijímaní. (sv. Chryz.)

Kto pristupuje ku svätému prijímaniu, hoci si je vedomý ťažkého hriechu, dopúšťa sa zločinu svätokrádeže.

Svätý Pavol hovorí, že takýto človek je "vinný telom a krvou Pána" (1 Kor 11, 27), t. j. je rovnako vinný, ako keby Krista **zabil**. A tento zločin je do istej miery ešte väčší ako zločin Židov, ktorí ukrižovali Krista; Židia totiž položili ruku na Krista len raz, ale ten, kto nehodne prijíma, sa odvažuje robiť to častejšie. (Tert.) Takíto ľudia konajú horšie ako Judáš, ktorý predal Krista za 30 strieborných a zradil ho bozkom. Horšie ako Herodes, lebo predstierajú, že sa idú klaňať Ježišovi, a pritom ho idú usmrtiť. (sv. Chryz.) Tento zločin je ešte väčší ako Baltazárov; on sa totiž prehrešil proti svätým nádobám, oni však proti samému Bohu. Kto nehodne prijíma, robí ako ten, kto vloží čisté rúcho do skrine plnej špiny (sv. Aug.); ako Filištínci, ktorí sa zmocnili archy zmluvy a postavili ju vedľa modly Dagona; lebo postavili Krista vedľa diabla. (M. Lataste.) Sväté prijímanie pôsobí ako svetlo; ako je svetlo príjemné pre zdravé oko, ale škodlivé pre choré, tak je Telo Pána liekom pre čisté duše ku spásu, ale pre nečisté duše je prostriedkom k záhube duší. Sväté prijímanie je ako ohnivý stĺp, ktorý svietil Izraelitom, ale Egyptanov zatienil tmou. (Ex 14, 20) Najlepšie jedlá spôsobujú chorobu, keď ich požije chorý žalúdok. (Rím. katech.)

Kto si bezprostredne pred svätým prijímaním **spomenie na ťažký hriech**, nemusí ísť znova na svätú spoveď, ale stačí, ak sa z neho vyspovedá pri **nasledujúcej svätej spovedi**, pretože je už odpustený spolu s ostatnými hriechmi rozhrešením kňaza, keďže bol zabudnutý bez vlastnej viny.

Svätokrádežné prijímanie má za následok: zaslepenosť ducha, zatvrdilosť srdca, časné tresty a večnú smrť.

Nehodné prijímanie spôsobuje pravý opak hodného prijímania. Kto prijíma nehodne, hoci prijíma tichého baránka, mení sa na dravého vlka. (sv. Chryz.) Takého človeka diabol úplne vezme do svojej moci, ako Judáša po jeho nehodnom prijímaní. (Jn 13, 27) Ak už archa zmluvy priniesla Filištíncom toľko zla (1 Sam 5), ak musel byť kráľ Baltazár tak kruto potrestaný za znesvätenie posvätných nádob (Dan 5), o čo viac bude potrestaný ten, kto sa prehrešuje proti Kristovmu telu. Choroby a náhla smrť sú bežnými trestami za nehodné sväté prijímanie. (1 Kor 11, 30) Spomeňme si na biednu Judášovu smrť. "Ten, kto nehodne prijíma sväté prijímanie, cíti vo svojom srdci strach, zúfalstvo a nenávisť voči Bohu, čo je začiatok všetkého, čo ho bude vo večnosti zožírať." (M. Lataste.) Človek, ktorý príde bez svadobného rúcha (bez posväcujúcej milosti) na svadobnú hostinu (k svätému prijímaniu), bude vyhodенý von do tmy. (Mt 22) Svätý Pavol varuje kresťanov (1 Kor 11, 29) pred nehodným svätým prijímaním, keď hovorí "Lebo kto je a pije, a nerozoznáva telo, ten si je a pije odsúdenie (totiž od obyčajného jedla).

Hoci ku svätému prijímaniu stačí byť v stave posväcujúcej milosti, predsa sa veľmi odporúča, aby sme sa pred svätým prijímaním úplne zriekli všetkej nezriadenej náklonnosti k pozemským veciam.

Ak ste v stave posväcujúcej milosti, prečo nechodíte na sväté prijímanie, ktoré je určené na to, aby vás v nej udržalo? (sv. Chryz.) Ak chceme prijímať, je potrebné len, aby sme boli zbavení všetkých ťažkých hriechov. (sv. Tom. Akv.)

Čím menej lipneme na pozemských veciach, tým väčšia je naša láska k Bohu, a teda tým väčšia je posväcujúca milosť. Čím väčšia je však naša láska k Bohu, tým väčšiu milosť dostávame prostredníctvom svätého prijímania. "Ak niekoľko ľudí zapáli svoju sviečku od inej sviečky, všetci budú mať svetlo a teplo, ale ten, kto má väčšiu sviečku, bude ho mať viac." (sv. Kat. S.) Kto je teda chamtivý, ctižiadostivý, nemierny alebo oddaný iným vášňam, bude mať zo svätého prijímania malý úžitok. Iba anjelsky čisté srdce môže byť dôstojným príbytkom Božím.

C) Pred sv. prijímaním je predpísaný nasledujúci pôst: od polnoci nesmieme nič jesť ani piť.

Tento pôst má v nás vzbudzovať úctu pred Najsvätejšou sviatosťou oltárnou. Musíme dávať prednosť nebeskému pokrmu pred pozemským, lebo vznešenejšie má vždy prednosť. Všimnite si, že Kristovo telo bolo uložené do hrobu, v ktorom ešte nikto nebol pochovaný.

Kto je však vážne chorý, môže ísť na sväté prijímanie, ak už niečo jedol alebo pil.

Všetky zákony prestávajú platiť v čase núdze." (sv. Tomáš Akv.) Pri tej istej vážnej chorobe môžeme prijímať aj častejšie, aj keď nie sme nalačno. Ale ten, kto je síce chorý, ale nie vážne chorý, musí byť pri svätom prijímaní nalačno.

Ten, kto nie je vážne chorý, môže pred svätým prijímaním niečo prijať, len ak na to dostal výslovné povolenie od pápeža.

Toto povolenie sa udeľuje len: cisárovi a kráľovi pred korunováciou; starým alebo chorým kňazom, ktorí musia sláviť omšu a nemôžu byť hladní bez veľkej ujmy na zdraví; chorým kňazom, ktorí nemusia sláviť omšu, ale len asi 2-3 krát týždenne; tiež chorým laikom, asi 5-6 krát mesačne. Svätý Otec však zvyčajne povoľuje týmto osobám pred svätým prijímaním len niečo vypiť. Žiadosť Svätému Otcovi sa posiela prostredníctvom biskupa.

Ak osoba z neopatrnosti pred svätým prijímaním niečo požila, v ten deň už nesmie ísť na sväté prijímanie, ale až na druhý deň na základe povolenia kňaza.

D) Pred sv. prijímaním si máme vzbudiť tri božské cnosti a ľútosť.

Svätý Augustín hovorí: „Nikto nemá požívať Kristovo telo, ak sa mu predtým neklaňal.“ Pred každým svätým prijímaním Cirkev prostredníctvom kňaza vzbudzuje v srdci veriacich 3 božské cnosti; keď sa totiž miništrant pomodlil všeobecné vyznanie hriechov, kňaz sa musí pomodliť za odpustenie hriechov (a zároveň požehnať ľud) a keď ukáže ľudu hostiu, povedať slová sv. Jána Krstiteľa ("Hľa, Baránok Boží, ktorý sníma hriechy sveta."), ako aj slová pohanského stotníka ("Pane, nie som hoden, aby si vošiel pod moju strechu, ale povedz len slovo a moja duša bude uzdravená.") Preto i prvému prijímaniu školských detí obyčajne predchádza obnovenie krstného sľubu.

Pred sv. prijímaním si máme vzbudiť **vieru**, lebo Kristus pred udeľovaním milosti (keď zázraky činil), vždy požadoval živú vieru. Tak povedal dvom slepým pred ich uzdravením: „Veríte, že vám to môžem urobiť?“ Len potom, keď títo na otázku odpovedali „áno“, ich uzdravil. (Mt 9, 28)

Pred sv. prijímaním si máme vzbudiť **nádej**. Keď ešte Kristus žil na zemi, nikoho kto za ním s dôverou prišiel, nenechal bez pomoci. Tak bola žena, chorá dvanásť rokov, pre svoju veľkú dôveru, hneď uzdravená, len čo sa dotkla obruby jeho šiat. (Mt 9, 20)

Pred sv. prijímaním si máme vzbudiť **lásku**, lebo čím väčšia je naša láska k Bohu, tým štedrejší je Boh k nám. „Z lásky musíme prijímať toho, ktorý sa nám z lásky daroval.“ (sv. Fr. Sal.) Miluj toho, ktorý z lásky k tebe zostupuje do týchto spôsobov, aby svetlo svojej večnosti spojil so zemou tvojej krehkosti. (sv. Aug.)

Pred sv. prijímaním sa máme **modliť** aspoň **pol hodiny**. (sv. Alf.) Odporúča sa pred sv. prijímaním zúčastniť sa na sv. omši.

E) Aj svoje telo máme náležite pripraviť, keď sa čistotne a slušne oblečieme a úctivo sa správame.

Na sv. prijímanie máme ísť **čisto oblečení**. Skôr ako Kristus podal apoštolom svoje telo, umyl im nohy. Už Izraeliti museli oprat' svoje rúcha pred tým ako dostali 10 Božích prikázaní. „Vonkajšia čistota má byť známkou vnútornej čistoty.“ (sv. Fr. Sal.) Na svadobnú hostinu sa smelo ísť len v svadobnom rúchu, a ty by si chcel ísť k sv. večeri Pána v špinavých šatách? (Did. Nis.)

Avšak šatám nesmieme prikladať príliš veľkú váhu, inak zabudneme na to, čo je hlavné a stratíme zbožnosť. Kto pri sv. prijímaní hreší pýchou, nemá z neho žiaden alebo má len malý úžitok. Ale chudobný oblek nie je žiadnou hanbou. Sám Kristus bol chudobný a miloval chudobných. On nepozera na zovňajšok, ale skôr na srdce človeka.

Pri sv. prijímaní sa máme **úctivo správať**, t.j. máme sa vyhýbať všetkému nápadnému a všetkému čo narúša zbožnosť. Musíme sa prísne vyvarovať smiechu, bežaniu k miestu prijímania, nápadnému bitiu sa do pŕs, prevracaniu očí, prílišnému vyplazovaniu jazyka, chytania hostie a pod. Vojaci pristupujú k sv. prijímaniu bez zbrane.

Máme sa správať najmä takto: Keď kňaz hovorí slová: „Pane, nie som hoden...“ máme sa byť do prs, potom ísť pomaly na miesto sv. prijímania, neobzerať sa pri chôdzi, keď sa k nám kňaz blíži, máme sa prežehnať, dať si pod bradu modlitebnú knižku, jazyk dať na dolnú peru, očami hľadiť na k sv. hostiu, potom užiť hostiu a o chvíľku sa pomaly vrátiť na svoje miesto. Ak by nám hostia pril'nula na podnebí, máme ju uvoľniť jazykom, nie prstom.

V. Ako sa máme správať po sv. prijímaní

Po svätom prijímaní máme d'akovať Bohu a predkladať mu svoje žiadosti, najmä sa modliť za pápeža, panovníka, biskupa, potom za svojich rodičov, priateľov a dobrodincov a nakoniec za úbohé duše v očistci.

Modlitba vďaky má trvať aspoň štvrt' hodiny. (sv. Alf.) Aj kňaz sa po sv. prijímaní musí modliť chválospev troch mládencov v ohnivej peci. Kto odchádza zo sv. prijímania bez vzdávania vďaky, dopúšťa sa hrubosti, podobne ako človek, ktorého pozval vzácny hosť a ktorý odíde bez poďakovania. (sv. Chryz.) Chová sa ako Judáš, ktorý hneď po prijímaní utiekol z večeradla. (sv. Chryz.) Za takým človekom poslal raz sv. Filip Neri dvoch miništrantov s horiacimi sviecami.

Po svätom prijímaní máme tiež **predložiť Bohu svoje želania**. Ak niekam zavíta panovník, využíva sa táto prítomnosť a prednášajú sa mu prosby. Rovnako máme využívať Božiu prítomnosť pri svätom prijímaní. Kráľovná Ester predniesla kráľovi Asvérovi svoju prosbu za židovský národ na hostine, pretože vedela, že je to najvhodnejší čas na prednesenie prosby a bola vypočutá. (Est 7)

Najvhodnejší čas na rozhovor s Bohom sú chvíle, keď máš v sebe tohto božského host'a. (sv. Magd. z P.) Modlitby, ktoré konáme po svätom prijímaní, majú preto oveľa väčšiu hodnotu ako iné, pretože sú posvätené Kristovou prítomnosťou. (sv. Alf.) Krista nemáme vždy v sebe. (Mk 14, 7) Ó, aké poklady strácajú tí, ktorí po svätom prijímaní zabúdajú prosiť v milosti. (sv. Alf.)

Nesluší sa po sv. prijímaní pľuvať alebo hneď jesť, ani sa v deň sv. prijímania zúčastňovať svetských radovánok.

Je preto neslušné pľuť, lebo čiastočka svätej hostie môže ľahko zostať v ústach, a pľutím môže spadnúť na zem. (S jedením by sme mali počkať aspoň štvrt' hodiny, pretože dovtedy v nás ešte pretrváva spôsob chleba.) V deň svätého prijímania nemáme vyhľadávať svetské radovánky, lebo môžeme ľahko prísť o prijaté milosti. Ten, kto dáva drahé kamene do roztrhnutého vrečka, ich roztratí. Ak sa chudobná dievčina, ktorú si vzal za ženu vznešený pán, po jeho smrti vydá za jednoduchého človeka, opäť stratí svoju vážnosť. Tak je to aj tu. (Segn.) Po svätom prijímaní sa sluší ísť do kostola, a tak sa odvd'ačiť za návštevu, ktorú nám Kristus učinil.

VI. O duchovnom sv. prijímaní

Duchovne prijíma ten, kto v sebe vzbudzuje živú túžbu po prijatí najsv. sviatosti oltárnej.

Istý človek odsúdený na smrť hladom sa síce smel vyspovedať, ale nesmel prijímať. Vtedy padol pred prevelebnou sviatosťou na kolená a povedal: "Pane Ježišu, ty si tu prítomný pod spôsobom chleba. Moja duša túži po Tebe, ale nemôžem Ťa skutočne prijať. Príď teda ku mne neviditeľným spôsobom. Ved' si všemohúci a môžeš to urobiť." Tak hovor i ty a vtedy duchovne prijímaš. „Ver a prijímal si.“ (sv. Aug.) Duchovne prijímať nie je ťažké, stačí sa na chvíľu sústrediť, v mysli predstúpiť pred svätostánok a povedať: "Pane Ježišu, príď do môjho srdca." (Mar. Lat.)

Duchovne prijímať máme počas sv. omše pri prijímaní kňaza a ďalej pri návšteve najsv. sviatosti oltárnej.

Prví kresťania prijímali každý deň, tak by sme mali aj my, ale nie je to dovolené. Preto máme prijímať aspoň duchovne. Duchovne môžeme prijímať v každú dennú hodinu; čím častejšie, tým lepšie. Nemusíme sa pred ním postiť, ani nepotrebujeme povolenie spovedníka.

Duchovným prijímaním dosiahneme od Boha podobné milosti, ako skutočným prijímaním.

Skutočné prijímanie sa podobá zlatým, duchovné strieborným nádobám. Keď bol Kristus na zemi, uzdravoval nielen tých, ku ktorým sám osobne prišiel, ale aj neprítomných, ktorí po ňom veľmi túžili; spomeňme si na stotníkovho sluhu. Robí tak dodnes. (Koch.) Tí, ktorí túžia po tomto nebeskom chlebe, svojou živou vierou dosiahnu jeho ovocie a úžitok. (Trid. konc. 13. 8.)

Duchovné prijímanie je najlepšou prípravou na skutočné prijímanie. Kristus neprišiel na svet, kým po ňom nebola vo svete veľká túžba, práve tak nerád vstupuje do duše, ktorá po ňom nemá veľkú túžbu. (Avila.)

4. O SVIATOSTI POKÁNIA

I. O podstate a potrebe pokánia

Keď sa ryba chytila na udicu, ihneď pocíti bolesť. Podobne sa to deje aj hriešnikovi. „Veď tým, čím nás Boh trestá, nás zároveň vedie k spásu; ako trest za hriechy nám dal bolesť, ale touto bolesťou môžeme byť opäť oslobodení od hriechu.“ (sv. Chryz.)

Vnútoraná bolesť nad hriechom a s ňou spojené úprimné odvrátenie sa od stvorenia a obrátenie sa k Bohu nazývame pokáním.

Celý život náš vlastne nemá byť ničím iným, ako ustavičným pokáním. Kristus hovorí: „Ak nebudete činiť pokánie, všetci rovnako zahyniete.“ (Lk 13, 5), ďalej: „Beda vám, ktorí sa teraz smejete, lebo budete smútiť a plakať.“ (Lk 6, 25) Často sa vyhráza večným zatratením tým, ktorí si chcú len užívať život. (Jn 12, 25) Žiaden človek, hoci by si nebol vedomý ani jedného hriechu, by sa nemal opovážiť odísť z tohto sveta bez pokánia. (sv. Aug.) Spásu si musíme zaslúžiť pokáním práve tak, ako jadro z orecha môžeme jesť len keď rozbijeme jeho škrupinu. (sv. Hier.) Aj veľkí svätci, ako napr. sv. Alojz, konali za malé poklesky veľké pokánie (plakali, postili sa, spávali na holej zemi atď.).

Kristus učinil pokánie sviatosťou, keď v deň svojho zmŕtvychvstania udelil apoštolom moc odpúšťať hriechy.

Apoštolom totiž povedal: „Komu odpustíte hriechy, budú mu odpustené, komu ich zadržíte, budú zadržané.“ (Jn 20, 23) Týmto slovami dal Kristus na jednej strane apoštolom moc odpúšťať hriechy, na druhej strane však veriacim dal príkaz, sponedať sa kňazovi zo svojich hriechov, aby dosiahli ich odpustenie. Ustanovenie sviatosti pokánia bolo teda prvým darom zmŕtvychvstalého Vykupiteľa ľudstvu. Všimnime si tiež, že obidva dni ustanovenia Najsvätejšej sviatosti oltárnej i sviatosti pokánia stoja ako žiariace svetlá po bokoch Kristovej smrti.

Za akých podmienok možno dosiahnuť odpustenie hriechov, už Kristus objasnil v týchto prípadoch:

- pri uzdravení ochrnutého človeka (Mt 9), lebo aj hriech je duchovným ochrnutím a pri odpustení hriechov sa človeku ukladá určité pokánie, ako napríklad ochrnutému človekovi bolo nariadené, aby niesol svoje lôžko;
- pri uzdravení malomocného (Mt 8), lebo hriech je malomocenstvom duše a človek sa musí ukázať kňazovi, ktorý ho v mene Božom vyhlási za čistého;
- pri omilostení Magdalény, ktorá plačúc, padla ku Kristovým nohám a počula od neho slová: „Odpúšťajú sa ti tvoje hriechy.“ (Lk 7) Podobne, ako Magdaléna, robia hriešnici až dodnes. Preniknutí ľútosťou padajú k nohám kňaza, námestníka Kristovho, a získajú si tu rozhrešenie od svojich hriechov.

A) Pri sviatosti pokánia sa deje toto: kajúci kresťan sa sponedať splnomocnenému kňazovi zo svojich hriechov a kňaz na mieste Boha mu odpúšťa hriechy rozhrešením.

Obrady: Hriešnik si kláknú v sponednici a prijme od kňaza požehnanie, najprv povie prvú časť sponednej formule, potom hriechy a sponedať druhou časťou sponednej formule. Potom sa ho kňaz možno na niečo opýta, krátko ho poučí, uloží mu určité pokánie a nakoniec mu dá rozhrešenie a zároveň kajúcnika požehná. Potom sa ho možno kňaz spýta, krátko ho poučí, uloží mu určité pokánie a nakoniec mu dá rozhrešenie a zároveň kajúcnika požehná. Pritom kajúcnik opäť urobí kríž. Niekde sa kňazovi pobožká štóla; potom kajúcnik odíde do lavice alebo k niektorému oltáru, aby tam vykonal uložené pokánie a možno sa aj hneď pripravil na sväté prijímanie. Kňazské rozhrešenie znie takto: „**Rozhrešujem ťa** (t.j. oslobodzujem ťa) **od tvojich hriechov** v mene Otca i Syna i Ducha Sv. Amen.“ Rozhrešenie je úkon sudcovský. (Trid. konc. 14, 9) Rozhrešenie je, ako blesk hromu, ktorý spaľujúcim ohňom, spáli jestvujúce hriechy. Aj ten, kto nedostane rozhrešenie, dostane po sponedi kňazské požehnanie, aby okolostojaci nemali dojem, že nedostal rozhrešenie.

Sponednica obyčajne pozostáva z dvoch drevených stien, v ktorých je zamrežované okienko. Týmto okienkom kajúcnik hovorí ku kňazovi a naopak. Niektoré sponednice sú umelecky zhotovené a ich vonkajšok je ozdobený obrazmi kajúcnikov, napr. obrazom márnotravného syna, kajúcnjej Magdalény, plačúceho Petra. Na sponedniciach bývajú aj obrazy Ukrižovaného, dobrého Pastiera a pod., ktoré majú kajúcnikovi dodávať dôveru. Na starších sponedniciach bývala vyobrazená aj ruža s 5 listami. Ruža má trné, ale ľúbezne vonia. Práve tak je to aj so sponedať; je síce ťažká, ale privádza nás do stavu milosti a robí nás zase milými Bohu. Ruža značí aj mlčanlivosť, ku ktorej je sponedník zaviazaný. Už starí Rimania, pri svojich hostinách, mávali nad stolom zavesenú ružu, aby hostí napomínali k mlčaniu o tom, čo sa pri stole dôverne hovorilo. (Preto slová „sub rosa“ ešte aj dnes znamenajú: oznamujem ti to ako tajomstvo.) Päť listov na ruži pripomína 5 častí sviatosti pokánia, alebo aj 5 sv. rán Kristových, ktorým sme povinný d'akovať za milosť odpustenia hriechov.

B) Sviatosť pokánia je nevyhnutne potrebná ku spásu pre každého kresťana, ktorý po krste upadol do ťažkého hriechu (Trid. konc. 14, 1.); lebo bez tejto sviatosti nemôže opäť získať milosť posväcujúcu.

Tým, ktorí po krste poklesli, je táto sviatosť práve tak potrebná ako krst nepokrsteným. (Trid. konc. 14, 2) Sv. otcovia nazývajú sviatosť pokánia **druhým krstom** alebo záchrannou doskou, ktorou sa môžeme zachrániť po stroskotaní lode. Krstom akoby sme vstúpili do lode, ktorá nás má viesť do prístavu spásy. Keď ťažko zhrešíme, táto loď stroskotáva. V tomto prípade sa môžeme zachrániť len tak, že sa zachytíme nejakej dosky zo stroskotanej lode. Touto doskou je sviatosť pokánia. (sv. Hier.) Nikto, koho potajomky uštipol starý had, diabol, nemôže byť uzdravený, ak neodkryje svoje rany lekárovi. (sv. Hier.) Od Boha sa hriešnik vzdialil pýchou, preto sa k Bohu môže vrátiť len pokorou. (sv. Greg. Vel.)

Kto upadol do hriechu, má čo najrychlejšie prijať sviatosť pokánia.

Čím dlhšie odkladáme obrátenie, tým je to **ťažšie**. Keď sme si vytkli niektorý úd, musíme byť **hneď** napravený, inak opuchne a vtedy sa ťažko hojí. Podobne je aj tu. Keď do deravej lode vniká voda, musí sa ihneď vyčerpať, inak sa loď potopí. Keď v dome vznikne požiar, musí sa hneď hasiť, inak dom zhorí (sv. Hier.) Keď niekto užil jed, musí ihneď užiť protijed, inak je stratený. (sv. Anast.) Podobne je to aj so smrteľným hriechom. Oko nestrpí ani najdrobnejšiu smietku, ale hneď začne slziť a snaží sa jej zbaviť. Podobne to máme robiť aj my so smrteľným hriechom. Preto Cirkev nestanovuje žiaden konkrétny čas na odpustenie hriechov, ale hriešnik sa môže vrátiť k Bohu kedykoľvek. (Rím. katech.)

Čím dlhšie odkladáme obrátenie, tým **väčší Boží trest** nás čaká. Nespoliehaj sa na Božiu zhovievavosť! Čím dlhšie necháš Boha čakať na svoje pokánie, tým prísnejšie ťa bude Boh súdiť. (sv. Aug.) Čím dlhšie hriešnik odkladá svoje pokánie, tým väčšie tresty ho čakajú. (sv. Anton) Tým, ktorí odkladajú svoje pokánie až na smrteľnú posteľ, Boh obyčajne odníma možnosť, aby sa s ním zmierili. (Jób 22, 16) Je to spravodlivý trest pre hriešnika, že ten, kto nechcel konať dobro, keď mohol, nemôže konať dobro, keď by chcel. (sv. Aug.) Kristus hovorí: „Budete ma hľadať, ale nenájdete.“ (Jn 7, 34) Čas milosti totiž už pominul. Smutné je, ak niekto chce nakupovať až potom, keď je už po trhu. (sv. Greg. Naz.) Kristus síce odpustil lotrovi na kríži, aby ste nezúfali nad svojimi hriechmi, ale odpustil len jednému lotrovi, aby ste sa na to nespoliehali a pokánie neodkladali. (sv. Aug.) Obrátenie v hodine smrti nie je ani tak príkladom, ako skôr zázrakom. (sv. Bern.) Tým, ktorí pokánie odkladajú, sa povedie ako figovníku, na ktorom Kristus nenašiel ovocie a ktorý vtedy hneď preklial. (Mt 21, 19)

Kto odkladá pokánie, je v nebezpečenstve, že **zomrie nekajúčne**. Nespoliehaj sa na zajtrajšok, lebo nevieš, či budeš ešte hodinu žiť. (sv. Aug.) Kristus síce sľúbil kajúcnikom odpustenie, ale nesľúbil im zajtrajší deň. (sv. Aug.) Pokánie tiež nemá žiadnu cenu v čase, keď človek už nemôže hrešiť. Vtedy si neopustil ty hriech, ale hriech opustil teba. (sv. Ambr.) Hriešnik na smrteľnej posteli napokon stráca duchaprítomnosť, je tak zmätený a znepokojený ako pocestný, ktorý v noci spoznáva, že zišiel zo správnej cesty. Okrem toho v dôsledku dlhoročného hriešneho návyku hriešnik už nemá silu konať pravé pokánie, podobne ako človek, ktorý dlho spal, hoci sa odhodlal vstať, predsa ešte zostáva ležať. (sv. Aug.) Pokánie chorého človeka je určite tiež choré; pokánie umierajúceho človeka zvyčajne tiež zomiera. (sv. Aug.) Nikto nechce spať v dome, ktorý je na spadnutie, ale ty sa vo svojom krehkom tele odvažuješ žiť v ťažkom hriechu celé týždne, mesiace, ba aj roky. (sv. Vinc. Fer.)

C) Nemusíme sa hanbiť spovedať sa zo svojich hriechov, lebo kňaz za žiadnych okolností nesmie zo spovede niečo povedať a každého hriešnika láskavo prijíma. Kto sa však teraz hanbí spovedať kňazovi, bude raz zahanbený pred celým svetom a večne nešťastný.

Kňaz **nesmie povedať nič zo spovede**, hoci by sa mu hrozilo aj smrťou. Spomeň si na mučenícku smrť sv. Jána Nepomuckého. (O spovednom tajomstve, viď ďalej.)

Kňaz tiež **láskavo prijíma** každého hriešnika. Istá osoba sa raz spovedala z veľmi ťažkých hriechov sv. Františkovi Saleskému. A spýtala sa ho: „Čo si asi teraz o mne myslíte?“ Svätý odpovedal: „Myslím, že ste svätá, lebo tak sa spovedali len svätí.“ Lebo pre kňaza niet väčšej radosti, ako keď vidí, že sa mu niekto so všetkou úprimnosťou spovedá i zo svojich najťažších hriechov. Lebo kňaz je ako rybár, ktorý sa tým viac raduje, čím väčšia ryba mu vošla do siete. (sv. Vinc. Fer.) Preto Boh niekedy povoláva za duchovných pastierov tých, ktorí boli predtým veľkými hriešnikmi, aby sa tým skôr zľutovali. Lebo kto si je vedomý veľkých hriechov, ľahšie aj veľké hriechy odpúšťa. (sv. Bern.) Prečo sa hanbíš vyspovedať sa zo svojich hriechov tomu, kto je sám hriešnik, a možno ešte väčší ako ty. (sv. Aug.) Veď Kristus neodovzdal kňazskú moc žiadnemu anjelovi alebo archanjelovi, ale človeku. (sv. Chryz.)

Kto sa teraz hanbí vyspovedať kňazovi, bude **raz zahanbený pred celým svetom** a večne nešťastný. Takýmto ľuďom Boh hrozí: "Ukážem tvoju nahotu národom a tvoju hanbu kráľovstvám, uvalím na teba hanbu a dám ťa za príklad." (Nah 3, 5) Lepšie je vyznať svoje chyby pred služobníkom Božím, ktorý má súcit so spovedajúcim sa hriešnikom, ako trpieť po celú večnosť. (sv. Aug.) Kto sa teraz hanbí vyspovedať sa zo svojich hriechov, bude sa hanbiť v deň súdu, a to nie pred jedným alebo dvoma, ale pred celým svetom. (sv. Chryz.) Ak človek zatajuje, Boh zjavuje; ak človek zjavuje, Boh zatajuje. (sv. Aug.) Je teda lepšie vyspovedať sa, ako sa večne horieť! Je to často **diabol**, ktorý nás pred spovedou naplňuje strachom a hanbou. Keď hrešíme, odníma nám strach, no keď sa máme spovedať, vráti nám ho a privedie nás do rozpakov. (sv. Chryz.) Ako si máme vysvetliť, že často muži, ktorí inak statočne a s nasadením života bojovali v boji, sa pred spovednicou stávajú bojzlivými zajacmi? Prví kresťania sa nehanbili, často aj verejne pred celou cirkevnou obcou, spovedať zo svojich hriechov. Sv. Augustín napísal knihu „Vyznania“, v ktorej pred celým svetom odhalil svoje hriechy. Kto je schopný urobiť niečo podobné? Rozumný človek rád užíva trpký liek, od ktorého očakáva svoje uzdravenie z choroby. Tak aj duševne chorý človek sa nesmie báť trpkého lieku pokánia, ktoré jeho dušu uzdravuje. (Tert.) Keď si sa nehanbil poraniť sa, nehanbi sa ani liečiť sa. (sv. Aug.)

D) Kto pri spovedi z hanby zamlčí ťažký hriech, spácha svätokrádež a nedostane odpustenie. Podobne aj jeho nasledujúce spovede sú neplatné, kým sa znovu nevyspovedá zo všetkých hriechov, ktoré spáchal od poslednej platnej spovede. Taký človek si strpčuje aj život a je v nebezpečenstve, že zomrie nekajúcne.

Diabol si počína ako vlk. Tento lapá ovce za hrdlo, aby nemohli bl'áčať. Diabol zase zapcháva hriešnikovi ústa, aby pri spovedi nepovedal svoje hriechy.

Človek, ktorý pri spovedi zamlchal ťažký hriech, sa dopúšťa hrozného zločinu **svätokrádeže**. Svätokrádež je zneuctenie a zneváženie božských vecí. (Vid' o nej II. diel katechizmu) Kto pri spovedi zamlčí len jeden ťažký hriech, nedostane **žiadne odpustenie**. Ak na dverách neodomkneme čo i len jeden zámok, dvere sa neotvoria. Práve tak je to aj vtedy, ak nepodriadime kňazskej moci kľúčov všetky ťažké hriechy, tieto hriešne zámky, dvere zmierenia sa neotvoria.

Ak sa niekto raz neplatne spovedal, tak jeho **d'alšie spovede sú neplatné**. Takýto človek, aby sa opäť dostal do stavu posväcujúcej milosti, musí sa vyspovedať nielen zo zatajeného hriechu, ale aj zo všetkých hriechov z prvej neplatnej spovede, ako aj zo všetkých hriechov, ktoré spáchal po tejto spovedi, bez ohľadu na to, či sa z nich vyspovedal alebo nie. So spoveďou je to tak, ako s počítaním. Ak pri počítaní v prvých číslach zabudneme jednu číslicu, chybný je celý výsledok a celé počítanie musíme znovu začať. Niečo podobného sa stáva i pri zapínaní kabáta. Ak zapneme len jeden jediný gombík zle, všetky nasledujúce sú zle zapnuté. Všetky gombíky sa teda musia odopnúť a znovu zapnúť. (sv. Vinc. Fer.)

Taký človek si **strpčuje** aj život. „Zamlčaný hriech sa podobá na nestráviteľné jedlo, ktoré zostáva v žalúdku a zapríčiňuje bolesť.“ (Orig.) Zamlčaný hriech sa podobá smetiam, ktoré nebanlivá slúžka zametá do kúta, kde potom smeti hnijú a v celej miestnosti zapáchajú. Práve tak činí v srdci aj zamlčaný hriech. (sv. Bernardín.) Zamlčaný hriech bičuje svedomie hriešnika, rozrýva mu srdce a jeho dušu naplňuje úzkosťou a strachom. (sv. Amb.)

Kto pri spovedi zamlčí ťažký hriech, je vo veľkom nebezpečenstve, že **zomrie nekajúcne**. Zamlčaný hriech má za následok smrť duše. Podobá sa rane, ktorá sa nemohla prevaliť navonok a tak sa prevalila dovnútra a vedie ku smrti človeka. Loď, v ktorej boli zapchané niektoré diery, no najväčšiu nechajú otvorenú sa zahynie; ako aj ten, kto vo spovedi zamlčí ťažký hriech. (sv. Bonav.) Preto svätý Bonaventúra radí: "Spovedaj sa v prvom rade z tých hriechov, za ktoré sa najviac hanbíš. Takto bude pre vás spoveď z ostatných hriechov ľahká, lebo ak sa zabije vojvodca, ľahko sa rozpráši celé vojsko." Ak sa vám zdá veľmi ťažké vyspovedať sa z nejakého hriechu, povedzte to aspoň spovedníkovi: "Mám ešte jeden hriech, z ktorého sa neodvažujem vyspovedať." A kňaz ti pomôže. Kto pri spovedi klame, klame seba, nie Boha.

II. O spovedníkovi

A) Hriechy môže odpúšťať len ten kňaz, ktorý je splnomocnený biskupom danej diecézy spovedať.

Kristus dal moc odpúšťať hriechy **iba apoštolom** a ich nástupcom, biskupom. Pretože až po svojom zmŕtvychvstaní im povedal: "Prijmite Ducha Svätého! Komu odpustíte hriechy, tomu sú odpustené, a komu ich zadržíte, tomu sú zadržané." (Jn 20, 23) Kristus prikázal apoštolom rozviazať plachty vzkrieseného Lazára na znak toho, že im bola daná moc rozväzovať. (sv. Aug.) Táto moc apoštolov sa nazýva **mocou kľúčov**, pretože takmer znovu otvára hriešnikovi zamknuté nebo. "Spovedník je vrátnikom raja." (sv. Prosper.) Biskupi môžu delegovať právomoc odpúšťať hriechy na kňazov, ktorých považujú za vhodných na spovedanie. Kňaz, ktorého biskup vymenoval vo svojej diecéze do nejakého úradu, má spravidla právomoc spovedať v celej diecéze. Ak však príde do cudzej diecézy, nemá tam spovednú právomoc; musel by o ňu požiadať biskupa tejto cudzej diecézy. Svetský sudca môže tiež súdiť len v obvode, v ktorom ho za sudcu vymenovali krajinské úrady.

B) Ani kňaz oprávnený spovedať nemôže odpúšťať tie hriechy, ktoré si na rozhrešovanie vyhradil pápež alebo biskup (Trid. konc. 14, 11.) **Od týchto hriechov môže rozhrešovať len vtedy, ak na to dostal povolenie od pápeža alebo biskupa.**

Vyhradené hriechy sa nazývajú "rezervované." Biskupi si vyhradujú (zadržávajú) na rozhrešenie zvyčajne ťažké hriechy, ako sú napríklad odpadnutie od viery, krivé svedectvo, vražda, otrávenie, založenie ohňa; je to preto, aby sa veriaci viac chránili pred týmito hriechmi. Ani svetskí sudcovia nemôžu súdiť vo všetkých prípadoch, ale musia mnohé veci posilať na vyššie súdy.

V nebezpečenstve života však môže rozhrešovať od každého hriechu každý kňaz, aj nespomocnený. (Trid. konc. 14, 7.) Aj kňazi na pútnických miestach majú zvyčajne moc rozhrešovať od hriechov vyhradených biskupom; v mnohých diecézach aj v čase misií, v čase Veľkej noci, pri všeobecnej (generálnej) spovedi atď.

C) Kňaz v spovednici zástava miesto Božie.

Keby v jednej spovednici sedel Kristus a v druhej kňaz, ani jeden z nich by neodpustil viac hriechov. (sv. Alf.) Preto aj kňaz, keďže zastupuje na mieste Boha Otca, je v spovednici veľmi mierny a zhovievavý ako Otec.

Keďže svätí vedeli, že spovedník zastupuje miesto Božie, riadili sa jeho pokynmi veľmi pozorne. "Kto poslúcha svojho spovedníka, má istotu, že nemusí skladať účty Bohu za svoje činy." (sv. Filip Neri) A aj keby sa spovedník mylil, kajúcnik nemá žiadnu vinu, ale môže si byť celkom istý, ak poslúchol spovedníka. (Alvarez) Kto chce prosperovať v dokonalosti, musí poslúchať svojho spovedníka ako Boha. (sv. Filip Neri)

Kňaz v spovednici koná trojnásobný úrad: totiž úrad učiteľský, lekársky a sudcovský.

Spovedník má ako **učiteľ** kajúcnika poučiť, ak si všimne, že kajúcnik nepozná dôležité veci. Ukazuje mu ako anjel strážny pravú cestu. (sv. Gregor Veľký)

Spovedník sa ako **lekár** ujíma opisu duševného stavu kajúcnika, ktorý v dôsledku svojich hriechov duševne ochorel, podobne ako sa lekár tela pýta chorého, čo mu chýba. Ako lekár dáva spovedník hriešnikovi prostriedky, ktoré má používať, aby uzdravil svoju dušu, podobne ako lekár tela predpisuje chorému určité lieky.

Kňaz ako **sudca** musí posúdiť, či je kajúcnik hodný rozhrešenia alebo nie; v prvom prípade mu rozhrešenie udelí, v druhom mu ho odoprie.

D) Kňaz nesmie za žiadnych okolností nikomu nič povedať zo spovede. Táto povinnosť sa nazýva spovedné tajomstvo.

Kňaz nesmie nič povedať, aj keby ho to malo stáť život. **Svätý Ján Nepomucký**, generálny vikár pražského arcibiskupa a kazateľ v kráľovskom dvornom kostole, sa nedal pohnúť ani sľubmi, ani hrozbami a mučením zo strany kráľa Václava, aby povedal, čo mu kráľovná vyznala; bol teda hodený do Vltavy (1393), kde sa nad jeho mŕtvolou okamžite objavilo päť hviezd. Keď otvorili jeho hrob v chráme svätého Víta (1719), našli jeho jazyk úplne neporušený. Každoročne sa vystavuje na sviatok svätého Jána (16. mája) v Katedrále svätého Víta v Prahe.

Kňaz nesmie nič povedať, aj keby sa tým dalo zabrániť hroznej katastrofe. Istý kráľ sa spýtal svojho dvorného kňaza, či mu môže povedať, ak sa mu niekto vyzná, že by chcel kráľa zavraždiť. Kňaz povedal: "V žiadnom prípade." Vtedy kráľ povedal: "Nuž, potom je môj život v nebezpečenstve." Kňaz odpovedal: "Bol by ešte viac ohrozený, keby nebolo spovede a spovedného tajomstva." Prečo to mohol povedať?!

Aj vo vzťahu ku kajúcnikovi musí kňaz zachovávať spovedné tajomstvo. Paholok istého farára, u ktorého slúžil, sa priznal, že mu kradol obilie z jeho stodoly. Farár musel nechať kľúče od stodoly tam, kde boli predtým. Prečo?

Kňaz nesmie nič povedať ani pred súdom, lebo neexistuje žiadne prikázanie proti Božiemu zákazu. V mnohých krajinách, ako napríklad v Rakúsku, sa kňaza na tieto otázky nesmú pýtať ani na súde.

Kňaz, ktorý by vyrazil spovedné tajomstvo, by bol natrvalo zbavený svojho úradu a bol by prísne potrestaný cirkevnými trestami. Bolo už mnoho kňazov, ktorí boli takí zlí, že odpadli od viery, ale žiadny z nich nebol taký zlý, aby prezradil spovedné tajomstvo.

Spovedné tajomstvo je na ochranu kajúcnika a na ochranu sviatosti pokánia. Kajúcnik by preto mohol dať spovedníkovi povolenie spomenúť to, z čoho sa mu vyspovedal. Kňaz by to však, samozrejme, využil len v najzriedkavejších prípadoch; totiž ak by išlo o mimoriadne dôležitú vec a zároveň by neexistovala obava, že to bude na škodu spovede.

Je kňaz viazaný spovedným tajomstvom, keď s ním niekto začne hovoriť o spovedných záležitostiach mimo spovednice? Tak napríklad paholok, ktorého sme spomínali, povedal v opitom stave farárovi: „Ja som sa vám predsa vyspovedal, že som kradol obilie z vašej stodoly, a vy ste tie kľúče nevzali!" Farár ho okamžite vyhnal z domu. Mal na to právo?

E) Každý katolík je úplne slobodný pri voľbe svojho spovedníka.

Pri spovedi preto nesmie byť ani najmenší nátlak, aby sa nikto nedostal do nebezpečenstva, že zatají nejaký hriech. Svätá Terézia hovorí: "Ó, koľko zla môže napáchať pekelný duch, ak je pri spovedi nejaký nátlak." Preto sa nikto nemusí spovedať ani vo veľkonočnom čase u svojho farára, ak to nechce (Bened. XIV.); sviatosti môžeme prijímať aj na inom mieste; preto ani žiadny kňaz nemá právo niekoho odmietnuť zo svojej spovednice, len preto, že je z inej farnosti.

Iba rehoľníci sa musia spovedať kňazom toho istého rádu. Mníšky majú aj osobitného spovedníka, ktorého im určuje biskup a u ktorého sa môžu kedykoľvek vyspovedať. (Trid. konc. 25, 10.) Nikto im v tom nesmie brániť. (Lev XII. 17. 12. 1890.) Rehoľné sestry a sestry z kongregácií, ak sú mimo kláštora, sa môžu spovedať u ktoréhokoľvek kňaza. (Biskup, konf. 27. 8. 1855.)

Kto chce prosperovať v dokonalosti, mal by si vybrať svojho spovedníka. (sv. Filip Neri)

Ak sa niekto chce naučiť nejakému umeniu alebo remeslu, musí mať majstra; o to viac, ak sa chce naučiť ťažkému umeniu, totiž kresťanskej dokonalosti. (Kassian.) Kto by chcel vystúpiť na vysoký vrch, musí mať dobrého vodcu, práve tak ako ten, kto chce dosiahnuť vrchol dokonalosti. Skôr než si vyberieme spovedníka, mali by sme nad tým zrelo uvažovať a **modliť sa**. (sv. Filip Neri) Svätá Terézia 20 rokov nemohla nájsť spovedníka, ktorý by rozumel jej

duševnému stavu, a tak sa neustále modlila k Bohu, až napokon našla pravého duchovného vodcu, svätého Jána z Avily. Máme si zvoliť **múdreho** spovedníka, veď ani telesnú chorobu by sme ľahkovážne nezverili akémukoľvek lekárovi. (sv. Baz.) Ak máme viesť súdny spor, v ktorom ide o tisíce korún, vyhľadávame najšikovnejšieho právnika; a v prípade, keď ide o večnú blaženosť, máme byť menej opatrní? (Hunolt.) Máme si vybrať spovedníka, ktorému úplne **dôverujeme** (sv. Filip Neri), a túto dôveru si máme zachovať. Ak chce diabol zničiť nejakú dušu, používa všemožné úskoky, aby zasial nedôveru medzi kajúcnika a spovedníka, z čoho vzniká najväčšie zlo. (sv. Filip Neri.) Bez príčiny si nemáme voliť iného spovedníka (sv. Fr. Sal.), tak ako si nevoláme iného lekára, ak prvý lekár pozná celú našu národu z vlastnej skúsenosti. Napriek tomu by sme občas mali ísť na spoveď k inému kňazovi, lebo nie je dobré otrocky sa viazať na jedného človeka.

III. O účinkoch pokánia

Činiť skutočné pokánie nie je vôbec jednoduché; spoveď si vyžaduje najmä veľké sebazaprenie, úprimné vyznanie sa zo zahanbujúcich hriechov. Preto Boh skutočné pokánie veľmi odmeňuje. Spoveď je totiž skutkom veľkej pokory; pokorným však Boh dáva svoju milosť. (1 Pt 5, 5)

Hodným prijatím sviatosti pokánia dostávame nasledujúce milosti:

A) Dosiahneme odpustenie všetkých spáchaných hriechov a večných trestov, no nie vždy odpustenie všetkých časných trestov. (Trid. konc. 6, 30; 14, 12)

Boh hovorí: „Ak bezbožník činí pokánie za všetky svoje hriechy, bude žiť a neumrie. Na jeho hriechy, ktoré popáchal, si nespomeniem. Preto Kristus povedal Magdaléne: „Odpúšťajú sa ti tvoje hriechy.“ (Lk 7, 48) Pre toho, kto odhaľuje svoje previnenia, Kristus už nie je sudcom, ale orodovníkom a ochrancom. (sv. Kazián.) Ani na súde nebude Kristus pripomínať hriechy, ktoré boli odčinené pokáním. (sv. Bern.) Nič nie je skryté, iba to, čo bolo odhalené vo spovedi. (sv. Ambróz) Už učenc Seneca povedal: "Ten, kto ľutuje, že zhršil, je úplne nevinný." Rozhrešením pri spovedi sa zaslúžený večný trest mení na časný. (sv. Bon.) Boh sa správa ako kráľ, ktorý vymení trest smrti za dlhší trest väzenia. Príklady, že Boh trestá i také hriechy, ktoré už boli odpustené: Boh Adamovi odpustil, ale napriek tomu ho vyhnal z raja a uložil mu ťažké pokánie. Mojžišovi, ktorý Boha urazil svojimi pochybnosťami, odpustil, ale za trest mu nedovolil vstúpiť do zaslúbennej zeme. (Nm 20, 12) Židom na púšti, ktorí reptali proti Bohu, bolo na Mojžišov príhovor odpustené, ale za trest museli na púšti zomrieť. (Nm 14) Aj Dávidovi, ktorý spáchal dva ťažké hriechy, Boh odpustil, ale jeho syn za trest zomrel. (2 Sam 12, 14) Preto svätý Augustín zvoláva: "Nenechávaš bez trestu ani hriechy tých, ktorým si odpustil." "Hriech nikdy nezostáva nepotrešaný; buď sa človek sám potrestá tým, že robí pokánie, alebo Boh potrestá hriech na ňom." (sv. Gregor Veľký) Za každým hriechom musí nasledovať buď zadosťučinenie alebo trest. (sv. Ans.) Aj na ľudskom tele zostáva po zahojení rany jazva. (sv. Bern.) Ako sa musí zaplatiť dlh, tak sa musia zahladať aj hriechy. (sv. Greg. Veľký)

Časné tresty za hriechy si musíme odpykať buď na zemi alebo v očistci.

Na zemi ich odpykávame:

1. Konaním pokánia, ktoré nám kňaz pri sv. spovedi uložil.
2. Keď dobrovoľne konáme skutky pokánia, ako modlitbu, pôst, almužnu a iné.
3. Keď trpezlivo prijímame utrpenie, ktoré na nás Boh zosiela, hlavne smrť. (Trid. konc. 14, 13)
4. Konečne i získaním odpustkov. Viď náuku o zadosťučinení a o odpustkoch.

Boh vo svojej múdrosti nenecháva hriechy celkom bez trestu preto, aby sme hriech nepokladali za maličkosť. (sv. Aug.)

Pri krste sa však odpúšťajú všetky tresty za hriechy, ale nie vo sviatosti pokánia. Hriech spáchaný po krste je totiž oveľa ťažší ako hriech spáchaný pred krstom; hriech spáchaný pred krstom je viac zo slabosti, ale po krste je zo zloby, pretože pokrstený človek je osvietený Duchom Svätým, a preto má lepšie poznanie. (Trid. konc. 14, 8) Treba si tiež všimnúť, že pokrstený človek hriechom znesväcuje Boží chrám (1 Kor 3, 17) a porušuje dané slovo, lebo zo seba vyháňa Ducha Svätého, ktorého prijal vo sv. krste, a zároveň porušuje slávnostný krstný sľub. Dobrý otec odpustí dieťaťu po prvý raz nejaký priestupok, ak sľúbi, že sa polepší; ak sa však dieťa znova dopustí toho istého priestupku, otec mu na jeho prosby síce odpustí; ale trest mu úplne neodpustí. Tak to robí aj Boh; pri krste odpúšťa človeku všetky hriechy a všetky tresty za ne, ale neskôr to už tak ľahko nejde.

Odpúšťa sa nám tým viac trestov za hriechy, čím dokonalejšia je naša ľútosť.

Veď „kto veľa miluje, tomu sa veľa odpúšťa“, hovorí Kristus Magdaléne. (Mt 7, 47) Často Boh tak pohne srdcom človeka, že dôjde k úplnému odpusteniu všetkých vín a trestov naraz. (sv. Tomáš. Akv.)

B) Duch Svätý opäť vstupuje do našich srdc a dáva nám milosť posväcujúcu; tiež sa znovu oživujú zásluhy všetkých dobrých skutkov, ktoré sme predtým vykonali v stave milosti.

Duša obráteného hriešnika je pred Bohom opäť krásna. Obrátený hriešnik dostáva podobne ako márnratný syn krásne rúcho, t. j. posväcujúcu milosť, a prsteň, znamenie Božej lásky. (Lk 16, 22) Biele rúcho, ktoré človek dostal pri krste, bolo poškvrnené hriechom; pokáním je opäť obmyté v Kristovej krvi. Tam, kde boli predtým na tomto rúchu špinavé škvrny, budú raz zlaté ozdoby. (sv. Gertr.) Bol by to zázrak, keby niekto dokázal jednoduchým slovom urobiť kožu černoča úplne bielou. Oveľa viac sa stáva kajúcemu hriešnikovi rozhrešením; lebo duša, ktorá bola v dôsledku hriechu čierna ako smútočný odev, sa stáva bielou ako sneh. Pokánie je rebrík, po ktorom opäť vystupujeme na miesto, z ktorého sme padli. (sv. Ef.) Ak je človek opäť v Božej milosti, potom je, samozrejme, opäť **Božím dieťaťom, dedičom neba** a môže opäť konať **záslužné skutky** pre nebo. (Pozri učenie o posväcujúcej milosti – I. Diel katechizmu.)

Pokánie tiež spôsobuje, že **oživuje zásluhy** všetkých dobrých skutkov, ktoré boli predtým vykonané v Božej milosti. Smrteľným hriechom sa totiž zásluhy týchto skutkov stratili (Ez 18, 24), nie azda preto, že by Boh tieto zásluhy pre tento ťažký hriech odňal, ale preto, že ich človek urobil bezcennými. Ale závisí na stupni kajúcnosti človeka, do akej miery tieto zásluhy zase ožijú. (sv. Tom. Akv.) Je to, ako keby lúke vyprahnutej dlhým suchom prinavrátil jej pôvodnú sviežosť mierny dážď a priaznivé počasie; čím je počasie priaznivejšie, tým nádhernejšie lúka kvitne.

Ale ak sme mali pred spoved'ou milosť posväcujúcu, spoved'ou sa v nás rozmnožuje.

Milosť posväcujúcu pred spoved'ou má ten, kto nemá žiadny ťažký hriech alebo kto si vzbudil dokonalú ľútosť. Čím vyšší je stupeň milosti posväcujúcej, tým vyšší bude raz stupeň našej slávy v nebi. Preto sú blázni tí, ktorí hovoria: "Nemusím sa spovedať, lebo nemám žiadny ťažký hriech."

C) Duch Svätý nám dáva silu bojovať proti hriechom.

Ten, kto si zlomil nohu, už nemá svoju pôvodnú silu, je slabý. Musí nosiť obväz a opierať sa o palicu. Presne tak je to s hriešnikom po jeho obrátení; potrebuje Božiu pomoc. Tá prichádza prostredníctvom pokánia. Pokáním, akoby zlomené údy pomocou akéhosi obväzu opäť zrástli, až kým nenadobudnú svoju pôvodnú **silu**. (sv. Ambr.) Pokáním sa hriešnikovi dostáva to isté, ako sa chorému ktorý dostáva barlu. Ako márnratný syn dostal obuv na nohy, aby mohol ľahšie kráčať po trnistej ceste prikázaní, tak aj obrátený hriešnik dostáva od Ducha Svätého silu bojovať proti hriechom. Spoved' teda neslúži len na odpustenie spáchaných hriechov, ale je aj **ochranným prostriedkom** proti hriechu. (sv. Tomáš Akv.) Obrátení hriešnici sú zvyčajne vernými a horlivými Božími služobníkmi. Preto Kristus hovorí, že v nebi je väčšia radosť z jedného hriešnika, ktorý robí pokánie, ako z 99 spravodlivých. (Lk 15, 7) Kto sa ti viac páči: vojak, ktorý nikdy nebol v žiadnej vojne, a preto ešte nikdy neutekal, alebo vojak, ktorý utekal pred ohromným vojskom nepriateľov, ale potom sa o to statočnejšie vrhol na nepriateľa a prinútil ho utiecť? Ten prvý je obrazom vlašného, spravodlivého kresťana, ten druhý je obrazom horlivého kajúcnika. (sv. Vinc. Fer.)

Ale všetky tieto milosti dostávame len vtedy, ak hodne prijímame sviatosť pokánia; viac týchto milostí dostávame, ak túto sviatosť prijímame častejšie.

Čím **častejšie** sa dom čistí, tým čistejší bude; tak je to aj s kresťanom - čo sa týka jeho vnútra. (sv. Hieronym) Čím častejšie sa spovedáme, tým viac sa zbavujeme diabla. Lastovičky, ktorým už bolo zhodené hniezdo, si tak ľahko znova nepostavia hniezdo na takom dome; ani diabol nebude ľahko znova pokúšať človeka, ak bol viackrát vyhnaný spoved'ou." (Hunolt.) Jedna spoved' ročne samozrejme stačí na to, aby človek zostal členom katolíckej Cirkvi, ale v žiadnom prípade nestačí na to, aby sa postaral o svoju spásu. Duša človeka, ktorý ide na spoved' len raz za rok, je ako dom, ktorý sa zametá len raz za rok. Pre takéhoto človeka by to v čase skúšky bolo asi tak, ako v lese pre Absolóna, ktorý si nechal ostriať vlasy len raz za rok. (2 Sam 14, 26) Je to šialenstvo, keď sa o svoju dušu nestaráme tak ako o svoje topánky; topánky si čistíme častejšie, ale dušu nechávame v jej špine. (sv. Chryz.)

D) Duch Svätý nám poskytuje veľký duševný pokoj, a ak sme sa úprimne obrátili, dáva nám veľkú útechu.

Pokáním dosiahneme veľký **duševný pokoj**. Duch Sv. je Utešiteľ. (Jn 14, 26) Keď sa spoved'ou zbavíme hriechov, v našej duši hneď nastane pokoj, aký bol na mori, keď námorníci hodili do mora hriešneho proroka Jonáša. (Chryz.) Sviatosť pokánia kvapká do zranenej duše balzam útechy. (sv. Vavrinec J.) Mnohí ľudia po spovedi často hovoria, že je to, akoby im niekto zložil z hrdla obrovské bremeno; alebo hovoria, že sú šťastnejší, ako keby mali najväčšie poklady sveta. Pochádza to z toho, že cítia blízkosť svojho Boha! Dosiahnutý duševný pokoj blahodarne pôsobí na telo a veľmi pomáha pri znovuzískaní strateného zdravia, preto svätci často veľmi dôrazne nabádali chorých, aby prijímali sväté sviatosti.

Obrátený hriešnik často dostáva veľkú **duchovnú útechu**. Kristus hovorí: "Blahoslavení, ktorí smútia, lebo oni budú potešení." (Mt 5, 5) Keď sa márnratný syn vrátil domov, otec dal zabiť teľa a zavolať hudobníkov; bola veľká hostina, hudba a tanec. (Lk 15) Tak to Boh robí dodnes, ak sa veľký hriešnik úprimne obráti; zasypáva ho útechou a radosťou. Aká to útecha pre veľkých hriešnikov! Zdá sa, že sú na tom lepšie ako spravodliví. Spomeňme si tu na slová, ktoré povedal starší syn otcovi, keď tak láskavo prijal márnratného syna. (Lk 15, 29) Touto útechou nás Boh povzbudzuje, aby sme ešte vytrvalejšie kráčali po náročnej ceste cnosti. (Rod.) Lebo každému novo obrátenému začína ťažký boj so svojou skazenou prirodzenosťou. Boh nás hojne obdarúva duchovnou útechou, keď sa vydávame na cestu zbožnosti; neskôr nám duchovnú útechu náhle odníma, lebo by nám mohla byť na škodu. Je to totiž ako s

cukrovinkami; ako cukrovinky, keď sa nemierne konzumujú, plodia červíky, tak aj ony plodia červíka v srdci, totiž márnivosť. Ak nám teda Boh opäť odníme útechu duše, mali by sme mu za to ďakovať. (sv. Fr. Sal.) Boh neskôr odníma útechy, aby človeka skúšal a dal mu príležitosť k zásluhám. Človek potom môže zvolať ako Kristus na kríži: "Bože môj, Bože môj, prečo si ma opustil?" (sv. Alf)

IV. O hodnom prijatí sviatosti pokánia

Tu nie je predpísané, ako pri prijímaní najsv. sviatosti oltárnej, ako dlho sa máme pripravovať na prijatie tejto sviatosti. Pokánie sa nemeria dĺžkou času, ale tým, ako úprimne sme ho vykonali. (sv. Chryz.) Niekoľko okamihov však nestačí. Noe budoval koráb 100 rokov, a ty nechceš ani chvíľku pracovať na stavbe korábu, ktorý ťa má zachrániť pred časnou a večnou záhubou? (sv. Tom. Akv.)

Aby sme sviatosť pokánia hodne prijali, musíme vykonať nasledujúce:

Keďže hriechy sa páchajú srdcom, ústami a skutkom, musia byť odstránené bolesťou, ktorú **srdce** pociťuje, ústa vyjadrujú a skutok dopĺňa. (sv. Bonav.) Musíme sa správať ako márnokratný syn; sotva sa ho Duch Svätý dotkne svojou milosťou, hneď myslí na všetky svoje hriechy a priznáva ich. (**Spytovanie svedomia**) Uvedomuje si svoju nevďačnosť voči otcovi a cíti nad tým hlbokú bolesť v srdci. (**Lútosť**) Chce sa vrátiť k otcovi a začať s ním opäť nový život. (**Predsavzatie**) Vracia sa k otcovi, padá pred ním na kolena, vyznáva svoje chyby a prosí o odpustenie. (**Spoved'**) Už nechce byť synom, ale len sluhom (**Zadost'učinenie**) Otec ho objíma a bozkáva (**Rozhrešenie**) Potom nasleduje radostná hostina (**sv. prijímanie**) Pokánie je podobné citare, ktorej jednotlivé struny musia byť natiahnuté a naladené, kým vydá pekné zvuky. (K. Hugo)

A) Musíme si spytovať svedomie, t.j. musíme starostlivo premýšľať o tom aké hriechy sme spáchali a pri spovedi ešte nevyznali.

Musíme to robiť tak starostlivo, ako keby sme mali hneď potom predstúpiť pred Boží súd. Spytovanie teda nesmie byť povrchné, inak by nám sviatosť pokánia mohla poslúžiť skôr na záhubu ako na spásu. Táto bdelosť nesmie byť ani prehnaná, ako je to zvykom u úzkostlivých ľudí; Boh totiž nežiada nič, čo by bolo nad naše sily.

Spytovanie svedomia je nesmierne dôležité, pretože jeho prostredníctvom prichádzame k poznaniu seba samých, čo je začiatok obrátenia. Ako nie je možné vyliečiť chorobu, ktorú nepoznáme, tak nemôžeme ľutovať hriech, vyspovedať sa z neho, bojovať proti nemu, ak ho nepoznáme. (A. Stolz) Mnohým ľuďom chýba sebazpoznanie. Mnohí ľudia skúmajú všetky tajomstvá prírody, počítajú dráhy hviezd a pohyby všetkých telies, ale nikdy sa nezamyslia nad sebou a nevedia nič o tom, čo sa deje v ich vnútri. Pri všetkom svojom poznaní a serióznosti sú to nešťastní ľudia, pretože nedbajú na svoje hrubé chyby. (sv. Vinc. Fer.) Ak by si spoznal výšku nebies, šírku zeme a hlbiny mora, ale ak by si bol sám sebe cudzí, podobáš sa človeku, ktorý stavia dom bez základov. (sv. Bern.) Stvoriteľ dal každému človeku knihu, totiž svedomie; tú máš usilovne čítať, lebo z celej svojej knižnice si do večnosti odnesieš iba túto knihu. (sv. Bern.) Kto pozná sám seba, pozná aj Boha. (Kl. Al.) Ak súdime sami seba, nebudeme súdení. (1 Kor 11, 31)

Spytovanie svedomia máme začať vzývaním Ducha Svätého.

Keď máme svetlo, ľahšie v tme nájdeme nejakú vec, a tak je to aj pri hľadaní hriechov. Keď slnečné lúče vniknú do miestnosti, hneď vidíme tisícoraký prášok, ktorý predtým nebol viditeľný; tak aj duša, keď ju osvieti Duch Svätý, pozoruje na sebe najmenšie nedokonalosti. (sv. Bonaventúra.) Sebazpoznanie je Boží dar, ktorý dosiahneme len modlitbou. (sv. Tom. Akv.) Naše oko dobre vidí iné veci, ale nevidí seba samého; práve tak je to s naším duchom; je bystrý na chyby iných, ale otupený na svoje vlastné. (sv. Baz.) Dobré je tiež pri spytovaní svedomia utiahnuť sa do samoty, lebo tu sa Duch Sv. prihovára ľudskému srdcu. (Oz 2, 14)

Pri spytovaní svedomia musíme odložiť všetku sebalásku a vynaložiť vážne úsilie, aby sme spoznali svoje hriechy.

Tak ako si mnohí chorí nechcú priznať, že ich stav je vážny, tak to robí aj mnoho hriešnikov. Príčinou toho je sebaláska, t. j. zalúbenie v domnelých prednostiach, ako je pôvod, postavenie, hlas, vedomosti atď. Mnohí ľudia považujú aj svoje chyby za cnosti, napr. bojazlivosť za chytrosť, pýchu za mužný charakter atď.; takýto človek sa podobá matke, ktorá na svojom dieťati nevidí žiadne chyby, ale všetko považuje za chvályhodné vlastnosti, napr. klamstvo za veľký rozum, hrubosť za nebojácnosť, nestriednosť za znak zdravia atď. (A. Stolz.) Pri spytovaní svedomia teda musíme postupovať tak, akoby sme boli vlastnými nepriateľmi: nepriatelia totiž pozorne hľadajú chyby. (A. Stolz.)

Najľahšie si spomenieme na svoje hriechy, ak budeme v premýšľať o 10 Božích prikázaniach, cirkevných prikázaniach, hlavných hriechoch a povinnostiach svojho stavu. Môžeme použiť aj spovedné zrkadlo; ale nie vždy sú v ňom zahrnuté všetky hriechy.

Spovedné zrkadlo pre deti: Božie Prikázania:

(1) Zabudol som sa modliť? Modlil som sa nepobožne?

(2) Vyslovoval som neúctivo sväte mená? Preklínal som?

(3) (Cirkevné prikázania) Zanedbal som sv. omšu v nedeľu a na sviatky? Správal som sa v kostole neslušne? Jedol som v piatok mäso svojou vlastnou vinou?

(4) Bol som hrubý voči rodičom? Neposlušný?

(5) Hneval som sa na iných? Bil som ich, hádzal do nich, zvädzal ich k zlému? Trápil som zvieratá?

(6) Myslel som, hovoril som, robil som niečo nemravné?

(7) Ukradol som niečo? Vrátil som to? Urobil som niekomu škodu? Podviedol som niekoho?

(8) Žaloval som nepravdivo na niekoho? Klamal som? Rozprával som o chybách iných? Nadával som?

(9, 10) Túžil som po cudzom majetku?

Hlavné hriechy:

Bol som pyšný, lakomý, hnevlivý, nestriedmy, lenivý v učení a práci?

Pri ťažkých hriechoch sa máme rozpomínať na to, ako často sme ich spáchali.

Lebo pri spovedi sa musí udať počet ťažkých hriechov. (Trid. konc. 11. kap. a kán. 7) Ak sa nemôžeme presne rozpamätať ako často sme spáchali ťažký hriech, musíme aspoň uviesť asi ako často sme ho spáchali. (sv. Alf.) Alebo musíme rozmýšľať, ako dlho sa onoho hriechu dopúšťame; ako často za mesiac, za týždeň alebo cez deň sme sa ho dopúšťali. (sv. Alf.)

Spytovanie všedných hriechov nie je síce potrebné, ale je veľmi užitočné.

Nemusíme sa totiž spovedať z ľahkých hriechov, ale je dobré a užitočné sa z nich vyspovedať. (Trid. konc. Hl. 5.) Azda najčastejším omylom pri spytovaní svedomia je, že hriešnik rýchlo prechádza ťažké zahanbujúce hriechy, ale na druhej strane pozorne spytujú všedné hriechy. Takí ľudia sa podobajú farizejom, ktorí komára preciedzajú, ale ťavu pohlcujú. (Mt 23, 24) Tak sa potom stáva, že mnohí ľudia navzdory ustavičnému spovedaniu sa nikdy nepolepšia. Ó, koľko je ľudí i zdanlivo nábožných, ktorí svoje hriechy berú so sebou do večnosti! Ó, aká je to žalostná smrť!

Musíme tiež premýšľať nad tým, či nejaká zvláštna okolnosť niektorý hriech nemení alebo nezväčšuje.

Musíme sa vyspovedať z okolností, ktoré menia druh hriechu. (Trid. konc. 14. kap. 5, kán. 7.) Ak napríklad niekto násilím vzal cudzí majetok, nemal by jednoducho povedať: "Ukradol som"; pretože lúpež a krádež sú dva rôzne druhy hriechu. Kto by niečo vzal v kostole, musel by povedať aj túto okolnosť; nebola by to totiž obyčajná krádež, ale svätokrádež. Kto by spôsobil pohoršenie tým, že v piatok jedol mäso alebo znesvätil nedeľu, tiež by musel uviesť túto okolnosť, pretože hriech sa tým značne zväčšuje.

Spytovanie svedomia pred spovedou si uľahčíme, keď si svoje svedomie každý deň večer spytujeme.

Ák dom priebežne neopravujeme, začne chátrať a potom je náročné ho opraviť; podobne je to s dušou, ak sa ju nesnažíme neustále opravovať spytovaním svedomia. (Scar.) Ak pán domu denne účtuje so svojím správcom, zabráni neporiadkom v účtovníctve; tak je to aj s naším svedomím, ak s ním denne účtujeme. (sv. Chyz.)

Každodenné spytovanie svedomia je veľmi užitočné; **chráni nás pred upadnutím do smrteľného hriechu.** Ak lodníci hneď odčerpajú vodu, ktorá vnikla do lode, a upchajú trhliny, loď sa nemôže potopiť; tak aj duša sa uchráni pred ťažkým hriechom, ak spytovaním svedomia znova a znova vyhl'adáme všedné hriechy, ktoré do nej vnikli, a dobrými predsavzatiami upchávame vzniknuté trhliny. (sv. Aug.) Je to ako s obchodníkmi; ak si vedú knihu denných ziskov a strát, nedostanú sa tak ľahko do veľkých dlhov. (sv. Efr.)

Každodenné spytovanie svedomia **udržiava naše svedomie čisté**, tak ako každodenné čistenie udržuje odev čistý. To tiež **vedie aj k morálnej dokonalosti.** Žiaci, ktorí sú často prísne skúšaní, robia väčšie pokroky; tak aj my v cnosti, ak sa často prísne skúmame. Keď si večer so sebou zúčtoval, budeš pokojne odpočívať." (sv. Chryz.) Spytovanie svedomia je dôležitejšie ako modlitba." (sv. Ignác L.) Keby kráľ vedel, že sa jeho nepriatelia skrývajú v niektorej časti jeho kráľovstva, určite by ich vyhl'adal a zneškodnil. Tak aj ty máš v sebe nepriateľov, totiž svoje slabosti; denne ich vyhl'adávaj a zneškodňuj ich mečom ľútosť. (sv. Bern.) Teda nestačí len vyhl'adávať naše chyby, ale musíme ich aj ľutovať a potláčať dobrými predsavzatiami. (Ludv. Gr.)

B) Musíme úprimne ľutovať svoje hriechy, t. j. musíme cítiť bolesť v duši preto, že sme urazili Boha, a zároveň si musíme úprimne zoškliviť každú urážku Boha, a tiež aj dúfať v Božie milosrdenstvo.

Ľútosť mala napr. Magdaléna, ktorá sa s plačom vrhla Ježišovým nohám (Lk 7); Peter, ktorý keď zaprel Krista, vyšiel von a horko plakal (Mt 26, 75); Dávid, ktorý sa pre svoje hriechy, ktoré mu vyčítal prorok Nátan, hodil na zem, nič nejedol a nepil (2 Sam 12), ale volal: "Zmiluj sa nado mnou, Bože, pre svoje veľké milosrdenstvo a pre svoje veľké zľutovanie, odpusť mi moju vinu" a „Srdce skrušené a uponížené nezavrhníš, ó Bože.“ (Ž 51) Úprimná ľútosť je teda **bolesť duše.** Samotný vonkajší úkon, napr. odriekanie nejakej kajúcej modlitby, plač na spôsob plačúcich židovských

žien (ako v Jairovom dome, Mt 9, 23), roztrhnutie rúcha (Joel 2, 13), ešte nie je ľútosťou. Kto prejavuje ľútosť navonok, ale nemá ju v srdci, je pokrytec. Kto však má ľútosť v srdci, u toho sa prejaví aj navonok, lebo my ľudia nemôžeme navonok zakryť to, čo sa deje v srdci.

Úprimná ľútosť sa **týka Boha**. Preto ju nazývame **nadprirodzenou**, pretože vychádza z viery v neviditeľný, nadprirodzený svet. Kto ľutuje hriech len pre jeho zlé dôsledky, nemá skutočnú ľútosť. Takáto ľútosť sa nazýva prirodzená; pred Bohom nemá žiadne zásluhy. Tak aj krutý kráľ Antiochos Epifanes ľutoval svoju zlomyseľnosť, keď ho žrali červy, ale neľutoval ju kvôli Bohu. (2 Mach 9, 13) Tak ľutuje hazardný hráč, opilec, chytený zločinec, keď vidí následky svojej zloby. Časné zlo má byť, samozrejme, príčinou, ale nie motívom našej ľútosti.

Úprimná ľútosť je **skutočná nenávisť voči hriechu** alebo úplné odvrátenie sa od hriechu; nespočíva teda ani tak v pocitoch, ako skôr vo vóli. Ak to, čo ťa predtým naplňalo radosťou a potešením, ťa teraz naplňa horkosťou, a to, čo ťa predtým tešilo, ťa teraz nevýslovne trápi, potom máš pravú ľútosť." (sv. Aug.) Ten sa celým srdcom obracia k Bohu, kto sa celým srdcom odvracia od náklonnosti k pomíňajúcim sa veciam. (sv. Bern.) Kto teda ľutuje hriech a potom sa ho znova dopúšťa, nemá skutočnú ľútosť. "Kde nie je polepšenie, tam je falošné pokánie." (Tert.) Človek je posmievač, a nie kajúcnik, ak pokračuje v činení zla, nad ktorým prejavoval ľútosť. (sv. Izid.) Kto má pravú ľútosť, vyhýba sa **každej** urážke Boha. Kto nie je ochotný vzdať sa čo i len jedinej zlej náklonnosti, nemá ozajstnú ľútosť. "Čo je platné, ak si roztrhal všetky reťaze, ak ťa predsa ešte jedna pripúta k peklu." (sv. Aug.)

Bolest' nad hriechmi **bez dôvery v Božie milosrdenstvo** by bola zúfalstvom; taká bola bolesť Judáša. Petrova bola úplne iná.

Pravá ľútosť sa často prejavuje slzami kajúcnosti.

Tak sa prejavila u Magdalény v Šimonovom dome (Lk 7, 38), u Petra po zapretí Krista. (Mt 26, 75) Keďže Peter celý život oplakával svoj pád, hovorí sa, že na jeho lícach sa objavili dve vrásky od slz.

Slzy ľútosti sú niečím drahocenným a sú vyhradené len pre urážku Boha." (sv. Rosa z L.) Slzy kajúcnosti nie sú nevyhnutné, ale majú veľký účinok; **istejšie získavajú odpustenie**. Slzy kajúcnikov sú ich mocnou rečou; nútia Boha odpustiť. (sv. Hieroným) Kajúca slza, dcéra ľútosti, zmýva škvrny hriechov. (sv. Aug.) Je to akýsi druh krstu, no pri bežnom krste sa voda vylieva zvonka, tu však zvnútra. (sv. Ber.) Pôsobí osvetlenie mysle. Ako je vzduch čistejší a priezračnejší po daždi, tak je duch čistejší a priezračnejší po preliatí kajúcich slz. (sv. Chryz.) Čím viac oplakávame hriechy, tým lepšie poznávame ich veľkosť; duševné oko sa slzami čistejšie umýva. (sv. Greg. Vel.) Kajúce slzy vedú k dokonalému polepšeniu. Podobajú sa liečivým prameňom; ako tieto liečia telesné choroby, tak tamtie liečia choroby duše. (Wen.) Prinášajú vnútornú útechu. Osviežujú nás ako rosa kvety. (Chryz.) Sú nápojom, ktorým sú kajúcnici príjemne opojení. (sv. Bon.) Takéto slzy sú príjemnejšie ako všetok smiech. (sv. Chryz.) Slzy kajúcnikov sú sladšie ako zábava v divadle. (Tert.) Kajúce slzy naplňajú anjelov radosťou a zaháňajú diablov. Slzy kajúcnika naplňajú svätých anjelov radosťou, ako víno srdce človeka. (sv. Bern.) Horúcimi slzami kajúcnosti zaháňame diabla, ako horúcou vodou psa. (sv. Bon.) Slzy kajúcnosti majú teda rovnakú moc ako svätená voda. "Plač sám nad sebou, aby ťa iní nemuseli po smrti oplakávať." (sv. Ambróz)

K pravej ľútosti prichádzame, keď uvažujeme nad tým, že sme hriechom urazili nekonečnú vznešenosť Božiu, že sme zarmútili svojho milého Otca a najväčšieho Dobrodinca.

Všimni si milióny hviezd na nebi, nesmierny počet ľudí na zemi, nesmierne množstvo duchov atď. a pri tom uvažuj, aká **veľká je Božia velebnosť**. Takého Pána si urazil!

Uvažuj ďalej o **nesmiernej láske nebeského Otca** k tebe, ktorý kvôli tebe dal to, čo miloval najviac, totiž svojho Syna. (Jn 3, 16) "Aká krutosť uraziť takého milujúceho Otca!" (Jn 3, 16) Uvažuj aj o tom, že Boží Syn toľko trpel namiesto teba!

Spomeň si na **nespočetné dobrodenia**, ktoré si od Boha počas svojho života získal: zdravie, jedlo, oblečenie, bývanie atď. Sú to Božie dary, ktoré však Boh často nevďačným ľudom odoberá.

A ty, namiesto toho, aby si bol Bohu vďačný, tak si ho často zarmútil a za dobrodenia si sa mu odvd'ačil nevďačnosťou. Teší ťa to?

Ľútosť, ktorá vychádza z lásky k Bohu, sa nazýva dokonalou ľútosťou. Kto má dokonalú ľútosť, dostáva odpustenie hriechov ihneď, teda ešte pred spovedou. (Trid. 14. kap. 4.)

Otec poslal svojich dvoch synov do mesta niečo kúpiť. Cestou si všimnú vŕseljaké hlúposti a oneskoria sa o hodinu. Keď sa blížili k otcovmu domu, dostali strach. Jeden sa rozplakal, lebo vedel, že bude za svoju neopatrnosť bitý, druhý sa rozplakal, lebo zarmútil svojho otca. Tento druhý chlapec predstavuje človeka, ktorý má dokonalú ľútosť, prvý chlapec človeka s nedokonalou ľútosťou. "Dokonalú ľútosť má teda ten, kto ľutuje svoje hriechy, lebo nimi urazil Božiu dobrotu." (sv. Alf.) Dokonalú ľútosť mali napríklad Dávid, Peter, Magdaléna, mýtnik v chráme. Spomeň si, ako rýchlo títo všetci dosiahli odpustenie. Dokonalá ľútosť, ako je zrejme z Kristových slov adresovaných Magdaléne (Lk 7, 47), nie je v skutočnosti nič iné ako veľká **láska k Bohu**, teda účinok Ducha Svätého, ktorý už prebýva v človeku. Ale človek, ktorý má v sebe Ducha Svätého, je v stave posväcujúcej milosti, to znamená oslobodený od hriechov. "Najnižší stupeň dokonalej ľútosti stačí na okamžité odpustenie všetkých vín hriechu." (sv. Tomáš. Akv.) A ak niekto

nemá ťažký hriech a vzbudí si dokonalú ľútosť, rozmnoží sa mu milosť posväcujúca a budú mu odpustené časné tresty za hriechy.

S dokonalou ľútosťou je spojená **túžba po svätej spovedi**; dokonalá ľútosť je teda akoby krstom túžby. Ale nie je potrebné po vzbudení dokonalaj ľútosťi sa hneď vyspovedať; stačí vykonať svätú spoveď, hoci aj vtedy, keď nás k tomu zaväzuje cirkevné prikázanie. Dokonca pri vzbudení dokonalaj ľútosťi nie je potrebné ani výslovne zatúžiť po spovedi; stačí, ak ju človek neodmieta.

Dokonalú ľútosť si máme vzbudzovať častejšie v živote, ale hlavne v hodinu smrti alebo v nebezpečenstve smrti.

Napríklad ak by si bol na železnici alebo na lodi a hrozilo by nešťastie, tak v takom prípade si okamžite vzbud' dokonalú ľútosť aby si sa zmieril s Bohom. Keď 8. decembra 1881 zhorelo divadlo vo Viedni a pri tom zahynulo sto ľudí, tu si isté dievča školopovinného veku uprostred toho davu ľudí na jednej chodbe nahlas vzbudzovalo dokonalú ľútosť. Dievča potom siahlo okolo seba a nahmatalo kľučku dverí; dvere sa otvorili a ľudia sa dostali do miestnosti, z ktorej skákali do sietí pod nimi. Boli to jediní ľudia, ktorí sa zachránili.

Istý otec začal chrliť krv. Bežali pre kňaza. Keď najmladšie dievča, ktoré bolo nedávno na prvom svätom prijímaní, zbadalo, že otcovi hrozí smrť, chytila svätý kríž na stene, držala ho otcovi pred očami a nahlas hovorila formulu na vzbudenie dokonalaj ľútosťi. Otca to dojalo k slzám; zomrel skôr, ako prišiel kňaz, ale pravdepodobne bol zachránený pre večnosť.

Je tiež pravdepodobné, že v čase potopy a zničenia Sodomy bolo mnoho ľudí zachránených pred večnou záhubou dokonalou ľútosťou. (Katar. Emmer.) Ak by si mal byť taký nešťastný, že by si urazil Boha, hneď si vzbud' dokonalú ľútosť z lásky k Bohu. Nikdy sa neodvažuj ísť večer spať a ráno sa pustiť do nejakej práce alebo sa vydať na cestu, aby si si predtým vzbudením dokonalaj ľútosťi nezabezpečil svoju večnú spásu.

Pre toho, kto má dobrú vôľu, **nie je príliš ťažké** vzbudiť si dokonalú ľútosť. Ved' v Starom zákone bola dokonalá ľútosť jediným prostriedkom na získanie odpustenia hriechov. A aj kresťan je pod smrteľným hriechom povinný vzbudiť si dokonalú ľútosť v hodine smrti, ak si je vedomý ťažkého hriechu a už sa nemôže vyspovedať. Samozrejme, pre toho, kto sa nikdy nemodlí, nepočúva kázne, nečíta náboženské knihy, je ťažké vzbudiť si dokonalú ľútosť. Podobá sa zhrdzaveným hodinkám, ktoré nejdú, aj keby ich sám Boh svojou milosťou natiahol. "Kto pohádza kázňami a modlitbou, potrebuje na dokonalú ľútosť osobitné milosrdenstvo, zázrak milosti." (Lerch.) Učený kardinál Prancelín, uvažujúc o veľkej cene milosti, hovorieval: "Keby som mohol chodiť po svete ako kazateľ, o ničom by som nekázal tak často ako o dokonalaj ľútosťi."

K pravej ľútosťi prideme aj tak, keď uvažujeme o tom, že nás pre naše hriechy očakáva spravodlivý Boží trest.

Spomeň si na potrestanie pyšných anjelov, prvých ľudí, obyvateľov Sodomy, Noemových rovesníkov atď. Uvažuj o tom, aké hrozné sú tresty v pekle. A keby si nešiel do pekla, nevyhneš sa trestom **očistca**. Najmenšie tresty očistca sú väčšie ako všetky pozemské bolesti, (sv. Tom. Akv.) ako všetky muky mučeníkov. (sv. Ag.) Tieto tresty celkom iste čakajú každého človeka, okrem najväčších svätcov. Urážka Boha je teda niečo strašné! Tešíš sa teraz? (Modlitba na vzbudenie ľútosťi sa nachádza v časti medzi modlitbami.)

Ľútosť, ktorá pochádza zo strachu pred Bohom, sa nazýva nedokonalá ľútosť. Kto má nedokonalú ľútosť, dosiahne odpustenie hriechov len kňazským rozhrešením.

Nedokonalú ľútosť mali napríklad Ninivčania, ktorí boli ohromení Jonášovým kázaním. (Trid. konc. kap. 4.) V tom, kto má nedokonalú ľútosť, zostáva vôľa po hriechu, aj keď sa navonok zdržiava hriechu. (sv. Aug.) Preto je jeho ľútosť menej účinná. Nedokonalá ľútosť je ako iskra, ktorá sa musí roznieť iba spoveďou a rozhrešením, aby sa spálili plevy hriechov.

Kto sa však spovedá bez pravej ľútosťi, nedosiahne od Boha odpustenie hriechov.

Kto sa spovedá bez ľútosťi nad svojimi hriechmi a bez predsavzatia polepšiť sa, teda len zo zvyku, a nie z presvedčenia o svojej hriešnosti, tomu spoveď nijako nepomôže. (sv. Kar. Bor.) Tak ako sa márne namáha roľník, ktorý zasieva semeno na neobrobené pole, tak sú neúčinné slová rozhrešenia, ktoré vyslovuje kňaz nad nepripravenou dušou, ktorá sa nechce zrieknuť svojich hriechov. (Ludv. Gran.) Spoveď bez ľútosťi je výstrel bez guľky, ihla bez nite, klas bez zrnka. Kto sa spovedá bez ľútosťi, mláti prázdnu slamu. (Abrahám a S. Gl.) Kristus prekliat figovník, lebo mal len listy a konáre, ale žiadne ovocie; podobne zavrhuje aj spoveď bez pravej ľútosťi; lebo na strome pokánia sú slová obžaloby sú len listami a konármi, ľútosť však je ovocie. (sv. Greg. V.) Kto vyznáva bez pokánia, je ako človek, ktorý odhaľuje rany, ale ich nelieči. Podobá sa komediantovi. (sv. Chryz.) To, že samotná spoveď nestačí, vidíme už z príbehu o márnoträtnom synovi. Otec nedbal na jeho slová, lebo len čo z jeho slov zistil, že sa obrátil, už mu ani nevyčítal, ale padol mu hneď okolo krku.

C) Musíme mať úprimné predsavzatie, t.j. musíme byť pevne odhodlaní, že s pomocou milosti Božej sa budeme naozaj vyhábať každému hriechu i každej nebezpečnej príležitosti k nemu.

So skutočnou ľútosťou úzko súvisí predsavzatie. (Trid. konc. 14. kap. 4.) Ako voda tečie z prameňa, tak aj predsavzatie zo skutočnej ľúlosti: "Ale kým vôľa lipne na hriechu, nemôže byť odpustený ani ťažký, ani všedný hriech." (sv. Tomáš Akvinský.)

Nie všetci ľudia sú **pevne odhodlaní**; väčšina totiž svoje dobré predsavzatie neplní. Správajú sa ako žena, ktorej zomrel manžel; strašne narieka, nedokáže dostatočne vynachváliť dobré vlastnosti svojho manžela a zaprisahá sa, že sa nikdy nevydá; ale netrvá dlho, kým zabudne na všetky svoje predsavzatie a znovu sa vydá. (Mech. V. 241.) Ten, kto si v chorobe a nešťastí dáva najväčšie predsavzatie, ale potom ich nedodržia, podobá sa vlkovi, ktorý, keď počuje štekot psov a krik pastierov na ceste k ovciam, vracia sa do lesa, je vystrašený, ale napriek tomu zostáva vlkom (sv. Aug.) Je to podobné, ako keď ľudia nakladajú stavebný materiál, ale nezačnú stavať. (Wen.) Skutočné predsavzatie sa podobá pevne zatĺčenému klincu, ktorý nikto bez veľkej námahy nevytiahne zo steny; ale predsavzatie mnohých ľudí sa podobajú zle zatĺčeným klincom, ktoré sa rozkývajú, len čo sa na ne niečo zavesí. (sv. Vincent Fer.) Cesta do pekla je vydláždená samými dobrými predsavzatiami, ktoré však neboli uskutočnené.

Nie všetci sú odhodlaní **varovať sa pred každým hriechom**. Svätý Sebastían chcel vyliečiť miestodržiteľa Ríma, ak zničí všetky modly. Miestodržiteľ tak urobil. Len jednu zlatú modlu, ktorá pochádzala od jeho rodičov, ukryl. Preto ho svätec nemohol uzdraviť a tiež mu povedal prečo. Tak to robia aj mnohí hriešnici; nechcú zanechať svoj milovaný hriech, a preto sa nemôžu oslobodiť od diabla a stať sa Božími priateľmi, lebo pre Boha sa musíme zrieknuť všetkého.

Rovnako sa musí hriešnik skutočne **vystríhať** každej blízkej alebo **nebezpečnej príležitosti** ku hriechu. Opilec sa preto musí úplne vyhýbať hostincom, hazardný hráč spoločnosti hazardných hráčov. "Len ten sa úplne zriekol hriechu, kto sa úplne zriekol hriešnych príležitostí." (sv. Izid.) Kto sa na nejakého človeka hnevá len málo, vyhýba sa jeho spoločnosti a stretnutiam s ním. Kto sa na niekoho hnevá veľmi, vyhýba sa všetkému, čo by mu ho len pripomínalo; vyhýba sa aj jeho príbuzným a priateľom, odstraňuje jeho obraz, jeho dary atď. Kto skutočne nenávidí hriech, musí urobiť to isté; musí odstrániť všetko, čo vedie k hriechu a čo s ním súvisí. Kto sa chce polepšiť, ale nechce sa vzdať príležitosti, podobá sa človeku, ktorý síce ometá pavučiny, ale pavúka nezabije; preto má opäť plno pavučín; alebo sa podobá človeku, ktorý orezáva nepohodlné konáre stromu, ale ponecháva koreň; za krátky čas sa strom ešte viac zazelená. (Scar.) Tak aj hriešnici, ktorí sa síce spovedajú, ale nevyhýbajú sa príležitosti, neskôr hrešia ešte viac ako predtým. Ak chceš odohnať muchy od stola, musíš dať preč sladkosti, ktoré ich tam lákajú. Ak to neurobiš, priletia znova. Tak aj ty musíš odstrániť návnadu hriechu, totiž zlú príležitosť, ak nechceš hrešiť.

Ani to najlepšie predsavzatie nemá žiaden úžitok, ak mu nepomáha Boh, tak ako ani semeno nevzide, ak nebude pršať a svietiť slnko. Preto sa vo všetkých svojich dobrých predsavzatiach nesmieme spoliehať na svoje domnelé sily (ako Peter pri Poslednej večeri), ale musíme **sa spoliehať len na Božiu milosť**.

Naše predsavzatie sa má predovšetkým vzťahovať na určitý hriech a síce na náš hlavný hriech.

Naraz neuskutočníme mnoho predsavzatí. Ten, kto si dáva veľa predsavzatí naraz, je ako človek, ktorý chce naraz vytlačiť na vysoký kopec niekoľko veľkých kameňov; nevytlačí ani jeden z nich. Stačí, ak si dáme predsavzatie, že naozaj vykoreníme jeden hriech; už tým potláčame všetky ostatné hriechy, ako keď silno potiahneme za opraty jedného koňa alebo bičom poháňame jedného koňa, má to účinok aj na ostatné kone v záprahu. (Rodr.) Keby sme vykorenili len jednu chybu ročne, čoskoro by z nás boli dokonalí ľudia. (Tom. Kemp.)

D) Musíme sa vyspovedať zo svojich hriechov, t. j. dôkladne, úprimne a pokorne v tichosti povedať kňazovi všetky svoje vedomé hriechy, aby sme od neho dostali rozhrešenie. Musíme tiež uviesť počet ťažkých hriechov, ako aj okolností, ktoré menia druh hriechu. (Trid. konc. 14, kap. 5 a kan. 7)

Nie sme povinní spovedať sa zo svojich všedných hriechov, ale je to veľmi užitočné. (Trid. konc. 14, kap. 5)

Kto pri spovedi zabudol povedať nejaký ťažký hriech, musí ho vyznať pri ďalšej spovedi.

V tichosti. Pri spovedi máme hovoriť tak, aby okrem kňaza nikto z okolostojacich nás nepočul. Aj kňaz musí hovoriť potichu.

Dôkladne. Pri spovedi nemáme používať všeobecné výrazy. Zle sa teda spovedá, kto napr. hovorí iba: „Zhrešil som proti 3. 5. a 7. prikázaniu“; alebo kto hovorí: „Nemiloval som Pána Boha z celého srdca, hovoril som o hriešnych veciach, myslel som hriešne, konal som hriešne“ a pod. Tým nie je nič povedané. No napriek všetkej dôkladnosti máme sa vyjadrovať skrátka a vyhýbať sa akýmkoľvek zbytočným rečiam. Všetky výrazy musia byť i slušné a nikdy nemáme spoluvinníka označovať menom.

Úprimne. Pri spovedi sa máme vyhýbať všetkým dvojzmyselným výrazom a akýmkoľvek výhovorkám. Kto používa dvojzmyselné výrazy, napr. keď namiesto: „Vzal som jeden dukát“ povie: „Vzal som maličkosť“, oklame nie kňaza, ale Boha. Kajúcnik má byť tak jasný a priezračný, ako kryštál. Kto sa pri spovedi ospravedľuje, koná bláznivo ako prví rodičia v raji, ktorí sa zo svojich hriechov vyhovárali, a preto boli ťažko potrestaní. „Ak sa obviňuješ ty, ospravedľuje ťa Boh, ak sa ty ospravedľuješ, obviňuje ťa Boh.“ (sv. Aug.)

Pokorne. Pokora sa pri spovedi prejavuje tým, že sa spovedáme pokľaciačky. Kajúcnik sa nesmie hnevať, ak ho kňaz napomenie, nedáva mu tituly alebo sa ho pýta. Spovedník ako Boží zástupca má na to právo, ale kajúcnik pri spovedi nie je ničím iným ako úbohým hriešnikom. Kráľ Ľudovít IX. povedal istému kňazovi, ktorý mu pri spovedi

prisúdil kráľovské tituly: "Tu nie som kráľ a vy nie ste poddaný, ale ja som dieťa a vy ste otec." Cisárovna Konštancia dala zavolať zbožného opáta Joachima, aby ju vyspovedal; cisárovna sa chcela vyspovedať sediac na tróne. Vtedy opát povedal: "Ak chceš zaujať miesto Magdalény a ja miesto Krista, musíš teraz zostúpiť z trónu a tu si kľaknúť; ak nie, odídem. Ak kňaz spozoruje, že spoveď je neúplná, pýta sa. Podobá sa colníkovi, ktorý keď sa sputuje pcestných na veci podliehajúce clu, sa neuspokojí s jednoduchým „áno“ alebo „nie“, ale dá postupne otvoriť všetku batožinu a sám ju dôkladne preskúma.

Hriechy máme „**povedať**.“ Tí, ktorí nemôžu hovoriť, napr. hluchonemí alebo ťažko chorí, môžu svoje hriechy dať najavo znakmi (kývaním hlavy) Hluchonemý, ktorý vie písať, by tiež mohol napísať svoje hriechy. Neprítomný nemôže dostať rozhrešenie, aj keď predloží svoje hriechy napísané písomne alebo pošle na tento účel posla. (Klem. VIII. 20. 6. 1602)

Musíme povedať aspoň **ťažké hriechy**. Úplne stačí, ak povieme ťažké hriechy; lebo ak zhoria polená, zhoria zároveň aj triesky, ale nie naopak. Ale žiaľ, mnohí ľudia zatajujú ťažké hriechy a spovedajú sa len zo všedných.

Je dobré vyspovedať sa okrem ťažkých hriechov aj zo všedných. Ak sa spovedáme zo všedných hriechov, zmiernujeme tým istú časť časných trestov za hriechy (sv. Bonaventúra); získavame tiež väčší duševný pokoj, pretože pri mnohých hriechoch nevieme s istotou, či sú všedné alebo ťažké. Ten, kto nespáchal žiaden ťažký hriech, sa musí vyspovedať aspoň z niektorého všedného hriechu, prípadne sa vyspovedať z nejakého ťažkého hriechu, z ktorého sa už vyspovedal, lebo inak by mu kňaz nemohol dať rozhrešenie.

Musíme povedať **všetky** ťažké hriechy. Ak to nie je možné, stačí povedať ten či onen ťažký hriech, ako napríklad v prípade umierajúcich ľudí, v prípade ľudí v ohrození života (napríklad ak sa má loď potopiť), v prípade chorých, pre ktorých je hovorenie veľmi ťažké; v nemocniciach, kde je veľa iných chorých, ktorí by tieto hriechy počuli. Neúplné vyznanie postačuje aj vtedy, keď kňaz nechce počuť vyznanie všetkých hriechov, čo sa môže stať v čase nákazlivej choroby.

Máme sa spovedať zo všetkých **vedomých** hriechov. Ak teda niekto zabudne na ťažký hriech pri spovedi, musí ho povedať pri nasledujúcej spovedi; môže byť pokojný, ak si naň spomenie po prijatí svätých sviatostí, lebo jeho spoveď nebola svätokrádežná.

Ďalej máme uviesť **počet** ťažkých hriechov. Kto nemôže uviesť počet ťažkých hriechov, môže povedať, ako často sa asi dopustil tohto hriechu. Kto zo strachu uvedie menší počet ťažkých hriechov, spovedá sa neplatne a dopúšťa sa svätokrádeže.

Musíme tiež uviesť **okolnosti**, ktoré menia druh hriechu. Ten, kto niečo ukradol v kostole, nesmie povedať len: "Ukradol som"; krádež v kostole je totiž svätokrádež. Podobne ten, kto niečo vzal násilím inému alebo svojím hriechom spôsobil veľké pohoršenie, musí uviesť okolnosti. Udávať okolnosti, ktoré hriech iba zväčšujú, nie sme tak prísne zviazaní.

E) Musíme zadosť učiť, t.j. musíme vykonať tie kajúčne skutky, ktoré nám uložil spovedník.

Sviatosťou pokánia totiž **nie sú vždy odpustené** všetky časné tresty za hriechy. (Pozri o účinkoch sviatosti pokánia) Boh totiž nie je taký milosrdný, aby pri tom prestal byť spravodlivý. (sv. Aug.) Preto sa kajúcnikovi ukladajú kajúčne skutky; nimi si odpykáva časné tresty za hriechy. Kajúčne skutky sú trestom; sú však aj liekom. Hriešnik je ako ranený vojak; ranenému vojakovi nielenže vyberú guľku z tela, ale jeho ranu aj liečia. Takto kňaz pristupuje aj k hriešnikovi; nielenže ho zbavuje hriechu, ale predpisuje mu aj kajúčne skutky, ktoré majú zabrániť tomu, aby **znova upadol do hriechu**. (Deh.) Preto bežne ukladá hriešnikovi také pokánie, ktoré odporuje jeho zlým sklonom, t. j. almužnu lakomcovi, pôst nestriedmemu atď. Nie je nič lepšie, čo by mohlo vykoreniť hriech, ako modlitba, pôst, almužna, lebo nimi sa potláčajú hlavné zlé žiadostivosti človeka, žiadostivosť očí, žiadostivosť tela a pýcha života. (Trid. konc. 14, kap. 8)

Spovedník zvyčajne ukladá ako pokánie modlitbu, pôst a almužnu, a to preto, aby sa tým časné tresty za hriechy čiastočne odpustili a naše zlé náchylnosti sa zoslabili. (Trid. konc. 14, kap. 8)

V skorších časoch sa ukladali veľmi prísne kajúčne skutky, napr. pôst o chlebe a vode, zdržiavanie sa mäsa a vína, zdržiavanie sa svätého prijímania, verejné vyznanie hriechov pred celou farnosťou atď. Mnohé kajúčne skutky netrvali len niekoľko dní, ale zvyčajne niekoľko mesiacov alebo dokonca rokov, a to často až do smrti. Mnohí kajúcnici odišli ihneď na púšť a tam celé roky vykonávali kajúčne skutky, ako napríklad Mária Egyptská. Ťažké kajúčne skutky sa neukladali len za ťažké hriechy, ale aj za menšie previnenia, napríklad za nesplnenie pôstneho prikázania, za zanedbanie sv. omše, za smiech v kostole, za drzé pohľady atď. V súčasnosti sa zvyčajne ukladajú celkom ľahké kajúčne skutky, ktoré nie sú úmerné trestom, ktoré si v skutočnosti zaslúžime. Preto by sme mali stále dobrovoľne konať kajúčne skutky, ak nechceme po smrti znášať hrozné tresty očistca. (O tomto vid' text nižšie.)

Často nám spovedník tiež prikazuje, aby sme nahradili spôsobenú škodu alebo napravili dané pohoršenie.

Tým, ktorí ukradli cudzí majetok, spovedník prikazuje, aby ho vrátili alebo nahradili spôsobenú škodu; tým, ktorí zranili česť iných, prikazuje, aby odvolali urážku alebo požiadali urazeného o odpustenie a pod. Kňaz však v týchto

prípadoch postupuje veľmi mierne a nežiada nič nemožné alebo veľmi ťažké. Ak by mu však predsa len niečo také uložil, kajúcnik môže ísť k inému spovedníkovi. (sv. Alf.)

Kajúčne skutky, ktoré nám spovedník ukladá konať, máme vykonať verne, včas a v spojení so zadosťučinením Kristovým.

Kajúcnymi skutkami uloženými kňazom (tzv. pokáním) si odpykávame oveľa viac časných trestov za hriechy ako akýmkoľvek dobrovoľne konanými kajúcnymi skutkami. Toto pokánie má takú veľkú cenu, pretože jeho vykonávaním zároveň dosvedčujeme cnosť poslušnosti Božiemu zástupcovi. Preto by toto sviatostné pokánie stratilo svoju hodnotu, keby sme si ho ľubovoľne zamenili. Preto ho musíme vykonať **verne**. Ak ho teda niekto nemôže vykonať, musí to hneď pri spovedi povedať kňazovi.

Pokánie sa preto musí vykonať **včas**, pretože časné tresty za hriechy zahladzuje len vtedy, ak sa vykoná v stave posväcujúcej milosti. V stave milosti sme však najistejšie hneď po dobrej svätej spovedi. Ale nie je potrebné vykonať uložené pokánie pred svätým prijímaním alebo možno dokonca pred rozhršením.

Kto zanedbá vykonanie uloženého pokánia, zbavuje sa mnohých milostí a prehreší sa proti poslušnosti, akú je dlžný kňazovi ako zástupcovi Božiemu; no spoveď napriek tomu zostane platnou. Takýto človek by tým však dokazoval, že nemá v úmysle polepšiť sa. Podobal by sa chorému, ktorý keď od neho lekár odišiel, neužíva predpísaný liek. Všetky naše kajúčne skutky sú samy o sebe bezcenné. Svoju **cenu** nadobúdajú **len** vďaka Kristovmu zadosťučineniu. (Trid. konc. 14, kap. 8) Preto aj Cirkev končí všetky svoje modlitby slovami: Per Dominium nostrum Jesum Christum (= Skrze nášho Pána Ježiša Krista). Napriek tomu, že Kristus učinil zadosť, aj my musíme zadosť činiť; lebo Kristus svojim zadosťučinením nám zaslúžil len to, čo sme my dosiahnuť nemohli. On nám len znovu otvoril nebo; teraz je na nás, aby sme si vlastným zadosťučinením privlastnili to, čo nám Kristus zaslúžil. Len vtedy môžeme byť oslávení s Kristom, ak budeme trpieť s Kristom. (Rim 8, 17)

Máme si tiež ukladať dobrovoľné kajúčne skutky a trpezlivo znášať kríže tohto života, aby sme si tak mohli odpykať viac časných trestov za hriechy. (Trid. 14. kap. 9.)

Máme tiež konať **dobrovoľné** kajúčne skutky. Kto dlhuje 1000 korún, nemyslí si, že už nie je dlžníkom, ak zaplatil 300 alebo 400 korún; neprestane, kým nezaplatí celý dlh. Rovnako aj my sa musíme neustále usilovať o zahladenie našich trestov. (sv. Gregor Veľ.) Veľká rana sa musí dlho liečiť, veľký zločin si vyžaduje veľké zadosťučinenie." (sv. Ambr.) Boha si musíme uzmiert' dlhým a trvalým zadosťučinením." (sv. Aug.) Veľké muky teda zahladzujeme malou námahou. (sv. Chryz.) Celý náš pozemský život v skutočnosti nemá byť iný ako ustavičné pokánie. "Neverte tomu, kto haní kajúčne skutky, hoci by mal dar zázrakov." (sv. Ján Chryz.) Milosť nám pomáha len potiaľ, pokiaľ sa cvičíme v pokání. (sv. Aug.) Ale kajúčne skutky nesmieme preháňať. Diabol mnohých zvádza k najprísnejšiemu umŕtšovaniu, aby ich týmto preháňaním urobil neschopnými akéhokoľvek budúceho pokánia. (sv. Alf.)

Časné tresty si odpykávame aj trpezlivým znášaním **utrpenia**. Ak má chorý hnisavú ranu, je rád, keď mu ju lekár vyreže; tak aj hriešnik si má dať liečiť rany na duši od božského lekára horúcim železom utrpenia. (sv. Gregor Veľký) Zásluha utrpenia nespočíva v jeho ťažkosti, ale v tom, ako ho znášame. (sv. Gregor Veľký) Trpezlivým znášaním najmenšieho utrpenia môžeme odčiniť viac ako oveľa väčšími dobrovoľnými kajúcnymi skutkami. Vskutku môžeme hovoriť o šťastí, ak už tu na zemi dokážeme odčiniť svoje časné tresty; veď tresty očista sú oveľa väčšie a už neprispievajú k rozmnoženiu večnej blaženosti, lebo už nie sú zadosťučinením, ale iba trestom. (sv. Tomáš Akv.)

Obzvlášť môžeme byť ušetrení mnohých časných trestov, ak ochotne prijmeme **smrť** z Božích rúk. "Kto zomiera s odovzdanosťou do Božej vôle, zanecháva ostatným istotu, že je spasený." (sv. Alf.) Odkedy Kristus zomrel za nás, smrť sa už nejaví ako trest, preto jej ochotným prijatím môžeme viac zadosťučiniť ako mnohými inými skutkami.

Vykonané kajúčne skutky a trpezlivo znášané utrpenie nielen zahladzujú časné tresty za hriechy, ale prispievajú aj k rozmnoženiu našej večnej blaženosti.

Zadosťučinením získavame nielen odpustenie, ale aj **odmenu** od Boha. (sv. Cyprián) Všetky utrpenia sú trestom za hriechy, ale zároveň sú z Božieho milosrdenstva stupňami, po ktorých stúpame do neba. (sv. Fr. S.) Uvažuj o tejto veľkej добрote a milosrdenstve Božom.

V. O generálnej spovedi

A) Generálna spoveď je vyznanie všetkých hriechov, ktoré človek spáchal za dlhé obdobie a z ktorých sa už spravil spovedal.

Príbytok sa zametá a upratuje niekoľkokrát do týždňa, ale po dlhom čase sa dokonale opravuje: maľujú sa steny, opravuje sa podlaha atď. Podobne to robíme aj so svojou dušou; v živote ju častejšie čistíme svätou spoveďou, ale po dlhom čase ju dokonale očistíme **generálnou spoveďou**. Generálna spoveď sa nazýva aj všeobecná spoveď.

B) Generálna spoveď má pre nás tieto výhody: vedie nás k dokonalejšiemu sebaopoznaniu, rozmnožuje našu pokoru a náš duševný pokoj a udeľuje nám mnohé milosti od Boha.

Generálna spoveď vedie k dokonalejšiemu **sebapoznaniu**; v nej sa objavujú najtajnejšie chyby. Ak chytáme ryby do siete alebo na udicu, chytíme málo, pretože ryby sa skrývajú v brehoch; ak však rybník úplne vypustíme, všetky ryby sa ukážu. Tak je to aj s bežnými spoveďami a s generálnou spoveďou.

Generálna spoveď **rozmnoužuje našu pokoru**. Na ilustráciu toto prirovnanie: Jednotlivé oddiely vojska nemajú takú silu proti nepriateľovi ako celé vojsko; práve tak jednotlivý hriech, z ktorého sa vyznávame pri bežnej spovedi, nemá takú silu nás pokoriť ako celé množstvo hriechov pri životnej spovedi. (Scar.) Generálnou spoveďou získavame **pokoj duše**. Pri prvom vyúčtovaní, ktoré má správca so svojim pánom, sa správca vždy ešte bojí nejakej nožnej chyby; ale ak sa vyúčtovanie ešte raz preskúma, ak sa prepočíta, ak sa zistí, že je správne, všetok strach zmizne. Tak je to aj pri spovedi. (Hunolt.)

Generálnou spoveďou dostávame **veľké milosti**. Ako chudobný vzbudzuje tým väčší súcit a tým viac dostáva, čím viac poukazuje na svoju biedu, tak aj človek získava tým väčšie Božie milosrdenstvo a tým väčšie milosti, čím viac sa pokoruje priznaním svojej biedy a slabosti. (Rodr.) Je pozoruhodné, že muži, ktorí vykonali generálnu spoveď, dosiahli mimoriadnu svätosť, ako napríklad svätý Ignác z Loyoly, sv. Karol Boromejský, sv. František Saleský. a i. Pre mnohých bola generálna spoveď aspoň začiatkom svätého života. (Lev. z P. m.) Z toho vidíme, že pri generálnej spovedi dostávame veľké milosti.

C) Generálna spoveď je potrebná pre všetkých, ktorí raz vykonali neplatnú spoveď a odvtedy sa ešte platne nevyspovedali; odporúča sa pre tých, ktorí vstupujú do nového stavu alebo sú v nebezpečenstve smrti.

Generálnu spoveď majú vykonať snúbenci, kňazi pred vysvätením, umierajúci atď. Zomierajúci sa majú správať ako moreplavci v morskej búrke; aby nezahynuli, radšej hodia všetok tovar do mora.

Ó, aká útecha pre umierajúceho, keď si spomenie, že "splnil všetky svoje povinnosti." (Leon. p. m.) Spovedník musí zakázať generálnu spoveď len škrupulantom, pretože takýchto ľudí nevylieči generálna spoveď, ale len úplná poslušnosť.

VI. O Božom ustanovení spovede

A) Spoveď ustanovil Kristus v deň svojho zmŕtvychvstania slovami, ktoré povedal apoštolom: "Komu odpustíte hriechy, tomu sú odpustené, a komu ich zadržíte, tomu sú zadržané." (Jn 20, 23)

Kristus týmito slovami však dáva v prvom rade apoštolom súdnu moc nad dušami veriacich. Zároveň však veriacim uložil povinnosť odhaliť stav svojej duše, lebo inak by s nimi kňazi nemohli správne zaobchádzať. Je to ako u svetského sudcu. Je vyslaný hlavnou autoritou do určitého mesta, aby tam súdil; je teda oprávnený odsudzovať alebo oslobodzovať na inom mieste. Ako sudca však nesmie robiť, čo sa mu zachce, ani zaujato, napr. oslobodzovať dobre oblečených, bohatých, vznešených ľudí a odsudzovať ostatných. Musí robiť to, čo je úplne spravodlivé. Preto sa musí najprv presvedčiť, ako sa veci majú; preto sa musí najprv informovať, ako sa veci stali, musí sa vypytovať, predvolať svedkov atď. Kňaz musí robiť to isté. Aby mohol správne súdiť, musí poznať duševný stav hriešnika. Preto sa mu hriešnik musí vyspovedať zo svojich hriechov; ak tak neurobí, kňaz sa ho musí vypytovať. Ak však kňaz spozná, že hriešnik svoje hriechy ľutuje, dá mu rozhrešenie. Lenže pri tomto duševnom súde nie je vyšetrowanie také prísne ako pri svetskom súde. Stačí, ak hriešnik prejaví ľútosť úprimným vyznaním svojich hriechov.

Aj z Kristových slov "komu zadržíte hriechy" vyplýva, že kňaz sa musí dozvedieť hriechy.

B) Preto sa spoveď v Cirkvi konala po všetky storočia. (Tridentský koncil 14, 6)

Spoveď bola už v Starom zákone, nie však ako sviatosť, ale ako jej predobraz. Prvá spoveď bola v raji; Boh bol spovedníkom, Adam a Eva kajúcnikmi. Aj od Kaina Boh žiadal spoveď; Kain ju odmietol a bol prekliaty. Dávid sa spovedal a získal odpustenie. Podľa Mojžišovho predpisu sa medzi Židmi používal určitý spôsob vyznania hriechov. (Lv 5, 6; 4, 6) Aj svätému Jánovi Krstiteľovi sa ľudia vyznávali zo svojich hriechov a dávali sa od neho krstiť (Mk 1, 5)

Ale Kristus, ktorý neprišiel zákon zrušiť, ale doplniť, (Mt 5, 17) potvrdil a zdokonalil už existujúcu spoveď a spojil s ňou zvláštne milosti.

Už v apoštolských časoch prichádzali kresťania a "vyznávali a rozprávali, čo urobili."

Tak napríklad k Pavlovi do Efezu. (Sk 19, 18) Aj svätý Ján spomína, že za vyznanie hriechov možno získať odpustenie. (1 Jn 1, 9)

Sv. otcovia a učitelia Cirkvi v prvých storočiach veľmi často napomínali kresťanov ku spovedi a pritom užívali krásne prirovnania.

Prirovnania: Tertulián († 240) prirovnáva kresťana, ktorý sa nechce vyspovedať zo svojich hriechov kňazovi, k chorému, ktorý zo studu nechce ukázať svoje rany lekárovi.

Origenes († 254) prirovnáva hriech k nestráviteľnému jedlu; tak ako toto jedlo trápi žalúdok, kým ho človek nevyvráti, tak aj hriech trápi našu dušu, kým sa ho nezbavíme spoveďou.

Sv. Bazil hovorí, že chorý ide k lekárovi, ktorý rozumie chorému; tak aj hriešnik má ísť k tomu, kto má moc odpúšťať hriechy, teda k rozdávatelovi božských tajomstiev.

Svätý Gregor. Veľký prirovnáva hriech k zapálenej rane, ktorú treba vyrezať, alebo k jedu, ktorý sa dostal do krvi a treba ho odstrániť.

Svätý Augustín priamo hovorí: "Nestačí sa vyspovedať len Bohu, ktorému nič nie je skryté, ale musíme sa z nich vyspovedať aj jeho zástupcovi, kňazovi."

Pápež Lev I. v liste biskupom Kampánie okolo roku 450 hlásal prísnosť verejnej spovede a hovoril, že postačí vyspovedať sa zo svojich hriechov v skrytosti. Treba tiež spomenúť, že svätí otcovia veľmi často varujú kresťanov, aby nezamlčovali nijaké hriechy. Vo svetle týchto historických svedectiev protestantský historik Gibbons hovorí, že nemožno poprieť a treba nevyhnutne pripustiť, že spoveď sa konala počas celých prvých štyroch storočí.

Svedectiev z neskorších čias o tom, že spoveď sa uskutočňovala vždy, je nesmierne veľa. Možno tiež poukázať na to, že máme spovedníkov **kresťanských panovníkov**. Z 8. storočia vieme: že Karol Martel mal za spovedníka svätého Martina; z 9. storočia: že cisár Karol Veľký sa spovedal Hildebrantovi, kolínskemu arcibiskupovi; z 10. storočia: cisár Otto mal za svojho spovedníka svätého Ulricha, biskupa z Augsburgu atď.

Aj najstaršie sekty, ktoré odpadli od Cirkvi, si zachovali spoveď.

To je jasný dôkaz, aká prastará je sv. spoveď. Lenže sekty spoved' zväčša znetvorili tak napr. v ruskej cirkvi je prísne nariadené, aby ich kňazi udali svetskej vrchnosti tých, ktorí sa im spovedajú z nihilistických prečinov. Nuž akáže je to spoveď? Celkom inak je to v spovedi katolíckej Cirkvi?

Nemožno dokázať, že by spoveď bola ľudského pôvodu.

V prípade ľudských vynálezov možno vždy uviesť **meno vynálezcu**. Vieme napríklad, že Archimedes vynášiel vypuklé zrkadlá, Galileo vynášiel barometer a kyvadlo, Gutenberg vynášiel kníhtlač, Berthold Schwarz strelný prach atď. Ale kto vynášiel spoveď? Ktorý svätec, cirkevný otec alebo pápež? V ktorej krajine, v ktorej dobe bola vynájdená? To všetko vieme napríklad o procesii na Božie Telo; ale o týchto otázkach týkajúcich sa spovede všetci jej odporcovia mlčia; to je dôkaz, že ich námietka je falošná. Veď zavedenie spovede by sa určite stretlo s odporom a vzbúrou ľudu, ako sa to stalo v Anglicku v nedávnych časoch, keď tam prívrženci Puseya chceli spoveď zaviesť.

Len blázon môže povedať že spoveď **zaviedli kňazi**. Kňazi predsa nezavedú niečo, čo im spôsobuje najväčšie ťažkosti, čo im neprináša ani najmenšiu pozemskú odplatu a čo najviac podkopáva ich zdravie? Niet ťažšej práce pre kňaza a nebezpečnejšej pre jeho zdravie ako spoveď. Preto neexistoval ani najmenší podnet na zavedenie spovede. Nezabúdajme ďalej, že kňazi sú rovnako povinní spovedať sa ako veriaci.

Protestanti tvrdia, že spoveď zaviedol **Lateránsky koncil v roku 1215**, pretože vtedy bolo vyhlásené, že kresťania sú povinní spovedať sa aspoň raz do roka. Ale ktorý hlupák by na základe toho, keď otec píše svojmu synovi, aby ho aspoň raz do roka navštívil, usudzoval, že syn predtým u svojho otca nikdy nebol?

C) Z ustanovenia spovede môžeme spoznať veľké milosrdenstvo a múdrosť Božiu.

Ó, ako ľahko dosiahneme Božie milosrdenstvo my, ktorí sme sa pre svoj hriech stali podobnými zločincovi odsúdeným na smrť. Boh od nás nežiada žiadne kruté utrpenie, ani púť do Jeruzalema a podobne, ale iba vyznanie našich hriechov svojmu služobníkovi, ktorého si okrem toho môžeme celkom slobodne vybrať a ktorý je zaviazaný k najprísnejšej mlčanlivosti. Žiadny kráľ na zemi nedáva zločincovi takúto milosť! (Meh. V. 247.) O čo všetko sa pokúša väzeň trápiaci sa v podzemnom žalári, aby sa opäť dostal na slobodu; celý rok pílí železné mreže okna a snaží sa uvoľniť čo len jediný kameň. A duševný väzeň sa môže dostať na slobodu bez väčších ťažkostí. Ó, nevyčerpatel'ná plnosť Božieho milosrdenstva! (Veith.)

"Nemožno poprieť, že ustanovenie spovede je výlučne dielom **Božej múdrosti**." (Filozof Leibnitz) Múdrosť skúseného lekára sa prejavuje v tom, že lieči opačnými prostriedkami, takže sa odstráni nielen choroba, ale aj jej príčina. (sv. Bon.) Všetky hriechy, ako je známe, pochádzajú z pýchy, ktorá je pôvodom každej neprávosti. (sv. Tomáš Akv.); ale spoveď je pravým opakom pýchy, je pokorením hriešnika. Božia múdrosť sa prejavuje aj v tomto: Boh ustanovil niečo, čo je možno ľahko vykonať, ale čo je napriek tomu pre človeka veľmi ťažké; spoveď si totiž vyžaduje veľké sebazaprenie. Boh ustanovil niečo, čo je veľmi jednoduché, a pritom predsa nesmierne prospešné.

Ten, kto hovorí: "Nepotrebujem spoveď, s Pánom Bohom si to vybavím sám," je rovnako nerozumný ako zločinec, ktorý hovorí: "Nepotrebujem sudcu, vybavím si to so samotným cisárom."

VII. O úžitku zo spovede

Svätá spoveď prináša nesmierny úžitok jednotlivcom i celej ľudskej spoločnosti.

A) Jednotlivec má zo spovede nasledujúci úžitok: získa sebaopoznanie, stáva sa svedomitým, nadobúda vnútornú spokojnosť, pevnosť charakteru a mravnú dokonalosť.

Lebo ten, kto sa spovedá, musí porovnávať všetky svoje skutky s Božími prikázaniami, a tak **sa učí poznávať sám seba**. Sebaopoznanie je začiatkom všetkého zdokonaľovania.

Spoved' učí človeka **svedomitosti**. Častou spoved'ou sa totiž Božie prikázania hlbšie vryvajú do duše človeka; ak potom človek chce zhréšiť, toto Božie prikázanie sa mu jasne vynára pred dušou. Aj samotná spomienka, že sa musíme vyspovedať, často odradí človeka od hriechu. Mnohí sa bránia hrešiť len preto, že sa im zdá neznesiteľné, ak by mali tento hriech vyznať spovedníkovi. (Alb. Stolz.)

Skúsenosť učí, že človek, ktorého trápi ťažký hriech, okamžite získa **vnútorný pokoj**, keď sa z neho vyspovedá. Každý človek je totiž poháňaný vnútornou túžbou vyznať svoje hriechy a práve tomuto vnútornému nutkaniu Boh vyšiel v ústrety ustanovením spovede. Uistenie, že náš hriech je odpustený, naplňa človeka aj útechou. Prečo Kristus uistil Magdalénu, že jej hriechy sú odpustené? Chcel ju upokojiť.

Spoved'ou sa **posilňuje náš charakter**. Spoved'ou sa totiž človek učí premáhať seba samého, ale prekonávanie seba samého je prvou cnosťou dokonalého človeka. Pri spovedi ďalej Duch Svätý osvecuje náš rozum a posilňuje našu vôľu; čím viac je vôľa zameraná na dobro, tým dokonalejším sa človek stáva.

Spoved', ktorá je skutkom veľkej pokory, nevyhnutne robí človeka pokorným; pokora je však základom každej **morálnej dokonalosti**. Prečo sa práve pyšní ľudia tak veľmi vyhýbajú spovedi? Kto sa správne spovedá, oslobodzuje sa z diablových pút, ako sa patrí, lebo ten, kto hovorí pravdu, aj vtedy keď je také ľahké zlyhať a keď je pokušenie klamať také veľké, ten sa úprimne odvracia od otca lži, diabla, a obracia sa k tomu, ktorý je sama pravda. Ale čím menšiu moc má nad nami diabol, tým ľahšie dosiahneme morálnu dokonalosť a priblížime sa k Bohu. Je veľmi príznačné, že všetci ľudia, ktorí sa začnú oddávať spustnutému životu, sa najprv prestanú spovedať. Na druhej strane, ak sa človek chce polepšiť, prvým krokom, ktorý urobí, je svätá spoved'. "Začiatkom dobrých skutkov je vyznanie zlých skutkov." (sv. Aug.) Vyznanie vlastných chýb je znakom uzdravenia. (Seneca)

B) Ľudská spoločnosť má zo spovede nasledujúci úžitok: odstraňujú sa mnohé nepriateľstvá, vrátia sa mnohé nespravodlivé majetky, zabráni sa mnohým zločinom a účinne sa potláčajú mnohé zlá.

Kto nie je ochotný odpustiť blížnemu a vrátiť nespravodlivo nadobudnutý majetok, nemôže dostať rozhréšenie. Prečo teda mnohí inoverci tak radi prijímajú do svojich služieb katolíckych služobníkov a prečo ich častejšie posielajú na sv. spoved'? Prečo je pán, ktorý nedovolí svojim sluhom ísť na spoved', sám sebe najväčším nepriateľom?

V spovednici sa kňaz všemožne snaží odvrátiť ľudí od zlých úmyslov, od samovraždy, od pomsty a podobne; oboznamuje ich s prostriedkami, ktorých sa musia chopiť, aby prekonali svoje vášne a náruživosti. Kňaz robí pre pozdvihnutie mravov viac v spovednici ako na kazateľnici, lebo dohováranie medzi štyrmi očami je oveľa účinnejšie. Preto svätý Pius V. hovorieval: "Dajte mi dokonalých spovedníkov a napravím celý svet."

Keby sme dnes zistili, že niektorý staroveký pohanský národ konal spoved', nemohli by sme celkom vyzdvihnúť tento mimoriadne múdry a vhodný prostriedok; ale keďže sa koná v Katolíckej cirkvi a je dielom živého Boha, nepriatelia Cirkvi ho považujú za niečo tmárske, za tyranu a znásilňovanie svedomia.

VIII. O opätovnom upadnutí do hriechu

Keď sa blížila archa zmluvy, vody Jordánu sa zastavili a nahromadili sa ako vrch. Ale sotva sa archa dostala na druhý breh, nahromadená voda sa rútila rýchlejšie ako predtým k Červenému moru (Joz 3, 16; 4, 18) Tak je to aj s mnohými kresťanmi. Keď prijímajú sv. sviatosti, trochu obmedzujú svoje náruživosti, avšak hneď nato im zase dávajú voľný priebeh, ba hrešia ešte viac, než predtým. „Mnohí začínajú dobre, ale málokto zotrúvajú v dobrom.“ (sv. Hieroným) Priložia síce ruku k pluhu, ale opäť sa obzerajú dozadu. (Lk 9, 62) Sú ako svine, ktoré sa opäť váľajú v bahne, len čo sa z neho vybrodia. (2 Pt 2, 22) Alebo ako pes, ktorý sa vracia k svojim zvratkom. (Prís 26, 11)

A) Kto po svojom obrátení opäť upadne do ťažkého hriechu, sťažuje si svoje obrátenie a uvaľuje na seba väčšie tresty.

Je nešťastím, ak človek po svojom obrátení znova upadne do ťažkého hriechu, lebo potom **je obrátenie ťažšie**. "Lebo je nemožné, aby tí, čo raz boli osvietení a okúsili dar neba... a padli, boli znova obnovení k pokániu." (Heb 6, 4.) Znovu upadnúť do hriechu je ako znova upadnúť do ťažkej choroby (sv. Bern.); je to tiež ako znova si zlomiť nohu, ktorá sa už nedá dobre vyliečiť (sv. Elig.) Kristus hovorí, že do takého človeka sa vracia zlý duch so siedmimi ďalšími, ešte horšími zlými duchmi. (Lk 11, 24) Diabol s takouto dušou zaobchádza ako opatrný žalárnik. Žalárnik bdie oveľa pozornejšie ako predtým nad tým, kto mu raz ušiel. Ten, kto znova upadol do hriechu, zarmucuje Ducha Svätého, (Ef 4, 30) áno, takmer ho vyhnal zo seba a znesvätil Boží chrám. (1 Kor 3, 17) Teda stal sa nehodným, aby mu Duch Sv. svojou milosťou pomáhal. Kto znova otvoril zahojenú ranu, nie je hodný uzdravenia. (sv. Chryz.) Ak sa obľúbenec panovníka v rozpore s jeho prísahou stane opäť neverným, nedosiahne tak ľahko svoju predchádzajúcu dôstojnosť. „Kto je Bohu hneď oddaný a hneď ho zase opúšťa, Boha stratí. (sv. Aug.)

Kto znova upadol do hriechu, privoláva na seba väčšie Božie tresty. Preto Kristus hovorí uzdravenému: "Už nehreš, aby sa ti nestalo niečo horšie." (Jn 5, 14)

B) Kto znova upadol do ťažkého hriechu, mal by ho ihneď olútovať, a ak je to možné, hneď sa z neho vyspovedať; lebo čím dlhšie odkladá pokánie, tým ťažšie a neistejšie je jeho obrátenie.

Má konať ako Peter, ktorý po svojom zapretí Krista **ihneď** to miesto opustil a horko plakal. (Mt 26, 75) Ak v dome vypukne požiar, môže byť ešte uhasený rýchlym hasením; tak to má byť aj pri opätovnom upadnutí do ťažkého hriechu. (sv. Bernardín.) Ak ten, kto upadol do ťažkého hriechu, činí okamžité pokánie, jeho pád mu môže prispieť i k rozmnoženiu milosti. Mnohí svätí, keď upadli späť do hriechu, boli povzbudení k ešte väčšej svätosti, pretože ich pokánie bolo väčšie ako ich hriech; preto dostali väčší stupeň milosti (Bened. XIV.); tak napríklad Dávid.

Čím viac otáľame s pokáním, tým viac sa zmenšuje Božie milosrdenstvo voči nám. Myslíš si, že dostaneš milosti, aby si zvíťazil, ak pred svojím obrátením ešte viac urážaš Darcu milosti? Bude to s tebou ako s deravým člnom, do ktorého namiesto toho, aby sa z neho voda hneď odčerpala, nechajú doňho ešte viac vodu vniknúť. Ako Boh už vopred určil každému človeku počet talentov, tak určil aj počet hriechov, ktoré chce každému odpustiť; keď sa tento počet naplní, prestáva hriešnika šetriť." (sv. Alf., sv. Baz., sv. Ambr.) Božia zhovievavosť trpí každého hriešnika len do určitého času; keď sa tento čas naplní, hriešnikovi už nič neodpúšťa. (sv. Aug.) Bohorúhač Voltaire sa vo svojej prvej chorobe obrátil; potom však opäť upadol do hriechu a počínal si horšie ako predtým; napokon hanebne zahynul.

C) Ak však človek upadne do hriechu zo slabosti, nemal by sa tým znepokojovať, ale mal by sa pred Bohom pokoriť.

Kto sa príliš trápi alebo hnevá, lebo upadol do všedného hriechu, je pyšný, lebo nedokáže zničiť ani chvíľu svoju nedokonalosť. Hnevá sa, že je človekom, a nie anjelom. (sv. Frant. Sal.) Takýmto spôsobom človek ani nevyjde z hriechu. Mnohí sa hnevajú, lebo sa stali hnevlivými; preto namiesto toho, aby hnev potlačali, podporujú ho. (sv. František Saleský) Nikto sa nemôže uchrániť od všedných hriechov bez osobitnej Božej pomoci, akú dostala napr. Matka Božia. (Tr. konc. 6. 23.) Boh teda dopúšťa, aby sme upadli do všedných hriechov, aby nás takto udržoval v pokore. Koná ako matka; na mäkkej lúke nechá dieťa behať samé, lebo ho to príliš nebolí, ak spadne; ale na nebezpečnej ceste si však vezme dieťa do náručia. Aj Boh nás vo veľkých nebezpečenstvách zachraňuje svojou všemocnou pravicom, ale pri nepatrných udalostiach dopúšťa, aby sme padli. (sv. Fr. Sal.) Preto sa v takýchto prípadoch musíme správať ako dieťa, ktoré spadlo; rozplače sa a hneď zase vstane. Musíme teda **ihneď olútovať** svoje chyby, pochopiť svoju biedu, obnoviť svoju dôveru v Boha a **dalej sa neznepokojovať**. Takto môžeme mať zo svojich chýb úžitok. (sv. Fr. Sal., sv. Alf.) Naše chyby nás majú pokoriť, nie urobiť nás malomyseľnými. (sv. Fr. Sal.) Nie je možné nezašpiniť si prádlo, ktoré sme si obliekli; ale je možné ho znova vyprať, len čo sme ho zašpinili. Rovnako je nemožné vyvarovať sa všetkým chybám; ale je možné, aby sme sa hneď očistili od chýb, ktorých sme sa dopustili. (Scar.) Sedemkrát za deň spravodlivý padá (Prís 24, 16), ale sedemkrát opäť vstáva (sv. Fr. Sal.)

D) Keďže nie je možné, aby sme zostali v Božej milosti až do smrti bez osobitnej pomoci milosti Ducha Svätého, mali by sme úpenlivo prosiť Boha o milosť vytrvalosti.

Spravodlivý človek totiž okrem milosti posväcujúcej potrebuje aj **milosť pomáhajúcu**, aby zotrval v dobrom. Tak ako ani najzdravšie oko nevidí bez slnečného svetla, tak ani najspravodlivejší človek nemôže žiť spravodlivo bez pomáhajúcej milosti. (sv. Aug.) Spravodliví nemôžu zotrvať v stave posväcujúcej milosti bez zvláštnej pomoci milosti Božej. (Trid. konc. 6, 22) Bez prispenia Božej milosti by sme okamžite upadli do predchádzajúcich alebo ešte väčších hriechov a celé stvorenie by sa okamžite rozpadlo na nič, ak by ho Boh nezachovával. (Rodr.) Milosť vytrvalosti je veľkým Božím darom. (sv. Flor.) Lebo všetky ostatné Božie milosti človeku nič neprospeievajú, ak nedostane túto milosť, lebo len ten, kto vytrvá až do konca, bude spasený. (Mt 24, 13) Je to ako pri stavbe domu. Položenie základov nemá žiadnu hodnotu, ak stavba nie je dokončená. U kresťana sa nikto nepýta na začiatok, ale na koniec. Pavol začal zlým životom a skončil dobrým životom. Judášov začiatok bol chvályhodný, ale skončil zradou Majstra a svojím zatratením." (sv. Aug.) Svätý Augustín nás uisťuje: "Dar vytrvania až do konca možno získať pokornou prosbou."

Večnú blaženosť si môžeme zabezpečiť aj konaním mnohých dobrých skutkov. (2 Pt 1, 10) Výborným prostriedkom na zotrvanie v dobrom je aj vytrvalá modlitba a vrúcna úcta k Matke Božej.

Čím viac dobrých skutkov sme vykonali, tým menej nás Boh odmietne. Preto prorok povedal židovskému kráľovi Jozafatovi: "Zaslúžiš si síce hnev Boží; ale našli sa na tebe dobré skutky." (2 Krn 19, 3) Prečo Boh udelil Petrovi a Dávidovi toľko milostí a bol k nim taký láskavý aj po ich páde? Len kvôli množstvu ich predchádzajúcich skutkov.

Vytrvalá modlitba je tiež vynikajúcim prostriedkom na zotrvanie v dobrom. Vtáky, aby nepadli na zem, neustále mávajú krídlami vo vzduchu; aby sme neupadli do smrteľného hriechu, mali by sme sa neustále dvíhať k Bohu v modlitbe. Aj Spasiteľ nás žiadal, aby sme sa bezprestania modlili. (Lk 18, 1) Ak sa budeme ustavične modliť, s najväčšou istotou zotrváme v Božej milosti až do smrti. (sv. Tom. Akv.) Ako horúca voda nevychladne, ak ju ustavične prikladáme k ohňu, tak ani Božia láska nemôže zmiznúť zo srdca, ak sa ustavičnými vrúcnyimi modlitbami približujeme k Bohu. (sv. Chryz.) Aj **vrúcnou úctou k Matke Božej** môžeme ľahko dosiahnuť milosť zotrvania. Ak ti bude Mária priaznivo naklonená, určite dosiahneš blaženosť. (sv. Bern.) Všetko závisí od dobrého konca.

IX. O odpustkoch

Hriešnikovi, ktorý činil pokánie, sú odpustené večné tresty, ale nie vždy všetky časné tresty. Tieto tresty si musí vytrpieť buď na zemi chorobou, nešťastím, pokušením, prenasledovaním, dobrovoľnými kajúcnymi skutkami a podobne; alebo ich musí po smrti odpykať v očistci. Vidíme to napríklad na kajúcnici Márii Egyptskej (†431) Tá viedla 17 rokov neviazaný život; po svojom obrátení tiež 17 rokov trpela na púšti. Jej utrpenie spočívalo v strašných pokušeniach, v hlade a smäde, v znášaní chladu a horúčavy. Podobne to bolo aj v živote iných kajúcnikov. Ale Boh kajúcnikom časné tresty neraz odpustil, buď úplne, alebo aspoň čiastočne, pre ich veľkú ľútosť, alebo na príhovor iných; spomeňme si, ako Boh odpustil reptajúcim Židom, ktorých potrestal jedovatými hadmi, ak sa pozreli na medeného hada, ktorý bol predobrazom Vykupiteľa. (Nm 21) Sluhovi, ktorý dlhoval 10.000 hrievien a na kolenách prosil o milosť, Pán (Boh) odpustil celý dlh. (Mt 18, 26) Kajúceho lotra po pravici Kristus v ten istý deň prijal do raja. (Lk 23, 43) Tú istú moc ako Kristus má aj Cirkev.

A) Cirkev má moc zmeniť časné tresty, ktoré čakajú hriešnika po jeho uzmiernení s Bohom, na kajúčne skutky alebo mu ich úplne odpustiť. (Trid. konc. 25.)

Ved' Kristus dal aj samotnému Petrovi, aj všetkým apoštolom spolu moc odstraňovať všetko, čo človeku bráni vo vstupe do neba. **Petrovi** povedal: "Čokoľvek rozviažeš na zemi, bude rozviazané v nebi." (Mt 16, 19) a všetkým apoštolom: "Čokoľvek rozviažete na zemi, bude rozviazané v nebi." (Mt 18, 18) Keďže smrteľné hriechy navždy a časné tresty za hriechy na určitý čas bránia človeku vstúpiť do neba, preto hlava Cirkvi alebo všetci biskupi spolu môžu od obidvoch oslobodiť. Tak už svätý Pavol v Ježišovom mene odpustil Korint'anovi, ktorý bol za svoj hriešny život vylúčený z Cirkvi, zvyšok pokánia, keď Korint'an prejavil veľkú ľútosť. (2 Kor 2, 10) Ak Cirkev môže odpúšťať večné tresty, určite môže odpúšťať aj oveľa menšie časné tresty. Ak môže panovník zrušiť rozsudok smrti, určite môže odpustiť aj trest odňatia slobody. Podobne je to aj tu. Ak Cirkev odpúšťa časné tresty za hriechy, v skutočnosti nič neudeluje, pretože chýbajúce zadosťučinenie **nahrádza** z pokladu nekonečných zásluh Krista a svätých. Mnohí členovia Cirkvi totiž vykonali viac kajúcnych skutkov, ako boli povinní vykonať za svoje hriechy. Množstvo ich zásluh obzvlášť pre zásluhy Kristove je také veľké, že ďaleko prevyšuje tresty všetkých žijúcich ľudí. (sv. Tom. Akv.) Z týchto zásluh majú úžitok všetci, ktorí majú spoločenstvo so svätými. (Pozri učenie o spoločenstve svätých!) Poklad týchto zásluh Boží Syn zveril svätému Petrovi, nebeskému vrátnikovi, aby z neho rozdával. (pápež Klem. VI.)

Preto v čase veľkého prenasledovania kresťanov Cirkev, na zahalenie časných trestov za ich hriechy, ukladala kajúcny hriešnikom, verejné kajúčne skutky (verejné pokánie) a zamieňala ho za ľahšie pokánie, alebo ho dokonca úplne odpúšťala, ak hriešnik preukázal skutočné polepšenie, alebo ak sa za neho prihovárал nejaký mučeník.

Vtedajší kresťania boli väčšinou čerstvo obrátenými pohanmi, a preto mali drsné mravy, takže sa s nimi muselo zaobchádzať prísne. **Verejné pokánie** spravidla neznamenal nič iné ako vylúčenie zo spoločnosti kresťanov. Vylúčení mohli stáť len v predsieni kostola a len do začiatku sv. omše; nesmeli tiež pristupovať k sv. prijímaniu. Počas tohto pokánia sa tiež museli určité dni postiť o chlebe a vode. Toto verejné pokánie trvalo zvyčajne 7 rokov a ukladalo sa za ťažké previnenia, ako napríklad za odpadnutie od viery, za vydanie Svätého písma pohanom a podobne; za obzvlášť ťažké zločiny, ako napríklad za vraždu, sa ukladalo pokánie na 12 rokov a často aj dlhšie. Za menšie previnenia sa kajúcnikovi ukladal pôst len na 40 dní (quadragena), aký sa vtedy dodržiaval 40 dní pred Veľkou nocou. Cirkev však vedela, že Boh neukladá časné tresty ani tak preto, aby potrestal hriešnika za tieto hriechy, ale skôr preto, aby ho napravil. Ak teda hriešnik svojím životom a horlivosťou v konaní pokánia dokazuje, že sa nepolepšil len naoko, ale že sa polepšil skutočne, potom sú pre neho časné tresty vlastne zbytočné. Preto Cirkev veľkým kajúcnikom odpúšťala pokánie buď úplne, alebo aspoň čiastočne.

Keďže potom máme všetci medzi sebou spoločenstvo svätých, môžeme tiež za seba vzájomne zadosťčiniť. "Čo pre nás robia naši priatelia, to robíme do istej miery aj my sami, lebo priateľstvo skrze vzájomnú náklonnosť robí z dvoch jedno." (sv. Tom. Akv.) Preto Cirkev na ústny alebo písomný príhovor mučeníkov odpúšťala pokánie buď úplne, alebo aspoň čiastočne.

V neskorších storočiach, keď verejné pokánie zaniklo, Cirkev povoľovala kajúcny hriešnikom na zahalenie časných trestov nahradiť ich **almužnou, krížovými cestami alebo niektorými púťami.**

Predtým tí, ktorí chceli získať odpustenie kajúcnych skutkov, museli o to požiadať; teraz Cirkev toto odpustenie veriacim priamo ponúka. V stredoveku mala Cirkev dôležitý dôvod na to, aby kajúčne skutky odpúšťala pod podmienkou **almužny**. Ľudia boli totiž v tom čase pohltení lakomstvom a zlodejstvom, a každý zlozvyk sa najlepšie odstraňuje opačnou cnosťou. Takto vyzbierané peniaze sa vynakladali na stavbu kláštorov a biskupských chrámov; takto bol postavený aj chrám svätého Petra v Ríme, a dokonca v Sasku aj most cez Labe.

V roku 1095 na koncile v Clermonte vo Francúzsku sľúbil pápež Urban II. všetkým, ktorí sa vydajú na **križiacku výpravu** do Svätej zeme, úplné odpustenie všetkých kajúcnych skutkov, t. j. plnomocné odpustky. Keďže pre veľký neúspech križiackych výprav takmer nikto nechcel ísť na krížovú výpravu, bolo prisľúbené úplné odpustenie všetkých kajúcnych skutkov aj tým, ktorí by na krížovú výpravu poslali len jedného muža alebo na ňu prispeli peniazmi; a nielen križiakom, ale aj ich rodičom, súrodencom, manželkám a deťom bolo prisľúbené úplné odpustenie

časných trestov. Za rovnakých podmienok boli vyhlásené aj križiacke výpravy proti nepriateľom Cirkvi, ako proti Maurom v Španielsku, proti husitom v Čechách a proti Turkom.

S **púťami** do Jeruzalema, Ríma a španielskej Compostelly, ktoré mali slúžiť na odpustenie časných trestov sa stretávame už v 10. storočí. Keď sa Svätá zem dostala do moci Turkov a púť do Jeruzalema sa stala nemožnou, pápež Bonifác VIII. udelil úplné odpustenie všetkých časných trestov všetkým, ktorí v roku 1300 navštívia kostoly svätých Petra a Pavla v Ríme počas 15 po sebe nasledujúcich dní. (Takzvané jubilejné odpustky, ktoré sa mali udeľovať každých 100 rokov, ale ktorých získanie pápeži neustále uľahčovali.) Už o 50 rokov neskôr (na rok 1350) boli tieto jubilejné odpustky opäť vydané; len že pútnici museli navštíviť tretí kostol, a to Lateránsky. Vtedy prišlo do Ríma 3 milióny pútnikov. Neskorší pápeži z úcty k 33 rokom Kristovho veku vypisovali tieto jubilejné odpustky najprv každých 33 rokov a neskôr iba každých 25 rokov; len sa ešte vyžadovalo navštíviť štvrtý kostol, kostol Panny Márie Väčšej (Maria Maggiore). Neskôr pápeži (ako napríklad Bonifác IX. okolo roku 1400) umožnili rôznym mestám (Mníchov, Kolín nad Rýnom, Magdeburg, Meissen, Praha) získať jubilejné odpustky i doma, ak darujú vyslanému kazateľovi peňažitý obnos, aký by ich stála púť do Ríma. Vtedy vzniklo hanebné zneužívanie odpustkov. Kazatelia odpustkov alebo kvestori, ktorí patrili najmä k františkánom a dominikánom, boli od čias krížových vojen vysielaní do sveta, aby hlásali podmienky, za ktorých možno získať odpustenie časných trestov. Títo kazatelia však odpustky často preceňovali, takže mnohí biskupi, áno aj koncily (napr. Lateránsky koncil v roku 1215) museli proti nim prijať tie najprísnejšie opatrenia. Tridentský koncil bol z týchto dôvodov nútený (21. septembra) úplne zrušiť úrad odpustkových kazateľov.

V neskorších časoch Cirkve častejšie ako kedykoľvek predtým, dovoľovala nahradiť kajúcne skutky, potrebné k zotretiu časných trestov za hriechy, ľahšími skutkami, obzvlášť modlitbou a prijímaním sviatostí.

Týmto spôsobom chce Cirkve povzbudiť veriacich: prijímať sväté sviatosti (t. j. v skutočnosti sa obrátiť a polepšiť), horlivo sa modliť, vstupovať do rehoľných bratstiev, modliť sa ruženec, uctievať sväté obrazy a relikvie, navštevovať sväté misie atď. Cirkve sa podobá matke, ktorá sladí horký liek, aby podnietila svoje dieťa k jeho požitiu. Aby veľkosť odpustených trestov za hriechy vymerala, používa Cirkve mieru, akou bolo za dávnych časov merané pokánie. (Ak teda Cirkve udeľuje odpustky na tri roky za určitú modlitbu, myslí tým toto: Kto túto modlitbu vykoná, odpýka si práve toľko, ako keby v prvých časoch Cirkvi robil 3 roky prísne verejné pokánie.) Týmto vymeraním chce Cirkve jednak prejavíť úctu k svojim starým inštitúciám, jednak pripomenúť veriacim niekdajšiu prísnosť, aby ich tým viac povzbudila k vykonávaniu týchto malých kajúcnych skutkov.

B) Odpustenie časných trestov, ktoré získavame, keď v stave posväcujúcej milosti konáme isté dobré skutky stanovené Cirkvou, sa nazýva "odpustky."

Odpustky (odpustenie, milosť) sú teda akýmsi odpustením časných trestov za hriechy (pápež Martin V., Greg. VII.) po získaní rozhrešenia od hriechov a večných trestov. S odpustkami je to podobne ako s amnestiou (milosťou); ak panovník udelí amnestiu, tak okrem iného aj ne jeden zločinec, ktorému panovník pre veľkú lútosť nad jeho zločinom už odpustil trest smrti a vymenil ho za doživotné väzenie, pretože sa počas svojho väzenia dobre správal a usilovne pracoval, je buď úplne prepustený na slobodu, alebo sa mu aspoň skrúti väzenie o niekoľko rokov alebo mesiacov. Odpustky v **žiadnom prípade neznamenajú odpustenie ťažkých hriechov** a večných trestov, pretože tie už musia byť odpustené, ak chceme získať odpustky. "Odpustky nie sú odpustením hriechov, ale úplným alebo čiastočným odpustením zadosťučinenia." (Gerson.) Odpustky teda nie sú obchádzaním sviatosti pokánie, a teda ani žiadnym uľahčením hrešenia; "skôr nás zavazujú k pravému obráteniu. (Bourdalone.) Odpustky nie sú azda len odpustením určitých cirkevných trestov, ale sú odpustením trestov Božích.

Ale odpustky nás zbavujú len toho zla, ktoré nám nenapomáha k večnej blaženosti.

Odpustky teda nezabavujú človeka všetkých pozemských utrpení, pretože odpustky sú odpustením takých utrpení, ktorými mal byť hriešnik potrestaný za svoje hriechy, ale nie sú odpustením tých utrpení, ktoré Boh zosiela, aby človeka **napravil** a ochránil ho pred opakovaným upadnutím do hriechu. Na takéto utrpenia neexistujú dostatočne účinné skutky, inak by odpustky boli prekážkou na ceste k dokonalosti. Že je to naozaj tak, vidíme na živote kráľa Dávida. Bolo mu povedané, že jeho syn zomrie ako trest za jeho hriech a on sa „modlil a postil pre dieťa“; avšak Boh neprijal tieto zadosťučinujúce skutky a syn zomrel. (2 Kr 12)

Odpustky nás nezabavujú ani toho súženia, ktoré je pre spravodlivých **skúškou** na rozmnoženie ich večnej blaženosti. Bez utrpenia nemôže byť nikto spasený; aj sama Božia Matka, ktorá bola bez akéhokoľvek hriechu, nesmierne trpela. Ak by nás odpustky mali oslobodiť od týchto utrpení, bránili by nám v dosiahnutí večnej blaženosti. S odpustkami je to teda podobné ako so sväteninami; sväteniny nás chránia len pred tým zlom, ktoré neprispieva k našej spáse.

Kto nie je v stave milosti Božej, nemôže získať žiadne odpustky; lebo dobré skutky, ktoré koná, môžu prispievať iba k jeho obráteniu, ale nie k zahladeniu časných trestov.

Tak ako na mŕtvy úd nemajú iné žive údy nijaký vplyv, tak ani na človeka nachádzajúceho sa v stave ťažkého hriechu, ktorý je mŕtvym údom na tele Cirkvi, nemôžu mať živé údy vplyv poskytnutím mu svojho zadosťučinenia. (sv. Tom. Akv.) Smrteľný hriech sa podobá nepreniknuteľnému ocelovému štítu, od ktorého sa odrážajú všetky milosti, ktoré nám Kristus získal. (Grone) (Vid' časť o účinku dobrých skutkov - II. Diel katechizmu.)

Cirkev povolila odpustky za konanie istých modlitieb, za návštevu istých posvätných miest, za zbožné užívanie istých posvätných vecí a povolila aj odpustky osobné.

Nikdy sa nesmú povoliť odpustky pod podmienkou zaplatenia istej peňažnej sumy. (Trid. konc. 21, 8)

Odpustková modlitba je napríklad vzývanie troch božských cností, modlitba "Anjel Pána" pri zvonení, modlitba, ktorá sa teraz modlí po svätej omši, atď. Odpustkové modlitby sa musia vyslovovať ústne. Nie je potrebné ich konať kľáčiacky, ak to nie je výslovne predpísané. (Kongr. odp. 18. sept. 1862.)

Môžu sa konať v akomkoľvek jazyku, ak sú verne preložené; stačí, aby biskup preklad schválil. (K. Rep. 29. 12. 1862.) Tieto modlitby sa môžu konať aj striedavo s inými. (Kongr. odp. 29. 2. 1829.) Odpustková modlitba, ako aj každý iný dobrý skutok, sa nesmie ani v najmenšom meniť a všetky predpisy týkajúce sa času, miesta atď. sa musia dodržiavať s najväčšou presnosťou. (Kongr. odp. 18. feb. 1835.) Celkom malá chyba pri modlitbe nás nepripravuje o odpustky. (sv. Alf.) Mohé modlitby sú spojené s odpustkami, koľko ráz sa ich modlíme (toties quoties); niektoré len raz deň.

Posvätné miesta, za ktorých návštevu môžeme získať odpustky, sú napríklad krížová cesta v Jeruzaleme a každá iná krížová cesta zriadená podľa jej vzoru. Sväté schody (teraz v Ríme), po ktorých bol Kristus niekoľkokrát hore-dolu vlečený v Pilátovom dome; pozostávajú z 28 mramorových schodov a z Jeruzalema ich priniesla do Ríma v roku 326 cisárovná Helena. Kto po týchto schodoch vystúpi na kolenách a rozjíma pritom o Pánovom umučení, dostane za každý schod odpustky na deväť rokov. (Pius VII., 2. septembra 1817) Sväté schody sú napodobnené na mnohých pútnických miestach a zvyčajne sa za ne priznávajú odpustky. Väčšie odpustky sú povolené aj za návštevu Petrovho hrobu v Ríme, niektorých kostolov v Ríme (v ktorých sa nachádzajú pamätne relikvie), kostola "Portiuncula" pri meste Assisi, posvätných miest v Jeruzaleme, hrobu svätého Jakuba v Compostelle v Španielsku atď.

Posvätné predmety, s ktorými sa spájajú odpustky, sú napríklad kríže, ružence, medailóny, obrazy, sochy; musia však byť posvätené pápežom alebo kňazom (obyčajne len jednoduchým žehnaním rukou), ktorý je na to splnomocnený. Odpustky sa neudeľujú na ľahko porušiteľné predmety, ako je sklo, sadra atď. Posvätenie prestáva platiť, len čo sú posvätené predmety z väčšej časti porušené; tak napríklad, ak sa na ruženci stratila viac ako polovica zrníek, ak drevený kríž zhorel viac ako do polovice atď. Ak sa posvätné predmety predávajú s odpustkami, okamžite strácajú odpustky (Kongr. odp. 5.6.1721); aj tie, ktoré sa požíciavajú iným, aby nimi získali odpustky. (Kongr. odp. 13. 2. 1745) Môžu však byť posvätené a potom darované; tým nestrácajú posvätenie. (Kongr. odp. 15. 3. 1855) Pri krížoch sa spájajú len so soškou Krista; ktorá sa môže upevniť aj k inému krížu. (Kongr. odp. 11. 4. 1840) Ten istý kríž môže byť spojený s viacerými odpustkami, napríklad s odpustkami v hodine smrti, s odpustkami krížovej cesty. (Kongr. odp. 29. 2. 1820) Aj ten istý ruženec môže obdržať viaceré odpustky. (Lev XII. 1823) Ale jednou a tou istou modlitbou nemôžeme získať všetky odpustky spojené s dotýčným predmetom. Kto má vo svojom príbytku alebo nosí pri sebe predmet posvätený pápežskými odpustkami a aspoň raz týždenne sa modlí ruženec - 5 desiatkov, alebo častejšie koná skutky milosrdenstva, alebo je prítomný na sv. omši (alebo ju slávi), získava plnomocné odpustky na 7 sviatkov Pána, na 5 sviatkov Panny Márie, na všetky sviatky apoštolov, v deň Jána Krstiteľa. sv. Jozefa a všetkých svätých; je samozrejmé, že v tieto dni musí prijať sväté sviatosti a pomodliť sa na úmysel Svätého Otca. (Pius IX. 14. mája 1853) Taktiež v každý deň, keď vykonáme práve vymenované skutky, môžeme získať plnomocné odpustky. Napokon môžeme získať plnomocné odpustky aj v hodine smrti. (Lev XIII. 23. februára 1878) Všetky kríže a ružence, ktoré pochádzajú zo Svätej zeme a dotkli sa tamojších posvätných miest, sú spojené s pápežskými odpustkami. (pápež Innoc. XI. 28. januára 1688)

Osobné odpustky majú členovia bratstiev a niektorí kňazi.

C) Odpustky sú buď plnomocné, ak sú odpustené všetky časné tresty, alebo neplnomocné, ak je odpustená len časť časných trestov.

Veľkosť odpustkov sa zvyčajne určuje podľa veľkosti dobrého skutku; malé odpustky sa udeľujú za malé skutky, väčšie odpustky za ťažšie skutky. "Ak však udeľovateľ odpustkov oslobodzuje od kajúcnych skutkov takmer úplne zadarmo, hreší, ale veriaci odpustky dostávajú." (sv. Tom. Akv.) Nech si však nikto nemyslí, že je príliš ľahké získať plnomocné odpustky. Lebo ten, kto len trochu neprípustne lipne na pozemských veciach, nie je zbavený všetkej viny za hriechy, a teda ani trestov za tieto hriechy. Taký človek musí byť očistený utrpením. Boh len natoľko upúšťa od časných trestov, nakoľko sa nám jeho urážka hnuší. (Bourdaluou)

Plnomocné odpustky Cirkev obyčajne udeľuje len pod podmienkou, že okrem iných predpísaných dobrých skutkov prijme i sviatosť pokánia a oltárnu a pomodlíme sa na úmysel Cirkvi. Okrem toho sa často požaduje aj návšteva verejného kostola.

Príklad: Kto si denne vzbudzuje 3 božské čnosti, dosiahne plnomocné odpustky v ktorýkoľvek deň mesiaca, v ktorom prijme sväté sviatosti a pomodlí sa na úmysel Svätého Otca." (Benedikt XIII., 15. 1. 1728) To isté platí o modlitbe: "Pochválená a zvelebená buď bezprestania Najsvätejšia Sviatosť oltárna." (Benedikt XIII., 15. 1. 1728) (Pius VI. 24. 5. 1776) Kto sa denne modlí: "Sladké Srdce Ježišovo, daj, aby som ťa stále viac a viac miloval", získava plnomocné odpustky v ktorýkoľvek deň v mesiaci, v ktorom prijíma Najsvätejšiu sviatosť, navštívi kostol a pomodlí sa na úmysel Svätého Otca. (Pius IX. 16. 11. 1876) To isté platí o modlitbe: "Sladké Srdce Máriino, buď mojou spásou." (Pius IX. 30. 9. 1852)

Spoveď musíme vykonať, aj keď si nie sme vedomí žiadneho ťažkého hriechu. (Kongr. odpoveď 19. mája 1759) Spoveď a sväté prijímanie možno vykonať aj deň pred udelením odpustkov. (Pius IX., 6. 10. 1870) Veriaci, ktorí sa raz do týždňa spovedajú, môžu získať všetky jubilejné odpustky v priebehu jedného týždňa aj bez spovede. (Kongr. odp. 9. 12. 1763) Jedným a tým istým svätým prijímaním môžeme získať viacero odpustkov, ak splníme aj ostatné predpísané skutky. (Kongr. odp. 6. 12. 1870) Ak je na získanie týchto viacnásobných odpustkov predpísaná návšteva kostola, musíme vyjsť z kostola a znovu vstúpiť do kostola a tam sa pomodliť modlitbu na úmysel Svätého Otca. (Kongr. odp. 29. 2. 1864) Jedny a tie isté plnomocné odpustky možno získať len raz za deň; jedinou výnimkou sú odpustky porciunkulové. V prípade chorých stačí svätá spoveď; namiesto svätého prijímania a iných dobrých skutkov môžu vykonať niečo iné, čo im nariadi spovedník. (Pius IX. 18. 9. 1862) Členovia všetkých bratstiev, spolkov a kongregácií môžu v chorobe alebo ak by boli uväznení tak, že by nemohli navštíviť kostol, získať všetky odpustky, ak urobia aspoň to, čo im ich stav dovoľuje. (Pius IX., 25. februára 1877)

Modlitba na úmysel svätej Cirkvi je ponechaná na uváženie každého jednotlivca (Kongr. odp. 29. mája 1841); zvyčajne sa považuje za dostatočné pomodliť sa na uvedený úmysel päťkrát Otčenáš a Zdravas Mária alebo iné modlitby, ktoré by trvali rovnako dlho. Ak je to možné, tieto modlitby sa majú vykonať ústne (sv. Alf.) a môžu sa vykonať pred svätým prijímaním alebo po ňom. (Kongr. odp. 19. mája 1759) Tieto modlitby sa konajú za jednotu kresťanských panovníkov, za vykorenenie herézy a za povznesenie Cirkvi sv.

Namiesto **návštevy verejného kostola** je dovolené navštíviť aj verejnú kaplnku; tým sa však nemyslia kaplnky kláštorov, seminárov a podobne, do ktorých veriaci nemajú prístup. (Kongr. odp. 22. augusta 1842) Návštevou týchto kaplniek môžu získať odpustky len obyvatelia spomínaných zariadení. Kostol možno navštíviť aj večer; odpustky možno získať od polnoci do nasledujúcej polnoci (Kongr. odp. 12. januára 1878) Iba vo sviatočné dni platí toto obdobie na získanie odpustkov len do večera. (Bened. XIV. 5. 5. 1749) Počas tejto návštevy sa však tieto modlitby musia konať na úmysel Cirkvi.

Najdôležitejšie plnomocné odpustky sú: jubilejné odpustky, porciunkulové odpustky a odpustky spojené s apoštolským požehnaním.

Jubilejné odpustky sa udeľujú každých 25 rokov a možno ich získať počas celého roka, tzv. jubilejného roka. Už u Izraelitov bol každý 50. rok jubilejným rokom alebo rokom všeobecnej milosti. O tom, ako jubilejné odpustky vznikli v Cirkvi, sme sa už zmienili.

Na získanie týchto odpustkov sa vyžaduje najmä prijatie svätých sviatostí a návšteva niektorých kostolov, často aj prísny pôst trvajúci aspoň jeden deň a akákoľvek almužna. Ak človek nemôže vykonať uvedené skutky, môže si od spovedníka vyžiadať konanie iných dobrých skutkov. Spovedníci majú v jubilejnom roku právomoc oslobodiť od zadržaných (rezervovaných) cirkevných trestov (cenzúr), ale nikoho viac ako raz. Počas celého jubilejného roka prestávajú platiť všetky odpustky udelené živým (platia len odpustky udelené v hodine smrti a pri modlitbe Anjel Pána); tieto odpustky je však možné získať v prospech zosnulých aj v tomto roku. Jubilejné odpustky je zvyčajne možné získať len raz, a to len pre seba; pri mnohých jubileách to bolo inak. V roku nasledujúcom po jubilejnom roku udeľujú pápeži jubilejné odpustky celému svetu na určitý krátky čas; tiež v určitých obdobiach, napríklad pri nástupe do svojho úradu, pri otvorení koncilov a pri veľkých ťažkostiach Cirkvi, sa udeľujú mimoriadne jubilejné odpustky.

Porciunkulové odpustky je možné získať 2. augusta (t.j. v terajší deň pamiatky sv. Alfonza) a už večer predtým, kedykoľvek niekto po prijatí sv. sviatosti navštívi kostol porciunkuly pri Assisi alebo iný verejný kostol františkánov alebo klarisiek a tam sa na úmysel sv. Otca pomodlí. Tieto odpustky vznikli nasledovne: František z Assisi mal zjavenie vo svojom kostolíku v Assisi, nazývanom Portiuncula, v ktorom sa mu zjavil Kristus, Matka Božia a mnohí svätí. (1221) Tu svätý František prosil Krista, aby dovolil všetkým, ktorí po prijatí svätých sviatostí navštívia tento kostolík, získať plnomocné odpustky. Kristus ho poslal k pápežovi, ktorý vraj tieto odpustky potvrdil. Pápež ich skutočne potvrdil a určil 2. august na ich získanie; neskorší pápeži udelili tieto odpustky všetkým kostolom troch rádov, ktoré založil svätý František z Assisi, a mnohým farským kostolom, ktoré sú od františkánskeho kostola vzdialené viac ako hodinu cesty. Pre seba však možno získať len jedny plnomocné odpustky. (Innoc. XI. 7. 3. 1678); ak niekto získa viac ako jedny odpustky, musí ich prideliť niekomu inému. Kto chodí každý týždeň na svätú spoveď, nemusí ísť na spoveď práve v tento deň. (Kongr. odp. 12. 3. 1855) Môže ísť na sväté prijímanie deň pred týmto sviatkom. (Kongr. odp. 6. 10. 1870) A nemusí to byť vo františkánskom kostole. (Pius IX. 12. 7. 1847)

Kto po prijatí sv. sviatostí pokánia a sviatosti oltárnej dostane **pápežské požehnanie** a pomodlí sa na úmysel sv. Cirkvi, obdrží plnomocné odpustky. Pápežské požehnanie udeľuje pápež na najväčšie sviatky po pontifikálnej sv. omši z balkóna najväčšieho kostola v Ríme. (Od r. 1870 už nie.) S pápežským dovolením smú dávať pápežské požehnanie aj biskupi na Veľkú noc a na niektorý iný ľubovoľný sviatok (ale nie v čas jubilea), taktiež duchovní správcovia, ktorým to povolil pápež; ako aj mnohé duchovné rády ich môžu s povolením biskupa udeľovať v určité dni v roku návštevníkom svojho rádového kostola; tiež misionári, zvyčajne na konci misií.

Plnomocné odpustky v hodine smrti môžu získať tí, ktorí po prijatí sviatosti pokánia a oltárnej sviatosti prijímú apoštolské požehnanie alebo majú pri sebe nejaký predmet posvätený pápežskými odpustkami (kríž, ruženec); získavajú ich aj členovia príliš mnohých bratstiev a tí, ktorí si denne vzbudzovali tri božské cnosti alebo konali určité predpísané modlitby.

Keď je nemožné prijať sv. sviatosti, máme aspoň oľutovať svoje hriechy. Ak nemôžeme ústami vzývať meno Ježiš, máme to urobiť aspoň srdcom. No vo všetkých prípadoch je nevyhnutne potrebné úplné odovzdanie sa do vôle Božej. (Bened. XIV. 5. apr. 1747)

Takmer všetci kňazi sú oprávnení udeľovať **apoštolské požehnanie** zomierajúcim, pretože takmer všetci sú oprávnení udeľovať sviatosti zomierajúcim. (Bened. XIV. 5. 4. 1747.) (Pozri o tom text pri poslednom pomazaní!) Kňazi, ktorých na to poveril pápež, napr. misionári, môžu posväcovať **krfžíky, ružence, medaily atď. aj s odpustkami v hodine smrti**. Je len potrebné, aby veriaci mali tieto predmety doma, a získajú odpustky v hodine smrti. (Lev XIII. 23. 2. 1778.) Odpustky v hodine smrti môžu získať títo **členovia bratstiev**: členovia III. rádu, členovia Spoločnosti pre šírenie viery, Bratstva svätého Michala atď.

Plnomocné odpustky v hodine smrti dosahujú tí, ktorí sa denne modlia **tri božské cnosti**, hoci len vlastnými slovami." (Bened. XIII., 15. mája 1728.) Ďalej, kto denne sa modlí: „Staň sa, buď pochválená a večne zvelebená najspravodlivejšia, najvyššia a vo všetkom najláskavejšia vôľa Božia.“ (Pius VII. 19. mája 1796) Aj ten, kto sa denne modlí: "Anjel Boží, môj strážca, ktorému ma zverila láska najvyššieho Otca, osviet ma, chráň, napravuj a ved' ma. Amen." (Pius VI., 11. júna 1796.) Aj ten, kto za života častejšie pozdravuje: " Pochválený buď Ježiš Kristus", alebo častejšie zbožne vzýva sväté mená Ježiša a Márie. (Klement XIII., 5. septembra 1759.)

V hodine smrti však možno získať len jedny plnomocné odpustky. Odpustky v hodine smrti sú výlučne osobné; preto ani ten, kto tieto odpustky získa, ich nemôže prisúdiť dušiam v očistci alebo niekomu inému. Zomierajúci nemôžu konať žiadne kajúčne skutky, preto im Cirkev tak ľahko odpúšťa časné tresty; správa sa ako štát, ktorý svojim poddaným odpúšťa buď úplne, alebo čiastočne dane, ak ich nemôžu zaplatiť v dôsledku krupobitia, neúrody alebo povodní.

Cirkev zvyčajne udeľuje tieto neplnomocné odpustky: odpustky jednej kvadragény, t. j. 40 dní, odpustky 100 dní, jedného roka, 5 alebo 7 rokov, zriedkavo odpustky až 30 rokov, veľmi zriedkavo odpustky až 100 rokov.

Príklady: Kedykoľvek niekto urobí znamenie kríža a povie obvyklé slová, získa odpustky 50 dní (Pius IX., 27. júla 1863); kto sa pritom žehná svätenou vodou, získa odpustky 100 dní. Kedykoľvek sa niekto pomodlí 3 božské cnosti, získa odpustky 7 rokov a 7 kvadragenov. (Bened. XIV. 28. 1. 1756) Odpustky na tisíc rokov neboli nikdy Cirkvou schválené, a preto sú nepravé. (Bened. XIV.) V prvotných časoch Cirkvi totiž nikto nežil tak dlho, aby mohol konať pokánie tak dlho.

Týmto časovým určením sa nechce povedať, koľko dní očistcových trestov sa odpykáva, lebo to vie len Boh; chce sa len povedať, o koľko dní alebo rokov by bolo skrátene verejné pokánie tohto človeka v prvých časoch Cirkvi.

D) Len pápež udeľuje odpustky platné pre celý svet; lebo len on má duchovnú súdnu moc nad celou Cirkvou a je správca spoločných pokladov Cirkvi.

Zo slov Krista apoštolom: "Čokoľvek rozviažete na zemi, bude rozviazané aj v nebi" a "Komu odpustíte hriechy, tomu budú odpustené", vyplýva, že **biskupi** majú moc udeľovať odpustky. Biskupi však majú túto moc len vo svojej diecéze, pretože len nad svojou diecézou majú právomoc. Aj svetskí sudcovia môžu súdiť len tých, ktorí podliehajú ich súdnej právomoci. Podľa nariadenia Lateránskeho koncilu (1215) môžu biskupi udeľovať len neplnomocné odpustky. Apoštolská stolica splnomocnila biskupov udeľovať odpustky jeden rok v deň vysvätenia kostola a pri iných príležitostiach odpustky 40 dní.

E) Odpustky možno udeliť dušiam v očistci aj na príhovor, a to len tým, pre ktorých to Cirkev výslovne vyhlásila; najmä úplné odpustky možno udeliť dušiam v očistci slávením svätej omše na privilegovanom oltári.

V dôsledku spoločenstva svätých môžeme dušiam v očistci pomôcť tým, že im pripisujeme svoje dobré skutky, teda aj tie skutky, s ktorými je spojené odpustenie časných trestov. Odpustky však možno dušiam v očistci prideliť len vtedy, ak ich veriaci najprv získali. (sv. Alf.) Kto teda chce pririeknuť odpustky zosnulému, musí byť nevyhnutne sám v stave milosti posväcujúcej, teda bez akéhokoľvek ťažkého hriechu, rovnako ako ten, komu sa majú odpustky udeliť. Ten, kto chce pomôcť dušiam v očistci, musí sa sám usilovať o to, aby bol zbavený pekla. (sv. František X.) Udelenie odpustkov zosnulým však nie je akýmsi odpustením od časných trestov, ale iba príhovorom. (Paschal I, Ján VIII.) V nijakom prípade teda nie je zaručené, že zosnulý, len čo mu my priznáme plnomocné odpustky, bude hneď vyslobodený z očistca; koľko trestov mu bude odpustených, závisí len od Boha.

Odpustky **privilegovaného oltára**. Ten oltár sa nazýva privilegovaným oltárom, pri ktorom môže slúžením svätej omše získať úplné odpustky zomrelý. Každý biskupský chrám má taký privilegovaný oltár, ktorý určí biskup (Bened. XIII. 20. 8. 1724); práve tak i všetky farské a kláštorné kostoly bezplatne dostávajú túto výsadu pre hociktorý oltár, o ktorú musia každých 7 rokov požiadať biskupa. (Klem. XIII. 19. 5. 1759) Mnohé oltáre sú z osobitného dôvodu pápežom trvalo privilegované. Tieto privilegované oltáre majú zväčša nadpis: „Altare privilegiatum.“ Ani jeden kňaz nemá právo žiadať väčšie štipendium, keď pri privilegovanom oltári slúži sv. omšu. (Klem. XIII. 19. mája 1761) Táto sv. omša sa musí slúžiť v čiernom rúchu, ak to dovoľujú cirkevné predpisy dotyčného dňa. (Kongr. odp. 11. apr. 1840) Ale tieto plnomocné odpustky môžu byť poskytnuté len jednej jedinej duši (22. feb. 1864) a síce tej za ktorú sa sv. omša slúži (31. aug. 1848); kňaz však môže zahrnúť do nej aj spomienku na iných zomrelých.

Kňaz pri slúžení tejto sv. omše ani nemusí mať úmysel, aby získal tieto odpustky. (Kongr. odp. 5. mar. 1855) To či je duša zomrelého slúžením sv. omše pri privilegovanom oltári oslobodená od všetkých očistcových trestov však závisí jedine na Božom milosrdenstve. (Kongr. odp. 28. júla 1840) Je však isté, že na privilegovanom oltári sú plnomocné odpustky získavané istejšie ako akékoľvek iné odpustky, pretože závisia na slúžení svätej omše, a nie na tom, či je kňaz v stave Božej milosti. Privilégium oltára môže kňaz získať od pápeža aj pre svoju osobu, a to buď na všetky, alebo len na niektoré dni v týždni. Tak napríklad kňazi, ktorí si vzbudili hrdinskú lásku v prospech duší v očistci (pozri I. diel), majú privilégium oltára každý deň. (Pius IX., 30. augusta 1852) Ak sa pri privilegovanom oltári slúži svätá omša za živého, tieto plnomocné odpustky nemožno udeliť žiadnemu zosnulému, ale len živému, za ktorého sa táto svätá omša slúži. (Lev XIII. 25. augusta 1897)

Je užitočné získať odpustky (Trid. konc. 25), pretože vďaka nim sa od nás odvracajú mnohé pozemské tresty a skracujú sa nimi očistcové muky.

Odpustkami teda od seba odvraciam: chorobu, nešťastie, pokušenie atď. Ak však odpustky nezískame, potom nás nevyhnutne musia postihnúť časné tresty za hriechy. Kto teda nedbá o získanie odpustkov, podobá sa počestnému, ktorý, hoci by mohol dôjsť do cieľa krátkou a pohodlnou cestou, volí si ťažšiu cestu. Koná nerozumne a je sám sebe nepriateľom.

Veľkolepý účinok odpustkov v morálnom a náboženskom ohľade uznali aj najväčší voľnomyšlienkari; de Alembert hovorí o jubileu z roku 1775, že „zadržalo revolúciu na dvadsať rokov“, a Voltaire hovorí: "Ešte jedno takéto jubileum a je po filozofii."

Mnohí reptajú proti odpustkom, pretože im nerozumejú. Mnohí zasa odpustky odmietajú, lebo počuli alebo čítali, že sa v stredoveku zneužívali. Ale či bola niekedy na svete taká svätá vec, aby ju zlí ľudia nezneužili? Zneužitie nejakej veci neznižuje jej hodnotu. Keby odpustky neboli také dobré, nepovstalo by proti nim toľko nepriateľov. Osy zvyčajne žerú najlepšie ovocie.

5. O POSLEDNOM POMAZANÍ

Kristus je milosrdný Samaritán; lebo aj on skrze svojho námestníka, kňaza, leje olej do rán chorého, aby ho duchovne i telesne uzdravil.

5.1. Pri poslednom pomazaní sa deje nasledujúce: kňaz modliac sa pomazáva ťažko chorého kresťana svätým olejom na piatich zmysloch; toto prospieva chorému na duši a často aj na tele.

Obrady: Farár alebo jeho zástupca pomaže chorého svätým olejom v podobe svätého kríža na 5 zmysloch ako nástrojoch hriechu (oči, uši, nosné dierky, ústa, ruky a nohy, zriedkavo aj boky) a modlí sa: „Skrze toto sväté pomazanie a skrze svoje nesmierne milosrdenstvo nech ti Pán odpustí všetko, čím si sa previnil svojím zrakom“ (sluchom atď.) Ak chorý už zomiera, kňaz ho pomazáva len na čele, ale hneď potom pomazáva aj päť zmyslov, ak chorý ešte žije. Posledné pomazanie sa nazýva aj "sviatosť umierajúcich", pretože sa zvyčajne prijíma pred smrťou. Nazýva sa aj "posledné pomazanie", pretože je to zvyčajne posledné pomazanie, ktoré človek v živote prijme.

Už sv. Jakub spomína posledné pomazanie.

Hovorí: "Ak je niekto z vás chorý, nech privolá k sebe kňazov cirkvi a tí nech sa nad ním modlia a pomažú ho olejom v mene Pána; a modlitba viery uzdraví chorého a Pán ho poteší, a ak má hriechy, budú mu odpustené." (Jak 5, 14-15) Pápež Inocent I. (okolo roku 400) výslovne hovorí, že tieto slová sa vzťahujú na sviatosť a na toto posledné pomazanie. Svätý Cezarius, biskup arelatský (v 6. st.), nabáda kresťanov, aby v ťažkej chorobe prijímali Pánovo telo a potom sa dali pomazať svätým olejom, aby opäť získali zdravie a odpustenie hriechov. Túto sviatosť zachovávali aj najstarší bludári. Posledné pomazanie je sviatosť ustanovená Kristom. (Trid. konc. 14, 4)

5.2. Posledné pomazanie pôsobí podobne ako olej: posilňuje, uzdravuje a človeka robí spôsobilejším na dosiahnutie večnej spásy.

Olej posilňuje telo (zápasníci sa pred zápasom pomazávali olejom, lebo sa tým posilňovali a protivníkom ich nemohol tak ľahko uchytiť), mierni bolesti a hojí rany (preto milosrdný Samaritán nalial olej do rán zraneného Žida; preto sa dáva olej na popáleniny) a činí telo hladkým. (Prečo sa uhor tak ľahko vyšmykne z ruky?)

Posledné pomazanie posilňuje človeka, dodávajúc mu silu znášať všetky utrpenia a k premáhaniu všetkých pokušení.

Skúsenosť učí, že mnohí chorí sa po prijatí posledného pomazania úplne zmenia; kým predtým boli veľmi netrpezliví a veľmi sa báli smrti, teraz sú úplne pokojní a trpezliví a odovzdaní do Božej vôle. Zlý duch pri smrti človeka napína všetku svoju lstivosť, aby ho pripravil o dôveru v Boha. (Trid. konc.) Posledné pomazanie zapudzuje diabla. Svedčí o tom smrť svätého Eleazara; keď mal tento svätec už zomrieť, zrazu bola jeho tvár zdesená a nariekal, že ho trápi zlý duch; sotva prijal posledné pomazanie, jeho tvár sa zase vyjasnila. (Meh. V. 304.)

Posledné pomazanie uzdravuje dušu a často i telo; lebo spôsobuje odpustenie všetkých smrteľných hriechov, z ktorých sa chorý pre telesnú alebo duchovnú slabosť už nemohol sponedať, ako aj odpustenie mnohých časných trestov za hriechy. Okrem toho spôsobuje aj opätovné uzdravenie telesné, ak to prospieva k spáse duše.

Posledné pomazanie **nahrádza** všetko, **čo chorý**, bez svojej viny, **nemohol vykonať** vo sviatosti pokánia. Posledné pomazanie je teda doplnkom sviatosti pokánia, je pokáním chorého. Chorý totiž v dôsledku telesnej alebo duševnej slabosti nemôže vykonať ani dobrú sponed, ani vykonať veľké pokánie; preto sa nad ním Cirkev zľutúva a odporúča ho posledným pomazaním do Božieho milosrdenstva. (Samozrejme, chorý nesmie zatajovať svoje hriechy v domnení, že posledným pomazaním mu budú odpustené; v takom prípade by mu posledné pomazanie nijako neprospeľo.)

Posledné pomazanie často spôsobuje **opätovné uzdravenie**. (Trid. konc.) Ak Boh **predvída**, že chorý, ak sa uzdraví, využije zvyšok života pre svoju večnú spásu, udeľuje mu zdravie ako milostivý dar, aby ho tak lepšie pripravil na smrť. Ak však Boh vidí opak, dopustí, aby chorý človek zomrel. Často si ho vezme zo sveta, pretože je už starý a prirodzený kolobeh života si vyžaduje, aby zomrel. Spravidla však každý chorý po dôstojnom prijatí sviatosti posledného pomazania **pociťuje aspoň úľavu**; tento účinok sa dá vysvetliť aj celkom prirodzene; sponed a zmierenie s Bohom totiž upokojujú myseľ a blahodarne pôsobia na telo. Napriek tomu sa uzdravenie tela pri poslednom pomazaní uskutočňuje len Božou mocou." (sv. Tomáš Akv.) Preto je blázon ten, kto sa bojí posledného pomazania, lebo hovorí, že potom už musí zomrieť. Či Boh necháva rásť telesný pokrm na poliach, aby sme zomreli? Nie, ale aby sme žili. Tak aj duchovný pokrm, a teda aj sviatosti, neurčil, aby sme zomreli, ale aby sme žili. Je hlupák ten, kto hovorí, že posledné pomazanie nie je potrebné, ale že on sa už uzdraví; kto je taký hlúpy, že odmieta od seba istý prostriedok uzdravenia?

Posledné pomazanie nás robí schopnejšími dosiahnuť večnú spásu, pretože zahladzuje časné tresty za hriechy a rozmnožuje posväcujúcu milosť.

Tresty za hriechy sa viac alebo menej odpúšťajú podľa toho, aká veľká bola ľútosť a zbožnosť pri prijatí posledného pomazania. Preto ten, kto prijal posledné pomazanie hodne, bude po smrti trpieť menej. Ako nám úhor, pretože je hladký, ľahko uniká z rúk, tak aj my v dôsledku milosti posledného pomazania rýchlo unikáme očistcu a skôr prídeme do neba. Posledné pomazanie má s ostatnými sviatosťami spoločné to, že rozmnožuje posväcujúcu milosť. Pri smrti má teda rozmnoženie posväcujúcej milosti veľký význam, pretože podľa stupňa posväcujúcej milosti sa riadi stupeň večnej blaženosti.

5.3. Kto nie je ťažko chorý, nemôže prijať posledné pomazanie; kto však ťažko chorý je, má ho prijať hneď, aby telesne i duchovne pookrial.

Ťažká choroba je len tá, pri ktorej hrozí **nebezpečenstvo smrti**. (Rím. katech.) Teda pri bolení zubov, hlavy a pod. nemôžeme prijať posledné pomazanie. Môže vojak prijať posledné pomazanie pred bojom alebo zločinec odsúdený na smrť pred popravou? Prečo nie? Pretože nie je chorý. Jedinou výnimkou sú starí ľudia. Tí môžu prijať posledné pomazanie kedykoľvek, ak sú chorí; ved' staroba sama osebe je už vážna choroba.

Tí, ktorí sú ťažko chorí, majú **ihneď** prijať posledné pomazanie. Kto pre svoju vinu prijme posledné pomazanie až vtedy, keď je v **bezvedomí**, nebude mať z toho taký úžitok, ako keby ho prijal s ľútosťou a zbožnosťou. "Milosť sa totiž pri tejto sviatosti udeľuje hojnejšie, ak ju chorý prijíma, kým je ešte zdravého rozumu, a preto môže dosvedčiť svoju vieru, úctu a zbožnosť." (Rím. katech.) A telu môže posledné pomazanie sotva prospieť, ak ho prijíma príliš neskoro. Ten, kto volá hasičov až vtedy, keď dom takmer vyhorí, je blázon. Úplne tak je to aj v tomto prípade. "Posledné pomazanie preto v našich časoch tak zriedkavo spôsobuje uzdravenie, lebo mnohí odkladajú jeho prijatie, až kým nezomierajú, a keď by len zázrakom mohli byť uzdravení." (Bell.) Takíto ľudia sa svojou nedbanlivosťou robia nehodnými toho, aby boli uzdravení milosťou.

Kto odmieta takú veľkú sviatosť, je sám sebe najväčším nepriateľom. Takýto človek sa podobá ľuďom uzavretým v pevnosti, ktorí si vo svojej prílišnej sebadôvere nechcú zabezpečiť potrebné potraviny, hoci vidia blížiaceho sa nepriateľa. (Drex.) Kto má pred sebou cestu do večnosti a pohľadá touto sviatosťou, podobá sa človeku, ktorý si na cestu neberie žiadne peniaze. (Bl. Klem. Hofb.) Pohrdanie takou veľkou sviatosťou nemôže byť bez ťažkého hriechu a je veľkou urážkou Ducha Svätého. (Trid. konc. 14. kap. 3)

Ani tí, ktorí ešte neprišli k užívaniu rozumu, nemôžu prijať posledné pomazanie.

Posledné pomazanie je doplnením sviatosti pokánia. Kto teda nemôže prijať sviatosť pokánia, nemôže prijať ani doplnenie tejto sviatosti. Sem teda patria predovšetkým **deti**, ktoré ešte nedosiahli vek užívania rozumu. To však neznamená len deti pred siedmym rokom života, pretože skúsenosť ukázala, že často už päťročné deti prosili na smrteľnej posteli o kňaza, pretože si boli vedomé, že sa previnili proti svojim rodičom. Posledné pomazanie nemôžu prijať ani ľudia, ktorí **sú navždy zbavení užívania rozumu**. Ktoré sviatosti môže prijať žiak, ak by ťažko ochorel? (Vid' text o sviatosti oltárnej.)

V jednej a tej istej chorobe je možné prijať posledné pomazanie len raz.

Kto sa však trochu uzdravil a znovu upadol do tej istej choroby, môže zase prijať posledné pomazanie. (Trid. konc.; Rím. katech.)

5.4. Chorý sa má pred posledným pomazaním vyspovedať a prijať telo Pána; po poslednom pomazaní obyčajne dostáva apoštolské požehnanie.

Vyspovedať sa pred posledným pomazaním je potrebné preto, lebo posledné pomazanie sa musí prijať v stave posväcujúcej milosti. Posledné pomazanie je liekom! Tak ako liek je určený len pre živých, a nie pre mŕtvych, tak aj posledné pomazanie je určené pre ľudí, ktorí sú duchovne živí.

Apoštolské požehnanie alebo **generálne rozhrešenie** môže udeliť ktorýkoľvek kňaz poverený biskupom (Bened. XIV. 5. apr. 1747), ale musí použiť predpísanú formulu. Apoštolským požehnaním sa získavajú úplné odpustky. (Vid' predošlé) Chorý však musí vyzývať meno "Ježiš" ústami (kňaz mu zvyčajne prednesie nejakú strelnú modlitbu, v ktorej je toto meno Ježiš obsiahnuté) alebo, ak už nemôže hovoriť, v duchu (kňaz mu dá pobožkať kríž), inak by odpustky nezískal. (Kongr. odp. 20. aug. 1775) Apoštolské požehnanie, ako i posledné pomazanie, sa môže udeliť len raz počas tej istej choroby. (Kongr. odp. 20. aug. 1775)

Plnomocné odpustky je možné získať v hodine smrti aj pomocou takzvaného „**krížika umierajúcich**.“ Na tento účel si máme dať posvätiť krížik (alebo ruženec či medailu) splnomocneným kňazom a zaopatriť odpustkami umierajúcich. Na ten istý kríž možno obdržať aj odpustky krížovej cesty. (Kongr. odp. 29. feb. 1820) Pri krížiku sú tieto odpustky spojené s obrazom Krista, takže tento obraz Krista možno umiestniť na iný krížik a odpustky sa nestratia. (Kongr. odp. 11. apr. 1840)

Zbožným zvykom je zapáliť „**hromničnú sviecu**“ za zomierajúcich, a tak prosiť Boha, aby im pomohol. Pri posvätení tejto sviecy na sviatok Hromníc sa totiž kňaz modlil, aby Boh priviedol do večného svetla tých, ktorí túto posvätenú sviecu (ktorá znázorňuje "svetlo sveta", Spasiteľa) zapália; ľudia by však nemali byť takí nerozumní, aby touto sviecou dráždili a strašili chorých! Neopatrným zaobchádzaním s touto sviecou sa často stalo nešťastie.

Priatelia chorého sa majú postarať o to, aby chorý včas prijal sviatosť zomierajúcich.

Je samozrejmé, že aj **lekár** je povinný upozorniť na to, ak je choroba nebezpečná. Preto by mali katolícki kresťania, pokiaľ je to možné, volať k sebe len kresťanského lekára.

Príbuzní sa často **vyhovárajú**, že by chorého vystrašili, keby ho upozornili, aby sa dal zaopatriť. Taká opatrnosť je najväčšia krutosť voči chorému. Lebo smrť tým nedá sa zadržat'. Takíto príbuzní sú ako ľudia, ktorí nechcú varovať slepca blížiaceho sa k priepasti, aby ho nevystrašili. (Je lepšie slepca vystrašiť, než aby spadol do priepasti a zabil sa.)

Príbuzní majú **miestnosť**, v ktorej chorý leží, dôstojne **zariadiť** a pripraviť všetko potrebné na posledné pomazanie. Stôl majú prikryť bielym prestieradlom; naň majú postaviť kríž a vedľa neho dve horiace sviece; na stole má byť pohár so svätenou vodou, pretože kňaz má pokropiť chorého a príbytok; tiež pohár s čistou vodou, v ktorej si kňaz po svätom prijímaní umyje prsty a z ktorého sa po svätom prijímaní chorý napije. Na stole má byť aj tanier a na ňom kúsok vaty, aby kňaz mohol utrieť miesta, ktoré pomazáva svätým olejom.

Keď sa chorý spovedá, všetci musia opustiť miestnosť, pretože kňaz musí zvyčajne hlasnejšie hovoriť s ťažko chorým človekom. Prečo kostolník alebo miništrant, keď idú k chorému, nesú so sebou lampáš so svetlom a prečo cestou zvonia zvončekom? Čo máme robiť, ak stretneme kňaza, ktorý ide k chorému s Pánom Bohom? Spomeňte si na grófa Rudolfa Habsburského.

6. O POSVÄTENÍ KŇAZSTVA

6.1. Pri kňazskej vysviacke sa koná toto: biskup kladie ruky na hlavu nastávajúcich kňazov a vzyva Ducha Svätého. Okrem toho pomazáva ich ruky a necháva ich dotýkať sa posvätných nádob; tak dostávajú okrem hojnej milosti aj kňazskú moc, najmä moc slúžiť svätú omšu a odpúšťať hriechy.

Obrady: Posvätenie kňazstva koná biskup pri sv. omši. Budúci kňazi sa najprv položia tvármi na zem, potom biskup každému z nich vkladá ruky na hlavu, čo koná aj 12 prítomných kňazov; potom im oblieka kňazské rúcha, zanôti chválospev k Duchu Sv. a medzitým v podobe kríža začína mazať ruky budúcich kňazov, čím im udeľuje moc žehnať, svätiť a dotýkať sa sv. hostie. Dáva im dotknúť sa kalicha a patény a udeľuje im moc slúžiť obetu sv. omše. Potom im povie slová Kristove: „Prijmi Ducha Sv., ktorým odpustíte hriechy...“ Nakoniec vysvätení sľubujú biskupovi úctu a poslušnosť.

Mazanie rúk a dotýkanie sa posvätných nádob je vedľajší obrad, ktorý pred 9. storočím nejestvoval a v gréckej cirkvi sa nenachádza ani dnes.

Posvätením kňazstva sa udeľuje nielen kňazská **moc**, ale aj **milosť**. „Posvätením kňazstva sa udeľuje Duch Sv.“ (Trid. konc. 18, 2)

Už apoštoli udeľovali posvätenie kňazstva vkladáním rúk a modlitbou.

Tak vysvätili Šavla a Barnabáša v Antiochii modlitbou a vkladáním rúk (Sk 13, 3); tak Pavol vysvätil Timoteja. (2 Tim 1, 6) Už svätý Augustín nazýva kňazské svätenie sviatosťou; karhá donatistov, ktorí učili, že krstu nemožno

stratiť, ale právo udeľovať krst je vraj možné stratiť. Svätý Augustín hovorí: "Obe sú sviatosti a ani jednu nemožno opakovať."

Kristus ustanovil sviatosť posvätenia kňazstva zrejme pri Poslednej večeri.

6.2. Posvätením kňazstva sa nadobúda dôstojný, ale aj náročný a veľmi zodpovedný úrad.

Vysvätením za kňaza získava človek vysokú **dôstojnosť**, preto sa kňaz nazýva "ctihodný pán", "dôstojný pán." Kňaz má v mnohých ohľadoch vyššiu moc ako pozemskí vládcovia a nebeskí anjeli. Lebo hoci vládcovia môžu odsúdeným na smrť udeliť milosť, nemôžu ani jedného človeka rozhrešiť od hriechov, ani premeniť chlieb na Kristovo telo. Vládcovia sú síce Božími zástupcami, ale nie prostredníkmi medzi Bohom a ľuďmi, ako je to v prípade kňaza. Kňazovi je daná moc, ktorá nebola daná ani anjelom. (sv. Aug.) Žiadny anjel totiž nemôže svojím slovom premeniť chlieb na Kristovo telo; všetci anjeli spolu nemôžu rozhrešiť ani od jedného hriechu. (sv. Alf.) Kňazský úrad sa zaoberá nebeskými vecami; tí, čo sú v tele, majú konať službu anjelskú. (sv. Chryz.) Kňaz stojí uprostred medzi Bohom a ľuďmi; predkladá Bohu naše prosby a prináša nám božie dobrodenia. (sv. Chryz.) Kňaz je prostredníkom medzi Bohom a ľuďmi. (sv. Vavrinec J.) Je poslom, ktorý vybavuje záležitosti ľudí u Boha. (sv. Hieronym.) Je Pánovým anjelom (Mt 2, 7), t. j. Božím poslom pre ľudí, ktorým oznamuje Božiu vôľu. Kňaz je poslaný od Boha, aby nás viedol do nebeskej vlasti. Kňaz je Boží zástupca alebo "Boží splnomocnenec." (sv. Chryz.) Preto Kristus hovorí: "Kto vás počúva, mňa počúva, a kto vami pohŕda, mnou pohŕda." (Lk 16, 16) Svätý František z Assisi hovorí, že keby stretol anjela a kňaza súčasne, najprv by pozdravil kňaza. Často sa stáva, že suroví ľudia kňaza hanlivo oslovujú menom "pfaťf." Katolícki kňazi sa totiž predtým pod svoje meno podpisovali písmenami p. f. a. f. = r pastor fidelis animarum fidelium - verný pastier verného stáda. Inoverci potom katolíckych kňazov nazývali týmto menom "pfaťf", takže sa toto meno stalo nadávkou. Ľudia, ktorí chcú znevažovať kňazov týmto názvom, si už často odsedeli nejaký čas vo väzení.

Kňazský úrad je **ťažký úrad**; kňazi totiž majú ťažké povinnosti. Každý deň sa musia modliť kňazské hodinky (breviár, ktorý trvá takmer 1,5 hodiny); sú viazaní doživotným celibátom, musia slúžiť sv. sviatosťami každú chvíľu, aj v noci, ťažko chorým, dokonca aj nákazlivo chorým; musia spovedať mnoho hodín, musia sa postiť dlhé hodiny (ak majú neskorú omšu); musia si odoprieť väčšinu svetských radostí; musia byť dobročinní voči chudobným atď. Oni majú byť soľou zeme. (Mt 15, 13) Okrem toho sa stáva, že čím je kňaz horlivejší, tým viac je prenasledovaný a podozrievaný; najmä v našich časoch. Svet sa často zle odvdáčauje dobrým kňazom. Svetáci sa ku kňazom často správajú ako ten pes v rozprávke, ktorý uhryzne ruku svojho záchrancu, ktorý ho chce vytiahnuť z vody.

Kňazský úrad je úradom **veľmi zodpovedným**. Ak príde vlk a roztrhá ovce, zodpovednosť nesie pastier. Tak je to aj v tomto prípade. Kňazi budú jedného dňa skladať účty zo všetkých duší, ktoré im boli zverené. (Heb 13, 17) Preto svätý Chryzostom v deň svojej vysviacky pri kázni povedal: "Teraz potrebujem mnoho tisíc príhovorov, aby som v deň súdu nebol vyvrhnutý do vonkajšej tmy."

Kedže kňazský úrad je veľmi dôstojný úrad, kňaz má právo na úctu k svojmu vznešenému úradu, a to aj vtedy, ak by snád jeho život nezodpovedal jeho dôstojnosti.

Kňazský úrad nemožno ničím stratiť, ani bezbožným životom, preto kňazskému úradu vždy patrí úcta. Preto aj pohanskí králi preukazovali veľkú úctu kňazom pravého Boha. Keď sa Alexander Veľký blížil k Jeruzalemu na svojom víťaznom ťažení, v ústrety mu vyšiel veľkňaz s ostatným kňazstvom v slávnostnom odevu, aby ho poprosil o milosť. Alexander pred ním padol na kolená a vyhovel všetkým jeho prosbám. Keď sa tomu istý veliteľ čudoval, Alexander povedal: "Neklaniam sa veľkňazovi, ale pravému Bohu, ktorého je on služobníkom." Aj krutý kráľ Hunov Altila, ktorý chcel vyplieniť Rím, bol pápežom Levom Veľkým pohnutý, aby ustúpil (452); rovnako ako neskôr vandalský kráľ Geiserich (455).

Boh dopúšťa, aby aj kňazi podliehali slabostiam, a tým viac, aby mali útrpnosť s nevedomými a blúdiacimi. (Heb 5, 2) Boh dopustil, aby práve Peter a Pavol klesli tak hlboko, aby mali útrpnosť s hriešnikmi. (sv. Bern.) Svätý František z Assisi hovorí o kňazoch: "Nechcem v nich vidieť chyby, ale chcem v nich vidieť iba zástupcov Boha." Svätá Katarína S. hovorí: "Aj keby boli kňazi vtelení diabla, predsa by sme museli mať úctu k ich úradu, ak nechceme urážať Boha." Veľkej nespravodlivosti sa však dopúšťajú tí, ktorí chyby jednotlivého kňaza pripisujú celému stavu. Kto by bol taký hlúpy, aby pohŕdal Kristom a všetkými apoštolmi preto, že k nim patril Judáš? Ktorú ľudskú spoločnosť na zemi mi môžete ukázať, ktorá nemá chyby? (sv. Aug.)

Kedže kňazský úrad je veľmi náročný a zodpovedný, kňazom by sa preto nemal stať nikto, kto nemá povolanie k tomuto stavu.

Kňazom by sa teda nemal stať nikto, kto nemá sklon ku kňazskému stavu; alebo kto nemá v úmysle zachraňovať duše; nikto, kto by sa chcel v kňazskom stave obohacovať alebo sa zbaviť starostí o živobytie; alebo kto vedie ľahkovážny život. Prehrešujú sa rodičia, ktorí z márnivosti nútia svojich synov do kňazstva, hoci k nemu nemajú povolanie. Kto sa stal kňazom bez povolania k tomu, neplní si svoje kňazské povinnosti a dáva tým veľké pohoršenie, a preto určite speje do večnej záhuby. Stať sa kňazom bez povolania je znakom straty duše. (sv. Cyprián) Nepovolani kňazi robia to, čo veľké ryby; ak sa chytiť veľké ryby do siete, roztrhnú ju a spôsobia, že aj malé ryby z nej uniknú. (Segneri) Preto sa mnohokrát aj veľkí svätci najrozhodnejšie zdráhali prijať kňazskú alebo biskupskú hodnosť. František z Assisi zostal diakonom a nedal sa vysvätiť za kňaza. Svätý Cyprián sa ukrýval, keď ho chceli vymenovať

za biskupa v Kartágu, a podobne to robili aj mnohí ďalší. Považovali sa za nehodných a až potom na seba vzali túto dôstojnosť, keď spoznali, že je to výslovná Božia vôľa. Boh sám povoláva človeka ku kňazstvu, ak ho chce mať za kňaza; preto Kristus povedal apoštolom: "Nie vy ste si vyvolili mňa, ale ja som si vyvolil vás." (Jn 15, 16)

6.3. Posvätením kňazstva sa udeľuje len trvalá spôsobilosť, ale nie právo vykonávať kňazský úrad. Vysvätení preto po svojej vysviacke za kňaza potrebujú aj cirkevné poslanie alebo jurisdikciu, aby mohli vykonávať svoju kňazskú moc na určitom mieste.

Spôsobilosť spočíva predovšetkým v prenesení kňazskej úradnej moci, a to úradu učiteľského, kňazského a pastierskeho. V Starom zákone bola kňazská dôstojnosť v Áronovom pokolení dedičná (Ex 28); v Novom zákone sa však odovzdáva skrze posvätenie kňazstva.

Okrem kňazskej moci dostáva vysvätený aj mnohé iné milosti potrebné pre jeho stav. Tak sa kňaz vysvätením za kňaza síce navonok nemení, ale vnútorne sa premieňa. Svätý Tóth. Nss) Posvätenie kňazstva vtlačá do duše nezrušiteľný znak; preto raz získanú kňazskú moc nemožno stratiť ani najväčším hriechom. (Český heretik Hus učil inak.) Odpadlý katolícky kňaz sa preto po návrate do Cirkvi už nevysväčuje. Všetky kňazské úkony, ktoré vykonáva odpadlý kňaz alebo biskup, sú platné (len nemôže odpúšťať hriechy, iba umierajúcim, ak niet iného kňaza); preto teda ani kňazi gréckej cirkvi, oddelení od Ríma v roku 1053, po návrate do Katolíckej cirkvi nie sú znovu vysvätení za kňazov; ale protestantskí kazatelia po svojom obrátení na katolícku vieru musia byť vysvätení za kňazov.

Cirkevné poslanie alebo jurisdikciu udeľuje biskupom pápež, kňazom biskup alebo pápež. Svetská vrchnosť alebo kresťanské spoločenstvo však v žiadnom prípade nemôže nikomu udeliť cirkevné poslanie, pretože sami nemajú žiadnu cirkevnú autoritu. Čo človek nemá, to nemôže dať. Už v apoštolských časoch boli diakoni síce volení ľuďmi, ale apoštol, modliac sa, vkladali na nich ruky a udeľovali im cirkevné poslanie (Sk 6, 3-6); práve tak Timotej dostal biskupské svätenie a pokyny nie od ľudu, ale od svätého Pavla. (1 Tim 4, 14) Preto sa apoštol nazývali "Kristovými služobníkmi." (1 Kor 4, 1) Kto by vykonával kňazskú moc bez biskupského posolania, bol by podľa Kristových slov zlodejom a vrahom, lebo by nevstúpil do ovčince dverami, ale inou cestou. (Jn 10, 1)

Kňaz môže získať **spovednú** jurisdikciu (tú musí mať každý kňaz od biskupa diecézy, v ktorej chce spovedať), alebo **úradnú** jurisdikciu (tá sa týka každého prijatého úradu a oprávňuje vykonávať všetky duchovné úkony; takúto jurisdikciu má farár) Katechéta alebo učiteľ, ktorý chce vyučovať náboženstvo, musí mať tiež jurisdikciu od biskupa. Ak by sa niekto odvážil vykonávať cirkevné úkony bez kňazského svätenia alebo bez cirkevného poverenia, bol by vo väčšine štátov potrestaný za narušenie náboženstva tvrdým väzením; neunikol by ani Božiemu trestu. Kráľ Oziáš sa napriek výstrahe veľkňaza odvážil priniesť do chrámu zápalnú obeť a za trest bol na mieste ranený malomocenstvom, ktoré ho už neopustilo. (2 Krn 26, 19) Za Mojžišových čias 250 vzbúrencov, ktorí sa odvážili obetovať zápalné obety v chráme, bolo usmrtených ohňom a pod 3 vodcami týchto vzbúrencov sa otvorila zem a pohltila ich. (Nm 16)

6.4. Kňazské svätenie môžu prijať len muži, ktorí majú aspoň 24 rokov. (Trid. konc. 23, 12)

Čakateľom na kňazstvo môže pápež odpustiť 20 mesiacov do 24. roku života. Okrem predpísaného veku majú mať tí, ktorí chcú byť vysvätení za kňazov, tieto vlastnosti: majú mať primerané vedomosti; majú vynikať čistotou mravov a mať dobrú povest; majú byť manželskými synmi, bez telesných vád, ktoré by vyvolávali posmech ľudí; nemajú to byť muži, ktorí boli už dvakrát ženatí. (Tí, čo boli raz ženatí, môžu byť za určitých podmienok vždy ešte kňazmi.) Nie každý môže byť kňazom (Ef 4, 11; 1 Kor 12, 29), ženy už vôbec nie, lebo žena má v cirkvi mlčať. (1 Kor 14, 34) Avšak niekedy sa všetci veriaci volajú kňazmi (1 Pt 2, 9), lebo majú konať dobré skutky ku cti Božej, ktoré sú v istom ohľade duchovné obety (Rím. katech.); sú kňazmi, lebo sa obetujú sebaumŕtvovaním. (sv. Efr.) V podobnom zmysle sa všetci veriaci nazývajú kráľmi, lebo majú vládnuť nad svojimi zlými žiadosťami.

6.5. Vysväteniu na kňaza predchádza 6 ďalších svätení, a to 4 nižšie a 2 vyššie svätenia.

Nižšie a vyššie svätenia sú akoby **stupňami**, po ktorých sa stúpa ku kňazstvu. (Trid. konc. 23, kán. 4.) Týmto viacnásobným svätením sa má vyjadriť dôstojnosť kňazstva. Z toho istého dôvodu má medzi vyššími sväteniami uplynúť určitá doba. Prípravou alebo dverami k týmto sväteniam je **tonzúra**, ktorou sa človek vyníma zo svetského stavu a prijíma sa do duchovného stavu, medzi klérus. Tonzúra je ostríhanie vlasov na hlave rukou biskupa, čím sa znázorňuje odloženie všetkej márnosti a úplné odovzdanie sa do služby Božej. (Mnohí nosia tonzúru doživotne; najmä u rehoľníkov vidno, že majú na temeni vystrihnutý kruh vlasov.)

Potom nasledujú **štyri nižšie svätenia**, ktorými sa udeľuje právomoc vykonávať cirkevné služby, napr. miništrovať, zvoniť, otvárať kostolnú bránu atď. Ďalej nasleduje prvé **vyššie** svätenie, a to **subdiakonát**. Toto svätenie (v čase pápeža Urbana II. okolo roku 1100 považované za nižšie svätenie) sa od Tridentského koncilu považuje za vyššie svätenie. Subdiakon dostáva právomoc konať všetko, čo je potrebné na slávenie omše, ako napríklad pripravovať omšové rúcha, nádoby, hostie, ako aj poslúhovať kňazovi pri oltári; je už povinný modliť sa breviár a dodržiavať celibát. Tonzúru a nižšie svätenia môže udeliť bežný kňaz s povolením pápeža, ale ostatné svätenia len biskup.

6.6. Sviatosť posvätenia kňazstva má tri stupne: posviacku za diakona, posviacku za kňaza a posviacku za biskupa. Tri posviacky tvoria spolu len jednu jedinú sviatosť.

Druhým vyšším svätením je **diakonát**. Apoštoli poverili diakonov predovšetkým starostlivosťou o chudobných. (Sk 6, 2) Diakon má moc kázať, krstiť a podávať sväté prijímanie. Traja najvýznamnejší diakoni Cirkvi sú svätý Štefan, ktorého ukameňovali Židia (†35); svätý Vavrinec, ktorého upálili na hranici v Ríme (†258); svätý František z Assisi, vynikajúci kazateľ a zakladateľ troch rádov, ktorému boli zázračne vtlačené Kristove rany, (†1226)

Potom nasleduje samotná **kňazská** vysviacka, ktorá im udeľuje najmä moc konať obetu svätej omše a odpúšťať hriechy. Ešte vyšším svätením ako kňazské je **vysvätenie na biskupa**. Ním sa udeľuje osobitná moc vysväcovať kňazov, birmovať a spravovať Cirkev. Biskupskú vysviacku vykonávajú traja biskupi.

Tieto tri svätenia spolu tvoria jednu sviatosť. Vysviacka na diakona patrí už k sviatosti posvätenia kňazstva, pretože sa pri nej už udeľuje malá časť kňazskej moci, a to vkladaním rúk a modlitbou. (Svätý Pavol diakonov vždy kladie po boku biskupov a kňazov; svätí Otcovia im vždy dávajú vznešené tituly (sv. Polykarp ich nazýva "služobníkmi Božími") a Tridentský koncil ich zaraduje medzi cirkevnú hierarchiu. (Trid. konc. 23. 6.) Svätenie na kňazov patrí k sviatosti posväcovania kňazstva, pretože sa ním udeľuje veľká časť kňazskej moci. Biskupské svätenie je len doplnením sviatosti posvätenia kňazstva; udeľuje sa ňou plnosť kňazskej moci. Biskup je teda viac ako obyčajný kňaz. Hlavný rozdiel medzi biskupmi a kňazmi spočíva v tom, že kňazskú vysviacku môže udeliť iba biskup. (sv. Hieronym) Keď ariáni na synode v Alexandrii (319) obvinili biskupa tohto mesta, svätého Atanáza, že údajne krivdil istému kňazovi menom Ischyras, synoda toto obvinenie zamietla s poznámkou, že Ischyras nebol žiadnym kňazom, pretože ho nevysvätil žiadny biskup, ale len obyčajný kňaz.

6.7. Veriaci sa majú modliť za to, aby Boh vzbudil dobrých kňazov.

Kristus hovorí: "Proste Pána žatvy, aby poslal robotníkov do svojej vinice." (Mt 9, 38) Samotný pocit vďačnosti by mal veriacich poháňať k modlitbe za kňazov; kňazi totiž poskytujú veriacim mnohé služby pre ich časné i večné dobro. Pamätaj, že kňazi sú pre ľudí požehnaním alebo pohromou! Keď v Starom zákone nestačili žiadne iné tresty na to, aby odvrátili zatvrdnutý ľud od bludných ciest, potom Boh zoslal najväčší trest, a to zlých a zaslepených kňazov. "Modlite sa teda bezprestania, aby Boh vzbudil svätých kňazov." (Bl. Klem. Hofb.) Pôsty počas **kántrových dní** majú za účel, vyprosiť dobrých kňazov. Zvlášť sa odporúča modlitba k Duchu Svätému, lebo ak kňazovi chýba osvietenie Duchom sv., potom o ňom platia Kristove slová: "Ak slepý vedie slepého, obaja padnú do priepasti." (Mt 15. 14.) Bratstvo Ducha sv. (založené lazaristami vo Viedni) má za cieľ prosiť Ducha sv. o kňazov osvietených Bohom.

7. O STAVE MANŽELSKOM

I. O ustanovení a podstate manželstva

Tým čím je pokrm pre jednotlivca, tým je manželstvo pre celý ľudský rod. (sv. Aug.) Lebo ako pokrm slúži na zachovanie jednotlivca, tak manželstvo slúži na zachovanie celého ľudského rodu. Keďže hlavný cieľ manželstva, totiž správnu výchovu detí, možno dosiahnuť len vtedy, ak sú dve osoby, muž a žena, navzájom spojené nerozlučiteľným zväzkom, preto múdry Stvoriteľ hneď na začiatku stvoril dvoch ľudí a povedal: „Preto muž opustí otca i matku a pripúta sa k svojej manželke a budú dvaja v jednom tele." (Mt 19, 5; Gn 2, 24)

A) Sám Boh už v raji ustanovil manželstvo, aby sa zachoval ľudský rod a aby sa manželia vzájomne podporovali.

Boh ustanovil manželstvo na **zachovanie ľudského rodu**, lebo prvým ľudom povedal: "Plodte a množte sa a naplňte zem!" (Gn 1, 28) Manželstvo je štepom kresťanstva, ktoré naplňa zem veriacimi, aby sa naplnil počet vyvolených v nebi. (sv. Fr. Sal.) Manželstvo je strom v Božej záhrade; ovocím tohto stromu sú dobré deti.

Boh ustanovil manželstvo aj na **vzájomnú podporu manželov**, pretože predtým, ako stvoril Evu, povedal: "Nie je dobré, aby bol človek sám, urobme mu pomocníčku podobnú jemu samému." (Gn 2, 18) Žena ako slabšia potrebuje vodcu a oporu, ale muž, ktorý s veľkou námahou musí zabezpečovať živobytie a často sa vracia domov unavený a vyčerpaný, potrebuje opatrovanie a povzbudenie svojej životnej družky. "Dievča potrebuje muža, aby ju ochraňoval, a muž potrebuje ženu, aby ho povzbudila, keď ho postihne nešťastie." (Goethe.) Muž sa viac vyznačuje rozumom a aktivitou a jeho činnosť smeruje do sveta; žena má naopak rozvinutý cit a jej snaha je zameraná na pôsobenie pokojnej domácnosti. Preto istý básnik hovorí: "Svet je pre muža domovom, svetom ženy je domácnosť." Manželstvo teda prispieva k pozemskému šťastiu manželov.

Manželstvo má ešte tretí cieľ: má **zabrániť tým hriechom**, o ktorých hovorí apoštol v 1 Kor 7, 2.

Mnohí ľudia majú len malú predstavu o účele manželstva; považujú ho len za prostriedok na uspokojenie svojich zmyselných túžob dovoleným spôsobom. Takíto ľudia sa v manželstve stávajú nespokojnými a zanedbávajú povinnosti vyplývajúce z ich stavu. Je veľmi dôležité, aby manželia mali vznešenú predstavu o účele manželstva.

Manželstvo teda je ustanovené Božská a nie ľudská.

Keďže manželstvo má božský pôvod, Cirkev ho často nazýva "svätým a bohumilým stavom." Názor manichejcov, že manželstvo je zavrnutiahodné, Cirkev odmietla. Aj tie najdivokejšie národy považovali manželstvo za božské

ustanovenie, pretože svoje manželstvá vždy uzatvárali náboženskými obradmi: na slávenie manželstva si vybrali nejaký posvätný deň, prinášali obety, kňaz sa nad nimi modlil atď. Preto aj sám Boh často dával prísne manželské zákony, ako prostredníctvom Mojžiša a neskôr skrze Krista. Kristus posvätil manželstvo, keďže svoju učiteľskú službu začal na svadbe v Káne Galilejskej.

B) Kresťanské manželstvo je zvláštna, pred služobníkom Cirkvi uzatvorená zmluva, ktorou sa dvaja kresťanskí snúbenci zaväzujú k tomu, že až do smrti budú žiť spoločne, k čomu zároveň dostávajú od Boha potrebné milosti.

Manželstvo teda nie je len obyčajná zmluva, ale zároveň je to úkon, ktorým sa udeľuje milosť. Táto zmluva sa neuzatvára pred služobníkom Cirkvi len preto, aby snúbenci získali nejaké cirkevné požehnanie, ale preto, aby ich Boh spojil ako skutočných manželov. Preto je **manželská zmluva** uzavretá pred služobníkom Cirkvi, povýšená Kristom na **sviatosť**. (sv. Alf.) Manželskú zmluvu a sviatosť nemožno od seba oddeliť. (Pius IX., 22. augusta 1852) Kde jedno chýba, chýba i druhé. (Pius IX., 27. 9. 1852) Ale manželská zmluva, ktorá nie je uzavretá vo forme predpísanej Cirkvou, je pred Bohom neplatná. (Trid. konc. 24, 1.) Manželská zmluva, ktorá je neplatná, sa nemôže stať sviatosťou, tak ako sa víno, ktoré nie je naozajstné víno, nemôže stať krvou Pána pri svätej omši. (Galura) Kresťanské manželstvo, ktoré nie je sviatosťou, nie je vôbec manželstvom. (Pius IX. 9. 9. 1852) Manželstvo je **obrazom spojenia Krista s Cirkvou**. (Ef 5, 52)

Kristovou nevestou je len jedna cirkev, tak ako má manžel len jednu manželku. Kristus a cirkev sú nerozlučne spojení, tak ako je nerozlučiteľný zväzok manželov. Spojenie Krista s Cirkvou je milostiplným spojením; rovnako ako spojenie manželov. Kristus je hlavou Cirkvi, muž je hlavou ženy. Cirkev je poslušná Kristovi, žena je poslušná mužovi. Kristus a Cirkev sú oživovaní jedným duchom, tak aj muž a žena majú byť jedno. Kristus neopúšťa Cirkev a Cirkev nie je neverná Kristovi; ani manželia si nemajú byť neverní.

Už sv. Pavol a najdávnejší učitelia Cirkvi nazývajú manželstvo sviatosťou.

Svätý Pavol nazýva manželstvo veľkou sviatosťou, pretože je obrazom milostiplného spojenia Krista s Cirkvou (Ef 5, 32) Keďže manželstvo je obrazom milostiplného spojenia, musí byť skutočne samo milostiplné, t. j. musí byť sviatosťou. Svätý Augustín hovorí: "Prednosť manželstva medzi Božím ľudom spočíva vo svätosti tejto sviatosti." Svätý Chryzostom: "Kým pohanovia považovali za šťastné to manželstvo, z ktorého pochádzalo veľa detí, kresťania sa naopak oveľa viac starajú o svätosť sviatosti." Svätý Augustín: "Ako sviatosť krstu zostáva v tých, ktorí odpadli od viery, tak sviatosť manželstva zostáva v tých manželoch, ktorí sa opustili a znovu vstúpili do manželstva."

Už Tertulian (†240) uvádza manželstvo popri sviatosti krstu, birmovania a sviatosti oltárnej. Mnohí svätí otcovia zastávajú názor, že Kristus ustanovil manželstvo na svadbe v Káne Galilejskej. Aj všetky sekty, ktoré v dávnych časoch odpadli od Cirkvi, považovali manželstvo za sviatosť. Z toho je zrejmé, že manželstvo bolo od dávna považované za sviatosť.

Okrem toho Cirkev výslovne vyhlásila, že manželstvo je jednou zo siedmich sviatostí ustanovených Kristom (Trid. konc. 24, 1)

C) Od kresťanského manželstva sa odlišuje takzvané občianske manželstvo, ktoré nie je žiadnou sviatosťou a preto pre katolíckeho kresťana nie je pred Bohom žiadnym pravým a skutočným manželstvom.

Vlastným pôvodcom občianskeho (alebo civilného) manželstva je Luther; lebo on priznával štátu súdnu moc nad manželstvom. To, čo Luther urobil len napoly, dokončila Francúzska revolúcia, keď vyhlásila manželstvo za "**občiansku zmluvu**", ktorá sa uzatvára pred štátnym úradníkom. Občianske manželstvo je buď záväzné, alebo **vynútené**, ak ho snúbenci musia uzavrieť, ak má byť ich manželstvo uznané štátom. Takéto manželstvá existujú v Nemecku, Francúzsku, Taliansku, Belgicku, Holandsku, Švajčiarsku, podunajských kniežatstvách a v Maďarsku.

Dobrovoľné alebo fakultatívne občianske manželstvo je to, keď je ponechané na vôli snúbencov, či ich sobáš uzavrie cirkev alebo štát. **Vynúteným občianskym manželstvom** sa nazýva aj to, ktoré môžu snúbenci uzavrieť pred štátnym úradníkom, ak ich farár odmietne zosobášiť pre nejakú prekážku, ktorú štát neuznáva. Takéto manželstvo existuje v Rakúsku a Španielsku.

Občianske manželstvo nie je **žiadnou sviatosťou**, pretože sa neuzatvára spôsobom predpísaným Bohom a Cirkvou. Vynútené občianske manželstvo teda nie je ničím iným ako obyčajným **štátnym obradom**, ktorý sa vykonáva preto, aby štát mohol manželstvo uznať. Tomuto obradu sa katolíci môžu podrobiť v prípade, že by ich manželstvo inak nebolo štátom uznané. (Pap. Bened. XIV. 17. 2. 1746) Čo najskôr po tomto občianskom obrade má nasledovať uzavretie manželstva v kostole a snúbenci majú pred uzavretím cirkevného manželstva žiť oddelene. (Poen 15. 1. 1866), pretože až po cirkevnom sobáši sú manželmi pred Bohom.

Občianske manželstvo má pre štát zhubné dôsledky, pretože podkopáva vieru, autoritu a morálku.

Občianske manželstvo je „osudná“ inštitúcia. (Lev XIII., 18. marca 1895) Štát, ktorý zavádza vynútené občianske manželstvá, prekrúca Boží zákon; považuje totiž cirkevné manželstvo predpísané Bohom za neplatné, za konkubinát. Čo by povedali ľudia, keby niekto vyhlásil za zákon krádež, ktorú Boh zakazuje? A či je to inak pri zavedení vynúteného občianskeho manželstva? Je samozrejmé, že takýto odpor voči Bohu **podkopáva vieru a autoritu Boha**.

Ale podrývaním Božej autority, stráca svoju hodnotu aj autorita človeka. A ako dokazuje skutočnosť, v našich dňoch je to skutočne tak.

Občianske manželstvo podkopáva **morálku**. Civilne zosobášeným ľuďom sa uľahčuje manželský rozvod (na rozvod stačí napr. vážny úraz, dlhšia neprítomnosť, nevera a pod.) a rozvedeným sa umožňuje uzavrieť nové manželstvo. Dôsledkom toho je, že brány bezuzdnej, tzv. voľnej socialistickej lásky sú otvorené dokorán. Svedčí o tom aj počet rozvodov takýchto občianskych manželstiev. Len v Paríži sa za dva roky po zavedení občianskeho sobáša rozviedlo 5 000 manželstiev, o tri roky neskôr to bolo už 20.000 rozvedených manželov. (Weihs. 17. 423.) Aký div! Ved' pri civilnom sobáši sa nesľubuje vernosť ani sa neprisahá.

II. O vlastnostiach manželstva

Kresťanské manželstvo je podľa prísneho Kristovho nariadenia jednotné a nerozlučiteľné.

Kristus povýšil manželstvo do stavu evanjeliovej dokonalosti, ktorý má dôležitejšie záväzky a viac ťažkostí ako v časoch pred Kristom. Preto so sviatosťou manželstva spojil aj viac milostí.

A) Kresťanské manželstvo je jednotné, t.j. môže sa uzatvoriť len medzi jedným mužom a jednou ženou.

Boh chcel, aby manželstvo bolo jednotné, pretože stvoril len jedného muža a jednu ženu. Kristus tiež poukázal na to, že manželstvo bolo pôvodne jednotné. (Mt 19, 4) Manželstvo, ktorému táto vlastnosť chýba, nemôže byť v žiadnom prípade skutočným spoločným životom, pretože v takomto manželstve nevyhnutne dochádza k neustálym domácim rozbrojom. Predtým, ako Boh v prvých dobách trpel mnohoženstvo (napr. sám Jakub mal dve manželky), chcel zabrániť horšiemu zlu. Kristus však mnohoženstvo zakázal. (Lk 16, 18) Preto aj Cirkev veľmi prísne zakázala mnohoženstvo. (Trid. konc. 23. 2.) Mnohoženstvo ešte stále prevláda u mohamedánov a u Židov na Východe; na Západe sa Židia vzdali mnohoženstva s ohľadom na mravný stav európskych národov. Mnohoženstvo panovalo aj u niektorých národov, ako napríklad u Médov (Strabón.); tiež u starých Britov. (Caesar.)

B) Kresťanské manželstvo je nezrušiteľné, t. j. manželia môžu uzavrieť nové manželstvo len vtedy, ak jeden z nich zomrel.

Nerozlučiteľnosť slúži predovšetkým na ochranu manželky. Bolo by veľkou nespravodlivosťou opustiť manželku, keď jej mladosť pominula a jej krása sa vytratila. Čo má potom robiť? Nerozlučiteľnosť je aj na ochranu detí. Hlavným cieľom manželstva je totiž **riadna výchova detí**. Tento účel by však bolo absolútne nemožné dosiahnuť, keby sa manželia mohli rozísť podľa vlastnej ľubovôle. Preto Kristus veľmi prísne zakázal manželom uzatvárať nové manželstvo, ak druhý z manželov žije. (Mt 5, 32; Mk 10, 11)

Možíš sice výnimočne dovolil Židom, aby prepustili svoju manželku; urobil tak kvôli ich hrubej povahe, od ktorej sa dali očakávať najhoršie následky. (Mt 19, 8) Kristus však toto povolenie opäť zrušil; povedal: "**Čo Boh spojil, človek nech nerozlučuje.**" (Mt 9, 4-9) Preto pápeži nikdy nedovolili žiadnym manželom, aby uzavreli nové manželstvo za života druhého manžela; radšej pripustili najhoršie zlo, ako by to mali dovoliť. Tak napríklad anglický kráľ Henrich VIII. sa chcel rozviesť so svojou zákonitou manželkou Katarínou Kastílskou a znovu sa oženiť s dvornou dámou Annou Boleynovou. Požiadal o povolenie pápeža Klementa VII. Ale pápež mu toto povolenie nedal, hoci kráľ získal pre Cirkev veľa zásluh. Áno, aj keď kráľ začal katolíkov najkrutejšie prenasledovať (1535) a zavádzať Lutherovo učenie v Anglicku, pápež zostal neoblomný; nemohol inak, lebo nebol oprávnený zrušiť Božie prikázanie. "Manželstvo je železné puto." (sv. Aug.) Dom môžeme znova predať, ak sa nám nepáči; ale ženu, ktorú si niekto vzal za manželku, nie je možné vrátiť. (sv. Chryz.) Skôr sa má oddeliť duša od tela ako manžel od manželky. (sv. Fr. Sal.) Keby však jeden z manželov predsa uzavrel nové manželstvo za života druhého, dopustil by sa smrteľného hriechu a druhé manželstvo by bolo neplatné.

Ale z dôležitých príčin môžu byť manželia od seba odlúčení. Napriek tomu však nemôžu vstúpiť do nového manželstva, zakiaľ obaja žijú. (1 Kor 7, 11) Také doživotné odlúčenie je možné, keď jeden z manželov ťažko porušil manželskú vernosť. (Mt 5, 32) Porušením zmluvy človek stráca právo nadobudnuté zmluvou. Odlúčenie na istý čas sa môže stať, ak jeden z manželov vedie neporiadny život, ak druhého týra, vyhráza sa mu smrťou a pod. Avšak takéto odlúčenie sa má vykonať len súdne. Takýto manželia sa zase môžu druh k druhovi vrátiť, kedykoľvek sa im zapáči; nepotrebujú sa nikoho pýtať.

III. O milostiach, ktoré prináša sviatosť manželského stavu

Kresťanskí snúbenci uzavretím manželstva získavajú tieto milosti: rozmnožuje sa im milosť posväcujúca a okrem nej sa im udeľujú aj osobitné milosti potrebné na plnenie povinností ich stavu. (Trid. konc. 24)

Osobitné milosti sú tieto:

1. Ich **vzájomná láska je posvätená**.

2. Dostávajú **silu** zachovať si vzájomnú vernosť a trpezlivo znášať mnohé ťažkosti manželského stavu. Len čo niekto vstúpil do stavu manželského, už nie je " voľný a slobodný", t. j. pánom svojej vôle, svojho času, svojho majetku, svojej osoby, ale je závislý a viazaný vôľou svojho manželského partnera, je ako " pod jarmom."

"Manželstvo (coniugium) je jarmo, v ktorom dvaja ťahajú." (sv. Ambróz) Okrem toho prichádzajú mnohé ťažkosti: choroby, chyby druhého manžela, často nevydarené deti atď. Bolo by chybou domnievať sa, že manželia majú len na ružiach ustlané. Ľudia právom nazývajú manželstvo bremenom alebo jarmom. Tak ako keď ideme popri ružovom kríku, ľahko sa zachytíme a popicháme, tak aj v manželstve na nás doliehajú mnohé ťažkosti. (sv. Chryz.) Preto manželia potrebujú Božiu milosť. Ak má byť človeku odňatá noha, podviažu mu žily, aby nevykrvácal; práve tak milosťou naplnená manželská zmluva dáva silu manželom, aby nepodľahli v nespočetných ťažkostiach svojho stavu.

3. Nakoniec snúbenci dostávajú potrebnú milosť, aby **dobře vychovali svoje deti** a urobili z nich zbožných kresťanov. "Nešťastní snúbenci, ktorí pri sobáši myslia len na svoje zmyselné túžby, a nie na milosti a tajomstvá, ktoré sa sviatosťou manželstva vyjadrujú a udeľujú," (Pápež Greg. XVI.)

IV. O prekážkach manželstva

Manželstvo smie byť uzatvorené len vtedy, keď mu nestojí v ceste žiadna manželská prekážka.

Prekážky manželstva sú nasledujúce:

A) Také, ktoré robia manželstvo **neplatným**, ako: donútenie, nedostatočný vek, pokrvné príbuzenstvo, švagrovstvo, manželský zväzok, vyššie svätenia, slávnostný sľub, rôznosť v náboženstve medzi kresťanom a nekresťanom.

Donútenie. Ak by sa niekomu vyhrážalo nespravodlivým spôsobom, napríklad smrťou alebo vydedením, aby uzavrel manželstvo, manželstvo by bolo neplatné.

Nedostatočný vek. Chlapci pred 14. rokom, dievčatá pred 12. rokom nemôžu uzavrieť manželstvo; avšak na Sicílii a na iných miestach sa často stáva, že ľudia sú duševne a fyzicky vyspelí ešte pred týmto vekom, takže tam vstupujú do manželstva pred týmto vekom.

Pokrvné príbuzenstvo je napr. medzi bratom a sestrou (tí nemôžu spolu uzavrieť manželstvo v žiadnom prípade), medzi bratrancami a sesternicami (tí môžu spolu uzavrieť manželstvo len s pápežským dišpenzom, ostatní príbuzní s povolením biskupa) Už prirodzené morálne cítenie sa stavia proti manželstvu medzi príbuznými; takéto manželstvá by boli aj na veľkú škodu morálky. Príbuzní by tiež nemali pred sebou veľkú vážnosť. Ak by boli manželstvá medzi príbuznými povolené, potom by rodičia často nútili svoje deti, aby sa vydávali za príbuzných, a tak by úplne zničili ich budúce šťastie. Deti z manželstiev medzi príbuznými sú často duševne alebo telesne postihnuté, hluchonemé alebo s telesnými chybami.

Švagrovstvo vzniká ako dôsledok konzumovaného manželstva; manželka nemôže uzavrieť manželstvo s príbuznými svojho manžela, napr. s otcom, synom, bratom zosnulého manžela, a naopak. Príbuzní manželky však nie sú švagrovsky spojení s príbuznými manžela; takže napríklad manželov brat si môže vziať za manželku manželkinu sestru.

Manželský zväzok. Ten, kto uzavrel platné manželstvo, nemôže už uzavrieť nové manželstvo, kým prvé manželstvo nezanikne smrťou druhého manžela. Ak sa napríklad žena znovu vydá po tom, ako bol jej manžel vyhlásený za mŕtveho, musela by sa okamžite vrátiť k svojmu prvému manželovi, ak by sa ukázalo, že je nažive.

Vyššie svätenie a slávnostný sľub. Kňazi, diakoni a subdiakoni sa nemôžu ženiť; nemôžu sa ženiť ani tí, ktorí vstúpili do rehoľných rádov a zložili slávnostný sľub čistoty, ako sú františkáni, dominikáni atď.

Rozdielnosť náboženského vyznania. Kresťan si bez dišpenzu nemôže vziať za manželku nekresťanku, napr. židovku, mohamedánku. Pápež udeľuje dišpenz len vo výnimočných prípadoch a umožňuje takýmto ľuďom uzavrieť cirkevný sobáš na spôsob tzv. pasívnej asistencie.

Okrem týchto prekážok existujú dve čisto cirkevné prekážky manželstva, a to duchovné príbuzenstvo a verejná počestnosť. Keďže štát ich neuznáva, Cirkev preto ochotne udeľuje od nich dišpenz. **Duchovné príbuzenstvo** vzniká krstným rodičovstvom pri krste a birmovaní; kto krstí alebo birmuje, alebo je pri tom krstným rodičom, vstupuje do duchovného príbuzenstva s pokrsteným alebo pobirmovaným a s jeho rodičmi, a preto s nimi nemôže uzavrieť manželstvo. **Verejná počestnosť** vzniká v dôsledku platného manželského sľubu (aj z nedovŕšeného manželstva); ženích nemôže vstúpiť do manželstva ani s matkou, ani so sestrou, ani s dcérou svojej nevesty, a nevesta zasa s otcom, bratom, synom svojho ženicha.

B) Prekážky, ktoré robia manželstvo len nedovoleným, sú: zakázaný čas, rôznosť kresťanského vierovyznania, zasnúbenie, jednoduchý sľub, náboženská neznalosť.

Zakázaný čas je doba od adventu až do sviatku sv. Troch kráľov a od Popolcovej stredy až do Bielej nedele. Vid' 5. cirkevné prikázanie. (Trid. konc. 24, 10)

Rôznosť kresťanského vierovyznania. Manželstvá medzi katolíckymi a nekatolíckymi kresťanmi (protestantmi, starokatolíckymi, nezjednotenými Grékmi) povoľuje Cirkev len za istých podmienok. (Vid' o zmiešaných manželstvách.)

Zasnúbenie. Kto sa už zasnúbil s niektorou osobou, nemôže si vziať za manželku inú osobu, kým prvé zasnúbenie nebolo zrušené.

Jednoduchý sľub. Neslávnostný sľub ustavičnej čistoty, sľub neženit' alebo nevydat' sa, sľub vstúpiť do rehole, stať sa kňazom, prekáža vstúpeniu do manželstva.

Náboženská nevedomosť. Snúbenci, ktorí nepoznajú základné pravdy kresťanského náboženstva, musia byť pred sobášom najprv dostatočne poučení; lebo inak by nemohli dať svoje deti poučovať o základných náboženských pravdách. Preto snúbenci chodia pred sobášom na „katechizmus.“ Za našich časov, kedy náboženská výuka trvá niekoľko rokov, sú snúbenci poučovaní pred sobášom iba o povinnostiach svojho stavu.

C) Štátne prekážky manželstva sú: neplnoletosť, vojenský stav, vdovstvo.

Napríklad v Rakúsku musia mať snúbenci na uzavretie manželstva pred dovŕšením 24. roku života povolenie otca (ak otec zomrel, tak poručenského úradu); tí, ktorí nespĺnili brannú alebo vojenskú povinnosť, musia mať povolenie štátnych orgánov; vdovy sa môžu vydat' do šiestich mesiacov po smrti manžela, so súhlasom zemského úradu už tri mesiace po smrti manžela.

Zákony štátu v manželských záležitostiach treba dodržiavať, nie azda zo strachu pred trestom, ale z úcty k Bohu. (Pius VIII.) Svetský úrad totiž nariaďuje namiesto Boha. (Rim 13, 1) Iná vec by však bola, keby svetské úrady prikazovali niečo, čo je v rozpore s Božími zákonmi.

Cirkevná vrchnosť z dôležitých príčin zvykla dišpenzovať od niektorých prekážok manželstva; to isté robí i svetská vrchnosť.

Od mnohých prekážok manželstva môže oslobodiť len pápež, napríklad od najbližších stupňov príbuzenstva a švagrovstva; od iných môže oslobodiť biskup, a to z vlastnej právomoci aj na základe splnomocnenia od pápeža.

Ani pápež nemôže dišpenzovať od prekážok manželstva, ktoré ustanovil sám Boh, ako od príbuzenstva medzi bratom a sestrou, od nedostatočného veku, od donútenia.

Pápež nikdy nedáva dišpenz nevlastnému otcovi a nevlastnej dcére, ani svokrovi a neveste; veľmi zriedkavo dáva dišpenz od vyšších svätení, od slávnostného sľubu, od náboženskej rozdielnosti medzi kresťanom a nekresťanom, od duchovného príbuzenstva medzi krstným rodičom a krstencom, od príbuzenstva medzi strýkom a neterou, medzi tetou a bratrancom. Lahšie je udeliť dišpenz od čisto cirkevných prekážok: ved' „zhoda medzi cirkvou a štátom je sama osebe legitímnym dôvodom na takýto dišpenz.“ (Rauscher.)

Za každú dišpenzáciu cirkevné úrady požadujú určitý poplatok, ktorý sa upravuje podľa majetku snúbencov a vynakladá sa na cirkevné účely.

Ak bolo manželstvo uzavreté s takou prekážkou manželstva, ktorá spôsobuje jeho neplatnosť, potom sa manželstvo musí buď zrušiť, alebo sa musí odstrániť prekážka manželstva prostredníctvom dišpenzu a súhlas s uzavretím manželstva sa musí znovu obnoviť.

Ak je neplatnosť manželstva všeobecne známa, manželský súhlas sa musí obnoviť ešte raz v kostole pred farárom a dvoma svedkami; ak neplatnosť zostala utajená, súhlas sa obnoví len medzi štyrmi očami. Ak však o neplatnosti vie len jeden z manželov a druhý, keby sa o prekážke manželstva dozvedel, použil by ju na zrušenie manželstva, alebo ak by sa tým narušilo šťastie manželov, pápež môže upustiť od obnovenia manželského súhlasu a môže vyhlásiť manželstvo za platné (tzv. Sanatio in radice). Aby sa prekážky manželstva včas spoznali, farár spíše so snúbencami pred dvoma svedkami tzv. snúbenecký protokol. Snúbenci, ktorí pritom úmyselne zatajili nejakú prekážku, ktorá robí manželstvo neplatným, sa dopúšťajú ťažkého hriechu. Aby sa uľahčilo odhalenie prekážok manželstva, v kostole sa konajú tri razy ohlášky o každom manželstve.

V. Obrady manželského stavu

A) Podľa cirkevného predpisu predchádza vstúpeniu do manželstva: zasnúbenie, ohlášky a prijatie sviatosti pokánia a oltárnej.

Zasnúbenie spočíva v nasledujúcom: dve slobodné osoby, muž a žena, si po zrelom uvážení sľúbia, že sa v istý čas vzájomne zosobášia.

Čím je noviciát pri vstupe do rádu, tým je obdobie od zasnúbenia po sobáš. Počas tohto obdobia majú snúbenci **zrelo uvažovať** o kroku, ktorý majú pred sebou. Toto zrele uvažovanie je teda nevyhnutné, pretože raz uzavreté manželstvo je nerozlučiteľné. V tomto období sa majú snúbenci otvorene, bez klamstva a pretváranky oboznámiť so všetkými okolnosťami, o ktorých je potrebné alebo žiaduce, aby sa dozvedeli, aby mohli vzájomne súhlasiť s nastávajúcim manželstvom. Kto klame alebo sa pretvaruje, pripravuje si veľa mrzutostí, trpkosti a nešťastné manželstvo.

Zásnuby sa zvyčajne konajú najprv v súkromí (jeden požiada o ruku, druhý súhlasí), neskôr pred svedkami. Mnohé takéto zásnuby sú podmienené, napr. ak otec súhlasí atď. Ak však snúbenci počas nasledujúceho obdobia zistia, že ich manželstvo bude pravdepodobne nešťastné, môžu zásnuby vzájomne zrušiť; aj v tomto prípade má jeden z nich právo tak urobiť, ak sa druhý dopustil závažného pochybenia, napr. ak porušil slovo, bol neverný, dopustil sa krádeže, alebo ak sa s ním stala neočakávaná zmena, napr. ak úplne ochudobnel, upadol do vážnej choroby atď. Hoci zásnuby nikoho právne nezaväzujú uzavrieť manželstvo, nikto sa nemá **zasnúbiť ľahkovážne**, pretože takýto neuvážnený prísľub manželstva máva smutné následky. Mladí ľudia by mali takýto krok vopred dobre zvážiť. "Koniec manželstva uzavretého v roztopašnosti a zhýralosti je vždy nešťastný." (Meh.) Mladí ľudia by sa tiež mali najprv spýtať na radu svojich rodičov alebo dobre zmýšľajúcich priateľov. Sväté písmo napomína: "Syn môj! Nič nerob bez rady, potom nebudeš mať čo ľutovať po účinku." (Sir 32, 24) Aj v tomto prípade by sa ľudia mali najprv modliť k Bohu, lebo rozumná žena prichádza len od Boha. (Prís 19, 14)

Krásne telo, ak nie je v ňom krásna duša, môže na istý čas priťahovať, ale nie na dlho. Kde láska nemá iný motív ako fyzickú krásu, tam vyhasne. (sv. Chryz.) Len čo sa krásu tela vytratí, takáto láska vychladne. Ale výčitky si nezaslúžia tí, ktorí pri výbere manželky hľadajú aj na pozemské veci, ako je krásu, majetok, vznešený pôvod a podobne, lebo to všetko nestojí v ceste svätosti manželstva. (Rím. katech.) Napokon, muž by si mal vybrať za manželku osobu, ktorá sa mu vyrovná vo všeobecnom vzdelaní a životných názoroch, alebo aspoň za ním ďaleko nezaostáva; lebo len taká žena bude mať zmysel a účasť na snahách a povolani svojho manžela. Kto vedie cnostný život, určite si nájde dobrú manželku. „Dobrá žena dostane sa bohabojnému a bude daná mužovi pre jeho dobré skutky.“ (Sir 26, 3)

Ohlásky sa konajú nasledujúcim spôsobom: snúbenci sú ohlasovaní vo farskom kostole svojho bydliska po tri po sebe nasledujúce nedele alebo sviatky pri verejných bohoslužbách. (Later. konc. 1215; Trid. konc. 24, 1)

Pri ohláškach sa udávajú mená, stav, rodisko a bydlisko ženíchov. Účelom ohlášok je zistiť nejaké prekážky manželstva, aby sa farnosť dozvedela o pripravovanom manželstve a aby sa nikto nepohoršoval nad tým, že spolu žijú. V deň posledného ohlásenia sa manželstvo ešte nesmie uzavrieť. Ak snúbenci neuzavrú manželstvo do šiestich mesiacov od posledného ohlásenia, ohlásky sa musia konať znova. Z osobitných dôvodov, napr. ak sa blíži adventné alebo pôstne obdobie, môžu snúbenci s povolením biskupa a provinciálnej autority mať všetky tri ohlásky naraz. Iba vo veľmi zriedkavých prípadoch, ako sú sobáše na smrteľnej posteli, sobáše osôb z rodín panovníkov a pod. sa ohlásky vôbec nerobia.

Pred uzavretím manželstva je nariadené prijatie sv. sviatosti pokánia a sviatosti oltárnej, lebo snúbenci pri vstupe do manželstva majú byť v stave milosti posväcujúcej, aby mali účasť na milosti sviatosti manželstva.

Snúbenci majú prijať sviatosť pokánia a oltárnu sviatosť aspoň **tri dni pred** svadbou. (Trid. konc. 24. 1.) Majú vykonať generálnu (celoživotnú) spoveď, pretože tá naplní väčšou ľútosťou a robí svedomie pokojnejším. Ježiš Kristus, ktorý ráčil prísť na svadbu v Káne Galilejskej, má aj teraz prísť do srdca snúbencov, aby ich posvätil a naplnil ich manželstvo milosťou a požehnaním. Šťastní sú snúbenci, ktorí pripravujú nebeskému hosťovi vo svojich srdciach dôstojný príbytok. Môžu dúfať, že v nich zostane, kým budú žiť v manželstve, a že im v hojnej miere udelí poklady svojej. Ale tí, ktorí prijímajú sväté sviatosti nehodne a vstupujú do manželstva v stave smrteľného hriechu, nedostávajú od Boha žiadne milosti, ale zvolávajú na seba aj kľatbu. Takíto snúbenci sú ako vojaci, ktorí kráčajú do boja bez zbraní.

B) Podľa prísnych cirkevných predpisov musí byť súhlas so sobášom daný pred farárom v mieste bydliska snúbencov a pred dvoma svedkami; môže byť daný aj pred iným kňazom, ktorý je poverený farárom v mieste bydliska snúbencov.

Toto nariadil Tridentský koncil. (24, 1) Uzavretie manželstva sa teda musí uskutočniť verejne (lebo 2 svedkovia sú zástupcovia farnosti) a zároveň cirkevne. Už v prvotnej Cirkvi sa manželstvo uzatváralo pred biskupom. Svätý Ignác, biskup z Antiochie († 107), hovorí: "Je správne, aby snúbenci uzatvárali manželstvo len so súhlasom a schválením biskupa, aby manželstvo bolo uzavreté podľa Božej vôle." Bol to Boh, kto privedol Evu k Adamovi; musí to byť teda Boh, kto spája sväté manželské puto. (sv. Fr. Sal.)

Manželstvo sa posväcuje požehnaním kňaza. (sv. Ambróz) Každý manželský súhlas, **ktorý sa nekoná podľa tridentskej formy uzatvárania manželstva**, t. j. pred farárom v mieste bydliska snúbencov a pred svedkami, **nie je pred Bohom manželstvom.** (Trid. konc. 24. 1.) Čo teda súdiť o tzv. občianskych manželstvách? **Iba tam**, kde toto zákonné

nariadenie Tridentského koncilu **ešte nebolo vyhlásené** alebo kde sa doteraz nikdy nepoužívalo, alebo kde sa možno predtým používalo, ale už dávno vyšlo zo zvyku, môže byť manželstvo **platne** uzavreté bez tejto tridentskej formy sobáša. Tak je to napríklad v Uhorsku; táto krajina bola v čase Tridentského koncilu z väčšej časti pod tureckou nadvládou alebo (napríklad Sedmohradsko) pod protestantskou vládou.

C) Sobáš sa zvyčajne koná dopoludnia v kostole so slávnostnými obradmi a v spojení so svätou omšou.

Sobáš je dôležitým a rozhodujúcim úkonom pre celý život; je to "veľká sviatosť." Preto je vhodné, aby snúbenci tento významný úkon vykonávali s najväčšou zbožnosťou a aby z kostola hneď neutekali, ale aby ešte chvíľu zostali pred svätostánkom v ďakovnej modlitbe. Tak to robili prví kresťania; modlitbou spečatovali a sv. obetou potvrdzovali svoju manželskú zmluvu." (Tert.) A to si Cirkev želá aj dnes, lebo do omšovej knihy vložila osobitnú svätú omšu za snúbencov.

Ak je z nejakého dôvodu potrebné uzavrieť manželstvo tajne pred dôvernými svedkami, je potrebné získať povolenie biskupa. (Bened. XIV., 17. 11. 1741) To isté platí vo väčšine diecéz pre popoludňajšie sobáše. Výnimočne sa tiež niekedy uzatvárajú manželstvá na smrteľnej posteli, aby sa napravilo dané pohoršenie a takzvaná pasívna asistencia v úradnom príbytku farára. Pasívna asistencia bývala niekedy v Uhorsku pri vstupovaní do zmiešaného manželstva, keď snúbenci nechceli pristať na katolícku výchovu všetkých detí z takého manželstva. Teraz taká pasívna asistencia už nebýva, lebo biskupi dovoľujú vstúpiť do zmiešaného manželstva len takým snúbencom, ktorí pred svetskou autoritou uzavreli zmluvu, že budú všetky ich deti vychovávať v katolíckom náboženstve.

Manželské obrady znázorňujú povinnosti manželov, ako aj milosti, na ktorých majú účasť.

Snúbenci prichádzajú k oltáru (kde sa nachádza Kristus, od ktorého pochádzajú všetky milosti); nevesta má zvyčajne na hlave **venček**, ženích na pravom ramene. (Veniec znamená víťazstvo, ktoré si vybojovali tým, že si do tejto chvíle zachovali nevinnosť.) Snúbenci si **kľaknú** pred oltár, ženích napravo, nevesta naľavo. (Veď ženích je hlava rodiny.) Za nimi stoja svedkovia. Snúbenci nahlas kňazovi dosvedčujú, že dobrovoľne a bez prinútenia vstupujú do manželstva (na kňazovu otázku odpovedajú „áno“) a potom si sľubujú vzájomnú lásku, vernosť, pomoc a nevesta okrem toho i poslušnosť. (Hovorí po kňazovi, čo im hovorí.) Medzi tým, čo toto sľubujú si navzájom podajú **pravé ruky** (na znak toho, že tento sľub potvrdzujú akoby prísahou), ktoré potom kňaz ovinie štólou (na znak nerozlučiteľnosti manželstva) a požehná, čím zároveň potvrdí toto manželstvo v mene Cirkvi. Kňaz potom posväť **snubné prstene**, ktoré si snúbenci navzájom nasadia na predposledný prst ľavej ruky. Prstene, na ktorých sa pre ich kruhový tvar nedá určiť, kde je začiatok a kde koniec, pripomínajú nerozlučiteľnosť manželstva a jeho jednotu. Prsteň, ktorý je na jednom prste, totiž nemôže byť súčasne na druhom prste. Tieto prstene tiež pripomínajú manželom vernosť, ktorú si sľúbili pri oltári. Po sobáši zvyčajne nasleduje krátka modlitba za novomanželov a potom i sv. omša za nich.

Pri nej obaja, ak sú katolíci a stále slobodní, dostanú **slávnostné požehnanie**. Kňaz im vyprosuje pokoj, šťastie, dlhý život atď. Toto požehnanie udeľuje Cirkev podľa príkazu Boha, ktorý požehnal aj Adama a Evu v raji. (Gn 1, 28) V gréckej Cirkvi je zvykom po skončení všetkých svätých úkonov dať snúbencom ochutnať požehnané **víno**. (Vino, ktoré rozpaľuje, je znamením lásky; víno je tým lepšie a hrejivejšie, čím je staršie; aj vzájomná láska manželov má byť tým nežnejšia a svätejšia. Ak víno nie je dobre uzatvorené, stráca chuť a vôňu, je ako voda; tak by aj láska manželov vychladla, keby počúvali zlé jazyky, a ich manželské šťastie by bolo zmarené.) Nádobu, z ktorej novomanželia pili, potom rozbijú a odhodia (lebo aj manžel alebo manželka, keď porušia manželskú vernosť budú Bohom zavrhnutí). V gréckej cirkvi nosia snúbenci **sviece**. Ženích zapáli svoju sviečku od večnej lampy a nevesta potom zapáli od ženíchovej sviečky. To znamená, že ich vzájomná láska má mať sväté pohnútky. A doma sa zvyčajne koná svadobná hostina. To samo osebe nie je nič zlé, pretože na svadobnej hostine bol aj Boží Syn. No ak sa pritom novomanželia oddávajú rozpustilým a necudným zábavám, vyhadzujú von oknom milosti, ktoré dostali v chráme. Preto by urobili tisíckrát lepšie, keby tento významný deň strávili radšej v bázni pred Bohom a v modlitbe než vo svetských radovánkach.

VI. O povinnostiach manželov

Manželia majú nasledujúce povinnosti:

A) Žena je povinná prejavovať mužovi úctu a poslušnosť, lebo muž je zástupcom Božím v rodine.

Muž sa právom nazýva "pánom", pretože je **znamenitejší** ako žena. To vyplýva z toho, že muž bol najprv stvorený Bohom a až z neho bola stvorená žena, ďalej z toho, že žena bola daná mužovi za pomocnicu. (1 Kor 11, 9) Aj telesná stavba muža poukazuje na nadradenosť muža nad ženou. Všimnime si, že muž má od prírody silnejšie telo, silnejší a mocnejší hlas, ktorý je stvorený na prikazovanie, odmeraný a pevný krok, pokojný pohľad; aj fúzy dodávajú jeho tvári vážnosť. (Aj v živočíšnom svete má samec mnoho predností; spomeňme si len na hrivu leva, parohy jeleňa, hlas a krásne operenie spevavých vtáčích samcov, krásnu postavu kohúta!) Ak sa žene pripisuje krása, jej krása je príjemná a pôvabná; muž má však krásu ušľachtilú.

Muž je **hlavou rodiny**, žena však je jej telom. Tak ako telo poslúcha hlavu, aj žena má poslúchať muža. (sv. Aug.) Muž je hlavou ženy, ako je Kristus hlavou Cirkvi. Ale ako je Cirkev podriadená Kristovi, tak aj ženy majú byť vo všetkom podriadené svojim mužom. (Ef 5, 24) Preto aj žena sa má v kostole ukazovať so zahalenou hlavou; to má znamenať, že je pod autoritou muža. Na druhej strane muž si pokrývku hlavy sníma, lebo nemá nad sebou nikoho okrem Boha. (1 Kor 5, 10) Žena sa má báť⁸³ muža (Ef 5, 33), t. j. má mu preukazovať náležitú úctu. (Z tohto dôvodu je smiešne a nedôstojné muža oslovovať zhromaždenie slovami: "Dámy a páni!")

To že **žena má poslúchať muža**, prikázal Boh po páde prvých ľudí. (Gn 3, 16) Keďže Eva prvá jedla z rajského stromu a pachtila za nadvládou, musela byť kvôli tomu podriadená mužovi. (sv. Efr.) Muž teda môže žene prikazovať, ale len prívetivo, mierne a uznanlivo. Má mať za to, že žena je úplne rovnocenná mužovi. Boh nestvoril ženu z hlavy muža, lebo nie je jeho vládkyňou, ani z jeho nôh, lebo nie je jeho slúžkou alebo otrokyňou, ale vzal ju zo stredu mužovho tela, lebo je mu rovnocenná. Preto svätý Ambróz privoláva mužovi: "Nie si pánom, ale manželom; nemáš slúžku, ale manželku. Boh chce, aby si jej nedával pocítiť svoju prevahu." Aj žena má vzhľadom na svoju slabšiu prirodzenosť právo, aby sa s ňou zaobchádzalo jemne. (1 Pt 3, 7)

Tak ako príroda najviac ochraňuje najslabšie údy, tak aj žena ako slabšia v manželstve má plné právo na jemné zaobchádzanie. (Ludv. Leon.) Je však veľkou hanbou nie pre ženu, ale pre muža, ak sa muž utieka k bitke. Takýto muž je ako divé zviera. (sv. Chryz.) Ale rovnako hanebné je pre ženu, ak je panovačná a tvrdohlavá, ak chce, aby ju muž poslúchal, alebo ak musí mať vždy posledné slovo. V takom prípade koná proti vôli Stvoriteľa, ktorý urobil muža pánom ženy. Bolo by proti prirodzenosti, keby muž poslúchal ženu; preto aj muž, ktorý je "pod papučou", je medzi ľuďmi na posmech. Keďže žena nemá čo prikazovať, má svoje požiadavky vyjadriť formou prosby alebo želania.

Preto má muž ako Boží zástupca v rodine **riadiť domácnosť**. "Anjel sa nezjavil Márii, ale Jozefovi a napomenul ho, aby utiekol do Egypta, lebo muž sa má starať o domácnosť."

B) Žena sa má starať o to, aby mužovi ul'ahčila život.

Žena je Bohom stvorená na to, aby mužovi **pomáhala**. Je jeho pomocníčkou; dokazujú to slová, ktoré Boh povedal predtým, ako stvoril ženu: "Nie je dobré, aby bol muž sám, urobme mu pomocníčku." (Mt 10,14) (Gn 2, 18) Úlohou ženy je teda mužovi pomáhať. Ak teda muž príde z práce domov unavený a možno aj mrzutý, žena by ho mala privítať nie s nevôľou, ale láskavo; mala by sa tiež postarať o to, aby sa zotavil a rozveselil. Má byť tým, čím je balzam na rany. "Je zlé, keď je žena krížom muža namiesto jeho pomocníčkou." (Galura.) Žena nemá byť skalou, o ktorú sa muž rozbíja, ale prístavom, kde muž nájde pokoj po ťažkej životnej práci. Ó, aký žalostný je teda osud muža, ktorý musí potupne zahnúť v prístave vlastného domu, pretože tá, ktorá mala zmierniť bremeno jeho starostí, ho ešte viac sťažila. (Ludov. Leon.) V mnohých prípadoch žena môže za to, že muž nemôže doma vydržať a najradšej sedí v krčme, kde pije a hrá hazardné hry. Šťastný je však muž, ku ktorému sa jeho žena správa láskavo; pre takéhoto muža je pokojný domov príjemnejší ako krčma, a preto sa tak ľahko nespustí. Aj vďaka tomu je v živote oveľa viac požehnanější. Boh prikladá väčšiu hodnotu dokonalej žene ako drahým kameňom. (Prís 31, 10.) Drahokamy sú na ozdobu; kto ich má, má vzácnu ozdobu v čase prosperity a v čase núdze sú mu pomocou. Tak isto dobrá manželka ktorá je sama o sebe prameňom bohatstva; je drahocenným klenotom, ktorý má veľkú cenu vo všetkých zmenárňach života. (Ludov. Leon.) Ale žena, ktorá svojho muža neoblažuje, je ako chromé ruky a podlomené kolená. (Prís 25, 32)

C) Muž a žena sú si navzájom povinní: láskou, vernosťou a pomocou vo všetkých životných situáciách.

Muži majú **milovať** svoje ženy tak, ako Kristus miluje Cirkev (Ef 5, 25), ako svoje vlastné telo (Ef 5, 28), ako seba samých. (Ef 5, 33) Manželia nemajú milovať seba samých len prirodzenou láskou, lebo tak to robia zvieratá. Ani sa nemajú milovať len ľudskou láskou, veď to robia aj pohania. Muži majú skôr milovať svoje manželky tak, ako Kristus miluje Cirkev, a ženy majú milovať mužov tak, ako Cirkev miluje Krista. (sv. Fr. Sal.)

Táto láska má byť preto svätá. Ale muž by nemal milovať a zbožňovať svoju ženu ako modlu, pretože žena je len úbohé stvorenie ako každý iný človek. Ak muž zbožňuje svoju ženu, podporuje ženskú márnomyseľnosť a pletie na seba bič. Keďže sa muž a žena majú navzájom milovať, majú trpezlivo a zhovievavo znášať svoje slabosti a nemajú si ich všímať. Príkladom pre všetkých manželov je grécky učenc Sokrates, ktorý mal veľmi zlú manželku menom Xantipa. Ak sa naňho krikom oborila, vraj si z toho robil tak málo, ako hovorieval, ako z rachotu voza. Raz, keď vyučoval svojich žiakov v predsieni svojho domu, jeho žena z okna na dvore zanaďavala a napokon vyliala dolu džbán vody. Potom Sokrates povedal: "Vedel som, že po hromobití príde dážď." Usmial sa a odišiel. Žena by sa mala usilovať napraviť svojho manžela najmä dobrotou, mlčaním, trpezlivosťou a modlitbou, a nie kázaním a hádkami. Takto obrátila svojho manžela Patrícia svätá Monika, matka svätého Augustína; "hovorela mu skôr svojím svätým životom ako slovami." (sv. Aug.) Istý svätec hovorí: "Dobrota manželky často napravné zlého manžela." (sv. Aug.) A jedno príslovie hovorí: "Najmúdrejšia žena sa snaží zvíťaziť mlčaním." Len čo sa však manžel a manželka začnú hádať, ničia si všetko šťastie a majú peklo už na zemi; lebo kde nie je pokoj, tam nechutí ani jedlo, ani nápoj, ani spánok; tam nie je útecha, ani radosť, hoci by boli manželia akokoľvek bohatí.

Manželia si musia byť navzájom **verní** (Heb 13, 4), t. j. nesmú držať s inými, a musia sa chrániť každého tieňa nevery, t. j. nesmú sa príliš zblížovať s inými. Z toho totiž vzniká žiarlivosť, ktorá ničí všetko manželské šťastie: "Ani najväčšie nešťastie, nevyliciteľná choroba, oheň a meč, nie sú také zlé, ako toto zlo." (sv. Chryz.) "Manželov, ktorí

⁸³ ... a manželka nech sa bojí svojho muža. (Nový zákon pána nášho Ježiša Krista. Časť 1: Evanjelia, Spolok sv. Adalberta (Vojtecha) 1913.

sa previnili proti vernosti, Židia kameňovali, lebo tento zločin považovali sa za rovný vražde. (Lv 20, 10) Svätý Pavol predpovedá takýmto manželom večné zatratenie. (Ef 5, 5) Snúbenci si pri sobáši dávajú prstene, na ktorých sú obyčajne vyryté mená, čím dávajú najavo, že ich srdcia sú akoby zapečatené a uzavreté proti každej náklonnosti k akejkoľvek osobe. (sv. Fr. Sal.)

Manželia si nesmú navzájom nič odopierať (1 Kor 7, 1-5), ale majú sa vyvarovať pred akoukoľvek chlipnosťou (Tob 6, 17) a majú mať na pamäti len to, čo povedal archanjel Rafael (Tob 6, 22), inak diabol dostane moc nad nimi. (Tob 6, 16) Mnohí manželia budú naveky zatratení za to, že sa vyhýbajú záväzným manželským povinnostiam spôsobom, na ktorý nedokážu odpovedať, alebo za to, že prekračujú hranice, ktoré zmyselnosti stanovila príroda, čestnosť a miernosť. (sv. Hieronym)

Vzájomná **podpora** manželov spočíva v tom, že manželia musia žiť spolu a nesmú opustiť toho druhého v trápeniach alebo v nešťastí (ospravedlňuje ich cestovanie, práca na inom mieste atď.); musia sa navzájom podporovať vo výchove detí, pomáhať si v chorobe, utešovať sa v nešťastí, umožňovať si plniť náboženské povinnosti atď.

D) Muž a žena sa majú spoločne starať aj o svoje deti a vychovávať ich kresťanským spôsobom.

Deti, podobne ako majetok, nie sú vlastníctvom rodičov, ale sú Božím darom (Ž 127, 3); sú stvoreniami Najvyššej bytosti, určenými k vyššej blaženosti; sú deťmi nebeského Otca, ktoré Boha v nebi nazývajú svojim otcom. Deti Boh zveruje rodičom len na výchovu. Rodičia sú teda v skutočnosti len Božími služobníkmi, ktorí sa pri výchove svojich detí musia riadiť Božou vôľou.

Muž a žena sa majú starať o svoje deti takto: majú sa chrániť pred všetkým, čo by mohlo uškodiť zdraviu ich detí; majú poskytovať svojim deťom každodennú výživu; a konečne majú sa starať o ich ďalšie zaopatrenie.

Rodičia sa teda majú predovšetkým **chrániť pred všetkým, čo by mohlo škodiť zdraviu ich detí**. Rodičia sa musia chrániť pred roztopašnosťou a výstrednosťou, pretože deti ľahko zedia ich chyby a choroby. Jablko nepadá ďaleko od stromu. Rodičia nesmú nechávať svoje malé deti samé a zatiaľ sa možno naháňať za zábavou. Pováž, akí starostliví boli Jozef a Mária, keď Ježiška na ceste domov stratili a po 3 dni ho s bolesťami hľadali. (Lk 2, 48) S akou starostlivosťou opatrujú svoje mladé už i vtáci nebeskí! Taký slabý vták neopúšťa hniezdo, aby jeho vajcia nevychladli a keď sa mladé už vyliahli, zo všetky strán im nosí v zobáku pokrm. Učte sa, vy rodičia, od tohto vtáka starať sa o svoje deti. (Lud. Leon.)

Rodičia sú povinní pracovať, aby svojim deťom zabezpečili **každodenný chlieb** a všetky životné potreby. Dokonca aj divé zvieratá krmia svoje mláďatá. Ale mnohí rodičia sú krutí ako pštros na púšti (Nár 4, 3), ktorý znáša vajcia do horúceho piesku a potom sa o ne viac nestará. Rodičia sa určite mýlia, ak svoje slabé deti skoro nasadia na ťažkú prácu. Nie deti majú rodičom zhromažďovať poklady, ale rodičia deťom. (2 Kor 12, 14)

Nakoniec rodičia sa majú **starať o zaopatrenie** svojich detí. Pováž, ako sa už nebeskí vtáci starajú o zaopatrenie svojich mladých. Ako sa vták namáha, aby svoje mladé naučil lietať. Tým viac by sa mali rodičia starať o zaopatrenie svojich detí: majú deťom nadobudnúť istý majetok, takzvané dedičstvo (márnotratnosť rodičov je teda zločinom proti deťom); majú sa starať o to, aby ich deti chodili do školy a vzdelávali sa k istému stavu alebo povolaniu, o ktoré majú záujem (ale rodičia nemajú právo nútiť svoje deti do istého povolania alebo stavu; môžu im len radiť); majú deti viesť k bohabojnosti, čím sa najlepšie postarajú o ich súčasné i večné blaho. Právom hovorí Dávid: „Mladý som bol a zostarol som, ale nevidel som spravodlivého, že by bol opustený, ani jeho deti chodiť po žobraní.“ (Ž 37, 25) Konečne rodičia sa majú za svoje deti modliť. Tým pre ne vyprosujú Božie požehnanie. Tak sa Jób každý deň modlil za svoje deti, aby snád' nezhršli proti Bohu (Jób 1, 5); tak robila sv. Monika a to s veľkým úspechom. „Rodičia sa majú so svojimi deťmi často zhovárať o Bohu, ale ešte častejšie s Bohom o svojich deťoch.“ (sv. Fr. Sal.) Napokon rodičia na smrteľnej posteli **nemajú žiadne dieťa vydediť**, hoci by na to mali (v mnohých štátoch) právo. A aj keby bolo niektoré dieťa nevydarené, nech si pomyslia, že vydedením ho nenapravia. A či i sám umierajúci nebol tu i tam nepodareným dieťaťom svojho nebeského Otca? A predsa zaiste nechce stratiť svoje dedičstvo v nebi. (Eng. Fischer)

Muž a žena majú pri výchove detí myslieť na to, aby dali svoje deti pokrstiť hneď, ako sa narodí, aby im dali počiatočnú výučbu náboženstva, aby im vo všetkom dávali dobrý príklad a aby s nimi zaobchádzali viac láskavo ako prísne.

"Vychovávať deti znamená viesť ich ku Kristovi." (sv. Karol Borr.) Rodičia majú dať **pokrstiť** svoje deti **hneď po narodení**. Rodičia, ktorí bez vážneho dôvodu odkladajú krst svojich detí o viac ako 10 dní, sa dopúšťajú ťažkého hriechu. (sv. Aug.) (Pozri o tom časť o krste.)

Kňazi sú povinní poučovať ľud v kostole; rodičia majú tú istú povinnosť doma. (sv. Aug.) Rodičia, buďte apoštolmi svojich detí; váš dom je ich kostolom. (sv. Chryz.) Rodičia, ktorí **nepoučujú svoje deti o základných pravdách náboženstva**, kráčajú k večnej záhube. (Bened. XIV.) Rodičia majú svoje deti poučovať o náboženstve takto: pri vhodných príležitostiach majú svoje deti nenúteno oboznamovať s náboženskými pojmi a základnými pravdami. (V nebi je jeden Boh; je vševediaci; jedného dňa nás vezme do neba, ak ho budeme poslúchať atď.)

Rodičia by však nikdy nemali strašiť svoje deti peklom a diablom, pretože tým im vstúpajú nenávisť voči Bohu. Nemali by ani klamať svoje deti v náboženských otázkach (napr. tvrdením: "Darčeky priniesol Ježiško" a pod.); ak sa totiž deti neskôr dozvedia, že ich rodičia takto oklamali, nebudú v náboženských otázkach veriť vôbec ničomu.

Rodičia majú ďalej deti oboznamovať s Božou vôľou. Tak Tobiaš učil svojho syna od detstva, ako sa má chrániť hriechu (Tob 1, 10) a aj na smrteľnej posteli mu dával krásne ponaučenia. (Tob 4) Rodičia majú vo svojich deťoch potláčať aj zlé náklonnosti; majú vychovávať svoje deti v disciplíne a napomínať ich v Pánovi. (Ef. 6, 4)

Rodičia majú svoje deti viesť k modlitbe, najprv aby urobili znamenie kríža a vyslovovali Ježišovo meno, a neskôr ich majú naučiť modliť sa Otčenáš, Zdravas Mária a Verím v Boha. Denné modlitby detí by však mali byť krátke, aby sa deťom modlitba neznechutila. Preto sa snúbenci vždy museli podrobovať akejsi skúške z náboženstva, tzv. katechizmu, aby sa zistilo, že sami poznajú základné pravdy náboženstva.

Rodičia majú okrem toho **dávať svojim deťom dobrý príklad**. Dobrý príklad urobí viac dobra ako najlepšie slová, lebo oči nás presvedčajú rýchlejšie ako uši. To, čo sme počuli, zabúdame, ale to, čo sme mali pred očami, to vidíme vždy. (sv. Ambróz) Deti si budú viac všimáť to, čo rodičia robia, ako to čo vravia; lebo aj skutky majú svoj jazyk a sú výrečnejšie, než ústa. (sv. Cyp.) Skutky rodičov sú knihami, z ktorých sa deti učia. (sv. Chryz.) Preto by rodičia nemali v prítomnosti svojich detí robiť nič zlé. Svätý Ambróz radí istej matke: "Dávaj pozor so všetkou usilovnosťou, aby tvoje dieťa nevidelo na tebe ani na otcovi nič, čo by mohlo byť hriechom, keby to aj ono robilo." Ani ľudia v domácnosti nemajú v prítomnosti detí hovoriť alebo robiť nič zlé. "Páni napomínajú sluhov a slúžky, aby si dávali pozor na svetlo, aby nevznikol oheň; rovnako ich majú napomínať, aby si dávali pozor, aby do srdca nevinných detí nevnikla iskra a nezapálila Boží dom." (sv. Chryz.)

Deti totiž považujú za dovolené to, čo vidia doma. Áno, deti majú veľmi vyvinutý inštinkt napodobňovania a napodobňujú takmer všetko, čo vidia; ich myseľ je ako zrkadlo, v ktorom sa odráža všetko, čo sa pred nimi nachádza. Rodičia si majú pripomínať Spasiteľove slová: "Kto by pohoršil jedného z týchto maličkých, ktorí veria vo mňa, pre toho by bolo lepšie, keby mu zavesili na krk mlynský kameň a hodili ho do morskej hlbiny." (Mt 18, 6) Ak duša dieťaťa zahynie pre neobanlivosť rodičov, potom platí Božia hrozba rodičom: „Z tvojej ruky budem vyžadovať jeho krv." (Ez 33, 6)

Rodičia musia pri výchove svojich detí spájať **lásku s prísnosťou**. Tak ako rany umývame vínom a hojíme olejom, tak sa musí vo výchove spájať nežnosť s prísnosťou. (sv. Greg. Vel.) Prílišná prísnosť je chybou. Lev, ten zúrivý a krutý dravec, reve a desí všetky tvory; ak však príde do brlohu, kde má svoje mláďatá, stráca svoju krutosť a je celkom krotký. A či sa majú rodičia dať zahanbiť týmto dravcom? (sv. Aug.) Rodičia by teda mali trestať len zriedkavo, a to mierne, lebo trest je liek. Ak sa liek berie príliš často alebo príliš veľa, škodí a ničí človeka. (Hunolt.) Chcete zo svojich detí urobiť dobrých ľudí tým, že im budete nadávať a zvädzať ich? To nejde. Ani len zlatník netlie stále kladivom, ale snaží sa dať predmetom krásnu podobu aj miernym stlačením alebo jemným ohýbaním. (sv. Ans.) Rodičia, ktorí stále len okrikujú a opravujú svoje deti, si počínajú tak neskúsene ako záhradník, ktorý zo všetkých strán uzavrie istý strom, takže nemôže otvoriť svoje konáre. (sv. Ans.) Je lepšie všimáť si dobré vlastnosti svojich detí a pestovať ich, ako hľadať zlé vlastnosti a trestať ich, ale láska rodičov k deťom sa nesmie zmeniť na ich maznanie. Nie je preto dobré, ak rodičia z nezriadenej lásky k svojim deťom prenášajú na ne všetky svoje chyby bez trestu. Takíto rodičia sa podobajú opiciam, ktoré si z nadmernej náklonnosti tak silno tlačia na prsia svoje mláďatá, keď ich objímajú, až ich zahrdúšia; veď prílišná láska rodičov k deťom vedie k večnej záhube. "Kto šetrí prútom, nenávidí svojho syna." (Prís 13, 34) Kto rozmaznáva svojho syna, musí sa ho potom báť. (Sir 30, 9) Rodičia tiež nesmú vo všetkom ustupovať vôli svojich detí; majú im síce láskavo, ale často celkom rozhodne odoprieť to, čo si úprimne želajú. (Fenelon.)

Kresťanská výchova detí je najprísnejšou povinnosťou rodičov, pretože od plnenia tejto povinnosti závisí časné i večné blaho detí a rodičov.

Výchovu detí majú rodičia považovať za takú **dôležitú**, že im nič nemá zapríčiňovať väčší zármutok, ako zlé deti, ale ani väčšiu radosť, ako dobre vychované deti. (2 Jn 3, 4) Kresťanská výchova detí je síce predovšetkým povinnosťou matky, na ktorej kolenách trávajú takmer výlučne svoje prvé roky svojho života. Otec má na to pri svojom zamestnaní menej času a tiež menej citu a schopností." (Alb. Stolz.) Pri výchove detí sa otec a matka navzájom dopĺňajú. Otec je svojou silnou vôľou a prísnosťou viac predstaviteľom božskej moci a spravodlivosti, matka svojou miernosťou a nežnou láskou viac obrazom božskej dobroty a milosrdenstva. Otec preto musí svojou otcovskou vážnosťou dopĺňať to, čo matka deti naučila, a musí deti viesť k tomu, aby robili to, čo im matka prikázala.

Budúce šťastie detí závisí od ich výchovy. Pretože tak, ako sú deti vychovávané v mladosti, takými zvyčajne zostávajú po celý život. Je to ako pole, ktoré prináša dobrú alebo zlú úrodu podľa toho, ako bolo obhospodarované." (Hunolt.) Z mäkkého vosku možno podľa ľubovôle vytvoriť podobu anjela alebo diabla; to isté platí aj o malom dieťati. Dôvodom je, že dojmy, ktoré dieťa získa v mladosti, nikdy nezmiznú z jeho duše. Je to ako s mladým stromčekom; stopa, ktorú sme doň vryli, už nezmizne, ale ďalej sa šíri a rastie, čím je peň väčší. (sv. Cyr. Jer.) Ako nová nádoba dlho vonia po tom, čo sme do nej naliali, tak aj mladá myseľ si dlho uchováva to, čo jej bolo v mladosti vštepené. (Bl. Kanisius)

V neskoršom veku sa človek nedá tak ľahko zmeniť. Mladý strom sa dá ľahko ohnúť, ale starý nie. Ak je železo horúce, možno ho kovať, ale nie, ak je vychladnuté. Pole, ktoré sa obrába na jar, prináša úrodu, ale nie, ak sa obrába až v lete. Duša dieťaťa je ako priehľadný potôčik, do ktorého môžu slnečné lúče preniknúť až na dno; ale dospelý hriešnik je ako kaluž. (Alb. Stolz.) Je ľahké ovládať mladistvú myseľ, ale je ťažké vykoreniť neprávosť, ktorá s nami vyrástla. (Seneca.) Väčšina zločincov vo väzniciach sú ľudia, ktorých výchova v mladosti bola zanedbaná. A ak je niekto po smrti zavrhnutý, určite sú za jeho nešťastie často vinní aj jeho rodičia. Uvážte teda, rodičia, akú máte

zodpovednosť! "Mnohí rodičia však, žiaľ, považujú svoje deti za menej ako svoj dobytok; viac sa starajú o osla a koňa ako o svoje deti." (Hunolt.) Rodičia, ktorí zanedbávajú výchovu svojich detí, sú horší ako rodičia, ktorí svoje deti vraždia; jedni totiž zabíjajú len telo, ale tí druhí zabíjajú aj dušu; v prvom prípade je smrť okamžitá a v určitom čase by tak či tak prišla, ale v druhom prípade je večná a dalo by sa jej ľahko uniknúť. (sv. Chryz.) Mnohí rodičia sa usilujú zanechať svojim deťom peniaze a majetok, ale nedbajú na ich výchovu. Takíto rodičia sa podobajú človeku, ktorý pri dome, ktorý sa už rúca, zakladajú krásnu záhradu. (sv. Chryz.)

Taktiež aj **časné a večné šťastie rodičov závisí na výchove detí**. Rodičia, ktorí zle vychovali svoje deti, sú zvyčajne už na zemi prísne potrestaní Bohom. Zvyčajne sú trestaní svojimi vlastnými deťmi. Sú potrestaní tým, čím sa prehrešili. Kráľ Dávid z prílišnej lásky nepotreštal svojho syna Absolóna za jeho chyby, ale trpko za to pykal, pretože práve tento syn sa neskôr proti nemu vzbúril. (2 Sam 17) Veľkňaz Heli bol veľmi zhovievavý k svojim dvom nepodareným synom, preto mu Boh ústami Samuela oznámil prísny trest, ktorý čoskoro prišiel. Obaja synovia jedného dňa zahynuli v boji a otec, keď to počul, klesol zo stoličky na zem a bol mŕtvy. (1 Sam 4, 18) Rodičov, ktorí svoje deti zle vychovávajú, nečaká ani po smrti nič dobré; sú ako bezbožní ľudia. „Veď kto sa nestará o svojich, najmä o domácich, zaprel vieru a je horší ako neveriaci.“ (1 Tim 5, 8)

Naproti tomu rodičia, ktorí svoje deti dobre vychovávali, dostanú od Boha veľkú odplatu, obzvlášť vo večnosti. Od výchovy detí závisí spása matky. (1 Tim 2, 15) Otec dobrého syna nebude pri svojej smrti zarmútený, ani zahanbený svojim nepriateľom. (Sir 30, 5) Dobrí rodičia, keď raz postavia pred Pána sa, budú môcť povedať: „Hľa, zachoval som tých, ktorých si mi dal a ani jeden z nich nezahynul.“ (Jn 17, 12) Rolníka kvôli nádeji na úrodu práca neobťažuje; tak aj rodičia s nádejou na večnú odplatu sa majú neúnavne starať o výchovu svojich detí.

VII. O zmiešaných manželstvách

A) Cirkev nikdy neschvaľovala zmiešané manželstvá, t.j. manželstvá medzi katolíckymi a nekatolíckymi kresťanmi, a síce z nasledujúcich príčin: 1. v takých manželstvách je riadna výchova detí temer nemožná; 2. v nich nemôže byť skutočná spokojnosť a skutočné šťastie; 3. katolícka strana je vo veľkom nebezpečenstve, že stratí svoju vieru; 4. je tu ďalšia okolnosť, že nekatolícka strana môže podľa svojho náboženstva kedykoľvek opustiť katolícku stranu a uzavrieť nové manželstvo.

Nebezpečenstvo zmiešaných manželstiev spočíva v tomto: nekatolícka strana (protestantská, starokatolícka, nezjednotený Grék) nebude podporovať katolícku stranu vo **výchove detí**, ale bude jej v tom brániť, možno aj potupovaním a zosmiešňovaním cudzej viery a jej zvykov. A aj keby to tak nebolo, už príklad nekatolíckej strany má na deti zhubný vplyv.

V zmiešanom manželstve **nie je skutočné šťastie**. "Tam, kde má byť dokonalé manželstvo, musí byť jednota" (sv. Ambróz), najmä v najdôležitejšej veci, v náboženstve. Nemožno myslieť na vrúcnu lásku a úprimnosť medzi manželmi, ak nie sú zjednotení v najdôležitejšej veci života, vo viere. Ako sa môže nazývať manželstvom to, kde nie je zhoda ani vo viere? (sv. Ambróz.) Aké trápne musí byť pre manžela a manželku, keď sa musia rozísť, keď idú do kostola. "Pri vstupe do manželstva sa treba najprv pýtať na náboženstvo." (sv. Ambr.)

V zmiešanom manželstve sú práva oboch manželov úplne nerovnaké. **Nekatolícka strana sa môže rozviesť a uzavrieť nové manželstvo**; katolícka strana sa v prípade rozvodu nemôže znovu oženiť, pokiaľ je druhá strana nažive. Srdce nekatolíckej strany upúta cudzia krása a hneď dôjde k rozvodu. V Prusku bolo v jednom roku (1840) tristo takýchto rozvodov. Aká hanba je to pre takéhoto rozvedeného katolíka; je manželom a nemá ženu; vidí svoju ženu kráčať po boku iného; musí stráviť život v odlúčení, možno v opovrhnutí sveta. Nemá útechu, ale iba výčitky svedomia za svoju niekdajšiu ľahkovážnosť a neposlušnosť. A ako musí krváčať jeho srdce, ak má byť navždy odlúčený od niektorých svojich detí. Je teda zrejmé, ako veľmi má Cirkev pravdu, keď sa usiluje uchrániť svoje deti od takýchto manželstiev. "Dávajte si pozor, aby ste nevstupovali do manželstva s tým, kto je cudzí vašej viere." (sv. Ambróz)

B) Cirkev toleruje zmiešané manželstvá len za troch podmienok: 1. Obaja manželia musia sľúbiť, že budú vychovávať všetky deti v katolíckom náboženstve; 2. Katolícka strana musí sľúbiť, že urobí všetko, čo je v jej silách, aby nekatolícku stranu priviedla k poznaniu pravdy; 3. Nekatolícka strana musí sľúbiť, že katolíckej strane nebude nijakým spôsobom brániť žiť podľa svojho náboženstva. (Pius VIII. 1830; Greg. XVI. 1832)

Trpenie alebo dovolenie zmiešaných manželstiev nie je ich schválením, pretože napriek tomu ich Cirkev nikdy neschvaľuje. Preto Cirkev tak prísne vyžaduje **katolícku výchovu detí**, pretože dobrá výchova detí je hlavným cieľom manželstva; cieľom manželstva je vychovávať deti, a to pre Boha. Účelom nie je ani tak zanechať dedičov, ako skôr vychovať ctiteľov pravej viery a pravého náboženstva, (Rím. katech.) Preto je katolícka strana povinná dbať predovšetkým na zabezpečenie spásy detí. Nešťastná matka, ktorá spáchala vraždu na duši svojho dieťaťa tým, že ho dala vychovávať v blude.

"Prvý plameň nerozumnej lásky čoskoro zhasne, svedomie si opäť presadí svoje právo, a tak sa začína nešťastný život, ktorý nedovolí vzniknúť rodinnému šťastiu. Utrpenie sa začína prvým dieťaťom, ktoré malo byť pre manželku príčinou sladkých materských radostí. Dieťa je vytrhnuté z pravej viery a vychovávané v duchu nepriateľskom voči

viere. Aké hryzenie svedomia vtedy cíti matkino srdce. A každé dieťa, ktoré by malo byť pre matku Božím požehnaním, zväčšuje jej vinu, je novým žalobcom jej spreneverenia sa." (Bisk. Korum.)

Nekatolícka strana môže ľahko súhlasiť s katolíckou výchovou svojich detí, pretože podľa učenia jej cirkvi môže byť človek spasený v akomkoľvek náboženstve; a tým skôr v katolíckom, pretože to podľa názoru nekatolíkov obsahuje všetky podstatné Kristove náuky. Nekatolícka strana, ktorá súhlasí s katolíckou výchovou svojich detí, sa teda nedopúšťa žiadnej nespravodlivosti voči svojim deťom; katolícka strana by sa jej však dopustila, keby súhlasila s nekatolíckou výchovou svojich detí.

Katolícka strana by sa mala snažiť **viest' nekatolícku stranu k poznaniu pravdy**, a to nie nátlakom a presvedčaním, lebo katolícka cirkev odsudzuje prozelytismus, ktorý síce rozmnožuje počet katolíkov podľa mena, ale nie počet skutočných detí Cirkvi. Ona si želá len obrátenie na základe slobodnej vôle a z presvedčenia. Katolícka strana má pôsobiť len modlitbou a dobrým príkladom. Má poučovať skôr svojím životom než slovom. (1 Pt 3, 1) Ak je katolícka strana šetrná, skromná, povolná, trpezlivá, verná atď. tak nekatolícka strana začne rozmyšľať a podľa ovocia bude posudzovať strom. Samozrejme, pri vhodnej príležitosti môže tiež pokojne a rozvážne vyvracať predsudky nekatolíckej strany voči nášmu svätému náboženstvu. So svojím poučovaním sa však nemá vnucovať a má sa starostlivo chrániť každého slova, ktoré by mohlo nekatolícku stranu uraziť v jej náboženskom cítení. Veď nekatolíč nemôže za to, že mu nebola dopriata milosť, narodiť sa a byť vychovaný v pravej viere.

A napokon, katolíč má bez strachu plniť povinnosti svojej svätej viery (modlitbu, účasť na bohoslužbách, prijímanie svätých sviatostí atď.). Len tak si získava vážnosť v očiach ostatných ľudí. Dobré zmýšľajúci inoverec určite nemôže proti týmto veciam namietat', pretože tým nič nestráca, ale získava.

Bežne sa uvádzajú tieto námietky: veď aj katolíci, aj protestanti sú kresťania a v hlavných veciach sa zhodujú; len v druhoradých veciach je rozdiel. Ale to nie je správne; to, čo katolíč ctí ako nebeskú pravdu, protestant považuje za márne ľudské ustanovenie; napríklad svätú omšu katolíč považuje za obnovovanie Kristovej obety na kríži, protestant ju považuje za modloslužbu.

V prvých storočiach boli zmiešané manželstvá dovoľované z dôvodu horlivosti za katolícku vieru; katolícke manželky totiž zvyčajne pohli svojich manželov, aby prijali katolícku vieru, ako napríklad svätá Cecília Valeriána, svätá Klotilda Chlodvíka, kráľa Frankov. Dnes je to však inak, pretože na dnešných kresťanov sa nemožno spoliehať.

Ak tieto tri hlavné podmienky nie sú splnené, Cirkev odmieta požehnanie zmiešaného manželstva; jediné, čo Cirkev dovoľuje, je tzv. pasívna asistencia katolíckeho farára pri uzatváraní manželstva.

Pasívna asistencia spočíva v nasledovnom: farár, oblečený len v odeve, ktorý bežne nosí doma, teda bez akéhokoľvek zvláštného kňazského znaku si vypočuje manželský súhlas snúbencov v ich súkromnom príbytku pred dvoma svedkami, ale zdrží sa akéhokoľvek požehnanie a slávnostného obradu, ako je napríklad rozhovor so snúbencami, blahoželanie, obvyklého opytovania sa snúbencov a pod. Takto sa síce snúbenci stávajú skutočnými manželmi, ale katolícka strana nie je oslobodená od ťažkého hriechu.

Katolícki kresťania, ktorí vstupujú do zmiešaného manželstva bez požehnanie Cirkvi, sa dopúšťajú smrteľného hriechu a nemôžu byť pripustení k prijímaniu svätých sviatostí.

Takíto katolíci sa dopúšťajú smrteľného hriechu (Gregor XIV. 23. mája 1846); hrešia totiž neposlušnosťou, pretože nechcú dodržiavať predpisy Cirkvi; vzbudzujú veľké pohoršenie a dopúšťajú sa popierania viery; odvracajú sa od Cirkvi. Takíto katolíci upadajú do **exkomunikácie** z Cirkvi. Takýto katolíč nemôže dostať rozhrášenie a už vôbec nie byť pripustený k svätému prijímaniu. Až potom môže byť pripustený k svätým sviatostiam, ak prejaví pravú ľútosť a je rozhodnutý plniť požiadavky Katolíckej cirkvi. (Pius VI., 13. júla 1782) Na smrteľnej posteli sa mnohým katolíkom otvorila oči. "Ako sopka dlhé roky pokojne odpočíva a potom zrazu začne dymiť a strašne sopiť, tak je to aj s takýmto človekom; dlhé roky je svedomie pokojné, ale na smrteľnej posteli sa ukáže v celej svojej sile. Zvlášť príde myšlienka: Ak je katolícke náboženstvo pravé a samospasiteľné, potom som svoje deti pripravil o večnú spásu. Ako sa mi bude viesť pred Božím súdom? (Alb. Stolz)

VIII. O bezmanželskom stave

A) Dobrovoľný bezmanželský stav je dokonalejší ako manželský stav, lebo ten, kto zostáva slobodný, sa môže oveľa lepšie starať o svoju spásu a dosiahnuť vyšší stupeň blaženosti.

Len **dobrovoľne zvolený** stav slobodného života je pred Bohom záslužný, pretože existuje aj nedobrovoľný slobodný stav, napr. pre dievča, ktoré sa nemôže vydať, pretože nemá peniaze, alebo napríklad pre učiteľky alebo vojakov, ktorým zákon nedovoľuje uzavrieť manželstvo na určitý čas. **Lepšie** a bohumilejšie je zotrvať v panenstve alebo celibáte ako uzavrieť manželstvo. (Trid. konc. 24. 10.) Stav panenstva prevyšuje stav manželstva o toľko, o koľko anjeli prevyšujú ľudí. (sv. Chryz.) Panenstvo prevyšuje manželstvo o toľko, o koľko nebo prevyšuje zem, alebo duša telo. (sv. Izid.) Manželstvo je úctyhodné, ale panenstvo je úctyhodnejšie. (sv. Ambróz) Panny sú majstrovským dielom Božej milosti. (sv. Cyprián.) Preto už pohania mali veľkú úctu k osobám, ktoré žili v stave slobodného života a čistoty, ako napríklad Rimania k vestálkam. Nevesta sa považuje za tým šťastnejšiu, čím bohatšieho a

vznešenejšieho má ženícha. Preto musíme tým viac považovať za šťastnú tú, ktorá si svojou čistotou vyvolila Krista za ženícha. Preto aj svätá Anežka povedala synovi rímskeho miestodržiteľa: "Už som zasnúbená a mám oveľa lepšieho ženícha. Odíď, ty potrava červov!"

Kto je slobodný, môže sa **lepšie starať o blaho svojej duše**. Kto je slobodný, stará sa viac o Božie veci, ale kto je ženatý, stará sa viac o to, aby sa zapáčil druhému, a je rozdelený. (1 Kor 7, 32-34) Kto je slobodný, dosahuje **vyšší stupeň blaženosti**. Svätý Ján vo svojom zjavení videl pred Božím trónom 140.000 duší, ktoré spievali novú pieseň, ktorú iní nemohli spievať; boli to duše panické. (Zjv 14, 1-5) Kto zachováva Pánovu radu, dosiahne väčšiu slávu. (sv. Aug.) Panici patria akoby k nebeskej šľachte. (Lerch.) Všimni si aj Kristove slová: „A každý, kto pre moje meno opustí domy alebo bratov a sestry, alebo otca a matku, alebo deti, alebo polia, dostane stonásobne viac a bude dedičom večného života. (Mt 19, 29) Kristus tu myslí na tých, ktorí sa zriekli manželstva z Božej vôle, a preto jedného dňa dostanú stokrát väčšie radosti, než aké by našli v manželstve.

Preto sa protestanti mýlia, keď si myslia, že manželský stav je vraj hodnotnejší a dokonalejší ako stav bez manželstva.

B) Preto aj Spasiteľ slovom a príkladom odporúčal bezmanželský stav.

Kristus hovorí, že sú ľudia, ktorí zostávajú slobodní kvôli nebeskému kráľovstvu a dokladá: "Kto môže pochopiť, nech chápe." (Mt 19, 12) Aj svätý Pavol hovorí: "Kto vydáva svoju dcéru, robí dobre, ale kto ju nevydáva, robí lepšie." (1 Kor 7, 38); ďalej: "Vdova bude blahoslavennejšia, ak takou zostane." (1 Kor 7, 40)

Spasiteľ žil v panictve a apoštoli tiež. Mnohí svätí zložili sľuby večnej čistoty, napríklad Matka Božia, ako je zrejmé z jej slov anjelovi (Lk 1, 34); tiež svätý Jozef, ako dosvedčujú učiteľia Cirkvi; tak svätá Terézia v mladosti, svätá Magdalena Pazzíska, svätá Róza z Limy. Mnohí svätí sa radšej nechali mučiť a popraviť, než by porušili sľuby čistoty. Svätá Anežka sa v žiadnom prípade nechcela vydať za syna miestodržiteľa Ríma. Ten ju preto dal kruto mučiť a popraviť († 304) Svätý Hilarius, biskup z Poitiers a učiteľ Cirkvi († 367), bol ženatý a mal dcéru skôr, ako sa stal kňazom. Keď žil vo vyhnanstve pre vieru, jeho dcéra vyrástla a mala si vziať za manžela mladého muža. Napísala teda svojmu otcovi, ktorý jej odpovedal: "Čoskoro prídem domov a prinesiem ti podobizeň iného ženícha; môžeš ich porovnať a rozhodnúť sa pre jedného alebo druhého." Keď prišiel domov, ukázal jej svätý kríž a poradil jej, aby svoje panenstvo navždy zaslúbila Kristovi. Dcéra poslúchla otcovu radu a čoskoro nato blažene zomrela. Pri jej smrti biskup povedal: „Hľa, tvoj ženích teraz prichádza a pozýva ťa na večnú svadobnú hostinu."

Boli však aj manželja, ktorí viedli v manželstve čistý život, ako napríklad Matka Božia a svätý Jozef, svätá Cecília a Valerián, svätá Kunigunda a sv. Henrich, cisár.

O SVÄTENINÁCH

Kristus nám dal aj prostriedky, ktoré slúžia predovšetkým na to, aby sme získali Božie požehnanie.

Sviatosťami dostávame predovšetkým Božiu milosť pre svoju dušu. Okrem toho nám Boh dal aj prostriedky, ktoré nám majú predovšetkým zaobstarať Božie požehnanie. Božie požehnanie spočíva **v oslobodení od pozemského zla**: od choroby, chudoby, hanby, nešťastia, pokušenia atď. a **v udelení časných dobier**: zdravia, dlhého života, majetku, cti, šťastia atď. Opakom Božieho požehnanie je "Božie prekliatie", ktoré spočíva v tom, že Boh dopúšťa na človeka nešťastie v živote alebo v smrti. Božie požehnanie si zaslúžime: 1. Ak začíname všetko "v mene Božom" (v mene Ježiša) 2. Ak svätíme nedeľu. 3. Ak si ctíme svojich rodičov. 4. Ak dávame almužnu. 5. Ak chodíme častejšie na svätú omšu. 6. A hlavne ak užívame sväteniny.

1. Sväteninami nazývame cirkevné požehnanie a posvätenia, ako aj samotné požehnané a posvätené predmety.

Na stvorení (Rim 8, 20) a na celej prírode (Gn 3, 17) spočíva Božie prekliatie z prvotného hriechu. Boh zanechal na zemi stopy svojho hnevu. Takými stopami Božieho hnevu sú napr. choroby a smrť ľudí a nižších tvorov; búrky, záplavy; víchrice, krupobitie a mráz; strašné horúčavy a mrazy; dravé a jedovaté zvieratá; nepríjemný hmyz na ľuďoch a zvieratách; hmyz ničiaci lesy, polia, vinice; červy a húsenice ohlodávajúce stromy a kvety; pôrodné bolesti a nešťastné pôrody atď. Zem je skutočne "slzavým údolím."

Aby sa toto Božie prekliatie odstránilo, preto Kristus toľkokrát žehnal a apoštolom dal moc vyhánať zlých duchov a uzdravovať choroby. (Mt 10, 1; Lk 9, 1) Túto moc často uplatňuje Cirkev; prostredníctvom svojich služobníkov žehná alebo posväcuje určité predmety a prosí Boha, aby prostredníctvom týchto požehnaných alebo posvätených predmetov zahnal zlých duchov a uzdravoval choroby. Pri tomto požehnaní a posväcovaní Cirkev používa viditeľné znaky, najmä znak kríža, svätenú vodu a často aj olej pri posvätení. Zapaľuje tiež svetlo, ktoré znamená svetlo sveta, Spasiteľa. Často sa požehnané alebo posvätené predmety okiadjajú (odmývajú) na znak toho, že ich máme zbožne používať.

Názov sväteniny pochádza zo skutočnosti, že tieto bohoslužobné zvyky sú podobné sviatosťam. Ako pri sviatosťach, tak aj pri nich sa používajú slová a znaky, ktoré majú nadprirodzenú moc a predstavujú neviditeľnú

milosť. (Voda znamená očistenie, olej uzdravenie atď.) Ale sviatosti nemajú oveľa väčšiu moc ako sväteniny; sviatosti sú potrebné na spásu, sväteniny nie. Sväteniny sú prostriedkami milosti druhej triedy.

Požehnaním zvoláva služobník Cirkvi Božie požehnanie na osobu alebo na nejaký predmet.

Požehnanie vecí sa v skutočnosti vzťahuje len na osobu, konkrétne na toho, kto požehnané veci používa.

Požehnanie osôb býva nasledovné: **požehnanie ľudu pri svätej omši, požehnanie kajúcnikov pri spovedi, požehnanie tých, ktorí prijímajú Telo Pána, snúbencov, požehnanie šestonedielok; požehnanie svätého Blažeja (3. februára), požehnanie umierajúcich, požehnanie mŕtvol pri pohrebe.**

Šestonedielky prinášajú dieťa do chrámu, aby ho kňaz požehnal. Toto požehnanie šestonedielok pochádza zo Starého zákona; každá židovská matka musela prísť so svojím dieťaťom do chrámu na 40. deň po pôrode chlapca a na 10. deň po pôrode dievčaťa. Toto nariadenie dodržiavala aj Matka Božia; spomeňte si na sviatok sviatkov Očisťovania P. Márie (Hromnice)

Požehnanie sv. Blažeja zaviedla Cirkev na pamiatku svätého Blažeja, biskupa zo Sebasty v Arménsku († 316), ktorý vyliečil istého chlapca, ktorému uviazla v hrdle rybia kosť, tým že mu dve posvätené sviece, ktoré jeho matka darovala cirkvi, preložil do kríža pod hrdlom a modlil sa nad. Cirkev sa tiež modlí udeľovaním požehnanie svätého Blažeja, aby Boh na jeho príhovor chránil kresťanov pred chorobami hrdla.

Požehnanie nad zomierajúcimi sa bežne hovorí len po latinsky, a to preto, aby sa zomierajúci neznepokojoval.

Požehnávanie predmetov sa vzťahuje na: požehnanie vajec, chleba a mäsa (na Veľkú noc), požehnanie vína (na sv. Jána Evanjelistu), požehnanie zemskej úrody (na krížové dni a na sv. Marka) a napokon požehnanie domov (škôl), lodí a iných predmetov, ktoré majú človeku slúžiť.

Pokiaľ ide o **požehnanie prírody** za účelom pohody, pripomeňme si: Kristus sa na zemi ukázal nielen ako premožiteľ zlých duchov, ale aj ako Pán celej prírody a všetkých jej síl. Už pri jeho narodení sa na nebi objavila zázračná hviezda; na jeho konci sa proti všetkým prírodným zákonom zatmelo slnko; na jeho príkaz sa zastavili vlny rozbúreného mora; chodil po vode; na jeho príkaz neplodný figovník okamžite uschol; na jeho príkaz sa rozmnožili chleby v rukách učeníkov, ktorí ich rozdávali. Všetky druhy chorôb, dokonca aj smrť a hniloba, podliehali jeho všemohúcej vôli. Cirkev je teraz zástupkyňou Krista, preto je oprávnená zvolávať Božie požehnanie na prírodné sily. Jej volanie určite nebude márne.

K požehnaniam patrí aj exorcizmus, čiže zaklínanie zlých duchov, ktoré spočíva v tom, že sa zlému duchu v Ježišovom mene prikáže, aby opustil určité osoby alebo veci.

Kristus dal apoštolom moc vyháňať nečistých duchov. (Mt 10, 1; Mk 16, 17; Lk 9, 1)

Exorcizmus sa používa pri krste a svätení vody. Vyháňanie zlých duchov z posadnutých alebo takých ktorým diabol bráni používať niektoré údy, sa dnes vykonáva veľmi zriedkavo; má ho vykonávať len kňaz, a to len so súhlasom biskupa.

Svätením služobník Cirkvi nielen vyprosuje Božie požehnanie pre určité osoby a veci, ale ich aj zasväcuje na bohoslužobné použitie.

Obvykle sú nasledujúce svätenia osôb: svätenie pápežov, cisárov a kráľov, opátov a mníchov. Naproti tomu posvätenie kňazstva je sviatosť.

Obvykle sú nasledujúce svätenia **vecí**: svätenie vody (obyčajne v nedeľu pred sv. omšou), svätenie krstiteľnej vody (v sobotu pred Veľkou nocou a Turícami), svätenie sviec (na sviatok Očisťovania Panny Márie a veľkonočnej sviece na Bielu sobotu), svätenie popola (na Popolcovú stredu), svätenie ratolestí alebo bahniatok (na Kvetnú nedeľu), svätenie svätých olejov (na Zelený štvrtok skrze biskupa); svätenie krížov, obrazov, ružencov, medailónov, zástav, konečne svätenie miestností, totiž kostolov, kaplniek, oltárov a cintorínov. Cirkev posväcuje všetko, čo k službe Božej patrí. Cirkev posväcuje všetko, čo patrí k bohoslužbe.

2. Kristus odporúčal používať sväteniny a Cirkev jednotlivé sväteniny ustanovila.

Kristus požehnal chleby a ryby (Mt 14, 19), žehnal deti (Mk 10, 16), svojich apoštolov, keď vstupoval na nebesia. (Lk 24, 50) Aj pred Kristom sa žehňalo: Sám Boh požehnal prvých ľudí (Gn 1, 28), Noe požehnal svojich dvoch synov (Gn 9, 26), Izák Jakuba (Gn 27, 27), Jakub pred svojou smrťou svojich 12 synov (Gn 49, 28), Mojžiš pred svojou smrťou izraelský ľud (Dt 33), Áron a po ňom židovskí kňazi museli ráno a večer požehnávať ľud v chrámovej predsieni; vystierali nad ľud ruky a trikrát vzývali meno Jehovovo. (Lv 9, 22; Nm 6, 23)

Žehnanie a svätenie zvyčajne vykonáva kňaz.

Mnohé žehnanie a svätenia môže vykonať len biskup alebo ním výslovne poverený kňaz, napríklad svätenie kostola, oltára, cintorína, kalicha, zvonov, rúcha atď. Žehnať môžu aj laici, ale nie v mene Cirkvi. Ich žehnanie má tým väčšiu silu, čím tesnejšie sú spojení s Bohom. Rodičia často požehňávajú svoje deti, napríklad keď sa pripravujú na

cestu, pred svadbou a na smrteľnej posteli. Je zvykom urobiť na bochník chleba pred jeho rozkrojením krížik; tento zvyk nie je ničím iným ako modlitbou, aby nám tento pokrm bol na úžitok.

3. Používanie požehnaných a posvätených vecí nás očisťuje od všedných hriechov a chráni nás pred mnohými pokušeniami a telesným zlom. Len od takých pokušení a telesných útrap nie sme oslobodení, ktoré sú prospešné pre našu spásu.

Všedný hriech má za následok časnú tresty, ktoré sa zvyčajne dostávajú už tu na zemi; tak napríklad telesné utrpenia, pokušenia a pod. Sväteniny nás teda očisťujú od všedných hriechov, a teda aj od ich zlých následkov. To, že sväteniny chránia pred **pokušením**, dosvedčujú svätí zo skúsenosti; tak napríklad svätá Terézia nevie dostatočne vynachváliť silu svätenej vody pri pokušeniach.

O tom, že sväteniny chránia pred **telesným zlom**, svedčí požehnanie svätého Blažeja. Už svätí apoštoli uzdravili mnohých chorých tým, že ich pomazali svätým olejom. (Mk 6, 13) Sväteniny sú teda akoby liekom. Mýli sa vojak, ktorý ide do vojny a berie si svätý kríž alebo obraz a v dôvere v Boha dúfa, že bude uchránený pred mnohým zlom? Určite nie. Alebo sa mýli ten, kto sa v chorobe často kropí svätenou vodou a označuje si choré údy znamením kríža v nádeji, že sa tak rýchlejšie uzdraví? Ó, koľkým ľuďom to už pomohlo! Len keby bola choroba prospešná pre spásu duše, všetky sväteniny by proti nej nič nezabili; pretože inak by boli prekážkou spásy. Odstránili by sväteniny utrpenie márnokratného syna? Boli by vyliečili chorobu Ignáca z Loyoly pred jeho obrátením? Určite nie! Od svätením nesmieme očakávať ani väčší účinok, než aký majú na príhovor Cirkvi, lebo by sme sa prehrešili **poverčivosťou**. Niektorí by si napríklad mysleli, že keď bude nosiť so sebou posvätenú vec, že nezhorí v žiadnom ohni a nikdy sa neutopí atď.

Sväteniny nemajú rovnakú moc ako sviatosti. Sviatosti nám udeľujú milosť Ducha Svätého; sviatosti iba očisťujú dušu, aby mohla ľahšie prijať tieto milosti Ducha.

Sviatosti uzdravujú vnútorne, sväteniny zvonka. Sväteniny majú všetok svoj účinok **len na príhovor Cirkvi**. Kňaz totiž vždy požehnáva a posväcuje len v mene Cirkvi. Modlitba Cirkvi má však veľkú moc, pretože je s ňou spojená modlitba Krista a všetkých svätých.

4. Sväteniny najviac osožia, keď sme bez smrteľného hriechu a keď ich užívame s dôverou v Boha.

Účinok svätenín veľmi závisí od hodnosti a zbožnosti toho, kto ich užíva. Tomu, kto žije v ťažkých hriechoch, málo prospieva nosenie posvätej veci, kropenie sa svätenou vodou alebo prijímanie kňazského požehnanie; prospieva mu to asi tak málo, ako archa zmluvy pomáhala Židom, ktorí padli vo vojne v ťažkom hriechu. (1 Sam 4) Sväteniny nepomôžu ani tomu, kto nemá vieru a dôveru, pomôžu mu tak málo, ako modlitba človeku, ktorý pochybuje. (Jn 1, 6) Sväteniny pôsobia rovnako ako modlitba. Už Kristus urobil menej zázrakov tam, kde bola malá viera, ako napríklad v Nazarete. (Mt 13, 58) Všimnime si aj Kristove slová: "Tvoja viera ťa uzdravila." (Mk 5, 34)

Zbožní kresťania si vážia sväteniny a horlivo ich užívajú. Napríklad sa často kropia svätenou vodou, nosia so sebou posvätené veci, vo svojich príbytkoch majú posvätené obrazy a radi sa modlia na posvätných miestach, pretože modlitba v kostole je účinnejšia. "Už samotná návšteva kostola nás môže oslobodiť od všedných hriechov a od pokušení diabla." (sv. Tom. Akv.) Sväteniny máme používať najmä v **ťažkých pokušeniach a v chorobe**. "Prečo v chorobe hľadáš pomoc len u lekára, a nie u Krista, akoby on nebol aj lekárom tvojho tela?" (sv. Efr.)

O MODLITBE

1. O PODSTATE MODLITBY

1.1. Modlitba je pozdvihnutie mysle k Bohu.

Keď sa s niekým rozprávame, zabúdame na všetko ostatné. To isté musíme urobiť, keď sa rozprávame s Bohom, t. j. keď sa modlíme. Pri modlitbe musíme obrátiť všetky svoje duševné sily na Boha: **rozum**, pretože musíme myslieť na všemohúceho Boha; **pamäť**, pretože musíme zabudnúť na všetky pozemské veci; **cit**, pretože sa musíme aktuálne zaoberať Bohom. Teda samotná spomienka na Boha ešte nie je modlitbou; aj pekelní duchovia myslia na Boha, a predsa sa nemodlia. Obrazmi modlitby sú: nanebovstúpenie Krista; **dym kadidla** stúpajúci k nebu; **škovránok** stúpajúci k nebu v piesni. "Je najväčšou **ctou a dôstojnosťou** človeka, že sa môže rozprávať so svojim Stvoriteľom a dôverne s ním komunikovať." (sv. Chryz.) Musíme žasnúť nad **milosrdnou dobrotou** Boha, ktorý nám nielen dovoľuje, ale aj prikazuje rozprávať sa s ním. (sv. Chryz.)

Pri modlitbe zvyčajne používame určité **vonkajšie znaky**, ako napríklad klácanie, spínanie rúk, búchanie sa do pŕs a pod.

Klácaním pri modlitbe vyznávame, že sme pred Bohom bezvýznamní; spínaním rúk, že sme pred Bohom bezmocní, akoby spútaní; bitím do pŕs, že si zaslúžime rany (trest), teda že sme hriešnici. Stáva sa aj to, že sa človek

pri modlitbe hodí na zem na znak toho, že je pred Bohom prach a popol; tak to urobila Judita, skôr než vošla do nepriateľského tábora. (Jdt 10, 1); Kristus na Olivovej hore (Mt 26, 39); tak to robia kňazi na Veľký piatok. Pri vrúcnej modlitbe sa mnohí modlia so zdvihnutými a rozpaženými rukami na znak vrúcnej lásky k Bohu a na vyjadrenie toho, že sa modlia v mene Spasiteľa, ktorý bol rozpažený na kríži.

Takto sa modlil Mojžiš, keď Židia bojovali s Amalekitmi (Ex 17, 12), Šalamún pri posvätení chrámu (2 Krn 6, 12), kňaz pri svätej omši. Dokonca aj Kristus sa vraj takto modlil v noci na horách. (Katar. Emmerichova) Môžeme sa modliť aj s tvárou obrátenou k chrámu. Takto sa modlil Dávid (Ž 5, 8), Daniel (Dan 6, 10). Boh nepotrebuje tieto znamenia, aby sa mu ukázala ľudská duša taká, aká je; len človek tým povzbudzuje sám seba a iných k väčšej zbožnosti. Tieto znamenia nie sú pri modlitbe absolútne nevyhnutné; možno ich vynechať z dôležitého dôvodu, ako napríklad pri veľkej únave v chorobe; ak sa modlíme pri svojom zamestnaní, môžeme sa modliť aj počas chôdze, ako sa modlia napríklad pútnici alebo ten, kto ide po ulici, keď zvoní na poludnie alebo umieračik.

1.2. Môžeme sa modliť buď len v duchu alebo v duchu a zároveň ústami.

Kristus pred jedlom pozdvihol oči k nebu, sklonil hlavu a tým chcel povedať: "Otče, ďakujem ti." Bola to modlitba v duchu. Takto sa môžeme modliť aj my pri práci, pri chôdzi, bez toho, aby si to niekto všimol.

Ústna modlitba je potrebná a užitočná. Človek sa skladá z tela a duše, preto by mal oslavovať dušou aj telom. (Oz 14, 3) Okrem toho je človeku vrodene prejavovať svoje vnútorné city navonok. (Mt 12, 34) Bez ústnej modlitby by kresťanské náboženstvo nemalo nijaké puto a muselo by sa rozpadnúť. Ústnou modlitbou sa viac povzbudzujú naše srdcia, a preto sa zväčšuje naša zbožnosť; tiež sa tým vzbudzuje zbožnosť iných ľudí. Ústna, najmä spoločná modlitba spôsobuje, že Boh je ochotnejší vypočuť naše prosby. (Mt 18, 19)

Modlitba konaná len ústami a nie aj duchom nemá žiadnu cenu.

Preto sa Kristus sťažuje na farizejov: "Tento ľud ma ctí ústami, ale ich srdce je ďaleko odo mňa." (Mt 15, 8) Mnohí volajú k Bohu len hlasom tela, ale nie aj hlasom ducha." (sv. Aug.) Rovnako aj vonkajšie znaky pri modlitbe sú bezcenné, ak im zároveň nezodpovedá vnútorné zmýšľanie. Kto bezmyšlienkovite kľačí, bije sa do prs a podobne, je pokrytec. Bohu sa musíme klaňať v duchu. (Jn 3, 24) Kto sa modlí bezmyšlienkovite, podobá sa indiánskym modlitebným mlynčekom.

Najsilnejším prejavom ústnej modlitby je nábožný spev.

Nábožný spev je vynikajúcou modlitbou; mocne pozdvihuje nášho ducha k Bohu. Svätý Pavol nás k nemu nabáda (Kol 3, 16) Zvlášť pestoval zbožný spev kráľ Dávid († 1015 pred Kr.), svätý Ambróz, milánsky biskup († 397), a svätý Gregor Veľký, pápež († 604).

Pri ústnej modlitbe môžeme používať buď bežné modlitby, alebo sa môžeme modliť vlastnými slovami.

Takéto **modlitby** sú: Otčenáš, Zdravas Mária atď. V modlitebných knihách sú uvedené modlitby pre rôzne účely. Keď si však kupujeme modlitebné knihy, mali by sme dbať na to, aby boli schválené biskupom. V obchodoch sa totiž ponúkajú aj modlitby, ktoré zostavili nepriatelia Cirkvi, ktorí podkopávajú pravé náboženstvo. Opatrnosť je potrebná najmä vtedy, keď ich kupujeme u kníhkupcov alebo agentov, prípadne na pútnických miestach.

Nie je však dobré, ak sa stále otrocky viažeme na stanovené slová modlitby. Niekedy sa máme modliť aj **samostatne** k Bohu.

Boh miluje, keď sa s ním rozprávame tak dôverne, ako sa dieťa rozpráva so svojím otcom. Vlastnými slovami sa modlili traja mládenci v ohnivej peci, rovnako sa modlil aj Kristus na Olivovej hore. (Mt 26, 39) Nie je potrebné používať pri tom umelé slová; môžeme, ba mali by sme sa s Bohom rozprávať celkom jasne a jednoducho. Jednoduchá reč je vždy rečou srdca. Boh nehľadá na slová, ale na srdce. "Ľudia si vážia srdce podľa slov, ale Boh si váží slová podľa srdca." (Svätý Gregor Veľký) Ani nepotrebujeme veľa slov. (Mt 6, 7) Boh nehľadá na dĺžku, ale na úprimnosť modlitby. Ako veľmi bola odmenená krátka modlitba lotra po pravici Krista na kríži.

Môžeme sa modliť sami alebo spolu s inými.

Oba tieto spôsoby modlitby Kristus odporúčal, tak súkromnú modlitbu (Mt 6, 5), ako aj spoločnú modlitbu (Mt 18, 19)

1.3. Môžeme sa modliť s úmyslom Boha chváliť, prosiť ho a odprosovať ho alebo mu ďakovať.

Boha chválime pre jeho nekonečnú dokonalosť. Keď človek cestuje do cudzích krajín, často žasne a chváli krásu prírody. Ale čo je krása viditeľného sveta v porovnaní s Božou majestátnosťou! O čo viac by sme jasali a chválili Božiu velebnosť, keby sme mohli nazerať na nekonečnú Božiu krásu. Keďže však nebeskí anjeli vidia v nebi neskrytú Božiu velebnosť, preto chvália a velebia Boha; spievajú: "Svätý, svätý..." (Iz 6, 3) Aj na betlehenských lúkach spievali chválospev novonarodenému Vykupiteľovi. (Lk 2, 14) Chváliť Boha je teda hlavným poslaním nebesťanov. (Zjv 4) Keďže anjeli vidia Boha "z tváre do tváre", a preto sú najviac unesení, ich modlitba chvály sa javí ako nábožný spev. Keďže potom my ľudia na zemi poznávame Božiu slávu zo stvorení a zo zjavenia, aj my sme často pohnutí chváliť Boha.

Cirkev sama chváli Boha bez prestania. (Gloria a Sanctus vo svätej omši, ambroziánsky chválospev na veľké sviatky, známy záver modlitieb na počesť Najsvätejšej Trojice, kresťanský pozdrav obsahuje chválu Boha.) Modlitbou chvály začíname už na zemi robiť to, čo robia nebešťania, ktorí večne chvália Boha. (Tert.) Modlitbou chvály bola modlitba troch mládencov v ohnivej peci (Dan 3); túto modlitbu chvály koná kňaz po sv. omši. Modlitbou chvály je aj Magnificat, ktorý zaspievala Mária u svätej Alžbety. (Lk 1)

Boh chce, aby sme ho **prosili** o všetko, čo potrebujeme, pretože bez modlitby nám Boh nič nedá. (Jak 4, 2) Kto neprosí, nedostane. (sv. Ter.) Boh chce, aby sme ho nútili. (sv. Greg. Vel.) Boh robí rovnako ako Lakedaimončania, ktorí dali svojim hladným deťom chlieb na vysoký stĺp, aby ho odtiaľ mohli zostreliť, a tak si ho zároveň zaslúžili. (Hunolt.) Boh však pozná naše potreby (Mt 6, 32) a mohol by nám pomôcť aj bez modlitby, ale predsa chce, aby sme ho prosili, aby sme jeho dary nepovažovali za povinnosť, ale za dobrodenie, a tak o to lepšie spoznali svoju závislosť od Boha; Boh nás chce takto urobiť vd'ačnými a pokornými. Prosebnou modlitbou bola modlitba Krista na Olivovej hore a na kríži, modlitba umierajúceho Štefana, modlitba apoštolov na loďke, modlitba kresťanov za uväzneného Petra, modlitba svätej Moniky.

Prosebná modlitba sa nazýva **kajúcna modlitba**, keď prosíme Boha o odpustenie hriechov. Kajúcnu modlitbu konal Dávid a Ninivčania. Spomeňme si na Dávidov kajúcny žalm "Miserere" (Ž 51) Začína sa slovami: "Zmiluj sa nado mnou, Bože, podľa veľkosti svojho milosrdenstva." Spieva sa pri pohreboch.

Boh chce, aby sme mu **d'akovali** za každé prijaté dobrodenie. (1 Sol 5, 18) Spomeňme si na Kristove slová adresované uzdravenému malomocnému. (Lk 17) Vd'ačnosť je najlepším prostriedkom na získanie nových dobrodení od Boha. Modlitbou vd'aky bola Noemova obeta. (Gn 8) Mnohé dary nám Boh odníma, pretože si ich nedokážeme vážiť a ned'akujeme za ne Bohu; Boh často dopustí, aby na nevďačných ľudí doľahol hlad, neúroda, krupobitie a pod. (Pozri v II. diel o vd'ačnosti!)

2. O ÚŽITKU A POTREBE MODLITBY

2.1. Modlitbou môžeme od Boha dosiahnuť všetko; ale Boh nie vždy hneď vypočuje našu modlitbu.

Kristus sľúbil: "**Všetko**, o čo budete prosiť v mojom mene, dostanete" (Mt 21, 22); ďalej: "Proste a dostanete." (Mt 7, 7) Modlitba je teda samotným prostriedkom, ako sa stať všemohúcim. (sv. Chryz.) Modlitba je kľúčom ku všetkým pokladom božskej dobroty. (sv. Aug.) Ako je možné u ľudí všetko získať peniazmi, tak sa u Boha všetko získava modlitbou. Kto je v biede, mal by preto volať k Bohu o pomoc. Ak tak neurobí, nesmie nariekať nad svojou chudobou, ale skôr nad svojou nedbanlivosťou a hlúposťou. Nad takýmto človekom sa musíme pohoršovať ako nad žobrákom, ktorý sa trasie zimou a hynie hladom, a predsa nejde k bohatému pánovi, ktorý mu prisľúbil pomoc. Modli sa k Bohu v nešťastí a Boh ti pomôže! Tak to robili aj apoštoli na loďke v morskej búrke a našli pomoc.

Boh **nie vždy vypočuje** našu modlitbu **ihneď**. Musíme častejšie klopať na dvere tohto mocného Pána, kým sa nám neotvorí. (sv. Aug.) Svätá Monika sa musela 18 rokov modliť za obrátenie svojho syna Augustína. Preto nás Boh necháva modliť sa dlhý čas, aby videl, či sú naše prosby úprimné, a aby sme si o to viac vážili prijaté milosti. (sv. Aug.) Kto hneď prestane s modlitbou, ak jeho modlitba nie je hneď vypočutá, ukazuje, že to nemyslel vážne.

Ak to však myslí naozaj vážne, začne sa modliť tým vrúcnejšie, čím viac Boh odd'aluje vypočutie jeho prosieb. Takto konal slepec pri ceste do Jericha; a čím menej sa zdalo, že si Kristus všíma jeho slová, tým hlasnejšie volal: "Ježišu, Syn Dávidov, zmiluj sa nado mnou." (Lk 18, 35) Istý svätec sa prihovára Bohu: "Ty, Pane, otáľ sa vypočutím, aby si nás naučil modliť sa." (sv. Ans.) Aj preto nás Boh často hneď nevyslyší, lebo vie, že to, po čom túžime, by nám v tej chvíli neprospeľo, ale uškodilo.

Boh rýchlejšie vypočuje našu modlitbu, ak sa postíme, dávame almužnu, dáme sľub alebo vzývame svätých o ich príhovor; a rýchlejšie je vyslyšaná aj modlitba, ktorú súčasne koná viacero ľudí, aj tá ktorú koná spravodlivý človek.

Pôst a almužna sú krídlami modlitby. (sv. Aug.) Spomeňme si na modlitbu pohanského stotníka Kornélia. (Sk. 10)

O tom, že bývame rýchlejšie vypočutí, keď niečo **sľúbime**, svedčia obyvatelia Horného Amergau; spomeňme si na tamajšie pašiové hry.

Ak sa modlíme pred zázračnými obrazmi alebo vzývame svätých pri ich hrobách o príhovor, bývame rýchlejšie vypočutí. "Boh je síce všade, ale nie všade vypočuje naše prosby rovnako." (sv. Aug.) Boh tiež rýchlejšie vypočuje tú modlitbu, ktorú prednesie **viacero ľudí súčasne**, lebo Kristus prisľúbil: "Ak budú dvaja z vás na zemi jednomyselne prosiť o čokoľvek, dostanú to od môjho Otca, ktorý je na nebesiach." (Mt 18, 19) Keď sa kresťania zhromaždia vo veľkom počte a modlia sa, sú ako mohutná vojenská armáda, ktorá núti všemohúceho, aby ich vypočul. (Tert.) Aj drevo horí rýchlejšie, keď viac polien leží pospolu, hoci k nemu priložíme aj mokré drevo a raždie. Plamene sa tým posilňujú. Za čias rímskeho cisára Marka Aurélia (okolo roku 170) bola vo vojne zajatá kresťanská légia od svojich nepriateľov; boli vo veľkej núdzi, lebo nemali vodu. Tu sa všetci kresťanskí vojaci úpenlivo modlili k Bohu za dážď. Netrvalo dlho a strhla sa silná búrka. Hľa, čo dokáže spoločná modlitba! Spomeňme si aj na modlitbu prvých kresťanov za uväzneného Petra. Prečo sa pri veľkých pohromách konali prosebné procesie?

Aj modlitba spravodlivého človeka býva rýchlejšie vypočutá. "Lebo veľa zmôže naliehavá modlitba spravodlivého." (Jak 5, 16) Eliášova modlitba za dážď bola rýchlo vypočutá. (1 Kr 17)

Boh však často našu modlitbu vôbec nevypočuje; väčšinou to pramení z toho, že nám nechce dať to, čo by nám mohlo uškodiť, alebo že nie sme hodní toho, aby nás vypočul.

Boh je ako lekár, ktorý z lásky nedovolí chorému to, čo by mu **mohlo uškodiť**. (sv. Aug.) Kto by zle naložil s tým, čo by mohol modlitbou získať, tomu to Boh nedá, lebo má s ním súcit. (sv. Aug.) Svätá Monika úpenlivo prosila Boha, aby zabránil plavbe jej syna Augustína do Talianska. Ale nebola vyslyšaná. Prečo? Pretože pobyt v Taliansku bol pre Augustína nanajvýš vhodný, keďže kázanie svätého Ambróza, milánskeho biskupa, ho malo priviesť na lepšiu cestu. Preto sám svätý Augustín neskôr povedal: "Pane, nesplnil si želanie mojej matky, aby si jej mohol splniť to, o čo ťa vždy prosila." Keby sa napríklad márnотratný syn modlil za odvrátenie svojej biedy, Boh by mu sotva pomohol, pretože zlepšenie jeho pomerov by mu v cudzej krajine len uškodilo.

Boh nás často nevypočuje, pretože **nie sme hodní toho, aby nás vypočul**. Nehodní vypočutia sú tí, ktorí sa modlia bez zbožnosti a bez dôvery (Jak 1, 7) alebo ktorí sú v stave ťažkého hriechu a nechcú sa zbaviť svojich hriechnych náklonností. (Jn 9, 31) Mnohí nie sú vypočutí, lebo sa nemodlia vytrvalo, lebo nie sú úprimní vo veci, za ktorú sa modlia.

Ale nikto sa nemodlí nadarmo, lebo aj keď Boh nedal to, o čo sme prosili, určite dá niečo iné a lepšie. (sv. Chryz.) Boh koná ako otec, ktorý dá dieťaťu, ktoré neustále chce nôž, krásne jablko, aby ho upokojil. Ani hriešnik sa nemodlí nadarmo; modlitbou získava milosti, ktoré sú potrebné na jeho obrátenie. "Ak sa modlíš a nie si vypočutý, nikdy nepripisuj odmietnutie svojich prosieb Bohu, ale svojej vlastnej zlej modlitbe alebo malému úžitku, ktorý by si mal z vypočutia svojich prosieb. V takom prípade ti Boh udelí inú milosť, a to lepšiu milosť, než o akú si prosil." (M. Lat.) Boh môže urobiť omnoho viac, než o čo prosíme alebo čo chápeme. (Ef 3, 20)

V každom prípade sa ten, kto sa modlí, musí usilovať o to, aby svojimi prirodzenými silami dosiahol to, o čo prosí Boha.

Boh pomáha len tomu, kto sa o pomoc aj usiluje. Boh nepodporuje zbabelých, ale odvážnych. Bojovník a jeho vojsko by boli hlúpi, keby sa snažili dosiahnuť víťazstvo modlitbou namiesto boja. Odvaha a činy musia sprevádzať naše konanie rovnako ako dôvera v Boha a modlitba. Bolo by pokúšaním Boha žiadať o zázrak, aby sa človek mohol pokojne oddať nečinnosti. Kto by nepovažoval za nerozvážnosť, keby nás človek, ktorý spadol a sám môže ľahko vstať, požiadal, aby sme mu pomohli opäť sa postaviť na nohy. A tak je to aj tu.

2.2. Modlitba robí z hriešnikov spravodlivých a spravodlivých udržuje v stave milosti.

Modlitbou **hriešnik získava odpustenie**. Lotor po Kristovej pravici len povedal: "Pane, spomeň si na mňa, keď prídeš do svojho kráľovstva," a už mu Kristus odpustil. (Lk 23, 42) Mýtnik v chráme len dojatý povedal: "Bože, buď milostivý mne hriešnemu," a už išiel ospravedlnený z chrámu domov. (Lk 18, 13) Keď Dávid počul pokarhanie proroka Nátana, povedal: "Zhrešil som proti Pánovi!"

Nátan mu hneď povedal, že mu Boh odpustil. (2 Sam 12, 13) Kto sa začne modliť, prestane hrešiť, a kto začne hrešiť, prestane sa modliť. (sv. Aug.) Smrteľný hriech a modlitba nemôžu spolu vydržať. (sv. Terézia) Modlitba premieňa ľudí, lebo zo zaslepených robí osvietených, zo slabých silných, z hriešnikov svätých. (sv. Vavrinec J.)

Modlitba robí z hriešnikov spravodlivých, pretože im udeľuje milosť pokánia a obrátenia.

Modlitbou **na seba zvolávame Ducha Svätého** (sv. Efr.), t. j. získavame milosť pomáhajúcu. Čím viac sa naša zem približuje k slnku, tým viac svetla a tepla od neho dostáva; tak aj náš duch dostáva svetlo a silu od Krista, slnka spravodlivosti, čím viac sa k nemu približujeme v modlitbe. (Orig.) Modlitbou teda dosahujeme **osvietenie** rozumu; čoraz viac poznávame Božiu velebnosť, náš konečný cieľ, Božiu vôľu, pravú cenu pozemských vecí, svoju vlastnú biedu atď. Modlitba je teda veľkou kazateľskou knihou. (sv. Vincent P.) U mnohých svätých sa toto vnútorné osvietenie prejavilo aj navonok. Takto žiarila Mojžišova tvár, keď sa po rozhovore s Bohom vrátil z vrchu. Aj Ježišova tvár a odev sa zažiarili, keď sa modlil. (Lk 9, 29)

Modlitbou teda získavame novú **silu** na znášanie utrpení. (sv. Bern.) Modlitba je pre dušu nebeskou rosou; ako sa rastliny osviežujú nočnou rosou a znova sa oživujú, tak sa duša občerstvuje modlitbou. (sv. Chryz.) Modlitba je pre dušu tým, čím je spánok pre telo; v spánku sa telo osviežuje a naberá nové sily, v modlitbe zasa duša. Preto sa máme utiekať k modlitbe po dlhej práci alebo pred dôležitými úlohami. Sám Kristus sa niekedy utiekal k modlitbe a modlil sa bezprostredne pred svojím utrpením na Olivovej hore. Človek, ktorý sa veľa modlí, nebude zbabelý.

Modlitba udržiaa spravodlivých v stave milosti, pretože ich chráni pred pokušením a hriechom.

Modlitba **zabraňuje diablovým pokušeniam**. Pokušenie zatemňuje náš rozum a oslabuje našu vôľu, ale modlitba robí pravý opak: osvecuje rozum a posilňuje vôľu. "Modlitba pôsobí ako voda na oheň." (sv. Chryz.) Modlitba je štít, ktorým odrážame ohnivé strely diabla. (sv. Ambróz.) Je ochrannou kotvou pre toho, komu hrozí duševné utopenie. (sv. Chryz.) Ak nás diablo vidia modliť sa, rýchlo ustupujú ako zlodeji, keď vidia, že proti nim vytasili meč vojaci. (sv. Chryz.) Spravodliví modlitbou dospievajú k **mnohým cnostiam**. "Kto sa vie dobre modliť, vie aj dobre žiť." (sv. Aug.) Kto sa veľmi venuje modlitbe, žiari mnohými cnosťami. (Bonav.) Stávame sa takými, ako ten, s kým komunikujeme; kto neustále komunikuje s Bohom, stáva sa božským. Strom, ktorý stojí na vyvýšenom mieste, bude dobre rásť a

prinášať veľa ovocia; to isté platí o človeku, ktorý v modlitbe často prichádza pred slnko milosti. Keď kráľovná prichádza do mesta, nikdy neprichádza sama, ale má so sebou družinu dám a dvoranov; tak je to aj s modlitbou, keď vstupuje do duše, prichádza mnoho ďalších cností. (sv. Chryz.)

2.3. Modlitbou spravodlivý získava odpustenie časných trestov za hriechy a večnú odplatu.

Modlitbou sa spravodlivým získava **odpustenie časných trestov**. "Modlitba vystupuje do neba a z neba hneď zostupuje Božie milosrdenstvo." (sv. Aug.) Modlitba zabraňuje vypuknutiu Božieho hnevu. (sv. Aug.) Jedinou modlitbou Otčenáš, ktorá vychádza z hĺbky srdca, môžeme odčiniť všetky hriechy celého dňa. (sv. Aug.) Mnohými modlitbami možno získať *odpustky*, t.j. dosiahne sa väčšie odpustenie časných trestov za hriechy, ako týmto modlitbám samo sebou patrí.

Modlitba prináša spravodlivému aj **večnú odmenu**. Kristus hovorí: "Keď sa modlíš, vojdí do svojej komôrky, zavri dvere a modli sa v skrytosti k svojmu Otcovi; a tvoj Otec, ktorý vidí v skrytosti, ti odplatí." (Mt 6, 6) Svätá Terézia sa po smrti zjavila jednej spolusestre a povedala: „Chcela by som znášať všetky muky na svete, keby som mohla rozmnožiť svoju spásu len o toľko, koľko modlitbou jedného jediného Zdravasú." Modlitba je sčasti práca a boj, a preto zahŕňa určité ťažkosti. Zlí duchovia sa tiež často snažia vyrušovať modliaceho sa človeka vnuknutím rôznych myšlienok. Správajú sa ako človek, proti ktorému sa vedie súdny proces; takýto človek totiž pred sudcom využíva všetku svoju chytrosť a výrečnosť, aby nebol odsúdený. (sv. Egid.) Ako sa vietor snaží zhasnúť svetlo v lampe, tak sa satan, keď vidí, že sa modlíme, snaží rôznymi ťažkosťami zničiť našu horlivosť v modlitbe. (sv. Chryz.) Kto sa teda napriek týmto prekážkam dobre modlí, odpykáva si tým mnohé tresty a má nárok na odmenu.

Ten, kto sa modlí, už akoby okúsil večnú blaženosť; modlitba totiž človeka **obšťastňuje**. Duch Svätý je utešiteľ (Jn 14, 26); utišuje zármutok duše. Kristus sľubuje občerstvenie tým, čo sa namáhajú a sú obťažaní, ak k nemu prídu. (Mt 11, 28) Svätý Jakub hovorí: "Ak je niekto z vás zarmútený, nech sa modlí." (Jn 5, 13) V modlitbe už vopred cítime nebeské radosti. Nič v tomto živote nemôže naplniť srdce človeka väčšou radosťou ako vrúcna modlitba. (sv. Bern.) V modlitbe nachádzame podobnú útechu ako dieťa, ktoré môže otvoriť svoje skleslé srdce otcovi a dôverne sa s ním rozprávať. "Ochutnajte a uvidíte, aký je Pán sladký." (Ž 34, 9) Deň strávený v modlitbe je lepší ako mnohé roky strávené v radovánkach a zábavách života.

2.4. Kto sa nemodlí, nemôže byť spasený, lebo upadá do ťažkých hriechov.

Čo urobí pán so sluhom, ktorý ho ani nezdraví, ani neoslovuje? Keby sme mohli otvoriť peklo, videli by sme, že sú tam samí ľudia, ktorí sa nemodlili. "Ak sa Kristus modlil celú noc, čo musíme robiť my, aby sme boli spasení?" (sv. Ambróz) Kto sa nemodlí, nemá silu odporovať pokušeniam. Je ako vojak bez zbrane, vták bez krídel, loď bez plachiet a vesiel. Človek bez modlitby je trstina, ktorou vietor zmieta sem a tam.

Kto sa nemodlí, už teraz je mŕtvy. (sv. Chryz.) Kto sa nemodlí, je ako ryba na suchu (sv. Chryz.), ako strom vytrhnutý zo zeme (Ludov. Gr.), ako človek, ktorému odoberú pokrm (sv. Aug.), alebo ktorý nemôže dýchať. (Bell.) Obilie sa nesmie nechať ležať na nízkom vlhkom mieste, lebo splesnivie; treba ho dať na vyššie suché miesto. Podobne ani srdce nesmieme nechať ležať na zemi (keď sa zaoberá len pozemskými vecami), ale musíme ho usilovne obracať k Bohu, inak aj ono zhynie. (sv. Aug.) Preto nás Kristus neustále nabáda k modlitbe. (Mk 13, 33; Mt 26, 41) Všetky národy zeme sa modlia k svojim bohom; povinnosť modliť sa je teda Bohom vložená do srdca každého človeka.

3. AKO SA MÁME MODLIŤ?

Jedno zrelé jablko je pre nás drahšie ako sto zhnitých jabĺk. Rovnako aj krátka dobrá modlitba je Bohu milšia ako dlhá a zlá modlitba. Preto nás Kristus napomína: "Ale keď sa modlíte, nehovorte veľa ako pohania, lebo si myslia, že mnohými rečami budú vypočutí." (Mt 6, 7) To, že Boh neposudzuje modlitbu podľa jej dĺžky, vidíme z toho, aký účinok malo niekoľko úprimných slov Dávida, lotra na kríži, mýtnika v chráme. Mnohí hovoria dlhé modlitby a nie sú vypočutí; iní sa nemodlia ani ústne, a predsa dosiahnu všetko, o čo prosia." (M. Lataste) Je to preto, že sa dobre modlia.

Ak nám má modlitba prinášať úžitok, musíme sa modliť:

3.1. V mene Ježiša, t.j. musíme prosiť o to, čo chce aj Ježiš Kristus.

Kristus sľubuje: "Ak budete o niečo prosiť Otca v mojom mene, dám vám." (Jn 16, 23) Ktorý kráľ by odmietol prosbu úpenlivo prosiaceho človeka, keby prišiel a povedal: "S touto prosbou ma sem poslal tvoj vlastný syn?" Kristus chce všetko, **čo slúži na Božiu česť a našu spásu**. Takto sa v Ježišovom mene modlila aj svätá Monika, ktorá sa 18 rokov modlila za obrátenie svojho syna. Keďže sa teda v modlitbe Otčenáš modlíme za to, čo chce Kristus, a keďže táto modlitba pochádza od Krista, potom ten, kto sa modlí Otčenáš, sa modlí naozaj v Ježišovom mene. "Nemodlíme sa v Ježišovom mene, ak prosíme o niečo, čo škodí našej spásu." (sv. Aug.) Nemodlil by sa v mene Ježiša ten, kto by sa modlil za zničenie svojho nepriateľa, za výhru v loterii, za pocty alebo za iné zbytočné veci. V mene Ježiša sa však modlí ten, kto prosí Boha o prácu, o pomoc v núdzi, o obrátenie hriešnika a pod. Namiesto "modliť sa v mene Ježiša"

možno povedať aj "v Kristovom duchu" alebo "podľa Kristovho úmyslu" sa modliť. Najlepšie sa modlí ten, kto sa modlí s Cirkvou (sv. Aug.); Cirkev sa totiž modlí v mene Ježiša; preto sa všetky modlitby končia slovami: "Skrze Krista, nášho Pána."

3.2. Nábožne, t. j. keď sa modlíme, musíme myslieť len na Boha.

Pozorujme len raz hráča kariet, ako je pohltentý hrou. O to viac by mal ten, kto sa modlí, obrátiť svoje myšlienky k Bohu. Modlitba je rozhovor s Bohom. Ak sa s niekým rozprávame, rozprávame sa len s ním. Tak aj pri modlitbe musíme svoju myseľ obrátiť len k Bohu. Vždy, keď sa modlíte, dvíhajte ruky a srdce k nebu. Mnohí ctia Boha len ústami, ale ich srdce je od neho vzdialené. (Mt 15, 8) Keď sa modlia, myslia na svoje časné veci alebo sa modlia, akoby hovorili so stenami alebo podlahou.

Kto sa modlí roztržito a vlačne, teda nezbožne, nedostane od Boha nič. "Ako môžeš žiadať Boha, aby sa o teba staral, keď nedávaš pozor ani sám na seba?" (sv. Cyprián) Kto sa zle modlí, a predsa si myslí, že bude vypočutý, podobá sa človeku, ktorý sype do mlyna zlé obilie, a predsa si myslí, že bude mať krásnu múku. (sv. Bern.) Ale nie je potrebné, aby sme pri modlitbe pociťovali nejakú zvláštnu útechu a mimoriadnu radosť. Takáto zbožnosť je mimoriadnou milosťou; obyčajne je Božou odmenou a nepridáva modlitbe na hodnote. Ani akási nevôľa a suchopárnosť, ktorú niekedy pri modlitbe pociťujeme, nezhoršuje samotnú modlitbu. V skutočnosti môže byť takáto modlitba dokonca záslušnejšia, pretože človek pri nej trpí. (sv. Terézia) Je to zbožnosť, ktorá je Bohu najmilšia a ku ktorej sa človek musí nútiť. (bl. Aug. Fol.) Preto by sme sa nemali prestávať modliť, keď pociťujeme nechut' k modlitbe a duševnú prázdnotu. Zlý duch nás chce týmto spôsobom len odvrátiť od modlitby a Boh to dopúšťa, aby sme svoju slabosť spoznali a stali sa pokornejší. Ak pri modlitbe nerobíme nič iné, len zaháňame roztržitosť a pokušenie, predsa sme modlitbu dobre vykonali, lebo Pán má radosť z našej dobrej vôle. (sv. Fr. Sal.)

Aby sme sa zbožne modlili, máme sa na modlitbu pripraviť, chrániť si svoje zmysly pre modlitbu a správať sa úctivo podľa tela.

"Priprav si svoju dušu pred modlitbou a nebuď ako človek, ktorý Boha pokúša." (Sir 18, 23) Aj ten, kto hrá na citare, najprv naladí svoj nástroj, aby nehral falošne. Ako sa človek pripravuje, keď má ísť na audienciu k pozemskému kráľovi! Pred modlitbou sa teda máme preniesť do prítomnosti Božej, t. j. živo si predstavovať, že stojíme pred Božou tvárou. (Beda.) Preto pred modlitbou robíme kríž. Máme tiež zabudnúť na všetky pozemské starosti a myšlienky. "Musíme napodobňovať patriarchu Abraháma. Keď chcel obetovať svojho syna na vrchu Moria, zanechal osla, sluhov a všetko, čo nebolo potrebné na obetovanie, dole pod vrchom a povedal: "Keď sa pokloníme, vrátime sa k tebe." (sv. Luitgardis) Ako Kristus vyhnal kupcov a predavačov z chrámu, tak aj my, skôr ako sa začneme modliť, musíme zo svojho srdca odstrániť všetky starosti. Nechaj svoje starosti na štvrt'hodinu nebeskému Otcovi a možno ich z teba úplne odstráni alebo ti ich vráti ľahšími. Ale roztržitosť, ktorá na nás dolieha proti našej vôli, nie je hriešna; musíme ju len zaháňať a vzdorovať jej.

Keď sa modlíme, máme zatvoriť dvere, t. j. strážiť si oči a utiahnuť sa do komôrky svojho srdca. (Mt 6, 6) Používanie modlitebných kníh zabraňuje obzeraniu sa. Aj modlitba pred svätým obrazom alebo na posvätnom mieste, kde všetko viac pripomína Boha, sa zvyčajne koná s väčšou zbožnosťou.

Pri modlitbe máme mať **správne držanie tela**, t. j. nemáme ležať ani sedieť, ak to nie je to potrebné. Chorý človek alebo človek, ktorý je veľmi unavený, by sa samozrejme mohol modliť ležiac alebo sediac. Tiež by bolo lepšie modliť sa zbožne pri chôdzi, ako kľáčať a pri tom zaspať. Poloha tela by mala pomáhať zbožnosti a nie ju znemožňovať.

3.3. Vytrvalo, t. j. nesmieme prestať sa modliť, ak nie sme hneď vypočutí.

Máme sa správať ako deti, ktoré neprestanú kričať, kým nedostanú, čo chcú. (sv. Cyril) Ľudia sa pohoršujú, ak ich niekto neustále obťažuje prosbami, ale nie Boh; táto neodbytnosť je mu veľmi príjemná." (sv. Hieronym) Spomeň si na podobenstvo o neodbytnom priateľovi, ktorý neprestával klopať. (Lk 11, 5) Boh často **ťažko skúša** vytrvalosť toho, kto sa modlí. Spomeň si na ženu z Kanaánu. (Mt 15) Kristus sa voči nej spočiatku ukázal ako tvrdý, ale ju to nezmiatlo a dosiahla vypočutia. Niečo podobné sa stalo mužovi slepému od narodenia v Jerichu; ľudia ho okrikovali, aby mlčal, ale on tým viac volal a Kristus ho uzdravil. (Lk 18, 35) Židia v Betúlii sa utiekali k modlitbe, keď sa Holofernes blížil k ich mestu; čím viac sa modlili, tým zúfalejšie bolo ich postavenie. Ale oni vytrvali a Boh ich zachránil pomocou JUDITY. (Jdt 6-7) Podobne v roku 1683, keď Turci obliehali Viedeň; až v najväčšej núdzi prišla pomoc, ale zázračná. Svätá Monika sa osemnásť rokov so slzami modlila za obrátenie svojho syna Augustína; ako veľmi bola odmenená jej vytrvala modlitba! Boh pomáha vtedy, keď núdza je najväčšia.

Mnohí však, ak nie sú okamžite vypočutí, upadajú namysli a prestávajú sa modliť. Máme sa modliť tým vrúcnejšie, čím dlhšie Boh odkladá vypočutie, lebo čím dlhšie nás nechá čakať, tým vznešenejšia je jeho pomoc; vtedy dáva viac, než sme žiadali a očakávali. (Ef 3, 20) Musíme čakať rok, kým semeno vložené do zeme prinesie úrodu, a ovocie modlitby, by sme chceli hneď požívať? (sv. Fr. Sal.)

3.4. S čistým srdcom, t. j. pri modlitbe musíme byť bez smrteľných hriechov alebo aspoň mať kajúcného ducha.

Preto je pri dverách kostola svätená voda, aby nám pripomínala, že sa máme pred modlitbou v kostole očistiť od hriechov kajúcnosťou. Mohamedáni majú vo zvyku vyzúvať si zaprášené topánky a umývať si nohy, keď vstupujú do kostola. Kto má nečisté srdce, nemá dost' síl, aby pozdvihol svojho ducha k Bohu, lebo len čo sa začne modliť, do

mysle mu vstupujú hriechne predstavy a držia jeho znečistenú myseľ pri zemi. (sv. Gregor Veľký) Kto sa modlí k Bohu s hriechnym srdcom, podobá sa človeku, ktorý prichádza pred kráľa v špinavom odeve, aby si vyprosil nejakú milosť.

Je ako človek, ktorý chce niekomu darovať veniec z kvetov a vyberie si naň čisté kvety (sväté slová), ale upletie ho špinavými rukami. (sv. Chryz.) Boh nevyslyší hriechnika. (Jn 9, 31) Je spravodlivé, aby bol z Božích dobrodení vylúčený ten, kto sa nechce podriaďiť Božím príkazom. (sv. Vavrinec J.) Poslúchaj Boha v jeho prikázaniach, aby ťa aj on vypočul aj v твоjich prosbách. (sv. Chryz.) Ale len čo hriechnik úprimne ľutuje svoje hriechy, môže dúfať, že bude vypočutý. "Boh ho prijme, akoby nikdy nebol zhrešil." (sv. Alf.) Boh nekoná ako ľudia, ktorí prosiacemu hneď vyčítajú urážku, ktorej sa voči nim dopustil. "Boh sa nepozera na to, čo človek urobil, ale na to, čo chce urobiť." (sv. Bern.) Spomeňme si na modlitbu kajúceho mýtnika v chráme. (Lk 18, 13)

3.5. S odovzdanosťou do Božej vôle, t. j. musíme ponechať úplne na Božiu vôľu, kedy a ako nás vypočuje.

Takto sa modlil Kristus na Olivovej hore: "Nie moja vôľa, ale tvoja vôľa nech sa stane." (Lk 22, 43) Boh totiž najlepšie vie, čo je pre nás dobré; nesmieme teda Bohu predpisovať, ako chorý nesmie lekárovi hovoriť, aký liek má predpísať (sv. Fr. Sal.) Istá matka sa raz násilne modlila, aby Boh uzdravil jej dieťa. Farár jej poradil, aby sa radšej modlila, aby sa stala Božia vôľa. Matka vtedy rozhorčene zvolala: "Nie, to sa nesmie stať, musí sa stať moja vôľa." A pokračovala v modlitbe. Dieťa naozaj vyzdravelo, viedlo však potom veľmi zlý život a skončilo ako zločinec na šibenici. Aké šťastie by to bolo pre toho človeka, keby bol zomrel v mladosti. Hľa, aké je teda dobré nechať to úplne na Boha, či nás vypočuje; Boh totiž vidí do budúcnosti.

3.6. Pokorne, t. j. vedomí si svojej slabosti a nehodnosti.

Nesmieme si snáď myslieť, že svojou modlitbou preukazujeme Bohu nejakú veľkú službu. Modlitba mýtnika v chráme a modlitba pohanského stotníka bola pokorná. Daniel sa modlil pokorne: "Nie pre naše spravodlivosti predkladáme svoje prosby pred tvoju tvár, ale pre tvoje mnohé milosrdenstvá." (Dan 9, 18) Modlitba pokorných preniká oblaky. (Sir 35, 21) Ako pokorne sa skláňame, keď predkladáme svoje prosby mocným tohto sveta! Modlitba je sama osebe aktom pokory, lebo ňou dosvedčujeme svoju závislosť od Pána neba a zeme. Keď sa modlíme, sme ako žobráci, ktorí stoja pred dverami mocného hospodára. (sv. Aug.) A predsa sú ľudia, ktorí keď sa modlia, tvária sa, akoby Bohu preukazovali veľkú službu. Aký to nerozum!

3.7. Dôverne, t. j. s pevným presvedčením, že Boh nás vo svojej nekonečnej добрôte určite vypočuje, ak to, o čo prosíme, slúži jeho cti a našej spáse.

Eliášova modlitba pri obetovaní na vrchu Karmel je vzorom dôvernej modlitby. (1 Kr 18) Kristus sľubuje: "O čokoľvek budete prosiť v modlitbe, veriac, dostanete." (Mt 21, 22) Dôvera býva veľmi odmenená. (Heb 10, 35) Kto však pochybuje, nedostane nič. (Jak 1, 6)

Cvikom sa učíme dobre modliť.

Modliť sa učíme tým, že sa modlíme. Aj v tomto prípade platí príslovie: Cvičenie robí človeka dokonalým. Čím častejšie sa človek modlí, tým je mu modlitba príjemnejšia; čím menej sa modlí, tým sa mu modlitba zdá odpornejšia a hlúpejšia. (sv. Bonaventúra.)

4. KEDY SA MÁME MODLIŤ?

4.1. Modliť sa máme vlastne bezprestania, lebo Kristus žiada, aby sme sa „stále modlili a neochabovali.“ (Lk 18, 1)

Naše srdce má byť ako večné svetlo v kostole. Ako neustále dýchame, tak aj my máme mať svoju myseľ neustále obrátenú k Bohu; preto apoštol vyzýva: "Modlite sa bezprestania." (1 Sol 5, 17) S Bohom môžeme hovoriť každú chvíľu. Pri nebeskej bráne nestojí žiaden vojak, ktorý by nám bránil vo vstupe. Stačí len zavolať "Otče" a brány jeho paláca sa otvoria. (sv. Chryz.) Kto hľadá Boha, nájde ho vždy a všade. (sv. Alf.) Máme sa správať ako mladé lastovičky, ktoré si svojím neustálym krikom vyžadujú potravu od rodičov. (sv. Alf.) Neustála modlitba nás robí podobnými anjelom, ktorí neustále pozerajú na Božiu tvár. (sv. Fr. Sal.) Kto sa neustále modlí, môže od Boha ľahko získať všetko, tak ako ten, kto je neustále v spoločnosti kráľa, môže od neho ľahko získať všetko. (sv. Chryz.)

Ustavičnou modlitbou od seba **odvraciamy mnohé pokušenia**. Preto Kristus na Olivovej hore povedal: "Bďte a modlite sa, aby ste nevošli do pokušenia." (Mt 26, 41) Ustavičná modlitba nás chráni ako pevný múr pred zlým nepriateľom; je silným štítom proti šípmo našich nepriateľov (Tom. Kemp.), bezpečným prístavom, kde nám morské vlny nemôžu ublížiť. (sv. Chryz.) Diabol na nás môže zaútočiť v každej chvíli. Preto by sme mali mať vždy pripravenú modlitbu, ako ľudia, ktorých dom je v neustálom nebezpečení požiaru, majú vždy po ruke vodu. (sv. Chryz.) Ako vojak nikdy nejde do vojny bez zbrane, tak kresťan nesmie ísť nikam bez modlitby. (sv. Eligius.)

Ak sa budeme ustavične modliť, s najväčšou istotou zostaneme v Božej milosti až do smrti." (sv. Tomáš Akv.) Kto sa ustavične modlí, podobá sa vlaku, ktorý sa ustavične pohybuje po koľajniciach, a tak určite a rýchlo dorazí do cieľa.

Ale vôbec sa nevyžaduje, ani nie je možné, aby sme boli stále na kolenách; vyžaduje sa len, aby sme modlitbu spájali s prácou ak prácu spojíme s modlitbou.

Nech je našou zásadou: "Ruka pri práci a srdce u Boha." Život Marty (práca v službe bližnému) sa má spojiť so životom Márie (rozjímanie a modlitba). (Lk 18, 40) Život Marty bol dobrý, život Márie bol lepší, život oboch spojených v jedno je najlepší. (sv. Bern.) Aj Kristus, ktorý je nám všetkým príkladom, spájal modlitbu s prácou. (sv. Gregor Veľký) Na tomto svete sa máme modliť skutkami a úkonmi. (sv. Fr. S.); až po smrti naše skutky prestanú a jediným našim zamestnaním bude rozjímanie o božskej velebnosti. (sv. Greg. Vel.) Kto by z lásky k modlitbe nechcel pracovať, ten podľa výroku svätého Pavla (2 Sol 3, 19) nemá ani ješ'.

Preto sa máme pri svojej práci modliť strelné modlitby a každú prácu začínať s dobrým úmyslom, aby sme ňou vzdali Bohu česť.

Kríže a sochy sa stavajú pri cestách a cestičkách, aby pripomínali Boha tým, ktorí okolo nich prechádzajú. Všetci svätí sa zvykli modliť **strelné modlitby**. Svätá Terézia mala vo svojom príbytku obraz, ktorý znázorňoval Ježiša pri Jakubovej studni; vždy keď sa na tento obraz pozrela, povedala: "Pane, daj mi živú vodu."

Strelná modlitba svätého Ignáca z Loyoly znela: "Všetko na väčšiu slávu Božiu." Bez strelných modlitieb je náš odpočinok zaháľkou a naša činnosť nie je nič iné, ako roztržitosť a zmätok. (sv. Fr. Sal.) Ale ten, kto sa naopak prostredníctvom strelných modlitieb z času na čas obracia k Bohu, sa v každom zmatku života hneď spamätá, ako lodivod, ktorý neustále hľadá na strelku kompasu. Strelné modlitby majú veľkú moc; chránia nás od roztržitosti, takže ich aj konáme s väčšou zbožnosťou. "Strelná modlitbička, ktorú stokrát vrúcne opakujeme, má často väčšiu hodnotu ako sto rôznych modlitieb, ktoré vykonáme len raz." (sv. Fr. Sal.) Aj Kristus na Olivovej hore niekoľkokrát opakoval tie isté slová. Podobne to robil aj svätý František z Assisi, ktorý mnoho nocí neprestajne volal: "Ó Bože a moje všetko."

Svätý Pavol nám prikazuje: "Či jete, či pijete, či čokoľvek robíte, všetko robte na slávu Božiu." (1 Kor 10, 31) Veľmi sa odporúča vzbudiť si **dobrý úmysel hneď ráno** a obnovovať ho pred každou dôležitou prácou.

Ešte lepšie je, ak každú voľnú chvíľu využijeme na modlitbu.

Bl. Klement Hofbauer výstižne odpovedal istému mužovi, ktorý sa sťažoval, že nevie, čo s dlhou chvíľou: "Tak sa teda modlite." Svätí sa modlili vždy, keď len mohli. Svätý apoštol Jakub, jeruzalemský biskup, sa modlil tak často, že koža na jeho kolenách bola tvrdá ako ľavia (Joz. Flav.) Pravý kresťan sa modlí stále, ale nie tak, aby to každý vedel; modlí sa totiž vo svojom srdci, a to aj v spoločensťve s inými ľuďmi, na prechádzkach, pri práci a pri odpočinku. (sv. Klem. Alex.) Svätci podľa Kristovho príkladu (Lk 6, 12) trávili časť noci v modlitbe.

Odporúča sa tiež, aby sme pri pozorovaní viditeľných vecí pozdvihli svojho ducha k veciam neviditeľným.

Je to veľmi jednoduché, pretože viditeľné tvorstvo a naše náboženstvo ako diela toho istého Stvoriteľa, sú si veľmi podobné. Svätý Gregor Naziánsky pozoroval na morskom brehu mušle vyplavené morskými vlnami, a na druhej strane nedobytné skalné steny; a tie prvé prirovnal k človeku, ktorý sa nevie opanovať a druhé k človeku, ktorý sa nedá zviest' žiadnym pokušením. Potom prosil Boha, aby ho posilnil. Svätý Fulgencius pozoroval v Ríme triumfálny sprievod kráľa Teodorika; z toho usudzoval, aký krásny bude víťazný vstup duše do neba.

Svätý František z Ass. pri pohľade na ovcu si pomyslel na Kristovu miernosť; svätý Bazil pri pohľade na ružu myslel na horkosť, ktorá sa primiesi ku každej pozemskej radosti. Svätý František Saleský, keď pozeral na kostol, si hovoril: "Aj my sme chrámom Božím"; keď pozeral na polia: "Aj my sme pole, ktoré Boh vychováva a Kristus živí svojou krvou." A keď sa pozrel na krásny obraz, povedal: "V obrazoch Božích, anjelov a ľudí žiari Božia sláva." Krásne to povedal ten, kto bol pri stole s Kristom, "Blahoslavený je ten, kto bude jesť chlieb v nebeskom kráľovstve." (Lk 14, 15) Je ľahké takto uvažovať, pretože všetko viditeľné nám pripomína všemohúcnosť a dobrotu Božiu, a podnecuje nás k tomu, aby sme sa Bohu klaňali. "Celý náš život má byť neustálou modlitbou." (sv. Hilár) Lebo svojho ducha máme odlúčiť od pozemských vecí a už teraz žiť akoby v nebi. (Flp 3, 30)

4.2. Obzvlášť sa máme modliť ráno a večer, pred jedlom a po jedle a keď nás hlas kostolného zvona nabáda k modlitbe.

Ráno máme Bohu ďakovať, že nás v noci chránil a prosiť ho, aby nás po celý deň chránil pred nešťastím a hriechom a udelil nám všetko potrebné k výžive.

Ak je to možné, rannú modlitbu máme konať na kolenách; tiež nemáme raňajkovať skôr, ako sa pomodlíme. (sv. Hieroným.) Tí, čo sa ráno nemodlia, sú ako nerozumné zvieratá. Aj vtáky oslavujú začiatok dňa svojim ľúbezným spevom. (sv. Ambróz.) Škovránok, len čo sa prebudí, vzlietne k oblakom a teší sa v rannom speve; až potom hľadá svoj pokrm na zemi. Na rannej modlitbe spočíva **osobitné požehnanie**. (Sir 32, 18) Príslovie: "Ranné vtáča ďalej doskáče" možno plným právom povedať aj o modlitbe. Ako Izraeliti mohli nazbierať mannu len pred východom slnka, tak aj my môžeme získať Božie požehnanie len vtedy, keď sa Bohu klaníme na začiatku dňa. (Múd 16, 28) Ak človek dobre prežije svoju mladosť, má to rozhodujúci vplyv na celý jeho neskorší život. Čo platí pre mladosť, platí aj pre ráno každého dňa. (Oberberg) A či nie je prvý dojem, ktorý na nás človek urobí, rozhodujúci pre naše správanie voči nemu? Aj Boh si ráno všima naše činy. Boha **najlepšie nájdeme ráno**. (Prís 8, 17) Preto sa prví

kresťania schádzali na modlitbu skoro ráno. Dnes je ešte stále zvykom, že kresťanov na modlitbu upozorňuje zvuk zvonu pred východom slnka.

Kto sa ráno nemodlí a hneď sa vydá na cestu za svetským zamestnaním, je ako človek, ktorý nastúpil do nesprávneho vlaku a potom ide celkom iným smerom. Ak niekto vynechá prvé číslice v účtovníctve, aj ďalšia práca je márna. Ak sa študent v prvom ročníku zle učí, chýba mu základ a ďalej sa nedostane. Tak je to aj s tými, ktorí sa ráno nemodlia; na ich celodennej práci nespočíva požehnanie. Ak základy domu nie sú pevné, dom sa zrúti. A denná práca nestojí za nič, ak sa človek ráno nepomodlil.

Večer máme Bohu ďakovať za dobrodenia, ktoré sme cez deň dostali a prosiť ho, aby nám odpustil hriechy spáchané cez deň a v noci nás ochraňoval.

Dáš žobrákovi kúsok chleba a on neodíde od tvojich dverí bez toho, aby ti tisíckrát nepoďakoval. A teba Boh živil celý deň, a ty by si si ľahol bez poďakovania? (sv. Bern.) Spomeň si, že Vykupiteľ sa často celú noc modlil večernú modlitbu.

Keďže práve v noci smrť volá najviac ľudí pred Boží súd, mali by sme si preto pri večernej modlitbe **spytovať svedomie** a vzbudzovať dokonalú ľútosť. Každý hráč alebo obchodník večer počíta svoj zisk alebo stratu, hoci ide len o dočasný zisk; tak aj človek by sa mal večer pýtať, ako urobil to, čo sa týka jeho duše. (sv. Efr.) S Bohom konaj každé dielo a bude sa ti dariť.

Pred jedlom a po jedle máme Bohu za jedlo ďakovať a prosiť ho, aby nás ochránil pred hriechmi, ktorých sa zvyčajne dopúšťame pred jedlom alebo po ňom.

Kristus pred jedlom vždy ďakoval svojmu nebeskému Otcovi. (Mk 8, 6) Zvyčajne sa pozrel k nebu a sklonil hlavu, ako napr. pri poslednej večeri; tým chcel povedať: "Otče, ďakujem ti." "Keď budeš jesť a nasýtiš sa, dávaj si pozor, aby si nezabudol na Pána." (Dt 6, 12) Daniel v jame levovej hneď ďakoval za obed, ktorý mu poslal Boh. (Dan 14, 37) Kto sa nemodlí pred jedlom a po ňom, podobá sa zvieraťu. Kráľ Alfonz Aragónsky raz poučil svojich dvoranov, ktorí sa nemodlili ani pred jedlom, ani po ňom, o nevyhnutnosti modlitby. Na dvorskú hostinu pozval žobráka a prísne mu zakázal pozdraviť ho pri vstupe do jedálne a po hostine mu poďakovať. Žobrák urobil presne to, čo mu prikázal. Dvorania boli jeho činom nadmieru rozhorčení. Potom však kráľ povedal: "Nuž, ani vy sa k svojmu nebeskému kráľovi nesprávate lepšie. Nezdravíte ho a nepoďakujete mu. A myslíte si, že sa na vás hnevá menej ako vy na tohto žobráka?" Dvorania sa zahanbili a od tej chvíle sa pri stole nezabudli modliť. Keď raz strašné krupobitie zničilo všetku úrodu, isté dieťa celkom otvorene povedalo svojmu otcovi: "Tento trest nás postihol len preto, že sme nevďační k Bohu a nemodlíme sa pri stole."

Pri jedle sa bežne páchajú tieto hriechy: nestriednosť, hnev (že jedlo nie je dobré), ohováranie. Ak je telo nasýtené, ľahko prichádza pokušenie, najmä k lenivosti, hnevu, nemravnosti. Dávid a mnohí ďalší upadli do tohto pokušenia. Pri jedení a pití nezabúdajme na Boha.

Na modlitbu sa zvoní trikrát denne, ráno, napoludnie a večer na modlitbu Anjel Pána. Vo štvrtok večer na pamiatku „Kristovej smrteľnej úzkosti“, v piatok o tretej hodine popoludní na pamiatku „Kristovej smrti“ a nakoniec, keď niekto zomrie a aj pri pohrebe.

Na mnohých miestach sa dnes zvoní na modlitbu pri pozdvíhaní v kostole a pri udeľovaní požehnanja Najsvätejšou sviatosťou. Nezabúdajme sa pomodliť, keď Cirkev vyzýva k modlitbe. Tu platia slová svätého Augustína: „Kto sa s Cirkvou modlí, najlepšie sa modlí.“

Kostolný zvon nás však nielen nabáda k modlitbe, ale aj zvoláva na bohoslužby, pripomína nám cirkevné sviatky (zatiaľ čo pri smutných príležitostiach, ako je Veľký piatok, mlčí), výnimočne nás varuje aj pred hroziacim nebezpečenstvom, napr. požiarom, povodňou, vojnou, búrkou. V tomto prípade nás nabáda k modlitbe. (Zvonenie počas búrky bolo zvyčajne odstránené, pretože práve počas tohto zvonenia bola často zasiahnutá kostolná veža.) Zvon má teda účasť na radoostiach a bolestiach človeka, a tak je akoby sprievodcom človeka počas celého jeho života. Keďže teda zvony, títo zvolávači na modlitbu a bohoslužbu, vykonávajú služby ako človek, pri ich posvätení sa im dáva krstné meno. A keďže zvon vykonáva posvätnú službu, preto kedysi mali právo zvoniť len muži, ktorí mali na príslušné svätenie.

Pôvodne neboli žiadne zvony. U Židov kňazi zvolávali ľud zvukom trúb. Po prenasledovaní kresťanov boli kresťania zvolávaní na bohoslužby zvukom rohu alebo dreveného klopáka. Až v stredoveku sa na bohoslužby začalo zvolávať tlčením kladív na kov a neskôr zvukom zvonov.

Najväčší zvon sa nachádza na kostole v Kolíne nad Rýnom; váži 27.000 kg (takmer rovnako veľký je zvon na kostole Sacré Coeur v Paríži) Zvon na kostole svätého Štefana vo Viedni váži približne 18.000 kg (takmer rovnako veľký je zvon na kostole v Erfurte.) Zvon v Moskve váži 50.000 kg, je vysoký 7 m a má priemer 6 metrov.

Ešte sa máme modliť: v núdzi, v pokušení, pred dôležitou prácou a keď sa cítime dojatými a pohnutými k modlitbe.

Príslovie hovorí: "Núdzou učí človeka modliť sa." Iné hovorí: "V nešťastí človek prichádza ku krížu." V **ťažkostiach a núdzi** sa máme modliť, pretože Boh to vyžaduje. Boh hovorí: "Vzývaj ma v deň súženia a ja ťa vyslobodím a ty ma

budeš oslavovať.“ (Ž 50, 15) Ak sme sa ocitli v hĺbinách súženia, máme si počínať ako plavec; máme zopnúť ruky a nohami odstrčiť všetko pozemské; tak nezahynieme. (Wen.) Čo robili apoštoli na loďke? Kresťania, keď bol Peter vo väzení? Ale ľudia v núdzi hľadajú pomoc len u ľudí.

Aj v **pokúšení** sa máme utiekať k modlitbe. Kristus hovorí: "Bďte a modlite sa, aby ste nevošli do pokúšenia." (Mt 26, 41) V pokúšení musíme konať ako malé deti; ak vidia, že sa blíži dravec, hneď utekajú k svojej matke alebo otcovi. (sv. Fr. Sal.) Čo mala Eva urobiť v pokúšení? Mnohí duchovní správcovia nechávajú kostol otvorený po celý deň, aby ľudia, ktorí sú blízko zúfalstva, našli niekde útočisko. Tým sa zabránuje mnohým samovraždám. Prečo?

Pred **dôležitou prácou** sa máme tiež modliť. Tobiáš napomína: "Pros Boha, aby riadil tvoje kroky." (Tob 4, 20) Aj Kristus sa modlil predtým, ako si vybral apoštolov (Lk 6, 12); predtým, ako vzkriesil Lazára (Jn 11, 41); a na Zelený štvrtok, než začal trpieť. (Lk 22, 41) Apoštoli sa modlili pred zvolením apoštola Mateja (Sk 1, 23) Peter, pred vzkriesením Tabity. (Sk 9, 36) Ba sv. Hieronym žiada: „Keď vychádzame, musíme sa ozbrojiť modlitbou a keď sa domov vrátíme, musíme sa pomodliť, kým sa posadíme.“

Na modlitbu máme využiť aj chvíle, keď sme zvlášť **dojatí** a pohnutí k modlitbe. Máme si počínať ako námorníci. Ak spozorujú, že fúka priaznivý vietor, rýchlo pokračujú v plavbe. Aj my, ak cítime, že na nás pôsobí Duch Svätý, máme okamžite nasledovať jeho podnety. (Ludov. Gr.) Či nevyužívame priaznivé počasie, keď sa vydávame na cestu? Žiaľ, mnohí ľudia sa práve vo vážnych chvíľach života rozptyľujú svetskými zábavami. Dokazuje to pitie po prijatí mnohých sviatostí, po významných cirkevných sviatkoch, po pohreboch a vyhľadávanie krčiem pri týchto príležitostiach. Ó, aká to bude jedného dňa zodpovednosť? Vo vážnych chvíľach sa modlíme s väčšou zbožnosťou. Modlitba vychádza z hĺbky srdca a nemôže ju nič zlomiť; podobá sa stromu pevne zakorenenému, ktorý vzdoruje najsilnejším víchriciam. (sv. Chryz.)

Aj keď zomierame, máme sa modliť.

Preto Cirkev nariaďuje, aby sme v ťažkej chorobe prijali sviatosť zomierajúcich; tiež si želá, aby sme aspoň vzývali Ježišovo meno. O škovránkovi sa totiž hovorí, že aj keď ho zraní guľka, spieva ďalej, až napokon padne mŕtvy na zem. Kto sa modlí pri zomieraní, správa sa ako slávik, ktorý začne spievať, keď má zomrieť.

5. KDE SA MÁME MODLIŤ?

Môžeme a máme sa modliť na každom mieste, lebo Boh je všade prítomný.

Sám Kristus sa modlil nielen v jeruzalemskom chráme a v synagógach, ale aj na púšti, na horách, vo večeradle, v záhrade, na kríži. Jakub sa modlil na šírom poli, Jonáš v bruchu ryby, Jób na hnojisku, Daniel v jame levovej, traja mládenci v ohnivej peci, Manasses vo väzení. Pavol sa modlil v žalári, v železných okovách, a predsa pohol základmi väzenia. (sv. Chryz.) S Bohom môžeme hovoriť len tam, kde Boh je; ale Boh je všade prítomný. (Sk 17, 24) Spomeňme si na Kristove slová Samaritánke (Jn 4, 23) Môžeme chodiť po trhu, sedieť v súdnej izbe, pracovať v dielni a predsa sa modliť. Boh nepohŕda žiadnym miestom, vyžaduje len zbožné srdce. (sv. Chryz.)

Vlastným miestom modlitby je dom Boží.

Dom Boží je domom modlitby. (Mt 21, 31) Niektorí hovoria, že do kostola chodiť nepotrebujeme, lebo že celý svet je chrám Boží. Nie je to správny názor. Ved' Boh ústami Cirkvi nás žiada, aby sme chodili do kostola v nedeľu, ma sviatky a v iné obdobia. Aj Kristus nám dal príklad, pretože on sám často chodil do jeruzalemského chrámu; prví kresťania sa s nasadením života ponáhľali do katakomb. Modlitba v kostole má väčšiu hodnotu, pretože sa tam modlíme na posvätenom mieste. V kostole sa môžeme modliť zbožnejšie, pretože všetko nás tam podnecuje k zbožnosti a pretože sme tam slobodnejší od každodenných starostí. V kostole je väčšia pravdepodobnosť, že naše modlitby budú vypočuté, pretože Kristus je tam prítomný pod spôsobom chleba. Kristus tým, čo sa modlia, pomáha, lebo prislúbil: "Kde sú dvaja alebo traja zhromaždení v mojom mene, tam som ja uprostred nich." (Mt 18, 20) Kto nechce sa modliť v kostole, nech sa len hodne modlí mimo neho. Potom zaiste skoro príde i do kostola.

Vhodným miestom k modlitbe je aj samota.

Sám Kristus sa často modlil na osamelom mieste; na púšti (Lk 5, 16), na horách, najmä na Olivovej hore. (Lk 22, 39) Kristus odporúča, aby sme sa modlili osamote a aby sme zatvorili dvere. (Mt 6, 6) Osamote sa človek nedá ľahko rozptýliť a modlí sa zbožnejšie. Ak chce ryba uniknúť nástrahám rybárov, musí sa uchýliť do najvzdialenejších zákutí mora; práve tak aj človek, ak chce ujsť pokúšeniam diabla, musí sa utiahnuť do samoty. (sv. Efr.)

6. ZA ČO SA MÁME MODLIŤ?

Máme prosiť Boha o veľa a veľké veci; nie tak o pominuteľné dobrá, ako skôr o večné.

Veď o aké veľké veci by si prosil, keby ti kráľ povedal: "Žiadať, o čo chceš." To však hovorí Boh. (sv. Aug.) Máme prosiť o mnohé veľké veci, lebo prosíme Pána, ktorý je nekonečne mocný a bohatý. (sv. Aug.) Nikdy sa neuspokojíš s tým, čo si dostal, ale vždy pros znova. Boh radšej dáva, ako my prijímame. Boh nič nestráca, ak nám dáva. (sv. Hieroným)

Nemáme žiadať toľko o pominuteľné veci, ako o večné dobrá. (sv. Ambróz.) Veď nikto sa neodváži prosiť cisára o roztrhané šaty alebo o pár grošov; ani my by sme sa nemali odvážiť prosiť Pána neba a zeme o pominuteľné veci. (sv. Chryz.) Pros za nebeskú slávu a za veci, ktoré k nej dopomáhajú. Kto prosí o niečo iné, neprosí o nič. (sv. Aug.)

Zvlášť máme prosiť Boha o tie veci, ktoré sú na jeho slávu a na našu spásu.

Pre tých, ktorí sa modlia, platia Kristove slová: "Hľadajte najprv Božie kráľovstvo a jeho spravodlivosť, a všetko ostatné vám bude pridané." (Mt 6, 33) Kto teda prosí o večné dobrá, dostane okrem nich aj pozemské dobrá. Šalamún prosil o múdrosť, aby mohol dobre vládnuť svojmu národu; Boh mu dal múdrosť a okrem nej aj hojnosť pozemských statkov. (1 Kr 3)

Nikdy nesmieme prosiť Boha o veci, ktoré slúžia len na uspokojenie našich pozemských túžob, pretože Boh takéto žiadosti nevyslyší. (Jak 4, 3) Mnohí prosia Boha o bohatstvo (výhra v lotérii), pocty a pod. "Nehľadajú Božiu slávu, ale svoje pozemské rozkoše; robia si z Boha sluhu, služobníka svojej žiadostivosti, svojej pýchy, svojej chamtivosti a svojho rozkošníctva. Ako ich tu má Boh vypočúť?" (sv. Aug.) Kráľovi Jeroboámovi uschla ruka, lebo sa ňou previnil proti prorokovi. Modlil sa, aby mu ruka opäť ožila, ale nie, aby mu bol odpustený jeho hriech. (1 Kr 13, 6) Mnohí ľudia to robia; v modlitbe myslia len na potreby tela, nie na potreby duše. "Nikdy nemáme prosiť Boha o to, čo chceme my, ale o to, čo chce Boh." (sv. Nilus) Inými slovami: Nikdy nemáme prosiť o naplnenie toho, po čom túži naše telo, ale o to, čo pochádza od Ducha Svätého. (sv. Lev Veľký)

7. O ROZJÍMANÍ

7.1. Rozjímanie (t. j. rozjímajúca modlitba) spočíva v tom, že premýšľame o náboženských pravdách, aby sme si v sebe vzbudili dobré predsavzatia.

Vzácné korenie obyčajne ukáže svoju vôňu, až keď ho rozdrvíme v mažiari; práve tak náboženské pravdy najúčinnejšie pôsobia len vtedy, keď o nich náš duch rozjíma. (Ludov. Gran.) Kto rozjíma o náboženských pravdách, podobá sa Mojžišovi, ktorý udieral palicou po skale, až kým z nej nevytiekla voda. Je ako človek, ktorý bije oceľou do kameňa, kým z neho nevyletí iskra; lebo tým, že rozumom uvažuje, búši tak isto na skamenené srdce, až sa vôľou pohne k dobrým úmyslom. (sv. Cyr. Alex.) Pri rozjímaní sa namáhame len dovtedy, kým na nás nepôsobí Duch Svätý. Ten, kto rozjíma, je ako loď vybavená veslami a plachtami. Rozjímajúci sa podobá lodi, zaopatrenej veslom a plachtou. Zakiaľ je bezvetrie, používa sa veslo. Ale keď príde dobrý vietor, napne sa plachta. Potom to už ide napred rýchlo a veselo. Práve tak je to aj pri rozjímaní: človek rozmýšľa a rozmýšľa, až pocíti, že Ducha Svätý ho spútava a povznáša. Potom si už nepotrebuje namáhať svoju hlavu, ale iba otvorí srdce, aby doňho vnikla milosť a roznieťla ho. Keby sme chceli len ustavične hromadiť pekné myšlienky a výpovede a zamestnávať len rozum, potom by to bolo len štúdium a nie modlitba. (sv. Vinc. P.) Keď sme oceľou už vykresali oheň a drevo už tlie, hneď zapalujeme sviecu. Bolo by hlúpe, keby sme chceli ešte ďalej kresť. Tak je to aj tu.

7.2. Rozjímanie je výbornou modlitba, ale musí sa striedať s ústnou modlitbou.

Rozjímaním napodobňujeme na zemi život anjelov, ktorí v nebi stále nazerajú na Bohu alebo o ňom rozjímajú. Svoje rozjímania napísali mnohí svätci, napríklad svätý Augustín, svätá Terézia, svätý Alfonz, Tomáš Kemp. a ďalší. - Pozorné čítanie týchto kníh je preto modlitbou.

Ústna modlitba a rozjímanie sa musia v živote striedať rovnako ako chôdza a sedenie. Ústna modlitba a rozjímanie sú nohy, ktorými kráčame k nebu. (sv. Bern.) Rozjímanie je totiž nevyhnutnou prípravou na modlitbu. Ak modlitbe nepredchádza rozjímanie, nie je možné, aby bola dokonalá; koná sa bez náležitej zbožnosti, alebo sa nekoná vôbec. (sv. Bonav.)

7.3. Rozjímaním dosahujeme milosť pomáhajúcu a skoro dôjdeme k dokonalosti.

Rozjímaním dosiahneme milosť pomáhajúcu. Keď sa približujeme k ohňu, bývame osvietení a zohriati. Tak isto sa pri rozjímaní o náboženských pravdách osvecuje myseľ (človek lepšie spoznáva márnosť pozemských vecí, Božiu vôľu, cieľ svojho života, prísnosť Božieho súdu atď.) a srdce sa rozniecuje pre dobro. "Rozjímanie je pecou, v ktorej sa rozpaľuje oheň božskej lásky." (sv. Alf.) Rozjímanie je brána, cez ktorú do človeka vstupuje Božia milosť. (sv. Terézia.) Duša, ktorá sa cvičí v rozjímaní, sa podobá dobre obrábanému poľu, ktoré prináša stonásobnú úrodu, alebo dobre zavlažovanej záhrade, v ktorej nádherne rastú kvety. (sv. Alf.) Čím je spánok pre telo, tým je rozjímanie pre dušu; vďaka nemu duša získava nové sily.

Kto sa však nezaobera náboženskými pravdami, nijako túto silu nepocíti, zostáva slepý a svetsky zmýšľajúci. Preto je na svete tak zle, lebo niet nikoho, kto by rozmýšľal. (Jer 12, 11) Nedostatok uvažovania je príčinou toho, že denne sa svet naplňa hriechmi a peklo zavrnutými. (sv. Alf.)

Pre rozjímanie si máme vybrať takú látku, ktorá sa nám páči a viac nás povzbudzuje, a o nej máme rozjímať znova a znova. Aj včely si sadajú len na tie kvety, ktoré obsahujú šťavu, ktoré potrebujú na stavbu svojich buniek. A my často prívoniavame k tým kvetom, ktoré nám príjemne voňajú.

Rozjímaním človek dosahuje **dokonalosť**. "Každodenné rozjímanie oslobodzuje človeka od vlažnosti." (sv. Ambróz.) Rozjímanie bolo príčinou obrátenia svätého Ignáca z Loyoly a mnohých iných svätých. "Vnútoraná modlitba, t. j. rozjímanie, a smrteľný hriech nemôžu spolu vydržať." (sv. Hieronym.) S inými pobožnosťami môže hriech vydržať: ale rozjímanie a hriech sú dve veci, ktoré sa navzájom vylučujú. (sv. Alf.) Všetci svätí sa stali svätými vďaka rozjímaniu. (sv. Alf.)

NAJDÔLEŽITEJŠIE MODLITBY

1. OTČENÁŠ

Otčenáš sa nazýva aj „modlitbou Pána“, lebo ho nás naučil sám Kristus Pán. (Lk 11)

Len Boh vedel, preto len on jediný nás mohol naučiť, ako chce, aby sme ho prosili. (Tert.) Modlitba Otčenáš má tiež všetky znaky toho, že ju zložil Boh. Neexistuje krajšia a svätejšia modlitba ako Otčenáš. (Tom. Kemp.) Po prvé, nikto, nech je akéhokolvek náboženstva, nemôže nič namietat' proti modlitbe Otčenáš. Je **vhodná pre každého**, či je to žid, pohan alebo katolík; či je učený alebo neučený. Je ako potok, cez ktorý môže prejsť nielen baránok, ale aj slon." (sv. Gregor Veľký) Okrem toho má Otče náš mnohé prednosti.

1.1. Otčenáš je najlepšia zo všetkých modlitieb; lebo medzi všetkými inými sa vyznačuje svojou silou, jednoduchosťou a bohatstvom myšlienok.

Spomedzi všetkých modlitieb má Otčenáš **najväčšiu silu**, lebo sa pri ňom nemodlíme iba v mene Ježišovom, ale aj jeho vlastnými slovami. (sv. Cyp.) Na túto modlitbu sa teda obzvlášť vzťahujú Kristove slová: „O čokoľvek budete prosiť Otca v mene mojom, dá vám.“ (Jn 16, 23) Boh rád počúva modlitbu Otčenáš; lebo je to modlitba Pána. Svätí otcovia ho pre jeho silu nazývajú "mocným poplašným zvonom, ktorý zvoláva nebeské mocnosti, aby nás chránili pred nepriateľmi" a "kľúčom od nebeskej brány."

Otčenáš je **najjednoduchšia** zo všetkých modlitieb. Jednoduchá reč je rečou srdca; kto usilovne prosí, nerobí pritom veľa rečí. Spomeňme si na Krista na Olivovej hore. "Otčenáš nemá síce veľa slov, ale je bohatý na obsah." (Tert.) Dieťa sa modlí tieto slová s pobožnosťou a učenec sa ponára do ich hĺbky a nepýta sa na ne. (Stolberg.)

V modlitbe Otčenáš prosíme o **všetko**, čo potrebujeme pre dušu i telo, teda o všetky pozemské i nebeské statky. Všetko, o čo môžeme prosiť, je obsiahnuté v modlitbe Otčenáš." (sv. Cyprián.) Ak preskúmaš tie najvynikajúcejšie modlitby, nenájdeš nič, čo by nebolo obsiahnuté v modlitbe Otčenáš. (sv. Aug.)

Otčenáš je krátky výňatok sv. evanjelia. (Tert.) Preto možno modlitbu Otčenáš prirovnat' k drahokamu, ktorý je síce malý, ale veľmi vzácny.

V modlitbe Otčenáš sa modlíme nielen za všetko, o čo sa máme usilovať, ale modlíme sa aj **v správnom poradí**. (sv. Tom. Akv.)

1.2. Otčenáš pozostáva z oslovenia, zo siedmich prosieb a slova „Amen.“

Prenášanie archy zmluvy pri siedmich procesiách okolo Jericha a zrútenie sa múrov mesta znázorňuje modlitbu Pána a jej účinok.

Oslovenie v nás vyvoláva správne rozpoloženie mysle na modlitbu, pretože pozdvihuje nášho ducha k Bohu a prebúdza v nás dôveru v Boha.

Slovo "Otče" prebúdza našu dôveru v Boha; slová "ktorý si na nebesiach" pozdvihujú našu myseľ k nebu. Na začiatku modlitby Otčenáš si vzbudzujeme vieru, nádej a lásku. (K. Hugo.) Ako to?

Boha nazývame Otcom, pretože nás stvoril (Dt 32, 6), **pretože Boží Syn sa stal naším bratom svojím vtelením** (Ef 1, 5) **a pretože pri krste do nás zostúpil Duch Svätý a urobil nás Božími synmi.** (Rim 8, 15)

Niekedy bývame v rozpakoch, aké tituly máme dávať pozemským vládcam, ak ich máme oslovovať; nie však v prípade Boha. Oslovujeme ho iba "Otče" a tento "dôverný" titul je mu najmilší. Žiadny smrteľník by sa neodvážil nazvať všemocného vládcu "otcom", ak by mu to nedovolil jeho vlastný syn. (Ludv. Gran.)

Boh sa nenecháva nazývať "Stvoriteľ", "Pán", "Veličenstvo", pretože v týchto menách je obsiahnutá prísnosť, ktorá v nás vzbudzuje akúsi hrôzu. (sv. Fr. Sal.) Boh nechce, aby sme sa ho báli, ale aby sme ho milovali. Boh sa dáva volat' "Otec", pretože je to meno plné lásky a vzbudzuje lásku. (sv. Aug.) Keďže láska je oveľa vznešenejšia ako strach, preto sa Bohu oveľa viac páči, ak ho nazývame Otcom, a nie Pánom. (sv. Gregor Veľký)

Ako dieťa nazýva Otcom toho, kto mu dal život, tak aj Boh ako Stvoriteľ sa nazýva naším Otcom.

Pridávame slovo "náš", pretože sa modlíme jeden za druhého ako bratia a sestry.

V modlitbe Otče náš sa každý jednotliviec modlí za všetkých a všetci za každého jednotlivca. (sv. Ambróz) Preto je Otčenáš aj verejnou a všeobecnou modlitbou kresťanov. (sv. Cyprián) Modliť sa za seba nás núti nevyhnutnosť; ale bratská láska nás pobáda modliť sa aj za iných. (sv. Chryz.) Kristus nám hovorí, že všetci sme si navzájom bratmi (Mt 23, 8), a často nazýva apoštolov svojimi bratmi. (Mt 28, 10) Aj sv. apoštoli nazývajú kresťanov "bratmi." (Rim 1, 13; 12, 1) Všeobecne sa bratmi nazývajú tí, ktorí majú spoločného Otca v nebi. (Tert.) Slovo "otec" nás nabáda k láske k Bohu, slovo "náš" k láske k blížnemu.

Hovoríme: „ktorý si na nebesiach“, lebo Boh, hoci je všade prítomný, zjavuje sa najmä na nebesiach.

Tieto slová sa pridávajú preto, aby sa urobil rozdiel medzi pravým Bohom, ktorý prebýva najmä v nebi, a bohmi pohanov, ktorí podľa názoru pohanov prebývajú v obrazoch a sochách.

V prvej prosbe modlitby Otčenáš prosíme, aby bol Boh oslavovaný.

Prvá prosba má tento zmysel: **Ó, Bože, daj, aby sme vždy lepšie spoznávali a uctievali tvoju velebnosť.**

Oslavovanie Boha je cieľom celého stvorenia, a teda najvyšším cieľom každého stvorenia.

Prvá prosba môže mať aj tento význam: Pomôž, Bože, šíriť **pravú vieru**. Vzbud' **dokonalých ľudí**, ktorí pomôžu šíriť sväté náboženstvo, to znamená predovšetkým dokonalých pápežov, biskupov a kňazov, dokonalých misionárov a kazateľov, potom dokonalých spisovateľov a redaktorov a napokon dokonalých vládcov a zástupcov ľudu (poslancov) A podporuj ich svojou milosťou a pomocou.

V ďalších troch prosbách sa modlíme za tieto dobrá: za večnú blaženosť, za Božiu milosť na plnenie "Božej vôle" a za to, čo je potrebné na zachovanie nášho života.

Druhá prosba má tento zmysel: "Udeľ nám po smrti večnú blaženosť."

Druhá prosba súvisí s prvou prosbou. Medzi obe totiž možno vložiť túto myšlienku: "Najdokonalejšie ťa poznávať a uctievať ťa, je možné v nebi." Z toho potom vyplýva prosba: "Udeľ nám teda **nebeskú blaženosť**."

Slová „kráľovstvo tvoje“ môžu okrem kráľovstva Božieho, ktoré je nad nami (teda okrem kráľovstva nebeského, spásy), znamenať i kráľovstvo Božie okolo nás (kat. Cirkev) a kráľovstvo Božie v nás (milosť posväcujúca). Druhá prosba teda môže mať i zmysel: **Rozširuj katolícku Cirkev**. Aj táto prosba súvisela môže súvisieť s prvou. Medzi obe je totiž možné vložiť myšlienku: „Tvoje oslavovanie na zemi sa najlepšie koná v katolíckej Cirkvi.“ Z toho potom plynie prosba: Rozširuj teda katolícku Cirkev. Tretí zmysel je: **Daruj nám milosť posväcujúcu**. Potom by táto prosba súvisela s prvou prosbou takto: Najviac ťa oslavujeme svätým životom. Daj nám teda...

Tretia prosba má tento zmysel: „Daj nám svoju milosť, aby sme tvoju vôľu tak dokonale plnili, ako anjeli v nebi.“

S druhou prosbou súvisí takto: Aby sme mohli prísť do neba, musíme plniť tvoju vôľu. Daj nám teda milosť, aby sme **plnili tvoju vôľu**. Táto prosba má aj tento zmysel: Daj, aby sa tvoja vôľa vyplnila **na nás**, t.j. nech na zemi panujú nebeské pomery, aby tak zmizla všetka bieda a nespravodlivosť.

Zmysel štvrtej prosby je: "Daj nám všetko, čo je potrebné na zachovanie nášho života, ako je jedlo, oblečenie, bývanie, peniaze, zdravie atď."

S tretou prosbou súvisí takto: Nemôžeme plniť tvoju vôľu a dosiahnuť večnú blaženosť, ak nám nezachováš **život**. Preto ťa prosíme o všetko, čo potrebujeme na zachovanie života. Je určite nápadné, že prosíme len o "chlieb." Je to preto, že chlieb je najpotrebnejšou zo všetkých potravín; ak teda prosíme o chlieb, prosíme tým aj o všetky jedlá a nápoje a všetko, čo je potrebné na živobytie. Preto v bežnom živote hovoríme "chlieb" namiesto "živobytie", napr. zarába si na chlieb; má ťažký chlieb, ľahký chlieb, je bez chleba; všimnite si aj Božie slová Adamovi: "V pote svojej tváre budeš jesť svoj chlieb", t. j. veľkou námahou si budeš zaobstarávať svoje živobytie. Aj preto nás Kristus učil modliť sa za "chlieb", a to za "každodenný chlieb", aby sme sa uspokojili len s potrebnými vecami a nežiadali nič zbytočné; preto aj svätý Pavol hovorí: "Ak máme pokrm a nápoj, buďme s týmito vecami spokojní." (1 Tim 6, 8)

Slovami: "Chlieb náš každodenný daj nám dnes" sa kladie na srdce tomu, kto sa modlí, aby sa staral aj o chlieb svojho blížneho, teda že mu máme pomôcť v núdzi. Slovo "náš" nie je bez významu. Máme totiž túžiť len po tom chlebe, ktorý sme si poctivo vydobyli a zaslúžili prácou. Do štvrtej prosby teda môžeme vložiť myšlienku: Daj, Bože, aby poctivý robotník dostal mzdu, ktorú si zaslúži, a odstráň spoločenské zlo. Ved' človeku nestačí len telesná potrava, pretože má aj dušu podobnú Bohu; aj ona potrebuje pokrm. Preto je určite aj tento zmysel obsiahnutý v tejto prosbe: Daj nám aj **duchovný chlieb**, totiž Božie slovo (poznatie a pochopenie evanjelia) a najsvätejšiu sviatosť oltárnu.

V ďalších troch prosbách prosíme o odvrátenie nasledujúceho zla: hriechu, pokušenia a všetkého, čo nášmu životu škodí.

Piata prosba má tento zmysel: „Odpusť nám naše hriechy, ako i my odpúšťame tým, čo nás urazili.“

Táto prosba súvisí s predchádzajúcimi. Keď sme si totiž pri prosbe o chlieb pripomenuli Darcu, hneď si pripomínáme aj nevďačnosť, ktorej sme sa voči nemu hriechom dopustili. Preto prosíme o odpustenie hriechov.

Šiesta prosba má tento zmysel: „Odvráť od nás také pokušenia, v ktorých by sme podľahli.“

Silný muž zdvihne ťažké závažie, ale dieťa ho nedokáže zdvihnúť; tak aj jeden človek s Božou pomocou pokušenie premôže, zatiaľ čo iný tomu istému pokušeniu podľahne. Preto neprosíme Boha, aby nás zbavil všetkých pokušení, lebo bez pokušenia (bez víťazstva v pokušení) nikto nemôže byť spasený. Je to teda ako so žiakom; ak nie je skúšaný, nemôže dostať dobré známky. Aj táto šiesta prosba súvisí s predchádzajúcimi. Keď sme prosili o odpustenie hriechov, prosíme aj o odpustenie všetkého, čo nás do hriechu vrhá.

Zmysel šiestej prosby nie je: "Odvráť od nás každé pokušenie"; pretože bez pokušenia niet spásy, znamenalo by to to isté ako: "Nedaj mi príležitosť na boj a príležitosť na víťazstvo." Nie je možné, aby táto prosba mala takýto zmysel. Môže mať iba tento zmysel: "Neodnímaj nám silu v pokušení" alebo: "Nedopúšťaj na nás také pokušenie, ktoré by sme nezvládli."

Siedma prosba má tento zmysel: Odvráť všetko, čo škodí nášmu životu, ako neúroda, hlad, choroba, zemetrasenie, pôvodne, zemetrasenie, vojna a iné pozemské zlá.

Posledné trojité zlo je v protiklade k trom vyššie uvedeným dobrám.

V protiklade k večnej blaženosti je hriech, ktorý nás robí naveky nešťastnými.

V protiklade k Božej milosti je pokušenie; milosť totiž osvecuje rozum a posilňuje vôľu; pokušenie naopak zatemňuje rozum a oslabuje vôľu.

To, čo je potrebné na zachovanie nášho života, je v protiklade s tým, čo škodí nášmu životu.

Sedem prosieb je teda rozdelených na tri časti; prvá časť sa týka Boha, ďalšie dve sa týkajú nás.

Slovo „Amen“ je odpoveď, ktorú Boh dáva tomu, kto sa modlí; má tu tento zmysel: „Skutočne, tvoja modlitba je vypočutá.“ (Rím. katech.)

V ostatných modlitbách slovo „Amen“ značí toľko ako: „Staň sa“, alebo: „Úprimne prosíme, aby sa stalo...“

Keďže slovo "Amen" v modlitbe Otčenáš je Božou odpoveďou, preto pri svätej omši kňaz sám vyslovuje toto slovo v mene Božom; pri iných cirkevných modlitbách ho vyslovuje ministrant. Kristus často používal slovo "Amen", najmä keď potvrdzoval nejakú pravdu. Používal ho v zmysle "Tak je."

Modlitbu Otčenáš používa Cirkev od dávnych čias pri svätej omši a takmer pri všetkých verejných pobožnostiach.

Prví kresťania, ktorí denne prijímali Telo Pána, vzťahovali 4. prosbu modlitby Otčenáš na sväté prijímanie.

Pri verejných pobožnostiach v kostole sa kňaz modlí prvé tri prosby a veriaci sa modlia ostatné štyri prosby. Kňaz sa totiž modlí za večné dobrá a ľud za časné dobrá.

2. MODLITBY K PANNE MÁRII

Najobvyklejšie modlitby k Panne Márii sú:

1. Zdravas Mária alebo anjelské pozdravenie.
2. Anjel Pána.
3. Sv. ruženec.
4. Loretánske litánie a Zdravas Kráľovná.

I. Zdravas Mária

Katolíci pripájajú k modlitbe Otčenáš aj Zdravas Mária.

Kresťania odjakživa napodobňovali archanjela Gabriela a jeho slovami pozdravovali prebl. Pannu Máriu. Úcta k Panne Márii nebola zavedená ani ustanovením niektorého cirkevného snemu ani na príkaz niektorého pápeža alebo inak, ale veriaci boli vždy zvyknutí preukazovať veľkú úctu nebeskej Kráľovnej. (Kard. Bona) Už Mária predvídala, že ju budú blahoslaviť všetky pokolenia zeme. (Lk 1, 48)

Zdravas Mária sa nazýva aj anjelským pozdravom, lebo sa začína slovami archanjela Gabriela.

A) Zdravas Mária pozostáva z troch častí: z pozdravenia archanjela Gabriela, z pozdravenia sv. Alžbety a zo slov Cirkvi.

Anjelovo pozdravenie znie: „Zdravas, milosti plná, Pán s tebou, požehnaná si medzi ženami!“ (Lk 1, 28) Pozdravenie sv. Alžbety znie: „Požehnaná si medzi ženami a požehnaný je plod života tvojho!“ (Lk 1, 42)

Od slova „Ježiš“ až po slovo „Amen“ sú slová Cirkvi.

Prvá a druhá časť je **modlitba chvály**, tretia časť je **modlitba prosebná**.

Súvislosť týchto myšlienok je takáto: slová "Zdravas Mária" tvoria oslovenie. Slová "milosti plná" sa vzťahujú na samotnú Máriu; slová "Pán s tebou" naznačujú jej vzťah k Bohu; slová "požehnaná si ..." jej vzťah k ľuďom. Všetka táto chvála sa jej vzdáva len preto, že jej plod (dieťa) je Boží Syn; preto nasleduje ďalšia chvála.

Prvá a druhá časť tejto modlitby sa modlili v prvých storočiach kresťanstva. V tom čase kresťania k týmto dvom častiam pridávali rôzne dodatky. Svätý Atanáž dodáva: "Pros za nás, pani a panna, kráľovná a matka Božia." Pápež Urban IV (okolo r. 1260) pridal tieto slová: "Ježiš Kristus. Amen." Od 15. storočia sa spravidla stretávame s dodatkom: "Svätá Mária, Božia Matka, oroduj za nás." Súčasná koncovka pochádza od pápeža Pia V., ktorý ju prijal do všetkých cirkevných modlitebných kníh (okolo r. 1570).

V ranokresťanských časoch sa anjelský pozdrav nemodlil tak často ako dnes. Až keď vystúpil bludár Nestórius a upieral Panne Márii titul "Bohorodička", začal sa anjelský pozdrav modliť častejšie. Keď okolo roku 1200 noví heretici, valdenci a albigenci, odmietali úctu k svätým, úcta k Panne Márii sa rozmáhala čoraz viac. Odvtedy sa vo všetkých cirkevných pobožnostiach s Otčenášom spájalo Zdravas Mária s anjelským pozdravením.

B) „Zdravas Mária“ je veľmi silná a významná modlitba. Sila tejto modlitby sa prejavuje najmä v pokušení.

Mnohí svätci odporúčajú modliť sa Zdravas Mária hneď, ako sa v nás objavia zlé myšlienky. "Zdravas Mária" je palica, ktorá bije pekelného hada po hlave. (March.)

Slová: "Zdravas Mária" sú oslovením, ktorým vyjadrujeme svoju veľkú úctu pred Máriou.

Pozdravujeme len tých, ktorí majú vyššiu hodnotu. Ale Mária je matkou najvyššieho kráľa, kráľovnou anjelov a svätých a našou matkou. Jej teda patrí najväčšia úcta pred všetkými anjeli a ľuďmi, a preto ju musíme pozdravovať. Všetky nebeské i pozemské stvorenia sú povinné vzdávať ti úctu, lebo ty si trónom božskej velebnosti. (sv. Greg. Naz.) Slovanami "Zdravas, Mária" sa naznačuje, že Mária je druhá, šťastná Eva, teda matka všetkých ľudí. Latinské "Ave" (= Zdravas, hebr. chava) je narážkou na meno Eva, ktorého písmená v tomto slove nasledujú za sebou v opačnom poradí. (sv. Aug.) Archanjel urobil narážku na meno Eva a chcel povedať: Eva bola plná hriechov, ale ty si plná milosti; s Evou bol diabol, ale s tebou je Boh; Eva bola prekliata medzi ženami, ale ty si požehnaná medzi ženami; synom Evy bol prekliaty Kain, ale tvojím synom je požehnaný Ježiš. (Páp. Innoc. III.)

Slová „milosti plná“ majú tento zmysel: „Boh ťa zasypal milosťami.“

Ak sa do nádoby už nedá nič naliať, hovoríme: je plná. Ale keďže Mária je "plná milosti", má teda toľko milostí, koľko ich len mohla prijať. Na Máriu bola vyliata milosť v celej svojej **plnosti**, zatiaľ čo všetci ostatní svätí z nej dostali len časť. (sv. Hieronym) Mária dostala takú plnosť milosti, že sa stala najbližšou k pôvodcovi milosti. (sv. Tomáš Akv.) Odvážim sa povedať, že Mária ani nemohla úplne prijať všetko, čoho sa stala účastnou. (sv. Aug.) Boh mohol stvoriť ešte väčší svet a väčšie nebo, ale väčšiu matku, ako je Božia matka, nemohol stvoriť. (sv. Bonav.) Mária nemá meno Mária (maria je latinský výraz pre more) nadarmo, lebo ona je naozaj morom milosti. (sv. Alb. Vel.)

V hebrejčine meno Mária znamená podľa niektorých vykladačov toľko ako "plná cností", podľa iných "mocná, silná" (od marah = byť silný, vládnuť) A Mária skutočne "prijala plnosť milosti." Mária teda určite **dostala od Boha viac milostí ako ktorýkoľvek iný svätec**. Dokonca sa predpokladá, že Mária dostala viac milosti ako všetci svätí dohromady. Mária by teda v tomto porovnaní bola ako Mesiac, ktorý nám svieti viac ako všetky hviezdy dohromady.

Preto aj anjel povedal Márii: "Našla si milosť u Boha." (Lk 1, 30) Nájst' sa dá len to, čo sa stratilo. Mária však nestratila nijakú milosť; našla teda tú milosť, ktorú stratili ľudia. (sv. Bern.) Preto tí, čo stratili milosť svojimi hriechmi, nech sa ponáhľajú k preblahoslavenej Panne, aby ju od nej opäť dostali. (sv. Alf.)

Slová: "Pán s tebou" majú tento zmysel: "Tvoja duša a tvoje telo sú najtesnejšie spojené s Bohom."

Pán je s Máriou ako slnko s mesiacom, ktorý ono svojimi lúčmi osvecuje. (sv. Bern.) V jeruzalemskom chráme, ktorý bol zvonku oslepujúco biely a zvnútra bol celý pokrytý zlatom, bol Boh neustále prítomný v dymovom oblaku. Tento chrám bol predobrazom Božej Matky. "Ó, Mária, Boh si ťa posvätil za príbytok, lebo v tebe prebýval Kristus, Boh a človek." (sv. Ondrej) "Pán je s tebou, ó Mária, lebo je v tvojom srdci a v tvojom tele, lebo naplňuje tvoju dušu a tvoje telo. (sv. Aug.)

Pri svätej omši kňaz pozdraví veriacich 7 krát slovami: "Pán s vami." (Dominus vobiscum); praje im čo najužšie spojenie s Bohom. Takto sa pozdravovalo vždy; takto pozdravil Dávida Šaul, keď sa chystal bojovať s Goliášom (1

Sam 17, 37); Dávid na smrteľnej posteli Šalamúna (1 Krn 22, 11); Tobiáš svojho syna, keď sa vydal na cestu. (Tob 5, 21)

Slová: "Požehnaná si medzi ženami a požehnaný je plod života tvojho, Ježiš" majú tento zmysel: "Ty si blahoslavená medzi ženami, lebo preblahosladené je tvoje dieťa Ježiš."

Ako chválime strom za jeho plody, tak sa Mária oslavuje kvôli vôli svojmu dieťaťu. Mária je rajským stromom života, Kristus je plodom na tomto strome. (sv. Bernardín.) Tento plod je pokrmom všetkých anjelov a svätých (sv. Bonaventúra.), a tí sa mu aj úplne klaňajú. (Heb 1, 6) Odjakživa sa velebila matky k vôli dobrým deťom; tak aj jedna žena velebila Máriu, keď raz počula Krista kázať. (Lk 11, 27) Nie preto, že Mária je blahoslavená, je blahoslavené jej dieťa, ale preto, že ju naplnil požehnaním jej božský Syn, pôvodca a prameň všetkého požehnaní. Ty si požehnaná, lebo požehnaný je plod tvojho života. (Kor. a Lap.) Kristus sa nenazýva "požehnaným medzi ľuďmi" ako Mária, lebo on sám je Stvoriteľ, a preto sa nemôže porovnávať s ľuďmi.

Keď sa Judita, ktorá zabila Holoferna, objavila pred kniežat'om Oziášom, ten ju nazval požehnanou medzi všetkými ženami zeme. (Jdt 13, 23) O čo viac si Mária zaslúži túto chválu, keďže má zásluhu na záchrane celého ľudského pokolenia. Anjel aj Alžbeta blahoslaví Máriu tými istými slovami, aby sa ukázala ako požehnaná medzi anjelmi na nebi a medzi ľuďmi na zemi. (Beda.)

Na konci „Zdravas Mária“ prosíme Matku Božiu, aby nám pomáhala v hodine smrti, lebo v hodine smrti jej pomoc najviac potrebujeme.

V hodine smrti budeme možno okrem telesných bolestí musieť znášať aj veľké diablove pokušenia. "Ó, ako mocne sa diabol vrhá na človeka v hodine smrti, a to preto tak mocne, lebo čas, ktorý mu na pokúšanie ešte zostáva, je krátky." (sv. Bonav.) Aj my sa budeme na konci veľmi trápiť, lebo nevieme, ako to dopadne s našou spásou. Vo všetkých týchto súženiach nám môže s najväčšou istotou pomôcť Mária, ktorá je "uzdravením chorých", "útechou zarmútených" a "útočiskom hriešnikov." Všetci nepriatelia utekajú od smrteľnej postele, len čo sa objaví Kráľovná nebies. (sv. Anton.) Mária posielala na pomoc svojim umierajúcim ctiteľom archanjela Michala a ďalších anjelov. (sv. Bon.) Mária stojí pri svojich verných ctiteľoch v hodine smrti, ide im v ústrety na ceste do neba a vyprosuje pre nich milostivý rozsudok pred Božím súdom. (sv. Hieronym) Kresťan, ktorý si detinsky uctieva Máriu, určite blažene zomrie. (sv. Ans.)

Hriešnymi sa nazývame preto, aby sme sa vyznaním svojej hriešnosti pokorili, a tak si ľahšie vyprosili milosti.

Mária sa ujíma najmä hriešnikov. Keby nejaká matka vedela, že dvadsať rokov bolestného zajatia jej syna pomôže jej sluhovi k slobode, ako by toto poznanie znásobilo jej náklonnosť k tomuto sluhovi. A Mária vie, koľko obetí priniesol jej božský syn, aby hriešnikovi vydobyl späť stratenú blaženosť. Takže Mária by podcenila smrť svojho syna, keby nemala k hriešnikovi osobitnú lásku. (sv. Alf.) Neexistuje taký ohavný hriešnik, aby sa oňho Mária čo najochotnejšie nezaujímalala, ak ju požiada o pomoc (sv. Bern.) a ak sa naozaj chce polepšiť. "Súd odovzdal Boh svojmu synovi, ale milosť a milosrdenstvo jeho matke." (Gerson.)

II. Anjel Pána

Aj muslimovia sa niekoľkokrát za deň obracajú tvárou k Mekke a rozpomína sa na svojho proroka Mohameda. O čo viac máme my, kresťania, dôvod častejšie za deň vzhliadať k nebu k nášmu Vykupiteľovi a jeho blahoslavenej Matke! K tomu nás Cirkev nabáda hlasom zvonov.

„Anjel Pána“ je modlitba, ktorú máme konať ráno, napoludnie a večer, keď sa zvoní na modlitbu, aby sme si uctievali Božiu Matku a zároveň sa klaňali tajomstvu vtelenia Božieho Syna.

To, že sa zvoní pred východom a po západe slnka a že sa zvoní na poludnie, keď je slnko najvyššie, má svoju príčinu v tom, že Kristus je "slnkom spravodlivosti" a "svetlom sveta." Objavenie sa slnka na nebi nám teda pripomína objavenie sa Krista na zemi, teda vtelenie Božieho Syna. To, čo sa pridáva k tejto modlitbe, ktorú sa modlíme pri zvonení zvona, nám pripomína zvestovanie narodenia Krista. Hovoríme totiž:

1. Anjel Pána (= archanjel Gabriel) zvestoval Márii (v Nazarete posolstvo, že sa narodí Kristus) a ona počala z Ducha Svätého (pôsobením Ducha Svätého sa stala Kristovou matkou).

2. Hľa, služobnica Pánova, nech sa mi stane podľa tvojho slova. (Pri týchto slovách Boží Syn zostúpil do Panny Márie.)

3. A Slovo (= Boží Syn) sa telom stalo (= stalo sa človekom) a prebývalo medzi nami (= žil viac ako 33 rokov na zemi).

Zvonenie trikrát za deň je zvykom len od čias križiackych výprav (od r. 1095).

Avšak už v skorších dobách sa ľudom zvonением ráno pripomínalo, aby sa modlili. V mnohých obciach bolo tiež zvykom zvoniť večer, aby tí, ktorí zablúdili v lese, ľahšie našli cestu domov. "Preto sa toto zvonenie nazývalo "bludné zvonenie." (Z toho istého dôvodu sa v Rusku pri veľkých snehových búrkach zvoní vo dne v noci, aby pocestní ľahšie našli úkryt.) Od čias križiackych výprav sa však zvonilo pravidelne ráno a večer (pol hodiny pred východom a pol hodiny po západe slnka), na modlitbu o príhovor Boha za dobytie Svätej zeme (pápež Urban II. 1095). Poludňajšie zvonenie bolo zavedené až neskôr. (pápež Kalixt III. 1456) Spočiatku sa modlievali len Otčenáš, neskôr i Zdravas Mária. Neskôr sa na príkaz pápežov zvonilo s tromi prestávkami (akoby na počesť Najsv. Trojice) a po každej prestávke sa modlili Zdravas Mária, aby prosili Matku Božiu za vykorenenie kacírstva. Modlitba "Anjel Pána" pochádza až z novších čias (pápež Benedikt XIII. 1724 za ňu udelil odpustky).

Po večernom zvonení sa zvyčajne zvoní ďalším zvonom na modlitbu za duše v očistci.

Tí, ktorí sa pri tomto zvonení pokľaciačky modlia Otčenáš a Zdravas Mária s dodatkom: "Odpocínutie večne daj im Pane, a svetlo večné nech im svieti. Nech odpočívajú v pokoji. Amen", dostanú 100 dní odpustkov (pápež Klement XII., 11. augusta 1736).

Svätý Alfonz okamžite zanechal každé zamestnanie, keď zazvonil zvon na kľáčanie. V mnohých dedinách je krásnym zvykom, že ľudia si pri zvonení kľaknú na modlitbu, a to aj na verejnej ulici (samozrejme, v teplejšom počasí).

III. Ruženec

Tí, ktorí sa vrúcne modlia, častejšie opakujú slová, ktoré vychádzajú z hĺbky srdca. Tak to robil Kristus na Olivovej hore; kráľ Dávid, ktorý v jedinom žalme (Ž 136) volá 26-krát: "Jeho milosrdenstvo trvá naveky." Svätý František z Assisi, ktorý počas celej noci opakoval slová: "Môj Boh a moje všetko." Podobne aj veľkí ctitelia Matky Božej ju často pozdravovali slovami anjela. Modlitby Zdravas Mária spájali dohromady, ako ruže pri vití venca; odtiaľ pochádza názov "ruženec." Keďže Mária, Kráľovná nebies a plná cností, je často prirovnávaná k ľúbeznej ruži, Kráľovnej kvetín, (Ako napr. Iz 11, 1) a pre svoju úplnú bezhriešnosť je prirovnávaná k ruži bez trňov, ľudia ovenčovali obrazy Božej Matky ružovými vencami, a tak ich významne zdobili. Kto sa teda na počesť Panny Márie často po sebe modlil Zdravas Mária, robil podobne ako ten, kto **zdobí obraz Božej Matky ružami**. Akoby na jej počesť obetoval ruženec.

A) Ruženec je modlitba, v ktorej sa hovorí Otčenáš s nasledujúcimi 10 Zdravami 5 krát alebo 15 krát po sebe a zároveň sa rozjíma o živote, utrpení a oslavení Vykupiteľa.

Úvodom ruženca je Apoštolské vyznanie viery a tri Zdravasy, počas ktorých sa modlíme za rozmnoženie troch božských cností. O živote, umučení a oslavení Krista rozjíname tak, že pri každom Zdravas po slove Ježiš alebo tesne pred modlitbou Otčenáš vložíme jedno ružencové tajomstvo, t. j. krátke rozjímanie o niektorej udalosti z Kristovho života. Toto ružencové tajomstvo by sme mohli vložiť aj len v myšlienkach. (Kongr. odp. 31. 1. 1837) Pri modlitbe musíme držať v rukách vlastný ruženec (Kongr. odp. 31. 1. 1837) a zároveň sa musíme dotýkať aj zrníka; len ak sa ruženec modlí viac ľudí, stačí, ak ho drží v ruke len jedna osoba, ktorá riadi modlitbu. (Kongr. odp. 14. 12. 1857)

Ruženec sa teda delí na **radostný, bolestný a slávnostný**. V prvom oslavujeme nebeského Otca, ktorý poslal Vykupiteľa; v druhom Syna, ktorý nás vykúpil; v treťom Ducha Svätého, ktorý nás posvätil.

B) Modlitbu ruženca zaviedol sv. Dominik. (Lev X., sv. Pius V., Lev XIII. 1. 9. 1883)

Pustovníci prvých storočí, ktorí nevedeli čítať žalmy, sa namiesto každého žalmu modlili jeden Otčenáš a Zdravas a kvôli počítaniu týchto modlitieb mali navlečený určitý počet kamienkov alebo guľčiek na šnúrke. Až od čias svätého Dominika prevládol zvyk modliť sa namiesto 150 žalmov 150 Zdravasov. (Preto sa ruženec nazýva aj "žaltárom Panny Márie") Keď totiž okolo roku 1200 albigénsky blud napáchal v Cirkvi v severnom Taliansku a južnom Francúzsku veľa zla, **svätý Dominik** na príkaz pápeža kázal týmto heretikom (1206) keď jeho kázne nepomáhali, utiekal sa k Panne Márii. Panna Mária sa mu vraj zjavila a poučila ho o tejto novej modlitbe, ktorá má byť liekom proti kacírstvu. Svätý Dominik teraz nebojácne zavádzal ruženec na všetkých miestach, a tak čoskoro dosiahol obrátenie viac ako 100.000 heretikov. Čoskoro sa ruženec rozšíril po celom kresťanstve a všade sa tešil veľkej obľube. Ruženec je totiž veľmi **jednoduchá** a nad mieru vznešená modlitba. "Táto modlitba je taká jednoduchá, že sa ju môže ľahko modliť aj dieťa, ale zároveň je plná takých hlbokých tajomstiev, že aj najväčší bohoslovec môže pri nej konať najvznešenejšie rozjímanie." (Eberhard, biskup z Trieru.) Ruženec je **modlitba rozjímajúca**, lebo nám v **15** obrazoch predstavuje najdôležitejšie pravdy našej viery.

"Ruženec je krátke evanjelium." (Pius IX.) Je to účinný a praktický ľudový katechizmus, pretože sa v ňom formou modlitby predkladajú najdôležitejšie nauky Cirkvi. (Biskup Martin.) Ako každá rozjímová modlitba, aj táto je veľmi užitočná. Najmä rozjímanie o historických udalostiach Kristovho života nás podnecuje k napodobňovaniu toho, čo je obsiahnuté v tajomstvách ruženca, a k dosiahnutiu toho, čo je v nich prisľúbené. (Modlitba na Ružencovú slávnosť.) Okrem toho skutočnosť, že pri ruženci sa ústna modlitba **strieda** s rozjímaním, robí ruženec **príjemným** a ľahkým. Okrem toho pri modlitbe ruženca by sme mali vždy pamätať na svoju smrť; aj táto spomienka je užitočná. Ruženec

je teda majstrovskou modlitbou. "Čím dlhšie a pozornejšie rozjímam o tejto modlitbe, tým viac musím nad ňou žasnúť a cítiť, že má vyšší pôvod." (Biskup Martin.) Ruženec je ozdobou Rímskej cirkvi. (Pápež Pius III.)

C) Modlitba ruženca je veľmi milá Bohu, pretože je to veľmi pokorná modlitba, napodobňujúca anjelský chválospev.

Ruženec je **pokorná** modlitba, pretože sa v nej neustále jednoduchým spôsobom opakujú všeobecne známe pravdy. Preto pyšní ľudia touto modlitbou pohrdajú. Bohu je však milá, lebo Boh vzhliada na ponížených. (Ž 113, 6)

Ruženec je napodobnením **anjelského chválospevu**. Ved' najvyšší anjeli v nebi striedavo spievajú: "Svätý, svätý, svätý je Pán, Boh zástupov; plná je zem jeho slávy." (Iz 6, 3) Či si ľudia podobne nectia Kráľovnú nebies, keď sa modlia ruženec?

To, že táto modlitba je Božej Matke určite veľmi milá, ukázala tým, že keď sa zjavila v Lurdoch a mala na pravej ruke ruženec (1858). Pápež Pius IX. hovorí: "Odporúčam vám najmä ruženec, lebo túto modlitbu nás naučila sama Matka Božia. (11. nov. 1877)

D) Modlitba ruženca je veľmi užitočná, pretože ňou môžeme získať veľké milosti pre našu spásu, istú pomoc v núdzi a hojné odpustky.

Ruženec je skutočnou pokladnicou **milostí**. (sv. Alanus) Ó, koľko hriešnikov vďačí za svoje obrátenie ružencu. "Ruženec je zázračný prostriedok na zahľadenie hriechov a na znovuzískanie milosti." (Pápež Gregor XIV.) Vďaka tejto modlitbe aj spravodliví rastú v cnostiach. (Lev XIII.)

Je zvláštne, že všetci svätí, ktorí žili od zavedenia ruženca, túto modlitbu veľmi horlivo pestovali; pravdepodobne najviac prispela k ich svätosti. Biskupi svätý František Sal. a svätý Alfonz sa sľubom zaviazali modliť sa ruženec každý deň; pápež sv. Pius V. a arcibiskup. Karol Bor. sa ho modlili denne, vzdor svojim nespočetným povinnostiam, a zvyčajne so svojimi domácimi; posledný menovaný k nemu viedol chovancov kňazského seminára. Bl. Klement Hofbauer sa modlil ruženec v každej voľnej hodine, najmä keď prechádzal ulicami Viedne alebo keď išiel zaopatrovať; tejto modlitbe pripisoval obrátenie mnohých hriešnikov; hovorieval "Vždy, keď som sa pomodlil ruženec za nejakého hriešnika, podarilo sa mi ho obrátiť. Poľný maršal Radetzky sa vždy pred bitkou modlil ruženec a vždy vyhral. Andrej Hofer, obranca Tirolska proti Napoleonovi, bol tiež ctiteľom ruženca; modlil sa ho každý večer so svojimi ľuďmi. Hovorieval: "Ak ste so mnou jedli, môžete sa so mnou aj modliť." Aj na bojisku držal ruženec pevne v ruke. Jeho statoční bojovníci nasledovali jeho príklad; často sa zdalo, že sú na nejakej procesii, a nie na poľnom ťažení. Ktosi nazval ruženec "teplomerom kresťanstva", a to právom; lebo tam, kde sa táto modlitba koná, vládne viera a kresťanský život; ale tam, kde sa nectí, to zvyčajne vyzerá smutne z náboženského hľadiska. Horlivá modlitba ruženca bola tiež príčinou toho, že mnohé krajiny nestratili poklad pravej viery.

Kresťania vždy v čase núdze dostávali **zázračnú pomoc** modlitbou ruženca, ako napríklad počas tureckých vojen. Víťazstvo pri Lepante v roku 1571, oslobodenie Viedne v roku 1683 a víťazstvo pri Belehrade v roku 1716 sa pripisuje modlitbe ruženca. Oprávnené sa tvrdilo, že nepriateľov neporazili ani tak guľky nepriateľa, ako skôr guľôčky ruženca. Na poďakovanie za vyprosené dobrodenia a dosiahnuté víťazstvá pápež vtedy nariadil, aby sa v 1. októbrovú nedeľu slávil ružencový sviatok. Modlitba ruženca odvracia nešťastia, ktoré hrozia svetu (Sixtus IV.), a uzmieruje rozhnevaného Boha. (Gregor XIII.) Tak ako v časoch svätého Dominika bola modlitba ruženca spoľahlivým liekom proti vtedajšiemu zlu, tak aj dnes môže výrazne prispieť k zmierneniu súčasných útrap. (Lev XIII. 1. sept. 1883) Preto pápež Pius IX. hovoril: „Deti, pomáhajte mi premáhať zlo v Cirkvi a spoločnosti, avšak nie mečom, ale ružencom!“

Nadprirodzenú moc ruženca pociťuje každý, kto sa ho modlí; niet modlitby, ktorá by v súžení tak utešovala a zaháňala všetok nepokoj ako modlitba ruženca. "Pieseň človeka upokojuje a uspáva; podobne aj ruženec je upokojujúcim liekom pre toho, kto je sužovaný ťažkosťami." (A. Stolz.) Ruženec, ktorý je malým evanjeliom, vedie tých, ktorí sa ho vrúcne modlia, k pokoju prislúbenému v evanjeliu. (Pius IX.) Že ruženec je určite vynikajúca modlitba, možno usúdiť už z toho, že voľnomyšlienkarí sú plní zúrivej nenávisti voči nemu, mimoriadne ním pohrdajú a potupujú ho.

Mnohí pápeži udelili za modlitbu ruženca veľké **odpustky** a veľmi ju odporúčali. Kto sa pomodlí 5 desiatkov (bez prestávky) na ruženci posvätenom kňazom, ktorý má na to oprávnenie (redemptoristami, dominikánmi atď.), získa 100 dní odpustkov. (Ben. XII. 13. apr. 1726) Lev XIII. nariadil, aby sa každoročne v ružencovom mesiaci októbri buď pri farskej omši alebo popoludní pred vystavenou sviatosťou oltárnou modlil ruženec s loretanskými litániami. Za každú takúto pobožnosť udelil odpustky 7 rokov a 7 kvadragen. (20. aug. 1885) Pápež Pius IX. zanechal ako svoju poslednú pamiatku napomenutie kresťanskému ľudu, aby sa modlil ruženec; povedal: "Modlite sa všetci spoločne vo svojich rodinách každý večer ruženec, túto jednoduchú, krásnu modlitbu, tak bohato obdarenú odpustkami. Toto je moje posledné slovo k vám, memento, ktoré vám zanechávam." (11. apríla 1877) Raz tiež povedal, keď hovoril o ruženci: "Je to najväčší poklad vo Vatikáne." Ó, keby každý z nás mohol povedať: "Toto je najväčší poklad v našom dome."

IV. Loretanské litánie. Zdravas Kráľovná

A) Loretánske litánie sú modlitbou, v ktorej dávame Božej Matke najkrajšie mená a neustále ju prosíme o príhovor.

Loretánske litánie sa prvýkrát konali na pútnickom mieste Loreto v Taliansku, kde sa nachádza Nazaretský domček Panny Márie. V Loretánskych litániách sa najprv vzýva Boh, podobne ako v Kyrie eleison vo svätej omši. (Pane, zmiluj sa nad nami! Kriste, zmiluj sa nad nami, Pane,) Potom sa vzýva Najsvätejšia Trojica. (Otče, Bože z nebies, zmiluj sa nad nami! Synu, Vykupiteľu ...) Potom sa vzýva Božia Matka o jej príhovor. Tieto vzývania môžeme rozdeliť do šiestich tried:

1. Prvé tri vzývania obsahujú v skratke **všetky Máriine prednosti**. (Svätá Mária, oroduj za nás! Svätá Božia Rodička, oroduj za nás! Svätá Panna panien, oroduj za nás!)

2. Potom nasledujú prednosti, ktoré patria Márii ako **Matke**. (Matka Kristova, Matka Božej milosti, Matka najčistejšia, Matka najčistotnejšia, Matka neporušená, Matka nepoškvrnená, Matka premilá, Matka predivná, Matka Stvoriteľka, Matka Spasiteľka.)

3. Potom pozdravujeme Máriu ako **Pannu**. (Panna najmúdrejšia, Panna ctihodná, Panna chválitebná, Panna mocná, Panna dobrotivá, Panna verná.)

4. Vyslovujú sa prednosti Márie v **obrazoch a podobenstvách**. (Zrkadlo spravodlivosti, Stolica múdrosti, Príčina našej radosti, Vznešený príbytok nábožnosti, Ruža duchovná, Veža Dávidova, Veža zo slonových kostí, Dom zlatý, Archa Božej zmluvy, Brána nebeská, Hviezda ranná.)

5. Mária sa predstavuje vo **vzťahu k Cirkvi bojujúcej**. (Uzdravenie chorých, Útočisko hriešnikov, Potešenie zarmútených, Pomocnica kresťanov.)

6. Nakoniec vo **vzťahu k Cirkvi víťaznej**. (Kráľovná anjelov, patriarchov, prorokov, apoštolov, mučeníkov, vyznávačov, panien, všetkých svätých, Kráľovná bez poškvrny dedičného hriechu počatá, Kráľovná presväteho ruženca.)

Na konci litánií sa s dôverou, že sa nám dostalo príhovoru Panny Márie, obraciame k jej božskému Synovi a prosíme ho o odpustenie, vypočutie a zmilovanie. (Baránku Boží, ktorý snímaš hriechy sveta atď.)

Tým sa končia litánie. Postupom času pápeži pridávali rôzne vzývania, napríklad po víťazstve nad Turkami: "Pomocnica kresťanov, oroduj za nás", po vyhlásení článku viery o Nepoškvrnenom počatí Panny Márie: "Kráľovná bez poškvrny dedičného hriechu počatá, oroduj za nás"; po zavedení ružencovej pobožnosti v mesiaci októbri: "Kráľovná presväteho ruženca, oroduj za nás." Kedykoľvek sa pomodlíme tieto litánie, získame 300 dní odpustkov." (Pius VII. 30. septembra 1817.)

B) Modlitba Zdravas Kráľovná sa modlí pri mnohých cirkevných pobožnostiach ako pri pohreboch a pri modlitbe po sv. omši.

Pochádza od zbožného Benedikta z 11. storočia. Posledné tri slová: „Ó milostivá, ó pobožná, ó sladká Panna Mária“, pochádzajú od sv. Bernarda (†1153) Zdravas Kráľovná bola obľúbenou modlitbou mnohých svätých.

O NAJDÔLEŽITEJŠÍCH POBOŽNOSTIACH

A) Rozlišujeme medzi riadnymi a mimoriadnymi pobožnosťami; prvé sa konajú pravidelne v určitom čase, druhé len niekedy.

B) Riadne (pravidelné) pobožnosti sú ranné a popoludňajšie pobožnosti, ktoré sa konajú v každom farskom kostole každú nedeľu a v sviatok a v mnohých farských kostoloch aj vo všedné dni.

Vo farských kostoloch sa v nedeľu a vo sviatok slúži jedna alebo viac svätých omší, podľa počtu kňazov a veľkosti farnosti, a s jednou z týchto svätých omší je zvyčajne spojená kázeň. Ak sa v kostole slúži slávnostná svätá omša, kázeň sa koná pred ňou. Popoludní sa modlia buď litánie (Litánie ku všetkým svätým, Litánie k Najsvätejšiemu menu Ježiš, Loretánske litánie a Litánie k Najsvätejšiemu Srdcu Pána Ježiša sú schválené Apoštolskou stolicou, ale môžu sa používať aj litánie schválené biskupom, Kongr. obr. 29. okt. 1887) alebo sa spievajú nešpory (žalmy) alebo sa koná ružencová modlitba a na konci sa dáva požehnanie sviatosťou oltárnu.

Aj vo všedné dni sa konajú isté pobožnosti. Takmer vo všetkých farských kostoloch sa svätá omša slúži ráno o určitej hodine; v mnohých sa koná podobná pobožnosť aj popoludní ako v nedeľu; v mnohých sa táto pobožnosť koná v sobotu, v predvečer sviatkov (nešpory alebo spievané litánie) a v pôstnom období (Miserere), často aj v máji

(májová pobožnosť k Matke Božej) Zisti si, v akom čase sa konajú pobožnosti vo vašej farnosti v nedeľu a vo sviatok a v pracovných dňoch! Bolo by zlým znamením, keby si to nevedel!

C) K mimoriadnym pobožnostiam patria procesie (pohreby), púte (krížová cesta), vyloženie sviatosti oltárnej a misie.

Cirkevný pohreb vlastne nie je nič iné ako procesia a pobožnosť krížovej cesty nie je iné, ako návšteva Kristovej krížovej cesty v Jeruzaleme, vykonaná doma.

1. O PROCESIÁCH

1.1. Procesie sú slávnostné pochody, pri ktorých sa spoločne a verejne modlíme.

Spoločná modlitba má veľkú hodnotu. Ak všetky deti o niečo prosia svojho otca, nie je preňho také ľahké to odoprieť. Boha tiež prinucujeme, aby nás vypočul, keď sa za niečo modlí veľa jeho detí.

Zvyky pri cirkevných procesiách znázorňujú pravdu, že sme pútnikmi na zemi do nebeskej vlasti. (Heb 13, 14)

Vychádza sa z kostola (procedere = vychádzať, odtiaľ názov procesie) a opäť sa vracia do kostola; to znázorňuje, že ak chceme prísť do Cirkvi víťaznej, musíme na zemi vstúpiť do Cirkvi. Kríž sa nesie ako prvý, pretože sa modlíme v Ježišovom mene; zároveň sa tým vyjadruje, že v tomto živote sa nikdy nemôžeme úplne oslobodiť od krížov a utrpenia, ak sa chceme riadiť Kristovým učením. Zástavy majú svoj pôvod u cisára Konštantína Veľkého; pripomínajú nám, že celý náš život je neustálym bojom, a že sme preto ako vojaci. Hlas zvonov nás vyzýva k vrúcnej modlitbe, aby tak vystupovala k nebu, ako hlas zvonov stúpa k oblakom. Ľudia majú ísť vo dvojici, aby sa tak znázornilo dvojité prikázanie lásky, najmä prikázanie lásky k blížnemu.

Vpredu majú ísť deti, najprv chlapci a potom dievčatá, pretože deti sú pre svoju nevinnosť Bohu najmilšie; potom dospelá mládež, najprv mladí muži, potom dievčatá; potom kňaz a speváci; potom muži a nakoniec ženy. Kňaz kráča uprostred sprievodu, lebo má slúžiť všetkým bez rozdielu. Vychádza sa von do prírody, kde podliehame jej vplyvom, tak ako v živote podliehame rôznym ranám osudu. Neustále sa modlí alebo spieva, pretože v tomto živote sa máme bezprestania modliť. Modlitba sa riadi podľa účelu procesie; pri prosebných procesiách (krížová cesta) sa modlia litánie ku všetkým svätým. Všetci majú vlastne kráčať s nepokrytou hlavou, len kňazi a tí v úradnom odevu majú mať na hlave pokrývku, čím sa dáva najavo, že ľud má poslúchať duchovných a svetských predstavených. V procesii Božieho Tela nesmie mať nikto zakrytú hlavu. Prečo?

1.2. Cirkev koná procesie, aby nám názorne ukázala niektoré udalosti z Kristovho života alebo niektoré pravdy viery, prípadne aby od Boha rýchlejšie vyprosila pomoc; Cirkev nám tým tiež dáva príležitosť verejne ukázať svoju vieru a príslušnosť k Cirkvi.

Tým, že Cirkev živo znázorňuje určité udalosti z Kristovho života alebo určité pravdy viery, chce posilniť našu vieru. Procesiami sa nám teda dostáva rýchlejšie pomoci, pretože naša spoločná modlitba je rýchlejšie vypočutá Bohom a verejné vyznanie našej viery je Bohu veľmi milé. A skutočne prosebné procesie mali vždy veľký účinok.

Pri dvoch procesiách sa nám ukazujú najmä **udalosti z Kristovho života**, a to pri procesii na Hromnice (na sviatok Očisťovania prebl. Panny Márie) a pri procesii na Kvetnú nedeľu. V dvoch sú živo znázornené niektoré **pravdy viery**, a to pri procesii na sviatok zmŕtvychvstania Krista Pána a na Božie Telo. Dve procesie majú za cieľ, aby sme **prosili** Boha o **pomoc**; sú to procesie na deň svätého Marka a na Krížové dni.

V misijných krajinách sa tieto procesie zvyčajne konajú len v kostole.

1.3. Nasledujúce procesie sú predpísané v celej Cirkvi:

A) Procesia na Hromnice, pri ktorej sa v kostole nosia horiace sviece, lebo v ten deň Simeon nazval Ježiška „Svetlom sveta na osvietenie národov.“ (Lk 2, 32)

Táto procesia bola zavedená, aby dala kresťanský význam pohanským pochodňovým procesiám, ktoré sa konali vo februári (keď v našej krajine opäť pribúda dňa a svetla) a konali sa na počesť pohanských bohov. Kristus je skutočne **Svetlom sveta**, pretože svojím učením zahnal temnotu pohanských bludov. **Vosková svieca** znamená Krista, ktorý je svetlom sveta. Vosk znamená ľudskú prirodzenosť v Kristovi, plameň znamená božstvo; ako vyžaruje plameň z vosku, tak božstvo vyžaruje z Kristovej ľudskej prirodzenosti v jeho učení a zázrakoch; ako svieca, slúžiac iným, strávi samu seba, tak aj Kristus obetoval svoju ľudskú prirodzenosť, aby pomohol iným k osvieteniu a k večnému svetlu.

Ten, kto za búrky a v hodine smrti zapaluje posvätené hromničné sviece, nie je poverčivý, ale robí celkom dobre, lebo kňaz pri posvätení týchto sviec (ktoré sa koná pred procesiou) prosí Boha o osvietenie a ochranu pre všetkých, ktorí budú tieto sviece nábožne uchovávať.

B) Procesia na Kvetnú nedeľu, pri ktorej sa okolo kostola nosia požehnané ratolesti, lebo Kristus v tento deň uskutočnil svoj slávnostný vstup do Jeruzalema.

Palmové ratolesti v rukách Židov znamenajú víťazstvo, ktoré Kristus svojou smrťou vydobyl nad kniežatom smrti, diablom. (sv. Aug.) Naša procesia znamená raz slávny príchod do neba. Preto kňaz trikrát klope krížom na dvere kostola, po čom sa otvorí. Tým sa znázorňuje, že len prostredníctvom kríža a utrpenia sa dá dostať do neba.

C) Procesia na sviatok zmŕtvychvstania na Veľkú noc, pri ktorej sa berie Najsvätejšia sviatosť oltárna z Božieho hrobu a vychádza sa von z kostola, lebo Vykupiteľ vstal z mŕtvych na Veľkonočnú nedeľu ráno.

Touto procesiou vyznávame svoju vieru v Kristovo zmŕtvychvstanie a v naše budúce vzkriesenie.

Na mnohých miestach sa táto procesia koná v sobotu večer, pretože sa na nej môže zúčastniť viac ľudí ako v nedeľu ráno.

D) Procesia na sviatok Božieho Tela, pri ktorej sa sviatosť oltárna prenáša ku štyrom oltárom, postaveným vonku, aby sme tým verejne vyznávali svoju vieru v Kristovu prítomnosť v Najsvätejšej sviatosti oltárnej.

Sviatok Božieho Tela sa slávi vo štvrtok po nedeli Najsvätejšej Trojice; teda na druhý týždeň po Turícach, lebo apoštoli začali skoro po zoslaní Ducha Sv. rozdávať telo Pána. Cirkve chce touto slávnosťou tiež povedať: Kristus síce vystúpil do neba, ale napriek tomu nemáme dôvod na smútok, pretože v Najsvätejšej sviatosti oltárnej je stále s nami. Tento sviatok sa slávi už približne 600 rokov. Prvýkrát ho v Belgicku zaviedol biskup z Lutychu v dôsledku Božieho zjavenia, ktoré mala bl. Juliana, mníška v Lutychu (asi 1250), a krátko nato (1264) ho pápež Urban IV. zaviedol v celej Cirkvi. Až pápež Ján XXII. v roku 1317 nariadil procesiu na Božie Telo.

V Nemecku je nasledujúci zvyk (v Ríme nie je): Sviatosť oltárna sa nesie v monštrancii pod baldachýnom, ustavične sa okiada a cesta sa posýpa kvetinami; domy a oltáre sú ozdobené a ľudia majú obnažené svoje hlavy. Všetko toto sa deje z úcty pred najsvätejšou sviatosťou oltárnou. Štyri oltáre znamenajú, že všetky národy zo štyroch svetových strán sú pozvané k stolu Pána. Pri štyroch oltároch sa čítajú časti zo štyroch evanjelií, ktoré sa týkajú ustanovenia najsvätejšej sviatosti oltárnej. Prečo je to tak? Lebo kto pozoruje túto slávnostnú procesiu, mimovoľne sa pýta: prečo sa vzdáva toľko úcty tejto pod spôsobom chleba? A práve na túto otázku má odpovedať rozprávanie štyroch evanjelistov. Po prečítaní každej časti evanjelia sa koná modlitba za ochranu pred bleskom a búrkou (a fulgure et tempestate) a za úrodu zeme.

Touto modlitbou vyznávame, že aj my uznávame Vykupiteľa ukrytého pod týmto spôsobom chleba ako všemohúceho riaditeľa vesmíru. Procesia sa v kostole končí ambróziánskym chválospevom ("Bože, chválime ťa.").

Najsvätejšia sviatosť sa nesie pod tzv. nebesami (baldachýnom), akoby pod veľkým slnečníkom. Slnečník je u mnohých národov (najmä v Ázii) odznakom kráľovskej dôstojnosti. Baldachýn teda predstavuje Boží majestát skrytý pod spôsobom chleba.

E) Procesia na deň sv. Marka, pri ktorej vychádzame do poľa, aby sme Boha prosili o pozemskú úrodu.

Pamiatka svätého Marka sa koná 25. apríla. Túto procesiu zaviedol pápež Gregor Veľký okolo roku 600. V Ríme totiž zúrila mor; vzduch tak bol nakazený, že ľudia kýchajúc, padali na zem a umierali. (Odtiaľ pochádza dnešný zvyk hovoriť pri kýchaní: "Pozdrav Pán Boh.") Pápež Gregor sa snažil procesiou vyprosiť pomoc od Boha; a mor ustal. Preto sa táto procesia nazývala "morová procesia." V tejto procesii ľudia vychádzali zo 7 kostolov, potom sa spojili do jedného sprievodu a s obrazom Panny Márie, ktorý namaloval svätý Lukáš, vchádzali do kostola Panny Márie Väčšej (Maria Major).

F) Procesia na prosebné dni, pri ktorej sa tiež vychádza do polí, aby sme prosili Boha o úrodu.

Prosebné dni sú tri dni pred sviatkom Nanebovstúpenia Pána. Tieto procesie zaviedol biskup Mamert vo Vienne vo Francúzsku okolo roku 470. Podnietila ho k tomu neúroda a zemetrasenie. Táto procesia nám pripomína cestu Krista a jeho sprievodu na Olivovú horu, odkiaľ Kristus vstúpil do neba.

Okrem toho sa na mnohých miestach každoročne konajú aj iné procesie.

Napríklad procesia na podakovanie za šťastne skončenú žatvu, v nedeľu Najsvätejšej Trojice k soche Najsvätejšej Trojice, na sviatok patróna kraja k jeho soche alebo do jeho kostola atď.

Niekedy osobitnú procesiu nariadi pápež alebo biskup.

Napríklad, keď je jubileum, alebo čas veľkého súženia.

Ani slávnostné uvítanie biskupa a pohrebné sprievody nie sú ničím iným ako procesiami.

Pri všetkých procesiách je modlitba najdôležitejšia. Kto sa nechce modliť, ale len rozprávať a zvedavo pozeráť, nech radšej zostane doma, lebo jeho účasť nie je prínosom, ale skôr škodí.

2. O KREŠŤANSKOM POHREBE

2.1. Kresťanský pohreb je žehnanie pozostatkov zomrelého katolíka spojené so slávnostnou procesiou.

Pochovávať mŕtvych je skutkom milosrdenstva, preto Boh za to Tobiáša odmenil.

My kresťania máme úctu k mŕtvtvu, pretože vieme, že jedného dňa vstane z mŕtvych. Preto Cirkev pochováva mŕtvolu so slávnostnými obradmi.

V pohrebnom sprievode sa na čele nesie kríž (lebo sa modlíme v mene ukrižovaného Vykupiteľa), zvonia zvony (lebo naša vrúcna modlitba má vystúpiť do neba ako hlas zvonov) a spievajú sa žalmy a smútočné piesne (najmä kajúci Dávidov žalm "Miserere"). Cestou na cintorín sa má každý modliť a nie rozprávať, lebo k procesii patrí modlitba.

2.2. Obrady konané pri kresťanskom pohrebe vyjadrujú prosbu, aby bol Boh zosnulému milostivý.

Napríklad sa nesú horiace sviece, ktorými sa prosí Boh, aby zosnulému doprial večné svetlo (aby ho pripustil k nazeraniu na Boha); rakva sa kropí svätenou vodou, čím sa Boh prosí, aby zosnulého očistil od hriechov; rakva sa okiada, čím prosíme Boha, aby naše príhovory, ako dym z kadidla vystúpili k Božiemu trónu a boli Bohu príjemné. S pohrebom sa zvyčajne koná zádušná svätá omša a kňaz často prednesie pohrebnú reč, aby pohol prítomných k vrúcny modlitbám.

V minulosti sa mŕtvy v predvečer pohrebu nosili do kostola a ľudia sa nad nimi modlili celú noc, ako aj nasledujúci deň, keď sa v ich prítomnosti slúžila svätá omša.

Zo zdravotných dôvodov tento niekdajší zvyk takmer všade zanikol. V súčasnosti sa všade tam, kde sa neslávi omša v prítomnosti mŕtvy, stavia v kostole tzv. tumba (trúchlolenie s napodobnením umrlejšej truhly). Iba pri pohrebe detí, t. j. tých, ktoré ešte nedosiahli vek užívania rozumu (ktoré ešte nemajú osem rokov), sú obrady radostné. Kňaz má pri takýchto pohreboch biele rúcho.

2.3. Kvety a vence na pohrebe predstavujú pominuteľnosť pozemského života i nesmrteľnosť duše a lásku, ktorá pokračuje aj po smrti.

Kvety, ktoré rýchlo vädnú, nám pripomínajú pominuteľnosť pozemských vecí. Písmo tiež hovorí: "Človek zvädne ako poľný kvet." (Ž 103, 15) Čerstvé kvety a vence na rakve tiež znamenajú, že duša žije ďalej, hoci telo zomrelo. A kvety zasadené na hrobe sú výrazom lásky pozostalých. Kvety vyjadrujú slová Písma: "Láska neumiera." (1 Kor 13, 8)

Napriek tomu, že kvety na hrobe a rakve majú krásny význam a z náboženského hľadiska sa proti nim nedá nič namietat, nemôžeme schvalovať kupovanie príliš veľkého množstva kvetov, pretože mrhanie peniazmi a pýcha sú hriechom. Bolo by lepšie vzdať sa **prílišnej okázalosti** a ušetrené peniaze radšej darovať chudobným. Ako veľmi by sme týmto milosrdným skutkom pomohli úbohým zosnulým! Preto mnohí šľachtici pred svojou smrťou žiadali, aby sa na ich rakvy nedávali vence. Poľný maršal Albrecht Rakúsky (vítaz pri Kustozi v roku 1866 a syn víťaza z Aspernu), ktorý zomrel v roku 1895, výslovne zakázal všetky vence s poznámkou, že peniaze za ne by sa mali radšej venovať chudobným alebo na svätú omšu.

2.4. Kresťanský pohreb preto býva zvyčajne slávnostný, pretože Bohu je veľmi milé ak vzdávame úctu mŕtvym telám tých, ktorí zomreli v Božej milosti.

Je vhodné mať úctu k telám ľudí aj po ich smrti. V prvom rade sú však pre nás posvätné len naše živé telá, pretože sú príbytkom a nástrojom duše stvorenej na Boží obraz. Ale vážime si aj pozostatky tých vecí, ktoré nám boli posvätné za života. Preto si uctieваме pozostatky ľudských tiel. A uctieваме ich o to viac, lebo boli chrámom Ducha Svätého. Ctíme si ich teda z ohľadu na Boha a preto je táto úcta **Bohu príjemná**. (Vid' II. Diel katechizmu, časť o ctení relikvií.) Okrem toho Boh hľadá na pochovanie mŕtvych ako na **skutok milosrdenstva** (lebo telá zomrelých chránime pred zneuctením) a za to nás aj odmení. Spomeň si na Tobiáša.

Preto sa v prvých kresťanských časoch ani tí najvznešenejší ľudia (dokonca ani pápeži) nehanbili na svojich ramenách niesť ku hrobe kresťanov usmrtených pre vieru, ba i vlastnoručne ich pochovávať. V tých časoch sa hroby nachádzali v podzemných chodbách, v tzv. katakombách, kde sa slúžila aj svätá omša. Odtiaľ neskôr pochádza zvyk pochovávať mŕtvych v kostolných kryptách a okolo neho, zvyk, ktorý bol dnes z prehných ohľadov na zdravie zväčša zrušený. Cintoríny sa teraz nachádzajú väčšinou za obcou.

Mýlia sa tí, ktorí si myslia, že cintoríny kazia ovzdušie alebo znečisťujú pitnú vodu, a že sú teda príčinou nákazlivých chorôb. Odborníci z oblasti medicíny dokázali, že **cintoríny v žiadnom prípade neohrozujú naše zdravie**. Nesprávne ukrytá mŕtvola má však škodlivý vplyv na naše zdravie, pretože jej rozklad sa na vzduchu výrazne urýchľuje. Ak je mŕtvola v primeranej hĺbke (1,5-2 metre) pod zemou, rozklad mŕtvy je kvôli nedostatku kyslíka veľmi pomalý. A tak ako huba vpíja do seba vodu, tak zem absorbuje znečistené plyny. Zem je najlepším dezinfekčným prostriedkom proti hniúcim telám. Ba zem premieňa škodlivé plyny na iné látky a podporuje rast. Všimnite si, ako vegetácia na cintoríne prekvitá. O tom, ako málo škodlivé pre zdravie je ovzdušie na cintorínoch,

často svedčí závideniahodné zdravie a dlhý vek hrobárov a správcov cintorínov. Dokonca ani pitná voda, ktorá presakuje cez cintoríny, nebola zistená ako znečistená. Mnohí odborníci preskúmali vodu, ktorá vyteká zo samotných cintorínov, a zistili, že je úplne neškodná.

Zem je totiž vynikajúci čistiaci prostriedok; destiluje vodu a premieňa škodlivé látky na dobré, ktoré slúžia na zachovanie tvorstva. Nemáme preto dôvod považovať pochovávanie na cintoríne za nebezpečné pre zdravie a obhajovať násilné a neprirodzené ničenie ľudských tiel, napríklad spaľovaním. "Som pevne presvedčený, že cintorínom sa stala krivda. 50 percent fanatických kremacionistov (= zástancov spaľovania tiel) velebí žertvu len preto, aby sa mohli považovať za slobodomyselných; začínajúc novú cestu, chcú vzbudiť dojem, že idú vpred." (Mantegazza.)

V Nemecku sa ročne spáli šesťsto alebo sedemsto mŕtvych; asi dvesto v Gothe a Hamburgu a po sto v Heidelbergu, Jene, Offenbachu n. R. a napokon v Mannheime. Zvyčajne sa dávajú spaľovať len bohatí, pretože sa obávajú, že ich pochovávajú zaživa.

2.5. Cirkev odsudzuje **spaľovanie mŕtvych**, pretože je to v rozpore s naším ľudským a kresťanským cítením.

Pôvodne všetky národy sveta pochovávali mŕtvych do zeme; dôkazom toho sú ľudské kosti, ktoré od najstarších čias odpočívajú v lone zeme, takže nemohli byť spálené. Existujú aj mohyly, ktoré boli prikruté kameňmi. Aj Židia pochovávali mŕtvolu do zem, o tom hovorí asi 300 svedectiev sv. Písma. Spomeňme si najmä na hroby kráľov a prorokov. Odmietnuť pochovať mŕtvolu bolo medzi Židmi trestom. (Dt 28, 26) Aj Rimania pôvodne pochovávali mŕtvolu. Hroby boli pre nich posvätné. (Cicero) Zneuctenie hrobu sa prísne trestalo, zvyčajne odseknutím ruky alebo upálením. Mŕtvolu sa často ukladali do kameňov, ktoré mali tú vlastnosť, že za 40 dní premenili mŕtvolu na prach; takéto kamene sa nazývajú sarkofágy (= traviči tiel) Rimania dávali mŕtvolu spaľovať len v prípadoch, keď sa obávali, že by mŕtvola mohla byť zneuctená nepriateľmi. (Plínius) Neskôr, keď sa medzi nimi stále šírila nemravnosť, sa spaľovanie mŕtvol stalo módou.

Pripomeňme si tiež, že starí Egypťania a tiež národy Ameriky balzamovali mŕtvolu; spomeňme si na múmie. U starých pohanov, ktorí mŕtvych spaľovali, spaľovanie ustúpilo hneď, ako k nim dorazila civilizácia. Spaľovanie mŕtvol vykorienilo najmä kresťanstvo. Ale v našich časoch, keď viera slabne a morálka hrubne, sa opäť začína spaľovanie mŕtvol. Spaľovanie **uráža naše kresťanské cítenie**. My kresťania totiž považujeme smrť za spánok. Mŕtvi spia. (1 Kor 15, 18) Jedného dňa totiž vstanú z mŕtvych. Cintorín je miestom spánku, miestom odpočinku a pokoja, preto sa nazýva "miestom pokoja." Tento spánok teda predstavuje pochovanie, nie spálenie mŕtvol. Spustením mŕtvol do zeme ukazujeme, že naše telo je ako semeno (1 Kor 15, 42), ktoré je zasiate do zeme, klíči a rastie.

Ako kresťania si vážime svoju dušu podobnú Bohu, a teda aj jej nástroj, telo. (Orig.) Správny kresťan nikdy nebude schvaľovať spaľovanie mŕtvych, pri ktorom sa telo škarí, kosti praskajú a celé telo je strašne zohavené. Spáliť sa chcú nechať len ľudia, ktorí stratili vedomie svojej ľudskej dôstojnosti a kresťanskej viery. Okrem toho my kresťania máme za vzor Krista, ktorý sa nedal spáliť, ale bol uložený do hrobu a vstal z neho. Pohania však všetky tieto úvahy nepoznali. Áno, pohania nechceli žiadne náhrobné kamene a pomníky, lebo im príliš pripomínali koniec ich pozemskej blaženosti. A ten istý dôvod núti dnešných voľnomyšlienkárov obhajovať spaľovanie mŕtvol. Pre nich je pochovávanie príliš veľkou pripomienkou toho, že duša žije aj po smrti. Spálenie mŕtvol je pre nich lepšie, pretože veľmi dobre predstavuje úplné zničenie človeka po smrti, ako by si to priali. "Ale nech si nikto nemyslí, že my kresťania sa bojíme spaľovania mŕtvych, akoby to prekážalo nášmu budúcemu vzkrieseniu; veď Boh môže vzkriesiť aj telo premenené na prach." (Oktavián) Nevýhodou spaľovania mŕtvych je určite aj to, že **vzduch**, už aj tak dosť **znečistený** dymom z tovární, je ešte viac znečistený a nasýtený škodlivými výparmi, čo by sa stalo najmä vtedy, keby spaľovanie mŕtvych zovšeobecnelo. Vo väčších mestách muselo postaviť veľa pecí, pretože spálenie jednej mŕtvol trvá dve hodiny. Nech nám zástancovia spaľovania mŕtvych vysvetlia, prečo je India, kde je spaľovanie mŕtvol zvykom, hlavným brlohom a kolískou všelijakých nákaz a moru.

Spaľovanie mŕtvol je tiež veľmi **nákladné**. Nakoniec tu máme presvedčivý dôvod, ktorý musí byť všetkým zástancom spaľovania mŕtvych nepríjemný. **Súdne orgány** by taktiež nemali schvaľovať spaľovanie mŕtvych. Ak sa mŕtvola pochová do zeme, aj po rokoch sa dá zistiť, či bola zavraždená, otrávená, uškrtaná atď.

Takýmto spôsobom už vyšlo najavo mnoho zločinov a zachránilo sa mnoho nevinných ľudí. Ak by sa mŕtvolu spálili, toto všetko by nebolo možné. Kto teda schvaľuje spaľovanie mŕtvol, je spoluvinníkom zločinov, pretože chce zahľadiť ich stopy.

2.6. Cirkev nemôže dovoliť **kresťanský pohreb nepokrsteným, inovercom a tým katolíkom, ktorí zomreli v ťažkom hriechu**.

K nepokrstených patria aj nepokrstené deti. Cirkev nemá nad nepokrstenými žiadnu moc. Cirkev odopiera kresťanský pohreb aj **inovercom**, pretože sa riadi zásadou: "S kým sme nemali spoločenstvo za živa, s tým nemôžeme mať spoločenstvo ani keď zomrel." (Pápež Innoc. III.) Ak by katolícky kňaz pochoval aj inoverca, katolíci by si ľahko mohli myslieť, že všetky náboženstvá sú rovnaké. Tak by sa podporovala náboženská ľahostajnosť a pravá Cirkev by strácala vážnosť; to by však bolo na škodu spásy ľudí.

Ale Cirkev toleruje, aby podľa zákonných predpisov boli na katolíckych cintorínoch pochovaní aj inoverci; pre nich však býva vyčlenené osobitné miesto, ktoré nie je posvätené. Trpí aj to, aby nekatolícki príbuzní boli pochovávaní v rodinných hrobkách. (Kongr. Ing. 30. marca 1859) Inak sa však pevne drží zásady: Sväté pole je

veľkou rodinnou hrobkou pre členov Katolíckej cirkvi; nikto nemá nárok byť tam pochovaný, kto za života nepatril ku Katolíckej cirkvi.

Pohreb sa odopiera týmto **katolíkom**: samovrahom, ktorí zomreli v príčetnom stave; tí čo zomreli v súboji a tým, ktorí tvrdohlavo odmietali sväté sviatosti alebo roky neprijímali sväté sviatosti na Veľkú noc. V poslednom prípade sa táto záležitosť takmer vždy predkladá na rozhodnutie biskupovi. Odopretie pohrebu týmto ľuďom v žiadnom prípade nie je ortiel'om zavrhnutia, ale len verejným vyjadrením odporu k týmto hriechom a prostriedkom, ktorý má ostatných od tohto hriechu odradiť. Členom spolku by iste nenapadlo sprevádzať do hrobu člena, ktorý poškodzoval záujmy spolku, lebo by tým spolkom stratil úctu medzi ľuďmi. Bolo by tiež potupné voči Cirkvi a kňazom keby pochovávali zlého katolíka.

Samovrahovia bývajú pochovaní na odl'ahlom, neposvätenom mieste na cintoríne, ale je to iné miesto, než to kde sú pochovaní inoverci.

3. PÚTE

Božím pričinením vznikli na mnohých miestach liečivé pramene, ktoré liečia niektoré telesné choroby. Tak aj Boh si vyvolil určité miesta, kde rýchlejšie vypočuje naše modlitby.

3.1. Púť je putovanie na posvätné miesta, kde Boh niekomu zázračne pomohol.

Púte boli vo zvyku už medzi Židmi; počas troch hlavných sviatkov: na Veľkú noc, Turíce a sviatok Stánkov, musel každý Izraelita ísť do chrámu v Jeruzaleme. (Lk 2, 41) Je v ľudskej prirodzenosti z času na čas niekam cestovať. Bohatí obyčajne chodia do kúpeľ'ov a chudobní na pútnické miesta.

3.2. Sú pútnické miesta sv. Zeme, sv. apoštolov a Matky Božej.

Najdôležitejšie pútnické miesta vo Svätej zemi sú: miesto Ukrižovania a Svätý hrob na hore Kalvária v Jeruzaleme, miesto smrteľnej úzkosti a Nanebovstúpenia Krista na Olivovej hore, miesto Narodenia Krista v Betleheme a miesto Zvestovania Panne Márii v Nazarete.

Na hore Kalvária sa nachádza Kostol Božieho hrobu, ktorý je vlastne tromi kostolmi, a to Kostol Kristovho ukrižovania, Kostol Kristovho zmŕtvychvstania a Kostol Nájdenia svätého kríža, ktoré sa všetky nachádzajú pod jednou strechou. Prví kresťania tu podnikali veľmi početné púte, preto dal rímsky cisár Hadrián (asi 100 rokov po Kristovej smrti) na týchto miestach postaviť modly, aby kresťanov od týchto púti odvrátil. Keď tu svätá Helena, matka Konštantína Veľkého, našla svätý kríž (325), púte do Svätej zeme sa opäť rozšírili. Cisár Karol Veľký dal pri Svätom hrobe postaviť hosťovský dom pre nemeckých pútnikov. V 10. storočí sa Svätej zeme zmocnili neveriaci. Nasledovalo sedem križiackych výprav na oslobodenie svätých miest (1096-1270); neboli ničím iným ako hrdinskými púťami. V 15. storočí sa zase vzráhalo putovanie do sv. Zeme a trvalo až do vystúpenia Luthera. Tieto výpravy sa zvyčajne začínali z Benátok; do Jaffy sa zvyčajne dostávali za 8 až 11 týždňov. Dnes je možné sa tam dostať za 8 dní.

Najdôležitejšie pútnické miesta svätých apoštolov sú: hrob apoštolských kniežat svätého Petra a Pavla v Ríme a hrob svätého Jakuba v Compostelle v Španielsku.

Kosti svätého Petra odpočívajú v Kostole svätého Petra na Vatikánskom pahorku, v najväčšom kostole na svete, ktorý je známy svojou kupolou vypínajúcou sa do neba; dokončený bol v roku 1626 za 110 rokov.

Kosti svätého Pavla odpočívajú v Kostole svätého Pavla za hradbami Ríma. Tento kostol v roku 1823 vyhorel, ale bol znovu postavený a vysvätený v čase, keď pápež Pius IX. vyhlásil článok viery o Neпоškvrnenom počatí Panny Márie (1854)

Najvýznamnejšie pútnické miesta Matky Božej sú: pamätné miesta v Lurdoch (vyslovuje sa Lurdy) vo Francúzsku, Lorete v Taliansku, Mariazell v Štajersku, Einsiedeln vo Švajčiarsku, Altötting v Bavorsku, Kevelaer v Porýní.

Lurdy sa nachádzajú v južnom Francúzsku na úpätí Pyrenej. Tu sa v roku 1858 Matka Božia 18-krát zjavila v skalnej štrbine chudobnej pastierke Bernadete a požiadala, aby bol na jej počesť postavený kostol a aby tam chodili pútnici. Mária sa nazvala "Neпоškvrnené počatie." Od týchto čias tam vyviera prameň, ktorého vodou bolo doteraz zázračne uzdravených niekoľko tisíc ľudí (medzi nimi aj slepý parížsky advokát Lasserre, historik Lúrd) Ročne sa odtiaľ rozposiela do sveta okolo 120.000 fliaš vody. Do Lúrd každý rok prichádza mnoho miliónov pútnikov, aj z najvzdialenejších krajín.

V **Lorete** pri Ankone v Taliansku sa v jednom vavrínovom hájiku (= lauretum), od r. 1295 nachádza sa domček Matky Božej z Nazareta. V roku 1291 stál na mieste Tersato pri Fiume v Dalmácii, odkiaľ napokon v roku 1294 zmizol a nachádzal sa neďaleko Ancony, odkiaľ v roku 1295 opäť zmenil svoje miesto. Domček bol teda pravdepodobne prenesený anjelmi. Oltár, ktorý bol zázračne prenesený súčasne s týmto domčekom, je údajne ten istý, na ktorom slúžil svätú omšu už sv. Peter. Obraz na tomto oltári, vysoký 3 stopy a vyrobený z cédrového dreva, predstavuje

Máriu s Božským dieťaťom, údajne vyrezal svätý Lukáš. Nad týmto domčekom Panny Márie bola v roku 1464 postavená bazilika. Loretská kaplnka bola napodobňovaná na mnohých miestach, najprv v Tersate a v roku 1627 vo Viedni v kaplnke svätého Augustína. Loretské litánie majú svoj pôvod v Lorete. Ročne putuje do Loreta približne 500.000 pútnikov.

Pútnické miesto **Mariazell** existuje približne od roku 1200; založili ho benediktíni. Kňaz tohto rádu vo Svätom Lambrechte, vyslaný do tejto krajiny, postavil si v drevenej cele na peň drevenú sošku Matky Božej (1156). Čoskoro prichádzali pútnici a podľa príkladu tohto mnicha sa modlili pred sochou v tejto cele (pred Máriou v cele = Mariazell) Toto miesto sa stalo slávnym v dôsledku mnohých uzdravení chorých. Uhorský kráľ Ľudovít I. už v roku 1683 vyzývajú Pannu Máriu, mariazelskú, porazil 80.000 Turkov len s 20.000 vojakmi a dal postaviť veľký chrám v Mariazeli, do ktorého putovali mnohí rakúski panovníci a biskupi.

Einsiedeln vo Švajčiarsku vďačí za svoje založenie benediktínskemu kňazovi pochádzajúcemu z rodu Hohenzollernovcov Meinradovi, ktorý tu 26 rokov viedol pustovnícky život a v roku 861 ho v jeho cele zavraždili dvaja lupiči. V roku 930 tu istý štrasburský dekan dal postaviť pútnický kostol, v ktorom bol obraz Panny Márie, ktorý Meinrad uctieval. Keď sem v roku 948 prišiel svätý Konrád, biskup z Kostnice, aby tento kostol vysvätil, videl, ako ho noc predtým posvätil Kristus v sprievode mnohých anjelov a svätých, takže sa ho ani on a na príkaz pápeža, ani žiadny iný biskup neodvážil vysvätiť. Táto okolnosť a vyhlásenie Meinrada za svätého a prenesenie jeho relikvií do Einsiedelnu (1039), ako aj mnohé zázraky, ktoré sa na tomto mieste stali, preslávili kostol natoľko, že sem putovali cisári a kráľi. Trikrát bola zázračná kaplnka zázračne zachránená pred požiarom, ale počas Francúzskej revolúcie bola zničená; zachránil sa len milostivý obraz. V roku 1817 bol postavený nový kostol. Ročne sem prichádza okolo 150.000 pútnikov, často aj viac.

Milostivú kaplnku v **Altottingene** (Ottingen) na rieke Inn v Bavorsku postavil a vysvätil okolo roku 700 svätý Rupert, ktorý ako prvý hlásal evanjelium obyvateľom Bavorska. Neskôr vedľa neho bol postavený benediktínsky kláštor, ktorý Maďari pri svojom lúpežnom prepadaní v roku 907 spolu s kostolom vypálili. Neporušená zostala len milostná kaplnka, a to aj počas všetkých neskorších vojen. Putovať sa tu začalo v 16. storočí. O tom, aké početné boli púte na toto miesto, svedčí fakt, že napríklad za približne 50 rokov (1666-1719) tu prijalo sväté prijímanie 22 miliónov ľudí.

V **Kevelaeri** v Porýní (okres Düsseldorf) postavil v roku 1642 istý obyvateľ z Geldernu malý kostolík; tento človek sa modlil pred obrazom Ukrižovaného, čo ho povzbudilo k výstavbe tohto kostola. Do Kevelaeru prichádza často 200 000 pútnikov ročne z Porýnia, Vestfálska a Holandska.

Mnohé z pútnických miest boli veľmi malé a jednoduché; tento pôvod nám pripomína horčičné zrnko, o ktorom sa hovorí v evanjeliu.

3.3. Kresťania zvyčajne chodia na pútnické miesta, aby prosili Boha o pomoc v ťažkých chvíľach alebo aby splnili sľub.

Svätý Ján Nepomucký vo svojej veľkej núdzi putoval do Starej Boleslavi pri Prahe. Aj don Bosco († 1888), ktorý počas vyučovania opustenej mládeže v Turíne bol veľmi prenasledovaný a už si nevedel rady; keď sa vrátil z púte, dostal skutočne zázračnú pomoc, o ktorú prosil. Boh rýchlejšie vypočuje naše úpenlivé prosby na pútnických miestach. Kráľi prijímajú prosebníkov len v určitej miestnosti svojho paláca a len tam im udeľujú milosti; podobne to robí aj Boh. Ani zem nie je všade rovnako úrodná. Pútnické miesta sa právom nazývajú "**milostivými miestami**." Mnohí ľudia v chorobe skladajú sľub, že sa vydajú na púť, ak ich Boh uzdraví. Všimnime si množstvo nábožných tabuliek a predmetov na pútnických miestach!

3.4. Návšteva pútnických miest mnohým kresťanom pomáha k polepšeniu svojho života.

Človek cestou zabúda na svoje problémy a modlí sa oveľa nábožnejšie; na pútnickom mieste sa oveľa otvorenejšie sponedá zo svojich hriechov cudziemu kňazovi a možno tým napraví mnohé predchádzajúce zlé spovede; na pútnickom mieste na neho oveľa účinnejšie pôsobí Duch Svätý. Púť je tiež kajúcny skutok, pretože je často spojená s veľkými ťažkosťami a veľkými výdavkami. Potom je aj verejným vyznaním viery a vždy je dôkazom náboženského presvedčenia. Preto ľudia bez viery na púte nechodia. Púť teda získava pre človeka mnohé milosti.

Preto sa kedysi púť často ukladala ako pokánie. Samozrejme, mnohí ľudia chodia na púte aj preto, aby mali viac slobody k hrešeniu; preto sa hovorí: "Kto veľa putuje, málokedy býva spasený." Avšak preto nesmieme púte úplne zavrhnúť. Kto by chcel napríklad odmietnuť predaj vína len preto, že sa ním niekto opil?

4. O KRÍŽOVEJ CESTE

Krížová cesta vraj ďakuje za svoj vznik Matke Božej.

Matka Božia vraj často navštevovala cestu utrpenia Krista Pána v Jeruzaleme a dlhšie sa zdržovala v rozjímaní na tých miestach, kde sa Kristovi stalo niečo zvláštne. (Katar. Emmerichova) Prví kresťania navštevovali v zástupoch sv. miesta a chodili pri tom aj po ceste Kristovho umučenia. Keď však sv. miesta padli v stredoveku do rúk neveriacich

a bolo možné ich navštevovať len s nebezpečenstvom života, stavali sa po svete zastavenia krížovej cesty a pápeži im udelili veľké odpustky. K rozšíreniu pobožnosti krížovej cesty vraj veľmi prispel sv. František Assiský.

4.1. Krížovou cestou nazývame 14 obrazov - zastavení, ktoré znázorňujú cestu, ktorú Spasiteľ prešiel s krížom na pleciach z Pilátovho paláca až na horu Kalvária.

Štrnásť obrazov má **14 drevených krížov**, na ktorých nie je podobizeň Krista; pod týmito krížmi je zvyčajne obraz alebo nadpis.

Krížové cesty sa zvyčajne stavajú na kopcoch a v kostoloch, často na cintorínoch a len výnimočne v nemocniciach a súkromných domoch.

4.2. Kto chce vykonať krížovú cestu, musí ísť od jedného zastavenia k druhému a pritom rozjímať o utrpení Krista Pána.

Stačí, ak len **zmeníme miesto od jedného zastavenia k druhému**. Tiež stačí, ak budeme **uvažovať o Kristovom utrpení** všeobecne; nie je potrebné uvažovať konkrétne o tom, čo je na každom obraze znázornené.

Veriaci sa zvyčajne pri každom zastavení modlia Otčenáš a Zdravas Mária a vzbudzujú si ľútosť.

4.3. Vykonávaním pobožnosti krížovej cesty dosahujeme veľké odpustky, ľútosť nad svojimi hriechmi a povzbudenie k mnohým cnostiam.

Denne rozjímať o Kristovom utrpení je užitočnejšie ako sa postiť o chlebe a vode po všetky piatky v roku a dokonca ako sa bičovať. (sv. Alb. Veľký) Jediná slza nad utrpením Krista má väčšiu hodnotu ako púť do Svätej zeme. (sv. Aug.) Ako veľmi je rozjímanie o Kristovom utrpení Spasiteľovi nad mieru drahé, je zrejme z tohoto: Keď svätá Brigita raz videla Spasiteľa krváčať zo všetkých rán, spýtala sa ho, kto mu tieto rany spôsobil; vtedy si vypočula odpoveď: "Tí, ktorí nerozjímajú o veľkej láske, ktorú som dokázal svojim utrpením na kríži za nich." Veď Vykupiteľ ustanovil aj obeť sv. omše, aby sme si vo svojej duši vždy zachovali spomienku na jeho horké utrpenie.

Konaním krížovej cesty dosiahneme rovnaké **odpustky**, aké by sme získali, keby sme navštívili tie sv. miesta vo Svätej zemi. "Nevieme s istotou, aké veľké sú tieto odpustky; stačí, ak vieme, že sú veľké a početné." (Lev. z Portom.)

Tieto **odpustky krížovej cesty však možno získať len raz za deň**. Krížovú cestu (vlastne 14 drevených krížov) musí posvätiť františkán alebo iný kňaz, ktorý má na to oprávnenie, a táto pobožnosť sa nesmie prerušiť žiadnym iným zamestnaním, ktoré sem nepatrí. Pobožnosťou krížovej cesty získava hriešnik milosť **ľútosti**. Ako sa uzdravili tí, ktorých uštipol had, len čo sa pozreli na medeného hada (Nm 21), tak sa na duši uzdravujú tí, ktorí ťažko zhrešili (ktorých smrteľne zranil diabol), a častejšie si pripomínajú Kristovo utrpenie. Krížová cesta je jedna z najlepších pobožností, ktoré prispievajú k tomu, aby sa hriešnici obrátili a spravodliví sa stali dokonalejšími. (Ben. XIV.)

Pobožnosť krížovej cesty podnecuje k mnohým **cnostiam**. "Rozjímaním o Kristovom utrpení získavame potrebnú silu trpieť nielen trpezlivo, ale aj radostne." (sv. Bon.) Naša pýcha, lakomstvo, hnev sa liečia pokorou, chudobou a trpezlivosťou Božieho Syna. (sv. Aug.) Ak chceš, človeče, kráčať od cnosti k cnosti, musíš s najväčšou zbožnosťou rozjímať o Kristovom utrpení, lebo toto rozjímanie veľmi napomáha svätosti duše. (sv. Bon.)

4.4. Kto nemôže vykonať krížovú cestu, môže získať odpustky krížovej cesty, ak drží v rukách krížik posvätený na tento účel a zároveň sa 20-krát pomodlí Otčenáš, Zdravas Mária a obvyklé chválorečenia.

Prekážkou je napríklad veľká vzdialenosť od kostola, kde je krížová cesta, chorľavosť a pod. Tieto prekážky však musia byť veľké.

Krížiky sú z mosadze alebo iného pevného kovu, na ktorých je obraz Ukrižovaného; musia byť (vlastne obraz Ukrižovaného) posvätené kňazom, ktorý je na to oprávnený (františkán, redemptorista). Tento krížik musí byť majetkom toho, kto ho používa; odpustky nedostávame na cudzí krížik.

Ak sa modlí viacero ľudí spolu, stačí, ak krížik drží v ruke len jeden z nich. (Lev XIII., 19. januára 1884.) U ťažko chorého stačí, ak krížik drží v ruke len on sám a ak si vzbudí ľútosť. (Pius IX. 18. 12. 1877.) Otčenáš, Zdravas Mária a chválorečenie (Sláva Otcu...) sa modlia 14-krát podľa 14 zastavení, potom okrem toho 5-krát na počesť 5 Kristových rán a raz za sv. Otca. Kto má krížik posvätený redemptoristami, môže sa modliť len 14-krát Otčenáš, 14-krát Zdravas Mária a 14-krát Sláva Otcu... a rozjímať o Kristovom utrpení, ako pri krížovej ceste. (Pius IX., 1. mája 1857.)

5. O VYSTAVENÍ NAJSVÄTEJŠEJ SVIATOSTI OLTÁRNEJ

5.1. Slávnostné vystavovanie Najsvätejšej sviatosti oltárnej sa koná takto: Nezahalené Telo Pána v monštrancii sa vystaví na vyvýšené miesto na oltári, aby sa mu veriaci klaňali.

V dávnejších časoch sa Najsvätejšia sviatosť, ak to bolo možné, skrývala pred zrakmi veriacich, aby nepokrstení nemali dôvod zneuctievať kresťanské tajomstvá. Až od ustanovenia slávnosti Božieho Tela sa Najsvätejšia sviatosť

začala vystavovať verejne. Pri tomto vystavení musí byť zapálených aspoň šesť sviec. (Kongr. bisk. 9. dec. 1602) Po vyložení sa na záver udeľuje požehnanie s Najsvätejšou sviatosťou.

Avšak samotné otvorenie dvier svätostánku nie je vôbec slávnostným vyložením najsvätejšej sviatosti oltárnej, lebo to môže farár urobiť kedykoľvek.

5.2. Najsvätejšia sviatosť oltárna sa obyčajne vystavuje pri nasledujúcich prležitostiach: po farskej sv. omši, pri nedeľných a sviatočných popoludňajších pobožnostiach, na Veľký piatok a Bielu sobotu pri sv. hrobe, na Božie Telo a na fašiangy. Niekedy, z dôležitej príčiny, nariaďuje vyloženie najsvätejšej sviatosti oltárnej aj biskup.

Fašiangy sú tri dni pred Popolcovou stredou. V tieto dni sa páchajú mnohé hriechy a bláznovstvá. Cirkev prikazuje, aby bola Najsvätejšia sviatosť vystavená počas týchto troch dní od rána do večera. To má ľudí odvrátiť od ich bláznovstva a zhýralosti - a tiež uzmieriť Boha, ktorý býva veľmi urážaný. Koná ako dobré dieťa, ktoré chce urobiť radosť svojmu otcovi, keď vidí, že ho iní ľudia zarmucujú. Kto v jeden z týchto troch dní prijme sväté sviatosti, získava plnomocné odpustky. (Klem. XIII. 23. júna 1765)

Biskup nariaďuje vyloženie sviatosti zvyčajne v čase núdze, keď ochorie panovník, pápež a pod.

6. O MISIÁCH A DUCHOVNÝCH CVIČENIACH

6.1. Misie sú kázania a iné duchovné cvičenia vykonávané horlivými kňazmi na obnovenie kresťanského ducha v niektorej obci.

Sväté misie, inak i ľudové misie, konané pre ľud, sa nesmú zamieňať s misiami v pohanských krajinách. Zvyčajne ich konajú reholní kňazi, najmä **redemptoristi** (založení v roku 1730 sv. Alfonzom v južnom Taliansku), **jezuiti** (založení sv. Ignáčom z Loyoly v roku 1540) alebo **lazaristi** (založení v roku 1630 sv. Vincentom de Paul v Paríži), ktorí sú podľa stanov svojho rádu povinní vykonávať misie a na tento účel sa aj pripravujú v ráde. V mnohých krajinách vykonávajú misie v jednotlivých farnostiach aj svetskí duchovní.

Misie prinášajú nesmierne veľa dobrého. Keďže sú niečím výnimočným, majú oveľa väčší vplyv na farníkov. Početné po sebe nasledujúce kázne sú oveľa silnejšie a pripomínajú blahodarný dážď. Keďže misionári sú spravidla zbožní muži, Duch Svätý hovorí ich ústami, a preto ich slová otriasajú aj tými najzatvrdennejšími srdcami. Keďže títo kňazi sú vo farnosti celkom neznámi, veriaci majú najlepšiu príležitosť sa im úprimne vyspovedať. Zdá sa, že v čase svätých misií sa Božia milosť vylieva na ľudí v mimoriadnej miere. Koľko nepriateľstiev sa odstráni, koľko sporov sa urovná, koľko nespravodlivých majetkov sa vráti, koľko zlých zvykov sa vykorení a koľko zlých spovedí sa napraví! Ó, koľko duší sa tu úprimne obracia k Bohu! (sv. Alfons)

Preto Apoštolská stolica biskupom dôrazne kládla na srdce, aby sa starali o konanie misií, pretože nimi sa v spoločenstve znovu prebúdzajú viera a veriaci sa vracajú na cestu spásy." (Pius IX., 17. marca 1856.) Pápeži udeľovali na misie aj odpustky.

"Voľnomyšlienkarí nie sú priateľmi misií, pretože misie znepokojujú ich svedomie a kazia ich zábavy." (Tak hovorí Fenelon, ktorý ako biskup sám konal misie.)

6.2. Tak ako misie, tak pôsobia aj duchovné cvičenia.

Duchovné cvičenia (= exercície) spočívajú v tom, že sa na istých miestach, napr. v kláštoroch, konajú pre niektoré stavy (pre kňazov, učiteľov, otcov, matky) a po niekoľko nasledujúcich dní primerané prednášky a duchovné cvičenia. Pobožnosť končí prijatím sv. sviatosti. Duchovné cvičenia, v ktorých človek pracuje s väčšou horlivosťou pre svoju spásu, výrazne prispievajú k oživeniu viery a zlepšeniu života. Ako síce denne naťahujeme hodiny, ale napriek tomu ich za dlhší čas necháme dôkladne vyčistiť alebo opraviť, tak to máme robiť aj so svojou dušou; máme ju znova oživiť osobitným duchovným cvičením. Tak to robili svätci; takmer všetci sa po dlhšom čase utiahli do samoty. A či to nerobil aj Vykupiteľ? Spomeňme si na jeho 40-dňový pôst. Sv. Apoštolská stolica často a dôrazne odporúčala duchovné cvičenia. Je samozrejmé, že človek môže konať exercície aj sám pre seba a spojiť ich s púťou.

7. O KATOLÍCKYCH ZHROMAŽDENIACH, O PAŠIOVÝCH HRÁCH

K oživeniu viery prispievajú aj katolícke zjazdy a pašiové hry.

7.1. Katolícke zjazdy sú stretnutia katolíkov s cieľom dohodnúť a uskutočniť na základe vzájomnej konzultácie zábery, ktoré sú aktuálne a prospešné pre Cirkev.

Katolícke zjazdy vznikli v Nemecku počas prenasledovania tamojšej Cirkvi. Koncom osemnásteho storočia vznikol v Nemecku boj za vyhladenie Katolíckej cirkvi. Už v roku 1803 bolo Cirkvi násilne odňatých 420 miliónov zlatých a navyše kostol bol náhle odovzdaný protestantom. Štát ďalej prevzal na seba správu cirkvi; sťažoval styk biskupov s pápežom; biskupov zbavil práva vychovávať kňazov; biskupské sídla a cirkevné úrady prideloval podľa vlastnej ľubovôle; vydával nariadenia týkajúce sa aj čisto cirkevných záležitostí napr. pokiaľ ide o

vykonávanie bohoslužieb, a dokonca nariad'oval aj za akých podmienok môže kňaz udeliť rozhrešenie!); pokiaľ to bolo možné vylučoval katolíkov z verejných úradov, odopieral im právo vydávať noviny atď.

Nakoniec prišiel cirkvi nepriateľský dekrét o zmiešaných manželstvách. Kolínsky arcibiskup Klement August odmietol toto nariadenie vykonať. Za to bol násilne zajatý a odvedený do pevnosti Minden (1837). Tento čin vyburcoval katolícke Nemecko z jeho spánku. Hneď sa zakladali spolky, ktoré si dali za cieľ vybojovať cirkevnú slobodu. Prvá takáto spoločnosť vznikla v Mohuči na podnet mohučského kanonika Lenninga (1841). Krátko nato biskupi na zhromaždení vo Wurzburgu (počtom 20) slávnostne žiadali od štátu, aby vrátil Cirkvi práva, ktoré jej boli odňaté (1848). Aby sa táto požiadavka biskupov zdôraznila, stretli sa v roku 1848 všetky katolícke spolky Nemecka na prvom katolíckom zjazde v Mohuči. Tu sa všetky spojili do jedného veľkého spolku a dali si názov "Katolícky spolok Nemecka." Zároveň sa dohodli, že takéto zjazdy sa budú konať pravidelne.

Katolícke zjazdy sú buď všeobecné, alebo provinčné, ak sa na nich zúčastňujú katolíci z celej ríše, alebo len z niektorého kraja.

Všeobecné zjazdy organizujú nemeckí katolíci každoročne od roku 1848, napr. v Mainzi, Vroclave, Kolíne nad Rýnom, Mníchove, Wurzburgu, Aachene, Trieri, Freiburgu a i. Po vzore katolíkov v Nemecku konali všeobecné zjazdy aj katolíci v Rakúsku (1877 vo Viedni, 1889 vo Viedni, 1892 v Linzi), Švajčiarsku, Francúzsku, Taliansku, Španielsku, v Severnej Amerike a najnovšie i v Uhorsku. Okrem všeobecných zjazdov katolíkov sa v Nemecku a Rakúsku konajú aj krajinské katolícke zjazdy, ktoré sa konajú v jednotlivých krajinách (napr. v Čechách, na Morave, v Dolnom Rakúsku atď.).

Katolícke zjazdy sa v žiadnom prípade nezaoberajú správou Cirkvi, ale sú len podporou cirkevných správcov.

Na riadenie Cirkvi sú povolaní len biskupi. Preto sa organizátori katolíckych zjazdov vždy riadili zásadou svätého Ignáca Antiochijského: "Nech sa nič nedeje bez biskupa." Preto im ide predovšetkým o schválenie a požehnanie pápeža a biskupa. Tieto zjazdy sa nikdy nemiešali do správy cirkevných záležitostí. Boli len nástrojmi na uskutočňovanie cirkevných zásad; vojskom ktoré podporovalo biskupov. Aj preto biskupi vždy podporovali katolícke zjazdy a sami sa na nich zúčastňovali.

Katolícke zjazdy priniesli Cirkvi veľký úžitok; zakladali sa na nich spoločnosti, podporovala sa jednota, odvaha a náboženské presvedčenie katolíkov, zvyšovala sa úcta k Cirkvi a stále viac ju zbavovali pút.

Na katolíckych kongresoch boli **založené** napríklad tieto **spoločnosti**: Spoločnosť svätej Cecílie na pozdvihnutie cirkevnej hudby, Spoločnosť svätého Rafaela na ochranu vystaňovalcov, Spoločnosť svätého Bonifáca na pomoc katolíkom v pohanských krajinách atď.

Kto bol niekedy na katolíckom zjazde, vie, aké nadšenie vyvolávajú živé slová rečníkov, ako sa tam prebúda a verejne vyznáva viera!

A ak vezmeme do rúk nepriateľské noviny, hneď uvidíme, ako navonok pôsobia katolícke zjazdy svojimi uzneseniami a protestami. Katolícke zjazdy v Nemecku majú okrem iného zásluhu na tom, že v Ríšskom sneme vznikol tzv. "stred." Na katolíckych kongresoch sa odstraňuje kameň za kameňom z chrámu moderného pohanstva, aby tento chrám padol a na jeho mieste bola postavená veľkolepá bazilika."

7.2. Pašiové hry sú znázornením Kristovho utrpenia a dôležitých biblických udalostí v živých obrazoch.

V stredoveku sa dôležité udalosti zo života Krista zobrazovali v krásnych obrazných predstaveniach. Takéto predstavenia nahrádzali ľuďom pred vynájdením tlače Bibliu. Tak napríklad svätý František z Assisi († 1226) s povolením pápeža postavil v jedľovom lese skutočnú stajňu (jedľa je jediný zelený strom v zime a má krásny vzrast, preto sa používa ako vianočný stromček), vyzdobil ju machom a konármi, postavil v nej jasličky s Božím dieťaťom a sochu svätého Jozefa a Márie. Pred stajňou bol živý vôl a oslík priviazaný k jasliam. Tu sa za obrovskej účasti ľudí, ktorí na Vianoce prišli i zo širokého okolia, konala polnočná svätá omša, na ktorej svätý František ako diakon čítal evanjelium.

Odvtedy sa čoskoro začali stavať **jasličky** vo všetkých kostoloch. Áno, v stredovekej snahe znázorniť všetko pokiaľ možno podľa prírody, sa išlo ešte ďalej a udalosti zo života Krista, biblické osoby či svätí, áno, dokonca aj podobenstvá Kristove sa divákovi predstavovali v živých obrazoch. Tieto predstavenia sa nazývali **náboženské hry**. Spočiatku sa prispôbovali sviatkom cirkevného roka; tak vznikali hry vianočné, pašiové, veľkonočné, mariánske a pod. a týmto spôsobom sa predstavoval aj koniec sveta. Spočiatku sa hrali v kostoloch a v latinčine, neskôr pod holým nebom a v materinskom jazyku. V 14. storočí sa takéto hry hrali vo všetkých dedinách. Keďže sa však vo Francúzsku tieto hry stali zlomyseľnými, pápeži ich zakázali. Až v roku 1633 boli obnovené v Oberamergau v Bavorsku, a to v dôsledku sľubu, ktorý dali tamojší obyvatelia počas morovej epidémie. Tieto hry sa tam konajú ešte i dnes každých desať rokov.

V Tirolsku sú známe aj pašiové hry v Brixleggu a vo Vorderthiersee pri Kufsteine. (Tie trvajú od roku 1762 a od roku 1855 sa vzorne hrajú každých 10 rokov. Od roku 1893 sa každoročne hrajú pašiové hry v Hořiciach na Šumave (južné Čechy), ktoré sa stali slávnymi. (Tieto hry sa tam konali v rokoch 1816 - 1840, v súčasnosti opäť zanikli.)

Mnohí ľudia, najmä vol'nomyšlienkar, nie sú priateľmi pašiových hier; nazývajú ich profanáciou, pretože ich hrajú ľudia. Ale takýto vol'nomyšlienkar by musel vidieť profanáciu aj v kamennej soche Krista alebo v náboženských

obrazoch. Napokon skúsenosť učí, že pašiové hry naplňujú divákov takou zbožnosťou, že pri nich úplne zabúdajú na ľudí, ktorí ich hrajú. Zázračné vyslyšanie obyvateľov Oberamergau v čase moru je skutočne najlepším dôkazom, že tieto hry nie sú profanáciou. Ved' to, čo Boh tak nápadne schvaľuje, nemôže byť zlé.

NÁBOŽENSKÉ SPOLKY

Cirkev napomáha k spáse ľudstva aj náboženskými spolkami.

V týchto dňoch, keď je počet nepriateľov Cirkvi nesmierne veľký, je potrebné, aby sa ľudia s dobrými úmyslami spojili do bojového šiku a pracovali "spoločnými silami." Iba tak sa dá dosiahnuť určitý výsledok. Je to síce trochu prehnaná, ale napriek tomu je v tej vete veľa pravdy: "Desaťtisíc spojených mužov môže zastrážiť stotisíc oddelených." (Mirabeau.) V jednote je sila. Túto pravdu chcel istý kráľ vstúpiť svojim siedmim synom, aby boli po jeho smrti jednotní. Každému dal palicu a vyzval ich, aby ju zlomil. Potom vzal týchto sedem palíc a povedal: "Zviažte tieto palice dohromady." Potom každému z nich podal tento zväzok, aby ho zlomil, ale nikto z nich to nedokázal. A povedal im: "Tu vidíte, že v jednote je sila. Preto buďte medzi sebou jednotní; potom vás nikto tak ľahko nepremôže. Ale len čo sa rozdelíte, ste stratení!" Jedna kvapka vody nepohne mlyn, jedna niť neunesie ťažký náklad; ale mnoho kvapiek vody spolu uvedie do pohybu najsilnejšie kolesá a mnoho nití v jednom zväzku sa nedá pretrhnúť. Z tejto snahy o zjednotenie vznikli cirkevné rády. Náboženské spoločnosti sú ich napodobnením.

I. Náboženské spolky sú dobrovoľné združenia veriacich s cieľom podporovať vlastnú spásu alebo spásu svojich blízkych.

Náboženské spolky majú podobný cieľ ako svetské spolky. Tie (telovýchovné, zábavné, hasičské atď.) tiež podporujú buď vlastné, alebo svetské blaho blížneho. Náboženské spolky v prvom rade podporujú buď vlastné, alebo duchovné blaho blížneho, ale mnohé z nich osobitným spôsobom podporujú aj pozemské blaho iných.

II. Náboženské spolky sa delia na bratstvá a kresťanské pomocné spolky.

Bratstvá majú väčšinou za cieľ konať skutky pobožnosti; **pomocné spolky** majú za cieľ pomáhať blížnemu v jeho telesných a duševných potrebách.

Bratstvá teda pracujú predovšetkým na svojom vlastnom zdokonalení; na druhej strane pomocné spolky pomáhajú blahu blížneho. Ale žiadny náboženský spolok sa nesmie venovať politike. V kresťanských pomocných spolkoch sú ale povolené aj zábavy a pobavenia, ak je to možné; takto sa totiž ľahšie dosahuje dôležitý cieľ spolku a jeho členovia sa odvracajú od hriechnych zábav.

III. Náboženské spolky, pokiaľ majú náboženský charakter, podliehajú kontrole biskupa a čiastočne štátnym zákonom o spolkoch.

Nakoľko náboženské spolky sú zo svojej podstaty náboženské, tak podliehajú riadeniu Cirkvi. (Lev XIII. 1891)

Preto má biskup nad bratstvami tieto práva: len biskup alebo predstavený rádu (páp. Pavol V.) môže zakladať bratstvá; on schvaľuje ich stanovy (Klem. VIII. 7. 12. 1604), ak ešte neboli schválené Rímom. Biskup bdie nad bratstvami, pokiaľ ide o vykonávanie pobožností a správu majetku (Trid. konc. 22. 8.); môže zakázať neobvyklé pobožnosti (Kongr. bisk. 9. 7. 1602). Môže im predpísať, akým spôsobom majú vykonávať peňažné zbierky a na aké účely majú vyzbierané peniaze použiť (Klem. VIII. 7. 12. 1604). Môže byť prítomný na ich stretnutiach alebo na ne poslať svojho zástupcu (Kong. kard. 16, 4. 1692). Biskup môže ustanoviť miestneho farára za predstaveného a správcu bratstiev (Kong. odp. 8. 1. 1861).

Pri založení katolíckeho spolku sa najprv vyžaduje povolenie Cirkvi a potom sa musí požiadať o povolenie štátnych orgánov. V Rakúsku sa o povolenie štátu žiada prostredníctvom miestodržiteľstva. V Nemecku je úplná sloboda združovania; len politické združenia sa musia oznámiť úradom.

IV. Apoštolská stolica vždy veľmi odporúčala a udeľovala mnohé odpustky náboženským spolkom, pretože tieto spolky prinášajú veľký úžitok jednotlivým členom i celej farnosti.

Pápež Lev XIII. v dvoch okružných listoch (1884, 1891) veľmi odporúčal náboženské spolky, najmä spolky svätého Vincenta, tovarišské a robotnícke. "Spolky sú vojenské šiky, ktoré bojujú proti diablu." (Pius IX.); čelia spoločenským nepriateľským voči viere nie hlučnými zbraňami, ale v tichosti, najmä modlitbou. Bratstvá sú ako Noemova archa, lebo svetskí ľudia v nich nachádzajú útočisko pred záplavou pokušení a hriechov, ktoré zaplavujú svet. (sv. Alf.)

Členovia **modlitebných spolkov** a bratstiev sú povzbudzovaní k modlitbe. Nezanedbávajú tak ľahko svoje modlitby, pretože sú im predpísané určité denné modlitby; častejšie prijímajú sväté sviatosti, z časti preto, že im to už bolo nariadené v určité dni, z časti preto, že tak môžu získať v určité dni plnomocné odpustky; učia sa poslušnosti, pretože sa musia vždy riadiť tým, čo im prikáže spovedník. Menej sa venujú svetským zábavám, pretože sa viac zaoberajú náboženskými vecami, najmä v nedeľu modlením hodínok v chráme, a keďže predpisy spolku ich

zaväzujú aj k sebaumŕtvovaniu. Členovia náboženských spolkov tiež veľmi prispievajú k pozdvihnutiu viery a mravov vo farnosti.

Častejším prijímaním svätých sviatostí dávajú dobrý príklad ostatným a povzbudzujú ich, aby tiež prijímali sväté sviatosti. Veriaci, ktorí upadli do ťažkého hriechu alebo dlho neboli na svätej spovedi, sa ľahšie odhodlajú k spovedi, lebo vedia, že medzi veľkým počtom kajúcnikov nebudú takí nápadní, ak pôjdu na spoveď. Členovia rehoľných spoločností, ako ich učí skúsenosť, sa nikdy nestávajú členmi spoločností nepriateľských voči Cirkvi a dbajú na šírenie dobrých spisov, najmä svojich spolkových časopisov; tiež najviac prispievajú na cirkevné ciele, často sú práve pravou rukou svojho duchovného predstaveného pri výkone jeho úradu. Snažia sa viesť kresťanský život a svedomito plniť povinnosti svojho stavu. Hoci niektorí členovia sú viac na hanbu ako na česť spolku, nie je to vina spolku, ale nedodržiavania predpisov spolku; niet totiž pšenice bez kúkol'a.

Veľmi užitočné sú aj kresťanské **dobročinné spolky**. Ich členovia sa navzájom podporujú, učia sa lepšie poznať svoje povinnosti a uplatňovať Kristovo učenie v praxi; podporujú dobrú tlač a nikdy nevolia nepriateľov svojho náboženstva. Tieto spolky tiež pomáhajú zakladať nové dobré kresťanské rodiny; preto ich voľnomyšlienkarí tak nenávidia.

Skúsenosť učí, že vo farnostiach, kde nie sú náboženské spolky, sú pomery smutné a že farnosť môžu v náboženských a morálnych záležitostiach napraviť len náboženské spolky.

V. Všetky náboženské spolky majú tú výhodu, že ich členovia nie sú pod žiadnym hriechom zviazaní konať predpísané dobré skutky.

Svätý František Saleský, biskup, bol členom mnohých bratstiev; keď sa ho pýtali, prečo to robí, odpovedal: "V bratstve môže človek veľa získať, ale nič nestratiť."

Odpustky a milosti však nezíska ten, kto nedodržiava predpisy bratstiev. To sa môže stať, ak sa človek zapíše do mnohých bratstiev. Nech si však nikto nemyslí, že sa stane svätým tým, že je členom mnohých bratstiev; nie že patríme do spolkov, ale zbožný život nás robí svätými.

VI. Všetky náboženské spolky svojou dôstojnosťou prevyšuje takzvaný Tretí rád.

Nie je to totiž bratstvo, ale skutočný cirkevná rehoľa. (Mikuláš IV. 1289) Ale rehoľný život prevyšuje všetky pozemské dôstojnosti a statky. (sv. Alf.)

1. O TREŤOM RÁDE

Tretí rád založil svätý František z Assisi pre svetských ľudí, aby títo, hoci žijú vo svete, predsa zachovávaním istých pravidiel ľahko a rýchlo dosiahli svätosť života.

Istý bohatý kupec požiadal svätého Františka z Assisi (keď už tento svätec založil františkánsky rád a rád klarisiek), aby mu povedal pravidlá, ktoré musí dodržiavať, aby napriek tomu, že žije vo svete, mohol ľahko dosiahnuť spásu. Svätec mu tieto pravidlá povedal a čoskoro sa nimi začali riadiť mnohí ďalší svetskí ľudia. Takto okolo roku 1220 vznikol takzvaný "kajúci rád." (Teraz sa nazýva "Tretí rád", pretože je to tretí rád, ktorý založil svätý František.) Jeho členovia žili medzi ostatnými svetskými ľuďmi a nosili hnedé rúcha prepásané povrazom. Pápež Mikuláš IV. tento rád s určitými zmenami potvrdil (1289). "Kajúci rád" sa rýchlo rozšíril v kresťanských krajinách a prekvital najmä v Španielsku. Tretí rád je určený pre ľudí, ktorí žijú vo svete, ale nie so svetom. Členovia rehoľných rádo a kongregácií doň nemôžu vstúpiť. (Kongr. odp. 16. 7. 1887)

Tretí rád sa od bratstiev líši tým, že jeho členovia nosia rádový habit a sú pod vedením predstaveného rádu.

Členovia, nazývaní terciári, nosia pod vrchným odevom malý **škapuliar** (= pozostatok toho, čo bolo vlastne bývalým habitom rádu, pripomínajúci sladké jarmo Kristovo) a **pás** (pripomínajúci povrazy Kristove a nabádajúci k pokániu). Tie oba dostávajú pri obliečke. (Oblečený môže byť len ten, kto má viac ako 14 rokov a vedie riadny život) Po obliečke musí každý zotrvať jeden rok v skúšobnej dobe, po ktorej nasleduje profesia (= zloženie sľubu verne plniť Božie prikázania a rehoľné predpisy). **Vizitátorom** rádu (generálnym predstaveným) má byť len člen niektorého františkánskeho kláštora, vymenovaný predstaveným tohto rádu. Ten riadi členov tretieho rádu v celom obvode v okolí tohto kláštora. (Prijíma členov, bdie nad nimi, udeľuje dišpenz, navštevuje miesta, kde sú tieto rády, vylučuje členov atď.). Vizitátorom býva často svetský kňaz menovaný provinciálom rádu. V každej farnosti, kde je tretí rád, stojí na čele členov jeho predstavený, ktorý dohliada na to, aby členovia žili v duchu rádu.

Ak títo predstavení nebudú veľmi horliví, Tretí rád nebude plniť svoju úlohu.

Tretí rád sa od ostatných rádo líši tým, že sa v ňom nepredpisuje zachovávanie evanjeliových rád, ale len kresťanských prikázaní, a že nikto nie je pod hriechom povinný plniť predpisy rádu.

Predpisy Tretieho rádu sa dajú ľahko dodržiavať. Pápež Lev XIII. v roku 1883 tieto predpisy značne zmiernil a prispôbil ich súčasnej dobe. Predpisy rádu vyžadujú: jednoduchosť v obliekaní; zdržanlivosť od tanca, divadla, opijania sa a hodovania; striedmosť v jedle a pití a pôst v predvečer sviatku svätého Františka a Neпоškvrneného

počatia Panny Márie; mesačné prijímanie svätých sviatostí; každodenné modlenie 12 krát Otčenáš, Zdravas a Sláva Otcu ... (predtým to bolo 54 krát Otčenáš); včasné spísanie závetu; vyhýbanie sa všetkým hádkam; každodenné večerné spytovanie svedomia; vyhýbanie sa čítaniu alebo podporovaniu zlých novín a kníh; podľa možnosti každodenná účasť na svätej omši; účasť na mesačnom zhromaždení členov; podpora chorých a chudobných spolubratov; modlitby za zosnulých spolubratov a účasť na ich pohreboch. Kňazi majú ešte osobitné úľavy a privilégia. Tí, ktorí nemôžu splniť jednotlivé predpisy, môžu požiadať predstaveného o dišpenz alebo o uloženie iného náboženského skutku. Porušenie predpisov rádu je hriechom len vtedy, ak je zároveň porušením Božieho alebo cirkevného prikázania; kto však nedodríava predpisy rádu, stráca odpustky a milosti.

Členovia Tretieho rádu sa môžu stať účastníkmi väčších milostí ako členovia akýchkoľvek iných bratstiev.

Môžu získať **plnomocné odpustky**: mesačne v hociktorý deň, v deň mesačného zhromaždenia, okrem toho v mnohých ďalších dňoch (musia prijať sväté sviatosti, ísť do kostola a pomodliť sa aspoň 5 Otčenášov na úmysel svätej Cirkvi) a napokon v hodine smrti (keď prijmú sväté sviatosti a vyzývajú meno Ježiš) Raz mesačne modlitbou 6 Otčenášov, Zdravasov a „Sláva Bohu“ môžu získať **odpustky zo svätých miest** v Ríme, Porciunkule, Kompostelle a Jeruzaleme.

Deväťkrát dostávajú od splnomocneného kňaza tzv. **generálne rozhrešenie**, s ktorým sú spojené plnomocné odpustky a iné milosti; ak je nejaká prekážka, toto generálne rozhrešenie môže udeliť počas ôsmich dní, a to aj v nedeľu alebo vo sviatok (Kongr. odp. 16. 1. 1886) alebo v svednici hneď po rozhrešení ktorýkoľvek kňaz. Dvakrát do roka členovia dostávajú pápežské požehnanie. Tieto a všetky ostatné odpustky možno privlastniť aj dušiam v očistci.

Tí, ktorí chodia na sved' každý týždeň, môžu získať odpustky počas týždňa aj bez predchádzajúcej svede. (Kong. odp. 9.12.1763) Kto pre chorobu nemôže vykonať návštevy kostola a sväté prijímanie predpísané na získanie odpustkov, získa napriek tomu odpustky, ak vykoná tie skutky, ktoré mu na tento účel uloží svedník. (Pius IX. 1802)

Každá svätá omša za člena tretieho rádu má **privilégium oltára**. Kňazi členovia tretieho rádu majú osobné privilégium oltára 3 dni v týždni.

Tretí rád sa teší príhovorom mnohých a veľkých svätcov tohto rádu, najmä svätého otca Františka; tiež svätci františkánskeho rádu a rádu klarisiek podporujú svojim príhovorom pri Božom tróne členov tretieho rádu, ktorý je im blízky.

Mnohé významné osobnosti a veľkí svätci boli členmi Tretieho rádu.

Medzi 130 korunovanými hlavami, ktoré boli členmi tretieho rádu, vyniká cisár Rudolf Habsburský (a po ňom 20 členov vládnucej habsburskej rodiny), svätý Ľudovít IX., francúzsky kráľ, svätý Ferdinand II., španielsky kráľ, rakúsky cisár Leopold I., v nedávnej minulosti dvaja pápeži Pius X. a Lev XIII.

Medzi svätcami tretieho rádu vyniká svätá Brigita; svätá Františka Rímska; svätá Margita Kortonská; svätá Alžbeta, portugalská kráľovná; svätá Klára Montferová a i.

Keby Tretí rád opäť rozkvitol, ľudia by stratili túžbu po pozemských statkoch, naučili by sa prekonávať svoje hriešne sklony, byť poddanými svojich predstavených a rešpektovať vzájomné práva; bohatí a chudobní by sa navzájom zmierili." (Lev XIII. 1892) Tretí rád je schopný opäť morálne pozdvihnúť obce. (Vianney) Tretí rád je schopný dosiahnuť triumf Božej ríše nad ríšou satanovou. Tretí rád doteraz odporúčalo 39 pápežov, medzi nimi aj Lev XIII.

2. O NAJROZŠÍRENEJŠÍCH BRATSTVÁCH

Ak sa má založiť bratstvo vo farnosti, je vždy potrebné mať povolenie biskupa a pripojiť sa k arcibratstvu. Ak je to potrebné, biskup oznámi založenie bratstva aj svetským úradom.

2.1. Bratstvo na šírenie viery. Cieľom bratstva na šírenie viery je podporovať almužnami a peniazmi misionárov pôsobiacich medzi pohanmi.

Bratstvo je usporiadané takto: členovia sa denne modlia Otčenáš a Zdravas Mária s dodatkom: "Svätý František Xaverský, oroduj za nás!" a týždenne platia 4 haliere (približne 2 koruny ročne) Chudobní platia, koľko môžu. Spomedzi odpustkov povolených členom sú najvýznamnejšie: plnomocné odpustky na každý z hociktorých dvoch dňoch mesiaca a plnomocné odpustky v hodinu smrti. Každá omša za zomrelého člena má oltárnu výsadu. Každých 10 členov spoločne dostáva výročnú správu o šírení viery, ktorá obsahuje zaujímavé správy z misijných krajín (v súčasnosti je vytlačených 300.000 výtlačkov, ktoré je možné získať na ústredí v Solnohrade t.j. v Salzburgu).

Toto bratstvo založilo 12 laikov v roku 1822 v Lyone. Sídlo tohto spolku je teda stále v Lyone. Toto bratstvo dostáva ročne dary vo výške 7 mil. korún, z čoho polovica pochádza z Francúzska. Najviac dávajú chudobní a robotníci! Tomuto bratstvu sa pripisujú tieto zásluhy: za približne 40 rokov bolo v rôznych častiach sveta založených 150 biskupstiev a na pravú vieru sa obrátilo viac ako 10 miliónov ľudí.

„Mnohí hovoria, že doma máme dost' chudobných. Ó, ľudstvo plné lakomosti! Pamätajte, že nemôžete urobiť nič záslužnejšie, ako prispieť k spásu duší. Privolávate si tým nebeské požehnanie, tak že nielenže vyslobodíte mnohé duše spod diablovej nadvlády, ale aj na diaľku pomáhate toľkým chudobným. Keby ste len týždenne dávali o niekoľko halierov menej na nádherné šatstvo, zábavy a módné výstrelky, mali by ste peňazí na jedno i druhé." (Bonald, lyonský biskup) Nás katolíkov v tejto veci zahanbujú protestanti; lebo hoci je ich oveľa menej, ročne dávajú pätnásťkrát viac ako my! Nezabúdajte preto na túto almužnu ani jeden rok! Na sviatok Troch kráľov sa konajú zbierky na misie medzi pohanmi.

2.2. Cieľom Spolku Ježišovho detstva je podporovať misionárov, ktorí zbierajú deti opustené pohanskými rodičmi a vychovávajú ich kresťanským spôsobom.

Je organizovaný nasledovne: členovia platia 4 haliere mesačne (chudobní platia, koľko môžu) a denne sa modlia Zdravas Mária s dodatkom: "Panna Mária, oroduj za nás a chudobné deti pohanov." V každej farnosti má byť najmenej 12 členov (zodpovedajúc dvanástim rokom detstva Ježišovho) a títo nemajú byť starší ako 21 rokov. Mnohé matky dávajú svoje deti zapísať do tohto spolku a vykonávajú za ne predpísané skutky. Takto prosia Boha o zdravie pre svoje dieťa tým istejšie, že pomáhajú zachrániť cudzie dieťa pred časnou i večnou záhubou. Členom sa udeľujú plnomocné odpustky 5-7 krát ročne, ešte väčšie odpustky sa udeľujú predstaveným tohto spolku.

Obyvatelia Číny majú krutý zvyk, že ak majú choré deti alebo majú veľa detí, jednoducho ich odhodajú do lesa alebo na miesta, kde ich môžu nájsť divoké zvieratá a zožrať ich; takýmto spôsobom je ročne zabitých 30.000 detí. Preto istý francúzsky biskup v roku 1841 založil tento spolok a dal ho pod ochranu Ježiškovu. V súčasnosti spolok dostáva dary vo výške 1 - 2 mil. korún ročne, z čoho polovica je z Francúzska. Za tieto peniaze sa ročne pokrstí 400.000 detí a 40.000 sa vychováva v kresťanstve, z ktorých sa mnohé vracajú ako misionári ku svojim krajanom.

2.3. Bratstvo svätého Michala má za cieľ podporovať Najvyššiu hlavu Cirkvi modlitbou a almužnou.

Organizácia bratstva: Členovia sa denne modlia Zdravas Mária a Verím v Boha za Najvyššiu hlavu Cirkvi (podobajú sa prvým kresťanom, ktorí sa modlili za uväzneného Petra) a platia ročne aspoň 24 halierov. Táto almužna pre Svätého Otca sa nazýva Petrov halier a používa sa na podporu misionárov a tých biskupov, ktorých o majetky pripravili vlády nepriateľské voči Cirkvi, na udržiavanie pápežských úradov a pápežských zástupcov pri vláдах, na udržiavanie umeleckých pokladov (napr. chrámu sv. Petra) atď.

Tento spolok založilo niekoľko vysokopostavených mužov vo Viedni v čase, keď bola pápežovi odňatá väčšia časť pápežského štátu (1860). Toto bratstvo stojí pod ochranou svätého Michala a jeho správcami sú zvyčajne laici. Členom sú povolené odpustky, najmä v hodine smrti.

2.4. Bratstvá ku cti Najsvätejšej sviatosti oltárnej majú za cieľ klaňať sa Najsvätejšej sviatosti oltárnej.

V našich dňoch je veľmi rozšírený spolok **ustavičného klaňania** sa Najsvätejšej sviatosti. Každý z jeho členov venuje jednu hodinu mesačne, ktorú strávi v modlitbe pred Najsvätejšou sviatosťou. Členovia sa klaňajú Najsvätejšej sviatosti striedavo v nedeľu a vo sviatok od rána do večera. Dôležitejšie odpustky sú: plnomocné odpustky na ktorýkoľvek deň v mesiaci a na prvý štvrtok v mesiaci, na Božie Telo alebo v jeho oktáve, na 5 hlavných sviatkov Matky Božej a na mnohé iné sviatky, na deň, na ktorý pripadá niekomu hodina klaňania, a na hodinu smrti. Je vhodné, aby sme sa stále klaňali Spasiteľovi prítomnému v Najsvätejšej sviatosti. Ako nikde na svete neexistuje hodina, v ktorej by sa neslúžila svätá omša, a ako v nebi zástupy anjelov a svätých bezprestania spievajú trojnásobné Svätý, tak je vhodné, aby sa bezprestania spievala chvála: Nech je bezprestania pochválená a velebená Najsvätejšia Sviatosť oltárna." (Biskup z Regensburgu, 1894) Tento spolok nabáda najmä k častejšiemu sv. prijímaniu. "Tak ako ide za telom tieň, tak za večným klaňaním nasleduje sväté prijímanie." (Euch.) Tento spolok založil zbožný P. Eymard v Paríži († 1868), ktorý založil aj Rád Eucharistiánov na večnú adoráciu Najsvätejšej sviatosti oltárnej.

Okrem Bratstva večnej poklony existujú ešte iné bratstvá na uctievanie najsv. sviatosti oltárnej, tzv. **paramentné spolky**. Ich členovia klaňajú najsv. sviatosti oltárnej mesačne jednu hodinu, ktorú si sami zvolia, a ročne dávajú almužnu na zakúpenie najdôležitejších potrieb pre chudobné kostoly (odpustky sú rovnaké ako vyššie)

2.5. Bratstvo Srdca Ježišovho má za cieľ uctievať Najsvätejšie Srdce Ježišovo kvôli tým veľkým milostiam, ktoré Kristus prisľúbil za toto uctievanie.

Organizácia bratstva: členovia sa denne modlia Otčenáš, Zdravas Mária a Verím v Boha s dodatkom: "Sladké Srdce môjho Ježiša, daj, aby som ťa vždy viac a viac miloval"; prijímajú sväté sviatosti každý mesiac, podľa možnosti v prvú nedeľu (alebo piatok) v mesiaci. Sviatok Najsvätejšieho Srdca Ježišovho (v piatok alebo v nedeľu po sviatku Božieho Tela) slávia s osobitnou pobožnosťou a podľa možnosti sa zúčastňujú na slávnosti Najsvätejšieho Srdca Ježišovho v kostole.

Každý, kto sa prihlási k Spolku, je jeho členom; nemusí byť registrovaný. (Prijatie je bezplatné.) Tomuto bratstvu sa udeľujú veľmi početné odpustky, najmä tieto: plnomocné odpustky na ktorýkoľvek deň v mesiaci a okrem toho na prvú nedeľu alebo piatok v mesiaci, na sviatok Najsvätejšieho Srdca Ježišovho a na nasledujúcu nedeľu (nie je predpísaná návšteva kostola) a na hodinu smrti; okrem toho na mnohé sviatky v roku. Tu sa vyžaduje návšteva kostola. (Namiesto návštevy kostola môže spovedník chorým alebo zaneprázdneným členom uložiť iné dobré skutky.) Za každý dobrý skutok vykonaný počas dňa sú povolené odpustky 60 dní. Kto žije v mieste, kde toto bratstvo

nie je zriadené, môže získať všetky tieto odpustky, aj keď nie je členom bratstva, ak vykoná len to, čo by ako člen musel vykonať. Toto bratstvo založil v roku 1801 svätý Leonardo de Porto Maur v Ríme, kde sa dodnes nachádza arcibratstvo. Margite Alacoque († 1690) Kristus zjavil, koľko milostí sa udeľuje ctiteľom jeho Božského srdca. Vo farských kostoloch, kde je toto bratstvo zriadené, je zvyčajne oltár so sochou Božského Srdca Pána Ježiša.

2.6. Cieľom ružencových bratstiev je rozvíjať modlitbu ruženca.

Organizácia tzv. **živého ruženca**: 15 osôb sa spojí a každý mesiac si medzi sebou rozdelí 15 desiatkov ruženca (zvyčajne losovaním alebo v postupnom poradí). Každý člen sa potom celý mesiac modlí desiatok, ktorý mu prislúcha. Takto sa všetci títo členovia spoločne denne modlia celý ruženec. (Odtiaľ pochádza názov "živý ruženec.") Bratstvo podlieha rádu dominikánov, ktorý vymenúva riaditeľov spolkov. Odpustky: plnomocné na 3. nedeľu v mesiaci, na 7 sviatkov Pána, na sviatok Najsv. Trojice a na všetky sviatky Panny Márie. S odpustkami je spojená aj predpísaná modlitba. Ak by však jeden člen túto modlitbu nevykonal, ostatní o odpustky neprichádzajú. (Greg. XIV. 1. 11. 1835) Toto bratstvo založila v roku 1833 jedna zbožná pani v Lyone vo Francúzsku.

Už za čias svätého Dominika existovalo tzv. **ružencové bratstvo**, ktoré pápež Alex. IV. potvrdil v roku 1261. Každý člen sa raz týždenne modlí celý 15-dielny ruženec; 15 desiatkov si môže rozdeliť na jednotlivé dni v týždni; nie je potrebné modliť sa ich v ten istý deň. (Pius IX. 22. 1. 1858) Môže sa ich modliť kľáčiac alebo chodiac. Členovia tvoria s dominikánskym rádom veľkú rodinu. Všetko dobro, ktoré tento rád doteraz vykonal, je spoločným pokladom členov. (Lev X. 6. októbra 1520) Sú pod ochranou Panny Márie. Odpustky: plnomocné na 1. nedeľu v mesiaci, na sviatok Panny Márie, na ružencovú slávnosť, na 3 hlavné sviatky cirkevného roka, na hodinu smrti. (Pius IX. 18. 9. 1862) Okrem toho existuje tzv. večný ruženec. Každý člen prevezme mesačne (alebo ročne) jednu hodinu modlitby, v ktorú sa pomodlí všetkých 15 desiatkov ruženca a loretánske litánie. Tieto hodiny modlitby sú usporiadané tak, aby sa členovia modlili ruženec neprestajne vo dne i v noci.

2.7. Cieľom škapuliarskeho bratstva je vyprosovať ochranu a príhovor Matky Božej vo všetkých nebezpečenstvách, v hodine smrti a v očistci.

Toto bratstvo založil v roku 1250 svätý Šimon Stock ("Stock", pretože v mladosti žil sám v dutom kmeni), generál karmelitánskeho rádu († v 100. roku svojho života v roku 1265 v Bordeaux) Údajne sa mu zjavila Matka Božia a darovala mu škapuliar s tým, že každý zbožný kresťan, ktorý ho bude nosiť, dostane ochranu v nebezpečenstvách a skoré vyslobodenie z múk očistca (pápež Pavol V. 20. 1. 1613 a Ján XXII. to vyhlásili za pravdivé).

Bratstvo je organizované týmto spôsobom: Kňaz poverený provinciálom karmelitánov prijíma členov tým, že im zavesí škapuliar a zapíše ich do zoznamu bratstva. Škapuliar sa skladá z dvoch kusov vlnenej látky, ktoré sú spojené šnúrou a sú zavesené okolo krku tak, že jeden kus spočíva na prsiach a druhý na chrbte. Tento škapuliar, ktorý prvý krát môže zavesiť iba kňaz, musia nosiť členovia vždy (aj v noci, v chorobe a najmä v hodine smrti). Len v nevyhnutných prípadoch, napr. pri kúpaní, prezliekaní a pod. ho možno odložiť. Členovia sa majú denne modliť malé hodinky k Panne Márii. Spovedník im namiesto toho môže uložiť aj iné dobré skutky, napr. 7 Otčenášov a Zdravas Mária.

Odpustky: plnomocné odpustky každú stredu, na všetky sviatky Panny Márie (podmienky: spoveď, sväté prijímanie, modlitba na úmysel Svätého Otca, návšteva kostola, podľa možnosti bratstva) a nakoniec plnomocné odpustky v hodine smrti. Za každý dobrý skutok 100 dní odpustkov. Sväté omše za zosnulých členov majú privilegium oltára.

Existujú ešte 4 ďalšie škapuliarske bratstvá (škapuliar karmelitánsky, Svätej Trojice, 7-bolestný a Nepoškrveného počatia) Každé z nich poskytuje osobitné milosti a odpustky. (Napríklad plnomocné odpustky na 1. a 3. nedeľu v mesiaci a na piatky.) Je možné vstúpiť do všetkých týchto 5 bratstiev súčasne. Človek pritom dostane päťnásobný škapuliar. (Týchto 5 škapuliarov je zošitých dohromady.) Okrem malých hodínok nie sú predpísané žiadne iné modlitby. (Kňazi sa modlia len svoj breviár.) Pre členov Škapuliarskeho bratstva je Matka Božia druhou Rebekou. Tak ako Rebeka priniesla svojmu milovanému synovi Jakubovi Ezauov odev, aby dostal Otcovo požehnanie, tak to robí aj Mária; ona nám ponúka milostiplný odev svojho božského Syna, totiž škapuliar, aby sme boli požehnaní nebeským Otcom.

2.8. Cieľom Ingolstadtského omšového spolku je vyprosovať svojim členom šťastnú smrť a po smrti rýchle vyslobodenie.

Organizácia bratstva: Každý člen spolku má dať slúžiť aspoň jednu svätú omšu ročne, ktorá sa má sláviť v určitý deň (alebo krátko po ňom); táto omša sa má slúžiť najmä na úmysel šťastnej smrti pre člena spolku, ktorý má zomrieť, a ak už zomrel, na zmiernenie múk v očistci. Členovia majú častejšie prijímať sväté sviatosti, uctievať Nepoškrvené počatie a svätého patróna v hodine smrti (sv. Michala, sv. Jozefa, sv. Barboru), častejšie si vzbudzovať 3 božské cnosti a ľútosť a nikdy nezabudnúť pomodliť sa pri zvonení za umierajúceho. Prispieť malým príspevkom na náklady spojené s tlačou.

Členovia môžu získať veľké odpustky; plnomocné na 1. nedeľu každého mesiaca, na tri hlavné výročné sviatky, na 5 sviatkov Matky Božej a na mnohé sviatky svätých a napokon v hodine smrti. Kedykoľvek a na ktoromkoľvek mieste môžu získať odpustky svätých miest Ríma (7 tamojších hlavných kostolov), Porciunkuly, Jeruzalema a Compostelly, ak sa pomodlia 6 krát Otčenáš, Zdravas Mária a Sláva Otcu... Veľké odpustky možno získať za každú

návštevu chorého (20 rokov), za každú polhodinu rozjímania (60 rokov), za každú návštevu kostola (nad 7 rokov) atď. Všetky tieto odpustky sa môžu privlastniť aj dušiam v očistci. Svätá omša za zosnulých členov má výsadu oltára.

Tento spolok bol založený v roku 1726 pred milostivým obrazom Panny Márie vo františkánskom kostole v bavorskom Ingolstadte. V súčasnosti má 400.000 členov, takže denne sa slúži 1000 svätých omší. O prijatie do spolku možno požiadať aj písomne alebo prostredníctvom inej osoby, ktorá však musí byť zapísaná v Ingolstadte do tamojšieho zoznamu bratstva.

2.9. Bratstvo Ducha Svätého má za cieľ modliť sa k Duchu Svätému za mnohých Duchom Svätým osvietených kňazov.

Bratstvo je organizované takto: Členovia sa denne 7-krát modlia "Sláva Otcu atď." a raz Zdravas Mária na uvedený úmysel; pred Svätodušnými sviatkami konajú 9-dňovú pobožnosť a častejšie prijímajú sväté sviatosti; ďalej sa im odporúča, aby sa každú 2. nedelňu v mesiaci zúčastňovali na pobožnosti k Duchu Svätému v kostole Bratstva. Za to okrem iného dosahujú odpustky na 100 dní za každý dobrý skutok; plnomocné odpustky na Ducha Svätého a na sviatok Zvestovania Panny Márie (alebo v jeho oktáve) a na hodinu smrti. Tento spolok založil v roku 1872 viedenský biskup Gangelbauer. O prijatie možno písomne požiadať na adrese Lazaristov vo Viedni (VII. Kaiserstrasse 5.). Na výdavky spojené s tlačou sa zvyčajne dáva malá suma.

3. O NAJROZŠÍRENEJŠÍCH POMOCNÝCH SPOLKOCH

3.1. Cieľom Spolku svätého Vincenta je vyhľadávať ľudí v núdzi a napomáhať ich duševnému a telesnému blahu.

Organizácia spolku: Aktívni členovia Spoločnosti, ktorí sú katolíci a ktorí sú rozdelení do "konferencií" (= oddelení), navštevujú chudobných v ich príbytkoch, podporujú ich peniazmi alebo naturáliami a snažia sa im pomáhať po náboženskej a morálnej stránke. Vyberajú dobrovoľné ročné príspevky od členov spolku a kedykoľvek dary od dobrodinco a tiež zakladajú spolkovú knižnicu. Aktívni členovia sa spravidla stretávajú raz týždenne, aby sa poradili o potrebných skutkoch lásky k bližnému. Za každú návštevu chudobných a za všetku prácu v službe chudobným sa povoľujú štedré odpustky. Všetci členovia spolku získavajú plnomocné odpustky na ktorýkoľvek deň v mesiaci a na hodinu smrti, ako aj veľké odpustky za almužnu. (Gregor XVI. 1845, Pius IX. 1859)

Tento spolok založilo v roku 1830 osem študentov v Paríži, ktorí spočiatku vrúcne vzývali o pomoc svätého Vincenta de Paul, ktorého kosti spočívajú v kostole svätého Lazara v Paríži. Svoje stretnutia nazývali "konferenciami." V priebehu 10 rokov mal spolok v Paríži 1000 členov, ktorí týždenne navštevovali a podporovali 2 000 chudobných rodín. Zakrátko sa tento spolok rozšíril po celej Európe. Dnes existuje 5000 spolkov svätého Vincenta. Koľko slz tento spolok utiera, najlepšie pochopíme, ak si uvedomíme, že v jednom roku, napr. v roku 1888, všetky vincentínske spolky vynaložili na podporu 10 miliónov korún.

3.2. Cieľom Spolku svätého Bonifáca je udržiavať katolícku vieru medzi nemeckými katolíckmi žijúcimi medzi protestantmi, a to zakladaním farností a škôl.

Spolok je pomenovaný podľa svätého Bonifáca, apoštola Nemcov. Spolok sa stará o všetky krajiny, kde žijú katolíci nemeckej národnosti, najmä o Nemecko, Rakúsko, Švajčiarsko, Uhorsko; zakladá kostoly a školy a ustanovuje kňazov a učiteľov. Je dokázané, že v nábožensky zmiešaných krajinách je často sotva tretina všetkých katolíckych detí pokrstená ako katolícka a že katolícke deti sú zväčša buď dávane do protestantských škôl, alebo žijú úplne bez náboženského vyučovania; a to sa deje aj v krajinách, kde majú katolíci väčšinu, ako napríklad v záp. Prusku (Kolín nad Rýnom, 1894). Tisíce katolíkov takto každoročne strácajú svoju vieru. Členovia tohto spolku sa denne modlia Otčenáš, Zdravas Mária s dodatkom: "Svätý Bonifác, oroduj za nás." Okrem toho dávajú mesačne alebo ročne malý dar. Vyzbierané peniaze sa posielajú diecéznemu výboru a sú použité len pre danú diecézu. Diecézny výbor je podriadený generálnemu predstavenému v Paderborne.

Tento spolok bol založený v roku 1849 na treťom katolíckom zjazde v Regensburgu. Najhorlivejším propagátorom tohto spolku bol gróf Jozef Stolberg, syn známeho konvertitu. Chodil po celom Nemecku, osobne hovoril s biskupmi a získaval ich pre tento spolok. (1849/50) Bol prvým generálnym predsedom tohto spolku a sídlil v Paderborne. (Je pozoruhodné, že aj luteránstvo malo svoj pôvod v Paderborskej diecéze, keďže Wittenberg a Eisleben ležia v tejto diecéze!) Paderborn vždy zostal sídlom generálneho predstaveného. Keď Stolberg v roku 1859 zomrel, generálnym predstaveným Spolku sa stal paderbornský biskup Martin, ktorý priviedol Spolok k veľkému rozkvetu. Zaviedol verejné pobožnosti pre členov Spolku a poprosil všetkých katolíkov v Nemecku o podporu (1868, 1872). Teraz dostáva Spoločnosť ročne 2 milióny korún (z Rakúska 30.000 korún). Napríklad v roku 1892 Spolok podporoval viac ako 600 farností v Nemecku, z ktorých by bez tejto podpory 300 zaniklo. Kto sa chce podrobne oboznámiť s prácou tohto spolku a s podmienkami katolíkov v zmiešaných oblastiach, nech si prečíta paderbornský "Bonifaciusblatt." (Stojí ročne 75 fenigov.) Pápež Pius IX. tento spolok veľmi odporúčal a jeho členom udelil mnohé odpustky. (Kong. Bisk. 21. apríla 1852.)

3.3. Spolok svätého Rafaela pre vystaľovalcov má za cieľ poskytovať, pokiaľ je to možné, ochranu na ceste tým, ktorí sa už rozhodli vystaľovať do Ameriky.

Tento spolok však v žiadnom prípade nemá v úmysle podporovať vystaľovanie sa do Ameriky, ale skôr od toho odrádza. Spolok rozširuje informácie s poučením pre vystaľovalcov a v rôznych európskych prístavných mestách (napr. Brémy, Hamburg) a amerických prístavných mestách má svojich splnomocnencov, ktorí nosia na prsiach kríž a kotvu a poskytujú vystaľovalcom bezplatné rady a poučenia. (V takýchto prístavných mestách sa vystaľovalci ľahko dostanú do pazúrov ľstivých agentov a úžerníkov, ktorí ich o všetko pripravujú.) Vystaľovalci majú tiež možnosť po začatí cesty prijať sväté sviatosti a zúčastniť sa bohoslužby, počas ktorej sú poučení o nebezpečenstvách, ktoré ich môžu postihnúť. Výdavky spolku sa hradia z ročných príspevkov dobročinných členov spolku; ročný príspevok je približne 1 koruna. Ročná zbierka predstavuje 30 000 korún. Tento spolok bol založený v roku 1868 na 19. katolíckom zjazde Nemecka v Bambergu. Spolok dodnes pôsobí v Nemecku a Rakúsku a má správcov v mnohých biskupských konzistóriách, napríklad v Mníchove, Vroclave, Kolíne nad Rýnom, Trieri, Paderborne, Viedni, Litoměřiciach atď. Tento spolok sa len v prístavných mestách Brémy a Hamburg ujal za približne 10 rokov asi 250.000 osôb; postaral sa tiež o to, aby sa aj na vystaľovaleckých lodiach, bývalých miestach nemravnosti, dodržiavali zákony slušnosti a mravnosti voči vystaľovalcom. Žiaľ, tento spolok je veľmi málo známy, najmä v Rakúsku, hoci práve z Rakúska do Ameriky každoročne emigruje 50.000 a viac ľudí; na Spolok svätého Rafaela sa totiž už dlhé roky nikto neobrátil. (Vystaľovalcov treba upozorniť aj na "Leví dvor" v New Yorku, ktorý spravujú katolícki biskupi a kde sa vystaľovalcom poskytuje lacné zaopatrenie, práca, železničné lístky atď.)

3.4. Cieľom katolíckych tovarišských spolkov je udržať mladých remeselníkov k nábožnému a cnostnému životu, najmä k pracovitosti a bratstvu.

Organizácia spolku: Na čele spolku stojí katolícky duchovný a pomáha mu katolícke predstavenstvo zložené z majstrov a tovarišov. Členovia môžu byť len vo veku od 17 do 26 rokov a pravidelne sa stretávajú, pričom hlavnú úlohu zohrávajú poučné prednášky sociálneho a náboženského obsahu; politické otázky a náboženské trenice sú vylúčené. Nezabúda sa na rozvíjanie spevu, čítanie vhodných spisov, slušnú zábavu a plnenie náboženských a občianskych povinností. Predpísaný spoločenský pozdrav znie: "Boh žehnaj poctivému remeslu." Počestní tovariši, ktorí sú členmi iných katolíckych tovarišských spolkov, spravidla dostávajú od spolku stravu a ubytovanie. Členovia sa navzájom podporujú v chorobe a núdzi. Továrišské spolky jednej diecézy majú svojho diecézneho predsedu, spolky celej ríše majú ústredného predsedu a všetky kat. tovarišské spolky sveta generálneho predsedu v Kolíne. Patrónom všetkých týchto spolkov je svätý Jozef, Kristov pestún.

Zakladateľom tohto spolku je kňaz Adolf Kolping. Narodil sa v roku 1813 neďaleko Kolína nad Rýnom, bol obuvníckym učňom, a tak spoznal morálnu skazenosť robotníkov. Keďže sa nasilu chcel stať kňazom, začal sa ako obuvník učiť latinčinu, aj keď sa mu kolegovia robotníci vysmievali. Keď ho hneď prijali do tretej triedy gymnázia, živil sa súkromným vyučovaním a napokon bol v roku 1845 v Kolíne vysvätený za kňaza. Pôsobil ako kaplán v preľudnenom robotníckom meste Elberfeld a neskôr v Kolíne nad Rýnom; tu sa ujal chudoby robotníckeho ľudu a založil prvý tovarišský spolok. Kolping, "apoštol remeselníkov", zomrel v roku 1865. V súčasnosti existuje približne 1000 tovarišských spolkov; v Nemecku asi 700, ostatné najmä v Rakúsku; majú približne 200.000 členov. Asi 280 spolkov má svoje vlastné domy.

3.5. Cieľom Katolíckych spolkov pre slúžky vo veľkých mestách je ujímať sa dievčat a poskytovať im služby.

Dievčatá, ktoré prichádzajú z vidieka do veľkých miest hľadať službu, sú vystavené rôznym nebezpečenstvám. (Pozri o tom v II. Diel katechizmu) Preto najmä na podnet katolíckych zjazdov vznikli ochranné spolky pre tieto dievčatá, čo malo za následok, že vo veľkých mestách vznikli **katolícke Ústavy pre slúžky** a takzvané **staničné misie**. V ústavoch pre slúžky dostávajú dievčatá v čase mimo služby buď lacné, alebo bezplatné zaopatrenie; ústav pre ne zabezpečuje primerané služby. Zástupcovia týchto ústavov nosia na staniaciach určitý farebný odznak a chránia dievčatá pred upadnutím do rúk darebákov. O tom, koľko dobra môže takéto združenie priniesť, svedčí skutočnosť, že napríklad len do Berlína prichádza ročne 50 000 dievčat, ktoré hľadajú službu. Veľmi obsiahly a praktický zoznam všetkých "Útulkov pre katolícke slúžky" vo väčších mestách zasiela bezplatne Jan Schuth, kníhkupec v Koblenzi na Rýne.

3.6. Cieľom katolíckych tlačiarenských spolkov je distribuovať ľuďom dobré a užitočné knihy za výrazne znížené ceny. Takéto spolky sú v Bonne (na Rýne), v Solnohrade, v Celovci (Korutánsko), vo Warnsdorfe (v severných Čechách)

Spolok svätého **Karola Boromejského** v Bonne oslávil v roku 1895 50. výročie svojho založenia. Skladá sa zo zakladajúcich členov, ktorí platia 6 mariek ročne a sú skutočnými udržiavateľmi a dobrodincami tohto spolku, a z podielnikov, ktorí platia len 1,50 marky ročne. Každý člen má právo odoberať knihy uvedené v zozname spolku (viac ako 10.000) za dve tretiny ceny v obchode. Za splatený členský príspevok dostane knihy, ktoré si môže vybrať a ktoré presahujú cenu členského príspevku. V každom mieste majú byť miestne spolky, na ktoré stačí 5 členov. (Miestny spolok vyberá peniaze, objednáva knihy z Bonnu 4-krát ročne, stará sa o nových členov, navrhuje tlač dobrých kníh v Bonne atď.) Spolok má približne 61.000 členov, z toho 20.000 zakladateľov a 41.000 podielnikov. Existuje viac ako 1700 jednotlivých spolkov. Z ročného prebytku sa v prvom rade zriaďujú spolkové knižnice pre potreby členov; za 50 rokov spolok vynaložil na zriadenie spolkových knižníc približne 1,7 mil. mariek.

Podobne existuje "Katolícky tlačiarenský spolok v Salzburgu", ktorý bol založený v roku 1875 a ročne vydáva 50.000 užitočných kníh. Tí, ktorí zaplatia aspoň 1 kor. ročne, si môžu vybrať knihu zo zoznamu darov a vziať si knihy uvedené v zozname spolku (asi 10.000) za dve tretiny ceny v obchode. Pap. Lev XIII. nazval tento spolok "Bohumilým dielom" (14. mája 1878).

Bratstvo svätého Jozefa v Celovci založil v roku 1894 knieža biskup Kahn a za osem rokov malo už 80.000 členov. Tí, ktorí platia 2 koruny = 1 marku 70 fenigov ročne, dostávajú 5 užitočných kníh, ktoré sú nepomerne drahšie. Kto raz a navždy zaplatí 20 korún., stáva sa doživotným členom. V roku 1896 vyrástol podobný spolok vo Warnsdorfe na severe Čiech s názvom "Knižný spolok sv. Pavla." Ročný poplatok je 2 koruny. Zaň člen dostáva rôzne knihy vhodné na založenie domácej katolíckej knižnice, najmä kalendár, náboženské knihy, zábavné knihy a iné spisy. Za zosnulých členov údu sa slúži svätá omša

V Čechách je veľmi rozšírené, aj u nás známe, Dedičstvo sv. Jána Nepomuckého, Dedičstvo sv. Cyrila a Metoda a Dedičstvo sv. Prokopa; tieto spolky vydali veľký počet náboženských a mravnopoučných kníh. V Uhorsku najdôležitejší a najpotrebnejší pre katolíckych Slovákov je Spolok sv. Adalberta (Vojtecha) v Trnave. Členovia platia 20 korún, alebo v desiatich ročných splátkach po 2 kor. 40 hal.; zakladatelia 200 kor. alebo 10 rokov po 24 kor. Členovia dostávajú každoročne až do smrti spolkový kalendár a niekoľko náboženských a morálno-poučných knížiek. Okrem toho tento spolok vydáva a má na sklade katechizmy, biblie a iné školské i modlitebné knižky; stojí pod ochranou primasa a uhorských biskupov. Každý kňaz, ktorý je členom spolku, je povinný raz v roku (pri oktáve sv. Adalberta) slúžiť sv. omšu za živých i zomrelých členov spolku.

Všetky tieto spolky majú za cieľ potláčať zlé spisy a pozdvihovať v ľuďoch zbožnosť. Pridajte sa k niektorému z týchto spolkov a odporučte ho svojim priateľom.

3.7. Cieľom katolíckych robotníckych spolkov je podporovať nábožnosť a morálku, najmä pracovitosť a bratstvo medzi robotníkmi.

Organizácia spolku: Členovia pravidelne a spoločne prijímajú sväté sviatosti a zúčastňujú sa na cirkevných slávnostiach; pravidelne sa schádzajú na stretnutiach s prednáškami náboženského a vzdelávacieho obsahu, na ktorých sa im dostáva poučenia o hlavných nedostatkoch socialistického učenia. (Politika je vylúčená.) Majú čítareň a knižnicu. Členovia majú vykonávať skutky lásky voči svojim bližným; napríklad navštevovať a podporovať chorých členov, zabezpečovať prácu pre nezamestnaných členov, starať sa o vdovy a siroty. Majú tiež spolkové zábavy, výlety, slávnosti. Ich dôležitou úlohou je vždy udržiavať svornosť medzi zamestnávateľmi a robotníkmi pri dodržiavaní práva a povinnosti." (Lev XIII. 1891)

V Nemecku sa od roku 1888 počet katolíckych robotníckych spolkov nesmierne zvýšil.

3.8. Okrem nich existujú aj katolícke národné spolky katolíckych majstrov, učňov, remeselníkov, panien, študentov, učiteľov, právnikov atď.

Takmer všetky majú za cieľ prospievať členom v ich povolani alebo stave poučením (prednášky, dobré spisy) a podporou (v chorobe, nešťastí, zabezpečiť dôstojný pohreb atď.), poučovaním o náboženských otázkach súčasnosti (s výnimkou politiky), o náboženstve a morálke; poskytovaním príležitostí na slušnú zábavu (priateľské stretnutia, deklamácie, spev atď.). Tieto spolky teda nevychovejú žiadnych pobožnostkárov, ako tvrdia voľnomyšlienkar. Spomedzi týchto ľudových spolkov si osobitnú zmienku zaslúži "Ľudový spolok pre katolícke Nemecko", ktorý založil v roku 1891 v Nemecku nezabudnuteľný ríšsky poslanec a vodca takzvaného centra (t.j. strednej strane v ríšskom sneme), Windhorst († 1891). Už za 4 roky malo toto združenie 180.000 členov. Hlavným cieľom tohto spolku je boj proti podvratným spoločenským snahám prostredníctvom prednášok a tlače. Za štyri roky bolo rozdaných 7 miliónov spisov. Členovia platia do pokladnice spolku 1 marku. Sídlo spolku je Mainz. Spolkové noviny "der Volksverein" vychádzajú v Monchengladbachu.

Veľký je aj Ľudový spolok pre Horné Rakúsko. Tento bol založený v r. 1870 Rudigierom, ráznym biskupom z Linca (1884) a má 35.000 členov.

Veľmi dobre pôsobí aj Útulok sv. Antona, ktorý svoju starostlivosť venuje osobám, schopným polepšenia sa, ktoré vyšli z väzníc, a preto obyčajne nemôžu dostať službu. (Útulok sv. Antona vo Viedni XV. Prouthongasse; podobný ústav je i v Aachene.)

Tu i tam boli založené aj domy pre starcov. V roku 1840 jedna pani v Paríži vzala do opatery dve slabé stareny. Onedlho jej pomáhali aj iné osoby a tak vznikol spolok „malých chudobných sestier“, ktorý má teraz 5000 členov a v asi 300 domoch opatruje 30.000 starcov a starien.

3.9. V Nemecku existuje aj Africký spolok nemeckých katolíkov, ktorého cieľom je pomáhať pri odstraňovaní otroctva v Afrike a pri pokresťančovaní tejto časti sveta.

Starý kardinál Lavigerie z Kartága († 1892) podnikol v roku 1888 cestu do Európy a opísal, najmä vo veľkých mestách (Paríž, Londýn, Rím), ohavnosť otroctva v Afrike. Výsledkom jeho nadšených prejavov bolo založenie mnohých spolkov proti otroctvu, medzi nimi aj Spolku afrických nemeckých katolíkov (1888), ktorý ročne vynakladá 200.000 mariek na rozvoj kresťanskej vzdelanosti v Afrike. Veľmi zaujímavým spolkovým časopisom je mesačník "Gott will es" (= "Boh to chce") (Mönchengladbach v Porýní, ročne 2 Marky.) Podobný vynikajúci časopis

"Kreuz und Schwert" (= "Kříž a meč") vychádza v Münsteri a stojí ročne 1,5 Marky.) Obyvatelia Nemecka majú preto taký veľký záujem o pokresťančenie Afriky, pretože v dôsledku kolonizačnej politiky Nemeckej ríše sa čierni Afričania stali takmer Nemcami.

„V dnešných časoch je naliehavo potrebné zjednotiť sa a zbratať pre veľké akcie v politike, obchode a peňažníctve. Vytvoríme teda aj my veľký spolok na zachovanie a ochranu kresťanstva v rodine." (Kalábrijský biskup Alojz.) Mocný inštinkt pre združovanie, ktorý v našich dňoch hrá takú dôležitú úlohu vo všetkých odvetviach života, treba vštepiť aj do oblasti cirkevného života." (Gärres.)

Týmto sa končí náuka o milosti.

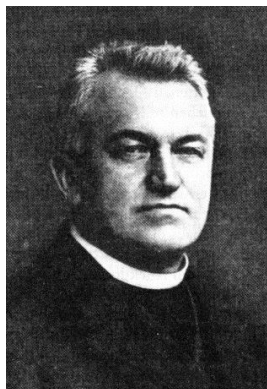
Vysvetlenie niektorých skratiek

Alb. Vel'. = Albert Vel'ký.
Alf. = Alfons.
Ambr. = Ambróz.
Ang. Fol. = Angela Folinska.
Ans. = Anselm.
Ant. Pust. = Anton Pustovník.
Ant. Pad. = Anton Paduánsky.
Aug. = Augustín.
Baz. = Bazil.
Ben. XIV. = pápež Benedikt XIV.
Bell. = Bellarmin.
Ber. = Bernard.
Bon. = Bonaventura.
Brig. = Brigita.
Cyp. = Cyprián.
Cyr. A. = Cyril Alexandrijský.
Cyr. I. = Cyril Jeruzalemský.
Deh. = Deharbe.
Dion. Ar. = Dionýz Areopagita.
Fr. As. = František Assiský.
Fr. Sal. = František Saleský, arcibiskup ženevsky.
Fr. X. = František Xaverský, apoštol Indov.
Fulg. = Fulgent.
Ger. = Gertruda.
Gem. = Geminger.
Greg. Naz. = Gregor Nazianský.
Greg. Nis. = Gregor Nyssenský.
Greg. Vel'. = Gregor Vel'ký.
Hier. = Hieronym.
Chryz. = Chryzostom (Ján Zlatoústý)
Ig. A. = Ignác Antiochijský.
Ig. L. = Ignác z Loyoly.
Inn. = Innocent.
Ild. = Ildefons.
Ir. = Irenej.
Izid. = Izidor.
Ján. Dam. = Ján Damascénsky.
Ján Kl. = Ján Klimakus.
Ján Alm. = Ján Almužník.
Just. = Justín.

- Karol Bor. = Karol Boromejský.
Kat. Em. = Katarina Emmerichová.
Kl. Hof. = Klement Hofbauer.
Kl. R. = Klement Rímsky.
Koch. = Martin z Kochemu, misionár a asketický spisovateľ.
Ľud. Gr. = Ludvik Granadský.
Magd. Paz. = Magdalena Pazzíska.
Mar. Lat. = Mária Latastova.
Meh.=Mehlerove „Príklady“, 6 zväzkov.
Orig. = Origenes.
Pet. Ch. = Peter Chrysologus, arcibiskup ravennský (†450)
Rím. katech. = Rímsky katechizmus.
Scar. = Scaramelli.
Segn. = Segneri, kazateľ.
Tert. = Tertullian.
Tom. Akv. = Tomáš Akvinský.
Ter. = Terézia.
Tom. Kemp. = Tomáš Kempenský.
Trid. konc. = Tridentický koncil
Vat. koncil = 1. Vatikánsky koncil
Vavr. Just. = Vavrinec Justinian, patriarcha benátsky.
Vinc. Fer. = Vincent Ferrerský.
Vinc. L. = Vincent Lerinský.
Wne. = Weninger, kazateľ.

FRANZ SPIRAGO

Páter Franz Spirago (1862-1942) bol český teológ 19. storočia, ktorý napísal niekoľko diel, aby napravil nedostatočnú katechézu medzi veriacimi. Spirago sa narodil v dnešnej Českej republike a za kňaza pre Trutnovskú diecézu bol vysvätený v roku 1884 vo veku 22 rokov. Predtým, ako začal učiť, pôsobil ako kaplán a katechéta, počas ktorého sa začal venovať úspešnej spisovateľskej činnosti. Napísalo sa o ňom málo, ale zachované anekdoty ho opisujú ako nekonvenčného človeka, ktorý používal humor a hovorovejší štýl rozprávania na sprostredkovanie právd viery do takej miery, že ho nazývali „*priekopníkom ľudovej katechézy*.“ Údajne „*neznášal nudu*“, takže keď vyučoval, jeho hodiny sa opisovali ako „*zábavná rekreácia*“, keď sa snažil pomocou podobenstiev, anekdot, vysvetlení a prísloví priblížiť najdôležitejšie pravdy viery tak, aby ich pochopil každý. Páter Spirago napísal sedem druhov katechizmov, z ktorých hlavným je *Katolícky ľudový katechizmus*, ale písal aj na množstvo tém, od prác o posledných časoch a prorockých až po pravidlá obozretnosti a pastorácie.

F. Spirago: Zdá sa, že opice, najmä tie ktoré sa človeku podobajú, Boh stvoril aj s ich hlúposťou preto, aby človeku pripomínali, čím by bol bez svojej nesmrteľnej duše a ako veľa človek dlhuje svojmu Stvoriteľovi.